CONSULTATIONES THEOLOGICÆ ET SPIRITUALES

Christiani verè fidelis & verè devoti

DE EXCELLENTIIS DEI.

Gallico Idiomate primum editæ & sæpius jam typo vulgatæ

Per

R. P. LUDOVICUM FRANCISCUM Argentaniensem, Capucinum Normandiæ Provincialem.

Jam verò maximo cœterarum Nationum commodo Latinitate donatæ

A. P. F. ISAACO Oxoviensi ejusdem Instituti Concionatore.

Opus prorsus insigne, rarissimâ & gratissimâ methodo digestum, quale ipsis Gallis attestantibus hucusque Gallia non vidit, facilitate maximâ summas Theologiæ difficultates ad cujuscunque etiam illiterati captum solidè explanans; quod legi non possit, quin legentis intellectum Dei cognitione plurimùm illuminet, ac voluntatem ejusdem amore vehementissimè accendat, non tantùm Ascetis pro fovendâ devotione, sed etiam Ecclesiastis & Concionatoribus, declamando Dei Verbo & prælectioni ad mensam in cœnobijs religiosorum utilissimum, duplici tum rerum & verborum, tum materiarum concionibus applicabilium indice locupletatum, antehàc in Germaniæ partibus non visum.

Cum Facultate Superiorum.

AUGUSTÆ Vindel. & DILINGÆ,
Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD.
ANNO M DCCI.

SANCTISSIMÆ TRINITATI.

SAnctiſſima, Auguſtiſſima, Superadoranda Trinitas, Pater, Fili, & Spiritus Sancte; Ens Entium, extra quem non eſt niſi nihilum; Summe mundi plasmator, in cujus manu nihilum fit omnia. A te ſolo poſſidemus parvam hanc entis creati ſcintillam, quam tibi placuit donare nobis pro tuâ gloriâ & ingenti honore noſtro. Cum ergo omnia acceperimus à Te, omnia tibi debemus; ſed quodcunque tibi reddere poſſumus, infinitâ ratione indignum eſt, quod tuis præſentetur conſpectibus. Non Tibi hic offero laborem meum, nec exiguam, quam impendi, operam, ut loquerer de Excellentiis tuis in parvo hoc opere: Scio namque, me nimis quàm indignè de his loqui; Et ex intimo corde fateor, omne, quod meum eſt, haud eſſe niſi vilitatem, defectum ac miſeriam, quæ magis apta ſit tibi diſplicere, quàm ciere complacentiam. Verùm offero Te ipſum

Tibi ipsi: Tam dignum te hoc donum est, ut majus velle non possis. Tu iisdem te semper oculis intueris, sive in divinâ tuâ essentiâ, ubi Exemplar es omnis infinitæ pulchritudinis, quæ tuam constituit beatitudinem: Sive in rudi delineatione, quam de adorandis tuis perfectionibus facere conantur homines. Tu teipsum semper agnoscis, non per rudia, quæ ipsi designant lineamenta, quæque potius te deforment, quàm tuam exhibeant formam; sed per illa, quæ intellectûs tui divini penicillum ab æterno exprimit in Teipso, vivâ Tui imagine. Non videbis, o Majestas infinita, radiantes divinæ tuæ essentiæ, nec adorandarum perfectionum tuarum splendores, in informi hâc & caliginosâ picturâ, siquidem hæc nihil ex eo, quod es, statuit ob oculos. Impossibile est luminosam solis claritatem, atro effigiare carbone, nec intellectûs nostri tenebris plenum luminis tui splendorem; Nec ita temerarius sim, ut ausim â te petere: Respice te, Domine, hâc in imagine; sed profundissimâ, quâ possum, peto humilitate, ut aspicias illam in teipso. Si dignaberis beare illam parvulo divini aspectûs tui radio, singularem illi conferes decorem

rem & gratiam; Tu namque infinitus decor es, qui decore induis, quidquid intueris. Si dignaberis huc extendere manum tuam, evadet hoc nihilum, quidquid placuerit tibi: Tu namque origo vitæ es, quidquid vivificans, quod tetigeris. Quod si beabitur, ut placeat tibi, beneplacitum tuum illi saporem dabit, quo cunctas alliciat & afficiat animas.

O quàm optarem è cordis visceribus, ut nullum viseretur in opellâ hac tenui verbum, quod non ita divinarum magnitudinum tuarum laudibus sit plenum, ut altissimam earundem æstimationem ac affectum æternum cunctis insereret mentibus! o facere si possem, ut omnes characteres flammæ essent, tantumque haberent ardorem, ut in omnium cordibus ferventiorem accenderent amorem, quàm sit ille Seraphinorum regnantium in cœlo! Tu potes, o Deus optime, tantam illis elargiri virtutem, quantam volueris: ideoq́ue & illos prosterno ad pedos tuos, ut ipsam recipiant, probè sciens & confitens habituros nullam, nisi quam tibi placuerit illis communicare. Da gloriam hanc Tibi ipsi, Domine, ut postquam te feceris agnosci, ab omnibus quoq́ue nobis te facias amari.

 Haud

Haud ignoro, o Sanctissima Trinitas, indignam, quæ de Te loquatur, linguam esse mortalem, meliúsque honorari te venerabundo silentio, quàm verborum omnium lenocinio. Sed quandoquidem tibi ipsi placuit loqui nobis de Excellentiis tuis, ac miseris nobis terræ homunculis revelare incomprehensibile hoc Mysterium, quod in te ipso agitur, quodque totum tuum per omnem æternitatem erit negotium: patere ut remittamus tibi, o Sol divine, cœlestis luminis radium, quem donâsti nobis. Et quia verum est, quod Echo, quæ non est nisi concavitas, vacuitas & species quædam nihili loquentis, reddere non cesset quod accepit, & easdem remittere veritates ad se à loquente directas, quamvis nesciat, quid dicat: concede, ut è profundâ nihili nostri abysso, faciamus quandam Echo ad Verbum tuum æternum, quod loqui nobiscum voluit, easdemque veritates, eademque verba, quæ nobis dixisti, remittamus ad Te, quamvis ita loquendo nesciamus, quid dicamus. Tu ipse es, qui loqueris, Domine, & tu ipse es, qui te intelligis: Echo nihil est, & nos nihil sumus. Tibi soli gloria, honor, & laus infinita in sæcula.

PRÆ-

PRÆFATIO.

DIfficile eſt, ſeriò ponderare parvam, quam hîc in terris de Deo habemus, cognitionem, exiguumque, quo erga ipſum afficimur, amorem, quin dolenter ſentiamus cœcitatem ac inſenſibilitatem noſtram. An poſſibile ſit, Deum, cum ſit ipſe Lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, â majori hominum parte non magis reſpici, quàm ſi umbra foret ac noctis caligo? An poſſibile ſit, quod, cum vivamus in medio ipſius, absque intermiſſione beneficia illius circumferamus in manibus noſtris, & absque illo nec oculos aperire poſſimus, non videamus illum in omnibus operibus ipſius, in quibus ſeipſum velut in magno volumine voluit deſcribere? Nos tam parum percipimus de ipſo, quaſi non foret, tamque parum ab ipſo movemur, quaſi nunquam ejusdem nos pulſaret cogitatio.

Omnipotens mundi Creator, non produxit Univerſum hoc, niſi ut extra ſeipſum ſe cognoſci, & à creaturis ſuis ſe faceret amari; & probè videtur, hunc ſolum fructum eſſe, quem ex opere tam pulchro voluit colligere, dum abs ullâ quietis interpoſitione ab operando non deſtitit, quoad creâſſet hominis animam, quam ad ſuam formaverat imaginem; Et in hâc animâ intellectum immortalem ad cognoſcendum ſe capacem, & voluntatem liberam, habilemque ad ſe amandum. Poſtquàm autem intellectum hunc cognitione ſuâ, & voluntatem hanc amore ſuo divino replevit, requievit tunc, quaſi obtinuiſſet finem ſibi propoſitum, ut ſe cognoſci & amari faceret â facturis ſuis. Hoc unicum eſt magnum præceptum, quod nobis dedit in lege ſuâ; hoc ſolum eſt negotium, cui ab æterno nos deſtinavit; hoc unicum eſt, in quo tum ſumma noſtra beatitudo, tum gloria ipſius externa conſiſtit, ipſum nempe contemplari & amare. Huc ſolùm

lùm adnitendum esset hominibus pro tempore & æternitate, cum nullius rei vehementiori teneantur desiderio, nisi suam quærendi beatitudinem.

Nihilominus hæc minima plurimorum est cogitatio; cœtera omnia magni ponderant, illis sollicitè invigilant, magno ipsis ardore, velut non parvi momenti rebus, intendunt. Deus solus est, quem negligunt, quemque haud aliter, ac si nihil esset, contemnunt. Sacra attestatur Scriptura, quod respiciat de cœlo excelso super innumerabilem multitudinem hominum, ut videat, si est intelligens aut requirens Deum, & neminem videt, qui se requirat. Omnes se involvunt vanis ac inutilibus negotiis, quærentes non nisi fumum & vanitatem: hinc est, quod tam parum cognoscatur, tamque parum ametur, quin & è memoriâ hominum plerumque abigatur, quamvis vivamus in medio Creaturarum ipsius, de quibus Sanctus Paulus nobis dicit, quod ne una quidem sit, quæ non habeat vocem suam ad declarandum nobis magnitudinem illius ac Excellentiam: *In mundo nihil est sine voce.* 1.Cor.14.

Si omnes Creaturæ, quæ ipsum cognoscendi & amandi non habent facultatem, non cessant resonare omni voce suâ, ad annuntiandum nobis pro posse laudes & magnitudinem ipsius: an dicetur de nobis, quod tacuerimus, qui sumus solæ inferioris hujus mundi creaturæ, nobilissimo hoc privilegio dotatæ, quod ipsum & cognoscere & amare possimus? Nonne deberemus esse, non nisi nuda & simplex more sancti Joannis Baptistæ Vox? Nonne oporteret omnia, quæ in nobis sunt, nostram animam, nostrum corpus, nostrum os, nostram manum, nostrum intellectum, nostras cogitationes, nostra opera, omnes affectus nostros, esse tot canoras voces, quæ ubique publicarent gloriam ipsius, nec urgere cessarent omnes homines ad cogitandum de illo, ad cognoscendum & amandum ipsum? hâcque ratione dici posset de parvo, quod dicitur de mundo magno: *In mundo nihil est sine voce.* Ubi est zelus omnium Christigenarum, quacunque eruditione insignium, præcipuè eorum, qui speciatim

Numi-

Numinis ſervitio ſunt conſecrati, ſi non omnia, quæ receperunt ab ipſo, ad gloriam ipſius dilatandam impendant? Vidimus duodecim Apoſtolos Spiritu Dei animatos, ſufficientes fuiſſe ad portandum lumen cognitionis ipſius, usque ad denſiſſimas Gentilitatis tenebras, & diſſipârunt ipſas. Ardor ipſorum portavit divini amoris ejus flammas, usque ad brumas & glacies ſæculi in peccatis ſuis indurati, & diſſolvit illas, infatigabilesque ipſorum labores repleverunt mundum cognitione & amore Dei. Hodie, quæ nobis confuſio, quod, dum Eccleſia abundat inenarrabili hominum ſapientûm, & quidem ſe ſervos Dei profiteri volentium numero, tam pauci tamen inveniantur, qui ædificent ſuper fundamentum Apoſtolorum, mundoque vel minimam partem zeli ſui oſtendant. Ah ſi omnes, prout deberent, voces eſſent, reſonando & prædicando ubique magnitudinem Majeſtatis divinæ, mundus tandem, volens nolens compelleretur ad cognoſcendum & amandum illam? Quantos inveniire eſt, qui forſan aliquando cum Vate illo habebunt anſam dicendi: *Væ mihi, quia tacui*; quia de DEO non ſum locutus.

Verùm nonne reſonant tot ac tantæ Conciones, nonne frequentantur tot ac tantæ Scholæ Theologicæ, ubi enucleantur altiſſima de divinitate Myſteria? Nonne totus mundus libris devotis & his eximiis eſt plenus?

Haud eſt abs re, quod ubique reſonet ingens concionum eximiarum copia; unde & anſam habemus extollendi Numinis bonitatem, quod inſpiraverit tum Concionatoribus, tum auditoribus nauſeam ac tædium rerum vanarum, curioſarum ac inutilium, quas olim veritatis cathedræ nuntiabant, quodque jam omne conferatur ſtudium in ſolida, utilia ac ponderoſa documenta, quæ tendant ad morum emendatiónem, quæque animabus inſerere valeant cognitionem & amorem Dei. Haud dubio locus eſt, quin ex hoc emanet ingens fructus in domum Dei; ſed hæc verba ſunt, quædum in aërem dicuntur, diſperguntur.

Si fortiter insculpta manerent mentibus, si incessanter resonarent in auribus, vel audiri à nobis possent, quoties vellemus, ingentis reverà hoc esset commodi: Verbum enim Dei Zelo Concionatoris Apostolici animatum miræ virtutis est ad animos commovendos. Sed hoc malum est, quod, dum horæ spatio ex ore Concionatoris excipimus Verba de Deo, pluribus ex in diebus, vel forsan hebdomadibus, nec verbulum ex eo nobis liceat audire.

Verum est etiam, ingenti numero frequentari Scholas Theologicas, ubi insignes Doctores exponant omne id, quod humano modo de Excellentiis Dei scire possumus; sed non omnes ipsos auditum accedunt. Scientiam suam impressam gerunt codicibus suis ad communicandum illam universo mundo; sed thesaurus hic est majori orbis parti occlusus; habere oportet scientiæ clavem, ut illuc intrare liceat; oportet intelligere idioma ipsorum, quod Vulgo haud convenit; oportet cum labore sufferre tædium, quod secum fert Methodus ipsorum Scholastica: Et post hæc omnia inveniunt lumen, quod parum caloris habet; voluntas communiter parum movetur in studio Theologiæ Scholasticæ: fortassis, quia intellectus nimium exhauritur labore, quem impendere oportet ad enodandas difficultates, vel ad subtilitates intelligendas, quæ in scholis agitantur.

Nihilominus specialis Christianorum professio requirere videretur, ut omnes magni essent Theologi; siquidem Theologia aliud non est, quàm scientia de Deo & rebus supernaturalibus, sicut Philosophia de rebus naturalibus scientia est. Paganorum igitur est esse Philosophos, sed Christianorum est omnes esse Theologos, cum vi professionis suæ obligentur studere cognitioni Dei, ut ipsum ament. Compositus & expositus est ingens librorum de devotione tractantium numerus, ad instruendum omnes Christianos, tantâ cum facilitate, ut quasi nil amplius sciendum, lecturis illos aliquâ cum attentione, relinquant. Tanta jam est multitudo eorum, ut parum absit, quin erum-

patur

patur in querelas, & dicatur, illos esse nimios, tamque vulgares evadere, ut in contemptum abeant. Sed magna foret injuria, sic loqui; Nam totum ex adverso verum est, illorum numerum nimìs quam parcum esse. Nunquam nimis sunt libri boni de Deo loquentes; optandum foret, ut totus mundus his abundaret, & nil aliud ubivis locorum inveniretur: Non cessamus ubique erigere Cruces, & nemo dicit has esse nimias: fabrefiunt incessanter imagines, Mysteria Religionis oculis exponentes, & nemo conqueritur, has esse superfluas; Indoctorum hi libri sunt legere ignorantium: Ut quid ergò querendum foret, libros eorum, qui legere nôrunt, nimiùm multiplicari? si querendum est de nimiâ librorum copiâ, malorum hoc sit: Nam verum est, nimios hos esse, & nunquam fore nimiùm paucos. Si rescinderentur omnes mali, nonnisi vana tractantes, compertum foret, nimiùm paucos inventum iri libros in mundo.

Et quomodô conqueri quis jure posset de nimio devotorum librorum numero? Ah! Veritates nostræ Christianæ tantæ sunt latitudinis, ut non duntaxat unicus solus, nec decem, nec centum ad exponendas illas omnes haud sufficerent, sed omnes simul, illarum nec minimam adhuc complecterentur partem. Unus agit de objecto quodam particulari, alius aliud assumit argumentum. Loquuntur aliqui de materiâ orationis; alii de exercitio virtutum, alii de Mysteriis fidei, alii de usu Sacramentorum, & omnes suo modo serviunt promovendæ Dei gloriæ, & saluti animarum. Hic, quem tibi offero, mi Chare Lector, eundem sibi præfigit finem, sed aliud assumit medium. Vellem ex omnibus Christianis sapientissimos facere Theologos, abs eo, quod Theologico studio incumbant in scholis.

Quando luci donavi CHRISTIANUM INTERIOREM ante decem circiter annos, præcipuus mihi scopus fuit, facere è Christianis Theologos more Seraphinorum potius, in amore excellentium, quàm more Cherubinorum, qui juxta divinum

Areopagitam ſpecialiter excellunt in ſublimi cognitione Dei. Vide, quare tam leviter ibi vix quidquam attigerim de excellentiis Trini & Unius Dei, potius per modum affectuum aut aſpirationum, quàm per Theologicum aliquem diſcurſum; ſicut videre eſt in ſolitudine decem dierum, de Myſterio adorandô Trinitatis, libri quarti Capite Sexto; Eoquod brevitas operis, quam intendi, & materia orationis, quam propoſui pro occupatione, tempore ſolitudinis, haud permiſerint me in tantum extendere, quantum opus fuiſſet, ad dandam omnimodam declarationem, quam deſiderâſſet intellectus circa materiam tam ſublimem, tamque profundam.

Cùm viderem, plures in votis habuiſſe majorem aliquantò explanationem, ad conſervandos ardores, quos *Chriſtianus interior* in cordibus legentium excitaverat: reſolvi me majori cum claritate hìc exponere doctrinas Theologicas de Excellentiis Dei *Trini & Unius*, quæ aptæ ſint non tantùm ad ſatisfaciendum intellectui illorum, qui quærunt cognoſcere Deum, ſed etiam ad conſervandos firmiter affectus bonos, quos voluntas eorum conceperat in lectione parvi illius libri, in quo omnes hucusque invenerunt, & invenire adhuc non ceſſant guſtum omninò ſingularem.

Conſidero, quod ſicut Beati Deum clarè videntes in Cœlo, ipſum neceſſariò amant, ita etiam, ſi quis inſerere poſſet animabus ſublimem aliquam cogitationem de Excellentiis Dei, ita ut aliquantulum clarè eaſdem cognoſcerent, impoſſibile foret, quin infinito propè modo illas pluris æſtimarent in corde ac animo ſuo: Certum namque eſt, affectum voluntatis ſequi cognitionem intellectûs. Et quemadmodum ſol nunquam majorem generat calorem, niſi quando extollitur in apogeo ſuo ſuper capita noſtra, clarioréſque jaculatur luminis radios; ſic etiam anima nunquam ſentiet ſibi magis inflammari cor ardore Divini amoris, niſi quando intellectus ipſius illuminatus fuerit majori & clariori cognitione, quâ videat & aſpiciat Excellentias

Dei.

Dei. Quâ ratione præferri possent ipsi Creaturæ vel respectu illius æstimari, si vel parum agnoscamus, infinito modo infinitam summæ hujus Majestatis Eminentiam, supra omne id, quod Deus non est?

Allaboravi explanare hìc omnia, quæcumque Sacer Codex, Sancti Patres & Doctores maximè sublimia docent de Essentiâ & perfectionibus Dei; sed modo tam facili, plano ac claro, ut absque aliâ Scientiâ, nisi quæ sanæ mentis est, ab omnibus facilè intelligi possint ac comprehendi; cùm omnia difficultatibus scholarum sint extricata. Non secutus sum methodum scholasticam, non immiscui subtilitates ac argutias, nec diversarum opinionum disceptationes, nec cætera omnia, quæ intellectum fatigare & absterrere valeant. Duntaxat studii clarè exponere Veritatem, & conservando Majestatem materiæ, quam tractavi, illam tam reddere familiarem, ut indiscriminatim ad captum sis omnium.

Quamobrem uti placuit Methodo Consultationum sive Colloquiorum, cùm his nil sit familiarius. Non servatur hic Auctoritas Magistri solùm loquentis, & instruentis discipulos suos; Non texitur hìc sermo eâ cum concinnitate, elegantiâ ac sublimitate, quæ servari solet in pulpitis; majori utimur libertate in Consultationibus ac Colloquiis. In quâlibet Consultatione utplurimùm introduco duas vel tres personas loquentes non per modum dialogi; quia nimis importunum est, abs intermissione audire loquentem unum & respondentem alterum; sed colloquuntur, uti moris est, dum sermo miscetur de re nobis acceptâ, quam penitius rimari & scrutari volumus. Non eandem in omnibus tenui Methodum, ne successivè nimium afferret & pareret tædium, sed semper novam excogitavi contingentiam, quæ ansam præbeat & materiam suggerat consultationibus, quæ hâc ratione sufficientem acquirerent diversitatem, ad recreandum â lassitudine intellectum, qui continuatione ejusdem rei facilè defatigatur.

Volebam quidem in omnibus ſtudere brevitati, ut uno quaſi aſpectu videre licuiſſet cujuslibet & initium & finem : Scio namque contingere fermè lectori, quod viatoribus, qui dum planitiem coram aſpiciunt, quam uno oculorum conjectu facilè pervadere non poſſint, perdunt animum, & jam jam quaſi defatigantur, antequam ſe viæ dederint. Sed impoſſibile erat tanti momenti ſcrutari materias, & obiter de illis loqui. Nec eſſe erat majores illas facere, quàm Caput alicujus libri requirat; quas proin longiores invenies, quàm ut uno tractu evolvere poſſis; ſed inevitabili longitudinis hujus defectui appoſui remedium, dum illas diviſi in Articulos, quorum quilibet in principio exhibens argumentum materiæ, quam tractat, congruæ erit magnitudinis, quam brevi ſpatio emetiri licebit.

Benè judicabis, omnes has tam diverſas perſonarum in Conſultationibus loquentium contingentias & occurſus, haud eſſe hiſtorias, quæ reapte & verè acciderint, ſed utplurimum exempla ſunt ratione quâdam non abſimilia parabolis, quibus divinus Magiſter noſter ſacrum implere voluit Evangelium, ut explanaret nobis altiſſimas, quas de cœlo attulit, veritates, per comparationes adeò familiares, ut, ſi ipſemet his non fuiſſet uſus, nos illas velut nimiùm abjectas ab uſu noſtro repuliſſemus. Sed poſtquàm adorandum hoc VERBUM, infinita ſcilicet ſapientia Dei Patris, accommodare ſe voluit imbecillitati noſtræ, tantâ cum bonitate, ut ſeſe demiſerit ad eruendas ſimilitudines ex adminiſtratione rei domeſticæ mulieres concernente; erubeſcendum nobis foret de ſuperbiâ noſtra, dum nimium demittere ſe metuit, ad explanandas familiariter veritates divinas, â quibus dependet ſalus animarum, quibusque capiendis forent inhabiles, niſi juxta illarum capacitatem proponerentur.

De reliquo, videbis mox ab initio, Chare mi Lector, quod multum satisfactionis spondere tibi poteris ex Lectione parvi hujus operis: Nam in primâ Consultatione incipio demonstrare tibi, quod maxima intellectûs nostri voluptas sit, cognoscere Deum. In secundâ videbis, jucundiores voluntatis delicias esse Deum amare. In Tertiâ, summam memoriæ felicitatem sitam esse, in ejusdem reminiscentiâ. Post animum tuum ita dispositum, auspicor tibi loqui in Quartâ, de Essentiâ Dei; in Quintâ de Unitate ipsius; in Sextâ, de Trinitate divinarum Personarum; in Septimâ de Personâ Patris; in Octavâ de Personâ Filij; in Nonâ, de Personâ Spiritûs Sancti; in Decimâ, de reciprocâ inhabitatione divinarum Personarum, quam Theologi Circuminsessionem nuncupant.

Post institutum de Essentiâ Dei ac Divinis Personis sermonem, devolvor ad adorandas ipsius perfectiones, & in undecimâ Consultatione tibi loquor de æternitate ipsius; in duodecimâ, de æternitate Creaturæ, quæ admirabilis est participatio æternitatis Creatoris sui; In decimâ tertiâ loquor de immensitate ipsius & præsentiâ; In decimâ quartâ, de omnipotentiâ illius in Creatione mundi; In decimâ quintâ, de bonitate ipsius in Creatione mundi parvi, qui est homo; In decimâ sextâ de ipsius providentiâ; In decimâ septimâ de Prædestinatione, quæ præcipua pars est providentiæ ipsius; In decimâ octavâ loquor de mirabilibus Scientiæ infinitæ Dei; In decimâ nonâ, de ipsius Justitiâ; In vigesimâ de ipsius misericordiâ; In vigesimâ primâ de patientiâ Dei, quæ exspectat peccatores ad pœnitentiam; In vigesimâ secundâ, de Sapientiâ Dei; In vigesimâ tertiâ, de Sanctitate Dei; In vigesimâ quartâ, de pulchritudine Dei; In vigesimâ quintâ, An Deum amare possimus, sicuti nos

amat;

amat; In vigeſimâ ſextâ, de abſoluto Dominio Dei ſuper nos; In vigeſimâ ſeptimâ de Zelo Dei erga animas noſtras; In vigeſimâ octavâ, de Zelo animarum noſtrarum erga Deum; In vigeſimâ nonâ, de vitâ Dei, quâ nobis vivendum eſt. Et trigeſima erit concluſio totius operis, ubi fructum videbis, quem inde colligere poteris.

Fruere exiguo hoc labore, mi Chare Lector, quem mihi optimè recompenſatum crediderim; Non ſi approbationem & laudes adjeceris tuas; nam horum nihil aucupor; ſed ſi illo benè uſus, magnum feceris profectum in cognitione & amore Dei. Si tibi futurus ſit commodo, hocque intelligam, quamprimùm alius huic non impar ſequetur, in quo tibi explanare adnicar Excellentias CHRISTI JESU, Dei-Hominis; cui ſit honor, gloria & benedictio in æviterna ſæcula.

Ex Commisſione

Admodum Reverendi Magnifici ac Ampliſſimi Domini Joannis Erneſti Schubert SS. Theologiæ Doctoris Eccleſiæ Collegiatæ ad S. Jacob. Decani, Eminentiſſimi Principis Electoris Mogunt. ac Epiſc. Bamberg. in Spiritualibus Vicarii Generalis Protonotarii Apoſtolici, ad S. Martinum Pro-Parochi &c.

PErſcrutatus ſum aſſiduè & accuratè Conſultationes Theologicas & Spirituales Chriſtiani verè devoti, verè fidelis de Exeellentiis Dei per Reverendum Patrem Iſaacum Oxovienſem Capucinum Guardianum,olimDiffinitorem ac Concionatorem, ex Gallico Idiomate eleganti & dilucidâ latinitate doctiſſimè donatas, & ſcrutando inveni in eis aurifodinam tot venis prædivitem, quot Conſultationibus conſtantem, quæ non alio gravidæ ſunt auro,quàm illo Ignito,cujus ſplendore corda legentium ſuperno lumine illuſtrantur, & cujus ardore affectus piè meditantium igne divini amoris accenduntur: Cui comparando is ſolus parcus erit,cui & libri hucusque nunquam ſub hoc ſchemate evulgati rara & grata Methodus ignota,

& materiæ in illo contentæ gravitas occulta fuerit. Ut igitur Consultationes præfatæ omnium oculis, magis verò animis, pateant, & sibi aliorumque saluti exindè consulere valeant, cùm nihil Catholicæ fidei & sanæ Doctrinæ contrarium contineant, sed Spiritu supernæ intelligentiæ ac incentivo divini amoris refertissimæ sint, prælo dignissimas judico. Bambergæ 5. Februarii Anno salutis 1700.

J. STANISLAUS Herbipolensis
Capuc. Guardianus Indig.

CUm Consultationes Theologicæ ex industria Admodum Reverendi Patris Isaaci ex Gallico Idiomate in Latinum versæ, accuratæ disquisitioni subjectæ, & nihil in iis Orthodoxæ fidei aut bonis Moribus contrarium, sed Animarum saluti omninò proficuæ repertæ fuerint, ideo earundem impressio ad divulgatio permissa fuit. Actum Bambergæ 4. Junij Anno 1701.

JOANNES ERNESTUS SCHUBERT,
SS. Theologiæ Doctor, Protonotarius Apostolicus ad S. Jacobum Decanus, & per Diœcesin Bamberg. Vicarius in Spiritualibus Generalis.

CEN-

CENSURA
ET
APPROBATIO.

EDidit non ita pridem Consultationes Theologicas & Spirituales de Excellentiis Dei Gallico Idiomate R. P. Ludovicus Franciscus Argentariensis Capucinus Normandiæ Provincialis, refertas amorosis affectibus, & efficacibus incentivis Divini amoris, & altissimis Theologiæ Mysteriis petitis, conformes Catholicæ veritati, SS. Patrum doctrinæ, & communi Theologorum eruditioni, traditas methodo magis practicâ, quàm speculativâ, ut jure merito dici possent Theologia quædam positiva, non absimilis (nisi quod magis ordinata & elegans) illis priscorum Patrum Collationibus & alloquiis, in quibus desuper illustrati Sancti Dei homines de rebus Divinis tam sublimia loquebantur, ut humana Sapientia attingere non valeret, quæ hi-simplicibus verbis, comparationibus, allegoriis, Dialogis, aliisque dicendi modis altissimè de Deo discurrebant, & interloquebantur: eo plerumque affectu, ut audientium mentes non solùm erudirent, erudiendo illuminarent, & illuminando ad DEUM elevarent, sed etiam voluntates commoverent, & Corda divino quodam igne & spiritu accenderent. Tales namque sunt etiam Consultationes istæ Theologicæ ac Spirituales de Excel-

 lentiis

lentiis DEI, occultâ quâdam vi legentium animos afficiunt ac virtute; cœlesti quodam radio illuminant, & supernaturali velut æstu succendunt, atque mirabiliter in DEI amorem abducunt, imò rapiunt & trahunt: quod experti sumus, postquam easdem â R. P. Isaac Oxoviensi Capucino Concionatore Guardiano Bambergensi, per Franconiam Custode, atque Diffinitore actuali cum magno labore & elegantiâ, parique spiritu ac studio latinitati donatas, jussu Admodum R. P. Adriani Wildenauensis FF. MM. Capucinorum per Bavariam & Francon. Ministri Provincialis relegendas & examinandas suscepimus. In quibus proindè attestamur, nos nihil reperisse, aut â fide orthodoxâ alienum, aut bonis moribus contrarium, aut piarum aurium offensivum, quin potius invenimus de altissimis Fidei Mysteriis doctrinam solidam & planam: De Deo & ejus Excellentiis Veritates Catholicas sapientibus hujus mundi absconditas, & parvulis revelatas ac revelandas. Theologiam planè cœlestem, sublimissima DEI attributa, & ipsa SS. Trinitatis arcana humiliter & apertè tractantem: Consultationes verè spirituales, quæ spiritum spirant & redolent, ad viam & vitam spiritualem ducunt & inducunt, spiritum excitant & divino amore inflammant: paucis, librum pulcherrimum, jucundum, piè curiosum, doctissimum, devotissimum, ex integro Catholicum & utilissimum, tum verbi divini Præconibus, qui doctis & indoctis debitores, utrisque satisfacient, dum altissimos ex hoc Conceptus & materias tractabunt, verbis tamen tam

planis

planis & apertis loquentur, ut quæ aliàs Fides abſcondit, velut remoto peplo; etiam plebei & ſimplices oculis cernere videantur: Tum Profeſſoribus, Lectoribus & ſtudiorum Magiſtris, qui his Conſultationibus benè ſibi conſulent, dum inæqualis Minervæ capita nacti, eis ſummas difficultates tam faciliter explanabunt, ut quod dociliores aliàs diſcipuli, non niſi longo tempore apprehenderent, rudiores quique breviſſimo ſpatio addiſcant: Tum etiam aſcetis & Religioſis omnibus, vel ad formandos ſpirituales Diſcurſus in converſatione cum Sæcularibus, vel ad ſemetipſos excitandos & elevandos in Divinarum perfectionum meditatione, lectione, & explanatione, ac quod primum eſſe debet in divino amore ſe & alios accendendos.

Has itaque Conſultationes Theologicas ac ſpirituales, ad plurimorum uſum & fructum, DEI Gloriam & honorem, proximi ſalutem & conſolationem, Seraphicæ Religionis noſtræ decorem & ornamentum evulgandas, ac non uno ſed mille prælis digniſſimas judicamus, atque ut ad nos velociter redeant exoptamus denuò legendæ & relegendæ. Dabam Bambergæ ſexto idus Auguſti 1699.

F. Edelbertus Rottenfelſenſis
Capucinus Ind.

F. Philippus Herbipolenſis
Capucinus Ind.

Encomium Auctoris.

FEliciter obdormivit in Domino R. P. Ludovicus Franciſcus Argentanienſis Capucinus; Quem multæ Provinciæ audiêrunt prædicantem; plurima Regna legerunt ſcribentem, & omnes viri probi, quibus ubiquè notus erat, planxerunt morientem: In ipſius etenim morte Eccleſia Catholica amiſit celeberrimum Doctorem; ordo Seraphicus decorem ſplendidiſſimum; Provincia Neuſtriæ zelantiſſimum præconem, acutiſſimum Lectorem, vigilantiſſimum Rectorem, ſuum denique amantiſſimum Patrem. Ter ſigillum tenuit, nempe ſemel viſitatoris, ſicut & in Waloniâ & in Flandriâ; & bis Provincialis Normaniæ, quam diutius moderatus fuiſſet, niſi poſt Chriſtum, quem in interiori Chriſtianorum, & dictis, & ſcriptis expreſſerat, Corpore deficiente, mens ejus divinis rebus affecta, ad cœlos evolâſſet, anno Domini 1680. Jul. 8. horâ X. ſerotinâ, ætatis ſuæ 66. & Religionis quinquageſimo elapſo 7. die Maij.

INDEX

INDEX
CONSULTATIONUM.
Quæ in hoc volumine continentur.

CONSULTATIONES THEOLOGICÆ
ET
Spirituales Christiani verè devoti & verè fidelis de Excellentiis Dei.

CONSULTATIO I.
Veræ deliciæ intellectûs consistunt in Cognitione Dei.

ERamus ad litus maris, ubi sodalium duo, qui nunquam id viderant, statuarum more hærebant immobiles, aspiciendo cum admiratione, quâ extra se rapiebantur, vastam illam Crystalli fluentis planitiem, ubi Cœlum deliciari videbatur, spectando se illic velut in speculo; & videndo, quod juxta proportionem, quâ suos versùs plenum mare evibrabant oculos, id sibi insensibiliter more collis extolli videbatur, dum interim fluctus à ventis crispati, & candidâ induti spumâ, velut magnum bidentium gregem, super planitiem illam pascentem, ipsorum objiciebat oculis; & tandem advertendo, quod horizon & ultima extremitas, quò suum poterant protendere aspectum, suis longè altior & excelsior esset capitibus, attoniti ex eo, quòd aquæ, quæ semper infimum quærentes locum sese super ipsos effundere

cum impetu debebant, sedatè & dimenso velut gradu ad suos venirent pedes, nec ultra dilaberentur.

Aspectus maris primâ vice videntes rapit in admirationem.

Unus illorum è consideratione hujus prodigii velut è profundâ extasi in se reversus, exclamabat: Bone Deus, quàm incomprehensibile prodigium est hoc, primâ id vice aspicienti? quis est Dominus, qui excavare potuit ingens hoc aquarum receptaculum super terram? ubi tantæ molis aqueæ, quæ immensa videtur, invenit scaturiginem? Et unde venit, quòd illas veluti suspensas teneat in aëre? quis prohibet, ne universam obtegant, & cooperiant terram?

Responsum est ipsi: Dominus, qui magnum hoc aquarum receptaculum habere voluit super terram, est Omnipotens Creator Mundi: harum scaturigo in iisdem thesauris est, unde extraxit ignem & aërem, astra, & lucem, cæteràsque omnes Creaturas. Fateor tecum, prodigiosum hoc esse; Nam si adeò deprædicatum fuit prodigium, quod Moyses patravit in deserto, dum aquæ pauxillum elicuit è petrâ, quam suâ percusserat virgâ; Ecce majus longè tibi prodigium, tantam undarum molem elicuisse è sinu nihili. Ante dena annorum millia, ingens hic mundus nihil erat, & unicum Verbum, Dei prolatum ore, sic illum, uti vides, disposuit.

Verùm non vides ex eo vel minimam partem; quod tibi ex mari patet, nihil est respectu ejus, quod te latet: Nam vastum hoc elementum longè excedit magnitudine universam terram. Hoc igitur non inclusum est terræ; sed terra inclusa est ipsi. Nos asservare haud possumus pauxillum aquæ, nisi habeamus vas solidum ad illam constringendam. Sed Creator ex adverso inclusit terram, quæ solida est, magno huic aquæ elemento, quod est liquidum: Et quod stuporem auget, non contentus fuit voluisse hanc ab illo circumcingi, sed pluribus ipsum munivit Brachiis, quibus veluti amplecteretur magnam hanc massam, ejusque partes ita simul conservaret unitas; ut viverent in bonâ concordiâ, & reciproco commercio: Nam opitulantibus hisce aquarum brachiis portari se faciunt homines, quòcunque voluerint.

Mirabilia maris enuntiant excellentias Dei.

Non admiramur res, quæ nobis quotidianæ sunt. Sed qui nunquam vidisset mare, credere posset, siccis pedibus inambulare homines liquido huic elemento: Velociùs eos hic currere equis veredariis, absque ullâ formatione gressûs; in vastis hisce campis reperiri cursores invisibiles, qui super sonipedes pedibus carentes incredibili celeritate eos por-

portent, quocunque volent. Et ne iter tam longum absque occurſu diverſoris, ad ſe refrigerandum, illis nimium foret difficile, diſpoſuit providentia Creatoris plures inſulas, alias majores, alias minores, per totam illam vaſtarum abyſſuum latitudinem, quæ eodem tempore ſervirent illis, tum pro Mercuriis, demonſtrantibus ipſis viam, quæ nunquam trita eſt, nec cognoſcibilis, quamvis ſæpiſſimè frequentetur; tum pro hoſpitiis, ubi divertere poſſent ad capiendam vel quietem vel refocillationem; Sed nihil eſt videre tantùm ſuperficiem magni hujus elementi: ſi quod ſuis in abyſſis incluſum gerit, cerneres, integer hic foret mundus ex infinitis compoſitus creaturis, in formâ, figurâ, magnitudine differentibus, quæ currant abs pedibus, volent abs alis, ſe invicem intelligant abs loquelâ, vivant abs halitu, & omnes inveniant, quod manducent, ubi non videntur habere, niſi quod bibant.

Societas tota attentione ſummâ diſcurſui huic præbebat aures: ſed videns nos ex eo devolvendos in abyſſum, unde nos evolvere diu non liceret, abrumpebam ipſum, illisque dicebam: Admiror curioſitatem veſtram, & illam, quam hiſce ex rebus capitis, voluptatem.

Intellectus magnam

Fateor, dicebat mihi quidam, ſapiens inter illos Philoſophus, inter omnes vitæ voluptates, illas intellectûs me allicere plurimùm. Illæ corporum, harum reſpectu, mihi viles videntur, magisque dignæ, quæ à beſtiis quærantur, quàm ab hominibus. Et ex cunctis intellectûs deliciis, nullæ mihi pares videntur illis, quæ hauriuntur ex conſideratione mirabilium naturæ: ſiquidem capere non poſſũ intellectûs imbecillitatem in illis, qui tam avidè inhiant lectioni apologorum.

capit voluptatem, conſiderando mirabilia naturæ.

Quid hic inveniunt, niſi meras imaginationes, Chimæras & fabulas, quæ tam parùm intellectum paſcunt ſolidâ aliquâ veritate, ut potius vanitate repleant ac mendaciis.

Prudentiores adhuc judico illos, qui in lectione hiſtoriarum ſuas quærunt delicias: hi namque in intellectu reviviſcere faciunt ſæcula elapſa, ipſique eandem, quaſi voluptatem guſtandam propinant, quam guſtâſſet, ſi eâ mundi ætate vixiſſet; ſed & hæ nos rebus occupant, quæ amplius non ſunt.

Nova noſtrorum temporum, quæ plerumque negotium faceſſunt hominibus ignavis, quandoquè quidem illis levem pariunt voluptatem, verùm tam brevem, ut quantocyùs, dum amplius nova non ſunt, amplius non ſint accepta. Et quia plerumque non afferunt niſi vani-

 tates,

tates, nisi vento & fumo haud pascunt intellectum.

Sed nonnè ditior sit intellectus, quando easdem in se stringit, & complectitur res, quas ipse supremus Mundi Creator in idæis suis æternis voluit circumferre; Ichnographiam nempe totius universi, & distinctam mirabilium cognitionem, quam dum indoctis abscondit, non nisi sapientibus revelavit? Erant hæc cogitata & sensa *Dei ipsius*. An quid dignius inveniri possit, cui intellectus incumbat? Eduxit illa è penetralibus intellectûs sui per Verbum suum, nobisque illa velut magnam thesin posuit ob oculos, ut desuper disputaretur ab omnibus hominibus: *Mundum tradidit disputationi eorum.* An studium sit, quod majorem afferre possit delectationem intellectui, quàm hoc, quo acquiritur cognitio eorum, quæ ipsius delectant intellectum Dei?

Eccles. 3.

Quid est hoc, nisi innumera in capite suo circumferre lumina, quasi posuerit in sole tabernaculum suum, ad contemplandam inde omnem totius universi latitudinem? quid est hoc, nisi nôsse, quidquid agitur in Cœlo; Cœlestium globorum motus tam exactos, dispositionem astrorum, differentiam Constellationum, virtutes siderum secretas, ipsorum Sympathias, antipathias, influxus, per scientiam Astrologiæ? Quid est hoc, nisi in intellectu suo possidere universalem totius terræ Ichnographiam, ejusdemque adumbratam lineis designationem, cognoscere situationem quatuor mundi partium, amplitudinem Regnorum, provinciarum, diversorum climatum, & prærogativas unius Regionis supra aliam, per Geographiam? Quid est hoc, nisi capere longè lateque patentem maris capacitatem, & extensionem amplissimam, ipsius profunditatem, mira ipsius prodigia, quæ suis stringit & fovet abyssis; quâ ratione id se insinuet per imperceptibiles meatus & alveos in sinum terræ; ubi dimittat sal & amarorem suum, ad producendos nobis fontes dulcis aquæ, quam quandoque propellit ad celsissimorum montium fastigia, ut exinde denuò præcipitet ad constituendos nobis magnos rivos ac flumina, quos rectè nuncupes terræ venas ac arterias; uno verbo, quid est hoc, nisi cognoscere omnes virtutes & proprietates aquarum per hydrographiam? Quid tandem hoc est, nisi penetrare pulcherrima naturæ secreta, scire qualitates & virtutes herbarum, metallorum, plantarum, arborum, fructuum, animalium, volucrium, piscium, & discurrere nôsse de profundissimis arcanis, & omnibus causis naturalibus, per Philosophiam? Nonnè

Divitiæ intellectûs instructi scientiâ verum naturalium.

Studium delectat sapientes.

Nonnè hæc est magia innocens, quæ fascinavit intellectum veterum Philosophorum, ipsosque induxit, ut cætera omnia hominum negotia quamvis viderentur eximia, non aspicerent, nisi vel commiserando, vel contemnendo? Hoc expertus est Imperator ille, qui interrogavit Socratem, an secum concedere vellet ad aulam suam, cum asseveratione, daturum se illi dimidium Regni sui, tantùm ut ejus conversatione frui liceret: nam hic nequidem respondere illi dignatus, ad amicum conversus dicebat: An iste desipit? Etiamsi totum suum mihi obtulisset Regnum, ut à meâ me averteret Philosophiâ, nihili æstimâssem: Sed dum putat, pro mediâ terræ buccellâ, quam possidet, mihi meam deserendam esse Beatitudinem, quam mea mihi parant & pariunt studia, Prô! quàm ignorat, quid valoris habeant voluptates intellectûs, qui totum in se complectitur mundum; quámque nescit in pace & cum libertate potiri eo, quod pulcherrimum & excellentissimum est in omni statu.

ARGUMENTUM.

1. *Quare voluptas intellectûs sit maxima voluptas hominis.*
2. *Quòd cùm Veritas constituat ipsius voluptatem, non possit, nisi valdè exiguam haurire ex cognitione Creaturarum.*
3. *Quòd nunquam possit plenè acquiescere, nisi cognoscat Deum, qui est summa Veritas.*

ARTICULUS I.

VIdebam Philosophũ meum haud leviter accensum, & cor ipsius præ gaudio dilatatum, non abs candidâ & sincerâ declaratione voluptatis, quam suis degustabat in studiis. Admirabar & benedicebam bonitatem Dei, qui dedit intellectui hominis tam insatiabilem famem veritatis, quâ velut potenti urgeatur stimulo ad ipsum quærendum, cùm ipse infinita sit veritas, qui solus eidem satiando sit satis. Quærebat hic vir rem optimam, desiderans cognoscere veritatem, quæ satiare posset animam suam; sed quærebat illam, ubi non est. Volens ergo eum deducere, ubi facilè hanc posset invenire, quæsivi ex ipso; unde oritur hæc voluptas, quam percipit intellect⁹ noster in cognitionibus suis ac notitiis? An ignoras, ajebat mihi, quòd quælibet facultatum nostrarum inveniat voluptatem, quæ suam constituit Beatitudinem, in fruitione proprii sui objecti? Gustus,

Intellectus non potest satiari, nisi cognoscat Deum,

Exempli gratiâ, vuluptatem suam invenit in lautitiâ bonorum saporum; Odoratus in illâ bonorum odorum; oculi in pulchritudine coloris ac luminis; aures in suavitate vocis ac harmoniæ: Et similiter, intellectus, qui oculus est animæ, in cognitione Veritatis. Sed quia intellectus nobilior, amplior, sublimior, vivacior est omnibus aliis facultatibus nostris, hinc est etiam, quòd majorem inveniat voluptatem in fruitione objecti sui, quod aliud non est, nisi Veritas.

Fateberis ergò mihi, dicebam illi, quod juxta proportionem, quantò pulchriorem, sublimiorem, certiorem intellectus invenerit veritatem, tantò majorem ex illâ percepturus sit voluptatem, adeóque tantò magis suam perfecturus Beatitudinem. Absque dubio, reposuit mihi quantocyùs. Et ideò tibi dico, quòd imaginaria voluptas, quam quidam imbelles animi quærunt, & invenire se credunt, in figmentis, fabulis, & apologis, nullam firmam, stabilem, ac constantem afferre illis poterit satisfactionem. Intellectus noster non pascitur, nec satiatur vanitate, sed veritate, utque veritatem inveniat, debet cognoscere aliquid positivum & reale. Quod nihil est, non potest esse verum, dicimus namque in scholis, quòd esse, & verum esse, eodem passu ambulent: *Ens & Verum convertuntur*. Quamobrem tantâ cum certitudine assevero, quod cognitio rerum naturalium, sola sit vera voluptas intellectûs humani, cùm in illis verè inveniat Veritatem.

Assentiebar huic regulæ, quòd intellectus habere debeat objectum solidum, ad inveniendam ibi Veritatem, quâ satietur. Sed deduxi exin hanc Consequentiam, quam mihi etiam negare haud poterat: si igitur intellectus noster sese elevaret ad cognitionem objecti Nobilioris & Verioris, quàm sint omnes res naturales, necessariò quoque deberet majorem ibi invenire voluptatem. procul dubio, dicebat mihi. Jam quis dubitare potest, quin Deus sit objectum infinito modo nobilius & verius omnibus his, quorum supra fecisti mentionem? Quis dubitet, quin Creator infinities sit nobilior Creaturis? Quis in dubium vocare poterit, quin ingens hæc luminis scaturigo, primitiva hæc Veritas, hocce Ens Entium, infinitum hoc principium, unde dimanant omnia, quæ Esse habent, & omnia, quæ aliquam Veritatem præseferunt, haud aliter, quàm gutta aquæ, quæ prodiret è sinu maris; quis, inquam, in dubium vocare poterit, quin majorem intellectui conciliet

ciliet delectationem, & pleniorem abs comparatione pariat felicitatem, si cognosceretur?

Quid est, quod constituit Vitã æternam, & summamDeiBeatitudinem, nisi perfecta cognitio, quam habet, sui ipsius? Intuitus primæ Veritatis intellectum ipsius tam attentâ cogitatione defixum tenet, ut ne momento quidem ab illâ divelli possit; & cor ipsius tanto exin repletur gaudio, ut aliud admittere non possit aliunde. Quid efficit vitam æternam & perfectam beatitudinem Angelorum, Sanctorum & Omnium Electorum in Cœlo? Nonnè quòd intellectus ipsorum totus repleatur Cognitione Dei, quem clarè vident mediante lumine gloriæ? qui etiam durante hâc vitâ tantam animabus contemplativis pacis interioris abundantiam & consolationum copiam elargitur, ut illas quandoque quatuor vel quinque horis in unico simplici sui intuitu teneat defixas, abs eo, quòd tædium illis posset obrepere, gustando dulcorem ex hoc Exercitio in se dimanantem? Nonne hoc est, quòd intellectus ipsorum non solùm totus repleatur Cognitione Dei, sed totus immersus sit in magnum hunc Oceanum luminum Divinorum primæ hujusce Veritatis, à quâ ad sui cognitionem admittuntur? O Amantissime Deus, quid speramus, nisi fore, ut transacturi simus totam æternitatem in contemplatione summæ hujus Veritatis, in cujus aspectu tota Beatitudinis nostræ consistet Essentia? Cur durante hâc vitâ tam parùm hanc animo revolvimus, dum intellectus noster quibusvis aliis cognitionum generibus acquirendis tam avidè inhiat?

Summa voluptas intellectûs Dei Cognitione repleri.

Non habemus extra Deum, nisi parvas luminis scintillas haud aliter quàm si tempore nocturno accendantur in domibus aliquæ faces, quæ non impediunt, quin totus mundus nil videat in tenebris. Sed quando ingens Mundi facula, nempe sol, ascendit hemisphærium, tantam ex oculis suis effundit luminis copiam, ut coram illo, omnes hæ parvæ faces velut umbræ disppareant; & unà cum luce universalem is omnibus Creaturis afferat lætitiam. Haud aliter omnes nostræ Cognitiones naturales, quibus intellectui nostro Veritatis tam avido aliquam consolationem afferre nitimur, non sunt, nisi parvæ luminis scintillæ, quæ tam parum vuluptatis afferunt animæ, ut propemodùm nihil sit respectu voluptatis summæ, quam recipit ex cognitione Dei. Ah! quàm verùm est, quòd magis cor gaudeat, quando cum Deo conversatur; unicóque die, quem cognitioni

nitioni Numinis acquirendæ impenderit, plus pacis ac solatii recipiat, quàm recipere posset ex omni eo, quod extra Deum cognoscere potest; plurium decursu annorum.

Ah! utinam, dicebat mihi Philosophus, suspirium trahens, me hâc in re trahere posses in tuam sententiam! quantum laboris mihi adimeres, quantis me curis relevares! fateor namque intellectum meum satiandi, insatiabile esse mihi desiderium: agitatur is curiositate irrequietâ, haud impar hydropicis tantò magis sitientibus, quantò magis bibentibus; quantò plus addiscit, tantò plus cupit addiscere; & tandem, dum omnia vult capere, nil capit, quod captum satiet. Sicut non est classis, quam non adeam, sic non est Magister, quem non audiam, nec scientia, cujus aliquam habendi tincturam non tangar cupidine; quamprimùm fit mentio Novi Codicis, jam coquitur mens habendi prurigine, & prius ipsum oculis devoro, quàm manibus detero. Et post hæc omnia, quies nulla, novisque semper intellectus urgetur stimulis, ut novis turgere velit notitiis; tantóque minus expedior, quantò magis progredior: nec aliud è studiis meis, uti censeo, lucrum sentio, nisi quòd sciam me nihil scire.

Scientiæ acquisitæ sitim tantùm accendunt intellectui, non satiant.

Ah! si nôssem, quòd incumbens notitiæ Dei, invenirem modum, quo mederer menti, illique afferrem quietem, saturitatem ac voluptatem, quam tamdiu prosecuta, hucusq; nondum est assecuta! Sed experientiâ doceor contrarium: Nam quandoque de Deo cogitare, illumque cognoscere adnisus, inveni nihil, quod votis faceret satis. Cupidas darem aures Doctori, alias scientias binis vel ternis horis explananti; Ecclesiastes accidit gravis parvâ morâ, non nisi horâ de Deo perorans: Volumina philosophica voluptuosè totos evolverem dies; devotionis paginæ pariunt tædium lectæ vix quartâ horæ parte: Hujus probè rationem video, quæ alia non est nisi improportio potentiam inter & objectum: *Deus* est infinitus, & intellectus noster finitus. Illos quis adunandi simulque jungendi modus? Noctuæ oculi apti non sunt ad aspiciendam solis faciem, hoc congruit non nisi Aquilis; Et nos mortales miseri, viventes in umbris Mundi hujus, habiles haud sumus ad intuendos, quibus *Dei* Thronus circumcingitur, splendores. Prærogativa hæc Angelorum est & Beatorum: Videmus etiam, quod crediderit nobis Deus semina, & prima scientiarum humanarum principia, quæ naturaliter cognoscimus,

Quare potius quærantur scientiæ de rebus naturalibus quàm de Deo.

mus, & *Intellectum primorum principiorum* nuncupamus, ad ostendendum nobis: Cui intellectum nostrum debeamus applicare. Sed cùm principia cognitionum divinarum & supernaturalium non possideamus, quomodo intellectus noster metere fructum poterit, cuius semina nequidem habuit?

Porrò comprehendere nequeo, quâ ratione dicere possis, Cognitionem Dei afferre voluptatem animo: Injungitur nobis pro expiatione peccatorum nostrorum, ut per quadrantem horæ cogitemus de Deo, vel mediâ horâ Deum precemur, vel indies legamus caput alicuius libri devoti. Credendum igitur, rem esse laboriosam ac difficilem, pœnámque post se trahere, cùm pro pœnitentiâ imponatur: In pœnitentiis enim intentio non est nos delectandi, sed potius affligendi.

Miserebar ipsius, audiens hunc discursum, ipsúmque tam procul à veritate alienum videns. Mi Deus, quàm facilè humanus intellectus decipitur, dum alium non sequitur ducem, nisi lumen suum naturale! quid erit tecum, dicebam ipsi, cùm ex unâ parte, propriâ tuâ convincaris experientiâ, omnes cognitiones studiis tuis acquisitas, tibi hactenus aliud non contulisse, nisi quòd demonstraverint te nihil scire, hócque nihil unquam intellectui tuo afferre posse pacem, quietem ac voluptatem, quam in Cognitione Veritatis infinitæ, quæ Deus est, cùm illa sola solidam afferre possit animæ tuæ voluptatem, illámque plenè satiare, impossibilem esse obtentu, vel saltem tam molestum post se trahere laborem, ut tibi magnum videatur supplicium ac delicti piaculum? errorem deponito, mediante solidâ & irrefragibili hâc consideratione.

Ludibrio habes animos illos carnales, qui aliis non afficiuntur, nisi sensuum illecebris, in tantum immersi sensibus, ut præter has credant nullas superesse delicias. Aspiciunt ipsi industriam alicujus Philosophi studiis suis intenti, velut duram & gravem captivitatem, magnum sibi futuram supplicium: Tu interim, qui & ratione, & experientiâ nosti, intellectûs voluptatem illâ carnis longè esse majorem, compateris ipsorum ignorantiæ, & dicis: quomodo possibile est, ipsos non cernere, intellectum corporibus longè esse nobiliorem, & consequenter intellectûs delicias, illis corporum esse longè subliniores, ampliores, puriores, suaviores? Ah! si experirentur solatium, quo mea me perfundunt studia, quantocyus annuerent, capti-

vitatem non esse nec supplicium, esse cum libris solum! Intellectus meus tam ingentes hìc gustat delicias, ut illas sensuum nonnisi contemptim contueatur; Verùm id nunquam capient, quoad sensibus sic immersus fuerit ipsorum animus, ipsique vixerint more brutorum.

Ratio evidens, quod voluptas cognitionis Dei superet omnes voluptates intellectûs.

Utere igitur hic ratione tuâ, ac idem ferto judicium de deliciis superabundantibus, quas gustat anima ad cognitionem Dei aliquando admissa. Nam si dicas, magnam esse cœcitatem, non judicare, quòd intellectûs deliciæ longè antecellant illas corporum, eoquòd anima abs comparatione corporibus sit nobilior; nonnè majoris foret cœcitatis, non judicare, quòd deliciæ, quas intellectus gustare potest in cognitione Dei, incomparabiliter majores sint, omnibus illis, quas ex quibuscunque cognitionibus naturalibus potest haurire, eoquòd Deus, qui elargitur illas, infinito modo nobilior sit omnibus creaturis, quàm anima corporibus.

Si dicas, illos, qui sensuum delicias sectantur, decipi, dū credunt litterarum studia ciere tibi tædia, cùm ex adverso pariant non nisi gaudia: ipsos autem id nunquam capturos, quandiu ipsorum anima captiva fuerit & tota immersa carni, propriámque requiri experientiam, cui fides adhibeatur; Id ipsum velim judices de statu, quo teneris. Tu credis, studium animarum, quæ se spoliant non tantùm voluptatibus sensuum, sed etiam illis, quas intellectus ipsarum haurire posset è studiis litterarum, ad vacandum unicè Cognitioni Dei in silentio & oculis clausis ad omnes creaturas, transigendo quandoque binas vel ternas horas in contemplatione rerum divinarum; Tu, inquam, credis, esse hoc illis laborem molestissimum; Et ex adverso, non est labor, sed sapor & prægustatio quædam deliciarum cœlestium. Sed tu nunquam id capies, quo ad totus, uti es, absorptus fueris luminibus merè naturalibus, quæ respectu luminum è Cognitione Dei manantium plus habent caliginis quàm infima sensuum lumina respectu sublimium Discursuum Philosophiæ tuæ naturalis. Opus foret, ut hujus caperes experimentum, quod quantocyus errore te expediret.

Sed tuâ eatenus deficiente experientiâ, ex illâ aliorum velim proficias. Videsis, an non omnes, qui acquirere adnituntur cognitionem Dei, post cognitionem Dei, post lectionem alicujus boni libri, vel post finitam orationem, uti horam in fami-

Cognitio Dei satiat animam.

familiari colloquio, cum Deo transegerint, majori deliniantur consolatione, quàm si omnes scientiarum thesauros in capite suo circumferrent collectos. Nonnè hominum sapientissimo id tibi affirmanti fidem adhibeas? dum dicit; *Venit in me Spiritus Sapientiæ, & præposui illam Regnis & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius.* Spiritus hic sapientiæ, non erat scientia studiis ipsius acquisita, sed erat cognitio sublimissima, quam dederat ipsi Deus de se ipso; Pondo auri multò magis locupletat hominem, quàm pondo terræ; & parva scintilla veræ cognitionis Dei, multò magis delectat animam, quàm omnes humanarum scientiarum acervi, si cognitione Dei fuerit destituta. Hæc enim omnia, quid illi conferant, si Deum ignoret? Non est doctior in orbe, quàm sint dæmones in orco, & tamen hoc non prohibet, quin miseri sint, utpote cognitione Dei in æternum privati. Abundat Cœlum Beatis, qui nullâ imbuti erant litterarum humanarum tincturâ; & animus ipsorum est Beatissimus, quia cognoverunt Deum in hâc vitâ, quia dilexerunt ipsum ex toto corde suo, & quia videbunt ipsum clarè in omnem æternitatem. *Nosse enim te, consummata justitia est; & scire justitiam, & Virtutem tuam, radix est immortalitatis.* Nonnè versamur hic omnes in tyrocinio æternitatis? Aliqui omnem movent lapidem, ut intellectum instruant omni scientiarum vanarum genere, exceptâ Cognitione Dei, quam prorsus negligunt. Nonnè hoc est addiscere, ut per omnem æternitatem sint velut dæmones, qui nôrunt omnia, Deo solo excepto?

Sap. 7.

Alij præcipuè & super omnia insudant Cognitioni Dei, haud ponderando scientias humanas, nisi in quantum pondus adijciunt, & adjuvant ad cognoscendum Deum. Nonnè hoc est addiscere, ut per omnem æternitatem sint veluti Angeli Beati, qui essentialem suam Beatitudinem inveniunt & possident in visione & Cognitione Dei? O mi Deus, cognoscam te, & replebitur anima mea gaudio cœlesti. Aufer à me reliqua, & unicum concede luminis tui divini radium. Ah quantò libentius ignorarem omnia, habitâ duntaxat vel tenui Cognitione Dei, quàm nôsse omnia, quæcunque unquàm norânt homines, abs Dei Cognitione! Ah lachrymantibus palpebris necesse est dicere cum vate: *Non est scientia Dei in terrâ.* Si cognosceretur, impossibile foret, quin amaretur ab hominibus. Et si à cun-

Osee 4.

ctis hominibus cognosceretur & amaretur; terra evaderet paradisus Beatis & Sanctis repletus.

ARGUMENTUM.

1. *Quare Deus tam parum cognoscatur.*
2. *Quòd modus in acquirendâ Dei Cognitione observandus, non sit ille, qui observatur in acquisitione scientiarum humanarum.*
3. *Quòd facilius & jucundius sit cognoscere Deum, quàm cætera omnia.*

Articulus II.

ADvertebam probè, commovisse me animum mei Philosophi, hinc factus docilior quæsivit ex me: unde ergo nascitur, quòd non omnes universali inclinatione ferantur eò, ut incumbant & vacent obtinendæ Cognitioni Dei? siquidem non magis naturale est oculis velle videre lumen, quàm naturale est intellectui velle cognoscere veritatem; & si veritas ametur & inquiratur ab intellectu, videtur hanc præcipue esse debere veritatem supremam. Unde ergò venit, tam raros esse, qui eum cognoscere studeant, dum plurimorum curiositas cœtera omnia tam avidè sectatur?

Unde veniat, quòd Deus tam parum cognoscatur.

1. Hoc oritur, dicebam ipsi, ex eo, quòd in plerisque hominibus anima fere semper trahatur in partem sensuum, ubi cùm inveniat aliquam quantumvis levem delectationem, huic immoratur; & licet sentiat, quòd satiari non possit tam vili ac tenui voluptate, dolum tamen non advertens, voluptates voluptatibus adjicit, vel perpetuò illas immutat, abs eo, quòd intelligat, ad satiandum se, quærendas sibi esse Nobiliores. Pauci sunt, qui animam suam à sensibus abstrahant, illámque elevent ad inquirendas voluptates intellectûs conditioni animarum nostrarum conformiores: & ex his quoque valde rari sunt, qui non persistant in statu puræ naturæ, hoc est in satisfactione, quam percipit intellectus è studiis scientiarum acquisitarum. Naturalis hæc voluptas ita stringit & capit illos, ut raros reperire sit, qui animum adijciant ad hæc omnia deserenda, ut sese extollant supra semet ipsos, usque ad cognitiones divinas, quæ multò subblimiores sunt ratione humanâ, quàm ratio sit sensibus. Mirandum igitur haud est, Cognitionem Dei inter homines tam raram, minúsque frequentem esse.

Anima nostra est nimium immersa sensibus.

Hoc benè capio, reſpondit mihi, ſed capere non poſſum, unde oriatur mihi tædium illud erga ea omnia, quæ adjumenta eſſe poſſent ad obtinendam Cognitionem Dei. Fortaſſis rem non accipio, ſicut accipienda eſt, cùm in parandis aliis ſcientiis nulli ſim impar difficultati: vel forſan ex parte meâ ſe mala aliqua tenet diſpoſitio, quæ divinæ huic ſapientiæ introitum prohibeat in animam meam.

Quis Magiſter doceat ſcientiam Dei.

Rem accipis optimè dicebam illi: non tenetur Methodus in ſtudio Cognitionis Dei, qualis in ſtudio Philoſophiæ. Obſervo hîc quatuor notabiles differentias. 1. Eligitur Magiſter pro arbitrio ad addiſcendas ſcientias humanas, cùm Magnus illorum ſit numerus, qui illas docendi ſibi munus aſſumant. Sed ad obtinendam Cognitionem Dei, non eſt niſi unicus Magiſter, quem Cœlum promiſit nobis per *vatem Joelem*: *Dabo vobis Doctorem juſtitiæ*; quemque tandem miſit in *Incarnationis* Myſterio. *Hic eſt Chriſtus Jeſus*, in quo Sanctus *Paulus* affirmat abſconditos eſſe omnes theſauros ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Non eſt niſi unica ſchola, in quâ nos docet; & hæc eſt Eccleſia: Non eſt niſi unicum Idioma, quo nobiſcum omnibus loquitur; & eſt *Spiritus Sanctus*, quem dedit Apoſtolis, ceu primis Eccleſiæ Doctoribus, in formâ linguarum ignearum, ad demonſtrandum nobis, quòd ſui cognitio ſeſe inſinuet in animas per lumina & ardores ignis prorſus divini. Qui non agit diſcipulum Magiſtri hujus cœleſtis, qui non perſeverat in ipſius ſcholâ, qui non intelligit Idioma Spiritûs ſui Sancti, nunquam pertinget ad Cognitionem Dei.

Joel. 2.

Modus acquirendi Cognitionem Dei eſt diverſus à ſtudio ſcientiarum humanarum in quatuor rebus.

2. Ad obtinendas ſcientias humanas opus eſt ingenio ſublimi, acuto, claro, quódque facilè evincat ac penetret profundas ſpeculationes; adeóque non cuilibet ad has patet aditus. Sed ad adipiſcendam Cognitionem Dei, requiritur ex adverſo intellectus humilis, demiſſus, ac omnibus rationibus humanis renuntiare paratus, ad recipiendas in pace puras è Cœlo illuſtrationes. Oportet benè intelligere aliquam veritatem naturalem, ipſique infallibilem certitudinem clarè videre, ut illi tanquam doctrinæ exploratæ præbeatur annutus. Sed econtra oportet firmiter annuere veritati ſupernaturali nobis à fide revelatæ, quantumvis ſit obſcura, aliàs intelligi non poterit; quæ infallibilis eſt regula à ſancto Evangelio nobis relicta: *Niſi credideritis, non intelligetis*: Oportet prius credere, quàm intelligere.

3. Magnus fit ſtrepitus in Scholis ſcientiarum humanarum; diſputatur, diſceptatur, diſcurritur, oppugnatur, defenditur: videtur hic eſſe campus prœlii, locus pugnæ, ubi ingenia acriter decertant pro victoriâ, & ſæpè mendacium agit triumphum de veritate. Sed in Scholâ divini Magiſtri docentis ſcientiam Cœli, requiritur magnum ſilentium, non hic diſcurritur, non diſceptatur, nil aliud agitur, niſi quòd faciles aures accommodentur voci divinæ; & maximus, qui adhibendus eſt labor, vertitur in hoc, ut benè captivetur intellectus, eòq; reducatur, ut firmiſſimè & irrefragabiliter credat & teneat omnes, quas nobis fides revelat, veritates. Mille rationes diverſæ afferuntur in aliis Scholis; ſed in hâc unico ſoli eſt locus argumento: *Deus Hoc dixit:* ergò credendum eſt, contrariantibus etiam ſenſibus, & noſtrâ ratione, quæ perſuadere vellet nobis contrarium; pro cujus Veritatis defenſione vitam quoque oportet exponere.

4. In ſtudio ſcientiarum acquiſitarum, obruitur caput, quàmplurimis rebus inutilibus, quæ magno numero multiplicant cogitationes, & abſque intermisſione exagitant intellectum; ſed in ſtudio Cognitionis Dei, oblivione cunctæ res inutiles tumulantur, ac cura impenditur, ut unicum neceſſarium ſciatur, quo ſimplificentur, & in unum redigantur omnes cogitationes, ad ſtabiliendam in animâ pacem ſolidam, quam tantâ deguſtat cum voluptate, ut nemo niſi expertus poſſit comprehendere. Siquidem dum Deum invenit in totali ſeparatione ab eo, quod non eſt Deus, jam in centro ſuo requieſcit, ubi ſecuriſſimè poſſidet, quidquid ipſam ſatiare ac oblectare poteſt.

O *Deus* optime! O Amantisſime *Deus*! Si totus te mundus cognoſceret, conſolatus totus viveret & mundus; nemo foret, qui beatus non eſſet in mundo. Nam quanta deliniret animam lætitia, quam non lateret *Deus*, quem adoro, eſt infinitâ ratione magnus; eſt *Pater* meus, eſt *Creator* meus, ego manuum ipſius factura ſum, ipſe hoc me creavit fine, ut ipſum poſſiderem; ſcio hoc ipſum velle; ipſum id mihi ſpopondiſſe: Certus ſum, ejus hunc fuiſſe ſcopum, dum opus me fecit ſuum. Ita eſt, videbo pulchritudinem illam infinitam, poſſidebo infinitum illud bonum in omnem æternitatem. Da mihi animam hâc Veritate probè imbutam, quæ exploratam hanc cognitionem in mente ſuâ circumferat, quæ dulcem hanc fiduciam

ciam in corde suo nutriat; Et vide, an quidquam futurum sit in mundo, quod ipsam affligere possit. Sed quis gaudij foret cumulus, si in Cognitione Dei progressa ulterius, clarè videret amoris plenissimas providentiæ ipsius curas, quas manifestè videre est in animâ Deo devotâ; Optimè sciens, quòd, cùm Deus sit immensus, æquè nobis totus sit præsens, sicut Beatis in Cœlo? Nonnè meritò dicat: An ergò semper sum in sinu *Patris* mei Cœlestis? An nunquam non is suos super me figit oculos? Nunquam Capillus de meo capite peribit? nunquam vel minimum mihi accidet in vitâ, quòd ipse non sciat, quòd ipse totum non dirigat ad gloriam suam, & salutem meam? Ipse est omnipotens, ut mala convertat in bona, & invenire me tribuat in umbrâ mortis vitam, quando voluerit. Jam certus sum, ipsum omnia mihi bona velle, quæ mihi magis proficua, cùm infinito modo affectuosius me diligat, quàm diligit Mater filium suum: quæ enim Mater fecit pro filio suo, quod ipse fecit, & adhuc in dies facit pro me?

Gaudium & pax animæ Deum cognoscentis.

Omnia hæc novimus, dices mihi, & tamen haud levibus sæpius obruimur afflictionibus: & ego dico tibi; hæc non novimus, & si novimus, haud ponderamus; vel tandem si ponderamus, fit tam leviter, támque exiguâ fide, ut tam levis, & quasi per transennam facta ponderatio, nil ponderis ad movendum addere possit animo. Sed idipsum cognoscere fac animam sincerè, clarè, minimè ambiguè, ita ut luculentè desuper maneat convicta, & videbis illam in omnibus consolatam, felicem ac Beatam: quomodo enim vel amarorem, vel mœrorem, vel angorem habere poterit? Ut quid? an noverit ipsa, Deum pari ratione sibi præsentem esse, sicut Beatis, séque creatam esse ad illum abs fine possidendum; & anxiaretur? an noverit, ipsum esse Patrem suum, sèque tam tenerè amari ab ipso, sicut amatur à Matre soboles; & solicita foret? an noverit, portari se ab ipso inter brachia providentiæ suæ, suáque omnia ipsi curæ esse, usque ad Capillum capitis sui; & consternari ex eo posset, quidquid in vitâ acciderit ei? Id foret impossibile, sed omnis turbatio nostra ex eo nobis enascitur, quòd Deus à nobis non agnoscitur.

Nostræ tristitiæ oriuntur ex parvâ Cognitione & cogitatione de Deo.

Ah! in quo & per quem stat, ut non agnoscatur? Nunquam habere potest anima tam ardens desiderium ipsum Cognoscendi, quin infinito modo ardentius ipse habeat se nobis manifestandi. Ah! si duntaxat sisteret se

ipsi in oratione suâ, corde sincero, & ante ipsum effuso, diceret illi cum puero Samuele: Loquere *Domine, quia audit servus tuus.* Ah! Loquere Domine, instrue me, nam audio te; & si perseveraret in profundo silentio, in affectuosâ attentione coram Majestate suâ; quàm citò reciperet à Magistro hoc divino documenta tam sublimia, qualia sapientissimi quique totius orbis Magistri dare non possunt totâ vitâ suâ! Unde ergo venit, quòd frequenti tyrone aliarum Scholarum limina deterantur, ipsius autem Scholæ & limina, & lumina tam turpiter deserantur.

1. Reg. 3.

Deus est facillimi aditûs præ omnibus Magistris.

An ideò, quia non cuilibet, cui libuerit, illuc patet aditus? Verùm ipse invitat omnes, & quamvis infinitâ fulgeat Majestate, præbet tamen accessum tam facilem, ut æqualiter det aures minimo sicut maximo, pauperrimo sicut ditissimo, rudissimo sicut doctissimo. Si aliud non esset, nisi gloria discipulatûs sub Magistro tam Excellenti, nunquid hic honor foret nullo unquam satis pretio æstimandus? Alijs didascalis solvendum est didactrum, si volumus ab ipsis instrui; hic magnificè recompensat sua volentes recipere dogmata. Alij Magistri inquirendi sunt, quandoque è longinquo & magno cum labore, quibus tamen nos docendi non semper est vel libertas, vel voluntas; Hic ipsemet nos quærit, nunquam non adest, ubi adsumus, expectans, sibi loqui an nobis libeat, paratus & aures dare, & verba reddere, abs eo, quòd sit in mundo locus, vel vitæ momentum, quo scholam ipsius frequentare & dogmata ipsius recipere non liceat, quantumvis nec loco moveamur.

Alijs Magistris semper plus ignorantiæ est, quàm doctrinæ; hinc communicare nobis nunquam nisi imperfectas poterunt scientias, perfectè nunquam famem intellectûs satiaturas: Hic sapientia est infinita, communicans nobis, quando nos instruit, eadem æterna lumina, quæ summas constituunt delicias Dei ipsius; hinc est, quòd anima, dum à familiari & arcano, quod cum Deo habuit, colloquio recedit, majori superabundet gaudio, quàm si omnes scientias, quibus Scholæ humanæ imbuunt, imbibisset. Alij tandem Magistri requirunt multum temporis, nec minus laboris, ut parum quid doceant; sed media duntaxat diei hora in quiete, in silentio, in affectuosâ Reminiscentiâ Dei transacta, sufficeret ad imbuendum nos quantocyùs altissimâ ipsius Cognitione: oriretur insensibiliter tam ingens lux in animâ, ut nec aspi-

aſpicere, nec æſtimare quidquam poſſet, quàm Deum: Omnes Creaturæ viderentur ipſi reſpectu illius ipſis atomis minores & contemptibiliores; & quia affectûs cordis ſequuntur cognitionem intellectûs, non poſſet ullo amplius ferri amore, niſi erga Deum: Valdè profectò deplorandum eſt, verum eſſe, quòd à mediâ temporis noſtri horâ dependeat omnis dulcedo vitæ præſentis, & omnis felicitas æternitatis, & hanc ne quidem impendere dignemur? Nonnè nos ſic eſſe oportet juratos ſalutis noſtræ inimicos?

Magno deſiderio exſpectavit Philoſophus meus diſcursûs mei finem, ut omnia alia, quàm hucusque mihi candido ac ſincero corde diceret: Benè hæc video, fateor hoc verum eſſe, imò optimè intelligo, veram Dei Cognitionem largiri intellectui noſtro, ſaturitatem, pacem, tranquillitatem & dulcorem longè majorem, quàm haurire unquam poſſit ex humanarum ſtudiis ſcientiarum: Nam reſpectu ingentium Cœli luminum, hæc omnia nil ſunt, niſi umbræ terræ; non ſunt niſi vanitates, quæ ſpiritum inflant, non replent: Cùm econtrà Cognitio Dei, Veritas ſit ſolida, quæ ſpiritum replet, non inflat; adeòque anima tali ratione inanis & inflata nunquam planè poterit ſatiari. Id plusquàm ſatis didici tàm meâ, quàm aliorum mei ſimilium experientiâ: æmulor felicitati animarum Deum cognoſcentium: video, ſi Cœlum ſit in terrâ, quærendum hoc eſſe in corde illarum, ſed majori adhuc urgeor deſiderio, ut pari ſorte gaudeam; ſed quâ ratione id efficiam, neſcio: dic ergò mihi, quid factu opus, ut eò pertingam.

ARGUMENTUM.

Diſpoſitiones ad obtinendam Dei Cognitionem ſunt:

1. *Puritas Cordis.*
2. *Profunda humilitas.*
3. *Deſiderium ardens.*
4. *Certi temporis in ſingulos dies determinatio, ac fidelis ejusdem obſervantia ad vacandum huic Exercitio.*

Articulus III.

Gaudebam haud parum, non fore deinceps oppugnandum mihi adverſarium, ſed inſtruendum Diſcipulum, quem tanta jam fames illius urgebat, cujus antea tam ingenti tenebatur tædio. Animo ipſi addito,

to, & bonâ spe factâ, quod Deus, qui tàm vehemens inspiraverat desiderium, certam etiàm illius daturus sit executionem, dicebam, quatuor necessariò observanda fore, desideratum scopum attingere volenti.

Ad cognoscendum Deum requiritur anima pura & tranquilla. Matth. 5.

Primùm, Cœterorum omnium basin, esse magnam Cordis puritatem; Cùm hanc præcipuè à nobis Deus requirat in Evangelio: *Beati Mundo Corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Si non possunt oculi corporales videre lumen vel colores, dum pleni sunt sordibus; multò minus adhuc potest anima recipere purum lumen Cognitionis Dei, dùm scatet peccatis. Bonum & malum sunt incompatibilia; lux & tenebræ, mendacium & veritas non benè conveniunt, nec in unâ sede morantur; & ideò dicit Sapiens: *In malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in Corpore subdito peccatis.*

Sap. 1.

Quomodo potuerit anima horæ dimidio collecta & exposita manere coram Deo in oratione suâ, dum circumfert peccatum in corde suo? quantocyùs Mònstri hujus aspiceret horrorem, cujus aspectus magno sibi foret supplicio. Peccatum æquiparatur colubris, qui colunt tenebras, & fugiunt lumen, mediante quo deformitas ipsorum in lucem veniret, ipsique subirent periculum, ne lapidum imbre obruerentur ab hominibus; sectantur econtrà obscura, ut securos se reddant, callidéque amant caliginem, ut incolumitatem servent.

Quamdiù anima circumfert peccatum dominans in corde suo, si exponere se præsumeret radioso lumini Cognitionis Dei, non solùm præ confusione moreretur, infinitam suam videns turpitudinem, sed etiam lapidaretur infinitis sævis remorsibus conscientiæ suæ. Quid enim videret oculos suos attollens ad Dei Majestatem, nisi Judicem suum iratum, & Omnipotentem Criminum suorum ultorem? quid videret, nisi infinitorum bonorum, quibus se æternùm spoliat, thesaurum, si in peccato perseveret? Quid videret, nisi juratum suum hostem crudelibus se oculis intuentem, velut objectum infinitæ indignationis suæ? Ingens damnatorum supplicium est, spoliari visione Dei: Nam si Deum videre liceret, in medijs etiam pœnosissimis ignis sese æternùm devoraturi cruciatibus: felices forent ac Beati. Sed ex adverso, ingens peccatorum, durante hâc vitâ, tormentum est, videre Deum, hoc est, cogitare de Deo, recordari Deum esse, qui nos videat, animo insculptam circumferre divinam ipsius præsentiam, poten-

tentiam, & justitiam. Si excutere hanc Cogitationem, ad totos se obcœcandos, animo possent, nec amplius mentem subiret reminiscentia Dei, vel conscientiæ propriæ, Beatos se crederent, quamvis tot tartara, quot scelera in animo suo circumferrent: & imaginaria hæc quies in ipsis oritur ex privatione Cognitionis Dei.

Dicerent libenter cum impijs illis in sacró codice: *Recede à Nobis, viam scientiarum tuarum nolumus*: Abeste procùl vos Cœli lumina, non accendite nobis tot tædas & faculas, nolumus tantum splendoris, jam nimis, quàm clarè cernimus: Opera námque nostra melius aguntur in tenebris, quàm in lumine. Ecce verba expressa Veritatis æternæ in Evangelio. *Qui malè agit, odit Lucem, & non venit ad Lucem, ut non arguantur opera ejus*; Ejusmodi homines toti peccatorum tenebris sepulti, qui potius ignorantiam affectant, quàm scientiam, maximam potius oblivionem, quàm minimam Dei reminiscentiam, longissimè absunt à necessariâ dispositione ad applicandum se studio Cognitionis Dei. Requiritur anima prorsus exempta à sordibus peccati, cumprimis peccati mortalis.

Joan. 3.

Verùm non sufficit ipsam esse liberam à tyrannide monstri hujus, totalem separationem facientis Deum inter & animam, nisi magno studio adnitatur, se peccato quóque veniali eximere; cum quo licet initium aliquod habere possit Cognitionis Dei, nunquàm tamèn magnos faciet progressus: siquidèm hæ noxæ velut nubes sunt supra oculos animæ, qui ipsam quidem non lumine privant, tantam tamen caliginem post se trahunt, ut vix levitèr videre sinant pulchritudinem Dei infinitæ puritatis, quem cognoscere allaborant. Ah! si quis caperet damnum maximum, quod vel unicum peccatum veniale affert animæ Deum cognoscere & amare volenti! potiùs omnia amitteret, quàm hoc committeret.

Verùm non omnis in hoc vertitur cardo, ut careat anima omni peccati genere, sitque purissima. Sunt certæ reliquiæ, certæ consequentiæ peccati, quæ quasi æquè magno sunt obstaculo Cognitioni Dei, quàm peccatum ipsum. Hæ sunt passiones, sive motus animi naturales, dum non refrænantur. Feroces hæ belluæ tantum in mente sibi frænum non admovente, excitant tumultum, ut vox Dei non nisi valdè confusè valeat percipi.

Altissimo opus est silentio in animâ, ad recipiendum in se adorandum hoc *Verbum*, quod in

terram ad edocendum nos arcana Cœli descendere noluit nisi: *Dum medium silentium tenerent omnia.* Impossibile est, ut effigiet sol decorem vultûs sui in fonte, nisi hic tranquillus sit, minimus venti flatus, quo vel parum agitatur, spoliat ipsum honore maximo, quo fuisset insignitus formosissimam recipiendo imaginem Regis cunctorum siderum. Ah! quàm inæstimabilem jacturam facit anima, dum tumultu & passionum suarum agitatione impeditur, ne recipere possit magni & æterni Solis hujus imaginem, qui delectabilitèr se in illâ deliniret ac depingeret, si quietam & tranquillam inveniret! Creavit ipse eo tantùm nomine animam nostram ad similitudinem suam, ut aspiceret se in opere suo, nobìsque, has suas fore delicias, demonstraret. O infinita Bonitas, quis ambigere potest, quin deliciæ forent reciprocæ, quin & anima pura ac tranquilla, recipiendo gratiosè impressam faciem Dei sui, qui se in ipsâ majori cum gaudio, quàm Sol in fonte depingeret, tota foret adimplenda gloriâ, pace, gaudio, ac prægustu paradisi? Sed opus est ipsi, primâ hâc dispositione puritate & tranquillitate, Cœteroquin nunquàm hoc assequetur. Sic videmus quàm plurimos desiderantes cognoscere Deum, mox primo passu & detineri & deterreri.

Silentium requiritur in animâ, ut Deum audiat.

2. Primæ huic dispositioni requirenti magnam cordis puritatem oportet adjungere secundam, quæ profunda est humilitas, & maxima intellectûs submissio. Non est animorum plus nimio sibi arrogantium, quibus se revelet Deus; sed potius, *cum simplicibus sermocinatio ejus;* quibus familiaritèr utitur, & confidentèr cum ipsis conversatur. Quantos videre erat homines simplices, nullâ imbutos eruditione aut scientiâ, nisi quam in oratione hauserant ac receperant à Deo, qui nihilominùs suæ sublimitate scientiæ sapientissimos antecellebant Doctores, qui litteras suas non nisi in Scholis hominum didicissent. Consulebant hi illos in difficillimis, & maximè intricatis quæstionibus, quorum responsa non erant nisi oracula, quibus docebantur, quod doctissima non poterant docere volumina.

Proverb. 3.

Ad cognoscendum Deum requiritur magna humilitas.

Magnus Sanctus *Antonius* ingressus est desertum suum absque ullâ humanarum litterarum tincturâ, & absque alio, nisi Cognitionis Dei studio, quam autem alibi non inquirebat, nisi in familiari cum divino hoc præceptore colloquio. Evasit ipse in virum adeò doctum, ut, referente Sancto *Augustino*, perfectè intellexerit universam sacram

cram Scripturam, nullúmque in hâc fuerit tam profundum, támque sublime Mysterium, quod non penetraret, quin & in his omnes suas collocaret delicias. Quâ enim ratione homo ab omni reliquorum hominum Consortio abstractus, omni solatio, quod mundus propinare poterat, destitutus, omnibus persecutionibus ipsum torquere non cessantis averni expositus, & tandem molestissimis quibusque austeritatibus, ad quas se ipsum condemnaverat, obrutus: quâ ratione, inquàm, talis vir perseverare potuisset, ultra sæculum integrum, nunquàm non consolatus, nunquàm non indefessus in exercitijs virtutum, nisi invenisset in solo studio Cognitionis Dei tam copiosas pro animâ suâ consolationes, ut facilem ipsi induxerint oblivionem reliquarum omnium, quas vita humana offerre & conferre solet?

Sanctus Bernardus, quasi nunquàm, nisi in sylvis studuit, ubi fugiens rumorem & splendorem illustrissimarum Academiarum, in quibus procul dubio acutum ipsius ingenium actutùm cunctis eminuisset, se se ex humilitate subtraxit Cognitioni hominum: Lectionum suarum pensa aliundè non carpebat, nisi à Divino præceptore suo, qui docet Angelos in Cœlo, ubi abs consultatione cum alijs, nisi cum quercubus & abietibus, tàm feliciter, támque velocitèr penetravit altissima & abstrusissima arcana scientiæ Dei, ut doctrina ipsius non solùm sublimissima videatur & solidissima, qualis in alio quocúnque Ecclesiæ Doctore videri potest; Sed dicendum sit, illam nescio, quam divinam habere suavitatem, quam alij non habeant. Affirmant aliqui, hujus causam esse, quòd Sanctissima *Virgo*, cui totam animam suam post Deum devoverat, irrigaverit labra ipsius lacte, à Virgineis uberibus suis dimanante. Alij non immeritò causam afferunt, quòd Deus, qui duxit ipsum in solitudinem, locutus sit ad cor ejus, ad implendum illum eruditione & scientiâ, quodque, cùm hæc infusa potiùs fuerit, quàm acquisita, mirum non sit, ipsam totam divinam fuisse, & non humanam. Verùm si hæc consolatione spirituali replet legentes, dubitari non potest, quin animus, qui ipsam & concepit, & à Deo recepit, eâdem totus fuerit repletus. Sed Sanctus *Antonius* & Sanctus *Bernardus Viri* fuerunt, non minus puri & humiles, quàm cupidi cognoscere *Deum*.

Magis humiles sunt magis docti in Scientiâ Dei.

Sanctus Thomas, & Sanctus *Bonaventura* non forent, uti hodiedùm sunt, duo tam insignia Ecclesiæ Lumina, si profun-

da ipsorum humilitas & industria, quâ potiùs in sacratissimis *Jesu Christi* plagis studebant, quàm librorum paginis, non fuisset promerita, ut elevarentur à Deo ad doctrinam tam sublimem, quam nemo possit attingere, quæ diffundat saporem prorsus divinum in horum doctorum opera, qualem in alijs invenire vix licebit.

Frequens invenitur scientia, quæ pomposè incedat, speciosis exculta verbis, floridâque eloquentiâ, splendorem evibrans in oculos, quæ extollat ad inflandum Spiritum, quoad in cogitationibus suis evanescat. Sed rara est, quæ sapida sit, quæ Dei gustum afferat, quæ repleat cor, illúdque satiet, quæ suave lumen ac vivum excitet, quæ animum illuminet ac humiliet, quæ non inhiet earum Cognitionum splendoribus, qui curiositati duntaxàt lenocinentur, & vanitatem foveant: Sed quæ solidas inquirat veritates, quæ animæ proficiant, illámque sanctificent. Et hoc oritur, quòd rari sint, qui dispositionem afferant profundæ humilitatis, quæ necessariò requiritur: plerique curiositate impelluntur vel desiderio gloriæ.

Nil mirabiliùs est, quàm videre raptum illum animi, cordísque effusi affectum, quo Divinus noster Magister *Christus* *Jesus* erga Deum patrem suum aliquando ferebatur, dum ipsi in Evangelio *S. Matthæi Cap.* 11. elevatis manibus ac oculis in Cœlum dixit. *Confiteor tibi Pater, Domine Cœli & terræ:* Gratias tibi ago, te laudo, te adoro, *quia abscondisti hæc à Sapientibus*, profunda hæc Mysteriorum arcana, eximios hos Cognitionis tuæ radios *à sapientibus & prudentibus, & revelásti ea parvulis*, id est humilibus. Eccè quid lucremur, dum arroganti sumus animo, nobismet ipsis plus æquo tribuentes, persuasi, nos totos quantos esse sapientiam, omnémque captu nostro scientiam devorâsse. *Deus* ejusmodi arrogantiam confundere sibi complacet. Tu credis, ingenij tui acumine, splendore, vivacitate, te cuncta & ubivis penetraturum, & non referes nisi minimam inanissimæ scientiæ scintillam. Mulier indocta, quæ corde mundo & ardenti desiderio cognoscendi Deum suum, ad amandum illum, se in oratione humiliaverit coram Deo, majorem te de illo acquiret Cognitionem.

Deus superbis se abscondit & revelat humilibus.

Si te extollere, o homo, recogitas; noveris infinito modo Deum te transcendere, téque nunquam ad ipsum conscensurum. Si te demittas, sincerâ fide humilies, ac verè coram ipso annihiles, descendet ad te per miseri-

misericordiam, seque tibi revelabit. Sed oportet hic captivare ratiocinia intellectûs, naturales inhibere præfervidæ ac præcipitis hujus facultatis impetus, quibus quoquo momento quòvis fertur & perpetuò agitatur, dum quiescendum foret, ad recipiendum dulcem influxum Dei, intellectûs hujus, qui discurrere volet & loqui, dum tacere oporteret, ad audiendum Deum sibi in summo silentio loqui volentem. Verùm nisi humilis, nisi parvus & docilis more infantis fiat, nihil efficiet. Ah! quàm difficile captu est caput hoc arrogantibus, & sapientibus animis, quibus placere nunquàm volet, infantes induere, qui imbuere infantes poterant velut Magistri! Et ideò rarissimè inter magnos hos, ac prudentes Sæculi thrasones videre est, qui grandes in hâc divinæ sapientiæ Scholâ faciant progressus. Non videntur hic nisi parvi & humiles; ideòque dixi, absque secundâ hâc dispositione, quæ profundam requirit humilitatem, obtineri nunquàm posse Cognitionem Dei.

Requiritur ardens desiderium ad cognoscendum Deum.

3. Verum ac sincerum, pretiosum hunc thesaurum acquirendi & possidendi desiderium, est tertia dispositio prioribus duâbus non minus necessaria. Nam sicut plerumq; laboramus in bono aliquo acquirendo juxtà mensuram æstimationis, quam de illo facimus, ac desiderij, quo tenemur ipsius fruendi, sic videmus solum defectum veracis desiderij Deum cognoscendi, quod in plerisque desideratur, causam esse, cur tam rari sint, imò rarissimi, qui studio huic seriò & ex animo incumbant; adhæc ex parvo hoc numero, alij magis, alij minus se applicant, juxtà quod à desiderio magis vel minùs ardenti impellantur. Credendum quidèm est, omnes, qui vacant orationis studio, desiderio quodam teneri Deum cognoscendi, sed plerúmque tàm debile hoc est, ut contingat illis, quod pueris frequentantibus scholam, quam non nisi coacti accedunt & urgente obedientiæ mandato, non discendi cupiditate: hinc aliud non agunt, nisi quòd avidè exspectent tempus, quo liceat exire, ad fruendum denuò libertate, lusúsque facultate, quo magis quàm litteris oblectantur: Et tales nunquàm evadent in magnos Doctores. Sic plerósque reperias, qui sufficere credant, se captivos fuisse ad transigendam orationis horam, reluctante quantúmlibet tædio ac fastidio, quod perpessi, non attendendo, an Dei Cognitione aucti recedant; sed eodem sempèr contenti sunt modo, in quo perseverant, nec indè proficiunt. Quî ergò acquirent, cujus acqui-

quirendi, tàm frigidâ calent libidine? hinc videas, nec illos unquam fore admodùm spirituales.

Qui progredi vult in studio Cognitionis Dei, nunquam nimiùm afferre potest desiderium. Certum autèm est, quod ardentèr eam desiderans, dimidiâ ex parte jam obtinuerit; prævenit enim quærentes se, & coram, illis se primam ostendit, sicut affirmat Scriptura: *Præoccupat, qui se concupiscunt*; Cùm certùm sit, Deum longè majori ardere desiderio se nobis revelandi, quàm ardeat anima eundem cognoscendi. Verùm desideria nostra eò non feruntur; sentimus famem infinita alia sciendi; sciendi Deum nullâ tangimur cupidine, sed potius tenemur fastidio. Unde fit, nos omnium prensare alloquia, ut informemur in rebus plurimis, nobis alitèr haud servituris, nisi ut recedere nos faciant à Deo; & rariùs nos cum Deo congredi ad recipienda salutaria dogmata, quæ facilem ad ipsum sternant accessum.

Sap. 6.

Quare tam parvi æstimemus Deum & tam magni, quod Deus non est.

Undè nascitur, nos tam parvi Deum æstimare? nisi ex eo, quòd nihil sciamus, nisi quod didicimus à nobis æqualibus, non majoris nobis ipsum æstimantibus? Et quarè econtrà tanti æstimamus mundum & vanitates ejus, nisi quia de illis judicamus juxtà æstimationem æqualium nobis, apud quos sanè maximi sunt ipsæ ponderis? nostras communicamus nobis invicem tenebras, nósque reciprocè docemus nescire Deum. Verùm si frequentaremus Scholam Divini hujus Magistri, vero cum desiderio, vero inquam desiderio, & ardenti siti Cognitionis ipsius; Ah! quàm citò sese demonstraret nobis? Et ipsémet doceret nos, se esse omnia, & præter se cœtera omnia esse nihil. Ex hoc conciperemus quantocyùs æstimationem infinitam supremæ hujus Magnitudinis, quam nemo despicere potest, nisi qui ipsam ignoraverit; Et econtrà contemptum maximum Cœterorum omnium, quæ non nisi ex ignorantiâ æstimantur. Et tandèm ex hoc nasci cerneremus in corde nostro amorem ardentissimum, erga divinam ipsius Bonitatem, & neglectum totalem omnium eorum, quæ non sunt ipse.

O Bonitas infinita, pulchritudo æterna, o immensum infinitarum perfectionum pelagus, quod tam dulcitèr, támque potentèr intrà te ipsum absorbes omnem intellectum, cui sors contigerit tuâ locupletari cognitione, ostende te vel parùm nobis! *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Ah videam vel modicum faciem

Cant. 2.

faciem tuam! audiat vel levitèr cor meum vocem tuam! Ah! Tu mundi lux es, & nunquam non oculis noſtris es præſens; hi autèm adhuc tenebris fidei ſunt obvelati: Novimus te, quaſi te non noverimus. Ah! quando velamen hoc tolletur ab oculis noſtris? Ergò nunquam erit, ut totus te mundus agnoſcat, ut tua pulchritudo vel parùm detecta rapiat poſt ſe omnium hominum corda, curràtque ad te omnis orbis terrarum?

Undè oritur, quòd, cùm omnes experiamur in nobis ipſis, ardentiſſimum deſideriorum noſtrorum eſſe, ut ſimus Beati; adhæc probè ſciamus, ſummam noſtram, ad quam aſpiramus, eſſe Beatitudinem, Deum videre, ipſúmque amare, ac divinâ ipſius poſſeſſione in æternum frui: unde oritur, quòd hæc ipſa Beatitudo, quam corda noſtra tam ardentèr deſiderant, pro cujus obtentu quidquid tentaremus moleſtum, in nobis non excitet ardens deſiderium Deum Cognoſcendi, ipſum amandi, ac amabili ipſius poſſeſſione adhùc potiundi in hâc vitâ? An ideò, quòd reddere quidem poſſit animam beatam in Cœlo, ſed non in terrâ? An ideò, quòd non idem Deus ſit in terrâ, qui in Cœlo? An ideò, quòd corda noſtra creata ſint hìc in terris, ut felicitatem ſuam inveniant in Creaturis, ſortem autem ſuam mutatura in Cœlis, ut beatificari non poſſint, niſi ſolâ poſſeſſione Dei?

Idem Deus, qui ſatiat Beatos in Cœlo, ſatiat etiam animam, quæ ipſum cognoſcit in terrâ.

Nemo tam rudis eſt in mundo, quem lateat eundem Deum eſſe in Cœlo & in terrâ, Eandem etiam in Cœlo & terrâ eſſe animam; Beati in Cœlo ſunt, qui vident Deum, qui illum amant, quique ipſum poſſident, nèc ſunt hìc alij; Beati in terrâ quoque ſunt, qui Deum vident, ipſum amant, illúmque poſſident, at necque hic ſunt alij. Cùm ergò ardentius non habeamus deſiderium, niſi beatos nos efficiendi, cur ardentiori omnes non urgemur deſiderio, Deum Cognoſcendi, ipſum amandi, ipſúmque poſſidendi? ut quid ergò non avidè currimus ad orationem, bonorum librorum lectionem, inſtituta de Deo colloquia, cùm vera ſint hæc media ſatiandi ardentiſſimum votorum noſtrorum, quod eſt, ut ſimus Beati.

Neceſſaria occupatio rerum terrenarum non debet impedire quin vacemus Deo.

Vacare oportet, novi optimè, rebus terrenis, ſed non oportet his ſuum cor affigere, & in his ſuam quærere Beatitudinem, cùm in his non ſit, ſed in Deo ſolo eſſe poſſit. Non omnium eſt, vitam agere ſolitariam & contemplativam, ubi non niſi de Deo cogitatio inſtituitur. Maximam hominum partem invigilare oportet neceſſitatibus

vitæ humanæ, quæ occurrunt abs numero. Sed omnes respicere & possunt & debent Deum velut unicum summum Bonum, quo beatificari possunt; ipsum solum pluris æstimare, quàm omnia mundi bona, ipsum ardentius desiderare, quàm cuncta terræ solatia, anteferre Cœlum terræ cœno, æternitatem vitæ præsenti, salutem suam suæ fortunæ: Sed anteferre ipsum infinito modo, infinito modo, infinito modo, & absque comparatione, respiciendo omnia terrena, uti reapte sunt, velut res nihili, velut umbras, quæ prætereunt: *Præterit figura hujus Mundi.* Ah si omnes hanc unicam Veritatem probè perpenderent, omnes Beati forent, cùm omnes perfectam suam Beatitudinem invenirent in solâ possessione Dei, & nihili penderent cœtera! An possibile sit desiderari à nobis Beatitudinem, & ardentèr non desiderari Dei Cognitionem?

1. Cor. 7.

Oportet tempus impendere studio Cognitionis Dei.

4. Sed tandèm habitis licet tribus hisce bonis dispositionibus, puritate cordis, humilitate, vehementi desiderio possidendi beatam hanc lucem Cognitionis Dei, nunquàm tamèn hùc pertinges, nisi & tempus huic negotio tribuas. Non est tam vile opificium inter homines, nèc vitæ institutum tàm parvi ponderis, quod non requirat aliquid temporis, ut addiscatur. An dicatur, sublime vitæ Christianæ institutum, & magnum salutis nostræ opus solum esse, quòd non mereatur, cui unicam Diei horam consecremus? Noctes diésque terimus scientiis humanis acquirendis: Nonnè æquissimum sit aliquas saltem dicare horas obtinendæ Cognitioni Dei? Non negamus Corpori tempus, ut nutriamus, suámque illi quietem non subtrahamus; quin & omne dimittimus negotium, ut otium acquiramus pro eo, quod potiùs est & magis necessarium: Nonnè magis necessarium sit otium dare animæ, ut se nutriat veritatibus vitæ æternæ, velùt suis dapibus ac deliciis, & paululùm quiescat in sinu Dei sui, post tantam intèr Creaturas sui defatigationem ac dissipationem perpessam?

Haud invenias tanti momenti negotia, quæ impedimento sint, quin indies duas horas assignes corporis tui nutrimento, intèr quas aliud operis nil admittas. An nimiùm sit tantundèm temporis ac otij tribuere animæ tuæ ad vacandum Deo in sanctâ quâdam meditatione, devotâ lectione, vel oratione? Si minùs cordi tibi sit anima, quæ spiritus est immortalis, quàm corpus tuum, quod est pugillus terræ, eámque deteriùs illo velis

excipere; ſaltem nè abnuas illi unicam de die horam, quam ſuo tribuat & alimento & quieti; Saltèm parùm hoc otij ſinas ipſam captare, ad captandum ſuas cum Deo ſuo delicias; ſivè poſtea tribuas ipſi horam unam integram, ſivè in duas hanc partem dividens, unam tempori matutino, alteram veſpertino aſſignes.

Verùm formato ſemel firmo hoc propoſito, ne dimittas id unquàm, quidquid acciderit. Si quæ oboriantur negotia, dicito intrà temetipſum: Sed nonnè hoc eſt negotiorum meorum maximum? alia hujus intuitu nihil ſunt; hoc ſi benè ſuccedat, alia omnia ſuccedent optimè. Quòd ſi interveniat hoc tempore, qui tibi loqui velit, nonnè dicere poteris, negotium tibi eſſe cum perſonâ maximæ conſiderationis maximum? quidquid tandèm obtingere poſſit, cuſtodi inviolabiliter pretioſum hoc tempus, undè tota tua dependet & temporis & æternitatis felicitas. O quàm exiguo tempore redegeris in opus hoc tanti momenti datum à me monitum, & ipsâ mox diſces experientiâ, in hoc unico conſiſtere ſolam & ſolidam vitæ præſentis felicitatem! Invenies ibi Manna abſconditum, cujus nemo novit pretium, nisi qui guſtaverit. Non ampliùs hortatu opus erit, ut horam orationis tuæ fidelitèr cuſtodias; maximum tibi ſupplicium erit illâ privari; & agnoſces omnia, quæ dicta tibi ſunt, nihil eſſe reſpectu eorum, quæ jam proprio nôſti experimento.

Omnes idonei ſunt ad ſtudium Cognitionis Dei.

Venite ſapientes, codices veſtros occludite, intellectum veſtrum ſubmittite, humiliate vos coràm Deo, parvos vos reddite ac dociles velut infantes, ipſe vos docebit. Venite vos ſimplices, animo non cadite, quòd careatis ingenio, ſublimi, illimi, acri, acuto; nullo horum opus eſt, ut apti ſitis ad recipiendos altiſſimos divinæ Cognitionis radios: Hoc unum curate, ut corde ſitis puro, effrœnes edometis animi motus, à mundi negotijs vos abſtrahatis, occupationes vanas, quantùm poſſibilè, relinquatis, præcipuè autèm animo ſitis tranquillo, humili, ac Deo plurimùm ſubjecto. Sic ipſi erit volupè, velle vobis ſe potius, quàm mundi ſapientibus revelare.

Schola, in quâ benè addiſcitur Cognitio Dei, eſt oratio. Methodus benè ſtudendi in hâc Scholâ, eſt benè amare, benè pati, benè humiliari, benè mori ſibi ipſi, & emori eo, quod Deus non eſt, ad nihil deſiderandum, niſi Deum ſolum. Magiſter, qui profundas has & jucundas docet Veritates, quæ ad

ſtuporem complent animam conſolatione divinâ, quam mundus non novit, eſt *Chriſtus Jeſus*, velùt Cathedram, ſuam conſcendens Crucem. Ad pedes ejus te relinquo, ut audias vocem cordis illius cor tuum allocuturi, quam ubi audiveris, & delicias Cognitionis ejus guſtaveris, fateberis veras intellectûs delicias guſtari in Cognitione Dei.

CONSULTATIO II.

Summa Voluntatis Voluptas eſt Amare Deum.

QUàm benè explanatur natura hominis, dùm verum inconſtantiæ theatrũ nuncupatur! tota vitæ ipſius ratio aliud eſſe non videtur quàm longa comœdiæ repræſentatio, in quâ nunquam non os, faciem ac frontem immutat. Hâc vix ſe induit opinione, mox geſtit induere aliam: modò vult, mox non vult amplius, jam irâ motus, jam mitis totus; nunc monſtrat ſe mœſtum, mox celebrat feſtum, in tot ac tantas transformat ſe figuras, ut quàſi nunquàm ſibi ipſi ſit ſimilis. Nihil ominùs reperire eſt certos quosdam catones tam æqualis conſtantiæ, ut videantur accepiſſe privilegium, quo eximantur à communi lege hominum, ſivè hoc acceperint ex bonitate quâdam indolis, ſivè obtinuerint exercitio & labore virtutis.

Noveram quendam ex his, quem nunquàm non adverteram tam circumſpectum & eodem agendi modo ſibi ſempèr æqualem, ut, qui ſemèl ipſum viderat, ipſum ſempèr videret. Erat is ingenij ſuavis, indolis benignæ, converſationis jucundæ, tam perfectò paſſionum ſuarum uſûs dominio, ut movere ſe, nisi ad rationis imperium, non auderent. Stupebant omnes, quòd aliquod poſt tempus non amplius in conſpectum veniret, abs eo, quòd cauſà conſtaret: Non enim ſingularitèr addictus erat ſolitudini, nec magnis implexus negotijs, cùm præcipuum ipſius & quotidianum fuerit negotium jucundè cum familiaribus ſuis traducere tempus; & omnes ſe ab ipſo derelictos dolebant.

Cùm die quâdam adeſſem viris quibusdam magnæ pietatis, parumpèr abſtractis à mundi tumultu, ad agenda quædam negotia Dei honorem concernentia, invenimus ipſum totum ſolum, ſuis intentum cogitationibus

bus in loco, ubi non quæſiſſemus ipſum. Volebat is quidèm occurſum noſtrum declinare, ſed ampliùs non poterat. Quod potuit, erat, prò more componere oris totiúsque corporis habitum, ſibi vim inferens, ut feſtivum præſeferret genium, & conſuetam reaſſumeret frontis ac vultus ſerenitatem. Sed tam coacta res erat, ut cunctis pateret ad oculum. Erat totus macie confectus, mœſtus, cogitabundus dejectis præ triſtitiâ in terram oculis, omnia diſplicebant ipſi, loquebatur parùm & frequens ingemiſcebat. Unico verbo, erat tam ingens mutatio, ut vix, quòd idem fuerit, credi potuerit.

E ſocietate quiſpiam vir valdè prudens, jucundo oris habitu dicebat ipſi: Ægrotas ſanè, & apprehensâ manu illius, quaſi exploraturus pulſum arteriæ: Medicæ artis paulispèr expertus, fallar, niſi detexero tibi qualitatem & originem infirmitatis tuæ. Malè affectum eſt tibi cor, in quo neceſſe eſt, te plagam accepiſſe. Et deſupèr declaravit illi inſignem hanc Philoſophiam Platonicorum, quæ à Marſilio Ficino refertur, quaſi ipſe modò inveniſſet, ad exponendum ipſi omnem indiſpoſitionem ſuam, eâ prorſus ratione, quâ expertus medicus cum infirmo ſuo agens id facere potuiſſet.

Eſt nobis, inquiebat illi, cor fornacis inſtàr accenſum igne caloris naturalis. In hoc perficitur ultima digeſtio ſanguinis, & ſeparatio illius, qui arterialis vocatur, ab eo, qui dimanat in venas & ſervit nutrimento corporis, ſicut alter, qui plenus eſt Spiritibus, ſervit ejusdem commotioni. Sed intrat quandóque in hanc cordis fornacem certus aliquis genius malignus, qui paulisper turbat ipſius œconomiam, & in ſecreto format aliquos ſpiritus è ſanguine magis fervido & puro, quem ſeparat ab illo, qui magis materialis eſt. Hisce in cordis medio fabrefactis, ſenſim illos indè extrahit, & aſcendere facit in caput, ſivè ut temperet aliquantulùm ipſorum calorem nimium frigiditate cerebri, ſivè ſtudio illos deducat ad ſedem rationis, nimirùm caput, ut mutuam ab intellectu accipiat neceſſariam dexteritatem, ad exitum proſperè aſſequendum, cui illos impendere intendit.

Quâ ratione excitetur amor in corde juxta Platonicos.

Hi Spiritus, qui fœtus ſunt cordis & cerebri, recipientes à primo multùm ignis, & ab altero multùm intelligentiæ, pari modo activitatem habent ad aggredienda, & dexteritatem ad conducenda ſua conſilia. Hinc cum credant ſe in capite eſſe non velùt in carcere, ubi captivitate ſtringuntur, ſed velùt in pro-

propugnâculo, ex quo ſuæ ſubijciant ditioni, quidquid potuerint, faciunt eruptionem per oculos, & alia oppugnabant loca, quæ per oculos quóque invadunt; probè gnari, ſenſus alios magis rudes, magísque corpori immerſos, non tantum cum intellectu habere Commercium. Primo congreſſu, quo ſeſe inſinuârunt oculis, non nisi lenocinantur, blandiuntur ſuaviter inclinationi, & occultam conciliant lætitiam, abs eo, quod quidquàm inferant mali.

Sed paulatìm ad cerebrum úſque penetrant, & occupare incipiunt intellectum, quem meditabundum reddunt & cogitationibus defixum; Exin mœſtum ac moroſum: non diù autem hîc ſedem figunt; Nam è capite deſcendunt in cor, ubi certum accendunt ignem, quo id conſumitur, agitatur, mille moleſtijs & inquietudinibus obruitur. Videmus ingemiſcere hominem, languere, dolere, tædio tabeſcere, & neſcit, undè ſibi hoc malum accidat, nèc quomodò occultum hoc vulnus acceperit, quo dolet. Ah! absque eo, quòd quidquàm de hoc cogitârit, jàm intravit mors per feneſtras! Aſpexit aliquam pulchritudinem ſe aſpicientem & ex oculis unius exiêrunt ſpiritus incantantes, & intraverunt in oculos alterius. Et ſpiritus hi in uno corde per malignum genium inquietudines cauſantem fabrefacti, ingreſſi ſunt per oculos in cor alterum, quod haùd alitèr tractant, nisi more victoris munimentum quodpiàm occupantis. Et eccè id, undè doleat.

Nòn fecit hic homo, nisi, quod ingemiſceret ſublatis in Cœlum oculis, dùm Medicus noſter ipſi tàm candidè detexit infirmitatis ſuæ originem. Vix exſpectare poterat, antequàm diſcurſum finiret, quin confiteretur nobis. Verum eſt, quod amem; Sed nè vertatis id mihi vitio. Certè ſi pateret vobis mei cauſa tormenti, affirmaretis, nil eo delectabilibus eſſe in mundo. Eſt námque ---. Oportebat patientèr dare aures, quoad effunderet paulispèr cor ſuum & eloquentiæ ſuæ explicaret vela, circà raras perſonæ à ſe amatæ dotes & ornamenta. Non utebatur, de illâ loquens, niſi verbis omninò ſacris. Haud enim erant, niſi adorationes, niſi divinitates, niſi vota, niſi altaria, niſi ſacrificia, niſi incenſa, niſi templa gloriæ, niſi raptus, niſi objecta Beatitudinis.

Hallucinaris, dicebam ipſi, mi Domine, procùl dubio enim credis, nos loqui de devotione: Nam omnia hæc verba tam ſublimia, propriè non conveniunt niſi Deo. Verum eſt, inquit; ſed quo-

quomodò sermonem vis fieri de eo, quod amatur, nisi verbis veneratione & affectu plenissimis? Amor, quandò proprium suum loquitur Idioma, aliâ se ratione explicare non posset. Fateor, quantocyùs reponebam, sed in hoc, utì dixi, est hallucinatio & error amoris: Nòn est creatum cor nostrum nisi ad amandum Deum; quandò amat quidpiàm aliud, errat in objecto suo, licèt nullum in idiomate suo committat errorem.

Error amantium.

Quandò dicit, se adorare, se sacrificare, se devovere, se incensa offerre, se altaria erigere, loquitur, proùt debet, quia loco objecti quod amat, quódque tantis dignum haud est homagijs, credit se loqui Deo, quem amare debet, quique solus nostris dignus est sacrificiis ac votis.

Ah! quàm benè demonstras, inquiebat mihi, paulispèr indignabundus, quòd nescias, quid sit amare, dùm de amore mihi loqueris, qui nònnisi in merâ spiritualitate consistit? Amare volenti opus est re magis sensibili: Oportet enìm uti familiaritate, oportet videre, oportet loqui: Opus est reciprocatione in amicitiâ, cujus dare & recipere oportet testimonia sensu perceptibilia, quæ dantur & redduntur non nisi verbis, servitijs, muneribus, & mutuis intèr amicos obsequijs. Tandèm requiritur, nescio quæ sympathia alligans corda vinculis quibusdam invisibilibus, quæ quidèm stringunt, sed tàm blandè ac suavitèr, ut in his collocem omnem amicitiæ dulcedinem & summam totius vitæ voluptatem. Ubi hæc omnia invenire sit, si amem objectum, quod fugit oculos, nescit discursum, horret Commercium, nèc ullam admittit sympathiam, aut animorum consensum, eò quòd infinito modo altioris supèr nos sit ordinis? In quo igitùr erit dulcedo amicitiæ?

Quid necessarium sit ad constituendam veram amicitiam.

Hiscè mihi aperiebat campum amplissimũ, ad explanandam ipsi amoris Divini eminentiam supra amorem profanum sicut & demonstrandum manifestè, nullum esse verum amorem, qui solidam afferre possit voluptatem voluntati nostræ, prætèr amorem Dei: Eò quòd omnis alius amor, non sit nisi obcœcatus animi motus, apprehendens falsum pro vero bono. Nòn sit nisi deceptor, qui, cùm animæ promittat voluptatem ac delicias, nil autèm reaptè det, nisi pœnam & amaritudinem. Noveram probè, quòd cùm loquendum mihi esset cum homine aliâ jam opinione imbuto, & desiderij vehementiâ excœcato, ad exuendum ipsum errore, magno foret labore opus, adducendo

do argumenta tùm valida, tùm manifesta, ad persuadendum ipsi, falsum illum amorem, in quo suam collocabat Beatitudinem, non nisi veram esse miseriam, respectu veræ & solidæ felicitatis, quam invenire posset in amore Dei. Hâc igitùr ratione ipsi locutus sum.

ARGUMENTUM.

1. Amor *Dei jucundior est voluntati amore omnium Creaturarum.*
2. *Majus Commercium, majórq; sympathia haberi potest cũ Deo, quàm cum Creaturâ quâcunq;.*
3. *Deus amicis suis majora obsequia, ac evidentiora amoris signa exhibet, quàm omnes Creaturæ simùl.*

Articulus I.

Quidquid creaturam reddit amabilem, eminenter invenitur in Deo.

NOn intendo spoliare te voluptate, quam reperis in amicitâ; Nequaquàm: nèc credas, turbare me velle felicitatem tuam; magis intendo contrarium. Si putas, invenire te posse maximam vitæ voluptatem in amando, ama bonis avibus, & redde te felicem. Sed voles utique, ut modum & medium tibi suggeram, quo felicior reddaris amando meliùs, quàm hucúsq; amaveris. Quamobrèm vèl modicùm ratione velim utaris, tecum ipso ponderando, undè nasci possit hæc tàm vehemens delectatio, quæ cordi tuo blanditur in humanis tuis amicitijs: An quià amas eximiam quandá pulchritudinem, quæ oculis tuis, omni alteri pulchritudini palmam videatur eripere? Sed hæc quid sit intuitu infinitæ pulchritudinis Dei? An, quià amas bonitatem aliquam prorsùs insignem, tot ac tantis instructam perfectionibus, ut parem esse vix credas? Sed quid hæc bonitas sit respectu infinitæ Bonitatis Dei? An, quià amas quandam magnitudinem, quandam potentiam, quandam liberalitatem, quam nulli stringant limites? Sed hæc an talis sit, quæ magnitudini, potentiæ, liberalitati Dei æquiparari possit? An, deníque quà amas cor bonum ac fidele, quod ardentèr te diligat, tibíque tàm evidentia amicitiæ suæ signa exhibeat, ut de hoc dubitare non liceat? Sed, an cor sit, quod tantùm te amet, quantùm cor Dei? An quispiàm alius tàm manifestas exhibere possit amoris sui notas, quales ille, qui non contentus fecisse te, quòd es, donâsse tibi quòd habes, se totum integrum tibi tradidit, tibíque promittit, si ipsum diligas,

gas, bonâ infinitâ in omnem æternitatem.

Nonnè vides, quòd omnia, quæcúnq; invenire posses amabilia, non dico in unicâ solâ Creaturâ, sed in omnibus Creaturis simùl sumptis, aliud non sint, nisi parva fragmenta, vèl tenues atomi, magni illius Omnis infinitarum perfectionum, quarum thesaurus integer est in Deo, quásque hinc indè super Creaturas dispersit, eo ferè modo, quo aurora tempore matutino nobis exhibet parvulos quosdam lucis suæ atomos, supèr roris sui guttas dispertitos? Si parvum hoc tibi tàm amabile videatur, tantámque exìn haurias delectationem, quid ergò foret, si cor tuum in magno hoc bonitatum ac infinitarum pulchritudinum, quæ in Deo sunt, Oceano, haberes immersum? Ah! quàm verum est, omnem illam voluptatem, quam gustat cor tuum, amando id, quod amas, comparatam summæ illi voluptati, quâ perfunditur cor amore Dei superfusum, minorem esse minimâ aquæ guttâ respectu totius maris!

Omnes creaturæ simùl non sunt tàm amabiles sicùt Deus.

Affirmas, opus esse familiaritate ad stabilendam & conservandam veram amicitiam. Fateor, & hæc doctrina est *S. Thomæ*, quam tenent communitèr Doctores & confirmat experientia: Sed, an Creatura in mundo sit, quâcum tibi esse possit familiaritas tàm frequens, tàm conjuncta, tàm cordialis, sicùt cùm Deo? Nonnè tibi sempèr est præsens? Nonnè totum te replet & penetrat úsque ad centrum Cordis tui, & úsque ad intima animæ tuæ? Nonnè potes ipsum sempèr alloqui, & animæ tuæ loquentem audire? Hàud ignoro, ipsum purum esse spiritum, adeóque â te videri non posse oculis corporeis; sed nonnè consideras, te non sempèr oculis corporeis videre id posse, quod amas: & tamen ipso absente non cessas amicitiæ tuæ potiri delicijs, eòquòd amor, qui ingeniosus pictor est, tibi exhibeat imaginem ejus in idæis tuis, ubi totum te solum hoccè cum ectypo, quod nòn nisi phantasma est, deficiente prototypo conversari, tuæ sunt deliciæ. Sìc tuo doceris experimento, necessarium nòn esse oculorum corporalium intuitum ad nutriendam familiaritatem cum illo, quod amatur, & deliciosè fruendum amicitiæ intimæ dulcore.

D. Thom. 2. 2. q. 32. a. 1.

Deus intimâ utitur familiaritate cum animâ se amante.

Sèd magnum adverte, quod hauris, commodum amando Deum, summámque voluptatem, quâ frui vales in continuâ cum ipso familiaritate ac commercio. Nòn opus est tibi intuitu corporali, nèc necesse, ut amor tibi interiùs ejus depingat imaginem,

Deus nunquam absens est amicis suis.

ginem, siquidèm illum ipsummèt habes in prototypo, imò ipsummèt in essentiâ & in personâ. Existit ille in te ipso, nunquàm nòn præsens est animæ tuæ, est tibi nunquàm nòn cum ipso conversandi, familiarisque sempèr alloquio potiundi facultas. Si Creaturam amas, nonnè cernis impossibilè esse, ùt tàm continuo, támque intimo cum ipsâ fruaris Commercio? Et si nuda illius, quod amas, imaginatio & phantasma tantam tibi voluptatem in suâ affert conversatione, quid igitùr erit, habere ipsum pulchritudinis & bonitatis infinitæ à te amatæ prototypon? & non tantùm habere exteriùs oculis corporalibus expositum, & non tantùm interiùs in imagine suâ depictum, sed nunquàm nòn coràm habere in personâ, & quidèm in intimo cordis & animæ tuæ conclavi? O *Deus*! Si in familiaritate intimâ & maximè benevolâ cum eo, quod amatur, gustari potest dulcedo amicitiæ, an omnium amicitiarum humanarum simùl junctarum voluptas æquiparari possit cùm voluptate unius duntaxàt te amantis animæ?

Et nihilominùs, inquies: magnum est solatium, id, quod amatur, videre & usurpare oculis; hoc destituor, Deum, qui invisibilis est, amando. Verum est; sed tamèn in imaginibus ipsius, ejusdem tibi conceditur aspectus; quæ permutatio, si probè consideres, magnum tibi parit emolumentum. Pro eo quòd Creaturam amans, præsentiam ipsius habeas exteriùs oculis tuis expositam; interiùs autem imaginem tantùm ipsius tuæ exhibitam imaginationi, quæ in ejus te absentiâ consolatur: hic econtrà possides interiùs veram ac substantialem Dei à te amati, fundúmque animæ tuæ penetrantis, nèc unquàm te deserentis præsentiam; exteriùs autem possides imagines ipsius ubivis locorum expositas, ad refocillandum oculos tuos, ejusdémque reducendam animo memoriam.

Deus nobis ubíque depingit imagines suas.

Nonnè parvum quendam gloriæ & Majestatis ipsius splendorem aspicis in lumine solis ac omnibus Creaturis? nonnè quodpiàm advertis vestigium æternitatis ipsius in nunquàm intermissâ revolutione temporum ac perpetuo rivorum ac fluminum decursu? Nonnè quempiàm pulchritudinis ipsius observas radium, in florum variegato decore, colorúmque pennas avium mirè exornantium vivacitate? Nonnè quandam sapientiæ ipsius agnoscis notam, in tot ac tantis diversorum animalium solertijs ac industrijs, omnem nostrum captum superantibus? Non-

NB requiritur ardens desiderium
ad cognoscendum Deum. hic lege
&c:

Nonnè aliquam intueris umbrã infinitæ Bonitatis ipsius in fœcunditate terræ, quæ nunquàm non gignit ac producit, abs eo, quod exhauriatur aut cesset nostris providere indigentijs? Nonnè quampiàm immensitatis ipsius cernis idæam in vastâ Cœlorum extensione ac amplitudine? Verbo dicam, nèc unicam invenies Creaturam, quam signare non voluerit parvo quodam infinitarum perfectionum suarum lineamento?

Quarè Deum nòn agnoscamus in suis imaginibus.

Quòd si in medio tot imaginum oculis tuis expositarum, ipsum non aspicias, nònnisi defectui amoris id imputandum est. Habeas ante oculos alicujus personæ effigiem ad nativi oris speciem expictam, ergà quam tamèn nullo feraris affectu, imò nèc illam noveris; videndo ipsam, non videbis ipsam; præsentem habendo, nec recordaris illius, nec de illâ cogitas. Verùm, si quidquàm videas, quòd vèl minimam ejus, cujus amor te rapit, referat similitudinem, licèt reipsâ ipsius effigies nòn sit, supplebit amor defectum, & quod deest, perficiet, túque credes, videre te reipsâ, quòd non vides, recordaberis illius, ac perfunderis exìn voluptate ac gaudio. Sìc verùm est, nihil magis invisibile esse, quàm Deum, non habenti amorem ergà ipsum; vèl maximè autèm visibilem & cognoscibilem esse in omnibus creaturis, animabus amantibus illum.

Deus valdè obsequiosus est ergà amicos suos.

Si desideras reciproca inter amicos obsequia, si quæris dotes ac munera, manifestas veræ amicitiæ tesseras, ubì has copiosiores, frequentiores ac liberaliores invenies, quàm in perfectâ amicitiâ, quâ cum Deo suo ligatur ac conjungitur anima? Divinus hic amans tàm obsequiosus est ergà te, ut nòn solùm te frequentibus suis honoret visitationibus, sed ne unico quidèm unquàm momento te deserat. Nunquàm nòn is suos in te oculos defixos gerit, rebúsque tuis tanto studio ac solertiâ invigilat, quasi tu solus fores in mundo. An parem quis unquàm viderit obsequiositatem? Voluit adhæc deditâ operâ è throno gloriæ suæ descendere, ad demittendum sese úsque ad te; Voluit assimilari tibi & fieri, quod es, familiaritèr conversando tecùm, quantumvìs ipse Majestas sit infinita, ante cujus conspectum præ reverentiâ contremiscunt creata omnia. Omnem suam deposuit Magnitudinem, ut confidentèr velùt alter tu ipse ageret tecùm, sícque te admirandâ hâc lucraretur familiaritate. Dicito, an unquàm amicos intèr par obsequendi studium fuerit perspectum?

Deus amicis suis se valdè liberalem exhibet.

Verùm si suprà modum obsequiosus est, magis tamen se liberalem ostendit: Nonnè enim abs intermissione manus suas expansas habet, ut suis te mactet beneficijs, quibus exquirendis ne quidèm tu curam geris? Unde habes omnia, quæ possides, Corpus & animam, vitam, sanitatem; bona, quin & omnia, quæ à cunctis Creaturis tibi exhibentur, obsequia? Nonnè ipsius est Aër, quem respiras; Nonnè ipsius est lumen, quod te illustrat? Nonnè ipsius est ignis, qui te calefacit? Nonnè ipsius est terra, quæ te portat, téque nutrit? Et unico verbo, quis est, qui omnibus tuis prospicit necessitatibus, nisi fidelis hic amicus! Credes forsitàn, nòn plùs æquo per hoc te honorari, nec specialis tibi favoris exhiberi notam, cùm tibi nòn det, nisi quod omnibus dat alijs æquè ac tibi? Rem ità capere haud careret ingratitudinis notâ, cùm econtrà id arguat longè majorem, magísque manifestam amicitiæ Benevolentiam, quòd tibi soli det tantùm, quantùm simùl omnibus; quódque aër, terra, lumen & omnia creata æque inserviant tibi, ac si tu solus incoleres universum. Imò dico, quòd longè melius tibi serviant, quàm si solus fores: quid enim faceres solus accola in terris?

Quòd si hæc omnia te non convincant, opúsque tibi sit beneficijs specialibus, te solum concernentibus, ut in animum inducas, agnoscas, & fatearis, respicere te Deum velùt specialem suum amicum, aperias velim oculos, & horum infinitum perspicies numerum. Perpende benignam & affectuosam providentiæ ipsius ergà te curam, examina diversos status, singulares contingentias, eventus, occasiones, quidque particularitèr occurrerit in universo vitæ tuæ curriculo; à quantis te malis custodierit, à quibus tot alios, quos nôsti, non custodivit; E quantis periculis te eripuerit, in quibus tòt alij miserè perierunt; quòt occasiones benè auspicatas direxerit in bonum tuum; quantis te prævenerit gratijs, favoribus ac miserationibus? Ah! si paulisper nos ipsos inspexerimus, attendendo, quantâ bonitate, omnia vitæ nostræ momenta in nostrum dirigat emolumentum, nobis omnibus cum *S. Augustino* dicendum erit cum cordialissimâ sui ergà nos amoris recognitione: Tanquàm omnium sis oblitus, & de me solo sis solicitus. O infinita Bonitas! Videtur, neminem à te amari in mundo prætèr me, téque cœterorum hominum reliquisse curam, ut hanc mihi soli impenderes!

Cùm

Cùm ergò in amore Dei possideas, quidquid ad dulcorem perfectissimæ amicitiæ conferre potest, intimam & affectuosissimam familiaritatem, aspectum, colloquium, reciproca obsequia, beneficia, manifesta fidelioris amicitiæ indicia, hæcq; possideas modo abs comparatione sublimiori & perfectiori, quàm in omnibus Creaturis: Nonnè persuasum tibi sit, quòd, si voluntas tua tantum voluptatis hauriat ex amicitijs humanis, promittere sibi possit satisfactionem omnem, & gaudij abundantiam infinito modo majorem in amore Dei?

Deus magnam gerit sympathiam cum amicis suis.

His omnibus adjungo illud, quod in dulcore amicitiæ te magìs allicit, illam nimirùm occultam sympathiam, & vinculum cordium, quod partem nostri magìs sensitivam afficit delectatione, quámque tu maximam vitæ nostræ appellas voluptatem. Verum est, sympathiam, quæ certas inter Creaturas occurrit, admirabilem esse amoris magiam, producentem effectus tàm stupendos, ut, licèt hauriantur oculis, vix animo credi & comprehendi possint. Ferrum & Magnes, quos perfecta afficit sympathia, tàm speciali se amant benevolentia, séque invicem tam amabili quærunt solertiâ, ut credi posset, ipsos non tantùm præditos esse vitâ & sensu, sed etiàm ratione & intellectu.

Certos intèr amicos invenire est sympathiam adeò vehementem, ut velle videantur corda ipsorum è proprio se pectore divellere, ut invicèm conjungantur. Sèd hæc quid sit respectù maximæ sympathiæ, quæ Deum inter & animam intercedit, Deúmque animæ, & animam Deo suo conjungit.

Hæc tanta est ex parte Dei, ut desiderium sese animæ conjungendi ipsum è Cœlo traxerit in terram: tanta quóque est ex parte animæ, ut impossibile ipsi sit felicem ac beatam esse, nisi Deo uniatur. Tanta est ex parte Dei, ut ab animâ offensus & per peccatum derelictus, ipsam requirere non cesset; tanta est ex parte animæ, ut agitetur continuò, vímque non abs tormento patiatur, donèc in amati sui magnetis figatur aspectu, ibíque velùt in centro suo quiescat. Tanta est ex parte Dei, ut, quasì nòn contentus foret beatitudine infinitâ, quâ in se ipso fruitur, nobis declaret, esse delicias suas nobiscùm esse; tanta quóque est ex parte animæ, támque necessaria, ut paradisus ipsius sit possidere Deum suum, & maximum ipsius tormentum illo privari.

Siquidèm, ut verum fatear, quidnàm est infernus & ingens dam-

Infernus eſt ſympathia votis ſuis violentèr fruſtrata.

damnatorum ſupplicium ? nisi ſympathia hæc in æternum fruſtrata illo, quòd tàm vehementèr deſiderat ? Et econtrà quid eſt paradiſus & ſumma Beatorum felicitas, nisi ſympathia in æternum ſatiata perfectâ ejus, quòd deſiderat, poſſeſſione? Cùm ergò ſympathia, quæ Deum & animam beatam in æternitate conjungit, radix & origo ſit ineffabilium voluptatum, ſuam conſtituentium Beatitudinem; nonnè dicendum ſit, quod, cum illos mediante amicitiâ intimâ conjungere incipiat in terrâ, jam animæ ex parte propinet dulcedines Cœli ? adeóque æſtimanda non ſit voluptas, quam maxima animorum ſympathia in amicitijs humanis affert, reſpectû ineffabilium deliciarum & divinarum Conſolationum, quæ in animâ cum omnium dulcedinum fonte pèr ſympathiam divini amoris unitâ, ſuperabundant.

ARGUMENTUM.

Plura tædia inſeparabilia ſunt ab amicitijs humanis.

1. *Æmulatio illas impedit.*
2. *Abſentia affligit.*
3. *Certitudo amittendi tandèm, quod amatur, intolerabilem affert amaritudinem.*
4. *Solus Dei Amor hiſce incommodis exemptus eſt.*

ARTICULUS II.

VT tædium parerem huic homini, diù locutus ſum, ſi tamèn tædio affici facilè poſſunt, qui amant, dùm loquentem audiunt de eo, quod amant. His omnibus nòn habuit, quod reponeret, ſaltèm nihil ejusmodi attentabat; videbam nihilominùs, nondùm ipſi ex integro ſatisfactum, cùm non nisi ingemiſceret continuò, sícq; totus cogitationibus defixus, ut ex nullo voluptatem caperet. Neſciebam an caperet quod dictum erat; ideòque ipſum urgere, ipſique exprobrare, ac opponere perrexi.

Tædia amicitiarum humanarum ſunt maxima.

Nonnè dixiſti, tibi vitio haud vertendum, quod ames, tuíque tormenti causâ nil eſſe amabilius in mundo ? Ergò ipſemèt fateris, te tormentum tolerare, cùm tamèn perſuaſum velis, te talitèr amando eſſe beatum, tuæque amicitiæ conjunctam eſſe maximam vitæ voluptatem? undè ergò naſcitur, quod nulla tibi vitæ ſit voluptas? Vndè tædium, quo teneris, oritur? undè

dè cuncta eòúſque diſplicent, ut jucundiſſimam vivorum ſocietatem, quaſi jàm mortuis aggregatus fugias? Amarorem ac mœrorem vultu tuo depictum circumfers; Cùm autèm is ſit velùt animæ theatrum, ubì ipſa frequentèr, etiàm ſe reluctante divulgat, quidquid in ſinu arcani tenet, hinc ad oculum omnibus patet, tuam repletam eſſe amaritudinem. Diſſimula, quantùm volueris; Cui ſervit bono, ſimulatam præſeferre felicitatem? Nemo tuo more tàm amarè ingemiſcit, nisì miſèr ſit & infelix.

Tædiorum tuorum non invitus tibi cauſas aperio, modò tantùm candoris habeas illas confitendo, quantùm ego veritatis tibi dicendo. Fortaſsè cor roderis zelotypiâ? Nàm ſæva hæc tyrannis eſt amoris humani, qui ſolus amare vult, quod amat, vellétq; libertatem amandi adimere cuivis alio, clam ſibi perſuadens, ſufficere ſe ſolum ad amandum idolum ſuum, quantùm id eſt amabile; objectum autèm, quod amat, cùm omni Amore ſuo, ſufficiens nòn eſſe, ut reddat ſibi amoris tantùm, quantùm donavit ipſi, quòd ſi ſuſpicatur, aliquem ſecùm partiri velle, quod totùm ſolus prætendit habere, accenditur æmulatione; quæ Mechæra, dùm ſemèl cor occupat, illud arrodit, illud pungit, illud dilaniat, nèc pacem permittit illi nec gaudium: Væ qui ceciderit in manus ejus! Sacra ſcriptura nil melius, cui ipſam aſſimilaret, invenire potuit, quàm infernum ipſum: *Dura ſicut infernus Æmulatio.*

Quid reddat amicitias humanas valdè amaras.

Cant. 8.

Forsàn abſentia illius, quod amas, tuum tibi parit faſtidium? at, quoniam impoſſibile eſt in vitæ humanæ curſu, nòn ſæpiſſimè ſpoliari præſentiâ ejus, quod amatur, ejusmodì amicitiæ à pluribus moleſtijs omninò nequeunt ſeparari. Fortaſsis etiàm, quod ipſius tædia tua tædia pariant, cùm vera lex amicitiæ requirat, ut bona & mala intèr ſe dividant ac diſpertiantur amici. Cùm autèm incommoda præſentis vitæ ſint valdè frequentia, rariſſima verò ſolatia, hìnc eſt, quod qui Creaturarum amore occupatur, frequentibus implicetur incommodis. Ut quid ergò quasì proprijs non abundares miſerijs, & illas amicorum tuorum ſuſcipis, ut tuas multiplices? mirúmq; proindè non ſit, quod noverint nullas dolores tui ferias, cùm & tuas & aliorum cogaris tolerare miſerias?

Sed tandèm, ſi aliud non foret, niſi certitudo amittendi aliquandò quod amatur, eſſet abundè ſatis: Nàm qui promiſerit ſibi hìc in terrâ æternitatem, hucús-

hucúsque fuit Nemo; cùm videamus vix mortem concedere nobis per parvam incertorum annorum seriem. Amor, qui tendit ad mortem, sempèr languere, sempèr infirmari videtur: quomodò possideat gaudentèr, quod amittendum sibi noverit dolentèr. Ah! sæpiùs nòn exspectat mortem, ut moriatur; infinitus accidentium vitæ cursum concomitantium Numerus tali ratione alterant, & immutant illum, ut opus nòn sit, nisi quâdam inconstantiâ, quâdam morositate, quâdam diffidentiâ, improvisâ quâdam occasione, undè nasci primùm videmus quendam teporem, pòst hæc indignationem, exìn contemptum, & tandèm non raró odia prorsùs lethalia. Nescimus, quid moliamur, dum aliquid extrâ Deum amare molimur; promittimus nobis nònnisi dulcorem, & prætèr exspectationem mœroris & amaroris obruimur fluctibus, ubi tractib⁹ longis bibenda nobis sunt innumeris cũ miserijs non pauciora fastidia.

Nunquid liberari voles ab hâc miseriarum inundatione ac diluvio, quibus inevitabilitèr scatent amicitiæ humanæ? Statue igitùr tecùm nil aliud unquàm, quàm Deum amare, in cujus solius amore invenies ingens Bonorum ac consolationum pelagus, contrarium omninò malis ac incommodis, quæ toleras. Siquidem imprimis nòn arrodunt animum Zelotypiæ angores, dum amatur Deus. Novit probè anima, sufficientem se solam non esse ad amandum objectum infinito modo amabile; hinc habere non metuit corrivales, æmulos ac competitores, sed potiùs illos desiderat, illos quærit, illos procurat; quin & diffluit gaudio, si plures habeat, & illo tantò abundantiori, quantò hi fuerunt numero majori.

Amor Dei non potest affici tædijs amicitiarum humanarum.

Maximum animæ Deum amantis foret solatium, si totus cum ipsâ mundus amaret illum. Ah! quàm Beatam se crederet, si omnes Creaturas in totidèm posset mutare corda ad Amandum Deum suum! Adæc non ignorat anima, Deo plus amoris esse ad dandum, quàm sibi capacitatis ad hunc ab ipso recipiendum. Si amaverit ipse milliès centena millia aliorum tantùm, quantùm ipsam, imò plùs quàm ipsam, nihil ipsa exindè perderet, sed potiùs plurimùm ex eo lucraretur; siquidèm cùm omnes amici Dei etiàm ipsius amici sint, & ipsa cùm illis habeat nònnisi cor unum & animam unam, credit in illis amare se Deum & amari â Deo. Quanta gaudij abundantia pro hâc animâ! Amat ipsa expers angoris, & tantò magis ipsius augetur voluptas, quantò magis viderit

derit Deum amare & amari. Nunquid ergò asserendum sit, eatenùs ex parte gustari pacem & felicitatem Cœli in Amore Dei, ubi econtrà amor profanus sævè torquetur à Zelotypiâ verê ferâ, non piâ?

Si absentia conciliat tristitiam, præsentia autem maximam amantium constituat voluptatem, certùm est, omnem amicum alium, prætèr Deum, sæpius absentem esse; undè & ipsum sæpiùs affligi necesse sit. Quin etiàm, dùm nòn procùl abest, nequit nobis nònnisi valdè imperfectam communicare præsentiam: parùm enim est, sub eodem commorari tecto, parùm expositum esse oculis, parùm exteriorem tantùm ejus, quod amatur, habere præsentiam. Quis amicorum sic præsens esse potest, ut insinuet se se, ac penetret úsque ad cordis intima realitèr ac substantialitèr, nisi Deus solus? úsque adeò divinâ suâ præsentiâ consolari vult animam, quam amat: úsque adeò suas sibi complacet capere delicias cùm amicis suis; & nunquàm, nisi peccato abigatur, abit indè. Quocúnque te ferent pedes, abi, nunquàm eò ferent, ut ab incomparabili hoc te divellant amico: Circumfers illum continuò in corde tuo, is nunquam non te portat in sinu suo. Quod si ergò præsentia, & intima cum re amatâ conjunctio plena est solatio, quæ par esse possit voluptas illi, quâ perfunditur Deum amans anima!

Metus ac cura, ne amici hujus mala sors, tuam fors perturbent pacem ac bonam sortem, tàm procùl abest, ut quàm longissimè. Dum amicitijs nos humanis obstringimus, obstricti quóque manemus ad dividenda tùm bona tùm mala cum eo, quod amatur. Sed sacrum Divini amoris vinculum divisionem novit nullam nisi bonorum; malorum vèl minima hic locum non habet: Siquidèm omnis bonorum infinitudo tam essentialis & necessaria est Deo, ut non possit accedere malum, néque flagellum appropinquare tabernaculo illius. Anima Deum amans tanto inundat gaudio ex eo, quod Ipse infinito modo sit magnus, infinito modo beatus, àbs eo, quod unquàm esse talis cessare possit in omnem æternitatem, ut maximum ipsius negotium sit in terrâ, occupare se felicitate Dei, de illâ gaudere, ex illâ delectari. Quidquid sit de cœteris, sivè malè, sivè benè agantur, angitur nec minimùm, cùm noverit, præcipuum suum negotium nunquàm non agi optimè, eò quòd in æternùm fruatur Deus divinâ suâ Essentiâ, perfectionibus suis infinitis; dicens intrà semetipsam:

ipsam: Meâ quid interest, nihil me esse nisi paupertatem & miseriam? Mihi abundè est, Deum esse, quem sciam me amare, quémque amem ex toto corde meo; haùd difficultèr meæ oblivíscor miseriæ, ut ipsius me occupem felicitate, magìsque gaudeam de ipsâ, quàm si ipsamèt possiderem ipsam; Cùm námque amicorum omnia sint communia, nonnè sàt dives sim, satis Beata, quamvis perdere contingat omnia, modò thesaurum amoris Dei conservem unicum?

Sed ad summum felicitatis apicem, quod evehit animam Deum amantem, est, quod certa & secura sit de nunquàm amittendâ illius possessione, quem amat; nisi seipsam voluntariè & datâ operâ per gravem aliquam noxam hâc velit privare: Siquidèm ex partè suâ Deus, nunquàm sacrum hoc vinculum, quo ipsi conjungitur, disrumpere volet; quod si & ipsa ex parte suâ huic servando fuerit fidelis, æternum erit ac indissolubile. Nunquàm igitur affligetur ipsa mœrore ac amarore illo, quem comitem inevitabilem sibi adsciscunt amicitiæ humanæ, dùm menti occurrit, mortem aliquando obluctantibus frustrà luctibus ac lacrymis suis, sublaturam è medio id, quod amant è cordis meditullio. Ex adversò autèm mors erit, quæ animam hanc perfectâ objecti amati locupletabit possessione; ità ut ultimum hoc vitæ momentum, quod cunctis mortalibus tantum incutit horrorem, futurum sit ipsi maximo desiderio, maximæ exspectationi, maximo solatio, dum spe plena dicet. *Quandò veniam & apparebo antè faciem Dei!* (Psal. 41.) Quid igitùr affligere ipsam poterit in hâc vitâ, si id, quod alijs maximam afflictionis præbet ansam, tanto ipsam perfundat solatio. Nunquid omnibus hiscè positis concludendum est, quod si cor nostrum gustare velit purissimas, copiosissimas, jucundissimas, quarum in terris capax est, delicias, quærere illas oporteat in Amore Dei.

ARGUMENTUM.

Quid animam stimulare debeat ad Amorem Dei.

1. *Absoluta necessitas præcepti Divini.*
2. *Si præceptum non esset, maxima gloria, quam anima desiderare possit in terrâ.*
3. *Quandò nèc præceptum, nèc gloria hæc esset, nihil ipsi nèc utiliùs nèc delectabiliùs est Amore Dei.*

ARTI-

Articulus III.

RApiebat me in admirationem magnum hujus Hominis silentium, quod hucúsque servaverat; Et tantò magis, quod nec indicium viderem, quod abrumpere vellet: Siquidèm totus mente alienatus ac stupore quasì defixus videbatur. Sed tandèm, inquiebam ipsi, an nullum ore tuo verbum valeat extorqueri, quo nobis animi & cordis tui sensa declarentur? Ad hæc quasi ex alto somno evigilans, ejusmodì nos verbis cepit alloqui, è quibus manifestè patebat, cor ipsius à Deo immutatum, ipsíque certa aliqua fuisse detecta lumina divina, quibus alliciebatur.

Verum est, stupor me tenet attonitum, tibique in conversatione prosequendâ gravis accido, sed ita stupefactum me reddit, quod dixisti. Veritates hæ cor mihi penetrant, & viam sternunt intellectui, plures alias adhùc cognoscendi, quæ haùd levitèr animum pulsant. Admiror Dei Bonitatem, quâ expressum mihi mandatum dare voluit ad se amandum? tam Magnum quid in amabili hâc lege lego & concipio, ut videatur mihi infinita in suo robore, æterna in suâ duratione, indispensabilis in suâ obligatione. Infinita est in suo robore, cùm innitatur non libertati, sed necessitati, tùm Essentiæ divinæ, tùm essentiæ animæ nostræ. Probè intelligo, quod sicùt impossibilè est, Deum, cum bonitas sit infinita, non esse infinito modo amabilem, sic impossibile quóque sit, animam nostram, cùm acceperit essentiam capacem Deum amandi, ad ipsum amandum obligatam non esse. Hæc obligatio essentialis est ipsi, támque necessaria, ut nèc ipse Deus in hâc dispensare valeat.

Magnitudo præcepti nos obligantis ad Deum amandum.

Poterat is quidèm relinquere ipsam cum infinitis aliis Creaturis in Nihilo, ex quo illas extrahere noluit; potest & nùnc in nihilum, undè extraxit, ipsam relegare. Sed posito, quod dederit ipsi esse intellectivum & capax ad amandum Deum suum, dispensare non potest in hâc obligatione ipsum amandi, cùm hæc ab ipsius essentiâ sit inseparabilis. Nunquàm hùc úsque ponderaveram omnipotentis hujus vinculi, cor nostrum Deo alligantis robur; Sed modò manifestè intueor, & probè intelligo, observantiam magni hujus præcepti esse, quæ constituat felicitatem, pacem ac quietem animæ in hâc vitâ, & constituet aliquandò felicitatem consummatam Sanctorum in æternitate; sicùt econtrà ingens damnatorum esse supplicium, obligationem hanc amandi

 Deum,

Deum, essentiæ & intimis animæ penetralibus, nunquàm non insculptam circumferre, & ipsam in æternùm observare non posse. Sic recordor me olìm legisse, quod dæmon ex ore alicujus obsessi Sanctæ Catharinæ Senensi ipsum interroganti: quis esset? Respondens, non meliùs adumbrare & explanare potuerit infelicissimum damnationis suæ statum, quàm dicendo: Ego sum infelix ille, privatus in æternùm Amore Dei. Non comprehendimus id, dum vitâ fruimur, hâc perfuncti capiemus in æternitate infinitam vìm ac robur magni hujus præcepti ad amandum Deum nos obligantis.

Videbimus tùnc manifestè, amabilem hanc legem non tantùm infinitam esse in suo robore, sed etiam æternam in sui duratione, & indispensabilem in sui obligatione. Nunquid enim verum est, Deum ab æterno, actualitèr amabilem esse, & Creaturas similitèr ab æterno, quas posteâ, dùm placuit, è nihilo extraxit, in ipsius extitisse idæis, amando illum in semetipso & per semetipsum? Eo nimirùm modo, quo tùnc existebant, ipsum quóque amabant. Extunc ergò jàm subsistebat hæc lex, séque extendebat ad omnes Creaturas spirituales. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto Corde tuo.* Hanc ob rem accipies aliquandò esse tam nobile, esse intellectivum & æternum, ut ames Deum tuum.

Matth. 22.

O Bone Deus, quid mandati invenire potuisses intà totam divinæ sapientiæ tuæ latitudinem, quod suaviùs, quod faciliùs, gloriosiùs mihi fuisset? Quandò pèr impossibilè imponendum tibi fuisset mandatum uni è tribus Divinis personis, an magis honorificum, ipsâq; magis dignum imponere potuisses, quàm hoc, ut amaret te ex toto corde suo? Quid ergò mi Deus! tanto me honore prosequi videris, quanto prosequeris personam Divinam, dùm omnem â me postulas Cordis mei amorem? Mihi parvo terræ vermiculo, mihi minimo Entis Creati atomo, violentèr è sinu nihili extracto, mihi despectissimo mortis spolio, tantùm voluisse exhibere honorem, quasi uni ex tuis intimis, quasi forem tibi æqualis? Quid magis admirer, vèl bonitatis tuæ me eò úsque extollere volentis abundantiam, vèl stupiditatis meæ tantam felicitatem æstimare nescientis exsuperantiam?

Indignitas animæ Deum non amantis.

Si omnes Mundi Monarchæ singillatim mihi legationem decernerent, ad postulandam à me amicitiam meam, suámque mihi reciprocè spondendam mihi fidem faciendo, omnes summo

mo urgeri desiderio, ut suo me prosequantur favore, haùd alitèr corda sua meo subjicientes Dominio, quàm suos ipsi habeant subjectos sibi subditos: quis tantam non admiraretur meam felicitatem? quis huic meæ sorti tam bonæ non invideret? quod si tantum Negligens honorem, amplecti mallem famuli familiaritatem vilissimi, nonnè dignus forem omnium contemptu, despectu, neglectu? Verùm quid est, omnium hujus mundi Induperatorum amicitia, respectu amicitiæ Dei, nisi arenulæ minutissimæ granum respectu totius universi? Et cùm verum sit, me hucúsque tantâ fuisse cœcitate percussum, ut nequidèm infinitam hanc perspexerim differentiam; Adhæc voluerim prostituere potius cor meum amori Creaturæ, quàm meo id consecrare Creatori: quantis necesse est fuisse me tenebris immersum! Quàm admirandæ sunt miserationes tuæ supèr me! O Deus Bone, aperi mihi oculos, & vel strictìm in transcursu videam incomparabilem à te amatæ, téque amantis animæ gloriam! Ipsius aspicio pulchritudinem, & me allicit; Ejus vel levitèr degusto felicitatem, omnibus mundi voluptatibus longè suaviorem, & tam potentèr attrahitur cor meum, ut deincèps alterius esse nolit, nisi tuum.

Sed quarè, mi Deus, nominatìm mihi mandas, ut amem te? an mandare necessum erat, ut vellem esse felix? Nonnè sat fuerat hujus dare copiam ac facultatem? Nàm si inhibuisses, fuissem infelix ac miser. Meum erat incessantèr gloriosam hanc efflagitare libertatem, & omnem movere lapidem, ut vi lacrymarum tandèm obtinerem illam. Et quandò dixisses mihi: non obtinebis eam, nisi vivus supèr carbones ardentes fueris adustus cum Sancto Laurentio: vel nisi vivus totus cum Sancto Bartholomæo fueris exutus pelle; vel nisi cum S. Ignatio dilaniatus, & in frusta discerptus fueris à Leonibus; nihil non & faciendum & patiendum mihi fuerat ad favorem hunc obtinendum: Etiam tuoptè dùm nutu hunc mihi offers, abnuerem, nèc acceptare vellem? Non solùm id mihi offers velùt favorem, sed sub gravi mandato jubes ac præcipis; & jussis tuis non parerem? Non solùm autem id mandas ad demonstrandum mihi, te planè & omni modo id velle; sed bonorum infinitorum pollicitatione calcar mihi addis ad te amandum; & mallem potius his privari, quàm te amare? Tandèm, nequid

 quid

quid omitteres ad fortiùs me obligandum, timorem mihi incutis, malorum infinitorum, quæ mihi præparata sunt, aspectu, quibus inevitabilitèr, & æternùm, nisi te amavero, cruciabor; & mallem potiùs me exponere horrendis æternæ damnationis miseriis, quàm frui beatitudine, & præsenti & futurâ, quâ suavissimè deliniret me Amor tuus, si huic vellem devovere Cor meũ & animam meam?

Dùm omnia hæc mente revolvo, me ipsum interrogo: An igitùr monstro partem me monstro? an sensibus careo? ubi mea est ratio? hoccinè Cor humanum sit, quod meo insidet pectori? Nonnè petrâ magis induruit? Nonne sævum ac ferum magis corde tygridum? tantâ certè indignatione moneor erga ingratum & indignum hoc Cor, ut evellere qvantocyùs id vellem è medio mei, nisi in se redeat, & unicè deincèps se devoveat Amori Dei.

Tanto Spiritûs fervore hæc omnia fuerat effatus, ut omnes nos commoverit, videntes ipsum producentem affectus tam ardentes, quos ex abundantiâ cordis profectos pronum erat judicare. O Amantissime DEUS! O infinita Bonitas! quàm citò rumpis indurati ac obstinati cordis vincula, dùm ostendis illi, quàm sis amabilis, quámque obstrictum sit ipsum ad te amandum! Infelix cor humanum, atomũ boni in creaturâ conspectum adamas, quia bonum est, cui amando es creata: ut quid ergò bonum infinitum non afficit, nèc rapit te, cujus omnem thesaurum cernis in Deo, qui decernit & mandat, ut ipsum ames? Misera voluntas humana agitaris perpetuò, ut bonum quæras, quod amare possis, quódque amando talitèr possideas, ut possessum te satiet, tibi quietem, gaudium ac voluptatem, in quibus tua consistit Beatitudo, abundè afferat: Cùr illud inutilitèr quæris extrà te, quod intrà ipsam possides? Nonnè Deum tuum possides in corde tuo? Si ipsum amas, ipsum possides; si ipsum possides per amorem, impossibilè est, quin divino, quod tibi Nemo possit tollere, replearis gaudio. An enim ignoras, quid nos doceat Scholarum Angelus, gaudium nimirùm spirituale, non esse virtutem distinctam â Charitate, sed esse actum, effectum vel conditionem Charitatis ipsius? *Gaudium*, inquit, *Non est virtus à Charitate distincta, sed est quidam Charitatis Actus, sive Effectus.*

D. Thom. 2. 2. q. 28. a. 4.

Nunquid igitur aliud tibi remedium non superest, ut gaudio ac verâ voluptate, quæ tuam constituant felicitatem, replea-

Qui perdit amorem Dei, perdit omnem suam voluptatem.

repleariś, nisi amando Deum tuum, cujus amorem, si perdis, necesse est te perdere voluptatem tuam, gaudium tuum, Beatitudinem tuam, & repleri miseriâ àbs feriâ. Quære, ubicùnque volueris, in omnem te partem verte, non invenies nisi fastidium, displicentiam & inquietudinem, quià non eris in centro tuo, quoàd modum in veneris quiescendi in possessione Dei, ubi amor ipsius te vero gaudio, & solidâ perfundet voluptate. Quomodò ergò cohibere nos possemus, ne amemus Deum ex toto corde nostro? quomodò resistere tot ac tantis, támque efficacibus in unum coacervatis obligationibus, quarum unica sufficeret abundè, ùt quâdam necessitatis specie ad partes nostras tuendas nos adigeret, nisi spontè has amplecti vellemus.

Quatuor efficacia motiva nos obligantia ad amandum Deum.

1. Voluntas nostra facta est ad amandum, sicùt oculi nostri formati sunt ad videndum. Inclinatio ipsius naturalis determinata est, ut amare nunquàm possit, nisi bonum. Imò non potest, nisi inferendo sibi violentiam, se continere, quin magis amet, quod majus bonum sibi videtur: Et Doctores affirmant, ipsam amplius non esse liberam, sed necessitate quâdam constrictam ad amandum summum bonum, cùm hoc bonum sit omni ex parte bonum, in quo nullam omninò mali speciem advertat. Ecce ergò animam, juxtà opinionem illorum necessitate quâdam compulsam ad amandum Deum: quâ igitur ratione ab eo se poterit continere? Nonnè videtur, hanc solam obligationem cumulatè sufficere? sed abstrahamus ab hâc & supponamus non esse.

Matt. 22.

2. Quid dicis ad magnum hoc præceptum legis divinæ: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto Corde tuo.* Ubi duas æternitates connexas esse adverte: unam bonorum infinitorum, velùt mercedem illorum, qui divino huic mandato obtemperaverint; alteram malorum infinitorum velùt supplicium illorum, qui obsequi præcepto noluerint? Ah! Nonne indies laboriosissima quæque molimur, vèl ex desiderio obtinendi bonum, vel ex metu tolerandi malum? quomodò ergò possibile sit, nèc timorem tolerandi mala æterna, tot ac tanta mala abs fine, nobis omninò inevitabilia, nèc desiderium possidendi bona infinita, quæ certissimè nostra erunt, obstringere nos posse ad rem tam facilem, qualis est amare Deum? hæc obligatio sola grandium duarum æternitatum aspectu nos urgens, nonnè lucrari corda nostra posset? Sed tollamus & hanc, sicùt priorem, & suppo-

ſupponamus, in nobis non eſſe, nèc inclinationem, nèc obligationem amandi Deum.

3. Nonnè abundè fuerit, ſcire, Deum infinito modo amabilem eſſe in ſe ipſo? Extollamus nos ſuprà mundum, elevemus cogitationes noſtras úsque ad amœnum, deliciis plenum cœleſtis Jeroſolymæ habitaculum, ubi Deus adorandam faciei ſuæ pulchritudinem præfulgidam infinitarum ſuarum perfectionum Majeſtatem, Innumerabilium tùm Angelorum, tùm Beatorum oculis exhibet conſpiciendam; Et videbimus; impoſſibilè illis eſſe, nòn amare ipſum ex totis viribus ſuis; impoſſibilè amare tantùm, quantùm eſt amabilis; impoſſibilè vèl unico momento ab amando deſiſtere pêr omnem æternitatem. Videbimus Deum ipſum, ad conſpectum inæſtimabilium ſuarum perfectionum, felici quâdam neceſſitate obſtrictum eſſe, ad ſeipſum amandum amore infinito; guſtare inſupèr in hoc amore pacem, dulcorem ac voluptatem infinitam. Et cùm verum ſit, nobis permiſſum eſſe, & non duntaxàt permiſſum, ſed etiàm præceptum, ut Comites nos adjungamus omnibus Angelis ac Beatis, quin & ipſi Deo, ad amandum unà cum illis pulchritudinem hanc infinito modo amabilem, adeóque eisdem, quæ inſeparabiles ab ipsâ ſunt, fruendum deliciis: an poſſibilè ſit, idipſum nos non velle! Ah! Volemus id per omnem æternitatem, & hæc dulcisſima eſt ſpes noſtra: Cùr igitùr nolemus in hâc vitâ? nonnè unica hæc obligatio, benè à nobis conſiderata, plusquàm ſufficiens foret: Sed tollamus & hanc, & illam, quæ ſequitur, probè ponderemus.

4. Quis amare non nôſſet, dùm amari ſe novit? non amare non poſſumus nos amantem, etiamsi inferior tantùm ſit, aùt nobis æqualis. Quòd ſi amore intimo præveniret nos Magnatum aliquis vel Monarcha, amore hoc non moveri, prætèr morem foret & inauditum: geſtientis hic cordis eſt Jubilus, nullo mœrens nubilo; gaudiorum eſt mare, amaroris nil habens, ſed dulcore abſorbens animum: Sed Deus nonnè omnium Monarcharum eſt maximus? Et is tàm ingenti te prævenit amore, ut jàm ab æterno de te cogitans ultroneè prorsùs & ex ſolo bonitatis ſuæ impulſu conferre tibi decreverit bona inæſtimabilia, quæ conferendi omnem alterius excedebant facultatem. Nihil eras, & nihil merebaris, & ipſe te fecit, quod es, nempè creaturam ipſum poſſidendi æternalitèr capacem. Cecideras in conditionem ipſo nihilo longe mi-

gè miſerabiliorem, ſciliètin peccatum, quod æternis te malis addicebat, & ſuo dignum reddebat odio; Et amor ipſius ergà te tàm magnus fuit, ut operâ deditâ deſcenderit de Cœlis, ad inviſendum te in carcere tuo, tuas diſrupturus catenas, tuas ſubiturus vices, & toleraturus ſupplicia ac mortem, quibus tu eras obnoxius.

Quod ſi dubites adhuc de amore ipſius tàm eximio támque generoſo, etiàm antequàm de ipſo cogitare poſſes, interroga ſacratiſſimas ipſius plagas, ſciscitare è ſævis paſſionis ipſius tormentis, percontare ex aperto ipſius latere, & lanceâ transfixo corde, & audies vocem incomparabilis amoris ipſius tibi dicentem: *Vulnera hæc loquuntur prò me, quia diligo te.* Omnia mea vulnera quaſi aperta ſunt ora, loquentia tibi de dilectione meâ & atteſtantia, quod amem te plùs quàm propriam vitam meam: ſiquidèm veritas æterna eſt, & dogma fidei, me omnia hæc pro te nominatìm, támque verè toleràſſe, ac ſi ſolus extitiſſes in mundo.

Annumera his bona, quibus te indies locupletat, quæ continua ſunt innumerabilia. Supèr omnia ſtatue tibi ob oculos bona, quæ tibi præparat, infinita, quibus æternùm te ſtatuit prœmiare; quæ omnia tam palpabilia ſunt atque manifeſta, ut nullam prorsùs dubitationem admittant. Nunquìd hæc ſufficiant ad convincedum te, tibiq; efficaciter perſuadendum, quod maximo te Deus præveniat amore? quod ſi infiniti amoris ſui dare experimentum debuiſſet divino ac cœleſti Patri ſuo, an quid ampliùs facere potuiſſet, quàm quod fecit ex amore ergà te? ſi omnibus his ſtantibus adhuc dubites, an te amet, â quo igitur te credes amari? An unquàm mundus amicum aluit, qui ſimile quid prò intimo ſuo molitus ſit amico?

Si igitùr credideris, Monarcham tam inſignem, oculorum in te aciem intendere, qui nihil es, niſi parvum nihil, ipſúmq; tàm ardenti, támque tenero te prævenire amore, quomodo poteris non amare illum, qui tantùm te amat? quo pacto tàm abjectam habes animam, quæ aſpirare te non ſinat ad eum honoris apicem, ut intimæ amicitiæ vinculo te jungas amico tam nobili, qui ſuo te prævenit amore, téque ſolicitat, ut reciprocè ipſum ames? An cor tibi eſt? An quidquàm amandi gaudes facultate? hæc certè ſola conſideratio accendere deberet omnium hominum corda divini Amoris incendio.

Verùm ſi ita eſt, unam tantummodò è quatuor his obliga-

tionibus cumulatè sufficere ad lucrandum cor mundi prorsus insensibilis, ipsúmque obstringendum, ut amet & diligat Deum suum; quid erit, si omnes simùl jungantur? Nè speraveris, voluntatem tuam unquàm alibi inventuram, vèl requiem vèl pacem, vèl voluptatem solidam: Sed gusta & proprio cognosce Experimento, quàm suavis sit Dominus; & fateberis summas voluntatis delicias esse, amare Deum suum.

CONSULTATIO III.

Dulcissima Memoriæ Consolatio est Dei Recordatio.

TEnebam in manibus Confessiones Sancti *Augustini*, ubi legebam prœlia, quibus gratia oppugnat Cor illius, dum conversionem meditabatur, & resistentiam adeò pervicacem, quâ ipse gratiæ refragatur; & admirabar, quod non nemo inveniri potuerit in mundo, qui sibi habuerit persuasum, magnum hunc Doctorem fuisse opinionis, quòd in statu naturæ per peccatum debilitatæ, uti nunc est, nunquàm resisti possit, internis gratiæ motibus: Nàm quo pacto hujus esse potuit opinionis, quæ tàm manifestè proprio suo adversabatur Experimentò. An recipi possent magis interni gratiæ motus, quàm fuerint illi, quibus non solùm tangebatur, sed tàm efficacitèr urgebatur cor ipsius, ut obtemperaret Deo? Et nihil ominùs, quòt & quantas fecit ipse resistentias omnibus hiscè pijs motibus? quantis intendit conatibus, ut tenderet contrà tam amabiles hoscè Dei assultus, donèc voluntatis suæ præberet assensum, & tandèm firma iniret consilia ad se convertendum.

S. Augustinus expertus est, resisti posse gratiæ internæ.

Dùm hiscè defixus hærebam cogitationibus, venit visitatum me Zosimus, quocùm priorem consultationem institueram, explanans felicitatem voluntatis unicè Deo per amorem adhærentis, totus adhùc refertus bonis, quos conceperat, affectibus. Et quoniàm Cœlestium bonorum proprietas est, ut, quantò gustantur amplius, tantò desiderentur ardentiùs, sanctâ quâdam impulsus aviditate addiscendi quidpiàm de Deo, quem haùd leviter degustare incipiebat,

bat, & credens librum, quem terebam manibus, esse posse librum devotionis, illum quantocyùs è manibus mihi ereptum curiositate urgente aperuit, & invenit libri decimi Caput octavum, cui præfixus erat titulus: *Memoriæ Vis.*

Legens hæc prima verba, repetiit illa binis vel trinis vicibus, velùt homo ex aspectu alicujus rei novæ perculsus admiratione, méque interrogavit, quæ vis, quæ virtus esse potest memoriæ, cùm anima nostra nòn habeat nisi duas facultates actuosas, intellectum nempè & voluntatem, duo velùt brachia, quibus agit, & operatur, tùm ad verum cognoscendum, tùm ad bonum adamandum? Et ideò nuncupantur potentiæ, sive facultates animæ: Sed memoria quid agit, nisi quòd conservet ac custodiat rerum species, quas ipsi intellectus ac voluntas consignârunt, quasque sibi velùt Characteres libro retinet impressas?

Memoria est ratione quâdam, magìs stupenda facultas animæ.

An igitur ignoras, inquiebam ipsi, intèr omnia opera Dei, in ordine naturæ ab ipso producta, nìl majùs, nìl admirabiliùs esse memoriâ? Cujus vis ac robur, si cognosceretur, procùl dubio continuam cieret admirationem, hócque unicum abundè sufficeret ad demonstrandam magìs incredulis existentiam Omnipotentis Dei, qui tàm insigne potuit opus fabricari. Fecit is hominem in magno hoc mundo, velùt mundum parvum, magìs tamèn admirandum in suâ Epitome, quàm magnus sit mundus in totâ suâ amplitudine. Verùm hominem locupletavit memoriâ, velùt altero mundo magno, quem inclusit, & in hoc parvo mundo abscondit. Qui videret omnia, quæ homo custodit, & in capite suo mediante memoriâ circumfert, videret varietatem tàm ingentem, thesaurum tàm divitem, amplitudinem tàm vastam, profunditatem tàm impenetrabilem, ut videretur abyssus infinitum quiddam in se complectens; Et vìx quidpiàm tàm incomprehensibile reperire erit inter omnes Creaturas, quas Omnipotens Dei manus produxit. Intremus paulispèr amplissimos hos memoriæ campos, & videbimus talia, quæ nos demulceant, ansámque suggerant suscipiendi & extollendi Excellentias Dei.

ARGUMENTUM.

1. Omnes Creaturæ incolunt *memoriam, abs eo, quod se invicèm premant aùt confundant.*
2. *Inventa sunt in nonnullis hominibus miranda memoriæ prodigia.*
3. *Memoria hominis plura includit, quàm Deus fecerit.*

Articulus I.

Maxima amplitudo memoriæ.

TAm vasta est ipsius amplitudo, ut indiscriminatìm, quidquid sibi offertur, recipere possit, abs eo, quòd unquàm ita repleatur, quin plura sempèr valeat recipere. Reperire hic est imagines omnium rerum, quæ pèr sensus transire poterant. Sed mirùm est, quod harum cuilibet tam scitè & tanto cum ordine suum noverit assignare locum, quasi tòt diversa haberet conclavia, quòt diversæ naturæ ad se accedunt hospites: Unum pro diversorio ad recipiendum id, quod venit ad se per oculos, veluti sunt colores & lux; alterum ad collocandum ibi, quòd accedit pèr aures, utì sunt sonus, vox & verba; aliud ad abscondendum ibi, quod transit pèr odoratum, qualia sunt suffimenta & omnes odores. Aliud ad complexandum ibi, quod intrat pèr gustum, utì sunt tòt diversi ac varii sapores; & aliud deniq; ad asservandum ibi, quod introducitur pèr tactum, utì sunt calor, frigus, & omnes qualitates corporis palpabiles. Omnia hæc quocúnque tandèm multiplicata numero, inveniunt hic locum suum singula, ibíque pèropportunè commorantur, ábsque eo, quòd se invicèm premant, aut hæ cùm illis confundantur.

Magis incompatibilia extant pacificè in memoriâ.

Siquidèm non miscetur hic album cum nigro, nec confunditur cœruleum cum croceo. Videre hic est colores abs lumine, lumen cernere in noctis caligine, imò tenebras ipsas cum lumine simul habitantes, àbs eo, quòd se invicem expellant. Omnia hæc, necessè est, meam incolere memoriam, eò quòd ipsórum recorder; incolere autèm ábsque sui commixtione, cùm illa valdè clarè, & distinctè intuear. Audio hic, si volo, excellentem musicæ symphoniæ altùm silentis concentum, audio quóque, si libet, eximium facundi Oratoris nil effantis discursum. Et licèt in memoriâ meâ infinitæ aliæ commorentur voces, alii sonitûs, alii discursùs, tacent tamèn omnes, ut liberè, quod libuerit, audire me sinant. Quod si ultrà audire detrectem, tacebit;

tacebit; & alius, quem voluero, ſermonis talem ordietur. Et hic ipſe mihi totum aliquem referet diſcurſum, eadem adducet verba, eodem vocis ſono, eodémque accentu, quo aliàs eundem ad meas detulerat aures. Et poſtquàm is ipſe cum toto ſuo diſcurſu, per hanc ſenſuum meorum portam, meam intravit memoriam, invenio quòd ibi conſervetur àbs intricamento cum quovis alio. Si recitare incipiam *Pater Noſter*, omnia verba continuâ ſe mihi præſentabunt ſerie, àbs eo quòd ſe confundant cum illis, quæ *Credo* complectitur. Si ordiar diſcurſum in idiomate latino, quem memoriæ mandatum habuero, omnia alia conticeſcent idiomata, àbs eo, quod vel unicum verbum Gallicum aut Italicum ſe miſceat cùm illo, quamvis omnia eodem utantur hoſpitio. Mi DEUS! quo pacto hæc eſſe poſſunt? Et quis es tu O Magne Architecte, qui tàm admirabiles noviſti in memoriâ hominis collocare nervos ac machinas, quarum auxilio infinitus ille ſpecierum numerus tàm diſtinctè aſſervatur ibidèm, ut nunquàm non expeditæ ſint, vel ad ſiſtendum, vel ad celandum ſe, juxta quod voluntatis acceperint mandatum.

Guſtare hic licet ſaporem eſcarum, piſcium, fructuum, ilni, àbs eo, quòd frangatur jejunium. Et ſi guſtare voluero fructum, alii ſapores eodem ſub habitaculo, haud erunt obſtaculo. Bonus roſarum odor non confunditur cùm illo caryophyllorum aut jasminorum. Deníque infinita hæc multitudo ſpecierum ac imaginum rerum illarum, quæ ingreſſæ ſunt per ſenſum aliquem in animam, ità hic commoratur, ut illarum quælibèt proprium ſuum teneat locum, nèc priùs ſe coràm exhibeat, donèc advocetur. Immenſus ac inexhauſtus hic memoriæ theſaurus eſt, cujus divitias minutìm recenſendas, nullus adhùc hominum ullo potuit numero adæquare.

Omnia habentur, & omnia fiant per memoriam.

Quandò rimari, perſcrutari, & inquirere placet in hoc theſauro, quantocyùs non nunquam occurrit, quod quæro; aliâ vice, unde deſumam, neſcio, rimor incaſſum, in omnem partem verto, iterúmque verto, & dicere neſcio, in quo ſecreto occulatur angulo. Novi tamen, in meâ id eſſe memoriâ, méque aliàs id vidiſſe; ſed modò evanuit, & in aliud vaſti illius chaos conceſſit penetrale, abs eo, quòd penetrare valeam, ubi ſit. Quandóque, & in tranſcurſu quaſi videtur, unico ſe monſtrat momento, & abs eo, quod dignoſci valeat, quantocyùs iterum

Non ſemper facilè invenitur quod in memoriâ habetur.

rùm diſparet. Et accidit nonnunquam oblivionem, velut capitalem memoriæ hoſtem, hanc expilare, ipsique certa quædam ſuffurari, è quibus ſuperſtes nil in memoriâ maneat, niſi aliqua reminiſcentia, aliquando hæç ibi fuiſſe, illorúmque recordationem ſubiiſſe animum, quam jacturam mememoria accepit, absque eo, quòd perciperet.

Admirabilis memoriæ theſaurus.

Interdum turmatim & effusè ſeſe res exhibent, abs eo, quòd illis ſit opus, támque affatim ſe nobis præſentant, quaſi affari nos vellent: An quæritis nos? Ecce adſumus: Et protinus miſſas facimus: Non, non eſtis vos, quod quærimus, volumus quid aliud. Quæro illud & ab omni alio ſecerno, non ceſſo, donèc cernam & inveniam; ſed quo pacto id fieri poſſit, neſcio: neceſsè enim eſt, me illius reminiſci, cùm ſciam, quòd aliud quid ſit, diſtinctum ab omni eo, quod mihi ſe coram exhibet: Et tamen neceſſe quóque eſt, me illius non reminiſci, cùm memoriæ meæ non occurrat, & in illo indagando labore ſit opus. Quàm mirabilis theſaurus eſt ille memoriæ? tam eſt abundans, ut ipſe poſſeſſor numerando non ſit ſigillatim ipſius divitias: tenet is clavem & intrat, quando libuerit, & quandóque offendit ibi, quod ibi ſe habere non cenſebat. Theſaurum hunc circumfert ubique, abs eo, quòd ipſo vel minimùm gravetur, vel quid poſſideat, ab ullo advertatur, & abs ullo timore, ne rapiatur à prædone, niſi raptorem hunc agat oblivio. Hæc igitur ſola timore percellit, quam ſi repellere poſſemus, noſtræ nimiùm excellerent divitiæ: Si quidem dum nunquam non acquireremus quid novi, & ex novitèr acquiſitis nihil unquam perderemus, eóusque memoriæ noſtræ excreſcerent facultates, ut omnem numerandi tranſcenderent facultatem.

Memoria eſt abyſſus prodigiorum, quibus abſorbemur.

Videbam Zoſimum diſcurſui huic tam avidas præbere aures, ac ſi omnia hæc illi nova forent, & nunquam illis intendiſſet animum. Verum eſt, inquiebat mihi, me nunquam tam ſeriò tanta ponderâſſe prodigia. Admirabilis eſt Deus in cunctis operibus ſuis: ſed fateor, tam prodigioſum, neſcio quid, in ſolâ Capitis humani contineri fabricâ, ut, quantò magis rimari conamur, tantò magis nos involvat & abſorbeat. Quomodò poſſibile eſt, Caput hoc, quod non niſi tenuis eſt globus, tenere & capere in ſe, immenſos omnes cœlorum globos, elementa omnia, & infinitam Creaturarum omnium toto orbe diffuſarum multitudinem? modò ſemel duntaxat viſitationem illi impendant,

pendant, & ad portam sensûs alicujus se exhibeant, habet, ubi omnes opportunè recipiat, illásque abs libertatis exspoliatione teneat captivas.

An memoria ænea sit vel cerea.

Sed in quâ Capitis parte residet hæc memoria? Ex quâ fabrefacta est materiâ? Nonne videtur tibi è Chalybe tusa, vel ære fusa, ubi, quod semel fuerit insculptum, tam legibile semper perdurat, ut reperire sit, qui nunquam tradant oblivioni, quod semel memoriæ tradiderunt. Sed diceret fors alius, ipsam totam esse ceream, utpote tam mollem, cui quidvis absque scalpello possit in momento insculpi, consideratâ promptitudine summâ, quâ nonnulli unico & primo statim ductu, quidquid voluerunt, memoriæ insculpserunt. Nil magis obstupescendum eo, quòd annotavit Plinius de portentosâ memoriâ Carmidæ. Evolvebat is legendo volumen magnum, & legebat illud cursim, imò celeriter, abs remissione, & ullâ desuper reflexione factâ; & evolutum recitabat id totum integrum, absque ullius omissione verbi; Et quidem tam distinctè legebat illud è memoriâ, quasi è suo legeret volumine. Quàm prodigiosa memoriæ hujus promptitudo, quâ tot ac tanta, támque citò ex unicâ tantùm cursim factâ lectione, sibi potuit imprimere! sed quàm stupenda memoriæ hujus firmitas, quâ nec minimum sibi verbum dilabi, & excidere patiebatur!

Lib 7.c.24.

Prodigiosa aliquorum memoria.

Nôrunt omnes & admirantur, quòd Historiographi observârunt circa incredibilem ingenii magnitudinem Julii Cæsaris, & admirandam fœcunditatem memoriæ ipsius. Asserunt, ipsum nil unquam nisi acceptas injurias oblivione tumulâsse; sed gloriosa hæc oblivio, tam digna Principis Clementiâ, immortalitati ipsum & æternæ hominum recordationi transcripsit: de cætero memoriæ fuit adeò tenacis, ut nunquam ex hâc dimiserit, quod semel eidem consignavit. Sæpè numerò visus est eodem prorsus tempore bisgeminis qui sibi à secretis erant, diversas maximi momenti dictare Epistolas, dum is interim exarandâ quintâ fuerit occupatus.

Lib. 3. var. lectionum.

Non minus stuporis ciet, quòd refert Antonius Muretus, vidisse se Paduæ Juvenem natione Corsicum, legum studio vacantem, qui tam felici pollebat memoriâ, ut secundùm ordinem, eâdem serie & absque ullâ transpositione repeteret tria millia Nominum, sibi ab alio dictorum, quàmvis omni carerent cohærentiâ, & diversorum quoque idiomatum. Fatebatur quidem, se arte quâdam admirabilem hanc memoriæ suæ dexteritatem

tem facilitante instructum. Verùm quis abnuet, ipsum præter artem memoria viguisse prodigio non absimili?

Seneca de tantâ memoriæ capacitate se se jactabat, ut dicentibus sibi discipulis suis bis millenis, totidèm versus, singulatim unoquóque suum dicente circa diversas materias, eosdem statim memoriâ redderet, non tantùm eâdem serie, quâ dixerant, sed modo prorsus retrogrado & inverso, incipiendo nimirum ab ultimo verbo versûs ultimi, úsque ad primum verbum versûs primi. Quis est qui eos hâc ratione competenter & abs offendiculo legere posset, etiamsi ob oculos, & chartæ inscriptos haberet? Abs numero ejusmodi exempla referunt Auctores tam stupenda, ut prodigia naturæ meritò debeant æstimari. Verùm si hæc memoriæ portenta in unicâ tantùm re tantùm admirationis peperêre, quid foret, si cui videre liceret reliquas immensas, quas includunt, opes, tot scientias, tot artes, tot arcana naturæ, quis præ stupore non extra se raperetur?

Elevatio animi ad Deum, qui tam pulchrum memoriæ opus confecit.

Quis es, O Creator omnipotens, qui tam ingentem thesaurum tam parvo inclusisti capiti, quo lineâ diametrali vix semi constat pede, abs eo, quòd constet, vel constare nobis possit, quâ ratione hæc omnia absque commixtione sui illic possint habitare, & ábsque eo, quòd illud ita occupent, quin maneat locus superstes, multò plura adhuc abs intermissione recipiendi. O quanta sapientiæ tuæ altitudo? O Adoranda omnium Entium radix & origo? Id quod ex operum tuorum pulchritudine nobis patet, magnum reverà est, sed nihil fermè respectu eorum, quæ nos latent, nostrámque effugiunt scientiam. Nam si sola hominis memoria portentorum, quibus absorbemur, est Abyssus, quid est hæc sola facultas respectu omnium aliarum, quibus ipsum ditâsti, nempè intellectu, voluntate, imaginatione, oculis, qui juxta intuitum non nisi punctum adæquant; Et tamen in parvo speculo hoc naturali omnia totius universi visibilia sese exhibent ac præsentant ábsque eo, quòd se invicem premant & commisceantur. Et si unicus homo tantum est prodigium, quid est homo, si in comparationem veniat, cum reliquis tuis tam speciosis operibus, è quibus nec unicum est, quòd careat proprietatibus ac virtutibus suis, nobis incomprehensibilibus?

Sed te quis comprehendat, O Majestas infinita! Et quis effari nobis poterit ineffabilia Excellentiarum tuarum, quibus abundas,

das, prodigia, ſi tenuis tantummodò perfectionum tuarum in Creaturas tuas effuſarum umbra tanto nos ſtupore percellit? O ſi cognoſcere te poſſemus, an vel unico momento foret poſſibile te non admirari, non adorare, non adamare? Mi Deus Ah! agnoſcam te, ut amem te: indulge intellectui meo parvum ſolummodò Divini luminis tui radium, qui vel leviter videre te faciat, & rapies cor meum, ut nil aliud deinceps ipſi licitum ſit agere, niſi te contemplari, te amare.

Remanſit ad hæc verba velut attonitus, & ſublimi cogitatione in Deum defixus, quem in hoc ut magis confirmarem, inquiebam ipſi: Omnibus his memoratis, minimam adhuc prodigiorum, quæ memoria complectitur, partem hucúsque memoravimus: ſiquidem non ſolùm ſinu ſuo conſtringit omnia exteriora, quæ per ſenſus ad ipſam ingrediuntur, ſeque ab omni eo, quod materiale eſt, exſpoliant, & ſpiritum quodammodò induunt, in inviſibilibus ſuis ſpeciebus, quæ ſunt certæ quædam ſubtiles & imperceptibiles, quas in ſeipſis absque colore, penicillo, vel telâ, depingunt imagines, quásque abs omni motu transmittunt ad ſenſus noſtros, ut per hos caput ingreſſæ imperceptibiliter ſubeant & intrent memoriam. Verùm etiam intra ſe recipit infinitas res alias, quæ per ſenſus non ingrediuntur, ita ut dici vix poſſit, quâ ratione illuc irrepſerint, uti ſunt res purè ſpirituales.

Invenitur in memoriâ, quod nunquam illuc intravit.

Memini enim Angelorum, memini animæ meæ, memini mei intellectûs & diſcurſuum ab ipſo factorum, memini meæ voluntatis & affectuum, vel bonorum vel malorum, quos conceperit; invenio memetipſum in memetipſo, & video memoriam meam in memoriâ meâ. Per quid & unde intravit ipſa in ſemetipſam? Neceſſe eſt enim illam ibi eſſe, cùm illius meminerim: recordor etiam tot aliarum rerum, quæ nunquam fuerunt, vel nunquam erunt. Quis dicere poterit, quâ viâ hæc omnia ingreſſa ſint memoriam?

Uſitatus eſt error, memoriam tantùm eſſe rerum præteritarum: Recordor præſentium, cùm illas ſciam, nec illarum obliviſcar: Recordor futurarum, cùm memoriâ teneam, mihi aliquando moriendum fore. Recordor quóque illarum, quæ nec præſentes, nec præteritæ, néque etiam futuræ ſunt, cùm recorder alterius mundi, alicujus montis aurei, & infinitarum rerum aliarum, quæ nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt. Dicendum omninò eſt, hæc omnia

nia esse in memoriâ, cùm illorum recordemur, & de illis loquamur; si namque in memoriâ non essent, ne quidem de illis cogitare possemus. Sed indicare quis poterit, quâ ratione hæc omnia intraverint memoriam? Et quis illa capiti nostro potuit inserere, cùm nec Deus illa inseruerit numero rerum creatarum? Est nè fortassis in memoriâ nostrâ fundus aliquis inexhaustus, undè ipsamèt extrahit, quod aliunde haurire non posset, imitando ratione quâdam omnipotentiam creatoris, qui solo actu voluntatis suæ trahit è nihilo, quidquid placuerit? Trahit ipsa plura è fundo suo, quàm traxerit Deus è sinu nihili.

Memoria imitatur omnipotentiam Creatoris sui.

Memoria quandóq; nobis producit, quod nunquam scivimus.

Res stupenda, videre, quid occulta hæc & incognita memoriæ potentia quandóque nobis producat, eò úsque, ut in certis quibusdam contingentiis reminiscamur rerum, quas nunquam omninò scivimus, ipsíque admiremur, quomodò incidat illicò, cujus nulla unquam animum incesserat cogitatio. Unde hoc oritur? An memoria è proprio illas propellit fundo, sicut quandóque producit terra novas plantas, novas herbas, novæ & hactenus nunquam & nusquam visæ pulchritudinis flores? An Angeli, an Deus ipse has animo immisit cogitationes ad inserendam nobis sui ipsius memoriam? Ipse námque præcipuum & continuum deberet esse memoriæ nostræ objectum. Si dotavit nos intellectu, ut ipsum agnoscamus; si voluntate, ut ipsum amemus, dotavit quóq; nos memoriâ, ut ipsius recordemur.

ARGUMENTUM.

Deploranda est continua Dei oblivio, in quâ vivimus.

Causæ hujus oblivionis sunt:

1. *Parva fides.*
2. *Exiguus Amor Dei.*
3. *Mala consuetudo ab incunabulis contracta.*

Articulus II.

Deus solus videtur memoriâ nostrâ exulare.

Diù exspectaveram, ajebat mihi vir meus, dicentem me interpellans, quò ad post inventa tot ac tanta memoriæ portenta, tandem & faceres me hic invenire Deum. An tanta rerum, quæ sunt, copia, hic suum inveniant locum, & solicitè asserventur; Et Deus solus, *Magnum illud omne, supremum* entium, *Ens* infinitum inde exulet, inde expellatur? An causa est, quòd ipse sit immensus, ac memo-

memoria nostra angusta nimis ad ipsum capiendum? An forsan causa sit, quòd infinitis aliis occupatur & repleatur rebus, ut nullum Deo locum relinquant vacuum? Ah! Enarrando mihi portenta memoriæ, posuisti mihi ob oculos memoriæ nostræ miserias, quæ dum omnium aliarum rerum recordatione felicitatur, solius Dei sui oblivione fit misera! Ah! Cui bono ipsi cœtera omnia, quorum reminiscitur, dum obliviscitur summum bonum; Nonne id solum & semper oculis mentis deberet observari? Et quod damnum enasci posset ipsi, si cœterorum omnium oblita, solius recordaretur Dei?

Mille cogitationes vanæ nobis tollunt memoriam Dei.

Ingentem capite circumferimus cogitationum acervum, quæ sese conglomerant, urgent, ac sæpius se invicem obruunt, haud absimiles fluctibus maris, dum ventis agitatur. Haud intermissa inquietudo est, quam infinitarum rerum species nostræ ingenerant memoriæ. Et cui hæc omnia commodo, nisi ut mille modis incommodent, & torqueant animum nostrum? dum precari decernimus Deum, cogitationum centuriæ jam occupant mentem, ut animæ convellant pacem, illámque â cogitationibus de Deo avellant. Dum nocturnæ nos componimus quieti, fortuitus plurium diversarum specierum occursus componit nobis phantasmata, Chimeras, monstra, nobísque inepta, absurda, nostrámque quietem interturbantia conciliat somnia. Dum studijs vel alicui rei seriæ volumus vacare, infinitæ rerum aliarum species, quibus occupatur memoria, sunt obstaculo, nósque â nostrâ retrahunt sententiâ?

Sed pessimè de nobis nostra meretur memoria, dum totâ innumerabilium ac diversarum imaginum suppellectile intra se conclusâ nos obruit, & eò deducit, ut in continuâ vivamus oblivione Dei, res nobis infinitas suppeditans, quæ eò úsq; nostrum occupent animum, ut de Deo cogitandi nullum relinquant otium. Et funesta hæc Dei oblivio radix & fons est omnium miseriarum. Certum námq; est, nos quasi nullam commissuros noxam, nec millenis obruendos amaroribus & angustiis, nisi actualem dimittamus Dei recordationem ac memoriam. Quid hic Consilij?

Medium expediendi se oblivione Dei.

Qui munire se vellet contra molestam hanc persecutionem, imitari deberet zelum tot bonarum animarum, quæ vero se Deo devovendi desiderio impulsæ, & proprio adactæ experimento, magnum átque ingens obstaculum, quod sentiebant in tantâ multitudine diversarum

Cogitationum, quibus obruebantur in commercio cum sæculo, agnoscentes, valedixerunt tum mundo tum præsentiæ Creaturarum, ut sese abderent in vastas solitudines, ad invigilandum ibi universali oblivioni omnium cœterorum, & conservandam solius Dei recordationem ac memoriam. Sed quoniam hoc ævo paucos reperire est, quibus sit vel animus vel facultas illas imitandi, ad amussim observandæ forent fundamentales regulæ, quas vitæ spiritualis Magistri ordinant omnibus in cognitione & amore Dei proficere volentibus: quæ nimirum sunt; ut omnes suos refrænent sensus, claudant oculos, obturent aures, privent gustum, odoratum & omnes sensensus rebus non absolutè necessarijs, ne fortè mors ascendat per fenestras, hoc est, ne plurimæ rerum externarum species & imagines sese insinuent in animum, ibique deleant & morti tradant memoriam Dei. O quàm felix & lucrosa est jactura, quando anima suam exspoliat memoriam rerum tot vanarum ac inutilium recordatione, ut solam, quantum licuerit, ibi conservet reminiscentiam Dei?

Quàm pretiosa sit recordatio Dei.

Quin imò ante ferrem unicam actualem Dei reminiscentiam, quartâ duntaxat durantem horæ parte, recordationi omnium eorum, quæ in mundo sunt, etiam per totum vitæ curriculum protractæ. Quid enim facio, dum me occupo recordatione creaturum? non aliud, nisi quod me occupem meris phantasmatibus ac imaginationibus: Non enim sunt creaturæ secundùm esse suum naturale, quas in nostrâ circumferimus memoriâ, sunt tantummodô ipsarum imagines. Et si Creaturæ nihil sunt respectu Dei, species sive imagines, quibus repræsentantur, adhùc minùs erunt, adeóq; minùs ipso nihilo. Ecce egregiam animæ occupationem, dum distinetur reminiscentia Creaturarum. Sed quando recordatio Dei subit mentem, ipsissimum illum præsentem habeo in animâ meâ, illum ipsum in personâ, secundùm essentiam suam ac propriam personam; implet is ipse animum meum, aspicio ipsum oculis fidei, tango ipsum immediatè, & ipse immediatè meam tangit animam, de Spiritu ad Spiritum, de substantiâ ad substantiam, loquor ipsi, & mihi respondet; degusto suavitatem divinæ ipsius præsentiæ, nec habere possum occupationem magis divinam, magis sublimem, magis consolatoriam, quàm amabilem hanc Dei reminiscentiam. Tu crederes maximam fecisse jacturam, si Deus te subito exueret memoriâ omnium eorum, quæ unquam sciveras;

veras; Sed jactura, quam facio, dum culpâ meâ me privo pretiosâ Dei reminiscentiâ, abs comparatione longè major est, cùm nulla comparatio sit inter actualem Dei fruitionem, & aspectum imaginum Creaturarum omnium totius mundi.

Verumtamen quis est, qui noverit æstimare valorem reminiscentiæ Dei, aut qui ponderet damnum, quod sibi conciliat continua ejusdem oblivio? Nonne tibi videtur, nil minoris esse pretii in communi hominum æstimatione? An pendunt pluris reminisci, quàm oblivisci Deum? Quantumvis nostra hæc Dei oblivio usque adeò ipsum offendat, ipsíque displiceat, ut æquissimam hanc querimoniam ex ipsius expresseritore per os cujusdam Vatis sui: *Populus meus oblitus est mei Diebus innumeris.* Popule ingrate, tu nunquam non oblivisceris mei, quamvis ego nunquam tui obliviscar. Unde oritur universalis hæc irreverentia exhibita Deo? quare neglectum hunc, ne dicam despectum Dei, in plerisque videre est hominibus?

Jerem. 2.

Parva fides inducit oblivionem Dei.

Enucleabo tibi clarè rationes hujus, respondebam ipsi, quæ captu haud erunt difficiles. Prima & radix omnium aliarum est, parva fides, quam omnes habemus. Oous est Lumine divino ad cognoscendum Deum, sed lumini huic opus est aperire oculos, illiúsque ductum sequi ad inducendam animo memoriam Dei. Plerique homines & quasi omnes (paucissimis exceptis,) non reguntur nisi notitiis sensuum, vel opinionibus mundi, vel cognitionibus purè naturalibus; quarum ductum ac dictamen dum sequuntur, ita vivunt, quasi Deus non esset. Si fidem nostris damus sensibus, nullus est Deus. Interroga oculos tuos, hi dicent tibi: nos nunquam ipsum vidimus, quia nec est color, nec lux sensu perceptibilis. Interroga aures tuas & respondebunt tibi: Nos nunquam ipsum audivimus, quia nec vox, nec sonus, nec harmonia est. Percontare gustum tuum, hic tibi afferet: Non novi illum, nec sapio, cùm sapor non sit. Sciscitare ex odoratu tuo, & tibi affirmabit: Nunquam percepi illum, quia nec odor, nec suffitus est; Investiga tandem ex manibus tuis, & nuntiabunt tibi: Nos nunquam tetigimus ipsum, quia nec corpus est, nec corpore constat. Sic qui relationi insisteret sensuum, crederet firmiter Deum non esse.

Nostri sensus, mundus, inclinationes nostræ faciunt nos Deum oblivisci.

Nec melius in ejusdem cognitionem deducit communis mundi opinio: Mundus námque nec ipsum æstimat, nec unquam loquitur de ipso, imò nec cogitationem de illo admittit, cùm

tamen centenis se occupet crepundiis ac ineptiis, quibus totus invigilat, quásque plurimi ponderat. Sic juxta vulgarem mundi sensum, vel Deus non est, vel minus est nihilo. Tandem cognitiones purè naturales, quæ in plerisque nascuntur Hominibus, vel juxta informationem suorum sensuum, vel juxta impulsum suorum affectuum & inclinationum, prosternunt ipsos & terræ affigunt, ut extollere se non possint nec ad cognitionem, nec ad reminiscentiam Dei; & si harum cognitionum directioni se permittant, missum faciunt Deum, persuasi ipsum non esse. Jam pleráque hominum pars, dici posset, homines omnes (paucissimos excepero) ita absorpti sunt sensibus, ita mundi spiritu & induti & imbuti, ita assueti, se in omnibus gubernare juxta tenues suas cognitiones naturales, ut alium nunquam admittant, vel sequantur ducem. An ergò mirum, quòd in tantâ vivant oblivione Dei, ut quasi nunquam mentem ad ipsum attollant, aut cogitationem de ipso suscipiant? Et unde hæc nasceretur ipsis.

Non nobis est plus veræ cognitionis Dei in terrâ, nisi juxta proportionem fidei nostræ. Hæc divina lux est, procedens de Throno Dei, doctura nos in terris arcana Cœli: Hæc animabus nostris incomprehensibilia explanat prodigia de Primo illo entium omnium principio, quò nec rudes sensuum nostrorum notitiæ, nec imbelles intellectûs nostri naturalis cognitiones possunt pertingere. Hæc revelat nobis veritates tam sublimet, tam admirandas, támque stupendas, ut, si profundè animis nostris forent insculptæ, eundémque replerent, convincerent, penetrarent, nunquam illarum vel oblivisci, vel quidvis aliud posset æstimare. Immensa harum veritatum magnitudo & splendida Majestas cœtera omnia effugaret & ejiceret è memoriâ.

Viva Dei cognitio dissipat omnem aliam cogitationem.

Accideret in parvo hoc mundo, quod accidit in mundo magno. Quando Sol omne suum in meridie diffundit jubar, non solùm diffugere jubet tenebras, sed caliginem offundit parvis omnibus mundi luminibus. Quando accendisses facularum decies centena millia, quæ in absentiâ ipsius ingentem evibrarent & afferrent splendorem ac lucem, lux tamen & splendor quantocyùs omnis evanesceret in præsentiâ decumanæ hujus mundi faculæ, quam cœlum nobis accendit, & ex quâ copiosos luminis torrentes super universum diffundit hemisphærium. Quando fides animam ingressa, semel vivaciter ibidem accensa est, effundet hæc tam ingens divinorum Luminum jubar in intellectum, ut quævis aliæ, quas habere

habere se credebat, cognitiones, ex eo sint effugandæ ac umbrarum more quàmprimùm dispergendæ. Quando Exempli gratia fides docet, Deum esse Ens in omni perfectionum genere infinitum, esse Ens necessarum à seipso, omnésque creaturas respectu ejus non esse, nisi umbras, imò ferè nihil; Si fortiter hanc veritatem sibi anima imprimit, firmiúsque illam credit, quàm quod oculis corporeis intuetur, aut manibus suis palpat, nonne Deum majoris cœteris omnibus æstimabit, illi omnia postponet, & quidquid est extra ipsum, summo habebit despectui? Et consequenter cœteris omnibus oblivione sepultis, soliusDei occupabitur & delectabitur reminiscentiâ.

Viva fides induceret nobis continuam Dei memoriam.

Quando fides ostendit, Deum esse æternum, omnipotentem, Immensum & ubique præsentem, nunquam nos egredi è sinu ipsius, ipsum nos implere, nos penetrare, magis intimum nobis esse, quàm nos simus nobis met ipsis, ipsum videre omnia, ac impossibile nobis esse, ipsius oculos vel unico momento effugere: Si omnes hæ magnæ Veritates à fide revelatæ benè penetrarent animam, illámque convincerent, ipsas non tantùm certas esse, sed infinito modo certiores, quàm quidquid vel oculis hauritur, vel aliis sensibus percipitur, vel quidquid intellectu naturali potest cognosci, quâ ratione posset aut oblivisci Deum, quem novit esse præsentem, aut minimam coram oculis ipsius cuncta intuentibus committere indecentiam, eo ferè modo, quo aliquis in secretiore conclavi cum Principe commorans, nec posset ejus præsentiæ oblivisci, nec quidquam vel minimum moliri, quod reverentiæ ac venerationi Principi debitæ contrariaretur.

Credimus plus sensibus nostris quàm Deo.

Pone fidem in animâ, & fac, ut tantundem solumodò moveatur hæc ab illâ, quantum moventur sensus ab experientiâ; impossibile omninò illi erit vivere in oblivioneDei, cùm intuitura sit ipsum semper sibi ita præsentem, sicut oculi Lucem solis præsentem sibi vident totâ die. Dum peto, ut tantundem nos moveat fides, quantum experientia nostros sensus, injuriâ ipsam afficio: Nonne enim Magnus Dei foret contemptus? Si ipsi dicerem: Non credo tibi magis, tibi, qui es veritas infinita, quàm credam experientiæ sensuum meorum; probè novi, me ab illis posse decipi, sed tantundem illis credo, quàm tibi: Nonnè hæc maxima foret blasphemia? Et tamen videtur, nos deterius & multò pejus quid committere, dum sic omnem fidem nostram attribuimus experimento sensuum nostrorum, ut nullo alio, nisi quod nobis proposuerint,

posuerint, nos occupemus negotio, omnémque nostram huc conferamus industriam, omnibus hic perpetim cogitationibus defixi nostris.

Nil movemur præsentiâ Dei ex defectu fidei.

Jam fides nos certificat, Deum semper præsentem esse, & nos ubique intueri ad intima animæ nostræ penetralia. Et nos frigidè dicimus: *Equidem id credo.* Sed reverà videtur, nos neutiquam id credere, cùm videamus, quod Magna hæc veritas, quæ tremore nos concuteret, & forsan præ horrore, si oculis corporeis ipsam liceret cernere, morti nos consignaret, tam leviter nos moveat, tamque parvi sit apud nos momenti, quamvis per fidem sit revelata nobis, ut, postquàm ipsam audivimus, contestando nos illam crédituros, non plus tamen, nec minus exinde faciamus, sed illicò obliviscamur ejusdem, nec pluris ipsam censeamus, quàm si merum extitisset figmentum, mera fabula. Nonne hoc est inexpugnabile, palpabile ac manifestum contra nos argumentum, quo convincimur, nos vel fidem non habere, vel si habemus, hanc non esse, nisi fidem mortuam, cœcam, dormientem, mutam ac inutilem, quæ non plus operatur in nobis, quàm si ipsâ prorsus destitueremur. An igitur mirandum sit, maximam hominum partem vivere in continuâ Dei oblivione? Cujus primaria est causa, universalis defectus fidei, cùm hæc animo inducat, tum cognitionem Dei, tum memoriam ejusdem. Necesse est ergò exulare ab animâ, & notitiam, & Reminiscentiam Dei, quæ fidem non habet.

Raró Dei recordamur, quia parùm ipsum amamus.

Primariæ huic causæ oblivionis Dei nectitur secunda, non minus deploranda: Et est exiguus Dei amor, dominans in corde plerorúmque hominum super terram. Experientia cunctis manifestum facit, cogitare nos de eo frequentius, quod amamus ardentius: hinc est, quod Antiqui dicebant, pictorem esse amorem, qui abs intermissione in imaginatione, rei amatæ simulacrum effingat, illúdque continuò oculis mentis objiciat; facilè autem obliviscimur abs ullo labore, erga quod nullo ferimur nec afficimur amore. Non inquiramus amplius â longè, nunquam intermissæ hujus oblivionis Dei causam, in quâ totos terimus & conficimus dies; Est enim in nobis, dum nullo ergà ipsam prorsus amore afficimur. Millena alia, quæ suo adamamus damno, omnes nostras occupant cogitationes.

Deus nunquam obliviscitur nostri, & nos obliviscimur ipsius incessanter.

Sed an possibile sit, anima mea, te non amare Deum tam bonum, qui te solam plus amat, quàm universam simul naturam corporalem, cùm pro te fecerit, quod

quod non fecisset pro toto universo? An possis non amare Deum immortalem, qui te plus propriâ suâ adamavit vitâ, cùm hanc dederit & posuerit pro te? An possibile sit, indesinenter oblivisci te Dei, qui nunquam obliviscitur tui, sed nunquam non oculos in te defixos tenet, incessanter intentus, te novis locupletare Beneficiis? Ecce certitudinem, quam tibi dat amoris sui, & plenas dulcoris querimonias, quas ob tui defectum amoris exonerat per os alicujus Vatis sui. *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filij uteri sui?* quasi diceret hoc est impossibile; amat namque ipsum tam tenerè, ut potius oblivisceretur sui: Et si illa oblita fuerit, dicit nobis Benignissimus hic & infinitæ Bonitatis Deus, Ego tamèn non obliviscar tui; siquidem perfectius & absque comparatione tenerius te amo, quàm omnium Matrum amantissima suum amet unigenitum. Et tu, o Anima, quam nunquam non porto in sinu meo, in visceribus meis, obliviscerіs mei? Et tu, super quam indesinenter meos habeo defixos oculos, vix unquàm super me defigis tuos! An posses hanc tolerare exprobrationem, quin tollaris è vitâ præ pudore ac dolore? tu, quam amo ex toto corde meo, nèc minimum me amas. Hæc continua mei oblivio, in quâ dies tuos conficis, hujus evidens conficit argumentum.

Isa. 49.

Homo fieri potest e Seraphinus terrestris per amorem Dei.

Certissimum est, amorem conciliare frequentem rei amatæ recordationem plurimùm adaugere amorem, Anima, quæ frequentem Dei sui memoriam aluerit in corde, quantocyùs tota ipsius inflammabitur amore, & juxta augmentum amoris, augebitur quoque continua ejusdem reminiscentia, quam nulla amplius delere poterit oblivio. Et hoc duorum Seraphinorum est mysterium, quos vates Isaias vidisse se ait juxta Thronum Dei. Videtur ipsum centies millies centenis millibus Cœlestium horum spirituum debuisse circumdari; sed consultò nonnisi duo ex his se videndos præbuerunt, ad significandum nobis juxta mentem alicujus Patris, *Angelum & Hominem*, quibus solis facultas est & aptitudo cognoscendi ac amandi Deum, qui proin adhærent meritò divinitatis ipsius Throno, velut centro felicitatis suæ. Ambo Seraphinos agere possunt, hoc est ardere & flagrare divino amore, diversâ tamen ratione.

Aliquatenus dici potest, omnes Beatos Angelos Seraphinos esse, ex eo, quòd toti ardeant & flagrent amore Dei; & ingens hic amor

amor excitatus est in ipsis ab intimâ Dei præsentiâ, quem visione beatificâ clarè intuentur: quomodò enim non vehementissimè ac ardentissimè amarent pulchritudinem, & pulchritudinem infinitam, quam intuitivè contemplantur? Verùm, quod maximo nobis est solatio, omnes homines in terrâ, cumprimis omnes Christigenæ agere quóque possunt seraphinos ardentes ac flagrantes Amore Dei, haud aliter, ac Angeli in Cœlo: Et ardens hic amor excitabitur in ipsis similiter per intimam Dei præsentiam, cùm toti repleantur ipso, & tam verè ipsum possideant, sicut Angeli Beati, quando sunt in gratiâ ipsius, quâ mediante, veluti vinculo intimo eidem copulantur. Haud refert, quòd ipsum clarè non videant per lumen gloriæ, sicut Angeli Beati; abundè est, quòd videant ipsum per obscurum Lumen fidei, quæ æquè vera & æquè certa est de objecto suo, quàm visio Beatifica. Quando recordantur ipsius, & attentè huic recordationi invigilant, poterit suavissima hæc Dei in intimo cordis sui præsentis memoria, ipsos haud aliter ac seraphinos divino inflammare amore. Ecce mentem & verba Magni Cardinalis S. Petri Damiani: *Dico Seraphim Angelum & Hominem Considera, qui ardentes & incendentes dicuntur, cùm ille ardeat præsentiâ, hic memoriâ.*

Damian. Serm. 53.

Vide quantæ virtutis sit recordatio Dei, ut videatur pari passu ambulare cum visione beatificâ, ad accendendum nos Amore Dei.

O Deus! quanta est igitur dulcedo, quanta voluptas memoriæ amabili hâc Dei reminiscentiâ occupatæ! Nonne tibi jam frui videtur prærogativis paradisi? Quando magnus Apostolus nos monet, conversationem nostram esse debere in Cœlis, haud opus est avellere animam suam è corpore, illámque ad Beatam illam transferre Regionem, ubi Dei faciem intueatur. Sanctus Ephrem breviori viâ nos docet, Cœlos intrare, ibique conversari, ac unà delicijs frui Beatæ possessionis Dei, & hoc toties, quoties id volumus. Haud alio opus est, nisi ut intremus nosmet ipsos, nos ipsos includamus animâ nostrâ; inveniemus ibi Deum, aspiciemus ipsum oculis fidei, fruemur dulcissimâ ipsius, velut summi nostri boni præsentiâ. Possidemus jam ipsum per fidem, per spem, & præcipuè per Sanctum Amorem, certò possessuri eundem æternalitèr per visionem Beatificam, si intimam hanc per Charitatis vinculum cum ipso factam conservemus unionem. Hâc ratione circumferimus paradisum in nobis ipsis,

Anima memor Dei fruitur Paradiso.

ipſis, ejuſdémque potimur, dum actualiter DEI reminiſcimur: *Semper Memineris Dei, & Cælum mens tua evadet.* Et ecce felicitatem ſummam, qua nos exſpoliat oblivio Dei, in quâ miſerabiliter tabeſcimus ex defectu vivæ fidei, & magis adhuc ex defectu amoris Dei.

S. Ephrem.

Sed tertia cauſa oblivionis Dei, quæ univerſalior & ſenſibilior eſt duâbus aliis, eſt mala noſtra conſuetudo. Sic námque ab incunabulis noſtris aſſuevimus cogitare non niſi crepundias, réſque frivolas, quæ primæ omniũ poſſeſſiouem adeunt memoriæ noſtræ, quaſi nunquam amplius ex illâ abituræ. Ita oppletam gerimus mentem primis illis affectibus ac inclinationibus erga mundum & creaturas nobis vehementer impreſſis, ut quaſi aliud neſciamus, de alio nec ſermonem miſceamus, nec cogitationem admittamus. Dum creſcimus annis, mala hæc conſuetudo creſcit nobiscum & quotidiè invalescit fitque fortior. Impares ſumus cogitationibus noſtris dimetiendo multitudinem curarum, quibus nos oneramus, & verbis enarrando, negotiorum, quæ nos obruunt, molem ac cumulum, ita ut Deus in toto mundo ſit ille, de quo minimùm cogitemus, de quo rariſſimè loquamur.

Asſueti ſumus à pueris oblivisci Deum.

Et infelicitatis noſtræ faſtigium eſt, quòd mala hæc conſuetudo ab unguiculis à nobis contracta, confirmetur & invalescat per univerſale Exemplum noſtri ſimilium: Nam ita vivitur ab omnibus. Decies centena negotiorum temporalium millia indeſinenter replent mentes ac animos hominum. O quàm alia longè illis agitanda incumbunt, quàm ut immorentur & immoriantur cogitationi de Deo? Sic è Verbis centies millenis ex ore ipſorum depromptis vix unicum fuerit, quod Deum concernat, niſi blasphemando Sanctum ipſius Nomen, ipſúmque offendendo. Sic torrente hoc, in cujus medio vivimus, rapimur ad vivendum more aliorum, & infelicem vitam noſtram in perpetuâ Dei oblivione conterendam. Quod ſi anima paulisper in ſe ab errore cognito reverſa, meliora moliatur conſilia, omnémque moveat lapidem ad dimovendas à ſe cogitationes cunctas inutiles, & alias de Deo memoriæ inſerendas, tantis támque inuſitatis obruitur difficultatibus, ut illas ſuperare diffiſa, mutet conſilia. Hinc multi poſt longos conatus deſtitêre à cœptis, magnitudine laboris fracti animo, probè advertentes, quod ad conſervandam actualem memoriam Dei, quaſi opus foret obliviſci omnium, quæ noverant, ad addiſcendum illa, quæ ignorabant

ARGUMENTUM.

Nihil affligere potest animam Dei memorem.

1. *Peccatum non habet accessum ad ipsam.*
2. *Adversitates vitæ præsentis non contristant ipsam.*
3. *Ipsa vivit in magnâ pace, & ingenti gaudio spirituali.*

ARTICULUS III.

Anima infelix est per oblivionem Dei.

INtereà impossibile est animæ potiri unquam ingenti illâ pace, quâ satiari & impleri possit, nisi inveniat illam in memoriâ Dei. Is solus centrum est felicitatis ipsius pro tempore & æternitate, fallitur ipsa, si speret aliquam creaturam capacem fore ad satiendum se, cùm omnes simul, imò omnes illæ, quæ centum adhuc implerent mundos, si forent, id efficere non possent. Ratio est, quòd ipsæ non sint summum Bonum, pro quo à Deo creata est. Nonnè hinc est, quod nemo quasi ex omnibus, quos continet mundus, vivat contentus; Non est videre, nisi amaritudines, angustias, mœrores, quæ continuis replent ora questibus; aures & auram gemitibus, quibus relevandis modò hoc, modò illud tentatur, sed nunquam ad metam pervenitur.

Omnium nostrarum molestiarum, ut verum fatear, alia origo non est, nisi oblivio Dei; quod ipsum Deus nobis exprobrat in sacro codice: *Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Dei creatoris tui.* Unde tibi nascuntur, o infelix anima, tot calamitates ac miseriæ, nisi quia oblita es Dei tui, Patris tui, Creatoris tui? Et hæc oblivio in plures te præcipitem noxas agit; hæc oblivio te deserit in afflictionibus absque solatio, quibus vita tua abundat; hæc oblivio privat te pace internâ, & accumulat tibi millenas angustias. Si Dei memineris, quantocyùs ab his miseriis immunis eris.

Deut. 32.

Peccatum non audet approximare animæ, quæ Dei recordatur.

Nil amaritudine magis lætiferâ cor nostrum replet, quàm peccatum: sicut enim Deus dulcedinum est oceanus, ubi anima, invenit omnem consolationum, quibus satietur, abundantiam; sic econtra peccatum amaritudinum est mare, ubi invenit non nisi mœrores & angores, quibus torqueatur: Sed peccatum naturam induit serpentium, qui fugiunt lucem, & non nisi in tenebris videri amant: Et sicut videmus, quòd, dum umbræ noctis obducunt æthram, feroces belluæ & serpen-

Dan.

tes è suis prodeant cavernis, séque audacter in patulos diffundant campos; sed quantocyùs, apparente sole, in sua remeent antra: ita quóque, dum oblivio Dei obscurâ animam obducit caligine, peccatum se facilè illic diffundit, dæmones apertam inveniunt viam ad tentandum, passiones abs frœno liberè tumultuantur, occasiones peccandi sunt retia ubique expansa, quæ dum non advertit, haud difficulter in illa præceps agitur: qui enim ambulat in tenebris, nescit, quò vadat.

Sed quamprimùm actualis recordatio Dei lucem diffundit suam in hâc animâ, est protinus quasi irradians Sol, cujus sola præsentia exterret dœmones, tumultuantium passionum sedat tempestatem, demonstrat pericula, providet & præservat animam, ne in peccatum dilabatur. Quomodò enim peccatum auderet committere contra Deum coram oculis Dei? Si recordatur, expositam se esse oculis magni illius Judicis, cui pronutianda sit super se sententia æterna & irrevocabilis, in fine sæculorum, sicut & in momento mortis suæ; Nonne dicet, quod olim casta Susanna, dum instanter solicitata fuit ad peccandum â duobus illis senibus malè sanis: *Melius est mihi absque Opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini?* Mallem millies mortem pati, quàm patrare, vel unicum peccatum ante oculos Dei. Et quis diffitebitur, quod, dum peccatum committere non est veritus, Deum dimiserit è memoriâ, nec ejus fuerit recordatus?

Dan, 13.

Si igitur memoria Dei præservat animam à peccato, nonne asserendum, quòd illam custodiat â solâ summâ miseriâ, in quam dilabi possit in hâc vitâ, dúmque conservat ipsi pretiosam divinæ gratiæ possessionem, nonne verum est, quòd illam beatam reddat, cùm vera beatitudo in possessione Dei consistat? hinc est, quòd Sanctus *Augustinus* memoriam Dei nuncupet hypostasin seu subsistentiam vitæ animæ nostræ, quæ consistit in fruitione Dei. Occupatur ipsa æternaliter in Cœlo visione Dei, sed in terrâ occupatur continuâ Dei memoriâ; & quamprimùm hanc anima perdit; lugubre incurrit mortis genus, tristémque Dei privationem: *Si ejus non meminit, eúmque non intelligit, nec diligit, cum illo non est.* Si aliud nisi hoc emolumentum non afferret reminiscentia Dei, nonne ad illam studiosê amplectendam & assiduè exercendam id unicum abundè satis nos stimularet?

Lib. 14. de Trinit. c. 12.

Sed plus adhuc utilitatis affert; siquidem mirum in modum miti-

Tria solatia valde solida, quæ

[margin: Dulcis animæ memoria Dei.]

mitigat ac lenit amaritudines præsentis vitæ. Commoramur hic omnes velut in exilio, ambulantes per mediam lacrymarum vallem, nunquam non millenis circumfusi adversitatibus, quæ quidem affligere aliquando possunt animas etiam innocentissimas, sed non nisi tamdiu, quoad perstiterint & vixerint in oblivione Dei: Nam ejusdem memores facti experientur, amabilem hanc memoriam velut cœleste esse balsamum addulcorans omnem amorem ac mœrorem: unde dicendi habebunt ansam cum Vate Regio: *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum;* quasi diceret: tota dejecta tædio, dolore tacta & fracta erat anima mea; quàmprimùm autem Dei memoria illius subiit penetralia, tota jam alia, novam resumpsit vitam, tota cœlesti affluens & diffluens gaudio: unde intramemetipsum dixi: quid deest tibi anima mea? Nonne versaris semper in sinu Dei tui, qui infinito modo plus te amat, quàm ames te ipsam. Ipse novit, quid patiaris, ipse potest te eruere, si voluerit; si nolit, nec facit, illud est ideò, ut suas capiat delicias te aspiciens patientem, sicut delectabilitèr aspexit unigenitum suum Cruci affixum & horrendis circumfusum tormentis amarissimæ passionis suæ ex amore erga te. Quòd, si hâc ratione ipsi placeas, nonne magno tibi sit solatio, dum nôsti, placere te Deo? Ipsius placitum debet & esse tuum; & si verè amaveris ipsum, majori non abundabis gaudio, nisi cùm satisfeceris ipsius beneplacito.

[margin: Psal. 76.]

Si anima mea renuat & hanc consolationem, séque adhuc obrutam sentiat amaritudine in pœnis suis, dico ipsi; loquere Deo tuo, & querimoniam ipsi expone tuam de eo, quod pateris: & audies ipsum tibi respondentem: quænam es tu, O Anima mea, quæ conquestum accedis me? Nonne Christiana es? Nonne Christianæ vitæ Institutum amplexa publicè spopondisti, Christo JESU te adhæsuram, ipsum te imitaturam, ipsius te pressuram vestigia, téque totam ad ipsius formaturam imaginem? An voles esse sine Cruce, cùm suam ipse bajulet? An voles coronari rosis, dum caput ipsius perforatum est spinis? An voles gustare dulcedinem mellis, dum ipse potatus est felle & aceto? An voles natare in deliciis, dum ipse amarissimo dolorum sepultus est pelago? De quo conquereris? contra quid expostulas? contra illatas forsan tibi injurias, contemptum, calumnias, bonorum jacturam, derelictionem amicorum? Adesdum, supponamus, me paris tecum

esse

esse conditionis, comparemus, quod pro te sustinui, cum eo, quod tu sustines pro me: Comparemus injuriam cum injuriâ, contemptum cum contemptu, calumniam cum calumnia, paupertatem cum paupertate, derelictionem amicorum cum derelictione: an omnia, quæ suffers, comparanda sint cum eo, quod pro te sustinui, pro te toleravi? quomodo animæ non omnes pœnæ fiant tolerabiles, dum illas sui intuetur Redemtoris, hásque comparet cum illis?

Sed tandem, si anima mea & hoc repudiet solatium, cùm nondum possideat amorem Dei satis defœcatum â propria utilitate, consolor ipsam in amaroribus suis, dum Dei recordor eodem propriæ suæ utilitatis intuitu. Memineris, anima mea, scriptum esse; quòd qui seminant in lacrymis, in exultatione metent; quod momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis; quòd nos oporteat intrare per multas tribulationes in Regnum Dei, quòd si cum Christo passi fuerimus, etiam cum ipso glorificabimur. Hæc omnia sunt Verba Dei, quæ tantæ sunt certitudinis, ut potius Cœlum & terra forent annihilanda, quàm unicum ex his non esset adimplendum. Nonne millies Beatior est sors tua, si quid patiendum pro DEO tibi occurrat, quàm si omnes mundi voluptates possideres? Siquidem, quando in DEI Judicio produceres omnes voluptates, omnes prosperitates, & omnia humana solatia, quibus potiti sunt omnes simul homines à mundi creatione, omnia hæc nec unicum promererentur momentum visionis Dei; Si autem monstrare poteris, quòd aliquid pro ipso sustinueris, tum unica solùmmodò Crux ad suam honorandam, cum amore portata & tolerata promerebitur tibi possessionem ipsius in omnem æternitatem. Nonne ex hoc unico addulcorari poterunt maximæ quævis mundi amaritudines? dum nimirùm recordatur anima, Deum esse præsentem, se videri ab illo, omnes suas Cruces usque ad minimam ab ipso numerari, totque sibi ab illo præparari coronas? Ecce dulcorem ac solatium, quo anima ditatur, dum Dei sui recordatur.

Anima stimulatur in exercitio virtutis per memoriam Dei.

Quid ergò affligere poterit animam, dum conservat in corde jucundam hanc Dei memoriam? sentire quidem poterit aliquod tædium, aliquam molestiam in Exercitiis virtutum, quæ reverà quandóque haud levem pariunt naturæ amaritudinem; sed quis diffitebitur hanc quantocyùs & facillimè dissipandam, dum

dum mentem subierit Dei reminiscentia. Magnus Apostolus, qui inhibuit, ne Christiani servirent oculis mundi: *Non ad oculum servientes*, alibi præceptum dedit, ut servirent oculis Dei, dum dixit illis: Memineritis, quod facti estis spectaculum Deo & Angelis. Benè noverat, nihil ita animare militem, quàm nôsse, suum se spectare Principem; quamvis aliàs maximè vecors fuerit & socors, ex eo tamen sumit animos, currit, & audacter in maxima se conjicit mortis pericula: quantò magis oculi Dei addent vim, cor ac robur invincibile, dum anima recordatur, Deum præsentem esse, se conspici ab ipso, studiosè ab illo notari, quid ex amore sui vel agat vel patiatur?

Ephes. 6.

Mi Deus, quàm suave est amanti animæ, meminisse eum, quem diligit, sibi præsentem esse, séque tolerare id, quod tolerat, intuitu & amore dilecti sui? Sancta *Agatha*, quæ *Christum Jesum* millies plus amabat, quàm semetipsam, experiebatur animam suam totam lætitiâ circumfusam, in medio crudelissimorum suppliciorum, quib' afficiebatur, dum dixit ad illum: *Vidisti Domine agonem meum*, quomodò pugnavi in stadio: Sed quia nolui obedire mandatis Principum, jussa sum in mamillâ torqueri, háncque passa mihi amputari. O quàm libenter, quàm promptè illam dedi? Jam dicere mihi licet & libet cum sacri Epithalamii Sponsâ: Dilectus meus inter ubera mea commorabitur; aperuit is mihi cor suum in cruce, ut me reciperet in Divino hoc amoris sui sanctuario, & ego aperui ipsi mamillas meas, totas sanguine cruentatas, ut ipsum recipiam in sinu meo.

Si Antiquitas tot vidit & aluit gladiatores, qui exposuerunt corpora sua ad pugnandum adversùs leones & tygrides, ex solo desiderio egregium generositatis suæ exhibendi spectaculum totius Amphitheatri oculis: an mirum sit, tot ac tantos Martyres invictos sese exhibuisse in pugnâ contra tyrannos ac satellites, memoriâ recolentes eximium se præbere spectaculum oculis Dei magnâ cum sui voluptate in se defixis, quin & toti sibi applaudenti Cœlo, cum interim universa fremeret natura præ horrore, & ipsa dæmonum caterva tremeret præ timore.

Quis antiquis Eremi accolis tantos addidit animos in pugnis adversùs dæmonum catervas suo elapsas ergastulo, adversùs effrœnes animi motus, indomitas naturæ repugnantias, quæ licet recisæ omni momento renascebantur? Existebant soli, abs ullo visibili actionum suarum teste; & nihilominus in obeundis piarum

rum exercitationum muneribus obſervantiores erant, quàm ſi illas totius mundi oculis exhibuiſſent obſervandas. Quis illis largitus eſt tam perſeverantem fidelitatem & fidelem perſeverantiam, in tantâ libertate, quâ fruebantur, faciendi, quidquid voluerant, niſi continua Dei ſe videntis reminiſcentia? Et amabilis hæc reminiſcentia fons erat & origo abundans plurimarum conſolationum, diſſipans univerſa, quibus credimus, ipſos potuiſſe obrui per quinquagenos, ſexagenos, & plures adhuc annos, ſolitudinis tam profundæ, tædia, ut plures eorum toto hoc tempore, ne faciem quidem unius hominis fuerint intuiti.

Nonne tenendum eſt infelices nos eſſe, dum tanta nos Dei tenet oblivio? Morimur tædio, & ſæpius millenis obruimur mœroribus in medio omnium, quas mundus porrigere nobis poteſt, conſolationum, quia conſolatione non fruimur, quâ perfundit animam ſuavis hæc Dei memoria: dum interim illi omni vitæ humanæ ſolatio deſtituti, & tot laboribus ac vitæ rigoribus, quorum ſola enarratio animo audientis incuteret horrorem, onerati, felices omninò & conſolati, quin & cœleſti gaudio, è ſolâ Dei reminiſcentiâ profectò irrorati, jucundiſſimè vivebant.

O mi Deus oblivíſcar omnium cœterorum, ut tui ſolius reminiſcar! ſaltem ne patere, ut ſemper deinceps vivam in malè auſpicatâ hâc præſentiæ tuæ oblivione, in quâ hucúsque tot pretioſos vitæ meæ præteritæ dies tam inutiliter detrivi: Excita me â ſopore meo; admone me frequenter partium mearum, cogitandi de te, ut dicere poſſim cum Sancto Auguſtino, qui, dum tui recordabatur, totus abſorptus gaudio, & cœleſtibus immerſus delicijs, exultans ajebat: *Cum reminiſcor tui, & delector de te, hæ ſunt Sanctæ deliciæ meæ, quas donaſti mihi, Miſericordia mea*: Cætera omnia ſunt mihi faſtidio, O mi Deus, tantam invenio conſolationem, dum divinæ præſentiæ tuæ deguſto dulcedinem: Et tu ipſe has mihi paras delicias, has ipſe mihi porrigis guſtandas, o mi Deus! Miſericordia mea! O quàm facilè fatebuntur animæ, hâc ſemel guſtatâ dulcedine, quòd *dulciſſima memoriæ noſtræ conſolatio, Dei ſit recordatio.*

Confeſs. lib. 10. c. 24.

Consultatio IV.

De Essentia DEI.

VOcare in Dubium, an Deus sit, propositio foret tam stupenda, ut & bases mundi concutere, & quid in illo est, tremore posset percellere. Seraphicus Pater meus Franciscus, cùm quibusdam è Religiosis suis permisisset vacare studio Theologiæ, volebat aliquando capere experimentum, quem è studiis suis retulissent fructum, & cum intrans eorum Scholam agitari audiret hanc quæstionem, *utrum sit Deus*; his solis Verbis ita artonitus, támque vivaciter commotus fuit, ut zelo divinæ gloriæ totus accensus altùm exclamaret: Eheu! Fratres mei, quò devenistis? Credideram studiorum vestrorum scopum fore, eruere & invenire motiva efficacia, quibus vos animetis ad amandum Deum; & vos quæritis, an Deus sit! sed satisfecerunt ipsì, dicendo: quòd solummodò de hoc proposuissent quæstionem, nullatenus autem de illius dubitarent veritate: quòd disceptarent duntaxat, ad confirmandum se in hâc fide, neutiquam verò ad oppugnandum illam. Et hic ipse hujus Consultationis sit scopus.

Iveram aliquando invisum devotum aliquem ac pium Dei servum, quem inveniebam in horto suo, ubi consultô sibi elegerat ambulacrum aliquod satis angustum, in quo solus obambulabat suis defixus cogitationibus, juxta pulchrum aliquod stagnum, quod ex utrâque parte muniri ac cingi fecerat geminâ Cypressorum serie, quas dum cura ac industria valdè experti hortulani excolebat, velut totidem referebant pyramides benè ordinatas, & hæ in fundo aquæ denuò formabant ac reddebant alias.

Videbam benè ibi alias & iterùm alias esse: unæ námq; occupabant aquam, aliæ occupabant terram. Unæ habebant radicem inferius & verticem superius; aliæ superius radicem, & inferius verticem. Unæ requirebant operam & industriam hortulani, nam certis temporibus indigebant tonsurâ; aliæ abs eo, quòd manum artificis requirerent, se ipsas in eo servabant ornatu ac statu, quem postulabat ab illis. Unæ non movebantur, nisi fuissent impulsæ à vento; aliæ movebantur continuò, abs eo, quòd afflatæ fuissent vento vel minimo. Super unas cernebam

nebam insidentes aves, intra alias videbam natare pisces.

Hærebam mox ad ripam aquæ, hoc raptus prodigio, quod attentè considerabam, quódque sublimis meditationis mihi suggerebat materiam: interim, quem visitatum accesseram, mihi occurrit, & illicò me interrogat: quid volvis hîc animo? Magno videris occupari negotio, quod totam tuam defixam teneat mentem. Dicebam ipsi, quod res erat. Ecce tibi, ajebat mihi subridens, arduam sanè occupationem. Occuparis nempè aspectu visibilis nihili; an ignoras hanc esse illarum Cypressuum umbram, quæ spectatur in aquis? Videtur tibi quoddam hîc adesse corpus, sed reverà non est nisi corporis umbra, quæ nec materiam, nec formam, nec aliquid solidi habeat.

Umbra est aliquid plus quàm nihil.

Verùm tamen oportet hîc, inquiebam ipsi, aliquid amplius esse, quàm purum nihil: Id enim videtur, discernitur, observatur ipsius figura, durat ac permanet, habet causam realem, â quâ producatur, & ab illâ suam recipiat imaginem: Est hic effectus ita dependens â causâ suâ, ut si Cypressum aliquam succideris pulcher hic effectus ab ipsâ in aquis productus, quantocyùs cum causâ suâ sit destruendus, nec tu amplius visurus sis, quod jam vides. Tandem igitur est aliquid, cum purum nihil non sit visibile, non habeat figuram, nec formam, nec causam se producentem.

Volebat ipse nihilominus per plures pulchras rationes è Philosophiâ desumptas mihi demonstrare, quòd esset id merum nihil, sed distinctione quâdam, quam etiã approbavit, ipsius discursum abrupi, dicendo: quod si compararetur hæc umbra cum puro nihilo, fateri is mihi debeat ipsam aliquid amplius esse, quàm nihil: Verùm si compararetur cum corpore, cujus umbra esset, & ego lubens fatear, eam nihil esse. Hâc ergo ratione inter nos conventum est, cum materia tam macra non mereretur, cui immoraremur diutius: Nihilominùs ex his umbris desumpsimus ansam nos elevandi ad sublime Lumen Cognitionis Essentiæ Dei, sicut videbis.

ARGUMENTUM.

1. *Creaturæ sunt umbra quædam Essentiæ Dei, in cujus cognitionem deducunt.*
2. *Deus amat, & præsequitur hanc umbram Essentiæ suæ.*
3. *Quamdiu Creatura prosequitur umbram Dei, ipsius veram Essentiam dimittit.*

Articulus I.

Existentia Creaturam est umbra existentiæ Dei.

Nonne ejusdem ferè rationis est, quod dicere solemus; omnes Creaturas aliud non esse, nisi parvas umbras Existentiæ Dei? Videmus illas, tangimus illas, habent durationem suã, magnitudinem suam, formam & figuram suam, & nemo dubitat, quin sint aliquid. Verùm videmus etiam, quòd esse habeant nonnisi valdè tenue, quòd non existant à semetipsis, sed quòd dependeant ab aliquo alio, ut sint, quod sunt: Siquidem cur ipsæ quandóque sunt, abs eo, quòd esse voluerint, & exinde non sint amplius, quando esse vellent, nisi quòd dependeant â voluntate alterius, ut sint vel non sint? Cur ipsæ sunt talis naturæ, talis formæ, aut figuræ, quam in aliam mutandi facultatem non habent, nisi quòd alterius subdantur voluntati, qui illas facit esse, quod vult? Hoc aliud non est, nisi umbra, quæ sequitur corpus, cujus est umbra, qúæque tam absolutè ab eo dependet, ut habere non possit nec magnitudinem nec figuram, nisi quam dederit illud.

Interea, quemadmodum ex umbræ aspectu mox infallibiliter concludimus: Ergo debet adesse corpus, quod producat hanc umbram; ita etiam ex aspectu Creaturarum, quæ habent esse tam tenue, tam dependens, támque omnibus modis limitatum, necessariò concludere oportet: Ergo datur aliquod esse supremum, independens & necessarium, quod Creaturæ levem hanc entis participationem tribuat. Sed quemadmodum videmus, quòd umbra ferè nihil sit respectu corporis, quodque licet in propriâ suâ naturâ sit parum quid, & paulò plusquàm nihil; nihilominus comparata cum corpore, cujus est umbra, magis accedat ad nihilum, quàm ad Corporis naturam: ita verum quóque est, quòd, licet Creaturæ habeant aliquod essendi genus, quo extrahantur è nihilo, & eleventur super illud; nihilominus si in comparationem veniant cum magnitudine Essentiæ Dei, cujus sunt umbræ, magis nihilo, quàm Essentiæ Dei appropinquent.

Creatura magis distat à Deo, quàm nihilum à Creaturâ.

Ratio est, quod non inveniatur juxta certiorem Philosophorum opinionem, distantia absolutè infinita inter nihilum & Creaturam. Econtra verò hæc tota involuta sit nihilo, id est, defectibus & imperfectionibus innumeris. Et licet accipiatur totum esse cum omnibus Creaturarum simul unitarum perfectionibus, tantum tamen abest, ut procul absint â nihilo, ut magis illi adhuc immergantur, siquidem infinito modo semper pluribus carebunt perfectionibus, quàm

quàm illlarum possideant. Sed necessariò reperire est distantitiam absolutè infinitam, & si ita dici posset, plusquàm infinitam Deum inter & Creaturam; quia cùm Deus sit Ens infinitum, includens, in se omnem infinitatem perfectionum infinitarum, nihil habet in se, neque ex nihilo, neque ex Creaturâ: sic ipsa, quæ tam propè accedit ad nihilum, infinito modo distat & elongatur ab EssentiâDei: Et hinc est, inani nos labore frangendos, si eò temeritatis progressi, quandam formare vellemus magnitudinis Essentiæ Dei idæam. Quando de ipso loquimur, hoc semper fit modo tam abjecto, támque infirmo, ut more infantium hæsitemus linguâ, titubemus, balbutiamus. Hinc Sanctus *Gregorius* æquissimo jure dixit, quod, ubi primum de Deo loqui volumus, experiamur, nos non esse, nisi nihilum, loqui volens de Ente infinito, eo, quod quamprimùm ab immensâ magnitudine & majestate ipsius deglutiamur ac devoremur. *Cùm Homo de DEO loqui cœperit, illicò quàm sit nihil, ostenditur, quia Magnitudinis ejus immensitate devoratur.*

Lib. 20. moral. c. 26.

Sed nunquid maximo nobis honori sit, solummodò nos umbram esse Essentiæ Dei? umbra inseparabilis est à Corpore, ipsúmque ubivis locorum sequitur; Et Creatura inseparabilis est à Creatore suo, nec ulli nisi ipsi debet obsequi. Si Regis umbra prædita foret intellectu, nonne se maximè obstrictum intelligeret tanto Monarchæ, quòd in ipsâ se depingere & effigiare fuerit dignatus? Et nonnè maximè reverenti ferretur erga ipsum amore? O quanto jure dicendum sit, Excellentias infinito modo amabiles complecti essentiam Dei, cùm sola ipsius umbra, quæ respectu ipsius nihil est, tam sit amabilis, ut ipsemet Deus ipsam Magni faciat, ipsam amet, ipsam quærat, ipsi blandiatur, & summo teneatur ipsam possidendi desiderio.

Narcissus currebat post umbram suam.

Finxerunt antiqui, Narcissum tam insano erga umbram suam exarsisse amore, ut amor is cœcus hanc ipsi depinxerit velut incomparabilem quandam pulchritudinem, ut is proinde non nisi pro ipsâ habere oculos videretur. Non intermittebat suspiria coram illâ emittere; sed hæc quasi suspiria suspecta habens, monstrabat se illi insensibilem, loquebatur ipsi, sed ipsa loquenti non respondebat; ora laxabat in preces, sed ipsa se exhibebat inexorabilem: Avebat impotenter ipsam amplecti, & currebat post ipsam, sed ipsa terga vertebat impudenti proco, quem elisit ac elusit fugâ, ne se posset assequi. Tandem

inutilis hujus prosecutionis affectus tædio, exhaustis tanto labore viribus, séque ab imaginariâ hâc pulchritudine contemptum videns, & ipse iratus illi terga vertit, in aliam diffugiens partem. Et umbra quasi facti pœnitens insequebatur & currebat post ipsam, sed vano labore, cùm nec ipsa ipsum assequi potuerit.

Deus currit post Creaturam suam.

Ah! quàm timendum est, ne hæc fabula fiat pro nobis vera parabola, hoc figmentum pro nobis funesta veritas! Nos non nisi umbra sumus, & quidem tenuis valdè, Essentiæ Dei; Et nihilominùs ipse amat hanc umbram, velut suo obcœcatus amore. Sit venia verbo, O Magne DEUS! dum audeo sic loqui. Putat is videre in nobis pulchritudines suis dignas oculis, quin & ipse bonis ac donis nos cumulat, quæ merentur affectum cordis sui; ipse quærit, lenocinatur, conatur lucrari hanc umbram; & ingrata non agnoscit tantam, quâ ipsam prævenit, benignitatem; Ipse accelerato accurrit gradu, sed ipsa se fugâ proripit: tam inflammato ipsam possidendi, séque intimè cum ipsâ uniendi ardet desiderio, ut eóusque se dimiserit, quatenus & ipse, sicut ipsa umbram indueret, umbra totus cum ipsa evaderet: hinc & divinâ suâ immensitate depositâ & consultò absconditis Majestatis suæ splendoribus, propriis ipsius vestimentis se voluit amicire, ut amicus non tantùm ipsi, sed in naturâ fieret æqualis, & æqualitate, quæ amicos parit, tantò patentiùs ac potentiùs ipsam lucraretur; ast ingrata post tot ac tantas prensationes, aucupationes, captationes, semper mansit dura, dira, ferrea, fera, abs sensu, abs affectu, abs effectu: Et licet ipse infinitis suavissimarum gratiarum suarum solicitationibus ipsam prosequi non desisteret, sed decumanis & gigantæis adhuc post ipsam gressibus curreret; ingrata tamen non respondit, sed magis magísque semper proterva, suósque prosecuta errores, vocantem sequi neglexit, despexit. Nonne meritò timendum sit, ne & ipse tandem inutilis hujus prensationis pertæsus, ac æquissimo jure irritatus, à volatili hâc umbrâ despectum se videns, eidem terga vertat, ipsámque deserat; Et exin ipsa, tardò nimis suum agnoscens errorem, labore irrito & ipsum requirat? Haud quaquam enim ipsum poterit invenire, quemcunque etiam ex se addiderit conatum, nisi prior ipse misericorditer requirere ipsam fuerit dignatus.

Conversio peccatoris

Jam undecúnque desumantur argumenta ad persuadendam

dam

demonstrat existentiam Dei.

dam veritatem Existentiæ Dei, vix aliquod invenias, quo magis manifestum, magis palpabile, magísque luculentum sit, quàm hæc requisitio, quâ Deus nostram quærit animam, & hæc fuga, quâ sæpius anima nostra fugit â Deo. Loquatur hìc cor nostrum, & dicat Veritatem. Nonne verum est, quòd sæpius illud sentiat occultos, sed fortissimos ac validissimos motus & impulsus, quibus urgeatur ad faciendum, quod nolebat, vel ad non faciendum, quod volebat, si naturales suas sequeretur inclinationes? Unde veniunt ipsi motus hi? certum est, quòd non à se ipso, cùm ipsi non sint naturales; quòd autem naturales ipsi, non sint, patet ad oculum cùm naturales ipsius inclinationes oppugnent, illis adversentur, hísque se illud libenter vellet expedire, si posset. Resistit quandóque longo tempore, sed tandem cedit potestati, quæ superior sit voluntate suâ, per quam deducitur Fortitèr, quamvis suavissimè ad faciendum id, quod primitus nolebat, & hoc ábsque úllâ humannâ persuasione, sed potius contra omnes persuasiones humanas, & omnes naturæ impetus, quibus poterat resistere.

Quæ potest hæc esse potestas voluntate hominis superior, quæ sic illi dominatur, eòque illam deducit, ut faciat, quidquid hæc voluerit, nisi potestas summi ac primi entis, cùm inter omnia entia nil homine sit superius, nisi solus Deus. Optarem unicum duntaxat hominem, qui experimento didicisset absolutam hanc potestatem superioris alicujus entis, supra voluntatem suam, ad asserendam & contestandam veritatem existentis DEI; sed horum habemus centies centena millia, & adhuc plura. Nam interroga tot homines, qui longo tempore putruerunt in sordibus maximorum scelerum, post hæc autem emerserunt ex illis, ac Virtutum deinceps exercitio se totos mancipârunt, unde hæc illis profecta & orta mutatio; affirmabunt tibi, fuisse se extractos & quasi avulsos è miserabili statu, in quo vixerant, à potestate quâdam superiore, cui rebellis ipsorum voluntas, post factam longo tempore resistentiam, tandem debuerit cedere, & hæc fuerit mutatio dexteræ Excelsi. Quod si deinceps diceretur illis non esse Deum, responderent cum S. *Augustino*, qui similitèr expertus est Virtutem superioris hujus potestatis in conversione suâ: *Facilius dubitarem me vivere.* Non, dubitarem potius, me esse me ipsum, quàm dubitarem de veritate hâc; Esse Deum, id Novi, id sensi, expertus sum potestatem ejus

ejus super me, ipse Deus est Bonitatis infinitæ; morerer millies pro defensione magnæ hujus Veritatis.

Verùm si hæc tam manifesta est animabus bonis, magis adhuc luculenta est animabus scelestis: Nam unde venit, quod quantocyùs patrato crimine, licet hoc omnium oculos præter suos effugiat, puniantur? Quis est Judex, qui illas condemnet, qui internis illas afficiat suppliciis, contra quæ impossibile illis sit, se munire, illa à se propulsare, nisi quod reperire sit justitiam quandam infinitam, quæ tribunal suum erexerit in omnibus animabus hominum? Hæc summo jure imperat, supremâ potestate dominatur tam magnis, quàm parvis, tam Monarchis, quám ipsorum subditis, abs eo, quòd vel unicus sit hominum in terrâ, qui ejus judicio subtrahere se possit, habet illa testes suos, qui contra sceleratos deponant, habet judicem suum, qui sententiam in illos dicat, habet satellites suos, qui illos torqueant.

Tormenta interiora malæ conscientiæ ostendunt esse Deum.

Ut quid, O Terræ Magnates, Magistratus supremi, supra quos nulla sit hominum viventium potestas, ut quid permittitis, vos judicari, vos condemnari, vos castigari, etiam super solia vestra, in palatiis vestris, etiam in medio prætoriani vestri præsidii? defendite vos ab inimico hoc domestico, qui velut Criminosos vos habet; Vos, quorum est gratias conferre aliis, illósque è satellitum manibus eripere, vobis ipsis conferte gratiam, & ab illis, quæ toleratis, exsolvite vos tormentis. Non potestis hoc, vos dicitis, eò quod à superiore quâdam potestate hæc in vos detorqueantur flagella, contra quam ad defensionem vestram nulla vobis sint arma. Ah! quis potentior est vobis, nisi solus Deus! In vanum ergo induetis Atheos, ut dicatis, Deum non esse, cùm etiam invitis vobis potentem ipsius sentiatis manum, quæ vobis, quis sit, abundè declarat.

Obduratio multorum non invalidat hoc argumentum.

Quid interest, ingentem reperiri animarum obduratarum copiam, quæ tam pacificè tam consolatè in medio maximorum scelerum vivunt, ut nunquam peccato commisso interiora hæc experiantur tormina, sed potius in patrandâ malitiâ maximam inveniant malaciam & voluptatem? Hæ mortuæ sunt animæ, carentes omni sensu, quasq; tradidit Deus omnibus desideriis cordis sui, quod maximum funestæ derelictionis est supplicium. Quid interest, non habere has luculentam hanc veritatis experientiam, quòd Deus sit? Cumulatè satis est, quam plurimas reperiri alias, quibus hæc tam manifesta sit, ut, licet vellent,

lent, diffiteri non valeant, eo quod sortem suam deplorare & tormentis suis solatium quærere cogantur. Id unicum toti demonstrat mundo, Deum esse, supremum aliquod dari Ens, quod dominetur omnibus hominibus in terrâ, quod criminosos supplicio afficiat in præsenti adhuc vitâ? Hâc ratione requisitiones illæ, quibus Deus omnes tam innocuas, quàm criminosas quærit animas, luculenter convincunt & persuadent veritatem Existentis Dei.

Ipsa peccata, quæ avertunt â Deo, ostendunt esse Deum.

Verùm ipsamet fuga, quâ animæ sceleratæ fugiunt â primo & summo hoc Ente, manifestè idipsum qúoque demonstrat. Dicendum omninò est, omnia plena esse Deo, quia impossibile est animæ Deum fugere, non currere ad Deum. Locupletissimo hoc lumine instruxit Deus intellectum Sancti Augustini dicentis, quòd animæ nostræ nec unicum faciant gressum, nisi ad quærendum Deum, quódque in maximis suis deviationibus, quin & in ipsis peccatorum suorum inordinationibus, ubi magis ab eo fugere videntur, ipsùm quærant, quamvis modo inordinatissimo per peccatum causato, dum pro Deo suo acceptant, quod ipsorum Deus non est.

Siquidem quid anima in omnibus actis suis & factis quærit, nisi felicitatem suam? Nunquam ad prosecutionem alicujùs rei instigabitur, nisi in illâ aliquod conspiciat bonum, quo se beari ac felicitari posse confidat. Jam quid est quærere felicitatem suam, nisi quærere Deum? Siquidem impossibile est animam evadere felicem ac beatam, nisi possessione ultimi finis sui, qui Deus est. Verum est, illam sæpius hallucinari ac errare, & cùm in seipsâ sentiat insatiabilem famem erga bonum, videátque hujus parvas aliquas scintillas in Creaturis dispersas, magnâ illuc fertur aviditate, putans id esse, quod cor suum desiderat, cujus possessione se credit felicitandam, sed quantocyùs advertit se deceptam, & quod invenit, non esse, quod quærebat. Illud ergò quæsitum aliò concedit, & ab unâ Creaturâ migrat ad aliam, sperans se inventuram, quod desiderat; Verùm adhuc experitur, non amplexam se, nisi umbram, cui nulla felilicitandi se sit facultas, nec illud esse, quod perquirebat: unde denuò progressa ulterius nullibi figit gradum, itque, reditq;, in omnem se vertit partem, suámque ibi inquirens felicitatem, & cùm nil inveniat, quo plenè satiari possit ex omni eo, quod sensibus hauritur, cùm tota creaturarum multitudo non sit nisi aquæ stilla, respectu immensi voluptatum Oceani, cui epotando

ſitis ipſius par foret, ex eo, quod habeat capacitatem & appetitum tam vaſtum, ut non niſi poſſeſſione boni infiniti ſatiari ac repleri poſſit: hinc tandem ſublatis in Cœlum oculis ac effuſis gemitibus cogitur fateri: Ah! neceſſe eſt igitur inveniri aliud ſummum, quod non agnoſco, ſupremum ac infinitum bonum, quod meam conſtituere poſſit Beatitudinem ac felicitatem. Hâc ratione propriæ ipſius deviationes deducunt ipſam ad rectum iter, iterúmque faciunt, ut, poſtquam fugiendo Deum ſe plurimùm fatigavit, fugiat tandem & confugiat ad ſinum Dei, quem dum vel leviter guſtat, experitur tam ſublimem, támque ſolidam voluptatem, reſpectu illius, quam invenerat in Creaturis, ut proprio edocta experimento agnoſcat & fateatur, quòd ſit Deus.

Deus facit omnia, ut ſe nobis manifeſtet.

O Deus Bone, quid non facis, ut te nobis manifeſtes! Tu noſtris te oculis exponis in omnibus Creaturis tuis, velut in magno quodam aperto volumine, quæ nobis anuntiant divinas perfectiones tuas, infinitâ vocum varietate. Væ cœcitati noſtræ, niſi te videamus! Tu interius nobis loqueris vocibus tam luculentis; Tu nos perquiris tam illecebroſis ac ſuavibus blandimentis, ut voluntates vel maximè rebelles tuæ lucreris voluntati. Tu nos deviantes à te, nóſque præcipites in plurium errorum abyſſum actos ſævis conſcientiæ morſibus flagellas, ut redeamus ad te. Et denique ingentem nobis præſtas miſericordiam, dum non permittis, ut ſolidam extra te inveniamus pacem ac voluptatem veracem. O bonitas! infinita Bonitas? quomodo non cognoſcemus te poſt tot, támque apertas, quas de veritate Exiſtentiæ tuæ habemus, experientias? Sed quomodo te non amabimus, poſt tam teneras, támque continuas tui erga nos amoris exhibitiones?

Videbam probè, illum, quocum converſabar, quia valdè perſpicax erat, non tantùm inſcientiis litterarum ſtudio acquiſitis, ſed multò magis in cognitione rerum divinarum è Cœlo orationibus ſuis hauſtâ, non omnimodam habuiſſe ſatisfactionem, cùm me tam humiliter de Deo loquentem audiret. Incepit ergo ipſe ad me loqui de Excellentiis adorandi hujus entis modo tam ſublimi, ut audientem raperet in ſtuporem.

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Essentia Dei probatur ex seipsâ.*
2. *Infinitæ ipsius perfectiones non tantùm sunt inseparabiles ab illius Essentiâ, sed sunt ipsa illius Essentia.*
3. *Felix anima, quæ possidebit Deum adeò magnum in omnem æternitatem.*

Articulus II.

INcepit â verbis admirandis Sancti Dionysii Areopagitæ in libro de Divinis Nominibus: *Deus neque erat, neque erit, magis autem neque est.* Divinus omninò hic vir, in arcanis divinis cognoscendis post Beatissimam Virginem & Sanctos Apostolos, vix non omnium expertissimus, in sublimi quodam sensu astruit nobis, quòd Deus nunquam fuerit, & quòd nunquam esse potuerit, quòd nunquam futurus sit & nunquam esse poterit. Supra omnia autem verum sit dicere, quòd non sit. Deus nunquam fuit, quia hic loquendi modus significat tempus præteritum, & in Essentiâ Dei præteritum nihil est. Ipse nunquam erit, quia hoc innuit tempus futurum, & respectu Dei nihil futurum dici potest. Ipse non potuit nec poterit esse, quia potentia non dicit actum, & Deus est actus purissimus. Et denique non est, eâ nempè ratione, quâ sunt omnia entia nobis cognita, quæ non habent, nisi esse actuale parvæ durationis, quæ mensuratur tempore.

Cap. 5.

Deus non fuit & nunquam erit.

Sed Deus est ens infinitum, æternum, incomprehensibile, totus actus, & tota perfectio. Oportet ipsum necessariò tale esse habere: Nam si per impossibile tale non haberet, haberet privationem hujus esse, quod esset nihilum quoddam infinitum; & si nihilum infinitum esset, deglutiret & annihilaret omnia entia: nos non essemus & mundus non esset; non esset neque Creator, neque Creatura, cùm per nihilum infinitum omnia entia excludantur, sed ad oculum videmus, quòd hoc non sit.

Necessariò oportet Deum esse æternum: nam si per impossibile fuisset aliquod instans, præcessisset hoc ens infinitum, debuisset aliquod non Ens infinitum ubique regnâsse. Et si fuisset quoddam non Ens universale, omnimodum & absolutum, quod exclusisset omne Ens, quis potuisset hoc non Ens vincere, ad producendum Ens illud reale? Cùm enim nihil fuisset, nisi universale illud non Ens, necessarium fuisset, vel ut hoc non ens produxisset è sinu suo aliquod

Excellentia essentiæ Dei ostenditur ex opposito.

Ens, vel ut nunquam aliquid fuisset, nisi illud nihilum & non ens. Jam dicere quod nihilum sive non ens producat è sinu suo aliquod ens, est impossibile, cùm potius illud destruat nihilum, sive non ens & ens sunt hostes irreconciliabiles, nec possunt simul stare, sed invicem necessariò demoliuntur.

Quare Deus necessariò sit Ens infinitum.

Ulterius dicere oportet, quòd Deus sit ens necessarium, purus actus, quòdque habeat esse suum à se ipso: Nam si diceretur, quòd accepisset illud ab alio, quæreretur: Hoc aliud, â quo illud accepit? Si iterùm ab alio, hæc quæstio semper rediret & procederetur in infinitum. Oportet ergò necessariò venire ad primum aliquod ens, quod est â seipso, & à quo sunt omnia alia entia. Nam si non inciperetur à primo, non veniretur ad secundum, nec ad tertium, nec ad ultimum, & tandem non esset aliquod ens, quia necesse est, ut omnia sequantur ex primo. Sed cùm à se ipso sit ens necessarium, non potest esse limitatum, sed oportet infinitum id esse in omnibus; quis enim ipsi posuisset limites? Omne Ens, quod dependet â causâ, limitatum est ad certam aliquam naturam particularem, & ad certum perfectionis gradum, quia habere non potest, nisi id, quod â causâ suâ accipit. Sed supremum & primum entium, quod causam non habet, habere nec potest quidquam, quod sibi & essentiæ suæ terminum aut limitem figat. Hoc est, quod Divinus Areopagita nobis explanat verbis hisce sublimibus: *Deus est simpliciter & incircumscriptivè, universo illo esse, quod est.* Non habet portionem alicujus esse, sed habet totum ac integrum esse.

De Divin. Nom. cap. 5.

S. August.

Et Sanctus *Augustinus* præcipuus ex Ecclesiæ Doctoribus, loquens nobiscum de Essentiâ Dei, libro tertio de sanctissima *Trinitate*, mediationi nostræ magna hæc verba excutienda reliquit: *Deus est ipsum Bonum, non ab alio bono bonum, sed Bonum omnis Boni.* Affirmat, Deum esse Bonitatem per essentiam, nec recipere hanc Bonitatem ab alio, sed quòd ipse originem illius habeat in semetipso, quòdque illam dispertiatur aliis, prout sibi placuerit. Quando dicimus, Creaturas esse bonas, aurum esse bonum, solem esse bonum, fructus terræ esse bonos, non dicimus, illas esse Bonitatem ipsam, sed habere duntaxat levem aliquam bonitatis participationem, limitatam, & quasi angusto hospitio apud ipsas receptam, juxta diversam naturæ suæ conditionem. Non est, nisi solus Deus, qui in seipso includat omnem abs ullâ limitatione Bonitatem; sed hoc ipsum adhuc est demissè nimis-

philo-

philosophari de Majestate Dei. Si formare tibi volueris sublimem aliquem conceptum de infinito hoc ente, non tantùm faciliter, sed etiam delectabiliter, rem ita institue.

Quomodò formari possit conceptus eximius de Essentiâ Dei.

Propone tibi plures res pulchras: pulchri sunt flores, pulchra est lux, pulchra sunt arva & nemora, pulchri sunt lapides pretiosi; quælibet harum rerum habet particularé suam pulchritudinem, & omnes simul multò majorem adhuc pulchritudinem habent. Verùm si consideres pulchritudinem in se ipsâ, separatam ab omnibus his rebus particularibus, videbis, quod abs comparatione in majorem adhuc se extendat latitudinem, ita ut nec quælibet harum rerum, nec omnes simul, non solùm ipsam non exhauriant, sed nihil quasi ex eâ participent respectu ejus, quod participandum adhuc ex illâ restat: Nam Deus producere posset infinitas alias Creaturas, quæ pulchræ essent eâdem pulchritudine, quam tamen non exhaurirent, sicque conceptus hic pulchritudinis in seipsâ considerata, & ab omni subjectorum genere abstractæ in infinitum excurret, seque abs ullo termino extendet.

Fac idem cum albedine; Lilia sunt alba, nix est alba, lac est album. Accipe omnia hæc alba; Verum est, quòd participent aliquid ex albedine. Sed concipe in intellectu tuo albedinem ab omni subjectorum genere abstractam, videbis illam tam sublimem, támque amplam esse super omne id, quod album est, ut, si Deus crearet plurima millies millena millia aliarum rerum albarum, non tamen exhaurirent inexhauribilem hanc albedinis scaturiginem.

Idem facere poteris cum omnibus aliis perfectionibus, quas in Creaturis conspicies; cum fortitudine, cum bonitate, cum justitiâ, cum Sapientiâ. Videbis quidem aliquas omnium harum perfectionum scintillas diversis subjectis ac rebus communicatas, quas vocabis fortes & bonas, sapientes & justas; sed nulla ex his in particulari, nec omnes simul exhaurire poterunt omnem fortitudinem, omnem Bonitatem, omnem sapientiam, omnem justitiam, quin semper remaneat, unde multò plura aliis adhuc subjectis communicari poterunt. Quod si hâc ratione in intellectu tuo conceperis idæam fortitudinis, bonitatis, sapientiæ, justitiæ ab omni subjectorum genere separatam, & talem, qualis in seipsâ est, videbis ipsam esse aliquid universale, immensum, infinitum, quod nunquam exhauriri possit.

Nilominus cujuscúnque magnitudinis illæ tibi videantur, tam parum tamen accedent ad

infinitudinem essentiæ Dei, ut quasi ac propemodũ nihil. Num quælibet harum rerum ad summum habet esse suum particulare, abs eo, quòd aliquod esse habeat infinitarum aliarum rerum: Albedo v. g. habet totum esse & totam essentiam albedinis, quæ infinita est in ordine suo, sed non habet nisi illam solam: quia ipsa non est fortitudo, non est justitia, non est Bonitas, non est sapientia, neque est aliquid aliud rei. Unico verbo dices, quid sit, quid autem non sit, toto die non poteris dicere. Sic loquere de fortitudine, de justitiâ, & omnibus aliis rebus, de quibus formare potes aliquam Idæam abstractam ab omnibus subjectis particularibus, quarum quælibet non habet, nisi esse suum, jam quid est hoc ens particulare, respectu originis omnium rerum; nec hæc particularis res, nec omnes aliæ, quæ sunt vel esse possunt, unquam exhaurire poterunt scaturiginem rerum omnium, quia hæc absolutè infinita & inexhauribilis est.

Vis ergò concipere idæam aliquam summæ Magnitudinis essentiæ Dei? Accipe omnes has res abstractas, pulchritudinem, albedinem, fortitudinem, bonitatem, justitiam, & omnes alias; & considerans quamlibet illarum sigillatim non habere nisi levem aliquam participationem entis, sed limitatam & intra conditionem naturæ suæ particularis inclusam, tolle naturam hanc particularem, háncque limitationem, & faciens altiorem & majorem adhuc abstractionem ab omnibus hisce rebus universalibus, ita, ut consideres duntaxat Ens inseipso, cujus illæ sunt tam levis participatio, & inveneris magnum hunc Oceanum, & vastam hanc immensitatem entis, quod nec est limitatum, nec determinatum, nec dispertitum, nec compositum in semetipso: Et hoc est ens infinitum, est ens supremum, est Deus nobis incomprehensibilis, nobis prorsus ineffabilis.

Cap. I.

Deus est omnia & nihil est ex omnibus, quæ sunt.

Hinc est, quod Sanctus Dionysius Areopagita in libro de divinis Nominibus nobis scriptum reliquerit: *Deus est omnia, quæ sunt, & nihil eorum, quæ sunt; Cui Nomen nullum convenit, & omnia:* dicit, quòd *Deus sit omnia, & quòd nihil sit ex omnibus, quæ sunt*; quódque omnia Nominum genera illi conveniant, & tamen unum solum nomen ipsi sit proprium. Verum est, Deum omnia esse, quia cùm sit ens infinitum & absque ullâ limitatione, omnia sunt in eo, & omnia sunt ex ipso; aliàs si ex ipso nil haberent, non haberent esse & nihil essent; Sed reverà ipse nihil est ex omnibus, quæ sunt extra ipsum, cùm ipse non habeat esse limitatum, sicut habere

bere videmus omnes Creaturas. Si dico Deum esse bonum, justum, misericordem, dico quidem veritatem, quia ipse est hæc omnia; sed quia hoc est loqui de ipso, sicut loqueremur de mille aliis objectis particularibus, quæ participant bonitatem, justitiam, misericordiam, hinc melius dicam, quòd Deus sit Bonitas, Justitia, misericordia. Hoc elogium, includere omnem perfectionum infinitudinem in se ipso, absque ullâ limitatione, non congruit nisi ipsi soli: Verumtamen hoc est nimis abjectè adhuc loqui de Deo, si dicam, quòd sit hoc vel illud, quasi esse ipsius determinare vellem ad Bonitatem, ad justitiam, vel ad quamlibet aliam perfectionem particularem. Esse ipsius infinito modo extollitur super omne id, quod dici potest in singulari; Et sicut dicit Divinus Areopagita. *Magnitudine suâ omnem transcendit infinitatem*; Melius de Deo loqui non licet, nisi simpliciter dicendo: *Deus est.*

De Divin. Nom. Cap. 9.

Nullum Nomen & omne Nomen convenit Deo

Sic verum est, quòd nullum Nomen ipsi conveniat, eo quod nihil is sit ex omnibus, quæ nominare possumus, nec ulla Creatura pronuntiare possit aliquod Nomen, quòd ipsius exprimat essentiam. Ipse solus, qui se perfectissimè cognoscit exprimere se potuit per Verbum suum; & nihilominus imponere ipsi possumus omnia nominum genera, quia quidquid boni exprimere possumus per Nomen, quâ rem aliquam insignimus, perfectius est in Deo quàm in re ipsâ. Si exempli gratiâ vellet quis exponere excellentiam Solis illi, qui hunc nunquam conspexit, diceret ipsi: Ipse est ingens globus aureus, stupendum evibrans splendorem; est facula in Cœlo accensa, totum illuminans mundum; est Clibanus ignis cœlestis, calefaciens & animans omnia hæc inferiora; Est Carbunculus scintillans, innumeros circulans radios, quibus cuncta illustrat & accendit sidera: Verum is quidem diceret, omnibus hisce nominibus exornans solem, cùm reverà is possideat pretiositatem auri, lumen faculæ, ardorem ignis, fulgidos Carbunculi radios; Omnes quidem hasce perfectiones nobilissimum hoc sidus in se complectitur; si tamen proprio loquendi modo uti volumus, Sol nihil est ex his omnibus, sed est aliquid abs Comparatione nobilius.

Pari modo, quando exprimere volumus, quid sit Deus, locupletamus ipsum pluribus augustis Nominibus. Dicimus ipsum esse ingens infinitarum perfectionum pelagus, supremum mundi Monarcham, splendidum æternitatis Solem, omnipotentem,

tem, inexhaustum Bonitatis Thesaurum; Verum dicimus, dum attribuimus ipsi splendida hæc elogia, quia reverà complectitur in se omnes excellentias hisce elogiis significatas: sic omnia genera nominum perfectionem aliquam significantia ipsi congruunt; sed sanè nihil est ex omnibus, quæ nos vel putamus, vel dicere possumus. Ipse est ens ita omnes cogitationes hominum transcendens, ut nihil sit nominis, quod ipsius possit exprimere essentiam. Quomodò compellem te O mi Deus? quomodo loqui potero de te? Interrogatus quis sis, quid respondebo? Et si invocare te voluero, quomodò vocabo te in auxilium meum, O Deus meus, misericordia mea! nisi instruas cor meum in idiomate amoris, loquentis tibi, quin te nominet, invocantis te, quin utatur verbis, effundentis se coram te, quin aliud petat, nisi ut exhibeas illi misericordiam, quatenus totum possit esse tuum, totum absorptum in te, nec unquam amplius separetur.

Gaudium animæ, quæ novit possessuram se Deum in æternum.

O ineffabile gaudium piæ animæ, cui tam magnus Deus semetipsum sepromisit daturum in omnem æternitatem! O millies beatam animam fidelem, quæ potest & debet habere fiduciam possidendi illum, si vixerit in timore & amore ejus, eo quod promiserit hoc ille, qui fidelis est in promissis suis, nec quemquam fallere potest! Et tu O Anima abjecta, quæ non contendis dies noctésque ad assecutionem tanti honoris, nec eundem infinities pluris æstimas omnibus mundi rebus, quibus es affixa; si in tuâ foret potestate, in tuo arbitrio, formandi tibi summam aliquam felicitatem votis ac desideriis tuis conformem, thesaurum aliquem consolationum, bonorum, voluptatum, quem in æternum possideas, & quidem talem, qualem optare & expetere posses, quâ ratione formares illum in imaginatione tuâ? Expande peramplam latitudinem, omnium desideriorum tuorum; Explica, distende, quantum potueris immensam votorum tuorum amplitudinem, ad collocandum & recipiendum ibi bona quæcunque imaginabilia: Efforma tibi thesaurum locupletissimum, qualem & quantumcúnque volueris ex dignitatibus, facultatibus, voluptatibus, jucunditatibus, & exin adjunge centies, & post hæc millies centies tantundem, & agglomera, accumula, coacerva ex his montem â terris pertingentem úsque ad Cœlos. Et postquam omne tuum contuleris studium, ad effingendam tibi felicitatem, quam poteris maximam, videbis tandem hæc

omnia

omnia nihil esse nisi tenuem pulvisculum & parvam entis scintillam, respectu infiniti illius entis, & immensi ac inæstimabilis illius thesauri, nempe Dei, qui de se donando sponsionem tibi facit, ut pretiosa sit tibi possessio in omnem æternitatem.

Si quis tibi diceret: necesse est igitur pro requirendâ tam ingenti felicitate tot ac tantos subire labores, quantos quotidie omnes mundi asseclæ subeunt pro comparandis bonis terrestribus; nonne affirmares, æquissimum hoc esse, eò quod summum hoc bonum ábsque omni comparatione longè sit majus ac excellentius. Et ecce quàm facilem tibi reddat is sui tum acquisitionem, tum possessionem, cùm aliud à te nil petat, quàm ut ipsum non offendas, ipsum timeas, de ipso cogites, ipsum desideres, ipsúmque diligas. O Deus! An imaginari tibi unquam potuisses medium suavius, faciliùs, gratiùs; An ergo satis sit, cogitare de hoc bono infinito, illud cognoscere, illud desiderare, illud amare ex toto corde, & amando ac desiderando jam sit acquisitum, ubi est minimum terræ bonum, quod tam vili venditur? O anima mea, ad magnam hanc veritatem quid inquis? quæ tibi mens? Ecce totus boni infiniti thesaurus se tibi per omnem æternitatem possidendum promittens, pro pretio, aliud à te non requirit, nisi ut ipsum desideres, ipsum ames? O Deus! quantus tibi in æternum dolor, si te infiniti hujus boni privaveris possessione, ex reatu, quòd non amaveris ipsum! pondera hoc benè, pondera hoc benè, pondera hoc benè, & mori malueris, quàm ipsum non amare.

ARGUMENTUM.

1. *Non tantùm omnes Creaturæ, sed Nihilum ipsum suo modo attestatur & asserit Existentiam Dei.*
2. *Qui negat esse Deum, est in deteriore statu, quàm sit ipsum Nihilum.*

Articulus III.

HUcúsq; deveneramus, dum pius aliquis Ecclesiasticus junxit se nobis, & loquentes nos intelligens de argumento, quo ipsemet fuerat haud levitèr occupatus, & de quo à diebus aliquot suas instituerat meditationes, fassus est nobis, quòd quantò sublimius suum intellectum nitebatur attollere ad cognoscendum aliquid de Essentia Dei, tantò minùs illuc accedere &

 approxi-

approximare potuerit; sed postquam se valdè humiliâsset, & in suum descendisset nihilum, tantum acceperit lumen circa entis infiniti magnitudinem, mediante infiniti nihili ex adverso eidem oppositi consideratione, ut nunquam quid invenerit, ex quo majorem de ipso haurire potuerit cognitionem.

Siquidem considero, dicebat nobis, quòd, cùm Deus & nihilum sint duo extrema non tantùm in nullo convenientia, sed sibi invicem opposita, discurrere oporteat de utróque modo prorsùs opposito; quódque quantos defectus cognoverim in puro nihilo, tantas perfectiones inventurus sim in essentiâ Dei. Ecce ergò discursum ipsius.

Eximia probatio Essentiæ Dei, per nihilum sibi oppositum.

1. Purum nihilum nihil habet entis, ne quidem atomum, nec unicam entis umbram; aliàs non esset purum nihilum: nunquam fuit, & nunquam erit; est impossibile, ut aliquid sit, vel minimam habeat perfectionem; hæc námque est puri nihili natura. Oportet ergo totum contrarium affirmare de Essentiâ Dei, quòd nihil habeat de non ente, nec minimam quidem particulam, aliàs non esset purum ens; quòd fuerit ab æterno, quòd sit necessariò, & quòd in æternum erit.

2. Infinitum nihilum est nullibi, nec potest aliquem locum occupare; nam si esset alicubi, esset aliquid: Nihil ergò potest facere & nihil potest dare; nam ut facere, quid possit, debet esse, & ut dare quid possit, debet id habere. Debet igitur totum oppositum dici de Essentiâ DEI; quòd nimirùm sit ubique, & omnia impleat; nam si aliquis foret locus, ubi non esset, esse ipsius mixtum foret, cum aliquo non esse. Est igitur omnipotens & potest facere, quidquid voluerit; potest etiam dare bona infinita, quia hæc possidet in semetipso.

3. Purum nihilum non est privatio alicujus rei particularis, sicut verbi gratiâ sunt tenebræ, quæ sunt privatio luminis in aëre; nec cumulus aliquis plurium privationum, sicuti essent surditas in auribus, cœcitas in oculis, ignorantia in intellectu, vel mors in animali, sed est privatio absoluta, universalis, omnimoda, quæ universaliter excludat omne essendi genus, qualecunque tandem esse posset. Omninò ergò contrarium asserendum est de essentiâ Dei; quòd nimirùm ipse non sit ens aliquod particulare, sicut verbi gratiâ lumen; nec cumulus plurium entium, sicut foret ens spirituale, vel ens corporale, esse hominis, vel esse Angeli. Sed est ens infinitum, transcendens omne ens particulare, & includens in se om-

se omnem latitudinem entis, ac universaliter excludens omne genus non entis, qualecúnque esse possit.

4. Nihilum infinitum est tam miserabile, ut nihil adjicere posses ejus miseriæ, nec ex hâc vel minimam particulam iminuere, quin absolutè illud destrueres. Non posses aliquid adjicere, ad reddendum id miserabilius; siquidem, quam negationem novam illi attribueres, cùm jam omnes in seipso includat? Non posses etiam quidquam ipsi demere, quin destrueres, quia ut ipsi aliquid demas ex puro suo nihilo, oporteret ipsi dare aliquam particulam entis, & si haberet vel minimum atomum entis, non foret amplius purum nihilum. Discurrendum ergo est prorsus ex opposito de essentiâ Dei, & dicendum, ipsum esse tam plenum, támque divitem bonis & perfectionibus infinitis, ut impossibile sit, vel ipsi aliquid adjicere, vel ipsi quidquam adimere, quin destruatur. Non posses ipsi aliquid adjicere, nam quid novi ipsi adjiceres; cùm jam includat omnem infinitudinem entium in semetipso: vel quam entis particulam posses ipsi adimere, quin ibi relinqueres vacuum, quod esset aliquod non ens? Sic amplius non esset purum ens, nec ens infinitum, adeòque non amplius esset Deus.

Volebat prosequi hasce antitheses & oppositiones inter nihilum infinitum, & esse infinitum Dei; sed interrogando interpellavimus ipsum: An credis doctrinam hanc, quæ reverà pulchra est, &, si benè capiatur, intellectui formare potest pulcherrimam idæam essentiæ Dei? An credis ipsam sat validam esse ad convincendum aliquem Atheum, vel persuadendum alicui Religionis contemptori, ut adhæreat veritati, quòd Deus existat? Inveni quempiam ex his, ajebat nobis, cui cùm eundem ferè discursum proposuissem, hanc super addidi propositionem, quæ mox ipsum continuit. Tu asseveras non esse Deum, & ego assevero esse Deum, quis nostrûm beatior est? Cujus melior est conditio? Ego bonum habeo infinitum, dum habeo Deum; & tu malum habes infinitum, dum es privatus Deo. Ego bonum habeo immensum, quod ubivis invenero, bonum omnipotens, quod ubique me poterit conservare, me defendere, me protegere, & omnibus meis prospicere necessitatibus, bonum omninò purum, quod cum non sit nisi bonitas, non cessat benefacere, me afficere gaudio, ac replere solatio: Et tu habebis nihilum infini-

Qui credit in Deum, felicissimus est, qui non credit, miserrimus.

infinitum, quod nullibi est imbecillitatem infinitam, quæ nihil potest, abyssum miseriarum, quæ nec gaudium, nec solatium tibi potest afferre. Habeo ego refugium ad ens infinitum, ad Bonitatem infinitam, quando in meis afflictionibus refugio mihi fuerit opus, quod ipso opere mihi præstabit, & potenti aderit auxilio; Suppetat & sit tibi refugium ad tuum nihilum, & videbis, quas ferre tibi poterit suppetias. Unico verbo, dum ego credo in Deum & tu non credis, ejusmodi nostra sors est & partitio, quòd ego habeam omnia, & tu nihil. Ecce magnum quod refers emolumentum, dum agis Atheum, negando veritatem existentis Dei.

Respondit mihi audacter: Ego magnæ imputo stoliditati, quòd imagineris tibi Deum, qui sit Omnipotens, qui ubique te videat, quamvis tu non videas ipsum, qui te offendatur minimâ, quique te puniat, dum quidquam feceris, quod ipsi displiceat? Hoc est superimponere capiti tuo jugum insupportabile, durâ te ipsum constringere servitute, quæ velut mancipium te torqueat, tuâque te exuat libertate, quâ exutus exuaris quóque facultate vivendi feliciter ac beatè, tuisque pro arbitrio tuo satisfaciendi propensionibus ac votis. Tu, qui credis in Deum, nunquam non vivis in imaginatione, in metu ipsi displicendi, & in timore suppliciorum ipsius; Ego, qui non credo, vivo absque timore, ábsque vi, absque coactione, nihilque me impedit, quin mihi satisfaciam in cunctis, vivámque beatus Putabat, se mira dixisse, & rationem allegâsse irrefragabilem.

Qui negat Deum, fatetur hominem esse pessimum.

Verùm nonnè cernis, inquiebam ipsi, quòd tuo te gladio jugales ac temetipsum condemnes? Nonne vides hoc fieri ex timore habendi testem, judicem ac censorem actionum tuarum, quod credere nolis, esse Deum? Non nisi sceleratorum est, metuere oculos judicis: qui benè agit, non habet, quòd timeat censuram potestatis alicujus superioris. Non fuit, nisi maxima morum depravatio, quæ inducere potuit animo errorem tam abominabilem; Non fuit nisi intolerabile tormentum conscientiæ exprobratione scelerum suorum immanitèr cruciatæ, quo desperatæ animæ quædam eò impietatis fuerunt reductæ, ut potius vellent privari Deo, quàm sua dimittere peccata, cùm hæc conservare non possent in animabus suis cum firmâ fide in Deum infinito modo justum, quia supplicium continuum, & vivum veluti infernum circumferrent in animo suo. Nam quandiu illis in animâ adhuc

huc remanet aliqua divinitatis memoria ac cogitatio, quomodò vel unico momento, quiete ac gaudio fruantur, scientes: Ego sum in manibus omnipotentis Dei, cujus justitia est inexorabilis, quique pro mulctâ scelerum meorum præparatos servat ignes æternos, hoc non fit, nisi ut expediant se molestâ hâc persecutione, quâ tamen longè crudeliorem inferunt Deo, contendentes, quamvis in vanum, sibi persuadere, ipsum non esse.

Nemo negat existentiam Dei, ut evadat melior.

Quis enim est, qui sibi unquam formârit cogitationem tam impiam, ut evaderet melior, virtuosior, æquitatis studiosior? Nonne potius è contrario ad assequendum plus libertatis impunè peccandi, dum persuadere sibi possunt, non habere se testem, nec Judicem, nec vindicem actionum suarum, dum interim illi, qui virtuti ac pietati student, maximum in eo inveniunt solatium, quòd firmiter credant, Deum esse, qui vitæ ac morum suorum testem agat, qui innocentiam suam agnoscat, quique bonis operibus suis æternas præparet, ac disponat coronas? Anticipatus hic Paradisus est, gaudere jam testimonio conscientiæ suæ, & sublimi pace, quâ Deus illos perfundit ac consolatur. O quàm jucundum est bonæ animæ, nôsse: habeo Patrem Cœlestem, qui adornet mihi hæreditatem suam in regione beatâ, ubi ardentissima cordis mei desideria implebuntur abundè, & hæc hæreditas est Deus ipse. Jamjam voluptuosè se nutrit hâc spe, quæ falli non potest, nec vana esse, cum innitatur promissis infallibilibus veritatis infinitæ. Jam jam cor suum & cuncta desideria sua dirigit eò, ubi est thesaurus suus, dum interim terram ac terrena omnia pedibus suis substrata conculcat ac contemnit.

O Civitas Sancta, patria mihi Charissima! O Palatium augustum, ubi gloria Patris mei Cœlestis, tantâ cum Majestate suavissimis plena illecebris refulget! O mansio manans gaudio, quo reples omnes beatos! Ah! quando tuas mihi portas aperies ad aggregandum me numero habitantium in te? Quàm dilecta ac delicijs plena sunt tabernacula tua, Domine DEUS Virtutum! Concupiscit ardenter, & deficit anima mea, detentam se videns ad portam, & beatam Dei sui possessionem dilatam sibi ac prolongatam. Verum est, quod amodò quiescam in sinu ipsius, ipsum jam intuear oculis fidei, ipsum jam amplectar Sanctæ Charitatis brachiis. Ipse amat me, & ego amo ipsum, ipsum dat se mihi ex bo-

nitate; & ego ipsius sum ex justitiâ: Sed cor meum non satiabitur, quoad ipsum viderit in gloriâ suâ: *Satiabor, cùm apparuerit gloria tua.* Psal. 16.

ARGUMENTUM.

1. *An veri Athei inveniantur in mundo.*
2. *Unde veniat, quòd plures dicant, se Atheos non esse, nihilominus more Atheorum vivant.*
3. *Quicunque firmitèr credit, quòd Deus sit, demonstrat id per opera sua.*

ARTICULUS IV.

MAximâ cum consolatione audiebamus doctrinam, & ardentem intuebamur Zelum Religiosi hujus Ecclesiastici; & Credens thesaurum hunc nobis missum esse â Deo, ad hauriendum ex eo pretiosas opes, indagavi ex ipso, an meritò credamus, veros aliquos Atheos inveniri in mundo, cùm veritas de existentiâ Dei tam manifesta, támque luculenta sit, ut videatur ignorari non posse ab ullo homine in terris; nihilominus tamen conspiciamus, quàm plures ita vivere, quasi nescirent omninò, Deum esse.

Impossibile est, esse unicum verum Atheum.

Respondebat mihi: si verum Atheum nuncupes illum, qui firmiter persuasus sit, non esse Deum, & hoc tantâ cum certitudine, ut nullum desuper dubio relinquat locum, certum est, non solùm talem non reperiri, sed nec reperiri posse in mundo. Ratio est, quòd nunquam intellectus certus esse possit in cognitione suâ, nisi illustretur veritate, cujus sibi demonstratio facta sit per causas vel effectus suos, tam evidens, támque luculenta, quæ oculis suis plenam afferens lucem expellat inde omne dubium, eâ prorsus ratione, quâ Sol expellit tenebras: siquidem scientia describitur, quòd sit *Cognitio certa & evidens rei per principia & Causas.* Jam dicere, quòd non sit Deus, non est rem cognoscere, sed est illam non cognoscere; de hoc autem non potest fieri demonstratio per causas suas, quia quod non est, causas non habet; sed nec potest fieri per effectus suos, quia similiter, quod non est, effectus non habet. Impossibile ergò est, hanc propositionem quæ audita solummodò horrore percellit, *Non est Deus*, constituere cognitionem certam & evidentem in intellectu; Cùm nemo hominum de illâ facere

cere possit demonstrationem certam per principia & causas sua .

Qui dicit, verum esse, quod non sit veritas, affirmat aliquam veritatem.

Vel si quis pertinacitèr affirmare vellet, veritatem certam & evidentem etiam haberi posse de eo, quod non est, sicut de eo, quod est: Nam Exempli gratiâ, æquè certus sum, non esse mare ex auro potabili, sicuti certus sum esse aliquod ex aquâ Elementari; huic responderem cum sancto Thoma, quòd veritas tam fortis sit, ut, qui putat se eam oppugnare, ipsam defendat, quisq; illam negat ipsam confirmet, & qui ipsam demoliri & funditus evertere nititur, necessariò illam stabiliat: Nam si dicas, verum esse, quòd veritas non sit, confirmas aliquam veritatem, quia pro veritate tenes, quòd veritas non sit. Si igitur loquendo de primo ente, quod Deus est, acritèr defendas, verum esse, quòd ipse non sit, dum destruere vis primam veritatem, necessariò primam veritatem confirmas. Et quia veritas est aliquod Ens, primum Ens negare volens, primum Ens confiteris.

Si dicas: sed hoc primum Ens, & hæc prima veritas, quam defendo, non est Deus; nam ex adverso fateor, verum esse, quòd, Deus non sit: Nonne vides admirabilem triumphum primæ veritatis super imbecillitatem intellectûs nostri? dum ipsam tè fugere credis, incidis in manus ejus: Tu ipsam oppugnare contendis, & necessariò ipsam confirmas: Nam si loquendo de primo Ente & de primâ veritate, ponas velut certam & constantem veritatem, ipsam non esse, nonne vides veritatem, quæ respiciat primum Ens? Tu putas hoc esse, ad illud negandum, illudq; destruendum, & prorsus è contrario illud consolidas, illud confirmas: siquidem si ponas mihi primam aliquam veritatem, ponis mihi primum aliquod Ens, quia omnis veritas est ens, & quicûnq; cognoscit primam veritatem & primum Ens, cognoscit Deum. Sicque iniquitas jugulat semetipsam, juxta effatum Vatis: *Mentita est iniquitas sibi.*

Psal. 26.

Homo doctus non potest esse Atheus.

Sed ad ostendendum tibi demonstratione magis palpabili, magisque sensibibile esse, quòd vel unicus & verus Atheus sit in mundo; Quæro ex te, unde illum accipies? ubi illum invenies? hoc esse non poterit, nisi vel inter doctos vel inter indoctos. Dicere hominem doctû esse posse Atheum, est impossibile; siquidem scientia aliud non est, quàm cognitio certa & evidens effectuum per causas suas.

Quod si cognoscere studeat causas omnium effectuum, interrogandum tandem erit, quænam sit prima causa omnium rerum conditarum, quænam sit potens hæc manus, à quâ fabrefieri

brefieri & ædificari potuerit ingens hæc moles universi; quinam sit intellectus tam perspicax, qui redigere ipsum potuerit in ordinem tam concinnum; quænam sit hæc sapientia, quæ regat ipsum tantâ cum æquabilitate ac moderatione, ut tota ipsius Oeconomia post tot sæculorum, quibus durat, decursum, nunquam aliquam incurrerit exorbitantiam ac inordinationem; Et tandem inveniet primam aliquam causam, primum aliquod Ens, id est, inveniet Deum. Et hoc supremum Cognitionis est fastigium, quo Philosophi gentiles pertingere potuerunt, solâ discursuum naturalium virtute.

Jam quod fastigium est & culmen scientiæ naturalis, est velut Basis & fundamentum fidei divinæ, siquidem prima veritas, quæ nobis credenda proponitur; est, quòd Deus sit. Per primum hunc articulum scientia & fides uniuntur, & eâdem veritate quasi sibi invicem concatenantur; Id quod est finis scientiæ, est initium fidei. Quâ ratione igitur homo doctus esse possit Atheus, eo quod, ubi desinit esse doctus, incipiat esse fidelis: quod scientia ipsius illi demonstrat de veritate primi Entis, hoc fides illum docet modo longè sublimiori; ab unâ cognitione progreditur ad aliam, quæ tam perfectè uniuntur ad afferendam magnamLucem intellectui ipsius circa veritatem Existentiæ Dei, ut cessare non posset esse fidelis, quin paritèr cesset esse doctus, nec negare veritatem Existentis Dei, quin ostendat se doctum & sapientem non esse, cum hoc esset ignorare rerum omnium causam primam: & consequenter impossibile est vel unicum verum Atheum reperire inter doctos.

Homo indoctus minus adhuc esse potest Atheus.

Indocti & ignari, qui reguntur magis instinctu naturæ, velut bruta animantia, quàm discursibus intellectûs; velut Philosophi, minorem adhuc capacitatem habent, quâ Athei esse possint: siquidem cum se motibus ac affectibus naturæ permittant, in certis occurrentiis manifestè produnt, probè se scire, quòd Deus sit, quamvis hoc à nemine didicerint. Quare enim extollunt oculos ac manus in Cœlum, quando magnâ & inopinatâ aliquâ obruuntur adversitate? Nonnè videmus, quòd, antequam deliberent, quid sibi faciendum; ex instinctu naturæ deliberationem animi præveniente ex improviso & subitò exclament: *Mi Deus!* O *Deus vive! Ah! Magne Deus!* post hanc tam promptam, támque liberam ipsius naturæ agnitionem, quâ fertur hic homo ad invocandum Deum suum in necessitate

sitate suâ, nonne sibi ipsi contrariaretur, si quem invocat, negare audeat?

Apoc. cap. 26.

Hinc est, quod Tertullianus, admirans fidelitatem, quâ Dei opus suum cgnoscit Authorem, attonitus exclamet: *O Testimonium Animæ naturalis Christianæ.* O ingenuam confessionem! O Testimonium irrefragabile naturæ, quæ asserit ex instinctu, quod offerunt Christiani per fidem! Opus est fraude malitiosâ, vel studiosâ, ut aliquis vel esse, vel Atheum simulare possit; & quia indocti ejusmodi malitiæ minus sunt capaces, tantò magis & longiùs absunt ab eo, ut Atheorum numero possint aggregari. Ex hoc concludere & deducere mihi pronum est, maximâ cum difficultate verum Atheum in mundo inveniri posse, ubicúnq; quæsiveris ipsum, sive inter doctos, sive inter indoctos.

Non credere firmiter existentiam Dei, est ex parte Atheismus.

Sed unde oritur, inquiebam ipsi, tantos reperiri in mundo, qui vivant velut Athei, ita ut omni tum cognitione, tum timore Dei videantur exuti? Ad hoc respondebat mihi: Si Atheos reputes non solùm illos, qui tueri ac propugnare audent, non dari Deum, sed & illos, quibus non adeò firmiter persuasa est veritas de Existentiâ Dei, quique illam non satis vivacitèr in animum inducunt, fateor, quòd talium plena sint omnia: siquidem innumeros videre est, qui non nisi tam tenuem támque confusam de Deo cognitionem habent, ut tantundem propemodùm sit, quasi illo prorsus carerent. Ut verum fatear, pro certo non tenent, existere Deum, sed fluctuant, nutant, in dubium vocant: Nam prætorquàm experiantur aliquem occultum intra semetipsos instinctum, videántque hâc omnes viâ ambulare, sequuntur in hoc inclinationem suam naturalem & aliorum premunt vestigia, abs eo, quod de ulteriori se angant informatione, cùm non sit res, quo ipsis cordi sit & curæ, utpote quæ tanti non sit ponderis in eâ, quam tenent, vivendi ratione, ubi abundè suam inveniunt satisfactionem, abs ullâ de Deo cogitatione.

Adversus Marcion. lib. I. c. 10.

Tertullianus dicebat, Cognitionem Dei datam esse animæ, velut usuariam donationem, aut dotem usufructuáriam à Nativitate ipsius, vi cujus Deus nunquam sit absconditus, nunquam datus oblivioni, semper cognitus, semper manifestus, nunquam non in notitiâ & scientiâ hominum. Si nihil magis visibile nostris est oculis, quàm omnium luminum origo, nempe sol; sic magis visibile nihil est intellectui nostro, quàm prima veritas, nimirùm Deus. Interim quasi peccatum omnes ho-

minum animos funeſtis obduxiſſet tenebris, nil minùs cognoſcitur, nil minùs videtur, quàm Deus. Ratio hujus, quæ dari poſſit, eſt, quòd nonniſi duæ ipſum cognoſcendi ſunt viæ; vel ſcientia valdè ſublimis, quâ cognoſcatur naturaliter, vel viva fides, quâ cognoſcatur ſupernaturaliter; Jam quis ignorat, quanta utriúsque ſit raritas & infrequentia inter homines.

Quare Deus parum cognoſcatur per ſcientiam naturalem.

Nam ſi quæſtio ſit de ſublimi hâc & abſtrusâ ſcientiâ, quæ mentem extollit úsque ad inquiſitionem primi Entis, ad cognoſcendum illud naturaliter, ubi invenias, qui ſeriò huc animum intendant, mentémque appellent? Homines plerique ſuas gerunt animas totas immerſas ſenſibus, totásque rebus, quas vident, quas tangunt, occupatas. Si quandóque utantur ratione, non appellatur hæc niſi ad res vitæ præſentis, nonniſi ad expedienda negotia, ad addiſcendam aliquam artem, ſive mechanicam, ſive liberalem, vel ad ſtudia litterarum humanarum, vel ad aliam quandam vanitatis plenam curioſitatem: Et omnes his inſudant, his immorantur, ut quaſi vix unus ſe attollat ad cognoſcendum Deum virtute ratiocinii & rationis, quamvis hoc factu non ſit difficile. Et hâc ratione dici poteſt, Deum nullatenus cognoſci ab hominibus virtute ſcientiæ naturalis. Et quando etiam cognoſceretur hâc viâ, id cognoſcendi genus, quod ſolummodò naturale eſt, cui bono ſerviret, niſi ad ſatisfaciendum curioſitati, & producendam exterius vanam quandam verborum oſtentationem, abs eo, quod animo veram inſculperet ſupremæ ipſius Excellentiæ æſtimationem, & verum voluntati infinitæ ipſius Bonitatis amorem?

Quare Deus parum cognoſcatur per fidem.

Quod concernit fidem, quæ infuſa lux eſt, nequaquam ab humanâ ratione producibilis, ſed quam nobis Deus de Cœlo mittit ideò, ut attollat nos ſuper rationem noſtram humanam, nósque deducat ad ſui cognitionem, ſicut ſtella deduxit Magos ad inveniendum illum in præſepi ſuo. Verum quidem eſt, omnes Chriſtianos hanc recipere in Baptiſmate ſuo; ſed hoc eſt, quaſi quis committeret pretioſum ſemen viſceribus terræ, abs eo, quòd hoc adverteret. Quid utilitatis ex hoc dimanat in illos, toto infantiæ tempore, dum nondum fruuntur rationis uſu, fidem habent, ac ſi non haberent; nam hæc non obſtat, quin vivant parvorum animantium more. Quando ratio incipit paulatim ſeſe explicare ſenſibus, & propriis ſuis operam navare exercitiis, inſtituitur novus hic Chriſtianus in addiſcendis quibusdam

busdam verbis, id quod fides docet, significantibus, ad deducendum ipsum in Cognitionem Dei, quæ dum memoritèr recitat, dicitur optimè instructus in articulis fidei, hósque ad amussim callere; sed non nisi verba callet, quid autem significent, nullatenus capit, habet is quidem fidem, loquitur etiam idiomate fidei, sed pro ipso idioma est barbarum, ubi nihil intellexit.

Sufficit ipsi, quod dicat, Christianum se esse per gratiam Dei, eò quod ita loqui fuerit edoctus: sufficit ipsi, quòd nôrit effari quædam, quæ innuant præcipua Religionis suæ Mysteria: De reliquo ad illos se refert, quorum fert conditio & institutum illa nôsse, quæ hisce Mysteriis innuuntur, ipse autem in intellectu suo non habet plus luminis ad cognoscendum Deum, quàm si fide prorsus careret. Ut quid miraris, si perseverans in magnâ istâ Dei ignorantiâ, vitam ducat Atheorum more? Ut quid velles ipsum tanti æstimare supremam hanc Majestatem, ut illam omnibus anteferret? Mens illius nullo ipsam loco habet, cùm ipsam non cognoscat, quomodo ergo magni penderet vel venerationi haberet? Ut quid velles ipsum amare Deum super omnia, cùm amare non possimus, cujus nullam notitiam habemus? Novit quidem res innumeras sensibus subditas, quibus consecrat amorem suum; sed cùm minorem Dei, quàm cœterorum omnium habeat cognitionem, consequenter etiam minore erga ipsum fertur amore ac æstimationis affectu. Et tu velles navare ipsum operam, ut illi placeret, semetipsum abnegaret, naturalibus suis propensionibus vim inferret, ad exequendum in omnibus voluntatem Dei? quâ ratione tam generosum caperet consilium, cùm non capiat, nec sciat, quòd sit Deus?

Quare plerique homines vivunt more Atheorum.

Vivet, qui est ejusmodi, ut plurimùm juxta inclinationem naturæ, quâ si feratur ad malum, enormia patrabit facinora, & acriter in ipsum invehetur, dicetúrque ipsum vivere velut Atheum. Quod si sors obtigerit illi, obtinuisse bonam indolem, vivet moraliter benè, extolletur laudibus, & dicetur, ipsum valdè bonum agere Christianum; reaptè tamen, ut verus vivet Atheus, cùm nec levissimam habeat Dei cognitionem, nec minimam in omnibus, quæ agit, reflexionem ad ipsum; Non nisi sequitur bonæ indolis propensionem, quam possidere etiam posset homo prorsus nullâ Dei notitiâ imbutus: Et ejusmodi Atheis scatet & abundat mundus, qui sanè procacitèr negare nollent existentiam Dei,

ſed cùm ipſius nullam cognitionem habeant, non pluris ipſum pendunt, nec magis de ipſo cogitant, ac ſi firmiter crederent, ipſum non eſſe.

Quòd ſi ergò per Atheos id genus hominum intelligatur, fateri oportet, quaſi infinitum & abs numero fore ipſorum numerum, paucóſque, qui ejusmodi non ſint: ſi namque ad notam Athei effugiendam oporteat cognoſcere Deum per lumen fidei ſupernaturalis vivæ, quæ reverà moveat, & exſtimulet animum; Ecce tibi quid requiratur in eo, qui nulla ratione ſit Atheus.

Fides facit Deum præferre omnibus.

1. Fides demonſtrat, Deum eſſe ens infinito modo perfectum, & conſequenter infinito modo æſtimabile; Eſſe ens infinito modo bonum, adeóque infinito modo amabile. Si verè intellectum hoc lumine imbuat, ipsíque hanc fidei veritatem efficaciter perſuadeat, haud eſſe poteſt, quin Deum proferat omnibus, tum majoris ipſum æſtimando, tum ardentius ipſum diligendo; ſed præferat ita, ut Deum velut unicum & omne bonum ſuum, Creaturas autem omnes illius intuitu velut res nihili aſpiciat, adeóque omnem ſuam æſtimationem, omnem ſuum amorem illi conſecret; Cœtera autem omnia deſpicatui habeat maximo, ſummè contemnat & averſetur. Non clarè videre, Deum eſſe omnia, & creaturas eſſe nihil, haud ſanè eſt cognoſcere Deum; veritas namq; eſt Deum eſſe omnia per ſeipſum, & creaturas eſſe res nihili, cùm ex nihilo veniant, paratæ ſemper in nihilum reverti, ſi Deus vel unico momento ab ipſarum conſervatione deſiſteret. Videbis, quid in animâ operetur primus fidei radius, cùm nobis communicet veram Dei cognitionem, omnem noſtram æſtimationem, omnem noſtrum amorem in ipſum rapiat, cœteris omnibus, quæ Deus non ſunt, neglectis ac contemptis. Nonne verum eſt, pauciſſimos in mundo hanc vitæ rationem inire, ac ejusmodi amplecti inſtitutum? fateri ergò oportet, rariſſimos eſſe, qui Deum cognoſcant.

Fides facit exercere virtutes.

2. Fides non ſolùm tribuit animæ cognitionem ſpeculativam circa veritatem eſſentiæ Dei, vel magnitudinem Myſteriorum, quæ operatus eſt in bonum noſtrum; uti eſt, Creatio mundi, Redemptio generis humani, æternitas pœnarum, retributio bonorum; ſed communicat ipſi etiam cognitionem & perſuaſionem practicam ac efficacem omnium veritatum, quas docuit, affectuum, quos elicere, operum, quæ perficere debemus, ad conſervandum

in om-

in omnibus, ſicut decet ſervos Dei, volentes ipſum cognoſcere, eidem obſequi ac famulari. Exempli gratiâ, ſi firmiter perſuadet, ut credamus, filium Dei incarnatum eſſe in ſinu Beatiſſimæ Virginis, velut veritatem, pro quâ parati ſimus effundere ſanguinem, eâdem ratione perſuadet, nóſque inducit ad credendum id, quod dixit olim in ſancto Evangelio: Beati pauperes; Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; Et væ divitibus, qui habent hìc conſolationem ſuam. Et de his ita perſuaſi & certi ſumus, ſi veram poſſideamus fidem, ut pro hujus veritatis defenſione æquè promptè daremus vitam ac ſanguinem, ſicut ad propugnandam veritatem de Exiſtentiâ Dei.

Quando dicit nobis Evangelium: quod niſi converſi fuerimus & efficiamur ſicut parvuli, non intrabimus in Regnum Cœlorum: quod niſi fecerimus pœnitentiam, omnes ſimilitèr peribimus; quod nos oporteat diligere inimicos noſtros, & benè facere his, qui nobis malè faciunt; quod qui amat Patrem ſuum & Matrem ſuam, plùs quàm illum, non poſſit eſſe ipſius Diſcipulus; & millena alia documenta ſublimia, quibus refertum eſt Evangelium: Hæ veritates ex ore Dei nobis annuntiatæ ſunt tam certæ, quàm certa eſt veritas de Exiſtentiâ Dei, & quia plerique homines de his non judicant, niſi per cognitiones ſuas naturales & affectus ſuos humanos, hinc illis non moventur, audiunt illas duntaxat pertranſcurſum & elabi permittunt, ábsque eo, quòd animum advertant. Sed ſi verum eſt, quod lumen fidei ſtabiliat in animâ cognitionem Dei exiſtentis, & homo ex illâ ita convincatur, ut paratus foret mori pro defenſione hujus veritatis, ſic in illâ, eâdem prorſus virtute ſtabilire debet omnes alias veritates tam ſpeculativas, quàm practicas, quas edocuit, ut paratus quoque ſit potius tolerare mortem, quàm dubium aliquod admittere circa unicam duntaxat ex hisce veritatibus: aliàs, ſi fide deficiat in unâ, deficiet quóque illâ in omnibus, & non habebit fidem. Etſi fidem non habet, verum erit dicere, quòd non cognoſcat Deum, ſicut Chriſtiani hominis foret, illum cognoſcere.

Parum nobis cordi ſunt practicæ veritates fidei.

Jam quæro, an multos reperire ſit in mundo, qui tam firmitèr credant, agendam eſſe pœnitentiam, ſtudendum eſſe humilitati, diligendos eſſe inimicos, contemnendas eſſe divitias, & reliquas veritates practicas, quæ docentur in Evangelio, ſicut credunt, exiſtere Deum, ipſum

esse incarnatum, mortuum pro se in cruce. Nonnè manifestè videmus, tam parùm persuasas nos animo habere veritates practicas, quas fides nos docet, ut quasi omnes contrarium & oppositum agant in vitâ suâ. Ubi est igitur fides? ubi est, Domine, quod dixisti; quod si fidem habuerimus sicut granum sinapis, translaturi simus montes, id est, superaturi maximas Christianæ vitæ difficultates, quæ nobis faciles & leves erunt ad portandum? Ubi est, quod promisisti, quòd illi, qui credituri sunt in te, ejecturi sint dæmonia, id est vitia & omnia peccata è cordibus suis? ubi est, quod spopondisti, quòd locuturi sint linguis novis, id est, locuturi alio prorsus modo, quàm loquantur homines mundi, cùm habituri sint sensa animi prorsus alia, contemnentes, quod ipse æstimat, & æstimantes, quod ipse contemnit? fatendum omninò est, haud rarius quidquam esse hominibus, qui præditi sint vivâ hâc & inviolabili fide, quâ universalitèr credant omnia, quæ ipsa nos edocet de Deo. Si pauci sunt, qui verè fidem habent, etiam pauci sunt, qui cognoscunt Deum; & si pauci sunt, qui Deum cognoscunt, paucissimi quóque sunt, qui aliquâ ratione non sint Athei.

3. Tandem fides menti illapsa ad demonstrandum Deum, ipsam docet, illum ubique præsentem esse, eò quod sit immensus. Quod si aliquo cognitionis radio circa sublimem hanc veritatem perstringitur, cùm probè noverit Deum esse bonitatem infinitam, & magnum illum æternarum voluptatum Oecanum, immensum illud ac profundum bonorum infinitorum pelagus, suos gaudio replens possessores; hinc cùm se totam videat circumfusam, totam penetratam, totámque absorptam immensitate hujus Dei, quem cognoscit, quémque oculis fidei præsentem videt, tantâ profunditur pace, voluptate ac amabili saturitate, ut deinceps non ampliùs agitetur desideriis illis solicitudine plenis, quæ turbare solent hominum pacem.

Non est vas tam magnum, quod mari immersum non ita repleatur, ut nec unicam quidem alterius liquoris guttam amplius sit recipiendo; Et non est cor tam vastis extensum desideriis, quin omnimodè satietur ac repleatur, si Deum cognoscat, ejúsque cognitione perfundatur. Si bona desiderat, Deus inexhaustus est bonorum infinitorum Thesaurus; si desiderat voluptates, ipse harum origo est, omnia replens suâ, quâ turget abundantia; si desiderat honores, gloria ac divitiæ sunt in do-

in domo ejus. Ipse est thesaurus absconditus, quem qui semel invenerit, vadit & dispertitur omnia sua ad ipsum possidendum, abundè se credit divitem, cumulatè locupletem.

Ah! Cur neminem quasi continet mundus, qui vivat contentus, nisi quod nemo quasi sit, qui, Deum cognoscat, de ipso cogitet, ipsum quærat, vel ipsi placere studeat? O mi Deus, si quis te vel parum cognosceret! Si vel parum obscurum aliquem locum sol subintrat, ac vel minimum luminis sui radium illùc effundat, propediem affert diem, qui solatio perfundat. Et quàm parum etiam divini luminis tui concedas animæ, O magne Sol æternitatis, tam divino ipsam demulces & accumulas gaudio, quo cuncta creata simul ipsam non possent locupletare. Siquidem si bonum est, quod aucupamur; si pulchrum est, quo delectamur; si illo efficimur, hoc allicimur, quibus o Bonitas omnium Bonitatum, o pulchritudo omnium pulchritudinum, abundas deliciis, illecebris, allectamentis, ad trahenda ad te corda nostra, si te cognoscerent! *Noverim me, Noverim te*! O mi Deus, cognoscam te, ut amem te in æternùm ex toto Corde meo!

Consultatio V.

De Unitate DEI.

Nemo publicè profiteri audet Atheismum.

SI dicere clam vellet impius in Cordis sui meditullio: Non est Deus, quamprimùm perculsa terrore ipsius anima tam abominandam condemnaret Cogitationem, & omnia illius ossa dicerent præ horrore: Domine quis similis tibi? Si Cogitationem suam protrudere foras & suo excludere sinu auderet, Creata omnia justo animata Zelo in blasphemiam illius, ad convincendum & confundendum ipsum exclamarent: Quis ergò, quod sumus, & sicuti sumus, fecit nos? Siquidem non sumus â nobismetipsis, nec potuimus nobis ipsis dare, quod sumus; aliàs habuissemus esse in nobis ipsis, antequam illud accepissemus â nobismetipsis.

Si deniq; impietatem suam aliquâ munire ac fulcire vellet ratione, ratio ipsa, â quâ sperabat subsidium, adversùs ipsam capesseret arma: Siquidem Divinus hic radius à supremâ Dei ratione procedens, eo fore modo,

do, quo lumen procedit à Sole, deduceret infallibiliter intellectum ipsius ad conspiciendam clarè Veritatem Dei Existentis, sicut radius, Solis nostros deducit oculos ad intuendum hunc omnium luminum visibilium fontem ac scaturiginem.

Qui Atheos agunt, sunt similes spectris, quæ contineri nequeunt.

Sic videbis nec unicam ab impio allegari rationem, quæ habeat, non dicam, aliquid Soliditatis, sed nec vel minimæ veri similitudinis. Assimilari videntur larvis illis ac lemuribus, quibus facultas non est magnum inferendi damnum, nisi quod simplicibus terrorem incutiant, aliquantisper perturbent quietem, ac nugis tricisq; mundum ludificent. Et hi aliud non agunt, nisi ut ludos faciant & omnia in risum convertant, de adorandis Religionis Mysteriis nonnisi jocando ac explodendo loquantur; Et si quidquam ineptiarum ac deliriorum protulerint in medium, sibi applaudunt, & in tantum habent acceptum, ac si rationem attulissent luculentam & prorsusus irrefragabilem. Si convincere ipsos volueris Auctoritate Divinæ illius fidei, quæ confodit & confudit sapientiam Philosophorum, quæ dissipavit gentilitatis tenebras per mundum universum, quæ tot ac tantos litteris, doctrinâ ac sapientiâ viros illustres devicit, sibique subjugavit, nihil omninò cum illis evinces, cùm nullam profiteantur fidem, nisi illam, quam propriis suis attribuunt phantasiis ac imaginationibus.

Quod necessariò aliquid credendum sit.

Quod si ipsos oppugnare volueris ratione, hâc ipsos carere comperies. Nonne enim ratione destitutum dicas, qui dicit: Nolo quidquam credere: Nunquid enim te credere oportet, talem esse tuum Patrem, talem esse tuam Matrem, téque habuisse & avos & majores, háncque vel illam rem elapsis contigisse sæculis? Nunquid etiam credas oportet, alias esse in mundo Regiones, alios populos, alias Civitates præter illas, quæ propriis haurias vel hauseris oculis? quid notæ inureretur tibi, si ex his omnibus nolles quidquam credere? Et quomodo hæc credes, nisi fidem attribuendo illi, quod tibi dicunt homines? Oportet ergo aliquid credere, quod non vides, quod non capis, quod scire non potes, nisi ex fide humanâ. Si igitur credere necesse sit infinitas res humanas ex solâ hominum relatione, ísque referendus foret inter captos mente, qui hic suam nollet captivare rationem: quantò æquiori jure credendum sit veritatibus divinis ex testimonio Dei ipsius, sicut & renuntiantibus tot ac tantis viris eximiis, excellentibus Sanctis, Doctoribus magnis, nec non ex fide publicâ

tot

tot centenorum millium hominum pluris te existimandorum? Et hìc, qui rationem suam captivare nolit, nònne manifestum det signum se ratione captum esse?

Nihilominus invenire est homines, qui dum plenis buccis sapientiam crepant, velut crepundias, stupendas Religionis Veritates, quas totus reveretur & veneratur mundus, explodunt ac sibilis excipiunt; & hi manifestè ostendunt, qui sic Religionem habent ostentui, nec se fidem, nec rationem habere. Et quid hominibus, qui & fide & ratione carent, reliquum est, nisi quod in omnibus sese sensuum dictamini, velut bruta animantia, permittant. Unde ergo sit illis spes salutis? Sed qui nunquam antiquarum miserationùm suarum obliviscitur, Deus; ditior in bonitate, quàm ipsi in malitiâ, qui maximorum etiam peccatorum vult salutem, arripit quandóque illos per ipsos sensus, quibus toti immersi sunt, ut deducat ad rationem, & à ratione attollat úsque ad fidem, & postquàm illos reverti fecit in se ipsos, tandem & recipit in sinum suum.

Aderam die quâdam Societati insignium duorum, uti vocant, libertinorum, talium nempè, qui omnem contemnunt & nesciunt Religionem, cui quóque interfuerat Catholicus quidam Doctor valde spiritualis & magni fervoris. Non mediocri is tædio afficiebatur, dum illos explodere & sarcasmis perstringere, audiebat unum vel alterum fidei nostræ Articulum, ábsque eo, quod constringere & ab impietate suâ revocare illos posset, vel precibus vel adductis rationibus. Quantò oppugnabat illos acrius, tantò illi petulantius diras contra Deum evomebant, abominationes ac blasphemias, quæ & auribus horrori erant. Nihilominùs, dum jam abitum parabat, absque spe flectendi ipsos ad meliora, permisit Deus, ut unum eorum re quâdam sub sensum cadente, à suâ deflecteret sententiâ, ipsíque firmissimè persuaderet Veritatem circa existentiam unius Dei, in quem non multùm credere videbatur. Et hìc alterum quóque in suam adduxit sententiam, sed aliù viâ, quod ita accidit

ARGUMENTUM.

1. *Manifesta probatio veritatis circa Existentiam Unius Dei, quâ convinci possit omnis ratione præditus.*
2. *Probatio subtilior ad convincendos Doctiores.*

Articulus I.

Aspectus cujusdam horologii convertit Atheum.

MEmoratus Doctor, specioso captato titulo se retrahere volens à Societate, cui parvo quidem tempore, magno tamen cum fastidio interfuerat obperversos, sibique intolerabiles, quos percipiebat, discursus, ajebat se condixisse, tali horâ se concessurum ad certum quendam locum; & hoc fine educebat è perulâ suâ manuale quoddam horologium valde speciosum, ut videret, an hora esset, quam condixerat. Impiorum unus curiositate ductus illud videndi, arreptum manu aliquanto tempore considerans, id suis arridere monstrabat oculis, ac esse ex sensu suo. Verum est, inquiebat ipsi doctor, stupendum hoc opus esse. Quis est illius Auctor, quis artifex, quærebat alter? Attonitus hærebis, reposuit Doctor, si tibi dixero, nullum hujus auctorem esse, sed tale, quale est, esse à seipso; quâ ratione autem id factum, effari ac declarare tibi nescio; an forsan sit factum ex fortuito occursu atomorum in aëre; vel ex improvisâ guttarum de Cœlo labentium conjunctione, vel ex arcano animæ totius mundi artificio. Ut verum fatear, difficultèr explanare tibi possem, quâ ratione tot rotæ, tot machinæ, tot nervi, tot namque exacti ad normam motus, in opere tam parvo inveniantur, abs eo, quòd invenire liceat ipsius Auctorem; quódque tandem hæc omnia â se ipsis sic facta conspiciantur, ut hominum nemo unquam admoverit manum: Et hoc est, quod stupendum maximè, hoc in opere intueor.

Societas tota in risum effundi cœpit, inaudiens sensa ab omni bono sensu tam aliena. An possibile sit virum doctrinâ in signem, imaginari sibi quid posse rectæ rationi adeò adversum? quis non cernit, ejusmodi opus fieri non potuisse nisi â manu artificis apprimè gnari, exculti, imò arte suâ præstantis? Verum est, reposuit Doctor, non abs re vos rapit admiratio, me rapi potuisse in sententiam omni sanæ menti tam contrariam. Sed major me stupor percellit, compellans illum, qui horologium gerebat manu, ajebat; animo fingere te posse, quod ingens hæc mundi machina, cujus Organa, nervi ac motus sunt tam acurati, cujus dispositio ac Oeconomia, absque comparatione, magis est stupenda, quàm illa parvæ ac tenuis hujus opellæ, cùm hæc respectu totius mundi sit nihil; fingere inquam te posse, quod artis tam exquisitæ opus careat auctore infinito modo poten-

potente, infinito modo sapiente. Quâ ratione subeat animum hæc opinio? an omnia hæc, tam bono ordine, uti vides, à seipsis sint disposita, tam ordinatè digesta?

Aspectus mundi magni annuntiat & acclamat Deum esse.

Quænam manus molem Cœlorum tornârunt in orbes! Quis Solem posuit in radioso hoc, quo residet, tabernaculo! quis ipsi suum præstituit & designavit iter, quis illum tam celeri cursu rotat & agit circum terram, abs eo, quòd motus tam velox illum unquam defatiget vel turbet, vel in minimo convellat? Quis unicam sanæ mentis scintillam habens, non videat, quod sicut impossibile est, parvum aliquod horologium eo collocare loco, ut exactum & accuratum per viginti quatuor horas solummodò perficiat motum, nisi fuerit ab insigni elaboratum artifice; sic multò adhuc magis impossibile sit, quod ingentes hæ sphærarum cœlestium rotæ, nostris ita superimminentes capitibus, ut eas manibus nostris tangere non possemus, quásque cum admiratione videmus nostros ordinare dies, nostros annos, nostra sæcula, eo sint loco, ut perficiant motum adeò continuum, adeò celerem, adeò ad normam compositum & exactum, ita ut minimus unquam defectus non advertatur, nisi admirabilis hæc machina disposita & fabrefacta fuisset à mente & intelligentiâ quâdam supremâ; nisi Omnipotens manus adhuc ipsam conservaret, & sapientia moderaretur infinita? O Omnipotens tam speciosi operis Auctor, quantâ cæcitate percussum oportet esse, qui Magnitudinis tuæ Charactæres frontibus astrorum non videat insculptos? quantâ surditate obrutum, qui non percipiat Harmoniam Cœlorum tam clarè tuæ sublimitatem gloriæ mortalibus enuntiantem? *Cœli Enarrant Gloriam Dei.* Ah! nisi aures haberemus mundi rumoribus ita contusas, si tranquillas ac edomitas haberemus passiones nostras, si solertèr ac studiosè indagandæ incumberemus Veritati, nec unica in mundo Creatura foret, quæ non haberet vocem suam ad evulgandam nobis Excellentiam ac magnitudinem Existentis Dei. Siquidem quæ verisimilitudo, hæc omnia sic facta esse à semetipsis?

Psal. 18.

Veritas hæc tam luculenta, támque irrefragabilis ipsi visa est, ut nil habuerit, quod opponeret. Sed ad socium suum conversus: Omnibus circumspectis, accuratéque perpensis, ajebat illi, insanimus, mente capimur, dum protervé adeò negamus rem, quam decies centena vocum millia tam clarè enuntiant, quam universus credit orbis, quæque tantâ abundat verisimilitudine?

litudine? Quid commodi inde trahimus? Invenio namque quod credentes in Deum & cuncta Religionis dogmata, periculo nihil committimus, credentes autem contrarium, quòd Deus non sit, in discrimen adducimus cuncta. Quandiu effingere nobis conamur, Deum non esse, abs timore nos tradimus effrœnatæ quidvis audendi licentiæ; nonnisi studemus satisfacere sensuum libidini, haud aliter, ac si ejusdem naturæ cum brutis nobis esset anima; abs intermissione committimus tam fœda, támque indigna facinora, ut nosmetipsos pudore suffundant. Cui malo nosmetipsos exponimus?

Qui credit in Deum periclitatur de nullo; qui non credit, periclitatur de omnibus.

Siquidem si Deus sit, incidemus tandem in manus ejus; Et si nostra immortalis est anima, æternum & abs metâ infelix erit ac miserâ. An sat firma nobis sit certitudo, Deum non esse, omnésque decipi mortales, nec aliud Religionem esse nisi somnium, animámque nostram carere immortalitate, ut tanto nos exponamus discrimini? Sed si credimus in Deum, etiamsi Deus non esset, nullum exin nobis imminet periculum; siquidem ex hoc quid mali nobis posset accidere? Summum quod faceremus impendium, emendatio foret morum, id est, relinqueremus vitia, amplecteremur virtutes, evaderemus meliores, nostrum vivendi institutum magis foret conforme & rationi & æquitati. Ecce totum absurdum, quod exinde posset oriri, quod tamen malum non est, sed bonum, uti vides, adeóque tum securiùs, tum meliùs nobis est, hasce partes amplecti? Assentior, inquit alter, tua me movet ratio, & fateor, stultorum albo non immeritò aggregandos, qui Atheos agere ac æternitatem suam in tantum discrimen adducere volent pro paucis annis vitæ brutalis, quæ indigna sit animâ vel parùm præditâ ratione; Et Ambo exorârunt Doctorem, ut sui curam in instructione suscipere, séque in viam salutis dirigere vellet.

Sed inquit illis. Amici mei, longè adhuc abestis ambo â Regno Dei, nisi Religioni vestræ aliam substruatis basin, quàm in validum hunc discursum, quem auribus hausi; Credamus in Deum, cùm nullum adducat periculum, in illum credere, etsi-amsi non esset; Discrimen tamen maximum, in ipsum non credere, si esset. Ah! quàm longè alitèr credendum? Nullum hic admittitur si, nullus hic est locus conditioni, nullus ulli dubio. Quomodò? An ergo duntaxat collocare in tuto quæritis commodum vestrum incertâ hâc & conditionatâ fide? Nullius hoc valoris est: Sed tam firmitèr

mitèr prima hæc veritas figenda & ſtabilienda eſt primo, tàm inconcuſsè oportet illi adhærere, tam abſolutè ſe illi ſubdere, tam ſolidâ tàmque conſtanti determinatione eidem aſſentiri, ut pro illius defenſione mortem ſubeundi, nulla mentem ſubeat dubitatio: aliàs hoc non eſt verè credere in Deum, ſed eſt de ipſo dubitare; hoc non eſt habere Religionem, ſed eſt illam ſimulare, & quandam ejusdem ſpeciem præſeferre.

Quàm firmitèr credendum ſit exiſtere Deum.

Longè alitèr ſe habet veritas circa Exiſtentiam Dei, quàm omnes aliæ veritates, quibus intellectus noſter aſſentiri poteſt. Omnes aliæ, licet nobis certæ & plurimùm evidentes videantur, cùm hâc tamen comparatæ, incertæ ſunt ac obſcuræ. Sola veritas Dei Exiſtentis tam certa, tàmque neceſſaria eſt, ut impoſſibile ſit, ipſam non eſſe, eò quòd Deus ſolus ſit Ens à ſe ipſo æternum, neceſſarium, independens. Hujus rei tam claram, támque manifeſtam tibi faciam demonſtrationem, ut eandem in dubium vocare amplius non liceat.

Omne, quod Deus non eſt, vel eſt poſſibile vel impoſſibile

De omnibus rebus, quæ Deus non ſunt, verum eſt dicere: hoc eſt poſſibile, vel impoſſibile, ſed non eſt abſolutè neceſſarium. Dantur res impoſſibiles, uti ſunt illæ, quæ manifeſtam includunt contradictionem. Exempli gratiâ, eſſe hominem & non eſſe hominem, eſſe aliquid & eſſe nihil, hoc eſt impoſſibile, quia eſt contradictio manifeſta.

Dantur aliæ res, quæ ſunt poſſibiles, uti ſunt omnes Creaturæ, quæ acceperunt eſſe à Deo, quáſque omnipotens ipſius manus nunquam non in eodem conſervat ſtatu, quales ſunt Cœlum & Terra, & omnes præcipuæ partes Univerſum hoc conſtituentes; quales etiam ſunt, quæ nondum acceperunt eſſe, accipient autem ſucceſſu temporis, uti plantæ, fructus, animalia, quæ quotidie naſcuntur & moriuntur, cùm non habeant eſſe, niſi pro certo tempore; quales denique etiam ſunt infinitæ aliæ Creaturæ Deo poſſibiles, quæ nunquam recipient eſſe, recipere tamen poſſent. Verùm de nullâ ex omnibus hisce creaturis dici poteſt, quòd ſit abſolutè neceſſaria; & conſequenter verum eſt, omne, quod Deus non eſt, eſſe poſſibile vel impoſſibile; non autem eſsè abſolutè neceſſarium, eò quod eſſe vel non eſſe poſſit.

Deus nec eſt poſſibilis, nec impoſſibilis, ſed neceſſarius.

Solus eſt Deus, de quo fieri poſſit diſcurſus hic irrefragabilis: Eſſe Dei nec eſt poſſibile, nec eſt impoſſibile; Ergò oportet eſſe actuale & neceſſarium. Imprimis non eſt impoſſibile, quæ enim eſt contradictio, dicere quod Deus ſit? Si diceretur, Deus eſt,

& non est, foret contradictio, & hoc foret impossibile; sed dicere simpliciter, Deus est, nulla est contradictio: Cùm ergò nihil hic adsit impossibilitatis, consequenter verum est, Esse Dei non esse impossibile. Deinde dici etiam non potest, quòd Esse Dei sit possibile: Nam quid hoc esset, nisi Deus solummodò possibilis? Hoc idem esset ac dicere, quòd nondum esset Deus, sed posset Esse. Tertullianus non immeritò illusit stoliditati idololatrarum in singulas horas formantium sibi Deos juxta placitum suum, & dicebat illis: Nolo factos ejusmodi Deos, qui potuerunt esse Dii, antequam essent: Oportet námque ipsos factos esse Deos ab aliquo se superiore & potentiore, â quo dependent in suo esse vel non esse, qui poterat ipsis æquè negare ac dare divitatem: Et ideò non censendi sunt pro diis, sed ille, qui fecit ipsos Deos, & qui est â seipso, ipse verus est DEUS. Dicere, quod aliqua res sit possibilis, est dicere, quòd dependeat à potestate alterius, quòdque possit habere, & non habere esse; adeòque imaginari sibi Deum possibilem, est dicere, non esse Deum. Si igitur dici non potest, quòd esse Dei sit vel impossibile vel possibile, quid restat dicere & exin deducere, nisi quòd actuale sit necessarium, quòd sit à seipso, quò æternum sit ac independens, quòd impossibile sit, quòd non sit: Cùm manifesta sit contradictio inter non esse & necessariò esse. Ex quo irrefragabilem hunc formo discursum: vel est impossibile, quòd Deus sit, vel est necessarium, quòd sit; atqui impossibile non est, quòd sit, ergo necessarium est, quòd sit.

Stultitia est credere, quòd nos simus, & non credere, quòd Deus sit.

O Ens entium, infinita bonorum omnium scaturigo! O Principium adorandum omnium, quæ sunt intra te, & illorum omnium, quæ sunt extra te! Quo modò essemus nos, nisi tu esses? Et quid habemus, nisi quod accepimus à te? Verùm quid est parva hæc entis portio, quam nobis dedisti, respectu illius immensi Essentiarum & quidditatum Oceani, Cujus æterna es scaturigo? An prætenderemus nos quid esse, & te esse nihil? Agnoscere nostrum esse, quod nihil est, & ignorare tuum esse, quod omnia est? Ah! si verum est, parvum hunc Entis & Veritatis atomum, qui se nobis prodit in Creaturis, nostrum lucrari animum; Síque tam certâ tenemus scientiâ, existere illas, ut nullus de hoc sit dubitandi locus; si denique intellectus noster parvæ hujus Entis & veritatis omnium Entium creatorum scintillæ, tantâ adhæret firmitate, ut nullâ persuaderi posset ratione, illa non esse; quàm firmitèr, quámque indu-

indubitantèr intellectus noster adhærere debet Reritati infinitæ circa Existentiam Entis infiniti, nempè Dei? Nam si veritas lucratur, & suaviter allicit intellectum nostrum, uti experientiâ docemur; quò luculentior erit Reritas, tantò fortius eundem allicere, tantóque hic firmius eidem debet adhærere: infinita igitur veritas Dei Existentis non solùm lucrari, sed etiam deglutire, & intra semetipsam absorbere debebit intellectus nostros, â quâ hi ita penetrentur, persuadeantur, convincantur, ut omnia, quæ vera esse possunt extra Deum, omnes scientiarum demonstrationes luculentissimæ, & quidquid per nos ipsos & experientiam sensuum nostrorum cognoscimus, & universalitèr omnia, quæ in creaturis veriora esse possunt, respectu ejus non videantur nisi levis umbra, tenuis phantasia, & quasi mendacium.

Nonne nos ignorantiæ & cæcitatis caligine totos involutos esse oporteat, quòd omni aliâ veritate magìs quàm illâ Dei Existentis alliciamur, afficiamur, occupemur. O æternum Entium omnium principium, si hominum animæ adhærerent tibi in terris, more illarum in Cœlis tibi adhærentium, tunc terra Cœlum evaderet: Quid enim tam firmitèr intellectum Angelorum & omnium Beatorum in Cœlis Deo conjungit, ut ne momento quidem se ab eo divellere, ob suavissimas, quas gustant, delicias, nec nova concipere vota possint, ob summam, quâ fruuntur, satisfactionem, nisi quia perfectê te cognoscunt veritatem æternam? Ipsæ clarè te cernunt, O Ens entium, te gustant, & totæ replentur suavitatibus tuis O Bonitas infinita! Si igitur anima tali ratione tota repleretur Veritate Existentis Dei, tàmque firmitèr ipsi adhæreret, nonnè Beata jam foret in præsenti vitâ?

Magnâ perfundebantur voluptate hi duo Neoconversi ex sermone Doctoris, quem respicere incipiebant magnâ cum Reverentiâ suum velut Apostolum. Non aspiciebant adhuc, nisi primam veritatis auroram; ingenti tamen omnimodam videndi diem ac lucem tenebantur desiderio; Instantissimè igitùr ipsum rogabant pro institutione magìs solidâ & perfectâ: qui ipsorum votis satisfacere ac communicare ipsis volens ex abundantiâ Cognitionum & piorum affectuum erga Deum, quibus ipse affluebat, incepit à Symbolo, cujus prima verba præbuerunt ansam novis difficultatibus, unde majores quóque nascebantur Cognitiones & notitiæ, sicuti videbis?

ARGU-

ARGUMENTUM.

qualis est impietatis credere plures Deos, quàm credere nullum.

2. *Probatio Unitatis DEI ex Tertulliano.*

3. *Ex Sancto Dionysio Areopagita, ratione, ac Testimonio Dei ipsius.*

ARTICULUS II.

SYmbolum, quod compendium est ac Epitome præcipuarum & fundamentalium veritatum â fide nobis propositarum, deducit nos in Cognitionem Dei *Trini & Unius*, Trium Diviniarum personarum, quæ nonnisi unam & eandem habent Essentiam, unam & eandem potentiam, unam & eandem auctoritatem. Primus Articulus hæc verba complectitur: Credo in Deum Patrem Omnipotentem factorem Cœli & terræ. An solus ergo Pater omnipotens est & Mundi Creator, interrogavit ipsum unus ex hisce duobus Discipulis? Cur illi soli attribuitur Nomen Patris & Creatoris, cùm tamen omnes tres nonnisi unicam habeant potentiam, unicam Auctoritatem. Verùm Nomen Patris omnipotentis dicit ipsi Doctor, non sumitur hìc pro solâ primâ personâ Sanctissimæ *Trinitatis*, sed pro omnibus tribus simul. Pater est omnipotens & Creator mundi; *Filius* etiam est Omnipotens & Creator mundi; *Spiritus Sanctus* similiter est omnipotens & Creator mundi; sed cùm omnes tres non habeant nisi eandem Divinitatem, & eandem potentiam, non sunt nisi unus & idem mundi Creator. Non nisi unicum mundum creare voluit, ut declararet nobis Unitatem Essentiæ suæ ex unitate sui operis juxta mentem sancti Augustini: *ut ex uno opere unus Artifex crederetur.*

Orat. Contra idola.

Sed quare non potius tres creavit mundos, reposuit alter, ut divinarum personarum nobis manifestaret *Trinitatem*! Certum námque est, hanc nobis minus unitate divinæ Essentiæ esse cognitam: hanc enim solo lumine naturæ cognoscere nobis licet: Et si tres habuissemus mundos, mundum *Patris*, mundum *Filij*, mundum *Spiritûs* Sancti, ipsa experientia nos docuisset, Tres esse Personas in uno solo Deo. Poterat abs dubio, reposuit Doctor, educere tres mundos è nihilo, sicut eduxit unum, terque decies centena millia tam facilè, quàm tres; Cum sit Omnipotens, & ipsius manus non sit abbreviata, sed quid contigisset?

Si idololatræ introduxerunt tam

Quare Deus nonnisi unicum creaverit mundum.

tam ingentem Deorum Numerum ex aſpectu unius duntaxat mundi; etſi ex eo ſolùm, quòd ſic compoſitus ſit è diverſis partibus, & magnâ diverſarum creaturarum copiâ, deſumpſerunt anſam fingendi tot Deos, quot conſpexerunt in Cœlis aſtra, & in terris elementa, Deum ignis, Deum maris, Deum Solis, Deum ſylvarum, & infinitas alias imaginarias ac fictitias divinitates, ita ut ſibi etiam è ſerpentibus & morbis fabricati fuerint Deos; nonne ſi plures fuiſſent mundi, jure meritiſſimo credere potuiſſent, tot ſaltem Deos eſſe, quot mundos, & unumquodq; ex his tam ſpecioſis operibus ſuum habuiſſe auctorem? Opus erat mundo viſibili, ad demonſtrandum viſibiliter hominibus, eſſe Deum, ſed nonniſi unico opus erat, ne forſan crederent, plures eſſe Deos.

Magis inclinamur ad credendum plures Deos eſſe, quàm ad credendum, eſſe Nullum.

Senſus divinitatis tam naturalis eſt, támque firmiter impreſſus animis hominum, ut majori ferantur facilitate ad credendum, plures eſſe Deos, quàm difficultate teneantur ad perſuadendum ſibi, nullum eſſe Deum: hinc videmus, multò majorem idololatrarum, quàm Atheorum numerum eſſe ac reperiri in mundo. Nihil ominùs duo hæc extrema æqualis ſunt impietatis, ſive credere non eſſe Deum, more Atheorum, ſivè plures Deos ritu idololatrarum; Et geminæ hæ fundamentales Religionis veritates, utrámque hanc impietatem deteſtantes, ſunt pari ratione infallibiles: prima, Deum eſſe; Secunda, non eſſe niſi unum verum Deum. Veritas & unitas Dei exiſtentis ſunt omninò inſeparabiles.

Multitudo falſorum Deorum probat, non eſſe niſi unum ſolum.

An auditu quid gratius diſcurſu Tertulliani, quem format hâc ſuper re, unitate nimirùm Exiſtentis Dei? Cùm videret idilolatras falſis ſuis circumfuſos Dijs, ex horum multitudine probat, ac ipſoſmet ad Confitendum inducit, eſſe non poſſe, niſi unicum verum Deum. Ita, inquit ipſis, admitto omnes veſtros Deos; Sed hi priùs erant homines: non habentes divinitatem, cujus virtute conſtituerentur & evaderent Dii? Neceſſum fuerat, hanc ipſos accepiſſe ab alio, qui illam habuerat à ſemetipſo; vel ſi negatis, quenquam eſſe, qui hanc tribuat, quomodo dicere poteſtis, plures eſſe, qui ipſam recipiant?

Forſan creditis, quòd dederint hanc ſibimetipſis; ſed ſi facultatem habuerunt ſemetipſos pro arbitrio ſuo conſtituendi Deos, cur id non fecerunt mox à principio? Cur adacti ſunt, agere prius homines miſeros ac mortales, priusquàm immortales agerent Deos? Nemo ſe privat felicitate, quamprimùm

 hâc

hâc frui fuerit concessum. Sed quod sibi ipsis dare non potuerunt, cùm illud non habuerint, necessum erat illud accepisse à quodam alio, qui id habuerat à semetipso, nec alteri referebat acceptum. Et hic primus est, qui solus divinitatem possidet, & sinu suo tanquam proprium suum Thesaurum constringit, quem nos credimus & profitemur, solum & unicum esse verum Deum.

Sancti non sunt Dii.

Non dicimus more vestro, quòd ipse faciat Deos: fatemur quidem ipsum remunerari virtutes hominum, illósque, qui meritis fuerint præstantes, extollere in Cœlum, ad communicandam illis gloriam suam, sed quòd Deos ex illis faciat, non asserimus: agnoscimus illos velut Sanctos & fideles Dei Servos, non autem tanquam Deos, qui suam cum ipso dividant Divinitatem. Cœteri omnes, qui vitam duxerint insuetis infamem vitiis, æquisfimâ justitiæ ipsius sententiâ, suppliciis deputantur æternis, velut incestuosus vester Jupiter, Sanguinarius vester Mars, insignis Prædo vester Mercurins: Vos adoratis illos velut Deos, nos autem despectui ipsos habemus, & cum horrore aspicimus veluti damnatos.

lib. I. c. 3.

Et alibi disputans contra Marcionem volentē admittere duos Deos, memorabilem hanc exaravit sententiam: *Deus, si non unus est, non est.* Dicit, quod si Deus non sit unicus, non sit Deus. Et Ecce, quàm eximiè discurrat ad stabiliendam suam propositionem. Nemo est, qui loquens de Deo, juxta dictamē propriæ Conscientiæ suæ non dicat, Deum esse *supremum omnium Entium.* Jam Conditio entis supremi est, ut nec superiorem habeat, nec æqualem: Nam si habuerit superiorem, non est supremum, cùm aliquid habeat supra se; Et si habuerit æqualem, non est super omnia entia, cùm aliquid habeat sibi æquale, quódque sibi in nullo cedat. Videre quidem erat quandóque duos Imperatores, idem omninò Regnum administrantes, híque ambo duo æquales fuerant, verùm ipsi non erant supremum Ens, eò quod ambo dependerent à Deo. Gloriosum hoc & supereminens Elogium supremi entis, non potest nisi uni Soli convenire.

Non potest esse nisi unicum Ens supremum.

Vel si Marcion obstinatè defendere velit dualitatem Deorum suorum, interrogo ipsum: Suntne omninò æquales, aut omninò similiter inter se, vel an habent aliquam inter se differentiam? Si in omnibus sint similes, ita ut nihil sit in uno, quod non sit in altero, jam non sunt duo, sed est idem & unus Deus, cùm nihil sit, quod ipsos distinguat.

guat. Si sint dissimiles, ita ut quivis illorum habeat aliquid, quod non habet alter, neuter illorum erit Deus, eò quod ambo sint imperfecti; vel denique, si uni tantùm illorum, aliqua desit perfectio, hic non erit Deus, & alter, qui omnes habet, solus remanebit Deus. Omninò igitur verum est, plures quàm unum solum Deum verum esse non posse; Verissimúmque esse effatum Tertulliani: *Deus, si non unus est, non est.*

Divinus Areopagita hanc in rem, libro de Divinis Nominibus aliud quid exaratum reliquit tam sublime, támque profundum, ut qui illud benè intelligeret, ad oculum videret necessariam esse Unitatem Dei Existentis: *Deus totum in se uniformiter praeaccipit.* Affirmat, quòd Deus sibi assumat totum esse, quòdque illud possideat in perfectâ uniformitate, sicut & totum esse anticipet in plenâ hâc possessione. Hæ sunt tres admirandæ veritates, nonnisi tribus verbis inclusæ. Inprimis dicit, quòd Deus accipiat in se totum esse: Jam totum non potest esse nisi unicum & solum; & si totum esse habeat inseipso, nihil jam relinquit pro alio. Secundò dicit, quòd possessio totius esse sit uniformis in Ipso: Non enim hìc res agitur, sicut in Creaturis, quæ compositæ sunt ex pluribus partibus inter se valdè diversis, quæque nunquam omnes perfectiones suas habent æquales: Sed omnia sunt tam uniformia in Deo, ut esse ipsius infinito modo simplex non habeat partes se componentes, nec aliqua ipsius perfectio sit inæqualis aliis, nec ab aliis diversa, imò nec aliud quid sit, quàm aliæ. Omnes sunt infinitæ eâdem infinitudine, omnes eandem habent bonitatem sibi communem, & omnes demum non sunt nisi simplicissimum quid cum Essentiâ Divinâ: id quod facit, ut omnia in Deo se reducant ad unam simplicissimam unitatem. Tertiò adjungit, quòd præveniat & anticipet totum esse ac omne Ens in plenâ possessione entis in se accepti, hoc est, quod ipse sit supremum totum ac summum omne à seipso ab æternitate, abs eo, quòd aliquid potuerit vel præcedere ipsum, ad limitandum ipsius esse, vel concomitari, ad hoc cum ipso dividendum. Ex quo concluditur, absolutè necessarium esse, ut esse Dei sit unicum, qui est totum, quia est totalitèr, & quia est semper.

Quàm Creaturæ sint Nihil.

Doctrina hæc non leviter extollebat audientium animos, ipsisque sublimem insculpebat idæam essentiæ Dei; Sed dare manus adhuc cunctabantur, eò

quod, quod audiêrant, experientiam sensuum nostrorum oppugnare videretur. Si verum est, Deum includere in se solo omnem latitudinem Entis, sequitur ex hoc, omne: quod ipse non est, haud esse, adeòque præter ipsum haud esse, nisi purum Nihilum. Quid igitur tot res sunt, quas videre est in universo mundo? Nihil, respondit Doctor; Omne, quod Deus non est, nihil est. Proprium Deo est esse omnia, & proprium Creaturæ est esse nihil. Deus possidet omne esse à seipso ab æterno, & Creaturæ portio erat purum Nihilum ab æterno: A se ipsâ ergò nihil est, & extracta est è Nihilo ab omnipotentiâ DEI, & nunquam non tantâ erga nihilum fertur proclivitate, ut si fortissima illa manus, quæ ipsam inde quasi vi factâ avulsit, unico momento ab illius conservatione desisteret, mox in illum nihilum relaberetur. Ecce quare dixerim, ipsam propriè loquendo esse non habere, cùm hujus possessionem non habeat ex propriâ suâ naturâ, sed solummodò quasi commodatò acceptam; ipsius autem propria & naturalis possessio est purum nihilum.

Comparatio existentiæ Creaturarum cum existentiâ Dei.

Verum quidem est, Deum, dum extraxit Creaturas è nihilo, communicâsse ipsis parvum aliquod esse; sed hoc non est infinitum illud & necessarium esse, quod Deus solus possidet, sed est tandummodò parva quædam illius umbra: haud aliter, sicut parva illa puncta lucis, quæ apparent in guttis roris, quæ pendulæ conspiciuntur ab Extremitatibus plantarum oriente Sole, recipiunt quidem parvum aliquem splendorem Solis, sed non ipsum esse Solis: Sic omnes Creaturæ habent quidem aliquid à Deo, non tamen habent esse ipsius Dei, videmus in ipsis pulchritudinem, magnitudinem, durationem, Bonitatem, Sapientiam, fortitudinem, & omnia plena parvis hisce imitationibus perfectionum primi hujus entis: Sed si omnia hæc comparentur cum infinitâ pulchritudine Dei, cum ipsius immensitate, æternitate, infinitâ Bonitate, omnipotentiâ & omnibus infinitis perfectionibus essentiæ ipsius, videbis & fatebris non nisi minimum nihilum hæc omnia esse respectu Magni illius *Omnis*, hujúsque summi ac supremi *Totius*; Nam denique nihil habent ex omni illo esse, quod est in Deo. Sed Deus possidet in se totum ac omne esse, quod ipsæ habent, modo tam sublimi ac excellenti, ut nobis sit prorsus incomprehensibilis. Verum igitur est, quòd Deus sit omnia à seipso, & quod Deus non est, nihil sit à seipso.

Ah!

Aspectus Dei Existentis humiliat Creaturam.

Ah! quàm profundâ veneratione anima, quæ vel parùm hanc agnoscit Veritatem, fertur & afficitur erga infinitam magnitudinem Dei! Adorat ipsum, admiratur ipsum, ac tota in abyssis magni hujus totius absorbetur. Ah! quàm annihilatam se comperit coram oculis ipsius, quàmque procul se aberrâsse agnoscit, magni semetipsam faciens, dum intuetur abyssum sui Nihili, respectu infinitæ sublimitatis Essentiæ Dei! Sed quanto superabundat gaudio, dum considerat opus se esse tam magni Dei, tanto se insigniri honore, ut pertineat ad ipsum, pro ipso solo creatam se esse ab ipso, & non tantùm, ut suâ utatur operâ, sed etiam ut suas secum capiat delicias, ut se sibi revelet, secum agat velut cum amicâ & intimè conjunctâ, se tantis repleat favoribus, ut tandem elevare velit usq; ad Thronum gloriæ & magnitudinis suæ! Quomodò, O infinita Magnitudo, te eò úsque inclinas ac descendis, ut æstimare digneris parvum hunc, quem ex nihilo extraxisti, atomum? Rapitur extra se infelix hæc anima, & hâc veritate semel benè gustatâ, ita à Magnitudine Dei & puro illius, quod Deus non est, nihilo penetratur ac absorbetur, ut nil nisi Deum ubique sibi occurrentem aspiciat, nihilq; imposterùm amplius æstimare, amare, desiderare possit, quàm Deum. Cœtera omnia Cordi ipsius mortua, & oculis ipsius sunt annihilata.

Infelices essemus si plures essent Dij.

Sed summus gaudii ipsius est apex, quod noverit, nonnisi unicum esse Deum, cujus ipsa sit Creatura, qui solus suæ sortis sit arbiter, â quo omnis sua dependeat felicitas, & in quo solo inveniat, quo satiare se possit. Ah! quàm infelix ipsa foret, si per impossibile plures esset numerare Deos! siquidem quivis ipsorum exigere ab illâ posset summam ipsius adorationem, omnia ipsius servitia, totum ipsius amorem. Non est ipsa solvendo uni Deo, quod ipsi debet, quomodò suâ se obligatione exsolvere ac liberare posset erga alios? Si mandarent ipsi contraria, quo more omnibus gereret morem? Si sua obsequia, si amorem suum consecraret uni, omnes alii, quibus hæc abnueret, exin offensi, tot ipsam obruerent Calamitatibus, quot Deos sibi haberet infensos. Sed quàm felix est, & quàm solidâ fruitur consolatione, dum novit, quòd non nisi unicum Deum habeat, quem amare, non nisi unicum Dominum, cui servire, non nisi unicum Summum Bonum, quod desiderare & requirere debeat; quódque in ipso inveniat omnia, idque unicum possidendo, bono-

bonorum infinitorum possideat Thesaurum.

Una anima Sola, unum Solum habet Deum.

Hinc cum aliquando quæreret Religiosus quispiam ex Magno illo rerum Cœlestium contemplatore Fratre Ægidio, uno ex primis sociis Seraphici Patris Francisci, quid sibi faciendum, ut illam, quam anhelabat, quantocyùs assequeretur felicitatem, quæ alia non erat, nisi quâ viâ perfectè posset placere Deo, is cum magno Spiritûs fervore respondit ipsi: Canta mi Frater, sed canta ex toto corde tuo, *Unus Uni, Una Uni*; id est, unus Deus, uni animæ, una anima uni Deo. Memineris animam tuam non nisi pro Deo solo esse Creatam, ipsam esse unicam ex omnibus inferioris mundi Creaturis, Cui dederit capacitatem & facultatem se agnoscendi, seque amandi; Hæc sola est fœderis sui arca, quam sibi ipsi præparavit velut sanctuarium tam sacrum, ut nulli liceat introitus, nisi sibi soli; abs eo, quòd vel unica è Creaturis, sive corporalibus, sive spiritualibus, sive Dæmonibus, sive Angelis etiam Beatis facultatem habeat propius accedendi ad intimum hoc animæ tuæ penetrale, quod verum est Tabernaculum Dei cum hominibus, ubi ita sibi complacet habitare, ut post Divinam suam essentiam nil magis in deliciis habeat, quàm pacificâ quiete frui in sinu animæ tuæ.

Quare Deus nostram fecerit animam ad suam similitudinem.

Omnes homines magni hujus mundi inquilini & accolæ, sunt totidem parvi mundi; sed horum quilibet non habet nisi animam unam, quia non est, nisi unus Deus, qui ipsam consultò & debitâ quasi operâ creavit pro se; quam etiam creando honoravit charactere & notâ similitudinis suæ, sicut collocari soleant insignia & inscriptiones super frontispicia palatiorum Principum & Magnatum; ad innuendum, quod, licet omnes Creaturæ Dominii jure ab ipso possideantur, nostra tamen anima signata sit velut augustum ipsius palatium, ubi habitare & suas capere velit delicias. Magnitudo, quâ ipsam insignivit ad se recipiendum, tam vasta est & ampla, ut in se complecti ac constringere possit omnem Dei immensitatem; Quin & Solus Deus est, qui ipsam implere, ipsam possit satiare. Sic est, O Anima mea, in profundâ hâc Cordis solitudine, cui nunquam non immorandum tibi, invenies Deum, qui suas tecum capit delicias, & cupit, ut tu tuas quóque capias cum ipso; Contentus enim non est, nisi deliciæ sint reciprocæ. Hic te Solam cum solo oportet conversari & quotidie occinere

cinere Cordi! *Unus Uni, Una Uni.*

Deut 32. Deus nostram invitat animam, ut nihil præter se aspiciat.

Ipſe te propriâ docebit experientiâ, quod aliàs ſuo dicebat populo: *Videte, quòd ego ſim Solus, & Non ſit alius Deus præter me.* Quaſi dicere vellet: Nolite ſervire alteri, nec veſtrum dividite amorem, nec tot vanis ſolicitudinibus veſtrum diſſipate animum; totum Cor veſtrum mihi debetis; Nam ego ſum Solus Dominus Deus veſter: Nolite anxiè parare bona, quæ pereunt; Ego bonorum infinitorum theſaurus ſum, qui vos locupletabo; Nam ego Solus ſum Dominus Deus veſter: Nolite inhiare delectationibus humanis nec ſenſuum voluptatibus, quæ minores ſunt votis veſtris, ut hæc valeant implere; Ego deliciarum æternarum fons ſum & origo, quibus te ſatiare, & ſatiando Beatum reddere & valeo & volo; Nam ego ſolus ſum Dominus Deus veſter. Ah! ſi verum eſt, o Anima, quòd, cùm fruerer ab æterno omni honorum abundantiâ, honoribus ac deliciis infinitis in proprio ſinu meo, egreſſus ſim extra memetipſum, ut quærerem delicias meas non cum aſtris, non cum plantis, non cum floribus, non cum auro, non cum lapidibus pretioſis, nec cum aliâ quâcunque Creaturâ, ſed tecum unâ & ſolâ: Nonne & tu, quæ inta temetipſam non invenies niſi peccata, niſi dolores ac miſerias, extra temetipſam deberes egredi, ad fruendum mecum in intimo cordis ſacrario, veris ac ſolidis, quæ beatam te reddere poſſint, voluptatibus ac deliciis?

Ita eſt, tam felix & Beata eſt anima mea, quàm unquam & uſquam eſſe poſſit in terrâ, quando ſemel invenit & Deum guſtavit in intimo cordis ſui. Novit ipſa propriis edocta experientiis, non eſſe niſi unum Deum, & hunc Deum infinitam eſſe Bonitatem. Apage, apage vobiſcum, O Mundi Crepundiæ, exclamat accenſo cum cordis jubilo; infinitus jam mihi theſaurus eſt, quo mea plenè ſatiantur vota, exhilaratur vita; nihil deinceps vobiſcum mihi Negotii. Valete omnes Creaturæ, relinquite me Solam cum Deo ſolo; Solæ deliciæ meæ deinceps erunt, abs metâ modulari dulce melos & Carmen meum: *Unus Uni, Una Uni.*

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Maxima infelicitas animæ, quæ plures sibi Deos fabricatur è vitiis ac passionibus suis, nec non vanitatibus mundi.*
2. *Qua ratione propriis suis erroribus revocari possit ad meliora.*

Articulus III.

OMnes tantam hauriebant voluptatem è Verbis devoti ac Sapientis hujus doctoris, magìs è corde, quàm ore ipsius profectis, ut optarent, ne unquam finem faceret dicendi. Sed institutum interpellavit sermonem illustris cujusdam fœminæ adventus, quæ accesserat eò aliquid apud ipsum quæsitura solatii, Cujus tantam abundantiam effuderat in illos. Erat hæc splendido loco fœmina, quæ tota sui oblita ac perturbata videbatur; adeò usque penetraverat & animum ipsius occupaverat dolor, ut omnem aliam ipsi adimeret Cogitationem; citatis advolabat passibus, Societati se adjungens, abs eo, quod adverteret, num species, quam præferebat, externa, benè vel malè esset composita: eo ferè modo, quo olim Magdalena intravit domum Pharisæi, in mediam irrumpens Concionem hominum, non considerans horam Convivii, tota quanta abrepta affectibus, adeò stimulantibus cor suum, ut non attenderet nec curaret scommata ac dicteria, quorum sese exponebat aculeis, modò cœlestem animæ suæ inveniret medicum, quem quærebat, modò se posset ad pedes illius prosternere, illósque suis irrigare lacrymis: *quæsivit Piâ impudentiâ Sanitatem.*

Hæc pari ratione ferè videbatur affecta, nisi quod imparia & contraria fuerint animæ ipsius sensa; dolori namque suo mixtam ostendebat ferocitatem quandam ac iracundiam. Si quandóque respiceret Cœlum, videbatur id facere oculis indignatione plenis; erumpebat etiam in verba quædam submissâ omninò voce prolata ac mediâ tantùm ex parte intellecta, quæ horrore tamen aures percellebant, tantam spirabant desperationem & impietatem. An igitur aliquis Deus est? Ubi est hic Deus? An obsurduit? an cœcutit? Illustris Domina, dicebat illi, quem visitatum venerat, video dolore te obrui; quid est, quod adeò te affligit? Domine; reposuit ipsa, vides miserrimam ac fidelissimam coram te Creaturam, quæ vivere possit super terram:

terram: Job nonnisi ruditer delineata miseriæ erat imago; Ego consummatæ infelicitatis perfectissimum refero simulacrum; meis námque miseriis nil est, quod adjici possit.

Hâc super re cœpit ipsi enarrare Calamitatem ad desolationem statûs sui; quâ ratione vixerit olim omni conspicua honore, splendore familiæ; bonorum copiâ, nullâ non prosperitate, quæ suæ Conditionis personam reddere posset fortunatam; quod, postquàm longo tempore vixerat orba viro, nullis pepercerit impensis, ut unicum, quem habebat, filium benè educaret, ísque eo jam loco esset, ut amplissimis fortunæ muneribus mox decorandus, iisdem universæ familiæ majorem tùm decorem, tùm splendorem, quàm unquàm habuerit additurus haud inaniter crederetur: modò autem videret omnem suam succisam spem, omnia sua consilia, inopinatâ illius, qui hæc sustentare debuerat, morte, in nihilum redacta; sicque unà se illicò exutam bonis, amicis, honore, ac omni vitæ voluptate; adhæc omni ex parte, unde olim fulciebatur subsidio, jam supprimi, concuti & quassari non nisi persecutionibus ac injuriis; adeóque videri, universum adversùs se conspirâsse mundum, ad faciendum se fœminarum omnium infelissimam. Audiveram semper, aliquem esse Deum, qui miseriis compateretur humanis, & confugientium ad se in suis necessitatibus exaudiret preces. Sed ubi est ille Deus, qui toties à me invocatus non audivit, sed dereliquit me?

Domina, ajebat ipsi, optimus hic Dei Servus, præ compassione ingemiscens miserabili ipsius statui: Ecce tibi omnem infelicitatis tuæ Origienem. Tu nescis, ubi sit Deus ille verus, qui vivos ac veros humanæ felicitatis fontes suo complectitur sinu; nunquam hucúsque ipsum agnovisti; ingentem adorâsti falsorum Deorum numerum, in quibus dum tuam collocabas fiduciam, ingemiscere jam debes, te ab illis in necessitate tuâ derelictam. Honor mundi erat idolum, cui sacrificâsti bona tua, curas tuas, affectus tuos, totum cor & totam animam tuam. Divitiæ idola erant, quibus adorationis cultum & cuncta tua impendisti obsequia, illis velut unico rei ac spei tuæ innixa fulcimento. Voluptates, prosperitates, amici, fortunæ commoda, ac omnia mundi phantasmata, falsa erant simulacra, quæ omnem tuam rapuerunt æstimationem, omnem affectum. Dum ipsis te totam devovisti, audisti quidem, aliquem esse Deum, sed in ipsum non credidisti, vel sal-

Infelix, qui confidit in alio, quàm Deo.

rem nullo ipsum habuisti loco, nihili fecisti.

Ubi sunt modò omnes Dii tui, in quibus confidebas ? Dic illis, ut surgant & opitulentur tibi in magnis hisce, ad quas redacta es, angustiis ac calamitatibus: Quandoquidem fideli semper ipsis adhæsisti famulatu, dic, ut sibi præstita agnoscant obsequia, & fortunæ favores modò tuis obsequi faciant votis, uti spoponderunt Nonne deceptam te cernis, dum servitio unius & solius Dei spreto ac derelicto, in quo solidam invenire potuisses voluptatem, tot falsos amplecti voluisti Deos, quos vesana mundi vanitas sibi stolidè fabricatur? Vide, quàm inani te spe lactatam, nonnisi luctu tandem repletam dimittant ac deserant. Revertere ergò tandem in temetipsam & proprio edocta experimento agnosce, non esse nisi unicum verum Deum, in quo qui confiderit, sicut mons Sion, non commovebitur, nec unquam confundetur.

Deus audit afflictos, sed vult, ut perseveremus in oratione.

Ne mireris, si videatur paulisper abscondere faciem suam, teque ad se recurrentem despicere, cùm tanto tu tempore despexeris ipsum velut alienigenam & incognitum; & licet modò ipsum inquiras, hæc non facis nisi compulsa & quasi necessitate; ex solo tui amore, & nullatenus ex amore erga ipsum? Ne obstupescas, si videatur obturare tibi aures suas, surdóque te canere fabulam; dum precibus tuis inexorabilem se demonstrat, cùm & tu quasi aurium usu capta, voci gratiæ ipsius, interius tibi loquentis te surdam tamdiu præbueris. Sed interim ne pigeat ferire abs feriâ & intermissione ostium divinæ miserationis ejus; nam omnia se daturum promisit perseverantibus in oratione: petite & accipietis, pulsate, & aperietur vobis: Ne credas, te derelictam ab ipso, Cruce, quam toleras, te videns onustam, cùm potius paternæ ipsius providentiæ hæc favor sit, cujus si valorem cognoveris, condignas ei haud poteris exsolvere grates. Aperi oculos tuos, & vide, quanto miseriarum onere te alleviet, quantam bonorum copiam harum loco tibi offerat & conferat, quantúmque felicitatis cumulum hâc viâ tibi adjiciat, aggreget, cöacervet.

Tyrannis mundi est sæva & crudelis.

Imprimis mancipium eras vanitatis, avaritiæ, voluptatis, passionum ac omnium mundanarum levitatum sub legibus mundi, non anhelans nisi ad bona fortunæ pro te ac sobole tuâ. Nonne sub illarum jugo ingemiscebas jugiter? quantæ solicitudines! quanti timores, quanta tædia, quantæ æmulationes lancinabant animum? Quid non tenta-

tentabas pro obtinendâ quiete, dum ex unâ parte te ſtimulabat vanitas ad ſaciendas magnas impenſas, ut te oſtentares, & ex alterà parte tibi illas inhibebat avaritia, ne forſan aliquam incurreres jacturam, patereris incommodum? quantum cruciabaris, dum aliquam felicitatem aucupabaris temporalem & alius tibi obluctans hanc tuo occupabat damno, reportabat præjudicio? quanta erat tua ſervitus, quantus famulatus, dum pſeudoamicorum prenſatura benevolentiam, tua cogebaris ipſis deferre obſequia, ut referres, quò tua collimabant conſilia, quæ ſuâ tamen deluſa ſpe non deſinebant niſi indolos, fucos, perfidias? Fatere, vernarum vitam non magis infelicem eſſe conditione eorum, qui vivere volent juxta mundi normam ac formam. Nonne ingens hæc Dei miſeratio eſt, quod repente hâc te ſervitute eripere, & in eam te libertatem voluerit aſſerere, ut nihil amplius cum mundo eſſe tibi poſſet negotii! Verum quidem eſt, quod, dum factâ vi te inde avulſit, non abs dolore id fuerit factum, ſed eo ferè modo, quo vitioſus alicui evellitur dens; Evulſionis ſanè non vulgaris eſt dolor; ſed diu non durat, ſed momento quaſi liberat à pœnâ & longâ magnorum dolorum ſerie.

Unus Deus ſolus eſt ſolatium omnium miſeriarum humanarum.

Si miſericordia ipſius erga te hic ſuos collcâſſet limites, abundè ſatis te obligaret, ad perpetuas ipſi pro tanto favore reddendas grates: Sed plura fecit adhuc: nam dum falſis te exuit bonis, quæ nonnlſi vera extabant, multúmque te vexabant mala, aperuit tibi theſaurum bonorum tam veracium, meracium ac ſolidorum, ut ſi ex illo haurire volueris, negotio facillimo omnium feliciſſimum te reddere poſſis in mundo: Et hic theſaurus alius non eſt, quàm ille ipſiſſimus, magnus ille bonorum infinitorum oceanus, ex quo quicúnq; hauſerit, abundantes invenerit, ſuum quo cor ſatiari poſſit.

Innumerorum experientiæ famulorum ac famularum Dei id ad oculum demonſtrant. An quiſpiam in mundo majori, quàm illi, perfunditur voluptate? Illi námque poſſident omnia, quibus cordis humani vota poſſent occupari. Inprimìs abundant honore; ſiquidem majori ſibi vertunt honori, dum fideliter ſua Deo exhibent ſervitia, quàm ſi ad clavum ſederent imperii, totíque mundo juſſa darent, animo firmiter perſuaſi, quòd Deo ſervire, regnare ſit: Deinde bonis affluunt, cùm enim habeant Deum tanquam pretioſiſſimum ſibi theſaurum, bonum poſſident infinitum; nec omni ex

Indiis auro arcis suis occluso, ita sese beatos æstimarent, sicut dum vero sanctæ Charitatis auro animas suas vident locupletatas. Denique satiantur voluptatibus magis copiosis, deliciosis, illecebrosis, quàm totus date vel propinare posset mundus, cùm illas hauriant ex ipso fonte deliciarum æternarum, quæ ipsam lætificant Civitatem Dei, quibus ita omnem supra modum perfunduntur, ut in ipsâ etiam cruce, in laboribus servitutem Dei concomitantibus miram inveniant & degustent suavitatem.

Qui possidet Deum, est contentus.

Dicendum omninò est, ipsos solidâ & prorsus insolitâ perfundi voluptate, quam mundus non novit, cùm nec minimo ferri possent desiderio erga illa omnia, quibus mundi asseclæ omnes suos dicant ac consecrant affectus. Non enim ambiunt, nec abeunt post mundi gloriam, sed hanc velut scoriam contemnunt, & fugiunt tanquam fumum: Non inhiant anxiè comparandis facultatibus perituris, sed flocci has faciunt velut paleas ac fœnum. Sensuum voluptates velut cœnum æstimant & aspiciunt cum horrore. Interroga, quò collimint ipsorum vota: Non alium his scopum præfigunt, nisi quem jam possident, Deum, in quo inveniunt totum, quo delectari, quo satiari valeant. Gaudium & pax, quibus cor ipsorum affluit, usque in ipsam diffluunt faciem, ita ut quisquis ipsos viderit, debeat fateri nusquam plus gaudii, nullibi plus esse solatii.

Domina hæc, quæ nunquam gustaverat Deum, probè perspiciens, se hactenus ignorâsse illum, à quo solo in tantum poterat felicitari, quantum fuerat hucúsque infelix, avidas his omnibus præbebat aures: Dixisses ipsam non absimilem Nicodemo, quando audiens Christum sibi loquentem de Regno Dei, admirabundus eidem respondit: *Quomodo possunt hæc fieri!* Ecce summam quidem felicitatem sed quâ viâ huc pertingam, jam utcúnque consolata interrogat: quâ ratione post tantam à Deo alienationem, propius ad ipsum accedere potero? Et quomodò omnia in ipso potero invenire, quæ hactenus nunquam ipsum quæsivi?

Deus facilè invenitur & possidetur.

Prosecutus igitur discursum ajebat illi, maximam hanc esse animæ felicitatem, quod, dum semel firmiter persuasa est non nisi unicum & solum esse Deum verum, animosè secum statuat, nulli deinceps, nisi illi soli adhærere, qui tam facilè inveniatur, ut præveniat quærentes se; tam promptè possideatur, ut omnibus se amantibus liberaliter tribuat ac donet seipsum.

Ah! si aliud non esset, nisi intolerabilis labor, quem sustinere oportet in acquirendis mundi bonis fallacibus, falacibúsque ejusdem solatiis nonne abundè hoc esset ad ingenerandum animo eorundem fastidium? Et si aliud non foret, nisi maxima promptitudo in inveniendo, & possidendo Deo, nonne hoc omnes deberet allicere, omnes ad ipsum trahere? Ama ipsum & possides. Bona animæ desideria ipsum quærunt, perseverantia invenit, amor possidet. Ecce totum, quo tibi constabit, laborem. Si Deum amare nôsti ex toto corde tuo, in instanti possessionem adis boni infiniti.

O Bonitas Unius Veri DEI, quem adoro, infinita ac immensa, quàm prompta est ergò te acquirendi facultas, quàmq; pretio levi te nostris tribuis ac donas animabus! ut tuo fruamur, alterius non est opus favore; non enim est ulla ad favorem magis prona bonitas, quàm tua: Sed nec opus est mediatore, qui accessum ad te paret, quemcúnq; accedere volentem amplecteris, neminémque à te repellis; non abjiciendus est animus, si quis non polleat arte vel ingenio, nec aliis vel naturæ vel fortunæ dotibus, nihil horum requiris, sed acquireris, dum cordialiter à quocunque amaris: Et tamen videtur, vix quenquam esse, qui hoc te pretio habere velit. An ergò sit nimius hic labor? Sed quis unquam laborem invenit in illo amando, quod infinito est modo amabile? Vel an res illo non digna sit labore? Sed nemo conqueritur de laboribus subeundis pro mundi crepundiis, qui intolerabiles tamen sunt; Et sit, qui credat, Deum dignum non esse, minimo adhuc essemus felices, si omnibus obruti laboribus, quos à protoparente nostro gemebundi exantlârunt & exantlabunt omnes mortales úsque ad ultimum, qui nascetur, adire possemus possessionem boni infiniti; Cùm certi simus, omnes hosce labores fore momentaneos & mox transituros, pretiosam autem illam possessionem fore æternam.

Addere plura haud opus erat. Hæc fœmina, quæ accesserat totâ desperatione affecta, retulit gradum plena solati, Benedicens Deum in corde suo eandem ob causam, quâ prius ad blasphemandum fuerat inducta: siquidem clarè intuebatur dispositionem providentiæ ipsius super se plenam miseratione, quam exhibuit, dum idola sua contrivit, & ad beatam deduxit necessitatem, deinceps omnia quærendi in ipso solo, utpote exspoliata omnibus, è quibus extra ipsum haurire poterat solatium.

tium. Aufer omnia, mi Deus, dicebat, ex eo in ſemetipſam reverſa, perfice opus tuum, exue me omnibus præter te; ſat dives ſum, conſolata abundè, ſi ſolus mihi maneas ſuperſtes. Miſericordias tuas in æternum cantabo, quæ reperire me fecerunt Deum in jacturâ creaturarum, quas perire fecerunt. O Felix jactura, quæ tam ingentem conſignavit mihi theſaurum! Ah! ſi in facultate meâ eſſet modò omnes poſſidendi facultates ac proſperitates, quibus olim in mundo affluxi, vel quibus adhuc affluere anhelavi, quàm longè minoris illas omnes penderem, quàm unicum cordis deſiderium, quâ unicè tua tota eſſe volo in tempore & æternitate.

CONSULTATIO VI.

De Trinitate Divinarum Perſonarum.

Myſterium Trinitatis deprimit doctos & elevat indoctos.

QUi dicunt, adorandum Sanctiſſimæ *Trinitatis Myſterium* non intelligi, niſi à doctis & magnâ ingenii laude præſtantibus, nec agendum de argumento tam ſublimi cum ſimplicibus, rem in contrarium omninò detorquent ſenſum. Verum quidem eſt, hoc eſſe ex omnibus noſtris Myſteriis præcipuum, quod intellectu minus comprehendi, verbus minus poſſit explicari: Sed id ipſum quóque eſt, quod altius extollit intellectum ſimplicium, magis deprimit, confundit ac humiliat mentem ſapientûm & doctorum. Non ipſorum eſt, de his loqui, cùm omnia, quæ lumine ſcientiarum acquiſitarum circa hæc intelligere poſſunt, nihil ſint reſpectu eorum, quæ fides de his docet fideles vel plurimùm ignaros. Divina hæc fidei lumina, quæ deſcendunt de Cœlo, ad illuſtrandas Chriſtigenarum mentes ingenii acie minus inſtructas, confundunt omne robur, vim & congenitum acumen virorum ſapientiſſimorum. Tacendum igitur ſapientiſſimis quibúſque in hoc argumento, ad addiſcenda ex ignorantibus divina oracula, quæ Deus abſcondit à prudentibus & ſapientibus, & revelavit ea parvulis, id eſt, humilibus. Et tandem ad demonſtrandum tibi hoc experimento magis uculento, congregemus hic viros totius mundi ſapientiſſimos; Eligamus ex illis ingenia magis eximia, magis ſubtilia, magis illuminata, magis acuta, magis arguta; Accipiamus illos, qui

qui in omni scientiarum acquisitarum genere sint magis versati, latius diffusi, altius rimantes, profundius scrutantes; sintque hi centeni vel quingenteni ex cœteris omnibus præelecti, tanquam illorum peritissimi, expertissimi, spectatissimi; abs eo tamen, quod unquam fuerint aliquâ fidei divinæ tincturâ imbuti. Statuamus, collocemus in celebris hujus concionis medio unicum Christianum non aliâ instructum litteraturâ, nisi illâ, quâ fuerit ornatus à fide, vi cujus saltem discurrere possit de fidei ac Religionis suæ Mysteriis: insuper autem spiritu humilitatis munitum, uti olim fuerat *Christus JESUS*, duodecim infans annorum, inventus in templo, in medio doctorum, illos audiens & interrogans: Et videamus, an aliquis ipsorum, vel omnes simul, intelligere aut capere poterint unicam solam earum, quas his proponet illis, stupendarum veritatum, quin potius in stuporem harum auditione sint rapiendi: videamus, an futurum non sit, ut sibi incomprehensibilia addiscant ab illo oracula, quibus intellectus ipsorum adeò extollatur in altum super omnes Cognitiones humanas, ut si centum annis Scholarum suarum frequentâssent limina, tanta scientiarum lumina acquirere nunquam potuissent.

Omnes mundi doctores absque fide, sunt discipuli alicujus Christiani.

Hoc Experimentum, quod plurimùm nobis inserviet ad explananda satis clarè pulcherrima Mysterii Sanctissimæ *Trinitatis* arcana, non minus acceptum, quàm utile nobis erit ad demonstrandum nobis obligationes innumeras, quibus obstringimur Deo, quòd dederit nobis fidem, quâ privati cœcutiremus circa splendidissimas æternitatis veritates, & quâ imbuti legimus ac evolvimus intima, quæ in corde Dei inclusa sunt, secreta & arcana.

ARGUMENTUM.

1. *Deus Pater est à seipso, Filius est à Patre, Spiritus Sanctus est à Patre & Filio.*
2. *Tres Personæ non sunt, nisi unus Deus.*

Articulus I.

INitium dicendi fecit Christianus, proponendo adunatis hisce sapientibus viris, stupenda illa Sancti *Augustini* verba, ex meditationibus ipsius deprompta: *Deus est Ens à se, Ens ab Altero, Ens ab utroque.* Deus, quem adoro, est ens simplicissimum, æternum & invariabile; Sed est ens à seipso, est ens ab alio,

Cap. 31.

alio, & est ens ab utroque? Intelligitis me benè? Nesciunt, quid dicere velit, sese invicem aspiciunt, apud seipsos rimantur & ruminantur, ut captu quid assequantur, sed quantò magis cogitando laborant, tantò minùs capiendo, magis ignorant. Videbatur ipsis hæc propositio inepta, insulsa, impossibilis. Quæ contradictio est tota? Si est ens à seipso, quomodò est ab alio? Et si Ens ab alio, quomodò est ab utroque? quis non videat contradictionem manifestam, adeóque absolutè hoc esse impossibile?

Quomodo Deus sit Ens à seipso, Ens ab alio, & Ens ab utroque.

An igitur hoc captum vestrum transcendunt, virorum sapientissimi; nec comprehendere hæc potestis omni vestrâ scientiarum humanarum litteraturâ? Audite me, inquiebat ad ipsos Christianus & docebo vos, quod à Cœlo edoctus sum, quodque me fides velut magnus ab immenso illo luminum æternorum fonte dimanans radius, hâc super re edocuit. Deus est Ens absolutum, æternum, & independens; est purus actus & est Ens necessarium, quod non accepit esse ab alio, vel se seniore vel potentiore, cùm æternus sit ac independens. Est igitur Ens à seipso. Verùm hic Deus fœcundus est, qui similem sibi producit è propriâ suâ substantiâ: quoniam producit, est Pater; Et quoniam is, quem producit, est ex propriâ ipsius substantiâ est hic ipsius *Filius*. Pater & Filius sunt duæ personæ realiter distinctæ, cùm impossibile sit, producentem & productum, eandem esse Personam. Sed quamvis duæ sint personæ, non tamen esse possunt nisi solus & unicus Deus, cùm duos esse Deos sit impossibile. Verum igitur est, Deum, quantum est Pater, esse Ens à seipso, quia esse suum accepit ab alio; Eundémque, in quantum est Filius, Ens esse ab alio, cùm esse suum acceperit à Patre.

Ambo tandem, Pater & Filius (duæ personæ, quæ non sunt nisi unus Deus) producunt aliquam tertiam sibi æqualem, & eundem secumDeum; siquidem, cùm ambo se videant infinito modo perfectos, & infinito modo amabiles, impossibile est, quin infinito modo se invicem ament, producunt ergò amorem infinitum, in omnibus Bonitati, quam amant, æqualem, quem amorem necesse est esse Deum, cum sit ens infinito modo perfectum; sed alius non potest esse Deus, nisi ille, qui est Pater & Filius, à quibus producitur, cùm impossibile sit plures uno esse Deos. Nihilominus procedit ab utroq; velut ab uno solo Principio, cùm ambo non habeant, nisi unicam voluntatem,

tem,

tem, quæ amet, & unicam tantùm Bonitatem, quam ament; Et ideò verum eſt, Deum eſſe Ens ab utroque. An benè capitis hæc Myſteria?

Objectio Philoſophorum contra Trinitatem.

Non ajunt Philoſophi: non ita in noſtris philoſophamur Scholis, & cuncta, quæ aſſeveras, conformiter noſtris principiis, videntur nobis impoſſibilia. Dicere, quòd Deus producat, vel generet ſibi ſimilem; dedecere videtur ſummam Dei puritatem; generatio & corruptio imperfectiones ſunt creaturarum, quæ in Deo inveniri non poſſunt, cùm ipſe ſit ens infinito modo perfectum; & iterum, ſi verum eſt, quod producat alium ſibi ſimilem, multiplicat ſe; & tamen tu dicis non eſſe niſi ſolum & unicum Deum, quod manifeſtè ſibi contradicit. Adhæc dicere, aliquod Ens, quod non eſt à ſe ipſo, ſed quod eſſe ſuum accipit ab alio, exiſtere Deum, eſt impoſſibile: nam quidquid eſt ab alio, neceſſariam dependentiam habet à causâ ſe producente; & quidquid dependentiam habet, non poteſt eſſe Deus, cùm Deus debeat eſſe primum & ſupremum omnium Entium. Hæc effata, pronuntiata ac placita inter ſapientes nullum prorſus inveniunt ambigendi locum.

Generatio Filii Dei eſt ſpiritualis.

Oportet ergò, repoſuit Chriſtianus, ut magis me explicem, cœlique vera lumina à fide nobis communicata, obnubilent, ac tenebris obvolvant terræ lumina, quæ non niſi ex ſcientiis haurimus naturalibus. Veſtræ cogitationes nimis abjectæ, nimìsque viles ſunt de æternâ Filii Dei generatione, dum dicitis, illam dedecere puritatem. Deus non eſt corpus, & divina ipſius generatio non eſt corporea; aliàs eſſet ens materiale & imperfectiſſimum. Ipſe eſt purus Spiritus, & generatio ipſius eſt tota ſpiritualis, abs eo, quòd habeat materiale quid, vel impurum. Quando Spiritus cognoſcit, eâ ferè ratione, quâ vos Philoſophos quotidiana in ſtudiis veſtris docet experientia: quando concipitis aliquam veritatem in intellectu veſtro, formatis aliquam ejuſdem idæam, ſive imaginem intellectualem vobis illam repræſentantem, quam vocatis *Verbum mentis*. Hæc conceptio vel generatio ſpiritualis, tota pura eſt & Virginea, nec indigna nobilitate alicujus Spiritûs, quemadmodum vos ipſi non abnuetis.

Dicebam vobis, rem ferè ſic habere; ſed ratione infinito modo ſublimiori Deus concipit & generat verbum ſuum Filium nempe ſuum Unigenitum in ſe-ipſo: nam ipſe purus eſt Spiritus. Et quoniam ens eſt infinitum, eſt Spiritus infinitus, adeóque eſt infinito modo intellecti-

vus, id eſt, extendit cognitionem ſuam in infinitum, ad omne, quod eſt cognoſcibile: Cognoſcit námque perfectè ſemetipſum, Eſſentiam ſuam divinam, æternitatem ſuam, immenſitatem ſuam, omnipotentiam ſuam; Adhæc clarè intuetur omnem infinitudinem operum, quæ extra ſeipſum poteſt producere. Hæc omnia cùm cognoſcat ſimplici intuitu intellectûs ſui divini, format exinde imaginem perfectiſſimè ſibi repræſentantem omne id, quod cognoſcit, quam neceſſe eſt ipſi æqualem eſſe in omnibus, nec in aliquo differre ab ipſo; ſed perfectiſſimè exprimere debet divinam ipſius Eſſentiam, ipſius æternitatem, ipſius immenſitatem, ipſius Omnipotentiam, & deniq; omnia, quæ cognoſcit. Neceſſe eſt igitur, ut perfecta hæc imago ſit ſubſtantia ſicut ipſe, ſitque Deus ſicut ipſe, cùm nihil ſit in uno, quod non ſit in altero. An fingere quis? poſſit aliquam indecentiam, vel quandam impuritatem in admirabili hâc generatione? Nonne tota ſit virginea? Tota reſplendens gloriâ & Majeſtate? Sic ipſemet loquens ad filium ſuum in raptu quodam æternæ complacentiæ, quam patiebat ſpecioſæ hujus imaginis aſpectus, dicebat ipſi. *In ſplendoribus Sanctorum, ex Utero ante Luciferum genui te.*

Pſal. 109.

Aliæ objectiones Philoſophorum contra Trinitatem.

Sed unde perſuaſus, O Chriſtiane, reponit Philoſophus, nobis dicere prætendis, imaginem hanc à Cognitione intellectûs Dei productam eſſe Filium Dei, Deúmque eſſe, ſicut eſt Pater ipſius? Nam quantum ſapio, quantum capio, non eſt niſi cogitatio intellectûs DEI. Quis unquam dicere eſt auſus, Cogitationem intellectûs hominis, eſſe hominem, vel ipſum generâſſe hominem in capite ſuo, quando in eo aliquam formavit cogitationem? Homo eſt ſubſtantia ſolida & permanens; Cogitatio ipſius non eſt, niſi vagum, mobile, ac mutabile accidens. Adhæc foret quid inſolitum, quid peregrinum, ſi aliquis intellectus non haberet niſi unicam ſolam cogitationem: quantum illi tormentum, quantus cruciatus, ſi cogeretur continuò eâdem de re cogitare? Experientiâ docemur, intellectum, quantò major & acrior eſt, tantò magis ſe extendere, tantò magis vigere; adeóq; magis fœcundum eſſe ad producendas infinitas Cogitationes diverſas & abs numero multiplicatas. Ex hoc ergò neceſſariò deducitur, Deum, qui in robore ac amplitudine ſuâ infinitus eſt intellectus, innumeras ac infinitas abs ullâ metâ aut limite producere cogitationes.

Ah! quàm humilis, abjecta, humíque repens tua eſt Philo-

ſophia, reſpondit Chriſtianus! Nunquid aliter judicandum de intellectu Dei, aliter de intellectu hominum? Quis hominum æqualis ſit Deo? Quid homo ſit reſpectu Dei? longè minor eſt, quàm atomus reſpectu totius universi. Verum quidem eſt, intellectum humanum, qui nunquam non magnæ eſt imbecillitatis, non producere poſſe, niſi cogitationes mobiles, inconſtantes, imperfectas, quæ non ſint niſi accidentia exiguæ durationis, ſicut is ipſe, quem produxit, non eſt niſi accidens. Sed intellectus Dei, qui eſt propria ipſius ſubſtantia, cùm infiniti ſit roboris, concipit & producit ſubſtantiam, qualis eſt ipſe. Et quia producit ſibi ſimilem in ſubſtantiâ, hinc ille, qui producit, eſt verè ipſius Filius. Hæc eſt prærogativa intellectûs Dei, cui nullatenus competunt imbecillitates intellectûs humani; & inde eſt, quod dicit: *Non enim Cogitationes meæ, Cogitationes veſtræ, neque viæ veſtræ, viæ meæ.*

Cogitatio Dei eſt ſubſtantia.

Iſa. 55.

Verum quóq; eſt, intellectum hominis valdè multiplicare cogitationes ſuas; ſed id eſt, quod valde limitatus ſit & magnopere ignarus à ſeipſo. Parvitas ipſius prohibet, ne unico ſolo ac ſimplici intuitu concipere poſſit, quidquid eſt cognoſcibile, cùm hoc in infinitum procedat. Neceſſariò ergo multiplicandæ ſunt ipſi ſummoperè cogitationes ſuæ, ſicque adnitendum ipſi, ut paulatim & ſucceſſivè in rerum notitiam deveniat, cognoſcendo unam poſt alteram. Et ignorantia ipſius obſtaculo eſt, ne ſtatim ab initio aliquam rem perfectè cognoſcere poſſit, ideò ſæpius applicare ſe debet & adniti, ut cognitionem aſſequatur; & omni adhibitâ contentione non eò pertinget, ut quidquid eſt cognoſcibile, cognoſcat in illâ. Sed intellectus Dei infinitæ eſt latitudinis & infinitæ Claritatis: Ex eo, quòd infinitæ ſit latitudinis, cognoscit illicò omnem infinitudinem rerum cognoſcibilium intra ſe & extra ſe; non opus eſt illi, niſi unico ſimpliciſſimo intuitu intellectûs, qui, cùm infinitus ſit, multiplicari non poteſt, cùm unum ſolum infinitum omnia comprehendat. Una igitur duntaxat eſt, redundátque in gloriam ineſt, intellectûs Dei, quod non niſi unicam habeat cogitationem. Et quia adorandus hic intellectus infinitæ eſt claritatis, cognoſcit mox & illicò profundiſſimas Veritates, in eo, quod cognoſcit, incluſas; unde eſt, quod non ſæpius adnitatur & contendat in rerum cognitione facere progreſſum; ſed unicâ mox ſe exhaurit cogitatione, quæ magnitudine ſuâ ipſum adæquat

Deus non habet niſi unicam cogitationem.

æquat intellectum. Ingens hæc cogitatio repræsentat ipsi omnia, quæ cognoscit; in hâc videt seipsum, velut in perfectâ sui imagine; Et imago hæc, quam producit ex propriâ suâ substantiâ, est Filius ipsius Unigenitus.

Intellectus Dei est fœcundus & sterilis.

O adorande intellectus DEI mei, quàm es incomprehensibilis! An dicam, fœcundum te esse? An verò dicam, te esse sterilem? videris mihi esse utrúmque. Non potes habere, nisi unicam solam cogitationem; non potes formare, nisi unicam solam conceptionem in temetipso, nec generare nisi unicâ tantùm vice: An esse quid possit sterilius? Sed hæc Cogitatio est infinita, hæc Conceptio est immensa, hæc generatio est æterna, & semper actualis; nunquam incepit & nunquam desinit: An excogitari quid possit fœcundius? Hæc ita te penitùs exhaurit, ut impossibile tibi sit aliam producere secundam; & nihilominus ita manes inexhaustus, ut impossibile tibi sit vel unico momento ab illius productione cessare in æternum. O sterilitas admirabilis, quæ eò te redigit, ut habere non possis nisi unicam & simplicissimam Cogitationem, hæcque sola exhauriat omnem infinitam virtutem Omnipotentis DEI! Sed stupenda fœcunditas, quod unica hæc cogitatio æternus & Omnipotens sit Deus!

Etiam intellectus noster fœcundus est ac sterilis, sed modo prorsus opposito.

Ah! Intellectus humane, quid es respectu intellectûs Dei? Verum est, fœcundum te esse ac sterilem, sed modo planè opposito, quo Deus est: fœcundus ad producendas infinitas cogitationes frivolas ac inutiles; fœcundus ad implicandum te plurimis vanis ac insanis imaginationibus; fœcundus ad agglomerandas & coacervandas abs numero molestas curas ac solicitudines, quæ nec pacem tibi relinquunt nec requiem: sed sterilis respectu Dei, de quo formare vix potes unicam duntaxat bonam cogitationem, hanc si semel conceperis, ipsam conservandi deficit facultas; si autem conservare quandóque contendas, tormentum tibi ipsi adsciscis & quasi te constringis ergastulo. Ut quid, O mi Deus, tanta me inter & te contrarietas? Ah! quousq; relinques me in miserâ captivitate intellectûs mei, qui tantâ perfunditur voluptate effundendi se in omnes alias cogitationes, quàm de te, & nullo nisi de te cogitandi afficitur tædio? Ah! quantum discrimen inter statû Beatorum in cœlo, & nostrum infelicium mortalium adhuc reptantium super terram! Ipsi non habent, nisi simplicem quandam Cogitationem de Deo, quam ineffabili cum voluptate in omnem

nem conſervant æternitatem, & in quâ immortalem ac æternam ſuam inveniunt vitam; in quo etiam ipſorum conſiſtit beatitudo: Et nos econtrà in continuâ quaſi vivimus oblivione Dei, nunquam non intellectum occupatum habentes innumeris vanis Cogitationibus? Et hoc eſt, quod miſeros nos reddat ac infelices.

Hæc vos non capitis, Philoſophi, nec ij omnes, qui nonniſi naturalibus ſcientiis fuerint inſtructi, capient unquam. Anima divino fidei lumine illuſtrata, & verè à Spiritu DEI occupata, non ſe occupat, niſi occupationibus ipſius Dei. Contemplatur ipſa pulchritudinem magni illius ac æterni ſplendoris, è quo naſci videt lumen infinitum de lumine infinito, dum producentem videt, Patrem, Filium ſuum Unigenitum in ſplendoribus Sanctorum. Intuitus hic ipſam allicit ac voluptate afficit, dum aſpicit, hanc ſolam eſſe Cogitationem, quæ occupare deberet intellectum eo ſolùm nomine creatum, ut abs fine contempletur Deum, omnes alias Cogitationes in tuenda velut crepundia ac nugas pueriles. Ubi econtrà illi, qui nonniſi Spiritûs humani ſequuntur lumina, nihil ex his omnibus capiunt; ſed potius credunt, jacturam eſſe temporis, & inutilem ſui ipſius torturam, diſtineri cogitatione de Deo. O infelix intellectus humane! quàm ſpiſſæ, dum tibi ipſi relinqueris, obvolvunt te tenebræ! Fatemini O Philoſophi, magnas haſce veritates tranſcendere omnem captum veſtrum, & omnem ſcientiarum veſtrarum effugere notitiam.

ARGUMENTUM.

1. *Tres Perſonæ divinæ non ſunt diſtinctæ ab Eſſentiâ Dei, quod facit, ut unum & tria non ſint, niſi unum.*
2. *Plura alia prodigia, quæ fides nos docet circa ineffabile hoc Myſterium.*

Articulus II.

Prodigia incomprehenſibilia Trinitatis.

Videamus, an melius intelligatis aliud hoc prodigium, quod proſequitur Chriſtianus. Deus, quem adoro, eſt unicus, & tamen non eſt ſolus: Eſt totus collectus inſeipſo, in altiſſimâ ſolitudine; ſed optimo ſtipatus comitatu. Adoro tres Perſonas, quarum quælibet eſt Deus, ſed non agnoſco, niſi unum ſolum Deum, ita ut tria & unum non faciant niſi unum; Et unum ad-

junctum tribus non faciat quatuor, ſed maneat unum. An probè intelligitis hæcMyſteria? Millenis ſtudete annis, rimamini omnia ſcientiarum veſtrarum arcana, ad aſſequendam horum ænigmatum intelligentiam, eò tamen non pertingetis.

Objectiones Philoſophorum.

Expertiſſimus quidam prodiit Mathematicus, qui magnoperè confiſus regulis ſuæ Arithmetices, gloriosius jactabat hâc ſuper re demonſtrationes tam luculentus ac manifeſtas ſe facturum, quibus nullus contraire, nemo refragari poſſet. Dicebat is quaſi aliquantiſper impatiens: quâ ratione propugnabis & defendes rem omnibus ſcientiæ principiis ita contrariam, quin & ſanæ menti omninò adverſam? quis ignorat, Unitatem non facere numerum, & numerum abſolutè deſtruere & annullare unitatem? Eſſe unum & tria, eſt eſſe unum, & non eſt eſſe unum: Intercedit hîc ergò contradictio planè manifeſta. Adjungere unum tribus & non facere quatuor, eſt contra eſſentiam numeri & contra experientiam ſenſuum noſtrorum. Dicere, quod numerus ſingularis fiat pluralis, abs eo, quod major ſit numerus, vel quòd numerus pluralis fiat ſingularis, abs eo, quòd numerus ſit minor, eſt dicere, diem non eſſe in plenâ meridie: Sicut dicere, quòd aliquis ſit unicus & non ſit ſolus, quòd aliquis ſit ſolus, ſitque ſimul cum ſodalibus; hæ omnes contradictiones ſunt abſolutè impoſſibiles. An opus ſit exhibere tibi demonſtrationem magis palpabilem; Inſcribo tres notas Arithmeticas papyro, eásque tibi porrigo, ut ipſemet numeres: An dices, has non eſſe tres? adjungo illis adhuc aliam, an dices, has non eſſe quatuor?

An ſiſtit in hoc tota tua ſcientia, reponit Christianus? Ah! quàm longè ſublimiora me fides edocet? Nam hæc me docet, in adorando *Trinitatis* Myſterio, non eſſe niſi unam ſolam Eſſentiam, vel unam ſolam naturam Divinam, ſicut non eſt, niſi unus ſolus Deus; Sed hanc ſolam adorandam Eſſentiam, eſſe totam integram, absque diviſione, absque ullâ ſeparatione, & absque ullâ multiplicatione in quâlibet divinarum trium perſonarum, *Patre, Filio, & Spiritu Sancto.* Sic omnes tres ſunt Deus, quia omnes habent divinam naturam, & quælibet ex tribus eſt Deus, quia æquè habet divinitatem, ſicut duæ, aliæ; Sed omnes tres non ſunt niſi unus Deus, quia omnes tres non habent niſi unam divinitatem. Verum igitur eſt, quod tria ſint unum, id eſt, quod tres Divinæ Perſonæ ſint unus Deus; Verum quóque eſt, quod unum ſit tria, id eſt unus Deus, tres divinæ Perſonæ. Similitèr non aberrat à vero, quod unum

Quomodo unitas Dei ſtare poſſit cum Trinitate divinarum Perſonarum.

adjectum

adjectum tribus non faciat quatuor, sed solummodò unum, id est, quod Essentia Dei cum tribus divinis personis non constituat res quatuor, sed rem unam simplicissimam, quæ est unus solus Deus. Verum ergò denique est, ipsum esse unicum, eò quod non sit nisi unicus solus Deus; sed cum solus sit, non esse solitarium, Eòquod inseipso fruatur dulcissimâ & æternâ societate trium divinarum Personarum adorandæ *Trinitatis*.

Numerus absque numero.

Fateor oracula hæc esse divina, adeò omnem hominum captum excedentia, ut omnis vis ac virtus, omnia intellectûs humani tum lumina tum acumina, eò nunquam extolli aut conscendere potuissent. Necesse erat descendere illa à Patre *luminum*, & à Cœlis terræ manifestari, quæ hodiedum adhuc in admirationem rapiunt sapientissimos quóque, abs eo, quòd vel rimando capere, vel altius scrutando comprehendere possint. Sanctus *Bernardus* illuminatissimorum & sapientissimorum Ecclesiæ Doctorum numero meritò aggregandus, totus extra se consideratione prodigiorum istorum raptus; in sequens effatum suum solvit os & Calamum: *Quid sibi vult iste (ut ita loquar) absque numero numerus? Si Tria, quomodò non Numerus? Si unum, ubi Numerus? Quis Numerum neget? Nam verè Tres sunt. Quis numeret tamen? Nam verè unum sunt.*

De Con. sder. lib. 5.

O Deus summæ Majestatis, quàm admirabilis es in magno hoc Mysterio! Quàmq; procul abest intellectûs humani infirmitas ac vilitas à comprehendendis cunctis mirabilibus tuis! sed exulto O mi Deus, & gaudio diffluere sentio totum cor meum, ex eo, quod tam magnus, támque admirabilis sis Deus, quódque infinitas sinu tuo constringas perfectiones, quæ nulli, nisi tibi sunt comprehensibiles. Ah! si non esses, nisi quod imbecillitas intellectûs nostri humani capere posset, non esses Deus, cùm infinitus non esses. Non desidero vos intelligere nec comprehendere clarè, O divina oracula, sed firmiter vos credere desidero. Imò cœco modo vobis assentior, vos amplector obfirmans oculos, ut credam vos, abs eo, quod vos videam, vel quidquam infinitæ vestræ magnitudinis mente complectar. Sed veniet dies, olim vos mihi revelaturus, ut clarè videam, palàm intuear, æternùm admirer cuncta illa prodigia, quæ raptu nunquam intermisso intellectum ipsius Dei tenent suspensum. Ah! quando auspicatum illud illucescet momentum, quò mea nunquam non anhelant vota ac collimant suspiria! *Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini.*

Psal. 41.

Chri-

Alia prodigia incomprehensibilia sanctissimæ Trinitatis.

Christianus videns, omnes illos sapientes viros, qui sibi loquenti præbebant aures, alto detentos silentio, haud obscuro admirationis suæ indice, nec non turbatarum cogitationum involutos labyrintho, quo suam detegere & fateri videbantur ignorantiam respectu tot tantorúmque arcanorum cœlestium, quæ sola nobis revelat fides, pergebat ex illis sciscitari, illísque explanare majora adhuc prodigia. Omnes vestræ scientiæ, ajebat illis, an unquam vobis fecêre, mentionem de aliquâ omnipotentiâ, quæ nihil omninò potest, ubi est, potest autē & facit omnia quæ vult, ubi non est; & de aliâ omnipotentiâ adhuc sublimiori omnipotentiâ illâ, quæ producit res infinitas, abs eo, quod producere quidquam possit, ubi producit omnia, & quæ cum sit suprema, non habeat aliquam jurisdictionem? An audîstis unquam de absolutâ quâdam Auctoritate, quæ tamen omni superioritate careat? An intelligitis, quibus legibus filius, qui esse suum & omnia, quæ possidet, habet à Patre suo, ipsi nihil ex omnibus debeat; aliquis filius, qui nihil esset absque patre suo, ipsius tamen non indigeat, aliquis filius, qui infinito modo amet Patrem suum & omnes ipsius faciat voluntates, ipsi tamen nunquam obediat; aliquis Filius; qui respiciendo Patrem velut illum, qui super se Auctoritatem habeat, nullam tamen vel minimam ipsi exhibeat reverentiam: an omnia hæc approbahitis velut æquitati & rectæ rationi consentanea?

Objectiones aliæ Philosophorum contra Trinitatem.

Et quomodò, dicebat desuper peritissimus Juris-Consultus, discursum ipsius interpellando: Est hic, quem adoras, Deus, uti omnia plena sunt confusione ac perturbatione? Quid rei omnipotentia sine potentiâ; Auctoritas & summa potestas, neminem habens sibi subjectum; filius omnia habens â Patre, qui se tamen illi in nullo obligatum agnoscat, nihil illi debeat, tantæ est ingratitudinis; filius ábsque veneratione, ábsque submissione, absque obedientiâ? Si omnia hæc sunt legibus consentanea, taceat legum omnium vox publica, quæ mandant honorari illos, qui legitimum habent jus ac potestatem in alios; insuper illos, qui ipsis debitam subjectionem & obedientiam subtraxerint, fraudis capitalis & gravis in dominum noxæ reos declarant. Sed quis magis obligatus est Patri, quàm proprius ipsius filius? Nonne natura ipsa nasci hunc fecit subditum illius naturalem, nolens ullâ ratione dispensare in debitâ erga ipsû veneratione ac obedientiâ, abs violatione juris naturalis, quo sanctiùs & sacratiùs toto non viget

viget mundo. Quâ ratione igitur ea, quæ dicis, detorquere poteris in ſenſum rationi congruum?

Verum eſt, Reſpondet Chriſtianus, loqueris hâc ſuper re velut vir prudens, verùm prudentiâ tantummodò humanâ, propugnas quidem juſtitiam, ſed juſtitia hæc eſt ſolummodò naturalis. Si fides reſeràſſet tibi, ſicuti nobis, ſcientiæ & infinitæ ſapientiæ DEI theſauros, túque perſpectas haberes leges juſtitiæ admirabilis, quæ obſervatur intus in Deo, fatereris dubio procul, ſcientiam tuam induxiſſe te ad loquendum more hominis; Chriſtianum autem divino lumine illuſtratum loqui velut Deum. Vis nôſſe, quâ ratione Principia fidei nobis mirabiliter detegant & explicent abſtruſas hasce veritates, quæ tam implicatæ nobis videntur? Audire placeat quatuor altiſſimæ doctrinæ puncta, quæ fides nobis conſignat.

Mirabilia omnipotentiæ producentis creaturas.

1. Ipſa nos docet, eſſe aliquam omnipotentiam in Deo, clarè à nobis cognitam in effectibus ſuis, omnibus nempè creaturis. Sed hæc potentia nihil producere poteſt, ubi eſt, ſcilicet intus in Deo: hæc námque non eſt, quæ producit Filium aut Spiritum Sanctum: Ipſa non operatur, niſi circa nihilum, & nil producit aliud, niſi creaturas. Sed virtus ipſius tam eſt admirabilis, quando ſeſe extendit ſuper vaſtas illas nihili abyſſos, ut educat & extrahat inde, quidquid ſibi placuerit. Sanctus Job admirabatur opera pulcherrima ab Architecto ingentis hujus univerſi fabrefacta, dum dicit: *Qui facit Magna & Mirabilia, & inſcrutabilia abſque Numero.* Job. cap. 5. Sed omnipotentia, quæ hic operatur, hæc omnia facit & perficit ſupra nihilum, ubi ipſa non eſt: ſiquidem in propriâ Dei Eſſentiâ, ubi eſt, nihil producere poteſt, cùm nihil ibi producatur, niſi *Filius & Spiritus Sanctus*, qui non ſunt opera hujus Omnipotentiæ, trahentis entia creata è ſinu nihili, aliàs ipſi Creaturæ eſſent, & non Deus; ſed ſunt opera exquiſitiſſima alterius Omnipotentiæ longè ſublimioris, de quâ mox ſermo erit. Ecce cur dixerim, omnipotentiam eſſe, quæ nihil facere poſſit, ubi eſt, Nempè intus in Deo, ſed quæ facere poſſit omnia, ubi non eſt, nimirùm in nihilo.

Prodigia omnipotentiæ producentis Perſonas divinas.

2. Ulterius nos fides docet, nobíſque detegit in Deo aliam Omnipotentiam longè majorem ac ſublimiorem Omnipotentiâ, quæ creavit Univerſum. Theologi hanc nominant *Potentiam Notionalem*; Cui ſoli convenit producere intus in Deo duas Divinas Perſonas, *Filium & Spiri-*

Spiritum Sanctum : Et hoc totum est, quod facere potest, cùm infinita ipsius virtus exhaustam se inveniat, & totam abs ullâ exceptione occupatam solis hisce duabus productionibus divinis, abs eo, quod facere quid possit aliud, sive intra, sive extra Deum. Et quod prorsus admirabile est, non potuit illas producere, antequam actualiter illas produceret, cùm ipsæ nunquam fuerint in solâ potentiâ, sed semper in actu ab æternitate, nullúmque fuit instans, quo dici potuerit: potentia nationalis, quæ est in Deo, producere potest duas divinas Personas, sed nondum illas producit. Et ideò dixi (quod tibi adeò contradictorium videtur) admirabilem hanc potentiam infinito modo agere & operari intus in Deo, nihil tamen operari posse, ubi operatur omnia.

Comparatio duarum harum potentiarum.

Jam conferre placeat duas hasce stupendas inter se potentias. Potentiam, quæ creavit universum, cum potentiâ Notionali; ambæ sunt incomprehensibiles: Sed una operatur omnia extra Deum, & hæc est omnipotentia; altera operatur omnia intra Deum, & hæc est potentia Notionalis. Hæc terminatur duabus solis productionibus *Filii & Spiritûs Sancti*, quibus omnis ipsius infinita virtus ita prorsus invenitur exhausta, ut impossibile sit ipsi, quidquam aliud producere unquam. Alterâ terminatur multitudine creaturarum, quarum numerus non est limitatus; hæc nunquam exhauritur, quia nunquam tot producit creaturas, quin semper plures & plures possit producere. Et tamen verum est, quod omnia, quæ producere potest, quamvis omnibus momentis per totius alicujus sæculi decursum, novos produceret mundos, nihil sint, nisi tenuissimus vapor, vel umbra levissima, si comparentur cum duobus hisce adorandis operibus potentiæ nationalis; *Filio* nimirum *& spiritui Sancto*. O Amantissime Deus, quantæ igitur sint excellentiæ duo hæc exquisitissima æternitatis opera, cùm illorum intuitu tot millena & iterũ iterúmq; millena centena millia pulcherrimarum creaturarum minoris minimo sint atomo? Nonne rapiatur & totus absorbeatur animus in admirandâ magnitudine tam potentis Dei? Si conspecta & mente revoluta pulchritudo mundi visibilis mirè attollit animum considerantem ejusdem divitias, amplitudinem ac Majestatem; & si aspectus hic quóq; excitet in corde intuentis affectus reverentiæ & amoris erga auctorem, támque speciosi operis artificem, quid ergo erit, quando videbimus nudè ac apertè alia

tè alia opera infinito modo magis ſtupenda potentiæ notionalis, quæ omnia dum contineantur in Deo, contentant Deum ipſum, & totam ipſius felicitatem conſtituunt in omnem æternitatem.

Deſiderium animæ videndi ſanctiſſimam Trinitatem.

Ah! quàm cœtera omnia in comparatione deſpicabilia ſunt ac vilia! Nihil eſt, quod contentare poſſit animam extra Deum, recepto ſemel vel minimo radio luminis cœleſtis, qúo detegantur ipſi vel modicùm pulchritudines in Deo abſconditæ ac incluſæ. Nil magis allicit ipſius ſtudia; nil magis acuit ipſius nota, quàm ſpes videndi aliquando prorſus detectas venuſtates ineffabiles, quas complectitur in ſinu Deus, languet præ tædio ſuper terram, omnia ipſi diſplicent, omnia faſtidium pariunt ipſi in hoc exilio. Ah! quoadúsque abſcondes nobis faciem tuam, o Pulchritudo infinita? An longo adhuc tempore negabitur facultas aſpiciendi eum, quem amo, cujúſq; cor meum tam ardenti exæſtuat charitate? Sed an putas hâc ſorte te aliquando felicitandam, O anima mea, quâ videre tibi liceat ſplendores fulgidiſſimos immenſæ hujus lucis divinæ? Imò, ſperandum id tibi eſt & exſpectandum; ipſe tibi promiſit, & nil aliud exigit à te, niſi ut ipſum ames ex toto corde tuo, nec non fideliter ipſius cuſtodias legem.

Auctoritas ſumma nullam habens ſuperioritatem.

3. Ecce nunc tertium prodigium, quod fides cognoſcendum nobis exhibet in Deo. Summa eſt Auctoritas ac poteſtas primæ perſonæ ſuper duas alias, & ſecundæ ſuper tertiam, quæ tamen nullam illis tribuit ſuperioritatem. Siquidem verum eſt, quod Pater æternus habeat Auctoritatem originis & Auctoritatem quidem ſummam ſuper unigenitum *Filium* ſuum, Eo quod ipſi tribuat totum, quod poſſidet, Eſſe divinum, omnèmque poteſtatem habeat mittendi ipſum nobis in terram pro ſalute noſtrâ. Verum quóque eſt, Patrem & Filium habere Auctoritatem Originis & Auctoritatem quidem ſummam ſuper Spiritum Sanctum, Eòquod producant ipſum ex ſuâ ſubſtantiâ, habeántque plenum jus ipſum nobis Donandi. Sed mirabile eſt, hanc ſummam Auctoritatem, nullam prorſus ipſis dare ſuperioritatem: nam omnis ſuperioritas neceſſariò poſt ſe trahit inæqualitatem; Oportet, qui ſuperior eſt, eſſe majorem, & qui inferior eſt, eſſe minorem. Et quomodò admitti poſſet aliqua ſuperioritas vel minima in æqualitas inter has divinas Perſonas, cùm omnes non habeant niſi unam eſſentiam, unam potentiam, unam æternitatem, & omnes demum non ſint, niſi

una eademque res? Sanctus Hilarius paucis verbis multa egregiè dicit: *Donantis Auctoritate Pater Major est; Sed minor non est Filius, cui unum Esse donatur.* Pater quidem major est Filio, Auctoritate Originis, sed Filius non est minor Patre suæ dignitate Essentiæ; Cum ambo nonnisi unicam habeant essentiam; unam eandémque Divinitatem. Hinc est, quod Pater non sit superior Filio, & Filius non sit inferior Patre; hinc verum quóq; est, quòd non debeat nec reverentiam nec obedientiam Divino Patri suo; & licet omnes ipsius faciat voluntates, cùm ambo non nisi unam eandémque voluntatem habeant, nihilominus tamen ipsi nunquam obediat.

lib. 9. de Trinit.

4. Ultimum denique prodigiorum, quæ fides nos docet circa ineffabile hoc Mysterium, est, quod filius ita omne esse suum recipiat à Patre, ut nihil omninò habeat, quod non acceperit ab ipso; & tamen nihil prorsus illi debeat. Si per impossibile Pater non esset Principium Filii, & is non semper actualiter produceret ipsum, Filius non esset, & tamen dici non potest, quod ipsius indigeat; nam qui dicit indigentiam, dicit defectum; Et si defectus esset in Deo, Deus non esset. Et qui dicit obligationem ac debitum, dicit quoddam genus dependentiæ; & nos jam diximus, tres divinas Personas minimam dependentiam à se invicem non habere. Ah! quâm longè aliæ sunt leges justitiæ æternæ, quæ observatur intus in Deo, inter tres divinas Personas, & justitiæ temporalis, quæ colitur extra Deum inter homines!

Filius accipit omnia à suo Patre, & nihil illi debet.

Æquum est penes unam, ut filius dependeat à Patre suo, velut à suo superiore naturali: penes alteram æquum est, ut Filius in omnibus æqualis sit Patri suo, cùm ambo non sint nisi unus Deus: penes unam debet filius reverentiam & obedientiam Patri suo, & hanc si abnuat, reus est criminis; penes alteram Filius non debet nec venerationem nec submissionem, nec obedientiam divino Patri suo; Et si per impossibile hanc illi exhibere posset in Deitate, Deus amplius non esset. Penes unam oportet Filium recipere directionem, correctionem & instructionem à Patre suo, quia junior est ipso: penes alteram Filius est æquè sapiens, æquè Sanctus, æquè gnarus ac Pater ipsius, quia æquè æternus est ac ipse, cùm ambo non habeant nisi unam eandémque sapientiam infinitam, unam eandémque æternitatem.

Justitia, quæ observatur in Deo, differt ab illâ hominum.

Fateamini igitur virorum sapientissimi, omnes vestras humanas scientiis,

Fides infinito modo sublimior

manas ſcientias ſimul conjunctas & unitas, omnésque pertinaces ſtudiorum veſtrorum labores, etiam per decies millenos annos, noctes diésque productos, inducere vos nunquam potuiſſe in Cognitionem horum prodigiorum intellectui humano prorſus incomprehenſibilium, imò nec unicum è profundis hiſce æternitatis arcanis vobis unquam detegere potuiſſe. Nihilominus fides imbuit & inſtruit his Chriſtianum, abs alio labore, niſi ut ſimpliciter ſtupendas illas veritates audiat, his humiliter ſe ſubjiciat, illásque firmiter credat, velut oracula, quæ prodiêrunt ex ore Dei. O Millies fortunatam Conditionem Chriſtiani, qui diſcipulus eſt Academiæ cœleſtis, dum haurire ipſi conceſſum eſt ex theſauro veritatis æternæ, & ábſque labore extrahere cognitiones tam ſublimes, támque admirabiles, ut omnem ſapientiſſimorum virorum confundant ſapientiam. O ſummæ Majeſtatis Deus, tu magnum lumen es, quisquis appropingnaverit tibi, illuminabitur totus: alio mihi haud opus eſt Magiſtro, libros claudo, deinceps nonniſi ad pedes tuos ſtudebo; ſtudium meum erit oratio, Philoſophia mea erit meditatio mirabilium, quæ edoceor à fide; nullus vitæ meæ elabetur dies, quo non adnitar majorem in hâc ſcientiâ nunquam non facere progreſſum.

ARGUMENTUM.

1. *Très divinæ Perſonæ donant omnia ſibi invicem & tamen retinent omnia, quæ donant.*
2. *Deus ſolus eſt, optimo tamen Comitatu ſtipatus.*
3. *Habent Colloquium ſupra modum dulce, & tamen non loquuntur, niſi unicum verbum.*

ARTICULUS III.

Objectiones Philoſophorum contra SS. Trinitatem.

QUando amittitur terra in profundo aquæ, ubi ſubmergendi ſit periculum, apprehenditur, quidquid ubivis poteſt. Omnes hi viri ſapientes, qui ſubmergendos ſi videbant profunditate Myſteriorum fidei Chriſtianæ, non habebant, quod opponerent. Ut tamen ad ſui confuſionem, ignorantiæ ſuæ confeſſionem evitarent, & ábſq; ullo reſponſo non manerent, unus illorum fecit inſtantiam circa id, quod dictum fuerat; nempè quod Pater tribuat omne ſuum eſſe *Filio* ſuo, ábſque ullâ exceptione. Si diceres, quòd participem ipſum faceret Divinitatis ſuæ, unam ipſi donando

portionem, alteram reservando sibi; sicut aliquis Pater tradere potest filio suo aliquam bonorum suorum Partem, & aliam sibi reservare, hoc non adeò rationi obluctaretur. Sed dum dicis, quòd omina donet ipsi absque ullâ exceptione, nonne sequitur, ipsum nihil amplius habere, cùm nihil pro se exceperit aut reservaverit; quod alteri donavi, clarum est, id amplius meum non esse. Vel si diceres, quòd reproduxerit & esse suum multiplicaverit, dum id communicavit Filio suo, eo ferè modo, quo facula accendit aliam multiplicando lumen suum, sic facilè comprehendi posset. Sed dicere, quòd tres sint, quorum quivis in seipso totam habeat divinitatem & Deus sit, nihilominus non nisi unicus existat Deus, & unica Divinitas, quomodò hæc conciliari poterunt?

Essentia divina est tota communicata tribus Personis, absque sui multiplicatione.

Fides me docet, respondet Christianus, divinas Personas omnia, quæ habent, sibi invicem donare, & quamlibet tamen illarum retinere sibi omnia, quæ alteri donat, id est, totam suam Essentiam, omnes suas perfectiones absque ullâ divisione, absque ullâ diminutione, & etiam absque ullâ multiplicatione divinitatis suæ; ita ut omnes tres simul non habeant plus, quàm una sola in particulari, & una sola non habeat minus, quàm omnes tres. Quot hominum viderunt manifestam hujus Prodigii Imaginem in parvis illis tribus globulis, qui reperti fuerunt in corde Sanctæ *Claræ de Monte Falcone*. Contemplabatur ipsa ut plurimùm Excellentias & maxima arcana sanctissimæ *Trinitatis*, & voluit Deus ad comprobandam hanc Devotionem, visibilem hujus relinquere imaginem in corde ipsius, in tribus hisce globulis. Potest aliquâ ratione de ipsis affirmari, quòd ipsorum sint tres, & non sint nisi unus: siquidem si hodiedum adhuc ad trutinam examinentur ac pendantur, inveniuntur ponderis esse tam æqualis, ita ut duo non pendant plus, quàm unus solus, & omnes tres nec plus nec minus reddant ponderis, quàm unus ipsorum in particulari: Si prodigium hoc, quod nostri intuentur oculi, nostrum excedat captum, an mirum sit, quòd intellectus humanus Sanctissimæ *Trinitatis* Mysterium capere non possit?

Tres Personæ divinæ sunt oppositæ, & tamen sunt eadem res.

Sed aliud adhuc majus prodigium complectitur profunda hæc Divinitatis abyssus; & est, quod omnes tres divinæ Personæ tam realiter inter se & à se invicem sint distinctæ, ut impossibile sit, unam esse aliam: Et nihil ominus sunt tali ratione eadem omninò res, ut impossibile

bile ſit, unam eſſe quid aliud, quàm ſit altera. Sunt ipſæ ſibi invicem oppoſitæ oppoſitione relativâ, & nihilominus manent omnes invicem in ſe, & una in alterâ, ábſque ullâ diviſione aut ſeparatione. Una Perſona eſt unus ſolus Deus, duæ Perſonæ ſunt unus ſolus Deus; & omnes tres perſonæ ſunt unus ſolus Deus; Et nihilominus Deus hic unicus non eſt ſolus, ſed nunquam non fruitur maximâ & nobiliſſimâ Societate: ſiquidem tres divinæ Perſonæ conſervant admirandam inter ſe Societatem, in omnem æternitatem.

Mirebile colloqui-um inter-num Dei.

Si nôſſe deſideras, quænam ſit ipſarum occupatio, quodve inter ipſas colloquium, dicetur tibi, tam altum ſervari in ineffabilibus ipſarum congreſſibus ſilentium, ut nunquam niſi unicum ſolummodò verbum proferatur, & non bis repetatur id ipſum: & nihilominus nunquam ſunt ábſque verbis & colloquio tam amicabili, ut totum Dei intellectum defixum & attentum teneat, ad guſtandam dulcedinem infinitam, quâ unicum hoc Verbum enuntians perfunditur, abs eo, quod vel unico momento ab illo divertere ſe poſſit. Dicetur tibi, unicam tantùm eſſe, quæ loquatur, & loquatur tam occultè, támque ſecretò, ut non niſi audiatur & intelligatur à tribus; Et nihilominus alias duas perſonas nunquam eſſe ſine verbo, quamvis non loquantur: An probè intelligis omnia hæc prodigia? Adhæc dicetur tibi, divinas tres perſonas ſic reciprocâ cum complacentiâ colloquendo ac converſando, amare ſe invicem amore perfectiſſimo: ita tamen, cùm omnes tres non habeant niſi cor unum & unicam voluntatem, ut duo ſint tantùm ex illis, qui ament, & tertia, quamvis hæc tota ſit amor, amare omninò non poſſit: Id eſt, quod non niſi Pater & Filius ſint, qui reciprocè ſe amando producant Spiritum Sanctum; ſed Spiritus Sanctus, quem exhalant è corde ſuo velut amorem infinitum, nihil amando poſſit producere. Quantum prodigium, quod amor infinitus producere non poſſit terminum ſibi ſimilem! Sed veriſſimum eſt, cûm producere non poſſit alium Spiritum Sanctum. Duæ igitur tantùm primæ Perſonæ ſunt, quæ amant, & tamen omnes tres Perſonæ amantur. An virorum peritiſſimi, benè comprehenditis ac penetratis adorandam Myſteriorum horum profunditatem?

Homagium præſtatur Sanctiſſimæ Trinitati per fidem, non per ſcientiam.

Millenis ſtudete annis, centies millenis ſtudete annis in omnibus ſcientiarum humanarum Scholis; habeatis vos ſoli omnem naturalis intellectûs tam Angelorum, quàm hominum

num conclusam in capite vestro perspicaciam, nunquam pertingetis eò, ut vel unicam comprehendere vobis liceat, sublimium illarum veritatum, quas in se complectitur superadorandum & in comprehensibile Sanctissimæ *Trinitatis* Mysterium. Tacete vos linguæ mortales; submittite vos ingenia humana; annihila te anima mea, in præsentiâ infinitæ hujus Majestatis: Nonnisi homagio firmæ fidei, profundæ humilitatis, & venerabundi silentii vult honorari; Non autem vanis conatibus, quos volueris impendere ad comprehendendum quidquam suarum magnitudinum. Nonne etiam videbis, Deum in lege suâ nobis præcipere, ut patenter ipsum cognoscamus, sed ut ardentèr ipsum amemus? Sufficiat vobis clausis oculis humilitèr ambulare in fidei tenebris; dilatate autem corda vestra, ut ipsum desideretis, post ipsum suspiretis, & ex totis vestris viribus ametis ipsum. Concessum vobis non est, ipsum cognoscere in terris, qualis est; prærogativa hæc est Beatorum in Cœlis: ipsorum cognitio clara & evidens tota differt à vestrâ, quæ non nisi nox est & calige: Verumtamen hoc saltem fruimini solatio, quod amare ipsum possitis, qualis est, & eodem amore, quo amatur à Beatis. Vestram voluntatem conjungite cum voluntate ipsorum, ut sacratus ipsos adurens ignis & vos cum ipsis consumat. Ah! Si soli haberetis omnem tum hominum tum Angelorum, ac altissimorum Seraphinorum in Cœlis amorem, nondum adhuc sufficeret.

ARGUMENTUM.

1. *Adorandum Sanctissimæ Trinitatis Mysterium excogitari non potuit ab intellectu humano.*
2. *Fides mirum in modum triumphat de intellectu humano, in hoc Mysterio.*

Articulus IV.

E Sapientissimo Virorum illorum Collegio, quidam cœteris magis exultus, qui hucusque altum coluerat silentium, cujusque animo magnus ille memoratarum veritatum splendor offudisse caliginem videbatur, Christianum, quem tot ac tantis divinis luminibus divitem cernebat, alloquitur. Obstupesco, quâ ratione inveniri poterit in mundo tantæ sagacitatis intellectus, ut omnia, quæ dicis, vel excogitare vel imaginari

nari sibi potuerit: Sed magis adhuc admiror, inveniri potuisse homines tantæ credulitatis, ut permiserint sibi persuaderi, quòd mente non possent complecti; cùm intellectus non cedat, nec se dedat nisi ad evidentiam veritatis, quæ hic deficit.

Mysterium Trinitatis non potuit esse inventio hominum.

Verum quidem inquis, respondet Christianus, non potuisse intellectum humanum excogitare & invenire veritates incomprehensibiles, quas fides nos docet, cumprimis quæ concernunt altissima arcana in adorando *Trinitatis* Mysterio abscondita; neque enim scientia horum est in intellectu hominum concepta. Æternitatis est Mysterium, quod & initio caruit, & fine nunquam carebit: inscrutabilis abyssus arcanorum Dei est, quæ in seipso abscondita gerebat ante mundi creationem, quæque semper obvelata mansissent hominibus, nisi illa revelâsset. Hoc unum Dei necessarium est, in quo omnis ipsius magnitudo, ipsius vita, ipsius Beatitudo consistit. Tolle cœtera omnia, & hoc unicum maneat Mysterium, sufficit Deo ut sit, quod est; & si per impossibile hoc tolleretur cœteris omnibus manentibus per aliud impossibile, Deus amplius non esset. Unico verbo, hæc est tota Dei occupatio in seipso; & si quæras, quid per totam fecerit æternitatem, nil aliud, nisi quod compleverit immensum *Trinitatis* Mysterium. Sed ita se totum huic impendit negotio, ut infinita intellectûs sui virtus, infinitæ voluntatis suæ vires per hoc exhauriantur: nulli parcit operæ, & si minorem quàm infinitam in se ipso haberet virtutem, illud complere non posset. Jam tibi considerandum relinquo, an intellectus hominis, qui non nisi maximæ debilitatis est, habilis & aptus foret conficiendo operi tam exquisito, quod Omnipotentiam DEI infinitam exquirit.

Magnum prodigium, quod cognoscamus hoc Mysterium.

Non admiror, homines invenire haud potuisse Mysterium maximum, quod factu possibile non est, nisi Deo soli; sed admiror voluisse Deum eò usque honorare animam rationalem, ut ipsi communicare ac revelare voluerit stupendum maximè arcanum, quod in se ipso per omnem æternitatem reconditum gerebat: quod ingens hoc Mysterium transierit, ut ita loquar, ex intellectu Dei in intellectum hominis; isque nobis eo nomine, ut illud doceremur, mittere voluerit de Cœlo unam è tribus divinis Personis, quæ esset velut depositaria omnium arcanorum divinorum: quod largitus nobis fuerit fidem, velut luminum suorum æternorum radium, quo velut cuspide di-

vitis penicilli, in animâ nostrâ ex favore depingeret rarissima ineffabilis hujus Mysterii prodigia, quæ ipse in semetipso operatur ex naturâ.

Quare Deus incipi voluerit prædicationem Evangelii à Mysterio SS. Trinitatis.

Insuper admiror, quod, postquam Filius Dei nos instruere dignatus est, hîc in terris proprio ore suo benedicto, mandatum dederit Apostolis eundi in mundum universum ad diffundendos eosdem luminum thesauros, magnis hisce verbis alloquendo ipsos: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Ite, instruite, docete, illuminate omnes mundi nationes & populos, baptizantes eos in Nomine *Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Quàm altum divinæ ipsius sapientiæ consilium, dum voluit, ut instruere mundum inciperent, docendo homines Mysterium adorandæ *Trinitatis*, licet hoc ex omnibus Mysteriis sit magis incomprehensibile, magisq; aptum ad absterrendum & prorsus avertendum omnem intellectum, nondum aliquâ fidei tincturâ imbutum? Quamobrem non mandavit, ut inciperent ab aliquâ re magis subjectâ sensibus, adeòque captu magis facili, ut paulatim ipsorum animos deduceret, ad submittendum se fidei hujusce Mysterii?

Joan. 20.

Inde est, quod differentia sit inter scientiam, quæ de Cœlo venit, & illam, quæ de terrâ nascitur. Quando erudimur in scientiis humanis, incipitur à principiis nobis magè cognitis, quibúsque totus mundus annutum præbet; & exinde gradatim declarantur & explanantur nobis veritates magis abstrusæ & reconditæ, quas assequi non potuissemus, si mox ab exordio fuissent propositæ. Methodus hæc necessaria est, dum agitur de scientiis acquisitis, quia oportet intellectum scientiam suam trahere ex se ipso, & discurrendo super principia naturalitèr à se cognita evolvere ac eruere consequentias, quas prius non videbat. Sed scientia, quæ nobis de Cœlo venit, contrariò prorsus passu ambulat, cùm intellectus humanus illius Principia non habeat in seipso, sed inclusa hæc sint in intellectu Dei, qui infinitus horum thesaurus est: non generatur ipsa in nobis virtute discursuum ut ratiocinationum; non nisi opus est simpliciter audire, quid Deus nobis dicat, illúdque firma fide credere; Non descendit ipsa ab intellectu Dei in nostrum intellectum, ut dependeat à nostra cognitione naturali; sed venit; ut hanc caligine obducat & omninò extinguat; venit, ut imperet, & absolutè dominetur: Non sistit se tribunali hominis, ut ab ipso examinetur velut à suo judice; sed venit, ut instruat

ipsum

ipsum suum velut tyronem ac discipulum; ideòque cum Majestate ingreditur in animam, ipsique statim ab initio exhibet, offert, & affert omnium nostrorum Mysteriorum fulgidissimum, magisque incomprehensibile, ut tantò magis captivet illam, majorémque ipsi imprimat venerationem ac Reverentiam.

Fides docet cum potestate.

Sic Apostoli, qui primi Doctores erant, imbuentes nos divinâ hâc Cœli sapientiâ, mandatum acceperunt à divino suo Magistro, ut loquerentur nobis velut oracula cum Auctoritate ac potestate: *Euntes docete omnes Gentes.* Ite, instruite omnes homines, qui sunt in mundo. Non dicit ipsis: præparate vos, disputate contra illos, studete firmis rationibus in vestram ipsos trahere sententiam. Hoc bonum esset, si quæstio foret de aliquâ scientiâ humanâ; sed divina non disputat, non disceptat, ipsa docet cum Auctoritate. Non dicit ipsis: Ite, exhortamini illos, persuadete ipsis facundâ suadâ & suaviloquâ facundiâ, ut vestra recipiant dogmata. Hoc non foret incongruum, si ageretur de inserendis quibusdam affectibus naturalibus, vel concitandis ac commovendis passionibus humanis; sed fides loquitur simpliciter, & vult ut credatur fideliter, quidquid credendum proposuerit.

Matth. 28.

Porrò ipsis non dicit: Insinuate vos blandè omninò in ipsorum animos, & primitus ob oculos collocate illis plausibilia; demulcete illos à primo limine lenocinis, sicut & magnarum utilitatum pollicitis, ut paulatim alliciatis illos, & ad partes meas amplectendas flectatis, quibuscúnque poteritis illiciis ac artificiis. Nihil ex his omnibus; sed loquitur velut supremus Magister & Dominus: Ite, instruite illos, Estote Magistri omnium in mundo; vestræ disciplinæ illos omnes subjicite: Docete omnes gentes. Docete illas à principio, quod credere oporteat unum Deum in tribus Personis, *Patre, Filio, & Spiritu Sancto.*

Verùm Domine, dixisses ipsi, an omnes mundi nationes sat erunt dociles ad submittendum se repentè & spontè tuis Apostolis, qui rudes sunt & ignari, ut doceantur ab illis? Verùm tot sapientes politici, totque prudentes Philosophi, paganismi fulcimenta & baculi, an esse volent simplicium piscatorum discipuli, dum inaudita, & intellectui humano incomprehensibilia proponent ipsis dogmata? Sed demum tot divites, tot nobiles, tot potentes, tot animo elati ac inflati, qui mundi se credunt tenere gubernacula, qui audiri à populis haud aliter volunt quàm oracula, quasi nescio

quos in terris agerent Deos; an hi omnes quantocyùs humili hâc prosequuntur reverentiâ homines abjectos ac inopes, ignotos, nullâ conspicuos Auctoritate, ut illos audiant, illis credant, & quidquid dixerint, velut infallibiles recipiant veritates, abs eo, quòd illas capiant, aut intellectu assequantur? An quidquam hic verisimilitudinis?

Quantum prodigium, quod fides induxerit ad credendum res incomprehensibiles.

Videbis, respondebit tibi, videbis invincibilem vim ac virtutem fidei divinæ. Quod nunquam collecta in unum sapientissimorum virorum scientia, potuisset ulli explanare; quod nunquam omnis maximorum oratorum facundia ulli hominum potuisset persuadere; & deniq; quod absoluta summorum Magnatum potentia non potuisset ab intellectu humano obtinere, ut sese captivaret, ac semetipsum induceret ad credendum cœco modo id, quod non capiebat, non intelligebat, hoc fides divina obtinebit suaviter, ubi primum ingressa fuerit mundum, tota æternis magnæ hujus veritatis circumfusa luminibus: Est unicus Deus solus in tribus Personis, *Pater & Filius & Spiritus Sanctus.* Hem! Nonne videmus tot millies centena millia Virorum Excellentissimorum, Sapientissimorum, Nobilissimorum toti mundo diffusorum, magnâ cum humilitate, sed & firmissimâ cum fide subjecisse se ad credendum veritates tam abstrusas & obscuras, ut nec minimum quidem in iis vel viderent, vel intelligerent, solùm ex eo, quòd fides illas docere ac credendas proponeret: Cùm tamen nominatissimi quique philosophi apud Antiquos omni cum potentiâ, ac discursuum suorum evidentiâ, proponendo etiam res plausibiles & inclinationibus humanis lenocinantes, obtinere ab hominibus non potuerint, ut suas amplecterentur partes, suis insisterent & adhærerent axiomatibus, paradigmatibus, dogmatibus.

Fides est omnipotens, dum portat in fronte Mysterium adorandæ Trinitatis.

Hem! Unde oritur, fidem divinam, plures suâ caligine lucrari animas, quàm scientia humana suâ lucretur evidentiâ? nisi quod illa in fronte portet & aspiciendū exhibeat adorandum Sanctissimæ *Trinitatis* Mysterium? Et sicut hoc Mysterium est omnipotens, ut omnia operetur intus in Deo, quod tantæ virtutis est, ut intellectum Dei parere faciat *Filium Unigenitum* in sinu Patris, ut voluntatem Dei compellat & urgeat ad producendum *Spiritum* Sanctum in sinu *Patris & Filii*; ita omnipotens quóque est, ut omnia operetur extra Deum in animabus. Illud est, quod progignit filios adoptivos Dei in sinu Baptismi; nec unicum horum producit gratia, cujus Nativitati illud non

præsideat: Baptizantes eos in *Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*; quasi tres divinæ Personæ, quæ in primâ hominis formatione conspirârunt & sua contulerunt consilia, dum dixerunt: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram; iterùm conspirarent ad eundem hìc reproducendum, reformando ipsum modo nobiliori ad suum similitudinem, dum de novo nascitur vitæ divinæ, velut viva Imago Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Ipse portat imaginem Patris, quia habet esse quoddam æternum, quod est gratia ipsum sanctificans: Ipse portat imaginem Filii, quia adoptatus est in Filium Dei: Ipse portat imaginem Spiritûs Sancti, quia ipse, productus est per amorem. Hinc est, quod in Baptismo Nascens Deo, locupletatum se inveniat tribus virtutibus Theologicis, Fide, Spe, & Charitate? velut triplicato diademate, quo coronatur à tribus Personis divinis; hinc est, quod honoretur incomparabilibus tribus prærogativis; gratiâ adoptante ipsum in Filium Dei, Charactere Christiani, discernente ipsum ab iis, qui non sunt membra Ecclesiæ, & legitimo jure ad æternam hæreditatem Patris sui cœlestis.

Hoc Mysterium nasci

Hoc igitur admirandum est Mysterium, quod præsidet Nativitati omnium fidelium. Ipsum est Pater æternus progignens Ecclesiam, velut dilectam suam filiam; Ipsum est Filius unigenitus illuminans & gubernans ipsam divino suo lumine; Ipsum est Spiritus Sanctus, sacris ipsam vivificans flammis, támque firmiter unitam conservans cum divino suo Patre, ut ab illo nunquam separari possit: Ipsum est facula fidelium ad dirigendos ipsos in viam salutis. Prima instructio, quæ illis datur, est, quod sit unus Deus in tribus Personis, Patre, Filio & Spiritu Sancto, quasi ad indigitandum ipsis unicum scopum, ad quem tendere, unicum objectum, quò spem suam dirigere debent. Lumen gloriæ nil mirabilius ostendet ipsis in æternitate, quàm ingens hoc Mysterium; similiter lumen fidei nil majus habet in terris quod doceat, quàm Mysterium adorandæ Trinitatis.

facit & conservat Ecclesiam.

Ipsum est robur ac munimen Christiani: quando hic nascitur Deo in sacro Baptismate, adhibentur ipsi sacratæ unctiones, uti observat Sanctus Augustinus, eò quod fiat filius Ecclesiæ militantis, & quia periculosæ adscribitur militiæ, præparare se debeat ad pugnam. Ipsius arma sunt Crux & oratio; docetur formare signum Crucis, & quotiescúnque hanc format, dicit:

dicit: In Nomine Patris, & Filii & Spiritûs Sancti. Et arma hæc, quæ Sanctissimæ Trinitatis insignit splendore & gloriâ, tantæ sunt fortitudinis, ut victorem ipsum reddant de mundo, de vitiis, de passionibus, de ipso inferno. Quantos enim Christianos videre fuit, qui signo sanctæ Crucis & invocatione Sanctissimæ *Trinitatis* stupenda patrârunt prodigia? Dum canimus laudes Dei, concludimus semper psalmodiam, resonando Sanctissimæ *Trinitati* gloriam: Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto. Unico verbo, nil Religiosi operis exercemus in totâ Christianâ Religione, quin adorandum hoc Mysterium ubîque collocetur & statuatur in fronte, tanquam illud, quod occupare debeat omnes cogitationes, omnes affectus nostros, quod honorari par sit cunctis nostris obsequiis ac homagiis. Sed quod magis s[.]riam mereatur considerationem, est, quod nobis proponatur velut verum Exemplar actionum nostrarum, uti mox videbis.

ARGUMENTUM.

1. *Homo factus est ad imaginem Dei, ut sit imitator Dei.*
2. *Duo sunt actionum genera in Deo, interiorum & exteriorum, juxta quas & nostras ordinare debemus.*

ARTICULUS V.

Quatuor privilegia nostræ animæ.

DIcendum omninò est, Deum magna moliri consilia cira animam nostram, dum ipsam locupletavit quatuor tam admirandis prærogativis, quibus extollatur super omnes alias inferioris hujus mundi Creaturas. Nam 1. ipsa sola accepit esse spirituale ac immortale, sicut Angeli, licet implicata ac irretita sit Corpore mortali, sicut animæ Brutorum. 2. Ipsam solam reliquit Deus in manu consilii sui, volens, ut tam integrâ frueretur libertate, ut non solùm cogi non possit ab ullâ creaturâ, sed ipse quóque renuntiâsse videatur absolutæ suæ Auctoritati, quam exercet super reliquas omnes creaturas, quibuscum penes suum disponit arbitrium, ad conservandum ipsi jura libertatis suæ, permittendo ipsam facere, quidquid voluerit. 3. Ipsa sola capax est, ut cognoscere & amare possit Deum suum, immediato cum ipso frui commercio, familiariter & cordialiter ipsi colloqui, admitti ad intima cordis sui secreta, stupendi sanè favores,

qui

qui ad invidiam stimulare & æmulatione accendere cæteras possent creaturas. 4. Et horum omnium est maximum, quod ipsam solam eâ tantùm causâ creaverit, ut in præsenti vitâ possideret ipsum per gratiam, & in Cœlo per gloriam, in omnem æternitatem.

Nostra anima est similis Deo.

Hinc est, quod, cum pedum suorum vestigia tantùm in aliis reliquerit creaturis, juxta effatum cujusdam Ecclesiæ Patris, seipsum in ipsâ depingere voluerit, ipsam ad suam formando similitudinem. Deus est purus Spiritus; Et anima est etiam Spiritus, Deus habet intellectum, quo se cognoscit, & voluntatem, quâ se amat; Et anima habet intellectum, ac voluntatem ad cognoscendum & amandũ Deum: Deus est æternus anima est æterna; Deus non potest repleri, nec contentar nisi se, ipso; & anima contentari ac repler non potest, nisi solo Deo. Agnosce o Anima, exclamat desuper Sanctus Leo Magnus Papa, totus in profundam raptus admirationem; Agnosce dignitatem Nativitatis tuæ & Magnum Dei consilium super te; & vide, quòd ideò te reddere voluerit similem sibi, ut obligaret te ad sui imitationem: *Ut imitator sui esset Auctoris.*

Serm. 1. de jejun. decimi mensis.

Duo genera actionum in Deo.

Theologi distinguunt duo actionum genera in Deo. Aliæ sunt interiores & prorsus abscenditæ intus in Deo, quas appellant *Actiones ad intra.* Aliæ sunt exteriores, quæ nostris patent & exhibentur Oculis: Hæ nuncupantur *Actiones ad Extra.* Omnes suam habent Excellentiam; sed inter utrasq; discrimen quóque observant. Nam 1. dici potest, quod interiores sint opus Dei in Deo ipso, ubi non solùm ipse producit, verùm etiam ipsemet producitur, cùm sit Principium & Terminus actionis suæ. Exteriores sunt etiam opus Dei, sed extra Deum; hujus ipse est Auctor, sed non est opus ipsum; agit ipse velut creator, & quod producit, sunt creaturæ.

Ipsorum differentia in quinque rebus.

2. Adhæc interiores sunt æternæ & necessariæ; siquidem hæ nunquam inceperunt & nunquam finientur; neque est in potestate Dei illas vel unico momento interrumpendi. Exteriores sunt temporales: siquidem is mundum non creavit ab æterno, sed in principio temporum; qundo voluit, incepit, & non nisi sex dies decumano huic operi conficiendo impendit: poterat ipsum producere in momento; & liberum est ipsi cessare ab ipsius productione, vel eundem omninò annihilare.

3. Ulterius, interiores nec sunt, nec esse possunt plures, quàm duæ solùm. Per primam producit Filium suum unigenitum,

tum, contemplando divinam suam pulchritudinem; Et per secundam producit Spiritum Sanctum, amando infinitam suam Bonitatem; ita ut omnia duobus claudantur terminis, dum cognoscit & amat Deum. Ecce quæ sit tota ipsius occupatio per omnem æternitatem. Exteriores non sunt limitatæ ad certum numerum, quarum infinitas producit diversæ conditionis; & harum alias adhuc potest producere, quotquot voluerit, in singula temporum momenta.

4. Porrò verum est, quòd interiores exhauriant omnem ipsius virtutem, quamvis hæc sit infinita; siquidem Omnipotentia Divini sui intellectus ita se totam impendit productioni Filii sui unigeniti; ut secundum similem amplius non posset producere; Et vires voluntatis suæ ita totas se applicant productioni solius unius Amoris divini, ut amplius non habeant, unde alium adhuc producere possint. Exteriores exhaurire nunquam possunt virtutem infinitam omnipotentiæ suæ; tot enim nunqum producet creaturas, quin semper adhuc plures & plures luci posset exponere. Affirmari igitur potest, quod quasi nihil virtutis suæ impendat ad omnes actiones suas exteriores.

5. Sed demũ præcipua differentia est, quod in actionib⁹ interioribus Dei consistat tota ipsius gloria, tota ipsius Magnitudo, tota ipsius Beatitudo: ita ut si per impossibile illas unico tantùm momento interrumperet, desineret esse Deus, & quantocyus amplius non esset. Exteriores econtra, quamvis magnificæ & splendidæ nostris oculis videantur, nil ponderis addunt gloriæ ipsius essentiali, nec Magnitudini ipsius divinæ; sive sint, sive non sint, gloria Dei nec augetur, nec minuitur in semetipsâ.

Anima nostra sicut Deus perficere potest duo operum genera interiora & exteriora.

Cùm igitur anima nostra eo nomine creata sit ad similitudinem Dei, ut imitetur ipsum in actionibus suis; hàncque imitationem in Evangelio nobis injungat ipsemet *Christus JESUS*, quando dixit: Estote perfecti, sicut Pater vester Cœlestis perfectus est. Hinc adorandum sanctissimæ *Trinitatis* Mysterium, verum est exemplar, quod omnes Christiani contemplando aspicere, & absque intermissione sibi ob oculos ponere, hâcq; ratione exstimulare se deberent ad ipsius imitationem. Anima nostra, sicut Deus, exercere potest duo actionum genera; actiones nempè exteriores & interiores: potest in interiori suo contendere & adniti, ut intellectu suo cognoscat, & voluntate suâ amet Deum; potest ipsa exterius vacare bonis operibus diu

diu multúmque frequentatis, pro Dei gloriâ & salute proximi. Sed quandoquidem maxima est differentia inter actiones æternas & necessarias, quas Deus intra se complectitur, & illas, quas exterius & extra se producit; eò quod interiores infinito modo nobiliores & præstantiores sint, quàm exteriores, quæ respectu illarum sunt fermè nihil: hinc & animam præcipuum suum studium collocare oportet, ut optimè colat, & expoliat mentis suæ interiora & abdita peneatralia; Et quamvis bona opera exteriora negligenda ipsi non sint, nihilominus manifestè intuetur in divino exemplari, quod imitari debet, his respectu illarum parum adesse ponderis ac momenti.

Sæpius in actionibus nostris contrariamur Deo.

Unde ergò oritur, quòd in actionibus nostris, atque in illo, quem tenemus perfectionem acquirendi, nósque Deo assimilandi modo, ita omnem supra modum Deo contrariemur? Ipse omnem suam magnitudinem, suam beatitudinem totam collocat in interioribus intellectûs sui, & voluntatis suæ actionibus, quæ aliæ non sunt, nisi contemplari & amare Deum, & neutiquam in exterioribus, quæ non nisi creaturas respiciunt. Nos ex adverso præcipuo amore ac æstimatione prosequimur bona opera externa, quæ speciosa & splendida sunt coram mundo, & flocci facimus interna, quæ Dei solummodò patent oculis. Ipse omne suum studium, omnem suam infinitam virtutem actionibus impendit internis, quas nec unico per omnem æternitatem interrumpit momento; & non nisi modicum temporis tribuit externis, de quibus ipse sacer codex nobis loquitur quasi de ludo & quâdam animi relaxatione: *Ludens in orbe terrarum*; ita ut actiones internæ sint magna & momentosa opera Dei; Externæ autem non nisi tenues ejusdem opellæ. Econtrariò nos totum vitæ nostræ cursum innumeris operum externorum, quorum sæpius nulla est necessitas, obvolvimus & absolvimus intricamentis; Et si unica de die horula occupationi mentis internæ ad agendum vel colloquendum familiariter & cordialiter cum Deo, sit tribuenda, tribuimus jacturæ, & omne illud tempus inaniter collocatum censemus; & quod agimus, cum tædio actitamus & magnâ negligentiâ. O quàm contrarii sumus Deo, quámque exiguâ contentione adnitimur, adorando huic nos conformare Exemplari!

Nostra occupatio æterna erit, contemplari sanctissimam Trinitatem.

Ah! quò tendunt præcipuè vota nostra, quémque dulcissimæ nostræ spei præfigimus scopum? Nonne, ut omnem impendamus æternitatē aliud non agendo,

agendò, nisi contemplando Excellentias Dei, & amando ipsius pulchritudinem ex toto corde nostro, in amœnissimo illo Beatitudinis habitaculo, ubi id ipsum est ūnicum Beatorum omnium negotium? Ah! quomodò invenire poterimus consummatam nostram Beatitudinem in Exercitio, quod nunquam, ne extremis quidem labris gustavimus, nunquam redegimus in opus; imò & cujus prorsus nullam toto vitæ mortalis decursu habuimus notitiam? quid est, ut verum fatear, omne vitæ nostræ tempus, nisi tyrocinium æternitatis? Quomodò credam, in omnem æternitatem mihil haud aliud fore agendum, nisi quod intellectu meo, & voluntate meâ unicè adhæream Deo; méque totum ipsi impendam, cœteris omnibus hujus intuitu quasi nihili pensis; & modò idipsum respiciam, potius despiciam, fungi faciam quasi functionum mearum minimam & abjectissimam, ipsi cœtera quasi omnia antefe rendo? Quomodò inducere in animum potero, contemplari & amare Deum fore in infinitas sæculorum myriades, supremam ac summam animæ meæ voluptatem; & in præsenti nullam in his præsentiam delectationem vel minimam? Oratio, quæ supremæ hujus Beatitudinis, quædam est prægustatio, non est gustui sed tædio; quam proin dum velut rem nullius emolumenti perpendo, omne in illâ impensum tempus velut perditum pendo ac censeo. O Summam mortalium ignorantiam! O cœcitatem hominum deplorandam! Ah! An majus quid facere possemus in tempore, quàm quod maximum olim erit in æternitate?

Studium animæ contemplativæ.

Omnes, qui persuasam sibi habent veritatem Existentis Dei, nonne homines oporteat esse spiritales, cùm noverint, ipsum purum esse Spiritum, & cum eo agi non posse, nisi spiritualiter? Sed omnes Christianos, qui unum Deum adorant in tribus personis, nonne homines esse oporteret orationi & contemplationi addictos, scientes, ipsum verum esse Exemplar sibi propositum ad imitandum? Vident ipsi, Deum nunquam cessare ab aspectu æternæ suæ pulchritudinis, nec ab amore actuali infinitæ suæ Bonitatis, vel unico momento: Nonne & ipsis foret adnitendum, ut dimitterent nunquam, nec unico instanti, reminiscentiam Dei, vel actualem ipsius suspenderent amorem? Oportet saltem habere suas solitudinis & orationis horas, sublimi huic Exercitio destinatas, firmiter animo insculpere idæam, reverentiam ac amorem erga SS. *Trinitatem*, singu-

ſingulari erga ipſam veneratione & devotione affici, & ſæpius ad ſingulos horæ ſonitus alacri reſonare voce: *Benedicta ſit SS. Trinitas* atque *indiviſa unitas: Confitebimur ei, quia fecit nobiſcum miſericordiam ſuam.*

CONSULTATIO VII.

De Perſona Patris.

MIſſionarius quidem nuperrimè redux ex Inſulis occidentalibus recenſebat mihi, vidiſſe ſe plures homines ſylveſtres ac feros, qui quaſi nullam habere videbantur divinitatis cognitionem, tam erant rudes ac ſtupidi, propius accedentes ad conditionem brutorum, quàm hominum; nihilominus ex illis in unum ſe incurriſſe, qui longè ingenio ac mente ante currebat alios; ipſius indoles feritatis referebat nihil; ſed potius amabat ſocietatem, & magna perfundebatur voluptate, dum verba fundentem de rebus altioribus audiebat, quò agnata curioſitate ipſius rapiebatur animus, quod ab aliquo conditionis ac nationis ſuæ exſpectari vix poterat.

Homo Sylveſtris ratione præditus, inveſtigabat prodigia ſolis.

Hic ſæpius occupabat mentem conſideratione ſolis, cujus pulchritudine & præſtitis ab ipſo mundo obſequiis extra ſeipſum abripiebatur: ſiquidem cum videret indies fœcundiſſimum hunc luminis fontem, torrentis more ſplendores ſuos, in terras è ſinu ſuo diffundentem, abs eo, quòd unquam exhauriretur; Cùm videret, quàm promptum & expeditum ſe exhiberet ad benefaciendum toti univerſo, cùm non niſi duo requireret inſtantia ad ablegandum ſuos è ſinu ſuo ſuper univerſum hemiſphærium radios; Cùm videret prodigioſam hanc mundi faculam extingui nunquam, portare ſecum diem, quòcunque acceſſu fugari tenebras, quas ipſa natura horret ac fugit. Cùm conſideraret, univerſalem hunc totius naturæ Benefactorem, tanto amore erga ipſam ferri, tanto támque vehementi teneri deſiderio, ſuis ipſam cumulandi beneficiis, ut nec dies nec noctes quieſceret, ſed velut infatigabilis curſor in dies ſingulos conſtanti more, univerſum mundum ſuo emetiretur circuitu, abs eo, quod vel unico curſum ſiſteret momento, quin nec minimam ſentiret laſſitudinem; tam promptè, támque alacriter

ſuum perficiendo curriculum cùm denique adverteret ipſum ſolum eſſe, qui mundum illuminet, qui omnes naturæ venuſtatis ſuorum penicillo radiorum inauret; ipſum eſſe, qui has nobis detegat, è tenebris eruat, ac oculis noſtris objiciat; ipſum eſſe, in cujus abſentiâ omnia videantur mortua & quaſi in nihilum redacta; ſed quàm primùm reviviſcere omnia, ubi denuò comparuerit, quantumvis in proprii luminis ſui abyſſo ſemper maneat abſconditus, ita ut in oculis noſtris ipſius intueri faciem ſit impoſſibile: quâ ratione inter omnes mundi creaturas, ſimul eſt & maximè viſibilis & maximè inviſibilis.

Sylvicola hic, qui philoſophabatur indies cira hæc prodigia juxta naturale intellectûs ſui lumen (omnis namque homo naturali modo aliquantisper eſt philoſophus) cùm videret, quod ſe perderet in magno hoc ſplendorum ex aſtro hoc dimnantiū Oceano, & quantò magis contendebat illa capere, tantò magis caperetur & abſorberetur ab illis: quæſivit è Miſſionario, an ignoraret, quisnam ingentem hanc mundi faculam accenderit, ipsámque ditaverit tam copioſo lucis theſauro, quem indies tam mirificè diffunderet, & nunquam exhauriretur. O ſi operis hujus cognoſcerem Auctorem!

Exin, dicebat mihi Miſſionarius, arripui occaſionem inſtruendi ipſum in ſublimiſſimis Religionis veritatibus; & captans anſam è Summâ æſtimatione, quam ipſum concepiſſe cernebam circa ſplendidiſſimam Dei imaginem, quæ haberi poſſit in mundo, allaborabam intellectum ipſius deducere ad Cognitionem alterius Luminis infinito modo ſplendidioris. Loquebar ipſi de primo quodam Ente, quod prima ſit cauſa omnium entium; Credens me haud difficulter ipſi quidquam perſuaſurum circa Excellentias Patris æterni, cujus ipſe videbat fœcunditatem ac divitias in ſole tam luculenter demonſtratas, & quia intellectum jam inſtructum habebat lumine quodam naturali, & ipſum ſufficienter diſpoſitum fore ad recipiendum quoque lumen fidei.

Sed quia ipſe difficultatem patiebatur ſe explicandi, ob raram converſationem cum hominibus ratione præditis, Collega meus, dicebat mihi Miſſionarius, qui idioma callebat & vir erat apprimè intelligens, ſeſe obtulit ad aſſiſtendum ipſi & inſerviendum pro interprete. Erigebat ex hoc animum, cum ſpe, nos curioſitati ſuæ ſatisfacturos; non minore ex parte noſtrâ conceptâ ſpe, nos ipſum Deo lucraturos. Incepi igitur ſic ipſum alloqui.

AR-

ARGUMENTUM.

1. *Sol est velut accensa facula in magno hoc naturæ palatio ad demonstrandum nobis Deum in omnibus Creaturis.*

2. *Ipse est excellens Imago Dei Patris in particulari, ostendens nobis ipsius fœcunditatem, Potentiam ac Bonitatem.*

Articulus I.

NOn parva tibi quærenda est ratio, quisnam tantâ luminis copiâ locupletaverit Solem: Nam arbitraris optimè, speciosissimum hoc astrum non esse factum â semetipso, nec esse sui ipsius fabrum, cùm limitatum sit ad certam magnitudinem, quam ulterius extendere nunquam possit; Cùm affixum sit certo loco, unde egredi ipsi nec sit liberum nec licitum, cùm obstrictum sit certo cursui, quem non possit interrumpere ad captandam quietem, nec immutare ad arripiendum & capessendum alterum: Hæc omnia haud obscurè annuunt, quod dependeat ab altero, quod tale sit, quale fieri voluit, qui fecit, quodque illi, qui se fecit, obediat. Sed quæris, quis ergò est Auctor ipsius & Artifex?

Sol est facula in magno mundi palatio.

Est magnus is ille Architectus, qui universum hunc condidit mundum, in morem Palatii magnificentissimi; & ut totam lumine compleret domum, accensam in altis tenet hanc faculam, affixam laqueari, quod est cœruleus ille cœlorum fornix; ut omnes, qui magnum hoc subeunt palatium, videant pulchritudinem operis, quam dum vident, admirentur artificem, quem, dum admirantur cupiant cognoscere & cognitum, amare, Ecce totum id, quod quæro, inquiebat sylvicola: Tot jam annis decumanum hoc lumen meos illustrat oculos, nec tamen unquam adhuc sui monstravit artificem. Quantò plus ipsum aspicio, tantò plus ipsum admiror, haud credens inaniter, quod ultra pulchritudinem, quam mihi detegit, tegat & obvelat quidquam aliud, quod longè sit mirabilius. Quid autem hoc sit, adhuc me latet.

Sol est admodum splendida Dei imago.

Audi me benè, respondit ipsi Missionarius, docebo te id, & tuæ abundè satisfaciam curiositati. Quandoquidem tantâ industriâ rimatus es Excellentias speciosissimi hujus astri; utique observaveris, quod, licet sit unica res, tria tamen in se complectatur, inseparabilia quidem, valdè tamen inter diversa; nempè propriam suam substantiam, suam lucem, & suum calorem Ex substantiâ procedit ipsius lux;

Substantia & lux producunt simul calorem. Ecce quid evidenter & manifestè notandum occurrat in sole. Sed à visibili hâc luce altius attolle mentem tuam & cogita aliam adhuc esse lucem infinito modo pulchriorem & nobiliorem, oculis nostris corporalibus invisibilem, Eò quod tota spiritualis, & hæc lux est Deus, qui cum creator sit lucis hujus visibilis, voluit se in illâ repræsentare, ut nobis ostenderet, quòd, licet ipse sit unicus solus Deus, considerare in ipso debeamus, substantiam, lucem, & calorem, quæ realiter ab invicem distincta sunt, quamvis sint non nisi unica eadémque res. Substantia est fœcunda origo, unde emanat tota lux, & utráque est principium, unde procedit calor; Sed ipsa est substantia, lux & calor naturæ adeò elevatæ super omnia, quæ conspicis in sole, ut infinito quóque modo exaltata sit super omnia, quæ intellectus tuus concipere aut excogitare posset.

Sol est imago imperfecta sanctissimæ Trinitatis.

Siquidem in sole substantia non est lux, & lux non est calor, sed hic totum quod est, est substantia, totum est lux, totum est calor: omnia tria non sunt, nisi unica simplicissima res, & hæc non est nisi unicus solus Deus. In sole substantia est ante lucem, & lux ante calorem; sed hic nihil est ante, nihil est post, sed omnia sunt simul in eodem instanti æterno. In sole aspicis corpus, quod habet figuram suam limitatam, lucem suam corpore suo magis dilatatam; & calorem suum quandóque magis, quandoque minus diffusum luce suâ. Sed hic non est corpus, nec figura: Deus est substantia spiritualis infinita in sua magnitudine; Est lux spiritualis in suâ magnitudine; est calor spiritualis & substantialis infinitus in suâ magnitudine: unum non habet majorem magnitudinem altero; omnia tria non habent, nisi eandem infinitudinem, eandem immensitatem. Sol non habet vitam, nec sensum, nec intelligentiam, nec libertatem, non est quid supremum nec independens: Sed hic totum quod est, est vita, totum quod est, est intelligentia, totum quod est, est libertas, Deus solus est independens & supremum omnium Entium. Nihil igitur est ex omni eo, quod considerâsti & admiratus es in sole, respectu illius, quod concipere & considerare oportet in Deo.

Et nihilominus sicut nec unicam creaturam corporalem habemus, quæ circumferat lineamenta vivaciora, vel characteres splendidiores similitudinis, quàm speciosum hoc astrum, quod omnia nobis monstrat & videnda præbet, quæ visibilia sunt inter opera Auctoris sui; sic quóque nihil habemus, in quo se ma-

se magis visibilem reddiderit, quàm in hoc luminis fonte: licet verum sit, quod illa, quæ in hoc nobis videntur splendidissima, non nisi obscurissimæ sint umbræ respectu supremæ Majestatis Dei. Aspicis, quomodò ascendat hoc astrum & potestatem gerat super omnia inferioris hujus mundi; quomodò circumferatur in triumpho, propriis suis coronatus radiis, per totum hoc universum; quomodò omnes creaturæ sua in ipsum figant lumina, ipsúmq; velut suum revereantur Monarcham; quomodò progignat flores & fructus, benigno duntaxat ipsos aspiciens oculo; Et deniq; quomodò omnia recipere videantur, vitam, vigorem & gaudium à Benevolis ipsius influxibus: quod plerosq; inducit homines, ut ipsum velut universalem totius naturæ Patrem intueantur.

Sol non est, nisi rudis adumbratio Majestatis Dei.

Videtur vobis, ipsum perfectissimum esse Archetypon & nihil excellentius esse in mundo; & tamen non est nisi rudissima, imperfectissima, & obscurissima adumbratio infinitæ Majestatis Dei Auctoris sui. Ipse solus est, cui absoluta sit potestas super omnia, quique nihil habeat supra se; Ipse est, qui triumphet de omnibus, infinitâ circumfusus & coronatus gloriâ sibi propriâ ac naturali, quámque à nemine accepit. Ipse est, qui supremum teneat dominium super omnes creaturas, à cujus oculis universus dependeat mundus; Et licet hic incomparabilis tibi videatur Magnitudinis, minimo tamen est minor atomo, respectu infinitæ magnitudinis Dei. Ipse solus est, unico verbo, qui jure æquissimo gerat Nomen Patris; sed Patris æterni, Patris omnipotentis, Patris misericordiæ. Ipse est Pater æternus, eò quod ab æterno producat filium è propriâ suâ substantiâ, qui æternus, sicut ipse, sit Deus. Ipse est Pater omnipotens, eòquod extraxerit omnes creaturas è sinu Nihili omnipotentiâ suâ, illisque dederit esse, quod possident. Ipse est Pater misericordiæ erga nos & intuitu nostri, eò quod adoptet nos in filios suos, quando nos extrahit ex abysso peccatorum nostrorum, ut nos justificet ex magnâ paternæ suæ misericordiæ virtute.

O! quàm magnus Deus, exclamavit desuper, miser sylvicola, sublatis manibus ac oculis in cœlum, totus abreptus pulchritudine, quam levitèr tantùm & quasi per rimulam incipiebat aspicere? O quàm divinus Pater! quàm plenus est igitur Majestate? quàm admirabilis est, quàmque amabilis! quàm felix ipsorum sors, qui ipsum cognoscunt, qui potiuntur honore,

nore, ut ipsius sint filii! sed quâ ratione ternis vicibus est Pater, & ratione tam diversâ? Quomodò est Pater omnipotens, quomodò Pater æternus, & quomodò Pater misericordiæ? perge arrigere aures, respondit ipsi Missionarius, & explanabo tibi omnes, tres hasce Paternitates, unam post alteram tantâ cum claritate, ut facilè sis comprehensurus illas, quantum fuerit opus ad omnimodam tibi dandam satisfactionem.

ARGUMENTUM.

Quomodò Deus sit Pater æternus.

Articulus II.

Sol repræsentat fœcunditatem Dei Patris.

INtuere visibilem illam, quam tam solicitè ac studiosè investigâsti, imaginem Divinitatis, Solem, & perpende tam copiosam ipsi ab Auctore suo communicatam fœcunditatem, ut exhauriri non possit. Nihil est in ipso, quod non lumen sit, cujus non est avarus dispensator, sed torrentis more illud è sinu suo diffundit tam munificè, ut diceres, quod ex universo orbe magnum solem facere attentet & intendat. Nihilominus quamvis dispertiatur omnia, quæ habet, nihil tamen perdit ex eo, quod dispertitur; Et licet è sinu suo effundat & profundat prodigè, non tamen exhauritur, nec, dum ita est prodigus, fit indigus. In instanti, quo est sol, jam incipit necessitate quâdam naturali suum diffundere lumen, quam diffusionem continuat, & nec unico intermittit momento post tot annorum ac sæculorum curricula: & post hæc omnia, nec lassatur, nec alteratur, nec vel tantillùm in virtute suâ imminuitur. Quàm admirabilis fœcunditas in unicâ creaturâ!

Deus Pater se totum communicat filio.

Sed in comparationem adducta cum fœcunditate creatoris sui, disparet omninò & nihil est. Nihil est in ipso, quod non sit lumen; sed lumen tantò speciosius tantò fœcundius & jucundius, quàm illud solis, quantò creator major ac nobilior est, quàm creatura, hoc est, modo infinito. Non igitur se res hic habet, sicut cum sole, cujus est limitata magnitudo. Sed Deus sol est immensus in suâ magnitudine, non solùm effundens è sinu suo lumen, quod accidens sit, sed propriam suam effundens substantiam in solem alterum, qui prorsus idem sit in naturâ: Ipse effundit se totum ex seipso per profusionem quandam naturalem, quantum effundere se potest,

absque

abſque ullâ exceptione, & conſequenter, quod dat: modo dat infinito, & ille, qui recipit, eſt æquè dives ac ille, qui dat, qui ſumit, ſicut qui largitur: nihil eſt in uno, quod non ſit in altero; tota ſubſtantia divina eſt in uno, tota ſubſtantia divina eſt in altero, & ambo non habent, quàm unam ſolam eandémque ſubſtantiam, quæ non eſt diviſa inter ipſos, nec multiplicata per ipſos; ſed unica ſemper manet & ſimpliciſſima.

Deus producens Filium ſuum ſe exhaurit, & nunquam eſt exhauſtus.

Hanc qui dat, includit in ſemetipſo Principium fœcunditatis infinitæ; hanc qui accipit, eſt terminus admirabilis hujus fœcunditatis: Unus producit alterum. Sed ſicut qui producit & progenerat è ſinu ſuo alium ſibi ſimilem in naturâ, reverà eſt Pater, ita & ille, quem ſic producit, reverà ipſius eſt Filius. Jam impoſſibile eſt, hunc Patrem & hunc filium, non eſſe duas Perſonas realiter à ſe invicem diſtinctas, licet non niſi eandem habeant ſubſtantiam, eandémque prorſus divinitatem. Quàm pretioſæ igitur debent eſſe divitiæ, quàm abundans theſaurus fœcunditatis hujus paternæ, dum nimirùm Pater in ſeipſo invenit, unde producat Deum ſibi in omnibus æqualem! Et dum infinitas haſce facit impenſas, Theſaurus ipſius exin non imminuitur, ſed eàdem ſemper ratione manet locuples & opulentus. Verum eſt, ipſum tam abſolutè ac omnimodè in ſolâ hac unici filii ſui productione exhauriri, ut ex eo alium ſecundum producere non poſſet; nihilominus tamen ita ſemper inexhauſtus manet, ut non ceſſet in ipſum effundere omnem ſuam eſſentiam, profuſione ſemper infinitâ, ſemper actuali per omnem æternitatem.

O admiranda Potentia Patris, vim habens ac virtutem producendi Deum! O Excellentia ſtupenda Filii, qui omne eſt id, quod producere poteſt omnipotens DEUS, exhauriendo infinitam virtutem intellectûs ſui divini! quando produxiſſet centenos mundorum milliones, & poſt hos adhuc tot milliones aliorum; imò tot, quot illorum quilibet particulares complexus fuiſſet creaturas, omnia hæc minores fuiſſent ſtipulâ, cum Filio hoc unigenito æquiparata. Quanta magnificentia, o Magne Deus, & quanta gloria divino huic Patri, Patrem tanti eſſe Filii! ſed gloria non minor eſt Filio, Filium tanti eſſe Patris.

Quare Deus Pater ſit Pater æternus & quare non dicatur Filius æternus.

Jam pronum eſt afferre rationem, ob quam nuncupetur Pater æternus. Verum quidem eſt, quod nunquam incepiſſe, & nunquam finire conſtituat rationem & eſſentiam perfectæ æternitatis; quod commune eſt Patri &

Filio, qui consequenter pari ratione sunt æterni; nihilominus moris non est, filium nominare æternum. Sed plerumq; tantum dicitur Pater æternus. Ratio est, quòd licet Filius reverà sit, & nunquam inceperit, ortum tamen habuerit ac originem. Sed Pater hâc gaudet prærogativâ sibi prorsùs speciali, quod non solùm nullum habeat initium, sed nec ullam originem: Ipse non recipit esse ab aliâ Personâ, sed habet hoc à semetipso, ipse est origo & primum principium esse Divini. Et sicut paulò ante diximus, quod nunquam sol sit absque lumine, & in eòdem instanti, quo sol est, diffundat hoc è sinu suo fœcunditate sibi connaturali & nunquam ab eo vel unico desistat instanti, ita multò magis verum est, quòd nunquam Deus vel unico momento sit absq; divinâ sua fœcunditate; adeòq; ab æterno instanti, quo Deus est, effundat omnem suam divinam substantiam in filium suum unicum: Est igitur Pater ab instanti æternitatis. Et hæc prima est ratio, ansam nobis præbens, specialiter ipsum condecorandi nomine Patris æterni.

Deus Pater ab æterno est in actu Paternitatis suæ, quem interrumpere non potest.

Secunda fortior adhuc & evidentior est, quod perpetuò sit in actu divinæ suæ Paternitatis, id est, quod nunquam non actualiter producat filium suum unicum ex propriâ suâ substantiâ, quod nunquam vel unico momento ab eo desistat: nunquam incepit, nunquam cessat, & nunquam cessabit. Divina ipsius fœcuditas infinita est in suâ abundantiâ, non minus autem in suâ duratione: dat omne, quod habet, per totam sui ipsius effusionem, quæ ipsi necessaria est; & ideò impossibile est, ut faciat vel plus, vel minus, vel quid aliud, quàm quod facit ab æterno. Ipse semper est Pater, & ipse solus in divinitate gaudet glorioso hoc Patris elogio: æquissimo igitur jure nuncupamus ipsum Patrem æternum.

Gaudium Patris & Filii est reciprocum.

Quis imaginari sibi poterit abundantiam gaudii in corde Patris, quòd talem habeat Filium, & exuberantiam lætitiæ in corde Filii, quòd talem habeat Patrem? Pater, qui tantas videtur Pulchritudines ac perfectiones in filio suo unico, afficitur exin gaudio infinito; Et Filius, qui conspicit tantas in Patre suo divino Bonitates, tantásque excellentias, infinitâ quóque perfunditur lætitiâ. Pater infinitam haurit voluptatem, dum exhaurit se, dando omnia, quæ habet, Filio suo unigenito; Et Filius quóque infinitâ capitur lætitiâ, dum capit & accipit omnia à Divino Patre, abs eo, quod accipiat aliquid ab alio, quàm ab ipso solo. Ipsorum gaudium tam reciprocum est ac mutuum, ut non sit maius in uno quàm in

altero; & hoc gaudium esse non potest absque amore infinito ex utrâque parte.

Amor reciprocus Patris & Filii.

Quomodo possibile sit, Patrem æternum non amare tantùm talem filium, quantùm videt ipsum esse Amabilem, id est, modo infinito? Et quomodò possibile etiam sit, Filium non amare tantùm talem Patrem quantùm ipsum amabilem cognoscit, modo nempè pariter infinito? Amor igitur eorum æqualitèr infinitus est ex utrâque parte; Verùm hic non est, nisi idem omninò amor: siquidem quamvis duæ sint personæ, non tamen habent, nisi idem cor, eandem voluntatem, sicut ambæ non habent, nisi eandem essentiam, eandem divinitatem. Communis hæc voluntas Patris & Filii, ita gaudiis ac amoribus repleta ambarum harum divinarum Personarum, quasi tota gravida ac prægnans ardoribus ac flammis, & quasi suæ abundantiæ impulsâ vi, felici necessitate constringitur ad pariendum, quod concepit. Ipsa igitur producit amorem infinitum, æquè perfectum sicut principium, unde emanat, & consequenter æquè sicut ipsum est Deus; Et hæc est tertia Persona adorandæ *Trinitatis*, quam appellamus Spiritum Sanctum, qui metam & summam perfectionem apponit omnibus Divinis emanationibus.

S. August. de Trinit.

Doctorum Ecclesiæ summus mirabile attribuit Nomen Spiritui Sancto, & dicit, quòd sit, *Jubilus Patris & Filii*, ad declarandum nobis, ipsum esse fontem ac originem summæ Beatitudinis Dei in se ipso. Amare infinito modo bonum, & illud perfectissimo modo possidere; omnem illius cognoscere Excellentiam, & infinitam ex illo haurire complacentiam; gustare plenè omnem ipsius dulcorem, ac in æternâ ejusdem fruitione quiescere: Ecce hæc sunt, in quibus consistit tota immensitas & tota infinita Magnitudo gaudii Dei. O Pater infinito modo felix possessione, amore, complacentiâ, gaudio infinito, quo te afficit Filius tuus unigenitus! O Fili infinito modo felix possessione, amore, complacentiâ, gaudio infinito, quod accipis à Divino Patre tuo! O Spiritus Sancte infinito modo felix, dum infinitus existis amor, Jubilus, complacentia, gaudium infinitum utriusque!

Affectus animæ sperantis aliquando intrare in gaudium Patris æterni.

An igitur verum est, mi Deus, exclamabat desuper Collega Missionarii magno cum fervore, interpretans affectus & animi sensa, quæ legebat in facie & oculis pauperis hujus sylvicolæ: An igitur verum est, eo nomine creâsse te animam meam, ut aliquando redderes participé ipsam omnium gaudiorum tuorum? An

 aspici-

aſpiciet olim omnes illas pulcritudines, quæ perpetuo raptu & extaſi tuum abripiunt & admiratione abreptum tenent intellectum! An eaſdem guſtabit delicias, quæ abs fine adorandum cor tuum infinito replebunt Jubilo? Quomodò? An infinita hæc me exſpectat Beatitudo? Tu mihi promittis ipſam, & inceſſanter me gratiis tuis illuc attrahis, illámque ardenter mihi dare deſideras; Et ego, quaſi non exſpectarem hanc ab ipſo, oſcitanter repto ſuper terram, replens mentem meam & cor meum mundi crepundiis, has æſtimo, his me occupo, his adhæreo, quaſi majus nil eſſet, quod meam conſtituat beatitudinem. Ah! Anima mea, quid cogitas? Attolle in altum oculos, & aſpice immenſas illas magnæ æternitatis pulchritudines, quæ olim detegentur tibi. Vide & conſidera bona infinita in domo Patris tui cœleſtis tibi præparata. Huc aſpirandum tibi eſt, túque retrahenda pudore, ne eoúſque te demittas, ut quidquid aliud æſtimes & magni facias. Nonne vides creatam eſſe terram, pedibúſque tuis ſubſtantiam, ut conculces ipſam; & econtra Cœlum tuo imminere capiti, ut illud inceſſanter velut unicum ſpei tuæ objectum intuearis?

O quanta dulcedo animæ, dum recordatur immenſi hujus gaudii Divini, firmámque ac vivam ſpem concipit in corde ſuo; dicenda ſibi aliquando fore ſuaviſſima illa verba, dum exitura eſt mundo: *Intra in Gaudium Domini tui!* quaſi diceretur. Ecce poſtquam exiveris inauſpicato exilii tui, ubi languebas, & contabeſcebas, domicilio, ingredere modò, ad nunquam amplius exeundum, in gaudium Domini tui, & guſta eaſdem, quæ perfectam ipſius conſtituunt Beatitudinem, cùm ipſo delicias. Quæ unquam præſentis vitæ afflictio ſuam non amittet amaritudinem in ſpei ac fiduciæ hujus dulcedine? Verùm quid opus eſt, devotam animam exſpectare actualem ineffabilis hujus felicitatis poſſeſſionem, ut gaudium exinde concipiat? Nonne jam in vita præſenti eſt in Deo, cùm ex ſinu immenſitatis ejus egrediatur nunquam? Quid impedit ergò, quin ingrediatur in gaudium Dei ſui? Nonne oculis fidei contemplari id poteſt, quod viſura eſt olim in gloriâ, inde demulceri jubilo? Si nubilum triſtitiæ ipſam velit affligere, non aliunde conſolationes advocet, ſed vocari & invitari ſe credat intus, & haurire auribus: *Intra in Gaudium Domini tui.* Lætare ex eo, quod totus ſuperabundet gaudio Deus, & dies aderit olim, quo eodem ſuperfundenda ſis gaudio.

gaudio. Non est mœror tam amarus, qui non abeat, ubi primùm subierit cogitatio tam amabilis mentem. Verum est, inquit Missionarius, hæc consolatio ex eo in nos redundat, quod Deus sit Pater æternus; sed hæc non parum augetur, si consideremus, ipsum similiter esse Patrem Omnipotentem.

ARGUMENTUM.

Quomodo Deus est Pater Omnipotens.

ARTICULUS III.

Tres divinæ Personæ sunt Pater omnipotens.

QUando dicimus Deum esse Patrem æternum, hoc non fit, nisi respectu Filii ipsius unigeniti, quem ex propriâ sua producit substantiâ ab æterno, intus in semetipso, & nullatenus respectu creaturarum, quas ab æterno non produxit. Et quando dicimus, ipsum Patrem esse omnipotentem, hoc fit non nisi respectu creaturarum, quas è sinu nihili virtute suæ omnipotentiæ extraxit, & nullatenus respectu filii ipsius Unigeniti, quem non producit è nihilo, sed ex propriâ suâ progignit substantiâ. Verum quidem est, Nomen Patris, si propriè significet illum, qui producit aliam personam sibi similem in naturâ, non verè convenire, nisi soli Personæ divinæ, id est, Deo Patri respectu Filii ipsius unigeniti. Sed si nomine Patris intelligatur ille, qui producit aliquid, ipsique verum largitur esse, quamvis non sit ejusdem secum naturæ, omnes tres divinæ personæ sunt Pater omnium creaturarum, ex eo, quod dederint esse. Sed hic est Pater omnipotens, eoquod extraxerit ipsa virtute suæ omnipotentiæ è sinu nihili, quod opus est conveniens, nisi Deo soli.

Hæc Paternitas, quam habet respectu creaturarum, quas non producit ex propriâ suâ substantiâ, quibus tamen parvam aliquam largitur essentiæ suæ similitudinem, non est, nisi simplex imago vel imitatio veræ illius Paternitatis, quæ constituit primam Trinitatis personam in supremâ dignitate Patris æterni. Hæc simplex est & indivisibilis, ita ut nunquam nec major nec minor esse possit; sed altera Paternitas habet suam latitudinem, & suos perfectionis gradus. Deus est Pater omnipotens respectu certarum creaturarum nobiliori modo, quàm respectu aliarum, nempe juxta proportionem, quæ magis vel minus ex ipsius similitudine participaverint.

S. Thom. p. 1. q. 33. A. 3.

Deus non est Pater omnipotens omnium creaturarum eâdem ratione.

Sunt certæ creaturæ, quæ aliud similitudinis nil habeant, nisi quod sint velut vestigia pedum ipsius; nihilominus appellatur Pater ipsorum in libro Job: *Quis est pluviæ Pater, vel quis genuit stillas roris?* sunt & aliæ, quæ habent similitudinem imaginis secundùm naturam, veluti sunt creaturæ rationales, quarum Pater est nobiliori modo; sic nuncupatur Pater Hominum in Deuteronomio: *Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit & creavit te?* Insuper adhuc aliæ sunt, quæ similitudinem imaginis habent clariorem & sublimiorem, secundùm gratiam, vi cujus adoptantur in Filios Dei, éstque Deus longè excellentiori modo Pater ipsarum; sic Apostolus loquitur in Epistolâ ad Romanos: *Spiritus Sanctus reddit spiritui nostro testimonium, quod sumus Filii Dei, si autem Filii & Hæredes*: Denique aliæ sunt, quæ proximius adhuc accedunt ad ipsius similitudinem, quia totæ in ipsum transformatæ videntur, & penetratæ à splendore gloriæ ipsius, dum possident ipsum in cœlo, & respectu harum Patris gerit Nomen majori cum majestate; sic idem Apostolus in memoratâ Epistolâ scriptum reliquit: *Gloriamur in spe Gloriæ Filiorum Dei*; ad quem felicem statum quotidie aspiramus, dum orationem à se edoctam dirigimus ad ipsum: *Pater noster, qui es in Cœlis, adveniat Regnum tuum.*

Job. 38.

Deut. 32.

Rom. 8.

Rom. 5.

Deus est Pater omnipotens velut creator.

Verùm non constat, quid magis admirandum sit in dignitate Patris, quam gerit respectu creaturarum; An ipsius potentia, vel fœcunditas, vel summa Potestas ac Auctoritas ipsius. Admirabilis videtur ipsius potentia, dum è sinu nihili eduxit tam ingentem pulcherrimarum creaturarum numerum; Namque ex nihilo aliquid facere, est opus non nisi conveniens Brachio omnipotenti. Quid dixisses, si præsens fuisses Creationi mundi, ex abysso nihili prodire videns tot exquisitissimæ artis opera ad primum Creatoris sui mandatum?

Imaginare tibi & tecum cogita, te solum fuisse unà cum omnibus Angelis, antequam ulla adhuc creatura esset, nec Cœlum, nec terra, nec lumen, nec elementa, nec quidquam aliud ex omnibus, quæ magnum hoc universum constituunt; Adhæc omnes Angelos omni contentione adlaborâsse, ut è nihilo producerent aliquam muscam, aliquem florem, vel duntaxat minimum arenæ granulum, & postquam omnes suas adunâssent vires, omnem suam collocâssent industriam, abs eo, quòd quidquam efficere potuerint, ingenuè fuisse fassos suam impotentiam,

tiam, verissimúmque esse, omnes simul creaturas non habere virtutem producendi vel minimum herbæ cauliculum, aut terræ pulvisculum; & dum ita attentè tecum ponderas stupendam difficultatem, quam vincere oportet, ad producendum aliquid è nihilo, & admirabilem potentiam ad id evincendum requisitam, cùm omnes simul Angeli id evincere non potuerint; Cogita audisse te vocem, unicum duntaxat verbum, *Fiat*, efformantem; Et eodem, quo efformata est, instanti, vidisse te è fundo nihili prodire orbem terræ tam vastum, uti est, in suâ latitudine, ex seipso quasi venientem seq; collocantem subtus pedes tuos, & exin cooperientem se herbis, floribus, fructibus, plantis, magnis arboribus, & inæstimabili diversorum animalium numero.

Pulchrum spectaculum videre omnes creaturas prodi reè nihilo.

Vidisses ex eodem prodire nihilo mare magis adhuc diffusum ac extensum terrâ, hanc partim operiens, partim circumcingens, idque incessanter circumvolvi, noctes diésque agitari & moveri, abs eo, quòd unquam suos transgrederetur limites, insuper infinitis fœcundum piscibus, monstris marinis, figurâ, formâ, magnitudine ac naturâ tam diversis.

Vidisses ex iisdem produci abyssis aërem mari ac terrâ longè adhuc majorem ac ampliorem, velut tenuissimum ac tersissimũ conopœum sese extendentem ac involventem utrumque, insuper suis quantocyùs locupletatum ornamentis; tot aves zephyrorum obsequio super plumas suas, velut in triumpho circumvectas, dulci melodiâ invitare quasi homines, ad decantandum secum laudes Creatoris sui; tot insuper meteora in medio ipsius fabrefacta, nubes, pluvias, nives, grandines, tonitrua

Vidisses ex eodem nihili sinu prodire, præfati virtute verbi, immensos illos cœlorum globos, in orbem hos agi & supra te in Regione longè sublimiori collocari, tam fastuosâ ornari pompâ, tot planetis, tot stellis, tot radiantibus astris, quæ videbantur velut tot carbunculi cœruleis suis limbis circumducti; & super omnia magnam illam mundi faculam, admirandum hunc Solem, qui lumine torrentis instar effuso totum collustrat universum, nobísque venustatis suæ aspectu gaudium parit ac lætitiam.

Affectus animæ aspicientis opera Dei.

Quid dixisses, si cuncta hæc prodigia tuis hausisses oculis? Nonne admirationis æstu extra temetipsam raptus exclamâsses? O Cunctipotens artifex hujus Universi! quanta fortitudo tua, quantum robur tuum! Cùm

omnes unà Angeli ne atomum quidem extrahere possint è fundo nihili, quamvis omnes suas huc advocent vires & collocent robur; tu nonnisi unicum eructas verbum, & producis & prodire facis exinde, abs ullo adnisu, abs ullâ contentione, abs labore vel minimo, immensas cœlorum machinas, terram, astra ac omnia Entia! O Brachium Dei quàm potens es? O Pater cœlestis, quis diffitebitur, te Patrem esse omnipotentem!

Verùm an vitæ halitus tibi fuisset superstes? An tuo adhuc insertum cor pectori, quin ardentissimo exarsisset desiderio videndi illum cujus prodigia à te visa in stuporem te adduxerant? Jam nos indies eadem cernimus prodigia, eosdem, aspicimus Cœlos, eadem astra, eandem terram, eadem prorsus elementa, quæ tu prodire vidisses ex nihilo. Eâdem usurpamus scientiâ, supremum illorum conditorem ea extraxisse, ac si id ipsum facientem nostris usurpâssemus oculis; & tamen in stuporem non agimur, ipsius non admiramur Cunctipotentiam, laudibus millenis non extollimus divinam ipsius tam benè cuncta disponentem sapientiam; nec infinitam ipsius amamus bonitatem hæc omnia ex amore erga nos operantem. O Cor meum, quantâ laboras cœcitate! Ah! quando aperies oculos ad videndum & amandum ineffabiles Excellentias Patris tui omnipotentis!

Admirabilis fœcunditas creaturarum ostendit illam Dei.

2. Si tam admiranda est ipsius potentia, major adhuc est ipsius fœcunditas, sed non pondera duntaxat ipsam in eo, quod ingentem hunc produxerit creaturarum numerum; Cùm hæc omnia fermè nihil sint, respectu ejus, quòd posset facere. Admiror ipsam in hoc, quòd non contentus producere creaturas, omnibus his communicaverit fœcunditatem & facultatem producendi alias; alias quidem illis similes in naturâ, velut sunt plantæ & animalia; alias causis producentibus nobiliores, velut est terra, quæ fœcunda & plantis, fructibus, frumentis, floribus, lapidibus, metallis, quibus nunquam exhauritur; & mare, quod fœcundum est piscibus, quibus viduari & evacuari non potest. Alias saltem donaverit virtute producendi imagines sui repræsentativas; siquidem nec unicum quidem est ex omnibus entibus visibilibus, quòd non agat pictorem quasi naturalem, semper in manibus tenendo penicillum, ad depingendum se in omnibus speculis, omniúmque animalium oculis. Minima creaturarum, quæ accepit esse à Deo, tam luculenter circumfert imaginem divinæ fœcunditatis

tatis ipsius, ut nunquam cesset reproducere semetipsam, vel saltem perfectissimè se repræsentare in teneris illius speciebus, quibus repletur totum spatium diaphanum ipsam circumdans, quasque Philosophi nuncupant species intentionales; ut exinde conjicere nobis liceat admirabilem fœcunditatem Dei Patris, ad exprimendum semetipsum modo perfectissimo in suâ imagine, quæ est filius unigenitus, cùm tam stupendam fœcunditatem contulerit creaturarum suarum minimæ ad repræsentandum se naturaliter in suis speciebus.

Stupenda fœcunditas animæ nostræ manifestat illam Dei.

Sed qui benè cognoscere voluerit fœcunditatem Patris cœlestis; aspiciat præcipuè animam rationalem. Hæc singulari prærogativâ decorata est super alias creaturas, quòd facta sit ad similitudinem creatoris sui, quódque per proprias suas experientias admirabilem cognoscat fœcunditatem sibi ab ipso collatam. Quantum prodigium videre intellectum, qui ratione quâdam imitans infinitam Auctoris sui fœcunditatem concipit in momento,& abs intermissione producit res innumeras? Omnes creaturas, quas Deus produxit extra se ipsum, intellectus humanus concipit in se ipso, dum ipsas aspicit; adhæc multa concipit & cognoscit alia à Deo non facta, format sibi & fabricatur in seipso mundos novos, excogitat scientias & artes, est pictor, est Architectus, est aurifaber, ipse solus est,quod sunt omnes artifices alicujus Reipublicæ; & quod mirabilius est, ipse solus sufficit ad suppeditandam omnem materiam necessariam pro cunctis absolvendis operibus, quæ conceperit in se ipso. Invenit penes se colores, quibus decumanam sibi depingat imaginem; eruit ex se ipso marmora, quibus exstruat Palatium valdè magnificum; dilatat penes se vastos campos ac prædia, ac progignit ex seipso artifices & operarios, quorum aliquos destinat ad ædificandum, alios ad excolendam terram, jacienda semina, desecanda frumenta, intra pauca momenta omnes percurrit regiones terræ, videt, exquirit, omnium statuum investigat statum, gerit bella, tractat pacem, exstruit civitates; Exercitus navales immittit in mare. Quis non admiretur fœcunditatem parvæ hujus creaturæ, quæ tantas, tàmque multas res conficit in semetipsâ & per semetipsam, absque labore & abs eo, quod alio sibi stet impendio, nisi ut illi intendat, quod facere intendit.

Deus solus potest exhaurire in-

O Pater cœlestis, quanta est igitur fœcunditas tua, tu qui

tellectum humanum, sicut exhaurit intellectum divinum.

Ens es infinitum, cùm tam admirandam fœcunditatem fueris largitus intellectui solius hominis? Et quid foret, si oculis intueremur omne id, quod jam produxerunt omnia ingenia humana supra terram, per omnes sæculorum decursus, & præcipuè, quod actualiter producunt omnes mundi hujus habitabilis inquilini, & super omnia, quod producet omnis nostra posteritas? qui hæc omnia videret uno ac simplici intuitu, nonne tabesceret præ admiratione, infinitos videns ipsorum effectus ac opera, quæ nondum exhauserint omnem ipsorum fœcunditatem? siquidem plura adhuc facere possent, abs eo, quod exhauriantur. Quis non admirabitur prodigiosam hanc fœcunditatem? Nihilominus hæc ipsa nondum est atomus, si comparetur cum tuâ, O Pater omnipotens! Ita est, in exhauribilem te esse extra te ipsum, & tamen unica sola cogitatio, quam intra te, te ipsum contemplando formas, tam omnimodè exhaurit omnem infinitam intellectûs tui divini virtutem, ut aliam secundam producere non posses. Benè voluisti imaginem tuam tibi similem esse; Nam ita est, quod intellectus humanus ad imaginem tuam factus, quamvis inexhaustus sit respectu creaturarum, dum tamen de te cogitat, sese inveniat prorsus exhaustum, obruitur namque magnitudine essentiæ tuæ infinitæ, obscuratur fulgidissimis splendoribus tui luminis, hæret attonitus, hebes totus ad aliquid de te cognoscendum, & absorbetur in profundâ abysso adorandarum tuarum perfectionum? O felix jactura, ubi se invenit & suaviter requiescit in centro felicitatis suæ!

Suprema auctoritas Patris æterni.

3. Sed postquam admirati sumus potentiam & fœcunditatem Patris cœlestis, non minus admiranda nobis videtur summa ipsius Auctoritas ac potestas, Ipse est, qui legem posuit omnibus creaturis, dum illas exposuit luci, & extraxit ex umbris nihili: Et quia unicâ tantùm vice dedit jussa terræ, ut produceret ac germinaret herbas, flores ac fructus, nunquam cessavit hos parere, ut parêret mandato, nunquam destitit se eviscerare, ut impleret obedientiam per omnem sæculorum defluxum. Quia unicâ duntaxat vice imperio obstrinxit Solem, ut metiretur nobis dies ac noctes, divideret nobis anni tempestates, indies ad amussim circumcurreret universum orbem, nunquam deflexit à mandato, nec unico subsistens momento, vel si substitit, id fecit, ne resisteret imperio. Quia unicâ solummodò

summodò vice in mandatis dedit mari, ut fœcundo sinu profunderet nobis pisces, nunquam non se ita submissum, ductile ac docile exhibuit summæ creatoris sui auctoritati, ut semper squammatos daret greges, nec his dandis vellet unquam sterilescere. Omnes denique creaturæ sic se semper venerabundas demonstrârunt cœlestis sui Patris potestati ac Dominio, ut quod semel is ordinavit, ipsæ nunquam fuerint transgressæ: *Ordinatione tuâ perseverat Dies, quoniam omnia serviunt tibi.*

Psal. 118.

Homo solus resistit potestati Dei.

Homo solus, ex omnibus creaturis maximâ devinctus obligatione supremam hanc Patris sui cœlestis reverendi auctoritatem eò proruit temeritatis, ut contemnere adhuc præsumat. Homo solus, cujus pedibus subjecit Deus omnia, his imperans, ut ipsius obtemperarent mandatis, ipsius se mancipare obsequiis, ipsi velut suo servirent Monarchæ; homo, quem adeò sublimavit, quem velut Deum hujus mundi designavit, illum velut beneficiorum suorum centrum concatenatis & nunquam intermissis prosequendo favoribus; est tam ingratus, ut præstare renuat suo obedientiam Creatori, quam hic suas per creaturas ipsi facit exhiberi. Homo solus, cui tam honorifica est posita lex, ut ex toto corde diligat Deum suum, familiariter cum ipso velut intimo suo amico converset ur, reverentiali cum confidentiâ ipsi loquatur, sicut filius perdilectus suo colloquitur Patri; Ipse solus tam est socors in observandâ tam amabili lege, ut malit velut mancipium suis servire passionibus ac vitiis, quæ non nisi tyrannidem in ipsum exercent suam. Homo solus, cui Deus Regnum disposuit æternum, nec non æternorum bonorum promisit possessionem, abs eo, quod quidquam pro tanto favore exigeret ab eo, nisi ut abstineret à sui offensâ, séque amaret ex tota mente suâ; Ipse solus ex omnibus creaturis tantâ percellitur stupiditate, ut tam ingenti neglecto commodo, quo beatum se reddere posset abs labore, sese malit obruere molestiis ac fatigationibus, ut miserum se reddat ac infelicem. Homo solus, qui obstrictum se videt ad obtemperandum præceptis Dei sui, sub pœnis tam atrocibus, ut, si id renuat, condemnatum se sciat ad ardendum æternaliter in desolatoriis ac devorantibus flammis; Ipse solus tam obcœcatus, támque insensatus est, ut obedientiam Deo subtrahens, objicere sese audeat malis infinitis in omnem æternitatem tolerandis, modò temporis pauxillo inordinatis suis

satisfaciat animi affectibus, turpiterquè gerat morem sensuum illecebris. Denique homo solus, super omnes alias Creaturas præditus ratione, rationis se maximè expertem millenis demonstrat experientiis: Cœteræ omnes nunquam non abs noxâ sunt, innocentes sunt suis in operationibus; homo solus semper peccat & in suis à recto deflectit, & cum Beatus esse posset, suâ se culpâ inter omnes Creaturas miserimum reddit ac infelicissimum, eò quod juxta debiti sui exigentiam revereri nesciat, potius nolit, Patris sui Cœlestis, qui Deus est Omnipotens, auctoritatem: flecteretur fortassis, consideraret ipsum velut Patrem misericordiæ. Vide.

ARGUMENTUM.

Quomodò Deus sit Pater Misericordiæ.

Articulus IV.

Deus est Pater Misericordiæ ad majorem suam gloriam & nostram felicitatem.

QUod Deus solus sit Pater æternus, est summus ipsi tum gloriæ cumulus, tum apex lætitiæ. Quod sit Pater omnipotens, divinæ suæ triumphus est fortitudinis. Sed quod sit Pater misericordiæ, labor est & opus potentiæ ac Bonitatis suæ. Esse Patrem æternum, est producere Filium unicum è sinu propriæ suæ substantiæ ab æterno. Esse Patrem omnipotentem, est omnes Creaturas extrahere è sinu nihili per creationem. Sed esse Patrem misericordiæ, est facere è peccatore & magno Dei inimico, dilectum Filium Dei & hæredem gloriæ suæ. Producere Deum ex propriâ suâ substantiâ, ut sit Pater æternus, non potest esse, nisi opus omnipotentiæ. Extrahere Creaturas è sinu nihili & illis dare Existentiam, ut sit Pater Omnipotens, non potest etiam esse nisi effectus omnipotentiæ. Sed è peccatore facere Filium Dei, & è Filio gehennæ Filium regni, ut sit Pater misericordiæ, est tam ingens prodigium, ut esse non possit exquisitissimum opus potentiæ ratione quâdam magis stupendæ magisque admirandæ duabus aliis.

Esse Patrem misericordiæ, est ratione quâdam admirabilibus, quàm esse Patrem æternum filii sui unigeniti.

Non est instituenda comparatio inter generationem Filii unigeniti in sinu Patris æterni, & productionem filiorum adoptivorum in sinu Patris misericordiæ, si attendatur terminus, qui producitur: Cùm omnes homines, qui è peccatoribus evadunt filii Dei mediante misericordiâ, minoris sint atomo, si comparentur cum Filio unigenito Patris.

tris æterni. Verùm si attendatur principium diversarum harum generationum, video, Patrem æternum invenire in proprio sinu suo omnem divitiarum immensitatem, quæ necessariæ sunt ad producendum Filium suum unigenitum; sed & video Patrem misericordiæ, nihil prorsus in peccatore invenire, unde facere ipsum possit Filium Dei? unde desumit materiam ad conficiendum opus tam speciosum? Non videt in peccatore nisi crimina & abominationes, quibus excitetur odium & horror erga ipsum: An inde formare possit dilectum Deo Filium? Ulterius conspicio, Patrem æternum totam suam essentiam divinam effundere in Filium suum unigenitum, emanatione quâdam naturali, non solùm absque labore, sed infinitâ cum voluptate, sed & video, Patrem misericordiæ, millenos facere assultus, ut Spiritum suum & gratias suas introducat in hominem peccatorem, ad formandum ex eo natum Dei: & sæpius in vanum laborat, & omnem perdit operam. Quid hoc sibi vult? nisi quod, licet unigenitus Filius Patris æterni infinito modo excellat omnes Filios adoptivos Patres misericordiæ; nihilominus facilitas producendi unum, & maxima difficultas producendi alios, ansam nobis præbeat multò magis admirandi potentiam, quæ progignit filios adoptivos in sinu Patris misericordiæ, quàm illum, quæ progignit Filium unigenitum in sinu Patris æterni.

Esse Patrem misericordiæ, plus est, quàm esse creatorem mundi.

Similiter comparatio ineunda non est inter opera Patris omnipotentis, quæ sunt omnia entia creata, & inter opera Patris misericordiarum, quæ sunt filii adoptivi Dei, sive attendatur terminus productus, sive aspiciatur principium producens; nam illa, quæ facit Pater omnipotens in Creatione entium, non sunt nisi Creaturæ, quibus dat esse naturale; sed quod facit Pater misericordiarum in justificatione peccatoris est dilectus Deo filius, cui esse dat supernaturale. Omnis creaturarum multitudo, quæ non nisi naturale habent, minoris est unico solo adoptivo Dei Filio; de quo, dum dicitur, quod habeat esse supernaturale, per hoc innuitur, quod transcendat omnem naturam; Et consequenter si consideretur terminus productus, Deus nobilius & excellentius opus patrat, dum facit ex peccatore Filium Dei, quàm si universum crearet mundum.

Verùm excellentius adhuc est, si consideretur terminus, unde prodiêrunt. Siquidem Deus Pater omnipotens extraxit omnes creaturas è sinu nihili, tantâ cum facilitate, ut ipsi non ste-

terint nisi unico verbo. Nihilum tam est promptum, tamquè morigerum voci ejus, ut quamvis nihil habeat, semper tamen expeditum & accinctum sit, ad subministranda illi omnia, quæ voluerit, abs eo, quod vel minimam voluntati ejus exhibeat repugnantiam. Sed quando Pater misericordiarum extrahit filios adoptivos Dei è profundo nihili, quò peccatum ipsos adduxerat, hoc tantâ accidit cum difficultate, ut non solùm stet ipsi verbis innumeris, invitationibus, importunis solicitationibus, verùm etiam huc collocet plures menses, & plures annos, assultus conduplicet, in subsidium advocet Angelos & homines, adhibeat promissa, minas & supplicia: & quandoque post tot insectationes, prensationes, ambitus, quib9 omnis alia, nisi illa misericordis Dei defatigaretur patientia, desideratum scopum in suis non assequitur consiliis.

Difficilius est trahere animam â peccato, quàm mundum è nihilo.

Ratio est, quia peccatum, quo reperit ipsos immersos, est nihilum quoddam rebelle voluntati suæ, nihilum tumultuans, refractarium, quod sese opponit, nimis quàm sese obarmat invincibili quâdam proterviâ; illigat, constringit, vincit voluntatem peccatoris, ipsam detinet captivam, obcœcat, indurat, insensibilem reddet, tantâ pervertit malitiâ, redigit in statum ita Deo oppositum, ut non minori, quàm infinitâ opus sit bonitate ad superandam ipsius malitiam, adhæc omni alteri, nisi brachio omnipotenti, absolutè impossibile foret extrahere illam è tyrannide fortis hujus armati. Ecce quare dixerim, majori & fortiori opus potentiâ ad progignendum unicum Filium Dei adoptivum, quàm ad producenda omnia entia creata. Verum enim est, Patrem omnipotentem citius & facilius creaturum mundos centenos magno hoc universo ampliores, quàm Pater misericordiarum unum extrahat hominem ex abysso peccatorum ad formandum ex eo dilectum Dei Filium.

Gratitudo animæ â peccato extractæ.

O quantis tibi steti laboribus ac ærumnis, divinissime mi Pater! quid fecisti quæsitum me? è quàm profundâ abysso extraxisti me! unde traxisti ansam me tuis prosequendi favoribus, me, qui nonnisi dignus eram tuo odio, tuisque suppliciis, quoad peccatis meis hærebam affixus? Cor tuum est, O Pater cœlestis, infinita tua est bonitas, quæ emollita est magnitudine miseriarum mearum, quæquè pro eo, ut dira in me vibraret fulmina, benignam mihi tetendit manum, pacisquè exhibuit osculum, & ex inimico, qui eram, me Filium suum fecit perdilectum. O quàm amabilis es in triumpho

triumpho miserationum tuarum? Væ mihi nisi amem te, & nullo non tempore tanti beneficii memorem gratitudinem geram cordi meo insculptam. Sed quàm admirabilis mihi videtur potentia tua, in exquisitissimo hoc gratiarum tuarum opere! si creâsses mundos millenos hoc jam creato longè pulchriores, non ita ex iis elucere cernerem infinitæ potentiæ tuæ prodigia & inæstimabilium bonitatum tuarum portenta, sicut ex misericordiâ mihi exhibitâ, quâ me extraxisti è miserabili peccatorum meorum nihilo, ut in tuum me adoptares filium.

Quanta nobis gloria esse Filios Dei.

Sed quàm stupenda benevolentia, quod Deus omnipotens, qui ab æterno Pater est Dei sibi æqualis, ex quo infinitas haurit delicias ac delectationes, esse quoque velit Pater vilissimorum, quales sumus, terræ vermiculorum! tam ingens hic bonitatis excessus est in Deo, ut credere vix possemus, quod eo usque se demittere fuerit dignatus, nec unquam fuissemus ausi ipsum velut nostrum respicere Patrem, nisi ipsemet dedisset in mandatis, ut hoc ipsum compellaremus nomine, dum precamur ipsum: *Pater noster, qui es in Cœlis.*

Verùm eòusque in sublime ascendit hic tum honoris, tum felicitatis, quo fruimur, apex, ut vix in animum nobis inducere liceat, reverà nos gloriosâ hâc sorte potiri, ut filii simus Patris, qui non solùm supremus est omnium Induperator & Monarcha, verùm & Deus omnipotens. Incomparabilis hæc felicitas tam stupenda est in nos miseros hæcquè tam sublimis sors nostræ vilitati tam difformis & incongrua, ut incomprehensibile nobis sit, vilissimum terræ pulvisculum decorari honore, ut reverà sit perdilectus æterni Dei Filius. Dicitur hoc nobis, sed non capimus; nec capit id caput nostrum, cùm majus sit omni captu & cogitatu nostro: felicitatis nostræ exuberantia, quæ incredibilis nobis videtur, obstaculo nobis est, ne illius gustemus dulcedinem: Non movemur ex illâ, cùm nimiùm à nobis videatur remota, illámque intueamur haud aliter, quàm speciosam quandam imaginem.

Nihilominus est hæc veritas adeò firma & solida, ut nullatenus liceat de illâ dubitare, cùm articulus sit fidei & verum Verbum Dei: *Videte qualem Charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur & simus*: Videte, Fratres mei, dicebat magna quædam anima, totâ admiratione abrepta & absorpta gaudio, in consideratione hujus portenti; perpendite bonitatem

1. Joan. 3.

tatem nimiam Patris nostri cœlestis, quâ gaudere nos voluit nomine ac elogio Filiorum Dei. Si alia nobis non esset prærogativa, nisi glorioso hoc nomine insigniri, nonne summo nobis cederet honori? Sed accedit adhuc quid amplius: siquidem nos integro & integrè potiri voluit isthoc privilegio, non tantùm ut nominemur, sed re ipsâ & ipso opere simus Filii DEI; Ipse nos ceu tales agnoscit, nobis omnem exhibet benevolentiam paternam, nos gestat in sinu suo, præcipuâ nos providentiæ suæ curâ prosequitur, & tandem nobis ceu Filiis suis hæreditatem disponit & præparat æternam. Quantus favor, quanta felicitas, quantus gloriæ cumulus? O Deus! quo gratitudinis, reverentiæ & amoris affectu æstuaremus erga tam bonum Patrem, si persuasum animo haberemus, ipsum nos respicere, nósque amare suos velut filios!

Aspectus excellentiarum Dei immutat brevi tempore animam.

Miser hic sylvicola, qui avidas dederat aures allatis à Missionario dogmatibus, quibus sat clarè explanabantur excellentiæ Dei, velut Patris æterni, velut Patris omnipotentis, velut Patris misericordiarum, quamvis nondum totaliter omnes hasce sublimes veritates intelligeret, animum tamen & cor suum totum sentiebat immutatum: Certum namque est, veritates æternas, quas fides nos docet, habere aliquid in se tam divinum, támque illecebrosum, ut paulisper tantummodò visæ ac cognitæ cunctos rapiant animos ac potenter corda lucrentur; præsertim, quando novæ nobis sunt, & primâ adhuc vice nobis proponuntur; & si assiduitas, quæ ad illas intelligendas requiritur, nobis earum non imminuat æstimationem, immenso nos accumulabit gaudio ipsarum pulchritudo.

Collega Missionarii, qui observabat vultum novi hujus in fide Catechumeni, videns ipsum totum attonitum, & magnis hisce veritatum splendoribus ipsi ob oculos positis quasi obtenebratum & caligine obductum, & credens ipsum desuper concepisse animo sensa & affectus, quos exprimere non poterat, voluit ipsum in his depromendis adjuvare, ipsúmque interrogavit: Quid videtur tibi de Patre hoc æterno, qui producit Filium suum unigenitum ex propriâ suâ substantiâ, tantâ cum Majestate & gloriâ, & summâ dimanantis ex eo gaudii exuberantiâ? Ad hoc non respondit nisi per signa admirationis, extollens oculos ac manus in cœlum, quasi dicere volens: Adoro illum, admiror illum; sed ipsum non capio, non comprehendo, Sed quid videtur tibi, prosequitur alter, de Patre hoc omnipotente,

tente ; qui dedit esse omnibus creaturis, quas extraxit è nihilo tantâ cum potentiâ, tantâ cum fœcunditate ,tantâ cum auctoritate ? quod magnus sit Deus, respondit sylvicola, & quod magnus sit artifex, cùm tot ac tanta formaverit ex nihilo , quodquè totus mundus obstrictus sit ipsi servire, & sub potentiâ illius contremiscere.

Affectus animæ considerantis, Deum esse Patrem æternum, Patrem omnipotentem & Patrem misericordiæ.

Sed denique, pergit Collega Missionarii, quid sentit cor tuum de Bonitate misericordissimi hujus Patris, qui tam alienus ab eo, ut nos pro meritis & exigentiâ criminum nostrorum perderet , tantâ nos prosequitur bonitate, ut ipse nos quærat in profundâ abysso iniquitatum nostrarum, nostras dirumpens catenas, à peccati tyrannide nos exsolvat, ex magnis suis hostibus, qui eramus , nos inimos suos facit amicos ; & denique eòusque Charitatis suæ excessum in nos protrahat, ut pro veris suis nos filiis recipiat, nosque in possessionem inducat hæreditatis suæ, quæ propria ipsius per omnem æternitatem est gloria? quæ mens, quis tibi sensus de Patre tam bono? quid dicis de ipso? Ah! Quid dici de ipso posset, respondet alter , positâ super cor manu suâ? infinito modo foret amandus, si fieri posset. Sed quâ ratione contingere potest, ut reverà ipsius simus Filii? Non enim sumus ejusdem cum ipso naturæ, aliàs essemus Dij , sicut ipse; siquidem veri Filii ejusdem naturæ, ejusdem conditionis debent esse cum Patre. Hâc super re resumpsit verba Missionarius, ipsique explanavit , quâ ratione adoptemur in Filios Dei.

ARGUMENTUM.

1. *Non sumus Filii Dei, quod nati simus ex propriâ ipsius substantiâ, sicut Flius ipsius unigenitus.*
2. *Etiam non sumus ipsius Filii per solam demonstrationem extrinsecam.*
3. *Sed collocat ipse in nos qualitatem aliquam, qua transformemur in ipsum.*

Articulus V.

Dignitas Filiorum Dei debet addere nobis animum.

VErum quidem est, non esse nos Filios Dei, ex eo, quod nati simus è propriâ ipsius substantiâ, quod non convenit, nisi Filio unigenito, quem in sinu suo genuit ante sæcula, in æternitate suæ gloriæ, consubstantialem sibi , ejusdemque possessorem Divinitatis. Sed credendum pariter non est, nos nomine duntaxat ipsius esse filios,

quia tales reipsâ & in veritate sumus, & ratione quâdam, quâ extollamur ad tantum gloriæ ac honoris fastigium, ut, si æstimare possemus valorem sublimis hujus dignitatis in nobis, perspiceremus clarè, ipsam abs comparatione majorem esse, quàm si Filii essemus potentissimi Monarchæ hujus mundi. Et si probè cognosceremus divinam hanc, quam Deus nobis confert, excellentiam, impossibile foret, quin extolleretur anima nostra supra Communem hominum Conditionem, tantamquè Cor nostrum indueret generositatem, ut nunquam moliretur, nisi facinora egregia, præclara, heroïca & natalibus suis consentanea. Si Princeps Juvenis deprehenditur in actione quâdam vili & probrosâ, confunditur & suffunditur rubore, pudétque ipsum dignitatis multò autem magis actionis suæ; lubens sese absconderet, & negaret facilius se esse, qui est, quàm sufferat pudorem affusum ex eo, quod indignitate vitæ suorum natalium obfuscaverit splendorem. Et nos eâdem ratione puderet abjecto & ignavo adhærere animo sensuum nostrorum illecebris, quæ nobis cum bestiis communes sunt, nec auderemus prodire in conspectum Cœli & subire oculos Patris nostri Cœlestis, ubivis locorum nos intuentis: Mallemus potius vivi terræ committi visceribus, quàm unicum duntaxat in præsentiâ illius committere peccatum, si benè committeremus animo, quantâ cum gloriâ & honore nos admittat, ac in suos adoptet Filios.

Quâ ratione nos Deus adoptet in filios.

Siquidem hic aliter res agitur, quàm cum hominibus, qui dum aliquem adoptant, aliud non agunt, nisi quod ipsum pro suo declarent filio, vel verbis vel scriptis, abs eo, quod aliquid in ipso ponant, quo naturalis ipsius immutetur conditio, nisi quod adoptantis censeatur filius & capacitatem acquirat hæreditate acquirendi ipsius facultates. Sed Deus adoptat nos in filios modo prorsus alio: siquidem ipse reipsâ in nos collocat certam quandam qualitatem divinam, quam naturaliter non habemus, nosq; relucere facit pulchritudine quâdam supernaturali, quæ exterius quidem non apparet, nec oculis patet corporalibus, se autem insinuat usque ad intima animæ nostræ penetralia. Est qualitas hæc certus ex facie ipsius radius, afferens nobis usquè ad fundum cordis nostri vitam quandam divinam; est emanatio sanctitatis ipsius infinitæ; est admirabilis quædam participatio propriæ ipsius Divinitatis, quam appellamus gratiam sanctificantem, quæ animam eousque

extol-

extollit super conditionem naturalem, ut non sit amplius Creatura è nihilo solùm extracta, sed exquisitissimum divinæ misericordiæ opus, formatum in corde Dei. Ipsa tantâ resplendet nobilitate & excellentiâ, dum è glorioso hoc emergit & prodit principio, ut, qui videre posset pulchritudinem animæ gratiâ justificante ornatæ, ipsam ceu quandam deputaret Divinitatem, confessus, maximas quascunque naturæ pulchritudines ab ipsâ procul abesse.

Pulchritudo animæ in gratiâ.

Nihil est omnium venustatum externarū oculis corporeis blandientium, quod æquiparari possit pulchritudini spirituali, quæ oculos delectat animæ; sed omnes pulchritudines spirituales, non nisi in naturæ ordine collocatæ, non sunt nisi deformitates ac turpitudines, respectu unius tantùm pulchritudinis supernaturalis, quam reperire est in minimo dono gratiæ: quin etiam omnia dona gratiam sanctificantem concomitantia, haud alio penes illam gaudent splendore, quàm gaudeant stellæ in præsentiâ solis: siquidem in illâ & per illam angusta cum dignitate regnat Deus in animâ; in hâc erigere sibi amat Tabernaculum suum extra seipsum; & post infinitam, quâ in propriâ essentiâ suâ fruitur, gloriam, amœniori non gaudet Paradiso, quàm si supremo cum imperio regnet in animâ justi. Quanta pulchritudo hujus sit animæ, quæ Dei ipsius exhilarat ac delectat oculos? Et quàm exuberans beatitudo ipsius, quia cùm fruatur Deo, non solùm paradisum suum circumfert in seipsâ, sed cùm Deus possideat ipsam cum voluptate, dici potest, quod circumferat Paradisum DEI ipsius?

Anima in hoc statu adeò Dei pulchritudine refulget, ut videatur tota transformata in ipsum, & quasi facta prorsus divina.

Intima unio animæ cum Deo per gratiam.

Aliqui instituunt hanc comparationem ad declarandum nobis hoc prodigium, quod benè verbis explicari nequit. Dicunt rem esse sicut cum ferro, quod totum penetratur, totúmque exardescit ab igne. Mitte ferrum in fornacem vehementer accensam, ferrum non fiet reipsâ ignis, neque ignis etiam fiet ferrum, sed fit inter illa unio tam intrinseca, támque reciproca, ut, cum unum totaliter possideat alterum, non videantur esse nisi una eademque res; & qui nunquam vidisset ferrum ab igne, nec ignem separatum à ferro, imaginari sibi non posset, hæc duas res esse; sed indicaret, hîc aliud non esse nisi ignem; ita ferrum absconditur sub igne, absorbetur ab igne, & quasi totum

D. Thom. 1. 2. q. 112. A. 1.

tum transformatur in ignem. Sic quoque dicunt ipsi, Deus, qui ignis consumens est, transformat totam animam in seipsum, quando possessionem ejus adit per gratiam sanctificantem, ipsámque adoptat in filiam. Verum est, hanc animam non fieri Deum, nec Deum fieri hanc animam, fit tamen inter illos unio tam fortis támque stricta, ut quis judicaret esse non nisi unam eandemquè rem. Et sicut nil amplius apparet ex nigredine vel frigore ferri candentis, sed videtur non esse nisi ignis; sic etiam nil amplius apparet deformitatis naturalis in animâ sic in Deum transformata, tam est abscondita & absorpta in pulchritudinem infinitam Dei. Non nisi Dei est, sic suos adoptare filios mirabili modo transformando ipsos in propriam suam naturam; sicut solius ignis est ita accendere ferrum, ut illud velut ignem apparere faciat. *Sicut impossibile est, ut igneat nisi solus ignis; sic necesse est, ut solus Deus Deificet.*

D. Thom. ibidem.

Missionarii Collega, qui semper observabat vultum novi proselyti, quem in fide instruebant, probè advertit, ipsum totum esse commotum; aspiciebat sæpius Cœlum & ingemiscebat continuò; Annotavit quoque ipsum aliquid submissâ voce mussitantem, quasi desumpsisset, si non verba, saltem sensum ex magno Sancto Augustino, quando dolens conquerebatur, quod tam tardò inceperit cognoscere & amare Deum: *Serò te amavi, Pulchritudo tam antiqua & tam nova, serò te amavi.* Ut quid tam longo te tempore ignoravi, O Pulchritudo tam antiqua, O Bonitas tam nova? ut quid tam serò incepi te cognoscere, tam serò amare? Cùm ergo videret ipsum tam benè dispositum, quæsivit ex eo; nonne corripitur amore cor tuum erga Patrem tam bonum? Nonne fortunatum te crederes, si hujus filius esse posses? Ah! si possem; respondet pauper hic sylvicola ingemiscens & imò ex pectore altum trahens suspirium, si possem obtinere sortem tam beatam! sed quâ ratione? Desuper Missionarius ipsum amplexans & animans, suum, ut sequitur, prosecutus est sermonem.

Dolendum nobis est, quod tardò incepimus cognoscere & amare Deum.

Confess. l. 10. c. 27.

ARGUMENTUM.

1. *Deus desiderat ardenter, nos suos esse Filios.*
2. *Gerit erga nos veri Patris affectum, ut afficiamur erga ipsum tanquam veri & genuini Filii.*

ARTI-

ARTICULUS VI.

Nomen Patris est hyperbole amoris.

SI seriò desideras verus esse Patris Cœlestis Filius, scito & pro certo habe, ipsum ex parte suâ id multò ardentius desiderare. Nomen Patris fert secum bonitatem, dulcedinem, intimum amoris sensum suos erga filios. Non est amor comparabilis amori Patris; unde ex antiquitate quispiam non immeritò dixit: *Nomen Patris, Amoris hyperbole*; dicere volens, quod si quis exprimere vellet Bonitatis excessum, quo fertur amor Patris erga Filium, acciperetur pro phrasi hyperbolicâ, id est, exaggeratione rei incredibilis; eousque amoris paterni excessus transcendunt communem sensum illorum omnium, qui Patres non sunt.

Deus Pater tradit Filium unigenitum pro Filiis adoptivis.

Sed amor hîc nihil est respectu amoris, quo Pater cœlestis suos prosequitur filios. Si declarare tibi voluero, quanto excessu, quanto affectu ac impetu feratur erga illos, hyperbolen interpretaberis: Accipe auribus quod dico, quia prorsus stupendum est. Deus Pater, qui non nisi unicum habet Filium intra semetipsum, sibi consubstantialem, eundem secum Deum, quem infinito amat amore, suavissimum æternæ suæ complacentiæ objectum; sed plures habet filios adoptivos extra seipsum, non ex propriâ suâ substantiâ progenitos, non nisi Creaturas è nihilo à se extractas, quæ nihil omninò sunt respectu Filii sui unigeniti: nihil ipsi amabile habent in semetipsis, cùm omnes nascantur peccatores & inimici ipsius ex utero Matris suæ. Nihilominus tanto amoris excessu prosequitur illos, ut pro ipsis filium suum unigenitum dederit, nimis quàm parum est, dicere, quod ipsum dederit, illum sacrificaverit pro ipsis, ac ipsemet illum morti devoverit, ut filii ipsius adoptivi, per mortem Filii sui proprii vitam acciperent sempiternam: Nonne hæc hyperbole amoris est paterni?

Excessivus amor Patris æterni.

Certè si omnes filios suos adoptivos destinasset morti, ad salvandam unigeniti sui vitam, hoc tantam non cieret admirationem: Si sacrificâsset Cœlum & terram & Creaturas omnes pro ipso solo, id æquitas postulâsset. Sed quod excessus amoris, quo erga nos fertur ipsum eò usque rapuerit, ut, cùm non haberet nisi unicum Filium in sinu suo, quem uti seipsum amat, pro nostrâ hunc salute sacrificaverit, pro nobis vilissimis terræ vermiculis, pro nobis peccati mancipiis, pro nobis, qui magni ipsius eramus inimici, & non nisi odio ipsius digni: Hoc omnem intellectum idipsum considerantem reddit attonitum, omnes facit obmutescere

linguas, omnemquè transcendit admirationem. *Quomodò nos amâsti, Pater bone, qui Filio unico non pepercisti, sed pro nobis impiis eum tradidisti!* O Pater optime! infinitæ Pater misericordiæ? quò rapuit te tui erga nos excessus amoris? quid fecisti? Unicum habes Filium infinitè tibi charum ac pretiosum, infinitè à te dilectum, & ipsum tradidisti pro impiis, qui te non amant, non diligunt? exspolias vitâ unigenitum tuum, hanc ut pluribus tribuas parvulis adoptivis, nihil in se habentibus, quod dignum foret, ut respiceres ipsos? quis comprehendat tantum Bonitatis excessum? Nonne hoc sit paterni hyperbole amoris? *Nomen Patris Amoris hyperbole.*

S. August. lib. 10. Confess.

Veruntamen nondum hìc finis Amoris; majori adhuc gestit accumulare nos felicitate. Postquam enim incomparabili hoc affecit nos honore, ut per mortem unigeniti sui, nos in suos adoptaret filios, quasi plurimùm, hunc ab ipso recipiendo honorem, simus promeriti, disponit nobis coronas pro prœmio & regnum æternum, quod nobis promittit, cujusquè possessionem firmiter sperare nos jubet. Sed quod regnum? Bonum infinitum, semetipsum, propriæ suæ participationem gloriæ.

Et ut nos disponat ad tantam felicitatem, per aliam huic omninò similem, elevat nos hìc (nempè per gratiam hanc sanctificantem) velut Principes sui sanguinis infinitè sibi charos; portat nos semper in sinu paternæ suæ providentiæ, nunquam non oculos suos in nos gerit defixos; Angelos, qui aulæ cœlestis sunt Principes, nostro deputat servitio; propriâ suâ nos enutrit substantiâ, melius quàm proprio lacte enutriat Mater Sobolem suam; cùm nobis largiatur proprium suum Corpus & adorandum suum sanguinem, ut efficiamur prorsus divini, utpote sic propriâ Dei substantiâ enutriti: instruit nos velut Bonus Pater parvulos suos Filios, quomodò loqui cum ipso debeamus, datquè nobis cum confidentiâ licentiam, appellandi ipsum Patrem nostrum, sicut & quotidie petenti ab ipso panem & regnum ipsius *Pater noster, adveniat Regnum tuum; Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè.* Quis unquam sumpsisset hoc sibi, ut ab ipso tam ingentem efflagitaret amorem? An vel minima mentem subire potuisset cogitatio tanti favoris, vel levissimum ore dilabi verbum, quo innueretur, incomparabilem hunc Patrem, tanto nos diligere cum ardore? Nisi id propriis nostris usurparemus

Deus Pater nos nutrit & instruit, velut dilectos suos Filios.

oculis,

oculis, an credere possemus? O AmantissimeDeus! O Pater infinities Dives in bonitate erga pauperculos Filios tuos! Nonne hoc reipsâ hyperbole sit amoris paterni: *Nomen Patris, Amoris Hyperbole?*

Nomen Patris allicit cor Patris, & Filii.

Quis non alliceretur dulcissimis hisce Cœlestis Patris nostri blandimentis, videns, quod non solùm nos doceat ad se recurrere velut Creaturas ad Creatorem, appellando ipsum Deum omnipotentem; velut subditos ad Principem, nuncupando ipsum nostrum Regem; velut famulos ad Dominum, nominando ipsum moderatorem nostrum? sed velit, ut recurramus ad ipsum velut infantes ad Patrem suum, & quis est, qui pronuntiando verbum tam affectuosum, ab ipso ori nostro insertum, *Pater noster*, non advertat hic ultra magnitudinem Charitatis suæ, amorem ingeniosum ad excitandum in corde utriusque Patris & Filii intimum reciprocæ dilectionis sensum? Enimverò nec verus Filius pronuntiare posset nomen Patris, abs eo, quod sentiat venerabundam submissionem in animo tenerrimum affectum in corde, & mel quasi suavissimum in ore: Dulcis hæc assentatio est abblandiens Patri, quæ deliniat ipsum & melius potentiúsque protracto in longum discursu persuadeat, obtineatquè ab ipso, quidquid voluerit: *Hoc Nomine Charitas Patris excitatur, & quadam impetrandi præsumptio est.* Nec Pater ex parte suâ audire posset vocem Filii sui se Patrem compellantis, quin cor suum emolliri & in dulcedinem sentiat colliquari; iracundiâ concitatus mox conciliatur, sequè nescio quâ dulci facundiâ immutatum experitur, facundiâ inquam in solo Patris nomine inclusâ: quo audito duntaxat, millenas statim rationes excogitat, quibus persuadeatur, ut non nisi Bonitatem & amorem spiret erga illum, quem dilectum sibi habet filium.

S. Aug. lib. 2. de Serm. Dom. c. 8.

Deus invitat animam peccatricem, ut nominet se Patrem suum adlucrandum cor illius.

Testis sit infidelis illa anima, quæ maximis ipsum affecerat injuriis rebellione suâ, ipsiusquè despectu; si Pater non fuisset, juxta merita sua perdidisset ipsam. Sed vocato in Consilium proprio corde, recordatus se Patrem esse ipsam denuò requirit, ipsam præoccupat, ipsiquè facillimum ad manus porrigit Remedium in pacem secum redeundi, suamquè quantocyùs recuperandi gratiam: quod ab ipsâ postulat, unicum est, ut revertatur ad se filiali cum fiduciâ, sequè appellet Patrem suum: *Ergo saltem voca me; Pater meus es tu.* O infinita Bonitas divini ac cœlestis Patris mei! Cre-

Jerem. 3.

debam,

debam, te post peccatum meum obarmaturam Virgâ manum tuam ad puniendum me, uti merebar. Credebam mearum fore partium, ut potius me humiliarem & annihilarem coram te, lacrymantibus oculis, contrito præ dolore corde, suffuso pudore vultu, tibi dicens, quod Filius prodigus Patri suo: Pater peccavi in Cœlum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et ecce, tu me prævenis, prior accurris ad filium tuum perditum, apertis Brachiis, magis tamen adhuc aperto corde, mihiquè dicis: *Saltem voca me; Pater meus es tu*: Veni mi fili, voca me Patrem tuum, & satisfactum mihi erit; Consolaberis ex jacturâ tui afflictum cor meum, idquè præ gaudio dilatabis & delectabis summè, si tantummodò dixeris mihi dulcissimum hoc Verbum, quod reviviscere faciet in ipso intimum amoris ac dilectionis affectum: *Sic Amor vindicat*; sic cœlestis Patris ulciscitur Charitas, sic injuriæ acceptæ exigit pœnas ab offendente se filio. Quis diffitebitur hanc verè amoris paterni esse hyperbolem? Si desideramus, ut noster ipse sit Pater, millies magis is desiderat, ut nos ipsius simus Filii. Voca voca confidenter ipsum Patrem tuum.

Affectus eliciendi à filio adoptivo erga Patrem cœlestem.

Ad hæc verba Neo-Conversus exhibuit foris animi sui sensa & affectus, quos intus produxerat gratia in corde ipsius; & respicere incipiens Deum velut Patrem suum, tanto cum fervore est ipsum affatus, ut tum missionario, tum Collegæ ipsius fecerit uberes oboriri lacrymas: O Pater indulgens nimiùm, qui dedisti mihi, ut essem, qui conservâsti me, qui tamdiu nutrîsti me, nec cessâsti benè facere mihi, dum nondum cognoscebam te Deum meum! O Bonitas, qui tanto tempore, dum offendi te, tolerâsti me! O verè paterni hyperbole amoris, quo ad tam immodicos raperis excessus erga indignos! O Bonitas! O infinita Bonitas! O quàm acriter pungit & lancinat animum, tam tardò cognovisse te! Omne tempus abs cognitione & amore tui transactum, malè collocatum & deperditum censeo; nec aliud superest, nisi de illo deperdito dolor, qui solus est, quem ad reparationem amoris mei offerre tibi valeam.

Ah! saltem amabilis mi Pater, suscipe me in Filium tuum, & concede, ut ab auspicato hoc die, quo cognoscere te auspicor, non cessem unquam amplius tibi famulari, tibi placere, te amare. Ah! quando haberem solus omnia corda tum hominum, tum Angelorum, non sufficerent adhuc

huc mihi, ut tantum amem te, quantum es amabilis. O Pater cœlestis, an nunquam ergò erit, ut perfectè amem bonitatem], quæ tantùm amat me? Aufer à me, o amabilis Pater, aufer à me meum hoc cor marmoreum, & pro eo da mihi cor totum igneum, vel aufer mihi vitam: quia vivere amplius nolo, nec momento super terram, nisi ut tibi serviam, téque diligam, tam bona dans specimina, aggregatus est numero fidelium: & hic fructus præsentis erat Consultationis.

CONSULTATIO VIII.

De Persona Filij.

INvisum concesseram amicorum quempiam, & abs eò, quod adverteret, in ipsius penetraveram cubile, cùm mihi assumens libertatem, quæ inter amicos magis familiares, familiaris esse solet; Inveneram ipsum solum, erectum in pedes, & stanté coram magno quodam speculo, tamquè attentè se in illo considerantem, ut me ingredientem non observaverit. Videns ipsum hâc distentum occupatione, quæ ipsi prorsus præter morem erat! haud inaniter judicavi, nil hic subesse vel curiositatis, vel vanitatis, vel complacentiæ sui ipsius: Noveram enim ipsum supra modum pietati ac devotioni addictum, & à sæculi crepundiis nugisq; prorsus abstractum; nesciebam autem, quid suo revolveret animo, oculos suos ita immobiliter in speculum gerens defixos: non ita res habet cum veris Dei servis, sicut cum mundi vernis & asseclis: hi in omnibus non quærunt nisi vanitatem; illi econtra non aliud, nisi quod mentem ipsorum attollere possit ad Cognitionem primæ veritatis.

Miraculum naturæ in speculo.

Cùm propius accederem, me prius in suo videbat speculo, quàm intrantem perciperet in suum cubile. Nolebat mox ab initio mihi suum communicare arcanum; sed conversus ad me, festivâ oris specie & hilari vultu dicebat mihi; Enim verò mirabile est; non sum pictor, & in momento mei ipsius tam perfectam, omnibusquè numeris absolutam efformo imaginem, ut magis exquisitam perfectiusq; repræsentantem peritissimus Mundi pictor efformare non posset. Quæ est manus hoc opus perficiens? mea námque non est, debet esse cujusquam alterius, quem non videam: ubi est penecillum, quo utitur? Ubi sunt colores, quos adhibet? Quis magnus est ille

pictor, qui opus suum jam absolverit, antequam visus sit incepisse? Qualis est pictoris hujus genius, qui actionem dat, motum ac gestum picturæ suæ, abs eo quod impertiatur ipsi vel sensum vel vitam? An quem video in hoc speculo, ipsus ego sum? Verùm scio, me ibi non esse: Ergone est alius? sed in cubili, præter me, est nemo. Et quicúnque viderit, quod video, attestabitur, me idipsum esse.

Prodigium specierum intentionalium. D. Bonav.

Est ne id, dicebam, quod ita volvis animo? Ecce magnam tibi Philosophiam! An nescis, quid dicat Sanctus Bonaventura: Deus dedit virtutem cuilibet rei, ut producat speciem suam ex naturali fœcunditate; id est, quod Deus supremus naturæ, sicut dedit omnibus Creaturis parvam quandam sui esse participationem, ita etiam iis dederit admirabilem quandam divinæ suæ fœcunditatis imitationem; ita ut ne unica quidem sit, quæ facultatem non habeat semetipsam reproducendi in teneris quibusdam & imperceptibilibus imaginibus, ex ipsismet prodeuntibus per naturalem quandam emanationem, abs eo, quod vel quidquam artis conferant, vel omninò cogitationem de hoc suscipiant, illasquè in speculis repræsentent. Hinc est, quod natura vultum nostrum munierit duobus oculis velut duobus speculis naturalibus, in quibus omnes visibiles Creaturæ semetipsas depingunt; non quod complacentiam habeant semetipsas iterùm videndi reproductas in suis imaginibus, sed ut nobis voluptatem afferant exhibendo conspectui nostro omnia opera Dei, velut exquisitissimos divinæ omnipotentiæ effectus, quorum intuitu mens nostra elevetur ad cognitionem Auctoris. Et firmissimè credo, te non fixè in speculum hoc tuos defixisse oculos, quin infixeris menti tuæ bonam de Deo cogitationem.

Speculum sat clarè exprimit productionem Filii Dei à suo Patris.

Verum est, respondit mihi, quod, cùm viderem à memetipso me reproductum, totum omninò ac integrum, & quidem unico instanti in hoc speculo, vehemens me invaserit cogitatio de eo, quod aliàs toties audivi; nimirum, quod Deus Pater perfectissimè se depingat in imagine suâ, quæ est Filius ipsius unigenitus & alter ipse.

Non est mirum, si aspiciendo Deum, producat Deum, cum & ego aspiciendo me ipsum, reproducam me. Sed ego in speculo me aspicio, quod est extra me; & ideò produco meam imaginem extra me ipsum, & Deus Pater aspicit se in semetipso absq; speculo, id est, in propriâ suâ essentiâ; & ideò producit imaginem suam intra semetipsum.

Ego

Ego solummodò emitto speciem meam, quæ non est nisi leve accidens, in hoc speculum; hinc est, quod non producat nisi effectum sibi similem, id est, imaginem mortuam & accidentalem: sed Deus effundit & immittit immediatè propriam suam substantiam in suam imaginem; hinc est, quod sit imago viva & substantialis, quæque sit eadem cum ipso substantia. Ego non semper præsens sum huic speculo, ut ibi me aspiciam, ibique meam exprimam similitudinem: Sed Deus Pater semper est præsens sibi ipsi, semper ab instanti æternitatis oculos suos defixos tenet supra propriam suam substantiam, abs eo, quod vel unico momento desistat; hinc est, quod semper producat suam imaginem, quæ æterna est, sicut ipse, à cujus productione cessare non potest nec unico momento. Denique ego non sum nisi creatura limitata & supra modum in angustum coacta, & ideò non produco nisi imaginem mihi similem, id est, parvam & magnitudinem meam non excedentem. Sed Deus cùm sit ens immensæ magnitudinis & in omni perfectionum genere infinitum, producit imaginem sui ipsius sibi in omnibus similem, quæ sit immensa in magnitudine, sicut ipse, infinita in perfectione sicut ipse.

Sic id, quod video per reproductionem mei ipsius in hoc speculo, non est adæquatum apographum, quod repræsentare mihi possit magnum illud Archetypum generationis æternæ Filij Dei in sinu Patris sui, quia infinito modo hîc plus discriminis est, quàm similitudinis; Nihilominus fateri oportet, quod aliquid hîc sit, quo tam benè illius concipiatur idæa, ut nihil in universo mundo illam melius repræsentet. Indago ubique, an aliquid forsan occurrat, quod majorem profundi hujus mysterii dare possit cognitionem, sed nihil invenio. Et hoc maximè sæpè ponderis fuit argumentum, super quo nostram instituimus consultationem, ubi suavissima nobis occurrerunt illicia altius ponderandi prodigia generationis Verbi æterni in sinu Patris sui. Et ecce quâ ratione id sit peractum.

ARGUMENTUM.

1. *Magna foret temeritas concipere velle generationem æternam Filii Dei, cùm hoc intellectui humano sit impossibile.*

2. *Nihilominus magnæ est utilitatis, illam debitâ cum reverentiâ considerare.*

Articulus I.

Generationem nostram propriam non capimus, quantò minus illam Filii Dei.

PRæcipuum & Altissimum ex omnibus fidei mysteriis est, veritas Dei *Trini & Unius*. Proponitur id nobis ad credendum firmiter, & non ad clarè cognoscendum. Sanctus Gregorius Nazianzenus mirabiliter tum confutat, tum confundit temeritatem eorum, qui credere nolunt æternam generationem Filii Dei in sinu Patris sui, ex eo, quod illam comprehendere non possint. Interrogat ipsos: An benè cognoscitis id, quod tangit vos ipsos? An benè comprehenditis propriam vestram generationem in sinu matris vestræ? An dicere nôstis, quâ ratione tot membra diversa fuerint ab invicem separata & organizata ex unicâ solâ vili, ejúsdemque naturæ materiâ? An recordaris, quando tuam acceperis animam, & quâ ratione hæc tuum inceperit informare corpus? Cùm paulatim excresceres & vires acquireres ad exeundum ex hoc ergastulo, an quidquam ad hoc contulisti industriæ? An assensum præbuisti? An id percepisti? An si centenæ circa generationem tuam tibi proponerentur quæstiones, vel ad unicam respondere posses, quantumvis eidem fueris præsens & tui ipsius ageretur causa? quomodò in re, quæ tam propè, imò proximè te tangit, nihil cognoscis, nec quidquam dicere potes? An mirum sit, quod generatio æterna Filii Dei in sinu Patris sui tibi sit incognita: *Ergo tua Generatio tibi ignota est, quomodo Dei Generatio tibi nota erit?* Si credendum non est, quod comprehendere non potes, ne credas te formatum esse in sinu Matris tuæ, nec inde te prodiisse, cùm id comprehendere non possis.

S. Greg. Naz. orat. 3. de Trinit.

Sed nonne videmus, Deum tàm esse admirabilem in minimis suis operibus, ut voluerit res familiarissimas, quas manibus tangimus & quotidie oculis usurpamus, nobis esse incomprehensibiles, ad deprimendam intellectus nostri arrogantiam eumque adducendum, ut ipsemet confiteatur, facto imbecillitatis suæ in rebus tam abjectis experimento, sibi præsumendum non esse, quod comprehendere & captu suo assequi possit excellentias & magnitudines DEI? Aspicis facilitatem ac promptitudinem, quam habes reproducendi te ipsum in speculo;

lo; Est hic effectus tam vulgaris & frequens, ut nemo sit, qui miretur, cùm indies occurrat in oculos. Nihilominus quis est, qui prodigium hoc capiat? Dicitur quidem, esse species intentionales, quæ ferantur in hoc speculum, quod corpus est diaphanum, ibique terminentur ac detineantur per corpus aliquod opacum, quod est retrò speculum. Sed quid sunt hæ species? & quomodò agunt tantâ cum solertiâ ac vigore.

Prodigia incomprehensibilia specierum intentionalium.

Siquidem non sunt ipsæ, corpus aliquod animatum, non sunt nisi simplices qualitates, & quidem qualitates non activæ, sicuti esset calor, neque enim ullam habent activitatem: Et tamen opus suum in unico confecerunt momento & omni citius cogitatione: Non sunt ipsæ visibiles in seipsis & omnia visibilia faciunt in speculis; non habent ipsæ colorem, & perfectissimè omnes colores exprimunt; non constant ipsæ quantitate, & tamen ad amussim omnem repræsentant magnitudinem: Non est ipsis vita, nec gestus, nec sensus, & tamen exhibent ac oculis objiciunt & motus & gestus & sensa gaudii vel tristitiæ in facie; non occupant ipsæ locum, & tamen sic omne implent spatium diaphanum, ut nullum omninò sit, ubi non sint; non habent ipsæ nec formam nec figuram, & tamen nec forma, nec figura est, quàm ipsæ nō exhibeant: Et cùm omnia hæc faciant, non sunt nisi simplicissima qualitas, & licet fœtus habeant à tam diversis in naturâ patribus productos, ipsæ tamen omninò ejusdem sunt naturæ.

Et quod stuporem auget, est, quod, cùm totus aër his speciebus scateat, ipsæ tamen lateant, & ex iis non plus percipiatur, quàm si ibi omninò non essent. Omne spatium illuminatum objecta visibilia circumcingens ita refertum est invisibilibus hisce imaginibus, ut quocunq; tuos defixeris oculos, illæ tibi omnia repræsentent objecta, quæ in lineâ rectâ poterunt ad ipsos deferri. Res stupenda, quod ipsarum omnimodè diversarum multitudo sit infinita & tamen non commisceantur, nec confundantur inter se: album non misceatur, cum nigro; nec figura rotunda, quadrata, triangularis seinvicem destruunt; tam immensa rerum copia, quarum quælibet magnum locum occupet, non invicem se urgent nec premunt in suis speciebus; magnum nemus, pratum innumeris floribus confertum, integra civitas, campus amplus ex unâ parte frumentis, jumentis ex alterâ pluribus coopertus, omnia hæc convenient in uno oculi tui angulo, abs eo, quo misceantur, premantur, confundantur invicem; & quælibet repræsentat tibi objectum

particulare, à quo producitur, tam distinctè, quasi id solum in tuis esset oculis.

Non sunt ipsæ nisi accidentia, carentia virtute subsistendi ex semetipsis; nisi enim aliqua substantia illas sustentet, necesse est ut pereant: adhærent igitur aëri, vel alteri cuidam corpori diaphano; & tamen si ventis agitetur aër, ipsæ manent tam immobiles, ut exhibeant objectum, quod repræsentant, absque ullâ vacillatione, absque agitatione minimâ. Non est tantæ sagacitatis ingenium, quod perfectè hæc & millena alia capere posset prodigia, quæ Deus includere voluit in rebus, quæ nihil esse videntur, quásque nemo ferè ponderat, cùm tamen quantò magis ponderantur, tantò magis incomprehensibiles videantur. Verùm si intellectus noster hæret attonitus ex re tam tenui, nobisque adeò familiari, utpote quæ continuò nostris obversetur oculis, an arrogare sibi audeat & adniti ad comprehendenda profundissima generationis Verbi æterni Mysteria, in sinu Dei abscondita, quæ rapiunt in stuporem Angelos, nec intellectum sui capacem inveniunt, quàm intellectum Dei ipsius?

An filius nascatur vel nátus sit.

Quando sapientissimi Ecclesiæ Doctores de his locuti sunt, non id fecerunt, ut explanarent illa velut optimè à se intellecta, sed ut faterentur, hæc sibi esse incomprehensibilia. Sanctus Augustinus nescit, an dicere debeat, quod Filius Dei sit natus, vel an dicendum, quod nascatur actualitèr, vel an melius dicat, quod nasciturus est è sinu divini Patris sui. Est natus ab æterno, & nativitas ejus nondum transiit; nascetur in æternum, & Nativitas ejus non est futura; nascitur actualiter, & tamen dici non potest, quod producatur, quasi nondum produci desiisset.

S. August. serm. 12. de temp.

Sanctus Thomas ita hâc de re sentit: *Melius est, quod dicatur semper natus.* Inde est, quod sit fructus in perfectâ suâ maturitate ante tempus, cùm productus sit in infinitâ suâ perfectione ante omnia tempora. Verba nostra, quæ transitoria sunt, eò pertingere nequeunt, ut dicere quid possint, quod significet verbum æternum & invariabile Dei æterni.

S. Thom. q. 42. c. 1.

Mysteria divina debent nobis esse incomprehensibilia.

Et reverà, si Mysteria divina comprehendi possent à nostro intellectu, vel nostris explanari verbis, digna non forent infinitâ excellentiâ ac magnitudine Dei. In hoc planè divina sunt, quia sunt incomprehensibilia & ineffabilia; nec optarem efficacius argumentum ad stabiliendam certitudinem nostræ fidei, nisi quod omnia, quæ credenda nobis proponit, infinito modo transcendant capacitatem intellectûs

S. Chrysost. hom. 2. in Epist. ad Heb.

tellectûs humani: *quantò fortè sermo deficit, tantò magis nos convenit glorificare Deum; quod talem Deum habemus, qui & intellectum transcendit, & Cogitationis intuitum.*

O Anima mea, quanta tibi gloria, quantum tibi gaudium, quod Deum habeas adeò magnũ, quem intellectus tuus admirari, sed capere & perscrutari non possit: quem profundo adorare possis silentio, sed nunquam condignè laudare verbis! quem amare possis ex toto corde tuo, sed nunquam amare tantum, quantum & amabilis! Magne virtutis Religiosus cessit fatis eo ferè tempore, & loco, ubi hæc scribo; qui cùm post obitum suum alteri sibi olim valde familiari apparuisset, hicque mox ab initio ipsum interrogâsset: *Quis est Deus?* Ipse hoc melius explanare non potuit, quàm respondendo: *Est ille, quem non satis amavi in vitâ meâ.* O quàm dignâ mente hoc est complecti infinitam Bonitatem Dei! O quàm verè hoc est loqui, si abs intermissione nosmetipsos interrogemus: Anima mea, qui est Deus? Est is, quem nunquam potes capere, tam est magnus, tam est adorabilis; Est is, quem nunquam tantùm potes amare, quantùm est amabilis. Adora, lauda, admirare, ama super omnia, ama quantum potes & nulli parce labori, & nunquam satis adorabis, laudabis, amabis: *Quantum potes tantum aude, quia major omni laude nec laudare sufficis, nec amare sufficis.*

Intellectus S. Joannis elevatus ad videndam generationem æternam Verbi.

Nihilominus licet indignissimi simus, vel minimam habere cognitionem de adorandis his Mysteriis, clam in sinu Patris, circa æternam generationem Filii sui unigeniti peractis; Deus tamen tantâ erga nos fertur bonitate, ut voluerit nobis communicare illa, nósque docere eas, quas in corde suo maximè gerit absconditas veritates adeò sublimes, ut ipsi Angeli, qui clarè illas vident, non plùs tamen cognoscant ex illis, quàm nos addiscamus per dogmata fidei. Hinc est, quod Evangelistarum aquilæ, dilecto suo discipulo Joanni, tam altum concesserit volatum, ut elevaverit se super omne, quod est corporale, super omnes nobis invisibiles spiritus, super animam suam propriam, & deniqúe super omne, quod non est Deus, & volaverit usque in sinum Patris æterni: roboravit adhæc hujus aciem aquilæ, ut fixis oculis intueri posset magni hujus solis, alium solem in splendoribus luminum suorum producentis fulgores; dixerit insuper ipsius calamum ad explanandas nobis admirabiles hasce productiones verbis tam sublimibus, ut pronuntiata in stuporem rapuerint Cœlum & terram: Sunt

námque

namque prodigiosa tot oracula, quæ probè considerata fateri cogunt, ipsum Deum esse, qui hæc per os Evangelistæ fuerit effatus; cùm mortalium nemo unquam sic loqui potuisset: *In Principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: Omnia per ipsum facta sunt.*

In paucis hisce verbis exhibet nobis tres insignes idæas adumbrantes personam Filii DEI, nascentis è sinu Patris sui. Prima, quod sit cogitatio intellectûs Dei Patris, dum dicit nobis, quod ab æterno fuerat in suo principio. Secunda, quod sit verbum perfectissimè exprimens omnem Dei Patris cogitationem, dum dicit, quod verbum erat apud Deum. Et tertia, quod sit infinita virtus & fortitudo divini Patris sui, dum additi: omnia per ipsum facta sunt. Consideremus benè hæc tria, & ex his mirum in modum resplendere videbimus excellentias Verbi æterni.

ARGUMENTUM.

1. *Filius Dei est Cogitatio intellectûs Patris æterni, quem imitamur, dum de Deo cogitamus.*
2. *Hæc cogitatio est immensa & æterna, ac omnia illi sunt præsentia.*
3. *Ipsa est vita, & omnia habent vitam in illâ.*

ARTICULUS II.

Intellectus humanus producit cogitationes in infinitum.

CUm anima nostra creata sit ad imaginem Dei, dici potest, intellectum nostrum parvam imaginem esse intellectûs Dei; adeóq; mirû non esse, quod tam miræ sit fœcunditatis, ut infinitas successivè concipiat cogitationes. Quod si benè imitari vellet intellectum Dei, cujus est imago, adniti deberet, ut non nisi unicam solam haberet cogitationem, quæ tota esset de Deo. Verùm in omni alio cogitationum genere tam est fertilis, ut qui numerum inire vellet omnium cogitationum, quæ formantur in intellectu unius tantùm hominis temporæ vitæ suæ, nunquam ad finem perveniret: Jam quilibet intellectus habet fœcunditatem suam majorem vel minorem, juxta majorem vel minorem intellectûs capacitatem & acrimoniam: Si ergò uno intuitu viderentur omnes cogitationes, quæ conceptæ fuerunt in intellectu hominum omnium à Creatione mundi, & concipientur adhuc usque

ad finem ejusdem, quantum prodigium! Nonne abyssus foret, sui tantum aspectu incutiens horrorem? Ubi intellectus est Angelicus, qui his enumerandis sufficiat?

Verùm si inveniretur in mundo intellectus, qui solus comprehendere posset, omnem infinitam multitudinem cogitationum, quæ occupant, quæ occupaverunt, vel quæ occupabunt omnes hominum intellectus, nonne intellectus hic foret omninò stupendus? Et si omnibus his concipiendis non formaret nisi unicam simplicem cogitationem illa includentem, & tam distinctè ac perfectè exprimentem, ut ne minimam quidem omitteret circumstantiam, nonne hæc esset cogitatio ad prodigium miraculosa? Quid diceres de ejusmodi intellectu? Et quid cogitares de ejusmodi cogitatione? An satis illam admirari posses?

Intellectus Dei non producit nisi unicam cogitationem omnia experimentem.

Et tamen nihil hoc foret respectu intellectûs Dei. Et si unicam hanc cogitationem, quæ tibi tantum admirationis ciebat, comparare velles cum simplicissimâ cogitatione, quam Deus Pater in suo concipit intellectu; minor hæc foret, quàm si parvam ignis scintillam è petra chalybe percusâ extractam & quantocyùs disparentem æquiparare velles cum sole. Et nonne hæc comparatio foret, quæ nihil comparationis haberet? Hoc nihil est dicere, quod per simplicem hanc cogitationem DEUS distinctissimè cognoscat omnes cogitationes hominum, qui sunt, qui fuerunt & erunt in mundo per omnes sæculorum periodos *Scrutans Corda & Renes Deus.* Sed ipse cognoscit omnes cogitationes, quæ nasci potuissent in intellectu omnium hominum, quos abs numero & fine potuisset creare: Et omnia hæc non essent, nisi minima cogitationis suæ scintilla. Hoc nihil est dicere, quod per hanc solam & simplicissimam cogitationem cognoscat omnia entia creata à Cœlo Empyrico usque ad minimum herbæ cauliculum super terram, omnes simul atomos in particulari, horúmque diversos ac inordinatos motus in aëre factos. Sed perfectissimè novit omnia, quæ facta fuissent in mille millionibus mundorum, quos creare potuisset, & omnia hæc, quæ nobis tam stupenda videntur, non nisi parvum arenæ granulum viderentur magnitudini intellectûs Dei.

Deus exprimit essentiæ suæ infinitudinem unicâ solâ cogitatione.

Quod admirabile, nec unquam sat potest comprehendi, est, quod perfectissimè cognoscat per simplicissimam hanc cogitationem, omnem essentiæ increatæ infinitudinem. Cognoscit

ſcit ſuam immenſitatem, ſuam æternitatem, ſuam omnipotentiam, & omnem infinitarum ſuarum perfectionum infinitam copiam, abs eo, quod nihil ſit cognoſcibile in divinitate, quod pleniſſimè non cognoſcat per ſimpliciſſimam hanc cogitationem. O Deus! quantæ magnitudinis & incredibilis excellentiæ hanc oportet eſſe cogitationem! Deus Pater, qui ipſam produxit, totus ab illâ rapitur, tantum gaudii, tantum voluptatis in ſeipſo haurit ex eo, quod illam produxerit, illamque adhuc in intellectu ſuo conſervat. Et mirum non eſt, cùm hæc cogitatio Deus ſit, ſicut is, qui eam produxit, & tamen non eſt, niſi ſimplex cogitatio Dei. An vides, quid efficiat intellectus, dum intendit ac ſe impendit ad cogitandum de Deo? An vides ſublimiſſimam animarum contemplativarum occupationē? Æmulantur hæ modo admirabili contemplationem Dei Patris, qui totus intentus attentè cogitare de Deo, non format niſi unicam ſimpliciſſimam cogitationem, quam nec mutat, nec unquam multiplicat, â quâ etiam nunquam diſtrahitur; & ſic cogitando de Deo producit Deum ſibi æqualem.

Magna occupatio animæ ſæpè cogitantis de Deo.

Ah! Si cognoſceret anima, quàm magni momenti in ſeipsâ conficiat opus, dum ſtudiosè ſe applicat ad cogitandum de Deo; tunc enim intellectus ipſius ad ſimilitudinem intellectûs Dei formatus, nobiliſſimo modo imitatur hoc divinum Archetypon, cujus eſt imago! Nunquam excellentiori diſtineri poteſt negotio, & cœteræ occupationes omnes, etiam illæ, quæ magni videntur ponderis, uti foret reipublicæ tenere clavos, nil haberent ponderis, & in comparatione non eſſent niſi crepundia, nugæ ac puerorum ineptiæ. Mallem occupari & animo immorari uni ſoli piæ de Deo cogitationi, quàm ſi in intellectu meo haberem omnes alias cogitationes humanas ac naturales, quæ occupaverunt unquam caput & intellectum omnium omninò hominum; ſi námque omnes has haberem, non haberem niſi res frivolas, futiles ac inanes; Deum autem ſolum dum mente meâ actuali ipſius reminiſcentiâ complector, dicere cum veritate poſſum, habere me omnia: Et quia intellectus meus hâc ratione regalis evadit thronus, in quâ Dei reſidet Majeſtas, quam ibi contemplor, quam ibi adoro, nemo in univerſo mundo eſt, qui me dignius, me excellentius occupetur.

Cogitatio de Deo, quæ nobis facienda ſint oſtendit.

Deus intuetur omnia ſimplici cogitatione, quam format de ſe ipſo, tum ea, quæ ſunt in ipſo, tum illa, quæ ſunt extra ipſum. Cura quam habet de rebus

bus creatis, nunquam ipsum distrahit ab actuali studio cogitandi de Deo. Et hoc est mirabile, quod quivis inseipso experiri potuit, si reflexionem desuper fecit, quod cogitatio de Deo afferat secum lumen in animam, quod ostendat ipsi, quid agendum sit, quod omnium obligationum suarum inducat memoriam, quódque permittere non possit, ut in aliquo defectum committat, cùm supremæ justitiæ regulam habeat ob oculos positam; siquidem aliter res hic agitur, quàm cum cogitationibus humanis, quarum una inducit oblivionem alterius, dúmq; vehementer intellectum occupant, adimunt ipsi aspectum rerum earum, quibus attendere & invigilare deberet; sæpè autem deficit, quia distrahitur, & distrahitur, quia de Deo non cogitat. Medium ergò faciendi id, quod debemus, perfectissimè, est, quantum possibile fuerit, conservare cogitationem de Deo; Est hæc velut facula dirigens animam justam, nec permittens ipsam in errorem agi vel in minimo. Verum quidem est, cogitationem hanc magnam replendo intellectum absorbere intra se ipsam & quasi annihilare omnes alias cogitationes; sed hoc est, ut illas modo quodam nobiliori faciat reviviscere; nam cùm res omnes longè excellentiori modo sint in Deo, quàm sint inseipsis, certum est, illas in principio sui esse longè melius videri, quàm in seipsis videantur, & nunquam actiones nostras perfectius & exactius fieri, quàm si fiant in actuali cogitatione de Deo.

Cogitatio, quam Deus conservat, æterna est, & semper actualis.

Sed quod stuporem auget in hâc unicâ & simplici cogitatione, quæ totum replet intellectum Dei, est, quod sicut in magnitudine suâ est immensa, quâ universaliter includit omnia, quæ sunt cognoscibilia, sic etiam infinita sit in suâ duratione: Est namque cogitatio æterna, quæ nunquam incepit & nunquam finietur, quæ non habet duratione͂ successivam, sicut res, quæ sunt in tempore, sed præsentiam semper actualem, quæ non solùm includat in se omnia tempora, sed infinito modo se extendat ultra omnem sæculorum durationem, nihil est præteritum, nihil est futurum respectu illius, omnia sunt illi præsentia, nullius obliviscitur, nihil de novo addiscit, nunquam aliquid perdit ex intuitu suo. Creatio mundi jam longo tempore præteriit respectu nostri, sacrificium Abrahæ, pœnitentia Davidis, mors Salvatoris nostri, pugnæ Martyrum, omnia illa, quæ contigerunt in Ecclesia úsque ad nostra tempora, transiêrunt respectu nostri:

ſtri: hora mortis noſtræ; judicium particulare animæ noſtræ, vel univerſale omnium hominum, futurum eſt intuitu noſtri; ſed omnia hæc præſentia ſunt Deo. Ipſe actualiter videt mundum è nihilo prodeuntem Virtute Verbi ſui; videt Abraham ſuum immolantem Iſaac, videt Davidem lacrymis rigantem ſtratum ſuum, videt Filium ſuum unigenitum Cruci affixum & morientem in Golgothæo vertice; videt diffluentem Martyrum ſanguinem & omnium pœnitentium animarum lacrymas; videt nos agonizantes in ultimo momento, quo anima noſtra ſeparari debet à Corpore; videt judicium noſtrum finale, & æternitatem noſtram vel beatam, vel miſeram, abs eo, quod quidquam ex his omnibus, illi ſit vel præteritum, vel futurum; ſed omnia illi ſunt præſentia.

Quomodò æternitas cogitationis Dei tranſcendat modicas noſtras cogitationes non niſi momentaneas.

O Magna Cogitationis DEI æternitas, quàm es admirabilis? Ah! quid ſumus coram te miſerrimi terræ pulvisculi? Nunquam ſcivimus res infinitas præteritas, & paucas illas, quas ſcivimus, tradidimus oblivioni; ex omnibus futuris nihil ſcimus; ne quidem, quid manè nobis ſit eventurum, notum eſt nobis; nihil nobis reſtat, niſi parvum hoc præſens momentum, in quo non ſolùm neſcimus, quid rerum reaptè agatur in univerſo mundo, ſed vix minimam earum partem cognoſcimus, quæ nosmetipſos concernunt: Et tamen magni videri volumus thraſones, credendo, nos, quanti quanti ſumus, haud eſſe niſi ſapientiam? Conſilia meditamur in tempora, quæ noſtra non ſunt, ſpondendo nobis, nos mira facturos, dum forſàn amplius nil erimus niſi cœnum aut cinis: Oculos noſtros ejaculamur in eâ, quæ futura ſunt, ubi omninò cœcutimus; convertimus & inflectimus illos ſuper ea, quæ tranſiêrunt, ubi cuncta redacta nobis videntur in nihilum: Non niſi præſens habemus inſtans, ubi videnda clarè videre licet, & ſæpè huc animum non adjicimus; & pro eo, ut repleamus illud bonis, quibus poſſemus, permittimus id vacuum omninò dilabi è manibus, intenti vel tædiis præteritorum, vel futurorum deſideriis nobis prorſus inutilibus.

Felix anima non niſi intenta cogitationi de Deo.

Mi Deus, quantum diſcrimen inter intellectum, qui obrui ſe ſinit ingenti cogitationum vanarum & imaginationum inutilium ac futilium multitudine, & illum, qui ſe occupat, in quantum potuerit, ſolâ & unicâ cogitatione de Deo? Nam in illo non ſunt niſi tenebræ caligo, confuſio; hic habitat in regione lucis ac luminis, ubi omnia clari-

claritate cernit incredibili. Nam tu sola es, O Cogitatio Dei æterna, quæ vides ea omnia, quæ respectu nostri vel præterita vel futura sunt, unico tibi semper præsentissimo intuitu, dúmque animam ingrederis, ipsam luminum tuorum facis participem. Moyses vidit in te Creationem mundi, & descripsit eam velut præsentem, quamvis respectu ipsius fuerit præterita. Vates sacri videbant in te futuros eventus hominum, illósque velut præsentes declarabant, licet respectu ipsorum futuri modò essent. Sed hoc inde est, quod nihil nec præteritum nec futurum sit æternæ cogitationi Dei: Omnia illi sunt præsentia.

Quomodò videre quis possit omnia peccata præsentia in cogitatione Dei.

Tu vides, mi Deus, omnia vitæ meæ præteritæ momenta, sicut & momenta omnia vitæ meæ futuræ; nec unicum quidem est præteritum vel futurum respectu tui; omnia tuis sunt præsentia oculis. Omnia, quæ commisi peccata, & quæ committam adhuc, nisi tua me ab his præservet gratia, tuo sistuntur conspectui, & illa omnia intueris cum horrore: Modicum boni, quod inventum est, vel quod inveniri poterit in vitæ meæ decursu, tibi est præsentissimum, & donorum tuorum dum aspicis in me pulchritudinem, conspicis unà sordes, quibus illa ex culpâ meâ deturpavi. Illa omnia si tantùm aspiciam in meis cogitationibus, nihil hic video, non intueor mea peccata, nisi veluti res jam præteritas & longè remotas, non apparent nisi successivè, & hic tam imperfectus aspectus, non nisi tenuem mihi incutit horrorem. Verùm si in cogitationem Dei me insinuem, illáque eodem cum ipso oculo intuear, omnia se simul & semel coram me sistunt, sicque sunt præsentia, ac si illa reipsâ adhuc committerem; sicque vix esse potest, quin maximum exin horrorem concipiam. Sic dicitur, Deum illa in divino suo lumine, omnia simul unita ac præsentia, cuivis exhibiturum animæ in ultimo agone.

Si non aspiciam mortem meam & judicium meum finale, nisi in cogitationibus meis, id solummodò futurum est, mihíque tam remotum, támque incertum videtur, ut parum me moveat. Verùm si me insinuans in æternam cogitationem Dei, illa considerem, sicut ipse videt, velut reipsâ jam existentia ac præsentia; si me videam agonizantem, & ultimum exhalantem Spiritum; si me intuear actualiter præsentem judicio Dei, recipientem sententiam meam finalem, & irrevocabi-

vocabilem ingredientem me domum æternitatis, unde nunquam amplius pateat ulli vel concedatur exitus, impossibile est, quin vehementer me animo commotum sentiam.

Explicatio orationis pro mortuis, qui jam nobis judicati videntur.

Sunt, qui non intelligant, quomodò accipienda sit Ecclesiæ pro defunctis oratio, quæ ita sonat: *Domine JESU Christe, Rex Gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de Pœnis inferni.* Funditur hæc oratio pro animâ, quæ fatis cesserit fortassis ante decem annos, super quo ita discurrimus: Certum est, sententiam Dei latam esse eodem momento, quo ipsa præsentata fuit judicio ipsius; jam hæc sententia est irrevocabilis: Cui ergo bono preces tanta post tempora pro illâ ad Deum fusæ inservient? quin etiam si unica tantùm dies, unica hora, unicum momentum à Judicio recepto intercessisset, quid prodesset intercessio ad Deum facta, ut exhiberet ipsi misericordiam, cùm judicata jam sit juxta exigentiam meritorum pro totâ æternitate, & judicia Dei nulli prorsus subdantur mutationi.

Optimus hic foret discursus, si præteritum vel futurum daretur respectu Dei, sicut datur respectu nostri; Si judicium animæ fieret uno, & preces pro ipsâ ad Deum fusæ alio fierent tempore: Sed omnes hæ temporum differentiæ non sunt nisi pro nobis. Æterna Dei cogitatio videt omnia sic præsentia, ut judicium omnium animarum, & preces etiam mille post annos pro ipsis factæ, respectu ipsius non sint, nisi eodem præsentissimo instanti; ita ut quâcunque ex omnibus sæculis hora oraveris, eodem omninò ores momento, quo ipsam judicat. Hoc respectu tui fit longo post tempore, sed ante & post nullo penes illum existunt loco; omnia actualiter sunt præsentia magno illi æternæ suæ cogitationis momento; Et hoc prodigium est æternæ cogitationis Dei, nobis omninò incomprehensibile.

Cogitatio Dei est viva.

Annecto alterum non minus stupendum prodigium: Et est, quod divina hæc cogitatio non solùm immensa sit in suâ magnitudine, æterna in suâ duratione, sed etiam viva, imò tota vita, & quidquid in ipsâ est, sit vita. Sic hâc de re nobis Sanctum Evangelium loquitur: *Quod factum est, in ipso vita erat.* Nam sicut videmus, quod architectus, qui formavit sibi in animo idæam pulchri alicujus

Joan. 1.

cujus palatii, id in capite suo prius circumferat, quàm manibus suis exequatur; sed circumferat id totum spirituale, & totum vivum. Lapides, marmora, ligna, ferra & omnia alia pro materiâ structuræ inservientia, vivunt in intellectu architecti eâdem vitâ, quâ vivit architectus ipse, licet omnia illa nihil vitæ habeant in esse suo naturali: *Arca in opere non est vita, Arca in arte vita est*: ita etiam Verbum adorandum, per quod omnia facta sunt (nempè hæc ipsa adoranda Dei Cogitatio, de quâ hic loquimur) circumferebat in æternis suis idæis imaginem totius hujus Universi; Et hoc est, quod Theologi vocant mundum Exemplarem, tunc nimirùm omnia in ipso vita erant, omnes lapides ipsum componentes, vivebant propriâ ipsius vitâ; terra vita erat, & omnia Elementa vita erant: arbores, Cœli, animalia, saxa, homines, omnia erant vita in ipso, quia hæc erant viva ipsius idæa; Et hæc idæa non est aliud nisi Deus ipse, immensus vitarum omnium Oceanus: *In ipso vita erat.*

S. August. tract. 1. in Joan.

Sed quando pervenit ad pariendum id, quod conceperat & producendum foras, quod conceperat apud se intus, suum exequens consilium in Creatione mundi: omnia entia creata, dum ex hoc vitæ principio exiêrunt, perdiderunt quasi vitam hanc divinam, quam habuerant in Deo: Eo modo, quo architectus, quando foris exstruit palatium, quod in suis gerebat & circumferebat cogitationibus, tunc illud vita amplius non est; sed tribuit unicuique Creaturæ talem naturam, talémque perfectionis gradum, qualem voluerit, juxta locum magis vel minus nobilem, quem ipsi in ædificio suo designare placuerit. His non dat, nisi simplex esse, sicut Elementis; Aliis esse & vitam, sicut plantis: aliis esse vitam & sensus, sicut animalibus: aliis esse, vitam, sensus & rationem, sicut hominibus. Sed hæc omnia cùm semel exiverint ex idæis Dei, vel vivâ hâc Dei cogitatione, non amplius vivunt vitâ Dei.

Creaturæ velut abortus perdunt vitam, dum nascuntur.

Videbis, quid tulerint lucri omnes Creaturæ, dum ex angusto hoc idæarum Verbi æterni palatio exiêrunt: quamdiu in seipsis nihil fuerant, omnia fuerunt in Deo, quia erant Deus ipse: sed postquàm inseipsis aliquid esse cœperunt, quasi nihil amplius sunt, cum non sint nisi miserabiles Creaturæ, & tales, quæ vix umbram habeant tenuis alicujus perfectionis, in

medio infinitorum, eorumque ingentium defectuum, ita ut unico momento dixeris id parum, quod possident, boni; pluribus autem diebus non enarraveris, quid ipsis deficiat, quibúsque bonis careant.

Nostra anima sola potest redire in Deum, ut vivat vitâ Dei.

Nihilomninus nihil ex omnibus his, quæ ita ex idæis Dei per Creationem exiêrunt ad constituendum hunc mundum visibilem, unquam illuc revertetur, ut denuò vivat vitâ Dei, nisi anima nostra. Ipsi soli concessa est hæc prærogativa, quod exiêrit è vasto hoc omnium vitarum Oceano, velut parvulus rivulus vitam hanc mortalem circumfluxurus, ut sic fluendo redeat séque denuò æternaliter immergat in immensum hunc, unde exivit, Oceanum. Et videtur, quod Creator ipsius, dum eduxit illam juxta idæas suas è sinu nihili, applicaturus ipsam ad informationem Corporis humani, divinâ manu suâ attigerit illam, velut siquis tangeret magnete acum pyxidis nauticæ, ut nullum haberet unquam motum, nisi ad quærendum, ad indagandum ipsum. Hinc est, quod videamus ipsam semper agitari & perpetuò irrequietam esse ad inveniendum Divinum hunc Magnetem, supremum ac summum suum bonum, quo solo satiari potest, ita ut nihil unquam faciat juxta mentem Sancti Augustini, quod non dirigat ad quærendum Deum, adeóque nunquam solidâ frui possit quiete, quoad invenerit ipsum: *Irrequietum est Cor nostrum, donec requiescat in te.*

Deus abscondit nobis vias vitæ sub specie mortis.

Sed invanum quæsiissemus ipsum, nunquam potuissemus invenire hunc fontem vitæ, nisi ipse prius venisset nos quærere, qui perditi eramus in regione umbræ mortis, ut doceret nos vias vitæ Exemplis ac Verbis suis, dicens nobis in Evangelio: Ego sum via, veritas & vita. Ille ipse est principium & origo vitæ adorandæ, unde exivimus, nos ad se revocans, nobísque demonstrans viam ad se redeundi. Sed quod admirabile est, & à paucis observatum, abscondere voluit vias vitæ sub specie & imagine mortis; & hinc est, quod plerique mortalium, non nisi externam attendentes speciem, illas fugiant & summè abhorreant.

Quando sacer Evangelicus codex nobis mysteriosa hæc verba annuntiat, loquens de Filio Dei: *Quod factum est, in ipso vita erat;* non solùm dicere voluit, quod omnia, quæ in æternis suis idæis conceperat, fuerint in ipso vita; sed intelligendus quoque est, quod omnia, quæ acciderunt in verbo mortali carne vestito, adeóque omnia, quæ circa personam ipsius tempo-

tempore crudelissimæ passionis facta sunt, fuerint vita, & etiamnum vita sint. Hinc est, quod omnia divina ipsius effata, quæ prudentiam nostram destruunt humanam, sint vita: hinc est, quod omnia ipsius Exempla, quæ nobis reliquit, paupertatis, humilitatis, patientiæ, quæ mortem nostris afferunt sensibus, sint vita; hinc est, quod ipsius persecutiones, ipsius dolores, ipsius Crux, clavi, spinæ, quæ nobis tam acerbæ videntur, sint vita, & ipsa mors ipsius vera sit vita; & nunquam, quidquid fecerimus, inveniemus vias vitæ reducentes nos ad Venerabile hoc vitarum omnium Principium, unde exivimus, nisi ambulemus per viam, quam ipsemet nobis signavit: quia ipse est *via & vita*.

Invenitur vita in Christo Jesu sub mortis simulacro.

O Anima mea, si vitam velis, ex hoc fonte potes illam haurire. Ah! si benè degustares Spiritum Christi JESU; si felicitatem tuam statueres in imitandis ipsius Exemplis; si amares omnia, quæ amat, Crucem, contemptum, paupertatem, separationem ab omnibus occupationibus vanis ac mundanis, unico verbo, si amares omnia, quæ in nobis extinguunt vitam veteris Adami: quantocyùs reperires vitam! Non incutiat nobis horrorem hæc mortis species, sub quâ abscondita hæc est vita: Nam hic quod apparentèr facit mori, reipsâ tribuit vitam; quod affligit, consolatur; quod depauperat, locupletat; quod secundùm speciem nos reddit miseros, ipso effectu felices nos reddit ac beatos.

Sequamur duntaxat CHRISTUM JESUM divinum nostrum Exemplar, quàm poterimus instantissimè, in veniemus omnia, quæ in ipso sunt, veram vitam esse: *Quod factum est, in ipso vita erat.*

Ecce longam considerationem de Filio DEI, quâ aspeximus ipsum velut cogitationem in intellectu Patris conceptam. 1. Cogitationem immensam in sua magnitudine. 2. Cogitationem æternam in suâ duratione. 3. Cogitationem vivam, quæ vitam tribuit omni eo, quod ipsam concipit. Videamus jam illum velut Verbum pronuntiatum à Patre, ad declarandam magnam hanc Cogitationem.

ARGUMENTUM.

1. *Verbum humanum considerantem se in magnam rapit Admirationem.*
2. *Sed Verbum divinum omnem admirationem transcendit.*
3. *Pater eo Nomine nobis illud donat, ut dignè possimus cum ipso loqui.*

ARTICULUS III.

Agnatam nobis habemus hanc imbecillitatem, ut res in seipsis plurimùm stupendæ, nobis vilescant, si assuescant nobis esse frequentes & continuæ; id quod indies videmus, vix amplius dignamur nostris usurpare oculis. Non admiramur, intellectum concipere tot ac tantas res, ut benè omnes mundi Creaturas suo includeret capiti, quia hoc ipsi solemne est ac usitatum formare in momento idæam omnis ejus, quod voluerit: Non admiramur modum, quo dotatus est à creatore, pariendi per Verbum, quod cogitatione concepit, & aliis hâc ratione arcana cordis manifestandi, quia nihil usitatius nobis, nihil frequentius est quàm verba. Verùm res adeò stuporis & admirationis plena est, ut, si semel duntaxat contingeret in vitâ, quisquis videret, quisquis audiret, tanto prodigio, quod capere non posset, extra se raperetur.

Mirum prodigium verbi humani.

E medio mei ipsius protrudo vocem, quæ unde veniat, nescio; quâ ratione formetur, ignoro, cui dum certos attribuo tonos, certasque articulationes, alius qui nihil facit, qui manet in pace & silentio, novit illa, quæ meo conclusi animo. Dico ipsi, vidisse me pratum floribus ornatum, torrentem è vertice montis præcipitem actum, regionem denso ac conferto nemore instructam, civitatem totam è palatiis marmoreis compositam: Et ubi primùm ex ore meo prodit pratum, torrens, nemus, Civitas, quæ dum per aërem volant, & aures ejus intrant, & exinde in ipsius intellectum; in instanti, quo loquor, omnia, quæ in meo habueram intellectu, transmigrant in intellectum ipsius, & se ibi depingunt. Quis illicò produxit hæc omnia in uno intellectu? Et quis tam celeritèr illa transtulit in alterum? quà transiêrunt? quis transtulit? quis transire, quis transferri vidit?

Sed quod mirabilius est, non nisi unicam conceperam cogitationem; non nisi unicum protuleram verbum, quando dixi, verbi gratia, aliquod pratum. Et si mille sint, qui me audiant,

Ecce

Ecce tibi quantocyùs mille prata, quæ trajicio in ipsorum intellectum. Non habebam nisi unicum in meo intellectu, quod involveram verbo aliquo sensibili, quod dum pronuntiavi, projeci in aërem; Et ecce in instanti totum replet aërem undequáque diffusum prato, quod producit in omnibus auribus ad id recipiendum dispositis, abs eo, quid quisquam ex illo quid videat, aut constet, quas adhibuerit machinas ad tantum conficiendum opus, in cujus productione tamen tantæ est promptitudinis, ut in momento propè & id inceperit & confecerit. Sermonem prosequor & successivè nomino omnes milites alicujus exercitûs ad triginta millia hominum, quos omnes volare facio per aërem, abs eo, quod videantur, illosque millies multiplico in auribus & intellectu mille personarum me audientium. Quis hoc prodigio non raperetur extra se, nisi tam usitatum esset, ut ne quidem occurrat animò aliquam desuper faciendi reflexionem.

Elevatio mentis ad Deum circa prodigium verbi humani.

O Omnipotens creator mundi, quàm es admirabilis in minimis tuis operibus! quanta altitudo sapientiæ tuæ! O magne mirabilium omnium artifex, qui omnia hæc noveras, hâc disponere ratione! Tu inclusisti Spiritum immortalem corpori mortali, dum hominum cuilibet animam dedisti rationalem. Et ut animæ hæ facili inter se frui possent commercio, porrexisti illis admirabilem hunc modum, cogitationes spirituales, quas intus conceperint in animo, vestiendi quâdam corporum formâ, vel saltem corporali aliqua qualitate, vocibus nimirùm sensibilibus illas involvendo, ut quocunque voluerint, transferre ipsas possint, ubi denuò fiant spirituales, suisque iterum exuantur corporibus, dum in aliam commeant animam rationalem. Et hæc nemini pariunt admirationem, quia tam usu recepta sunt, ut nullus illa consideret, ad admirandam & extollendam in his excellentiam & magnitudinem Dei.

Prodigium intellectûs secum ipso loquentis.

Quando nobiscum ipsis interius loquimur, & propriis nostris cogitationibus in colloquii morem nos distinemus; Verba nostra sunt tota spiritualia, quia Spiritus est, qui loquitur spiritui. Et hoc alteri magno accensendum est prodigio, quod similiter non agnoscitur: nempè, quod aliquis Spiritus loquatur, sibi ipsi, secumq; colloquiũ, congressum ac consuetudinẽ instituat, haud aliter ac si duo ipsorum nume-

numerarentur; Ille, qui loquitur, & alter, qui auscultat. Si unicus duntaxat est Spiritus, quid dicere sibi potest, nisi quod jam novit? Et si novit, quâ voluptate perfunditur, secum ipso fundendo sermonem, ac si aliquid addisceret ab aliquo, quod nondum novit? Et nihilominus reperies plurimos, quibus omnis alius congressus parit fastidium, quibusque major delectatio, voluptásque solidior solitudine non est: ut in hâc constituti majori cum libertate interius secum ipsis possint conversari. Ah! quàm verum est, quamq; luculentèr hoc unicum nobis ostendit, animas nostras esse factas ad similitudinem Dei?

Prodigium intellectûs Dei sibimetipsis loquentis.

Deus purus est Spiritus, & summa adorandi hujus Spiritûs voluptas est, loqui sibi ipsi & secum ipso distineri in profundo divinitatis suæ penetrali. Ah! quid sibi ipsi dicere potest, nisi quod jam novit? Et si omne jam novit, quod sibi dicit, quomodò infinitam invenit voluptatem ab æterno dicendo sibi id, quod tam benè novit, cum novi omninò nihil exinde addiscat? Etiam nos voluptate fruimur, inveniendo abs intermissione res novas, quas nobis ipsis recensemus, dum nobiscum interius loquimur. Sed Deus nihil de novo addiscit, nec dicit aliquid, nisi quod ab æterno dixit, & dicet in æternum. Nos dicimus plura verba, nos concipimus plures cogitationes, sicque nobiscum ipsis instituimus plura diversa colloquia ac congressus, quibus animum relaxemus: Sed Deus non concipit, nisi unicam cogitationem, nec sibi dicit nisi unicum verbum, quod post se non trahit longam colloquiorum seriem, sed consistit in unico tantùm puncto, infinito modo simplici, & infinito modo indivisibili.

Deus solus loquitur, quod cogitat.

O Prodigium hujus verbi, quod Deus solus pronuntiare, Deusque solus potest intelligere! Nos in infinitum multiplicamus cogitationes nostras, & ut unicam cogitationum nostrarum enuntiemus, indigemus pluribus verbis: Non facilè invenias os, quod par sit parere per verba omnes cogitationes, quas conceperat intellectus; harum partem plurimam suffocari necesse est in sinu, in quo conceptæ sunt; Cùm nemo sit, qui omnia dicat, quæ cogitat, Non nisi Deus solus dicit omnia, quæ cogitat; nam ipse solus non nisi unicam concipit cogitationem, & ipse solus non dicit nisi unicum verbum, quod perfectissimè exprimit omnem cogitationem ipsius; non dicit hanc nisi sibi ipsi, & ipse solus hanc intelligit,

telligit, & nemo illi poteſt reſpondere. Quid diceres de aliquo verbo, quod ita ſimplex foret, ut etiam non conſtaret ex pluribus ſyllabis, nihilominus diſtinctiſſimè exprimeret id, quod exaratum eſt in omnibus bibliothecis, & clarè enuntiaret omnia, quæ omnes homines dixerant ab Adam & dicent usque ad ultimum poſterorum ſuorum? Nonne videtur tibi prodigioſum omninò hoc fore Verbum; nihilominus hoc nihil eſſet, ſi in comparationem veniret cum verbo Dei Patris, quod diſtinctiſſimè ipſi exprimit omnia, quæ Deus ſcire & comprehendere poteſt totâ infinitæ ſuæ ſapientiæ latitudine.

Deus mittens nobis verbum ſuum, inducit illud rebus ſenſibilibus.

Quamdiu Deus non loquebatur, niſi ſibi ipſi interius, divinum ipſius verbum purè erat ſpirituale, omnimodè incluſum in ſinu ipſius; & nemo præter ipſum noverat, nec quid cogitaret, nec quid diceret ſibi ipſi. Sed quando patefacere nobis voluit arcana cordis ſui, nobisque qui corporales ſumus, ſuum ablegare verbum, induere ac veſtire illud debuit re quâdem ſenſibili, ut ſe noſtræ accommodaret agendi formæ, ratione, inſtituto; Et quantocyùs circumcinxit illud carne noſtrâ mortali, noſtrisque expoſuit oculis; Dum nempè in myſterio Incarnationis *Verbum Caro Factum Eſt*; poſt hæc etiam obtexit illud ſub voce ſenſu perceptibili, & verbis, quæ noſtris haud eſſent abſimilia, ut in prædicatione nobis liceret percipere auribus; ſicque etiam dicimus: Audivi Verbum Dei: Et iterum abſcondit illud ſub ſpeciebus panis, ut id præberet nobis ad manducandum, ſicut in Myſterio Sacro ſanctæ Euchariſtiæ: Et hoc ubivis eſt idem Verbum, quod ex ardentiſſimo ſe nobiſcum conjungendi, nósque ſeipſo ſatiandi ac replendi, ſicut & portandi ad penetralia cordis noſtri illa prodigia, quæ annuntiat cordi divini patris ſui deſiderio, diverſis ſe veſtit & contegit modis, ut ſic per plures quaſi januas ſibi ad nos introitum paret, per os, per oculos, per aures. Sed ultra hoc, loquitur etiam nobis ſæpius interius ad cordis aures per divinas gratiarum ſuarum inſpirationes.

O Verbum adorandum, quod induere voluiſti amictum ex carne, ut viſibilem te redderes oculis carnis noſtræ. O divinum Verbum Patris, quod cum ipſo ab æterno loquens de ineffabilibus ipſius Excellentiis, te nobis reddere voluiſti manifeſtum, ut de iisdem loqui nobis poſſes, ac eorundem quoque nobis communicare notitiam!

tiam! Ah instrue nos! fac nos cognoscere bonitates tuas.

Loquere fortitèr ad corda nostra, ut audiant te & firmiter credant, persuasumque habeant, quidquid dixeris illis: *Sonet vox tua in Auribus meis.*

Cant. 2.

O Verbum admirabile, quod exhauris omnia verba ex ore hominum, dum verba de te facere intendunt. O Verbum magnum, quod tam perfectè exprimis omnem infinitudinem infinitarum cogitationum Dei Patris tui! quæ vel Angelorum vel hominum lingua de te loqui posset? Venerabundo, admirationis & stuporis pleno adoro & revereor te silentio.

Ah! non comprehendo te, sed comprehende me tu ipse, absorbe me, & feliciter submerge ac tumula me in profundis abyssis tuis, ut inde nunquam amplius mihi liceat exire. Aufer à me omnia verba humana, cumprimis quæ vana sunt & inutilia, & tu solummodò sis omne verbum meum.

Loqui possumus cum Deo per proprium ipsius verbum ad hoc ab eo datum.

Optarem hic bene intelligere id, quod dicit nobis Sanctus Apostolus Petrus: *Si quis loquitur quasi sermones Dei.* Quando nos loquimur cum Deo, necesse est ipsum loqui proprium suum idioma. Non habet is, nisi unicum solum Verbum di-

1. Pet. 4.

vinum, & aliud idioma non callet. O Consolatio animæ Christianæ. Non eramus idonei loqui cum Deo, nescientes, quo idiomate ipsi loquendum fuerat, ut nos intelligeret; sed tantâ erga nos usus est bonitate, ut proprium suum nobis verbum donaverit, idipsum verbum, quod sibi ipsi æternaliter loquitur, quodque omnes ipsius enuntiat & manifestat Excellentias: Divinum hoc verbum voluit, ut nostrum fieret, & nostrum reipsâ esset, illoque uti possemus velut re ad nos pertinente. O quàm dignè ergo mihi jam licet loqui cum DEO per hoc verbum! dicam ergò cum Regio vate: *Eructavit Cor meum Verbum bonum.* Si Verbum adorandum, quod dedit mihi Pater, regnet in corde meo, non amplius loquar DEO nisi per ipsum, dicamque ipsi:

Psal. 44.

Quomodo loqui debeamus Deo, per proprium ipsius verbum.

Mi DEUS! Ignotæ mihi sunt infinitæ excellentiæ ac perfectiones tuæ, nec illas deprædicare sat possum Carmine laudis, adorationis & gratiarum actionis; sed Verbum tuum, quod est meum (quia illud mihi donâsti) cognoscit illas perfectissimè. Est igitur mihi animus tibi dicere per illud ea omnia, quæ tibi id dicit de gloriâ tuâ, magnitudine tuâ, excellentiis tuis.

tuis. Id tibi has dicit in corde tuo absque submissione & absque adoratione, quia tibi æquale est; Sed tibi has dicit in corde meo, & in nomine cordis mei, profundissimâ cum Reverentiâ, & humillimâ cum submissione, quæ tibi debetur à miserrimâ tuâ Creaturâ. Dignè tibi loqui non possum de amore infinito, qui tibi debetur, quemque tibi reddere summè vellem, cùm me lateat, quantum sis amabilis. Sed Verbum tuum adorandum, quod est verbum cordis mei, novit hæc omnia, & illa mirificè tibi exhibet: Vota ergò mea sunt ea omnia tibi dicere, quæ desuper id tibi dicit & loquitur. Scio id infinito modo amare te, sicut infinito modo tu amas illud. Cùm igitur id meum sit, concessum mihi fuerit eo uti, velut re mihi propriâ, ut tibi dicam in illo & per illud, quod tibi dicere non possum ex me ipso.

Non intelligo ea omnia, quæ tibi id dicit, cùm hæc infinito modo excedant captum meum; Consentio tamen in omnia, quæ tibi dicit, & unicum meum est desiderium, ut illa prodeant & proficiscantur è visceribus cordis mei, liceatque mihi dicere cum Vate Regio: *Eructavit Cor meum Verbum bonum.* O quanta mihi est consolatio firmiter imprimere animo meo amabilissimam & suavissimam hanc cogitationem, quamque mihi volupè sæpius hæc dicere Verba: *Eructat Cor meum Verbum bonum*; cum sanctâ hâc intentione, dicendi Deo omnia, quæ dicit ipsi adorandum illius Verbum, quod factum est meum dono ipsius munificentissimo, quo me voluit honorare.

Postquam admirati sumus excellentias Filii Dei, considerando ipsum velut cogitationem & Verbum Divini Patris sui, Sanctus Joannes, qui in hâc consuetutione nobis dux est, eundem nobis proponit velut brachium & fortitudinem Dei, dum dicit nobis: Omnia per ipsum facta sunt. Hoc non minori consideratione dignum est.

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Nihil tam est debile, quàm Verbum hominis.*
2. *Sed Verbum Dei est omnipotens.*
3. *Nonnisi erga cor hominis impotens esse videtur.*

ARTICULUS IV.

Verbum humanum effari res, sed non efficere potest.

EX parte hominum longè aliud est dicere, & aliud facere: Nam licet verbum hominis admirabilem habeat virtutem transferendi idæam omnium Entium in intellectu suo conceptam, & reproducendi illam in intellectu aliorum: Verum tamen est, illud esse tam impotens ad producendas res illas, quarum idæam significat, ut, si congregaveris omnes in mundo homines, ad constituendum ex iis exercitum potentissimum, qui par foret evertendis urbibus & transportandis montibus: Si nonnisi solum adhiberent verbum, totus ac integer hic exercitus tantæ foret debilitatis, ut, quando omnes loquerentur simul, & ex totis viribus suis per integrum clamarenr & vociferarentur annum, loquendo producere non possent vel unicum herbæ cauliculum in terrâ, vel culicem in aëre: quin imò loquendo duntaxat transferre non possent minimum arenæ granulum ex hoc in locum alterum. Ratio est, quod verba non sint data nec concessa homini, ut per illa res efficiat, sed illas dicat, sicut manus ipsi datæ sunt ad faciendum, non ad dicendum.

Dicere & facere apud Deum est idem.

Sed Verbum divinum tam admirandum est in suâ potentiâ, ut respectu Dei dicere, non nisi eadem sit res. Verbum ipsius non differt à manu ipsius, & manus ipsius non differt à Verbo ipsius. Ille dixit, ut fiat lux, & illicò facta est; ille dixit, ut fiat firmamentum, & connuò factum est. Et quod melius resplendere facit patientiam hujus verbi infinitam, illud est, quod faciat omnia ex nihilo, abs eo, quod illi stent vel minimo, abs eo, quod vel minimâ utatur machinâ ad opus suum conficiendum, illud est, quod appenderit super nihilum immensam hanc mundi molem; quod denique, sicut omnia produxit è nihilo, ita denuò in nihilum redigere possit, abs ullo alio labore, nisi quod suam suspendat virtutem ac desinat ipsa conservare. O admirabilem potentiam divini verbi? Uti potentiam huic similem reperias?

Mirabilis potentia Verbi divini.

Veruntamen nondum his concluditur limitibus. Ipsa tam stupen-

ſtupenda eſt, ut Deus unicum Verbum dicendo producere potuiſſet centies millenos alios mundos, hoc jam producto longè pulchriores & pretioſiores illósque ita diſponere, ut ſecundus tantundem ſuperâſſet hunc primum in magnitudine, pulchritudine, & omnibus aliis perfectionibus, quantum his ſuperat arenæ granulum. Perpende benè comparationem inter utrumque, & imaginare tibi, ſi potes, quantæ hic ſecundus foret magnitudinis. Et cùm tertius tranſcenderet tantundem ſecundum, quantùm hic tranſcendiſſet primum: conſequenter quartus præcelleret tantùm tertio, quantùm hic præcelluiſſet ſecundo; Et iterum quintus antundem excelleret in magnitudine, in divitiis, in prærogativis quartum, & ſextus quintum; Et ſic deinceps usque ad centeſimum, usque ad milleſimum, usque ad centies milleſimum. Reduc in mentem conſideratè & perpende omnes hoſce mundos, unum poſt alterum, & allabora illorum dimetiri inter ſe proportionem: quis intellectus imaginari ſibi poterit magnitudinem, pulchritudinem, & incomparabilem excellentiam ultimi ac extremi? Et nihilominus omnia hæc non pluris illi ſtetiſſent, niſi verbo unico: *Ipſe dixit & facta ſunt.* O admirabilem potentiam Verbi divini, quis te comprehendere poſſet!

Pſal. 1, 48.

Divitiæ Verbi divini omnibus proſpicientis.

Si quæras; unde deſumeret materiam pro exſtruendis tot tamq; amplis mundorum ædificiis? reſponderem tibi: Illos omnes produceret è nihilo, haud aliter, quàm primum; ſed quod indigeret ſæculis ad illos conficiendos & in ordinem redigendos? reſponderem tibi: Non niſi unico uteretur momento: quanto arficum numero haberet opus ad illos tantillo tempore abſolvendos; reſponderem: Unico oris ſui verbo hæc omnia conficeret. Sed tandem ubi inveniret tantum ſpatii, quo collocaret tam prodigioſæ magnitudinis maſſas, ita ut una foret extra alteram? reſponderem tibi: Ipſi immenſæ latitudinis ſunt ſpatia extra res omnes creatas, in quibus omnes hos mundos collocaret, qui non plus ex illis occuparent, quàm unus ex univerſo aëre occupat atomus. O Deus! quàm incomprehenſibilis eſt ergò Divini hujus verbi potentia! O quàm verè ipſum eſt fortitudo & brachium omnipotentis Dei!

Intellectus humanus abſorbetur conſideratione potentiæ verbi æterni.

Et tamen hæc omnia ne minimam quidem illius partem oſtendunt: Nam poſtquàm hæc omnia produxiſſet, tantos adhuc alios mundos novos creare poſſet, quot particulares in his omnibus haberet creaturas, diſponendo illos in eodem inæqua-

litatis ordine, sicut præcedentis; Et iterum è sinu nihili progignere tot alios adhuc majores, quot particulis se componentibus constarent hi postremi, sicque continuare in singulas integri sæculi horas, quin & momenta. Intellectus confunditur, seque perdit in hisce abyssis, & confitetur, omnem suam vim esse imparem ad concipiendam minimam infinitæ potentiæ partem, quâ viget & valet verbum Patris. O si omnes hi mundi per potentiam tuam reipsâ fuissent producti, optarem O Verbum divinum, ut nonnisi ex linguis laudes tuas resonantibus fuissent compositi; optarem, ut omnes fuissent tot corda decumana, vehementissimè amore tuo succensa; optarem, ut linguæ hæ & corda hæc in meâ fuissent potestate; Et promptissimè fuissem confessus, nihil adhuc me habere, quo possem te laudare, quo possem te amare juxta debitũ meum, juxta desiderium meum, Eheu! quod dici possit, me habere nonnisi unicam linguam, nonnisi unicum cor, quæ sunt, quasi non sint; Et hæc non impendam, saltem sine ulla exceptione, ad te laudandum, ad te amandum perpetuò!

Deus potest includere centies mille

Adjicio hic alterum adhuc prodigium, apparenter magis adhuc stupendum omnibus his hucusque enumeratis ad declarandam majori cum stupore infinitam verbi divini potentiam: Et est hoc, quod, posito, omnes innumerabiles hos immensæ magnitudinis mundos reipsâ fuisse creatos, ipsi ab illo includi potuerint, absque eo, quod se invicem comprimerent, in unico parvo arenæ granulo. Quis intellectus non obstupescet, non obtenebrescet, non quasi hebescet & attonitus hærebit, ad propositionem tam inauditam, inusitatam, parodoxam? Et quis non dicet continuò, absque reflexione desuper factâ: Hoc absolutè est impossibile? Sed nonne hujus prodigii specimem habemus ante oculos, dum integrum & adorandum corpus suum, sub minimâ sacro sanctæ hostiæ includit particulâ? quis dubitat, quin æquè facilè includere hic posset mundum universum? Et si includere potest unum, potest etiam includere centum alios, & centies millenos alios, si velit, illis auferens quantitatem suam externam, sicut abstulit corpori suo adorando in sanctissimo Sacramento; nihil enim est illi impossibile. Sed Majestas omnipotentiæ ejus nobis est incomprehensibilis, & multò minora minimo sabuli grano sunt ingenia nostra ad complectendas omnes ipsius excellentias.

mundos in grano arenæ.

Quis ergo resistere poterit infinitæ

Cor humanum solum

reſiſtit potentiæ verbi Dei.

finitæ verbi hujus potentiæ? Nihil eſt ex totâ omnium entium, ſive actualium, ſive poſſibilium latitudine, niſi cor obſtinatum, nolens ſe dedere Deo ſuo. Vocat ipſe creaturas omnes ex abyſſo nihili, & mox obediunt ei; Et ſi vocare adhuc vellet centies millenos alios mundos, mox quóque obtemperarent. Vocat autem & ipſe hocce cor ex iniquitatum ſuarum abyſſo, & non obedit; vocat illud centies, & centies ſurdo cantatur fabula; diceret libenter, quod populus ille rebellis dicebat Moyſi: Loquere tu nobis, qui homo es nobis ſimilis; ſed conticeſce Verbum divinum, non loquere nobis: *Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Si audiam te mihi dicentem, relinquenda fore omnia, ut ſequar te, neceſſe mihi erit mori mundo; Et ego ſic mori nolo. Si audiam te mihi denuntiantem, quod oporteat agere pœnitentiam, vel perire æternum; quod oporteat contendere, ut intremus per anguſtam portam, & multi ſint, qui quærent intrare, & non poterunt: moriendum mihi erit voluptatibus meis, ac ſeria mihi agenda pœnitentia; Et ego ſic mihi ipſi mori nolo. Ne loquere mihi tam alta, o Verbum divinum, nam ſic me mori facies; Et ego ſemper vivere malo in vitâ meâ mundanâ & in omnibus ſatisfacere propenſionibus ſenſuum meorum.

Quid eſt hoc, mi Deus? Unicum verborum tuorum vim habuit educendi è nihilo tot creaturas: tanto jam tempore mihi loqueris, & ego ſemper contabeſco in meis miſeriis. Nonne ſum creatura tua? Virtus tua, o Verbum divinum Dei mei, jam extraxit me olim è quodam nihilo, cur ergò relinques me in alio multò magis miſerabili, nihilo ſcilicet peccatorum meorum? loquere Domine, & fac me obedire tibi non obſtante repugnantiâ meâ; ne attendas libertatem, quam dediſti mihi; Ecce illam tibi reſtituo, ne reſiſtere amplius tibi liceat, meque rebellem exhibere adverſum te. Loquere mihi, ſicut locutus es nihilo, & eâdem ratione fac tibi me obſequi; loquere, Domine, quia audit ſervus tuus; ſed loquere fortitèr ad aures, cordis mei; ſcio namque id magis durum, magis ſurdum, magiſque inſenſibile eſſe petrâ; ſed loquere ad petram hanc, & dabit tibi aquas, aquas lacrymarum obedientiæ ſuæ teſſeras.

Quod ſi reſiſtat, mox percute ipſam binis vel trinis vicibus paternarum caſtigationum tuarum virgâ; ſed neque requiem neque inducias illi concede, quo ad tibi ceſſerit ac præſtiterit obedientiam. O Verbum adorandum Patris!

Patris! O omnipotens Verbum Dei mei, à quo habeo, quod ſum; perfice opus tuum, move fortiter, trahe efficaciter, flecte penitus cor hoc, quod dediſti mihi; & triumpha de eo per validos gratiarum tuarum motus, quibus cor, quantumvis duriſſimum, non reſiſtat, cùm hæ conceſſæ ſint ipſi ad tollendam ipſius duritiem, & flectendam rebellem ipſius voluntatem, tuæque conformandam. Ah ita fac! ut perpetuò laudem & adorem Majeſtatem verbi æterni velut cogitationem, velut verbum, velut fortitudinem infinitam divini Patris ſui. Amen.

CONSULTATIO IX.

De Spiritu Sancto.

SI aſſiſtere cupias Conſultationi pulcherrimæ, quæ unquam inſtituta ſit in mundo, circa adorandam Spiritûs Sancti perſonam, aperi Evangelium Sancti Joannis capite tertio, & audies ipſum Chriſtum Jeſum, de magno hoc argumento agentem cum Nicodemo, modo tam profundo, tam ſublimi, tam admirabili, ut, ſi benè comprehendere poſſemus id, quod ipſi in divino hoc enuntiavit colloquio, plura ſciremus de hoc, quàm omnes mundi Theologi nos poſſent edocere.

Joan. 3.

Omnia oracula per os æternæ hujus ſapientiæ pronunciata, adoranda ſunt & ſtupenda; quod tamen nobis enarrat de Spiritu Sancto, habet neſcio quid tam dulce, ut impoſſibile ſit id auribus haurire, quin ineffabilem cor hauriat dulcorem, quo colliqueſcat: ſiquidem hìc nobis loquitur ex abundantiâ cordis ſui; loquitur nobis de Spiritu Sancto per ipſummet Spiritum Sanctum: Verum enim eſt, Spiritum Sanctum inhabitare cor ipſius, id eſt, divinam ipſius voluntatem, quæ origo eſt, unde procedit, & centrum, ubi quieſcit. Ex voluntate hâc divinâ, in quâ ab æterno habitat, communicatus eſt modo quodam nobis incomprehenſibili, voluntati humanæ Salvatoris in myſterio Incarnationis: Exinde diffundebat gratiam in labia ejus tantâ cum abundantiâ, ut omnia, quæ dicebat, fuerint verba vitæ æternæ: *Verba vitæ æternæ habes.* Audiamus cum reverentiâ admirabilem inſtructionem, quam dat Nicodemo, & fiamus cum ipſo Diſcipuli divinæ hujus ſapientiæ. Haud poterit

Spiritus Sanctus loquebatur per os Christi Jesu.

Joan. 6.

rerit fieri, quin intellectus noster totus sit illuminandus divinâ cognitione, & sacris Spiritûs Sancti flammis accendendum cor nostrum.

Nicodemus venit ad ipsum nocte (nec mirum est, quod venerat quærere lucem, quia in tenebris erat) & magnâ cum reverentiâ Ave ipsi dicto; Domine, inquit, scimus, quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi Deus fuerit cum eo. JESUS CHRISTUS respondit illi: Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre Regnum Dei. Ah! quomodò potero hoc facere, respondit Nicodemus, cùm sim senex; nunquid potero in ventrem matris meæ iteratò introire & ibi renasci?

Theologia Christi Jesu concernens Spiritum Sanctum.

CHRISTUS JESUS compassionis affectu aspiciens profundæ ignorantiæ tenebras, quibus ipsius animus offundebatur, ut lumen ibi reaccenderet, explanavit ipsi rem clarius, dicendo: Oportet te renasci ex aquâ & Spiritu Sancto, aliàs non potes introire in Regnum DEI: Non loquor tibi de aliqua nativitate carnali aut naturali, quæ jam dudum extraxit te è sinu matris tuæ; sed oportet te renasci vitæ prorsus alteri, vitæ spirituali & omninò divinæ, quam obtinere non potes, nisi à Spiritu Sancto: Nam sicut, quod natum est ex carne, caro est, sic quod natum est ex Spiritu, Spiritus est. Et exin declarat illi profundam hanc Theologiam, quæ paucis verbis complectitur omnia, quæcunque sublimia dici possunt de personâ Spiritûs Sancti. *Spiritus ubi vult spirat; sed nescis, unde veniat, aut quò vadat.*

In paucis hisce verbis, si benè intelligantur, continentur omnia, quæ scitu necessaria sunt de tertiâ Personâ adorandæ Trinitatis, & reducuntur ad quatuor puncta. 1. Ipsius Essentia, quæ nobis detegitur in ipsius Nomine, *Spiritus*; Spiritus Sanctus. 2. Ipsius principium aut origo, quæ nobis designatur per verba hæc, *unde veniat*. 3. Missionis ipsius terminus, qui nobis denotatur per hæc alia verba, *quò vadat*. 4. Deniq; admirabiles effectus, quos producit in animâ, ubi recipitur, qui significantur per hæc verba, *ubi vult, spirat*. Credendum est, Christum Jesum, omnia hæc sublimia Mysteria Nicodemo explicâsse: Nam licet Evangelium nonnisi pauca hæc verba, ipsi exterius solummodò dicta commemoret, dubitari tamen non potest, quin magna valdè interius acceperit lumina, & totus illustratus redierit ex admirabili hâc consultatione, quam ha-

 buit

buit cum illo, qui verum est lumen illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum.

Assume hic personam novi hujus Discipuli, & sacra Theologia, quæ felix depositaria est luminum, ac fidelis interpres dogmatum Christi JESU, loquatur tibi pro eo. Illa docebit amabiles, quas desuper intelligere & cognoscere poteris Veritates, quod hujus consultationis, te inter & ipsam, erit argumentum: Quidquid nôsse voluerit, ipsam interroga, & docebit te omnia; Nam sicut Philosophiæ congruit instruere homines in omnibus rebus naturalibus, sic Theologiæ institutum est, eos docere omnia, quæ capere poterunt circa res divinas ac supernaturales.

ARGUMENTUM.

1. *Quare tertia Persona adorandæ Trinitatis vocetur Spiritus Sanctus.*
2. *Qualis idæa formari debeat de hâc Personâ, ad distinguendum illam à duabus aliis.*
3. *Ipsa est donum pretiosum nos locupletans in æternum.*

Articulus I.

Ante omnia libenter scirem, quam ob rem tertia Persona adorandæ *Trinitatis* nuncupetur *Spiritus Sanctus*, potius quàm prima aut secunda. Nonne Pater est purus Spiritus, & est infinito modo Sanctus? Nonne & Filius similiter est Spiritus infinito modo Sanctus? Undè ergò venit, quod non nisi Tertia Persona, per antonomasiam appelletur Spiritus Sanctus? Estne, quod habeat aliquam Sanctitatem particularem, quam non habeant aliæ Personæ divinæ.

Tres pulchræ rationes, cur tertia Persona Trinitatis vocetur Spiritus Sanctus.

Non, respondet tibi Theologia, non habet nisi unam eandemque divinitatem, unam eandemque Sanctitatem, cum Patre & Filio: ambo sunt æquè puri Spiritus, & sunt Spiritus infinito modo Sancti, sicut ipse; Et tamen non ipsi, sed Tertia tantummodò Persona insignitur augusto hoc Nomine Spiritûs Sancti: Et hoc ob tres præcipuas rationes: Prima est, quod ipse sit solus, qui producitur per modum spirationis, id est, quod ipse solus sit amorosum suspirium Voluntatis Patris ac Filii; hinc videmus in Evangelio, Christum Jesum, quando primâ vice Apostolis dedit Spiritum Sanctum, insufflâsse super eos, illisque dixisse: Accipite Spiritum Sanctum;

ctum; ad innuendum illis, quod amorosum hoc voluntatis suæ suspirium ipsis communicando, quasi cor suum in ipsos voluerit effundere. Secunda ratio est, quia ipsi specialiter attribuitur justificatio peccatorum: Jam hæc justificatio duo secum affert; primum, ex carnalibus facit spirituales, ex sceleratis facit sanctos; Hinc Auctor tam pulchri operis appellatur Spiritus Sanctus. Et tertia & quidem præcipua ratio est, quandoquidem duæ aliæ, personæ divinæ habent specialia sua nomina Patris & Filii, non nisi ipsis solis convenientia, quibus à se invicem distinguantur & cognoscantur; Tertia autem Persona cum aliud particulare nomen non habeat, quo ab aliis distinguatur, portat nomen, quod proprium est Deo, quod est esse Spiritum Sanctum. Et ut ipsi approprietur hoc nomen, ita ut nulli alteri Personæ conveniat, fit quasi ex duobus non nisi unum Verbum, & dicitur Spiritus Sanctus: per quod verbum intelligimus non nisi Tertiam Personam sanctissimæ *Trinitatis*. Sic benè dici potest, quod Pater sit Sanctus Spiritus; sed non est Spiritus Sanctus; similiter & Filius Sanctus Spiritus, sed non est Spiritus Sanctus.

Sed quam idæam formare mihi possum de Spiritu Sancto, quæ distinguat mihi ipsum à Patre & Filio? Nam Pater est totus Spiritus, & Filius est totus Spiritus; Pater est totus Sanctus, & Filius est totus Sanctus: Et quando concipio Sanctum Spiritum, aliud non concipio, nisi Patrem & Filium; Aliud nihil est in Deo, nisi solus ipsorum Spiritus, nec alia Sanctitas, quàm ipsorum sanctitas. Quâ ratione igitur concipiam in divinitate Spiritum Sanctum, qui non sit Pater nec Filius?

Quomodo concipi possit Spiritus Sanctus distinctus à cæteris personis divinis.

Non est difficile captu, respondet tibi Theologia, quod sicut Pater æternus contemplando suam essentiam & perfectiones suas infinitas; Exin sibi format perfectam imaginem, cognitionis suæ terminum ac Filium suum unigenitum; ita Pater & Filius amando pulchritudinem suam & Bonitatem suam infinitam amore reciproco & amore infinito, producunt terminum amoris sui, quem nos appellamus Spiritum Sanctum; Cùm voluntas non minus potens sit, quàm intellectus, & amor non minus fœcundus, quàm cognitio. Facilè quoque captu est, quod sicut Filius, qui est terminus cognitionis Patris, est Persona realiter à Patre distincta, cùm impossibile sit, quod producens & productus non sint, nisi una eademque Persona; sic etiam Spiritus Sanctus, qui est termi-

terminus amoris Patris & Filij, sit Persona realiter distincta à Patre & Filio, cùm possibile non sit, has duas Personas unam tertiam producentes, non esse nisi unam eandémq; Personam cum illâ: Iterum pronum est intelligere, quod sicut Pater & Filius, licet duæ personæ realiter distinctæ, non tamen sunt nisi unus idemque Deus, eò quod tota divinitas Patris communicata sit Filio, ábsque ullâ vel divisione, vel multiplicatione ejusdem; sic etiam Pater & Filius & Spiritus Sanctus, licet tres personæ realiter distinctæ, non tamen sint, nisi unus & idem Deus, eò quod tota divinitas Patris & Filii communicata sit Spiritui Sancto, abs eo, quod fuerit vel divisa vel multiplicata. Ecce tibi ergò veram idæam, quam formare tibi potes de Spiritu Sancto, quæ ipsum tibi perfectè distinguat à Patre & Filio.

Cur Spiritus Sanctus appelletur Filius Dei.

Potest tibi desuper oriri nova difficultas. Si Spiritus Sanctus productus est ex propriâ substantiâ Dei tam benè, quàm Filius, estque æqualis in naturâ, imò potius ejusdem naturæ cum Patre & Filio, qui se producunt, quare ergò non est Filius Patris & Filii? Quid enim aliud requiritur ad habendum Filium, nisi producere sibi similem in naturâ? Magna certè videtur difficultas; sed Theologia respondet tibi, hoc ideò esse, quia Filius producitur per intellectum Patris, & Spiritus Sanctus per voluntatem Patris & Filii. Jam non propriè congruit, nisi intellectui formare conceptus suos similes objecto, quod cognoscit; hinc id, quod producit, gerit meritò Nomen Filij, quia gerit similitudinem principii se producentis, dum nascitur ex ipso. Dum Pater æternus producit verbum suum per contemplationem propriæ suæ essentiæ, impossibile est, ut hoc illi simile non sit in essentiâ & naturâ; impossibile ergò est, ut non sit ipsius Filius: Sed voluntas non ita operatur, ipsa non concipit sicut intellectus; potestque ratione quâdam dici, ipsam gignere, abs eo, quod concipiat; cùm aliud non faciat, nisi quod se amando effundat erga objectum, quod amat: hinc est, quod terminus à se productus non gerat Nomen Filii, quia sic ex ipsâ nascendo non gerit similitudinem sui Principii.

Spiritus Sanctus non amat, nec amatur in divinitate.

Cùm igitur Spiritus Sanctus non sit Filius in Divinitate, non vocat Deum Patrem suum, quantumvis esse suum à Deo recipiat. Mirabilius est, quod cùm ipse sit terminus amoris Patris & Filii, reverà tamen non ametur à Patre & Filio, id est, non sit objectum amoris Patris & Filii,

sed

ſed ſit amor ipſe. Poteſt etiam dici, quod non minus mirabile eſt, quod ipſe non amet Patrem & Filium, id eſt, quod ipſe non ſit principium producens amorem, ſed ſit terminus productus; ſed Pater & Filius eſt, qui producunt amorem infinitum, ſéque amant per Spiritum Sanctum. Sic ipſe non amat, quia non eſt principium, quod amat; non amatur, quia non eſt objectum amoris. Quantum hoc dictu prodigium, quod Spiritus Sanctus ſit amor infinitus, qui non amet, nec ametur in divinitate? Et Sanctus Thomas vetat dicere, quod Pater & Filius ament Spiritum Sanctum, ſed benè reciprocè ſe ament per Spiritum Sanctum. *Non amant Spiritum Sanctum, ſed amant ſe Spiritu Sancto.*

Spiritus Sanctus facit in nobis quod facere non poteſt in Deo.

Nihilominus hic amoris Spiritus, qui vocare non poteſt Deum Patrem ſuum in divinitate, deſcendit ad nos aditurus poſſeſſionem cordium noſtrorum, & hìc appellat Deum Patrem ſuum. Sic enim nos docet Magnus Apoſtolus, quod Deus Pater miſerit Spiritum Filii ſui in corda noſtra, quodque in ipſo & per ipſum, velut per linquam ignitam ſimilem illis, quæ datæ ſunt Apoſtolis, *Clamamus, Abba Pater.* O Miraculum bonitatis Dei erga pauperes nos terræ Vermiculos! Amor, quo Deus fertur erga ſeipſum, licet ſit Deus, & licet infinitus ſit in ſuâ virtute, producere non poteſt unicum Filium in divinitate. Et idem ipſe amor dilatat & extendit bonitatem ſuam erga nos miſeros mortales, ut naſci nos faciat veros Dei Filios, nobiſque libertatem concedat, & amabilem confidentiam vocandi Deum Patrem noſtrum, quaſi complaceret ſibi facere in nobis & per nos, quod facere non poteſt per ſeipſum. Non poteſt vocare Deum Patrem ſuum per ſeipſum, & appellat illum Patrem per os noſtrum: Non eſt ipſe Filius Dei in divinitate, hinc neminem vocat Patrem ſuum; Et tamen ipſe eſt, qui producit omnes Filios Dei extra Deum, quia ipſi ſpecialiter attribuitur juſtificatio animarum, quod juſtificare, eſt illas adoptare in Filios Dei.

Debemus omnia tribus divinis Perſonis.

Omnia tibi debeo, O Pater cœleſtis, quia tu miſiſti mihi Filium tuum unigenitum, & tuum Spiritum Sanctum, ſine quibus tam eſſem in felix, ut multò melius fuiſſet mihi perpetuò permanere in nihilo. Omnia tibi debeo, O Fili unigenite Patris mei cœleſtis, quia tu deſcendiſti ad ſuſcipiendas in adorandâ Perſonâ tuâ meas miſerias, ut ab illis me liberares, & dare

voluisti propriam vitam tuam, ut mihi acquireres æternam. Sed tibi quoque omnia debeo, O adorande Spititus Sancte, quia tu elevâsti me ad sublimem dignitatem Filii Dei, & inutilis mihi foret Redemptoris mei passio, nisi per gratiam adoptionis filiorum Dei applicaretur nobis, quod tibi magis specialiter, quàm aliis Personis divinis attribuitur. O quàm robusta & fortia sunt vincula, quæ inseparabiliter nos alligant adorandis tribus Personis superadorandæ *Trinitatis*! sed videtur, Spiritum Sanctum specialiter, qui sacer est nodus Patris & Filii in divinitate, facere quóque & constituere amabile vinculum, quo Filii adoptivi alligantur Patri suo Cœlesti. Veni Sancte Spiritus, & integram cape possessionem voluntatum nostrarum: Veni vinculum adorandum, & alliga tam fortiter corda nostra amori Patris nostri Cœlestis, ut nunquam nec momento amplius separentur ab illo.

Spiritus Sanctus non donatus est divinis personis, sed nobis.

Quis est, cujus cor non dilatatur præ gaudio, dum Ecclesiam percipit cantantem mysteriosa illa verba ad honorem Spiritus Sancti. *Qui diceris Paraclitus, Altissimi Donum DEI*; Ubi vocat ipsum consolatorem suum & pretiosum Altissimi Donum. Verum est, Spiritum Sanctum donum esse pretii infiniti; sed donum non est, quod Pater faciat Filio suo, vel Filius largiatur Patri suo in divinitate, néque enim unus potest alteri Spiritum Sanctum dono dare; sed ambo possident ipsum pro seipsis, velut proprium suum thesaurum, quem æqualiter producunt ab eodem instanti æterno, eâdem voluntate sibi communi. Sed nobis miseris mortalibus ingens hoc tribuunt donum, & tribuunt nobis illud modo tam officioso, comi ac benigno, ut dum relinquunt nobis libertatem illud vel acceptandi vel recusandi, juxta placitum & arbitrium nostrum, sibi ipsis libertatem non relinquant, nobis id auferendi, quando semel id nobis contulerunt.

Pretiositas & facilitas magni hujus doni.

Quantum hoc prodigium muneris tam prodigi, quod probè perpensum extra seipsam abripere deberet animam! Spiritus Sanctus thesaurus est pretii infiniti; si per impossibile personæ divinæ sibi invicem largiri possent dona gratuita, ipsarũ digna magnitudine, nil pretiosius, nil locupletius largiri possent, quàm Spiritum Sanctum. Et verum sit, illas idipsum nobis conferre donum, nobis qui nihil sumus, nisi parva nihila,

quæ

quæ nullius sunt meriti: multum foret, si nobis id conferrent post longas precum instantias & fusas torrentis instar lacrymas; sed multò plus faciunt; præveniunt nos, nobisque benignitate prorsus liberali id offerunt. Nimis hoc parum est dicere, quod nobis id offerant, solicitant nos ad id recipiendum, nec hoc contentæ urgent nos, precantur nos, & abs intermissione & feriâ feriunt cordis nostri portam, validis gratiarum suarum impulsibus: quasi Deus obtestari nos vellet per intimos intensissimi amoris sui affectus, per amantissimi cordis sui teneritudinem, ut aperiamus ipsi cor nostrum, ad recipiendum in eo divinum suum Spiritum. Desiderat id ardentissimè, ita impulsus ab infinitâ suâ Bonitate; & nihilominus relinquit nobis libertatem vel concedendi sibi id, vel denegandi, quod à nobis petit, nunquam, nunquam sibi usurpare quidpiam volens ex jure libertatis, quâ nos donavit.

Nos fruimur stupendâ libertate, quam Deus non habet.

Quis mente assequatur excessum dulcedinis ac benignitatis, quâ nobiscum agit? Relinquit nobis libertatem, quam sibi ipsi non reliquit. Nam si consensum præbeam ipsius gratiæ, ipsúmque amem, sicut desiderat, non est in libertate ejus denegandi mihi Sanctum suum Spiritum: Et si mihi semel jam illum donavit, non est illi liberum eundem mihi denuò auferre, nisi ipsemet illum è corde meo per peccatum expellam. Tenetur ad hoc vi pollicitationis suæ nobis factæ hoc verborum tenore: *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (Joan. 14.) An igitur tam stupenda mihi potestas sit in Cor Dei, ut penes me sit intimâ ipsius potiri amicitiâ, modò assentiri velim gratiæ ipsius me prævenienti, & ut ipsum amem, impellenti? Et si ipsum amem, denegare mihi non possit amorem suum, nec Sanctum suum Spiritum; & ipse eandem non habeat potestatem in voluntatem meam? Verùm quamvis sciam, quod amet me, & ipse vicissim desideret amari à me, semper in meo est arbitrio, denegandi ipsi amorem meum; Et quando incepero amare ipsum, desistere possum omni, quo libuerit, momento: Et quando etiam arctissimum cum ipso contraxissem amicitiæ vinculum, nunquam non id rumpere possum, quando voluero, & renuntiare ipsius amicitiæ, etiamsi id ipse noluerit.

O Deus amoris, quàm insolentem ac inusitatam mihi re-

 linquis

Mutanda foret libertas nostra cum necessitate Dei.

linquis hic libertatem! Mutemus, Domine, mutemus vices, nolo hanc libertatem tibi cedo illam. Malo te libertate frui, me non amandi tunc, quando te amo, & Sanctum tuum Spiritum mihi semel concessum auferendi, quando tibi placuerit: probè enim novi, te misericordissimè usurum libertate tuâ; sed illam ne relinquas mihi, quâ negare tibi possim amorem meum, vel eundem tibi semel concessum auferre. Constringe cor meum & alliga voluntatem meam; utere absolutâ tuâ potestate erga illam, sicque affixam tibi serva, ut nunquam amplius possit separari à te. Nolo unquam aliam libertatem, quàm amandi te ex totâ amplitudine voluntatis meæ. Ah si hanc in infinitum dilatare possem, ut tantum te amare mihi liceat, quantum es amabilis?

ARGUMENTUM.

1. *Spiritus Sanctus procedit ex Patre & Filio.*

2. *Historia separationis Ecclesiæ Orientalis, quem credere noluit maximo suo malo.*

ARTICULUS II.

Spiritus Sanctus procedit ex Patre & Filio.

Ex his, quæ dixi, concepisti forsan tenuem aliquam idæam circa Personam Spiritûs Sancti: *Sed nescis, unde veniat.* Ventus est Symbolum Spiritûs Sancti, juxta mentem plurium sacrorum Doctorum: Hinc est, quod in die Pentecostes descenderit velut ventus vehemens super Apostolos. Jam nunquam omnes Philosophi scire pro certo potuerunt originem ventorum; nec unquam omnes homines cum certitudine aliquâ potuissent cognoscere, quænam sit origo & principium Spiritûs Sancti, nisi fides nos doceret, velut articulum nostri Symboli, quod procedat è Patre & Filio, veluti ex unico solo Principio: *Qui ex Patre Filioque procedit.* Et hic reciprocus Patris erga suum Filium unigenitum, & Filii unigeniti erga suum Patrem est amor. Sanctus Augustinus hujus amoris pulchritudine totus illectus, ignorat, quomodò ipsum exprimere debeat; modò dicit, quod sit dulcedo ineffabilis Patris & Filii: *Genitoris genitique suavitas.* Modò, quod sit infinitus jubilus in corde ipsorum, qui voluptate ac gaudio illos repleat; & modò, quod sit sacrum vinculum, quo invicem uniantur; & denique quod sit amor infinitus Patris & Filii.

lib. 15. De Trinit.

Sed

Quare sit tantùm unus Spiritus Sanctus.

Sed quia ambo non habent nisi unam eandemque essentiam, unam eandemque voluntatem, non producunt nisi unum amorem, unum Spiritum Sanctum, qui est ejusdem substantiæ, & unus cum eis Deus. Pater & Filius communicant totum suum esse Spiritui Sancto, & reservant id totum integrum sibi ipsis, ita ut communicando totum, quod habent, nihil perdant ex eo. Spiritus Sanctus accipit totum, quod habet, à Patre & Filio, & tamen nihil illis debet, nec est ipsis in minimo obstrictus. Impossibile est, ut sit sine ipsis, & tamen ipsorum non indiget. Verum quidem est, quod habeant supremam auctoritatem in ipsum, quia sunt origo ipsius, & habent omnem potestatem ipsum mittendi, ipsúmque nobis donandi; & tamen non dependet ab ipsis, quia non est ipsis inferior; nec habent ipsi aliquam superioritatem in eum, cùm omnes tres non habeant, nisi eandem essentiam, & eandem divinitatem.

Quâ ratione Spiritus Sanctus procedat ex Patre & Filio.

Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio; sed aliqui dicunt, quod procedat à Patre per Filium; alii quod procedat à Filio per Patrem. Hi ambo dicunt veritatem. Illi, qui dicunt, qrod procedat à Patre per Filium, intelligunt, quod cùm cognitio sit necessaria ad amorem, si per impossibile Pater non haberet perfectissimam cognitionem infinitarum suarum perfectionum, amare illas non posset amore infinito. Jam ipse habet perfectam hanc cognitionem per Filium suum unigenitum: per ipsum ergo & cum ipso producit amorem infinitum, qui est Spiritus Sanctus; ideóque verum est dicere, quod procedat à Patre per Filium. Illi autem, qui dicunt, quod procedit à Filio per Patrem, intelligunt, quod, cum necessarium sit esse intellectivum & voluntas ad amandum, Filius accipiat totum suum esse & voluntatem suam à Patre suo. Cùm ergo non contribuat ad productionem Spiritûs Sancti, nisi quod à Patre suo divina accepit, verum erit dicere, quod procedat à Filio per Patrem.

Ratio, ob quam Spiritus Sanctus ex Patre & Filio procedere debeat.

Omnes articuli nostræ fidei, præcipuè concernentes Mysterium Sanctissimæ *Trinitatis*, probari non possunt ratione. Nihilominus reddi potest ratio hæc solida, quare necesse sit procedere Spiritum Sanctum tam à Filio, quàm à Patre; eò quod realiter tam à Filio quàm à Patre distinguatur. Jam certum est, distinctionem realem inter personas divinas non consistere in alio, quàm in oppositione re-

lativâ & necessariâ, quæ necessariò admittenda est inter personam, quæ producit, & illam, quæ producitur, sicut inter Patrem & Filium. Si ergò Spiritus Sanctus non esset productus, quàm à solo Patre, non esset realiter distinctus, quàm à solo Patre; & si non esset productus à Filio, nullâ ratione esset distinctus à Filio. Et dicere, quod non sit æquè realiter distinctus à Filio, sicut distinctus est à Patre, magna foret hæresis. Dicendum igitur, & est articulus fidei, quod æqualiter procedat ex Patre & Filio, velut uno solo principio: *Qui ex Patre Filioque procedit.*

Historia hæreseos orientalium circa processionem Spiritûs Sancti.

Diximus paulò ante, Ventum esse symbolum Spiritus Sancti. Sed nunquam ventorum furor tam sævam excitavit tempestatem in mari, quantas in Ecclesiâ Dei, quæstio de Origine Spiritus Sancti, peperit turbationes, procellas ac funesta naufragia.

Inceperunt in quarto Sæculo circa annum trecentesimum sexagesimum, dum Macedonius eò proruit impietatis, ut publicè contra divinitatem Spiritûs Sancti concionari præsumpserit, docendo, quod Deus non sit, sicut Pater & Filius, quodque solummodò sit Patris & Filii servus & famulus; uti referunt S. Basilius, Sanctus Epiphanius,

Basil Epist. 78. Epipha.

Sanctus Augustinus & plures alii contra hunc Hæresiarcham. Huic medendo errori congregavit Ecclesia Concilium Constantinopolitanum, quod fuit secundum universale in Ecclesiâ celebratum; ubi Macedonius fuit condemnatus velut perniciosus hæreticus, excommunicatus, abscissus à Corpore Ecclesiæ; Et tota congregata Ecclesia veluti articulum fidei decidit, quod Spiritus Sanctus idem sit Deus cum Patre & Filio, qui totam suam essentiam divinam eidem communicando, ipsum ab æterno producunt unâ eâdemque voluntate. Et ut omnes fideles hunc fidei articulum sicut cœteros omnes reciperent Symbolo, quod compositum est in primo Concilio universali Nicæno ad defendendam divinitatem Filii Dei contra hæresin Arianorum, grandia hæc verba, quæ triumphare faciunt divinitatem Spiritûs Sancti adversùs hæresin Macedonii: *Et in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem.* Hæresiarcha defendere volebat, quod Spiritus Sanctus esset servus; Et Ecclesia ipsum condemnans, velut articulum fidei declarat, quod sit Dominus vivificans.

hæres. 74. August. hæres. 52.

Sed prima hæc hæresis contra Spiritum Sanctum, quæ videbatur monstrum jam contritum

Consule Gammach. 1. part. q. 35. ca p. 1.

tum

tritum in ortu suo, facta est scaturigo infinitarum majorum adversitatum, quæ afflixerunt Ecclesiam & hodiedum adhuc discindunt. Aliquot annis post Concilium Constantinopolitanum & condemnationem Macedonii, Anno circiter 430. Domini nostri concitavit orcus aliam magis pernitiosam hæresin contra Spiritum Sanctum, cujus Theodoretus primus auctor fuisse creditur. Hæc hæresis docebat, Spiritum Sanctum procedere solummodò à Patre & non à Filio.

Hæretici orientalis sunt excommunicati à Papa.

Benè dixit Evangelium, quod qui peccaverit contra Spiritum Sanctum, remittendum nunquam ipsi sit, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Vix credi potest, quantâ proterviâ Græci huic semper errori adhæserint, quod nempè Spiritus Sanctus procedat à solo Patre & non à Filio, contra communem sensum Ecclesiæ Catholicæ, quæ in Concilio Nicæno controversiam hanc dirimente hæc Symbolo adjunxerat verba: *Qui ex Patre Filioque procedit*; nec unquam cedere voluerunt decisioni Concilii: sed sicut scriptum est, quod superbia inimicorum Dei ascendat semper, eousque insolentia hæreticorum orientalium devoluta est, circa annum millesimum quinquagesimum quartum salutis nostræ, ut Michaël Patriarcha Constantinopolitanus, confisus & innixus potentiæ Imperatoris Constantini IX. quem nuncupabant Monomachum excommunicare ausus fuerit Pontificem Romanum successorem Petri & Caput totius Ecclesiæ, declarando ipsum hæreticum, quod crederet, Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio.

Imperator convertitur & successores ejus pervertuntur.

Nihilominus, quia magna crimina horrori sunt universo mundo, quin & ipsis committentibus illa, hinc Constantinus Imperator Monomachus sibi ipsi condonare non potuit illud à Patriarchâ suo patratum, cujus ipse ex parte causa fuerat: conscientiâ namque tam acriter fuit stimulatus, ut, quoniam hujus angores sufferre non poterat, agnito confestim errore pœnitentiam egerit, & abjuratâ hæresi, Catholicam, Apostolicam, Romanam fidem amplexus & professus, tandem feliciter tanquam verus Ecclesiæ filius cesserit fatis. Verùm Eheu! tam boni Principis successores haudquaquam succedebant ipsi in pietate: siquidem in hæresin, quam ipse abjuraverat, relapsi, in Thronum reposuerunt hoc monstrum, quod ipse calcaverat pedibus, illudque pertinaciter defenderunt ac propugnârunt, usque ad annum millesimum,

mum, quadringentesimum, trigesimum Nonum; quoad Deus audiens ingemiscentem numerosam piarum animarum frequentiam, quam abs intermissione pro pace & unione Ecclesiæ ipsum deprecabantur, aliquos animârit ad extrema tentanda, quibus id effectum est, ut congregatum fuerit Concilium Florentinum sub Papâ Eugenio quarto.

Tota Ecclesia congregata in Concilio Florentino.

Pulcherrimum visu spectaculum fuit, aspicere in hoc Concilio Ecclesiam orientalem, quæ occidentalem visitabat initura cum illâ reconciliationem. Orientis Imperator Joannes Palæologus adfuit in personâ cum ingenti numero Patriarcharum, Archi-Episcoporum, Episcoporum, Doctorum totius Ecclesiæ Orientalis. Ubi post plures consultationes & diuturnas disceptationes Latinos inter & Græcos, post fervidas preces & cœlestium gratiarum invocationem, ab universo Concilio determinatum fuit, articulum fidei esse ad salutem necessarium, credere, quod Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat. Huic confessioni fidei omnes subscripserunt, tam latini, quàm Græci, cum Imperatore, Joanne Palæologo: Confirmârunt idipsum gratiæ Deo redditæ, universale gaudium in omnibus Concilii Patribus, Pax & Generalis unio in totâ Ecclesiâ promulgata, & Spiritus Sanctus, qui exitu felici triumphabat super omnes fidelium animas.

Hæresis resuscitatur.

Verùm, o Deus! quantæ molis est; demoliri & extinguere hæresim semel vehementer accensam, quin aliqua remaneat scintilla, non ægrè magnum incendium reaccensura. Invenire erat tumidos quosdam animos, qui decisioni universalis Concilii acquiescere nolentes, ex arrogantiâ quâdam luciferianâ, particulare suum judicium anteferre non timuerunt judico Ecclesiæ totius. Præcipuè certus quidam Marcus, Episcopus Ephesinus, qui plus nimiò sibi tribuens, disceptationem susceperat pro græcis contra latinos, qui devictum se videns, nec tulisse se, quod quærebat, rabie vix non crepuit, quia credere noluit: quodque calamitati ipsius accessit, ipsumque in extremam desperationem egit præcipitem, est, quod Bassarionem Episcopum Nicænum, Cardinalitiâ dignitate à Summo Pontifice honoratum & auctum videre debuit, se neglecto & despecto.

Quid possit malitia unices duntaxat hominis.

Prô! quàm sæpè, invitâ se prostrata surgit superbia, seque vescitur adversùs seipsam, ad extremas devoluta angustias! Infelicissimus hic mortalium in

suam

ſuam redux terram, velut avernali actus œſtro ſuam ſtatuit ſtabilie hæreſim, cunctis cæteris reluctantibus Epiſcopis, deſpicatui habens decisionem à Concilio factam: Et tam infelici id effecit eventu, ut decem annis vix elapſis, nulla fieret amplius Concilii Florentini mentio, niſi ut ponderetur flocci, nec volitaret amplius rumor de Converſione Orientalium, nec de pace, quam per ſuam reunionem cum Eccleſiâ Catholicâ firmaverant; ſed hæreſis primas ſuas reſumpſit vires, & totus Oriens ſuâ involutus caligine ecclypſabatur ut ante.

Papa exarat vaticinium orientalibus per modum Exhortationis.

Juſtitia Dei, quàm longanimis tua eſt patientia! ſed & quàm terribilia tua ſunt ſupplicia, dum eò devolveris, ut opere compleas! An conqueri Orientales poterunt de indulgentiâ ac bonitate Patris miſericordiarum, ultra octingentos annos exſpectati ad pœnitentiam? Non ſolummodò autem exſpectati ſunt, ſed vocati, invitati, flagitati modis efficacibus exterius ipſos ſolicitantibus: Quis autem norit, quantis, quàmque validis gratiæ ſtimulis intus fuerint agitati, ad amplectendam poſtliminiò cum Eccleſiâ unionem, omnia invitabant ipſos, ut reverterentur ad Deum; ita ut tribus annis ante extremam ipſorum calamitatem, Papa Nicolaus V, tunc ad Clavum Eccleſiæ ſedens, calamum ſuum acuens direxerit ad ipſos Epiſtolam zelo paſtorali, & pulcherrimis, quas excogitare poterat, rationibus inſtructam, quâ exſtimulabat ipſos ad reconciliationem & pacem cum Eccleſiâ ineundam. Melius dicerem, quod illis annutiaverit vaticinium, terribilium ſibi imminentium calamitatum, ſi abnuerent converſionem: ſiquidem Spiritu Dei impulſus urgebat ipſos fortiter parabolâ ficûs infructuoſæ, quam Paterfamilias exſpectaverat tribus annis, ut videret, an fructum afferret, quo non allato mandaverat ſuccidi & in ignem mitti, quod inutiliter terram occuparet. Adhuc tres annos, dicebat illis, adhuc tres annos, patienter exſpectabit Cœlum fructum converſionis veſtræ; ſed elapſis annis tribus nolite ultra exſpectare miſericordiam.

Occupatio Conſtantinopolis per Machometum II.

Videri poterat, hoc fuiſſe vaticinium, quod orientalibus intimabat Deus per magni hujus Papæ calamum, ſiquidem tribus annis poſt exaratam hanc Epiſtolam revolutis, anno nempè à celebratione Concilii Florentini duodecimo, ſeſe extendit manus Domini ad caſtigandos ſeveriſſimè protervos iſtos,

Ff hoc

hoc suum Concilium executioni mandans mediante ambitione Machometi secundi Turcarum Tyranni, cujus Sceptro ad deprimendam rebellium horum arrogantiam subdidit orientis Imperium, Cingebat is obsidione urbem Imperialem Constantinopolim anno millesimo quadringentesimo secundo, capit conscendit Thronum imperii, in suam redigit ditionem, ipsâ secundâ festorum Pentecostalium feriâ, uti refert Sabellicus; ad demonstrandum orbi universo Spiritum Sanctum, cujus honori tunc universa litabat Ecclesia, acceptæ ab Orientalibus injuriæ ac blasphemiæ exigere pœnas. Nonne plus lucri tulissent, si obtemperâssent Ecclesiæ, quæ ipsos ceu filios suo fovisset sinu, ipsisq; abblandiens illæsam illis suam conservâsset libertatem, cùm modò sub tyrannicâ Machometi servitute ingemiscere cogantur? Hæresis ejecit ipsos è sinu Ecclesiæ, & Dei vindicta è focis & fanis, è tectis & aris, tum facultatibus, tum libertate suâ turpiter exutos, magnificum Sanctæ Sophiæ templum, quod alterum, post Salomonis fanum, videri poterat mundi prodigium, in Machumetanum abiit delubrum, in quo profana Pseudoprophetæ celebrantur mysteria. Et tota orientalis Ecclesia, aliàs pietatis ac Religionis sedes, regioque sanctorum, in quâ omnia prima celebrata fuêre generalia Concilia, ubi fides Clarissimos diffundebat splendores, tantâ modò involvitur confusione ac desolatione, ut complectatur partim Mahumeti asseclas, partim hæresi, partim schismate infectos, & tota sub geminatâ gemat captivitate, quâ nunquam abs magno sit exsolvenda prodigio.

Væ illis, qui Deum relinquunt & ipsius Ecclesiam.

Lamentandum tibi hoc videtur, & planè est. Sed quibus destinatæ sunt minus placabiles vindictæ Cœli, nisi peccantibus in Spiritum Sanctum. Judæi, qui crucifixerunt Filium Dei, ultra sæcula bis octona jam sentiunt flagella persequentis terrificæ justitiæ divinæ; Et orientales, qui blasphemârunt in Spiritum Sanctum, tot jam sæculis divinâ prostrati manu sub turpi & sæva lamentantur servitute. Nihilominus verum est, utriusque hanc haud levem calamitatem, non esse nisi umbram respectu calamitatis infinito modo majoris, magisque funestæ, quâ involutum se videt Christianus, qui, dum exterius profitetur, adorare se Christum Jesum, interius in corde suo ipsum crucifigit, quique, dum verbis contestatur, se verè credere in Spiritum

Peccare in Spiritum Sanctum est crimen irremissibile.

ritum Sanctum cum Ecclesiâ, illum suo expellit animo, ut dominari illic permittat Spiritum mundi, more paganorum.

Christiani operibus ostendunt se non credere in Spiritum Sanctum.

Quid prodest ipsi dicere; Credo in Spiritum Sanctum, Dominum vivificantem; dum reipsâ tantum adorandi hujus Spiritûs, quem suum agnoscit Deum, præsefert despectum, ut nonnisi in omnibus se dirigi sinat à Spiritu naturæ, à passionum suarum impetu, à sensuum suorum propensione, & quod pejus est, sæpè sæpius à Spiritûs maligni suggestione? Quid tandem faciet ex illo occultus hic Spiritus Sancti in ipsius corde contemptus? facit certè ex ipso mancipium carnis, mundi, & diaboli, quibus animæ suæ permittit dominium. Et tamen plerique Christianorum sic vivunt, ut solis exterius labris profiteantur, se credere in Spiritum Sanctum, opere autem ipso se tales exhibeant, unde non immeritò argui possit, ipsos nec minimam Spiritus Sancti habere cognitionem. Si ore auderent evomere: Non credo in Spiritum Sanctum, crederent se abominandam admisisse hæresim, evomuisse blasphemiam; dum autem ipsis operibus id profitentur, ducendo vitam prorsus carnalem & animalem, nullum exinde concipiunt horrorem. Et tamen quis abnuet, quod si blasphemia ejusmodi verbis commissa Cœli mereretur fulmina, illa commissa factis, quæ longè pejor est, majoribus sit digna DEI suppliciis? Sed quia sic mos inolevit, non est, qui sumat id cordi. O mi Deus, quàm metuendum nobis est, alium, quàm Spiritum Sanctum in nostrâ dominari animâ! *Spiritum Sanctum Tuum Ne Auferas A Me.*

ARGUMENTUM.

1. *Spiritus Sanctus procedit è Corde Patris & Filii, ut regnet in cordibus nostris.*
2. *Tres Dispositiones ad illum recipiendum & conservandum necessariæ.*

ARTICULUS III.

Nos sumus templum Spiritus Sancti.

NOsse non sufficit, unde veniat Spiritus Sanctus; sed nôsse quoque oportet, quò vadat: *Nescis unde veniat, aut quò vadat.* Id est, non sufficit scire, quodnam sit ipsius Principium, sed sciendum quoque est, quis sit ipsius terminus. Procedit ex corde Patris & Filii

Filii ; Ecce tibi ipsius principium : Vadit, ut quiescat in cordibus nostris, velut in sacratiori Tabernaculo, quod habeat extra Deum ; Ecce tibi ejusdem terminum. Naturæ dispositio ostendit, Corpus nostrum, quod totum materiale est, præparatum esse à manibus Dei, ut palatium sit animæ nostræ, quæ tota spiritualis est : Sed dispositio gratiæ destinat id usui infinito modo nobiliori: Magnus cum Apostolus asseverat nobis, quod Deus eo nomine creaverit animam, ut esset templum Spiritûs Sancti : *Nescitis, inquit, quia Corpora vestra templum sunt Spiritûs Sancti, qui habitat in vobis.* Non solùm in animabus justorum, quas sanctificat per suam gratiam, sed etiam habitat in ipsorum corporibus, quæ suâ dignetur præsentiâ. O Deus! si capere possemus felicitatem summam, quâ nos beat tanti præsentia hospitis, sacro quodam corriperemur horrore, aspiciendo nos velut viva præsentis Divinitatis tabernacula; invigilaremus continuò nobis ipsis, ne re minimâ inquinaremus Templum Dei ; Et gaudium, quo perfunderemur, memores, Spiritum Sanctum, qui infinitus est Dei Jubilus, reipsâ implere animam nostram & Corpora nostra, huncque esse articulum Fidei, cùm Sacer codex expressis hoc verbis dicaat, haud ægrè persuaderet nobis contemptum omnium gaudiorum ac vanitatem hujus mundi.

Persona Spiritus Sancti re ipsà datur animæ justæ.

Siquidem communis sententia est omnium Theologorum hâc in re adhærentium S. Thomæ, quod Persona Spiritûs Sancti reipsâ detur animæ, quando adoptatur in filiam Dei per infusionem gratiæ sanctificantis, sicut Persona Filij data fuit sanctissimæ Virgini quando honorata fuit dignitate Matris Dei in mysterio Incarnationis ; Et hoc desumunt ex verbis Magni Apostoli ad Romanos scribentis : *Charitas Dei diffusa est in Cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Verum igitur est, dicunt ipsi, gratiam sanctificantem, quæ datur animæ justæ, non esse solùm Favorem Spiritûs Sancti ; sed esse donum, quod datorem ipsum secum ferat, propriam Personam Spiritûs Sancti in animâ habitantem ; Et consequenter verum est, personam Spiritus Sancti tam verè habitare in hâc animâ, quamdiu gratiam conservat ; quàm verè Persona verbi habitavit in Beatissimâ Virgine, quamdiu gestavit ipsum in castissimo suo ventre.

Cap. 5.

Spiritus Sanctus obligatur

Non solùm autem defendunt hanc veritatem velut firmissimam

manere in animâ, quæ habet gratiam.

mam & certissimam; sed eousque progrediuntur, ut dicant, quod si per impossibile Persona Spiritus Sancti non esset immensa, sed solùm habitaret in Cœlo, teneretur inde descendere, ad habitandum in beatâ hâc animâ, cùm quâ sacrum Charitatis vinculum strictissimè ipsum tenet legatum; cùm sint velut Sponsus & Sponsa sub uno habitantes tecto: *Erunt duo in Carne unâ.* Unum solum Corpus animatum à duobus Spiritibus, uno humano, & altero divino. Quanta nobis gloria, quantum honoris fastigium, dum dicitur, quod Spiritus Sanctus, ille ipse ineffabilis nodus, qui tam dulciter, quàm fortiter Patrem æternum devincit cum Filio suo unigenito in divinitate, sit quoque sacrum vinculum, quod filios adoptivos Dei conjungit cum Patre suo Cœlesti, quamdiu hâc sorte fruuntur, ut vivant in ipsius gratia, in ipsius amore. O Deus amoris! quâ igitur reverentiâ prosequenda est anima, quæ sic repleta est Spiritu Dei? Nonne eadem exhibenda ipsi veneratio, quæ exhibetur tabernaculo, ubi repositum est adorandum Corpus Christi Jesu in sanctissimo Sacramento? vel quæ exhibita fuit Beatissimæ Virgini, quamdiu Filium DEI unigenitum in castissimis suis portavit visceribus, eò quod hæc anima tota repleta sit persona Spiritus Sancti, qui est idem cum Filio Dei.

D. Th. 1. p. q. 4. a. 3.

Tres dispositiones sunt animæ necessariæ ad recipiendum Spiritum Sanctum.

Sed sicut decebat Beatissimam Virginem plenam esse omni gratiâ, ut condignè reciperet adorandam personam Filii Dei in purissimo sinu suo: sic etiam oportet animam pluribus adornatam esse virtutibus, si dignè disponere se velit ad recipiendam & conservandam in se personam Spiritûs Sancti. Non loquor de sanctâ Charitate, quæ Regina est virtutum, eò quod ille ipse hanc offerat & introducat in animam, velut ultimam necessariam dispositionem ad se recipiendum. Sed præcipuè adnitendum est, ut tres speciatim virtutes habeantur. Prima est humilitas, secunda est puritas, & tertia est pax, vel tranquillitas interior, quæ non tam est virtus, quàm fructus plurium virtutum.

1o. Humilitas.

1. Anima non potest esse habitaculum Spiritûs Sancti, nisi sit humillima: siquidem Deus ipse id claris exponit verbis in Scripturâ: *Super quem Requiescit Spiritus meus, nisi super Humilem?* Et alibi dicit, *quod superbis resistat, & humilibus det gratiam.* Animus elatus ac timidus pro domo luciferi, qui superborum Rex est, aptior est

& habilior, quàm ut Templum ſit Spiritûs Sancti, qui non requieſcit, niſi ſuper humiles. Hincomnes vitæ ſpiritualis Magiſtri pro regulâ ſtatuunt univerſali, nos majorem non habituros poſſeſſionem Spiritûs Dei, quàm habeamus veræ & ſolidæ humilitatis. Hinc quando examinare volumus aliquam devotionem, & cognoſcere, an vera ſit vel ficta, argumentum & experimentum certius nobis non eſt, quàm illud humilitatis: quamprimùm vel minima vanitatis umbra advertitur, abundè eſt, nil aliud notæ inquiritur ad arguendum, animam illam à Spiritu Dei non eſſe poſſeſſam.

Quando Deus præparare & diſponere voluit magnum Sanctum Simeonem Stylitam, ad tam ſublimem perfectionis ſtatum, ut difficulter obtineant fidem omnia prodigia, quæ in ipſius vitâ recenſentur, habuit is ſomnium, vel potius in ſomno revelationem divinam, ubi videre ſibi videbatur hominem venerandæ Majeſtatis, demandantem ſibi, ut magnum quoddam erigeret ædificium, ac illicò inciperet fodere & excavare fundamenta; obtemperat; adjicit manum operi magnâ cum defatigatione, ad eruendam terram; cumque jam ſufficere ſibi perſuaderet, ipſi dicitur: nondum ſatis eſt, profundius adhuc oportet fodere; majori ergò cum contentione opus repetit, fodit altius, & cùm ſatis eſſe jam crederet, ceſſare voluit à labore: Nondum ſatis eſt, ipſi dicitur, perge, continua, altius adhuc fode; Cúmque ſic quartâ vice laborem ſuum reiterare fuiſſet juſſus, tandem vir ille inſignis, hoc in negotio ipſius moderator, dixit illi: Satis eſt. Jam exſtrue, erige & extolle ædificium, quantum volueris, uſque ad Cœlos id poterit pertingere.

Hoc tam ipſi, quàm nobis documento erat, ab initio adnitendum nobis eſſe, ut de primamus agnatam nobis arrogantiam; nóſque humiliemus uſque ad Cordis intima; imprimenda fortiter eſſe animo ſenſa ac deſideria abjectionis noſtræ; ad laborandum nobis ſtrenuè, ut nos annihilemus, & iterum annihilemus, & adhuc amplius annihilemus; & hâc in parte non facilè ad exceſſum rapiemur, nec nimium concipiemus noſtri ipſius contemptum; ſed quantò altiora jecerimus fundamenta veræ & ſolidæ humilitatis, quantò firmior fuerit ac profundior hæc omnium virtutum Chriſtianarum Baſis, tantò majori replebit nos Spiritus Sanctus gratiarum ſuarum abundan-

undantiâ, quarum auxilio ædificium perfectionis nostræ erigere & attollere poterimus usque ad fastigia Cœlum, juxta certam illam Sancti Evangelii gnomen. *Qui se humiliat, exaltabitur.*

2. Puritas.

2. Verùm non sufficit, animam esse humillimam; oportet humilitati adjungere maximam quoque puritatem; aliàs nunquam poterit evadere habitaculum Spiritûs Sancti. Ah! quâ ratione Corpora nostra esse poterunt Templum Spiritûs Sancti, juxta effatum Sancti Pauli, nisi Caro nostra quodammodò cesset esse Caro, ut tota fiat spiritualis, id est, deinceps non amplius serviat propensionibus sensuum, sed purissimis affectibus Spiritus? Minima carnis spurcities indignam reddit animam inhabitatione Spiritus Sancti. Nonne enim jam olim ex ore ipsius Dei hoc prodiit decretum? *Non permanebit Spiritus meus in Homine in æternum, quia Caro est.* Columba, quæ Symbolum est Spiritus Sancti, cùm non inveniret nisi putida cadavera, lutum ac cœnum, extra arcam, non habuit, ubi requiesceret pes ejus, sed illicò reversa est in arcam.

Cùm Sancta Lucia magnâ cordis ac animi generositate Tyrannum paschasium alloqueretur, in stuporem is actus dixit illi: Non diu tibi hic erit loquendi ardor, alio mox loqueris idiomate; cessabunt tunc verba, cùm ventum erit ad verbera; Cui virgo: Dei servis verba deesse non possunt, quibus â Christo Domino dictum est: cùm steteritis ante Reges & Præsides, nolite cogitare, quomodò aut quid loquamini; Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus, qui loquitur in vobis. Quomodò, respondet Tyrannus, estne in te Spiritus Sanctus? speraverim, reponit Sancta; quia castè & piè viventes sunt templum Spiritûs Sancti. At ille; jubebo te ad lupanar duci, ut te Spiritus Sanctus deserat. Provoco te, inimice Dei, inquit Sancta, magno animi fervore ac zelo succensa: ut vim patiar, efficere poteris; ut malo consentiam, efficies nunqum: si autem invitam jusseris violari; Castitas mihi duplicabitur ad Coronam; Serto Virginitatis non amisso & gloriosi obtinebo palmam Martyrii. Spiritus Sanctus, qui puras defendit animas, velut sponsas suas, haud permisit, ut perversum hoc Paschasii Consilium fuerit opere impletum.

Nonnisi dæmonum est, immundorum Spirituum, Carnis sectari delicias, hisce se conjungere

gere

gere ad extinguendum cum ipsis Spiritum Dei. Sed divinus hic Spiritus, cum sit ipsa puritas, tantum exin horrorem concipit, ut adhoc nonnisi unicâ sit opus cogitatione, cum complacentia in animo revolutâ; nonnisi opus unico verbo minus honesto, unico actu à puritatis regulâ paulisper tantùm exorbitante, quibus mox Spiritus Sanctus fugatur ab animâ; sicut dicitur, quod apes attrahantur bono odore Balsami, abigantur fœtore cadaverum. Oportet ergò animam esse purissimam sicut humillmam, ut sanctuarium esse possit Spiritus Dei.

3. Pax interna.

3. Tandem requiritur, ut anima sit pacifica & tranquilla. Palatium Sancti Spiritus, frontispicio suo insculptum gestat; *Factus est in pace locus ejus.* (Psal. 75.) Anima tumultu passionum agitata, inquietudine amoris proprii convulsa, quomodò esse possit Tabernaculum Spiritus Dei? Ipsius hic propriæ rationis humanæ respuitur Dominium, & intellectûs naturalis excutitur jugum; Ipsa velut mancipium turbatis inservit passionibus, ambitione inquietatur, avaritiâ convellitur, voluptatibus fatigatur, legibus mundi opprimitur, amore proprio torquetur, desideriis sensuum velut tortoribus perpetuò flagellatur. Ah! quomodò in his perturbationibus recipere posset dulces Spiritûs Sancti attractus, aut suavissimo lucis ipsius radio gubernari?

Inquietum hic forum est, ubi loris rejectis passiones animi tumultuantur, mundus sedet ad Clavum, amor proprius jubet & imperat, sibique facit obsequi: hic forum est, ubi salus æterna venditur, omnia Cœli dona exponuntur mercatur, & vilissimo væneunt pretio, minutiis, crepundiis. Ah! quantùm abhoret ingentem fori hujus tumultum Spiritus Dei? *Non in Commotione Dominus.* (3. Reg. 19.) Requiritur anima tam tranquilla & quieta, ut, sicut ros, Aristotele dicente, unum ex meteoris, quæ ab astris formantur, vix non jucundissimum, impeditur minimâ ventorum agitatione; sic etiam operationes Spiritûs Sancti turbentur & omninò impediantur per minimam passionum commotionem in animâ, quæ pacem non habet. Sed quis enarrare possit prodigia, quæ operatur Spiritus Sanctus in profundâ animæ pace, quæ sese totam illi tradidit possidendam, seque totam illius permittit directioni? *Spiritus ubi vult, spirat.* Ducit ipsam, quò vult, & sæpius introducit ipsam in pro-

funda

funda mysteria arcanorum Dei, ubi feliciter se perdit, abs eo, quod sciat, ubi sit, vel quid faciat. *Spirat ubi vult*: nec ullus designare illi potest vias suas, nec præscribere ipsi operationes suas, neque etiam dirigere divinos motus ac impulsus suos: sunt hi tam mirabiles, tamque animæ absconditi, ut ipsamet, quæ illos experitur, non cognoscat. O millies beatam animam probè humilem, probè puram, probè tranquillam! Eò quod pretiosa evadat possessio Spiritus Dei. Operatur hic in illâ tanta prodigia, ut tota æternitas ipsi non sufficeret omnem ipsius degustare dulcedinem, & se gratam pro collatis exhibere favoribus. Contendamus interim aliquid ex iis cognoscere.

ARGUMENTUM.

1. *Anima, quæ habitaculum est Spiritûs Sancti, possidet in seipsâ scaturiginem gratiarum ipsius.*
2. *Is ipsi communicat tres magnos favores.*

Articulus IV.

Prodigia, quæ Spiritus Sanctus clam operatur in animâ, sunt innumera.

QUi sibi sumeret, omnia enarrare prodigia, quæ Spiritus Sanctus operatur in animabus, quas suâ honorat præsentiâ, abysso se involveret, unde nunquam exiret; oporteret ad hoc cognoscere omnia arcana intima, quæ commemorantur in vitis Sanctorum, oporteret legere & videre in omnibus cordibus prædestinatorum totam œconomiam cœlestis Jerosolymæ, quam hic ædificat in terris in secreto, & silentio animi. Quemadmodum Templum Salomonis exstructum fuit absque tumultu, & abs eo, quod perciperetur vel unicus ictus mallei, eò quod lapides omnes jam alibi in remoto loco ita fuerant dispositi, ut ad amussim destinatum occuparent locum, abs eo, quod vel minimâ indigerent reformatione; ita & Spiritus Dei disponit hìc in terris quemlibet Electorum & præparat ad obtinendum olim ordinem ac locum sibi in augusto & magnifico templo gloriæ destinatum, juxta consilia æternæ ipsius prædestinationis. Et totum hoc negotium nec directionem habere, nec progressum facere potest, nisi per operationem Spiritûs Sancti: ita ut, quamdiu hæremus sub directione proprii nostri intellectûs naturalis, vel quocunque actionum

num nostrarum naturali principio, nihil efficiamus in magno salutis nostræ negotio.

Tres magni favores, quos Spiritus Sanctus concedit animæ se recipienti.

Dum decantat Ecclesia gratiosum illum hymnum in honorem Spiritûs Sancti compositum, inter alia ipsum deprædicat, quod sit *Fons vivus*, abundans & inexhausta scaturigo, unde dimanent omnia gratiarum flumina, quæ sese diffundant ubivis in corda sibi aperta, nulloque obstaculo impedita. Felix anima, circumferens in corde suo, hanc vitæ æternæ scaturiginem! Vates Isaias nobis dicit, quod exeant inde septem flumina divinorum omninò Spirituum, quos inter illos, qui dispositi fuerint, distribuit; qui sunt: Spiritus Sapientiæ, Spiritus intelligentiæ, Spiritus Consilii, Spiritus fortitudinis, Spiritus scientiæ, Spiritus pietatis, & Spiritus timoris Domini. Et anima, quæ Spiritûs Sancti est habitaculum, ipsamet possidet abundantem hanc omnium bonorum æternalium scaturiginem. Integra requirerentur volumina ac flumina; sed ut illa complectamur intra limites unius tantùm Consultationis, sufficit dicere; quod nunquam Spiritus Sanctus veniat in animam, ad habitandum ibi velut in templo suo, quin locupletet eam tribus favoribus tam raris ac pretiosis, ut nunquam nisi in thesauris ejus reperiri possint. 1. Coronat ipsam velut Reginam, & tribuit illi supremum Dominium. 2. Sanctificat illam velut Dei Filiam, & largitur ipsi legitimum Jus ad hæreditatem Patris sui cœlestis. 3. Accendit illam velut Seraphim igne prorsus cœlesti.

Quare Apostoli sederint recipiendo Spiritum Sanctum.

1. Quod verum sit, Spiritum Sanctum venire in animam, ut ipsam coronet velut Reginam, & illam attollat ad dignitatem Sponsi supremi mundi Monarchæ, cognovimus experientiâ: siquidem, quid sibi vult innuere pompa ex unâ parte tantâ Majestate, ex altera tantis Mysteriis plena, quâ descendere voluit super Apostolos in die Pentecostes? Historia Actuum Apostolorum non absque causâ annotavit, quod sederint omnes, quando ipsum receperunt, & quando adorandâ suâ præsentiâ replevit domum, invenerit omnes quasi in Thronis suis collocatos: *Replevit totam Domum, ubi erant sedentes.* Hoc planè stupendum videtur, quod Sancti Apostoli, qui probè agnoscebant Majestatem Spiritûs Sancti, quæ persona est divina, ad quam dignè recipiendam sese præparârunt per decem dierum solitudinem, qui noverant optimè, quod omnem mereretur venerationem, ac reverentiam, non prostrati in terram, vel saltem

Act. 2.

tem genuflexo ipſum receperint, ſicut facere ſolemus, quando recipimus ſanctiſſimum Sacramentum. Eſtne congruus & decorus hic corporis habitus, ſedere ad recipiendum illum, quem velut perſonam divinam deberent adorare?

Cur linguæ igneæ ſuper capita Apoſtolorum apparuerint?

Sed Sanctus Gregorius Nazianzenus detexit nobis Myſterium hujus ſeſſionis, dum ſcribit, decuiſſe, ut ſederent, eò quod hæc ſacra fuerit cœremonia, quâ Spiritus Sanctus de Cœlo veniens ipſos coronare voluerit tanquam Reges: *Propter Regiæ dignitatis Excellentiam*; Et inde eſt, quod ſe collocare voluerit ſuper capita illorum, velut locum, quo geſtari ſolent Coronæ. Sed obſervandum eſt, quod Coronæ, quibus ipſos honoravit, habuerint formam linguæ & non diadematis, ad ſignificandum, quod regalis ipſorum poteſtas exerceri debeat verbis & non brachiis; quodque etiam hæ linguæ ex luce fuerint & igne, & non ex carne; ad innuendum, quod dominari in corda hominum non deberent, niſi prædicando Evangelium verbis lumine cœleſti fulgurantibus & igne divini amoris prorſus accenſis: hâc ratione quoq; agit invisibiliter cum omnibus animabus, cui beata ſors accidit illum recipiendi; ſiquidem & ipſæ in totidem evadunt reginas. Et ecce quomodò:

Orat. de Pont.

Anima habens Spiritum Sanctum eſt verè Regina.

Inprimis anima, quæ velut ſuprema Domina in parvâ mentis ſuæ ditione & republicâ imperat, nonne verè & reapte Regina ſit? Hìc ſtatuit illa leges paſſionibus ſuis, quas omnes imperio rationis tenet ſubjectas: Exin captivat rationem ipſam ſub obedientiâ fidei, omnes quoque ſenſus frœno perfectæ mortificationis tenet conſtrictos; & denique hìc judicat & condemnat omnes falſas mundi opiniones, fallacia prudentiæ carnalis dogmata, & omnia, quæ non concordant cum ſacris Spiritûs Sancti motibus ac impulſibus. Regina hæc eſt, eò quod nullâ ratione ſubjectam ſe videat tyrannicis mundi legibus, quæ homines ſervitute conſtrictos tenere ſolent: Ubi Spiritus domini, ibi libertas; Regina deniq;, Eoquòd non agat amplius nec ex timore pœnæ, ſicut mancipia, neque ex intuitu retributionis, ſicut mercenarii, ſed ſolùm ex motivo amoris puriſſimi erga Deum ſuum.

Lingua ſervit ad loquendum & guſtandum.

Mirum eſt, coronam, quam Regina hæc capiti impoſitam geſtat, eſſe linguam igneam è Cœlo. Lingua pari ratione duobus inſervit uſibus: inprimis ad loquendum, deinde ad guſtandos bonos ſapores; Ipſa non geſtat hanc linguam in ore, ſed ſuper caput, quod eſt membrum magis in Cœlum tendens & verſùs

astra elevatum; ad innuendum Spiritum Sanctum esse animæ se recipienti linguam cœlestem, quâ fiat idonea & loquendi res divinas ac cœlestes. An mirum ergò sit, nobis hanc deesse facultatem, & sæpius loquendi cum Deo in oratione, & rerum cœlestium degustandi saporem, cùm hâc linguâ divinâ simus destituti, quæ ad utrumque foret necessaria. Lingua hæc est Spiritus Sanctus. Ah! quomodò haberemus Spiritum Sanctum, cùm replemur, quanti quanti sumus, Spiritu mundi & naturæ, quo incessanter impellimur ad loquendum idioma mundi, & degustandū nil aliud, nisi sensuum voluptates? Incassùm mundi asseclis occinitur: gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Ah! quomodò hunc gustent? Non habent hanc Cœli linguam, quæ degustandis rebus cœlestibus est necessaria. Non pertinet nec ad rationem, nec ad intellectus considerationem, bonos discernere sapores; hujus judicium duntaxat est penes linguam: nullam habebit vim longus & elegans discursus ad persuadendum, inveniri in Deo dulcorem, qui omnem creaturarum inducat oblivionem; nunquam id nôsse poteris, nisi gustaveris ipse; nunquam autem poteris gustare, nisi habueris Cœli linguam; hanc verò linguam non habebis, nisi repletus fueris Spiritu Sancto. O Deus amoris, concede mihi Spiritum Sanctum tuum, & ineffabiles tuas degustabo bonitates, aliàs id facere non potero.

Spiritus Sanctus nobis dat omnia cùm nihil dare possit Deo.

2. Primo huic favori, quo Spiritus Sanctus locupletat animam, dum ipsam, se recepto, coronat velut Reginam, adjicit secundum, non minoris sanè excellentiæ & emolumenti; & est, quod ipsam justificet, liberans ipsam à peccato; justificans sanctificet; implendo ipsam gratiâ; sanctificans divinam quodammodò reddat, adoptans illam in filiam Dei. Non igitur duntaxat residet super caput ipsius, ad honorandum ipsam velut corona; sed intrat quoque in cor ipsius, ad animandum vel vivificandum illud, tanquam ipsius anima & Spiritus; sicut & ad communicandum ipsi principium vitæ prorsus divinæ. Nam cùm ipse procedat ex corde Patris & Filii, & omnia à duabus hisce personis accipiat, videns se nihil huic divinæ essentiæ sanctuario reddere posse, quamvis divitiis atque potentiâ par sit, nec in minimo cedat aliis duabus divinis Personis; quærit ubique animas, ex plenitudine suâ recipere & participare volentes, ut munificum sese exhibere possit Filiis ex eo, quod reddere non potest ipsorum Patri cœlesti, à quo omnia accepit. Ah si corda

reperire

reperire esset tantæ aviditatis recipendi ab ipso dona sua, quanto is ardet hæc conferendi desiderio, quàm divites ipsius donis essemus.

Bonum gratiæ excellit omnem naturam.

Ad declarandum hujus thesauri, quo locupletat animam in instanti, quo ipsam gratiâ suâ sanctificat, pretium ac valorem; cùm hoc ab intellectu humano in vitâ præsenti, ubi parum nobis est luminis, comprehendi non possit, verbis quoque caremus ad explanantum idoneis. S. Thomas pro certo affirmat, minimum gradum boni supernaturalis, quo Deus ditat animam, quam per gratiam Spiritûs Sancti justificat, ante cellere omnem bonorum naturalium, quæ inter omnes creaturas est dispertitus, multitudinem ac præstantium: *Bonum gratiæ unius majus est, quàm bonum naturæ totius universi.* Mira certè verba, ac verè digna, quæ ubivis locorum aureis exarentur literis, ut abs intermissione versentur ob oculos & profundè nostris insculpantur cordibus. Haud majorem exoptarem animæ felicitatem, quàm ut probè nôsset & gustaret, quanti ponderis ac momenti sit hæc veritas; impossibile foret, quin maximam bonorum supernaturalium sibi à Spiritu Sancto communicatorum conciperet æstimationem; econtra maximo haberet despicatui omnes mundi vanitates.

D. Thom. 1.2 q. 113. a. 9.

Cur minimum bonum gratiæ præferatur toti naturæ.

O mi Deus! quantâ igitur laboramus ignorantiâ! ut quid & corpus & animum affligimus ita, ad obtinendam tam vilem ac tenuem boni terrestris portionem? Si totum simul haberem mundum, quid esset respectu unius gradûs gratiæ Spiritûs Sancti, si sors contingeret eundem possidendi? Unica Sancti Thomæ auctoritas cumulatè sat esset, ad id efficaciter mihi persuadendum, sed hujus tam evidens est ratio, ut vel parum duntaxat considerata convictura sit intellectum, cni vel mica sit salis. Nam si unicum solùm gratiæ sanctificantis habuero gradum, huncque conservavero usq; ad mortê, certa ac secura mihi est æterna infiniti boni possessio, ipse nimiùm Deus. Verùm si solus possedero universum hunc mundum & mille alios huic æquales, illosq; conservavero usq; ad fata, privatus autem fuero gratiâ Dei mei, nihil in æternum mihi superstes erit, nisi funesta ac deploranda boni infiniti carentia. Eccur ergò magni pendam omnium bonorum naturalium possessionem, cùm omnia simul nec ohtinere unico momento mihi possint possessionem Dei? Et quanti æstimem minimum gratiæ sanctificantis gradum, quæ certò certius mihi in omnem æternitatê comparabit & acquiret Dei possessionem.

Mi Deus! quàm parùm lucu-

lenta hæc veritas est nota hominibus? Ah! si probè illam cognoscerent; si, quanti sit ponderis, seriò perpenderent, an pro universo simul mundo, an pro centenis mundorum millionibus, si creati forent, perdere vellent vel unicum sanctificantis gratiæ atomum? Et quotidie deficiente hujus veritatis cognitione, vel etiam seriâ, quanti momenti sit, ponderatione, in tantum gratiam Dei adducunt contemptum, ut illam pro rebus nihili, pro nugis ac crepundiis amittere non vereantur.

Spiritus Sanctus impellit animam ad amandum Deum.

3. Tandem Spiritus Sanctus, qui totus est ignis, totus Amor, totusque ac infinitus cordis ardor Patris & Filii; *Fons vivus, Ignis, Charitas*, veniens in animam, tam sancto accendit ipsam ardore, ut quasi ardentem induat & evadat in Seraphinum. Ignis esse non potest, quin comburat, si materiam inveniat combustibilem, dilatat se & accrescit, & quantò plus combusserit, tantò plus vult adhuc comburere; famis est insatiabilis, nec unquam dicet: sufficit. Est pari ratione impossibile amorem habere & amare non velle. Anima Spiritu Sancto repleta, suscipit in corde suo eundem amorem, per quem Pater & Filius abs intermissione & infinito modo se invicem amant per totam æternitatem. Si igitur in corde suo eundem portet amorem, per quem Deus infinito modo amatur intra semetipsum, quomodò fieri possit, quin singulis momentis ipsius ignis accrescat, cùm amandum tale inveniat subjectum, quod nunquam tantum amari potest, quantum est amabile? Nonne necesse sit, ut quantò plus amat, tantò plus amare velit, abs eo, quod unquam desistat, abs eo, quod relaxetur, abs eo, quod unquam dicat: sufficit; satis est amatum.

Charitas producit actus suos faciliter & cum voluptate.

Omnes virtutes inclinant ad producendos actus sibi proprios. Liberalitas inclinat ad donandum; patientia inclinat ad tolerandum; Justitia inclinat ad reddendum unicuique suum; humilitas inclinat ad recipiendum quemvis contemptum: Et sic de aliis virtutibus. Sed Sanctus Thomas tenet, nullam virtutem tam fortem, tamque dulcem habere inclinationem ad producendos actus suos, qualem habet amor Dei; sed nec ullam in Exercitio suo tantam gustare suavitatem, quantam hic Amor gustat in suo: *Nulla virtus, inquit ipse, habet tantam inclinationem ad suum Actum, sicut Charitas; Nec aliqua ita delectabiliter operatur.* Spiritus Sanctus animam inhabitans, est velut sacra flamma nunquam non in Cœlum tendens, & animam abs intermissione impellens ad aman-

D.Th. 2.2. q. 23, a.2.

amandum Deum suum : quod si fideliter divinos ipsius secuta fuerit attractus, tantâ perfundetur voluptate, ut totus simul mundus facultatem non habeat, talem vel unquam conferendi.

Cor fruitur voluptate divinâ in Deo ipso, dum ipsum amat.

Sanctus Augustinus in illa Scripturæ verba ; *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filii Dei*; profert sequentia seraphico cordemagni hujus Doctoris dignissima : Intelligant, si Filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant : aguntur enim, ut agant, non ut ipsi nihil agant, & ad hoc eis ostéditur quid agere debeant, ut quando id agunt, sicut agendum est, id est, cum dilectione & delectatione justitiæ, suavitatem, quam dedit Dominus, ut terra eorum daret fructum suum, accepisse se gaudeant. Hucusque Sanctus Augustinus, per quæ verba vult dicere : Filii Dei, si Spiritu Dei aguntur, hoc non fit, ut maneant ipsi immobiles; sed ut cor suum in ipsum effundentes, aspirent ad degustandum abundantius suavitatem Spiritûs ipsius, quo aguntur & impelluntur ad faciendum cum voluptate omnes voluntates ejus; & si semel omnem voluptatem suam collocaverint in rebus divinis, agnoscant, omnem voluptatem hanc esse merum Donum Dei, & Dominum esse, qui ipsis hanc dederit suavitatem. Nostri oculi voluptatem habent, videndo pulchritudinem colorum & lucis ; nostræ aures delectationem inveniunt in dulcedine soni & harmoniæ; sed nihil par est voluptati, quâ afficitur Cor amando id, quod est amabile ; Et si semel inceperit amare Deum suum, incipiatque gustare & cognoscere eum, quem amat, quantum adorandum hoc objectum in bonitate transcendit omne id, quod est extra ipsum, tantum & gaudium cordis ipsum amantis, transcendit gaudia omnia, quæ degustari possunt in creaturis.

lib. de corrept. & gratia c. 2.

Anima non amans Deum est inexcusabilis.

Quam excusationem afferre valemus, nisi perpetuò maximum quod boni operis præstare possumus, in præsenti hâc vitâ, exerceamus? Nam si occasiones exteriores nos destituant agendi quid boni, vel tolerandi quid mali, vel exercendi aliquam virtutem, vel portandi crucem Domini nostri : nonne semper habemus mentam nostram, quæ templum est Spiritus Sancti, ubi nos recolligere possumus cum ipso, reluctantibus frustra creaturarum impedimentis, quibus circumcingimur, & liberè hìc exercere actus, adorationis, fidei, spei, & præcipuè amoris Dei? Nihil tam est facile, nihil tam est delectabile; sed & nihil tam est heroicum, nihil tam magni-

magnificùm, cum unicus ejusmodi actus multò majoris sit pretii, quàm si millena occupâssemus imperia.

Agedum, anima mea; si Deum amamus, possessione fruimur divini ipsius Spiritûs; namque id promisit nobis: *Si quis diligit me, ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*; Et si Spiritûs Sancti possessione fruimur, nimìs quàm divites sumus; nihil curemus cætera, sed benè magno hoc thesauro utamur. Ipse totus est amor, & amor infinitus Patris & Filii; Et si noster est, est & noster proprius amor. Amemus Deum per magnum hunc amorem, & nunquam cessemus ipsum magis & magis semper amare. Laboremus infatigabiliter modico hoc, quod restat nobis, tempore; Beata æternitas, quæ nos exspectat; Si Deum amemus, sat longa erit, ad indulgendam nobis requiem.

CONSULTATIO X.

De Reciprocâ & mutuâ divinarum Personarum inhabitatione, quam Theologi Circuminsessionem appellant.

INcomparabili laborat fame intellectus noster cognoscendi veritatem, cujus quantò plus cognoscit, tantò plus adhuc cognoscere poscit; quantò magis se hâc adimplere molitur, tantò magis se illâ evacuatum experitur, & quidquid faciat, nunquam se satiatum, nunquam sibi credit satisfactum. Id inde est, quod natus sit pro veritate infinitâ, cujus fruitio constituere debet ipsius beatitudinem, & perfectam ipsius requiem in omnem æternitatem, hanc ubique indagat, sed sæpius aberrat, & loco veritatis, non nisi prosequitur vanitatem, & sacra hæc fames, quâ impelli debuerat ad Deum, degenerat in vanam curiositatem, qua procul à Deo recedit, quâque incessanter affligitur. Nihilominus divina misericordia, quæ è malis nostris potest elicere bona, utitur quandóque ipsismet illius erroribus ad reducendum ipsum, & supremam veritatem ibi feliciter invenire facit, ubi non nisi vanitatem inquirebat.

Curiositas trium Juvenum.

Quemadmodum accidit tribus præclari & acuti ingenii Juvenibus, qui postquam per aliquot annos humanarum scientiarum

ſtudiis ſuam navârunt operam, præcipuè autem Coſmographiæ, optimèque annotârunt omnia, quæ Auctores exarant de ſituatione mundi, de quatuor præcipuis terræ partibus, Europâ, Aſiâ, Africâ, Americâ, de diverſis regnis quamlibet partem dividentibus, de præcipuis Civitatibus, quæ in quolibet regno inveniuntur, & de quibusvis raritatibus, quæ in civitatum quâlibet poterant occurrere; dixerunt ad invicem: quid prodeſt nobis legiſſe in libris tot ſtupenda, quæ non niſi ex aliorum fide nobis conſtant? In rebus ſenſu perceptibilibus, ſpeculatio ſola, debilis eſt cognitio; pro eo, quod noſtræ ſatisfaciat curioſitati, ipſam magis accendit; oporteret illa ipſa propriis hauſiſſe oculis, ut cor noſtrum & animus noſter, ſuam exin haurire poſſent voluptatem & omnimodam delectationem. Quid nos moratur? nonne noſtra nobis eſt libertas! Eamus & videamus omnia, quæcunque pulchra, quæcunq; rara occurrere poſſunt in terrâ; innocentiſſima hæc eſt & maxima vitæ voluptas.

Occurſus Sancti alicujus Eremitæ curioſitatem ipſorum cohibet, & quomodo.

Unus ex tribus, cui acrius videbatur eſſe judicium, quàm aliis, volens fortaſſis ipſorum retinere curioſitatem, quæ laboris plurimum & utilitatis parum ipſis parabat, conſultò finxit, quod ſciat & illis facili negotio oſtendere poſſit ac velit, rariſſima, quæ in mundo ſint, prodigia. Et quænam hæc, dixerunt illi? Si forent abhinc quingentis ſtadiis, videre illa ſtatuimus. Non ita procul ibimus, reponit alter, non niſi dimidiæ diei iter requiro, & oſtendam vobis palatium adeò magnificum, ut vix ſimile habiturus ſit univerſus orbis. Exin deducebat eos per certos montium anfractus, at poſtquam plures tranſiêrunt profluentes, perambulaverunt ex transverſo loca quædam valdè deſerta; unde delati ſunt in ſylvam adeò denſam, ut arborum crura nunquam attigerit radiorum ſolarium virga, quàm poſtquàm tranſiiſſent verſùs ſeptemtrionem, deduxit illos ad ſpecum devoti alicujus Eremitæ, quem ante viginti circiter annos in vaſtam illam ſolitudinem noverat conceſſiſſe.

Hic cum adverteret hominum præſentiam, illicò meditabatur fugam, ſeque abſcondere volebat, metuens adeſſe prædones, qui veniſſent ad rapiendum ſibi theſaurum ſuum: ita nuncupabat ſilentium ſuum, ſolitudinem ſuam, contemplationem ſuam, internam pacem ſuam, univerſalem ſuam rerum omnium mundanarum oblivionem, altisſimam paupertatem, dulcémque Dei poſſeſſionem, omnia hæc erant theſaurus ipſius, adeoque

mundi asseclas aspiciebat velut prædones, qui non nisi apti essent ad exspoliandos Eremi cultores pretiosis his Cœli divitiis, & adimplendos mundi crepundiis. Lubens se igitur fugæ mandâsset, sed paulisper mente revolvens, quod forsan Deus consultò ipsos ad se destinaverit, ut ex suo proficerent colloquio, secum statuit suam illis exhibere præsentiam, quod & fecit ad passus aliquot Angelico oris habitu illis procedens obviam, & maximâ ipsos excipiens cum benevolentiâ ac liberalitate. Et exin versùs suam ipsos deduxit cellulam, quam tamen ut intrarent, non invitavit; Erat namque tam parva, tam humilis, tam angusta, ut uni vix homini capiendo sufficeret, incurvato licet corporis situ.

Estne igitur, inquiebat ex illis unus, hoc speciosum illud palatium, cujus nobis promittebatur aspectus ? Non, reposuit illicò Solitarius, hoc non est palatium, quod incolere soleo. Id quod videbis non est nisi carcer, quo quempiam capitis reum captivum teneo, & sepulchrum, quo mortuum quendam tumulare mens est, sed ad me quod spectat, magnificentissimum in Cœlo palatium, quod vobis monstrabo, videre si vultis. Ad hæc attoniti aspiciebant se invicem, ignari quid dicere vellet; Et ipse prosequens, non mirabimini, ajebat illis, in hæc me verba loquentem audientes, si ea, quâ fruor, vobis constiterit beata sors.

Dicam vobis, amici mei: anima mea & corpus meum, magnam inter se habuêre contentionem, & longo tempore sibi invicem moverunt bellum, prætendebat Corpus meum, servitute sibi obstrictam esse animam meam, & ad præstanda arbitrio suo sibi obsequia, ex eo, inquiebat, quod cum sibi ex jussu creatoris dare & conservare deberet vitam, suppeditare quoque debent consequentia ad vitam, uti sunt lautæ dapes, quies, recreationes, & omnes reliquæ vitæ naturalis vel necessitates vel commoditates. Contrarium tenebat anima mea, tantum abesse, se corporis subesse imperio, ut potius ipsius velut mancipii uti possit operâ; adeoque nil aliud ipsi deberi, nisi alimenti parum, laboris plurimum, plagas supra modum, & in omnibus exactum obsequendi studium, cùm illa sit ipsius Domina, altioris ac nobilioris abs comparatione conditionis. Ipsorum contestatio constituebat me ipsum quasi campum prœlii, ubi hi duo adversarii acerrimè inter se decertabant; Et ego cum tædio tumultus hosce, nullis finibus coarctatos tolerare coactus, levatis manibus in Cœlum, clamabam cum

Disceptatio animæ & corporis.

Apostolo: *Infelix ego Homo! quis me liberabit de Corpore mortis?* An ergò nunquam, mi Deus, liberabor ex durâ hâc persecutione, quæ tanto me jam tempore affligit?

His obrutus angustiis, vehementem intra memetipsum percipiebam vocem bis insonantem hæc verba mihi: *Beati, qui habitant in Domo tuâ, Domine; Et beati, qui habitant in Domo tuâ Domine*: Et ex hoc intelligo, me nunquam habiturum pacem, quoad anima deseruerit Corpus meum, ut obtineat facultatem habitandi in Domo Dei, velut in loco refugii & securitatis. Et ex nunc mecum conclusi perpetuum inter Corpus meum & animam meam facere divortium, & condemnavi Corpus meum ad habitandum perpetuò in hoc ergastulo, quod pro reo capitis nimiæ adhuc est Commoditatis, ut hâc ratione anima mea omni fruatur libertate pacificè commorandi in dilecto tabernaculo Dei sui. Intelligebam probè, augustissimum & magnificentissimum hoc esse debere palatium tanto Monarchæ recipiendum accommodatum, sed nesciebam adhuc quale hoc sit palatium, & quâ ratione illuc intrare mihi liceat.

ARGUMENTUM.

1. *Domus Dei non est magnus hic mundus.*

2. *Sed divinæ Personæ habitant invicem in se.*

Articulus I.

Benè novi, Deum ubique esse, quia immensus est; sed benè etiam novi, quod, cùm immensus sit, habitare non possit in magno hoc universo, velut in domo suâ, Eoquod proportionatæ deberet esse magnitudinis pro Majestate tanti hospitis; est enim illud, si infinitæ magnitudini Dei comparaveris, minus minimo atomo, nisi hunc contuleris cum Cœlo. Quâ ratione igitur esse possit Domus Dei?

Fateor quidem, magnificum hoc esse palatium; nam oculos attollite, & aspicite magnitudinem illius, inquiebat, manibus ipsis demonstrans Cœlum. An unquam fuit palatium instructum tantæ tum altitudinis, tum latitudinis tecto? An unquam subiit oculos lacunar tam pretiosum tamque splendidum? Quod si illud consideraveris tempore noctis, quæ dum tegit nobis pulchritudinem terræ, nobis detegit decorem Cœli, videbis id locupletatum innumero stellarum

Quamvis palatium naturæ sit pulcherrimum, non est tamen domus Dei.

larum numero, quæ velut totidem erunt carbunculi, rubini, smaragdi, adamantes cæruleo campo inserti. Et ubique noveritis (nullus enim dubito, quin vestra vobis curiositas addiderit calcaria, ad cognoscenda globorum cœlestium prodigia) harum stellarum minimam, quæ vobis hìc velut minimus videtur apex luminis, sexagies sexies, majorem esse universâ terrâ; & plerasque adhuc multò majores. Multiplica hanc magnitudinem toties, quot stellas numerabis in Cœlo, & exin, si poteris, metire spatia inter illas adhuc vacua & inania. Quàm portentosam aspicies magnitudinem in speciosi hujus palatii tecto?

Omnia stupenda sunt in suppellectili hujus palatii.

Quis architectus infinitâ præditus sapientiâ tam magnificam mente suâ concipere potuit idæam? Quod brachium omnipotens illam mandare executioni? ubi invenit & unde eruit materiam ampliando tanto decori, spendori ac pretio idoneam? Sed videte, qualiter id exornaverit infinitâ multitudine tam pretiosi & in varietate suâ admirandi suppellectilis, quo totum est plenum à summo cœlorum vertice, usque ad imum centrum terræ, abs eo, quod tantillum sit spatii, ubi tantùm digitus possit locari, quod vacuum sit in universo orbe. Assiduitas, quâ omnia hæc prodigia nobis ob oculos versantur, adimit nobis ipsorum æstimationem; sed immorare, & defixâ mente considera vel minimam suppellectilis hujus particulam, hæc tibi tam stupenda videbitur, ut nulli intellectui humano tanta futura sit acrimonia, quâ penetrare possit vel ipsius artificium, vel comprehendere omnes ipsius pulchritudines. Quod si omnes mundi artifices contendant, & omnem suam impendant industriam, ad effigiandum solummodò florem, vel minimam terræ plantulam, nunquam efficere id poterunt; & quidquid tandem fecerint, non nisi apparentem speciem & speciosam apparentiam poterunt ob oculos collocare: siquidem nec vitam, nec secretam aliquam virtutem aliàs ipsi congruam, illi poterunt communicare; & si minima magnifici hujus palatii particula refugit omnem humanæ potentiæ imitationem ac industriam, quid de universo censendum erit?

Palatium, ubi Majestas Dei habitat, est infinito modo pulchrius.

Et nihilominus pro quo putas ædificâsse Deum palatium tam magnificum, tam splendidum, tam amplum? Non pro se ipso: hoc enim non est nisi viatorum inops tugurium, infinito modo Majestate tanti Monarchæ indignum; Servorum duntaxat id est habitaculum.

lum ac bestiarum receptaculum. O si vidisses palatium illud augustum, ubi ad gustum adoranda illa Majestas habitat in æternum? *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit Anima mea in atria Domini.* Ostende mihi admirandas pulchritudines tuas, jucundam habitationem Dei mei, rape me ad te, indica mihi, O dilecte animæ meæ, ubi cubes, ubi quiescas in meridie gloriæ tuæ.

Psal. 87.

Optimus hic Dei famulus totus præ dulcore solvebatur in lachrymas, usu sensuum vix non destitutus, & jamjam obruendus profundâ illâ & sibi consuetâ extasi, quando ad contemplandas Dei excellentias attollebat animum, â quâ ipsum tres illi viatores, ne privarentur solatio, quam ex ipsius conversatione affatim hauriebant, retrahere & impedire nitebantur, adeoque precabantur ipsum, ut inceptum prosequeretur Sermonem. Oportet ergò, dicebat illis, nos unà, vos mecum, & me vobiscum deserere terram, imò & Cœlos ac omnes res creatas, si quidquam videre volumus ex infinitâ pulchritudine jucundissimæ Domûs Dei, quam incolit ipse in personâ.

Deus habitat in seipso.

Ne putetis, quidquid creatum est, existere posse veram Dei domum ac habitationem. Siquidem nonne eâdem, quâ modo, magnificentiâ habitabat ante mundi creationem, quando nihil erat, nisi ipse solus? Ubi ergò tunc habitabat, nisi in se ipso, ubi hodiedum adhuc habitat, & habitabit in æternum. Si quæris, quisnam architectus hoc erexerit palatium? Nemo unquam adjecit hic manum, est à seipso, est necessariò, est æquè grandævum ac æternitas. Si interrogas, ex quâ subsistat materiâ, quæque sit ipsius figura? Nec materiam habet, nec formam; purus est Spiritus in esse suo; purus & simplicissimus est actus in essentiâ suâ, est magnitudo infinita, immensa, incomprehensibilis in perfectione suâ; Est magnus & inexhaustus infinitarum perfectionum Oceanus, & non est, nisi res quædam simplicissima. Sed dum vobis hoc dico, nihil dico ex eo, quod reipsâ est; siquidem hoc nec oculus mortalis unquam vidit, ner auris audivit, nec in cor hominis ascendit; nam si ascendere posset, non foret quid magnum. Ipse est ingens excellentiarum, deliciarum & gloriæ abyssus, solus sufficiens ad conferendam in æternum beatitudinem & Creatori & Creaturæ. Unico verbo, est id, quod ipse solus perfectissimè cognoscit.

so, sicut ante mundi creationem.

Nonnisi tres magni Monarchæ habitant in domo Dei.

Et nihilominus non nisi tres Personæ augustum hoc inhabitant palatium, nec ullum unquam id amplius potest admittere; Hi tres Monarchæ non habent nisi unam solam Coronam, unum solum Regnum, unum solum Dominium. Quilibet illorum tam est magnus, ut perfectissimè impleat totum ac immensum hoc palatium; Et nihilominus duo alii, qui æquè sunt magni, unà cum ipso ibidem habitant; necessarium igitur est, ut omnes tres habitent in se invicem, unus in alio. Sed, quod valdè stupendum est, & admirationem auget, est, quod id fiat abs eo, quod se invicem penetrent, sicut facerent duo corpora gloriosa; abs eo, quod invicem misceantur, sicut facerent plura lumina, quando sunt simul: siquidem nunquam non ita realiter manent hæ tres personæ inter se distinctæ, ut una non sit altera; Et tamen non tantùm sunt intimè inter se unitæ, sed sunt una simplicissima unitas, ita ut omnes tres non sint, nisi una eademque res: Et hoc est, quod intellectum humanum reddit attonitum, & obrutum majestate incomprehensibilis hujus Mysterii. Unus solus Deus est realiter tres Personæ, & tres Personæ realissimè inter se distinctæ, sunt unus solus Deus. Unitas tam benè stat cum multitudine, & multitudo cum unitate, ut unum non impediat alterum.

S. Bernard. lib. 5. de considerat.

Hoc est, quod in magnam rapiebat admirationem Sanctum Bernardinum, Consideratione hujus prodigii defixum: *Quomodò stat Pluralitas cum Unitate, aut Unitas cum Pluralitate? Scrutari Temeritatis est; Credere Pietatis est: Nôsse, Vita Æterna est.* O Beatos sanctæ Civitatis inquilinos, aquilinis vos id jam clarè intuemini oculis, & clarè intuentes id admiramini: Et nos aliquando id clarè videbimus, & hæc æterna erit animarum nostrarum vita. Verum est, non comprehendere vos, absorbere vos, rapere vos pulchritudinum suarum illiciis: Sed quando plenè horum aspectu saturabimini? Nunquam: Sed semper & in perpetuum ineffabili horum dulcore inebriati, æternâ manebitis extasi extra vos rapti atque defixi. O Mi Deus, quando hoc erit? quando hoc erit? quando veniet beata illa Dies, quâ hæc, sicut intueris, & nos intuebimur?

Solitarius enuntiabat hæc verba, oculis ac manibus in Cœlum sublatis, tanto cum Spiritûs fervore, tamque jucundâ divinæ gratiæ unctione, in ipsam faciem ejus diffusâ, ut, qui ipsum audiebant, hunc oris ac corporis habitum intuendo, ac tali ratione

tione ipsum loquentem percipiendo, intra se commoti dicerent ipsi: O mi Pater! quàm benè apparet, divini hujus palatii, de quo nobis loqueris, pulchritudines tibi haud esse incognitas, teque sæpius illuc intrare, ad contemplanda illius portenta & prodigia. Sed nos, qui repimus super terram, quâ ratione eoúsque rapiemur in sublime? Ah si saltem ad januam nobis stare liceat, sicque affulgeat spes; vel eminus quidquam spectandi.

Omnes admittuntur ad videndam pulchritudinem hujus palatii.

Imò, hoc vobis licet, inquiebat illis, non enim hic illa est ratio, quæ Regum terrenorum efficit palatia, quorum accessus non semper est liber intrare volenti; hoc námque nunquam non apertum est, nec prætoriana hìc cohors adest, quæ aditum prohibeat ulli: sed potius hìc cunctis patet introitus, nemo non admittitur benignè; quin & divinæ tres Personæ, quæ immensam speciosi hujus palatii replent magnitudinem, omnes, ut secum velint esse, sibique cohabitare, invitant. Ingrediamur confidenter, & primò consideremus palatii hujus magnificentiam & splendorem. 2. Exinde colloquium cum tribus adorandis personis hìc commorantibus instituamus. 3. Et tandem, quid inter illas in omnem æternitatem agatur, perpendamus: Beati, qui habitant in Domo tuâ Domine.

ARGUMENTUM.

1. *Essentia Divina est palatium, ubi habitant divinæ Personæ.*
2. *Dici potest, quod tria sint palatia in hâc Essentiâ pro tribus adorandis Personis sanctissimæ Trinitatis.*
3. *Pro nobis non est hìc nisi unicum palatium.*

ARTICULUS II.

Divitiæ Essentiæ Dei.

NE miremini, si vestri obtundantur ab initio oculi, dum illos acuere putatis ad intuendum augustæ hujus Majestatis splendorem; Scriptum est enim, quod lucem inhabitet inaccessibilem: roborabit nihilominus fides animæ tuæ oculos, illisque modum suggeret, ex parte saltem introspiciendi obscuritatem divinæ essentiæ, quæ infinitudine quâdam infinitarum perfectionum ita locupletatur, ut si per impossibile dividi posset inter omnes creaturas totius mundi ac etiam illas,

las, quas Deus creare potest, quælibet in particulari perfectionem haberet infinitam, & consequenter quælibet verus esset Deus. Videbis in adorandâ hâc essentiâ talem omnipotentiam, ut absque ipsius virtute infinitâ, omnia sint nihil, & per ipsius virtutem nihil sit omnia; & tandem illa ipsa sit omnia & sit nihil. Ratio est, quia si omnipotentia Dei non conservaret omnia entia creata, reducerentur in Nihilum; Verum ergò est, quòd absque illa omnia sint nihil. Sed quandoquidem ipsa omnia entia è sinu nihili extraxit, & adhuc omnia, quæ voluerit, extrahere potest, hinc iterum verum est, quod nihil per ipsam fiat omnia. Et tandem Deus est omne id, quod est ineffabile & incomprehensibile: sed & est nihil ex omni eo, quod nos vel dicere vel concipere possumus. Ecce quomodò sit omnia, & quomodò sit nihil.

Deus immensus totus integer est in minimâ creaturâ.

Videbis per fidem in hâc unicâ simplicissimâ essentiâ talem immensitatem, ut magnitudo Dei constringi non possit omni latitudine totius hujus universi; Et nihilominus tota integra invenitur in creaturâ minimâ; Et tandem continet in manu suâ omnia entia creata, quasi aliud non essent, nisi unicus atomus. Diffunde oculos tuos & vide, quantæ amplitudinis, quantæque sublimitatis sint Cœli, & dicito intra teipsum: Deus infinito modo major est his omnibus; nam scriptum est. *Excelsior Cœlis fructus*: demitte exin oculos tuos, & perpende vel minimum arenæ granulum, quod fuerit ad littus maris, & dic: Deus, quem adoro, totus est integer ac totus immensus in hâc parvulâ creaturâ, quia cùm sit infinito modo simplex ac indivisibilis; ex parte ibi esse non potest. Tandem portat in manu suâ ingentem hanc mundi machinam, haud aliter, quàm minimum pulvisculum; eoquod tota creaturarum massa multò minor sit respectu infinitæ Magnitudinis DEI, quàm sit atomus respectu totius universi: *Qui Cœlos Palmo ponderavit.* Isa. 40.

Alia prodigia Essentiæ Dei.

Conspicies in hâc ipsâ Essentiâ tam illustres gloriæ splendores, ut dici possit, illam ex omnibus rebus invisibilibus, omnium maximè invisibilem esse; Nihilominus est ipsa ex omnibus rebus visibilibus maximè visibilis; Et tandem in omnibus rebus visibilibus ipsa videtur invisibiliter.

Verum

Verum eſt, illam maximè inviſibilem eſſe ex omnibus rebus inviſibilibus, eò quod Scripturâ dicente, lucem inhabitet inacceſſibilem, & nulla creatura oculos habeat tam perſpicaces, ut ipſam aſpicere poſſit, niſi lumine gloriæ fuerit elevata & roborata, DEUS ſolus ſit, qui videri non poſſit, qualis reipsâ eſt. Verum quoque eſt, ipſum ex omnibus rebus viſibilibus maximè viſibilem eſſe Sanctus Thomas hujus affert rationem; eò quod ipſe actus ſit purus, nullam admixtam habens potentiam, Ens quoddam infinitum infinito modo elongatum ab omni genere non Entis. Vult dicere, quod ſicut nihil magis eſt inviſibile quàm nihilũ, cùm nihil in ſe habeat, quod videri poſſit; ita etiam nihil magis ſit viſibile, quàm Ens infinitum nihilo oppoſitum; Et ſi viſibilis non eſt noſtris oculis, cauſa refunditur in ipſorum debilitatem, quâ inepti redduntur ad conſpiciendos magni hujus ſolis ſplendores. Et tandem in rebus omnibus viſibilibus videtur inviſibiliter: quid enim in omnibus rebus creatis videmus, niſi parvum quendam radium infinitarum perfectionum primæ hujus cauſæ, à quâ productæ ſunt: ſufficiunt hæ quidem ad demonſtrandum nobis quod ſit: Sed ad declarandum, quis vel qualis ſit, prorſus inidoneæ & impares ſunt.

D.Th.1.p. 1.q.12.a.1.

Sic dicerẽ poſſumus, quod ſe tum demonſtret, tum abſcondat nobis in omnibus Creaturis.

Eſſentia Dei eſt abyſſus prodigiorum.

Tandem videbis per fidem in eſſentiâ divinâ divitias tam copioſas, ut nullius rei indigeat ipſa, ſed omnia potius indigeant ipſius, quodque ſola ipſius voluntas ſufficiat tum ſibi ipſi, tum omnibus Creaturis. Videbis ibi juſtitiam, quæ jure æquiſſimo bona præſtet & exhibeat maximè impiis, cùm nullus ſit vitæ tam profligatæ, quin interdum quid boni exequatur operis, quod retributionem mereatur ſaltem temporalem; Et juſtitiam, quæ abs ullâ injuriâ malis afficiat homines bonos & probos, eò quod nemo ſit tantæ ſanctitatis, qui ſe reum non fecerit alicujus noxæ, quæ temporalem ſaltem non mereatur pœnam. Videbis ibi miſericordiam, quæ nullâ tangatur compaſſione miſeriarum humanarum, eò quod, cùm DEUS impaſſibilis ſit in ſuâ divinitate, omninò compaſſionis ſit incapax; Et tamen videbis miſericordiam, quæ ſuæ bonitatis exceſſu, ex amore erga nos eò miſeriarum devenit, ut hominem induens, in carne humanâ pati & mori debuerit ſuper Crucem. Quid igitur poterit cogitari de hoc mari abſque fundo, de hoc Oceano abſque ripâ, de hac magnitudinum abiſſo omnes magnitudines abſorbente? Ah! infi-

infinita Majestas, & dignaris tuos super nos defigere ac demittere Oculos? Ah! quid sumus Coram te?

Dolor bonæ animæ quod Deus tam magnus ita contemnatur.

Quantus dolor bonæ sit animæ, quod DEUS tam magnus à suis contemnatur Creaturis? Sanctus Chrysostomus ardenti desuper movetur zelo, insolentiam admirans peccatoris, dum non timet rebellare adversus eum, ipsúmque offendere, qui sibi benè fecit; quodque is, qui non est nisi terræ pulvisculus coram suprema illa Majestate, dolore cordis transfixus non succumbat fatis: *Hæc cùm audis, non te luges? non te ab hominum consortio distrahis! non te obruis? qui eò temeritatis & amentiæ proruisti! ut quem glorificare debes & adorare, hunc ceu rem vilem contemnis!* Quomodò, ô Peccator obcœcate, dum verba audis de magnitudine omnipotentis DEI, coram quo incessanter te vultu in terram demisso humiliare deberes, dum vides ipsum protervè à te ac temerariè contemptum; Et tu siccis adstas oculis, non solveris in lachrymas, non frequentatis ictibus disrumpis pectus, non te abscondis præ pudore, non vivum te busto tumulas, adhuc comparere audes coram facie Angelorumque hominumque? Ah! quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum, ut non cessem plorare omnibus diebus vitæ meæ, quoad ex meis eliciam oculis sanguinem cordis mei, mortuusq; corruam ante pedes ejus, ad exsolvendam ipsi honorabilem de me & per me mulctam.

Hom. 2. Contra Anom.

Ah quid, mi Pater! interpellabant ipsum tres hi Discipuli, quos informandos susceperat: dabas promissa, ostensurum te nobis Divini splendorem palatii, nosque sperabamus ipsius lætanter fruituros aspectu; & in tumulum deducis nos, ad deducendos Exemplo tuo ex oculis nostris lachrymarum fontes? Verum est, ipse ad illos, Filii mei, lachrymandi tempus non est, dum pulchritudo essentiæ divinæ subit mentis oculos; cùm DEUS promittat absterſurum se lachrymas nobis, dum videbimus ipsum: Absterget DEUS omnem lachrymam ab oculis eorum. Volebam discursu meo sublimem vobis imprimere idæam circa ineffabilem pulchritudinem Domûs DEI. Sed forsan in admirationem vos rapiam, si dixero vobis, superadorandam hanc Essentiam, cujus paulisper vobis Excellentias posui ob oculos, angustũ quidem esse palatium, miseris nobis mortalibus præparatũ, ut beata nostra sit in omnem æternitatem habitatio; sed ut verum fatear, ipsa non est, nec esse potest palatium trium Personarum adorandæ Trinitatis.

Mira-

Beati habitant in essentiâ Dei, & tres divinæ personæ non habitant ibi.

Mirabile profectò videtur, quod miserabiles nos terræ verminculi arrogare audeamus nobis, essentiam divinam infinitis prædivitem, iisdem splendidissimis perfectionibus, futuram olim palatium, ubi omni repleti gaudio in omnem commorabimur æternitatem. Sed mirabilius adhuc videtur, quod dicere audeamus, Divinas tres adorandæ Trinitatis Personas ipsas ibidem non commorari velut in domo suâ; Et tamen ipsissima est veritas: non quod dicere velimus, divinas hasce Personas, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, esse extra essentiam Divinam, hæc enim magna foret Blasphemia; nam si per impossibile inde exularent, DEUS non essent; dicere tamen non possum9, illas in divinâ hâc essentia commorari, velut in suo palatio; aliàs realiter deberent esse distinctæ ab ipso, cùm certum sit, hospitem realiter distinctum esse à domo, ubi commoratur. Dicendum igitur est, quod nec sint extra, nec intra essentiam divinam, sed sint ipsa essentia divina; adeoque & dicendum, distinctionem nullam esse inter unicam hanc essentiam, & tres adorandæ Trinitatis personas.

Cur divinæ personæ non habitent in essentiâ Dei?

Hinc est, quod omnes Theologi doceant, essentiam divinam infinito modo fœcundam quidem esse, nihil tamen ipsam producere ad intra: Siquidem ipsa non est, quæ divinas producit personas, sed personæ divinæ sunt, quarum una producit alteram, fœcunditate essentiæ sibi communi: Nam si essentia divina produceret personas, quid inde sequeretur? Nisi quod dici posset, illam realiter esse distinctam à personis, quas produceret, verumque esset dicere: Essentia divina non est personæ, & personæ etiam non sunt essentia divina; sicut verum est dicere: Pater non est Filius, & Filius non est Pater. Et quid esset hoc dicere, quod persona non sit essentia divina, quàm dicere, quod non sit DEUS? Et consequenter dicere non possumus, si rectè loqui velimus, quod divinæ tres Personæ habitent in propriâ suâ essentiâ, velut in suo palatio; sed dicendum est, quod ipsæmet sint essentia DEI.

Personæ divinæ habitant in se invicem.

Quodnam est igitur angustum illud, in quo habitant, palatium? Dicendum est, illas omnes, esse reciprocum sibi invicem palatium. Quælibet ex tribus est magnificum palatium duarum aliarum. Pater est palatium Filii & Spiritûs Sancti: Filius est palatium Patris & Spiritûs Sancti: Et Spiritus Sanctus est palatium Patris & Filii. O quàm dignè, quàm splendidè habitant! quælibet reperit in aliis dignam magnitudine suâ habitationem;

sed hæc recipiendi illas obligationem nullam habet, illarum non indiget, nec dependet ab illis. Pater habitans in Filio suo, largitur ipsi totam Divinitatem suam, omnesque suas infinitas ipsi communicat delicias absque ullâ exceptione; & tamen Filius ipsi non manet obligatus, nec ullam debet ipsi subjectionem. Pater & Filius habitantes in Spiritu Sancto, tribuunt quoque ipsi totam suam divinitatem ac totum immensum gaudiorum suorum Oceanum, & tamen hic illis nihil debet, nec ullâ ratione ab illis dependet. Et Spiritus Sanctus habitans in Patre & Filio nihil dat nec tribuit illis, & tamen aliis duobus non minus est dives, non minus liberalis. O Mysterium admirabile! O Arcana incomprehẽsibilia! Non enarrantur ingentes hæ veritates, ut ipsas comprehendamus, sed ut ipsas admiremur, adoremus, & fateamur esse incomprehensibiles.

Personæ divinæ habitant etiam in nostra anima.

Nihil ominus, quantus felicitatis nostræ cumulus, quanta gaudiorum nostrorum abundantia, dum consideramus, adorandas hasce tres personas, tam magnifico exceptas hospitio, dum ita hospitantur in se mutuò, sicque hospitando fruuntur omni infinitâ voluptate, quâ plenè contentari potest ipse DEUS, tantum habeant bonitatis, ut eligere voluerint animam nostram, velut alterum palatium extra seipsas, ut suas illic nobiscum capiant delicias, nobisque abundanter communicent suas; haud aliter, quàm si Princeps, qui totus deliciis & splendoribus aulæ suæ Regiæ plenus, datâ operâ sibi exstrueret ruri parvum quendam voluptatis locum pro refocillatione suâ.

Inæstimabilis felicitas animæ, cui Deus tantam exhibet gratiam.

Quis unquam favorem tam specialem sibi arrogare præsumpsisset, si ante mundi creationem vocatus fuisses ad supremum adorandæ Trinitatis Consistorium, & omnes tres divinæ Personæ infinitâ illâ propriarum deliciarum abundantiâ refertæ, quibus tam perfectè in omnem satiantur æternitatem, ut nullius omninò rei extra semetipsas indigeant, tibi dixissent: est nobis mens exeundi è nostro palatio, ad inquirendum in abysso nihili Creaturam aliquam, quam ad nostram formabimus imaginem, illisque ditabimus ipsam donis, quibus apta reddatur, ad contrahendum nobiscum familiare commercium, non quod illâ ullatenus indigeamus, vel ipsa quidpiam boni nobis valeat præstare; sed eo duntaxat nomine, nostris ipsam cumulemus beneficiis, jucundabimur cum ipsâ, tamque amicè conversabimur, ut futura sit omnium favorum nostrorum centrum & scopus; ipsa sola ex infinito aliarum Creaturarum numero

erit,

erit, quæ magno hoc gaudebit Privilegio, aliæque omnes non nisi ad ipsius destinabuntur servitia: Et omnibus his favoribus auctam in terris, majoribus adhuc prosequemur, facturi ipsam æternorum nostrorum honorum ac gaudiorum consortem in Cœlis.

Indignitas animæ Deo ingratæ.

Quid tibi fuisset animi de fortunatissimâ hâc Creaturâ? Quid dixisses de maximâ ipsius obligatione, quâ tantæ tamque excessivæ tenebatur bonitati? Ah! Domine, quid unquam in tantæ bonitatis recognitionem poterit præstare? Aliud non exigo, dixisset tibi DEUS, nisi ut me adoret, me amet ac diligat; Et tamen ingrata, pro eo, quod me adoret, contemnet me; pro eo, quod me amet, omni alteri suum dicabit amorem, rebus etiam vilissimis, nugis ac crepundiis, quin & brutalium voluptatum illecebris, quarum suffundi deberet pudore; malens pro momentaneâ brutali delectatione perdere æternarum deliciarum, quas ipsi præparaveram, possessionem. An potuisses hoc credere? An tibi imaginari cœcitatem tam monstruosam, tantúmque ingratitudinis portentum in Creaturâ tantis titulis DEO suo obstrictâ? nonne dixisses, impossibile hoc est? Monstrum námque tam abominandum id foret, ut mereretur obrui lapidibus, feriri fulminibus, discerpi ab omnibus Creaturis justâ indignatione accensis. Et tamen res ita se habet; Et tu ipsa es ingrata hæc, indigna hæc Creatura, dum offendere audes amabilissimum hunc Benefactorem, qui extraxit te è nihilo, eo duntaxat nomine, ut infinitis te cumularet beneficiis in tempore & æternitate.

Quid dicitis ad hæc, inquiebat tribus viatoribus Eremicola, magnâ aviditate suo intendentibus sermoni? Nôsse vellem, quæ circa magnas hasce Veritates sint animi vestri sensa? hæ námque tam evidentes, támque manifestæ sunt, ut nullam admittant contradictionem. Videbantur equidem commoti tum admiratione ex magnitudine DEI conceptâ, tum intimo bonitatis ipsius amore, tum etiam dolore, quod ipsum hucúsque debito honore, amore, obsequio non fuerint prosecuti: sed metuentes inceptum interpellare discursum: perge, inquiebant ipsi, mi Pater, etiam atque etiam obsecramus te: Introitus hujus palatii ad palatum est nostrum; exspectamus à te, ut spectandam nobis exhibeas, majestatem eorum, qui hoc inhabitant palatium.

ARGUMENTUM.

1. *Quàm aditu faciles sint tres Personæ adorandæ Trinitatis, & quàm promtè ad familiare admittant colloquium.*

2. *Quomodò loquendum omnibus simul, vel cuilibet in particulari cum voluptate & profectu.*

ARTICULUS. III.

NOn capiebam statim ab initio, quod Sanctus Paulus nos admonebat; Conversationem nostram esse debere in Cœlo: Siquidem cùm longè inferiorem me cernerē globis illis cœlestibus quibus, nostra subsunt capita, non videbam, quomodò conversari ibi possem, ubi non eram. Sed modò probè intelligo, Cœlum hoc visibile, quod velut tectum est magni hujus Universi, è Creaturis materialibus compositum, non esse Cœlum animæ meæ, quæ spiritualis est; Id tantum Corporis mei, quod materiâ constat, est Cœlum. Anima mea aliud Cœlum habet, ubi DEUS habitat, & ubi cum illo conversari potest; & hoc Cœlum non procul est ab illâ, sed in medio ipsius, in intimis penetralibus ejus. Hoc est Cœlum, quod DEUS creavit pro seipso, & pro animâ, & in quo sibi complacet familiariter cum animâ conversari: Ita ut, quando tota recollecta est in seipsâ familiariter conversando cum DEO illic præsentissimo, tunc existat & habitet in hoc Cœlo: Id quod ex Sancto Ephrem hausi docente: Semper memineris DEI, & Cœlum mens tua evadet.

Quodnam sit verum Cœlum animæ nostræ.

Invenio hîc facilè & abs labore omnes tres adorandæ Trinitatis Personas, & licet ipsæ infinitæ sint magnitudinis, quæ totâ Cœlorum latitudine constringi non possint, sunt tamen omnes totæ ac integræ in animâ meâ, cùm per partes ibi esse non possint, eòquod omnino sint indivisibiles & partes nullas habeant. Verum est, ipsas esse Monarchas tam splendidæ, tamque formidandæ Majestatis, ut altissimi Cœlorum Seraphini coram ipsis contremiscant, ipsasque aspicere verecundentur. Sed cum hominibus familiariter conversari in deliciis habent, quos tantò liberalius amant, tantò benignius recipiunt, quantò fuerint viliores, quantò simpliciores. Et ego quem vilissimum vos cernitis, abjectionem plebis & novissimum virorum, non cessavi animare me, ut ipsarum me præsentarem conspectibus confidenter; dicebam nam-

Cùm Deus se à nobis amari permittat, etiam nos ad colloquium admittit.

namque intra me. Quandoquidem altissima hæc Majestas, quam adoro, permittit mihi, ut amem ipsam, confidere quoque possum, quod mihi permissura sit, ut ipsam conveniam, ipsam alloquar; Et quia amare me vult, si amem ipsam, non dedignabitur certè mihi aures præbere, mihi loqui, si locutus ipsi fuero; nemo enim, quod amat, aspernatur: maximè cùm me non lateat decantatissimum illud ipsius Effatum: Delicias suas esse, esse cum Filiis hominum, quas delicias vult esse reciprocas, nil aliud exoptans, nisi ut pariter Filii hominum in hoc suam collocent felicitatem, suas credant esse delicias, si liceat ipsum alloqui, ineffabili præsentiæ ipsius frui dulcore.

Facilis accessûs & colloquii sunt divinæ personæ.

Et experientiâ teste didici, ipsum præbere accessum tam facilem cuicunque se convenire volenti, ut tam facilis conventu non sit abjectissimus hominum; tam liberalem facultatem dat DEUS secum congrediendi, secum confidenter, quin & familiariter colloquendi. Video, quod non solùm neminem repellat, sed nos præveniat, nos prior inquirat: Et si probè attenderemus in profundo cordis nostri silentio, ipsum abs intermissione cordibus nostris perciperemus loquentem. O mi DEUS! quantâ dulcedine, quantis deliciis perfunditur anima, quæ assueta est in Cœlo cordis sui conversari cum adorandis tribus Personis ibi nunquam non præsentibus, nunquam non paratis ad ipsam recipiendam & admittendam usque ad intimum augustissimorum palatiorum suorum penetrale, ad conversandum ibi cum ipsâ familiariter! Invenit ipsa personas has tam dulcis, tam jucundæ ac delectabilis Conversationis, ut nunquam vel minimâ tædii alicujus aspergatur amaritudine. Ah! nemo inquirat, quâ ratione Cultores Eremi tam altum colere possint silentium, toto tempore vitæ suæ, abs eo, quod contabescant fastidio! Magis est difficile, quâ ratione animæ ad conversandum æternaliter cum Deo creatæ, qui solus contentare potest ipsas, suam possint transigere vitam in continuâ dissipatione, abs eo, quod unquam, vel quasi unquam cum DEO loquantur. Quomodò se ipsas sic perpetuò spoliare possunt conversatione tam dulci, quæ summè oblectat abs ullo tædio Beatos in Cœlo?

Quomodò loqui possimus cum tribus divinis personis.

Colloquium cum unâ solâ personâ, quam amamus, quæque nos amat, voluptate nos afficit. Sed ecce hìc tres infinitæ Excellentiæ Personas, quæ omnes nos magis amant, quàm cogitatione valeamus assequi, quasque eâdem ratione ex toto corde nostro deberemus amare: ut quid ergò ex ipsarum colloquio, non maxi-

maximo colliquescimus gaudio? Ipsarum sunt tres, sed omnes non habent nisi unum intellectum & unam voluntatem: Meo relinquitur arbitrio vel loqui cum omnibus simul, vel specialiter cum unicâ solâ conversari. Quandoque loquar cum Patre solùm, & nonnunquam cum Filio solùm, & interdum cum Spiritu Sancto solùm. Et licet optimè sciam, nihil esse divisum inter illas, quodque omnes per eandem omnipotentiam sibi communem coöperatæ sint ad productionem omnium rerum extra se ipsas ex amore erga me; nihilominus novi opera Creationis attribui præcipuè Patri: Unde & â Symbolo nostro nuncupatur omnipotens Creator Cœli & Terræ; magnum Redemptionis opus specialiter attribui Filio, cùm is solus incarnatus sit ad patiendum & moriendum pro nostrâ salute; Et tandem Spiritui Sancto attribui opus justificationis, sicut & glorificationis animarum, cùm ipse sit, qui animam repleat gratiâ, gratia autem semen sit gloriæ.

Collegium cum Patre circa beneficium creationis.

Quamobrem, dum specialiter alloquor DEUM Patrem, loquor ipsi de magno creationis meæ beneficio. Quæro ipsum, unde tam beata mihi sors, cujus nunquam subiêrat mentem cogitatio? cur ergò è sinu nihili me potius extraxisti, quàm infinitas alias Creaturas, quibuscum ibi confusè permixtus & tumulatus fueram? Non enim fueram nec pejor nec melior cœteris omnibus. Unde venit, quod illis ibidem relictis, elegeris me ex omnibus, ut esse mihi dares, meque tuam faceres Creaturam? Respondet, non aliam subesse rationem, nisi solam duntaxat bonam, quâ erga me ferebatur, voluntatem. Sed unde hoc meæ felicitatis auctarium, Domine, quod, dum creâsti me, non feceris me lapidem, arborem, vel animal brutum, ratione privatum; sed feceris me Creaturam tam nobilem, ut honorem habeam portandi gloriosum similitudinis tuæ Characterem? Respondet mihi, id aliunde profectum non esse, nisi quod me amaverit, solumque fuisse amorem, quo fuerit impulsus ad hæc mihi præstanda beneficia. Sed dum voluisti me esse hominem, quod tibi, mi Domine, præstiti obsequium pro favore tam eximio, ut nasci me nolueris turcas inter & paganos, feras potius quàm homines veros, ubi velut in desertâ Lybiâ expositus fuissem unguibus gryphium ac ferocium bestiarum dentibus, dæmonum, volo dicere, arbitrio ac potestati, sicut tot millies & iterum centeni alii, quos depascuntur, quibusque fauces replent averni? Cur nasci me voluisti in sinu Ecclesiæ tuæ, me dirigens in viam salutis potius, quàm tot millenos alios?

alios? Respondet mihi, nil aliud causæ intercedere, nisi quod me plus omnibus aliis amaverit, idque nonnisi unico amori suo sit attribuendum.

Sed denique, Domine, quis adduxit te, ut Nativitati meæ assignares, tempus, locum, statum, conditionem & alia, quæ magis idonea essent, ut educarer in timore tuo, illuminarer cognitione tuâ, deducerer in viam salutis meæ, si fidelem me tibi exhibere voluero? Respondet mihi ad omnia hæc, aliquam rationem vel meritum non esse ex parte meâ, quod obstringere ipsum potuerit, ut tantis me prosequeretur favoribus; sed incitamenta & motivas rationes desumpsisse se ex corde suo; eo quod amaverit me ab æterno, amare me voluerit tunc, quando prorsus indignus eram, à se ipso ita persuasus ad exhibendas mihi omnes has misericordias magnas, ex eo, quod infinito modo sit bonus.

Desuper ipsius exquiro Consilium, ipsumque interrogo: quid igitur faciendum mihi, ne omninò ingratum me tantis exhibeam beneficiis? Et dicit mihi, quod, cùm omnium sim ipsi debitor, unicè debeam ipsi vivere, ipsum adorare, ipsi servire, omnes ipsius voluntates exequi, ipso me perpetim, quantum possibile fuerit, occupare; sed præcipuè, quod maximè mihi invigilandum, ut ipsi soli devoveam totum cor meum, totum, absque ullâ exceptione, ipsumque amare incipiam ex totis viribus meis hic in vitâ, ut illic abs fine continuare id liceat in omnem æternitatem. Particulare hoc cum Personâ Patris Colloquium summâ demulcet me voluptate, ita ut nullo afficerer tœdio, si toto vitæ meæ prosequerer curriculo.

Colloquium cum filio circa beneficium Redemptionis.

Posthæc conversus ad filium, speciatim ipsi verba facio de incomparabili Redemptionis meæ beneficio, quo nomine me ipsi obstrictissimum agnosco, & quæro ex ipso: Quis adegit te, ut tam magnum ageres iter è Cœlo in terram ex amore erga me? Quare deserto Divini ac Cœlestis Patris tui sinu, magnifico hoc palatio, ubi omni ipsius gloriâ, & infinitâ deliciarum in omnem æternitatem fruebaris abundantiâ, descendisti ad nos in terram, ut nostras apprehenderes miserias, ut à nostris nos miseriis liberares? Ut quid me tuâ magis adamâsti vitâ, & quidem tunc, cùm peccatis onustus non nisi tuam mererer indignationem, cùm adhuc essem inimicus tuus? Respondet mihi, amorem suum solam esse causam magni hujus excessus, quo extra seipsum raptus, velut in extasi ceciderit ad pedes meos; quod ita me amet,

eo quod me amet; quodqúe anima mea ipsi in tantis sit deliciis, ut si ipsa sola foret in mundo, pro ipsâ pati & mori vellet ad obtinendam ipsi pretio sanguinis sui vitam æternam; quodque tandem me ita adamaverit, cùm amore suo infinito modo indignus essem, ut saltem non abnuerem amare ipsum ex toto corde meo, ipsum, qui amore meo infinito modo sit dignus.

Videns ingentem hunc amoris & bonitatis erga me excessum, gaudio repleor & spe salutis meæ: quâ enim ratione anima, quam adeò amat Deus, possit perire? Novi lethaliter ipsam sanciatam esse tot plagis, quot granes commisit noxas; sed ipsi has detego velut Medico magno, qui sanare has potest; dicit namque mihi: Sume pretiosum Balsamum vitæ ex omnibus plagis meis tunc stillans, quando sub torculari Crucis positum doloroſè compresserunt me propter te; Non est malum adeò desperatum, cui facillimè ac promptissimè non medeatur.

Colloco ipsi ob oculos, quod ita obæratus sim debitis, sicque obstrictus justitiæ Dei Patris sui ob enormia scelera mea, ut solvendo nullatenus sim: Et ipse mihi offert omnes divitiarum suarum Thesauros, divinarumque satisfactionum gazas, quæ exhauriri non possunt, dicitque mihi per amicâ plenus commiseratione erga paupertatem meam: meas cape facultates & hisce tuis satisfac debitis, suppeditabo omnia, nihilque unquam tibi abnuam, nam totus tuus sum: Cui confidenter repono: Timeo, Dulcissime mi salvator, ne tantis me tibi titulis obstringam, dum tantâ bonorum tuorum obruor abundantiâ, ut his me exsolvendi, omni destituar facultate; nam quâ ratione tibi unquam reddere potero, quod à te accepi: Et ipse respondet mihi tenerrimo amoris affectu & infinitâ plenus bonitate: Ama me solùm ex toto corde tuo, & ex integro satisfactum mihi credam.

Sed infinito modo amabilis es, o mi JEsu, unde amorem de sumam infinitum? Si totum cor meum Conversum fuerit in puram amoris flammam, nihil hoc erit illius, quod tibi debeo, comparatione: nunquam ergò obligatione meâ & debitis meis potero defungi. Accipe cor meum, respondet mihi ad hoc; Nam totum id tuum est, & omnes amoris, adorationis, laudis, aliique sancti affectus, quos in se complectitur, tui quoque sunt; quibus ceu tuis utere, hisque omni te libera obligatione. Tantarum igitur misericordiarum dulcissimo absorptus ac immersus diluvio aliud effari non pos-

possum, nisi hoc, volo Domine, imò volo te amore, te amare, te amare in æternum ex omnibus affectibus tui cordis, & cordis mei, quæ deinceps nonnisi unum corerunt. Particulare hoc cum personâ Filii colloquium, nonne tantam propinat dulcedinem ac voluptatem, ut nullum unquam gignere possit fastidium?

Colloquium cum Spiritu Sancto circa beneficium Justificationis.

Tandem solum quandoque alloquor Spiritum Sanctum; Sed dum ora ad exsolvendas illi grates solvere intendo, hæret vox & verba non invenio. Hæc dum hæret, se aperit cor meum, velut terra, quæ solis ardoribus adusta, mille aperit ora ad postulandum & recipiendum rorem Cœli: Et video ipsum majori ardere desiderio hoc me perfundendi, quàm ego eundem ab ipso exquirendi. Verùm cum ipsi exponere satis non valeam desideriorum meorum ardorem, totius Ecclesiæ votis incessanter per filios suos ipsum exorantis, & mea adjungo: *Veni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende*; illius nempe ignis, cujus tu es tota sphæra, & centrum unicum.

O Beatam animam, quæ permittere cor suum novit totali directioni spiritûs Dei! In hâc pro arbitrio suum perficit opus, abs eo, quod vel ipsa id advertat, aut aliam adjiciat curam, nisi ut impediat, ne aliâ occupetur, quàm curâ, quàm ut unicè se sacratis dedat & permittat motibus gratiarum ipsius. Ipse vitæ æternæ illic jacit semina per tot pretiosa, quot largitur ipsi gratias perticulares, quarum ipsa aliquando optatissimos aspiciet fructus; Sed hoc erit in magno æternitatis die, qui plus quàm nimiæ haud erit longitudinis, ut totus quantus iisdem colligendis impendatur. Si meis intuear oculis abundantiam infinitam, durationem æternam, felicitatem ineffabilem messis & collectionis hujus, quam exspecto, recordatione ejus mens absorbetur, deficit anima, confunditur intellectus. Tali ratione meam transigo vitam in tam dulci ac jucundâ cum tribus adorantæ Trinitatis Personis conversatione, ut nullo unquam afficiam fastidio.

Qui solitarium ita facientem verba audiebant, manebant absque verbo, pares in hoc duobus discipulis euntibus in Emaus, cum quibus dicere poterant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? Magnis anhelabant desideriis audiendi residuum hujus colloquii, quo tantoperè delectabantur, ipsum rogabant, ut promissis sibi factis faceret fidem, & ulterius declararet quid negotii divinæ tres Personæ inter

se actitarent in omnem æternitatem. Prosecutus est igitur Discursum, uti sequitur; Et hæc fuit meta consultationis.

ARGUMENTUM.

Societas trium Divinarum Personarum facit.

1. *Quod Deus sit solus, sed non solitarius.*
2. *Quod altum teneat Silentium, & semper loquatur.*
3. *Quod fruatur perfectissimâ quiete & tamen perpetuò operetur.*

ARTICULUS IV.

Tria prodigia inter divinas personas.

SI consideres attentè, quid actitetur, abs eo, quod unquam actitari intermittatur, in adorando Divinitatis sanctuario, inter tres divinas personas, tria tibi occurrent prodigia incomprehensibilia. Primum est, quod Deus sit solus, semper tamen in societate infinito modo magnâ & jucundâ. Secundum, quod altum observet silentium, longi tamen nunquam desinat. Tertium, quod perfectissimâ fruatur quiete, perpetuò tamen operetur. O si Magni hujus Exemplaris probè considerati idæam, menti tuæ firmiter teneres infixam, teque illi pro viribus conformare studeres, exactè adimpleres Evangelicum illud JEsu Christi præceptum. *Estote perfecti sicut Pater vester cœlestis perfectus est.*

Deus est solus sed non est solitarius Deut. 32.

Inprimis videbis, Deum ita esse solum, ut non sit alius, & nunquam alius esse possit verus Deus, quàm ipse: *Videte, quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me.* Ingens erat gentilitatis cœcitas, dum sibi tantam fabricabantur multitudinem Deorum, quos adorabant, cùm ex solâ ratione luculenter cognoscere potuissent, quod impossibile sit, plures Deos esse, cùm esse non possit nisi unicum summum, nisi unicum primum ens, unicum solum ens, quod possideat in seipso & à seipso omnem plenitudinem infiniti entis; & extra quod sit nullum, quod sit à seipso. Omnes Creaturæ, quæ sunt extra non habent esse à se ipsis, sed potius à seipsis habent purum nihil; Et non nisi ex voluntate hujus primi entis, acceperunt levem quandam entis portionem & talem, qualem is ipsis voluerit elargiri. Unde est, quod dici non possit, ipsas absolutè esse absque adjunctâ quâdam limitatione; Sed dicendum sint *res tales*, quod sint in *tali loco*, quod sint

sint in *tali tempore.* Nonnisi Deus absolutè dicere potest: *Ego sum, qui sum*, absque ullâ vel temporis vel loci, vel limitatione, quia ipse solus est Magnum omne & ens infinitum à seipso.

Et licet verum sit, omnem innumerabilem multitudinem creaturarum, quas extraxit è nihilo, ipsi esse præsentissimam, hoc non impedit, quin semper in altissimâ maneat solitudine, cùm alius Deus non sit præter ipsum, eâ ferè ratione, quâ aliquis homo in sylvâ, ubi reperire est plurimas arbores, feras & aves, non desinit esse vel maximè solitarius, quando alius Homo, præter ipsum ibi non fuerit.

Quatuor constituunt Fulcorem societatis in divinis personis.

Sed quamvis Deus maximè sit solus, nihilominus semper jucundissimâ fruitur; Ab æterno nimirum amabilissimâ societate divinarum trium Personarum, à se invicem inseparabilium, Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Quatuor sunt, quæ præcipuè constituant societatis dulcedinem; Unio concordia, amicitia, & correspondentia. O Deus! quàm ineffabilis ergò divinæ societatis sit dulcedo?

Primò tanta est divinarum Personarum unio, ut perfectam se stringat & complectatur unitatem; Siquidem omnes tres, non sunt, nisi una eademque res simplicissima. Secundò ipsarum concordia non est solummodò plurium cordium inter se consensus & conspiratio, sed omnes tres non habent nisi unum cor, & unam eandemque voluntatem. Tertiò ipsarum amicitia non tantùm est intima, sed est ipsis essentialis, ita ut omnes tres non habeant, nisi unum eundemque amorem. Quartò denique tam admiranda est ipsarum correspondentia; ut una nil sciat, quod aliæ quæ pariter non sciant; una nil velit, quod non velint & duæ aliæ; infinita delectatio unius est eadem nisinita delectatio duarum aliarum; Et unico verbo, nil videbis in unâ, quod non visurus sis in omnibus tribus. O Divina solitudo unius solius Dei, quàm es adoranda! O divina societas trium personarum divinarum, quàm es ineffabilis! O speciosa unio utriusque solitudinis & societatis Dei, quàm es incomprehensibilis?

Deus Loquitur semper & servat altum silentium.

Secundò in hâc tam jucundâ conversatione advertes tantum observari silentium, ut nonnisi unica Persona loquatur, & loquatur absque ullo strepitu, & non nisi unicum dicas verbum: etiam secundâ vice non repetat, an majoris sit aliquid silentii? Si quispiam hominum nonnisi unicum verbum diceret totâ vitâ suâ, nonne ipsum summi silen-

ſilentii diceres hominem? Ex Deus non niſi unicum dicit per omnem vitam ſuam, id eſt per totam æternitatem. O quàm admirabile ſilentium, ubi ex tribus divinis Perſonis nonniſi unica loquitur, ubi nonniſi unicum enuntiat verbum, ubi nemo eſt, qui reſpondeat, ubi denique tam alto cum dilentio loquitur, ut nonniſi divinæ tres Perſonæ, quarum una tota eſt in aliâ, id poſſint intelligere, tamque ingentis arcani reddi particeps. An ſimili unquam fuerit ſilentium?

Et tamen in magno hoc ſilentio tam ſublimis, eloquentia tam admirabilis, colloquium tam perpetuum, ut nunquam ſint ſine verbo, ipſorúmque converſatio tam jucunda, ne unico quidem momento interrumpatur. Enarrantur autem res adeò raræ atque ſtupendæ, ut omnes tres divinæ Perſonæ ſummâ attentione hæreant defixæ, intelligendo hoc prodigia, unico hoc verbo expreſſa, ita ut impoſſibile illis ſit ſe vel unico momento ab hâc actuali attentione, quam impendunt, avertere, cùm ipſarum intellectus, quamvis immenſus ſit, huic totus intendat.

Cur Deus non dicat, niſi unicum verbum.

Sed unde venit, O Magne Deus, quod nunquam, niſi unicum ſolum verbum dicas? Ad nimiam redactus eſſe videris inopiam, ut dicere non poſſis niſi unicum verbum, & id dicere nonniſi unicâ vicet. Sed ecce, quod magis admirabile. Non poteſt effari niſi verbum unicum, quia ſatis facundus non eſt, ut duo enuntiet. Nobis miſeris terræ vermiculis opus eſt, plurimis uti verbis, ad exprimendam rem minimam, quam dicere volumus, quia omnia noſtra verba non ſunt, niſi voces in aëra, quæ nihil quaſi ſignificant. Loqui multum & dicere parum, non eſt facundia, ſed multa dicere paucis verbis hæc vera eſt eloquentia. Nonniſi Dei eſt, qui infinito modo eſt eloquens, unicum duntaxat verbum dicere, ad perfectiſſimè declarandum omnia, quæcunque novit, & omnia quæ dicere poteſt in omnem æternitatem. O Silentium Dei infinito modo eloquens! O Eloquentia Dei infinito modo ſtudioſa ſilentii! quis tua comprehendere poſſit mirabilia, niſi tu ſolus?

Deus eſt in perfectiſſimâ quiete & ſemper operatur.

Tertiò tandem, ſi conſideres, quomodò ſe occupent divinæ tres Perſonæ in omnem æternitatem, videbis illas in tam perfectâ quiete, ut nunquam ſe moveant, & tamen in activitate tam continuâ, ut nunquam ceſſare & deſiſtere poſſint. Eſt quies hæc tam tranquilla, ut nunquam fuerit minima mutatio, aut minimus motus in Deo, ſed

ſed nec eſſe unquam potuerit, ob infinitam ipſius plenitudinem, quæ tanta eſt, ut nunquam vel aliquid acquirere, vel aliquid perdere poſſit; Et nihilominus in perfectâ hâc quiete actiones in ſeipſo perficit, & ſemper proſequitur tam operoſas, ut his non ſolùm omnes ſuas impendat vires, ſed easdem ab ſolutè exhauriat, quantumvis ſemper inexhauſtæ maneant.

Nonne ſit actio infinito modo operoſa, illa divini intellectûs, cùm alium, non producat terminum, niſi Deum infinitæ Majeſtatis? Nonne quoque ſit actio infinito modo potens illa voluntatis divinæ, quâ Pater & Filius producunt Spiritum Sanctum, Deum ſibi in omnibus æqualem? Ecce magnas has duas actiones Dei in ſeipſo. Intellectus contemplatur divinitatem tantâ cum attentione, ut per divinam hanc contemplationem producatur Deus; Et voluntas tanto cum ardore amat Deum, ut ſimiliter producatur Deus per Magnum hunc amorem. Ambæ hæ actiones tantam requirunt vim ac virtutem, ut impoſſibiles ſint, niſi ſoli Deo, qui & omnes ſuas infinitas vires his ita debet intendere, ut nil ultra, nec quidquam aliud facere poſſit intra ſemetipſum.

Et nihil ominus nullatenus fatigantur hæ vires, cùm actiones illæ laborioſæ non ſint; nec debilitantur, nec interrumpuntur, quia ſemper manent inexhauſtæ: Ingens Miraculum, nulli comprehenſibile intellectui! Nec cuncti potentes hæ actiones in ullo interturbant perfectam quietem Dei; nec perfecta hæc requies impedit actionibus. O Deus! quanta deteguntur prodigia, quando attentè mens conſiderat, quidam in auguſto hoc divinitatis palatio inter tres perſonas divinas actitetur! Quantisque anima, tam ſublimium Myſteriorum conſideratione ſe ſæpius occupans repletur gaudiis, admiratione, felicitate! quantâque promptitudine ingens concipit faſtidium ab omni eo, quod Deus non eſt?

Occupatio animarum contemplativarum eſt, imitari ſolitudinem & ſocietatem Dei.

O mi Deus, firmiter imprime menti meæ nobilem hanc ſolitudinis tuæ adeò profundæ, & ſocietatis tuæ adeò jucundæ idæam ac imaginem; & concede, ut juxta Exemplar tuum ſuper omnia ſim amans ſolitudinis, ubi omnis mihi libertas erit tecum ſolo converſandi. Nolo autem ejusmodi ſolitudinem, quæ expers ſit ſocietatis & colloquii; hæc enim faſtidioſa, otioſa, infructuoſa eſt: Sed meam tuæ conformem eſſe volo ſolitudinem, ſemper in ſocietate, ſemper in colloquio, cum iisdem adorandis Perſonis, quæ divinæ tuæ ſolitudinis felicitatem conſtituunt ad delicias.

O bo-

O bone Deus! imprime cordi meo æterni tui ſilentii & verbi tui divini amorem, & deguſtandam mihi præbe dulciſſimam voluptatem eloquentis hujus ſilentii, non loquentis, niſi tibi in ſecreto cordis, & loquentis absque ſtrepitu, quodque verbo unico, totam effundere novit animam coram te. O quantâ me voluptate replet S. Bruno, dum omnia cordis ſui ſenſa Deus expoſuit verbo unico, cujus enuntiationem optâſſet nunquam incepiſſe, nunquam eandem poſſe finire, ſed actualiter ſemper proferre in omnem æternitatem! *O Bonitas! O Bonitas! O Infinita Bonitas!* Ingens reverà eſt ſilentium dum eò quis reducitur, ut non niſi unicum proferat verbum; Sed & magna eloquentia, quando unicum hoc verbum plus dicit, quàm ingenti plurium annorum diſcurſu poſſit explanari.

Tandem mi Deus, conſolare cor meum in ardenti illo, quo flagrat, deſiderio, inveniendi in te ſolo perfectam ſuam quietem; ſed quietem potenti illâ ſtipatam tui ipſius activitate in te ipſo, quæ illam non interturbat, ſed potius conſervat. Tu ô mi Deus, perfectam tuam invenis quietem in te contemplando, in te amando, ab æterno & in æternum! Et anima mea, quam ad tuam creâſti imaginem, anima mea, quam plaſmare voluiſti eo duntaxat nomine, ut ipſam earundem æternarum deliciarum redderes participem, perfectam ſuam requiem & ſolidam conſolationem quæreret alibi, quàm in hoc, quod omnem tuam conſtituit felicitatem ac beatitudinem. Valete vana terræ crepundia, valete creaturæ, apagite ex corde meo, & deinceps id agite, ne ſitis obſtaculo, quin liceat liberè contemplari Deum meum: Apagite & vos futiles ac inutiles, viles ac pueriles mundi affectus; eruo vos è corde meo, & nolo ut revertamini unquam in idipſum; miſſum me facite, & libertatem permittite amandi Deum meum ex totis viribus meis, quas unico hoc exhaurire libet negotio, nec reſiduas volo pro ullo alio.

O quàm verum eſt, unicam horam tum cognoſcendo, tum amando Deo impenſam, majoris eſſe impendii ac valoris, quàm omnes vanas hominum occupationes, quibus toto tempore vitæ ſuæ fuerint diſtenti! Hic anima perfectam ſuam invenit quietem, quæ ejusdem eſt naturæ cum illâ, quâ beati perfruuntur in Cœlo. Operatur hic illa in quiete ſuâ excellentius, quàm ſi Regnorum omnium mundi totius moderaretur habenas; Et tandem hic dulciſſimo demulcetur prægustu beatæ ſuæ æternita-

nitatis. Sed proprio id addiscendum est Experimento, non alterius discursu; gustando discimus gustare Deum; sed eodem addiscimus tempore, illo semel gustato, nil amplius præter ipsum gustare: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus*: O amici mei, his vobis valefacio verbis: Gustate vosmetipsi, gustate & videte quàm suavis sit Dominus.

Consultatio XI.

De Æternitate DEI.

NImis quàm magnos progressus facimus in tempore, quo fit, ut cominus æternitatem Dei nobis non liceat aspicere. Oporteret nos omnem jam elapsam remeando emetiri sæculorum seriem, & úsque ad primam temporum reverti originem, unde major nobis facultas esset contemplandi prodigia æternitatis Dei.

Qui magno navigat in fluvio, ultra centenas leucas à mari dissito, non est in statu, ut videre possit ingens hoc Elementum, vel omnia illius considerare prodigia. Siquidem, quantumvis aquam habeat in fluvio, sicut habet in mari, tam ingens tamen discrimen est inter tenuem hanc aquæ è mari exeuntis & in mare revertentis stillam, ac immensam illam aquarum omnium abyssum, ut, qui unum cognoscere ex comparatione alterius vellet, tantum absit, ut id, quod videt, ipsi serviat ad concipiendam veram idæam maris, ut multò magis ipsi noceat, cùm nulla quasi sit inter fluvium & mare facienda Comparatio. Enaviget totum fluvium, & attingat os & ostium, quo intrat in mare, & videre jam aliquid incipiet è decumano illo aquarum acervo, sed valde adhuc parum. Progrediatur ulterius, & velis passis agatur in mare, & plus jam ex illo videbit. Sed quando pleno jam itinere supra immensam illam fluentis Chrystalli provectus fuerit molem, quidquid faciat, videbit quidem plurimum, sed totum ac integrum prespicere aut prespiciendo emetiri nunquam poterit. Eâ ferè ratione res agitur cum tempore & æternitate.

Tempus est parva durationis stilla, exiens è magno æternitatis oceano, ut illuc revertatur.

Quid omnia nostra sunt tempora, nisi parva durationis stilla, quæ egreditur è sinu magnæ æternitatis Dei, & fluit, vel potius torrente citius currit, ut in eundem, unde exivit, sinum re-

vertatur. Nos, qui tantum jam fecimus progressum in tam longâ sæculorum nos præcedentium serie, quomodò aspicere poterimus originem, unde illa exierunt? Revertamur úsque ad originem, ubi nulla adhuc fuêre sæcula, nec anni, nec menses; quando multus quasi infans erat sex adhuc dierum; quando Protoparens noster extractus fuit è profundæ hujus æternitatis abysso, uti languebat in nihilo, ut primus omnium conscenderet navigium vitæ, supra ingentem hunc temporum omnium profluentem, qui fluxit úsque ad nos, & jam jam dorso suo impositos portavit tot millionum milliones hominum in æternitatem, quò incredibili celeritate se se agit præcipitem.

Dubium non est, quin primus homo, qui adstiterat ostio maris, id est, januæ æternitatis; Cum nondum, sicuti nos habemus, imaginationem habuerit refertam & sæculis, & annis, & diebus, quorum nihil adhuc viderat, longè aliam, nempè multò majorem nobis cognitionem habuerit circa æternitatem Creatoris sui: Siquidem tam vicinus ipsi erat, ut posset ipsam attingere digito, si ita loqui licet, vel saltem illuc suos ejaculari oculos ad aspiciendum illam & formandum sibi de illâ perfectissimam idæam ac effigiem, cum Creator ipsius, qui formaverat ipsum velut exquisitissimum divinarum manuum suarum opus, vel quasi artis suæ daturus experimentum, nobilissimâ ipsum dotaverit & ditaverit animâ, Capacissimo insuper intellectu ac ingenio acerrimo, cui velut thesauro ditissimo, omnia incluserat genera scientiarum, ut tum Doctor, tum Communis parens esse posset posteritatis suæ.

Dubitari non potest, quin fuerit hominum sapientissimus; inter scientias tamen, quibus fulgebat, excellentissima erat, quam habebat de Creatore suo. Experientiâ quasi doctus cognoscebat adorandas ipsius perfectiones; ipsius omnipotentiam, unde actualiter suum accepit esse; infinitam ipsius bonitatem, à quâ tantis accumulabatur beneficiis, cùm ipsum miserit in possessionem totius hujus magni naturæ palatii, quod deditâ operâ pro ipso condiderat; ipsius æternitatem; ex quâ nasci & progigni videbat annos suos: Dici namque potest, vitam Adami esse quasi filiam progenitam æternitatis Dei. Et primum vinculum, quod factum est inter tempus & æternitatem, fuit in personâ hujus hominis, in quo Deus conjungere voluit animam spiritualem & æternam, cùm corpore materiali, quod dependet à tempore. Ex quo deducere possu-

possumus ipsum sublimiorem cognitionem accepisse de æternitate DEI, quàm quemvis alium hominem. Ad quem igitur confugiemus meliorem informationem accepturi circa id, quod scire nobis concessum est de sublimi hoc argumento? *Interroga Patrem tuum & dicet tibi*: Interroga sapientissimum hunc & antiquissimum è Patribus, & ipse te instruet: Et hæc Consultatio inter te & ipsum fiat. Quid ergò nôsse cupis de æternitate DEI?

Deut. 32.

ARGUMENTUM.

1. *Quid concipere possimus de æternitate DEI.*
2. *Bonus usus & fructus ex hâc cognitione eliciendus.*

Articulus I.

Intellectus noster est nimis parvus ad concipiendam æternitatem Dei.

MIrabilis & insolentis omninò naturæ est nobis intellectus. Ex unâ parte non est contentus omni eo, quod est finitum, hoc enim nimis parum est ipsi. Ex alterâ parte capere & comprehendere non potest, quod est infinitum; hoc namque est nimium pro ipso. Unum distinet & remoratur ipsum, nunquam non relinquens aliquod vacuum, quo torquetur, & fastidium, quo affligitur. Alterum incassum cruciat & vexat ipsum, dum factâ quasi vi impellit ipsum, ad cognoscendum id, quod ipsi est incomprehensibile. Benè dilectus Discipulus affirmat: *Major est DEUS corde nostro*; & ipsius æternitas major est intellectu nostro. Invanum dilatamus cor nostrum, nunquam amabimus ipsum, quantum est amabilis; Et frustra vel extendemus, vel intendemus omnes intellectûs nostri vires: nunquam enim comprehendere poterimus magnitudinem essentiæ ipsius, nec cogitationibus nostris ipsius æternitatem complecti.

1. Joh. 3.

Sanctus Augustinus aspiciebat ipsum vel ut formidandam quandam abyssum, coram quâ intellectus humanus contremiscat præ timore, non audens ipsam aspicere in facie, ne fortè se videat oppressum ab ipsius Majestate, eâ ferè ratione, sicut oculi obducunt suas palpebras, haudquaquam ausi fixè aspicere flammantem solis rotam: unde dicebat decimo Confessionum suarum libro: Quis tenebit cor hominis, & figet illud, ut paululùm stet, & paululùm rapiat splen-

ſplendorem ſemper ſtantis, & compararet cum temporibus nunquam ſtantibus, & videat eſſe incomparabilem?

Differentia temporis & æternitatis.

Tempus nos viſitat duntaxat tranſeundo, abs eo, quod vel unico momento ſiſtat, ſeque figat, more fluminis nunquam non currentis; æternitas immobilis & inconcuſſa manet ſicut terra in fluminis medio. Tempus omnes ſuas partes ſeparatas habet, quæque invicem ſtare, ſeque compati non poſſunt; aliæ namque pellunt alias, aliæ jam ſunt præteritæ, aliæ adhuc ſunt futuræ; Et nihil præſens eſt in tempore, niſi unicum ſolum indiviſibile momentum: æternitas non habet partes, ipſa tota ſimul eſt & indiviſibilis, nihil habet præteriti, nihil habet futuri, omnia ſunt illi præſentia. Tempus nonniſi rebus perituris connectitur, illas devorat, illas paulatim & ſucceſſivè conſumit: æternitas connectitur nonniſi rebus ſolidis & invariabilibus, quæ perire nunquam poſſunt. Hinc dici poteſt, quod tempus è ſinu nihili egreſſum, non venerit in hunc mundum ad comitatum exhibendum Creaturis ex eodem ſinu egreſſis, niſi ut majorem illarum partem, in illum, unde exiêrunt, ſinum reducant: ſed æternitas, quæ originem ſuam trahit è ſinu DEI, non demittit ſe ad nos, niſi ut nos ad ſe elevet & attollat. Denique id, quod nuncupatur tempus, aliud non eſt, niſi ſucceſſiva duratio rerum caducarum, quæ finem ſortiri debent: ſed æternitas eſt duratio conſtans & invariabilis rerum, quæ nunquam finientur. Sic tempus & æternitas in nullo conveniunt, & tantum abeſt, ut aliquam inter ſe habeant ſimilitudinem, vel una menſurari poſſit per aliam, ut potius maximam inter ſe gerant oppoſitionem.

Impoſſibile eſt, metiri æternitatem per tempus.

Nimium quantùm nobis conſtat, quid ſit tempus, ad hoc, ut benè conſtare nobis poſſit, quid ſit æternitas: ſumus namque aſſueti concipere durationem alicujus rei, velut longam annorum fluentium, ſeque continenter ſequentium ſeriem; nec comprehendere poſſumus, quâ aliâ ratione eſſe poſſit magnæ & diuturnæ durationis. Et inde venit, quod æternitatem nobis ob oculos collocando, multiplicemus millionum milliones ſæculorum: Et hâc ratione nunquam concipiemus ipſam; Eò quod tempus non ſit, quo menſuretur æternitas, ſed potius, ubi primum poſueris tempus, ibi amplius æternitas non ſit; & quantò plus temporis poſueris, tantò minus futurum ſit æterni-

tatis;

tatis; & quam primùm posueris æternitatem, nihil amplius futurum sit temporis. Tempus profectò idonea mensura non est, nisi rerum temporalium, sicut sola æternitas mensura est rerum æternarum.

Tempus nos devorat.

Si inquirere liceret ætatem DEI, diceretur: Hæc est Æternitas. Sed si inquiratur ætas hominis; accipitur aliqua temporis portio ad illam mensurandam, & dicitur: habet tot vel tot annos. Sed quid hoc sibi vult: habet tot vel tot annos? Est dicere, quod plures annos non habeat. Si dicas, quod habeat triginta vel quadraginta annos, vis dicens quod temp⁹ jam devorarerit magnam hanc vitæ suæ portionem. Ætas hominis, qui quadraginta annos habet, aliud non est, nisi ipsummet ipsius esse, mediâ ex parte jam devoratum à tempore; Et quando dicitur, hominem attigisse ætatem perfectam, est dicere, ipsum plus non esse, nisi semihominem; siquidem vix illi superstes erit tantundem durationis sui esse, quantum ex eo jam perdidit. Tertullianus dicebat: *Temporis immensa gula, quidquid omni ævo hausit, evomet.* Eheu! quàm stupidi, quàm insensati sumus? Hæremus in gutture, & sub dentibus ferocis hujus bestiæ nos devorantis & perpetuò consumentis, abs eo, quod contra ipsius sævitiem defendere nos possimus. Non cogitamus, nisi quomodò consumamus tempus, quod nos consumit, nosque recreemus, dum oporteret nos gemere. Nonne saltem deberemus abs intermissione oculos, manus & cor elevare versus æternitatem, & contra ipsius ferocitatem, DEI implorare auxilium, more Apostolorum in periculo clamantium: *Domine salva nos, perimus.*

Tertull. de resur. carnis.

Matth. 8.

Deus non habet, nec diem, nec horam durationis.

Anima, quæ captivam se videt hic in terris sub Tyrannide temporis, majus non habet solatium, nisi quod oculos attollat & intueatur æternitatem Dei sui, aspiret ad illam, & vehementer ac ardenter desideret dulcissimam ipsius possessionem sibi promissam, quamprimùm ex unguibus temporis fuerit erepta. Sed quid est amabilis hæc DEI æternitas? Aliud non est, nisi esse ipsius Divinum, permanens & invariabile, quod nunquam incepit, & nunquam finietur. Ne comprehendere contendas hanc æternitatem; Infinitè major est intellectu tuo, nec cogitationes tuæ, nec verba tua unquam assequentur ipsam. Si exprimere volens infinitam ipsius magnitudinem, dicas, quod complectatur centies millenos milliones annorum,

nihil dixisti. Si rem melius explanaturus dicas, quod constringat in se tot centies millenos milliones sæculorum, quot atomos habet aër, quot plantulas alit terra, quot sabuli grana numerat mare, adhuc dixisti minus, & quantò magis hâc processeris viâ, tantò minus appropinquabis ad concipiendam æternitatem Dei; siquidem tantum abest, ipsam complecti sæcula, ut nec annos, nec dies habeat; sed præsens solummodò instans.

Deus nec est senex, nec est juvenis.

Sed nonne DEUS, cùm æternus sit, valde senex erit? si senectutem ipsius metiaris ex præteritâ jam duratione sui esse, respondeo, ipsum tam senem non esse, quàm sit infans unius Diei. Siquidem hic jam numerat viginti quatuor horas vitæ suæ præteritas, Deus aute nec unicum vitæ suæ momentum quod sit præteritum. Sed cùm æternus sit, nonne longo adhuc durabit tempore? si per hoc quærere intendas, quantum adhuc ex duratione sui esse, ipsi desit, respondeo tibi, tantum ipsi non deesse, quantum deest viginti quatuor annorum seni, adeoq; tamdiu non duraturũ, quandiu durabit ipse; siquidem hic aliquos adhuc sperat annos, vel aliquos menses, vel saltem aliquos adhuc dies, quos nondum habet; sed DEUS nihil exspectat futuri pro duratione sui esse; nunquam habuit, nec unquam habebit, nisi unicum instans esse sui.

Deus nunquam fuit, non erit, & etiam non est. lib. 5. de Divin. nom.

Hinc est, quod divinus Areopagita mysteriorum hoc reliquerit effatum, quod simplicibus foret scandalo, sapientibus, est admirationi: *DEUS neque erat, neque erit, magis autem neq; est.* Admirabile profectò Verbum: Nam dicere, quod Deus nunquam erat, adhuc facile esset captu, cùm hoc significet aliquid præteritum, in DEO autem præteritum nihil sit: similiter dicere, quod DEUS nunquam erit, nullam quoque in credendo patietur difficultatem, cùm hoc insinuet aliquid futurum, in DEO autem futurum nullum inveniat locum. Sed dicere, quod DEUS etiam non est, in admirationem nostrum raperet intellectum, nobisque magna videretur blasphemia, nisi id exposuisset Sanctus Augustinus dicens, verum esse, quod DEUS non est in tempore præsenti, cùm hoc non sit nisi unicum momentum, quod tam citò fluit, ut, quamprimùm advenerit, mox effluxerit; Verùm ipse est in alio momento præsenti, non nostri temporis, sed illo æterniattis, quod nunquam effluet, nec transibit.

Deus est, fuit, & semper erit.

Et tamen in alio sensu verum est dicere, quod DEUS erat, & semper erit: Hic modus loquendi magis quoque conformis est nostro modo intelligendi; si qui-

quidem per hoc insinuare volumus, quod DEUS fuerat à Creatione & ante Creationem mundi, quod semper sit actualiter per omnia sæcula, quodque semper futurus sit post finem omnium sæculorum, non quod aliquid præteriti vel futuri sit in DEO; sed quod præsens momentum æternitatis ipsius, quamvis sit indivisibile, ita sit extensum, ut includat in se omnes temporis nostri differentias, præteritum, præseus, futurum, quodque illas infinito modo absque ulla transcendat limitatione. Quàm admiranda DEI Bonitas! Non dedignatur æternitatem suam nostris admiscere temporibus, ut illorum sustentet imbecillitatem, ut nos portet in sinu suo, ut nos animet ac exstimulet bonorum aspectu æternalium, quæ cuilibet temporum nostrorum momento, quod fideliter DEO fuerit impensum, præparat; Et super omnia, ut omnibus operibus nostris, si volumus, cogitationes de æternitate velut comites adjungat.

Tres perfectiones quas dare possumus actionibus nostris aspiciendo æternitatem Dei.

An nôsse cupis, quâ ratione maximum trahere possis emolumentum ex aspectu æternitatis DEI, sub quâ omnes nostri fluunt & diffluunt dies? Considera ipsam tres admirandas habere perfectiones, quas dare & conferre possis omnibus operibus tuis. Prima est, quod includat in se omnes temporis differentias, præteritum, præsens, futurum, in præsenti momento; ita ut Creatio mundi, & extremus Judicii dies, & passio Redemptoris, & omnia hominum opera, quæ fuerunt, vel quæ unquam erunt, ipsi tam sint præsentia, sicut ipsi præsens est, illud, quod actualiter fluit, momentum. Secunda est, quod sit constans, invariabilis & semper eadem, abs eo, quod subjecta sit alicui mutationi. Et tertia est, quod ipsa tota integra correspondeat cuilibet momento vitæ nostræ, cùm respondere non possit ex parte, eo quod simplicissima sit & indivisibilis ac partes nullas habeat.

O si firmiter menti tuæ imprimeres magnam hanc DEI æternitatem, illamque attento revolveres animo, sanè similitudinem ejusdem omnibus conferres operibus! Nonne posses inprimis, sicut æternitas DEI includere omnes differentias temporis in unico præsenti? Nolo, mi DEUS, ut quidquam præteriti, aut quidquam futuri sit in constanti voluntate, quâ totus tuus esse, qua te amare, tibi servire, tibi fidelem me exhibere in omnibus desidero, sed omnes bonas voluntates, quas unquam habui, quas adhuc habeo, quasque habere potero usque

que ad ultimum vitæ meæ momentum, illas jam nunc possideo: nolo, ut affectus cordis mei paulatim & successivè stilent, sicut temporis instantia, unum post alterum; sed omnes simul junctos, unitos ac præsentes esse volo cordi meo, haud aliter, quàm præsentes sunt ipsi DEO. O mi DEUS, cùm æternam creaveris animam meam, fac ut & ipsa, sicut æternitas tua, nihil habeat præteriti, nihilque futuri, sed omnia bona sua habeat simul, & nunquam non præsentia: *Tota sit simul & perfecta possessio.* Anima, quæ constantem hanc conservaverit voluntatem, sicut in suâ essentiâ, ita & æterna erit in suâ operatione.

Boëtius.

Secundò nonne poteris te, velut DEI æternitas, reddere invariabilem & semper eundem, constanti resolutione, te nunquam amplius immutandi? Si vixeris secundùm tempus, vita tua aliud non erit, quàm continua & non intermissa series inconstantiarum & immutationum, & tempus deludet te, ac devorabit omnia, & tandem nihil invenies in manibus tuis. Sed si vivere volueris secundùm æternitatem, ut tandem in æternitate vivere valeas, memineris ipsam invariabilem esse, & potius subvertendos cum terrâ Cœlos, quàm ipsam in minimo immutandam. Animæ alacriter aspiranti ad æternitatem Dei sui, adnitendum est, ut ita firmiter secum statuat, & in hâc animi sententiâ perseveret: Ego sum æterna & in omnem æternitatem unicè me DEO devoveo, cujus esse volo; nata non sum pro temporis inconstantiâ, velut res caducæ ac perituræ: Aspectus æternitatis conservat perseverantiiam & perseverantibus disperitur coronas.

Sed nonne tertiò poteris efficere, ut omnia instantia temporis tui respondeant æternitati DEI, si fueris in hoc fidelis, sicut omnibus instantibus tuis respondet æternitas DEI? Siquidem Magnus Apostolus Paulus nobis asseverat, nec unicum quidem momentum esse vitæ nostræ, quod non sit prægnans æternitate, quam nobis aliquando infallibiliter pariet, sive beatam, si conceperit ex bono semine, sive miseram ac infelicem, si conceperit ex semine malo. *Momentaneum hoc leve æternum pondus operatur.* O momentum, ô æternitas, quàm arctum & forte inter vos est vinculum! si hoc vitæ meæ momentum replevero magno quodam crimine, certus sum, aliquando id mihi parituram æternitatem infelicem; imò totam quandam ac integram æternitatem, cùm par-

partem duntaxat illius parere non possit, eoque partes hæc nullas habeat. Verùm si hoc momentum vitæ meæ aliquo replevero bono opere, velut actu amoris DEI, actu contritionis de peccatis meis, actu Eleemosynæ, actu humilitatis, patientiæ, mortificationis; certus sum, pariturum id mihi æternitatem quandam beatam; & quot instantia ejusmodi bono opere plena fuerint, tot quoque æternitates beatas necessariò inde emanaturas.

Quanti momenti sint omnia momenta vitæ nostræ.

Itane omnibus momentis vitæ nostræ negotia agimus æternitatis, sive beatæ sive miseræ, & nunquam de his cogitamus? Itane, cum tanti sint ipsa ponderis, nos minus ipsa ponderamus, quàm si emendus foret pugillus terræ, brevissimo tempore iterùm deserendus? Ubi est lumen oculorum nostrorũ? Quid nostra agit fides? An obdormiscit ratio nostra? Certè certè, nōne prorsus insensati sumus? si unicum perdidero momentum, abs eo, quod boni quidpiam conficiam operis, beatam quandam perdo æternitatem; Et hanc jacturam tam parvi facio, ut ne quidem de ipsâ cogitem: Nonne ergo totus sim stupidus! Eheu! tam facili negotio locupletare nos indies possumus pluribus coronis æternis, quot nempe vitæ nostræ momenta repleverimus, bono quodam opere, sive externum illud sit, sive internum; Et spreto immenso hoc lucro, consumimus nos, torquemus nos in coäcervando pulvere ac luto, quod quantocyus nobis denuò relinquendum erit. Et omnes quasi sic vivunt, quos in cassum de lugubri hoc admonebis abusu, nec ad monendo quidquam efficies, ut in se reversi, suam agnoscant cœcitatem.

Quæ consternatio in morte? Quis stupor & horror? quando videbimus tot pretiosorum vitæ nostræ momentorum milliones, inanes omninò & vacuos, utpote consumptos in otio ac inertiâ: tot milliones aliorum nonnisi refertos crepundiis & rebus frivolis ac futilibus; & iterùm tot aliorum, nonnisi plenos mendaciis ac vanitatibus id est, infinitis vanis mundi occupationibus, quibus omne conterere tempus conscientiæ non vertitur, cùm persuasum sit animo; ipsas carere peccato? Ah! quid parient nobis omnia hæc momenta, nisi dolores, dolores, acerrimos dolores, dilaniaturos corda nostra, nosque inducturos ad maledicendam millies cœcitatem nostram; sed dolores inutiles, quos portare oportebit per omnem æternitatem ceu maximum tormentum in cordibus nostris, eo quod portare noluerimus

æternitatem DEI brevissimo vitæ nostræ momento, ceu maximam nostram felicitatem in animo nostro. *Annos æternos in mente habui.*

ARGUMENTUM.

1. Quod æternitas DEI habere non possit neque principium, neque finem.

2. Quod exinde trahere possimus efficacia motiva ad laborandum solidè pro salute nostrâ.

ARTICULUS II.

Deus non scit nec principium nec finem æternitatis suæ.

QUæro ex hominibus quempiam, quid dicere mihi possit ortum ac finem æternitatis DEI, & homo non est, qui hujus habeat cognitionem. Quæro idipsum ex Angelis cœli, & interrogo Cherubinos, qui scientiæ possident plenitudinem: Edocete me principium ac finem æternitatis DEI mei; sed nec ullus illorum, rei hujus gerit notitiam. Ipsum tandem consulo DEUM, qui omnem luminum æternorum complectitur immensitatem in intellectu suo: ostende mihi, mi DEUS, initium ac finem æternitatis tuæ; & dicit mihi, seipsum nescire, eo quod reverà nullum omninò habeat, nec unquam habere possit. Perfectæ æternitatis essentia est, non habere, nec principium, nec finem, nec successionem, nec mutationem aliquam, sicut essentia temporis est, habere principium, finem, durationem successivam, & nunquam esse in eodem statu, *& nunquam in eodem statu permanet.*

Probatur æternitas Dei, ratione.

Si per impossibile esse Dei nō esset absq; principio & fine, non foret Deus; Et ecce quàm facile sit hujus rei evidentē facere demonstrationem, solo lumine rationis nostræ naturalis. Si Deus incepisset esse, postquam esse non habuit, necessariò debuisset illud accepisse ab alio, qui hoc ante ipsum habuit, siquidem nihil potest producere seipsum; aliàs enim deberet esse, antequam esset, quod est contradictorium & prorsus impossibile. Si accepit esse ab alio, interrogo, an hic alius esse suum habeat à se ipso absque principio, si dicas, quod habeat à seipso, dico, quod hic sit DEUS. Quod si dicas, ipsum esse suum accepisse ab alio, iterùm interrogo, an hic alius esse suum habeat à seipso, absque principio, an autem id acceperit à quopiam alio; si habeat à seipso, est Deus, si habeat ab alio, eadem semper redit quæstiò, an hic id habeat à se-

à ſeipſo, vel id acceperit ab alio. Sicque daretur proceſſus in infinitum, qui defatigato per importunas haſce quæſtiones animo, obſtinatiſſimum quemq; tandem fateri cogeret, neceſſariò admittendum eſſe primum aliquod ens, quod eſſe ſuum non acceperit ab alio; aliàs non eſſet ſecundum, nec tertium, nec quodvis aliud: Et dicere, quod non ſit primum aliquod principium exiſtens à ſeipſo, hoc eſſet negare omnia entia.

Magis evidenter probatur æternitas Dei.

Adjunge primæ huic demonſtrationi ſecundam, quæ mihi magis evidens, magisque conſtringens adhuc videtur. Neceſſariò dicendum eſt, exiſtere aliquod Ens primum, neceſſarium, infinitum, æternum, quodque ſit à ſeipſo; vel ſi tale non eſt, ergò eſt aliquod non Ens neceſſarium, infinitum, æternum, quod excludat & expellat Ens infinitum ſibi oppoſitum, impoſſibile enim eſt negare unum, abs eo, quod admittatur alterum. Ah! quid eſſet, ſi admitteres aliquod non Ens, neceſſarium, infinitum, æternum? Neceſſariò ſequeretur, quod illud non Ens occuparet omnia, cùm eſſet infinitum; quod occuparet æternaliter cùm eſſet æternum, quod expelleret neceſſariò omne genus Entis, cùm eſſet neceſſarium; ſicque non eſſet, nec DEUS, nec mundus, nec Creator, nec creatura, nec aliquid aliud, quod eſſe haberet; Certum enim eſt, quod eſſe, & non eſſe, Ens & non Ens, abſolutè ſint incompatibilia. Jam experientia nobis demonſtrat, plura dari entia poſitiva; verum ergò eſt, non dari aliquod non Ens infinitum, æternum, neceſſarium, quod excludat omne genus entis; ideoque ex adverſo concludendum eſt, dari aliquod Ens infinitum, æternum, neceſſarium, quod ſit à ſeipſo, & principium non habeat. Et in hoc conſiſtit æternitas DEI, quod principium habere non poſſit.

Quàm admiranda dignitas animæ, quæ novit eſſe ſe opus DEI æterni, ac tantâ locupletatam felicitate, ut in magnam hanc Entium abyſſum, & idem ſine principio principium, unde exivit, in omnem ſit reverſura æternitatem! quanta ipſi gloria, nôſſe, quod ab æterno concepta ſit in ipſius idæis, quod cogitaverit de ſe, quod conſilium inierit formandi ſe ad ſuam ſimilitudinem! Sed quantus gaudiorum ipſi cumulus, nôſſe: Ipſe me amavit ab inſtanti æternitatis ſuæ, & tunc, ubi primùm amavit ſeipſum, cùm jam tunc mihi benê voluerit; ſed amavit me

me amore tam actuali, tam forti, tamque efficaci, sicuti tunc, quando misit mihi Filium suum unigenitum in terram, sicuti tunc, quando sacrificiavit ipsum pro me in Cruce; & sicuti tunc, quando ipsum mihi dedit in Sanctissimo Sacamento; & sicuti tunc, quando ipsum mihi dabit ceu possessionem æternam in regno suo, eoquod nunquam aliquam suscipere possit mutationem.

Amor, quo Deus nos amat, est æternus.

Itane, mi Deus, constringere te mihi voluisti amore tam æterno, quàm sit esse tuum, quod nunquam incepit, quod nunquam finietur, quod nec unico interrumpetur momento? Itane, mi DEUS, ex amore tam potenti, tamque efficaci, ut reddiderit te prodigium bonorum tuorum, tuique ipsius, dedisti mihi omnia; quæ dare potuisti abs ullâ exceptione, eoquod te ipsum dederis mihi? Sed ad quantum te impulit excessum hic amor æternus, quo ex bonitate tuâ prævenisti me? Ah! fecisti pro me, quod pro te ipso non fecisti; mortuus es pro me, propriam tuam pro me sacrificâsti vitam, abs eo, quod ullum ex hoc exspectares emolumentum; totum id meo inserviebat commodo. O infinitum amorem, qui possibilis non est nisi infinitæ DEI Bonitati! Et tu amâsti me amore hoc ab æterno, semper actualiter, absque eo, quod Sacræ hæ flammæ imminuerentur unquam, aut vel unico elanguescerent momento.

Sed quem tibi reddidi amorem in recompensationem amoris tam perfecti? quem amorem, parvulis duntaxat quibusdam transvolantibus momentis durantem, pro magno hoc amore totius æternitatis tuæ? Nonne debuissem incepisse ab æterno amare eum, qui me amavit ab æterno? Verùm sepultus tum eram in nihilo, non cogitatam tum vivere tibi & pro te: Et tu jam cogitabas, jam volebas mori pro me, ex amore erga me; Nonne ergò debuissem incipere saltem amare te ab instanti, quo esse cœpi, sicut tu amâsti me ab instanti æternitatis tuæ. Ah! quot vitæ meæ avolârunt & evanuerunt anni, quibus non cognovi te, quibus non amavi te, quibus ne quidem cogitavi de te? Væ primæ meæ ignorantiæ; præventus eram amore æterno, & hoc ignorabam. Tenebris obvolutus vagabar in medio magni hujus luminis, illuminantis omnem hominem venientem in hunc mundum, & oculos illi conspiciendo non habebam; totus eram glacies, in medio flammarum magni hujus amoris æterni, cujus portabar in sinu: *Quis ex vobis poterit habitare* Isa. 33.

eum ardoribus sempiternis? quomodò vivere poteram in æternis his ardoribus, abs eò, quod aliquid exinde sentirem?

Reprehensio animæ non amantis Deum.

Denique, mi DEUS, illuminâsti me, & cognovi te, sed cognovi te nimis serò, qùam vellem cognovisseme ab æterno? locutus es ad cor meum, & incepi respondere tibi & amare te; Sed amavi te amore tam debili, tamque infirmo, ut nihil fecerim pro te; qui fecisti omnia pro me. Tu attraxisti me, & ego incepi sequi te; sed gressu tam lento secutus sum te & incessu tam fracto, ut nunquam assecutus sim te, qui cucurristi ut nigas viam tuam, descendens ab æternitate tuâ ad tempus, & de Cœlis in terram, ut quæreres me. O infinita bonitas, quomodò possem venire ad te, nisi potenter attraheres me? quomodò amare te possem amore æterno, semper actuali & invariabili, nisi è medio temporis eruas me, ubi habere non possum æternitatem hanc, ut ad tuam me transferas æternitatem, ubi temporis mutationibus non amplius subjectus ero. Ita mi Domine, ibo aliquando, introibo in æternitatem tuam; & ibi amabo te amore æterno, qui nunquam inter rumpetur, finietur nunquam: Nam sicut verum est, æternitatem tuam non habere principium; sic verum quoque est, ipsam finem non habere.

Cœcus qui conatur videre lumen de nocte.

Cùm verum sit, quod æternitas DEI sit instans quoddam indivisibile, quodque ipsius principium, ipsius duratio, ipsius finis, & omne id, quod in ipsâ nobis imaginari possumus, sit res quædam simplicissima: hinc dixisse, quod non habeat principium, est quoque dixisse, quod non habeat finem. Verùm id capere nos prohibet intellectûs nostri imbecillitas, quod probè intelligens Sanctus Gregorius hoc effatum calamo expressit: *Cùm homo in tenebris positus, de Æternitate disserere cupit, cœcus de luce loquitur.* Cœcitas ipsius naturalis & tenebræ ipsum circumdantes, sunt ipsi duplici obstaculo: Et nos in cognoscendâ æternitate DEI gemino hoc involvimur impedimento. Nam ex unâ parte intellectus noster, qui finitus est, capax non est, ad comprehendendam illam, quæ est infinita; Et ex aliâ parte ita successioni temporis immersi sumus, illiusque idæas tam profundè animo impressas gerimus, ut de æternitate cogitare non possimus, quin eam nostris accommodemus temporibus, eo quod hic noster intelligendi sit modus.

Moral. l. 27. c. 25.

Ecce quare imaginemur nobis velut duas partes in æternitate DEI, unam, quæ præcessit creationem mundi, quasi jam illa esset præterita; alteram, quæ sequetur mundi durationem, quasi illa adhuc esset ventura. Et inter duas has æternitatis partes diffluere videmus omne nostrum tempus, & concipimus essentiam DEI, quasi frueretur actualiter duratione, quæ ab uno ad alterum sæculorum nostrorum terminum se extendat. Sed tenuitas intellectûs nostri est, quæ aliâ ratione nos rem concipere non permittit; reverà enim æternitas DEI infinito modo transcendit omne nostrum præteritum, nostrum præsens, nostrumque futurum, & omne, quod imaginari nobis possumus: Nihilominus, cùm res concipere debeamus secundùm nostrum intelligendi modum, ponamus id, quod præcessit creationem mundi, esse velut initium æternitatis DEI, & id, quod mundi durationem sequeretur, esse velut finem magnæ hujus æternitatis; jam vidimus, impossibile esse, quod esse DEI habuerit unquam aliquod principium, tum ob necessitatem primi hujus principii, tum ob impossibilitatem absolutam privationis hujus primi principii, sine quo nihil esset, nisi nihillum universale.

Impossibile, quod esse Dei habeat finem.

Jam dico, magis adhuc impossibile esse, quod esse DEI habeat unquam finem, nam quid esset DEUS, qui finire & cessare posset esse DEUS? melius foret, quod incepisset esse DEUS, ut nunquam esse cessaret. Et tu ipse, si electio penes te fuisset, nonne incipere maluisses hodie, ut nunquam cessares, quàm fuisse ab æterno, ut finem faceres in præsenti & nunquam amplius esses? plus adhuc dico, neminem esse bonâ ratione præditum, qui non mallet simpliciter esse homo, hodiernâ incipiendo die, ut nunquam hic esse desinat, quàm fuisse DEUM per omnem æternitatem, quæ præcessit præsens momentum, jamque desinere esse illum, & deinceps nunquam amplius aliquid esse: tam miserabilis est res, suum esse perdere & dilabi in nihilum.

Et hæc miseraria tantò major foret, quantò essendi thesaurus, quem finiendo perderes, foret pretiosior; & ob hanc solam rationem verum esset dicere, quod, si per impossibile DEUS finire & aliquando cessare posset esse DEUS, ex unâ parte infinito modo beatus esset ob præsentem possessionem divinitatis suæ; sed simul quoque infinito modo miser & infelix, velut ille, qui aliquando finire & perdere deberet in perpetuum

um tantam suam felicitatem, sic DEUS non esset DEUS, si desinere posset aliquando, & sicut nemo ipsi dare, sic nemo ipsi tollere potest suum esse: cùm enim sit ens à seipso, & necessarium ab æternitate, hinc etiam semper erit Ens necessarium à seipso in eâdem hâc æternitate: & ideò necesse est, ut, sicut ipsius æternitas est absque principio, sic quoque necessariò sit absque fine.

Æternitas nobis videtur pulchrior, quod non habeat finem, quàm quod careat principio.

Et hæc æternitas, quæ nunquam finienda est, nos magis allicit, quàm illa, quæ nunquam incepit. Et nos, quando aspiramus ad beatam æternitatem DEI, non aspiramus ad illam, quæ præcessit creationem mundi, quamque aspicimus velut jam præteritam; sed ad illam, quæ sequitur durationem mundi juxta nostrum concipiendi modum, quæque nunquam finienda est: hæc nos allicit, hanc anhelamus, ad hanc suspiramus, desiderantes beatitudinem, quæ nobis nunquam possit auferri; Et si crederemus illam fore finiendam, destitueremur animo in tolerandis laboribus, ad acquirendam ipsius possessionem; si quidem bonum aliquando finiendum, cujuscunque sit præstantiæ, dignum non est, ut requiratur. Si DEUS meo permisisset arbitrio, vel possidendi propriam ipsius divinitatem per centies millenos annos, cum conditione, ut post hæc mihi adimeretur, & ego in perpetuum illâ privatus manerem: vel possidendi unicam solam ipsius gratiam, cum conditione illam nunquam amplius perdendi, perferrem omninò gratiam hanc æternam, transitoriæ illi divinitati. Siquidem quid prodesset mihi ad tempus bonum illud infinitum possedisse, si privatus illo forem in æternum; nisi ad æternum mihi conciliandum tormentum, dolorem, mœrorem ac amarorem infinitum, ob privationem æternam boni infiniti?

Stoliditas est adhærere rebus, quæ finiuntur.

Verùm si ita habet, quomodò possibile est, homines lumine rationis præditos, quinimò homines Christianos lumine fidei imbutos, dies noctesque laborare, seque torquere pro terrenis quantocius interituris! Habeas, quidquid optare poteris, possideas solus omnia mundi bona; habeas solus omnes honores, quibus totum te universum condecorare potest; innates ingenti pelago voluptatum omnium, quibus cordis tui desideria inhiant; transcendas omne id, quod est possibile, & per magnum quoddam impossibile colloces divinitatem in ordine rerum temporalium, illamque possideas, ita ut per aliquod tempus DEUS sis; quæro ex te: An tempus hoc nunquam finietur? finietur procul dubio: centenis

centenis duret annis, quod plus est, quam vita tua durare possit: sed post omnia finietur, seque veniendo auferet tibi tua bona, tuas voluptates, tuos honores, tuam divinitatem, & omne tandem, quod est temporale: quid tibi residuum erit? nihil ex omnibus; sed universalis omnium privatio & purum nihil quamdiu durabit apud te hæc privatio? Ah! ictus hic mortis est, durabit in æternum? Ah! quid est in æternum? Id est, nunquam habebit finem. Eminus, quantum tibi placuerit, emitte cogitationes tuas, ulterius adhuc extende, longius progredere, perrumpe & penetra usque ad fundum ingentis hujus abyssi, & residua tibi adhuc erit æternitas, cujus nunquam videbis finem. Verùm si hic te aspectus affligit, in alteram partem tuos verte oculos, & considera, quàm fueris felix tempore vitæ tuæ; tantas habuisti facultates, tantos honores, tantas voluptates; ex omnibus quid tibi defuit? Eras DEUS ipse horum reminiscere, teque consolare.

Aspectus boni amissi cruciat nos semper.

Ah! non consolatur hoc me, sed potius excruciat: quid enim modò mihi prodest tam brevis possessio, quam privatio sequitur æterna? Sed omnia hæc centenis possedisti annis, nonne hoc longum sit spatium? Non elapsi, centum anni non longum sunt spatium; sunt minus uno die, minus unâ horâ, minus unico duntaxat momento, quia amplius non sunt. Sed nonne vides, omne, quod temporale est, tandem desinere in nihil, teque cùm animam æternam habeas, procurare ipsi debere beatitudinem æternam? Nonne vides, Deum ipsum, si finem accipere & desinere posset, in possessione propriæ suæ Divinitatis, miserum fore ac infelicem? Nonne igitur unicè adhærescere deberes bonis æternis nullâ unquam metâ terminandis? Cur tantum te affligis pro rebus tot perituris, quæ tam immensis tibi stant laboribus, quæque non nisi æternum nihilum tuis relinquent manibus, dum DEUS, dum bona æterna se tibi exhibent, tam facili negotio à te comparanda.

Consideratio seria & efficax.

Audi hoc, qui aliud non agis, nisi quod affligas cum animo corpus pro acquirendis mundi crepundiis, & præsentis vitæ minutiis, vide & admirare stoliditatem tuam. Eheu! Non agitur de hoc, ut solus tu possideas universum terrarum orbem; nec ut possideas omnes cœlestium sphærarum globos, multò minus ipsam divinitatem in præsenti vitâ tuâ. Id quod cor tuum & animum tuum implicat & constringit, in comparatione non est, nisi vilissimus terræ pulvis, & parvulum hoc nihil in temporum fine, aliud non relinquet, nisi magnum nihil in manibus tuis. Ubi sunt

oculi

oculi tui, nisi videas, aspirandum tibi esse, ad bonum aliquod æternum, ad gratiam DEI, ad Divinum ipsius amorem! Ecce tibi optimam partem, quæ nunquam amplius auferetur à te; Cætera omnia, non sunt, nisi vanitas, nugæ pueriles, dolor, & dolus, & quidem valdè magnus.

Cogita hæc, mi frater, & pensiculatè recogita, & quâcunque poteris animi contentione rememorare & rimare illa; nam quantò magis fueris rimatus, tantò fateberis magis, verum esse, quod, cùm habeas animam immortalem, quæ nullum habebit finem, magnum tuum negotium sola tua cura ac sollicitudo esse debeat, ùt obtineas ipsi beatitudinem æternam, quæ nullo quoque stringatur fine; Cætera namque omnia evanescunt ac diffugiunt. Omnes homines, qui fuerunt orbis incolæ à mundi creatione, defuncti sunt, & reliquerunt omnia: sive divites fuerint, sive pauperes; sive Monarchæ fuerint, sive mancipia, sive paucis, sive multis vixerint annis; omnia pari ratione transierunt cum tempore. Nec bona, nec mala, quæ finiuntur, quantumvis aliàs maxima, non magni sunt ponderis. Sed æternitas! Sed magna æternitas, quæ nunquam præterit! Sed impenetrabilis hæc abyssus, cujus introitus non solùm est facilis; sed absolutè necessarius; cujus exitus non solùm est difficilis, sed prorsus & nunquam non impossibilis. Hæc consideratio attento animo facta adstringit gelu sanguinem in corde generosissimorum; hæc diffringit durissimas obstinationum petras; hæc totum immutat animum, paulisper hisce cogitationibus defixum. Immoremur adhùc parum ultimæ huic consideratione, quæ præsenti consultationi finem apponet.

ARGUMENTUM.

1. *DEUS totam suam aeternitatem integram habet in praesenti momento.*
2. *Nos non habemus, nisi parvas temporis particulas.*
3. *Unde sit, quod sola aeternitas DEI nos contentare possit.*

Articulus. III.

Nec sermo fieri, ac taceri potest de aeternitate.

ITeratò meos in magnam DEI aeternitatem conjicio oculos, & aspicio, verum esse, quod dicit Sanctus Augustinus, nos de illâ nec loqui posse, nec tacere. Loqui de illâ non possumus, eò quod nostras obmutescere faciat linguas, omnesque, qui de illâ affatim & abundè locuti sunt, nihil ferè dixerint, quod congruat & appropinquet Veritati. De illâ tamen etiam tacere non licet; nam quomodò tacebimus de re, quae nos tam propè tangit, cujusque tanti nostra interest, ut, dum exibimus de mundo, necessariò nobis introeunda sit è duabus aeternitatibus una, sive beata, sive calamitosa.

Res stupenda possidere totam aeternitatem.

Quod admirabile est, & omnem nostrum transcendens captum: Introibimus non in unam duntaxat aeternitatis partem, sed in aeternitatem omninò integram, quia ipsa prorsus indivisibilis est, & nullas penitus habens partes. Anima beata non possidebit partem tantùm aeternitatis DEI, & gaudiorum ineffabilium, quas includit; Sed possidebit illam totam & prorsus integram, quasi creata fuisset ab aeternitate, & quasi ex eâ non prodiisset, & quasi ipsa sola possideret illam. Et anima damnata non reportabit solùm unam partem aeternitatis calamitosae; sed demergetur in magnam hanc malorum aeternorum abyssum, tolerans omnes ipsius poenas in praesenti momento collectas, haud aliter, ac si damnata fuisset ab aeterno; Siquidem dici non potest, aliquid funestae suae aeternitatis deesse ipsi, aut unquam defuturum; quod comprehendere velle, tentare est rem impossibilem. Eheu! Miseri damnati non comprehendunt ipsimet aeternitatem suam; sed ipsorum aeternitas comprehendit ipsos, & barathro suo absorbet: aliquâ tamen ratione comprehendunt ipsam, quia certissimi sunt, se ex illâ nunquam amplius egressuros; omnimodè tamen ipsam non comprehendunt, eò quod non sciant, quid sit ingens ac immensum hoc nunquam, O miser-

um!

um, cui luctandum ſic erit contra crudelem hanc æternitatem, ut comprehendatur ab illâ, vel comprehendat ipſam;

æternitas non comprehenditur.

Tu es, ô tota amabilis æternitas DEI mei, quam comprehendere vellem! Sed non, malo ut comprehendas me: Nam quomodò comprehendere te poſſem, cùm noverim infinitam te eſſe, & nonniſi infinitudinem DEI ipſius te comprehendere. Ah! quomodò comprehendere poſſem, durare te ſemper, & nullam habere durationem, ſed totam te unitam eſſe in momento præſenti? Intellectus noſter vacillat & titubat ex debilitate ſuâ, cùm portare non poſſit immenſum magnum hujus ideæ pondus ac molem: totum nimirum infinitum eſſe DEI, & totam infinitam ipſius gloriam, & totum ineffabilium deliciarum ipſius oceanum absque limitibus, absque fundo, unita hæc omnia in unico ſolo inſtanti æterno, quod nunquam incepit, quod nunquam finietur? quis poterit hæc comprehendere, niſi ſolus DEUS?

Da mihi hominem feliciſſimum ſuper terram; Experitur hic felicitatem ſuam ſibi omninò integram datam non eſſe in eodem inſtanti; Sed aliquid ex eâ jam habuit, quod eſt præteritum, & habebit aliquid ex illâ, quod erit futurum: Et interim non habet unquam aliquid ex eâ, quàm præſens inſtans, quod ipſi paulatim allabitur; ita ut eodem inſtanti, quo præſens eſt, quantocyùs jam tranſierit. Verùm ſi haberet omnia, quæ habuit, & omnia, quæ habebit toto tempore vitæ ſuæ proſpera in tempore præſenti collecta ac unita, abs eo, quod nec minima illius pars abeſſet, quid & quantum hoc ipſum eſſet? Nondum adhuc eſſet, niſi leviſſimus felicitatis atomus, ſi intuearis magnum illum Entis infiniti oceanum, & omnes æternas DEI delicias, unitas in ſinu ipſius, invariabiles ac immobiles.

Æternitas Dei tota re unita eſt in præſenti.

Sicut verum eſt dicere, quod nunquàm fuerit, & nunquam futus ſit, ſic verum quoque eſt, quod nunquā habueritur aliquam voluptatem, & nunquam etiam aliquam habiturus ſit, cùm ipſi nihil ſit præteritum, nihil futurum, ſed omnia præſentia ſint ipſi; Non recordatur ipſe præteriti, nec proſpicit quidquam futuri, ſed omnia ſunt ipſi æqualiter præſentia in momento ſemper actuali æternitatis ſuæ. Quando loquimur de præſcientiâ DEI, quando ipſum precamur, ne reminiſcatur peccatorum noſtrorum præteritorum, quando dicimus, quod creaverit mundum, vel quod judicaturus ſit homines in fine ſæculorum;

rum; loquimur velut homines immersi decursui temporis, quod ostendit nobis res successivè unam post alteram, & non omnes simul. Et verum est, respectu nostri aliquas esse præteritas, nosque illarum recordari; alias esse præsentes, nosque illas videre, & alias esse futuras, nosque illas prospicere. Sed respectu DEI, qui non egreditur æternitate suâ, omnes æquali modo sunt præsentes; nullius ipse recordatur, nullam prospicit, nullâ delectatus est, nullâ delectabitur, nihil fecit, & nihil faciet, cùm nihil præteritum, nihil futurum sit respectu DEI: sic ipse non creavit mundum, sed ipsum creat; non judicabit homines, sed ipsos judicat, non prospicit ipsorum peccata, sed ipsa aspicit; aspicit in constantiam hominum, qui mox sunt justi, mox peccatores, mox digni ipsius amore, mox digni ipsius odio; & hæc omnia suâ circumcingit æternitate, cui omnia sunt præsentia.

Lætandum est quod non comprehendatur æternitas Dei.

Quod si videatur tibi impossibile, magnas has comprehendere veritates, ne te affligas, dicit tibi Sanctus Augustinus, sed potius gaude, quando non intelligis, quæ de DEO legis vel audis prodigia, & dicito intra temetipsum, corde cœlesti consolatione pleno: quàm Ingens DEUS est, quem adoro, de quo ne quidem id capio, quod mortalis lingua dicere de ipso potest? *Si quis non intelligat, gaudeat & ipse dicens: Quid est hoc? gaudeat etiam sic & amet, non inveniendo invenire te potius, Domine, quàm inveniendo non invenire.* Hoc est aliquâ ratione cognoscere Deum, nôsse, ipsum infinito modo superare cognitionem nostram: hoc est abundè comprehendere æternitatem ipsius, confiteri, minimum prodigium ipsius nobis esse incomprehensibile: Si namque credas, DEUM id esse, quod concipere & intelligere potes, infinito spatio ab ipsius abes cognitione.

Lib. 1. Confess. c. 6.

Comparatio nostri esse, cum esse Dei.

Non curemus scire, quid sit æternitas DEI, eò quod sit Deus ipse. Esse & æternitas ipsius, non sunt nisi una simplicissima res; sic nostrum esse & nostra duratio, eodem ambulant passu. Et fortassis, dum comparationem instituimus inter nostrum esse & esse DEI, inter nostram durationem & æternitatem DEI; habebimus ansam tantum concipiendi nostri ipsorum contemptum, tantamque DEI æstimationem, quantam concipere, nobis possibile fuerit. Ex unâ parte, quid est nostrum esse, & qualis est hujus esse duratio? Non habemus, nisi minimum essendi atomum, infinitudine nihil undequaque circum-

cumſeptum: ſiquidem non ſumus nos, niſi creatura quædam particularis, & non ſumus aliæ omnes, quæ replent hoc univerſum; nos non ſumus omnes creaturæ innumerabiles, quæ exiſtunt adhuc in nihilo, quasque DEUS poſſet inde extrahere. Qui dicere vellet id omne, quod nos non ſumus, non id effecerit in toto ſæculo; & unicum momentum ſufficit ad dicendum omne id, quod ſumus: ſiquidem infinitis nihilis circumdati, in medio horum omnium, non niſi tam tenuem habemus eſſendi portionem, ut propè ad nihilum accedat, & quaſi nihil ſit. Sed DEUS eſt omnia; hoc dicimus abs eo, quod comprehendamus.

Comparatio noſtri temporis cum æternitate Dei.

Noſtra duratio pari cum noſtro eſſe paſſu ambulat; hujus namque unicum tantum habemus inſtans, circumdatum infinitis privationibus durationum. Revolve animo tuo omnia ſæcula, quæ nativitatem tuam præceſſerunt; tota hæc longa duratio, nulla eſt pro te. Voca coram te omnia ſæcula, mortem tuam ſecutura; ex totâ hâc longâ duratione nihil habebis: habeas ergò omnem illam vitæ tuæ durationem; Sed ex hâc anni jam tot elapſi quò devenerunt? Tota illorum duratio nonne evanuit pro te, abs eo, quod unquã ſit reverſura? Ubi ergò ſunt omnes illi anni, quibus adhuc vives? An hâc jam frueris duratione? Benè noſti, quod ex hac nec horam advehere poſſis. Attende, quàm infinitis ſis privatus durationibus; & in magnâ privationum harum abyſſu, quantam tu poſſides durationis particulam? Unicum præſens habes inſtans, quod tam celeriter dilabitur, ut obſtringere hoc non poſſis, ad exſpectandum id, quod ſequitur, quatenus ſic duo ſimul haberes durationis inſtantia. Nimium hoc eſt pro te; non habebis unquam, niſi unicum inſtans; ſicque duratio tua non differt ab eſſe tuo. Nonniſi unicum habes eſſendi atomum, infinitis non entibus circumdatum; ſic etiam non niſi unicum durationis inſtans, infinitis circumſeptum privationibus durationum, quæ præſens momentum tum præcedunt, tum ſequentur. Ecce tibi, quid ſit creatura; eſt atomus entis, eſt inſtans durationis; videris omnem, quam in ſe complectitur, magnitudinem, ut quid ergò non maximo habeatur deſpicatui?

Magnitudo eſſentiæ Dei.

Verùm ſi ulterius mente tuâ excurras & conſideres infinitam magnitudinem & æternam durationem eſſentiæ DEI, invenies abyſſum, quâ tuus abſorbeatur animus, haud aliter, quàm ſi gutta aquæ abſorberetur ab æquore.

re. Si aſpicias eſſe ipſius Divinum, eſt hoc tam magnum, ut excludat omne non entis genus, & nec unicus nihili atomus ſit in illo; ita ut ipſe ſit omnia, ipſe ſit ubique, ipſe ſit ſemper, & impoſſibile ſit dicere, ipſum non eſſe. Ne dicas, ipſum non eſſe mundum, nec creaturas; ſiquidem ipſe poſſidet in ſe omne eſſe mundi & omnium creaturarum, idque modo infinities nobiliori, quàm ſit omnibus rebus creatis. Ah! quomodò dediſſet ipſis eſſe, ſi id non habuiſſet? *Nemo dat, quod non habet.* Nec dicas, quod ipſe non ſit alius DEUS; Ipſe enim poſſidet tam abſolutè omnem Divini eſſe infinitudinem, ut impoſſibile ſit, alium DEUM eſſe, quàm ipſum. Nec dicas, quod ipſe non ſit peccatum, nec imperfectiones hominum; ſiquidem hæc non ſunt entia, ſed privationes; Et in hoc conſiſtit infinita ſui eſſe magnitudo, quod omnia nihilorum & privationum genera excludat, ipſeque eſſe ſit totum purum, totumque perfectum, absque minimi defectûs admixtione.

Magnitudo æternitatis Dei.

Tale eſt ipſius eſſe, & talis eſt etiam ipſius duratio: ſiquidem hæc non ſolùm ipſius eſſentiæ aſſimilatur; Sed aliud non eſt, quàm ipſummet eſſe ipſius; ita ut ſubſiſtat in æternitate ſemper actuali, ipſiusque duratio infinitâ expellat à ſe omnem durationis privationem. Nunquam verum fuit dicere: *DEUS non eſt*: Et nunquam verum erit dicere: *DEUS non eſt*. Sicut enim nullum eſt eſſe actuale vel poſſibile, quod non ſit excellentiſſimo modo in eſſentiâ DEI; ita non eſt duratio actualis vel poſſibilis, quæ non ſit eminentiſſimè in æternitate DEI. O magna DEI æternitas, quæ conſtringis omnia ſæcula, quaſi unicum duntaxat inſtans! O magna DEI æternitas, quæ nunquam incepiſti, & nunquam deſines! Æternitas invariabilis, quæ nunquam eſſe non potes, buod es, quàm es incomprehenſibilis?

Abundantia bonitatis Dei erga nos.

Eheu mi DEUS! quid eſt parvus eſſentiæ meæ atomus, reſpectu eſſentiæ tuæ infinitæ? Et quid eſt exile hoc durationis meæ momentum intuitu æternitatis tuæ? Et tu concedis parvo huic nihilo attollere oculos ad contemplandam tuam eſſentiam, ipſi permittis aſpicere tuam æternitatem, loqui de te, quin etiam loqui tecum; & quod incomprehenſibilis tuæ bonitatis exceſſus eſt, dignaris ſuper nos demittere oculos tuos, infinitum tuum eſſe, ad noſtrum inclinare nihilum, ut quos quæras, nobis blandiaris, familiarem te nobis exhibeas, quaſi tibi eſſemus æquales; & quod his omnibus majus

jus est, tantæ bonitatis es, ut nos omnes, & ut reciprocè amemus te, nobis præcipias? Itane infinita Majestas eò usque tuæ oblivisceris magnitudinis? Ita ne te impotens superat affectus amantium, qui seipsos excœcant, ad videndum in objecto amato pulchritudinem, quæ ibi non est, nisi quam ipsorum amor collocavit illuc, aut quam se cernere is sibi persuadet? An ignoras, Domine, veras amicitiæ leges statuere, ut amici sint æquales, ac omnia ipsorum bona sint communia? Ergonè vis æqualis fieri mihi, vel tibi me vis fieri æqualem, dum amare me vis, mihique præcipis, ut reciprocè amem te? Ergonè vis, ut per sacras amicitiæ leges nostra bona sint communia? Habebis igitur parvum hunc essentiæ meæ atomum, & ego possessionem capiam essentiæ tuæ infinitæ; Habebis meum durationis instans ac momentum; & tua æternitas erit æternitas mea, & omnia nostra bona erunt communia; Ex hoc fieri necesse est, cum tam familiari nos junctos esse velis amicitiâ. O bonitatis excessum! ô pietatis abundantiam?

Efficax incentivum amandi Deum.

Quis altius magnam hanc veritatem considerare, illamque sensim degustare potest, quin totus extra se rapiatur? Nonne vehementissimo accendendus sit desiderio, nil aliud faciendi deinceps, nisi amandi DEUM? Ama DEUM anima mea, & omnia ipsius bona tua sunt. Essentia ipsius infinita, ipsius immensitas, ipsius omnipotentia, ipsius æternitas, omnia ipsius tua sunt; quemadmodum tu tota ipsius eris, sic ipse totus erit tuus, & ex bonis vinctis communibus: Inter amicos omnia sunt communia. An majorem expetere posses felicitatem tempore vitæ tuæ? Ah! An unica sit anima super terram, quæ faciat aliud, quàm amare DEUM, amare DEUM suum, & amare illum ex totis viribus suis? Quod si nil faciat, nisi hoc solum, omnia fecit; quod si faciat cætera omnia, si DEUM non amet, nihil fecit.

Animamur ad aspectum æternitatis.

Justus, qui crucem pœnitentiæ portat per viginti aut triginta annos, tam diuturnâ tandem tolerantiâ afficitur tædio; sed quando considerat, omnes suos labores sibi paulatim & successivè accrescere, non simul, denuò animatur ac levatur fastidio; quod si etiam contingeret, ut simul omnes pateretur, quid esset hoc respectu æternæ quietis, quam illi DEUS præparat, ubi plenam adibit possessionem totius æternæ beatitudinis, omnium bonorum infinitorum simul, eorundemque unitorum in unico solo indivisibili & invariabili

bili æternitatis instanti; *Tota simul & perfecta possessio.* O si homines apertos haberent oculos ad intuendam admirabilem hanc veritatem! Mi DEUS, si defixâ ipsam mente & animo seriò semel tantùm de die considerarent, medio horæ quadrante, quâ ratione vel mininùm æstimare possent omnia præsentis vitæ bona? O magna æternitas quis aperit te mihi, ad recipiendum me in sinum tuum? profundè te meo imprimito cordi: Veni, æternitas, veni, æternitas, pinge temetipsam, insculpe te firmiter animo meo, ut nunquam non circumferam te in capite meo. Eccur enim mi DEUS, dedisti nobis caput rotundum in formam globi, qui Symbolum est æternitatis, nisi ut semper æternitatem menti nostræ & cogitationib⁹ nostris infixam gererem?: *Annos æternos in mente habui.*

Psal. 76.

Vellem hic cunctis hominibus eandem facere exhortationem, quam MaterMachabæorum fecit filio suo natu minimo. Incomparabiliis hæc Amazon jam senas reportaverat victorias, in sex primis natis, qui generosè triumphaverant de morte & omnibus suppliciis pro defensione legum DEI. Non superstes erat nisi septimus & annis & viribus minimus; quem cùm crederet & robore & animo fratribus suis imparem; quid non fecit ad animandum ipsum, ad stabiliendam ipsius constantiam? Amplexata est ipsum tenerrimo afflictæ Matris affectu, ipsumque suo adstringens pectori, verbis vehementer accensis, & ex intimo cordis clibano profectis fortiter animavit.

Mi chare Fili, ajebat, cor meum, vita mea, lumen meum, chara viscera mea, compatere matri tuæ plus te amanti, quàm seipsam, recordare, quod novem mensibus formaverim te in utero meo: Memineris, quod tribus te annis portaverim in sinu meo, lactando te uberibus meis: Statue tibi ob oculos tot labores, quos subii, ut educarem & deducerem te ad eam, quâ frueris nunc, ætatem. Ah! si quidquam gratitudinis geris animo, si me amas, si consolari desideras cor Matris tuæ, non nisi unicum à te efflagito: *peto, nate, ut aspicias cœlum*, Rogo te, mi chare Fili, attolle oculos in cœlum, aspice pulchritudinem cœlestis illius palatii, quod mox intrabis cum fratribus tuis, si ipsorum induas animum, sequaris vestigia. Beata æternitas, mi chare Fili; Ecce tibi aperit brachia, amplexura te; Tota integra vitæ æternitas exspectat te, pro vitæ hujus perituræ momento, quam fundis pro DEO. Abundè sat fuit unicus beatæ æternitatis aspectus, quo fortior omnibus

Exhortatio Matris septem Machabæorum.

2. Mach. 7.

bus tyrannis factus irridebat supplicia, & lætus currebat ad mortem, tanquam ad summam felicitatem. O Mater admirabilis, quæ sic ipsum cœlo parturiit?

Æternitas beata nos exhortatur.

Verum est, linguam hujus matris silere modò; sed audiamus vocem magni Apostoli, qui cuncta penetravit sæcula, nobisque hodiedum dicit, habere nos aliam matrem, abs comparatione excellentiorem, quæ non cesset verbis longè ardentioribus nos exhortari; Hæc est cœlestis Jerusalem, cujus sumus Filii: *Illa quæ sursum est Jerusalem, Mater nostra.* Hæc clamat ad nos de vertice cœlorum, plenissimo amoris affectu: *Peto nate, ut aspicias cœlum.* Mi charissime fili, thesaure mi, dulcissimum illicium cordis mei, recordare, quod portaverim te in sinu meo ante mundi creationem: Nondum prodieras è nihilo, & jam conceptus eras in æternis creatoris tui idæis; nondum eras in statu, ut posses cogitare de me, & ego jam amabam te ardentiori affectu, quàm omnes mundi matres sua possint amare pignora. Recordare, quid fecerim, quidque toleraverim pro te & amore tui: volui descendere in terram, ut quærerem te, sacrificare meipsum pro salute tuâ, dare meum sanguinem, imò & vitam meam, ut vitam tibi compararem æternam.

Gal. 4. 2. Mach. 7.

Ah! mi chare fili, nonne gratum refundes animum matri tam tenerè te amanti? *Peto nate, ut aspicias Cœlum*; Nil aliud requiro, nisi ut cœlum aspicias, unde venisti, & quò reversurus es in æternum. Non defigas oculos super terram, quæ indigna est aspectu tuo, quæ facta est, ùt tuis contemptim conculcetur plãtis; sed oculos attolle ad illam gloriæ imensitatem, ad inscrutabilem illam abyssum deliciarum æternarum, quæ tibi præparatæ sunt, quæque exspectãt te, pòst transitoriæ hujus momentum vitæ; Illuc si oculorum defixeris aciem, nihil ex omnibus mundi rebus te poterit commovere. Si fallaces sensuum deliciæ tibi blandiantur, ut te decipiant, aspice cœlum, & intra te dicito: Verùm me aliæ ibi exspectant deliciæ in æternitate, has si contempsero. Si adversitates vitæ te affligant, tibique gemitus exprimant; aspice cœlum, & dicito intra te: quod hìc patior, levis tribulationis momentum est, quod ocyus avolabit; sed ibimus tandem in Domum DEI, ubi omnes nostræ lachrymæ abstergentur. Si tuæ tumultuentur passiones, si dæmonum te invadant tentationes, si mundus tibi bellum cieat, aspice Cœlum, & intus dicito tibi ipsi: paulisper tolerandum est in hoc, ubi contabescimus, exilio; sed tandem omnibus his exsolvemur pœnis, & securâ perfruemur pace, quiete potiemur omnis plenâ gaudii in magno illo æternitatis die.

O Formosa, ô deliciosa æternitas! ad te solam aspiro, tu jam possides cor meum, & cuncta desideria mea. Ah! quando hæc implebuntur! quando perfectè satiabor ineffabili pulchritudine tuâ? *quando veniam & apparebo ante faciem DEI?* O si anima indies sic aspiceret æternitatem DEI, si tam ardenter ipsam desideraret, de illâ olim possidendâ posset esse secura.

Psal. 41.

CONSULTATIO XII.

De Æternitate Creaturæ.

REdeo ad te, ô magna æternitas, quæ gaudio & admiratione rapis cor meum. Et quomodò tam citò deserere te possem, te, quam deseremus nunquam, cùm omnes aliquando profundissimo sinu tuo simus absorbendi? Non admiror, tantâ te fulgidam Majestate mihi visam esse in Creatore, ô speciosa æternitas: scio namque, te unam esse ex perfectionibus necessariis & essentialibus divinæ ipsius essentiæ, eo quod esse non possit à seipso, quin pariter sit æternus; verùm quod inveniaris quoque in creatura, quæ non est à seipsâ, hoc magis admirandum mihi videtur.

æternitas creaturæ non est, nisi semi æternitas.

Probè novi, hanc non esse æternitatem absolutam, necessariam & independentem; quæ nonnisi Deo soli congruit. Non ergò esse potest, nisi æternitas mutilata, si ita loqui licet, æternitas participata, & velut semi æternitas dependens, quæ habuit suum principium, & quæ habere posset suum finem; Est tamen æternitas, quia nunquam finietur. Benè quoque novi, hanc æternitatem non congruere omni creaturæ; quæ enim compositæ sunt ex materiâ, essentialiter sunt corruptibiles, & consequenter æternitatis incapaces. Privilegium earum hoc est, quæ habent esse spirituale omninò independens à materiâ, uti sunt Angeli & animæ rationales; Illis solis congruit esse, si non absolutè æternas, saltem semi æternas, quia licet suum habuerint initium, nunquam tamen suum habebunt finem. Verumtamen nonne mirabile sit, ipsas immersas esse tempori, quod velut hostis se æternitati opponit, suamque in medio temporum conservare æternitatem? Nam quis nescit imperium temporis tantæ esse latitudinis, ut velut supremus Monarcha dominetur à summis cœlorum, usq; ad profundas averni abyssos? Hinc est, quod supremus Creator voluerit, ut suum sumeret ortum & nativitatem in cœlo; si namq;

quæ-

quæras Philosophos, quid sit tempus, respondent tibi, quod sit *Mensura motus primi mobilis.* Est igitur soboles cœli, ubi Deus ipsi erigere voluit solium elevatum super universum orbem, ut inde suum extenderet imperium supra omnes res inferiores, legesque daret mũdo huic inferiori.

Quare tempus dominium habeat in omnia inferiora.

Illud est, quod potestatem habet dirigendi nostras horas, nostros dies, nostros annos, nostra sæcula; Illud est, quod signat nostræ instans nativitatis, quod nostræ metitur longitudinem vitæ, tandemque hanc terminat per mortem: Illud est, quod convertit nostras tempestates, quod generat & excludit flores in vere, format, perficit, & perducit ad maturitatem fructus in æstate, illasque ceu gratum munus nobis offert in autumno; & tandem universam terram quasi mortuam tumulat in hyeme. Illud est, cuncta magna opera absolvit cum labore, & paulatim absque labore illa consumit ac destruit. Illud est, unico verbo, quod producit omnia, & omnia quoque devorat, illa mutat, illa incessanter alterat, hunc in finem super capita nostra incredibili decurrens celeritate. Hinc necesse est omnia, quæ ab ipso dependent, ipsius gubernari ingenio, & malignâ ipsius affici, vel potius infici sorte, quæ est, quod nunquam in eodem permaneat statu. Et hinc est, quod æternitas, quæ nullam vel successionem, vel mutationem admittit, sub ipsius stare non possit aut commorari imperio.

Quale sit palatium æternitatis.

Ubi ergò commoraris, ubi habitas, ô magna æternitas, cum ubique suam tempus exerceat dominationem? Opus ergò tibi est habitatione extra tempus, ubi nunquam non immobilis ac immutabilis permaneas, sive supra sidera, sive infra tartara, sive in paradiso, sive in orci abysso. Ecce duo tibi palatia pro duabus præparata æternitatibus, ubi utraque habitat, nunquam amplius inde egressura: similes quidem sunt in duratione; Sed Eheu! quàm diversæ conditionis sunt & statûs? una elevata est supra mundum: altera dejecta, & quasi annihilata infra omnes creaturas: unam clarificat ingens divinorum luminum splendor nunquam finiendus; alteram obtenebrat nox plena caliginis & horroris nunquam terminanda. Una tota repletur felicitate in regno vitæ, alia obruitur miseriis sub tyrannide mortis. Et ecce nos in ambarum medio collocatos; una eminet capitibus nostris; altera nostris subest pedibus. Anima nostra, quæ æternitatem suam in sinu suo gestat absconditam, singulis progreditur & provehitur momentis, ut temporis perforet durationem, & inde evadat; quam si evaserit, vadendum est ipsi necessariò in harum æternitatum unam, unde amplius non

pateat egressus in æternum; Sed in quam è duabus recipietur? An potiatur æternitate beatâ in sinu Dei? an præda dabitur æternitati infelici in fundo averni? Eheu? nil de hoc nobis constat, in hâc vivimus incertitudine, & in hoc versamur periculo, quo congelari deberet cruor in venis.

Nostra vita non est nisi filium, suspendens non ex æternitate.

Quàm lamentanda nostra est conditio! Nunquam non nos quasi suspensos videre inter duas hasce ingētes abyssos, & rem totam non nisi è filo pendere. Quid enim est vita nostra, nisi tenue filum fumi, quod levissimus ventus dissipare potest in momento; Et quodnam momentum hoc sit, ignoramus. Nullum omninò est in totâ vitâ nostrâ, quod ultimum esse non possit, adeoque semper in promptu ad demergendos nos in æternitatem, sive beatam, sive miseram, antequam otium nobis sit de eâ solummodò cogitandi: Et in hoc statu viventes non obruimur horrore, quia nulla hujus rei mentem nostram subit cogitatio.

Cœcitas hominum.

Mirabilis res, quod homines, qui huic periculo, & omnium periculorum maximo subjectos se cernunt; qui probè nôrunt, quando de mundo exibunt, transituros se certò in unam æternitatem, sive bonorum, sive malorum infinitorum; qui quando futurum id sit, nec diem sciunt, neque horam, dubitare tamen de terribili hâc veritate magis non possunt, quàm vocare in dubium possint, an dies sit in pleno meridie; non magis hæc cordi ducant, non magis hæc animo perpendant, quàm si certi essent, hæc non esse nisi figmēta, nisi fabulas. Deus vive! quid igitur habendum cordi, quid seriò cogitandum & recogitandū animo, nisi magnum hoc maximi ponderis negotium? quid in totâ vitâ nostrâ nos propiꝰ tangit, quid nostra majoris refert, nisi hoc unicum? Quid mecum erit in æternitate? An in æternum beatus ero Dei possessione? An hæc continget mihi sors, ut gustare liceat voluptates ex illo æternarum consolationum torrente, qui inebriat omnes habitantes in Domo Dei? An hæc exspectanda mihi erit felicitas? An verò in æternum torquendus ero cum diabolis in inferno? An hoc corpus, quod modò & minima sentit, in perpetuis ardebit flammis? Et anima mea privata erit in æternū aspectu vultûs Divini? certus sum, è duobus unum eventurum mihi; sed quodnam è duobus? Eheu! neutrum mihi constat; & insensatus non magis hinc angor, quàm si hæc res me prorsus non tangeret.

Colloquī cum æternitate.

Inde hoc est, quod nunquam penitius unam & alteram harum aspexerim æternitatum, quod nunquam pensiculatè & mente defixâ ponderaverim illas: Nunquam cum illis contuli, ut ipsas interrogarem, an bona vel mala præ-

præpararent mihi. Jam investigandum aliquando, & in spiritu intrandum mihi est in ambo hæc æternitatis habitacula. Ex unâ parte consultabo desuper cum aliquo aulæ cœlestis inquilino, ut addiscâ ab ipso, quid sit æternitas beata; Ex alterâ parte descendam vivens in infernum & verba faciam cum quopiam ex damnatis, ut edocear ab ipso, quid sit æternitas infelix, quidque facere vellet, si meo esset loco, ut ab ipsâ se se custodiret.

ARGUMENTUM.

1. Quid sit æternitas Beata.
2. Hæc replet tria magna vacua animæ, quo contentatur ita, ut status ipsius in perpetuum futurus sit invariabilis, firmus ac stabilis.

Articulus I.

Nostra beatitudo est participatio beatitudinis Dei.

DIc ergò mihi, ô Anima Sancta, quæ clarè aspicis faciem Dei: quid est ista, quâ frueris, æternitas beata? Illa respondet tibi, quod sit admirabilis participatio æternitatis Dei ipsius. Suprema hæc majestas portat in sinu suo fontes propriæ suæ beatitudinis, quos possessione suâ exhaurit, quique tamen in perpetuum inexhausti manent, ut nutrimentum sint æternæ ipsius fruitionis. Siquidem cùm intellectus Dei sit infinitè magnus, totus repletur, totusque satiatur & quiescit in æterno raptu aspiciendo pulchritudines infinitas propriæ suæ essentiæ; & divina ipsius voluntas, ejusdem cum intellectu magnitudinis tota quoque infinito repletur gaudio fruitionis suæ. Sufficit is sibi ipsi, cùm totam plenitudinem gaudiorum, quæ contentare & satiare possunt Deum, inveniat in propriâ suâ essentiâ, quam contemplatur, quamque amat ab æterno; Et quando propinare voluerit animæ ex eodem fonte, ipsam elevando ad contemplationem & amorem earundem pulchritudinum, quas ipsemet contemplatur & amat, tunc reddit ipsam participem æternitatis suæ beatæ, cùm vivere ipsâ faciat vitâ suâ, & easdem secum gustare delicias. An mirum sit, quod anima hæc perpetuò ibi hæreat affixa, ita ut ne momento quidem abiis possit avelli, cùm Deus ipse, cujus intellectus & voluntas immensæ est capacitatis, illis sic repleatur, satietur, contentetur, distineatur, ut nec unico duntaxat instanti ab iis possit distrahi & amoveri.

Capacitas nostræ animæ ter infinitæ.

Sed quâ ratione anima capax est, ut recipiat in effabilem hanc beatæ æternitatis Dei participationem? Fateor inter omnia opera Dei nihil admirabilius mihi videri, quàm amplissimam hanc, quam elargitus est animæ, capacitatem. Siquidem videtur in ipsâ collocâsse vacuum valde ma-

gnum, tamque immensum, ut trinis vicibus videatur esse infinitum in suâ latitudine, infinitum in suâ duratione, infinitum in suâ profunditate; & hoc ingens est vacuum, quod, cùm nunquam impleri possit omni eo, quod non est DEUS, reddit animam capacem, ut participare possit æternitatem DEI ipsius; verùm reducit quoque ipsam ad beatam quandam necessitatem, ut contenta & satiata esse non possit, nisi verâ participatione æternitatis DEI sui, qui solus implere potest ingens hoc vacuum ternis vicibus infinitum.

Anima immensa in suâ magnitudine.

Unde venit, quod anima nunquam repleri nec saturari potuerit omni bonorum abundantiâ, quam unquàm possidere potuit in terrâ? Unde venit, quod, quantò plus ex his habuerit, tantò plus adhuc habere velit, & juxta mensuram potûs, crescat quoque ipsius sitis, haud aliter, uti mos est hydropicis. Da ipsi totius hujus universi possessionem, nihil hoc omne faciet, ad explendum insatiabilem ipsius appetitum, quo fertur in bonum: quæret adhuc cum Alexandro, an alii non sint mundi, quos sibi possit comparare; Et cùm dederis ipsi centenos alios mundos, magnitudine huic non impares, tam parum adhuc contenta erit, ut plures & majores sit semper inquisitura: Et quando DEUS ipse omnipotens suum brachium usque ad fundum nihili extenderet, ad extrahendos inde tot mundos novos, quot herbarum sunt ramusculi super terram, æquè magnam adhuc sentiret famam, & æquè parum contenta foret, ac si nihil accepisset. Unde est hoc? nisi ex eo, quod capacitatem habeat immensam in suâ latitudine, quàm omne id, quod in suâ magnitudine immensum non est, implere non possit.

Appetitus animæ æternus in sua duratione.

Et quando ex suppositione dedisses ipsi bonum immensum, quod repleret omne illud infinitum latitudinis suæ vacuum, nondum adhuc contenta foret, nisi hoc bonum intermissæ & perpetuæ quoque foret durationis. Dicito ipsi, quod fruitura sit illo centies millenorum spatio annorum; nimis quàm parum hoc est, ad implendum vacuum in duratione suâ infinitum: pollicere ergò ipsi, quod potitura sit illo centies millenis annorum millionibus; nihil adhuc pollicitus es, quod expellere ipsius famem, quod satiare ipsam possit; dicet namque tibi: quid ergò post hæc faciam, si postquam ad tempus id possedero, illo in omnem sim destituenda æternitatem? Unde est, quod tam procul suos ejaculetur oculos, nihilque velit, quod sibi in fruitione suâ ullos locare possit limites? nisi

quod

quod vacuum in sua duratione æternum ac infinitum circumferat, quod impleri nunquam possit, nisi fruitione æternâ: omne, quod temporale est, non potest ipsam saturare.

Appetitus animæ infinitus in sua profunditate.

Sed tandem pono, dedisse te ipsi bonum in magnitudine suâ immensum, in duratione etiam suâ æternum, nondum adhuc plenè ipsam satiasti, nisi infinitum id quoque sit in sua profunditate. Enimverò prodigium hoc maximum est & incomprehensibile in animâ rationali, exquisitissimo hoc manuum divinarum opere; quod nempè non solùm habeat latitudinem immensam in suâ magnitudine, & durationem æternam in suâ longitudine; sed etiam certum fundum tam profundum, ut nulli sit cognitus, nisi oculis Dei, qui intuentur abyssos: hoc namque est sacrarium, quod omnipotens Creator sibi soli reservavit, ita ut nemo alius, nisi ipse, huc ingredi possit. Omnes creaturæ corporeæ non accedunt propius, nisi usque ad sensus exteriores; spirituales appropinquare quidem possunt usque ad intellectum & voluntatem, quæ sunt quasi vestibula animæ exteriora; sed fundus & intimum penetrale animæ est sacrarium tam sanctum, ut ipsi Angeli huc accessum non habeant, nec ulla creatura hic adi-tum inveniat: tali ratione Deo soli reservatum est, ut vacuum manere necesse sit, nisi ipse id repleat sua Divinitate.

Tres plenitudines sunt beatitudo animæ.

An nôsse jam cupis, in quo consistat æternitas beata animæ rationalis? In hoc, si plenè contenta & repleta sit secundùm magnas tres Dimensiones sui vacui, secundùm latitudinem suam, secundùm longitudinem suam, secundùm profunditatem suam. Interim, dum hoc non est, manet in tempore & temporis sequitur conditiones ac proprietates: agitatur, urgetur, impellitur, currit post ea, quæ ad explendam suam famem crediderit idonea. Sed quando placuerit Deo, totum hoc ingens vacuum implere possessione sui ipsius, quantocyùs transit ad æternitatem, & jucundè ac pacificè fruitur gloriosis æternitatis conditionibus ac prærogativis, abs eo, quod sufferre possit aliquam agitationem, quâ feratur ad inquirendum aliud bonum; Quid enim velle posset? Immensa ipsius latitudo impleta est fruitione essentiæ Dei, quæ est immensa in suâ magnitudine; ipsius duratio æterna in suâ longitudine tota adimpleta est æternitate boni infiniti, de quo certa est, quod id nunquam amplius sit amissura; & ipsius infinita profunditas tota est plena fruitione magni illius infinitarum perfectionum oceani,

cui

cui se totam feliciter invenit immersam, ipsoque penitus absorptam. Et hac ratione per triplicem hanc plenitudinem firmata omnimodè est in perpetuâ ac immobili stabilitate. Quo enim iret? aut quid faceret? aut præter id, quod possidet, quid desiderare posset. Et ecce quid essentialiter constituat beatam ipsius æternitatem.

An nôsse posset anima, creatam se à Deo tantæ capacem felicitatis, quin ardentissimo ipsum possidendi accendatur desiderio? An in seipsâ sentire posset amplam hanc suorum latitudinem desideriorum, quæ omni eo, quod minus Deo est, repleri non possunt, quin sese attollat supra totum hunc mundum inferiorem, ad evibrandum sese per millena amoris plena suspiria in sinum magnæ hujus æternitatis, ubi juxta cordis sui desideria habebit omnia? Ah! quis dabit mihi pennas sicut columbæ? Et volabo in dilecta ac jucunda tabernacula tua. O amabilis mea æternitas! quando illucescet felix ille dies, quo tandem requiescam in sinu tuo? Siquidem extra te nunquam invenire potero quietem.

Filii Israel deflebant charam suam Jerosolymam.

Sacer codex jucundè nobis exhibet filios Israël, tempore captivitatis suæ sedentes super flumina Babylonis, quorum aquæ per illorum accrescebant lachrymas. Memoria charæ suæ Jerosolymæ. Dolor præsentis exilii, & ardens amabile hoc domicilium denuò videndi desiderium inducebant ipsos, ut dicerent, flumina hæc potius exhaurienda, quàm suas exsiccandas fore lachrymas. Nulla amplius inter ipsos fiebat mentio lætitiæ, nullam festivorum Carminum tripudiorum nulla; suspensa salicibus sua gerebant organa, quæ tristi obmutuerant silentio. Erant, qui tanto obrutos mœrore consolari volebant, dicentes: Agite, curas solvite animo: *Hymnum cantate nobis de Canticis Sion*; audivimus modos vestros musicos, omnem supra modum jucundos esse ac suaves; hinc persuasi, vos esse Jerosolymis Carmen lætitiæ concinite nobis.

Verùm ipsi suspirando respondebant: quomodò cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? Quid de gaudio, quid de Jubilo loqui convenit exulibus, qui miserrimos sese credunt ac infelicissimos? quomodo in cordibus nostris admittere possemus vel minimum sensum lætitiæ, dum spoliatos nos cernimus perdilectæ aspectu Jerosolymæ? ô jucunda civitas! extra te incassum impenditur nobis solatium; Tu sola es, quæ solatio, quod desiderat anima nostra, nos delinire, nos demulcere potes: potius cessabimus vivere, quàm cessare à luctu, à tui amore, ab ardenti tui desiderio.

Itane

Itane moriemur fastidio, in gravi hoc exilio? An nunquam tuas remeabimus ad portas?

Suspirandum nobis est ex desiderio patriæ cœlestis.

O DEUS! si materialis Civitas, quam amabant, & unde exulabant, ipsos eò usque adduxit, ut nullum admitterent solatium, ni denuò admitterentur ad illam: quanta deberet esse nostri doloris vehementia? Nonne deberemus languere præ tædio, tabescere præ mœrore, mori præ dolore, ardentissimo succendi desiderio, cœlestem aspiciendi Jerosolymam, perdilectam nostram patriam, si tamen verè nostra est patria, nosque verè ipsius sumus Filii? O quàm timendum est, exiguum hunc nostrum affectum, quo ferimur erga regionem istam felicitatis æternæ, quasi nostra haud referret, funesta fit nota, nos potius esse veros Babylonis inquilinos, quàm Exules Jerosolymæ. Sanctus Augustinus luculentam affert notam, è quâ cognosci facilè poterat, quinam fuerint populus DEI, & quinam inimici ac hostes DEI, in eâdem Babylonis Civitate.

In Psal. 136.

Jucundabantur hi, & omnis generis sectabantur delicias; isti amarè plorabant & omnia respuebant solatiorum genera; veri Babylonis inquilini vivebant consolati, exules Babylonis erant afflicti. Qui non aspirabant ad aspiciendam Jerosolymam, millenis sese reficiebant oblectamentis: abs eo, quod cogitarent de illâ; qui possessioni inhiabant charissimæ suæ Jerosolymæ, cùm nihil viderent, quo aliunde refici possent, nonnisi de illâ cogitabant, nonnisi ad illam aspirabant.

Notabile signum prædestinatorum & reproborum.

Ecce genuinam tibi Babylonis mundi effigiem: habet ipsa habitatores suos, & habet exules suos, qui simul vivunt & habitant; Sed facile est ipsos discernere. Illi lætantur, quia sunt in patriâ suâ, nulloque feruntur erga cœlestem Jerosolymam desiderio; Hi gemunt, quia sunt extra patriam suam, nihilque negotii habere volunt cum Babylone mundi, ubi velut exules commorantur. Et hæc nonne est luculenta illa tessera, quam Christus JEsus dedit suis, ad distinguendos illos à mundi asseclis, qui sui non sunt? *Mundus gaudebit, vos verò contristabimini.* Videbitis illos refertos lætitiâ, vos autem ingemiscetis præ tristitiâ; quandoquidem illi in suâ sunt patriâ, vos autem in vestro estis exilio?

Joan. 16.

Rex David gemebat velut in exilio.

Illustris ille vates, cujus vertex fulgurabat diademate, amplissimi possessor imperii, videbatur annumerari posse fortunatissimis mundi habitatoribus, nihil ominus is exul erat perpetuò gemens & anhelans liberationem suam, & ardentissimè desiderans possessionem perdilectæ

ctæ patriæ suæ cœlestis. *Quando veniam & apparebo ante faciem DEI?* O anima incomparabilis! O cor omnibus mundi soliis magis excelsum! omnes Imperii honores te non deliniunt neque delectant; omnes regalis aulæ deliciæ te non demulcent, neque reficiunt; tantæ divitiæ, quas possides, tantæ victoriæ, quibus refulges; tanta lumina gloriæ, quibus totum collustras universum, non te satiant, nec tuam explent famem. Inter hæc omnia ingemiscis tanquam exul, & sufferre non potes retardationem speciosæ hujus æternitatis, pro quâ quovis momento percuperes mori. Et nos miseri, quibus nihil est, quod nos affigere posset mundo, sicut erat Sancto huic Regi, sed potius contrarium, quod nos ab eo deberet avellere, non confundimur, dum videmus, quantum discrepent animi nostri sensa à sensis & affectibus illius?

Pulcher affectus Sancti Anselmi In prosolog. c. 1.

Ah! quis mihi ita tribuat divinos ardores, sicut verba Sancti Anselmi, quando totus succensus desiderio aspiciendi pulchritudines dilectæ suæ Jerosolymæ, dicebat ad DEUM: *Eja nunc ergò, Domine, doce cor meum, ubi & quomodò te quærat.* Ah! an langueam semper in molesto hoc Exilio, ô mi Deus, misericordia mea, & contabescam, nec videre potero faciem tuam? Tu nôsti, mi Deus, unicum te esse cordis mei desiderium; quæro te ubique & nulli parco labori, ut agnoscam te, & tamen non novi te, nec unquam adhuc aspexi te, quomodò ergò quis & qualis sis, scire possim? Accendor desiderio videndi te, sed procul nimium absum à te in fastidioso hoc Exilio: quid faciam, ut appropinquem tibi & videam saltem radium quendam magni illius splendoris cœlestium luminum tuorum, quæ animæ nostræ detegis in æternitate beata? An omnibus Creaturis valedicendum? Erue & avelle me ab omni eo, quod me magis afficit & delectat in mundo. An multa toleranda? fac me quascunque tolerare Cruces. An opus est mori? Exsolve animam meam à catenis suis: quantocyùs ergò libet mori, mi Deus, ut aspiciam faciem tuam:

Psal. 41.

Eja moriar ut videam te.

AR-

ARGUMENTUM.

1. *Quod via ducens ad æternitatem beatam sit facilior, quàm illa, quæ ducit ad infelicem & miseram.*
2. *Quod ad aspectum æternitatis omnia facilè tolerentur.*

Articulus II.

VEni, homo miser, desere exilium tuum, in quo aliud non agis, nisi quod languidam ducas vitam in regione umbræ mortis; proficiscere & accelera versùs beatam tuam immortalitatem; finientur ibi omnes labores per possessionem æternæ quietis, quâ potieris; abstergentur ibi lachrymæ tuæ ineffabili visionis Dei gaudio, ibi tandem omnia tua implebuntur desideria acquisitione summi ac infiniti boni.

Ita est, Beatos crediderim illos, qui tantæ felicitatis metam attigerunt; sed via, quæ illuc ducit, difficilis est; sentio imbecillitatem meam, aggredi ipsam metuo, cùm noverim scriptum esse: *Arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam*; si arcta via est, consequenter est valdè difficilis, & à paucis invenienda. Malo incedere viâ regiâ, quæ latior est, magisque frequentata, adeoque facilior, quàm omnes ambulant sine labore.

Via cœli videtur difficilis, sed est facilis.

Verum est, respondet mihi anima beata, quæ viam hanc ad beatam æternitatem emensa est, ipsam proprio novit experimento: Verum est, arcta est cœli via; sed hoc ex eo est, quod rarò & non multum frequentetur; ex eo est, quod homines viam hanc ambulent serie continenti, unus post alterum, hinc est, quod semper maneat velut parva semita & plurimum arctata ac angusta; verùm si homines turmatim & magno numero hanc frequentarent, juxta vota & voluntatem Dei, qui omnes invitat ad salutem, videres illam valde latam atque tritam, utpote sæpissimè & plurimùm frequentatam. Arcta quidem est & videtur valde difficilis; sed non nisi animabus negligentibus, illamque non libenter ambulantibus, quibus ubique difficultates occurrunt. Animæ, quibus amor dilatat cor, inveniunt ipsam latam & suis sub pedibus complanatam, dicentque tibi, nihil esse facilius: *Via Domini est amanti lata.* Experire & ipse videbis, viam, quæ ducit ad æternitatem beatam, abs comparatione faciliorem esse

Quare via cœli sit angusta.

S. August. in Exod. lib. 2.

se illâ, quæ ducit ad æternitatem miseram ac infelicem.

Asperitas viæ ad cœlum absterret pigros.

Verùm cùm appareat contrarium, ipsam aggredi abhorret animus, eò quod labores ibi aspiciam, qui intolerabiles mihi videntur. Siquidem Christus JEsus denuntiat nobis, quod quotidie tollere oporteat Crucem suam; Et Apostolus ipsius idipsum nobis insinuat, dicens: quod per multas tribulationes oporteat nos intrare in Regnum DEI. Video omnes illos, quibus animus fuit ambulare per viam arctam, quæ ducit ad Cœlum, per tantas ingressos esse austeritates, ut aspicienti tantummodò incutiant horrorem; Non enim videre hic est, nisi pœnitentias, Jejunia, lachrymas, disciplinas, cilicia, cingula ferrea: Unico verbo, videtur ipsos non vixisse in terrâ, nisi ut viverent infelices. Ex hoc cordatissimi quique cadunt animo, dum illis de viâ Cœli fit sermo, & plerique ab ipsius retrahuntur ingressu, quærentes aliam hâc faciliorem: Nemo enim vult esse infelix neque ad tempus, neque in æternum.

Toleranda sunt plura in via ad infernum, quam in viâ ad cœlum.

Fateor patiendum esse ambulare volenti per viam Cœli: sed quam aliam viam ambulare possent homines in præsenti vitâ, ubi non plures & majores pati cogantur difficultates? Inquirant viam, quam poterunt, commodissimam, contentare contendentes in omnibus propensiones suas, an millenas evitare poterunt amaritudines? nonne suæ tam peccatoribus quàm justis paratæ sunt cruces? Sed illæ peccatorum tribus stipantur conditionibus, quibus redduntur gravissimæ. Primò illis solis incumbit portare onus suum, naturali suæ relicti debilitati: namque Deus non apponit manum, vel si apponit, est, ut illud magis adhuc aggravet: *Aggravata est manus Domini*; castigando ipsos juxta terribilis justitiæ suæ, sese vindicantis rigorem. Secundò ipsorum Crux non tantùm premit & torquet ipsorum humeros, sed penetrat usque ad cor, usque ad abditissimum conscientiæ penetrale: Non est Crux, quæ comparari possit Cruci peccatoris, sævissimus est Carnifex, tormentum crudelissimum, ipso crudelius inferno. Tertiò Cruces ipsorum sunt absque consolatione, cùm noverint, se nihil exin trahere commodi, nisi quod sentire jam incipiant calamitosæ primitias æternitatis.

Judic. 1.

Cruces justorum habent tria, quibus alleviantur.

Sed cruces justorum, tres alias conditiones sibi adsciscunt comites, quibus suaves redduntur ac beatæ, & quidem prioribus è diametro oppositas. Primò Deus portat illas cum ipsis, juxta id, quod in sacrâ pollicetur

tur Scripturâ: *Cùm ipso sum in tribulatione*: gravissimum quodvis onus lene videtur, dum ab omnipotente sustentatur & simul portatur manu. Secundò pro Cruce peccati, auctores suos affligentis, habent gratiam interius consolantem: Siquidem hæc est unctio Sacra, quæ dulcorat omnia, reddens testimonium animæ, quæ affligitur, non esse DEUM iracundum, vindictam de se velut inimicâ sumentem, sed amantis sinum esse Patrem sibi correctionem velut Charissimæ soboli impendentem. Tertiò nôrunt, Cruces suas magis proficuas esse omnibus mundi consolationibus utpote satisfactorias pro pœnis peccatorum suorum, nec non æternarum coronarum meritorias, Exercitium & emundationem virtutum suarum, nec non occasionem tolerandi Martyrium Amoris exoptatissimum. Si ergò pati oporteat in aliquâ, quam in præsenti vitâ ambulamus, viâ; nonnè melius longè sit portare crucem justorum quàm illam peccatorum.

Psal. 90.

Ne aspiciatur via, sed terminus.

Fateor etiam verum esse, quod dicit Apostolus: quod oporteat nos intrare per multas tribulationes in Regnum DEI. Sed tandem tamen per illas in regnum DEI intratur. Quis non mallet assimilari illi, qui toto die ambulat per spinas, ut ascendat exin super solium, ubi totâ suâ imperet vitâ, quàm illi, qui ambulat per pratum floribus confertum, ut exin ascendat super rotam, ubi diffractis ossibus miseram vitæ imponat metam? Quando Apostolus dicit quod nos oporteat per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Non adjunxit, quod ex adverso per multas consolationes intretur in regnum diaboli, in barathrum inferni: Siquidem probè noverat, viam æternitatis miseræ & calamitosæ abs comparatione difficiliorem esse, viâ æternitatis beatæ; & peccatores majores tolerare labores in procurandâ morte æternâ, quàm maximi Sancti toleraverint ad æternam vitam promerendam.

Cruces Justorum sūt suavissimæ, & voluptates peccatorum amarissimæ.

Verum quidem est, ipsos exercuisse austeritates aspectu horribiles; Sed majorem in his invenuêre consolationem, quàm in suis voluptatibus peccatores; confer has cum illis, & videbis.

Primò bonus hic vir suum macerat corpus jejunio, & tu disrumpis tuum immodicâ intemperantiâ: quis duorum plus patitur? Ipsius Jejunium facit ex ipso Angelum, tua intemperantia facit ex te belluam: Ipse nunquam non liberum habet animum & intellectum ad suam prudenter juxta rationis dictamen instituendam vitam; tu tu-

um geris corruptum atque destructum, nec aliud in hoc statu agis & operaris nisi insulsas atque ridiculas ineptias: Ipsius jejunium facit ipsum semper gustare delicias innocuas in eo, quod comedit; tua intemperantia affert tibi tam ingens fastidium, ut nihil amplius comedas cum gustu: ipse semper suam servat sanitatem firmam ac incolumem; Et tu millenis te obruis & oneras infirmitatibus molestis: Denique is jejunio suo suam protrahat vitam, cùm videamus austerrimæ vitæ viros ad centum viginti annos suam provehere ætatem; Et tu miserabiliter extinguis & suffocas tuam in medio annorum tuorum. Jam quæro, quæ Crux è duabus plus habeat ponderis ad portandum, an austeritas justorum, vel voluptas peccatorum.

Qui malè habet suum corpus, consolatur suam animam.

Secundò verum est: bonus hic vir malè suum habet & excipit corpus; pungit & ferit illud flagellis, obarmat ciliciis, catenis implectit ferreis, duro condemnat strato, sed hâc ratione id redigit sub potestatem & dominium animæ suæ, ipsius motus edomat & subdit rationi, pro fundâ fruitur pace interiori, quâ conceditur ipsi libertas currendi abs labore viam paradisi. Interim dum tuo tu blandiris & lenocinaris corpori, ipsique omnes, quarum se desiderio teneri ostendit, delicias concedis ac voluptates; animam tuam ceu mancipium ipsius consignas imperio, dominari crudeliter id tibi permittis per passiones tuas, quæ belluæ sunt absque ratione, imperantes indigna & rationi dissentanea, quarum tam crudele est jugum, ut id excutere vix liceat; Et quod pejus est, quidquid feceris, vix illis satisfeceris unquam: Interim intra temetipsum nullâ perfrueris pace, sed irrequietis stimularis conscientiæ aculeis, & pro tenui delectatione, mille teneris tædiis ac molestiis. Assentire igitur vero, optimum virorum austeritatem, quamvis multo culpide videatur horrida, majori affluere dulcore, leniusque portari, quàm voluptates peccatorum.

Difficilius est committere peccatum quàm exercere virtutem.

Quo transigitur vita justorum, nisi operando bonum? Et quo conteritur illa peccatorum, nisi operando malum? Jam quis diffitebitur, majori stare laboris opera exantlare peccaminosa, probrisque plena, quàm gloriosis ac honorificis incumbere studiis virtutum! Ah! quantis conscientiæ angoribus convellitur mens, dum concipere intra se cogitat monstrum peccati, & operis criminosi in corde suo molitur consilium! prô! quantos hor-

horrores, quantas repugnantias, quantas inquietudines! quod si conceptum & in voluntate formatum fuerit peccatum & infausto partu jam jam excludendum, prô quot convulsiones, quot dolores, quot difficultates occurrunt superandæ! siquidem produci pudet, celari amat, justitiam timet, dissimulari optat; invenit obstacula, millenis uti cogitur dolis, figmentis, violentiis. Quandoque quod desiderat, exequi non datur abs alterius subsidio: fidere tamen non audet; sed periclitari oportet, se submittere & dependere ab alterius voluntate.

Partu denique effusum hoc portentum? peractum est opus facinorosum? Ah! mox præ januis est infernus: Infernus namque est vermis arrodens, qui conscientiam admordet, ipsamque devorat; Est carnifex nunquam non attollens vectem ferreum & minitans comminutionem & diffractionem ossium; Est horribile spectrum, non recedens ab oculis illius hominis, ipsumque ubivis locorum persequens; patravit is furtum, ecce tibi funem abs fine ipsum insequentem; commisit homicidium; Ecce tibi rotam perpetuò post ipsum currentem; fœdavit se adulterio, ecce vindictam ubivis locorum ipsi insidiantem; oportet se abscondere, opus est aufugere; suum perdidit honorem, suam perdit libertatem, & perdere quoque necesse erit facultates suas: An, vides, quanta mala adsciscat, unum solum commisisse malum? Est ne vel minima pars horum vel malorum absorbenda, vel laborum exantlanda ad exequendum difficillimum & cumprimis arduum opus, quod enarratur in gestis Sanctorum? Manifestum igitur est, viam, quæ homines ducit ad æternitatem infelicem, laboriosam magis esse, quàm quæ ipsos attollit ad beatam, majoremque sufferre pœnam peccatores, ad perdendas, quàm Sanctos ad salvandas suas animas.

Etsi via cœli esset difficilior, deberet præferri.

Sed urgeamus rem ulterius, & ad ultimam, quam attingere possit, deducamus extremitatem. Utinam verum sit, viam æternitatis calamitosæ totam confertam & conspersam esse rosis absque spinis, hominemque ibi invenire omnem, quam animus suus, sensus sui, cor suum exoptare possint, voluptatem ac delectationem, & hæc omnia nihil admixtum habere amaritudinis: utinam quoque per hanc viam ambulare posset centenis, millenis, vel etiam centies millenis annis, si ita vellet: Utinam ex adverso via ducens ad Cœlum consperla esset spinis absque rosis, hominibus ibidem tol-

toleranda forent omnia supplicia animæ & corporis, quæ omnes unquam sustinuerunt Martyres, semperque per hanc viam centies millenis annis incedendum foret: quæ ex duabus his viis tibi adhuc videretur amœnior ac jucundior, quàm ex his præferre deberes alteri? vide sis terminum amborum, & dicito mihi, quid de his sentias: uterque enim est æternitas.

Pondera benè terminum, quanti sit momenti, quò vadis.

Experire & gusta benè, quid sit æternitas beata: & fateberis centies millenos annos suppliciorum, quando etiam crudelitate non cederent illis ipsius inferni, nihil tamen fore, cum ipsâ in comparationem adductos. Siquidem quid mea interest, infelicem fuisse in tempore, si beatum me esse liceat in æternitate? Omnes pœnæ meæ transiêrunt, nihil ex eis superest, nisi dulcis earundem memoria, quæ mihi est solatio; felicitatem autem meam in æternum non amplius perdam. Porrò perpendas benè ex alterâ parte, quid infelix & malè auspicata sit æternitas; & affirmabis centies millenos consolationum annos, paradisi etiam ipsius gaudiis refertos, in comparatione illius nihil omninò esse. Quid enim prodesset mihi felicem fuisse in tempore, si infelix & miser forem in æternitate? Omnes voluptates meæ evanuerunt, nihil mihi restat, nisi earundem recordatio, quæ affligit animum, dum interim infixus hæreo malorum infinitorum barathro, unde nullus unquàm patebit exitus. Et ideò verum est, quod, licet difficillima videatur via cœli, semper tamen facilius multò sit ambulare per eam, quàm currere per viam æternitatis infaustæ, quâcunque etiam voluptate ac delectatione videatur repleta.

Efficax motivum ad ambulandum viam cœli.

Verùm si ita est, dum jam luculenter & ad oculum vides, rem contrario prorsus modo se habere, quod nempè via ducens ad perditionem plus amaritudinis ac spinarum habeat, & post inflictionem tam crudelium pœnarum, finiatur tandem damnatione æternâ; Econtra via cœli cruces habeat multò leviores, & post propinatos plures dulcores, quàm amarores animæ, tandem desinat in æternam beatitudinem: quomodò possibile sit, quod inter utrumque quis adhuc fluctuet & animo hæreat? Quomodò adhuc dici potest, viam cœli tam esse difficilem? Et Eccur non videmus, homines summo corripi horrore intolerabilium miseriarum, quas tolerari oportet in viâ & in termino æternitatis malè ominatæ, ut magno cum ardore, & dilatato præ lætitiâ corde, currant per cœli viam? Nonne hâc consideratione

nē ſeſe animabant & exſtimulabant omnes Sancti?

Mira generoſitas Martyrum

Ubi ſunt glacies & frigora, quæ non ſolverentur aſpectu tam ingentis ignis, qui ſuccenderat corda tot tantorumque Martyrum, dum unicum ſolum ictum oculi ejaculabantur in eximias illas æternitatis beatæ pulchritudines, quas exſpectabant? quanti æſtimabant crudeliſſima quæque ſupplicia? lege homiliam, quam Sanctus Baſilius concinnavit in laudem Sancti Gordiani centurionis & invictiſſimi Chriſti JEſu Martyris. Præſes comminabatur ipſi rotas, forcipes, plumba liquata, dentes ferocium beſtiarum, ignem, novacula, & omnia ſuppliciorum genera. Ah! quàm ſplendida mihi facis promiſſa, reſpondebat Martyr! Sed protinus tene quod promittis & pollicita exequere: Siquidem majori urgeor deſiderio bona hæc recipiendi, quàm tu conferendi mihi illa: Novi hæc ſemina eſſe gloriæ, quæ jacta à te ſupra corpus meum, afferent animæ meæ fructus æternitatis beatæ. *Minæ veſtræ ſemina mihi ſunt, unde immortalitatem & gaudia æterna metam.*

Audi Metaphraſten, quomodò enarret jubilum duarum ſanctarum Sororum, Virginum Chriſtianarum & Martyrum Sanctæ Menodoræ & Sanctæ Metrodoræ, poſtquam Judex ipſas condemnaverat, ūt pectinibus ferreis totæ dilacerarentur. O jucundam nobis ſententiam? dicebant ipſæ, imò jucundiſſimam! dum ita noſtra honore, decore, divitiis locupletas corpora, tot muneribus illa, quot vulneribus afficiens; nunquam nec adamantes, nec margaritæ, nec lapides pretioſi tantum conferre illis poſſent ſplendorem, affundere jubar. O quàm magnificè exornabimur, ut majori cum pompâ intrare nobis liceat in ſplendidiſſimum beatæ æternitatis palatium: *Nulla monilia vel gemmæ ita noſtra exornabunt Corpora, ſicut tuæ plagæ.* Hæc dudum propter Chriſtum ſitimus. Nunquid diceres, hunc diem ipſis fuiſſe nuptialem, & exquiſitiſſimo pro ipſis inſtructum convivio? Et nos, qui reſpectu illarum in viâ cœli, nonniſi mera guſtamus mella, conqueremur hanc eſſe difficilem; Dum tot aſpicimus reprobos, qui ſemet ipſos torquent, ut inter mille pœnas viam ambulent æternæ damnationis?

Sed unde oritur hæc hominum inſania, dum majori pretio malunt emere mortem æternam, quàm leviori vitam perpetuam? Neſcio, id ipſos oportet interrogare; videamus, an ipſimet id nobis poſſint exponere. Eamus, deſcendamus in ſpiritu usque ad inferorum abyſſum, & interrogemus hâc ſuper re aliquem ex damnatis.

ARGUMENTUM.

Dialogus hominis agonizantis cum animâ damnatâ. De horrendo rigore & æternâ duratione pœnarum suarum.

Articulus. III.

VIr quidam promptus ingenio & mente peracri, qui magnis involutus vitæ præsentis negotiis, omnia felicissimo semper evolverat eventu, in negotiis autem salutis suæ negligens admodùm, cùm morbo lætali se affixum cerneret strato, unde surgendi vix spes affulgebat, seriâ secum mente cœpit perpendere, quod sæpius quidem hauriebat auribus, sed nunquam sumpserat sibi cordi; quod nimirum in exitu ex hoc mundo intrare oporteat in æternitatem, ubi omnis deinceps interclusus sit exitus: qui cùm aliquando defixâ secum mente ponderaret, quid hæc esse posset æternitas, inaudiit vocem gemebundam lugubri sono è profundo abyssi, sibi tristia hæc insonantem verba, quæ alias è flammarum medio, ardens eructavit maledictus Epulo: *Ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Ah! ne descendite in hoc tormentorum infinitorum barathrum calamitosæ & infelicis æternitatis.

Luc. 16.

Hâc novitate perculsus, cùm hactenus nil unquam habuerit commercii cum inquilino mundi alterius, & nesciens quisnam loqueretur sibi, subaspere respondit: Quænam es, Creatura infortunata, quæ, dum me affaris, à me non videris? & mox replicuit vox: Ego sum anima condemnata ad tolerandas in æternum pœnas inferni. Exin plures ipsi proposuit quæstiones, quas tum timor, tum curiositas ejus expresserant ore, ad quæ plura accepit quoque responsa auditu horrenda.

Colloquium personæ moribundæ cum aliquo damnato.

1. Ubi ergò nunc es! quænam est in æternum domus tua? Domus mea nunc est profundissima abyssus infelicis æternitatis, unde egrediar nunquam, nunquam, nunquam: *In inferno nulla est redemptio.*

2. Et quisnam est iste locus? in quâ orbis parte? in infimo mundi totius loco, in centro terræ, sub pedibus omnium Creaturarum, in sentinâ magnæ hujus Domûs naturæ totius, in cloacâ omnium immunditiarum

rum totius universi. Ecce quò me præcipitem egerit in omnem æternitatem arrogantia mea, quæ sese erexit contra Deum.

3. Quid facis ibi, & quænam est recreatio tua in tetro hoc ergastulo? ardeo in camino ignis devorantis, ubi sum velut vivus ustrinæ carbo, semper accensus ex halitu iræ DEI sufflantis, abs eo, quod unquam redigi possim in cineres: In ignem æternum, æternum, æternum.

4. Sed nonne pauxillum saltem habes aëris, quo te refrigeres? Nihil aliud nisi fumum & flammas ignis infernalis, quæ mihi non sunt loco aëris, quem respiro; sed sunt mihi velut ingens sulphuris & fusi plumbi pelagus, cui immersus sum: ibi fluctuo, ibi nato, quocunque me vertam, hoc circumdatus igne: *In stagnum ignis ardentis sulphure.*

Apoc. 19.

5. Quodnam est nutrimentum tuum, quænam dapes tuæ, in calamitosâ hâc vitâ? *Fel draconum est vinum meum, & venenum aspidum insanabile* nutrimentum meum. Et si mutare voluero dapes & fercula, præ rabie manduco carnem meam, meque ipsum devoro.

Deut. 32.

Momentum voluptatis carò venditur.

6. Sed nunquid delectationem saltem capis ex eo, dum memoriam subeunt voluptates præteritæ, epularum deliciæ, falerna, quæ gustâsti, choreæ, tripudia, conversationes jucundæ, amicitiæ illecebrosæ, carnis lasciviæ, quibus toties innatâsti, honorum splendor, quo refulsisti, dum vivebas in terrâ? Revoca in mentem hæc omnia, cuncta hæc voluptatum plena momenta tuo revolve animo & saltem præterito, si præsenti non potes, te consolare afflictum. Eheu! Ah utinam eorum non possem recordari! fraudulentum hoc spectrum vanitatum mearum præteritarum, sæva & crudelis hæc memoria meam plus acuit & exacerbat rabiem. Ah! solvenda ergò sit mihi voluptas momenti præteriti, quod nunquam revertetur, horrendorum suppliciorum æternitate, quæ nullo terminabitur fine? O Justitia DEI viventis quàm es immisericors!

Recreationes damnatorum.

7. Quænam ergò est refocillatio tua, quæ tua symphonia, quæ tua societas, quæ tua colloquia? Refocillatio mea est diabolorum illusio, damnatorum omnium irrisio, contemptus omnium creaturarum, quarum nec unicam video, quæ miseriis meis compatiatur. Mea symphonia sunt voces horribiles, clamores lamentabiles, ejulatus terribiles, gemitus, suspiria, rabies, desperationes, quas dolorum meorum sævities è meo propellit & elicit corde. Societas mea est immensa multitu-

do sceleratorum & miserabilium damnatorum, qui DEI hostes sunt, qui lethaliter me oderunt, quique pari ratione mihi sunt odio; Et quod dolorem meum auget, est, quod nunquam amplius ab iis valeam separari. Mea cum ipsis colloquia sunt imprecationes, furores, blasphemiæ contra cœlum, maledictiones contra Deum, & omne id, quod furor & rabies suggerere possit.

Desideria damnatorum.

8. Ast ecquid jam velles? quò tua tendunt desideria in hoc statu? quantocyùs optarem annihilari, ut in meo nihilo pœnarum mearum invenirem finem; Et quamprimùm non amplius haberem esse hoc, quod à Deo accepi, ut non amplius ab ipso penderem; & protinus vindicare me posse erga DEUM illum omnipotentem, qui conterit me onere brachii sui, & annihilare ipsammet, si mihi possibile foret: Sed cùm videam hæc omnia mihi esse impossibilia, exonero furorem meum in meipsum & mei æquales.

9. Sed dic mihi anima infortunata, quis præcipitem te egit in hunc miseriarum labyrinthum? Quis in hanc detrusit te abyssum? Quis te coëgit, ut in infelicem hanc teipsam conjiceres æternitatem? Eheu! Nemo coëgit me, & nemo cogere potuit; Sed mille potius excogitati sunt modi impediendi me ab eo, tum admonendo, tum exprobrando, tum ob oculos mihi ponendo infelicitatem meam; Sed ego ipsa eram, ipsamet sic volui, ipsamet me perdidi & damnavi in æternum ex proprio arbitrio ac voluntate meâ.

10. Ah quomodo tam crudele potuisti moliri consilium? quomodò præbere assensum, ut in perpetuum exspoliares te DEI possessione, & quod crudelius est, in æternum te traderes ignibus inferni comburendum? Terribile facinus! Consilium horrendum! dic mihi, quâ ratione huc obstringi, huc potuisti adduci? forsan, quia aliud invenisti bonum melius DEO, potius è re suâ futurum judicans, pro hoc amittere DEUM in omnem æternitatem? fortassis tantæ voluptatis delibuta es lenocinio, quâ ut fruereris ad tempus, persuasum habuisti animo, melius esse æternùm ardere in flammis, quàm illâ carere paucis momentis? Dic mihi rationem tuam, & edoce me, quomodò potueris annuere, ut esse velles infinito modo & abs fine infelix in omnem æternitatem; hoc enim est, quod omnem meum superat captum.

Damnati sunt absque ratione.

Ah! ne quæras rationem, ubi nulla est. Perdidi DEUM, bonum infinitum pro ridiculis, vilibus ac contemptibilibus crepundiis, minutiis, titivilitiis: nulla hic nec adest, nec pugnat ratio.

Amisi gloriam æternam pro honoris inanis & fictitii fumo, qui pauca post evanuit momenta. Amisi omnem ineffabilium gaudiorum beatæ æternitatis abundantiam, pro voluptate transitoriâ, abjectâ, despectâ. Benè novi, nullam hic militare rationem. Porrò si non esset, nisi hæc unica bonorum infinitorum jactura (quamvis verum sit, hanc infinito modo esse lamentatione dignam) tolerandum adhuc foret, bonis his carere. Sed in felicitatis meo cumulo accedit, quo meipsum obruere voluerim infinitorum malorum mole, quibus infelix me involvit æternitas; & hoc pro umbrâ, pro nihilo, pro minori quàm nihilo, pro paucis diebus prosperitatis millenis circumseptæ molestiis, quàm quærere volui super terram. Hisce omnibus nulla omninò suffragabatur ratio. Eheu! ubi eras ratio mea? Si ratio mihi fuisset, non essem modò, ubi sum; Nonnisi qui ratione carent, damnant se, nonnisi stulti se damnant: sed stultorum infinitus est numerus.

Dolor animæ damnatæ.

Damnata igitur sum abs ratione, fateor: Sed quia stulto facilis datur venia; ubi est ratio, quod tam severè puniar? Ah! quod solvendus mihi sit fumus honoris imaginarii, ob quem DEUM vilifeci, confusione ac probro æterno! Juste Deus! quàm terribilis est tua ultio! An igitur verum sit, iniquam possessionem tenuis cujusdam boni alieni, quod non amplius habeo, quodq; amplius nunquam habebo, puniendam esse æternâ infiniti boni privatione, omniumque immensorum gaudiorum æternitatis beatæ? DEUS vive, quàm formidanda sunt tua Judicia! Itane pro momento tam levi tota æternitas, tota æternitas, tota æternitas, tota & integra æternitas infinitorum malorum? prô desperationem animæ damnatæ.

Eheu! non est dolor tam levis, qui amaritudinem non diffundat in omnes vitæ dulcores, si duret æternum. Non habeas nisi podagram in unâ solâ corporis parte, non habeas nisi colicam vel dolorem dentium, juxta speciem res magna non est; Et nihil ominus da homini regna, thesauros, omnes honores, quibus afficiuntur Monarchæ; da illi dapes, tripudia, recreationes jucundissimas, quas imaginari tibi poteris; si patiatur acres podagræ dolores, vehementes cruciatus dentium nunquam finiendos, ex nullo capiet voluptatem, nonnisi suo occupabitur dolore; videbimus illum gemere, conqueri, vociferari velut infelicem in medio tantarum felicitatum.

Desperatio damnati intuentis æternitatem suam.

O DEUS immortalis! quid ergò erit cum eo, qui absorptum se

se videt ab immenso amaritudinis pelago, quod nullo demulcetur dulcore? Quid cum eo, qui immersus est magno tristitiæ ac mœroris oceano, abs eo, quod vel minimus affulgeat alicujus lætitiæ radius? quid cum eo, qui sepultum se videt diluvio integro dolorum crudelium, probrorum horribilium, tormentorum, cruciatuum, & omnis generis miseriarum, abs ullâ admixtione voluptatis minimæ? Ignis, qui cingit ipsum, nunquam delebitur; Vermis, qui rodit ipsum, nunquam morietur; Vultur, qui ipsi⁹ dilaniat cor, nunquã devorare cessabit ipsum totũ vivum; Deus omnipotens, qui ipsum sub pondere brachii sui conterit, nunquam desinet æquissimam suam in ipsum exercere vindictam. Quandò dicitur, nunquam; hoc verbum quantocyùs dilabitur ore, sed id, quod significat, non dilabitur à subjecto, cui semel fuerit affixum.

Nescitur, quid significet hoc verbum: æternitas.

Vos mortales, vos enuntiatis quidem hoc verbum, *Æternitas* sed quid significet, ignoratis. Eheu! vos enuntiatis illud absque tremore; Sed si enuntiando propriis oculis videretis eam, quam significat, veritatem, protinus præ pavore fatis cederetis omnes. Da mihi homines omnes, mundi inquilinos, qui omnes contendant simul multiplicare millia millionum sæculâ, abs eo, quod aliud integri sæculi faciant spatio, omnesque intendant nervos, ut forment sibi idæam atrocissimorum, quæ cor hominis subire possunt, tormentorum, insuper abs intermissione loquantur de his, illaque exprimere conentur, verbis, quæ invenire poterunt, efficacissimis, ac ponderosissimis: an putatis illos penicillo sat terribili effigiâsse multitudinem, atrocitatem, tormentorumque diuturnitatem? Et ego non dicam, nisi unicum hoc verbum: *Infelix Æternitas*: Et ego plus solus unico dixerim momento, quàm illi omnes dicere possint, totius sæculi decursu.

His auditis ægrotus, qui avidas præbebat aures, ut benê perciperet, quæ vox ista sibi recensebat, totus hæsit attonitus, stupefactus, & extra se ipsum raptus, multò minus comprehendens, quàm antè, quid sit æternitas: nihilominus majori, quàm unquam tenebatur desiderio aliquam de ipsâ obtinendi cognitionem. Et hoc est, quod ipsi denuò addidit animos suum prosequendi colloquium cum doctore hoc infernali, à quo tam benè instruebatur, qui per proprias suas experientias id didicerat. Fecit igitur eidem sequentem propositionem.

AR-

ARGUMENTUM.

Declaratio admiranda infinitæ durationis pœnarum alicujus animæ damnatæ.

ARTICULUS IV.

EST nobis impossibile, nobis, qui aliam durationem non cognoscimus nisi illam temporis, benè cognoscere illam æternitatis; & obstupescimus, dum nobis dicitur, illam transcendere omnem aliam, quam nobis imaginari possumus in tempore. Hic homo, qui magno & peracuto erat ingenio, credebat, se propositurum huic animæ sibi loquenti terminum tam longum, qui transcenderet æternitatem ipsius. Dic mihi, miserabilis anima, vellesne cum justitiâ Dei hoc inire pactum?

Totus mundus ex arenâ, trãsportatus per grana à centum mille in centum mille años.

Si hæc tibi diceret: Impleo totum mundum parvulis arenæ granis à centro terræ usque ad firmamentum. Volo, ut transportes omnem hanc arenam in mundum alium, non cum sportis dossuariis aut modiis; sed quâvis vice nonnisi unicum granulum exinde sumas, sicque illa, unum post alterum, non singulis diebus, nec singulis annis, nec singulis etiam sæculis; Sed tolerabis omnia inferni tui tormenta centies millenis annis: & tunc accipies unicum solum arenæ granulum illudque in alterum transportabis mundum; post hæc redibis ad toleranda omnia inferni supplicia, centies aliis millenis annis; Et hoc evoluto termino accipies secundum arenæ granulum, idque portabis ad primum; Exin iterùm ardebis in furnis infernalibus per centiès millenos annos, & redux accipies tertium; Et post alteros centies millenos suppliciorum annos libertas tibi fuerit accipiendi quartum; Sicque à centies millenis annis in centies millenos annos, transportabis omnia hæc arenæ granula, unum post alterum, quoad nec unicum amplius in hoc mundo fuerit superstes; & postquam ultimum transportaveris, videbis finem pœnarum tuarum. Si justitia DEI faceret tibi hanc propositionem, an lubens acceptares illam?

Horrenda longitudo æternitatis infelicis.

Ah! summo perfunderes gaudio, respondit hæc misera, immortales DEO rependerem grates, si hoc misericordiæ radio me dignaretur: Imò tanto cũ solatio hanc acceptarem sententiam,

am, ut dissolverer in amoris & gratitudinis lacrymas, pro insigni hoc favore, quem DEUS mihi concederet; crederem enim me metam jam videre pœnarum mearum. Quomodò metam pœnarum tuarum, respondit ægrotus, supra modum attonitus ex hoc responso? Sed an vides, quò te deduceret hæc tam exorbitans suppliciorum diuturnitas? perpéde paulisper tecum, quid sit centies millenis annis, omnes inferni pœnas tolerare ad transportandum unicum solum arenæ granulum, & non posse transportare aliud secundum, nisi postquam aliis centies millenis annis eadem toleraveris supplicia; quidque sit tali ratione aspirare ad complendum hunc numerum, & eandem semper servare regulam, evacuare totum mundum his arenæ granulis repletum à centro terræ usque ad firmamentum. Quando amabo idipsum effeceris.

Antequam duntaxat plenam arenæ manum evacuâsses, quanta quæso jam tolerâsses supplicia? Et ad extrahendum solummodò exin unicum modium, quot millionum millionibus annorum ad id tibi opus foret? Sed quid esset modius, respectu totius illius acervi? Centeni modiorum milliones vix facerent ubi vacuum, quod vel paulisper foret considerabile: quando ergò conficeres totum opus, quod susceperas? nonne majus quid ad hoc requireres, quàm æternitatem? Verum est, reposuit infelix anima, longitudinem hanc adeò horrendam esse, ut intellectus humanus ipsam non capiat? absorbet ipsa omnes cogitationes, nec est intellectus tam acris, qui attentè ipsam considerando non maneat attonitus & quasi consumptus intuendo magnas hasce durationis abyssus, quæ reverà immensitatis quidpiam habere videntur. Verùm his omnibus stantibus, duratio hæc nondum erit æterna, cùm habitura sit finem, quamvis longissimè adhuc remotum; omne autem, quod finem habere potest, æternum non est. Adjunge adhuc millies tantundem prodigiosæ huic durationi, si volueris, in tantum tamen ipsam prolongare non poteris, quin potius electurus sim ipsam, quàm æternitatem; tandem enim finientur omnia, sola est æternitas, quæ finem non habet.

Credis ergò, reposuit ægrotus, tam longam durationem non esse, quæ tibi brevis non videatur, adducta in comparationem, cum illâ totius æternitatis? Audi & benè adverte, quod tibi dicam; tam terribilem proponam tibi durationem, ut tandem fateri

Magis stupenda declaratio longitudinis pœnarum in damnato.

teri cogaris, illam æternitatis tuæ tam terribilem esse non posse. Nihil adhuc tibi dixi, dum dixi de transportandis arenæ granulis, magnum hunc mundum implentibus, accipiendo unum post alterum à centies millenis in centies millenos annos. Sed confecto tuo opere, quando videbis, quod operante prodigioso omnipotentis DEI brachio, quodlibet arenæ granulum in particulari evadat in mundum integrum, & hunc ejusdem cum præsenti magnitudinis, omnesque pleni forent parvulis arenæ granulis, sicut iisdem plenum conspexeras primum. Incipe primum laborem tuum, & evacua omnes, unum post alterum, pro unicâ vice non nisi unicum extrahens inde granulum, à centies millenis, in centies millenos annos. Attende hos mundos esse innumerabiles, perpende nihil te adhuc factu-rum fuisse, postquam evacuaveris millenos, nec centies millenos, nec centenos milliones, cùm numunero omninò careant: considera quemlibet ex illis includere grana arenæ innumera. An resolvere te voles ad exantlandum inæstimabilem ac horribilem hunc laborem? perpende hæc tecum, & pensiculatè omnia pondera; supputa, si potueris, quousque se extensura sit inconceptibilis longitudo laboris tui, cui manus adjicies: Sed hoc tandem ad finem deducto, extinguam ignes tuos, tuaque finiam tormenta ac supplicia. Quid respondebit adhæc infelix illa anima? An conditionem hanc ausa fuerit acceptare?

Consideratio hujus durationis animum totum absorbentis.

Ah! Justitia DEI, gratias tibi ago de tantâ mihi exhibitâ miseratione! Itane tandem sperandus mihi est pœnarum mearum terminus? Ita; accepto ex toto corde conditionem hanc, & laborem hunc animosè aggrediar. Verum est, longitudinem ejus esse terribilem, terribilem terribilissimam, sed tamen æterna non est, habebit aliquando finem, & illius æternitas amplius non erit. Sed quandonam id perfeceris? Nonne hæc est æternitas & plusquàm æternitas? supputa sumpto ad id otio, numera & iterùm numera, pondera id benè tecum, extende quantum potueris, intellectûs tui aciem, usque ad immensam durationis hujus magnitudinem; An probè capias illam? nonne verum est, vastas hasce abyssos deglutire omnes cogitationes tum hominum tum Angelorum? Nonne verum est, haud esse ingenium tam acutum, quod non obtunderetur, haud esse tam charum, quod non obfuscaretur, & supputare desisteret, si vel in minimo incepisset? Et nihilominus enormis hæc longitudo nondum foret introitus in-

itium, primus ingressus æternitatis. O pavendam æternitatis durationem! O mortalium terrorem te consideranti! ô tonitru, cujus formidabilis sonus omnes concutit montes! ô tempestas! ô fulgura! ô fulmina redigentia in pulverem petras durissimas! An ergò verùm sit, te non agnosci, de te non cogitari, haud aliter, ac si omninò non esses, exspectari te cum tranquillitate, donec advenias, abs eo, quod ulla fiat præparatio ad te recipiendam? DEUS vive? An verum ergò sit, te nec quidquam commovere corda mortalium?

Aspectus supplicii, quo plectitur reus, nos tin ore percellit, & totus infernus nos non movet.

O homo ad res magnas insensibilis prorsus, & ad minimas tam sensibilis, si coram te transire videas infortunatum quempiam, qui capitis sit reus, & ultimo damnatus supplicio, vivus quamprimùm comburendus, nonne mox tibi eriguntur pili, fremisque præ horrore; cogitans solummodò de malo, quod tibi tolerandum est? Sed memineris, dum unius duntaxat noxæ lethalis reus fueris inventus, sententiam magni DEI, te condemnâsse, ut vivus totus exuraris in omnem æternitatem. Pondera hoc tecum, & pondera cum otio, omnes mentis tuæ nervos huc intende, & iteratis vicibus seriò perpende. Quid est, esse in medio ignis devorantis per totum integrum diem? An probè id concipis? Sed quid est transigere ibi annum integrum ardendo semper, abs eo, quod quis mori aut comburi possit? Comprehendis id benè? sed quid est millenis ibi annis commorari? quid est in continuo hoc tormento vivere annis centies millenis? An hoc tibi comprehensibile videtur? Jam judica, quomodò transigere ibi poteris plusquàm centenos milliones annorum; plures quàm inveniri possint arenæ granula in universo hoc mundo: an tibi sufficiens sit animus pro his omnibus?

Stoliditas animorum arrogantium.

Et si cogitatio tua intrare renuit in has abyssos, ipsisque comprehendendis non est sufficiens, adnitere per medium tantùm horæ quadrantem tenere manum tuam in igne accenso camini tui, qui non est nisi mortua effigies ignis infernalis; Et ne parvo hoc tempore afficiaris tædio, numera interim millionum milliones sæculorum, quibus commorandum tibi erit in focis illis ardentibus, si in peccato mortali morieris ac damnaberis. Quid tibi prodest animo extolli? Quid te juvabit fuisse incredulum? An dubitare potes de veritate, quæ tremorem incussit universo, antequam esses in mundo? Ipsemet DEUS omnipotens, qui omnia fecit in virtute *Verbi* sui,

per idem *Verbum* tibi dixit; Ignem inferni fore æternum: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ita, DEUS dixit, ignis adurens damnatos, est ignis æternus, qui nunquam extinguetur: Ita, Deus dixit, est impossibile id verum non esse. Ignis infernalis erit æternus, nunquam extinguentur flammæ ipsius.

ARGUMENTUM.

1. Nulla mens creata attentè considerare potest miserias æternitatis infelicis, quin commoveatur.

2. Nonnisi DEI mens est inexorabilis, & damnatorum tormenta intuetur abs ullâ compassione.

Articulus II.

SEd quid sibi vult ignis æternus? quantò magis de eo cogitatur, tantò minus ex eo capitur: non agnoscitur & negligitur, quasi non esset maximi ponderis negotium, quod foret ponderandum. Dum flos Juventæ & vigor ætatis nobis adhuc blandiuntur, loquimur de æternitate incuriè, quasi de re, quæ procul adhuc à nobis remota, vix unquam nostras pulsabit fores: quãdo ætate provehimur, cogitamus quidem, quod de illâ nos cogitare oporteat, sed tristis hæc & afflictiva cogitatio, in aliud semper tempus rejicitur: quando videmus, rem arctam esse, nosque jam stare ad portam in extremæ infirmitatis strato, quando claudere jam volumus oculos omnibus mundi rebus, incipimus illos aperire ad aspiciendam æternitatem. O quàm stupenda hæc videtur; aliud siquidem est, quàm omne id, quod videtur à mundo.

Ecce ergò tibi æternitatem; tanta mihi dicta sunt de te, sed nunquam agnovi te, ô æternitas! nunquam vacabat mihi cogitare de te, nec unquam penitius te aspiciebam. Sed ecce te mihi præsentem, video te jam cominus, ad januam tuam pulso: *Sto ad ostium Æternitatis.* Ecce apertam te mihi, video jam aditum tuum, vestibulum tuum; Eheu! sed non video exitum tuum, abyssos tuas ingredior, & non video nisi profunditatem absque fundo; progredior ulterius, & non video nisi æternitates in æternitatibus, quæ omnes meas absorbent cogitationes. Ubi est ergò finis tuus, ô æternitas! tu nullum habes, tu es interminabilis; hinc cogitans de te, perdo me. O quàm ter-

terribilis est aspectus tuus? Verum est, nihil esse videre te solùm, cùm nemo te benè cognoscere possit, nisi sit in sinu tuo; nihil ominus aspectus tuus mirabiles conciliat motus in mentibus, quæ te considerant, téque cordi habent.

Canities contracta ex pavore unius noctis.

Didacus Orosius missus est in ergastulum Hispali à Rege Hispaniæ: terror mortis ab ipso conceptus, unicæ noctis spatio, quo ibi fuerat, tam inusitatam in ipso causavit mutationem, ut alterius diei diluculo, totus canitie obductus fuerit inventus, quasi jam quinquaginta annos superâsset; quod ansam dedit acuto Epigrammati, *O Nox quàm longa es, quæ facis una senem!* da mihi animam totam criminibus nigram; inalbescere & totam innocentem fieri oportet ipsam, si unicâ nocte includatur in terribilem hunc carcerem; infelicis ac miseræ æternititatis. Si concipere incipiat terrorem, quem conciliat mors æterna animæ se consideranti, impossibile est, quin cor ipsius contritione disrumpatur, ipsaque veram pœnitentiæ aggrediatur viam. Siquidem ô DEUS! tolerare æternum pondus omnipotentis brachii tui, conteri totum vivum & semper vivere sub potentiâ iræ tuæ; qui vel parum hoc cordi sumeret, non tantùm inalbescere, sed exarescere totus, sed congelari, sed mori deberet præ pavore.

Martial. lib. 4. Epigram. 7.

Quare gerat Deus in manu sua clavem inferni. Apoc. 1.

Affirmat is nobis in Apocalypsi: *Habeo claves inferni.* Et eccur ipsemet has tenet? Estne principis portare Claves carceris, quò ablegat reos capitis? nonne consignat illas manibus Ergastularii, cui circa personas reorum dare rationem incúbit? Eccur non commisit Claves dæmonibus, qui tam ergastularii, quàm immites sunt carnifices inferni? Fortassis ideò, quod sævities tormentorum, quibus cruciantur miseri damnati, adeò sit formidabilis, ut ad commiserationem commovere possent etiam dæmones ipsos, qui emollitâ suâ duritie, illa ipsis libenter relaxâssent. Non consignabit has ipsis, sed inexorabilis ipsius justitia tenebit semper claves in manu suâ, ad insinuandum nobis, quod, quandiu erit DEUS, semper pro illis sit futurus DEUS ultionum, illosque in æternum alligatos detenturus in flammis, quæ ipsos devorabunt semper, sed nunquam consument.

Admirabile & terribile, quod Deus sit absq; compassione aspiciens pœnas damnatorum.

Ah! Itane mi DEUS oblivisceris miserationum tuarum antiquarum: ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine? ubi est tempus, ubi unica lachrymula temperavit iram tuam? ubi sunt dies, quibus unicus contriti cordis

dis gemitus emolliit cor tuum, & exarmavit furorem tuum? Et ecce torrentes lachymarum, ecce gemitus æternos; Et non emolliris spectaculo tam horrendo calamitatum, sub quibus ingemiscunt creaturæ tuæ! Non solùm non aspicis illis compatiendo, sed potius rides, dum vides ipsarum miserias: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.* O DEUS amoris! qui toties deprædicaris & demonstraris velut bonitas infinita, Ah! quomodò rides inter lachrymas torrentis more ex oculis meis deciduas? Et tu ingrate, quomodò tu ridebas, dum velut torrentem effusum aspiciebas sanguinem meum pro te in ligno crucis? Ego toties vocavi te, toties obtestatus, precatus, adhortatus sum te, & mihi respondere noluisti: tu vocabis me incassùm per omnem æternitatem, & ego quoque non respondebo tibi.

Prov. 1.

Psal. 76.

Sed nonne scriptum est, quod *non continebis in irâ misericordias tuas?* Vide Domine, quantam faciat stragem implacabilis justitia tua: momentis singulis præcipites ruunt animæ in orcum, velut flocci nivium tempestate hybernâ cadunt super terram. Tu hoc vides, ô Deus ultionum, & super hoc rides! postquam exarserint ac conflagrârint per millionum milliones sæculorum, postquam effuderint in suppliciis suis torrentes lachrymarum, tu illos aspicis adhuc ridens & illudis tormentis illorum: *Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* Ah! Iræ divinæ infelices victimæ cur non plorabatis, dum tempus erat misericordiæ? dum lachrymæ vestræ efficaces fuerant ad eluendas criminum vestrorum maculas, tum plorare debebatis; nunc inutiles vobis vestri sunt ploratus, quin etiam damnosi & noxii; cùm ad nihil vobis serviant, nisi ut adurant.

Exhortatio admirabilis S. Macarii

Magnus Sanctus Macarius instantissimè aliquando rogatus ab Eremitis montis Nitriæ, ut faceret illis exhortationem, cujus virtute animarentur ad pœnitentiam, Exordium fecit magnam lachrymarum effundens vim, gemens ac pectus suum percutiens: Exin magno Spiritûs fervore, his illos affatus est verbis: *Ploremus Fratres mei, Eheu! ploremus, faciamus ex oculis nostris fontes lachrymarum, antequam transeamus ad infortunatam illam Regionem, ubi lachrymæ comburunt corpora. Aspiciamus è medio lachrymarum nostrarum horrendum, quod inambulamus, præcipitium, & meminerimus, nonnisi è filo pendere vitam nostram.*

Apud Rosvveid. in vitis patrū.

O quàm pathetica erat sancti hujus senis adhortatio? parva quidem verbis, sed longa effectu, quem produxit; nam omnes in tam copiosas effusi sunt lachrymas, ut velle viderentur secundum facere diluvium ad submergenda peccata hominum. Ubi nunc es, ô vox animata igne cœlesti? ubi profunda estis suspiria, quæ tam altè penetrâstis secretiora æternitatis arcana? ut quid tacetis modò? ut quid ultra non loquimini ad aures nostras, ad conterendam lapideorum cordium nostrorum duritiem? Bone DEUS! quàm insensati sumus? Nonne incessanter, sicut ipsi, deberemus colliquescere in lachrymas? nonne sicut ipsi præcipitio inambulamus æternitatis calamitosæ? Nonne vita nostra æquè, sicut illorum è tenui pendet filo? ut quid non aspicimus hanc malorum æternorum abyssum, cui tam vicini sumus? Nonne præ pavove deberemus contremiscere, exspectantes magnam nostram æternitatem, ignari, quænam intranda nobis sit, dum exibimus ex hoc mundo? An securi sumus, ne præcipites agamur in æternitatem infelicem ac miseram? Nonne peccavimus? Imò, peccavimus, patravimus plura & hæc magna contra Majestatem DEI peccata, quorum nec unicum manet impunitum; si non puniatur in tempore, necessariò puniendum est in æternitate: an in veritate pœnitentiâ seriâ nostras castigavimus noxas? an exspectabimus, quoad in æternitate castiget illas vindex DEUS? ô DEUS bone? Ne exspectes æternitatem, castigia nos in vitâ præsenti, quantum placuerit tibi; sed in æternitate facito nobiscum misericordiam: *Hic ure, hic seca, modò in æternum parcas.*

S. August.

AR-

ARGUMENTUM.

1. Tormenta infelicis æternitatis nunquam nec remittentur, nec imminuentur.

2. Egregia praxis ad proficiendum ex cognitione harum veritatum.

ARTICULUS. VI.

Damnati alicujus tormenta nunquam desinunt.

LOquamur adhuc semel damnatæ nostræ animæ, ut nunquam amplius cogamur illi loqui in æternitate, ipsaque absolvat, si potest, enarrare nobis tormenta sua, ut nunquam nos absolvamus, evitare illa. Dic nobis, misera, an sperandus tibi in æternitate sit finis suppliciorum, quæ pateris; vel saltem an nullæ unico momento tibi concedantur induciæ, ut vel parum capias quietis? Non est mancipium alligatum triremibus, cui non permittatur aliquantula quies; non est reus equuleo, cui à severissimo Judice non concedantur saltem aliqua relaxationis momenta, quibus respirare ipsi liceat: an tu abs intermissione patiêris, abs eo, quod vel unico die tibi quies permittatur? Si nimius sit unicus dies, an saltem habebis quadrantem, vel semiquadrantem horæ, ad minimum semel millenos intra annos? Non, nunquam habebo quidpiam quietis, vel unico duntaxat momento. Itane ne unico quidem momento, nec minima erit pœnarum interruptio in omnem æternitatem? O rigor non imaginabilis, quis te comprehendat? Non, nunquam aliquid quietis in tormentis meis vel unico instanti? Fluit continuò tempus abs eo, quod interrumpatur vel unquam fluere desistat; Et æternitas semper eadem permanet, abs eo, quod mutetur aut unquam esse desinat vel unico momento.

Non assuescunt illa portando.

Sed forsan experiêre, mala tua mitiganda & aliquantulùm dulcoranda fore vi contractæ in patiendo consuetudinis; nam omnia tandem consuetudo reddit facilia. Non est vita tam aspera, nec labor tam arduus, cui tractu temporis non assuescamus, idque quod ab initio videbatur nobis intolerabile, supra modum facile efficitur nobis. Haudquaquam, consuetudinem nullam contraham in tolerando mala, quæ patior; nec unquam minus sæva illa experiar

periar ex eo, quod diu patiar, siquidem æternitati proprium est semper esse invariabilem, hâcque ratione æquè dolorifica mea mihi erunt tormenta post centenos annorum milliones, uti fuerunt primo die, quo ea tolerare incepi.

Ibi violentia & duratio conveniunt.

Ah quid! nonne saltem remittetur aliquantulum ipsorum vis? omnia deteruntur & iminuuntur usu: Visæ sūt machæræ acutissimæ suam hebetâsse aciem frequentatis ictibus resecando capita Martyrum, visæ sunt quoq; fornaces ardentissimæ successu temporis, in suo remisisse calore; non est, nisi DEUS, qui in operatione suâ non fatigatur. Carnifices crudelissimi torquendo reum tandem fatigantur, vel deficit ipse, non amplius habens vires tantos sufferendi dolores. Nequaquam, nec minimam in æternum habebo dolorum relaxationem: nam si imminui possent centesimâ, millesimâ sui parte, post centum milliones annorum, tandem omninò cessare possent, & non amplius essent æternæ. Ex aliâ parte, ministri & instrumenta justitiæ divinæ non magis fatigantur, quàm DEUS ipse, eoquod infinita ipsius potentia in eodem semper rigore conservet ipsa; & tandem infelix victima ipsorum furori relicta deficiet nunquam, sed immortalis manebit in æternum, ut in æternum moriatur, & moriatur nunquam.

Horror vehementiæ ignis æterni.

Sed tandem ergò damnatorum ignem alterius oportet esse naturæ, quàm nostrum, ita ut tam afflictivus & vorax non sit, sicut is est, quem habemus in terris. Videmus flammas montis Vesuvii, exempli gratia, vel fornacis calcariæ solùm aut ustrinæ tam esse ardentes (licet hæ in comparatione cum illis nihil sint) ut dissolvant lapides, liquefaciant petras, ut è radicibus ipsius dimanent torrentes ignis, ut ex succenso gutture suo evomat flammarum diluvia, quæ conspecta solùm incutiunt horrorem ac tremorem universo mundo. Ah! quomodò possibile foret, Creaturas vivas & sensitivas morari ac durare posse in illis, per millionum milliones annorum, quin dissolverentur omninò, & in liquefactum converterentur ignem? O DEUS! sola hujus rei cogitatio facit fremere, facit gemere, facit tremere etiam illos, qui se credunt ex omnibus securissimos. Intellectus humane, quàm imbecillis es! quàm modium habes luminis? quàm procul adhuc abes, ut comprehendas, quàm acriter puniat vindex Deus peccata hominum!

Sci-

Omnia mundi mala punire non possent unicũ peccatum.

Sciremus id, si cognoscere possemus gravitatem peccati contra Divinam Majestatem commissi. Siquidem videremus probè, eoquod ipse infinitus sit, necessarium esse, ut æquissima DEI justitia castiget illud pœnâ malitiæ ipsius proportionatâ, nempè infinitâ, omnia supplicia quæ sufferri possunt in hoc mundo, nullatenus accedunt ad id, quod unicum meretur peccatum; Et hinc est, quod minimum inferni supplicium absque comparatione gravius & acerbius sit, quàm omnia hujus mundi supplicia simul conjuncta. Accumula & congrega mihi in unum omnia mala, quæ passi sunt omnes Filii Adam protoparentis nostri, à Creatione mundi in hâc vitâ; omnia hæc non adæquabunt tormenta, quæ justitia omnipotentis DEI destinavit in inferno pro punitione unius duntaxat peccati mortalis.

Consideratio demonstrans horrorem peccati.

Ratio est, quod creaturæ non agant, nec patiantur in hâc vitâ, nisi juxta vires suas naturales, supra modum debiles: sed in inferno, ubi tormenta elevantur ad virtutem quandam supernaturalem ab omnipotenti brachio DEI, ii quoque, qui illa patiuntur, pari ratione eleventur ad robur quoddam supernaturale, ut illa patiantur: Et si minimum damnati supplicium est ejusmodi; quid est ergò, ô magne DEUS! quid est ergò ô immortalis DEUS! illa omnia tolerare simul! Et tamen volentes nolentes confiteri debemus, illos plura non pati, quàm mereantur. Ipse est DEUS infinitè justus, qui sic ordinat, ipse cognoscit ex æquo enormitatem peccati mortalis, cùm ipse infinito modo sit sapiens: non ordinat ipsi præcisè, nisi pœnam promeritam, cum infinito modo sit justus. Si pœna hæc est tam sæva, ideò est, quia malitia peccati est abominanda: Ego ipsam non video, sed DEUS ipsam videt; hinc mea mihi ignorantia juxta infinitam sapientiam DEI est corrigenda. Nihilominus homines adeò sunt cœci, stupidi & insensati, ut nihil sibi esse persuadeant, committere peccatum mortale. O peccatum! ô maledictum peccatum! O si homines te cognoscerent! Audite mortales, audite benè, quid dicat vobis infelix hæc anima damnata, ipsa informat vos de eo, quod optimè novit, ipsa loquitur vobis ex proprio suo experimento, Ah! damno sapite alieno, nec differatis id credere, quo ad experiamini id ipso opere.

Pulchrum colloquium duodecim Eremitarum. Rosvveid. in vit. patrum.

Eremitæ duodecim in vitis Patrum die quodam instituerunt inter se consultationem, ut sibi invicem communicarent bona cordium suorum sensa & sancta Exercitia. Postquam omnes locuti fuerant de Excellentiis Dei velut Angeli, quorum conversatio plerumque in Cœlis erat, ultimus ex iis percutiens pectus suum, seque lachrymantibus oculis prosternens in terram, dixit illis: Vestrum est, Patres mei, loqui de felicitate æternitatis beatæ, cujus portam virtutes vestræ vobis aperuerunt: Sed ego, qui sub mole scelerum meorum ingemisco, eousque in sublime me attollere non auderem; Ego meipsum condemnavi ad inferos toto tempore vitæ meæ, ne me DEUS ad illos condemnet totius æternitatis suæ duratione. Aspicio omnia illorum tormenta, quorum nonnisi nimium imitatus sum crimina, & dico animæ meæ: *Esto cum his, quibus dignus es, istis post modum annumeraberis*: Et vide, an tolerare poteris, quod tolerant ipsi.

Aspicio ardere ipsos in flammarum medio, & lamentabiles clamores & ejulatus mittere in cœlos. Itane pro unico voluptatis momento, oportet infelicem me, per totam pati & cruciari æternitatem? Video ex ipsis aliquos, suamet sibi admordere & devorare brachia, dum interim dæmones ipsorum dilaniant ac discerpunt viscera; video devorari alios à serpentibus, transire alios ab uno tormento ad alterum, & ab uno in alterum saltare ignem: interrogo illos, quam obrem patiantur hæc omnia. Respondent mihi id esse ideò, quod fecerint ea, quæ feceram ego: responsum illorum propriæ meæ condemnationis mihi esse videtur sententia; adeoque totus tremebundus prosterno me in terram, pono in pulvere os meum, nec audeo implorare misericordiam, ut mihi sit propitia; sed clamo & vociferor: Justitia, Justitia magni DEI, non parcito mihi in hâc vitâ, fateor me peccâsse, & novi peccatum meum impunitum manere non posse: Ah! puni me in tempore, ne me punias in æternitate.

Huc pœnitentiæ adeste omnes, adeste jejunia, adeste flagellationes cruentæ; adeste vincula ferrea; adeste aspera cilicia; adeste fames & sitis; ardores solis, glacies & gelu hyemis, infirmitatum dolores; adeste pœnæ omnes, & omnes austeritates, quibus sufferendis par sit homo mortalis: unà omnes in hunc irruite malefactorem, ut ipsius

in

in hâc vitâ puniatis peccata; dilaniate, comburite, in frusta discerpite, mecum agite, quidquid libuerit vobis super terram; Solùm servate me ab æternis inferni, quæ promerui, tormentis: hìc ure, hìc seca, modò in æternum parcas. O Sanctum Exercitium! seipsum sic condemnare, sicque periculo eruere, ne condemnetur à DEO.

Sæpius abeundum in æternitatem.

Quid juvat nos scire, duas esse æternitates præparatas creaturis, beatam unam, infelicem alteram, nisi mente sæpius faciamus iter in utramque. Non vivamus animalium more, quæ nunquam non & caput & oculos in terram inflectunt, sicque brutaliter suum vitæ cursum evolvunt. Sed examus è tempore, cùm hìc tam paucis commorandum nobis sit diebus: Ingrediamur sæpius in æternitatem, cùm hìc in perpetuum nostrum nobis præparatum sit habitaculum. Intremus quantocyùs in æternitatem beatam. Quid agitis hìc, vos sancti Martyres, tot passi acerba, dum viveretis, tormenta? Ubi nunc vestri sunt cruciatus? Et vos Confessores Sancti, tot assueti austeritatibus, ubi modò sunt pœnitentiæ & rigores vestri? an doletis, tolerâsse vos aliquid pro DEO? Agedum anima mea, quod nos sumus, fuerunt illi, quod illi sunt, sperare possumus, nos futuros; studeamus duntaxat illos imitari. Mox autem & descendamus in æternitatem infelicem, & primum, quem habuerimus obvium, interrogemus: quamobrem hìc miser es? ubi modò sunt voluptates tuæ? quò devenerunt spes & fiduciæ tuæ? quid faceres modò, si mei fores loco, ut custodires te ab hoc loco, ubi es, ab his cruciatibus, quos toleras? Anima mea probè vides, quanti referat seriam modò agere pœnitentiam: pœnitendum namque est. Ah! æternum ardere! ô mi DEUS! hanc unicam à te efflagito gratiam, ut semper insculptam menti meæ æternitatem circumferam, nunquam non æternitatis reminiscar. *Annos æternos in mente habui.*

CONSULTATIO XIII.

De Immensitate & Præsentia DEI.

ERat pulcher æstivus dies, & canicula dominabatur in astris, quando sol inardescere totus videtur amore in terram, quando tam longam ipsi impendit visitationem, ut faciem ipsi suam quasi nunquam abscondat, cùm valdè serò deserat ipsam, & primo mox diluculo revisat eandem; quando magnis contendit itineribus maturare ipsius fructus, tam intentus ac defixus suo operi, ut ab eo nunquam vultum avertat, tantóque ipsius perficiendi desiderio accensus, ut ignem ac flammas ejaculetur ex oculis.

Descriptio jucundæ diei ad ambulandum.

Sed quoniam cognoverat, omnia animalia suam fugere præsentiam, latibula quærere ac umbras, cùm tolerare non possent Majestatis suæ splendores, eoquod suo occœcarentur lumine, nimioque suo consumerentur calore, hinc illo se die abscondit sub umbrâ tenuis cujusdam nubis, ex quâ sibi fecerat quasi velum ad contegendam faciem suam; tenue hoc ex albo & cæruleo mixtū velamen, quod operiens solis oculos paulisper nimios ipsius temperabat splendores, ipsumque in eo collocabat statu, ut & ipse mundum hunc inferiorem videre, & vicissim videri posset ab eo. Totus aër magna videbat serenitate, sed blādo refrigeratus Zephyro, qui suas super alas portans odores plantarum ac fructuum, suavem ex his faciebat mixturam, ad componendum exin naturale quoddam suffimentum, quod omnia circumquaque suo perfundebat odore. Aviculæ tenui hoc flatu excitatæ, eâ ferè ratione, quâ excitatur & animatur organum à vento suos implente tubos ac fistulas, tam suavi modulabantur concentu, ut diceres universam naturam avidis illum auribus excepisse. Et denique omnia tam jucundam, tamque amœnam monstrabant faciem, ut solitudinis studiosissimos è suis elicerent cavernis, ad conspiciendas cum voluptate divitias, quas anni gratiosa tempestas explicaverat ubique in arvis & campis.

Non-

Philosophia Christiana.

Nonnulli homines DEO devoti, quos sanctæ charitatis vinculum tam arcto ligamine tenebat sibi invicem obstrictos, ut non nisi unum cor, nonnisi unam haberent animam, statuerunt eus petere, liberiore fruituri cœlo, mollioremque spiraturi auram, sicut & duas vel tres horas consecrare eorum colloquiorum dulcori, ejusmodi esse solent illorum, qui nonnisi corpore in terris, has velut suum aspiciunt exilium, quorum econtra animus conversatur in cœlis, quos velut dilectam sibi patriam ardenti prosequuntur amore. Sanctus Gregorius Nazianzenus, qui maximam vitæ suæ partem transegerat in solitudine, cum integerrimo suo amico, Sancto Basilio in ejusmodi conversatione, vocat illam veram Christianorum Philosophiam. Siquidem cum nôssent, non sufficere sibi paganorum more, se duntaxat applicare studiis veritatis naturalis: hinc omnes ipsorum discursus non aliam sibi præfigebant metam, nisi ut contenderent nôsse ac scire DEUM, qui summa est veritas, nec illum scire desiderarent, nisi ut amarent ipsum. O beatam animam, cui datum fuit gustare dulcedinem ejusmodi Philosophiæ!

E societate quispiam, qui singulari gaudebat dono contemplandi ubivis in Creaturis Creatorem, cùm primùm conjiceret oculos in amplum quendam campum maturâ segete refertũ, ubi innumeræ spicæ se quasi certatim sursum attollebant, & apicibus suis ferebantur in cœlum, quasi vellent reddere illi, quod ab ipso acceperunt: Mi DEUS (dicebat ipse) tu olim descendere fecisti manna è cœlo ad nutriendos homines terræ, eò quod hi populi fuerint, non nisi aspirantes ad possidendam aliquam desiderabilem & jucundam terræ regionem; Et jam prodire & enasci nobis facis manna è terrâ, ascendens versùs cœlum, ad informandum nos, quò tendere recipiendo à te nutrimentum istud debeamus. Non amplius sunt Angeli, qui hoc nobis manna præparant, sed tu es ipse, ô Pater cœlestis, cui curæ est irrigare tuis pluviis has plantas, tuo illas calefacere sole, tuis illas purgare ventis, quos thesauris tuis conclusos geris; quosque eo nomine inde extrahis, ut emittas ad laborandum pro nobis, velut fideles & industrios operarios. Et cùm accepisset frumenti spicam in manus suas, omnes rapuit in admirationem excellentiarum DEI, enucleatè explanando illis admirabilem & stupendam illam di-

Campus frugibus refertus.

ſpoſitionem, quam quotidie ante oculos habemus, & nemo noſtrûm conſiderat?

Mira alicujus ſpicæ frumentariæ.

Nonne videtis, inquiebat, quâ ratione Creatori fuerit curæ, collocare in omnia ordinem omnia hæc parva grana, illorumque cuilibet particularem ſuam deſtinare cellulam, ut illic viverent in pace, & in concordiâ, abs eo, quod unum alteri eſſet in commodo? Videtis, quomodò non ſolùm quodlibet ſpecialem ſuam incolat cellulam, ſed & particulari induatur amictu? quid eſt hoc, mi DEUS? Ecce tibi miraculum, quod adeò deprædicavit ſacer codex in filiis Iſraël, dum erant in deſerto? Ipſorum veſtes, quibus amiciebantur in infantiâ, non tantùm continuo uſu non atterebantur, ſed creſcebant cum ipſis, juxta quod eorum corpora creſcebant in annis; nec unicum duntaxat eſt frumenti granulum, quod non veſtieris parvulo ſuo habitu, qui creſcit cum ipſo, tamque benè ſe accommodat ipſius corpori, ut nulli poſſet ſervire alteri. Quis ita ad amuſſim texta ſingula inſecuit & concinnavit? quis ita dexterè conſuit, ut nulla prorſus appareat ſutura?

Interim, dum tanto ſtudio conſiderabat exteriorem hanc pulchritudinem, alius, qui peritum agebat philoſophum, dicebat illi: nihil hoc eſt, corticem duntaxat & externam intueri formam: Verùm an nôſti, quàm admirabilem virtutem abſconderit DEUS in parvulo hoc grano, ut ex ipſo ſolo alimenta provideat omnibus hominibus, qui ſunt in mundo. Siquidem dum conjicitur id ſolummodò in terram, abs es, quod amplius de ipſo cogitetur, producet ad minimum integram ſpicam vel quandoque plures, omnes aliis granis velut ſuis onuſtas prolibus, & eâdem, quâ pater gaudet, naturâ & virtute locupletatis. Quod ſi hæc iterum conjiciantur in terram, producentur ex iis alia in longè majori adhuc numero, eandem omninò virtutem habentia: Et hæc ſicut priora terræ mandata idem omninò facient, ita ut poſt aliquorum annorum decurſum impletura ſint omnem terram meſſe tam divite & copioſâ, ut omnes homines & omnia animalia exin facilè viverent, & interea omne ſuum alimentum aliundè non traherent, niſi ex ſolo hoc parvulo frumenti granulo? Et quod magis ſtupendum eſt, id magis conſiderare volenti, hæc virtus tam ſpecialis eſt parvæ huic creaturæ, ut

Miranda virtus unici tantum grani.

non

nonnisi ipsa sola in mundo hâc gaudeat prærogativa: cùm nec omnes Angeli in Cœlo id facere possint, nec omnes mundi Monarchæ hanc habeant potestatem; jactent hi se de potestate suâ, quantùm voluerint, dependere tamen debent ab uno grani frumento, si panem suum habere velint supra mensam. Ah! quomodò possibile est nos ignorare dependentiam infinitam, quâ DEO subdimur, cùm ipse à Creaturarum suarum minimâ ita nos faciat dependere.

Contemplativus, qui argumentum subministraverat discursui hujus philosophi, simul ansam ex virtute hâc absconditâ, quam detexerat in suo frumenti grano, loquendi nobis de Excellentiis DEI, modo tam sublimi, ut omnes nos summâ voluptate affecerit. Ecce tibi quid dixerit.

ARGUMENTUM.

1. Quod DEUS sit ubique, & in nullo sit loco.
2. Quod nobis sit præsentissimus & infinito modo à nobis remotus.
3. Amorosa consideratiô circa id, quod DEUS sit præsens cordibus nostris.

ARTICULUS I.

INgens videris tibi detexisse mysterium, dum virtutem hanc secretam observasti, quam DEUS abscondit in grano frumenti; Sed ultra progredere, & invenies virtutem aliam infinito modo majorem, sed incognitam hominibus. Deus ipse est, qui totus integer absconditus est in virtute hâc absconditâ; Sed sicut impossibile est oculis nostris corporeis videre occultam hanc virtutem in grano frumenti, licet corporalem, & nonnisi oculi animæ illam cognoscere possunt; sic intellectus noster naturalis tantæ virtutis non est, videndi DEUM in virtute hâc secretâ absconditum; requiruntur oculi fidei, ad illum ibi conspiciendum: quicunque hos habet benè apertos & probè illuminatos, videt & admiratur magnitudinem DEI totam integram in minimâ Creaturarum.

Quomodò totam integram? inter-

interpellat philoſophus attonitus ad hanc propoſitionem. Quâ ratione magnitudo DEI incluſa eſſe poſſit in ſpatio tam arcto? Nonnè DEUS eſt immenſus? Nonnè cœlum & terram ipſe implet? Nonnè etiam infinities major eſt cœlis? Absque dubio reſpondet alter; ſed totus immenſus, uti eſt, neceſſariò dici debet totus integer eſſe in minimâ Creaturarum, vel omninò ibi non eſſe. Dicere, quod omninò ibi non ſit, hoc eſſet negare immmenſitatem ejus, quæ ipſum præſentiſſimum reddit omnibus creaturis: Dicere, quod ibi tantùm ſit ex parte, innueret, DEUM conſtare ex partibus ſe componentibus, adeoque diviſibilem eſſe, & perire poſſe, & conſequenter DEUM non eſſe. Dicendum igitur eſt, ipſum eſſe ibi totum integrum, cùm ipſe ſit magnum totum, quod eſt maximè ſimplex, maximè unum, maximè indiviſibile. Et ecce id, quod præbuit mihi aliquam facilitatem ipſum concipiendi.

Immenſita Dei eſt reſpectu loci id, quod eſt ipſius æternitas reſpectu temporis.

Non eſt judicandum de magnitudine DEI ex ſpatiis locorum, ſi de illius duratione judicandum non eſt ex longitudine temporum. Quod eſt æternitas DEI reſpectu temporum, hoc eſt immenſitas DEI reſpectu locorum. Dimetiri non poſſes longitudinem æternitatis DEI adjiciendo millonum milliones ſæculorum, unum millionem poſt alterum, cùm tempus non ſit niſi duratio compoſita ex partibus, quæ omnes finitæ ſunt; & æternitas eſt infinitum quoddam non habens partes ſe componentes; Eſt inſtans quoddam invariabile, totum integrum reſpondet ſingulis momentis temporum, omnemque horum infinito modo tranſcendens durationem: ita ut tota æternitas DEI præſens ſit unico inſtanti indiviſibili noſtri temporis; Et tamen ipſius æternitas includi non poteſt intra omnem temporum durationem. Sic metiri quoque nunquam poteris immenſam magnitudinem eſſentiæ DEI, adjiciendo magnitudinem unius loci loco alteri, nec maximum ſpatium ſpatio adhuc majori, nec quidquam aliud, quodcunque facere poteris, faciendo ad concipiendam ipſius magnitudinem. Ratio eſt, quod totus locus neceſſariò habeat ſuam circumferentiam, quâ conſtringatur & terminetur; immenſitas autem DEI eſſentialiter ſit absque circumferentiâ, fine, & termino. Nullus igitur locus eſt, qui continere ipſum poſſit, cùm infinito modo ſit magnus: & tamen magnitudo hæc tam eſt ſimplex,

ut absolutè sit indivisibilis; & consequenter verum est, ipsam totam unitam & totam præsentem esse in quâlibet loci parte, quàm parva & quàm indivisibilis hæc etiam sit, quantumvis illa se extendat abs aliquâ extensione locali ultra omnia loca actualia vel possibilia, vera vel imaginaria.

Deus infinito modo distat à nobis, & infinito modo est proximus nobis.

Dici igitur potest, DEUM esse ubique, & tamen nullo esse loco. Ipse est ubique, quia nulla est creatura, quantumvis minima, quando etiam non foret, nisi aëris atomus, in quâ non sit totus integer: Et tamen nullo est loco, id est, quod non habeat aliquem locum, quo constringatur & includatur, eoquod infinito modo omnem locorum transcendat amplitudinem; Et consequenter verum est dicere, ipsum infinito modo esse nobis proximum, & infinito modo à nobis elongatum. Est infinito modo remotus à nobis per suam immensitatem, si consideretur, quod magnitudo ipsius sit infinita, nosque non simus, nisi levis & tenuis atomus, & veluti parvulum frumentum nihili: Sic namque finitum est infinito modo remotum & distans ab infinito. Verùm, est quoque infinito modo nobis per suam immensitatem proximus, si consideretur ipsius præsentia; Siquidem ipse includit nos in semetipso, ipse nos circumdat, nos penetrat, nos replet, est nobis magis intimus, quàm nos simus nobismetipsis. Hæc sublimis Theologia est, quam edocuit Sanctus Paulus sapientes Areopagi, quæque convertit magnum Sanctum Dionysium; quod licet DEUS nobis sit absconditus, nosque nullibi ipsum videamus, ipse tamen tam vicinus sit nobis, ut simus in ipso, vivamus in ipso, & omnia agamus in ipso: *In ipso enim vivimus, movemur & sumus.*

Gaudium animæ ex eo, quod iṁensitas Dei repleat nostrum cor.

Philosophus, qui arrectis auribus ipsum audiebat, continere non poterat vehementem motum ac impetum, quem Deus in ipsius excitaverat corde, considerante & gustante hanc veritatem. Itanè mi DEUS, dicebat, sublatis in cœlum oculis, & totus ardore divino etiam faciem ipsius inflammante succensus: Itanè mi DEUS, tu es in me & ego sum in te, & nihil potest me rapere extra te, eoquod immensitas tua, tam continuò tamque necessariò te reddit præsentem cordi meo, ut annihilari deberet, ne amplius divinâ tuâ frueretur præsentiâ! Et tu ignis consumens es; Eccur ergò non totus exardesco,

& ex

& ex tuâ ſuccendor præſentiâ? An circumferre quis poſſit tam ingentem ignem in pectore & non ſuccendi? *Habitare cum igne devorante?* Tu es bonum infinitum & ingens æternorum gaudiorum oceanus, totum tuâ præſentiâ beatificans Cœlum; quid ergò mihi amplius deſiderandum in mundo, dum ſummum ac ſupremum te bonum poſſideo? Ita, poſſideo illud, ſi illud amem: Novi enim, amorem eſſe vinculum ſacrum, quod non ſolùm ligat & conſtringit amantes, ſed etiam unum transfert in poſſeſſionem alterius: Certus igitur ſum, quod non ſolùm ipſum totum habeam præſentem, ſed ipſum poſſideam, ſi ipſum amem; Ipſe mihi & ego illi; ipſe dat ſe mihi velut theſaurum inalienabilem; Ipſe ſpectat ad me jure tam certo, quod mihi ipſius tribuit gratia, ut non ſolùm nulla potentia creata in cœlo, nec in terrâ, nec in inferno eundem mihi tollere poſſit: Sed nec DEUS ſibi ipſi relinquere voluerit libertatem, ut privare me poſſet charâ poſſeſſione ſuâ, niſi aliquo me peccato indignum reddere voluero. O ſolatium omnium ſolatiorum maximum! Cœtera omnia auferri mihi poſſunt; Sed hæc omnia non difficulter relinquam, ut perfectè beatus ſemper ſim, ſi DEUS mihi maneat.

Divitiæ alicujus animæ, quæ totum Deum excipit hoſpitio cordis ſui

Admiror quidem, ſed capere ſatis non poſſum, quod modò dixiſti, nempè quod DEUS totus integer habitet in corde meo. Itanè verum eſt, DEUM totum immenſum, ſicuti eſt, totum integrum eſſe in corde meo, tantundem ſicut in toto univerſo & etiam ultra cœlos, ſed modo quodam, qui incomparabiliter beatiorem me reddit, quàm univerſam naturam corporalem, cùm alligatus ſit cordi meo æternis gratiæ & amoris ſui vinculis, quæ nullâ vi poterunt rumpi, ſi fidelis & conſtans in ipſo amando perſeveraverim. Eheu! Non agnovi hucusque felicitatem meam; nunquam enim, ſicut oportet, rimatus ſum pretioſum hunc Theſaurum, quem mecum circumfero, quique reverâ meus eſt, cujus non æſtimavi, nec conſideratè enumeravi omnes, quas in ſe continet, divitias. Ingrediamur anima mea huc, & videamus pretioſitatem & abundantiam divitiarum tuarum. Si voluptas avari cujusdam magna eſt, ſi aperiens ſuas ciſtas inveniat, divitias ſuas multò majores eſſe, quàm crediderat; gaudium tuum longè adhuc majus erit, ſi exactè enumeres & accuratè perpendas divitias theſauri tui; cùm hæ infinitò modo pretioſiores & abundantiores ſint, quàm cogitare, tibique imaginari poſſis. Vide-

Valor amoris, quo Deus nos prosequitur.

Videbis ibi aurum accensum infiniti amoris, replentis cor ipsius DEI: amoris illius, quo amat se tantum, quantum est amabilis; amoris illius, quo summè gaudet & delectatur, ita hic amor est præsens cordi tuo, ipse id replet & penetrat, eoquod sit DEUS ipse: Tu ipsum possides velut thesaurum tuum, cùm verum sit, possidere te Deum, qui magis ad te pertinet, quàm esse tuum proprium & vita tua naturalis, cùm mille accidentia tibi etiam invito illam possint auferre, pretiosum autem amorem hunc, quamdiuillum conservare volueris, tibi è corde tuo eripere possit nemo. Ecce particulam quandam thesauri tui: Sed an nôsti, quanti sit valoris? considera attentè, perpende solicitè, arripe libram manibus, & colloca in unam lancem mundum universum, si velis, & omnia, quæ extracta sunt è nihilo per omnipotentem manum DEI; adjunge illa omnia, quæ inde adhuc extrahi possent, quo ad exhausisset omnes illas profundas abyssos, si possibile foret: Videbis hæc omnia in comparatione nihil esse, teque solum possidendo amorem infinitum DEI in corde tuo ditiorem esse, quàm si omnia illa simul in unum coacervata possideres; quid enim sunt creata omnia, tam actualia, quàm possibilia in comparatione cum Deo?

Longitudo amoris Dei erga nos.

Sed an nôsti, quod pretiosum hoc donum amoris sui, jam fecerit tibi ab æterno? Tu nondum eras, & ipse jam amabat te: In Charitate perpetuâ dilexi te. Ab æterno momento, quo amavit seipsum, effudit speciali ex bonitate cor suum erga te, ad amandum quoque te, cùm tibi jam tunc voluerit omne bonum, quod tibi posteà exhibuit in tempore, quodque tibi præparaverat ab æternitate: Et perfectus hic amor nunquam destitit amare te vel unico momento. Vide an dignè æstimare poteris durationem infinitam & constantiam invariabilem amoris hujus, quo te beavit. Si ponderare non potueris hujus valorem an metiri poteris ejus longitudinem? Accipe durationem omnium sæculorum, & adjunge tot milliones sæculorum, quot sunt momenta in omnibus sæculis, nondum invenisti ejusdem longitudinem: Incipe de novo duplicare hæc omnia, sicque continuum per totum defluxum vitæ tuæ, nunquam dimetiri poteris ipsius longitudinem, eoquod infinita sit: Cùm ergò jam possederis totum hunc pretiosum thesaurum, infinito modo jam dives eras ab æterno. Quamvis

vis enim, cùm tunc nondum habueris esse, DEUS illum non incluserit in corde tuo, inclusit tamen illum in corde suo, jam cogitavit de te, benè tibi voluit, præparavit jam tibi abundantiam miserationum suarum, quibus replere te voluit tam in tempore, quàm æternitate; sicque tu jam eras in thesauro tuo, id est, in amore illo infinito DEI tui, quamvis thesaurus tuus nondum fuerit in te; & jam dum dedit tibi, dedit quoque possessionem illius.

Liberalitas amoris Dei erga nos.

O quàm dives es anima mea, si tuas cognosceres divitias! Sed quia illas non cernis oculis tuis corporeis, illas non tangis tuis manibus, sicut avarus suum dinumerans aurum, ideo credis illas non esse, nisi bona imaginaria, & forsan hæc omnia nonnisi figmento attribuis. Sed dic mihi: sitne amor imaginarius, dum cernis, te innumeris ab eo mactari beneficiis: *Quid enim habes, quod non accepisti?* Sitne amor imaginarius ille, qui tantæ virtutis fuit, ut unigenitum DEI Filium è sinu patris sui traxerit in terram, ad illum tibi donandum; quod idem fuit, ac si proprium cor suum è pectore suo eruisset, illudque inseruisset tuo? Et ut scias hanc prodigalitatem fuisse divini sui Amoris, id expressis verbis Evangelium explanare voluit: *Sic DEUS dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Sitne amor imaginarius ille, qui tantæ fuit fortitudinis, ut prævaluerit ipsi Deo, ipsum humiliaverit, prostraverit, sacrificaverit pro te in cruce? Hinc Sanctus Apostolus hunc vidês excessum, præ admiratione deficiens, totus corde accendebatur, dum cernebat ipsum pro se immolatum, dùm dixit: *Dilexit me & tradidit semetipsum pro me.* Quis dicere posset, hunc imaginarium esse amorem?

Solvere possumus cuncta debita nostra thesauro nostro.

Est igitur hic amor infinito modo pretiosus in suo valore, æternus in suâ duratione, omnipotens in suâ fortitudine, inexhaustus in suâ liberalitate, immensus in suâ magnitudine: Et totus hic amor est actualiter præsens in corde tuo, tu possides ipsum velut thesaurum ad te spectantem, illo veluti tuo tibi licet uti, & ex illo tua solvere debita. Mi DEUS, non habeo in proprio corde meo amorem, qui tantum amare te possit, quantum es amabilis; sed tuum donâsti mihi; cùm ergò meus sit, accipio ipsum, eundemque tibi offero, teque amo eodem amore æterno, omnipotente, & immenso, quo amas temetipsum. O quàm benè intelligo, immergen-

gendam mihi esse continuò voluntatem meam in tuam, & amorem meum in tuum amorem! Nihil in me relinquatur mei, sed totus transeam in te, tanquam inflammatus à te. Mi DEUS, quantâ fruerer consolatione, si forem semper solicitus mecum ipse dinumerare sigillatim divitias thesauri mei? Cùm firmissima sit veritas, possidere me DEUM totum integrum in corde meo, qui mihi præsens est, & qui meus est.

Cum amore Dei, habemus omnes perfectiones Dei in corde nostro.

Nihil ominus hæc nonnisi unica est Thesauri mei portio; infinitas in ipsô conspicio alias ejusdem omninò valoris, omnesque pariter ad me pertinentes: ipsius omnipotentiam, quæ facit omnia & conservat omnia; ipsius sapientiam, quæ regit omnia; ipsius bonitatem, quæ attrahit omnia; ipsius providentiam, quæ nutrit omnia; ipsius misericordiam, quæ subvenit omnibus; & omnes cæteras perfectiones ipsius infinitas, quæ non solùm sunt inseparabiles ab ipso, sed quæ idem omninò sunt cum essentiâ ipsius. Et hæc omnia sunt actualiter in corde meo, & pertinent ad me tanquam verus thesaurus meus; illa possideo fortius & arctius mihi affixa, quàm mea sit anima meo unita corpori. Si tota æternitas non sufficeret mihi ad dinumerandam unicam Thesauri mei portionem, quando & quomodò aliarum inire potero rationem? O quàm copiosam inveniret materiam anima intus in corde loquendi cum DEO, quàmque longè alias gustaret ibi delicias, quàm totus simul mundus propinare ipsi posset, si sciret, sicut oportet, Thesauri sui divitias dispensare? Exploratam habere præsentiam DEI in corde suo, ô DEUS amoris! quantum bonæ animæ hic aspectus affert gaudii ac jubili? Ecce ergò te, mi DEUS! te habeo, te circumfero, te possideo intra memetipsum; Et id non advertebam. Ah! postquàm aliquando te inveni, satis est, abundè est. Apage vobiscum creaturæ omnes, ne ultra deinceps interpellate me, nil amplius vobiscum mihi negotii, inclusum me deinceps servabit me thesaurus meus, ut cùm voluptate omnes meas aspiciam divitias. Te igitur habeo, te possideo in arcano cordis mei; ô pretiosissime mi Thesaure! nunquam amplius in perpetuum te deseram.

ARGUMENTUM.

1. Egregius modus formandi nobis perquàm magnam idæam & imaginem immensitatis DEI.

2. Quantùm admirari debeamus, tam magnum DEUM se demittere ad nos, qui nihil sumus.

ARTICULUS II.

Hic mundus nihil est respectu magnitudinis Dei

PErquàm pius & prudens Ecclesiasticus, qui societati comitem se adjunxit, cùm illam hoc detentam inveniret colloquio, ita nos affatus est. Quid diceretis ergò, si aliquam formaretis idæam circa immensam magnitudinem optimi hujus DEI, qui tali ratione totus integer habitare dignatur in corde nostro? putamus, nos aliquid dixisse de eo, quando cum Sacrâ Scripturâ dicimus, quod cœli cœlorum ipsum capere non possint; & tamen hoc nihil est dicere; Siquidem universa hæc mundi machina non est tantæ magnitudinis, respectu ipsius immensitatis, quantæ est granulum arenæ respectu amplitudinis cœlorum. Non absque dubio, non est tantæ, nam licet videatur nobis enormis improportio inter granulum arenæ & universum cœlum; nihilominus accumulari & coacervari possent tot arenæ granula, ut tandem fieret acervus magnitudine cœlis non impar. Sed in unum coge acervum tot mundos, quot volueris, accumula plures, quàm necessaria forent arenæ granula, ad assequendam parem magnitudinem, quæ æqualis sit magnitudini DEI, cùm hæc sit infinita.

Cogitationes nostræ nil comprehendere possunt de immensitate Dei.

Contendebam olim intendere cogitationes meas, illasque inferre in magna illa spatia, quæ extra cœlos & mundum concipimus, ubi DEUS solus habitat in seipso, vique factâ & nisu adhibito, illas adhuc altius & altius evibrare & abripere, ut viderem, an addiscere quid possem de immensâ magnitudine DEI, sed invanum laborabam, & omnis meus conatus erat inutilis: hinc alium excogitabam modum, novum aliquid circa hoc addiscendi, qui & facilior est, meque in majorem ducit cognitionem: non quod per hunc concipere valeam totam DEI immensitatem; sed saltem videam clarè, quàm hæc sit incomprehensibilis. Intu-

Deus est ultra mundum.

Intueor totum hoc universum velut globum, suspensum in medio spatiorum valdè magnorum, ipsum undequaque circumdantium. In his spatiis, quæ sunt extra mundum, verum est, nullas adesse creaturas; sed tamen dici etiam non potest, ibi non esse, nisi purum nihil. Siquidem si esse DEI non esset magis extensum magnitudine mundi, & extra hunc nihil esset, nisi nihilum universale; clarè inde deduceretur, quod imperium hujus nihili infinito modo majus & amplius esset imperio essentiæ DEI; Et DEUS immensus non esset, sed hoc nihilum esset immensum. Quis non videt, hoc absque blasphemiâ dici non posse, adeoque dicendum, essentiam DEI esse immensam in suâ magnitudine, & consequenter esse in omnibus illis infinitis spatiis, quæ nobis extra cœlum imaginamur? Sed quis explicare nobis potest, quousque hæc immensitas se explicet & extendat?

Pulcher modus formandi sibi bonam idæam de immensitate Dei.

Exinde, ut novi quid addiscam, impono vertici hujus globi aquilam, ut inde liberrimè & lineâ directâ avolet in magna illa spatia, quæ sunt extra cœlos; Et ut tantò velociùs, feliciùs ac faciliùs volet, appendo ipsi alam tam fortem, ut nunquam sit lassanda, volatumque tam celerem, ut tam velociter sit suum emensura iter, uti primum mobile, quod juxta supputationem Astrologorum, viginti milliones leucarum conficit intra horæ spatium. Ita leviter citoque volantem ipsam ablego, ut ultimum mihi inquirat terminum magnitudinis DEI. Anima, cui plus, quàm mihi fuisset pietatis, misisset illam nuntiatum nova dilecto suo, eique congredidisset schedam illis Sacræ Sponsæ verbis ex Epithalamio sacro notatam: *Dicite dilecto meo, quia amore langueo*; adjunxisset his ipsa millenos bonos affectus adorationis, laudis, gratiarum actionis, fidelitatis, obedientiæ & amoris, dixissetque ipsi: Vade, vola & dic dilecto meo, vota mea esse, ut crescam incessanter, tamque velociter excurram in omnes hos bonos affectus erga ipsum, tantâque promptitudine proficiam in ipsis, quantâ tu excurris & proficis in volatu tuo. Ne fatigeris, nec redeas apportatum mihi nova, de non invento termino magnitudinis ejus.

An volitabit ipsa extra DEUM? Non, quia DEUS secundùm divinam suam essentiam est in omnibus illis ingentibus spatiis mundum circumcingentibus,

bus, aliàs immensus non esset. Si concipi animo posset locus, ubi non esset, sique immensus non esset in suâ magnitudine, esset finitus, & si finitus esset, non esset DEUS. Verùm si tantâ volaret velocitate, ut intra horam viginti milliones leucarum conficeret, an brevi excursura esset extra DEUM? Non, si enim ultimum ipsius inveniret, intra aliquot annos, terminum, ipse hoc termino finiretur, adeoque non esset immensus. Jam à decem annis meam avolare feci aquilam, & ipsa ex hoc tempore, ne momento quidem quievit unico, & cùm singulis conficiat horis viginti milliones leucarum, dicere non possem, ubi modò sit. Quando concipere volo aliquam immensitatis DEI idæam, aliud non ago, nisi quod ipsam interrogem: ubi modò es, aquila mea? An vota cordis mei nuntiâsti dilecto meo? & mox permitto ipsam prosequi volatum suũ & millena intra memet ipsum ardentissima efformo desideria, ut meus erga ipsum amor eâ excrescat velocitate, quâ volatus mei ad ipsum nuntii.

Prodigiosa magnitudo immensitatis Dei.

Postquàm hæc aquila eâdem omninò velocitate per centenos mille annos, absque interruptione vel unico momento factâ, suum prosecuta fuerit volatum, nonne extra vel ultra DEUM tum evolaverit? Non: quamvis enim hæc spatium, quod intra tam longum tempus tantâ celeritate percurreret, confundat animum, & omnes tum hominum, tum Angelorum absorbeat cogitationes, nihilominus tamen infinitum non esset, quia haberet terminum, quem immensitas DEI non habet. Fac illam suum prosequi volatum eâdem omninò celeritate per alios centies millenos milliones annorum; adjunge his quoque tot milliones sæculorum, quot minuta complexi fuerint omnes hi anni; nunquam eò deveniet, ut inveniat ultimum terminum immensæ magnitudinis DEI: *Et magnitudinis ejus non est finis.* O magnitudo DEI quàm es incomprehensibilis? O immensitas essentiæ DEI quàm es admirabilis! Tu omnes absorbes cogitationes, tu omnia obtundis lumina, tu confundis, tu attonitum reddis animum te considerantem.

Interim optarem te eo esse loco, quo aquila mea esse posset, postquàm unico duntaxat die suum prosecuta fuisset volatum, & exinde mundi aspiceres globum: quis & quantus ille tibi videretur? Heu! forsan non tantus

tantus, quantus est pilus. Sed quære teipsum in parvo hoc globo, & vide, quo ibidem fueris loco, quantæque futurus magnitudinis; an ansam fortassis habebis sapiendi altùm, & magni faciendi tuæ splendorem ac Majestatem existentiæ. Ah! quàm citò fateri cogêris, te non esse, nisi minimum quoddam nihilum! Compara te cum totâ mundi magnitudine, nonne minus es, quàm centesima pars alicujus atomi? Sed compara te cum immensâ magnitudine Dei, quid eris? purum quoddam nihilum, aliquod archinihilum, mala quædam nihili umbra; & minus adhuc, si dici posset. Verùm si paulisper duntaxat nihilum tuum consideres coram immensitate DEI, nonne in profundam rapiêris admirationem? nonne extra temetipsum te ferri oportet, si consideres immensas tanti tamque magni DEI erga te bonitates, erga te creaturam perversam, quæ toties ipsum offendis? Erga te, dico, contemptibilem nihili umbram, quæ ipsius oblivisceris, quæ ipsum negligis, quæ ipsum contemnis.

Stupenda parvitas hominis comparata cum magnitudine Dei.

An verum ergò sit mi DEUS, te tam immensum, uti es, non contemnere parvum hoc nihilum, quod tui obliviscitur, quod te contemnit? Itane tam magnus es DEUS, ut, postquàm omnes tum Angelorum tum hominum mentes, cunctos per omnem æternitatem intenderint nervos ad te comprehendendum, nunquam assecuturæ sint ultimum magnitudinis tuæ terminum? Et tantus, tamque magnus, ubi es, tuos demittis oculos super hominem, qui minus est atomo? *Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos?* Itane ipsi intendis, tu, qui infinitam invenis voluptatem in contemplando divinas tuas magnitudines? Itane aperis super ipsum bonitatis tuæ oculos, quasi tuo foret dignus aspectu? æstimas ipsum, quæris ipsum, apponis erga ipsum cor tuum, penes ipsum & cum ipso habitas, ipsum amas, ipsi blandiris, & vis ab ipso amari? plura adhuc facis, siquidem assecurare ipsum dignaris, quod tuas cum ipso capias delicias, maximumque tuum sit desiderium benevolam & cordialem cum ipso contrahendi amicitiam, quin & familiaritatem amici intimi, haud aliter, ac si esset tibi æqualis. O prodigium bonitatum tuarum! quomodò possibile est, omnium hominum corda dulcore tuo non allici? O amoris & incomprehensibilium miserationum tuarum excessum! Quid futurum

Bonitas tanti Dei, se demittentis ad nos, qui nihil sumus.

est cordi attentè te consideranti? ubi est animus, qui hisce non absorbeatur abyssis.

Deus se annihilat, ut parvo nostro nihilo se accommodet.

Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid est ergò anima mea, quam tanti facis, ut non solùm ipsam ames, sed tanto bonitatis excessu erga ipsam feraris, ut volueris humiliari, omnibus tuis exspoliari excellentiis, & quasi annihilari pro illâ; eo nomine formâ indui humanâ, ut illi te assimilares & tam stupendâ familiaritate lucrareris ipsam; laborare pro ipsâ, pati pro ipsa, mori pro ipsâ,& perdere te ipsum,ut ipsam servares.O prodigiumCharitatis! quæ possibilis non erat,nisi DEO infinitæ bonitatis! Itane ô Divine Elia, abbrevias & contrahis te super parvulum infantem mortuum, accommodas te ipsius parvitati ad illum recalefaciendum, sicque resuscitandum; sed plus adhuc facis, quàm Elias; accipis namque ipsius mortem in te, ut ipsi propriam tuam tribuas vitam. Si judicem de eo, quod facis animæ meæ intus, ex eo, quod facis exterius oculis meis: Video, quod Verbum Caro factum sit, & immensa magnitudo tua reclinata sit in præsepio; Video, quod verbum incarnatum se totum integrum mihi largiatur in Sanctissimâ Eucharistiâ; Video etiam, quod abbreviet & contrahat se usque ad minimum consecratæ hostiæ fragmentum. Quanta prodigia potentiæ & amoris ipsius, ut totum integrum se donet mihi.

Miraculum amoris Dei erga nos.

Quid agis, mi DEUS, in hoc amoris excessu pro me, qui totum te trahit & rapit extra te? Infinita bonitas! Tu confundis omnia, non novi amplius te, non novi amplius meipsum. Tune ipse es, magnitudo immensa, quem video in hoc præsepi,quem contemplor super hanc crucem, quem adoro sub exiguis his panis speciebus? Itane? hæc aquila, quæ evolavit & alarum remigio immensa illa diffidit spatia, tanto jam tempore, tamque celeri volatu, non potuit nobis referre nova de immensitate tuâ, nisi quod nullam habeat metam, nullos limites? Et ecce te totum coram oculis meis in præsepio supra linguam meam, in corde meo, quando te in augustissimo recepi Sacramento. Quis eò deduxit te, Majestas infinita, nisi potentia infiniti amoris, qui de tuâ triumphavit magnitudine? Ah! immeritò dixi, quod non noverim te amplius in hoc statu: imò, amabilissime Domine, novi te

benè,

benè, Ah! magis quàm unquam in hoc statu es cognoscibilis; dum enim me tuam celas imensitatem, immensum tuum amorem revelas mihi.

Quanti æstimare debeamus animam nostram.

Verùm meam non amplius novi animam; ipsam nihil esse credebam, & contemnebam ipsam: Sed dum video, quod maximi ipsam facias, tu, qui sapientia es infinita, qui æquum nôsti rerum valorem, qui totum te integrum dedisti pro ipsâ, qui tui pretio sanguinis & propriæ vitæ emisti ipsam ad æternaliter te possidendum. Quid concludere ex hoc possum, nisi, cùm impossibile sit, te in æquâ rerum æstimatione falli, quod necessariò tanti ipsa valeat, quantum pro ipsâ comparandâ dare voluisti? O Admiratio transcendens omnem admirationem! DEUS immensus tradit se totum æternum, meam ut habeat & possideat animam! An, dum ipsam tanti facit, decipitur? hoc est impossibile. Ego igitur deceptus sum, nec competentem ipsius agnovi valorem, dum ipsam hucusque tam parvi feci. Quænam hæc cœcitas! tanti æstimare res externas, quæ nihil sunt, quasque deserere oportet; his omnem impendere curam, his me totum invigilare, & propriam meam negligere animam, quæ sola est, quam DEUS æstimat, pro quâ descendit de cœlo in terram: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.* Matth. 16.
O mi DEUS, ignosce præteritæ ignorantiæ meæ, firmiter insculpe menti meæ halce veritates, quæ maximi sunt ponderis, ut deinceps nil æstimem, nisi solum te, & animam meam. *DEUS & anima mea.* Ecce totum, cui invigilandum est mihi, aufer cœtera omnia, quæ nonnisi sunt crepundia.

ARGUMENTUM.

1. *Discrimen inter immensitatem & præsentiam Dei.*
2. *Quod tam absolutè dependeamus â præsentia DEI, ut absque illâ omnes redigerentur in nihilum.*

Articulus. III.

Differentia inter immensitatem & præsentiam Dei.

TOta societas, quæ plurimùm oblectabatur Colloquio Doctoris hujus, majori adhuc accendebatur desiderio proficiendi ex doctrinâ & scientiâ ejus, quâ circa argumentum hoc haud mediocriter excellere videbatur. Quærebatur ex eo, an idem o-

mninò sit dicere, quod DEUS sit immensus, & dicere, quod in omnibus locis sit præsens. Non, inquit, non est idem; sed observamus hanc notabilem differentiam inter immensitatem & præsentiam DEI, quod immensitas sit perfectio absoluta, essentialis & necessaria in DEO, per quam concipimus, essentiam DEI non habere limites in magnitudine suâ; Sed præsentia non est perfectio absoluta in Deo, cùm sit relativa ad creaturas: ipsa non est perfectio æterna, eò quod DEUS præsens non sit creaturis, nisi postquàm hæ suum esse acceperunt; non est ergò ipsa perfectio necessaria, cùm absolutè necessarium non fuerit, ut daret esse creaturis, & consequenter illas suâ honoraret præsentiâ; & ùt verum fatear, præsentia DEI non tam est perfectio DEI, quàm origo ac principium omnis perfectionis Creaturarum.

Concipitur essentia Dei duobus modis.

Quando sit sermo de præsentiâ DEI, potest hæc concipi duobus modis; primus, quod Deus nobis sit præsens, id est, quod cogitemus de ipso & divinum ipsius esse aspiciamus velut præsentissimum loco, ubi sumus, vel oculis fidei. Secundus, quod DEO præsentes simus, id est, quod ipse nos semper & perpetuò aspiciat oculis suis Divinis. Optandum, & quantum possibile, adnitendum est nobis, ut DEUS nobis semper sit præsens, & nostra anima continuò ipsi intendat, ipso occupetur, si acquirere perfectionem velimus, cùm hoc sit efficax ad illam obtinendam remedium: Sed tam est necessarium nobis, ut semper simus præsentes DEO, ut, si ipse unico momento nos aspicere cessaret, quantocyùs omnes annihilaremur. Id forsan stupendum tibi videtur, cuique vix fidem adhibeas; Sed ut clarè hanc veritatem aspicias, eamquè probè in animum inducas.

Si Deus cessaret nos intueri annihilaremur.

Considera benè, quid sit universus hic mundus? quomodò DEUS produxerit ipsum? Non id factum est brachiis carneis, sicut opifex extrueret palatium. DEUS est purus intellectus, & omne, quod facit, divino facit intellectu: Certum igitur est, totum hunc mundum factum ab ipso, esse opus intellectûs ipsius. Jam intellectus ex propriâ suâ naturâ non producit, nisi cogitationes; Cùm ergò tota hæc mundi machina producta sit ab intellectu DEI, verum est dicere, quod aliud non sit nisi magna cogitatio DEI; Sed intellectus DEI, qui est omnipotens, non producit cogitationes leves & mutabiles, sicut illæ sunt nostri intellectûs, quæ nonnisi sunt valdè infirmæ. Cogitationes intellectûs DEI sunt substantiæ solidæ, firmæ & constantes. In

Mundus non est, nisi cogitatio Dei.

In æternitate non producit nisi unicam grandem & admirabilem cogitationem, quâ perfectè cognoscit & comprehendit seipsum, & hæc cogitatio est divina quædam substantia: ipse hanc producit per unicum solum verbum; Et hoc verbum totum spirituale sicut ipse, est Deus sicut ipse, & est Filius ipsius unigenitus. In creatione mundi produxit illam alteram cogitationem, quam nos videmus, quæ quidem, sicuti prima, non est substantia divina, quam eduxit è propriâ suâ essentiâ, est tamen substantia, quam extraxit è nihilo; & licet secunda hæc cogitatio sit quasi nihil, si comparetur cum primâ, nihil ominus dicendum est, quod non mediocri sit digna admiratione. Ipsius tam ampla magnitudo, diversitas illa innumerarum quasi partium ipsam componentium, ille tam pulcher ordo, illa tam benè ordinata directio, illa tam accepta omnium partium inter se correspondentia, ille tam splendidus decor, inexhaustæ ipsius divitiæ, illa tam justa & infallibilis motuum ipsius periodus ac proportio; omnia hæc, quantò magis considerantur, tantò majorem pariunt admirationem. Quis diffitebitur hanc pulchram esse cogitationem, nullumque alium intellectum nisi Divinum hanc concipere potuisse vel producere? Veruntamen pensatis omnibus aliud non est, nisi cogitatio Dei.

Jam quæso te considera, quæ sit natura cogitationum, & quâ ratione conserventur in esse suo. Nonne verum est, hoc fieri in tantum, quantum intellectus, qui ipsas formavit, ipsas quoque studet conservare? Si enim unicò tantùm momento se ab illis divertit, ipsius cogitationes in instanti diffugiunt & evanescunt. Cùm ergò totus hic mundus aliud non sit, nisi cogitatio intellectus Dei, nonne vides, quod impossibile sit, ipsum subsistere in esse suo, nisi is continuò ipsi sit præsens, & continuò actualiter aspiciatur ab omnipotente illo intellectu, qui ipsum formavit, quique ipsum nonnisi cogitando de illo conservat? nonne rectè judices, quod si unico tantùm momento, suos ab illo diverteret oculos, non tam citò intellectûs distracti evanesceret cogitatio, quàm ingens machina hæc quantocyùs in nihilum reverteretur?

Dependentia nostra ab oculis Dei.

Itanè mi Deus dependeo ab augustissimâ Majestate tuâ, nec esse, nec vitam habeo, nisi quia continuò me aspicis, & aspectus tuus mihi dat vitam? *Oculi Domini dant vitam.* Et si unico momento desisteres cogitare de me, amplius non essem; Et ego ingratus totos dies obliviscor tui?

Eheu! nihil sum, nisi cogitatio intellectûs tui, & magis dependeo à te, quàm cogitatio mea à meo dependeat capite. Ah! quàm facilè tibi esset annihilare me, si velles, dum eò insolentiæ procedo, ut offendere te audeam! Non opus foret intendere robur omnipotentis brachii tui, sicut dum extrahis creaturas è fundo nihil; solùm si unico momento cessares cogitare de me & de illis, continuò omnes reverteremur in nihilum primæ nostræ originis. Ah! si homines benè comprehenderent magnam hanc & admirabilem veritatem, illamque benè cordi insculperent; an committere peccatum auderent, quod tam horrendum est divinis ipsius oculis, ut timendum sit, quod illos avertat, ipsique in instanti pereant? Nonne semper in debitâ viverent submissione & reverentiâ coram oculis Dei, nunquam non intuentibus se?

Infans in utero matris suæ.

Continua hæc Dei oblivio, in quâ vivimus, servissimas mererentur pœnas abs dubio, nihil ominus contentus est amicabili calamo alicujus vatis sui eandem nobis exprobrare, & erroris emendandi admonere: *Audite me, qui portamini* ab utero meo: Auscultate me, cogitate saltem de me, vos, quos porto & circumfero in sinu meo. Si parvul9 infans, quem portat mater, quemque totum adhuc non efformavit in utero

Isa. 46.

suo, haberet usum rationis; quantâ obligatione devinctum se censeret Matri se portanti, seque producenti? Nonne videret, se taliter omninò dependere ab illâ, ut abs illâ non esset? Ex ipsius formatus est substantiâ, ipsius nutritur alimentis, ipsius respirat respiratione, quin & vivere nisi ipsius vitâ non videtur: siquidem si mors feriat matrem, ferit & infantem, & unico ictu duas résecat vitas, ac si unum quid fuissent; & infelix infans jam exit è mundo, antequàm illum intraverit; & abs eo, quod prodierit è domo, aggreditur maximum, quod confici possit, iter, dum è tempore transit ad æternitatem.

Verùm hoc nihil est, respectu dependentiæ infinito modo majoris, quâ dependemus à DEO. Nam si infans est in matre, mater non est in infante. Opus autem est, ut essentia Dei intimo modo sit præsens essentiæ nostræ, ut illam penetret, illam animet, illamque conservet, opus est, ut ipsi det vitam & operationem, ac omnia, quæ habet. Divinus Areopagita mirè hoc quatuor verbis exprimit, dum dicit: *Collocat, fundat, & constringit omnia in seipso.* Si ambules, ambulas in Deo; si aspicias, aspicis in Deo, & aspectus tui transeunt per Deum; si respires, attrahis Deum versùs regionem cordis tui, multò melius quàm aërem, quo se refrigerat:

Hierarch. 13.

Unico

Unico verbo, Deus eſt centrum tuum, eſt elementum tuum, extra quem vivere non poſſes.

Terra eſt elementum noſtri corporis, ſed Deus eſt elementum noſtræ animæ.

Totus hic mundus materialis eſt elementum corporis tui, nec unica illius pars eſt, quæ huic non ſerviat, ipſique non ſit neceſſaria. Illius cœlum huic ſuas effundit influentias, illius ſol hoc illuminat, illius aër hoc refrigerat, illius ignis hoc calefacit, illius terra hoc conſervat, illius animalia huic ſerviunt; illius flores hoc recreant, illius fructus hoc nutriunt; denique is omnia ad hujus conſervationem contribuit. Sed elementum animæ tuæ eſt Deus ſolus, qui omnia illi ſuppeditat; ita ut videatur, quod omnes adorandæ ipſius perfectiones certatim ſe impendant ad hujus non tantũ conſervationem, ſed etiam perfectionem. Ipſius immenſitas eſt cœlum, quod hanc circumdat & cingit; Divina ipſius ſapientia eſt ſol, qui hanc illuminat; ipſius amor eſt ignis, qui hanc calefacit, ipſius bonitas eſt aër, quem hæc reſpirat; ipſius omnipotentia eſt terra, quæ hanc conſervat; ipſius providentia eſt mater, quæ hanc nutrit; ipſius gratiæ & conſolationes divinæ ſunt fructus, qui huic tribuũt vitam; ita ut verum ſit, potius corpus tuum carere poſſe omnibus partibus hujus mundi ſenſibilis, quàm anima tua carere poſſit Deo. Et nihil ominus, dum quaſi toti occupamur colendâ terrâ & quærendo ſubſidium ab omnibus creaturis mundi hujus materialis pro neceſſitatibus corporis, anima noſtra tam parùm cogitat de Deo, qui eſt divinus hic mundus omnia illi ſuppeditans, & ſine quo vivere non poſſet, quaſi ipſius omninò non indigeret.

Deus nos adhortatur, ut ad ipſum redeamus. Iſa. 46.

Hinc eſt, quod ſuam concludat querimoniam, affectuosâ hâc & efficaci exhortatione: *Memento te iſtud & confundamini, & redite prævaricatores ad cor.* Ponite nobis ob oculos omnia hæc & confundimini; conſiderate magnam, quam habetis, præſentiæ meæ indigentiam; aſpicite continuas, quibus vos proſequor, curas, nunquam meos à vobis avertens oculos, nunquam non meis vos beneficiis accumulans, quaſi vos ſoli meam ſollicitam haberetis providentiam. Ponderate benè hæc omnia, vosque pudeat ingratitudinis veſtræ. Meum ſemper vobiſcum eſt cor, & veſtrum ſæpè ſæpius procul eſt à me. Redite prævaricatores, recedite à veſtris erroribus, revertimini ad cor. Verùm ad quod redibitis cor? ſi redeatis ad veſtrum, inſignem vobis faciet exprobrationem magnæ infidelitatis veſtræ: ſed redite ad cor meum, quod amat vos, dicit nobis miſericors Deus: invenietis id ſemper mirâ erga vos plenum bonitate. Revertere ad hocce

cor,

cor, quod te portavit ab æterno in seipso, amando te amore constante & fideli, nec unico momento tui deponens memoriam. Revertere ad cor hoc, quod tui flagrat desiderio, quodque non cessat te inquirere per suam gratiam, dum tu non cessas illud fugere per tuam offensam. Revertere ad cor hoc, quod post omnes injurias à te sibi factis, tibi infinita præparat bona in æternitate, si redire volueris ad ipsum: *Redite prævaricatores ad cor.* Ad cor hoc redeundum est; venite, exspectans exspectat vos, cum ardētissimo affectuosè recipiendi vos desiderio. Ex omni parte redeundum est vobis ad illud, velut ad vestrum centrum, ad vestram requiem, ad vestram felicitatem, aperit se vobis, vocat vos, invitat vos, totum paratum ad recipiendum vos, redite, redite ad illud.

O bonitas infinita! nonne oportet esse cor durius ære, ferocius tygride, nisi paternâ hâc flectatur bonitate? Ita, mi Deus, revertar ab erroribus meis; abstraham animum meum ab omnibus inutilibus creaturarum obstaculis, quæ tui oblivionem menti inducunt; Eruam è corde meo omnes alios affectus, qui ab eo me abstrahunt: Video enim, me nunquam nec contentum nec beatum fore, nisi redeam ad cor Patris mei. Hic vivam, hîc moriar, ab hoc nunquam separabor in æternum: *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hîc habitabo, quoniam elegi eam.* Ecce requiem meam pro tempore & æternitate; Ecce securum habitaculum meum, hoc elegi, hìc figam animam meam, hìc votum clausuræ faciam, ut adimam mihi libertatem, nunquam amplius inde exeundi.

Psal. 131.

ARGUMENTUM.

1. Quomodò videri possit immensitas & præsentia Dei in omnibus rebus creatis.

2. Præsentia ipsius manifestata replet amore omnes Sanctos in cælo, & præsentia ipsius abscondita accendit Sanctos in terrâ ardenti desiderio videndi ipsū.

ARTICULUS IV.

REquiritur magna fides, dicebat quispiam è societate, non admodùm spiritualis & cœteris impar pietate, ad credendum omnia ea, quæ nobis dicuntur de immensitate & præsentiâ Dei: Nam quis capere possit, quod omnes repleat creaturas, & tamen nulla id ipsum percipiat? quod sit ubivis, & tamen nemo illum ali-

alicubi videat? Dicitur nostros sensus, nobis potius esse obstaculo, quàm subsidio ad videndum illum, eoquod sit Spiritus, sensus autem nostri non nisi res materiales cognoscere possint. Dicitur etiam nostrum intellectum nullam habere capacitatem ad cognoscendum illum, eoquod sit finitus, Deus autem sit ens infinitum. Nil ergò aliud restat, quod Deum cognoscat, nisi sola fides: Interim tamen dicitur, quod fides tota sit in tenebris: quomodò ergò demonstrare & ostendere nobis posset Deum immensum & ubique præsentem? Imò sacer codex expressè nobis dicit *Deum nemo vidit unquam.* Si fecit hunc mundum, uti dicitur, eo nomine, ut se extra semetipsum manifestet; unde venit, quod ita se abscondat omnibus rebus creatis, & nemo ipsum videre possit?

Quomodo oculi nostri servire nobis possint ad videndum Deum.

Quid inquis, respōdit ipsi Theologus, magno cum fervore? Cœcus is sit oportet, qui Deum non videt; nihil visibilius est in mundo, omnia nobis loquuntur de ipso, omnia nobis inserviunt ad acquirēdam ipsius cognitionem: sensus nostri inserviunt nobis ad ipsum quærendum, intellectus noster nobis servit, ad ipsum paulisper jam videndum; Sed fides largitur nobis perfectam de ipso cognitionem, qualem habere possumus in terris. Ablego meos oculos ad quærendum illum ubivis, & referunt mihi, quod viderint aliquod lumen, colores ac pulchritudines ubivis locorum dispersas: hâc super re intellectus meus discurrit & secum argumentatur: quod si datur lumen tam gratum, tam jucundum pro sensibus; si dantur colores eximiâ pulchritudine insignes pro oculis corporis, necessariò dari debent & aliud lumen pro intellectu, & aliæ pulchritudines pro animâ, quæ superent tantum illas, quantum superat & excellit anima corpus: Ah! quodnam est hoc lumen super omne lumen, est quænā hæc pulchritudo super omnem pulchritudinem, nisi Deus ipse? Jam intellectus cognoscit ex eo quendam radium, sed fides altius ipsum elevat, omnesque illius splendores ipsi detegit, dum docet & dicit: *Quoniam Deus lux est, & in eo tenebræ non sunt ullæ.* Qui est lumen infinitum, æternum, tamque purum, ut nullis omninò involvatur tenebris. Et quod solidum animæ affert solatium, est, quod nobis promissum sit, visuros nos aliquando admirabile hoc lumen in pleno æternæ splendore gloriæ: Et manifestabo ei meipsum. Ecce quomodò oculi mei, intellectus meus, fides mea videre me faciant præsentiā Dei manifestè in lumine suo.

Aures nostræ nobis manifestāt Deum præsentem.

Ablego similiter aures meas ad quærendum Deum meum: hæ mihi referunt, audivisse se ali-

quem sonum, harmoniam, modulos musicos, quibus delectatæ fuerint; mox desuper meus ratiocinatur intellectus, & apud se inquit: unde oritur admirabilis hic concentus? quis gratiosam hanc instituit harmoniam, quæ similiter demulcet aures per universum orbem? Non videtur oculis, non tangitur manibus: interim invisibiliter intrat in aures corporis, & delectat animos proportione quâdam vocum dissimilium, & certâ quâdam diversorum concordiâ tonorum, qui dum inter se pugnant, pacem ineunt, & pacificè componunt eos, qui fuerant irritati. Quis iste Musicorum peritus Magister componere potuit universalem hanc harmoniam, quis illam dirigit ubique? quis illam ubivis reddit acceptam? Concipit exin jam aliquid Divinum, intelligentiam quandam universalem, aliquem spiritum, melodiam illâ, quæ sensus tangit, multò sublimiorem. Sed fides lumen hoc inceptum perficit, illique declarat, hunc esse Deum: *Qui facit concordiam in sublimibus suis.* Ipse est, qui infinitum æternæ hujus musicæ componit dulcorem, quo omnes beatos in cœlo delectat. O harmonia cœlestis, quàm incomprehẽsibilis es nobis! omnia, quæ aures nostras hìc demulcent in terris, in comparatione cum illâ non sunt, nisi triste quoddam ac molestum silentium. Nôstis historiam de illo, cui, cùm in sylvam concessisset solus, dulcorem hujus melodiæ mente revolvens, incassumque illam comprehendere adnitens, genium cœlestem Deus submisit sub specie parvæ cujusdam aviculæ, quæ tam suave resonabat melos, ut manserit totus illectus & extra semetipsũ raptus, ita ut non tantùm plures dies, sed & plures annos illo audiendo consumpserit, abs eo, quod adverterit; vel unicum transiisse momentum. Ah! quid erit hoc mi Deus, si plenam cœli audiemus melodiam?

Omnes sensus nostri ostendere nobis possunt Deum præsentem.

Eâdem ratione ablego alios meos sensus, meum odoratum, meam linguam, meas manus, ad inquirendum Deum meum in creaturis. Verum quidem est, illos aliud mihi non referre, nisi quod perceperint odores, sapores, res palpabiles. Sed quàm parùm etiam habeam rationis, judicare exin mihi licet, quod, cùm omnia hæc habeant auctorem se se producentem, is debeat esse odor super omnes odores, sapor super omnes sapores, ens infinito modo perfectum, super omnia entia sensibus nostris perceptibilia. Siquidem quâ ratione dare potuisset aliquam perfectionem creaturis, si ipsam modo excellentissimo non possedisset? Video ergò ipsum ubique, si considerare ipsum voluero; nec unica quidem est creatura, quæ

non

n̄on aliquod relinquat veſtigium excellentiarum ipſius, quæ viſibiles non ſunt, niſi animabus, quæ ſeſe ſupra ſenſus attollunt.

Deus depictus eſt in omnibus creaturis.

Nonne tenuis quidam gloriæ ipſius apparet radius in fulgentiſſimo ſolis ſplendore? nonne conſpicitur immenſitatis ejus imago quædam, in vaſtiſſimâ Cœlorum amplitudine? Nonne obſervamus umbram quandam æternitatis ipſius in longitudine temporum & perpetuo fluviorum decurſu? Nonne deprehendimus quædam pulchritudinis ipſius lineamenta in decore florum, in fulgore margaritarum, in humanæ faciei majeſtate, tamque gratâ varietate colorum, quibus pennas diſtinxit & depinxit avium? Nonne ſimilitudo quædam divinæ ipſius ſapientiæ agnoſcitur in naturali animalium inſtinctu, quo ſemetipſa gubernant & in mirabili illâ dexteritate, quâ locupletavit illa, tum ad ſe conſervandum, tum ad ſe defendendum contra inimicos? Nonne quandam intuemur imitationem liberaliſſimæ ipſius bonitatis in inexhauſtâ fœcunditate, quam impertitus eſt terræ, virtute cujus nobis progignere non ceſſat omnis generis fructus, naturâ, guſtu, colore & figurâ diverſos? denique nec unica quidem è Creaturis eſt, quæ aliquâ ratione non portet characterem Creatoris ſui; & omnes totidem ſunt voces, quæ tam ſublimi nobis tono inclamant, ut ſurdum eſſe oporteat, ſi quis non audiat, illud: *Ipſe fecit nos & non ipſi nos.* Noſmetipſi non fecimus nos; eſt nobis auctor, qui nos per ſuam creavit potentiam, qui nos per ſuam conſervat præſentiam, qui nos per ſuam gubernat ſapientiam, quique omnibus noſtris proſpicit neceſſitatibus, per ſuam providentiam. Verum quidem eſt, nihil magis Deo eſſe inviſibile illis, qui nonniſi oculos habent corporis; Sed nihil magis viſibile illis, qui ſeſe ſupra ſenſus attollunt, ipſumque oculis fidei intuentur.

Sed tandem quid mihi prodeſt obſcurus hic infinitæ pulchritudinis Dei mei intuitus, niſi ut languere faciat animam meam præ tædio, dum tempore tam diuturno ſe hiſce tenebris videt involutam? procul abeſt, ut ſatiata ſit, intuendo ipſum tam imperfectè, ſed hanc luminis ſcintillam recipit eâ ferè ratione, quâ fornax fabri ferrarii reciperet guttam aquæ, quæ ad aliud non ſervit, niſi ad magis ipſum accendendum. Anima mea augeri ſentit deſiderium ſuum, quod ardet clarè videndi pulchritudinem hanc æternam, cujus perfecta fruitio ſolum bonum eſt, quo effici poteſt beata. Fruſtrà mihi dicitur: Deus tuus ubique præſens eſt; quòcunque voles, tuos verte oculos, & videbis ipſum ſe in

in omnibus visibilem reddere creaturis, probè novi, ibi ipsum esse, sed est absconditus; Id, quod oculi mei vident, non est, quod cor meum desiderat.

Qomodo anima accendatur desiderio videndi Deum, dũ videt creaturas.

Si videam solem manè è sinu auroræ prodeuntem, totum velut diademate suis coronatum radiis, ex auro & lapidibus pretiosis contexto, ad lætificandam denuò universam naturam, aspiciendo ipsam bono, ut ajunt, oculo, hæc pulchritudo creata mihi non satisfacit, libenter diceret ipsi cor meum: speciosum astrum, revertere & redux dic ei, qui creavit te, quod non lumen tuum, sed infinitæ pulchritudinis ipsius splendorem anhelet & desideret anima mea.

Audiendo cantus avium.

Si audiam jucundum canentium avicularum murmur, quæ velut tot periti musici, in scholâ naturæ instructi, sese congregant super collis alicujus floribus ornati arbores atque plantas, faciuntque gratissimâ vocum suarum varietate concentum omninò suavissimum, quasi salutaturæ auroram, ipsique apprecaturæ bonæ ortum diei. Terrestris hæc symphonia tantum abest, ut mihi satisfaciat, ut faciat aliud nihil, nisi quod desideria mea magis accendat erga symphoniam illam æternam, quam cum omnibus Angelis cuncti beati suavissimo concentu modulabuntur in Cœlis. Mallem potius silentium imponere avibus, & profundam quærere solitudinem, ad experiendum an liceat hîc in terris percipere dulcorem melodiæ istius cœlestis; quod dum impossibile esse video, dicam ingemiscens: quando ergò erit, ô mi Deus, ut partes quoque meas agam in gratioso hoc concentu?

Aspiciendo astra tempore noctis.

Quando nox emergens ex abyssis tegit & abscondit nobis totum hunc mundum inferiorem velo nigro, nobisque subtrahit pulchritudines terræ, video eodem tempore illas cœli sese nobis detegere, innumerabilem thesaurum stellarum, quæ cæruleo illi fundo insertæ velut totidem videntur rubini, carbunculi, adamantes. Ex hoc intelligo quidem & arguo immensos illic latitantes thesauros; aspectus autem hic mea accendit vota, & anhelare me facit ad auspicatum illum diem, qui illius mihi consignabit possessionem, & alloquor cor meum: ô Mors, quæ prodis ex abyssis inscrutabilium judiciorum Dei, ut id facias *circa* vitam nostram terrestrem, quod tenebræ circa diem faciunt naturalem; quando venies, ut claudas oculos meos rebus omnib⁹ mundi hujus inferioris, ut rebus cœlestibus mihi aperias illos? Ah! ergò citò videam rara prodigia in specioso & spatioso illo palatio!

Quando contemplor nunquam intermissum & perpetuum decur-

cur-

Intuendo cursum fluminum.

cursum fluviorum, interrogo illos: quò vos tam citò, dies noctesque currendo, abs ullâ intercapedine quietis. Non sistunt cursum, ut mihi loquantur; sed video illos liberiore fluxu decurrere, quò suâ rapiuntur inclinatione, ad præcipitandum se in sinum maris, velut in centrum suum, sine quo nihil illos remoratur, nec alteri se rei immiscent, nisi quod suum semper prosequátur finem & scopum præfixum. Et ego meam deploro miseriam. Itanè ergò hæc mihi libertas non erit diffluendi ac dimanandi in sinum DEI mei, qui centrum est felicitatis meæ & æternæ meæ quietis? omnia me remorantur & ab eo me divertunt: usquequò hæc mea perdurabit captivitas? Et quando accurrere video Cervum & Cervam, ut deliciosè se refrigerent & plenè suam extinguant sitim in aquis fluminum, augetur sitis mea, & suspiro ad torrentem illarum voluptatum æternarum, quæ solæ satiare & restinguere possunt sitim animæ meæ, & totus extra me positus ingemisco cum sanctoVate: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum; Quãdo veniam & apparebo ante faciem Domini?*

Psal. 41.

Requiruntur alæ amoris ad extollendum se ad Deum per creaturas.

Novi probè, animam nonnisi creaturis affixam, nec suo adhærentem creatori, animam amori mundano totam immersam & rebus præsentibus absorptam, non capere hoc idioma. Sed dicam ipsi cum Sancto Augustino, cujus cor Dei sui amore totum flabrabat: *Da amantem, da desiderantem, da ferventem, da in istâ solitudine peregrinantem atq; sitientem, & fontem æternæ vitæ suspirantem: Da talem, & scit, quid dicam; Si autem frigido loquor, nescit, quid loquor.* Da mihi animam, quæ amet Deum suum, animá, quæ ardenter desideret possessionem illius; animam, quæ cum fervore quærat illum, animam, quæ se in hoc mundo intueatur velut in exilio, quod tædium sibi pariat, & aspiret ad Cœlum velut dilectam sibi patriam; animam, quæ sitiat refrigerium aquæ istius vivæ, deliciosè scaturientis è fontibus æternis, qui sunt in Domo Dei; da mihi animam talem, & sciet, hunc raptum amoris esse avidè desiderantis videre quod amat; adeoque & benè idioma hoc intelliget. Verùm si loquar tibi, anima tepida, negligens, nauseabunda, quæ divinis rebus haud afficeris, nihil ex hoc nec capies, nec sapies.

S. August. tract. 26. in Joan.

O quàm specialis est gratia, si assuescat anima contemplari immensitatem Dei! ô quàm admirabiles quandoque exin recipit effectus! modò enim se ita elevatam & dilatatam experitur, ut videatur sibi amor suus quasi fieri immensus, nec ullos habere limites,

Lucrum animæ, quæ contemplari novit immensitatem Dei.

mites, quales non habet magnitudo Dei: modò se absorptam & immersam, ac quasi totam annihilatam advertit in magno hoc *omni*, respectu cujus ipsa non est, nisi umbra atomi: modò relinquit se totam arbitrio magni hujus oceani perfectionum infinitarum, in cujus medio transigere vult totum curriculum vitæ, sicut alcyones relinquũt se arbitrio maris, ad deducendum se, quòcunque voluerit; semperque pacifica ipsa commoratur in magnæ hujus immensitatis sinu, unde se nunquam egredi posse novit, tranquillè requiescens sub curâ & protectionẽ amabilis hujus providentiæ, quæ ne capillum capitis nostri perire sinet, absque speciali suâ ordinatione.

O Beatam & millies beatam animam, quæ firmiter stabilita est in vivâ hâc fide Dei immensi, & ubique præsentis! adhuc magis beatam, si noverit se benè, omni cum fiduciâ relinquere directioni paternæ ipsius providentiæ. Tam ingens est ipsius pax, tamque solatium ipsius solidum, ut jam in præsenti vitâ gustare incipiat felicitates & delicias vitæ æternæ.

CONSULTATIO XIV.

De Omnipotentia DEI in Creatione mundi magni.

Mundus magna est Thesis didisputationi exposita.

SUppeditavit Deus cunctis hominibus argumentum magnæ & diuturnæ disputationis, quando oculis ipsorum totum hunc mundum materialem exposuit, velut thesim decumanam, paradoxis & mysteriis refertam, ut in eorum eruendis & detegendis arcanis studerent, suamque navarent operam: *Mundum tradidit Disputationi eorum.* (Eccles. 3.) Innumerabilis numerus ingeniorum sciendi avidorum huic se operæ impendebant, omnesque intendebant nervos, per omnes sæculorum decursus, sicut & in omnibus mundi plagis. Fateri equidem oportet, ipsos discursuum suorum acumine admirabiles eruisse & detexisse veritates; sed earum, quas non eruerunt nec comprehenderunt, numerus abs comparatione adhuc est major: Certum namque est, neminem ex illis in particulari, nec omnes simul cum totâ suâ philosophiâ cognovisse minimam prodigiorum partem, quæ supremus creator inclusit specioso huic operi divinæ potentiæ ac sapientiæ suæ.

Vanitas scientiarũ naturaliũ.

Experimur quidem intellectũ hominis oblectari discurrendo circa veritates naturales, & indagando illas. Nihilominus hominũ sapientissimus vocavit idipsum *occupationem pessimã*, non quod vitio-

vitiosa sit: Sed pessima est, quia est infidelis, promittens intellectui satisfactionem, quam tamen non præstat, cùm ipsum vacuum relinquat & magis avidum novæ cognitionis: pessima est, quia quantò magis homo studuerit, pro eo, quod acquirat scientiam, tantò plus videt, se nihil scire: pessima est tandem, quia non est, nisi tormentum intellectûs & propriæ curiositatis carcer, nisi conservetur libertas per hanc cognitionem naturalem se elevandi ad Deum; Et nisi attingat cognitionem primæ veritatis, quæ nostram deprimit & humiliat arrogantiam, non implet animum, nisi ridiculâ vanitate, quæ inflat superbiâ: *Scientia inflat*. An causa, quæ tam malos producit effectus, non sit pessima?

1. Cor. 8.

Oportet fieri discipulum divinæ sapientiæ.

Non igitur intendo moliri disputationem, vel inducere vos in pessimam hanc occupationem, dum contemplari hìc omnipotentiam Dei in mundi hujus magni creatione, nobis est animus: Sed omnem disputationem, ac omne curiositatis genus seponentes, in spiritu humili ac docili, committemus nos velut tyrones divinæ sapientiæ, quæ ipsamet nobis dicit: *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio; cum eo cuncta componens.* Pleriq; hujus loci interpretes intellexerunt per hanc sapientiam unigenitum DEI Filium, quem Sanctus Paulus nominat sapientiam Dei Patris sui. In ipso is videbat ab æterno perfectam magni hujus mundi idæam, quam cùm in ipsum opus deducere complacuit, omnia per ipsum composuit & direxit; nunquam alius, nisi divina hæc sapientia, in consilia divinæ ipsius providentiæ fuerat evocatus; nemo alius hæc plenè cognovit, nec quisquam iis in opus deducendis collaboravit.

Prov. 8.

Ipsa ingentis hujus machinæ videbat jaci fundamenta, ipsa in altum attolli fabricam; ipsa totius operis dispoſuit Oeconomiam; ipsa tandem illud deduxit ad eam, quam modò habemus præ oculis, perfectionem. Ipsa igitur hâc super re perfectam nobis dare poterit cognitionem; cum ipsâ ergò solâ totam hanc nostram instituemus consultationem. Ipsa nos informabit: 1. Quâ ratione Deus magnum hunc ædificaverit mundum. 2. Quo consilio augustum hoc erexerit palatium. 3. Deducet nos in diversa ejusdem habitacula, ad consideranda cum admiratione cuncta omnipotentiæ divinæ prodigia.

ARGUMENTUM.

Quod Deus ædificaverit totum hunc mundum ex quinque nihilis, unde mirificè elucet ipsius Omnipotentia.

Articulus I.

Volentes ædificare, requirunt quinque res.

LUbens congregarem hic omnes & peritissimos quosque totius mundi architectos, ipsosque interrogarem, quid necessariò requirerent ad exstruendum aliquod magnificum palatium: responderent mihi, requiri ad minimum quinque. Primò requirerent pulchram situationem & fundum solidũ pro jaciendo fundamento. Secundò expeterent selectorum materialium abundantiam, juxta proportionem & magnitudinem ædificii. Tertiò provideri se vellent magnâ copiâ instrumentorum & peritorum opificum, quorum opera huic serviret fabricæ. Quartò sufficiens efflagitarent tempus ad laborandum, manusque operi admovendas. Quintò denique multi & magni illis exantlandi forent labores, donec operi colophonem imponerent: & hæc omnia tam absolutè necessaria esse dicerent, ut uno solo deficiente, impossibile sit prosequi structuram. Sed venite, videte & admiramini cunctipotentiam magni architecti mundi hujus, qui erigere & exstruere potuit omnem hanc tam enormis magnitudinis machinam, adeò solidam in suo robore, adeò firmam in suâ duratione, tam admirabilem in suis divitiis, tam splẽdidam in suo decore, abs eo, quod vel unicâ indiguerit re ex præfatis; nec spatio ad locandum, nec materiâ ad componendum, nec instrumentis & opificibus ad ædificandum; nec tempore ad laborandum illi ultimã perfectionem, quam ipsi dare sibi complacuit.

Deus ædificat cum quinque nihilis.

Inprimis quæro, ubi erat spatium, quo locare poterat tam prodigiosa magnitudinis machinam, & video nihilum. Quæro, ubi erat fundus solidus, in quo illius jacere poterat fundamenta, & video nihilum; quia certum est, quod ante creationem mundi extra Deum non fuerit, nisi purum & merum nihilum. Cui ergò superimponere cogitas omnem immensi hujus ædificii molem ô divina sapientia? *Qui appendit terram super nihilum.* Ego benè (respondet ipsa) super nihilum novero ædificare: Ego mandabo nihilo, ut illud sustineat, idque super infinitam suam infirmitatem tantâ portet cũ firmitate, ut inconcussum

Primum nihilum Loci.

Job. 20.

Mundus non est absque loco aliquo.

ſum ſemper manſurum ſit ac ſtabile. Sed quo in loco collocabis illud? ſiquidem nec ſpatium, nec locus, nec aliquid eſt extra te, ubi cuncti potentia tum angelorum, tum hominum collocare duntaxat poſſet unicum atomum. Quò collocabis ergò omnia hæc ingentia, quæ facis, Elementorum & Cœlorum Corpora? nullo mihi opus eſt loco, nam cùm locus ſit ſuperficies alicujus Corporis, aliud corpus circumdantis, corpus maximum quod omnia alia includet, quod erit velut ultima membrana enorme hoc mundi Corpus circumdans, non habebit aliud Corpus, quo circumdetur? ſicque non habebit locum, niſi dicere volueris, quod totum & integrum involutum & circumdatum ſit nihilo. Aſpice benè, quid illud ſuſtineat, conſidera, quid omni ex parte id circumcingat, & nonniſi purum invenies nihilum.

Si igitur quæram: ubi eſt mundus? reſpondere mihi poterit: non eſt in aliquo loco, ſed totus locatus eſt in nihilo. Etſi quæram: Cui ergò innititur totum hoc ingens & enorme mundi palatium? dicetur mihi: Innititur nihilo & ſuſtinetur à nihilo, & ædificatum eſt ſupra nihilum. O admirabilis potentia creatoris! An nemo ſit, qui te conſideret? an nemo ſit, qui te adoret, teque amet? hoc unicum ſi attentè perpenderetur, nonne ſufficeret, ut omnes tum Angelorum tum hominum animos in æternâ admiratione teneret defixos?

Secundum nihilum materiæ.

Secundò divinam hanc quæro ſapientiam; unde cuncta deſumes materialia tibi ad erigendum tam ingens palatium neceſſaria? ſiquidem horum prodigioſa requiritur quantitas & varietas innumerabilis ad ædificandum ex uno terram, ex alio aërem, ex altero mare, ex alio Cœlos, ex alio ſidera, ex alio plantas, arbores, flores & fructus, ex alio piſces, aves & cuncta animantia ſuper terram. Unde omnia hæc accipies? Accipiam inde, dicit nobis ipſa, ubi nihil eſt. Mandabo profundis abyſſis nihili, quæ nihil habent in ſemetipſis, & in inſtanti ſuppeditabunt mihi, quodcunque voluero. Deprædicata adeò fuit ſapientia Salomonis, quod ædificare potuerit nominatiſſimum illud templum, quod podigiis mundi fuit accenſitum, abs eo, quod auditus fuerit ictus mallei. Sed ego ædificare noverim univerſum hunc mundum, non ſolùm absque ullo ſtrepitu, ſed etiam abs eo, quod aliquod è loco ſuo amoveatur materiale; abs eo, quod horum aliquod dividatur in partes, ut harum una accommodetur vel ſuperimponatur alteri; & abs eo, quod illic vel adjungatur, vel inde reſecetur minimus duntaxat atomus; & omnia hæc in perfectione

fectione suâ facta erunt, quandocunque voluero.

Omnes Angeli simul non possent creare herbulam vel minimam.

Ubi est ergò axioma illud, quod tam infallibile credimus in naturali nostrâ philosophiâ? *Ex Nihilo Nihil fit?* Imaginare tibi, omnes Angelos fuisse creatos ante naturam corporalem (sicuti fuit aliquorum antiquorum Ecclesiæ Patrum opinio) Deumque dixisse omnibus his tantæ potentiæ spiritibus: tentate, an producere mihi poteritis vel unicum arenæ granulum, abs eo, quod vobis suppeditem materiam, supra quam possitis agere. Adunate omnes vires vestras, & contendite, ut progignere possitis vel unicum herbæ ramusculum, aut unicum saltem atomum è sinu nihili: & postquàm omnem suam collocaverint industriam, omnes suos intenderint nervos, omnésque suas incassùm exhauserint vires, fatendam illis tandem fuisse suam infirmitatem & veritatem asserendam, quod omnes simul creaturæ non habeant brachium adeò potens, nec manum adeò longam, ut extendere hanc possent in profundas nihili abyssos, ad extrahendum inde vel unicum arenæ granulũ.

Post hæc imaginare tibi, te unicam solam audivisse vocem, dicentem *Fiat*; & in instanti conspexisses ante oculos tuos compare ingentem hanc terræ molem innumerabili plantarum, arborum, ac diversissimorum animalium confertam numero; aërem subtilem & diaphanum omni ex parte illam circumdantem, unà cum turmis avium in vasto illo camporum fluidorum sinu liberrimè perambulantium; vidisses mare spumans, suosque circumgyrans & agglomerans fluctus murmure cum continuo, quasi minitans, deglutire se velle terram: & super omnia vidisses Cœlos ad tantam altitudinem nostris imminentes capitibus, nihil ominus velut tentorium regale in rotunditatem formatos ad operiendam terram, insupèr tot præditos oculis ad illam contuendam, quot ostendunt & ostentant sidera cæruleis illis fornicibus inserta; vidisses solem speciosissimum, velut inexhaustum luminis, quod torrentis effundit more, fontem ac scaturiginem, ad impertiendum omnibus rebus corporeis jubar ac splendorem.

DEus extrahit omnia è nihilo per Verbum suum.

Si omnia hæc vidisses tuis coram oculis in instanti, quo pronuntiari audisses unicum hoc Verbum *Fiat*; quanta te quæso percelluisset admiratio? Nonnè dixisses intra temetipsum? quodnam prodigium est hoc? vidi, qui tot annorum millionibus omnes suas inpenderint vires, intenderint nervos, & nunquam nec atomum quidem progignere potuerunt è sinu nihili: quæ est igitur hæc tam prodigiosa potentia, quæ aperto dũtaxat ore, & unico solum

ſolum prolato verbo, in inſtanti eduxit inde tot ac tanta eximii decoris opera? O ſumme mundi Creator, quàm infinito modo ſe tua extendit potentia ultra omne id, quod imaginari nobis poſſumus! O quàm incomprehenſibilis eſt ipſa! tu ſolus, tu ſolus, o magne Deus, è nihilo nôſti facere omnia. Dicendum igitur eſt, quod in manu tuæ omnipotentiæ nihilum ſit omnia, & absque ipſius virtute omnia nil ſint, niſi merum & purum nihilum.

Tertium nihilum artificum & inſtrumentorum

Interrogâſſem tertiò, quanto opificum indiguiſſes munere ô divina Sapientia, & quàm portentoſâ diverſiſſimorum inſtrumentorum multitudine tibi opus fuiſſet, ad exſtruendum ingens hoc palatium? Nam ſi innumerabilis hominum requiratur numerus, ad exſtruendam duntaxat unicam Civitatem, velut Romam aut Lutetiam, quot & quanti illorum forent neceſſarii ad ædificandum orbem vniverſum? et deinde, quis artifex potuiſſet ſuas extendere manus usque in Cœlum, ad fornices ipſius in formam rotundam cogendos? Quis pictor, qui dare potuiſſet colorem hunc tam vivum Soli ac aſtris? Quis architectus, qui objicere potuiſſet aggeres univerſo mari, ad impediendum, ne totam diffluendo invaderet & occuparet ſuperficiem terræ Quænam illæ manus, quæ ſuam tibi collocârunt operam, ad conficienda omnia hæc tam ſtupenda prodigia? Sed jam informâſti me, neminem alium manum adjeciſſe tuo operi? tu ſolus, tu ſolus ſufficis tibi ipſi, & omni eo, quod eſt extra te: *Solus DEus nullius indiget, ſolus ſibi & omnibus, de ſolâ Omnipotentis Voluntate ſufficiens.*

S. Bernardus ſerm. 5 in cant.

Omnipotentia Dei eſt voluntas ipſius.

Non eſt magnum quid dicere, quod Deus omnipotens nullius ſit indigus auxilii? ſi namque auxilio alterius indigeret, non eſſet omnipotens. Sed magnum & mirum eſt, quod ipſius Omnipotentia conſiſtat abſolutè in ſolâ ipſius voluntate, quodque ad producendum mundum è nihilo illi ſufficiat, dixiſſe: *Volo, ſatis illi ad omnia fuerat voluiſſe.* Quid dico, ad producendum mundum? Unicus voluntatis ſuæ actus ſufficit ipſi ad producendos centies millenos & poſt hos centies millenos milliones mundorum aliorum, majorum, ditiorum, pulchriorum, cum potentia ipſius ſit infinita. Et cùm hæc nullis coarctata ſit limitibus, non poſſes unquam talem deſignare numerum, nec magnitudinem mundorum, quin illa producere ſemper poſſet & horum numerũ majorem & hos majores. Hinc quia verum eſt, conſiſtere omnipotentiam ipſius in voluntate ſuâ, ad hæc omnia ipſi opus non foret, niſi unico voluntatis ſuæ actu.

S. Chryſoſt. hom. 2. cont. Anom.

Vide conſult. 8. Artic. 4.

O adoranda voluntas Dei, quàm infinita igitur eſt virtus tua?

Magna temeritas

opponere se voluntati DEI

tua? quantò plus intellectus hanc penetrare contendet, tanto plus in profundis ipsius abyssis sese perdet, & tandem ex eâ aliud non cognoscet, nisi quod sit incomprehensibilis. Quid igitur sumus miselli nos fœtus nihili, ut oppugnare audeamus infinitam divinæ hujus voluntatis potentiam? Ecce dum imperat nihilo, ut suppeditet sibi & ad manus porrigat centum milliones mundorum, quamvis illos non habeat, mox tamen in instanti producet illos per obedientiam omninò prodigiosam. Et si ipsa misello meo imperet cordi, ut sibi det amorem suum, quantumvis plenum sit illo, huncque creaturis prodigaliter impendat, rebelle & refractarium haudquaquam obtemperabit. An igitur tu fortius eris omnipotentiâ Dei, ut dicere audeas: Ego nolo, quod tu vis? Ita, propè novi, quod insigni hâc nos decoraverit prærogativâ, quâ ut plurimum ipsius imitamur similitudinem, quod tam absolutè nostram posuerit potentiam in nostrâ voluntate, & nostram voluntatem in nostrâ potentiâ, ut nobis permittat liberè velle omne id, quod nobis placet, quando etiam esset divinæ suæ contrarium voluntati. Sed faciamus, quidquid voluerimus, omnipotens voluntas Dei tandem dominabitur, & sua super nos adimplebit consilia: nam si ipsi obtemperabimus, coronabit nos ex misericordiâ; si ipsam oppugnabimus, castigabit nos ex justitiâ; & semper serviemus, unde exinde ipsius resplendeat gloria, sive in Cœlo, sive in inferno.

Sextum nihilum temporis.

Sed revertamur ad considerandum quartum prodigium Omnipotentiæ Dei in mundi creatione. Et est, quod ingens hoc manuum suarum opus, cujus prodigiis duntaxat aspiciendis & perlustrandis, non tantum non sufficiunt lustra cunctis hominibus, sed nec omnia hucusque elapsa sæcula, in unico produxerit momento. Nam quamvis verum sit, quòd sacra adnotavit Scriptura, Deum Creationi mundi sex impendisse dies; hoc tamen est, ut nostro se accommodet intelligendi modo, non autem, quod dicat; Omnipotentem hunc totius Universi Auctorem indiguisse tam longo tempore ad perficiendum opus suum; cùm alibi nobis dicat: *Creavit omne simul.*

Eccles. 18

Lingua Dei scripsit totum hoc ingens volumen mundi in momento.

Quod si peritissimus artifex exquisitum aliquod opus, quantumvis parvum, moliri cogitet, illi tamen conficiendo multum temporis requiret. quòt dilabuntur dies & menses ad componendum unicum duntaxat librum; quot ad illum exarandum? quot ad ipsum imprimendum? Et totum hunc magnum naturæ librum, qui tot profundas com-

complectitur veritates, quot Charecteres, totque Characteres, quot continet creaturas, lingua Dei velut calamus descripsit, sed totum integrum descripsit tam citò, ut tam citò ferri non posset aspectus noster ab oriente in occidentem: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Nostra lingua longum requirit tempus, ut aliquem verborum numerum describat in aëre, quæ ubi primùm fuerit producta, mox denuò evanescunt. Lingua Dei non scribit, nisi unicum verbum, unicum *Fiat* supra nihilum, & impressum id manet inter innumerabilem hanc multitudinem Characterum tam grandium, tam mysteriosorum, tamque resplendentium, ut omnes creaturarum oculi non sufficiant ad illos legendos, & legere non possint absque admiratione; nihilominus maximum hoc immensæ magnitudinis & amplitudinis volumen absolutum est, impressum est, expositum est, ubi primum apertum est os Dei, unicum solummodò enuntians verbum: *Ipse dixit & facta sunt:* mox dictum, mox factum. Quis tuas non admirabitur excellentias, ô Omnipotentia Dei?

Psal. 44.

Nihil'um laboris.

Denique quintum & ultimum prodigium omnipotentiæ Dei in mundi creatione est consecutio & effectus omnium aliorum: Et est, quod ingens hoc opus confecerit absquè fatigatione & absque ullo labore, quod illud in suo esse conservet absque ullâ contentione; quod illud gubernet sapientiâ tam admirabili, ut ne unica quidem aquæ guttula caderet de cœlo, nec minimus atomus se moveret in aëre, nec unica sola cogitatio formaretur in capite omnium hominum, qui sunt in mundo, absque speciali providentiæ suæ directione, quasi aliud extra se agendum non haberet, abs eo tamen, quod vel minimùm id ipsum habeat solicitum: *Tale namq; tantumq; pondus creaturarum adeò citra negotium portat Deus, ut nihil bajulare videatur.* Totius hujus universi gubernatio, tota hæc omnium creatorum Entium moles tam levis est ipsi ad portandum, quasi nihil haberet, quod portet; quin & nec minimum quid perdit ex altissimâ hâc pace, quâ fruitur in seipso, & attentione infinitâ, quâ defigitur contemplandis Divinis suis Excellentiis in æternum.

Theophil. in cap. 1. ad Heber.

Quid ergò restat, nisi ut concludamus illis Ecclesiastici verbis: *Terribilis Dominus, magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius.* Quàm terribilis est Deus in suâ Majestate, incomprehensibilis in suâ magnitudine, maximè admirabilis in suâ potentiâ! Nam quis poterit unquam satis admirari fortitudinem omnipotentis hujus architecti, qui pro

Eccl. 43.

magnâ hâc mundi fabricâ nonnisi quina adhibuit nihila. 1. Extraxit illum totum è nihilo. 2. Collocavit illum totum in nihilo. 3. Nullo usus est auxilio, nisi solius nihili. 4. Nullum impendit tempus pro exquisito hoc opere, adeoque & usus est temporis nihilo. 5. Cùm nil laboris adhibuerit, in eo condendo, adjunxit & cæteris laboris nihilum: unum duntaxat ejusmodi nihilum cumulatè satis fuisset ad declarandum luculentissimè omnipotentiam Dei; sed omnia quinque simul componunt admirabilem melodiam ad concinendam & deprædicandam gloriam ipsius per cuncta sæcula, quam & cantabunt abs intermissione in omnem æternitatem.

Tria alia nihila stupenda.

Sed quod admirationem nostram augeret plurimum, est, si consideremus alia tria nihila, quæ prioribus se adjungunt. Primum est, quod omnes creaturæ, quas extraxit è nihilo, nihil sint comparatæ cum illis, quas inde extrahere potest; primæ enim finitæ, aliæ numero sunt infinitæ. Secundum, quod omnes creaturæ, quas posset è nihilo extrahere, *nihil* sint respectu ipsius omnipotentiæ; hæ enim non sunt nisi purum non Ens & infinita miseria; Et Deus est ens infinito modo perfectum. Et tertium est, quod quando haberes omne id, quod Deus jam creavit, & etiam, quod unquam creare potest magnitudine omnipotentiæ suæ, non haberes in manibus tuis, nisi res *nihili*, quæ te nec satiare, nec beatum reddere possent, nisi Deum ipsum possideas. Tanta est magnitudo animæ tuæ; tam admiranda ipsius capacitas, ut nemo, nisi ipse solus illam implere & contentare possit. Eheu! cur igitur adeò inhiamus parvis hisce nihilis, quæ habere nobis non licet; Et illa si haberemus, nequaquam satisfacerent nobis. Et Deus se nobis offert, quem maximâ facilitate habere possumus: ut quid ergò abnuimus possessionem boni hujus infiniti, quod solum nos reddere potest beatos? ô mi Deus! inhiet, qui volet, creaturarum nihilo; Tu solus es, quem desiderat, quem quærit anima mea: *pars mea, Dominus, dicit anima mea.* Tu solus es, quem volo, & non opera tua, ô omnipotens mundi creator. Nihilum est thesaurus tuus, unde trahis omnia, quæ tibi placent; Sed ego, qui non nisi purum sum nihilum, te aspicio velut unicum thesaurum meum unde traham omnia bona mea pro tempore & æternitate.

Thren. 3.

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Quod Deus creans mundum ædificaverit palatium pro habitatione hominis.*

2. *Reliquæ omnes creaturæ sunt Domestici ipsius & servi.*

Articulus. II.

Quàm pulchrum spectaculum, si quis Deum vidisset ædificantem mundum.

QUid dixisses, si divinam vidisses sapientiam dirigentem totum opus omnipotentiæ creatoris, primis illis quinque creationis mundi diebus, sicut ipsamet nobis dixit? Quando præparabat cœlos, aderam, quando certâ lege & gyro vallabat abyssos, quando æthera firmabat sursum & librabat fontes aquarum; quando circumdabat mari terminum suum, quando appendebat fundamenta terræ *super nihilum*, cum eo eram cuncta componens. Admirabilem hanc sapientiam ædificare magnum hoc naturæ palatium, modo naturæ ordini prorsus opposito; cùm ædificare incipiam à tecto, & posteà modò ponat fundamenta: *In principio creavit cælum & terram.* Videre omnia ipsam suspendere in medio magni hujus terræ globi, qui naturâ suâ tanti est ponderis, & nulli alteri nisi innixus nihilo; nihilominus reddidisse ipsum in situ suo immobilem, tot diversis regionibus distinctum, tot arboribus, floribus & fructibus confertum; tot amnibus ac fluviis velut totidem gutturniis ad illam refrigerandam interpunctum; circumcingere ipsum totum decumano mari velut cingulo crystallino liquido; extendere super hæc omnia, vastam regionem aëris tam puri, tam fluidi, tamque transparentis ac diaphani; & exin omnia hæc diversa habitacula velut supellectili instruere innumerabili multitudine animalium, quorum alia volant in aëre, alia currunt in terrâ, alia natant in aquâ. Impertiri tecto totum hoc ingens palatium coöperienti celsitudinem tam sublimem ac Majestate plenam, illudque illustrare tam eximio splendore, affigendo ejusdem laqueari lampadem splendidissimam, nempè solem omnium luminum fontem, qui nunquam extinguitur, ad totius domûs illuminationem.

Prov. 8.

Pro quo ædificavit ingens hoc palatium Deus.

Quid agis, ô Sapientia infinita? pro quo præparas tam ingentem fabricam? Illa tibi respondisset: exstruo augustum & magnificum palatium; instruo illud

lud supellectili omnium rerum necessariarum ad tribuendam illi omnem commoditatem; accerso illi splendorem pretiosissimis quibusque ornamentis; Nolo hìc aliquid deesse, ut tantæ evadat magnificentiæ ac pulchritudinis, quæ nulli sit secunda, paremque non habeat. Sed pro quo hæc omnia? An forsan pro te ipsâ? Non, dixisset tibi, non est habitatio me digna, nisi propria mea essentia. Sed habitationem hìc præparo creaturæ, quam mente meâ molior, quamque propriis meis formabo manibus, si domus ad ipsam recipiendam fuerit absoluta.

Quantum Deo amet, quantique æstimet hominem, dum ei tam pulchrum palatium exstruxit.

Dic mihi, quanti æstimâsses in mente tuâ eximiam hanc creaturam, quam adeò sublimi loco esse conspexisses apud Deum? Nonne dixisses? procul dubio hæc erit supremus quispiam Monarcha, cujus excellentia & dignitas omnem meam transcendit imaginationem, cùm ipsi ejusmodi præparetur habitatio? Sapientia enim infinita est, quæ dirigit hæc omnia; sapientissimè igitur ædificat, & consequenter recommendabit magnitudinem & divitias palatii dignitati & nobilitati hospitis. O Deus! quantum hunc oportet esse principem, pro quo tam splendidum erigitur palatium! Sed quid cogitâsses de consiliis Dei; super felicissimam hanc creaturam! ô quanti debet illam æstimâsse! quantum debet illam adamâsse, dum ipsi hâc ratione reclusit Thesauros omnipotentiæ suæ, ut præpararet ipsi munera tam pretiosa, antequam in statu esset illa recipiendi; dum uno eodemque tempore induxit ipsum in possessionem omnium illorum bonorum, quæ non nisi pro ipsâ erant condita, cùm omnes aliæ creaturæ eo duntaxat nomine suum acceperint esse, ut ipsi servirent? Ah! quid poterit ipsa facere in recognitionem obligationis, quâ supremo huic obstringetur creatori mundi, dum tanto cum honore, tantâ cum bonitate, tantâ cum magnificentiâ & munificētiâ ipsam voluit excipere. Si centies & iterum cēties millena haberet ora, non sufficerent hæc ad ipsum laudandum, ad grates debitas ipsi persolvendum; Et si corda haberet innumera, hæc tamen minora essent, ut ipsum condignè amarent.

Totus hic mundus non est, nisi diversorium pro viatore.

Sed admiratio tua major adhuc fuisset, si Divina sapientia dixisset tibi: Tu admiraris Majestatem ac pompam palatii hujus, quod ipsi præparo; nihilominus hoc non est, nisi ut serviat ipsi pro diversorio in viâ, eâ ferè ratione, quâ alicui principi itineranti extrueretur propè viam regiam conclave aliquod è frondibus, ut unicâ tantùm ibi nocte, non absque incommoditate suâ mo-

moraretur, abs morâ mox iter suum ad regiam suam acceleraturus. Creatura, pro quâ totum hoc universum ædifico, talis est conditionis, ut omnia hæc, quamvis maxima videantur & pretiosissima, digna tamen non sint illius excellentiâ; Cùm eo condecoranda sit honore, ut meam sit portatura imaginem, ac gloriosos similitudinis meæ characteres. Habebit quidem, ut verum dicam, corpus sensibile ac materiale, sicut aliæ creaturæ; dabo tamen ipsi animam spiritalem ac incorruptibilem, intellectum tantæ capacitatis, tantæque latitudinis, ut aptitudinem habiturus sit possidendi me ipsum in omnem æternitatem. Totus hic mundus materialis tam parùm adimplere poterit immensam hujus animæ amplitudinem, ut illo contentari ipsi futurum sit impossibile; continuam passura famem bonorum longè majorum, eòusque sua provehet desideria, ut, cum contentari non possit omni eo, quod ipsi dedero in terris, aspirare non cessabit ad bonum quoddam infinitum, nec satiabitur unquam, quo ad possideat meipsum.

Pulchritudines palatii æternitatis nostræ.

Verum quoque est, non esse hic domum æternitatis suæ; non est visibilis hic mundus, quem transit, nisi tenue quoddam hospitium pro tempore peregrinationis suæ: *Hospites & peregrini super terram.*

Ibi supra exstruo ipsi palatia, quæ digna sint ipsâ; ibi tales intuebitur magnificentias, quales oculus non vidit, nec auris audivit, nec cor humanum concipere potest: aliam non habebit domum æternitatis suæ, nisi propriam meam essentiam; non alios cœlos, qui constituant tectum palatii sui, nisi meam immensitatem; non aliam terram, quæ velut basis sit & fundamentum, nisi immutabilitatem meam æternam; non alium solem, qui ipsam illuminet, nisi meæ lumen gloriæ; non alium ignem, qui ipsam calefaciat, nisi illum amoris mei Divini; non alium aërem, quem respiret, nisi illum Spiritûs mei Sancti; non aliud mare, quo cingatur, nisi vastum infinitarum mearum perfectionum oceanum; non alium panem, quem manducet, nisi illum vitæ meæ Divinæ; non aliam scientiam, quâ suum occupet intellectum, suæque satisfaciat curiositati, nisi illam verbi mei adorandi; non alias voluptates, quibus se recreet, nisi torrentem voluptatis meæ, quâ nunquam non erit ebria; non alia Exercitia, nisi illa me contemplandi, æternumque amandi; & tandem non alium terminum commorandi in augustissimo hoc palatio, nisi quem ipsi designavero,

vero, nempe illum æternitatis perpetuæ. *Ibit homo in Domum æternitatis suæ.* Et tale est palatium, quod ipsi præparo.

Eccl. 12.

Si omnia hæc intellexisses è proprio infinitæ sapientiæ ore, disponente adhuc magnam hanc mundi fabricam, nondum edoctus, quænam hæc tam felix esse debeat creatura, ipsaque adjunxisset: Tu es, ô Homo, tu es creatura hæc, pro quâ molior & meditor hæc omnia; tu ipse es, cum quo loquor; tu ipse es, quem eò usque amo ac diligo; Tu es, super quem tantâ cum munificentiâ effundere cogito, pretiosissimos hos bonitatis meæ thesauros. Nonne totus hæsisses attonitus præ gaudio, admiratione & amore; præ gaudio, admiratione & amore; præ gaudio felicitatis tuæ; præ admiratione & amore tantæ bonitatis Dei super te?

Quanti homo æstimare & admirari debeat felicitatem suam,

Ah! quomodò superabundanti non colliquesces gaudio, considerans felicitatem tuam? Itane, mi Deus, è nihilo, ubi per omnem æternitatem languebam, me elevatum videam ad tam sublimem felicitatis ac beatitudinis apicem, ex unico bonitatis tuæ excessu? Itane non contentus dedisse mihi esse tam nobile, insuper tot aliis tã speciosis creaturis esse dedisti ex amore erga me, ut illas omnes meo devoveres obsequio? Itane conservas illas, nutris illas, remuneras illas, eo duntaxat nomine, ut mihi obediant, mihi famulentur? quid ergò habueram meriti apud te, ut tanto me obrueres favore? undæ hæc tanta mihi oritur felicitas, tanta mihi proficiscitur beatitudo? Et non contentus misisse me in possessionem eorum bonorum omnium, quæ eduxeras è thesauris potentiæ tuæ, meque stabiliisse ceu Dominum, imò veluti Deum hujus mundi inferioris visibilem; ac si omnia hæc forent exigua, adhuc promittis mihi aliam habitationem æternam, infinito modo magis jucundã, magis speciosam, magis pretiosam; meq; ita de intentione ac voluntate tuâ, ut illã possideam, assecuras, certumq; facis, ut non alio, nisi ad hunc effectum, creaveris me consilio? ô mi Deus! misericordia mea! Eccur tantum bonitatis pro me? Eccur potius pro me, quàm tot millionibus aliarum possibilium creaturarum, quæ non minus me dignæ erant, quasque tu aspicere non est dignatus in vilitate sui nihili, unde nunquam emergent? quàm alta tua sunt consilia Domine! adoro illa, admiror illa, nec comprehendo illa.

Sed quâ ratione cor possit esse, quod non accendatur amore, dum ineffabilẽ hanc intuetur bonitatem, quæ tantis nos cumulat beneficiis? quænam tam indurata glacies, quæ non colliquescat

Quàm amabilis sit Dei bonitas erga homines.

circumdata innumeris tædis ardentibus, quæ ad ipsa penetrent ipsius viscera? Ah! quid aliud sunt innumeræ hæ creaturæ, quas Deus extraxit è nihilo, eo duntaxat consilio, ut nostro illas deputaret servitio, nisi tot faces accensæ, quæ mediante cognitionis suæ lumine accendunt in nobis divini sui amoris ardorem? cùm enim omnes sint divinæ ipsius liberalitatis eximia munera, manifestant nobis luculenter ipsius erga nos amorem: Et cor nostrum omnibus his ardentibus tædis non incalesceret, non arderet?

Itane? Exiguum beneficium ab æquali quopiam nobis exhibitum, nos lucratur; si multiplicetur, nos urget; si absque intermissione & absque numerò fiat, nos stringit, nos devincit, nos rapit; & fatemur, impossibile esse, quin cor nostrum contineamus ab amore. An igitur nobis amor non sit erga amabilem hunc benefactorem, à quo omnia habemus, â quo incessanter dona accipimus, abs eo, quod hæc ab ipso efflagitemus? An ergà ipsum duntaxat corda nostra frigida manebunt & insensibilia? Nonne ergò hæc glacie septentrionali oporteat esse duriora? Nonne suos occludant tantis beneficiis oculos & miserrimâ infeliciter tabescantt ingratitudine?

Sed circumeamus ubique, invisamus paulisper præcipua magni hujus palatii cubilia & conclavia, quod supremus creator ædificavit nobis pro tempore peregrinationis nostræ super terram, quodque parvum duntaxat appellat hospitium ac diversorum in viâ: *Non habemus hîc civitatem permanentem;* Et videamus cum voluptate divitias infinitæ bonitatis ipsius, in abundantiâ, in valore, in pulchritudine suppellectilis, quâ illud ornare ac instruere voluit: vix fieri poterit, quin cor nostrum emolliatur ac vehementissimo erga Deum succendatur amore.

ARGUMENTUM.

Prodigia terræ, quæ manifestant & deprædicant Omnipotentiam Dei.

ARTICULUS III.

Fundamẽta mundi suspensa è nihilo.

INgredere conclave primum, & videbis terram, quæ velut basis immobilis esse videtur, magnæ hujus mundi machinæ. Ipsa tanti est ponderis ex naturâ suâ, ut omnes vires humanæ ejus nec millesimam partem portare possent super humeros suos; Et admira-

mirabilis hic architectꝰ ipsam totam inniti facit nihilo: *qui appendit terram super nihilum.* Voca mihi peritissimos quosque totius mundi architectos, qui omnes contendant ædificare in aëre nidum parvæ aviculæ, abs aliquo sustentaculo, vide an efficere id poterint, & ipso opere complere. Et nos videmus gravissimam hanc massam super nihilum appensam, ubi inconcussa, stabilis ac firma permanet, innixa tamen omnipotentiæ magni hujus Architecti ipsam ita conservantis, & in eâdem semper firmitate conservaturi: *Terra autem in æternùm stat.*

Eccles. 1.

Antipodes.

Quàm gratum spectaculum videre, quod terra, cùm tota rotunda sit in suâ figurâ, & quasi in totâ suâ superficie ab hominibus habitata, homines habeat in altero hemisphærio nobis prorsꝰ opposito, qui suos pedes habent contra pedes nostros; & nihilominus sint in situatione suâ naturali æquè ac nos, cùm habeant caput erectum versùs cœlum, & pedes super terram. Eadem terra nos portat, idem cœlum nos tegit, idem sol utrosque illuminat, quamvis videatur, nos invicem omninò esse oppositos.

Terra rudis & ingeniosa, pauper & dives.

Quod spectaculum, videre, quomodò sapientia infinita creatoris facere potuerit hoc elementum stupidissimum & ingeniosissimum, pauperrimum & ditissimum ex omnibus elementis. Videtur pauperrimum, quid enim vilius & abjectius est terrâ, quam calcamus pedibus nostris, & ne quidem manibus dignamur attingere? Et tamen suo includit sinu aurum & argentum, lapides pretiosos, ac omne id, quod potentissimi orbis Monarchæ ditissimum, pretiosissimum & rarissimum numerant in thesauris suis, aliud non est, nisi quod factâ vi ex ipsius eruerunt visceribus. Videtur ipsa rudis ac stupida: non enim habet nec mentem nec intelligentiam, nec ullum ex sensibus, qui communes sunt omnibus animalibus; Et nihil ominus, cùm vitam non habeat, vitam dat innumeris plantis, herbis, arboribus ac insectis. Non habet ipsa gustum, & tamen producit fructus innumeros, qui habent gustus tam diversos, tam deliciosos, & saporis tam exquisiti, ut sumptuosissimis hominum epulis subministret ea, quæ hominum omnium industria illis suppeditare non posset. Non habet ipsa intellectum, & facit opera tam ingeniosa tamque elegantia; ut omnis peritissimorum artificum dexteritas ipsorum perfectionem haud possit attingere. Non habet alias qualitates naturales, nisi frigus & siccitatem, quæ sterilitatis sunt principia, & tamen ex omnibus elementis est fœcundissima, cùm tam diversa producat

crea-

creaturarum genera; & licet hisce incessanter exspolietur, progignit tamen semper iterum aliquid novi, abs eo, quod unquam exhauriatur. O creator infinito modo sapiens, quis alius præter te tantis prodigiis locupletare posset creaturarum tuarum infimam & abjectissimam?

Ex eodem succo terra maximè insipida dat saporem cunctis fructibus.

Quantum spectaculum, quod omnes homines reddere deberet attonitos, si considerarent, quod, cùm terra, cui incumbit nutrire tot pignora, id est, tot radices, tot herbas, tot plantas, tot arbores, tot fructus, non habeat nisi unicum uber, illisque omnibus nonnisi unicum subministret alimentum, & hoc quidem naturâ suâ valdè insipidum; omnia tamen habeant naturas tam diversas, omnia inde trahant vitam, virtutem, saporem, formam, figuram, colorem, qualitates denique tam diversas, tamque oppositas, ut illorum iniri numerus non possit, nec omnis illorum cognosci varietas. An unica & sola terra rudis ac insipida producat è sinu suo cuncta hæc prodigia! unde accipit hæc omnia? quomodò dare potest, quod non habet? quæ admirabilis sapientia totum hoc opus dirigit in universo mundo? Unus idemque terræ liquor, qui non nisi valde crassus est, prodit à principio è visceribus universalis hujus Matris, & licet naturâ sua gravis deberet tendere in imum, attollit se tamen in altum, induratur in lignum seu truncum, mutatur in corticem, dividitur in ramos, diffunditur in folia, protruditur in flores formatur in fructus; & quælibet natura habet suam formam, suam figuram, suam magnitudinem, suum colorem, suum gustum, suam virtutem ab aliâ diversam; & omnia hæc producuntur ab uno eodemque succo insipido è sinu terræ prodeunte. Ubi es, ô Salomon, cum omni tuâ sapientiâ? Dicitur quidem, super omnia naturæ opera philosophatum te fuisse, à Cedro Libani, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete; certum tamen est, neque te, neque omnes alios, qui unà tecum ingeniorum fuère prodigia, ac profundis speculationibus illa rimati sunt, nec minimam pulchritudinum, portentorumvè in illis inclusorum partem cognitione fuisse assecutos.

Opera terræ sunt inimitabilia.

Accipe manu simplicem florem, & vide, quàm vario ornatu condecoratum sese exhibeat ab infinitâ sapientiâ Auctoris sui: quàm benè digestum foliorum numerum, quàm vivaces & gratos colores, qualem figuram, quàm proportionatam magnitu-

dinem, qualem odorem, quantam virtutem, quantum splendorem? Et non videbis nequidem unicum ex omni multitudine florum, quos genuerit terra, huic in omnibus similem: Contendant quantum potuerint, expertissimi quique mundi artifices huic similem unicum conficere; laborabunt in vanum: omne quod facere poterunt, erit ejusdem imitari figuram & colorem; Sed odorem ipsi non conferent, & licet etiam odorem imitari possent; conferre tamen non poterunt illum tam vinidum & radiantem splendorem, qui est velut acris ille sanæ faciei color, quem nec ægroti, nec mortui habere possunt: dato etiam, eos illuc pertingere, ut hanc ipsi coloris conferant acrimoniam, quâ veluti vivus reddatur, nunquam tamen largari poterunt secretam illam virtutem, ab auctore in essentiâ ipsius absconditam & ab eo inseparabilem.

Ars tàm benè imitatur naturam, ut Salomon discernere illam non potuerit.

Verum quidem est, artem, quæ simia est naturæ, dum studet imitari ipsam, post tot sæculorum decursum, factam esse tam peritam & expeditam, ut quandoque prudentissimos quosqe in fraudem inducat. Dicitur, quod Regina Saba, quæ venerat invisum Salomonem ut experimentum caperet admirandæ ipsius sapientiæ, quâ famosissimus erat per universum orbem, præsentaverit ipsi duos florum fasciculos, unum è floribus artificialibus, alterum è naturalibus confectum tam similes in omnibus, ut stupenda ipsius sapientia discernere inter illos non potuerit; hinc ad ipsum naturæ Auctorem confugere necessum habuit, ut ipsius cognosceret opus: Exposuit namque ambos soli, & musca sapientior ipso, postquam circa ambos volitãdo se circumegerat, flori naturali insedit, sicque hunc ipsi manifestum fecit: sicut posteà Spiritus Sanctus in formâ columbæ, cum videret Christum JEsum & Sanctum Joannem Baptistam apud Jordanem, qui tam similes erant, ut unus pro altero acciperetur insedit Capiti Christi JEsu, ad designandum, quis è duobus esset Messias.

Exibimus ex infimo hoc mundi conclavi, quod est terra, postquàm inspexerimus unum adhuc illius prodigium omninò stupendum; innumerabilem nempe animalium multitudinem, quæ sapientia creatoris eduxit è sinu nihili, velut tot militum turmas, quarum quævis sua gerit arma; hæc in pedibus, alia in dentibus, hæc in capite, alia in fronte, hæc in dorso, alia in toto corpore; Et hæ omnes tam benè sunt instru-

ctæ

ctæ in bello, ut omnes requisitâ cum industriâ congredi nôrint cum hoste, ipsum vel oppugnando, vel contraipsum se defendendo.

Terra fert & nutrit infinita animalia, quæcuncta sunt ad nostra Servitia.

Quàm accepta varietas in vestibus tesserariis, quasMagnus hic Monarcha ipsos in campum producens,dorso ipsorum iniecit, hasque ab illis portari mandavit. Aliqua enim vestiuntur pilis, alia amicire placuit lana,& alia simplicem gerunt pellem, & unam quidem hujus & alteram alterius Coloris; in his est color unicus per omnia æqualis, in aliis est è pluribus diversis commixtus, in his sunt plures distincti, hinc inde in diversas corporis partes quasi incuriè proiecti ac dispersi, tam pulchrâ cum varietate, ut videatur datâ operâ id factum tum ad recreandos aspicientium oculos, tum ad attollendum animum in admirationem Auctoris tantorum prodigiorum.

Sed quod singulariter nos magis officere debet, nobisque addere stimulum ad cognoscendam & amandam providentiam Auctoris horum omnium? est, quod animalia omnia ad nostra destinaverit obsequia: *Jumenta quasi adiumenta infirmitatis nostræ*

S. August serm. 4. de verb. Domin.

Et cum pluribus magnis premamur necessitatibus, magno numero hæc voluit esse, ut omnia concurrerent, unum quodque pro modulo suo ad nostra servitia hæc ad nos alendos, illa ad nos vestendos, ista ad nos defendendos, alia ad conficiendos nostros labores, alia ad portanda onera, alia ad nos recreandos, & omnia ad declarandam nobis in finitam obligationem, quâ obstringimur tam magnificæ liberalitati Universalis nostri Creatoris.

Libentèr Scirem, quid respondere poterimus cunctis hisce vòcibus, quæ coram severo Dei judicio, maximam nostram ingratitudinem exprobrabunt nobis: Non est hæc vana imaginatio, cùm sacra scriptura verbis expressis dicat: pugnabit cum illo orbis terrarum contra in sensatos, quâ ratione tam fuisti socors, quod singulis saltemDiebus grates non rependeris Deo tuo pro beneficiis milleniis, quæ recepisti ab eo in horas singulas? quomodò oblivisci poteras tanti benefactoris, cùm omnia ipsius dona in tuis portares manibus, quæ de ipsius amore loquebantur tibi? Quomodò videre poteras tam exacta tibi ad mandatum ipsius, ab omnibus Creaturis præstita servitia, & non suffundi pudore quod ipsi tua non exhibeas? Tolerandam adhuc, si servire duntaxat ipsi neglexisses; sed con-

contēpsisti ipsum, insolentissimè oppungnasti ipsum, quotidie ad iram concitâsti ipsum: vade in grate, elevatus eras super omnes creaturas, quæ subjectæ erant subpedibus tuis, ut tibi obtemperarent tibi servirent, sed hujus te honoris indignum reddens promeritus es, ut humilieris & prosternaris sub pedibus omnium creaturarum in omnem æternitatem.

ARGUMENTUM,

Prodigia maris, quæ demonstrant Omnipotentiam DEI.

ARTICULUS IV.

E primo hoc conclavi magni naturæ palatii, quod est terra, transire placeat in alterum, pleno decurrens pede, quod est mare. An conclavis hujus intüeris magnificentiam? Quis est cujus animus non percellatur admiratione maximâ magnitudinis Dei, ubi primum suos conjecerit oculos in vastam & fluidam illam camporum amplitudinem, quorum nullos intuebitur limites, nisi ipsos Cœlos, quasi impossibile foret aspicere mare, abs eo, quod in Cœlos attollantur oculi, ad adorandum tanti hujus prodigii auctorem. Si Moyses ex eo, quod semel tantum è petrâ, percutiendo ipsam virgâ, pauxillum extraxerit aquæ, toti mundo admirationi fuit: quid cogitandum erit de omnipotente hoc creatore, qui totum hoc ingens aquarum Elementum, unico duntaxat verbo eduxit è nihilo? Non admiramur amplius hoc prodigium, eo quod quotidianus ipsius aspectus nobis illud jam reddidit familiare ac nimis quàm usitatum. Non tanti æstimamus illud, quod tantùm superficie ipsius aspectâ contenti, non penetremas usque ad ingentes Thesauros visceribus ipsius inclusos. Sed da mihi, qui mente attentâ quatuor maris prodigia, quæ suo complectitur sinu, sedulò revolavat; necessariò animus ipsius non tantum admiratione implebitur, sed prodigiis, quæ comprehendere non poterit, obruetur: *Da qui primùm videat hæc, Hebescit, obruiturque miraculis.*

Quatuor mira in mari consideranda occurrunt.

S. August. de utilit. credendi c. 16.

1. Quàm

1. Primum mirabile natura maris.

1. Quàm admirabilis est Sapientia Creatoris, quod formare noverit ingens hoc corpus è materiâ omninò liquidâ, abs eo tamen, quod confecerit pro ipsâ vas aliquod solidum, quo contineatur? Siquidem tenendum non est, quod mare includatur in terrâ, cùm hoc ipsâ terrâ longè sit majus universâ: Sed terra potius inclusa est in mari; & quia ipsa est ex elementis infimum, & globus longè minor illo aquarum, quæ sunt elementum superius terrâ, hinc illa tota obvolvi & operiri deberet aquis maris in superficie suâ, & consequenter fieri inhabilis ad habitationem tam hominum, quàm animalium. Sed supremus Creator leges volebat statuere mari, ipsique inhibere, ne certas terræ obvolveret & operiret regiones: *Legem ponebat Aquis, ne transirent fines suos.* Et hanc partem, quam exoneravit aquarum pondere, pedibus subjecit humanis, ita ut dici posset, homines tenere locum & vices aquarum: *Aquæ multæ, populi multi.* An mirum igitur sit, quod tempestates concitent, & in continuâ sint agitatione, sicuti fluctus & procellæ maris?

Prov. 8.

Non crederemus, ingens hoc Elementum pace gaudere & concordiâ, eò quod in continuâ videatur esse confusione & inconstantiâ perpetuâ: Et nihilominus in hâc inordinatione, tam ordinatum, firmum ac constans est, ut astra Cœli non magis exactè & ad amussim suum perficiant cursum, quàm faciat illud influxu & refluxu suo. Quandóque tam subitaneâ & furibundâ exasperatur iracundiâ, ut dirumpatur & spumet præ rabie: diceres ipsum quantocyùs absorpturum terram & fluctuum suorum cuspide ipsi minitari Cœlo: & paulò exin tantam præsefert pacem & malaciam, ut, dum suavi ac leni zephyro crispantur ipsius undæ, ipsemet ad suæ impetum iræ ridere videatur. Quis est Omnipotens iste Dominus, qui furiosum hunc ita sub suis constrictum tenet manibus, illúmque quando voluerit, tranquillitati restituit? O magne Deus, quàm admirabilis es in tuâ potentiâ: *Mirabiles Elationes Maris, Mirabilis in Altis Dominus.*

Psal. 92.

Et iterum non absque prodigio, quod condierit aquas ipsius amaritudine & sale quodam, quo præservetur à corruptione, & reddatur fœcundum piscibus, quibus largiuntur saporem & dulcorem, quem ipsæmet non habent. Unde desumpsit tantam salis abundantiam, quanta sufficit ad satiendam tantam aquarum copiam? Alio non indiguit sale, nisi illo divinæ suæ sapien-

tiæ, quæ temperare & condire novit, si voluerit, omnes cordis afflicti amaritudines, etsi ipsum solum haberet tantas, quantas habet simul pelagus universum. O Bone Deus, quàm admirabilis es in operibus tuis! quàm amabilis es in tuâ ordinatione!

2. Mare conservat ubique commercia.

2. Alterum prodigium providentiæ Creatoris est, si consideretur, quod formare tot brachia voluerit magno huic Elemento ad complectendam universam terram, & facilitandum commercium cum hominibus, ab uno extremo mundi usque ad alterum; quod destinare illi voluerit ventos velut totidem veredarios æthereos, qui velociores cursore portarent naves, fluctuantes hasce domos, quòcunque voluerint; quod omnes ipsius abyssus, ubivis locorum tantis conseverit & impleverit insulis, quæ essent velut tot hospitia, à divinâ providentiâ pro itinerantibus in mari præparata, ad capiendam ibi, si vellent, quietem & quandam refocillationem; vel quæ essent velut tot arbores ad certa intervalla plantatæ in amplissimis illis campis, quorum trajectus nimiùm laboriosus foret, ut volucribus annuatim ab uno climate ad alterum transmeantibus præstarent locum quietis ac refugii.

3. Mare irrigat totam terram per pluvias & flumina.

3. Aliud prodigium admirandæ Sapientiæ Omnipotentis hujus creatoris est, quod ingens hoc corpus disposuerit velut inversam cucumellam distillatoriã, ad distillandas exin pluvias super universam terram, cùm voluerit illud calefieri supernè ab igne solari, & non infernè, sicut artificiatæ nostræ cucumellæ calefieri solent; à quo calore solari postquam multi vapores fuissent sursum attracti & per frigus mediæ regionis aëris condensati velut operculum chrystallinum, quod datâ operâ universali huic mundi cucumellæ distillatoriæ super imposuit, format exinde copiosas ac fertiles pluvias, quæ blandè ac leniter distillantur super universam terram: sicque quasi hortulanus, quem providentia divina suis conduxit stipendiis, statutis temporibus irrigatum venit hortos nostros ac campos, abs eo, quod necesse nobis sit hìc manum apponere. O Sapientia! O Bonitas! O admiranda providentia Creatoris! Si nonnisi rarissimè ejusmodi nobis concederes favores, & quidem diuturno tempore ac ferventibus votis à te postulatos, redderemus tibi grates; sed quia sæpius iisdem nos accumulas, abs eo, quod à nobis efflagitentur, non magni æstimamus, persuasi nos propterea tibi parum obligari.

Sed non contentus distillare sic nobis favores suos guttatim & cer-

& certis temporibus per pluvias, continuò & abundanter illos in nos diffundit per magnos hos fluvios, qui prodeunt è ſinu maris, ac ſinuoſis flexibus velut magnas arterias ſeſe diſpergunt per univerſum corpus terræ, ut ipſam irrigent ac refrigerent, & aquarum ſuarum dulcedine vitam communicent tum plantis, tum animalibus. O Deus! Si ad dulcorandum parvum vas aquæ marinæ, centum ſacchari vel mellis libræ non ſufficerent, unde ſupremus Creator deſumit, quo addulcoret omnes aquas ingentium fluviorũ, qui prodeunt è ſinu amaritudinis pleniſſimo? Tu ſola es, O Sapientia infinita! quæ omnia hæc modo nobis incõprehenſibili operari nôſti prodigia: *Ego Sapientia effudi flumina.* Ah! Domine, nos tranſigimus hic vitam noſtram velut in mari tempeſtatibus & amaritudinibus nunquam non referto; ſed tu omnia, ſi volueris, convertere nôſti in dulcorem & pacem! omnes terræ conſolationes ſunt minores, quàm tollere ut poſſint omnem è corde afflicto amaritudinem; Et tu ſolus, O inexhauſte æternarum fons deliciarum id gaudio reples, nonniſi unicâ dulcedinis tuæ guttâ.

Eccli. 24.

4. Mare nutrit totam terram ſuis piſcibus.

4. Poſt conſiderata omnia prodigia oculis noſtris in maris ſuperficie expoſita, cogitationibus tuis excurre in ſinum ac profundas abyſſos ipſius: Bone Deus! quanta prodigia magis adhuc ſtupenda tuum rapiant animum, ad extollendam & adorandam magnitudinem Dei? Innumerabiles hæ Creaturarum legiones, quibus repletum eſt; prodigioſa hæc piſcium varietas, quibus ſcatet, quibusque multò magis locupletatur, quàm terra; ubi neſcias, quid magis admireris, vel illorum multitudinem velut infinitam, vel tam portentoſam varietatem in ipſorum naturâ, in ipſorum formâ, figurâ, magnitudine, colore, robore, induſtriâ.

Quàm admirabilis induſtria Creatoris, qui providit ipſis de modo vivendi abſque reſpiratione, volandi abſque alis, currendi abſque pedibus, colloquendi, ſeque invicem intelligendi abſque verbis, inveniendi alimenta tot diverſa, juxta guſtum & appetitum ſuum, & quidem in elemento, cui nullus colonus ullum commiſit ſemen, ad colligendam inde meſſem, quæ ad ipſorum ſerviat alimentationem: habent quidem abundè, quod bibant, ſed non videtur, tam inuſitatam animalium copiam invenire poſſe, quod manducent, in aquis, quarum totum Elementum non ſufficeret pro uno homine ſolo, ſi illud totum integrum abſorberet; Et nihilo-

minus vivunt, crescunt, impinguantur; & providentia Patris cœlestis prospicit illis de omnibus, quibus indigent. Et iterum an absque stupore aspici possit tam prodigiosa, quam ipsis largitus est, fœcunditas, quæ eousque omnium animalium terrestrium transcendit fœcunditatem, ut quandoque unicus piscis decies millenos producat? Nonne his universum mare ita impleri mox posset, ut sinu suo nil amplius caperet, nisi providentia de remedio prospexisset, ut seipsos depopularentur, unusque alterum devoraret

Providentia Dei gubernat pisces in profundo maris.

Verùm si cogitationes tuas profundius adhuc dimitteres in vastas illas abyssos, quæ sunt sub aquis, quàm copiosum admirandi Dei magnitudinem, invenies argumentum? Imaginare tibi, manum ipsius te immersisse ac conservâsse, sicut olim Apostolum suum sanctum Paulum, die ac nocte integrâ in profundo pelagi: *Nocte & die in profundo maris fui*; tibique dedisse libertatem toto tempore illo, tuos conjiciendi oculos in omnem, quò libuerit, partem. Quanta admiratio, videre multitudinem illam populi muti in motu continuo, qui incessanter sese mox uniunt, mox ab invicem separantur, qui veniunt & redeunt, singuli per viam sibi à providentiâ Patris sui Cœlestis

2. Cor. 11.

præscriptam, & singuli per motus innumeros, qui ab omni ordine deflectere videntur, abs eo tamen, quod vel unicum faciant, qui non dirigatur ordinatione infallibili divinæ ipsius Sapientiæ? Quanta admiratio, ibidem secundùm apparentiam, non videre nisi perturbationem & confusionem universalem animalium diversæ naturæ, hæc unius, alia alterius figuræ; hæc valdè parva, illa mediocria, alia tantæ magnitudinis, ut Insulæ fluctuantes, vel montes circumvagantes credi possent: Et tamen verum esse, quod in hâc confusione & perturbatione apparente, habeant reipublicæ suæ administrationem tam ordinatam & exactam, ut inter ipsa nil eveniat unquam nisi juxta leges sibi à Creatore suo præfixas?

Admirabilis Oeconomia admirabilis hujus populi.

Quanta admiratio, videre, quod cùm priventur ratione, nihilominus tantum habeant intelligentiæ, ut unumquodque cognoscat amicos & inimicos suos, quodlibet cognoscat & amet patriam & regionem suam: Noverunt ipsa tempus transitûs sui ab unâ regione in aliam; habent provincias & regna sua separata, in quæ se recipiunt; & ut illorum conservent possessionem, gerunt bella & sæva ineunt prælia; hinc est, quod sua habeant arma tum offensiva, tum

tum defensiva; aliqua gladium gerunt in dentibus, alia venenatos gerunt aculeos, aliqua in capite, alia in dorsi medio; alia dentes habent tam acutos velut rasoria, alia sunt armata forcipibus, alia fortissimas induuntur loricas; alia ubivis locorum sua secum portant domicilia, quibus inclusa sunt velut portatilibus propugnaculis, ubi capi non possint. Et licet pleraque tam parva sint atque debilia, ut facile majorum evadant spolia, nunquam tamen nec omninò vincuntur, nec prorsus exterminantur, ita ut non semper suam conservent & tueantur speciem: & admirabilis providentia patris cœlestis dirigit hæc omnia, tantam curam gerens pisciculi vel minimi, quasi ipse solus in universo esset mari.

O Sapientia infinita, quàm es admirabilis? quàm es incomprehensibilis! Sanctus Job, magnus hic contemplativus, suadet nobis, ut sæpè colloquium instituamus cum terrâ & mari: *Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris.* (Job. 12.) Ambo tam altè loquentur nobis de Deo, ut edoctura nos sint & cognoscere & amare Deum: quin & pisces ipsi, qui muti sunt & absque verbis, tantæ sunt facundiæ, ad enuntianda prodigia Creatoris sui, ut unicus solus è tot millionum millionibus, quos omni fruentes libertate Crystallinus ille carcer includit, sufficeret ad occupandum & exercendum animum curiosissimorum quorumcunq; hujus mundi, si ipsum perfectè cognoscere attentaret.

Sed antequam mare deseramus, audiamus, quomodò nos arguat & reprehendat per os magni cujusdam vatis! (Exprobratio à mari facta hominibus.) *Erubesce Sidon*, ait mare. O homo, an non erubescis, quod non obedias Deo tuo. Tu vides, me ingens esse Elementum, ubi venti contrarii sæpius excitant tempestates; sed dum maximâ succendor irâ, quantocyùs defervesco ad minimum voluntatis suæ nutum, & tu terræ vermiculus flecti noles sub legibus ejus? Ego facilè invadere & occupare possem totum orbem terrarum; sed is tribus arenæ granulis, meos mihi præfixit limites, quos dum attingo, revereor, & ultra non progredior: Et tu invadere & occupare velles omnia, quæ tua non sunt, nec ad te pertinent. Et licet pulverem tui aspicias tumuli, quem is tibi ponit ob oculos ad continendam ac repellendam tuam avaritiam, tuæ tamen concupiscentiæ nullam nec metam ponis, nec limites. Ego nonnisi amaritudo sum in meipso, & nihilominus retinens in me, quod amarum est, nonnisi dul-

cedinem impertior hominibus tum in meis piſcibus, tum in aquis fluminum, quæ è meo prodeunt ſinu velut totidem fœcunda ubera, ad propinandum illis potum, cùm id mandati à meo acceperim Creatore: Et tu, cui incumberet nonniſi dulcedinem ac benevolentiam eſſe pro omnibus, retines tibi quidem dulcedinem, ſed proximo tuo, quem tibi Deus diligendum præcipit ſicut teipſum, non niſi amaritudinem propinas & rigorem? Conſidera hoc benè & morere præ pudore. *Erubeſce Sidon, ait mare.*

ARGUMENTUM.

Prodigia aëris, quæ nobis declarant Omnipotentiam Dei.

ARTICULUS V.

Natura aëris.

Ascende è ſecundo hoc conclavi in aliud ſublimius, & videbis aërem multò pulchriorem, adeoque & invenies prodigia longè prioribus jucundiora, quæ etiam in majorem te adducent admirationem magnitudinis Dei. Aër eſt tertium Elementum, quod ſolum & unicum cœteris ambobus majus eſt, magisque extenſum. Sed Sapientia Creatoris facit illud è materiâ tam tenerâ & ſubtili, ut videatur ratione quâdam accedere ad rem ſpiritalem: Nam quamvis corpus ſit, ipſum tamen non vides, cùm nullum habeat colorem; ipſum non tangis, cùm nihil in ſe habeat ſoliditatis; ipſum non guſtas, nec olfacis, cùm non habeat nec odorem, nec ſaporem, ipſum non audis, quia nullum concitat tumultum. Quantum prodigium, quod ita ſit in omnibus ſenſibus tuis, & à nullo tamen ſenſu tuo percipiatur.

Neceſſitas aëris.

Nihilominus verum eſt, ex omnibus elementis nullum tibi magis eſſe neceſſarium, eoquod absque illo vivere non poſſes: Aër eſt amicus tam fidelis, tamque conſtans, ut nunquam te deſerat, probè gnarus, te abs ipſo ſubſiſtere non poſſe, & ſi ad momentum duntaxat te derelinqueret, te quantocyùs ſuffocandum, vitâque privandum fore. Hinc eſt, quod ipſum continuò invites in domum tuam, ſingulis momentis reſpires ipſum, ſeu vigilans ſeu dormiens, ſive laborans, ſive quieſcens, non ceſſes ubivis ipſius requirere præſentiam; & ille ex parte ſuâ tantam erga te gerit inclinationem, ut velut intimus amicus cordis tui

tui non cessit illud visitare, illud refrigerare, illud consolari, licet toties rejiciatur & expellatur, quoties illuc intraverit. O amantissime Deus, nonntam necessarius es animæ meæ, sicut est aër cordi meo, ut illud vivificet? ut quid ergò non habet respira tionem suam & continuas aspirationes suas erga te, ut attrahat te in intimũ voluntatis suæ, quæ est velut cor ipsius? Volo, volo id, o mi Deus! *Te magis, quàm aërem spiro*; & intentio mea est, ut omnes respirationes corporis mei sint tot affectuosæ ac amorosæ aspirationes animæ meæ erga infinitam bonitatem tuam.

Aër ingens theatrum est mirabilium omnipotentiæ Dei.

Nihil magis secundùm speciem videtur esse nudum, vel magis vacuum, quàm Elementum aëris, cum nihil ipsius videamus; nihilominus est ipse ingens theatrum, ubi providentia Creatoris ostendere sibi complacet maxima potentiæ suæ miracula. Ipse est, qui dum è terrâ attolli facit vaporem tam subtilem, ut non advertatur, utitur ipso ceu materiâ universali ad formanda ex eo diversa meteora, mox nubes volantes, tantis distinctas coloribus, tantis indutas figuris, mox pluvias, mox nives, modò tonitrua, modò grandines, modò fulgura, & modò thesauros roris; & dum ventorum alas pretioso hoc onerat liquore, occultam fœcunditatis virtutem, quam ex influentiâ astrorum accepit, secum circumferente, imperat illis, ut in diversa portent ipsum mundi climata, ac prudenti œconomia distribuant ipsum, more fidelis hortulani, ad irrigandam universam terram.

Quàm potens is Monarcha, qui non utitur, nisi solo hoc vapore, vel exhalatione mixtâ cum ipso, ad fabricanda exin detonantia illa Cœli tormenta, quæ præcipitat, quando vult, super capita nostra, velut tormenta bellica extracta ex armentario Domini Dei exercituum; ad formandum ignem illum, quem includit in sinu nubis, parientis mortem, quando disrumpitur; ad conficiendum fulmen illud, quod tam horrendum excitat fragorem, fœtum illum prorsus ardentem, conceptum & natum è sinu, qui nonnisi totus est glacies; tonitru illud, quod tremore milliones percellit hominum, quamvis ex illis quandoq; nonnisi unicum feriat! & sæpius nullum? Quis flectetur sub omnipotenti hâc manu, quæ conservat totam hanc formidandam machinam supra nihilum, quæque dum voluerit, ferit & percutit ictibus, quos à se potentissimi Mundi Monarchæ avertere non possent?

Sed!

Prodigium incomprehensibile ventorum.

Sed quis intellectus penetrare posset divinæ hujus Sapientiæ arcana, dum continet alligatos in thesauris suis ventos, velut parvos lemures circumvagari cupidos in aëre? Dimittit illos, quando sibi placuerit, qui autem jam soluti, quasi vindicare se vellent de captivitate suâ, fœdas ubique invehunt clades, evertunt arbores, demoliuntur domos, concitant tempestates horrendas, & dum magis debachari videntur, mox illos inhibet, & includit, quo autem carcere, dici non posset. Quandoque concedit illis nonnisi semilibertatem, unde leniter quasi zephyri sufflando refrigerant aërem nimium ab igne solis calefactum; insinuant se inter sylvarum & nemorum folia, & dulce efficiunt murmur, quod est velut arborum colloquium; blandè invitant volucres, ut volatu liberiore apertum diffindant aërem, sese offerendo ad portandum ipsas quasi in manibus suis, quocunque voluerint per latè patentes totius aëris campos. Nonnunquam nostris abblandiuntur vultibus, nobisque inserviunt velut sudariolum ad abstergendum sudorem, quo madent, & temperando nimium ardorem, quo flagrant, nonnisi gratum relinquunt ruborem, quo decorantur. Quis effari potest, quænam sint incunabula tot invisibilium veredariorum per aërem discurrentium? ipsos audis, percipis ipsorum voces, quandóque tumultantes & clamorosas, quandoque blandas & gratiosas; sed nescis, néque unde veniam, neque quò vadant, nec quo regantur duce per motus tot inordinatos, quos faciunt, abs eo, quod unquam vel puncto minimo deflectant à viâ rectâ sibi à Creatore suo præfixâ. Nunquam sapientissimi quique totius mundi Philosophi certam nôsse poterant informationem, nec de ipsorum ortu, nec de tumulo, quo se confecto suo cursu sepellant. Hæc prodigia sunt abscondita in arcanis thesauris Dei: *Qui educit ventos de thesauris suis.*

Psal. 134.

Pulchra varietas avium.

Id quod summè enuntiat divitias potentiæ ipsius, est, quod conclave hoc magni naturæ palatii, modo quodam magis jucundo ac festivo instruere voluerit, quàm priora duo. Mare totum repletum est piscibus; terra tota conferta est animalibus, arboribus, plantis, floribus & fructibus; sed totus aër instructus est innumerabili multitudine avium diversæ naturæ, quæ omnes tam pomposè, tamque pretiosè induuntur amictu, ut Regum ostia ac murices longo post se relinquant intervallo, nec ulla ars omni suâ industriâ eò unquam sit accessura.

Accipe

Accipe manu unicam pavonis plumam, & confidera pulchram illam difpofitionem tot tenuium filamentorum, quorum fingula colore fuo cœruleo & aureo tam gratiosè funt inftructa, fingula in ordine ac ferie fuâ tam benè difpofita, ut nullus Apelles penicillo peritiffimo tantâ cum vivacitate illa potuiffet oculis objicere, quantum fapientia tua, quæ totum hoc opus deduxit: O Deus optime, in minimis quibusque fefe oftendit admirabilem! *Interroga volatilia Cœli, & indicabunt tibi.* Nihil tam luculenter nobis loquitur de Deo, quàm parvi hi vifibiles cœlorum Genii. Iftorum figuræ, ipforum colores, ipforum volatus, ipforum induftriæ nos mirè alliciunt, ipforum cantus & recreationes prorfus innoxiæ nos fummâ afficiunt voluptate: nec unicum eorum, quæ obfervas in illis capere aut animo comprehendere poteris prodigium. Philofophi unica fola ipforum penna omnes fcriptorum, quos totus enumerat mundus, fatigabit pennas.

Job. 12.

Suavis avium harmonia.

Quis eft, quem non alliciat dulcis harmonia tam numerofæ hujus phalangis parvulorum Muficorum in aëre, qui fefe congregant, abs eo, quod mittantur, feque ipfos in aëre fuftentant, alarum fuarum pondere, quibus, cùm femper aliquid molis habeant, potius ad ima detrahi deberent? Et nihilominus illæ funt; quibus tenentur in fublimi, quæque impediunt, ne cadant, ne labantur. Illorum nemo alio inftructus eft inftrumento mufico, nifi parvulo fuo pulmone, fuo gutture, fuo roftro, fuâ linguâ; nec eorum quifpiam frequentavit Scholas ad addifcendum reddere tonos, cognofcere notas, facere fugas, fufpiria, paufas, fymphoniam & confonantiam melodiæ; Et tamen omnes figillatim partes fuas agunt, tenentque tonos tam exactos, modulosque tam accuratos & particulares, ut nullus cantet ficut alter; nihilominus ita benè confonant, ut nec unicus à fuâ aberret notâ, & omnes fimul modulantur carmen tam acceptum, ut peritiffimi quique mufici harmoniam tam fuavem componere vix poffent.

Quis es tu O Magne Chorage, hujusque Mufices præfecte, qui parvulos hofce dirigis cantores, qui modulos moderaris, qui tribuis illis tonum, quique tam fcitè ipforum temperas cantum. O Magna Dei Sapientia, quàm es admirabilis! An foli nos fimus, qui non canamus laudes tuas juxta præfixas nobis leges? O quàm facilè invenit anima magnitudinem tuam in Creaturis tuis contemplari asfueta, ubivis locorum anfam & materiam, fe-

se ad te elevandi, te cognoscendi, te laudandi, teque amandi! Quoties avicularum cantus inserviit ceu monitorium beatis illis Eremi cultoribus, quemadmodum hodie inserviunt nobis Campanæ ad denotandam horam cantandis laudibus divinis præfixam? Quis non dulcedine & divinâ consolatione colliquesceret; dum videt, quâ ratione Seraphicus meus Pater Franciscus certamen aliquando iniêrit cum philomelâ, quis melius ex ipsis laudes resonaret Creatoris? Incipiebat philomela versiculum sono tam dulci, sed tam vivaci, ut magnum Sanctum maximâ afficeret voluptate, ac simul ad respondendum alliceret, quod tanto cum ardore fecit, ut diffindendum sibi in duas partes videretur cor, & anima corporis ergastulo dissolvenda, ut seipsam totam converteret in laudes Dei. Resumebat partes suas philomela, & alium iteratò incipiebat versiculum; Et Franciscus respondebat tono tam sublimi, suoque carmini immiscebat tot suspiria, tot languores, tot pectoris amore succensi flammas, ut ipsas emollire potuisset petras: tamdiu duravit certamen, quoad tandem se devictum fateretur Franciscus. Ita, procul dubio devictus erat, dum succubuit ignis illius cœlestis ardoribus sese devorantibus, & facientibus ex se Martyrem Charitatis. ô Mi Deus! quid sumus, nisi stupor & glacies ac mera insensibilitas in comparationem adducti cum bonis servis tuis te cognoscentibus, teque amantibus?

Sanctus Franciscus laudabat Deum cum avibus.

ARGUMENTUM.

Prodigia Cœlorum, qui enarrant gloriam Dei, ipsiusq; demonstrant Omnipotentiam.

Articulus VI.

Hic desideranda est terra, & dimittendus aspectus omnium rerum mundi hujus inferioris: Opus autem nobis foret pennis columbarum, quales desiderabat Propheta, ad nosmet ipsos sursùm elevandos, & invisendum maximè sublime palatii nostri habitaculum. Nihil hucusque vidimus in omnibus aliis, quod æquiparari possit decori, quo insignire supremo placuit Creatori tectum hoc tam magnificum, tam splendidum, tamque pomposum, quod superimposuit toti huic ingenti ædificio, ut ejusdem esset complementum & ultimata perfectio. In hoc præcipuè ostendere voluit

luit divitias gloriæ ſuæ, & omnes Creaturas ſuas in continuâ & maximâ tenere admiratione intuentes magnificentiam ſuam.

Pulchritudo duarum facularum in mundo.

Sed quia nimiùm diſtamus à Cœlis, utpote tam prodigioſæ celſitudinis, ut vix oculorum aciè nobis illuc pertingere liceat, ad conſpiciendas divitias ipſius ac pulchritudines; hinc duas nobis deditâ operâ nunquam non accenſas ſervat faces, ad illuminandum nobis tum diem, tum noctem. Illa diei, auguſtus hic Sol, inexhauſtus ille fons luminis tantæ eſt magnitudinis, ut, ſi accuratiori Aſtrologorum ſupputationi fidem damus, tranſcendat centies, ſexagies ſexies magnitudinem univerſæ terræ; licet maxima & ſtupenda ipſius altitudo ipſum oculis noſtris, ad rationem diametrI, unius vix pedis exhibeat. Illa noctis, Luna æqualis nobis videtur magnitudinis, nihilominus ipſi luculentis ſuis demonſtrationibus nobis oſtendunt, hanc non ſolùm non eſſe paris magnitudinis cum ſole, ſed longè minorem toto terræ globo, & non majorem quartâ hujus parte; unde manifeſtum nobis fit, quod illa multò magis nobis eſſe debeat vicina, & maximo intervallo à Sole remota. Hæc eſt velut magnifica lampas argentea, quam magnus Paterfamilias in noctis caligine nobis ſervat accenſam, & quidem absque oleo, quæ cùm ex ſeipsâ nihil habeat luminis, accipit id, quod nobis impertitur, mutuum ex oculis ceu loculis, & aſpectu Solis.

Cujus natura ſit Cœlum.

Magnorum igitur luminum horum favori attribuendum, quod liceat nobis aſpicere Cœlum. Sed quid ibi cognoſcere poſſumus, è tam loginquo aſpicientes ipſum? Vides magnificos illos mundi fornices. Omnia hîc ſunt admirabilia & incomprehenſibilia omninò. Ex quâ conſtant materiâ cœleſtia illa corpora? An ex materiâ æquali, quâ conſtant elementa noſtra? an ex aliâ, quæ nobilior ſit & naturâ ſuâ incomprehenſibilis? An ingentes hi globi ſolidi ſunt, velut æs, an liquidi velut aër? an infixa ibi ſunt ſidera, velut rubini fundo auri ſolidi, vel an fluctuant ibi, ſicut piſces in mari? an ſinguli gubernantur & reguntur in motu ſuo ab intelligentiâ ſuâ particulari? dicite mihi, Philoſophi, poſt mille annorum ſtudia & continuam hâc ſuper re diſputationem, an unquam ſententiis idem, ejusdem eritis opinionis?

Cœlum eſt ingens liber exaratus characteribus lucis.

Quando cernimus in Cœlo innumerabilem multitudinem ſtellarum, magnitudinis tam diverſæ & claritatis tam inæqualis, quæ quidem confusè illic nobis videntur collocatæ, ab infinitâ autem ſapientiâ Creatoris, datâ operâ, incerto ordine nobis in-

comprehensibili sic dispositæ: Dici potest, eas magnum esse librum, litteris aureis â digito Dei exaratum, quem nostris exposuit oculis, in quo sublimes ac stupendas legeremus veritates, si illas cognoscere & intelligere nobis liceret. Quid insinuare nobis splendidi hi volunt characteres? Conantur ibi legere Astrologi eventus hominum futuros; sed sæpius hos magis in suâ legunt imaginatione, quàm in Cœlesti hâc Scripturâ, cujus omnem intelligentiam sibi Deus solus reservavit, concedendo nobis duntaxat illam nostrâ prosequi admiratione, vel ad summum permittens illam legere, & divinas suas revereri excellentias.

Prodigiosa magnitudo & diversitas stellarum.

Sed omnes hæ splendidæ Creaturæ, quæ nobis tam parvæ videntur ob maximam ipsarum distantiam, tam magnæ sunt, ut illæ, quæ primæ sunt magnitudinis, centies septies majores sint universâ terrâ, secundæ magnitudinis nonagies, tertiæ septuagies, quartæ quinquagies quater; quintæ quadragies sexies: & tandem illæ magnitudinis sextæ, quæ omnium sunt minimæ, superent saltem tricies novies universam magnitudinem terræ. Omnes hæ ingentes, lucentes ac refulgentes Creaturæ sunt illic duntaxat, ut sint velut oculi Cœlorum, semper aperti ad aspiciendam terram, nec alio negotio distenti; nisi ut benignis suis influentiis velut totidem eximiis favoribus ipsam continuò prosequantur. Quis novit, an peramplæ hæ luminis regiones, non æquè suos habeant inquilinos & habitatores sicut terra? fortassis esse poterunt aliquæ Creaturæ intellectivæ, quæ abs intermissione laudent Deum, sicut ipsemet insinuare nobis videtur, in libro Job: *Cùm me laudarent astra matutina*; & sicut posteà Regius cecinit vates Psalmo decimo octavo; Cœli enarrant gloriam Dei.

Job. 38.

Defixâ mente velim consideres stellam minimam, quam videbis in Cœlo; videbitur tibi hæc non major extremitate digiti. Si quis tibi diceret, quod in parvo hoc luminis puncto reperire sit regna, provincias, Civitates, nonne judicares, hæc omnia modica & valdè parva esse debere? Sed qui diceret tibi, hæc omnia conferta esse infinitâ multitudine hominum, qui sibi invicem bella moveant, se invicem occidant, mactent, ad obtinendam solummodò centesimam millesimam partem centesimæ millesimæ partis hujus puncti, contemnentes interim omnem amplissimam Cœlorum latitudinem sibi liberaliter oblatam, quamque possidere possent

possent in pace. Quæ tibi de hominibus ejusmodi mens, quæ sententia? Nonne diceres, plurimùm ipsas desipere, dum rei tam parvæ adeò sollicitè inhiantes, majora abs comparatione contemnant, despicatui habeant.

Magna stultitia hominum, quod ita laborent pro terrâ.

Sed quid diceres tunc, si loco mutato tu in parvo isto luminis puncto collocatus, aspiceres terram, quæ trigesies novies minor est minimâ stellâ? an videre illam posses, quæ non est nisi obscuritas, quæque in comparatione hujus astri non appareret, nisi instar puncti? Sed posito, quod ipsam fortassis observare & percipere posses veluti parvum arenæ granulum, quid diceres, si videres labores & tormenta, quibus se onerant homines, ad dividendam illam in regna ac provincias, ad ædificandas Civitates, acquirendas sibi amplas ditiones, comparandum sibi Nomen Magnatûm atque Principum, divitûm atque locupletûm, si possessionem obtinere potuerint duorum vel trium agrorum, qui non sunt nisi centesima millesima pars centesimæ millesimæ partis parvi hujus nihili: *O punctum terræ! Quot mortales pro te digladiantur!* Et negligere interim possessionem totius Cœli, quod facilius acquirere possent. O vanas occupationes! ô stoliditatem! O Cœcitatem hominum!

Tria mirabilia consideranda in cœlis.

Attollamus in Cœlum oculos, & tria præcipuè videbimus prorsus admiranda. Primum, incredibilem ipsius altitudinem ac amplitudinem immensam. Secundum, motus ipsius tam veloces, tam diversos, tam oppositos, nihilominus tamen tam ordinatos. Tertium, quod hæc Cœlorum velocitas motus causet lentissimos, quos hìc peragimus in terrâ.

1. Magnitudo & altitudo cœlorum.

Inprimis, quis perticam apprehendere posset manu ad dimetiendam altitudinem tecti admirabilis hujus palatii, nobisque ad amussim dicere, quanto intervallo Cœlum ascendat supra terram, & in quantum sese extendat ipsius amplitudo? Si de hoc referre volumus, quod sapientissimi quiquè Astrologi omnibus suis studiis cognoscere potuerunt, credemus ab initio, ipsos nobis non nisi meras enarrare fabulas; Sed demum luculenter & manifestè ostendent nobis, certissimas id esse veritates clarissimis demonstrationibus desuper factis inventas. Affirmant hi nobis firmamentum, ubi sunt stellæ, quod tamen non est è Cœlis maximum, minus habere non posse quàm quadringentos milliones leucarum in circuitu, ipsumque nihilominus intra viginti quatuor horas suum circa mundum perficere

cere cursum: asserunt quoque tam enormem esse ipsius altitudinem, & elevationem à terrâ, ut, si lapis molaris projiceretur cum impetu è concavo firmamenti, licet incredibili cum celeritate præceps in imum rueret, lapsu suo consumpturus foret quadraginta quinque circiter annos, quis mente concipere possit, quanta intercapedo hic terminum à quo dividat terminum ad quem?

O Magne mundi Architecte, quantam ædificio tuo contulisti altitudinem? Et tamen adhuc id nihil est; siquidem tuæ thronum gloriæ, ubi teipsum manifestare tibi complacet animabus beatis, altius adhuc collocâsti usque in Cœlum Empyreum, quod magis adhuc elevatum est supra Cœlum stellatum, quàm hoc elevatum sit supra inferiorem hunc mundum. Ah! Itane adoranda Majestas, eò usque ascendendum nobis est ad aspiciendam faciem tuam? Ah! quando & quomodo hoc erit, ut illic pertingamus? Sed quia Lucifer Angelorum primas in ictu oculi, è vertice Cœlorum præceps est actus in barathrum inferni, ob unicum peccatum superbiæ, probè agnosco verum ad thronum gloriæ tuæ ascendendi modum esse, humiliare nos ex toto corde & animo, & in ipsâ rei veritate usque ad profundissimam nihili nostri abyssum; siquidem ipsemet id nos docuisti sicut facto, ita & effato, dum dixisti; *Qui se humiliat, exaltabitur.* O quàm verum est, quòd, si unica duntaxat cogitatio superba præcipitem in momento egit Angelum è fastigio Cœlorum in abyssum averni; unicus quoque tantùm sanctæ & sinceræ humilitatis actus, ex opposito attollere hominem possit è miseriarum suarum abysso, usque ad Thronum Dei?

Luc. 14.

2. Motus Cœlorum.

Alterum, quod non minus admirabile videtur, est motus Cœlorum. Quis intellectus non hærebit totus hebes & attonitus, si attentè consideret omnes motus, ingentium harum machinarum, globorum horum Cœlestium, tam diversos, ut Astrologi illorum numerent aliqui quinquaginta quinos, alii quadraginta septenos; eorum aliquos tam rapidos, ut omnem propemodum effugiant imaginationē, alios autem tardiores; hos qui tendunt ab oriente in occidentem; alios, qui viam tenent oppositam, quorum unus tamen alteri non est impedimento; cùm infinita sapientia Creatoris omnes hos ingentes globos in se invicem immiserit, veluti rotas magni alicujus horologii ad dimetiendos nostros annos, nostros dies, & nostras horas, & omnes

omnes alias temporis nostri particulas ac differentias; Et hoc tam accuratè, ut, licet tota hæc machina abs intermissione, incredibili cum celeritate currat, nihil tamen unquam fuerit vel perturbatum, vel dissolutum, post plures, quàm sexies millenos octingentos annos, â quibus currere & circumagi incepit; sed & nec unicum deprehensum fuerit momentum vel retardationis vel præcipitationis in exactâ ipsius circumrotatione. Quis comprehendere poterit mente magni hujus scientiam artificis, qui tam accuratè dirigit totam prodigiosam machinam, quam omnia creata simul in minimam redigere non possent perturbationem? *Concentum Cœli quis dormire faciet?* O Amabilis mi Creator, quàm fortunata foret anima mea, si hâc ratione quóq; dirigeres ipsam! Nunquam enim sic vel momento deviaret â Divinâ voluntate tuâ.

Job. 38.

3. Omnia in in terra lentè incedunt, sub motuum cœlestium celeritate.

Tertium & ultimum, quod admirabile videtur in Cœlis, est, quod ipsorum motus tam veloces nobis producant diversas anni tempestates, ver, æstatem, autumnum & hyemem tantâ cum lentitudine, ut quasi nihil advertatur, quod adveniant. Unde oritur, quod incedant gradu tam moderato, cùm tamen urgeantur & impellantur à motibus tam rapidis, sicuti sunt motus Cœlorum? unde venit, quod, cùm alternatim renasci faciant diem ac noctem, inclinent ad quietem, quantumvis ipsi nullam unquam habeant? Unde proficiscitur, quod progignant nobis flores innumeros, fructus diversos, & continuas temporum mutationes, quamvis illi semper maneant iidem, & nonnisi idem semper faciant, & nunquam mutentur? Ipsi dimetiuntur vitam hominum, illamq; insensibiliter deducunt per diversas ætatis semitas ad tumbam; ab infantiâ ad adolescentiam, ab hâc ad ætatem virilem & ad senectutem; tribuunt insuper his vitam breviorem, aliis longiorem; licet ipsi in seipsis nunquam mutentur, & ejusdem semper ætatis sint, semper in vigore, semper in eodem robore.

Verùm si penitus divinæ hujus Sapientiæ arcana rimemur, ampliora inveniemus argumenta admirandi stupendam providentiæ ipsius directionem; quæ cùm probè videret, commercium & societatem hominum requirere, ne omnes sint ejusdem ingenii, ejusdem indolis, ejusdem temperamenti, voluit, ut diversi Cœlorum motus facerent concurrentiam, conjunctionem & aspectum diversum astrorum, quæ per diversas influentias in inferiora hæc immissas, vimque habentes in ortum & nativitatem

tem hominum, componerent ipsis temperamenta diversa, faciendo, ut bilis dominetur in his, in illis phlegma, in aliis sanguis, & iterum in aliis melancholia; & inde fieret, ut plerique sentiant inclinationes tam contrarias, quarum virtute hic amet id, quod alter odit; hic eligat genus vitæ, quod alter summè abhorret; hic sectetur conversationem, alter præferat silentium ac solitudinem: Et quia innumeras invenire est diversas occupationes in vitâ Civili, quæ omnes requirunt, ut quisquam illas sectetur; hinc sapientissimæ dispositioni magni hujus patrisfamilias adscribendum est, quod tam diversis dotaverit homines ingeniis, quibus impellerentur ad eligendum illas ex inclinatione.

In quo fundetur scientia horoscoporum.

Tam fortis, tamque continua atque robusta est inclinatio naturalis, ut homines plerique fermè non alios, nisi hujus sequantur impulsus. Videre est, qui se regant nonnisi proprio genio sibi ab humore prædominante & ab astris impresso; nihilominus nec coguntur, nec necessitantur, cùm omnes liberum habeant arbitrium, quod mirabilis est radius à summâ Dei libertate dimanans, quo elevantur super astra & omnes inclinationes naturales, ad tribuendũ sibi tam absolutè dominium sui ipsorum, ut facere possint, quodcunque voluerint. Et quia gratia Christi JESU libertati huic naturali, supernaturales largitur vires, non solùm dominatur astris, quando vult, sed etiam passionibus, vitiis, mundo, legibus naturæ, dæmonibus & toti inferno.

Auspicatò conclusimus per Cœlos visitationem omnium conclavium magni hujus Universi: quid amplius facere possumus? Commoremur in Cœlo, & nunquam inde exeamus; cùm speremus, quod nostra futura sit habitatio in omnem æternitatem, magnusque nos moneat Apostolus, ut, dum manemus in terrâ, nostra conversatio sit in Cœlis. Inde facillimè poterimus contemplari magnum hoc opus Omnipotentis manus Dei; videbimus ubique ipsius excellentias, videbimus ubique ipsius beneficia, cùm verum sit, quod omnia creata sint pro nobis, quodq; centies milleni milliones vocum tot creaturarum, quot sunt in mundo, nobis enuntient obligationes innumeras, quibus unicè illius esse tenemur, qui omnia fecit pro nobis: *Ut totus tibi servirem, omnia in meum servitium tradidisti.*

S. August. in meditat.

CON-

CONSULTATIO XV.

De Bonitate infinitâ Dei in Creatione mundi Parvi, nempe Hominis

Omnes potentiæ nostræ feruntur in objecta sua cum voluptate.

QUàm amabilem oportet esse hanc consultationem cùm fructus, quem infallibiliter producet, sit ipse amor, & quidem amor omnium nobilissimus, qui est amor infinitæ bonitatis Dei. Bonitas tam blanda in se complectitur illicia, ut sufficiant monstrari, ad faciendum se amari. Non opus est exhortari oculos ad amandam lucem, quamprimùm ipsi hanc vident, mox in eam inferuntur, ipsique adhærent cum delectatione. Non opus est exstimulare aures ad amandam suavem harmoniam, ubi primùm hæc resonat, jam illæ arriguntur. Non opus est calcar addere intellectui ad amandam veritatem, mox ubi pulchritudinis ejus conspexerit radium, illicò allicitur, & cum voluptate volat post ipsam. Non opus est etiam urgere cor ad amandam bonitatem, cùm hanc velut pretiosum sectetur thesaurum, velut suas amplectatur delicias; mox ubi hanc percipit, jam capitur illâ, rapitur in illam, effundit se, totum se illi devovet, colliquescit dulcore & totum accenditur amore. O infinita Bonitas Dei, monstra solùm te nobis, & omnia mox nostra ad te rapies corda.

Deus exponit bonitatem suam ut illi amorem conciliet.

Ecce tibi magnum Dei opus, non facit aliud in æternitate, nisi quod bonitatem suam exponat conspectui & faciat illam amari. Ecce tibi infinitas has bonitatis effusiones, quibus se totum consecrat & occupat in semetipso, ubi Pater totus plenus & totus superabundans ac diffluens, si ita loqui licet, perfectionibus infinitis, sese totum integrum effundit in Filium suum unigenitum. Ecce tibi Bonitatem infinitam Dei expositam oculis Patris & Filii, & in ipso instanti ex communicatâ hâc bonitate procedit amor infinitus, qui est Spiritus Sanctus: impossibile enim est, ut bonitas videatur, quin ametur. Quando post æternas hasce effusiones, quibus exhauriuntur omnes fontes infinitæ bonitatis Dei, cùm se semper adhuc æqualiter inexhaustum inveniat, effundere ulterius sese vult extra semetipsum supra creaturas; magnum ipsius opus est, monstrare se nobis, ut à nobis se faciat amari. Hinc est, quod tot bonitatis suæ effundat radios, quod oculis nostris

ſtris exponit Creaturas: aſpice illas omnes, non erit illarum vel unica, quæ ſuam non habeat bonitatem, ipſarum eſſe eſt bonum, naturales ipſarum qualitates ſunt bonæ, nihil prodiit è manibus Dei, quod non ſit valdè bonum: *Vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.* Sed unde traxerunt hanc ſibi communicatam Bonitatem, niſi ab inexhauſto Bonitatis fonte, qui ſibi complacet, ſe noſtris exponere oculis, ut noſtra lucretur corda ſuis illecebris.

Gen. 1.

Creator Deus quieſcit invento corde, à quo amatur.

Videtur benè, conſilium ipſius fuiſſe, exponendi Bonitatē ſuam conſpectui, extra ſemetipſum, ut faceret ſe amari, dum videmus ipſum inceſſanter operatum fuiſſe ad perficiendam ingentem hanc mundi fabricam, abs eo, quod requieſceret, quoad invenerat cor, quod ſe amaret. In principio creavit Cœlum & terram, & eodem tempore produxit lucem ſuam, quaſi ad illuſtrandam primam hanc bonitatis ſuæ effuſionem, illamque viſibilem reddendam, ſed non requievit, quia bonitas illius extra ipſum expoſita nondum amabatur: produxit exin firmamentum, & diviſit aquas ab aquis, præfixit limites mari, dedit leges terræ, mandans illi, ut germinaret herbam virentem, progigneret fructus in abundantiâ, alias adhuc novas Bonitatis ſuæ effuſiones exhibens; ſed nondum requievit, quia bonitas ipſius nondum invenit ſe amantem. Poſthæc appendit Cœlo duo hæc magna luminaria, Solem & lunam, condecoravit firmamentum innumerabili ſtellarum copiâ, mandavit mari producere & conſervare piſces in ampliſſimo ſinu ſuo, terræ omnia producere animantia, illiſque alimenta præbere: Diſpoſuit denique omnia magni hujus naturæ palatii habitacula, illáque munificâ inſtruxit ſuppellectili ex infinitæ Bonitatis ſuæ theſauris: poſthæc tamen omnia non dicitur requieviſſe, quia tam liberaliter extra ipſum effuſa ipſius Bonitas nondum amabatur.

Accedit igitur ad producendum hominem, præparat ipſi corpus, format ipſum propriis ſuis manibus, ſpiritualem ipſius creat animam, quam locupletat intellectu & voluntate, facultatibus in latitudine ſuâ immenſis: largitur ipſi mentem ad contemplanda tot opera ſpecioſa, quorum ipſi tribuit dominium ac poſſeſſionem, in quibus etiam reſplendere videbat tot infinitæ bonitatis ſuæ radios; ſed nondum requieſcendi tempus eſt; quia conſilium ipſius nondum mandatum eſt executioni. Tandem divinum amorem ſuum collocat in cor hominis, id eſt,

in voluntatem ipsius, veluti Thronum suum, ipsi suam dans gratiam, ipsique mandans amare se ex totâ animâ suâ: *Et tunc requievit ab omni opere.* Jam satis est, abundè est, habet jam omnia, quæ volebat; bonitas ipsius extra ipsum exposita jam amatur, Consilia ipsius adimpleta. Hoc enim totum erat, quod in magno hoc mundi opere quærebat.

Efficax motivum amandi Deum.

O Deus amoris! bonitas infinita, an igitur verum sit, tanta fecisse te, ut amari te faceres á corde meo? videbaris abs quiete operari sex diebus, nunquam non prosequens opus tuum, nec quidquam capiens quietis, quo ad inveneras cor amans te; Et mox hoc invento cessas ab omni opere, aliud deinceps non agendo nisi fruendo in quiete amoris hujus dulcore, quasi contentus fores, & digna labori tuo reddita merces, modò ameris. O Anima mea, quantæ ergò sunt tuæ divitiæ, dum possides pretiosum amoris Dei tui thesaurum! possides in corde tuo pretium & æquum valorem omnium operum magni hujus mundi Architecti: Salario ipsum suo solve; nil aliud à te petit, pro omni eo, quod pro te fecit, nisi ut ames ipsum. Quis famulus laborare vellet Domino, pro tam levi pretio? An supremus mundi Monarcha tantum laboraverit pro te, & adhuc incessanter omnium operum suorum tibi destinet ac ordinet servitia, tantummodò ut tuum lucretur amorem? Et hunc à te obtinere non possit? quâ ratione videri possit bonitas ipsius, & non amari?

Tu vides ipsam ubivis liberaliter effusam in omnes res creatas, ubi ipsa invitat te, ad amandum se; sed ipsam magis specialiter velim consideres in te ipso, in propriâ tuâ personâ, ubi tota collecta, tota simul unita esse videtur, ut urgeat te vehementius, ad amandum ipsam ardentius. Quomodò ab ipsâ continere te poteris, si quinas bonitatis suæ in te consideraveris profusiones, in quibus admirabilis omninò videtur. Prima est, esse tam nobile, tamque excellens, quod tibi donavit. Secunda est Corpus hoc humanum, quod propriis suis manibus tibi voluit formare. Tertia est, anima hæc spiritualis & immortalis, quam traxisse videtur è regione cordis sui, ut illam tibi donaret. Quarta est, hæc conservatio esse tui, quæ est velut continuata quædam Creatio. Quinta est, assiduitas hæc, quâ in omnibus tibi servit secundùm voluntatem tuam, ubi concursum suum & potentiam suam tuis consignat manibus, ad faciendum semper liberè, quodcunque

cunque volueris. Ponderemus in Consultatione hâc quinque hæc Bonitatis suæ ergà nos prodigia, & inveniemus in omnibus vehementes stimulos ad amandam ipsam ex toto corde nostro.

ARGUMENTUM.

1. *Quanta sit Bonitas Dei, dum dedit nobis esse.*

2. *Quàm amabilis hæc nobis esse debeat, cùm dederit nobis esse nobilissimum.*

ARTICULUS I.

Quomodo nos Deus traxerit è nihilo.

UBi eras ante centum annos? Sepultus eras in profundo barathro nihili, ubi nihil eras, nihil ibi tunc cogitabas. Sed conjice modò oculos tuos super immensum illud chaos, & aspice te ibi permixtum cum infinitis aliis Creaturis possibilibus, quæ ibidem permanserunt, & nunquam inde exibunt. Deus transiit illas & transibit in omnem æternitatem, & nihilominus erit Deus: Ejusdem cum illis eras conditionis, transîerat te Deus per omnem æternitatem, quæ tuum antecesserat esse, & poterat transire te in æternum. Eccur ergò extraxit te è fuliginoso hoc carcere, virtute omnipotentis Brachii sui, ut produceret te in lucem? An pretiosas Bonitatis ejus erga te divitias condignè poteris æstimare? Reliquisse ibi infinitas alias Creaturas possibiles, quæ deterioris non erant conditionis, quàm tu, & dignatum esse eligere te inter omnes, & te ab illis separare, te in particulari, ab infinitâ illâ confusione, ut suos super te firmaret oculos, ut te amaret, ut tibi benè vellet, ut tibi daret esse, quod est prima basis & fundamentum, cui omnia alia bona innituntur, quæ tibi jam fecit, quæ tibi adhuc facit quotidiè, & quæ tibi facere cogitat in æternum? Eccur tibi potius, quàm tot aliis?

Quantum obligamur Deo, quod nos creaverit è nihilo.

O Bonitas ineffabilis! Si animi nostri penetrare benè possent in gens hoc lumen primæ veritatis, quæ nobis hìc exhibetur, quis non semper extra se raptus & totus hæreret attonitus? Eccur tu potius, quàm tot alii? quid fecisti, ut mereceris esse, tunc dum non eras? Forsitan exorâsti Deum, ut eximeret te è confusâ illâ entium possibilium massâ, daretque tibi existentiam? sed quia sepultus fueras in nihilo, eras quoque in silentio, Forsitan conatum adhibuisti ipsemet, ut hoc te carcere liberares: vel saltem ejusdem apud te conce-

concepisti votum ac desiderium? Sed quia nihil eras, nec robur, nec cor, nec cogitationem habebas. Quis ergò extraxit te è profundo hoc barathro, quando id nec poteras mereri, nec petere, nec desiderare, nec unicam, duntaxat de ipso formare cogitationem? Quis selegit te in particulari, dum nihil habebas, quod te distingueret ab infinitis aliis Creaturis possibilibus, quæ ibi permanserunt & permanebunt in æternum? unde tibi hæc tam bona sors? quis ingenti te hoc favore beavit? O mi DEUS amabilissime mi Creator! Tu solus es, cui debitor sum; agnosco & confiteor, id esse non posse nisi effectum purissimæ Bonitatis tuæ erga me; omnia à te habeo, omnia tibi debeo, nullius etiam, nisi tuus esse volo.

Quod nobis dederit esse nobilissimum.

Quando tibi dedisset non nisi simplicissimum essendi genus, quando nonnisi atomum aëris, vel granulum arenæ maris fecisset te, maximo semper tibi cessisset honori, opus esse auctoris tam nobilis, & quidpiam ab ipso possidere collatum: Elevâsset namque te ad statum infinito modo excellentiorem, quàm fuerit ille tuæ originis, cùm verum sit, à nihilo ad esse distantiam intercedere infinitam. Sed dedisse tibi esse nobilissimum, faciendo te hominem; Congregâsse in te omne id, quod inter cœteras omnes creaturas fuerat partitus; dedisse tibi esse, cum Cœlo, astris & elementis; vitam cum plantis & arboribus, sensum cum animalibus; & super omnia dedisse tibi animam spiritualem ac immortalem, quam honoraverit charactere suæ similitudinis; nobilitaverit intellectu idoneo ad ipsum cognoscendum, ac speciale commercium cum ipso habendum; ditaverit voluntate, quæ facultatem habeat ipsum amandi, ipsi adhærendi, fruendi cum ipso amicitiâ familiarissimâ, cordialissimâ, affectuosissimâ, qualis esse solet Filii cum Patre, amici cum amico suo; denique locupletâsse te libertate, quæ imperium tibi tribuat super omnes reliquas creaturas, imò & Dominium tui ipsius; hoc est, quod omnem nostrum excedit captum; hoc est, quod omnem fandi adimit ori facultatem, hoc est, quod ad oculum demonstrat, infinitam ipsius bonitatem non contentam esse tam liberalem sese exhibere erga te solum, sicut erga mundum hunc magnum simul, eo quod supra ipsum donaverit tibi hanc animam spiritualem, quæ tantæ nobilitatis, tantique pretii est in suo esse, ut totam simul naturam corporalem longo post se

Quod concesserit nobis libertatem.

intervallo relinquat. Hæc nondum sunt omnia.

Quare nos Deus creavenit.

Sed insuper, quod verum sit, ipsum eo nomine tibi dedisse hanc animam spiritualem, ut cum ipsâ suas capiat delicias, ut ipsa sit centrum favorum ac divinæ liberalitatis suæ, ut præcipua sit cura paternæ suæ providentiæ; & demum, ut facultate gaudeat sese olim æternaliter possidendi, infinitis deliciis secum perfruendi ,| & propriâ suâ vivendi vitâ; te, qui nihil eras, consultò extraxisse è nihilo, ut ipsum in æternum possideas; ipsum, qui bonum est infinitum, & infinitæ Majestatis Deus: quis capere hoc potest? quis defixâ mente meditari prodigia bonitatis ipsius, quin cor suum rapi sentiat extra pectus suum, ut in sinum tam admirandæ avolet bonitatis? Ah! moreremur præ amore, toti conflagraremus vivi, sanctis consumeremur ardoribus, quos solus ipsius aspectus in nostris accenderet animabus, si ipsam cognoscere, si ipsam capere possemus.

Recognitio ejus, quod creati simus ad ipsum possidendum.

Interim, mi Deus, ecce extractum me è nihilo ab infinitâ bonitate tuâ! nunquam amplius revertar illuc: Tu me nobilissimam fecisti ex Creaturis, quæ è divinis tuis prodiêrunt manibus; Tu animam mihi dedisti immortalem; eâ me sorte beâsti, ut cognoscere te, amare te, in æternum possidere te mihi sit concessum. Et infinitus mei similium numerus, Creaturæ, inquam, possibiles, quæ erant velut fratres mei & sorores meæ, quia nos omnes simul ejusdem nihili sinus per omnem æternitatem servaverat sibi inclusos, nunquam in æternum hoc potientur favore, quo non magis me fuerant indigni: Ego hoc potior in æternum, & ipsi in æternum eodem manebunt privati. Quantus invidiæ hic illis foret stimulus, si meam cognoscerent felicitatem. Tribuamus ipsis intellectum, quamvis hujus non sint capaces, cum Scriptura etiam verba attribuat lapidibus, quorum capaces non sunt: *Lapis de pariete clamabit*; & cogitemus eas è profundo barathro, ubi tabescunt, nos videre in statu, quem tenemus, & in illo, quem aliquando tenere possumus, nempe in statu æternæ Beatitudinis, in ineffabilibus, quibus olim frui licebit, deliciis. Ponamus ipsas concipere inperceptibilem differentiam tum sui, tum statûs nostri; Ecquid dicerent nobis?

Habac. 2.

Exprobratio creaturarum quæ sunt in nihilo, factâ illis jam creatis.

O Homo, opus pulcherrimum manuum Dei, ad imaginem Dei creatus, ad fruendum æternaliter Deo destinatus, an probè cognoscis, inæstimabilem, quam possides, felicitatem? Requiesces olim in sinu Dei, fruêris dul-

coribus

coribus ipsius Divinis, possidebis ipsum totum integrum in omnem æternitatem: Et nos in sempiternum privabimur eo, & nihil unquam ipsius possidebimus. Non majora nostris tua erant merita, ut tantam acciperes felicitatem; Et tamen, dum illam nobis denegat, sola ipsius Bonitas, & ille, quo erga te fertur, amor, ejus tibi tribuit possessionem. Quid tibi faciendum in beneficii tanti recognitionem? an tota & integra æternitas sufficeret ad exsolvendas condignas Deo grates? Nonne oporteret te abs intermissione hanc ob causam gratitudinem fovere in corde, memoriam & recognitionem servare in animo, laudes & gratiarum actiones resonare in ore vestro? quomodo possibile est, illius vos oblivisci, illius vos negligere servitium, illum vos offendere Deum, qui adeò vos amat? Eccur vos ille præposuit nobis? Eccur is vobis contulit intellectum, qui sit capax ad ipsum cognoscendum; Cor, quod sit aptum ad ipsum amandum, nisi ut ipsum contemplemini, adoretis & ametis in perpetuum?

Quid respondebimus omnib' hisce vocibus è profundo nihili ad nos clamantibus, nostramq; nobis exprobrantibus ingratitudinem? nisi quod humiliemus nos coram Deo, profundo absorpti silentio, velut suspensi admiratione ineffabilium bonitatum, magni hujus mundi Monarchæ erga tam ingratas suas Creaturas. Transigamus ergò dies atque noctes dicendo cum Sancto Brunone, qui totus extra se raptus identidem & iteratis vicibus repetiit: O Bonitas! O Bonitas! O Bonitas! quam adoro, quam admiror, quam comprehendere nequeo. Dic ergò mihi, quis obstrinxit te, ut ita amares me, méque haberes tam magnificè tam munificè. Ah! quis dabit mihi cor immensum in suâ magnitudine & accensum in suo ardore, ut tantum te amem, quantum debeo, quantumque desidero.

ARGUMENTUM.

1. *Corpus humanum extollit hominem supra omnia animalia.*
2. *Imò etiam supra Angelos, qui Corpus non habent.*
3. *Tribuit ipsi Commercium speciale cum Deo, qui purus est Spiritus.*

ARTICULUS II.

Tres prærogativæ, quibus fruimur ex eo quod corpore constemus

SI alius tibi codex non esset, ubi legere posses divitem ac largam munificentiam Bonitatis Dei erga te, nisi Corpus hoc humanum, quod tibi dedit; nonne abundè sat esset ad innuendum tibi,

tibi, te abs comparatione magis ipsi obligatum esse omnibus Creaturis? Videtur enimverò cedere ad humiliationem hominis, habere corpus materiale ac sensibile more bestiarum. Sed admirabilis hæc est dispositio divinæ Sapientiæ Creatoris sui, dum erigere ipsi noverat thronum gloriæ super apparentem hanc despicabilitatem, quâ ita attollitur in sublime, ut non solùm sit nobilior omnibus reliquis animantibus, quæ sicut ipse Corpus habent, sed etiam ratione quâdam beatior Angelis, qui corpore carent: Et quod admirabilius est, Corpus ipsius totum materiale communicat ipsi commercium prorsùs speciale cum Deo ipso, quamvis hic purissimus sit Spiritus: Dico autem Commercium, cujus altissimi in Cœlo Seraphini non sunt capaces.

Quanta abundantia Bonitatis Dei, dum demittere se voluit usque ad lutum, ut propriis suis manibus mihi corpus formaret? *Manus tuæ fecerunt me & plasmaverunt me.* Cœli, astra, elementa, aurū, & omnia metalla sunt corpora quidem nobilia; non tamen scriptum est, quod Deus illa creando suas impenderit manus, sed unico usus verbo fecit omnia, sicut voluit. Sed ad formandum Corpus humanum, Deus adjicit manus operi, & ipsemet accipiens terram in divinas manus suas, sicut faceret sculptor, qui exprimere vellet imaginem in argillâ, quam conceperat in capite, illam ordinat, expolit, figurat, quoad perfectam hominis statuam efformet. Et quod magis operis hujus Excellentiam declarat, magnumq; ipsius Auctoris Consilium, est, quod sacra Scriptura de nostro intelligendi modo accommodans nobis expressis verbis dicat, quod omnes tres divinæ Personæ vocatæ fuerint in Consilium, quasi ad deliberandum circa exquisitum hoc opus manuum Dei: *faciamus Hominem ad imaginem nostram.* Quam ex omnibus Creaturis maximo hoc insignivit honore? (Gen. 1.)

Hoc est, quod demulcebat Sanctum Ambrosium, & Cor ipsius voluptate implebat & gratitudinis affectu, dum dixit: *Bestias non fecerunt manus tuæ, Domine; sed dixisti, & produxit terra Quadrupedia: Me autem fecisti, Manus tuæ paraverunt me; Non mediocre opus est quod paratum est.* (Serm. 10. in psal. 110.) Quanta hujus dignitas operis, quod reliquas omnes tuas transcendit Creaturas! siquidem non solùm hìc tuas adhibuisti manus, sed deditâ id operâ fecisti & attentione singulari. Tertullianus admirabilis vir ingenii, admirari satis non poterat industriam, quâ Deus huic

huic incubuit operi : *Recogito totum illic Deum occupatum ac deditum, Manu Sensu Opere, Consilio & Affectione, quæ lineamenta dictabat.* Sic omnia, quæ hìc sunt, admirabilia sunt & digna manu tanti Artificis. Quanta hujus pulchritudo faciei? quanta hujus Majestas frontis? quanta horum vivacitas oculorum? quanta horum gratia labiorum? quanta hujus suavitas Coloris? Nonne videtur tibi, omnia pulchritudinis lineamenta, quæ parcâ velut manu non solùm liberali, sed prodigâ, simul unita & quasi insculpta esse in solâ hominis facie? quo pretio omnes hasce comparavit divitias? Nonne ingratissimus foret, si illas quasi in triumpho circumferret; séque gloriosius jactaret, quasi ipse sibi contulisset hæc omnia, pro eo, quod oculis in Cœlum sublatis agnosceret, hæc munera solùm esse à Bonitate Creatoris sui sibi collata, quibus urgeatur, quibus stimuletur ad ipsum affectuosissimè amandum.

De Resurrect. carnis, c. 6.

Deus totus occupatus in formando corpore nostro.

Sed nihil est videre duntaxat exteriora pulcherrimi hujus operis manuum Dei: Oportet videre interiora, illorumque considerare compositionem, innumerabilem partium hìc concurrentium multitudinem ad formandam inde perfectam œconomiam, ipsarum observare dispositionem, usum, teneritudinem, conjunctionem, correspondentiam, & accuratam industriam, quâ quælibet suo fungitur officio. Omnia hìc tam admiranda sunt, ut innumera ingenia curiosa, cùm facerent anatomiam alicujus corporis, ad intuenda machinæ hujus arcana organa extra semetipsa præ stupore abrepta, arripuerint pennam, & circa hæc tota exarârint volumina, loquendo semper de illis velut maximis naturæ prodigiis, licet minimam eorum partem vel viderint vel cognoverint, cùm corpus mortuum respectu viventis quasi nihil sit amplius; sed nihilominus parum hoc, quod manet residuum, postquam jam mors suam intulit cladem ad destruendum exquisitum hoc opus, tam est incomprehensibile, ut quidam è maximis medicinæ oraculis, attentè considerans dispositionem & usum partium internarum corporis humani, quamvis illas tantùm aspexerit lumine cognitionis naturalis, non illo fidei divinæ, quo carebat, totus hæserit attonitus, & extra se ipsum in profundam raptus admirationem. Quàm incomprehensibilis es, o divina Sapientia, quæ concinnare noveras opus tam eximium, quod omne nostrum superat ingenium? Quænam es tu, manus munifica, quæ intra nos tan-

Dispositio corporis humani ostendit magnitudinem Dei.

Galenus.

tantos conclusisti thesauros, quos ipsi non videmus, summè proficuos, licet non conspicuos nobis? quis es tu, ubi habitas, O Magne Architecte, tantorum auctor prodigiorum? Ah! Si cognoscerem te!

Nostrum corpus extollit nos super bestias.

Si Corpus humanum aliâ non gauderet prærogativâ, nisi quod formatum fuerit ab ipsis manibus divinis, abundè sat esset, nè accenseretur bestiarum albo, quæ tam insigni caruerunt honore. Sed eximiam hanc prærogativam Deus aliâ adhuc non minus considerabili voluit accumulare; Et est, quod cùm cœtera animantia Corpus habeant versùs terram declive, homo solus erecto sit corpore, & capite versùs Cœlum sublato, in quo velut in triumpho & throno suo circumfert dominatricem hanc intelligentiam & rationem, communicatam sibi, ut semetipsum regeret & dominaretur omnibus, quæ mundus hic inferior complectitur. Dicendum igitur non est, dejici hominem ad ordinem bestiarum ratione corporis sui, cùm ipsius dispositio & situatio satis declarent, ipsum has longè excellere, illasque sub suis tenere pedibus. Sed tertia prærogativa hæc omnia excedens, & mediante corpore suo hominem extra omnem comparationem cum bestiis collocans, est; quod omnium animalium corpora destruantur per mortem, absque ullâ spe unquam revivischendi; solum autem corpus humanum incomparabili hoc dotetur privilegio, quod aliquando è mortis manibus sit eruendum, primæque suæ vitæ ac omnimodæ integritati restituendum, adeoque ad similitudinem animæ suæ, quæ Spiritus est, licet hoc totum materiale sit, evasurum immortale, impassibile, æternum. Quis igitur effari possit, ad quem honoris & dignitatis apicem per corpus suum attollatur homo supra conditionem bestiarum?

Idem super Angelos.

Sed parum esset, dicere solummodò, quod corpus humanum nobis à Deo datum, mirè attollat nos supra conditionem; bestiarum; Cùm verum quoque sit, hominem carne hâc corruptibili indutum, non tantùm non inferiorem esse Angelis, qui puri sunt Spiritus, sed certâ quâdam ratione etiam hos antecellere. Et hoc admirabile prorsus est; quodque luculenter nobis declarat maximam Dei erga nos bonitatis abundantiam. Quot virtutes heroicas, quot actiones sanctas, quot pugnas generosas, quot victorias insignes, quot gloriæ coronas potest homo Deo fidelis per corpus suum tum agere, tum reportare, quod Angelis omninò non

non licet? An enim hi possunt mortificationemChristi Jesu portare jugiter in corporibus suis; sicut faciendum nobis suadet magnus Apostolus? An possunt jejunare? an portare cilicia & horrentia setis indusia? An suos mortificare sensus? An pati dolores, recipere plagas, effundere sanguinem, profundere vitam pro gloriâ Creatoris sui? Et homo præstare potest hæc omnia & millena alia bona, amplificandæ Deo gloriæ vel maximè idonea, ex eo, quod corpus habeat humanum.

Sæpius corpora nostra deprimunt nos infra bestias.

Verum quidem est, hominem ratione quâdam se reddere posse superiorem Angelis, sui bono usu Corporis; sed similitèr inferiorem se reddere potest bestiis, si carnis & sensuum inhiet & adhæreat desideriis. Si abripi se sinat vitio gulæ, inferior est bestiis; sed si jejunet & vitam sectetur austeram, superior est Angelis: Si vinci se permittat probrosis voluptatum lenociniis, infra bruta sese demittit animantia; sed si puritatem inviolabilé conservet ac integram, obluctantibus frustrà carnis celebris, jam cœlestes supergreditur genios. Si vitam ducat omninò sensualé, fugiendo crucem ac mortificationem, & quidquid afflictionum fuerit, sectando duntaxat sensuum voluptates, se infra jumentorum dejicit vestigia; sed si vitam agat spiritualem, cruciformem, amando mortificationem, & fugiendo sensuum voluptates, se supra Angelorum attollit fastigia; unico verbo, si animam suam faciat servire suo corpori, reddens immortalem hunc spiritum sibi à Creatore suo donatum, Carnis brutalis infame mancipium, satisfaciendo in omnibus ejusdem desideriis, procul dubio multò inferior est bestiis; sed si corpus suum subjiciat servitio animæ, jubeatque id obtemperare huic in omnibus, quæ Dei concernunt gloriam & salutis suæ negotium, superior est Angelis, poteritq; ipsi servire Corpus ad conscendendum beatitudinis gradum, qui supergrediatur illum plurimorum Angelorum.

Nostrum corpus speciale nobis commercium affert cum Deo.

Sed nondum satis est dixisse, quod Corpus humanum nos attollat ad Conditionem ratione quâdam excellentiorem, quàm sit illa Angelorum corpore carentium. Inæstimabilis Creatoris nostri bonitas evehere nos voluit ad altissimum hunc inenarrabilis felicitatis apicem, ut mediante corpore nostro, speciale commercium habere possemus cum Deo ipso, qui purus est Spiritus, quod Angelis non conceditur: Enimverò non Angeli sunt, qui stupendâ hâc insigniuntur gloriâ, ut inter fratres suos numerent Deum, eum-

que & fratrem habeant, & ejusdem secum naturæ personam. O prodigium divinarum bonitatum, quod anteferre carnem meam voluit universæ Angelorum naturæ! *Verbum Caro factum est*, verum quidem est, eâdem ratione ipsum assumpsisse Spiritum humanum, quâ carnem humanam, dum homo factus est; nihilominus Spiritus Sanctus, qui dilecti Discipuli Evangelium scribentis direxit pennam, noluit ut diceret: Verbum anima factum est; sed ut scriberet, *Verbum Caro factum est*; ad insinuandum nobis, quanto in pretio nobis esse debeat Corpus nostrum humanum, ab ipso nobis donatum: per hoc fieri voluit frater noster, nobiscum iniens societatem ejusdem naturæ; per hoc adorari vult & præcipuâ admiratione honorari in Incarnationis Mysterio: Eandem accipit carnem, quam mihi donavit, & ex eâ facit eandem secum divinam personam; elevat ipsam ad thronum suæ gloriæ, ipsam omnibus Angelis reddit adorandam, & eosdem supremos honores adornat illi, qui ipsimet summæ debentur divinitati. Quid dicitis ad hoc Angeli beati? An cernitis gloriam, ad quam Corpus nostrum humanum attollit & elevat Deus? An aspicitis infinitum, quem possidet honorem, quemque tota vestra natura Angelica nunquam recipiet?

Nostra corpora fruentur immortalitate.

Et non contentus ita exaltâsse humanitatem hanc particularem Divinam reddendo hanc carnem, quàm tam arctè propriæ suæ unierat divinitati; vult maximum hunc honorem ad nos quóque omnes miseros mortales extendere. Ipse nos nutrit eâdem hâc carne, commiscet ipsam cum nostrâ, seminat ipsam, si ita loqui licet, super terram nostram, velut germen immortalitatis, quam nobis carnem suam in sacrâ Communione manducantibus promittit: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*: Non solùm igitur anima mea spiritualis, sed etiam corpus materiale & corruptibile beatâ fruetur immortalitate, quam acquisivit mihi per carnem meam, postquam ipsam in personâ suâ reddidit divinam, ipsamq; pro me imolavit in cruce; mors Corporis ipsius immortalitatem tribuit Corpori meo, & in eâdem hâc carne, quâ induor, videbo Deum meum, Salvatorem meum; hæc spes mea reposita est in sinu meo, quæ me corroborat. O Deus amoris! Deus Bonitatis! quàm admirabiles sunt divitiæ bonitatum tuarum erga me, quibus recipiendis omnes simul Angeli in Cœlo non sunt capaces! omnes reliquæ Creaturæ magnum

gnum hunc mundum componentes nihil ejuſmodi receperunt favoris. Eccur mi Deus majori me tum amoris, tum benevolentiæ proſequeris affectu, quàm univerſum hunc mundum materialem? niſi ut obliges me ad te adorandum, ad te laudandum, ad te amandum ex totâ animâ meâ, largire mihi, mi Deus, omnem, quem à me requiris amorem, ut eundem reddam tibi; cùm eum ſine te habere non poſſim.

ARGUMENTUM.

1. *Anima abs comparatione nobilior eſt Corpore.*
2. *Eſt extracta velùt è regione Cordis Dei.*
3. *Habet ſpecialem connexionem cum Sancto Spiritu.*

Articulus III.

Anima noſtra eſt facta ad imaginem Dei.

SEd quid immoramur conſiderationi Corporis, quod eſt nonniſi minima pars, & fermè nihil reſpectu animæ? Si Corpus humanum usque adeo tranſcendit creaturas reliquas, quas Omnipotens Dei manus è fundo nihili extraxit; anima tam mirificè attollitur ſupra conditionem corporis, ut diceres, ipſam magis appropinquare Deo, qui ipſam creavit, quàm corpori, cui ipſam adjunxit, ut verum fatear, non eſt niſi ipſa ſola ex omnibus inferioris hujus mundi Creaturis, in quâ obſervari poſſent aliquæ notæ, vel viſibilia quædam lineamenta infinitarum perfectionum Dei. Ipſa eſt ſpiritualis ſicut Deus, incorruptibilis & æterna ſicut Deus, intellectiva ſicut Deus, ipſa eſt libera, habet ſuam providentiam, habet ſuam voluntatem, quâ diſponit ac ordinat. Nonne potiri tibi videtur prærogativis æternitatis, dum anticipat futura, reviviſcere facit præterita, conſtituit & decernit præſentia, percurrit, involvit & transgreditur omnia tempora. Diceret quis, illam habere aliquid immenſitatis Dei, dum ſeſe extendit & dilatat ultra Cœlorum ambitum & altiſſimam mundi ſphæram, ut videat & cognoſcat, quid rei agatur in infinitis illis ſpatiis, quæ ultra Cœlos concipit, ſibique imaginatur? Adhæc penetrat ipſa uſque ad abyſſos nihili, unde extrahit mundos, quorum ſibi efformat imagines, quaſi ipſa eſſet Exemplar aliquod verbi æterni, portantis mundum Exemplarem in idæis ſuis, antequam illum extra ſemetipſum produceret. Illa rimatur & indagat omnia opera Dei, quæ etiam imitari contendit; & ut conſilia ſua in ipſum deducat opus,

excogitavit & excogitat adhuc quotidie artes ac scientias infinitas.

Sed nunquam magis accedere videtur ad similitudinem Dei, quàm quando se elevans super omnia creata, se imergit in vastissimam illam infinitarũ ipsius perfectionum abyssum; vidensque se illas comprehendre non posse ipsas admiratur, ipsas adorat, & exoptat in æternum sic se immersam, sic se absorptam manere posse, abs eo, quod amplius velit unquam inde recedere, inde divelli: Nam qui videret ipsam in hoc statu, diceret, ipsam potius Deum esse, quàm Creaturam. Quando inde revertitur, videtur ipsi, se perditam esse, eò quod non amplius sit in amabili suo centro; non quærit aliud, nisi Deum, in omnibus rebus creatis; omnia ipsam afficiunt tædio, omnia displicent ipsi, eo quod nihil suis dignum videat oculis, cùm jam semel Deum fuerit intuita. Denique hæc anima est aliquid tam magnum, tamque admirabile, ut ipsamet seipsam non cognoscat, nec capiat; unde Sanctus Augustinus, cui maxima fuerat anima, maximo vir ingenio, qualem vix mundus habuit, hâc super re velut totus extra se raptus, exclamavit: *Nec ego ipse capio totum, quod sum.* Ipsemet nescio quid mihi dederis, o mi Deus, Creator mi, dum ejusmodi naturæ dedisti mihi animam: Ipsa est prodigium, quod tu solus cognoscis, nemo id præter te comprehendere potest; Et si id comprehendere possem, manifestè viderem, post te & extra te, nihil majus, nihil pro me spectabilius esse animâ meâ.

S. Augunst. lib. 10. confess. c. 8.

Sex prodigia in creatione animæ.

Nunquam cognoscere potuissemus ingentem valorem ac pretium divini hujus muneris, animæ nempe humanæ, aut æstimationem, quâ est apud Deum, vel discrimen ipsam inter & alias Creaturas; nisi Sacra Scriptura, ut se nostro accommodaret intelligendi modo, usa fuisset metaphorâ, ubi sub velamine sex verborum sat brevium abscondit nobis & paulisper videre nos sinit sex magna prodigia Creationem animæ nostræ concomitantia, quæ sufficiens argumentum præberent omnium hominum studiis toto curriculo vitæ suæ: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ.* Pondera benè hæc verba, & videbis mirabilia.

Gen. 2.

Inprimis dicit nobis Sacra Scriptura, quod Deus produxerit nostram animam mediante aliquâ respiratione seu halitu: non quod Deus reipsâ habeat os vel pulmones ad respirationem formandam more hominum; Sed ad declarandum nobis, quod ipsam

ipſam tanti æſtimet, tantóque in pretio habeat, quaſi reſpirationem propriæ vitæ ſuæ. Eſt quidem verum, quod extraxerit ipſam è nihilo, ſicut alias omnes Creaturas; ſed dum nobis dicit, quod ſit aliqua reſpiratio prodiens è pectore ſuo, vult nobis declarare, quod produxerit ipſam affectu tam ſingulari, tamq; tenero, quaſi traxiſſet ipſam è regione Cordis ſui: *Inſpiravit.*

Ulterius ſacra Scriptura non dicit nobis, quod Deus produxerit animam noſtram manibus ſuis, ſicut Corpus noſtrum, nec quod creaverit ipſam loquendo, ſicut alias res creatas, reſpirando vel ſuſpirando, ut nobis innueret, hoc ita eſſe, quaſi tandem pepererit fœtum ſibi chariſſimum, quem per totam æternitatem in ſuis portaverit viſceribus; hoc eſt, quaſi diceret, ipſam proceſſiſſe ex intimis DEI penetralibus, eâ prorſus ratione, quâ procedit reſpiratio ex intimo humani corporis; Et quod, ſicut halitus & reſpiratio non eſt, niſi exitus vel reditus continuus aëris cor viſitantis, non niſi unico momento illud deſerentis, & ſtatim iterum revertentis ad illud refrigerandum, vitamque ipſi conſervandum, ſic anima noſtra non exeat à Deo, niſi ut illuc redeat, non reſpiret is ipſam, niſi ut denuò aſpiret Quod ſi ipſa conſolata eſt Cor ipſius, quando ab ipſo exiit, videtur, quod illud aliquo modo refrigeret ac conſoletur, quando per affectuoſam aliquam aſpirationem redit ad ipſum. O ſi ſciremus, quid anima noſtra ſit cordi Dei! Illa vivere non poſſet absque hoc, & hoc non contentari absque illâ: hoc incomparabiliter plus eſt, quàm reſpiratio Cordi meo; qui mihi interciperet reſpirationem, ſuffocaret Cor meum: Nonne credam facere me violentiam Cordi Dei, quando anima mea non ſequitur divinas ipſius inſpirationes, ipſam affectuoſiſſimè ad ſe attrahentes, ad requieſcendum in ſinu ipſius? *Redite Prævaricatores ad Cor.*

His omnibus autem non penetramus profunditatem myſteriorum, quæ ſub verbis hiſce latent abſcondita, quibusque ortus nobiliſſimus & ſublimis Genealogia animæ noſtræ declaratur. *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ.* Probè intelligo, verba hæc magna quâdam veritate eſſe gravida, quam progignere vellent in mentibus noſtris, ſi eidem recipiendæ capaces forent: Siquidem videntur nobis dicere velle, quod anima noſtra ſit Spiritus, quem Deus in nobis collocat & producit

Deus producit omnia in ſemetipſo ſuſpirando & loquendo.

cit per modum respirationis; Quantum est hic prodigium? Memineris, Deum nonnisi duos modos habere producendi omnia intra seipsum: Unus est, quo loquitur & producit filium suum unigenitum, quem ideò ipsius nuncupamus Verbum; alter est, quo non loquitur, sed suspirat, & producit è Corde suo, id est, è voluntate suâ, givinum amorem suum, quem appellamus ipsius Spiritum Sanctum: Et adorandus hic Spiritus est conclusio & ultimum complementum eorum omnium, quæ producit intra seipsum. Quod si perpendimus, an non simile quid faciat Deus extra seipsum, videtur ipsum pariter producere voluisse omnes Creaturas duobus modis loquendo & suspirando.

Inprimis produxit omnes Creaturas universum hoc componentes haud aliter, nisi loquendo: *Fiat Lux*, *fiat Firmamentum*; quando autem devenit ad Creationem nostræ animæ, non produxit illam amplius loquendo, sed quasi suspirando; sic enim Sacra Scriptura de hoc nobis loquitur: *Inspiravit spiraculum vitæ.* Exinde adjungit, ultimam hanc hujus Spiritûs productionem fuisse conclusionem & complementum omnium Operum Dei ad extra, ipsumque in pulchro hoc opere requievisse, & velut suam habuisse complacentiam, suasque ex ipso haurire voluisse delicias: *Requievit ab omni Opere.*

Mira conjunctio inter Spiritum Sanctum & animam nostram.

Ubi est anima tam parvi luminis illustrata fulgore, quæ non summo afficiatur gaudio, dum hic considerat admirabilem congruentiam & connexioné, quam Deus collocare voluit inter suum Spiritum & Spiritum nostrũ? Spiritus Sanctus est sacrum suspirium Cordis Dei, infinito ipsum afficiens gaudio intra seipsum; Et anima nostra est suspirium cordis Dei, afferens illi voluptatem & complacentiam extra seipsum. Spiritus Sanctus est ultimum ex ineffabilibus Dei operibus intra seipsum; Et anima nostra est ultimum ex admirandis Dei operibus extra seipsum. Spiritus Sanctus est sola è divinis personis, quæ non producit aliam personam: & anima nostra est sola è viventibus Creaturis, quæ similem sibi animam non potest producere. Si per impossibile aliqua inter divinas personas esset subordinatio, tunc Pater esset Altissimus, sub Patre esset Filius, & Spiritus Sanctus esset ultimus, nobisque magis vicinus: In omnibus operibus Dei ad extra productis verissima datur subordinatio; Nam illa, quæ tantummodò habent esse, sunt in ordine ultimo; illa, quæ habent vitam & sensum, imminent & eminent his ultimis;

sed

ſed anima noſtra, quæ habet eſſe, vitam & intellectum, excellit omnibus, & nihil ipſam tranſcendit niſi Deus ſolus, ita ut inter Spiritum Sanctum & animam noſtram ſit maxima propinquitas & connexio quædam immediata; hi duo Spiritus conjunguntur, ſibique invicem adhærent, ſicque admirabilem inter Creatorem & Creaturas faciunt connexionem.

Aſpiratio animæ ad Spiritum Sanctum. Meditat. c. 3.

O Deus amoris, quàm ſtupenda videretur nobis hæc veritas, ſi ipſam benè capere, ac animo comprehendere poſſemus! quis eſt, qui non uteretur tum verbis, tum affectibus Sancti Auguſtini, & Sancti Bernardi? *O Anima mea, Dei inſignita imagine, decorata ſimilitudine, dotata Spiritu, dilige illum, à quo ſic dilecta es.* O anima mea, quæ maximo inſignita es honore, ut Spiritus ſis Spiritûs ſui, ut ex ipſius quaſi prodîeris pectore, ut ſuſpirium ſis amantiſſimi cordis ipſius, quod erga te omni plenum eſt bonitate! Ama igitur tantæ bonitatis Deum, qui usque adeò te amavit; ama ipſum unicè, ama ardentèr, teque flammis divini amoris ſui conſume. Nunquam, quidquid feceris, nunquam amare ipſum potes, quantum te amat. Sed quia verum eſt, te Spiritum eſſe eo nomine creatum, ut uniaris ſpiritui ſancto, firmiter conjunge te ipſi, conſerva fideliter ſacratum hoc vinculum, tibi adeò glorioſum: & invenies, Spiritum Sanctum amorem eſſe infinitum, qui ſe tibi uniat, ſeque cum tuo conjungat: Ama Deum tuum amore hoc, & tantum amabis illum, quantum meretur, tuumq; exigit debitum.

Semen Dei projectum in animam noſtram. 1. Joan. 3.

Dum concludere volebam hunc articulum concernentem animam noſtram, reduxit mihi in mentem Deus effatum illud dilecti diſcipuli, quod tanti pro nobis eſt ſolatii, ut taceri non debeat: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, quia ſemen ejus in eo manet, & peccare non poteſt:* Divinum hoc ſemen, quod naſci nos facit ex Deo, quodque manet in nobis, eſt gratia Spiritûs Sancti. Jam gratia, quæ eſt ſemen Dei, nunquam progignit peccatum. Sicut enim terra benè culta, quæ bonum frumenti recepit ſemen, Exempli gratiâ, non producet urticas nec ſpinas, ſed bonum frumentum, quia naturaliter omne ſemen producit ſibi ſimile; Sic anima, quæ gratiam recepit Spiritûs Sancti non producet peccata; ſed producet Deum, quia gratia eſt ſemen Dei, & omne ſemen ſibi ſimile producit. O Anima, quæ conſervare te ſtudes in gratiâ Dei, quantus eſt

honor tuus, quanta gloria, quanta felicitas tua!

Semen Dei producit Deum.

Recepisti gratiam Dei, ergò semen ipsius habes in te, virtute cujus produces ipsi simile; verè ergò dici potest, te jam esse Deum in semine: Conserva divinum hoc semen, & permitte illud operari in te, & affirmari poterit, futurum te esse velut Deum in terrâ: persevera & cura ut perficiatur, & evades velut Deus in flore; & tandem tempore messis invenies te Deum in fructu, & ex illorum numero, de quibus Regius Vates dixit: *Ego dixi, Dij estis.* Macte o anima Deo fidelis, conserva solicitè gratiam, quæ est semen ipsius, & evades Deus in æternitate beatâ; sed exspectare oportet tempus maturitatis; quandiu granum est in herbâ vel flore, non videtur esse granum: sed quando moritur & à falce messoris resecatur à terrâ, exit è spicâ, evolvitur è paleâ, & tale, quale est, apparet, videtúrque bonum esse granum simile omninò semini, quod mandatum fuerat terræ. Sic omninò bonus Dei servus, qui recepit & conservat gratiam divinam in animâ suâ, non videtur adhuc esse Deus, quia adhuc est quasi in suâ glumâ, est Deus quidem absconditus, non cognoscitur, non æstimatur; imò nec ipse novit, quis & qualis & quantus sit, quoad ad integram deductus sit maturitatem; morsque ipsum demetat & tollat è mundo, & tunc è suâ evolutus paleâ, carnis mortalis abjiciet corticem, & videbitur esse Deus in fructu, similis divino semini, quod recepit: *Cùm apparuerit, similes ei erimus.* Tota terra non est capax recipiendo pretioso huic semini ad producendum Deum per germen divinitatis, quod complectitur in se; requiritur ad hoc anima spiritualis & immortalis, sicut tua. Probè perpende tecum gloriam tuam, beatitudinem tuam, infinitam obligationem tuam, quâ divinæ obstringeris bonitati, quod largita tibi fuerit animam tantæ felicitatis capacem. Non nisi unicam hanc veritatem optarem sibi ob oculos poneret anima, ad implendam se gaudio & consolatione per omne tempus vitæ suæ.

Psal. 81.

1. Joan. 3.

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Quod Deus semper conservet esse, semel nobis concessum.*

2. *Et quomodo hæc Conservatio nos obliget ad ipsum amandum.*

Articulus IV.

Indigemus continuò produci à Deo.

NOn totum est, quod Deus concesserit nobis esse tam nobile, corpus tam eximium, & tam ingentis pretii animam; sed insuper is omnia hæc conservat nobis, quod idem est, ac si momentis singulis illa de novo nobis daret: Siquidem non eadem nobiscum est ratio, quæ cum imagine; hæc dum semel absoluta ac perfecta manûs pictoris evasit, non amplius indiget auctore suo; sufficit illam semel fecisse, exinde conservatur seipsâ abs eo, quod quisquam de ipsâ cogitet: Sed nos sumus velut radius Solis, velut cogitatio intellectûs, velut aspectus oculorum. Non sufficit, solem semel duntaxat suum evibrâsse radium; nam si unico solùm momento diffundere illum desinat ex inhausto luminum fonte, quem suo concludit sinu, illicò disparet, & eodem annihilatur momento: Non sufficit, semel duntaxat formâsse intellectum cogitationem suam; sed si unico momento ab illâ desistat; illamque conservare intermittat, quantocyùs dissipatur & evanescit. Non sufficit, semel se oculum aperuisse & objectum suum aspexisse; sed si palpebris se contegat, & ingressum deneget in angustum hoc potentiæ visivæ palatium, speciebus objecti visibilis, aspectus quoque eodem perit momento.

Joan. 5.

Magis obligamur Deo pro conservatione, quàm creatione.

Eheu! Si divinus hic Sol, fœcundus hic omnium rerum creatarum fons, nobis suam denegaret influentiam. Si adorandus hic intellectus, qui producit & portat omnes creaturas potentiâ Verbi sui, nobis vel minimùm suam subtraheret virtutem; Si magnus hic providentiæ oculus, qui nobis dat esse & vitam aspectu suo, unico tantùm momento, suum à nobis averteret intuitum, eodem instanti cideremus in nihilum primæ nostræ Originis. Itane ergò, mi Deus, ita semper indigeo tui omnibus momentis vitæ meæ, sicut indigebam primo instanti, quo dedisti mihi esse? Opusque mihi est, ut idem omnipotentiæ tuæ brachium, quod fortiter me eruit, & extraxit è profundâ abysso nihili mei, me eâdem fortitudine semper sustentet & conservet, ne immensum naturalis mei nihili pondus continuò me illuc iterum dilabi ac

reverti faciat. Verum ergò, est, quod, si primum instans, quo dedisti mihi, me æternâ tibi devinciat obligatione; instans secundum, quo me conservas, quod idem est, ac si de novo id mihi dares, hanc meam duplicet obligationem; Et tertium instans conduplicet illam adhuc magis; & tot vitæ meæ instantia, quibus esse meum conservas, quod est ac si semper de novo toties idipsum mihi dares, cùm absque te necessariò id perderem, tot novæ in unum cumulum coacervatæ sint obligationes, quæ semper me magis ac magis obstringant ad te cognoscendum, gratias tibi agendum, te laudandum atque amandum: Et ingratus ego hâc de re vix unquam cogito.

Ob quam causam beneficia DEI non agnoscamus.

Numerare est paucos, qui benè cognoscere & debitâ gratitudine agnoscere nôrint divitias bonitatis Dei erga nos, quâ conservat nobis esse, quod dedit nobis: Et hoc exinde proficiscitur, quod res, quæ frequentes nobis sunt, quæ parvi nos constant; quæ usitatæ sunt nobis cum omnibus, quas quotidie eâdem ratione videmus, parùm nos commoveant, nósque illas flocci pendamus & cordi neutiquam sumamus: Itane ergò tu velles, ut virtute lachrymarum, precum, jejuniorum, & austeritatum, emere te cogeret conservationem vitæ tuæ? magni æstimares ipsam, si tam caro tibi ipsam venderet pretio. Verùm cùm tibi favorem exhibeat, illamque conservet ex solâ bonitate suâ, abs eo, quod id ab ipso efflagites, & adhuc non æstimes, adhuc te ipsi obligatum non credas? Nonne hæc ingratitudinum omnium foret maxima & enormissima.

Beneficium universale obligat magis.

Itane ergò velles, ut nemo esset in mundo, nisi tu solus, cui conservaret oculos, brachia, Corpus & animam, usum rationis? Et tunc confitereris & agnosceres exhibitum tibi ab eo favorem? sed quia hunc ipsum favorem exhibet omnibus hominibus, quia hâc ratione conservat omnes res creatas, quia tibi hoc commune est cum universo mundo, id nihil esse tibi persuades, id animo non ponderes, nec ingrate te ipsi obstrictum esse agnoscis. Nonne cernis contrarium, quod tantò magis obligeris ipsi, quantò magis universalis ipsius est conservatio? quid enim faceres, si solus esses in mundo, quem is conservaret in esse, quod tibi concessit? Quid faceres, nisi etiam conservaret alios homines, quorum Societate & auxilio indiges! nisi conservaret animalia, quorum Servitia tibi sunt adeò proficua; nisi conservaret solem, non solùm ad te illuminandum; sed

ſed etiam illuminandam univerſam naturam ; niſi conſervaret terram & aërem, & omnia elementa, quibus carere non poſſes ? Si non haberes aërem, ad reſpirandum, quanti ipſum emeres ? Si non haberes lumen, vel ſi tu ſolus eſſes in mundo, qui illius potireris uſu, quid non faceres ad obtinendum, ut conſervarentur res in eodem ſtatu, in quo modò ſunt, tibi tam commodo, tibi tam neceſſario ? Non igitut dicendum eſt : Si conſervato mei eſſe, mihi eſſet quid ſpeciale, ſpecialiter me Deo obligatum agnoſcerem ; ſed quia mihi eſt quid commune cum omnibus, parùm hâc moveor obligatione.

Debet Deus nobis facere mala, ut in cognitionem nos ducat, quando faciat nobis bona.

Eheu ! quàm ſtupidi ſumus, quàmque deploranda eſt noſtra ignorantia? vellemus obligare Deum, ut faciat nobis mala ad declarandum nobis, quod faciat nobis bona. Dum verſamur in periculo perdendi oculos, quot fundimus preces ad obtinendum à bonitate illius, ut hos nobis conſervet! Et ſi nobis hanc elargiatur gratiam, reddimus ipſi vota noſtra, & fatemur ; nos ſummè obligatos eſſe ad rependendas ipſi grates ; & dum illos nobis conſervavit ſanos ac incolumes per viginti aut triginta annos, an ſummè debitores ipſi nos eſſe diffitebimur ! Si perdidimus brachium, prô quanti dolores ! quantæ medicaminum inquiſitiones! quamdiu reconvaleſcentiæ ſpes affulget, nullis parcitur impenſis, erigitur animus ad millenos ſubeundos dolores, quos ſævum artis medicæ propinaverit poculum ; Et ſi virtute medicaminum, dolorum ac patientiæ obtineatur ipſa, ſummè nos ipſis obſtrictos credimus, qui tam carò nobis illam vendiderunt. Quod ſi Deus nobis ambos conſervet & oculos & brachia in incolumitate perfectâ, ſicut & cœtera omnia corporis noſtri membra, abs eo quod vel minimi ſteterit nobis, de nullâ erga ipſum obligatione quid nôſſe volumus, multò minus in grates debitas reſolvimus ora ; Eò quod hæc res ſit frequens & uſitata. Ex eo igitur, quod bonitates ipſius nimiùm ſint magnæ, nimiùm frequentes, & nimis quàm univerſales erga nos, non amplius à nobis æſtimantur ? O portentoſa ingratitudo ! Oportet ergò, o ſummæ Bonitatis Deus, ut tua ſuſpendas nobis beneficia, ut illa tandem agnoſcere addiſcamus.

Quàm admirabili modo Deus nos conſervet.

Sed quod idoneum magis & aptum ad emolliendum cor duriſſimum eſt, ſi videatur, quâ ratione nos conſervet. Poſtquàm per potentiam ſuam eduxit nos è fundo nihili, infinito modo à ſe remotos conſervat nos ex bonitate ſuâ in ſinu ſuo proprio, ubi nos abs intermiſ-

ſione portat majori cum amoris affectu, quàm amantiſſima parens in ſuis portaret brachiis filium ſuum unigenitum: Enimverò hic infans blanditur matri ſuæ & agnoſcit ſaltem, meliori, quo poteſt, modo amorem, quo erga ſe fertur, ſed nos ingrati quid facimus? diebus integris obliviſcimur Deum, qui tam ingenti nos proſequitur bonitate, negligimus omninò ipſum, imò adhuc deterius facimus, dum ipſum contemnimus, & indies offendimus. Si quispiam te ſuſpenſum teneret à tenui filo, ſupra aliquam abyſſum, tuque videres, tuam ab ipſo dependere vitam, quid faceres, niſi quod inceſſanter rogares ipſum, ut te ſervaret? an offendere ipſum auderes, ſicque ipſius provocare iracundiam ad te perpendum? Jam per quodlibet peccatum à te commiſſum, quando etiam nonniſi veniale foret, mereceris æquiſſimè, ut permitteret te labi in profundam abyſſum nihili, ſupra quam Job ait, ſuſpenſam teneat univerſam terram: *Qui appendit terram ſuper Nihilum.* Et nihilominus conſervat & ſuſtinet te ſemper ex magnâ pietatis ſuæ abundantiâ. Quantum patientiæ & miſericordiæ prodigium, quo omnes in admirationem raperemur, ſi comprehendere illud poſſemus!

Job. 16.

Sacra Scriptura obſervavit velut magnum prodigium, quod, dum Core, Dathan & Abiron vivi præcipitati ſunt in infernum, dum nimirum terra ſub ipſorum pedibus aperuit abyſſos, ad deglutiendum ipſos, cum totâ ſuâ ſupellectili ac tentoriis; non absque magno miraculo contigerit, quod ipſorum filii, qui innoxii erant à Crimine Patrum, ſuſpenſi manſerint in aëre ſuper terribile illud ingentis hujus barathri guttur apertum: *Et factum eſt grande miraculum, ut pereunte Core, Filii ejus non perirent.* Non creditur eſſe tam ingens miraculum punitio parentum, ſicut conſervatio filiorum. Verùm ſi magnum prodigium eſt, videre innocentes conſervatos à manu Dei ſuper apertas abyſſi fauces; quis diffitebitur majus adhuc miraculum eſſe, quod infinita ipſius bonitas innumeram conſervet hominum ſceleratorum multitudinem, dum ipſo actu ipſam offendere non verentur. Quando hi tam inſolenter provocant ipſius omnipotentiam execrandis ſuis blashemiis, quando non ceſſant, ſed contendunt ipſius contra ſe exſtimulare iracundiam, & ipſe, obluctante etiam omni eorum malitiâ, invincibili bonitate ſuâ conſervat illos velut ſuſpenſos ſuper abyſſum nihili, quò omnes Creaturæ judicarent ipſos eſſe præcipitandos:

Quantum prodigium, quod Deus conſervet peccatores.

Num. 16.

dos : nonne hoc ingens ſit miraculum?

Et nonne miraculum quoque ſit, quod admirabilis hæc DEI tui bonitas tuam non confundat ingratudinem ; quod paterna hæc creatoris tui benignitas,quæ rapit Angelos, tuam non flectat cordis malitiam? Itane non movearis, nec emolliaris, dum intra temetipſum dicis : Ego non ceſſo ipſum offendere, & ipſe non ceſſat mihi benè facere ; terra ſe aperit, ut me deglutiat, nihilum ſe offert, ut denuò me recipiat, ipſe me omni momento poſſet deſtruere retrahendo duntaxat manum ſuam : toties æquiſſimè id promereor, quoties peccatum committere non vereor, & ipſe me ſuſtinet, me conſervat, me defendit, in ſinu ſuo affectuoſiſſimè me portat, quaſi ipſum nunquam offendiſſem : O Bonitas ineffabilis! O patientia Dei, quàm es admirabilis! Ubi mea eſt ratio? ubi mei ſunt oculi? An igitur mihi eſt anima ære fuſa? Nonne tygridis mihi ſit Cor & rabies plus quàm brutalis, niſi mutem conſilium, ipſum ſemper offendendi?

ARGUMENTUM.

1. *Quod Deus concurrat nobiscum ad faciendum univerſaliter omnia, quæ voluerimus.*
2. *Quod concurſus hic declaret admirandam Dei bonitatem.*
3. *Quod inde trahere poſſimus tria egregia documenta pro ſalute & perfectione noſtrâ.*

ARTICULUS V.

Deus concurrit nobiſcum ad omnia noſtra opera.

QUando Philoſophi ceu indubitatam ſtatuunt regulam : *Operari ſequitur eſſe* ; Veriſimiliter aliam non habent intentionem, niſi quod dicere nobis velint ; omnem cauſam producere effectum conformem propriæ ſuæ naturæ ; vel quod neceſſario prius res debeat eſſe, quàm incipiat operari. Sed detegunt nobis, forſan de hoc nil cogitando, ſublimem Theologicam veritatem. Chriſtiane memineris, quod operatio ſequatur eſſe, quod de utroque idem faciendum ſit judicium ; hinc ſicut impoſſibile tibi eſt, ut habeas eſſe, vel conſervationem tui eſſe niſi ab Omnipotentiâ Dei, ſic quoq; verum eſt, quod minimum quid operari non poſſis, niſi per actualem concurſum Dei. Ipſe nihil tibi debet, & ſola ipſius bonitas, ſolicitat ipſum, ut tibi det omnia. Non contentus dediſſe tibi eſſe tam nobile, non contentus conſervare te tanto cum amore, impoſuit ſibi ipſi juxta leges paternæ ſuæ providentiæ, obligationem,

ctionem, qua semper paratus esse velit ad adjuvandum te operari illa omnia, quæcunque volueris, & concursum tibi præstandum in omnibus actionibus tuis.

Magnum prodigium concursus Dei.

Ipse relinquit tibi libertatem integram te ipsum determinandi, & faciendi, quidquid placuerit; Et ipse velut causâ prima se obligat ad adjuvandum te in omnibus, & concurrendum, ita ut nunquam in minimo deficiat, tecum ad omnia Opera tua, tantâ cum fidelitate ac industriâ, ut absque comparatione sit major hæc industriâ famuli promptissimi ad serviendum suo Domino: quasi fieri voluisset famulus mercenarius voluntatis tuæ, tradit concursum suum in manus tuas, ut eo utaris pro omni arbitrio tuo, abs eo, quod consilium duntaxat ab eo exquirere necesse habeas, abs eo, quod minimam cogitationum tuarum, actionum, aut verborum tuorum elabi permittat, cujus productioni ipse suum non adjiciat auxilium, tantâ cum vigilantiâ, solicitudine ac curâ, quasi nulli, quàm tibi soli in mundo suam haberet impendendam opem, & abs eo, quod vel unico momento succursum suum te exspectare permittat.

Quid hoc est, mi Deus? ad quid te obligas Majestas infinita? ad faciendum in omnib⁹ omnia, quæ mihi placuerint? Relinquis me in libertate meâ faciendi bonum vel malum; Et quasi essem supremus Monarcha, cui perpetuam præstaere voluisses obedientiam, facultatem habeo memetipsum determinandi ad eas, quas voluero, actiones, teque obligo, ut illas omnes mecum facias, ex eo, quod ipsas facere velim. Eheu! faciam ex illis tot indecentes & oculis tuis indignas; faciam ex illis tot frivolas ac inutiles, faciam ex illis tot sceleratas & criminosas: an facere mecum voles tot res tibi displicituras: Et quidem tunc, dum te offendo, adjuvabis me, ut te offendam? Nulla refert, inquit Deus, relinquo tibi libertatem tuam, ut facias, quidquid tibi placuerit, nec unquam desinam tibi meum exhibere concursum, licet mihi displiceat, licet me offendat.

Quare Deus nulla concursu suo notetur maculâ.

Sed dicetur, o Domine, te complicem fore peccatorũ meorum, eoquod in committendis illis me adjuves? Non, peccatum enim non est, nisi privatio quædam rectitudinis, & aliquod non Ens, ad quod non concurro; sed solummodò ad id, quod reale & positivum est in actione tuâ: Et hoc malum non est, cùm sit aliquod Ens, & omne Ens suam habeat bonitatem. Sed saltem dici poterit, coinquinare te manus tuas, & tuum

profa-

profanare concursum, dum illum tot abjectis immisces actionibus, magnitudine ac excellentiâ tuâ prorsus indignis? Non; si enim non coinquinat sol sui puritatem luminis, ex eo, quod illuminet lutum ac cœnum, haud magis, quàm si illuminaret vel flores, vel lapides pretiosos, infinito modo longius absum, ut meas coinquinem manus, ex eo quod meum exhibeam concursum actionibus, quas Creaturæ facere poterant, abjectissimis.

Sanctum animæ desiderium circa concursum Dei.

Sed quænam hæc æquitas, quod ita concursus tuus à meâ dependeat voluntate, ut illo mihi uti liceat penes arbitrium meum, teque hâc ratione servire faciam libertati meæ? Non ego sum supremus Princeps tuus, sed tu es meus. Mutemus Domine, dependeam potius ego in omnibus à concursu tuo; sequatur potius voluntas mea in omnibus tuam, ut exequi me faciat semper & ubique illa omnia, quæ tibi placuerint; cùm hoc & æquitas postulet & ratio. Verum est, hæc omnia æquitati esse consentanea: Sic omnes bonæ animæ DEO specialiter deditæ, dum magnam hanc advertunt æquitatem, ut Creatura in omnibus dependeat, à Creatore suo, tam in operibus suis, quàm in esse suo, omnes intendunt nervos, ut ita se Deo submittant in omnibus actionibus suis, ut nec ad minimam earum ex se ipsis se velint determinare; sed in omnibus sequuntur ductum & motum divini ipsius Spiritus, non volentes suâ uti libertate, nisi ut illam voluntati submittant divinæ, dicentes ipsi nunquam non in corde suo: *Domine quid me vis facere?* determina me, dirige me, præcede me, & in omnibus sequar te: Cùm enim concurrere tecum debeam, & tu mecum in omnibus operibus meis, æquum non est, ut mea determinet voluntas tuam; sed oportet, ut tua in omnibus actionibus deducat, dirigátque meam.

Utendum cum Reverentia concursu Dei.

Si esset maximæ Vir dignitatis, Princeps vel Monarcha quispiam, qui faceret tibi honorem, sese individuum tibi adjungendo Comitem, ut nunquam te deserens, ex condicto omnia tecum perficeret opera, nonne ipsi deferre, & primas concedere velles? Nonne te obligatum saltem crederes ad ipsum consulendum & interrogandum: An vis, ut hac faciamus o us? An id ipsum tibi arridet? Jam quis Major Monarcha quàm Deus, qui dignatus est se nobis adjungere comitem, qui nunquam nos derelinquit, qui secum tibi concursum largitur ad omnia, ut faciat tecum, quodcunque facis? Ubi est tua erga eum reverentia, si nunquam ipsi deferas,

ras, nec interroges quidem: an placeat hoc opus, quod facis, quodque tecum facere obstringis ipsum? Sed abs eo, quod memor ipsius, ac si nil esset, nec ipsius indigeres, uteris potentiâ ipsius ac concursu, pro ut tibi placuerit; sic agis in omnibus, quasi tu solus esses, teque juxta proprium tuum moderaris genium, qui nonnisi nox est & ignorantia; non nisi viribus tuis & propriæ confidis dexteritati, quæ non est nisi infirmitas; Et inde oritur, te ignavè adeò minimæ succumbere difficultati, teque tam malo suffultum consilio in fœdos sæpius delabi errores.

Robur animæ observantis concursum Dei.

Sed bonæ animæ, quæ oculos fidei servant apertos, & probè illuminatos ad intuendam veritatem, conspiciendamque velut certissimam continuam Dei præsentiam illiusque concursum in omnibus suis operibus; maximâ commotæ reverentiâ erga divinum hunc Comitem, nunquam se deserentem, nec in actione vel minimâ suam subtrahendem manum, ipsum in omnibus consulunt, ipsius directionem exquirunt, unde & fit, ut in omnibus sapienter se guburnent ac moderentur: ipsius confidunt auxilio, non ignaræ se omnipotenti inniti brachio, quo sustententur, quodque virtutem ac robur sibi tribuat operandi: unde contingit, ipsas esse generosas, intrepidas, infatigabiles, non aspicientes infirmitatem suam; sed confisæ & concursui & succursui omnipotentis Dei, qui nunquam ipsis deerit: præcipuè, quando operantur sub ipsius directione, & ad exequendam divinam ipsius voluntatem. Fatentur quidem, nihil se posse; sed simul nôrunt, nihil impossibile esse Deo, quodq; dum ita ad omnia opera nostra concurrit, eâdem mediocre, eâdem promptitudine miraculum, quâ opus usitatum.

Quidnam contulerit Sanctis confidentiam patrandi miracula?

Quot Sancti vivâ hâc fide concursûs Dei animati, experti insuper impulsum Spiritûs Sancti, quo certificabantur de voluntate ipsius, ambulârunt super aquas velut super terram? Alij sese obtulerunt sed conjiciendum se pro veritatis defensione in magnum ignem, sicut seraphicus meus Pater Franciscus. Alii imperârunt mortuis, ut è suis egrederentur sepulchris, ad confundendum mendacium, sicut Sanctus Stanislaus. Et quot alii aggressi sunt & aggrediuntur adhuc quotidie, vitæ tam austeræ exercitia, quæ longè ipsorum exsuperant vires; sicut Sanctus Simeon stylita, qui quadraginta annos Stans in Columnâ transegit, cunctis expositus tempestatibus Cœli: Sicut Magdalena, quæ triginta con-

ſumpſit annos in ſpelunca, absque alio alimento, niſi illo, quod miniſtrabant lachrymæ, quæ erant panis illius die ac nocte, Et patratis tot mirandis actionibus, haud difficile erat magnis hisce animabus ſe in profundiſſimâ conſervare humilitate, ex eo, quod cuncta attribuerint concurſui Dei, qui, cum dederit ipſis eſſe, talem quoque, qualem volebat, tribuebat ipſis operationem: hinc in omni eo, quod ſuum eſſe poterat, nil aſpiciebant, niſi defectus, ſi qui intercedebant.

Utilitas ex eo, quod nobis firmiter perſualum habeamus concurſum Dei.

Antiquorum quidam dicebat: Magna pars peccatorum tollitur, ſi peccaturis teſtis aſſiſtas. Sed certum eſt, animam fieri quaſi impeccabilem, ſi profundè hanc animo veritatem inſculptam circumferat, quod Deus non ſolùm ſit præſens, ſed quod ipſa nullum faciat opus, quod ſecum non faciat Deus. Certum eſt, ipſam fore invincibilem in omnibus difficultatibus, quæ in virtutis viâ occurre poſſunt; dicet namque intra ſe: ſi infirma ſum, is qui me adjuvat, eſt omnipotens, ut vires mihi præbeat, quibus indiguero. Certum eſt, ipſam conſolatam nunquam non victuram, ſemperque ſancto accenſam zelo, qui ad volandum alas illi addet in via Dei; quantum enim gaudium, certum aliquem eſſe: Ego ſemper ambulo cum Deo; non ſolùm videt me, quid faciam, & quid patiar inſervitio ſuo, ſed & ſuas ipſe partes agit, manu me tenet, quidquid facio, & ipſe facit; Et poſtquam compleverit in me omnes voluntates ſanctas ſuas dubitare non poſſum, quin æternaliter me ſit coronaturus. O quam ingentem Divini annis ignem accenderet in corde, ſola & unica amabilis hujus veritatis recordatio!

Seneca.

Creatio, conſervatio & concurſus ſunt in ordine naturæ.

Forſitan dices, omnia hucusque á nobis in hâc conſultatione dicta ad magnum producendum effectum apta non eſſe: Eo quod Creatio, quæ nobis dat eſſe, conſervatio, quæ abs intermiſſione id nobis dare continuat, concurſus ad omnia opera noſtra, res ſint, quæ non tranſcendant ordinem naturæ, & probè conſtet omnes res naturales multò inferiores eſſe perfectione animæ, quæ tota ſupernaturalis eſt. Si quæſtio foret de gratiâ, ſi loquereris de magno illo amore, quem demonſtravit nobis Chriſtus Jeſus, moriens pro nobis in cruce; Si conſiderandum mihi proponeres amorem illum plusquam naturalem, quo proprium ſuum Corpus manducandum nobis porrigere voluit in ſanctiſſimâ Euchariſtiâ; fateor, me efficacia hic inventurum motiva, ad in-

flammandum me divino amore; sed respectu horum parvi æstimo omnia naturæ dona ac munera.

Dona naturæ sunt tam necessaria, quàm gratia.

Quid inquis? quo tam magni non facias omnia naturæ dona, fateor & ego, illa gratiæ longè majora ac excellentiora esse; sed quid hæc tibi proderint, nisi prius acceperis illa naturæ? Nonne hæc sunt basis & primum fundamentum, cui Deus adjunxit & accumulavit omnia reliqua sua beneficia? Interroga infinitas creaturas possibiles, quæ remanserunt in nihilo, nec beneficio creationis unquam exibunt inde, quid prosit illis, quod detur gratia, quod habeatur Redemptor, quod inveniantur Sacramenta, quod extet paradisus; Et quid prodessent tibi hæc omnia, si non accepisses â Deo esse hoc naturale, quod tam parvi æstimas? probè novi, nihil profuturum mihi fuisse, esse creatum, nisi etiam fuissem redemptus; sed probè quoque novi, minus adhuc profuturum mihi fuisse Redemptorem, & Redemptionem tam copiosam, nisi fuissem creatus. Probè novi, omnia me debere Redemptori meo, &, si mille mihi corda essent, me illum, sicut debeo, non amaturum; sed probè quoque novi, omnia me debere Creatori meo, &, si totum me sacrificarem pro ipso, & totus amoris sui flammis conflagrarem, me quantum debeo, nondum reddidisse.

Duplex obligatio amandi Deum, velut Creatorem & velut Redemptorem.

Quid faciam ergo, ut meis me exsolvam debitis? debeo totum cor meum Deo Creatori meo; debeo quoque totum cor meum Deo Redemptori meo: Cui è duobus donabo illud? Cui è duobus denegare possum id, quod debeo ambobus? Ah! Si duo essent Dij quorum me unus creâsset, & alter redemisset, in auspicatâ me obrutum viderem impossibilitate satisfaciendi ambobus. Sed magna hæc mihi felicitas, quod unicus & idem sit Deus, qui est Creator ac Redemptor meus. Sic omnis in hoc mea sistit & stringitur obligatio, ut amem ipsum solum, ipsique tradam ac donem totum cor meum. Nonne ingratissimus forem, si vel minimam hujus partem denegarem ipsi? An unquam dicatur, me non amare ex toto corde meo, quod quatuor digitorum latitudinem non excedit, Deum infinito modo bonum, qui me amat ex totâ latitudine cordis sui, quæ immensa est? Non, mi Deus: *In toto Corde meo exquisivi te*, Totum tuum est Cor, quod dedisti mihi; reddo id tibi, ut illud possideas totum integrum, irrevocabiliter & in perpetuum. Ah si scirem, unicum duntaxat in illo toto esse atomum, qui tuus non

non esset, eruerem illud ex pectore meo: unico namque verbo, non novi, nec volo illud, nisi totum sit tuum.

Recogitemus & sæpius revolvamus mente veritates in hâc consultatione nobis expositas: difficile erit aspicere hic tantas divinæ bonitatis erga nos, munificè & magnificè effusas divitias; quin vehementissimos experturi simus stimulos nos unicè Deo devovendi, ipsi fideliter serviendi, ipsum ex toto corde nostro amandi. Amen.

CONSULTATIO XVI.

De Providentia DEI.

Quatuor personarum genera in d genus consideratione providentiæ Dei.

LUbens universum invitarem mundum ad hanc consultationem; sed præcipuè quatuor hominum genera, quibus omninò necessaria foret ad stabilendam in mentibus ipsorum pacem, bonumq; ordinem. Primi sunt, qui vivunt semper in timore, quasi obsessi toto adversitatum exercitu, quibus obrui debeant, dum minus de ipsis cogitant; sicque imaginatione malorum, quæ non tolerant, sed quæ tolerare possent, dum cruciantur, nullâ fruuntur pace, nec aliquâ vitæ hujus dulcedine. Secundi sunt, qui prorsus ex adverso millenas spes vanas alunt, hisque inaniter se pascunt, qui magna animo meditantur, qui sibi ipsis cuncta ad votum successura promittunt, quasi omnia à suâ dependerent dexteritate, nullàque supra se foret potestas, quæ sua, quæ moliuntur, consilia posset demoliri. Tertii sunt Critici, qui ubivis inveniunt, quod carpant, omniaque, quæ in mundi Oeconomiâ non juxta suum vel eveniunt, vel diriguntur genium, notâ censoriâ perstringunt, quasi cuncta juxta suam moderanda & gubernanda forent Aristarchicam sententiam. Et quarti sunt animi illi elati, melius dicerem, stolidi, qui sibi imaginantur nescio quod fatum, quo omnia in hoc mundo ejusmodi regantur & gubernentur necessitate, ut aliter evenire non possint; cùm sibi persuadere non valeant, inveniri sapientiam quandam infinitam, quæ cuncta regat in mundo, eò quòd in capite suo habeant nullam, quâ regant se ipsos.

Viva fides providentiæ divinæ est remedium errorum nostrorum.

Omnes hi non sunt in errore, nisi ex eo, quod ignorent veritatem providentiæ Dei. Si hujus pulchri-

pulchritudinem in hâc consultatione, ubi clarè videbitur, intueri possent, efficacissimum omnes malis suis invenirent remedium. Illi, quos excogitat inanis timor aspectu tot phanthasmatum, quæ sibi fabricantur, ad incutientum sibi ipsis terrorem, videbunt, se esse in securitate sub directione paternæ hujus super se vigilantis providentiæ. Illi, qui se tot vanis ac manibus pascunt promissis & exspectationibus, perspicient, quod incassum sibi ipsis abblandiantur; quodque, nisi Dominus codificaverit domum, in vanum laborent, qui ædificant eam. Illi, qui Aristarchos agunt, & gubernationem magnæ hujus reipublicæ totius mundi, dente mordaci carpere non abhorrent, fateri cogentur, prudentiam suam non esse, nisi stultitiam, & sapientiam quandam infinito modo suâ magis illuminatam, ad ejus sedere clavum, hancq; ab illâ gubernari. Et illi denique, qui cuncta attribuunt fato, vel fatali cuidam necessitati luculenter observabunt, aliam non dari necessitatem, nisi decreta æterna Dei, quæ liberrima sunt, nec destinationem aliam, nisi ipsius providentiam, quæ cuncta cum infinitâ moderatur sapientiâ.

Sed ut luci exponamus manifestam hanc de Dei providentiâ veritatem, quæ non solùm maximæ est consolationis inter omnes, quas Christiana complectitur Religio, sed & ponderis maximi, cùm assecuret animas in viâ salutis suæ, illas quóque conducat & evehat ad altissimam, quam in hâc vitâ conscendere possit, perfectionem: imprimis exponendum est, quid sit hæc providentia in quo consistat, quàmque firma fide nobis sit credenda; Et exin desuper discurremus cum quatuor istis hominum generibus, quorum jam fecimus mentionem; videbimúsque an resistere poterint evidentiæ & firmitati rationum, quibus persuasissimi deberent esse circa veritatem de providentiâ Dei, & sub ejus regimine suavissimâ frui quiete.

ARGUMENTUM.

1. *Quàm necessarium sit, esse providentiam Dei.*
2. *In quo consistat.*
3. *Quanti sit momenti illam firmiter credere.*

ARTICULUS I.

Omnipotentia & providentia sunt inseparabiles.

TAm ingens est inter omnipotentiam & providentiam Dei connexio, ut una sine alterâ perfectè cognosci ac intelligi non possit.

possit. Omnipotentia apparet in rerum omnium creatione, & providentia mirificè resplendet in earundem regimine; ita ut, sicut nihil productum est sine omnipotentiâ, ita nihil regatur sine providentiâ. Nonne fateris impossibile esse, quod aliqua Creatura acceperit esse in Creatione, si omnipotentia Dei id ipsi non dederit? Nam quia à nihilo ad esse, est distantia infinita, hinc facere ex nihilo aliquid, est opus, non conveniens, nisi omnipotenti brachio Dei. An unicam ex omnibus Creaturis monstrare mihi posses, licet omnium esset minima, licet duntaxat esset minim⁹ aëris atomus; quæ esse suum non receperit ab omnipotentiâ Dei? An esse suum haberet à seipsâ? vel an alius, quàm Deus ipsam creâsset? hoc dici non potest, & hinc asserendum, omnipotentiam Dei produxisse omnes indifferenter tam maximas, quàm minimas.

Nihil fieri potest absque concursu Dei.

Nonne fateberis etiam, impossibile esse, quod Creatura aliqua suum conservet esse, vel aliquod perficiat opus, velut esse sui fructum, absque actuali concursu Dei? Nonne is semper est præsens? Nonne is velut causa prima influxum suum tribuit omnibus causis secundis, sine quo nihil agerent? An monstrare mihi posses unicam solam actionem alicujus Creaturæ, quando etiam alia non esset, nisi minimus motus guttulæ aquæ decidentis è Cœlo, de quâ dicere posses: hæc actio est facta independenter à concursu Dei? Hoc est impossibile; nam eâdem ratione, quâ dat esse omnibus Creaturis tam minimis indifferenter, dat etiam & tribuit illis concursum suum pro omnibus operibus indiscriminatim, tam pro minimis, quàm etiam pro maximis.

In quo consistat providentia Dei.

Jam interrogo: Omnipotens hic Creator, qui producit, & qui conservat omnia entia, omnes res creatas; prima hæc causa, quæ concurrit ad omnes illarum actiones, & ad omnes ipsarum motus; quantumvis minimos; nonne est intelligentia quædam, quæ probè sciat, quid faciat? Nonne est magna quædam ratio, quæ dirigat sapientissimè omnia? Nonne est suprema quædam potentia, quæ postquam omnia produxit, & omnia disposuit pro suo arbitrio, illa quoque ad certum dirigit scopum juxta regulam Consiliorum suorum? Et ecce tibi id, quod nos appellamus providentiam Dei: providentia est ratio ordinandorum ad finem. Itane nec unica Creaturarum vel esse vel conservari posset absque omnipotentiâ, nec unica vel minimam actionem perficere possit absque actuali concursu Dei;

ſu Dei; & dirigere ſe poſſent ad finem ſuum, abs eo, quod ab ipſius dependeant providentiâ? quis non videt, hoc nec dici nec cogitari poſſe, ſed neceſſariò confitendum eſſe, omnipotentiam & providentiam DEI, æquali modo ſe ubivis extendere, defectu omni & diſcrimine remoto? vel non aſſerendus eſt Deus, vel neceſſariò aſſerenda eſt illius providentia.

Tres perfectiones Dei reſplendent in ipſius providentia.

Sed in quo providentia hæc conſiſtit? præcipuè tres ſunt adorandæ perfectiones, quæ conſtituant totam hujus rei Oeconomiam: Sapientia, Bonitas, Juſtitia. Sapientia, quæ cognoſcit omnia, Bonitas, quæ ſuppeditat omnia; Juſtitia, quæ dirigit omnia. Cùm ergò tota providentiæ divinæ directio plena ſit ſapientiâ, bonitate, & juſtitiâ; quomodo poſſibile ſit, ut anima ſuper ipſam ſuos figens oculos, ipſam cognoſcens, ipſam firmiſſimè credens, non experiatur Spiritum ſuum conſolatum, mentem ſuam animatam, fiduciam ſuam roboratam, & præcipuè cor ſuum exſtimulatum, ad amandum ipſam ex totis viribus ſuis, velut fœcundiſſimam ſcaturiginem, unde bona cuncta, quæ deſiderare poſſit, debeat exſpectare? Nihilominus difficulter vel diſcerni vel dici poteſt, quænam è tribus his perfectionibus magis reſplendeat in providentiâ Dei.

Sapientia Dei reſplendet in illâ.

Si intuear ſapientiam, eſt hæc admirabilis, ſive penes ſuam latitudinem, ſive penes ſuam exactitudinem, ſive penes conſtantiam aſpectuum ſuorum. Ipſa admirabilis eſt in latitudine ſuâ, eò quod univerſim cognoſcat omnes res creatas ab altisſimo Cœli Seraphino, usque ad ultimum aeris atomum: ipſa enucleatè novit, quot ſint Angeli in Cœlo, quot cogitationes in eorum intellectu, quot affectus in ipſorum voluntate; quot homines in toto terrarum orbe per omnem ſæculorũ decurſum, quot cogitationes in ipſorum mente; quot actiones diverſæ, quot verba, quot herbarum ramuſculi ſuper terram, quot folia in cunctis nemoribus, quot arenæ granula in omnibus æquoribus, quot piſces in totâ Elementi hujus latitudine, quotque diverſos & in ordinatos motus hi fecerint, & faciant etiamnum absque intermiſſione, quot aquarum guttæ deciderint ex axe, quot atomi in univerſo aëre, & quot circuitus ac revolutiones quilibet illorum fecerit à mundi creatione. Si particulatim deſcendendum foret ad omnes diverſarum creaturarum ſpecies, procederetur in infinitum, & confunderet animum id conſiderantem.

Et

Prodigia sapientiæ, quæ apparet in providentia.

Et divina Sapientia cognoſcit omnia hæc tam diſtinctè, ac ſi unica tantùm res foret, abs eo, quod hæc ipſum occupent, aut unico duntaxat momento distrahant à contemplatione divinarum excellentiarum ſuarum, aut fruitione æternæ quietis ſuæ. Et poſito, quod centies adhuc millenos alios creâſſet mundos, illosque omnes ſicut hunc regeret, non tamen plus iis occuparetur, ac ſi extra ſe nil prorſus agendum haberet. Hoc videtur nobis incomprehenſibile, eoquòd nos parvi homunciones cum intellectu hoc tam vaſto & amplo, quem dedit nobis, occupati ſumus nihilo. Nos defixâ mente cogitare eodem tempore non poſſemus de rebus duabus; ratio eſt, quia requiruntur apud nos tot parvi actus diverſi, quot ſunt res frivolæ ac minutiæ diverſæ, quibus nos occupamus: unde oritur, ut, dum finitur illorum actuum unus, ad incipiendum alterum, obliviſcamur rei unius ad cogitandum de alterâ. Sed Deus videt omnia unico ac ſimpliciſſimo actu, eò quod ipſe ſit intellectus infinito modo magnus, & infinito modo illuminatus: *Attingens à Fine uſque in Finem fortiter.* Et divinus Areopagita explicat hæc verba, ut nobis declaret infinitam amplitudinem hujus actûs intelligentiæ divinæ omnia tam diſtinctè comprehendentis, hæc alia verba, quæ admirabilia ſunt, nobis ſcripto reliquit: *Quia Cauſas omnium in ſe æquabiliter anticipatas habet*; quia videt omnia æqualiter in ſeipſo. Hic non eſt, niſi idem actus, per quem contemplans ab æterno ſeipſum, producit verbum ſuum, & diſtinctè videt in ipſo omnes Creaturas; unde fit, quod aſpectus hic ipſum non avertat, nec diſtrahat à contemplatione ſuâ divinâ. Adjunge centies millenos alios mundos, nihil adjicis ipſius cognitioni; tolle hæc omnia nihil imminuiſti ex ipſius cognitione, quia hæc omnia ſunt nihil reſpectu cognitionis infinitæ, quam habet in verbo ſuo. O Adorande intellectus, o intelligentia infinita, quàm es incomprehenſibilis! Aſpiciamus parvulum noſtrum intellectum, qui occupatur & implicatur re minimâ, reſpectu illius, quem centeni mundorum milliones non occuparent. Nonne cauſam nos humiliandi habebimus, ſicut & agnoſcendi, nos in comparatione aliud non eſſe, niſi parva & exilia, & vilia nihila. Ecce ſapientiam Dei admirabilem in ſuâ latitudine.

De divin. nomin. c. 7.

Providentia Dei cognoſcit omnia ſigillatim.

Sed vide, an minor ſit in ſuâ exactitudine; ſiquidem non ſolùm cognoſcit univerſim & ſpeciatim omnes Creaturas, ſed cogno-

cognoſcit particulatim omnes cujuslibet & uniuscujusque circumſtantias, ac ſi non alia, quàm ipſa ſola foret in mundo, omnia illarum accidentia, omnes illarum modos, omnes illarum contingentias, non ſolùm omnia hæc, quæ ipſis eveniunt in ſtatu, in quo modò ſunt, ſed & ea, quæ contingere ipſis poterant in omni alio ſtatu, quem poterant amplecti. O Deus! quantum hoc prodigium, ſi comprehendi poſſet. Omnes Angeli in Cœlo, & omnes homines in terrâ, ſi ſimul unirentur, ad conſtituendum nonniſi unicum intellectum, an cognoſcere poſſent omnes diverſas diſpoſitiones, in quibus collocavit Deus infinitam hanc multitudinem creaturarum, quæ univerſum hunc formant ac conſtituunt mundum? hoc foret impoſſibile. Et quantò minus cognoſcere poſſent omnes diverſas contingentias uniuscujusque in circumſtantiis & diſpoſitionibus ſuis poſſibilibus? Nam quis non videt, id omnem Creaturæ tranſcendere captum? Conſidera, nos non habere niſi viginti quatuor litteras in toto Alphabeto, & diverſæ harum diſpoſitiones ſufficiunt, ad componenda ingentia illa volumina, quæ noſtras adimplent Bibliothecas. Quò ſe extenderent ergò connexiones vel diverſæ ſituationes, in quibus collocare poſſet Deus tot millenos milliones Creaturarum, quæ ſunt in mundo? Et Deus diſtinctiſſimè cognoſcit omnia hæc, ac ſi non eſſent, niſi una eademque res ſimpliciſſima. Ratio eſt, quod impoſſibile ſit, aliquam rem cognoſcibilem effugere cognitionem, quæ ſit infinita. Ecce tibi exactitudinem Sapientiæ divinæ omninò incomprehenſibilem.

Cognoſcit omnia per unicum ſolum actum.

Quod concernit conſtantiam aſpectuum ejus, cognitio ipſius ſemper eſt actualis, ſemper eadem, & ſemper invariabilis, ab inſtanti æternitatis ſuæ. Non poteſt dici, quod cognoverit omnes Creaturas, quia nihil præteritum eſt in ipſius cognitione; Non poteſt dici, quod cogniturus ſit illas, quia nihil futurum eſt in ipſius cognitione: ſed dicendum eſt, quod illas cognoſcat cognitione actuali, actu uno ſimpliciſſimo, aſpectu ſemper tam fixo, tam conſtanti, ut oculos ſuos nunquam avertat ab illis, nec unico momento. Et hoc facilè intelligitur, cùm verum ſit, quod cognoſcat illas per eundem actū divini ſui intellectus, quo contemplatur ſeipſum, & ſuum producit verbum in æternitate, qui eſt actus tam neceſſarius, ut nunquam nec unico inſtanti poſſit interrumpi. Tam admirabilis eſt divina ipſius Sapientia in ſua latitudine, tam admirabilis

lis in ſuâ exactitudine, tam admirabilis in conſtantia ſuorum aſpectuum: Et hæc prima perfectio Dei eſt velut fax accenſa, illuminans omnem providentiæ ſuæ directionem.

Bonitas Providentiæ Dei.

Huic adjungitur ipſius bonitas, quæ proſpicit omnibus, quæ videt neceſſaria eſſe vel congrua creaturis ſuis. Ad illam omnes Creaturæ ſuos convertunt oculos, uti dicit Scriptura, & ſperant in illâ: Et ipſa dat omnibus alimenta & eſcam in tempore opportuno, & implet omne animal benedictione, dum aperit manum ſuam. Ipſa eſt, quæ ſingulis annis ex inexhauſtâ omnipotentiæ ſuæ annonâ extrahit ea omnia, quæ neceſſaria ſunt ad nutriendas omnes plantas, omnia animalia, omnes homines, univerſim omnia, quæ vitam habent in magno hoc mundo, abs eo, quod vel minimo culici in aëre deeſſe patiatur, quod ipſi eſt neceſſarium. Ipſa eſt, quæ omnia noſtra arva quotannis tam copioſâ locupletat cerere; noſtra vineta, tam liberali & munificâ ditat generoſi lyæi exuberantiâ, abs eo, quod ad illam continendam vel doliis indigeat, aut cellis vinariis; ipſa eſt, quæ arbores noſtras dum onerat, adornat fructibus ſuaviſſimis, quos ipſamet exquiſitiſſimo condit ſapore velut munera inæſtimabilia; quæ nobis elargiri non deſinit; Ipſa denique eſt, quæ omnibus ſuis creaturis juxta locorum ac temporum exigentiam ac naturæ diverſitatem, omnem neceſſariam ſuppeditat proviſionem, velut Sapientiſſima Materfamilias, vel provida Oeconoma ad hoc mercede conducta, abs eo, quod neceſſe duntaxat habeant hanc ab ipsâ efflagitare.

Facit omnia per ſemetipſum.

Quod autem admiratione dignum eſt, Deus facit hæc omnia immediatè per ſeipſum, abs eo, quod aliis det deſuper mandatum omnium rerum neceſſariarum faciendi diſtributionem inter innumeros magni hujus naturæ palatii inquilinos. Quot videmus Miniſtros & præcipuos, & ſubordinatos, & inferiores in domibus Magnatum, quorum quilibet ſpeciali ſuo fungitur munere? Et omni adhibita ſolicitudine, videntur tamen ſæpius deficere in multis. Quanta igitur eſt ſapientia, quanta bonitas, quàm admiranda prudentia amicabilis providentiæ, magni hujus Patris Familias, qui curam ſuſcipere ipſemet dignatur tam vermiculorum, qui reptant ſuper ſolum, quàm Monarcharum, qui ſedent ſuper ſolium: non quod omnes res creatas eâdem tractet ratione, cùm omnes ejuſdem non ſint capaces; ſed quod omnia faciat convenienter, id eſt, quod curas ſuas

impendat, & favores suos dispertiatur, juxta regulas justitiæ distributivæ, quæ vult, ut unicuique detur, quod ipsi est necessarium, juxta naturam, capacitatem & necessitatem suam.

Providentia justè moderatur omnia.

Et hæc est magna illa justitia, ceu tertia perfectio, absolvens & ad colophonem deducens pulcherrimam hanc Oeconomiam providentiæ Dei. Omne, quod facit suprema hæc intelligentia in gubernatione mundi, non potest esse, nisi infinito modo justum, quia Deus est justitia ipsa. Si quæras, ubi est lex, quæ ipsum obliget ad hanc justitiam, ipsumque determinet ad faciendum, quomodò facit, & non aliter, respondebo tibi, quod ipsemet sit sua propria lex, cùm & ipse sit sua propria justitia. Ipse scit & vult omne, quod justum est; ipse est fidelis, & non potest denegare sibi ipsi, quod est essentialiter: *Ipse fidelis permanet, seipsum negare non potest.* Non ita verum est dicere, quod omne, quod sol producit, esse non possit nisi lumen, eoquod hujus ipse purissimus fons sit, nullâ prorsus commixtus caligine; sicut verum est dicere, quod omne, quod Deus facit, esse non possit nisi justitia, eoquod purissima sit ipse justitia, nullam omninò admittens injustitiam: Et hoc solum omninò sufficeret ad inhibendas omnes querelas, quas facere possemus, dum videre nos credimus inordinationem ac errorem in regimine magnæ hujus providentiæ, cui cura de omnibus est, rebus etiam minimis ac vilissimis; videaturque aliquando ipsa nobis omnia negligere, & cuncta susque deque verti. Tace, obmutesce prudentia carnis; submitte & in captivitatem te redige paupercula ratio humana; nihil comprehendes è Consiliis magnæ hujus & infinitæ rationis omnia gubernantis. Quando credis, omnia esse in perturbatione maximâ, tunc inprimis sunt optimè ordinata: impossibile namque est, quin æquissimum sit id, quod ab ipsâ fit, cùm Deus id faciat. Adora humiliter, quod capere non potes.

2. Tim. 2.

Quam admirandam justitiam providentia servet in omnibus.

Interim nonne observas, quantâ cum justitia, admirabilis hæc providentia cuncta moderetur & regat entia? Æquum est, ut creaturæ rationis expertes, cùm abripiantur legibus necessitatis cujusdam, quam evitare non possunt, gubernentur per rationem quandam, quæ suppleat ipsarum defectum, illasq; dirigat ad finem suum, quam rationem videmus esse sapientissimam Dei providentiam, quæ illas tam accuratè & exactè moderatur, ut nunquam in aliquo deficiant, sed perficiant res adeò stupendas, ut indies admiremur solertias

tias ac industrias minimorum animalium, quæ longè nostrum superant & excedunt captum. Æquum pariter est, ut homo, dum fruitur inæstimabili prærogativâ libertatis suæ, ad nihil omninò necessitetur: ille semetipsum determinat, sicut ipsi placuerit; ipse facere potest, bonum vel malum; & sapientissima providentia ipsi subministrat media exercendi unum & evitandi alterum. Sed quia ipse frequentius sequitur falsa rationis humanæ lumina, & malas propriæ voluntatis inclinationes, quàm lumina Cœli & regulam voluntatis Dei. Hinc providentia Creatoris, ipsum velut agens liberum dirigens, permittit, ut sæpius in maxima corruat peccata. Et hoc ipsum justum & æquum est.

Æquum deniqe est, ut omnibus entibus naturalibus, cùm creata sint ob fines naturales, providentia suppeditet media naturalia ad illos pertingendi: æquum etiam est, ut, cùm homo creatus sit ad ipsius imaginem, ob finem supernaturalem, providentia ipsi subministret media supernaturalia, eundem assequendi, quæ etiam illis non denegat. Deus amat universim omnia opera manuum suarum, quia bona sunt; sed hominem abs comparatione magis amat, quàm cœtera omnia opera sua, eoquod velit ipsum esse optimum, ipsumque consultò creaverit, ut boni infiniti faceret ipsum possessorem: hinc & præcipuâ providentiæ suæ curâ prosequitur eundem. Si dat esse omnibus aliis Creaturis, hoc non est propter ipsas, sed propter hominem; si illas conservat, si illas regit, si cum illis operatur, hoc non est ipsarum bono, sed pro bono & obsequio hominis. Nec sufficit, quod omnes Creaturas corporales ipsius deputet servitio, sed & Angelis suis mandat, ut curam ipsius suscipiant, nondū id satis suo satiando amori, quo fertur in ipsum; semetipsum is sacrificat, semetipsum in personâ vult impendere, vult laborare, vult pati, vult mori pro salute hujus hominis, usque adeò ipsum amat. Ipsemet nobis dicit, quod descriptos nos circumferat in manibus suis, quod affectuosè nos semper foveat in sinu suo, velut amantissima nutrix mater suum portat filium. *Ego quasi Nutritius Ephraim portabam eos in sinu meo.* (Osea 11.) O amabilissima Creatoris mei providentia, an dubitare possim de curâ tuâ, cùm certus sim de tanto amore tuo, quo me prosequeris? An insensibilis esse potero tantæ bonitati tuæ? An adeò usque esse ingratus, ut non amem te, nec directioni tuæ magnâ cum cordis & animi simplicitate totum consignem ac tradam me?

ARGUMENTUM.

1. *Animæ, quæ firmiter credit providentiam Dei, nihil est timendum.*
2. *Beata esse potest in mediis adversitatibus vitæ præsentis.*
3. *Bonum Remedium semper vivendi in pace & quiete.*

Articulus II.

Anima timida confidere debet providentiæ Dei.

QUid dicitis ad hoc animæ timidæ & inquietæ? quæ nunquam vos creditis positas in tuto, sed millenis semper expositas adversitatibus superventuris, quasi creata omnia in vestram conjurassent ruinam, & omne vos destitueret & consilium & auxilium & præsidium & subsidium. Quid timetis? An ideò, quia non est Deus pro vobis? quis est igitur, qui dedit vobis hoc esse, quod habetis? hæc anima, quæ suis vos terroribus ita affligit, nonne prodiit è regione cordis ipsius, quod non est, nisi tota bonitas? An ideò, quia putatis, quod nullâ vestri tangatur reminiscentia? quis est ergò, qui vos conservat, qui ad omnes vestras concurrit actiones & opera? An ideò, quia persuasum habetis, quod ignoret ea, quæ vobis eveniunt aut evenire possunt? ubi esset ergò sapientia ipsius infinita, & quomodò esset, si quidpiam posset ignorare? An ideò forrassis, quia timetis, ne satis vos amet, ut velut charos suos filios custodire vos velit à malis omnibus, quæ nocere vobis poterunt? Ubi esset ergò infinita ipsius bonitas, quæ tibi benè facere nunquam cessat, & maxima in æternitate tibi præparat bona? An tandem ideò, quia nescitis, quod infinito modo sit bonus, & infinito modo sit justus in gubernatione suâ, quod nunquam, quamvis omnipotens sit, facere possit, quod non sit optimum?

Omnia hæc scio; sed ipse non indies patrat miracula ad impediendum cursum ordinarium ac naturalem rerum humanarum, quæ millenis obruere me possunt adversitatibus: ipse non semper continet in frœno perversas hominum voluntates, quæ mala mihi fabricari & volunt & nôrunt. Video funestos eventus me sæpius incessere, & incessanter incessere posse. Fateor: Est verum, quod fecerit te arbitrum tui ipsius, sed arbitrum non fecit te eventuum rerum humanarum, quas sapientissimi quique prævidere non nôrunt, nec evitare; sed nec ipse viâ ordinariâ impedit, ne eveniant. Verum est etiam, quod dederit tibi libertatem tuam, sed dominium

nium tibi non tradidit libertatis aliorum, qui malis te afficere possunt; sed nec ipse obstat, ne afficiant: rem unicam tuæ reliquit potestati, quæ inæstimabilis est, si illius cognosceres valorem: Et est, quod benè uti valeas omnibus vitæ præsentis accidentibus, adeóque fortunatè vivere in medio adversitatum, quas infortunium mundus appellat.

Magna pax animæ ex viva fide providentiæ.

Incassum ab omni casu adverso te custodire attentabis; impossibile enim est evitare omnes vitæ hujus molestias, quæ tuo non subsunt imperio: In vanum his tuam interturbas quietem, imaginando tibi, quod adventuræ sint; nam hoc ad aliud non prodest, nisi ut ipse tibi fias carnifex, teque affligas, antequam te affligant alii. An contentus ac beatus vivere desideras? intende fidei oculos, illósque firmiter fige in providentiam Patris tui Cœlestis, & memento id, quod respectu tui est accidens, qui illud nec prævidisti, nec voluisti, accidens non esse respectu infinitæ ipsius sapientiæ, quæ nostræ invigilat curæ ac directioni. Ipse ab æterno jam vidit omnia, quæ tibi evenerunt, omnia, quæ evenient adhuc, abs eo, quod vel minimum ex iis, quæ tibi accidunt, ipsius effugiat cognitionem. Non solùm autem scivit, sed etiam voluit hæc ita esse, sive voluntate sic ordinante, sive duntaxat sic permittente: ipse amat te infinito modo magis, quàm ames teipsum, ipse meliùs teipso novit, quo indigeas; divina ejus adimplebitur voluntas, quidquid contigerit: Omnes simul Creaturæ ipsius non obstabunt consiliis; nec quidquam evenire tibi poterit, quod contraveniat beneplacito Dei. Juxta nostram Philosophiam huic semper inhærendum est: Deus est supremus noster Dominus, qui cuncta gubernat providentiâ infinito modo sapiente, infinito modo bonâ, infinito modo justâ, & omne, quod facit, est benè factum: æquum est, ut Creatura ipsius submittat seipsi; néque invenit unquam, vel quietem vel pacem, qui restitit illi.

Omnia quæ nobis providentia Dei immittit, bona sunt.

Benè stabilias firmam hanc fidem in animâ tuâ, & indubitato intuere oculo adorandam hanc Dei providentiam, & hæc recipiet illa, quæ vocare solemus casus vel infortunia, non velut inopinatos eventus, sed velut prævisas dispositiones ac ordinationes, ab infinitâ quâdam sapientiâ ita volente profectas, quas è paternâ ipsius voluntate suscipit gratantèr, sicut hæc illas dat & largitur permanenter. Videbis animam tranquillam & contentam in mediis quibusque desolationibus amarissimis,

rissimis, quæ in desperationem agerent alium, qui nonnisi humano aspectu intueretur illas: noverit namque ipsa, melius cuncta succedere non posse, nisi juxta arbitrium ac placitum providentiæ Dei, cujus directioni probè novit non resistendum, sed acquiescendũ esse, neq; unquam se melius fore contentam nisi contentetur eo, quo contentatur ipse Deus. In hâc ergò firmâ fide & fideli hâc submissione suam invenit beatitudinem; & vera est parœmia dicens: *Qui contentatur, beatificatur.*

Vera pax animæ non consistit in eo, ut nihil patiatur.

Benè novi obstaculo id non futurum, quin sensus tolerando malum affligantur, conqueratur natura, & forsitan ipsa ratio humana reluctetur, seque opponat; sed omnibus his frustra reluctantibus, anima, quæ humiliter se submiserit ordinationi divinæ providentiæ, contenta manebit ac beata. Ratio est, quod perfecta beatitudo animæ Christianæ non consistat in eo, quod suo vivat commodo, nihilque patiatur juxta dictamen carnis & sanguinis; sed in eo, quod perfectâ fruatur quiete in centro suo, quod est voluntas Dei. Nonne hæc perfecta sit beatitudo, quand cuncta animæ adimpleta fuerint desideria? Nonne contenta sit, quando non agitatur ad inquirendum aliud, quam quod jam possidet? Ipsa tantum observat decorem in dispositione divinæ providentiæ, ut hìc suum inveniat paradisum, omnesque suas delicias: Cùm id delectet te Deus, idipsum delectat & me: nec aliam ipsa unquam exoptat delectationem. Dum se obrutam videt paupertate, non desiderat divitias; dum afflictam se cernit infirmitate, non expetit sanitatem; dum persecutione & contemptu se lacessitam intuetur, non concupiscit nec applausus nec honores: innititur enim infallibili huic veritati: nihil contingere mihi potest nisi ex dispositione providentiæ Patris mei cœlestis; ipse novit, quid opus sit mihi; is plura mihi vult bona, quàm velim mihi ipsi: impossibile est, melius mihi esse, quàm in statu, quò placuerit ipsi me collocare.

Relinquere se providentiæ Dei conservat animam semper consolatam.

Interroga illam, quid desideret, dicet tibi: Nihil, nisi quod placuerit Deo. Sed si libertas tibi foret in alio te statu collocandi? Nollem collocari in alio, nisi quem destinâsset mihi Deus, quem etiam præferrem cuicunque alteri, quantumvis mihi amaro, eò quod sciam hoc contentari Deum, unde & ego contentor, hicque vivo pacificè! Ecce igitur tibi animam in omnibus contentam, cùm omnia ipsius vota sint adimpleta, & consequenter beatissimam. Dices,

ces, quietem hujus animæ fore quandoque ſatis amaram, quando ſeſe aggravatam videbit cruce. Fateor equidem, idipſum tamen erit pro ipſa quies, cùm laboratura non ſit, ut illo ſe liberet ſtatu: eâ ferè ratione ſicut aliquis ægrotus, qui requieſcit in lecto ſuo, & quidem ibi patitur, non tamen enititur inde exire, exſpectans auxilium Dei, & efflagitans ſibi dari patientiam. Et tandem putandum non eſt, hanc quietem animæ, quâ fruitur in perfectâ ſubmiſſione, quam exhibet ordinationi providentiæ Dei ſui, non eſſe, niſi meram amaritudinem: ſiquidem in medio pœnoſiſſimarum afflictionum, quibus ſe circumdatam cernit, ubi primùm vibrat oculos in pulchritudinem infinitam voluntatis divinæ, quæ omnes beatos ſummâ afficit voluptate, experitur & deguſtat in ſeipsâ, certam pacem, certumque dulcorem, qui longè omnes exuperet ſenſus, tantâ tamen exuberet ſuavitate, tamq; ſolido afficiat ipſam ſolatio, ut omnes terrenæ delectationes ſimul in unam coacervatæ, nihil ejusmodi ipſi vel afferre vel conferre valerent: Et juxta proportionem fidei magis vivæ & fiduciæ magis firmæ, & ipſius conſolatio majora capiet incrementa.

Pati ab omnibus, & nemi.

O quàm procul abeſt anima, quæ ſemel altè inſculpſit animo ſuaviſſimam directionem amoroſiſſimæ providentiæ Dei ſuper ſe, ab eo, ut turbetur vel inquietetur ex timore moleſtiſſimorum eventuũ vitæ præſentis! Nam ultra quod benè novit, nihil ſibi evenire poſſe niſi ex ipſius ordinatione, firmiſſimè credit, ſibique perſuadet, malum non eſſe, mala pati; eos, qui mala tolerant, infelices non eſſe, ſed eos, qui his afficiunt; non mandâſſe nobis Deum, ut mala non patiamur, ſed ut illa non inferamus; ipſumque noſtræ libertati non reliquiſſe pati vel non pati mala, ſed vel agere vel non agere illa. Ad ſtabiliendam pacem in animâ noſtrâ, illamq; conſervandam cum proximis opere exercenda nobis eſt illa Sanctorum Patrum parœmia *Quod oporteat mala tolerare ab omnibus, & Nemini illa inferre.* Quàm pulchrum de ſe ſpectaculum præberet anima, quæ huic ſe regulæ conformaret! Ipſius providentia in terris imitaretur illam Patris ſui Cœleſtis, qui ſæpius ſuos tolerare facit mala, non tamen vult hæc inferre ipſos. Quàm admiranda tranquillitas foret in hâc animâ! quia non metuens pati mala, ſed duntaxat inferre illa, non turbaretur malis ſibi ab extra advenientibus, cùm illa veluti bona reciperet, nec à malis proficiſcentibus ab intra, cùm ejuſmodi nun-

nem oſt dere affect pacem.

quam vellet committere. Pone tibi ob oculos horologium pugillare sive solarium; hoc abs eo, quod moveat se loco suo, accuratissimè tamen sequitur motus solis, illosque tuâ tibi annotat umbrâ: talis omninò esset anima, quæ nihil internæ suæ amittens tranquillitatis per omnes adversitatum externarum agitationes, firmiter inhærendo dispositioni providentiæ Dei super se, sequeretur, abs eo, quod se commoveat, motum illum permagnum, qui abs intermissione continuatur in rerum humanarum revolutione, sub regimine ac directione Patris Cœlestis, diceretque apud seipsam: Omnia sunt valde bona, quia Dei mei sic voluit providentia. Hoc unicum, si benè ponderetur, abundè sat erit ad conferendam animabus timidis securitatem & pacem.

ARGUMENTUM.

1. *Omnis hominum prudentia sua non posset in opus deducere Consilia, absq; Dei providentiâ.*

2. *Deus sapius confundit illa, ut magis suam faciat exinde resplendere gloriam.*

ARTICULUS III.

Ambitiosus attribuit omnia propriæ suæ providentiæ.

Venio jam ad vos, qui pro eo, quod timeatis præcedentium more, ex diffidentiâ auxilii præstandi à providentiâ Dei, ex adverso præsumptuosâ pleni èstis confidentiâ in vobismetipsis, quasi non indigeretis illius, solaque vestra sufficeret vobis prudentia humana, ad exoptatum effectum vestra perducendi consilia. Quandoquidem homo videt, se creatum esse à Deo, ditatum glorioso hoc privilegio libertatis suæ, nihil tanto anhelat affectu, quàm independenter ex seipso, prout sibi placuerit, in omnibus agere. Diceres ipsum clam persuadere sibi, magnum Deum Cœli res superiores sibi reservâsse gubernandas, se autem Deum esse hujus mundi, & omnia inferiora gubernanda sibi juxta suam prudentiam vel providentiam, sicut Deus cuncta superiora moderatur juxta suam: putat ipse magnam hanc rotam, quâ dirigitur continua rerum humanarum devolutio, à nullo alio circumagi, quàm à solo genio & ingenio hominum; horum fortiores ac prudentiores dominium obtinere super alios, illos, qui magis ardua moliuntur consilia, majori cum constantiâ hæc prosequuntur; efficaciora adinveniunt remedia, majori utuntur dexteritate illa

illa in opus deducendi; ipsos esse, qui cuncta faciant, prout volunt, & omnia trahant post seipsos; & abs eo, quod alibi inquirant, omnia hæc attribuant soli industriæ humanæ.

Providentia humana nihil potest absque illa Dei.

Miseri terræ vermiculi, quid agere possetis, nisi ab omnipotente suffulti manu, quæ in vestro vos esse conservat, & ad omnia vestra concurrit opera? Et unde luminis acciperetis scintillam, nisi illuminaret vos magnus hic divinæ Sapientiæ sol, omnium infinita scaturigo & fons intelligentiarum? Nos æstimamus acutam, vim ingenii, si quis est, qui hoc polleat super alios; magni pendimus ipsius scientiam, hâc, si alios antecellat, & credimus nihil ipso eminere, nihil esse excellentius; & non videmus, hæc omnia nil esse, nisi parvos luminum atomos, respectu magni hujus solis, res omnes creatas illuminantis. Æstimamus ipsorum prudentiam, quod tractare noverint negotia fortitèr, prudentèr, dexterè, constantèr, quò alii pertingere non possent: Sed omnia hæc, quæ semper non nisi parva sunt, quid sint in comparationem adducta, cum infinitâ hâc providentiæ sapientiâ, quæ creata omnia tantâ gubernat cum dexteritate, ut in nullo unquam deficiat, & tantâ cum quieta, quasi nihil omninò haberet, quod ageret?

Mundus est Cythara.

Nonne ridiculum foret, si Chordæ alicujus Cytharæ sese jactarent, quod pulchram reddant harmoniam, abs eo, quod indigeant scientiâ vel digitis alicujus Magistri se perstringentis? Synesius appellabat totum hunc mundum Cytharam Dei, dicere volens, quod omnes Creaturæ, quæ sunt velut ejusdem Chordæ, ad concinnandam gratam hanc harmoniam, quam in ipsius gubernatione aspicimus, aliter non concurrant, nisi in quantum tanguntur à Digitis Dei, & in omnibus, quæ faciunt, diriguntur ab illius sapientiâ. Hoc bonum est, inquies, pro omnibus creaturis ratione privatis. Sed nobis quid ergò prodest hic intellectus, hæc libertas, quibus ditavit nos, nisi ut nosmetipsos regamus, sicut placuerit nobis? Respondeo primò, libertatem nostram nobis non esse datam, ad faciendum universim, quod nobis placuerit, sed tantummodò ad universim faciendum, quod placuerit Deo. Et quando vel minimùm aberramus à legibus ab adoranda ipsius providentiâ nobis præfixis, non utimur nostrâ libertate, sed abutimur.

Synesius hym. 4.

Aberramus sequendo proprium nostrum genium.

Respondeo secundò, quod nunquam non versemur in periculo errandi, quando sequimur proprium nostrum genium, propriam nostram voluntatem, abs eo, quod consulamus volunta-

tem DEI: quod semper labamur in errorem, quando agere volumus independenter ab illâ; quodque perdamus nos omninò, quando capimus consilia consiliis ipsius contraria. An igitur consilium sit aliquod capiendum? An prudentia sit aliqua consulenda adversùs Dominum? Nonne ipsemet dixit: perdam sapientiam sapientium secundùm mundum & prudentiam prudentium reprobabo? Nonne scriptum est, quod adducet Consiliarios in stultum finem, & indices in stuporem? Nonne sæpius videmus, sapientissima hominum consilia potenti deducta manu, & singulari directa per longum tempus prudentiâ, momento citius, operâ & consilio providentiæ DEI susque deque verti? Vidi impium exaltatum & elevatum quasi cedros Libani, dicebat Sanctus Rex David; & transivi, & ecce non erat; quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.

Prov. 21.

1. Cor. 1.

Job. 12.

Quod Deus non gubernat, non potest subsistere.

Quantos vidimus omni refertos fortunâ, minimo temporis spatio evasisse in maximos, velut fungos unius noctis; & paululùm post veluti vaporem rursus vidimus dissipatos? Ipsi ædificabunt, dicit Deus, & ego destruam, ipsi coacervabunt, & ego dispergam, ipsi credent se stare firmos, & ego omnes ipsorum fiducias subvertam: Siquidem nisi dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. Vade jam & crede, omnia evincere posse tui vim ingenii, tuamque sufficere prudentiam, ad tua exoptato eventu felicitanda consilia, abs eo, quod indigeas directione providentiæ Dei, quæ cuncta regat, ac omnibus benedicat. Ipsemet tibi dicit in scripturâ: *Sine me nihil potestis facere*: Et tu credas, te omnia posse sine illo? Nonne timeas, unicam hanc cogitationem, maximam fore blasphemiam? An dubites, quin jure meritissimo disperdat Deus omnia illa consilia, quæ inconsultâ adorandâ ipsius providentiâ fueris molitus?

Faciendum nobis non est, nisi quod placuerit Deo: nam ipse est Dominus animæ nostræ.

Si mercenarius fores alicujus domini, nihil in domo ipsius faceres, nisi exspectatâ aut expetitâ ipsius ordinatione. Tu es in domo Dei, quæ est magnus hic mundus; tu es mercenarius, quia promittit tibi bona infinita pro mercede tua. An ergò facias, quodcunque volueris? An potius facere studeas, quod voluerit ipse? An præsumere audeas? Sat mihi ingenii est, sat prudentiæ, ut meipsum in meis dirigam negotiis, non indigeo ipsius Consilio, nec directione providentiæ ipsius; ne quidem de illo subeat mentem cogitatio. Nonne potius ipsius tibi

tibi in omnibus exquirendum esset Consilium? Nonne interrogandus, an id, quod moliris, sanctissimæ suæ conforme sit voluntati? nonne efflagitandus, ut illi suam impertiatur benedictionem, illud amorosissimâ providentiæ suæ moderetur curâ? Nonne profundissima cum humilitate contestandum coram ipso? Mi Deus, ego nihil sum, nihil possum sine te, totus à tuâ dependeo potentiâ, totus à bonitate tuâ. O quàm auspicato eventu omnia tua agerentur consilia, si hâc procederes ratione! pro eo, quod de teipso præsumens & sapientissimam providentiæ ipsius directionem contemnens, quasi ipsius non indigeres, usque adeò, ut ne quidem cogites de ipsâ, sæpius cum maximo tuo videre debeas damno ac fastidio, omnia ex adverso, quàm speraveras, evenire.

Occupatio formicarum.

Quanto compassionis affectu videatur, quâ ratione omnes penè homines se ipsos dirigant ac moderentur, toto vitæ suæ decursu? Regius Vates dicit, quod Deus prospexerit de Cœlis in terram, ut videret, an esset, qui sit intelligens aut requirens Deum; & ipse eos vidit eâ ferè ratione, quâ nos videmus innumeras parvas formicas, quæ mirum in modum laborant, ut annonarias suas domos prospiciant victu, conditioni parvuli istius popelli congruo. Vadunt & veniunt absque intermissione; vadit una, quæsitura è longinquo paleam, venit altera & mortuum apportat culicem, incedit alia parvulo onusta vermiculo, alia putridi ligni affert particulam; Et videmus omnes ita suo intentas operi, ut credere videantur nullam suâ in mundo vel majorem, vel majoris momenti inveniri occupationem. Non cogitant ipsæ de eo, quid tractetur in Consiliis principum, vel gubernatione provinciarum: nihili pendunt ipsæ omnes scientiarum quæstiones, quæ disceptantur in Scholis; non indagant ipsæ quâ ratione negotia agantur mercaturæ, vel perfectiones acquirantur artium pro reipublicæ bono; nulla ipsarum desuper discurrit, nec illas propterea arguimus, cùm nullam ejusmodi quid moliendi habeant capacitatem.

Vanæ occupationes hominum.

Sed quod videat Deus, omnes penè homines super faciem terræ dispersos, eâdem ferè ratione vivere? Si uno intuitu videre ipsos posses è loco quodam eminenti, nonne diceres, ipsos esse velut acervum parvularum formicarum, quæ in motu sint continuo, euntes & redeuntes, sese agitantes & abs intermissione laborantes circa res terrenas: inhiant hi bonis temporalibus,

magna aggrediuntur terrâ mari que itinera, ut eminus illa inquirant, suasque in domos inferant; sectantur alij honores, seque affligunt ad funera, ut acquirant munera; alii nonnisi voluptatum anhelant & ubivis ambiunt ille cebras; hic noctes diesque insudat libris; alius laborat impigrè colendo terram; iste huic, alter alteri vacat & incumbit opificio; nihilominus sibi invicem conjuncti & associati negotiantur, tam circa id, quod habent; quàm quod non habent: hi decipiunt, alii datam servant fidem, & quilibet suo scopo, suo commodo invigilat, & omnes sic eo, quod agunt, occupantur, ut alteri non intendant, credantque, non esse in mundo negotium majus eo, quod tractant.

Homo terrenus non cogitat de eo, quod est supra se.

Interim non indagant, quid agant operis Angeli in Cœlo, vel Sancti, qui potiuntur jam gloriâ? non sumunt cordi, quid suæ eventurum sit animæ post hanc vitam; an immortalis hæc sit, an futura sit æternitas, vel alia vita post vitam præsentem: Contemplativis expendendum relinquunt, quid sit Deus, quidque statuendum de infinitis & adorandis ipsius perfectionibus: hæc omnia nonnisi crepundia æstimant respectu magnorum, quibus insudant, negotiorum; quibusque totus ipsorum absorbetur animus. Et Deus, qui respicit illos è fastigio Cœlorum, videtque innumeram hanc hominum, velut formicarum incessanter se moventium, laborantium, seque pro obtentu festucæ torquentium multitudinem: Itane, inquit, hæ sint immortales animæ illæ, quas ad meam creavi imaginem, ut capaces illas redderem capiendæ Cœlorum amplitudini ac magnificentiæ? sintne hæ spirituales animæ, quas ditavi ratione, fide & tantis luminibus divinis, ut horum ductu bona inquirerent & indigarent æterna? sintne hæ excellentes illæ Creaturæ, quarum amore factus sum homo, tradidi meum sanguinem, & mortem sustinui in Cruce? an illæ hæ sint, quibus absque intermissione invigilo, providentiæ meæ nunquam non cura præcipua. Et nulla ex illis mihi intendit, nec animæ suæ, nec æternitati suæ, sed omnes reptant super terram, velut animantia bruta, quibus jus ad Cœlos sit nullum.

Exhortatio animans ad fiduciam in Dei providentia collocandam.

Gens absque Consilio & ratione, an ignoras ortam te esse conditione ac prosapiâ proximè ad illam Angelorum accedente, ut bestiarum ducas vitam, & alia in Cœlis esse bona, infinito modo terrenis illis nobiliora, quibus possidendis sis creata? Usquequò cor plumbi more tibi grave erit, ut nunquam non deorsum tendens, immergat se in terram?

terram? usquequò non quæres, nisi vanitatem & mendacium? Gens absque fide & absque religione, an non credis habere te Patrem Cœlestem, qui omnes tuas noverit necessitates, illisque tantâ intendat ac invigilet solicitudine, ita ut, si omnes homines, qui sunt in terrâ, alio non destinerentur negotio, nisi cogitandi de te, non ita certus fores, nihil tibi defuturum, sicut es sub suavissimâ providentiæ ipsius curâ. Itane ob oculos videas prospicere ipsum necessitatibus vilissimarum quarumvis Creaturarum, nutrire ipsum volucres Cœli, quæ nec serunt, neque metunt; non deserere ipsum ferocissimas in sylvis bestias, nec suis in specubus angues? Et tu metuas, ne derelinquat te in necessitate tuâ; tu quæ perdilecta ipsius es soboles, quam solam plus amat, quam omnem simul mundum materialem? Eccur igitur ita angeris, quasi nulla alia foret, quæ tui curam agat, providentia, nisi tua?

Oportet rationabiliter rebus invigilare.

Non dicitur, otiandum esse, nec contemplanda semper Cœlorum sidera. Graius ille sapiens acutè satis respondit plaustrario illi, qui cum cœno se immersum videret, altâ clamavit voce: *Minerva*, *Minerva*; interim autem totus hæsit immobilis: Amice mi, nihil efficis, nam cum Minervâ & manum te adjicere oportet. Constat laborandum esse, & rationabilem negotiorum tuorum suscipiendam curam; Verùm si vis omnia benè auspicatum sortiri eventum, quærito primùm Regnum Dei, & justitiam ejus, sicut mandatum est Evangelium, & hæc omnia adjicientur tibi; Deus enim mentiri non potest, qui proprio id ore asseverat. An certus vis esse & securus, ut nihil tibi desit ex omni eo, cujus indiges? Nec ulli ex iis tu desis, quæ DEUS tibi præcipit. Ama ipsius servitium, promove ipsius gloriam, præcipuam in providentiâ ipsius colloca fiduciam; fidelis is amicus est, qui confidentem in se deseruit nunquam. Eheu? An nunquam capiemus, unicam cogitationem de Deo, unicum actum amoris ipsius, unicum horæ quadrantem curæ salutis nostræ impensum incomparabiter præstare omni eo, quod omnes simul homines, totius vitæ suæ decursu peragere possent, abs eo, quod Deum quærant ac respiciant,

ARGU-

ARGUMENTUM.

Quod nihil censoriâ notâ perstringendum nobis in gubernatione providentiæ Dei, quamvis rationes nos lateant, ob quas hoc vel illud faciat.

ARTICULUS IV.

Stultitia eorum, qui volunt censores agere providentiæ.

QUi magis indignè tractant & excipiunt adorandam Dei providentiam, infinitus insensatorum est numerus, qui dum nimium sibi Sapientiæ arrogant, erigunt tribunalia, seque constituendo judices, ipsius redarguunt dispositiones. Nunquam desinunt percontari illa, quæ evenire vident in mundo sensui suo contraria, & interrogant absque intermissione, Eccur hoc, & Eccur illud? Ita verò benè factum à te judicas, qui tam acuto polles judicio! suadeo tibi, ut meliore, pulchriore ac prudentiore quodam ordine disponas mundum, quàm dispositus sit; Clavum illius majori moderare Sapientiâ, quàm moderetur ipsum Dei Providentia; magis accuratè circumage Cœlorum rotas; melius ordina omnes anni tempestates; majori curâ prospice cunctis creaturarum necessitatibus, ad ipsas & alendas & conservandas; inhibe morbos, ne accedant tuam violaturæ valetudinem; Cohibe senectutem, ne corruget frontem tuam, tuasque imminuat vires; & molestis ac infestis vitæ accidentibus obsta, ne molestent ac infestent quietem ac pacem tuam. Ut quid hæc omnia non facis, cùm tantæ sis sapientiæ, tantæ in rebus agendis dexteritatis, utpote qui jus tibi assumas perstringendi sapientiam Dei in gubernatione mundi?

Imperfectiones sunt umbræ in pictura & imagine naturæ.

Interrogas, ad quid res tot inutiles, tot malæ, tot imperfectæ? An velles decumanam hanc totius naturæ imaginem suis carere umbris, quasi hæ non essent, quæ maximum decorem adjiciant picturis? An ideò in mundo rem judicas inutilem, quod nescias, cui præstet utilitatem; vel malam esse credis, quod ignores, cui serviat bono? An tuum est omnes nôsse intentiones magni hujus mundi Architecti? Et si nescias, cur hanc vel illam rem suæ inserat machinæ, an potius ipsius Sapientia, quàm tua arguenda sit ignorantia?

Quidquid providentia ordinat, est justum.

Si quæras, cur Deus nasci faciat hunc pauperem & alium divitem; Cur hunc in hoc potius loco & tempore, quàm in alio; Et cur largitur tam præclara huic dona & munera, quæ negat aliis; cur permittit tot adversitates accidere his, tot prosperitates

ſperitates evenire illis. Omnibus his quæſtionibus,& pluribus ejuſmodi, quas facere poſſes, nonniſi unicum habeo reponendum. Eſt ſapientia, eſt juſtitia infinita, quæ ſic diſponit omnia; Et conſequenter & ſapientiſſima ſunt & juſtiſſima: Sed illorum te latent rationes, cùm arcana Dei Conſilia tuam prætereant cognitionem ac notitiam.

Non eſt ignorantium judicare libros.

Si aliquis illiteratus, nec ullius peritus characteris magnum aperiret volumen,quique cernens tot ſibi incognitos characteres tali diſpoſitos ordine,literam unius figuræ,eſſe junctam alter alterius figuræ, eſſe quandoque ſex ſimul quandoq; quatuor, quandoq; duas ad componendũ aliquod verbum; inſuper plures eſſe lineas, quarum una ſequatur alteram; has eſſe in principio alicujus paginæ, alias in ejuſdem fine. Plura ibidem eſſe folia, quorum hæc præcedant alia, & ſingula illorum particulares ſuos ſibi impreſſos gerere & circumferre characteres; Si, inquam, cernens hæc omnia, ubi nihil comprehenderet omninò, interrogaret, cur poſita eſt hæc litera in hoc loco & non in alio; quare hæc eſt rotunda, & altera longa; quare hæc linea, quæ eſt in principio paginæ, non eſt in ejuſdem fine, & quare vigeſimum folium non eſt quinquageſimum, diceretur illi: Amice mi, hæc ita diſpoſita ſunt ab ingenio alicujus docti hominis, & ita ab eo in ordinem hunc redacta, ut internos animi ſui declararet conceptus; quod ſi unicam duntaxat paginam transponeres in locum alterius; quid dico paginam? unicam ſolummodò lineam, aut lineæ verbum, aut verbi literam, jam lituram, maculam & perturbationem ipſius adſciſceres operi: hæc omnia ita diſpoſita eſſe oportet, ut ſerviant intentioni ejus, qui hoc contexuit volumen.

Et ſi is attentare auderet, & ſeſe hujus operis conſtituere cenſorem, dicendo: videtur mihi, multò melius futurum fuiſſe, ſi omnes literæ huc collocatæ ejuſdem omninò fuiſſent figuræ; vel ſaltem illæ, quæ ejuſdem figuræ ſunt, ſimul conjunctæ & unâ ſerie collocatæ, abs eo,quod ita inter ſe fuiſſent commixtæ; melior hic fuiſſet ordo, ſi omnia verba ejuſdem fuiſſent magnitudinis, & ſingula æquales numero in ſe continuiſſent litteras, quot apices hoc, totidem & illud; ut quid hæc ſunt tam parva, alia tam magna? Nulla in hoc apparet juſtitia. Reſponderetur illi. Stupide, nihil intelligis: Si diſpoſitæ eſſent res, uti dicis, & ſenſu & ratione careret totum hoc opus, totum uti eſt, eſt bonum: ingenium abs comparatione tuo excellentius tam ſapienter id

disposuit; & hujus rationem si nescias, tuæ attribuendum ignorantiæ, quæ tanta est, ut id capere non valeas.

Mundus est magnus liber Dei.

Magnum volumen Dei est is, quem aspicis & consideras, mundus; Omnia sæcula sunt velut illius paginæ, quorum unum sequitur alterum; omnes anni sunt velut ejusdem lineæ; & omnes diversæ creaturæ, quas in ordine, serie & connexione, uti cernuntur, dispositas vides, sunt velut illius literæ, quæ per expertam magni hujus Auctoris manum, exactè eo sunt loco ac ordine collocatæ, quem tenere debent, ad significandos æternos ipsius conceptus, & promovenda Consilia prudentiæ ipsius. Si quæras, quare una Creatura perfectior sit alterâ, & quare hæc posita sit prior alterâ; & quam ob causam hic natus sit in hoc loco, & non ducentis milliaribus abhinc; cur tali tempore, & non duobus sæculis vel ante vel post: hoc idem est, ac si quæreres, quare talis linea in libro aliquo posita sit in tali paginâ, & non in aliâ; respondebitur enim tibi, hæc omnia ita composita esse ab intellectu infinito modo sapiente, & ipsummet omnes Creaturas, proprio suo loco, quem occupare debent, collocâsse; eisdem suum, quem servare debent, assignâsse ordinem, ordinâsse connexionem, quam custodire debent, cum aliis, velut totidem alicujus libri characteribus, ad significandum id, quod in divino suo concepit intellectu.

Quis es tu, qui ipsius audeas corrigere opus, vel qui attentes unicum tantùm verbum vel literam mutare è loco & ordine, quo illam collocavit? An Consiliorum suorum æternorum te fecit participem, ut omnes ipsius cognoscas cogitationes, meliusque illas exprimere valeas, quàm fecerit ipse per hanc Scripturam? quod si comprehendere nescias omnium, quæ ordinavit providentia ipsius, rationem, nonnisi ignorantiæ tuæ attribuas, nec illius sugillare audeas Sapientiam.

Quare Deus permittat peccata.

Dum velles, ut non permitteret tot peccata, quot quotidie committuntur in terrâ; idem est, ac si velles, quod Deus non creâsset homines liberos, quod maximum omninò ornamentum tolleret è mundo: dum velles saltem, ut quantocyus illa severissimè puniret; idem est, ac si nolles, quod misericordiæ, & patientiæ suæ splendorem effunderet super indignos, quo spoliaretur uno è pulcherrimis & gratiosissimis Divinitatis suæ lineamentis. Sed quod magis te offendit, quodque capere non potes, est, quod sæpius malos repleat prosperis, & plerumque bonos affligi permittat: quæ enim in hoc providentiæ cura?

Et

Et quæ justitia bona malis, & mala facere bonis?

Cur Deus benè faciat malis & malè bonis.

Respondeo tibi, providentiam Dei ita procedere, quia justa est: Et mirum videri non debet, quod maximi quandoque peccatores fruantur prosperitate, sanctissimi quique homines adversitatibus obruantur innumeris; Sed potius admirandum est, quod amici Dei unquam vel minimâ potiantur consolatione, vel inimici ipsius levissimâ infestentur molestiâ toto vitæ suæ curriculo. Quare hæc omnia? quia Deus est justus, quodque, cùm verum sit, ipsum nullam relinquere culpam absque punitione, nullumq; bonũ opus absq; prœmio, nullus sit tam justus, qui non commiserit aliquod malum in vitâ suâ, quod pœnam non mereatur: Et quia pro illo nullam habet pœnam post hanc vitam, sed ipsi præparat bona omninò pura absque alicujus admixtione mali, videtur ipsius requirere justitiam, ut providentia nonnisi malis ipsum obruat in hâc vitâ, quasi absque ullâ admixtione boni. Ex adverso certum omninò est, neminem tam esse perversum in mundo, qui non quandóque aliquid præstet boni, quod suum mereatur prœmium; Cùm autem prœmium post hanc vitam exspectandum non habeat, sed ipsi præparata sint mala absque ullius admixtione boni: æquum est, ut providentia ipsum bonis repleat tempore vitæ suæ, abs eo, quod ullo ipsum aggravet & premat malo. Ecce quare dixerim, mirum esse, quod non nunquam videantur justi prosperitate & consolatione frui in vitâ; & econrra malis & adversitatibus impleri vitam peccatorum; & hoc ex eo, quia Deus justus est. Non est perstringenda dispositio providentiæ in prosperitate malorum & adversitate bonorum, cùm exinde resplendeat & magis & magis stupenda.

Timere debet peccator videns se beatum.

Quantam timendi tu ansam habes, qui Deum non times, abundans nihilominus benedictione dexteræ ipsius? An quidpiam sit, quod magis affligere te debeat, quàm consolationes tuæ, aut magis te contristrare, quàm gaudia tua? Dum nimirum ita tecum discurris. Ego reum me novi plurium magnarum noxarum, bonum autem, quod operor, quasi nihil est: nihilominus parum hoc, quod boni facio, abundanter remuneratur mihi Deus in hâc vitâ, & abs pœnâ mea abire permittit peccata. An dubitandi locus est, quod, dum adeò liberaliter recompensat parum quod facio boni, severissimè quoq; mulctaturus sit multa & magna, quorum reus sum, crimina, ex eo, quod infinito modo sit justus? Et si me non puniat in præsenti vitâ,

vitâ: infallibilis est nota, ipsum omnem, quam promerui, pœnam, mihi reservare pro æternitate. Quis est, qui attentè considerans hanc veritatem non contremiscat, qui peccatorem se novit, & beatum?

Justo lætandum in cruce suâ.

Sed quanta vobis consolatio fideles Deo animæ, quæ in vestrâ vos innocentiâ continuis afflictionibus oppressas videtis ab ipsius providentiâ, quasi multis criminibus essetis obnoxiæ? Et si magnam vestram possetis capere felicitatem, cum magno Apostolo vobis foret dicendum: Superabundo gaudio in omni tribulatione meâ. Siquidem cogitate vobiscum: verum est, vitam meam à pluribus peccatis non esse illimem ac liberam; opitulante tamen gratiâ Dei malum odi, ipsique placere studeo. Video justitiam ipsius, pluribus virgarum ictibus, quos sentio, mea mulctare peccata; bonum hoc mihi, quia bis non puniet in idipsum: interim mercedis nihil recipio pro bonis operibus, suffragante ipsius adjutorio à me factis: an dubitare possim, quin pari utatur justitiâ, vi cujus sicut non relinquit malum sine pœnâ, sic nec relicturus sit bonum sine prœmio? Nullum mihi exsolvit stipendium ob impensa mea obsequia in hâc vitâ: evidens ergò hæc nota est, ipsum omnia bona, quæ dare mihi vult, reservare pro æternitate. O quàm ingens solatium animabus bonis, dum immersas se vident amaritudine Crucis, quâ scatet vita ipsorum! O quàm longè absunt, ut moveantur invidiâ ex prosperitate aliorum! Sed potius adorant providentiam, tam severè secum agentem, benedicunt manum se percutientem, & ex toto corde dicunt ipsi cum Sancto Augustino: percute domine, seca, scinde in frusta, crema, puni me in hâc vitâ, modò misericordiam mihi exhibeas in æternitate: *Hìc ure, hìc seca, modò in æternum parcas.*

ARGUMENTUM.

1. *Illi, qui omnia attribuunt fato vel fortunæ, agnoscunt providentiam Dei, quam aliis nominibus involvunt.*
2. *Omnis nostra in eo consistit felicitas, si nos relinquamus providentiæ Dei.*

ARTICULUS V.

Nomen Fatum indignum est ore Christiano.

EST aliud adhuc genus hominum, qui cœteris omnibus tractant indignius providentiam DEI; siquidem cùm ipsam omninò negare non possint, sicut vellent,

vellent, eam ſub profanis abſcondunt nominibus, neceſſitatis, fortunæ, fati, quæ verba Chriſtiano prorſus indigna ſunt ore. Ad hæc dicunt, quod in mundo non ſit, niſi fortuna & infortunium; quod nolens volens quilibet debeat ſequi neceſſitatem fati ſui, cujus nos dominium non habeamus. Quod fortuna rideat his, aliis obvertat dorſum, cujus alia ratio dari non poſſit, niſi quod unus bono, alter malo ſtringatur fato. Ejusmodi diſcurſus plerumque formant homines & ratione & moribus perditi, qui nec vivendo, nec judicando ullis ſubſunt legibus, æqualiter in hoc & ignari & malitioſi.

Explicari non poteſt, quid ſit fatum vel fortuna.

Inprimis ſunt ſupra omnem modum ignari, ſi enim interrogentur, quid intelligant per hanc neceſſitatem, hanc fortunam, hanc fatalitatem omnia gubernantem, aliud reſpondere neſciunt, niſi quod ſit neſcio quid, quod poteſtatem habeat ſuper nos, quod diſponat ac ordinet noſtros eventus, quod illos vel bonos reddat vel malos, prout ſibi placuerit, quodque nos pro arbitrio ſuo gubernet, abs eo, quod ipſi reſiſtere poſſimus; ſed dicere quid ſit, hoc arcanum eſſe omnem noſtrum excedens captum. Ecce ergò ipſorum ignorantiam, quam fatentur.

Negantes Providentiam, fatentur ipſam ſe invitis.

Sed major adhuc ipſorum eſt malitia: ſiquidem cùm volentes nolentes nunquam non in fundo cordis ſui inſculptam circumferant, illam malitioſè captivam detinent, tanquam ream injuſtitiæ: ſi ipſos urgeas ad reſpondendum, neceſſariò tria fateri coges, quibus deducantur ad cognoſcendam in veritate providentiam Dei. Inprimis neſcio, an id, quod plenam in nos habet poteſtatem, quodq; fatum tu appellas, eſſe debeat potentia quædam ſuprema & independens? oportet, quod ita, eò quod ipſa imperium teneat & legem det omnibus, abs eo, quod ullam ab altero recipiat. Ergò eſt verus Deus, cùm nullum Ens ſit ſupremum ac independens, niſi ſolus Deus. Secundò hæc potentia ſuprema, eſtne intellectiva & ſapiens? Neceſſariò ſic dici debet, cùm ipſa ſit, quæ gubernet omnia, gubernatio autē nullius eſt, quod careat ratione & prudentiâ. Sed non ſolùm debet eſſe intellectiva & ratione prædita; ſed omnem alium tranſcendere debet intellectum, cùm ipſa ſit, quæ gubernet omnia tam admirandâ induſtriâ ac dexteritate, omnem ut noſtrum effugiat captum. Ergò providentia hæc eſt, quæ congrua novit adhibere media, deducendi cuncta ad præfixum ſibi finem. Tertiò hæc potentia ſuprema & intel-

intellectiva, habetne libertatem integram faciendi id omne, quod voluerit? hìc nullus dubio locus, cùm sit illa, quæ omnia disponat, prout sibi placuerit; Est igitur hæc providentia divina; cùm Deus solus sit, cujus voluntas tam absolutum habeat pimerium, ut nihil ipsi resistere possit.

Providentia obvelata aliis nominibus.

Cùm ergò agnoscas potentiam aliquam absolutam, intellectivam & liberam, confiteris veritatem providentiæ Dei; sed malitiosè nuncupas illam nomine necessariæ cujusdam ordinationis, quasi ulcisci de illâ te velles, quod credas ipsam abstulisse tibi libertatem tuam, teque absolutâ necessitate eò cogere, ubi resistere non possit: injuriosè ipsam appellas fatalitatem, eò quod videas, quod aliquos tractet lenitèr, alios severè, cujus nesciens rationem dicis, non dari in mundo nisi felicitatem vel infelicitatem, & quemlibet sequi debere bonam vel malam sortem fati sui: ignoranter insignis illam nomine fortunæ, cùm sæpius evenire videas accidentia improvisa & successus prorsus inopinatos, susque deque vertentes consilia hominum; & cùm hujus te lateat ratio, affirmas, hanc esse fortunam cœcam, quæ sæpè sæpius totum contrarium faciat rem sortiri eventum. Sed melius consule propriam rationem tuam, & luculenter videbis, in admirandâ dispositione & gubernatione providentiæ Dei, nec necessitatem dari, nec fatalitatem, nec fortunam: nihil est hìc necessitatis, cùm libertas tua tota persistat integra; nihil est hìc fatalitatis, cùm ex æquo dispensentur tibi & bona & mala; nihil hìc est fortunæ, quia nullus unquam contingit casus, qui non fuerit & prævisus & sapienter directus à Providentiâ Dei.

Providentia non tollit libertatem.

Quantùm concernit necessitatem, quomodò non vides, errorem esse, quod tibi persuadeas, providentiam Dei ordinationem esse, quæ te necessitet, tuamque tibi tollat libertatem? Nam si necessiteris inevitabili quâdam ordinatione, unde venit, reliquos homines, qui ejusdem tecum naturæ sunt, non pari ratione necessitari? probè videmus omnes lapides deorsum tendere, omnia flumina devolvi in mare, omnes lampades & faces illuminare, & universim omnes Creaturas ratione privatas ita dirigi & gubernari per leges æternas Creatoris sui, ut necessariò illas sequantur, cùm libertatem non habeant aliâ ratione se dirigendi. Sed omnes homines non eandem sequuntur inclinationem, vix videas duos, qui in omnibus eundem vivendi modum teneant; videntur facere liberè omne, quod volunt: non ergò datur neces-

saria

ſaria quædam ordinatio pro ipſis.

Peccatum oſtendit, providentiam relinquere libertatem.

Si providentia eſſet neceſſaria quædam ordinatio, quæ neceſſariò impulerit te eò, quò vellet, an permitteret te unquam quidquam facere contra voluntatem ſuam? An patrare te ſineret tot peccata, tot actiones inordinatas ſibi diſplicentes, quasque condemnat? Nonne tot habes experientias, tantum abeſſe, quod voluntas Dei impellat & cogat voluntatem tuam quâdam neceſſitate, ut potius contrarium ſit verum, quod tua nimirum ſæpè ipſius trahat voluntatem, hæcque ſi illi accommodet, quod tibi placuerit, dumque ipſum oraveris, tuæ annuat petitioni? hoc eſt, quod tibi promittit in Evangelio: quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Quoties viſa eſt ſuum interrupiſſe curſum providentia ipſius in gubernatione rerum naturalium, ut ſeſe accommodaret voluntati hominum? Interrupit curſum ſolis ad orationem Joſuë; interrupit activitatem ignis ad preces trium puerorum in fornace Babylonis; interrumpit & nunc curſum infirmitatis, quæ rapiebat te ad limen mortis, quia rogas illam. Tandem infinitus ille miraculorum numerus, quæ in vitis Sanctorum recenſentur, nonne ſunt totidem Experientiæ, quæ voluntatem Dei flectunt ad illam hominum contra asſuetas providentiæ ſuæ leges? Et tu dices, hanc eſſe neceſſariam quandam ordinationem, officientem libertati noſtræ, illamque inevitabiliter trahentem, quòcunque voluerit?

Cur aliqui juſtorum habeant cruces, aliqui conſolationes.

Verùm ſi admittenda non eſt neceſſitas hæc, vel neceſſaria ordinatio loco divinæ providentiæ, multò minus admittenda erit fatalitas quædam, vel neſcio quæ bona aut mala ſors, quæ conſtituat omnem felicitatem vel infelicitatem mundi. Verum eſt, inveniri quosdam, quorum tota vita repletur & abundat adverſitatibus; & alios, qui ſuaviter quieſcere ſemper videntur, in continuâ quâdam proſperitatum ſucceſſione ac ſerie. Sed hæ amabiliſſimæ ſunt diſpoſitiones providentiæ Patris Cœleſtis, deducentis ambos ad fines ſuos per media, quæ videntur ſibi magis congrua ac idonea. Aliqui flectuntur beneficiis & in fideli Dei ſervitio conſervantur, ſicut filii Iſraelis in deſerto, quamdiu deliciosè per manna fuerant nutriti; Alii, qui abuterentur fortaſſis hoc dulcore, conſervantur velut mare, agitationibus, amaritudine ſalis & acrimoniâ.

Vel fortaſſis illi, qui tot abundant proſperitatibus, quosque mundus

mundus felices arbitratur, ſunt infelices illi, quos remuneratur Deus in vitâ hâc mortali, ob præſtita quædam parva bona opera, ut in omnem æternitatem ob magna ſua peccata puniat ipſos. Et illi, qui tot obruuntur adverſitatibus, quorumque malam ſortem deplorat mundus velut miſerorum ac infelicium, ſunt econtra felices ac beati, quibus Deus in hoc mundo infligit pœnam aliquorum, quorum rei ſunt, peccatorum, ut infinitis in omnem æternitatem ipſos afficiat & repleat bonis; in quo Deus mirum in modum reſplendere facit juſtitiam providentiæ ſuæ, ſicut jam diximus.

Nihil fortuitum eſt reſpectu Dei.

Adhæc manifeſtum omninò eſt, quod nulla facienda ſit mentio fortunæ inter Chriſtianos, qui nôrunt omnia tam accuratè gubernari ab ordinatione providentiæ divinæ, ut ne quidem abſque hujus nutu, unicus capitis noſtri capillus periret, aut decideret [:] Id, quod nos arbitramur inopinatum quendam eventum, & opus bonæ vel malæ fortunæ, poteſt reipsâ eſſe caſus fortuitus intuitu hominum, qui ipſum non poterant nec prævidere, nec exſpectare; ſed reſpectu Dei talis non eſt, ſed eſt diſpoſitio providentiæ ipſius, quia omnia hæc ſcivit & voluit ab æterno. Homo ille deſperabundus, cùm amplius portare non poſſet molem miſeriarum, quibus ob paupertatem ſuam obruebatur, quærebat funem ad ſe ſuſpendio necandum; ſed loco hujus invenit theſaurum, qui ipſum illicò & à morte & à vitæ miſeriis liberavit. Nos judicaremus hoc eſſe accidens, caſum fortuitum & bonæ ipſius fortunæ effectum; ſed reipsâ fuit miſericors & benigna diſpoſitio providentiæ Dei impedire volentis ipſius interitum, efficiendo, ut ibi inveniret vitam, ubi inquirebat mortem.

Fatum peccatorum ipſorum ſunt paſſiones.

Ita, fateor eſſe ſpeciem quandam neceſſitatis & fatalitatis pro certis perſonis, quæ trahuntur, quò ire nollent, quibus nulla quaſi amplius ſuperſtes eſt libertas in actionibus ſuis: Sed hæc concupiſcentia veſtra eſt, cui laxâſtis frœnum & tale ipſi in vos conceſſiſtis imperium, ut ad neceſſitatem quandam ipſi obtemperandi deducat vos, & vivendi more beſtiarum: hæc inordinatio veſtrarum eſt paſſionum, quæ eò uſque rationi veſtræ dominantur, ut, ſicut videtur, vix amplius vobis ſit eisdem reſiſtendi poteſtas: & ne turpiſſimæ hujus ſervitutis probro noteris, affirmas, id eſſe inevitabilem quandam ordinationem, & infelicem fatalitatem, quæ te cogat, te neceſſitet. Sed miſerias tuas non attribue niſi inordinationi vitæ tuæ, nec paſſiones

nes tuas ulterius tibi dominari permitte, animosè refræna & edoma illas, uti auxilio gratiæ Dei munitus facere potes, quo te ſpoliari non permittet ipſius providentia; & liber eris ad faciendum, quidquid tibi placuerit.

Votum animæ non habendi amplius libertatem ad offendendum Deum

Eheu! Conqueri non debemus, quod providentia Dei nobis tollat libertatem noſtram; Sed potius dolendum nobis foret, quod nimium ejusdem nobis relinquat dominium. Quid facio, mi Deus, libertate hac, quam dediſti mihi, niſi quod peſſimè abutar illâ. Ah! reſume illam mi Deus, & ita integram ipſam poſſide, ut nunquam amplius faciam deinceps, quod voluero, ſed ſemper, quod tibi placuerit. O ſi nunquam te offendendi habuiſſem libertatem? O ſi nunquam libertatem mihi relinqueres, ſeparandi me à te vel momento unico? Itane, Divine mi Pater, non ſum filius tuus? Itane amabilis mi Conſervator, non ſemper me portas in ſinu tuo? Nonne paternæ tuæ providentiæ præcipua ſum cura? An minus me amas vermiculis terræ? Non permittis ipſis libertatem diſplicendi tibi, ut quid ergò ipſam relinquis mihi? aufer à me, Domine, aufer à me libertatem hanc; reſume illam, quia bonum eſt, quod ſpectat ad te, quoque ego tam malè abuſus ſum; volo exſpoliare me illâ in perpetuum, totam immergens ipſam unicæ & ſoli gubernationi adorandæ tuæ providentiæ. Fac ex me, quidquid tibi placuerit, dirige me, quò tibi placuerit, Cœcum in morem ubique ſequar te, & aliam deinceps nolo libertatem, niſi illam, quâ liceat mihi dependere in omnibus & per omnia à directione tuâ.

CONSULTATIO XVII.

De Prædeſtinatione, quæ eſt præcipua pars providentiæ.

Ecce tibi Secretum maximum: hæc ingens eſt curioſitas, quæ nullo non tempore torquebat, nec torpere permiſit ingenia. Noſſe quid Deus determinaverit nobiscum in æternis providentiæ ſuæ decretis; an nomina noſtra ſcripta ſint in libro vitæ; an reliquerit nos in funeſtâ excluſione ab hâc felicitate æternâ, quam non præparat niſi electis. Quid faceremus, ut

certò nôssemus; an simus è numero prædestinatorum aut reproborum? Sed hoc ingens secretum Dei est, quod reservavit sibi soli.

Quid sit prædestinatio & reprobatio.

Omnia, quæ cognoscere nos sinit circa prædestinationem, Ecce tibi. Novimus esse decretum quoddam æternum divinæ voluntatis, vi cujus ipsa determinat ante omnia sæcula eligere aliquos, ut sint è numero electorum suorum, relinquens alios hoc numero exclusos. Illi, quos elegit, ut sint è numero prædestinatorum, sunt ipsius dilecti, quibus omnia suppeditat media necessaria ad assequendum finem beatum, pro quo ipsos elegit; & illi, qui non sunt ex hoc numero, ipsimet contra voluntatem illius, damnationis suæ æternæ arripiunt media.

Indifferens est, an prædestinatio supponat vel non peccatum Adæ.

Parvi refert, dicere, prædestinationem hanc supponere vel non supponere totam massam hominum peccato protoparentis nostri infectam. Nam quemadmodum ex universâ naturâ Angelorum, quamvis omnes in statu gratiæ creati fuerint, una solummodò pars fuit prædestinata, quia benè coöperando gratiæ, fideliter & perseveranter adhæserunt Deo, dum alij fuêre reprobati, quia gratiæ non cooperantes, rebellionem moverunt adversus Deum: Sic quando omnes homines non nascerentur cum peccato, sed cum gratiâ, una pars posset esse prædestinata, eò quod fideliter gratiam collatam impendendo perseveraret usque in finem, ut salvaretur; & altera posset etiam esse reprobata, eò quod excidens gratiâ moreretur in peccato. Sed in præsenti rerum statu, ubi universa natura humana inquinata est peccato primi parentis, omnes ipsius filij nascuntur filij iræ, ita ut nec unicus adscribi mereretur libro vitæ, absque inæstimabili beneficio prædestinationis. Hæc est, quæ exinde certum eligit numerum, quem separat à massâ illâ corruptâ, ut vocet ipsos ad cognitionem DEI, ut ipsos justificet gratiâ suâ & tandem ad salutem perducat vigilantiâ paternæ suæ providentiæ. Sanctum Evangelium nobis affirmat, horum numerũ valde esse parvum. *Pauci Electi*, respectu longè majoris numeri eorum, qui inde exclusi sunt, & in æternum privati manebunt ingenti hâc felicitate.

Ne interroges, quare DEUS elegerit potius hos, quàm illos, eò quod omnes eidem miseriæ invenerit obnoxios. O DEUS! Cavesis hanc velle scrutari abyssum, nisi hîc velis perire: Adoranda sunt decreta divinæ ipsius voluntatis, & cum magno dicendum Apostolo: *O Altitudo!* quis es, qui audias interrogare DEUM, quare hoc fecerit?

Nempe

An prædestinatio fiat ex meritis bonorum operum

Nempe an eorum, quos elegit, consideraverit bona opera, prævidensque totam ipsorum vitam usque in finem his fore confertã, ex hâc ratione determinaverit præparare illis coronas gloriæ in æternitate; vel an absque respectu ad illorum bona opera, elegerit ipsos, quos voluit, ex purâ suâ misericordiâ, destinando illas ad vitam æternam, nolens tamen hujus possessionem, dare, nisi eam prius promeruerint per bona sua opera. Hæc est quæstio, Circa quam Theologi non conveniunt. Aliqui, inter quos Sanctus Thomas magnum aliorum, qui Sanctum Augustinum pro se habere contendunt, numerum post se trahens, arbitrantur, quod DEUS aliud motivum non habeat, nisi puram suam misericordiam, in electione prædestinatorum; quodque licet includat reipsâ prævisionem bonorum operum in electis, hæc tamẽ non respiciat velut motiva vel causas, sed velut effectus & consequentia ad prædestinationem, vel velut media ad obtinendas coronas, quas prædestinatio illis præparat: & hi indubitatæ huic regulæ innixi ita argumentantur: In naturali rerum ordine, omne agens rationale vult finem, antequam velit media necessaria ad obtinendum finem: Sed beatitudo est finis ulimus electorum, & bona opera sunt media ad hunc finem obtinendum: ergò DEUS vult illis beatitudinem, antequam respiciat illorum bona operâ.

1. p. q. 25. c. 5.

Alij, uti Sanctus Bonaventura, quem ingens Theologorum Celeberrimorum idem sentientium sequitur numerus, firmiter tenent, quod, cùm prædestinatio sit actus justitiæ non minus, quàm actus misericordiæ, DEUS respexerit merita illorum, quos prædestinavit, sicut respexit demerita illorum, quos reprobavit: ita ut non elegerit ad gloriam illos, quos prævidit se hâc non reddituros per bona opera sua dignos; sicut etiam non reprobavit, nisi eos, quos prævidit se dignos æternâ damnatione reddituros ob magna sua peccata: innixi alteri huic regulæ, quæ non minus præcedente certa est; quod prœmium vel pœna necessariò supponat meritum vel demeritum, siquidem nullus unquam justus Judex decernit prœmia, nisi his, qui illa promeruerunt, nec pœnam nisi ijs, qui per aliquod Crimen se illâ reddiderunt dignos. Cum ergò gloria sit prœmium & recompensatio prædestinatorum, & æterna damnatio pœna & supplicium reproborum; impossibile est, quod, cùm DEUS sit Judex infinito modo justus, prædestinaverit hos ad gloriam, & illos reprobraverit ad infernum,

2. p. dist. 41. q. 1.

num nisi intuitu operum ipsorum vel bonorum vel malorum. Fateor, asserere difficile est, quænam è duabus sententijs propius ad veritatem accedat; Securè tamen amplecti licet, quæcunque magis placuerit; Cum certum sit, utramq; esse Catholicam, & utramq; convenire in puncto, ad quod Credendũ nos fides obligat; nempè, quod impossibile sit Christiano, postquàm attigit usum rationis, absque bonis operibus salvari. Sed aliqui dicunt, bona opera esse motiva prædestinationis, alij verè volunt esse prædestinationis remedia. Verum quid interest quod dicatur, prædestinare DEUM electos ob bona sua opera, vel prædestinare illos ex bonis suis operibus, ut sint ex numero Electorum?

Duæ sententiæ conciliari possunt.

Adhæc nonne conciliari inter se possunt, & dici ambos suas habere rationes: Si asseramus, beatitudinem, ad quam omnes electi sunt prædestinati, tribus modis considerari posse, vel tanquam ultimum ipsorum finem, vel tanquam ipsorum recompensationem, vel tanquam ipsorum hæreditatem? Si aspiciamus illam, velut ipsorum ultimum finem, certum est, Deum primitùs illis voluisse hunc finem beatum; & posteà determinâsse ipsis bona opera, velut media, quibus ad ipsum pertingant. Si aspiciamus ipsam, velut ipsorum recompensationem, certum est, Deum primò respexisse ipsorum merita, & posteà decrevisse illis gloriosam hanc recompensationem. Si denique ipsa aspiciatur, velut ipsorum hæreditas, certum est, DEUM nullum habuisse respectum ad proprium ipsorum meritum, sed duntaxat ad eum, quo perfruentur, honorem ac favorem, ut existant filij DEI: & sub hoc titulo omnibus infantibus post Baptismum, per quem adoptantur in filios Dei, morientibus, beatitudinem elargitur.

Ecce paucis tibi verbis doctrinam Catholicam circa prædestinationem; quam videbis copiosam subministrare materiam pro Consultatione maximi ponderis, ad consolationem certæ cujusdam animæ.

AR-

ARGUMENTUM.

Quod incertitudo, an simus è numero prædestinatorum, vel reproborum, neminem debeat inquietare, cùm certum, nos fore salvandos, si velimus.

Articulus. I.

JUcundum erat spectaculum; videre pugnas antiquorum illorum Anachoretarum, concedentium in desertum ad provocandos dæmones, & singulari certamine pugnandum cum illis, velut in amphitheatro, ubi, cùm absconditi essent oculis hominum, alios non volebant spectatores, nisi oculos DEI & Angelorum: militaria sæpius tractabant consilia, ubi antiquiores velut magis experti instruebant juniores, detegendo illis dolos inimicorum salutis nostræ.

Duo Eremitæ formant hanc Consultationem.

Refertur in vitis Patrum, duos simul habitantes Eremi cultores, in magnâ vixisse concordiâ & animorum consensu, quorum unus admodùm senex, alter valdè juvenis fuerat. Hic sustinuit à principio vehementes assultus à diabolo, circa argumentum prædestinationis; dicebat namque illi: quid agis hìc? Eccur enecare te vis austeritatibus, & tuam consumere juventutem tantis laboribus, quæ nullibi tibi erunt emolumento? An ignoras tuam jam determinatam esse sortem in æternis decretis DEI? Vel es ex numero prædestinatorum, vel es ex numero reproborum? quidquid sit è duobus, jam determinatum est de te, quidquid egeris, infallibiliter eveniet; Et quod decreta DEI nulli subjaceant mutationi. Si es ex numero reproborum, quando solus cunctis sanctorum austeritatibus te afflixeris, reprobatus semper manebis, quia decreta DEI sunt invariabilia. Si es ex numero prædestinatorum, quando commisisses omnia maximorum peccatorum crimina, nunquam non manebis prædestinatus, quia æterna decreta DEI nunquam mutantur, benè ergò vides, quidquid molitus fueris, nulli tibi fore emolumento.

Tentatio ordinaria diaboli circa Prædestinationem.

Hic discursus, qui plausu excipiendus ipsi videbatur, tantâ affecit ipsum inquietudine, ut totus desolatus ac pusillanimis bonum accederet senem: Mi Pater, inquiens, quid facimus hìc? An putamus nos immutaturos decreta DEI? Si sumus prædestinati, cur tantis nos exercemus laboribus ad acquirendas

das coronas, quæ certæ sunt nobis, cùm DEO placuerit formare decretum æternum donandi nobis illas; quod decretum, quidquid contigerit, nunquam mutabitur? Et si sumus ex numero reproborum, eccur anticipemus infernum nostrum per vitam tam rigidam, & austeritates has, quibus in nosmet ipsos sævimus, eoquod omnibus nostris rigoribus immutaturi non simus decreta DEI, quibus nos perdere se resolvit. Bonus hic pater illicò videns; unde hæc illi periculosá exorta persuasio, amplexans & animans ipsum. Ludibrio habe, inquiebat ipsi, ludibrio habe fili mi hanc illius fraudem, qui pater est mendaciorum, & ut ipsum confundas, propriisque armis ipsum jugules, interroga ipsum.

Repellendus diabolus propriis suis armis.

Quid ergò tu ipsemet hìc facis, ô mônstrum infernale? quare venis & inutiliter laboras, ut me seducas, tecumque in tuum præcipitem agas barathrum? An ignoras decreta DEI esse immutabilia? Si sum prædestinatus, frustra agis, incassum contendis & tentas, te etiam invito, te reluctante salvabor; tuque tuo frustraris labore, dum in interitum me trahere conaris contra decreta DEI? Si sum reprobatus, non habes quod labores, non est, quod agas; nam abs eo, quod quidquam ex parte tuâ contribuas, decretum DEI adimplebitur. Quid habes, quod ad hóc respondeas? Cur igitur ita universam perambulas terram, ut homines tentes, cum omnibus tuis dolis ac technis, quas tibi tua suggerere potest malitia, immutaturus non sis decreta DEI? Apage ergò te in ignem infernalem, ubi comburendus exspecta effectum æternorum decretorum DEI super filios hominum, & amplius ad tentandum nos ne redeas. Sed postquam ipsum hâc ratione per seipsum confuderis, interrogabis illum.

Decreta Dei debent impleri per bona nostra opera.

Quare igitur unigenitus Dei Filius è Cœlo descendit in terram, eo fine, ut nos Cœli viam suis doceret exemplis? quid nobis opus est ipsius Evangelio, quid cunctis instructionibus, quibus nos imbuit & docet ambulare viam Cœli, & evitare illam inferni? Quid opus fuerat, ut suos mitteret Apostolos in universum mundum, ad imbuendos idololatras salvificâ fide; velut tot sæculorum decursu animaret Zelum tot prædicatorum Apostolicorum ad excitandos peccatores ad pœnitentiam? Siquidem hæc omnia vana sunt & frustranea, cùm decreta DEI immutabilia sint, omnesque, qui prædestinati sunt, absque his venturi sint in Cœlum, sicut & omnes reprobi, his non obstan-

ſtantibus detrudendi ſint in infernum? quid opus eſt agere pœnitentiam, exercere bona opera, recipere Sacramenta, & obire omnia Religionis Exercitia, cùm decreta DEI, quia invariabilia ſunt, ſemper ſuum ſint habitura effectum, quidquid contigerit? An ergò ex hoc principio reſcindenda forent omnia bona è mundo, & omnibus malis aperienda porta, & perditè omnibus vivendum, abs eo, quod aliud agant, niſi quod Executionem exſpectent decretorum DEI, quæ infallibiliter adimplebuntur, quidquid egerimus: Non pudeat te maledictæ averni Spiritus, ejusmodi ſtabilire velle regulam, unde tam abominandæ deducuntur conſequentiæ.

Efficax ſolatium nobis à Deo datum.

Verùm ſi inſolenter approbaverit has ipſas, qui non niſi malis delectatur maximis, pete ab ipſo, ut dicat tibi: quare ergò dixit nobis DEUS in Prophetâ Ezechiele: *Si dixero juſto, quod vita vivat* (vitâ æternâ, quod idem eſt ac dicere; tu es prædeſtinatus) *Et confiſus in juſtitiâ ſuâ fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate, quam operatus eſt, in ipſâ morietur,* Et exin in eodem loco adjungit hæc formalia: *Si autem dixero impio, morte morieris* (morte æternâ, quod idem eſt ac dicere; tu es reprobatus) *Et egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam, vitâ vivet & non morietur.* Ah! quomodò hoc dicis Domine, cùm æterna tua decreta omninò nullam admittant variationem, omniaque tua verba ſint ipſiſſima veritas? Id circò aſſevero ipſemet tibi, dicit alibi: *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum, adverſus eam: Agam & ego pœnitentiam* ſuper malo, quod locutus ſum, ut facerem ei. Nonne expreſſè dixerat Ninivitis; quod ipſorum Civitas intra quadraginta dies ſit ſubvertenda? Et nihilominus, quia pœnitentiam egit, conſervata fuit. Nonne dixit Regi Ezechiæ, quod intra paucos dies ſit moriturus? Et nihilominus, quia ex contrito lachrymatus eſt corde, vixit adhuc quindecim annis. Dicamus, quidquid voluerimus de immutabilitate decretorum Dei, unanimiter ſentimus, infinito modo vera omnia ipſius eſſe verba. Sed oraculum Sancti Ambroſii eſt quoque veriſſimum: *Novit DEUS mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum.*

Ezech. 33.

Jerem. 18.

Lib. 2. in Luc.

Deus novit mutare ſentẽtiam, ſi mutem meum animum.

Quidquid ergò ſit de æternis DEI decretis, quæ adoro, abs eo quod capiam; quidquid mihi dici poſſit de reprobatione vel prædeſtinatione meâ; quando

do etiam Angelus è Cœlo loqueretur mihi, & DEUS ipse proprio ore mihi diceret: Tu vives in æternum quia justus es; certissimus tamen semper sum, quod, si lapsus fuero in peccatum, & in illo usque in finem perseveravero, æternâ sim morte periturus: DEUS benè noverit mutare sententiam, si vitæ meæ mutavero rationem. Et quando expressè mihi diceret: Tu morieris in æternum, quia peccator es; semper quoque certissimus sum; quod, si egero pœnitentiam, & perseveravero in abominatione peccatorum meorum usque in finem, sim salvandus. DEUS benè noverit suam mutare sententiam, si noverim ego emendare vitam.

Discursus solidus pro nostra consolatione.

Nec terrorem mihi incutiet, nec confidentiæ meæ stimulum addet fallax iste discursus: si prædestinatus sum, salvus ero, quidquid contigerit; Et si reprobatus sum, damnabor, quidquid fecero, quia decreta DEI sunt immutabilia. Nihil ex hoc concludam, quia incognitum prorsus est, quale sit decretum DEI super me. Sed ecce, cui innitar, de quo certissimus quoque sum: si egero pœnitentiam, & servavero mandata DEI, salvus ero. Hic est articulus fidei, de quo non magis dubitare possim, quàm de eo, an sit DEUS. Jam certum est, si voluero, me acturum pœnitentiam & servaturum mandata DEI, eoquod gratia ipsius mihi nunquam desit nec pro uno, nec pro altero; & hic est alter fidei articulus ejusdem cum primo certitudinis; Ergo conclusio est infallibilis: *Si voluero, salvabor*? quid inquietem me æternis Dei decretis, quæ incognita mihi sunt? non nisi huic innitor & confido veritati, quæ luculenter mihi cognita est & certissima: Si voluero, salvabor; siquidem si voluero, omnia illa possum facere, quæ DEUS mihi mandat, ut faciam ad obtinendam vitam æternam.

Nolo autem per hoc dicere, quod nonnisi à sola voluntate meâ dependeat salus; novi, quod præcipuè dependeat ab adorandâ voluntate DEI; Sed certus sum, quod ipse hanc velit, certus sum, quod haud alio nomine me traxerit è nihilo, nisi ut mihi possessionem sui largiatur æternam: Et quandoquidem hunc finem mihi vult voluntate verâ, vult quoque & porrigit mihi omnia media ad hunc finem necessaria; nihil ergò amplius requiritur, nisi cooperatio voluntatis meæ. Et ecce, quare tam confidenter dicam, in meâ esse potestate, meque certò promittere mihi posse, *si voluero, salvus ero.*

Sed quis dixit tibi, mi Pater, interpellat senem, juvenis eremita

mita raptus in admirationem discursu senis sibi valdè consolatorio; quis te assecurat, velle ipsum salutem tuam voluntate verâ. An legisti in arcano cordis ejus, certò te eousque amari ab eo, ut velit tibi vitam æternam? Ipsemet est, qui dixit mihi, respondet senex, & non contentus assecurâsse me de hoc, bis vel ter in divino suo verbo, id ipsum mihi repetit & centies confirmat. Modò dicit, quod nolit quemquam perire, sed ut omnes veniant ad agnitionem veritatis; modò dicit, quod non sit voluntas sua, ut moriatur peccator, sed ut convertatur & vivat; Modò Apostolus ipsius dicit nobis, quod mortuus sit pro omnibus; & velit omnes salvos esse; modò dicit, quod copiosam afferat redemptionem; Et ubi abundavit delictum, superabundet & gratia: modò suavissimè nos invitat, & dicit nobis: venite ad me omnes, qui onerati estis, & ego reficiam vos; venite omnes nemine excepto.

Certum est Deum velle nostram salutem.

Quare ergò dedit legem suam omnibus hominibus? quare consignavit manibus ipsorum hanc legem, quæ via ad Cœlum est? *Hoc fac & vives.* Quare præcipit illis, ut hanc exactè servent, id est, ambulent per viam Cœli; nisi quia vult, ut omnes illuc perveniant? Et si per impossibile vellet, ut aliqui ambularent viam inferni, illic ambulando perficerent voluntatem DEI, & hanc perficiendo forent sancti; sicque manentes in inferno salvi essent ac beati. Et quare tandem omnes edocuit homines, ut se patrem suum nominarent, suumque à se peterent regnum: *Pater noster, adveniat regnum tuum:* nisi quia desiderat illud nobis donare, sicut bonus pater donare vult Filiis hæreditatem suam?

Deus misit nobis verbum suum in terram, ut dicat nobis, se nostram salutem velle.

Quæris ex me, quis mihi dixerit, DEUM velle salutem meam; Ipsemet, qui dicit DEO Patri suo, quod sit DEUS; id est, verbum ipsius æternum, quod eo fine incarnatum est, ut diceret mihi in terrâ, quod desideret me dirigere & deducere in Cœlum; sed non contentus dixisse hoc mihi verbo, luculenter id declaravit omnibus actionibus vitæ suæ, cùm nec unicam operatus fuerit, nisi ad promovendam salutem meam. Nimis ne adhuc parum hoc est? dixit id mihi per omnes labores suos, per omnes cruciatus suos, per omnes lachrymas, quas profudit ex oculis, per omnia suspiria, quæ emisit è corde, per omnes guttas sanguinis sui, quas effudit in passione: dixit id mihi per omnia vulnera sua, quæ velut tot ora aperuit in toto cor-

pore suo. Video apertum ipsius cor, dicens mihi, quod amet me, quodque ardentius desideret salutem meam, quàm conservationem propriæ vitæ suæ. Audio morientem vocem ipsius, quæ fermè exspirando mihi dicit, quod sitiens moriatur; Et ego probè intelligo, quod declarare mihi velit, ardentem salutis meæ sitim esse, ex quâ moriatur. Ah! si tam infelix sim, ut perdere me velim invito ipso, contristo cor ipsius, ipsum crucio, ipsum torqueo, ipsum ardente siti, quam nolo extinguere, mori facio.

Post hæc omnia, ô Amantissime DEUS! An dubitare adhuc possem de verâ voluntate, quâ meam desideras salutem? cùm velut articulum fidei credere tenear, te fecisse & sustinuisse hæc omnia pro me; imò pro me miserabili, imò pro me in particulari, an dubio adhuc restaret locus, te velle salutem meam? Ah! cujus unquam rei majus demonstravit desiderium? Et quid ultra, DEUS licet omnipotens, facere posset ad declarandum mihi, desiderium salutis meæ esse maximum, quod habeat desiderium, quodque unquam affecerit cor DEI, quam mihi dicere. Tam cordi illam habeo, ut illi me totum velim impendere, nec ulli parcere rei, non meo tempori, non meo labori, non meis cruciatibus, non meo sanguini, non propriæ meæ vitæ, & in cruciatibus moriar, ut, quod anhelo, obtineam. Sic loqui, est dubio procul maximi nota desiderii; sed idipsum fecisse, loculentissimè desiderium arguit ardentissimum. Cùm ergò certus sim de voluntate ipsius, quid superest, nisi ut de meâ me quoque certificem? Sic cum certitudine mihi dicere licebit; *Quod si voluero, salvus ero.* Tu id vis, mi DEUS, & ego quoque id volo; imò id volo instanter, id desidero ardentissimè. Ah! quando hoc erit?

Post eximium ac devotum hunc affectum, quo accendebatur cor boni senis, quique lachrymarum torrentes ex ipsius eliciebat oculis, dicit discipulo suo: vade mi fili, vive in pace; relinque DEO cognitionem decretorum suorum, quorum nemo, nisi ipse, habere potest notitiam; sufficiat tibi, certum te esse, quod velit DEUS salutem tuam, quodque, si id etiam volueris verâ voluntate, infallibiliter sis salvandus; animosè persiste in servitio DEI, & hâc te certitudine consolare, posthæc discesserunt ab invicem, & ille, qui venerat totus afflictus, reversus est totus gaudio ac solatio plenus.

AR-

ARGUMENTUM.

1. *Infallibilem quasi certitudinem habere possumus nostræ prædestinationis.*
2. *Bonum est, se confirmare & stabilire, quantum fieri poterit, in hâc certitudine.*

Articulus II.

Quod faceret bona anima de prædestinatione certa, hoc faciat, & certa erit.

ALiquot post dies denuò juvenis Eremita invisit senem suum, non amplius inquietus, nec desolatus, sicut olim, sed valde solicitus quasi homo vehementi inflammatus desiderio novi & magni quid addiscendi ab illo. *Mi Pater*, inquit, maximo affligor & crucior desiderio sciendi, an sim è numero electorum; quæso te, id dicas mihi: sum ne è numero prædestinatorum? Ah! mi DEUS, si certus essem, quod nomen meum scriptum sit in libro vitæ! Ah! bone DEUS, si id scirem! Eja! quid faceres, fili mi, respondet senex, quid faceres, si id scires? Ah! mi Pater? viderem mihi vivere in terris, quasi jam essem in Cœlis: Oblivisci vellem omnium rerum mundi hujus inferioris, & non nisi meæ beatitudine æternitatis meum implerem animum; Aliud nil agere vellem in vitâ meâ, nisi laudare DEUM, nisi grates illi agere, ipsum amare, ipsum desiderare, ipse solus tota mea foret occupatio; nihil amplius curarem; nullam amplius invenirem difficultatem in ipsius servitio; nihil amplius me vel mœrore, vel solicitudine, vel ullâ afficeret pusillanimitate. Tandem volaturum me crederem in difficillimis quibusvis virtutum exercitiis, tanto experirer dilatatum cor meum gaudio.

Faceres ne omnia hæc, dilecte fili mi, si certus esses, fore te è numero prædestinatorum? dubio procul illa facerem, & adhuc plura: nihil enim viderem, quo desponderet animus. Ah benè! dicit ipsi desuper bonus pater: *Fac quod faceres, si securus esses, & omninò securus eris*: impossibile enim est, illum, qui viveret in terrâ, quasi jam esset in Cœlo, qui nulli rei mundanæ amplius adhæreret, qui aliud non ageret, nisi laudare DEUM, ipsi grates rependere, ipsum amare, qui magnâ contentione sectaretur virtutes, qui volaret præ gaudio in viâ DEI; impossibile est inquam, illum non esse è numero prædestinatorum: assecura per hoc prædestinationem tuam, id namque potes.

Opórtet certificare prædestinationem suam per bona opera.

Et hoc idipsum est, quod Apostolorum Princeps tibi præcipit: Satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem & electionem faciatis. Contendite, volebat dicere, intendite & attendite, ut prædestinationem vestram assecuretis per bona opera; non potestis majorem hâc circa illam habere certitudinem & securitatem: Sive enim dicatur, illa esse motiva, ob quæ DEUS vos elegerit; sive dicatur, ipsa esse media, per quæ vos DEUS dirigere & ducere velit ad salutem; semper tamen certum est, bona opera inseparabilia esse à prædestinatione. Noli esse è numero ignavorum ac inertium illorum, qui dicunt: modò id agam, ut salver, modò Cœlos ingrediar, quando id foret nonnisi ad januam, sat & abundè mihi esset: Invenio hos, qui ejusmodi sunt, parum securos: quando enim adjicitur animus nonnisi ad ea, quæ præcisè sunt necessaria, potest facilè contingere, ut minus præstetur, quàm fuerit in mente designatum, sicq; omninò nunquàm præfixus obtineatur scopus. Verùm quando quis assecurat & certam facit prædestinationem suam per bona opera, quantò plura horum faciet, tantò certior & securior de illâ erit. Ut ergò tuam adaugeas certitudinem, augere quoque oportet bonorum operum numerum; Et si tam ingenti, uti affirmas, urgeris desiderio, summam de prædestinatione tuâ habendi certitudinem, indefessum te exhibe in exercitiis virtutum, & tam instanter operare, ut nec unicum vitæ tuæ momentum sit, quod aliquo bono opere non sit refertum; Et tunc maximam prædestinationis tuæ certitudinem habebis, quanta haberi potest ab homine in hâc vitâ.

Dubia, quæ renascuntur in anima.

Juvenis DEI famulus, qui omnia hæc tam præclara documenta recipiebat ex ore venerandi senis sui, velut totidem Cœli oracula, sentiebat augeri in corde suo majus adhuc desiderium, quàm unquam certa addiscendi nova circa æternitatem suam. Ah! inquiebat: postquam fecero omnia, quæ potuero, Evangelium me agnoscere & fateri cogit, quod servus sim inutilis; postquam sustinuero plurima, Sanctus Paulus asseverat mihi, quod non sint condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ præparatur nobis in Cœlis: Consecrabo quidē omnes dies, omnes horas, omnia momenta vitæ meæ exercitiis bonorum operum; portabo quidem omnes tam Corporis quàm animæ adversitates: Sed post omnia hæc, nondum quiescit anima mea, sed absque inter-

intermiſſione interrogat: Sum ne ex numero prædeſtinatorum? O mi Pater, id charitatis mihi præſta, in hoc duntaxat me puncto conſolare, aſſecura me aliquando, an ſim ex prædeſtinatorum numero.

Cur Deus abſcondat nobis arcanum prædeſtinationis noſtræ.

Fili mi, reponit vir Sanctus, DEUS non vult conſtare nobis profundum hoc providentiæ ſuæ arcanum, eoquod ad ſalutem noſtram non expediat nobis. An dubitare potes, quod, dum magis amavit nos, quàm propriam ſuam vitam, dum ex infinitâ bonitate ſuâ revelare nobis voluit Altiſſima *Trinitatis*, & divinarum perfectionum ſuarum myſteria, non etiam revelâſſet illud prædeſtinationis noſtræ, niſi ſciviſſet, multò magis fore nobis proficuum, ſi conſpicuum id nobis non ſit. Quâ ratione ſufferre poſſes vitam temporalem, ſi certò nôſſes, hanc ſolam eſſe, quæ tibi ſubtrahat, teque guſtare non ſinat dulcores vitæ æternæ? Quâ ratione non ſentires elationem animi, quæ impelleret te ad contemptum aliorum, & magnum tui ipſius exiſtimationem, ſi certus fores, tantas te exſpectare excellentias ac dignitates? Quâ ratione cohibere poſſes certam quandam fiduciam, bonæ ſortis tuæ jam in tuto poſitæ, memoriam tibi continuò refricantem, quæ fortaſſis te traheret ad neglectum bonorum operum ac virtutum, quæ non levem trahunt poſt ſe laborem? quâ ratione vivere poſſes cum reprobis? An amare poſſes illos? An tolerare poſſes ipſorum præſentiam? Et illi, qui non haberent certitudinem hanc ſicut electi, nonne in continuâ viverent rabie & nunquam intermiſſâ deſperatione, toto tempore vitæ ſuæ? quot alia ex cognitione hâc ſequerentur incommoda?

Utile eſt nobis neſcire, an prædeſtinati ſimus.

Sed conſultò DEUS ſubducit nobis certam prædeſtinationis noſtræ cognitionem ex ingenti miſericordiâ ſuâ, ut ſemper conſervet nos in timore & humilitate, ut nemo aliquid præſumat de ſeipſo, quid quid tandem fecerit, cùm neſciat, an amore dignus ſit vel odio, an perſeveraturus ſit usque in finem in bono, aut lapſurus in malum? ut nemo mente concipiat contemptum alterius, quantumvis peſſimi, cùm ignoret, an convertendus non ſit & evaſurus in magnum ſanctum, adeoque elevandus in ſolium gloriæ, dum interim fortaſſis tu es pervertendus, & in omnem damnandus æternitatem, ut nunquam non vigilemus, nobisque ipſis intendamus, velut homines continuo expoſiti periculo, ſemper indefeſſi in exercitio virtutum, velut illi, quibus occupandum

ſit regnum, non ignari illud cœlorum nonniſi vi factâ occupari, & nonniſi illos, qui ſibi vim faciunt, id rapere ac obtinere: Deniqúe unico verbo, ut vivamus ſemper hìc in terris inter ſpem & metum, quatenus is nos cohibeat à malo, & illa nos impellat ad bonum. Nonne ergò vides, magnam eſſe bonitatem DEI, quod abſconditum nobis ſervare voluerit arcanum prædeſtinationis noſtræ?

Nihilominus admirare ipſius quoqúe indulgentiam, quâ ſe noſtræ accommodat infirmitati, cùm electis exhibeat certos quosdam æternæ ipſorum beatitudinis prægustus, quibus plurimum aſſecurantur, & mirum in modum roborantur. Quam majorem tibi ipſi dare potuiſſes certitudinem prædeſtinationis tuæ, quàm illam, quam recipis à DEO? quando vocâſſet te in conſilium, dum adhuc eras in æternis ipſius idæis, unico momento ante creationem tuam, totumqúe negotium tuis conſignâſſet manibus, ad diſponendum & dirigendum illud juxta omnia vota tua; interrogatus, quis eſſe velis? absqúe dubio dixiſſes: volo eſſe prædeſtinatus. Sed quid feciſſes ad recenſendum te in ſeriem electorum? neceſſariò tria tibi fuiſſent facienda.

Deus omnia nobis dat ſigna, quæ deſiderare poſſumus circa prædeſtinationem noſtram.

Inprimis extrahere te debuiſſes è ſinu nihili, & tibi dare non ſolùm eſſe, ſed etiam eſſe idoneum ad poſſidendum DEUM, id eſt, animam ſpiritalem & æternam, formatam ad imaginem DEI. Ecce tibi primum fundamentum, ſine quo nunquam recipere potuiſſes ingens beneficium prædeſtinationis. Sed hoc non ſufficiebat.

Quatuor ſigna valdè ſecura prædeſtinationis.

Debuiſſes ergò ſecundò attollere te ad eſſe quoddam ſupernaturale, donando tibi fidem, ſpem, charitatem, veram Religionem cum omnibus virtutibus ipſam comitantibus. Ecce tibi ſecundum fundamentum, ſine quo nunquam aliquis fuiſſet è numero prædeſtinatorum. Sed hoc nondum ſufficit: Siquidem non omnes, qui inſignes has acceperunt prærogativas, ex illorum ſunt numero.

Fuiſſet quoqúe neceſſarium, ſeparare te ab innumerabili multitudine eorum, qui ambulant viam latam & facilem, quæ ducit ad perditionem atque ex ſpeciali gratiâ aggredi viam arctam, quæ ducit ad vitam. Paucos invenies, qui huic ſe viæ dent, cùm difficile ac laborioſum ſit incedere per illam. Sed magno ipſis ſolatio eſt, quod ſciant ſe per viam

Cœli

Cœli incedere, sicque quasi certi sint, se ex parvo numero prædestinatorum esse.

Nihilominus si dare tibi ipsi voluisses summam & maximam certitudinem, quæ haberi potest in mundo de prædestinatione æternâ, oportuisset te induere Spiritum Christi JESU, qui caput est & exemplar omnium prædestinatorum. Adorandus hic spiritus detestatur omne id, quod mundus adorat, vanos honores, bona caduca ac voluptates; & summè amat omne illud, quod mundus maximè abhorret, contemptum, crucem, paupertatem. Ecce tibi omne illud, quod ipse facere potuisses, ad exhibendas tibi certissimas prædestinationis tuæ notas, quando salutem in propriis tuis manibus habuisses constitutam, & videre te credidisses cum gaudio, nomen tuum scriptum esse in libro vitæ.

Consolatio animæ habentis omnia hæc signa.

Quomodò ergò dubitare potes, quin scriptum ibi sit, cùm videas, quod DEUS tua præoccupans desideria, ex nimiâ bonitate suâ ergà te, enumerata quatuor requisita, in favorem tuum, ipso complêrit & effecerit opere? Inprimis creavit te ad imaginem suam, donans tibi animam immortalem, quæ capax sit æternaliter possidere DEUM. Secundò donavit tibi fidem suam, divino suo te lumine dirigens, ad profitendam solam veram Religionem, quæ est in orbe terrarum. Tertiò separavit te à mundo, & vocavit te ad servitutem suam, inspirans tibi, ut relinqueres omnia, ad ipsum imitandum. Et tandem accendit te desiderio vivendi juxta divinum spiritum suum, & moriendi prorsus spiritui mundi.

Ad quid tot notas adeò palpabiles & manifestas specialis amoris, quo nonnisi paucissimos prosequitur in mundo? nisi ad assecurandũ de te evidentissimâ certitudine, te esse è parvo numero prædestinatorũ? An cogitare auderes, ipsum eòusque infidelem esse, ut tibi ficta pro factis, apparentiam pro veritate consiliis suis omninò contrariam exhibeat & ostendat? An possibile foret, ipsum hâc ratione velle ludos facere animæ, tot luculentas demonstrando ipsi notas, quod velit ipsam salvare, abs eo, quod reverà id intendat?

Non, chare mi Fili, concludit senex, amplexans Juvenem discipulum suum, ne amplius deinceps diffidas, sed pro certo habe, è numero te esse prædestinatorum. Indubitatum tibi sit, DEUM infinito modo plus amare te, quàm ames tu ipsum, & plus, quàm tu temetipsum ames; & consequenter ipsum salutem tuam velle voluntate

magis

magis seriâ & efficaci abs comparatione, quàm tumet ipse vel-is illam. Hinc pari ratione tibi, sicut Apostolis, quorum contendis imitari vitam, illa afferit verba fiduciâ & consolatione refertâ: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in libro vitæ.*

Luc. 10.

Exin Juvenis Eremita totus recessit consolatus, tamque cœlesti superfusus gaudio, ut omnium rerum terrenarum oblitus, volare se crederet in Cœlum, quin & oblitus semetipsum & propriæ salutis curam, nonnisi contemplandis DEI excellentiis intendebat, vivens contentus, utpote tenens non parvam prædestinationis suæ securitatem: nulli vacabat magis, quàm ardenter amando infinitam DEI bonitatem, quæ tam pias ac benignas erga se cogitationes ac consilia ab æterno jam conceperat; & quasi illam jam possideret, aliud non desiderabat, nisi omnibus vitæ momentis, sacrificare ipsi & corpus & animam suam.

Interim dæmon, qui prœlio ceciderat contra Juvenem hunc DEI famulum, optimi hujus senis adjutum subsidio, arma sua vertit adversus potentem hunc defensorem, ipsum novo seducere molitus stratagemate, quod intelligetis.

ARGUMENTUM.

1. *Incertitudo, an simus vel non simus è numero prædestinatorum, animare nos debet, ut per bona opera certam nostram Electionem faciamus.*

2. *Etsiamsi certò sciremus, nos reprobatos esse, desistere tamen non deberemus servire DEO, & ipsum ex toto corde amare.*

ARTICULUS III.

Dœmon transformatus in Angelum lucis.

INeffabili fruebatur solatio Sanctissimi senis animus, videntis discipulum suum tam magnis progredi passibus, ac mente tam generosâ in viâ DEI. Exstimulabat semetipsum exemplo ipsius, ad geminandum fervorem suum, ne tandem præverteretur ab eo, quem hucusque trahebat post se: & ambo in magnâ vivebant pace & cœlestium dulcedinum prægustu; tum veterator ille dæmon, se transfigurans in Angelum lucis, apparuit seni ab oratione recedenti, affirmans se missum à DEO, ut ipsi falsam adimeret opinionem, quam de juvene hoc Eremitâ tunc comitem suum agente conceperat, mediante quâ crederet,

ret, ipſum eſſe è numero prædeſtinatorum, quod neutiquam eſſet; quod ſi cognoſceret cordis ipſius intima, nil ibi niſi hypocriſin videret; quodque, ſi attendiſſet, benè advertere debuiſſet, ipſummet apud ſe intus æternæ damnationis ſuæ ſenſiſſe prægustum, eoquod toties ipſum urſerit ad aſſecurandum ſe de prædeſtinatione ſuâ; quodque DEUS fuerit, qui juſtum hunc ipſi incuſſerat timorem: ac proinde cùm ipſi falſæ hujus perſuaſionis, quod eſſet è numero Electorum, auctor fuerit, rem conſcientiæ eſſe, ut ipſum denuò hoc errore expediat, ipſique veritatem hanc exponat, quam ex juſſu DEI acceſſerat nuntiatum, ut ſaltem miſer hic Juvenis à tot vanis ac inanibus abſtineret laboribus, quibus ſemetipſum conficiebat. Probè novi, addebat pro Epilogo, hoc novo affligendum te nuntio, eoquod ames ipſum; Verùm is Iſaac eſt, quem oportet ſacrificare DEO, quia vult eum; adoranda ſunt decreta Omnipotentis hujus, ipſe creaturarum ſuarum abſolutum gerit dominium, & facere nobiſcum poteſt, quod ſibi placuerit: hæc crux eſt ab ipſo tibi miſſa ad tentandam patientiam tuam, quæ tantum mihi, quantum tibi conciliat amaritudinis; Sed mutare non poſſumus ſententiam DEI. *Verùm DEI decreta reſcindi non poſſunt.*

Inquietudo animæ à diabolo deceptæ.

Tonitru hoc fuit & fulminis ictus, quatiens conſtantiam boni hujus ſenis, maximumque ipſi incutiens terrorem. Ah! Itane, mi DEUS, poſſibile ſit, vitam tam ſanctam fine concludendam tam funeſto? O quàm judicia tua ſunt abyſſus multa! quàm formidanda ſunt æterna tua, quæ formâſti ſuper nos, decreta, ô mi DEUS! quàmq; parùm ſpecie ſtandum eſt externâ? Itane? Credebam me Angelum habere penes me, & heu! Eſt quispiam damnatus. Miſera inferni victima, quid proderunt tibi omnes, quos ſubis, vitæ rigores? quid cuncta virtutum exercitia, auſteritates cunctæ, quibus tuâ cogitas conſumere vitam in hâc Eremo. Ex hoc tempore videre non erat, niſi dolores, niſi lachrymas, niſi profunda ſuſpiria è meditullio cordis profecta; & quoties aſpiciebat ipſum, qui horum cauſa erat, ſublatis in Cœlum oculis lamentabiliter exclamabat. Mutatio erat tam magna, tamque repentina in optimo hoc patre, ut alter illicò advertens, hujus nôſſe perquireret cauſam.

Malitia diaboli detecta confunditur.

Quid habes, pater mi? unde oritur, quod ab aliquo tempore te ita mutatum videam? non amplius intueor illam faciei ſerenitatem, hujusque ſemper individuum comitem, comitatem ſuaviſſimam, nunquam non tibi aſſuetam. Adverto, quoties-

cunque in me vertis oculos, te verti animo, mutari totum, mœrere ac contristari, dejicere te lumina, ac si aliquam in me conjiceres indignationem; vel attollere illa in axem ac suspirare, quasi molestus quispiam exasperâsset te Eventus. An fersan infelix ego displicui tibi? an in quopiam te offendi? quæso id innue, & ad nutum satisfaciam. Ah! Fili mi, respondit bonus Pater, ne scire à me velis, quod vellem, ut nunquam scires, quodque scies heu citò nimis maximo damno tuo: sine tacere me, & scito, sine te si meam digeram amaritudinem, amoris me tibi præstare obsequium: haud enim illius te possem facere participem, quin præ dolore in fata te agerem præcipitem. Hæc verba magis adhuc exstimulârunt devotam pii hujus Juvenis curiositatem; unde provolutus ad pedes ipsius, eosque amplexans ajebat: Adjuro te, mi chare pater, per amorem Christi JESU, & per omnia, quæ hucusque mihi præstitisti, amoris officia, ne hanc me celes veritatem; dic mihi liberè, quid te affligat, non deseram pedes tuos, nisi id sciam.

Resolutio stupenda, circa dubium de prædestinatione.

Ut quid urges me, fili mi, respondit senex? ut quid impellis me, ut in lethum propellam te, ut fata accelerem tibi? Eheu! credebam, prædestinatum te fore ad vitam æternam; sed ab Angelo heu didici cœlesti, destinatum te esse ad mortem æternam, & incassum laboraturum te, ut acquiras Cœlum, quò nunquam pertinges; Et hoc est, quod mori me facit præ mœrore. Ad hæc Juvenis DEI famulus, totus alacris ab ejus se pedibus erigens, ipsum facie serenâ ac hilari cœpit affari: Benedictus sit DEUS, mi pater, majus hìc malum non subesse. Metuebam super modum, me fortassis aliquod patrâsse peccatum, quod displiceret DEO, tibique mœroris præbuisset ansam, sed cùm aliud non sit, nisi nova de reprobatione meâ, & exclusione à Regno cœlesti afferens Mercurius, sive vera, sive falsa sint, ex parte meâ non inde affligor, nec ulla ex hoc occupat animum tristitia.

Serviendum est Deo pro Deo ipso.

Siquidem, ut meam tibi mentem aperiam, tibique cordis mei patefaciam affectus, quos DEUS largitus est mihi: post parvas quasdam tempestates, quibus agitata est anima mea circa prædestinationem meam, quasque optimas tuis dissipâsti ac sedâsti documentis, benè intellexi, serviendum mihi non esse DEO, sicut mercenarius suo inservit domino, intuitu mercedis; sed sicut filius famulatur & obsequitur patri suo, ex reverentiâ & solo amore erga ipsum;

psum: Sicque non ad adipiscendum Cœlum, sed ex purissimo illius amore, statui mecum servire, ac fideliter adhærere ipsi usque ad ultimum vitæ meæ halitum.

Intellexi benè, quod si omnes Creaturæ carentes ratione ipsi tam fideliter serviant, abs eo quod unquam ipsum offendant per omnē sæculorum decursum, sicut & abs ullâ mercedis exspectatione, sed duntaxat, quod ipsarum Creator sit: me, qui plus omnibus creaturis ab eo accepi, cùm me ad suam creaverit imaginem, mihique esse dederit æternum, multò magis obligatum esse, ad serviendum ipsi fidelissimè ex solo intuitu infinitæ bonitatis ipsius. Probè novi, quod si DEUS meus, Redemptor meus, totum se primitus devovere voluit servitio meo, ita ut omne suum sacrificaret esse pro me, omnes suas actiones, omnes suas pœnas, vitam suam & mortem suam, abs eo, quod hìc suam, sed meam duntaxat intenderet utilitatem, æquissimum quoque esse, ut & ego mea propter ipsum deseram commoda, ipsique absque ullius retributionis inserviam respectu. Nimiam quantam, jam anticipatò accepi retributionem, & quidquid servitii præstare potero, etiamsi meam sacrificarem vitam, tantum abest, ut aliquid prœmii promeruisse me credam, ut potius confitear, me nunquam solvendo esse, omnia, quibus ipsi obstringor, debita.

Excellentissimus affectus animæ erga Deum.

Verùm si hæc omnia non essent, probè intelligo, tantum utilitatis, tantum gloriæ, tantum honoris conferri mihi ab ipso, quod possim ipsi famulari, ipsum amare, & me cordialiter ac confidenter cum ipso unire, etiamsi hoc esset unico duntaxat diæ vitæ meæ; ut, quando pretiosus hic thesaurus comparandus mihi foret millenorum annorum laboribus & austeritatibus rigidissimis, me abundè nimis crederem recompensatum. Dicam adhuc quid amplius (& DEUS scit, hunc affectum ab eo insculptum esse cordi meo) quod, quando certus essem, gloriam hanc, quâ liceret mihi amare ipsum perfectè per unicam vitæ horam, totâ constituturam mihi suppliciorum infernalium æternitate, hanc promptissimo animo potius tolerarem, quàm tantâ felicitate carere vellem. Quid inde affligam me, sive transigenda mihi sit æternitas in Cœlo, sive in inferno? Abundè sat, mi pater, abundè sat felicitatis est mihi, si servire mihi liceat DEO meo, & ex toto corde amare ipsum tempore vitæ meæ, faciam id fidelissimè, & hæc unica mihi sit & erit voluptas; de cætero faciat mecum,

quidquid voluerit: nullatenus moveor nec affligor nuntio, quod attulisti mihi de prædestinatione, ita ut ne quidem libeat indagare, verum ne sit an falsum: hujus me quidem olim cura tangebat, sed nonnisi meæ effectus erat ignorantiæ: modò à DEO illuminatus intelligo, summum meum esse bonum servire DEO meo & ipsum amare, & quidquid contigerit, summam mihi afferre beatitudinem, si dicere possim: Amavi DEUM meum, quantum potui, & nunquam à Sancto ipsius amore volui separari.

Verus amor obliviscitur sui ipsius.

Bonus senex his tam eximiis affectibus, quos in corde magni hujus DEI famuli ardere cernebat, ita rapiebatur, ut illicò omni mœrore dissipato, impossibile crederet, talem animam fore è numero reproborum. Verus Character Electorum est Amor DEI, & super omnia amor propria non sectans commoda, qui sui ipsius immemor, non nisi Numinis se devovet obsequio, solamque divinæ ipsius Majestatis aucupatur gloriam, abs eo quod in minimo quærat & captet suam, siquidem hoc verè est perdere animam suam in DEO, quique illam sic perdere novit, infallibiliter salvus erit: *qui perdiderit animam suam, inveniet eam.* Incepit ergò aspicere ipsum non

Matth. 10.

amplius ut reprobum, sed tanquam verè prædestinatum, & non amplius velut discipulum, sed tanquam Magistrum suum, confitens, se ab ipso didicisse arcanum, ad conservandam animam suam in pace & amoris puritate, qualem hucusque nunquam cognoverat. Et DEUS, qui suos desolatos non relinquit, cùm infinitè sit bonus, misso ipsi Angelo, detexit fraudem patris mendacii, assecurans, ambos inscriptos esse in libro vitæ.

Deus nunquam est causa perditionis animarum.

O Amantissime DEUS! qui omnes creaturas tuas produxisti ex amore, cùm illis esse dare non potueris, nisi faciendo ipsis benè, nec benè ipsis facere, nisi id ipsis volendo, nec ipsis hoc velle, nisi ipsas amando, eo quod amare aliud non sit, quàm velle alicui benè. O DEUS Omnipotens! bonitas infinita! quæ non solùm bene voluisti homini, dum ipsum creâsti, sed infinitum ipsi voluisti bonum, nempè te ipsum, dum creâsti ipsum ad imaginem tuam, & capacem ad te possidendum: Unde venit, quod infinitum hoc bonum, quod ipsi in Creatione suâ voluisti, non semper concedatur ipsi? unde venit, quod tam immensus numerus spolietur illo in æternum? An ideò, quod nolis ipsos possidere bonū, cujus possidendi ipsemet contulisti

listi eis capacitatem? An contrarius sis tibimet ipsi, nolendo id, quod voluisti? An tantum habeas amoris, tantumque odii erga hominem, imaginem tuam, ut & dare & auferre ipsi velis bonum infinitum? hoc est impossibile.

Tu non es, Domine, qui ex te ipso prives ipsos bono infinito, cùm eo nomine creaveris ipsos, ut illud possiderent: ipsorum hæc est malitia, qua privantur illo, quod tua ipsis concessit bonitas; ipsorum sunt peccata, quæ eripiunt ipsis,quod tua ipsis offerebat gratia. O Bonitas DEI, quàm es amabilis, dum tantum mihi voluisti bonum! O propria mea malitia, quàm es execrabilis, dum infinito me exspolias bono! Nil aliud ergò agendum mihi restat, nisi ut meam deseram malitiam, & infinitæ tuæ adhæream bonitati; & prædestinatio mea mihi tuta atque secura erit. Non multis hic philosophandum est, relinquamus peccata, deseramus creaturas, abnegemus nosmetipsos, & adhæreamus per amorem DEO; & infallibiliter in omnem æternitatem ipsum possidebimus.

CONSULTATIO XVIII.

De Infinita Scientia DEI.

Intellectus noster amat Scientiam.

SI intellectus noster nostræ est oculus animæ, tum Scientia lux est illuminans ipsum: Nihil tam jucundum est oculis sicut lux cùm mediante hâc intueantur omnem mundi pulchritudinem: nihil etiam ita delectabile est intellectui, sicut scientia, cùm per hanc, quid universus complectitur mundus, contempletur, suásque in aspiciendo ipsius decore, inveniat delicias. Et inde est, quod tanto in scientiam feratur amore, ut ipsam inquirendo defatigetur nunquam, nonnisi ad illam anhelet, nonnisi pro obtentu ipsius laboret, nonnisi cum illâ sese delectet, eoquod hæc & proponat & propinet ipsi delicias, quibus contentetur, maximè innocuas: Unico verbo, eoquod hic suam invenire se credat felicitatem.

Scientia est sæpius tortura intellectus.

Nihilominus haud raró contingit, quod hæc vertatur ipsi in tormentum, hicque in illâ pro felicitate, suam inveniat mise-

miseriam, eoquod hæc ipsi non nunquam certam conciliet infirmitatem, non absimilem illi, quam patiuntur hydropici, qui certo quodam ardent & conflagrant igne, sua interius consumente viscera, quem extinguere nullo possunt tempore; quantò plus bibunt, tantò plus accendunt ipsum; Et totum, quod agunt, est, quod magis inflentur. Quot reperire est intellectus, qui, cùm ab initio juxta rationis normam scientias sectarentur, tanto exinde exarserunt illarum desiderio, ut hydropicorum more, quantò plus bibebant, tantò plus sitirent; Et quod pejus est, semper magis magisque inflarentur: *Scientia inflat.* Qui cùm magnos se credant Thrasones, aliis ridiculâ inflati videntur arrogántiâ, omnium despectui expositâ. Inveniuntur namque, quibus cùm plurimùm molestiæ inferat scientia, & ipsi molestiâ afficiunt plurimos; non cessant torquere seipsos, novas semper indagando scientias, & exin torquent & alios, dum has in ipsos diffundere non absque fastidio moliuntur: videntur sibi metuere, ne nimiùm repleti dirumpantur, nisi suâ, quâ turgent, se exonerent abundantiâ.

Quid exsolvere nos possit falsa imaginatione scientiæ nostræ.

Illorum quispiam, qui semetipsum sapientissimorum sæculi sui accensebat albo, talisque ab omnibus amabat haberi, invisebat amicorum suorum quempiam, qui pariter magnâ pollebat scientiâ, sed illâ, quæ descendit de Cœlo, quæ est *pudica, pacifica, modesta*, quæ, cùm animam dirigat ad virtutem, non ipsi nisi mansuetudinem & humilitatem infundit. Hic quantocyùs agnovit infirmitatem amici sui, & probè advertens, ipsum non venire, nisi ùt novos scientiarum thesauros, quos suis interim studiis collegerat, & in quibus plurimùm sibi complacebat, coram se effunderet, compatiebatur infirmitati ipsius; & quia plenus erat charitate, innoxio stratagemate quærebat sanare illum, quod & ad votum successit ipsi, cùm remiserit illum, falsâ illâ, quam de seipso conceperat, exutum opinione, & jam firmissimè animo persuasum, magnum illum scientiarum solem, quem in capite suo se gestare credebat, minorem esse, quàm sint parvuli illi de nocte lucentes vermiculi, quos cicindelas appellant, respectu solis refulgentis in meridie. Ecce quid fecerit.

Habebat animum adhuc refertum profundâ meditatione, quâ eodem die instituerat de infinitâ scientiâ DEI; & totus adhuc divinis illis absorptus luminibus, quæ demonstrabant sibi vilitatem,

tem; confusionem, ignorantiam & turpitudinem intellectus humani, perquàm commodè accepit, amicum suum occasione hâc scientiæ suæ splendorem ostentare ambitiosius, promittens sibi, illam quantocyus propriis ipsius, oculis subducendam, & ab ipsomet contemptui habendam, si id, quod de scientiâ DEI cognoverat, opponeret ipsi. Instituebant ergo consultationem valde seriam, sed non minus jucundam, ubi, cùm uterque magni æstimaret scientiam, quâ imbutum habebat animum, magnam pariebant voluptatem viris doctis non paucis, qui aderant, avidasque facientibus verba aures præbebant. Sed illorum unus, qui Zeno appellabatur, totus erat ebrius æstimatione propriæ suæ scientiæ, & alter, cui nomen Eusebius, totus absorptus erat in admiratione scientiæ DEI, in quâ observaverat præcipuè quatuor prodigia. 1. Ipsius amplitudinem. 2. Ipsius simplicitatem. 3. Ipsius facilitatem. 4. Ipsius certitudinem & constantiam invariabilem. Et hoc Consultationis erat argumentum, quæ, sicut vides, sic suum sumpsit initium.

ARGUMENTUM.

1. *Intellectus humanus capax est omnium scientiarum.*
2. *Nihilominus homo doctissimus infinities plura ignorat, quàm sciat.*
3. *Nonnisi scientia DEI est infinita.*
4. *Quomodò concipere possimus ideam quandam de admirabili ipsius amplitudine.*

ARTICULUS. I.

Ingenium humanum est palatium omnium scientiarum.

FAtendum est, quamprimùm incepit Zeno, magnam adesse rationem quod literati & docti, virorum magnorum glorientur elogiis. Si namque vera æstimanda est magnitudo in homine, non potest esse, nec illa sui corporis, nec illa suorum bonorum, nec omnium eorum, quæ sunt extra ipsum; sed ex ipsius animo, ex ipsius intellectu desumenda est magnitudo illius; & si vera in intellectu ipsius magnitudo est, hæc in alio consistere non potest, nisi in scientiæ luminibus ac thesauris, quos includit in seipso. Et certè nihil majus est intellectu, qui tantæ est amplitudinis, ut omnia includat, quæ sibi præsentan-

tantur; ipse perspicax est in omnibus scientiis, quæ ab hominibus ediscuntur, ipse facilè penetrat omnem profunditatem, ipse eruit omnia arcana naturæ per philosophiam, ipse ascendit usque ad sidera per astrologiam, ipse attollere se novit usque ad DEUM per Theologiam naturalem, ipse referre ac recensere novit, quid omnibus retrò actis actum sit sæculis in toto mundo per historiam universalem. Videre vis ipsius latitudinem? Nonne magnus & amplus est totus hic mundus in seipso? Sed parvus hic est in comparationem adductus cum intellectu hominis, qui non contentus omnes illius perambulâsse partes, & omnia cognovisse illa, quæ de ipso cognosci possunt, sibi ipsi nova format entia, quæ nunquam prodierunt è manu DEI; ipse excogitat artes, invenit indies nova arcana, rerum omnium reddere novit rationem. Inventi sunt, qui publicas proposuerunt theses *de omni scibili*, id est, de omni eo, quod cognosci ac sciri potest ob hominibus, qui sunt in mundo: provocando tali ratione ad disputandum contra se omnes eruditos homines, quos totus terrarum complectitur orbis. Quid diffitebitur hos fuisse viros magnos, ipsos velut magna prodigia fuisse respiciendos?

Sed magnus ille vir, respondit modestè Eusebius, prodigium illud vivum, cui nihil debebat esse incognitum, an mihi respondere potuisset ad unicam duntaxat è mille quæstionibus, quas ipsi proposuissem, mihi inquam, qui nonnisi mediocri imbutus sum scientiâ? 1. Si duxissem ipsum in magnam quandam Bibliothecam, ubi monstrâssem ipsi duo vel tria millia magnorum voluminum: Dic mihi, quot numerantur cogitationes in omnibus hisce voluminibus, & quænam sunt illæ? quæ ex iis veræ, & quæ ex iis sunt falsæ; quomodò & quando conceptæ sunt in intellectibus, in mentibus Auctorum, qui illas produxerunt; quot verba & quot literæ extant in unoquoq; volumine; & quot illorum aliis potuissent modis imprimi; quantum boni & quantum mali omnes hi codices conciliârunt in mundo? An respondere mihi potuisset ad unicam solummodò ex hisce quæstionibus?

Sapientissimus hominum ignorat plura, quàm sciat.

2. Si duxissem illum ad fastigium cujusdam turris, ipsique unico intuitu aspiciendum præbuissem universum populum magnæ alicujus Civitatis, & interrogâssem: quænam sunt cogitationes particulares omnium horum, quos vides, hominum? quænam ipsorum consilia, negotia, cordium affectus? quænam

nam est ipsorum Nativitas, capacitas, indoles? quænam sunt ipsorū nomina? quoties ipsorum quilibet respiravit à momento, quo cæpit vivere? quot gressus adhuc facient in terrâ? An eruditus satis fuerit, ad enodandam duntaxat harum quæstionum unicam?

3. Et si duxissem ipsum ad litus maris, ipsique proposuissem: An dicere mihi potes, tu qui nôsti omnia; quot aquæ guttas contineat ingens hoc Elementum; quot quævis gutta habuerit motus in omnibus fluxibus refluxibus liquidi hujus corporis, quod movetur abs intermissione? An dicere mihi posses piscium latitantiū in hisce abyssis numerū, ipsorum naturam, ipsorum figuram, ipsorum industrias, ipsorum proprietates, & omnes diversas semitas, quas quilibet eorum tenuit, amplissimos hosce perambulando campos? An probè nôsti locum thesaurorum ejus, ubi absconditæ lateant, uniones, margaritæ, coralliæ, & omnes aliæ divitiæ, quas vastissimus Elementi hujus sinus inclusas servat? Et si omnia hæc arcana, tanquam nimis profunda tuam effugiant cognitionem, dic mihi saltem, quot numerat arenæ grana litus maris: assigna mihi modum discernendi unum ab altero, & de uniuscujusque diversitate numericâ informa me; Recense mihi omnes eventus, qui contigerunt in illo; à creatione mundi. Nonne scientia ipsius limitata est, sicut limites ponuntur furori maris à granulo arenæ? Nonne in omnibus his suam debuisset confiteri ignorantiam?

Omne, quod sciri potest, est materia scientiæ.

4. Et tandem si millenas alias quæstiones formâssem ipsi circa alias creaturas, quæ sunt vel in aëre vel in terrâ, circa folia arborum, circa flores pratorum, circa industrias animalium, circa cantum vel volatum avium, & unico verbo, circa omnia ea, quæ cadunt sub sensus: an satisfecisset uni soli harum quæstionum?

Dices mihi, omnes hasce res parvas non esse argumentum, circa quod versentur scientiæ, non tractari illas in Scholis, nec amittere elogium docti illum, qui ipsas ignoret: Verumtamen veritates hæ sunt, quæ sciri possent, & illas ignorare, non est omnia scire; & magnus ille vir, quem millies fateri coges suam ignorantiam, nonne fateri quoque cogetur, se millies plura nescire, quàm scire?

Scientia unius hominis, non est illa hominum reliquorum.

Quid dico, millies? Eheu! illud, quod scit, non est centesima millesima pars centesimæ millesimæ partis rerum illarum, quas ignorat. Si quidem ad summum, non habes nisi scientiam, quæ in proprio tuo est ca-

pite, & non habes illam, quæ est in capite tot millionum aliorum hominum super terram, quorum nec unus est, quamvis indoctissimus, qui multas res non sciat, quas tu ignoras. Magis infra descende, & invenies magis luculenter stupendam doctissimorum hominum, quos mundus alit, ignorantiam. Nec unicum est ex animalibus, quod nesciat id, quod homo ille ignorat; Nonne enim quotidie in stuporem agitur ab industriâ & intelligentiâ ipsis à Creatore suo communicatâ ad se regendum, conservandum, defendendum? Studeat his quantum voluerit, nunquam capiet illa; vadat ad Scholam aranei, unum è minimis & despectissimis animalculis, & addiscere conetur, quomodò suam contexat telam.

Animalia sapientiora hominibus.

Videat, quomodò tã tenuia ducat fila, ut vix oculos nõ effugiãt, nec unquã illis vel minimus observetur nodus, aut minima inæqualitas. Ubi absconditum gerebat magnum illum serici glomum, quem ita evolvit & explicat, ut nunquam vel rumpat, vel misceat & confundat? quâ ratione unam fili sui extremitatem annectere novit arbori ex unâ parte amnis existenti, & exin aliam extremitatem deducere & deductam annectere alteri arbori ex aliâ parte, abs eo, quod aliquid sit in mediò, cujus operâ & subsidio in suo adjuvetur & devehatur transitu? Nonne volat in aëre, & alas non habet, suo non carens pondere, semperque suo affixa filo? Nonne natat super aquam, quàm metuit magis, quàm nos metuamus ignem? Addiscat, si potest ipse more illius, formare quantocyùs retia tam accuratè ad circinum exacta, ut trahendo lineas à centro in circumferentiam, illas omnes simul jungat, & liget per alia fila, quæ in orbem deducit ab uno spatio ad aliud; Et hæc omnia tam exactè, tam æqualiter, tam rotundè, ut nullus circinus aut gnome melius suam exæquare ac moderari posset opus; & hoc ex telis tam tenuibus, tam compressis, tam unitis, tam delicatis: ut oculus discernere non possit, quænam sit trama, & quænam textura, videaturque hæc non esse fila simul conjuncta, sed unum tantummodò corpus, veluti formans quandam superficiem, quæ suam habeat & longitudinem & latitudinem; careat autem profunditate.

Scientia alicujus aranei.

Et si tantam intelligentiam invenire licet in parvo hoc animali, quæ omnem nostrum transcendit captum, quantam in omnibus aliis nunquam à nobis comprehendendam? Et nihilominus, omnia nos scire persuadebi-

debimus nobis? Ah! quid eſt omnis ſcientia ſapientiſſimorum hominum in mundo? Id quod novit, non eſt plus in comparatione cum eo, quod ignorat, quàm ſit granum arenæ in comparatione cum univerſo terrarum orbe. Et peſſimum eſt, quod ſuam ignorans ignorantiam, adhuc inflețur arrogantiâ, omnia præſumat de ſui acrimoniâ Ingenii, perſuaſus ſe omnia ſcire, cùm nihil ſciat.

Noſtræ cognitiones ſunt tenebræ, ſi illas comparemus cum ſcientia Dei.

O ſi oculos attollere nobis liceret, ad intuendum lucidiſſimum ſolem infinitæ ſcientiæ DEI, quàm turpis nobis noſtra videretur ignorantia in comparatione! Sed ſicut nonniſi aquila eſt, ex univerſo pennato grege, cui fixis liceat oculis intueri ſolem, ſic nònniſi ad Angelos in Cœlis pertinet ſuos evibrare oculos in fulgentiſſimam lucem infinitæ ſcientiæ DEI. Nos miſeri mortales nec minimum ex illâ radium portare poſſemus: *Quoniam DEUS lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.* Aquila Evangelica aſſerit nobis, DEUM puriſſimam eſſe lucem, quæ nullas patiatur tenebras, id eſt, quod ſciat omnia perfectiſſimè ac impoſſibile ſit, ut aliquam ſive parvam, ſive magnam ignoret veritatem: aliàs DEUS non eſſet, cùm aliquam in ſe haberet imperfectionem.

1. Joan. 1.

Primum, quod admirabile eſt in ſcientiâ DEI, eſt ipſius amplitudo infinita. Non eſt veritas nec actualis, nec poſſibilis, quam non, quantum cognoſcibilis eſt, cognoſcat, non ſolùm in univerſali, ſed etiam in particulari & ſigillatim usque ad minimas circumſtantias; non ſolùm magnas, quas noſtris dignas arbitramur ſtudiis, ſed etiam minimas, quas negligimus: Siquidem tam impoſſibile eſt, ignorare DEUM, Exempli gratiâ, omnes inordinatos motus uniuscujusque atomi in aëre, quàm impoſſibile eſt, ipſum ignorare naturam præcipui ex omnibus Seraphinis in Cœlo. Cùm enim nec unica ſit è creaturis, quæ univerſum hunc mundum componunt, quæ non ſit opus manuum ipſius; cùm nihil habeant, quod non acceperint ab eo, cùm nec minimùm quid agant, ad quod cum illis non concurrat; Ah! quomodò ignorare poſſet tum quid ſint, tum quid faciant? Si deſcendas ſingulatim è Cœlo Empyreo usque ad centrum terræ, cogitatione tuâ perambulans creaturam quamlibet, magnarum, mediocrium, parvarum, usque ad minimum pulviſculum; quantum portentum videbitur intellectui tuo, aſſerere; ex his omnibus nihil prorſus eſſe, quod DEUS diſtinctiſſimè non cognoſcat.

Amplitudo infinita ſcientiæ Dei.

Sacer

Deus cognoscit omnes cogitationes hominum.

Sacer codex velut rem specialem & admirabilem annotare nobis voluit, loquens deDeo: *Ipse novit abscondita cordis*; quod non solùm cognoscat omnes homines, sed omnes hominum cogitationes, & omnia arcana, quæ corde suo constringunt. Quàm incomprehensibilis multitudo cogitationum, quæ subiêrunt unquam animos omnium hominum, qui fuerunt, qui sunt & qui erunt in universâ terrâ usque ad finem sæculorum, cùm vix Angelus è Cœlo cognoscere posset numerum cogitationum unius duntaxat hominis! quàmque verum est, nec unicam ex enormi hâc multitudine esse, quam DEUS non æquè distinctè cognoscat, sicut cognosceret, si unicam tantùm illarum cognoscendam haberet! Sed, quod magis stupendum, quodque magnitudine suâ obruit omnem intellectum id considerantem, est, quod DEUS perfectissimè cognoscat omnes alias dispositiones, conditiones, status, in quos collocare potuisset omnes suas creaturas, si voluisset, & omnia ea, quæ egissent, aut quælibet earum in diversis illis statibus & dispositionibus agere potuisset. Et hoc eòusque excurrit, ut excedere quodammodò infinitudinem videatur.

Item omnes res possibiles.

Siquidem nec unica quidem creatura est, quam producere non potuisset cum infinitis aliis circumstantiis & dispositionibus. Tu, exempli gratiâ, potuisses nasci in omnibus momentis diversorum temporum ab eo, quo mundum hunc intrâsti; nasci potuisses in omnibus locis terræ diversis ab eo, quod natus es; nasci potuisses cum omnibus aliis conditionibus, indole, talentis, capacitate, inclinationibus tam totque diversis, quot numerare est homines super terram. Et certum est, quod in omnibus hisce aliis conditionibus, quæ innumerabiles sunt, egisses opera, dixisses verba, formâsses cogitationes omninò diversas ab illis, quas modò formas: Et quod verum est de te, verum quoque est de omnibus creaturis tam rationalibus quàm irrationalibus. Quàm infinita rerum differentium infinitudo! perpende hoc seriò; pensiculatius prodigium hoc pondera; & videbis id, quod scivisset de unicâ solâ creaturâ in omnibus diversis dispositionibus, in quibus poterat esse, obruiturum fuisse intellectum alicujus Angeli, huncque habiturum non fuisse capacitatem id comprehendendi. Quid ergò erit de omnibus simul creaturis? Et tu considerans, quod scientia DEI ad omnia hæc tam clarè, tam distinctè, tam speciatim se exten-

tendat, ut nec minimum quid lateat ipſum; quid facere poteris, niſi extra temetipſum rapi præ admiratione infinitæ magnitudinis ſcientiæ DEI, ipſamque adorando cum magno Apoſtolo exclamare, oculis ac manibus in Cœlum ſublatis: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI!*

Quantum prodigiū, quod Deus cognoſcat omnes res poſſibiles.

Videtur hoc nobis magnum quid eſſe; Sed ideò, quia intellectûs noſtri tanta eſt exilitas, dejectio, arctitudo & caligo, ut facillimè minimo magnitudinum & excellentiarum Dei offundatur & offendatur radio. Veruntamen parum, imò nihil eſt dicere ſolùm, quod ſcientia DEI ſe extendat ad omnia, quæ cognoſcibilia ſunt in hoc mundo, quem creavit: Si ſuam hìc metam inveniret, infinita non eſſet, cùm ingens hic mundus tantum abſit & diſtet ab infinitudine, ut reſpectu magnitudinis DEI tantus non ſit, quantum eſt arenæ granulum reſpectu totius univerſi. Extendit igitur ſe ultra hæc, usque in infinitum: Siquidem DEUS cognoſcit, omnem innumerabilem multudinem rerum poſſibilium diſtinctiſſimè, in quantum nimirùm hæc cognoſcibilis eſt. Ipſe novit, quot milliones mundorum extrahere poſſet è nihilo: ipſe cognoſcit omnes actiones, omnia verba, omnes cogitationes, quas formarent omnes homines, quibus repleret omnes hos mundos, omnes diverſas creaturas, ex quibus componeret ipſum, harumque virtutes, proprietates, diſpoſitiones. Et neceſſè omninò eſt, ſcientiam divinam ad omnia hæc ſe extendere; Si enim quidpiam ignoraret, DEUS non eſſet. Integro ſtude ſæculo, quantò magis intellectus ſuos intendet nervos ad comprehendédam portentoſam magnitudinem ſcientiæ DEI, tantò obruetur magis & capiet minus.

Deus cognoſcit ſemetipſum, & hoc eſt ultimum complementum ſcientiæ ipſius.

Et nihilominus hoc parum adhuc eſt: Siquidem licet concipiamus ſpeciem quandam immenſitatis in ſtupendâ hâc magnitudine, quam conſideravimus in ſcientiâ DEI, nondum tamen hìc ſuis conſtringitur & arctatur limitibus, quod non fit, niſi in perfectiſſimâ cognitione, quam habet de ſeipſo, & de omnibus infinitis perfectionibus eſſentiæ ſuæ divinæ. Hæc eſt ſcientia æterna, quæ exhaurit omnem infinitudinem infiniti intellectûs divini. Sed quis hoc comprehendere poſſit, niſi ipſe ſolus? hìc altum nobis ſervandum eſt ſilentium, dicendumque præ admiratione cum magno Apoſtolo: O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI! O ſapientia! ô ſcientia infinita DEI mei, quàm ingens es abyſſus!

Mana nobis gloria, quod à Deo cognoscantur.

O quanto demulceor gaudio in corde meo, dum infinitam hanc scientiæ tuæ perpendo magnitudinem, ô mi DEUS! inprimis, quod summâ te afficiat voluptate, dum infinitas tuas per illam contemplaris excellentias; deinde, quod tanto me beet, & locupletet honore, ut usque ad me extendere se dignetur. Si quis putet se meritò gloriari, dum dicere potest; honore potior, ut specialiter notus sim Regi; tantâ is erga me fertur benevolentiâ, ut omnium meorum negotiorum, etiam minimorum habere velit cognitionem; Sigillatim novit omnia intima cordis mei arcana, & nihil habere me vult suis absconditum oculis; nonne diceretur: magna hæc est homini huic gloria? Sed quid dicendum de me, qui gloriari possum: tantus mihi affulget honor, ut tam specialiter notus sim DEO, ut nihil sit in me, quod multò melius non sciat me ipso? Ipse novit occultissimas cogitationes cordis mei, ipse scrutatur omnes intentiones meas, nihil ipsi habeo absconditum, tamque è propinquo is omnia illa aspicit, quæ me concernunt, ut nec minimum quid evenire mihi possit, cujus non habeat cognitionem. Si quid pro ipso patiar, vel si minimum quid obsequii ipsi exhibeam, id videt & magni facit; Sed si minimum committam peccatum, aut imperfectionem levissimam, & illam videt, meque ob illam puniet.

Deum omnia scire est solatium bonorum.

O DEUS! quantum retinaculum à malo, & quantus stimulus ad bonum? si benè magnam hanc mecum perpenderem veritatem, quæ nunquam abesse deberet ab ore meo: *Deus benè scit omnia*; invanum vel fingerem virtutem, vel quidquam simularem ex hypocrisi: *DEUS benè scit omnia*; si quidquam me obruat adversitatis, si proximi malignitas mihi tendat insidias, si inuratur mihi calumniæ nota; haud aliud pro meo solatio dicendum est mihi: *DEUS benè scit omnia.* Si quid boni agam in occulto, si exerceam virtutes mundi oculis absconditas, & pro his nonnisi contemptum recipiam, videamque omnes bonas meas intentiones in sinistram trahi partem, abundè consolationis mihi est, si dicere mihi liceat apud me ipsum: *DEUS benè scit omnia.* O si ita fideliter omnes cordis mei affectus dirigerem in ipsum, totque divini ipsius amoris elicerem actus, quot facio gressus, vel quoties respiro toto tempore vitæ meæ, ut & ipsi verè cum Apostolo suo dicere possem: *Domine tu nôsti omnia, tu scis, quia amo te.*

AR-

ARGUMENTUM.

1. DEUS, qui cognoſcit infinitas res diverſas, nonniſi unicam tantùm habet ſcientiam.

2. Quàm hæc unitas, hæcque ſimplicitas ſcientiæ DEI admirabilis videatur conſideranti.

ARTICULUS II.

DIſcurſus hic Euſebii reddidit Zenonem, qui avidas ipſi præbuerat aures, totum cogitabundum circa ſublimem idæam, quam de infinitâ hâc ſcientiæ DEI conceperat amplitudine; & reverſus ad ſeipſum, quamprimùm alter loqui deſiit: O DEUS! inquiebat, quàm excellentem ergò eſſe oportet Academiam divini intellectûs, qui omnem hanc in ſeipſo cognitionum complectitur plenitudinem, nihil prorſus ignorans ex eo, quidquid eſt cognoſcibile! Nam quis enuntiare prodigioſam poſſet multitudinem ſcientiarum, quibus omnium hominum imbutus & inſtructus eſt intellectus; Et omnes cognitiones, quas poſſident Angeli tam boni, quàm mali, cunctaſque notitias particulares quæ creaturarum quamlibet adornant? Ipſe ſcit omnia, & infinito modo plura, quàm omnes ſimul creaturæ ſcire poſſent. Quantus harum acervus in ipſius capite? Si tantis nobis opus eſt diſcurſibus, tantâ intellectûs contentione, tot frequentatis & multiplicatis actibus, ut unicam duntaxat ſcientiam memoriæ committamus, quantis opus erit, ut eidem committamus omnes? Ah! quâ ratione hæc multiplicitas, hæcque innumerabilis cognitionum varietas ſimul ſtare poſſunt cum ſimplicitate intellectûs DEI?

Deus ſcit omnia per unicum ſolum actum cognitionis ſuæ.

Rem malè intelligis, interpellat Euſebius: Nam ſcientia DEI nil habet æqualitatis cùm ſcientiâ creaturarum. Ipſa eſt ingens luminum abyſſus, ſplendorem ſibi afferens per omnem cognitionum immenſitatem, unico ſolo oculorum ſuorum intuitu. Non habet ipſe plures ſcientias ad cognoſcendam omnem infinitudinem rerum cognoſcibilium, non habet niſi unicam ſimpliciſſimam; non producit ipſe plures actus intellectûs ſui ad cognoſcendas illas, non produxit niſi unicum ſolum; Id quod infiniti ac innumerabiles intellectus tùm Angelorum tum homi-

hominum, invanum niterentur cognoſcere, reiteratis millionum millionibus actuum, hoc ipſe cognoſcit ac diſtinctiſſimè intuetur per unicum ſolum oculi nictum & ictum. Videtur hoc nobis incomprehenſibile; Eoquod intellectus noſtri exilitas facilè obſtupeſcat ex eo, quod ipſum tranſcendit, & obtundatur totus, dum ipſi de Excellentiis DEI quidquam proponitur. Verùm ſi videamus per experientiam, quod illa, quæ oculi noſtri videre non poſſent, per centum annos, multiplicando in infinitum noſtros aſpectus, omnes nempe creaturas particulares, & omnia objecta viſibilia, quæ in toto exiſtunt hemisphærio, ſol omnia ſimul & eodem intueatur tempore, abs eo, quod ſuos multiplicet aſpectus: an mirum ſit, quod DEUS, qui infinito modo magis transgreditur entia creata omnia, quàm lux ſolis tranſcendat parvam oculorum noſtrorum lucem, unico ſolo aſpectu infinities plura aſpiciat, quàm omnes intellectus creati poſſent cognoſcere, multiplicando actus ſuos, quantum potuerint?

Quare nos non poſſimus cognoſcere omnia per eandem ſcientiam.

An nôſti, unde veniat, quod homines cognoſcere non poſſint plures res diverſæ naturæ, niſi pluribus diverſis ſcientiis, quas omnes DEUS nonniſi unicâ ſolâ cognoſcit? Inde eſt, quod noſtras trahamus ſcientias ex objectis, eâ ferè ratione, quâ in oculos noſtros recipimus ſpecies rerum viſibilium, quas aſpicimus; Unde venit, quod quantum objecta ſcientiarum fuerint diverſa, credamus & ipſas eſſentialiter diſtinctas eſſe ab invicem. Sed DEUS omnem ſuam ſcientiam haurit ex ſeipſo, vel, ut melius loquar, ipſemet propria ſua eſt ſcientia: Siquidem ipſe totus eſt intellectus, tota lux, tota mens; non ſunt res, quas ipſe ſcit, quæ ipſum ſcientem reddant; talis is eſt ex ſeipſo.

Parvitas & imbellicitas intellectus noſtri.

Et ſi quæras, quare DEUS cognoſcat omnes res, non ſolùm unicâ ſcientiâ, ſed etiam uno eodemque actu divini intellectûs ſui, quem non multiplicat, quique ſemper eſt idem, & nunquam reiteratur, cùm nos indigeamus tot diſcurſibus, tot intellectûs noſtri contentionibus, ad comparandam duntaxat unicæ rei cognitionem: reſpondeo ad hoc, intellectus noſtros valde debiles eſſe & limitatos. Ex propriâ coguntur debilitate plures facere adniſus, plures multiplicare actus, plura conduplicare molimina, ut per plurà intervalla efficiant & conficiant id, quod ſimul & ſemel conficere non poſſent; ſicut & ex illorum oritur exilitate, quod unicæ tantum rei in particulari

& eo-

& eodem tempore valeant incumbere, illasque nonniſi ſucceſſivè comprehendere. Sed intellectus DEI, qui infinito modo fortis, infinito modo magnus eſt, non producit niſi unicum ſolum actum, qui nunquam incepit, qui nunquam interrumpitur & nunquam etiam deſinet, per quem cognoſcit omnia ſimul perfectiſſimè, quæcunque ſunt cognoſcibilia. O magne DEUS quàm es admirabilis, quamque ſcientia tua divina incomprehenſibilis eſt nobis!

Robur & amplitudo intellectus Dei.

Eheu! ſi cogitare libet animo meo, de re quâpiam particulari, Exempli gratiâ, de flore, qui quaſi nihil eſt, abſtrahere eundem cogor ab omnibus aliis mundi rebus, illarumque oblivíſci. Siquidem ſi eodem tempore cogitare voluero de quatuor aut quinque rebus, cogito de nullâ niſi imperfectiſſimè & cum perturbatione intellectûs mei. Si cogitare de te voluero, ô mi creator, ô mi DEUS, oblivíſci me oportet omnium creaturarum tuarum, aliàs minima intellectum meum perambulans Chimæra me diſtrahit, & tuæ oblivíſci me facit præſentiæ. Et tu nunquam non tam actualiter, tamque diſtinctè cogitas de omnibus entibus, usque ad creaturas minimas, usque ad tenuiſſimum atomum in aëre, & usque ad leviſſimam cogitationem mentis noſtræ, ut nunquam ab iisdem avertas oculos, quaſi non aliam, niſi minimam hanc creaturam cognoſcendam invenires in mundo; & pro omnibus his non habes niſi unicam ſolam & ſimpliciſſimam ſcientiam, & non niſi unicum divini intellectûs tui actum. Ah! quid ſumus nos, ut aſpicere te præſumamus in facie, ô magne ſol æterni luminis, & infinito modo refulgens? quid parvus noſter eſt intellectus, ut cognoſcere te contendat & attentet? Saltem mi DEUS, permiſſum mihi ſit te adorare, te admirari, te adamare, teque affari cum ſancto tuo Vate: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt & non potero ad eam*: quàm ſtupenda mihi videtur ſcientia tua! quàm ſublimis & elevata eſt ſuper me! in vanum contendam cognoſcere illam, nec unquam illuc pertingam.

Dantur plures ſcientiæ in Deo.

Sed obſtupeſco, reponit Zenô, ad id, quod dicis, non niſi unicam & ſolam eſſe in DEO ſcientiam: an ignoras affirmare Theologos, quod in DEO plures exiſtant ſcientiæ? Aſſerunt enim eſſe in ipſo ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſcientiam viſionis, ſcientiam approbationis, ſcientiam conditionatam, & loquuntur de his velut de ſci-

entiis diversis. Non est ergò ipsorum mens, quod nonnisi unica in DEO inveniatur scientia. An ita sumis, respondit Eusebius, pro rebus nomina, & putas scientiam DEI non esse simplicissimam, eoquod diversis appelletur nominibus, aut pluribus consideretur modis! Scientia simplicis intelligentiæ, & scientia visionis; & scientia approbationis, & scientia conditionata, non sunt nisi unicissima & simplicissima DEI scientia: Sed doctores attribuerunt illi plura & diversa nomina juxta id, quod considerârint ipsam se terminare ad plures res diversas.

Siquidem in quantum est æterna & necessaria in DEO, in quantum ipsa universim cognoscit id, quod est cognoscibile, quodque impossibile est ignorare DEUM, vocant ipsam scientiam simplicis intelligentiæ, quasi vellent dicere, quod scientia sit simpliciter in DEO. In quantum DEUS non cognoscit solummodò res, sed etiam illas vult, illas amat, in illis sibi complacet, nuncupant ipsam scientiam approbationis: Scientia simplicis intelligentiæ nihil potest ignorare, nec bonum se extendit. Quando Sacra Scriptura nobis asserit, certas esse res, quas DEUS non cognoscat, velut quando repellet à se impios, dicens: *Ite maledicti, nescio vos, non novi vos*; significat hoc, quod ipsos non noverit, ut approbet illos, ut complaceat sibi in illis, sed quod potius displiceant ipsi. In quantum scientia DEI respicit res, quæ possent non esse, quæque non habent esse, nisi per voluntatem DEI, appellant ipsam scientiam visionis, & alii scientiam experimentalem. Et tandem in quantum ipsa cognoscit res, quæ non sunt absolutè, sed sub certis conditionibus, vocatur scientia conditionata: Sicut quando *Christus JEsus* dicit in Evangelio: quod si miracula à se facta in Capharnaum, facta fuissent in Tyro & Sidone, Civitates hæ forte pœnitentiam egissent. Ecce ergò tibi plura sanè nomina, sed quæ significent non nisi unicam & simplicissimam DEI scientiam, & unum eundemque divini sui intellectûs actum.

Deus nos includit in sua cognitione cum sua essentia.

Quando considero, DEUM non habere, nisi unicam simplicem cogitationem, quâ complectitur omnia, quæ cognoscit, perfundor solatio, demulcetur gaudio cor meum, eoquod videam inclusum me esse, in magnâ hâc cogitatione DEI cum omnibus Sanctis & omnibus Angelis, imò & cum divinis tribus personis & cunctis divinæ essẽtiæ perfectionibus adorandæ. Ipse cogita-

gitat de me eâdem cogitatione, quâ cogitat de se ipso. O Amantissime DEUS! ubi est intellectus meus? Nonne hunc semper absorptum ac imersum divinæ huic cogitationi servare deberem, in quâ me ipse nunquam non conservat? An melius occupare me possem, quàm eo, quo occupat semetipsum? Quid mihi emolumenti dimanat inde, quod gnarus sim tot vanarum ac inutilium rerum, ipsum autem ignorem, ipsius integris oblivi-scar horis? Eheu! cum commiseratione nos aspicit è Cœlo. *Dominus de Cœlo prospexit super Filios hominum, ut videat, si est intelligens aut requirens Deum:* Et vidit; *Quod omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt*; millenis occupati crepundiis, ac nemo sit, qui cogitet de ipso.

Psalm 13.

Deus vult se nos accedere ut loquamur cum ipso.

Ipsius forent deliciæ, si omnes venirent ad ipsum, si omnes loquerentur ipsi, suasque expeterent gratias, nunquam non faciles præbere aures, semper paratus ad respondendum cuicunque se affari & conversari secum volenti. Non est Princeps tantæ sapientiæ, tantæque dexteritatis, qui simul eodemque tempore aures præbere possit & satisfacere omnibus suis subditis; non dico, totius sui Regni, nec magnæ alicujus Civitatis, sed nec minimi alicujus pagi, oportet hos ipsum affari successive, & hunc pari ratione respondere ipsis. Salomon, hoc prodigium sapientiæ, quem adornavit DEUS scientiâ adeò vastâ & amplâ, ut Scriptura illam comparet arenæ maris, eodem tempore audire non potuit rationes duarum Matrum, causam suam coram ipso pro eodem infante agentium: Oportebat assumere sibi tempus audiendi ambas simul & semel distinctissimè audit & intelligit omnes creaturarum suarum voces, omnibusque illarum prospicit necessitatibus. Quanta hæc nobis consolatio, quanta securitas, quod nunquam non nobis det aures, abs metu, quod unquam defatigetur. Omnis terra clamat ad ipsum, populi innumeri eodem tempore ipsum precantur, & omnes is audit, quasi foret unicus solus: Cantantur ipsi laudes in Cœlo, cantantur & hæ ipsi in terrâ, & pari ratione suavem percipit harmoniam lusciniarum canentium in altis, & raucam vocem cicadarum strepitantium in terris. O mi DEUS, quàm es amabilis! ut quid omnium hominum corda non amant te?

3. Reg. 4.

ARGUMENTUM.

1. In quo scientia DEI antecellat modum cognoscendi tum hominum, tum Angelorum.

2. Quomodò concipi possit, quod DEUS cognoscat omnium rerum infinitudinem absq; obstaculo, absq; fatigatione, & abs eo, quod distrahatur à perfectâ contemplatione divinæ suæ essentiæ.

Articulus III.

Differentia scientiæ Dei & nostræ.

DUm loquentem te audio de scientiâ DEI, probè video, nonnisi tenebras in comparatione & meram ignorantiam nos esse, ita ut credere vix possim, & nonnisi difficulter, quod dicitur, animam nostram spiritualem & intellectivam, qualis est, perfectam esse imaginem DEI. Siquidem intelligo nostrum cognoscendi modum infinito modo distare ac diversum esse ab illo, quo DEUS cognoscit, quid quid cognoscit. Verissimum sanè est, reponit Eusebius: Nam quia nos cognitiones nostras haurimus extra nosmetipsos, oportet, ut objecta, quæ cognoscere volumus, species suas & imagines transmittant in sensus nostros; unde fit, ut, quot sunt objecta, tot diversæ sint imagines, & tamen his stantibus nil quasi cognoscimus nisi exteriora & rerum superficies, & hoc ipsum nonnisi paulatim & cum labore; unde contingit, omnes nostras cognitiones tribus semper defectibus esse obnoxias, qui omninò sint inseparabiles: nimirùm quod sint multiplicatæ, sint imperfectæ, sint laboriosæ.

Scientia Angelorū.

Angeli cognoscunt mòdo quodam nobiliori, quàm nos; siquidem abs eo, quod mendicent cognitiones suas ab objectis, inveniunt has intra semetipsos, cùm Creator ipsorum in Creatione suâ impresserit ipsis vel quasi congenuerit species vel imagines omnium rerum, quas cognosere debebant, eâ fermè ratione, quâ aliquis dedisset alteri scientiam aliquam impressâ & explicatam in libro, quem penes se teneat & legat, ubi facilè inveniet, quidquid scire volet.

Pulchritudo scientiæ Dei.

Sed Scientia infinita DEI tota diversa est ab illâ tum hominum tum Angelorum; ipsa non multiplicatur sicut illa hominum, sed est una & simplicissima cognitio: ipsa non est hausta ab illo ex objectis, sed est tota intra ipsummet: ipsa non est accepta ab alio, sicut illa Angelorum, sed

ſed tota ab eo habetùr à ſeipſo: ipſa non eſt limitata ad res certas, ſed eſt infinita, ſeque extendit abſque termino ad omne, quod eſt cognoſcibile. O ſcientia infinita DEI mei, quàm es admirabilis! ſed & pariter quàm es amabilis! Siquidem tu verum es lumen illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; Sinè te nos cœci eſſemus. Niſi tu, ô Divine ſol, nos felicites parvulo claritatum tuarum radio, omnes in hoc mundo velùt in noctis caligine hæremus, ubi prætentantes manibus ingredimur, ubique impingimus, nosmetipſos offendimus, & ſæpius in præcipitia ruimus.

Exilia noſtra lumina naturalia & humana non ſerviunt nobis ad dirigendos pedes noſtros in viam ſalutis, ſed potius in errorem nos inducunt, ſunt enim velut ignes fatui, quos aſſerunt ſequentes ſe deducere in præcipitia, in abyſſus & barathra. Ah abundantis tui luminis me facito participem, ô divine ſol ſcientiæ infinitæ DEI? Ah videam parvulum tantùm radium charitatis tuæ, ô veritas æterna: auſer mihi omnia, modò cognoſcam te, & ſufficit mihi.

Tres infinitudines in ſcientia Dei.

Sed præcipuum non tangis punctum, interpellat Zeno; eſt aliquid in magnâ hâc luminum intellectûs divini abyſſo, quod magis admirabile, magisque incomprehenſibile mihi videtur, quàm omnia hucusque memorata, ſiquidem non ſolùm ſcientia ipſius debet eſſe infinita, ſed adeſſe hìc adverto infinitudinem, quæ tranſcendatur ab infinitudine quâdam ſecundâ, & utramque iterum tranſcendi à quâdam tertiâ. Prima eſt, quod DEUS cognoſcat ſemetipſum perfectiſſimè à puncto æternitatis ſuæ, quodque divinus ipſius intellectus, cùm inveniat in eſſentiâ ipſius objectum æquale magnitudini ſuæ, id eſt, infinitum, ſicut eſt ipſe, neceſſariò exhaurire debeat omnes vires ſuas ad illud cognoſcendum: & nihilominus hæ maneant inexhauſtæ, ita ut ſemper contempletur infinitam hanc veritatem, quantum illam contemplari poteſt, & illam tantum contemplari poſſit, quantum ipſam contemplatur: Et hæc contemplatio æterna tam fortis eſt, tamque efficax, ut producat per illam conceptum quendam vivum & tam perfectam ſui ipſius imaginem, ut ſit DEUS ipſi omninò æqualis. Ut autem illam producat, neceſſè eſt, ut omnia ſua lumina abs ullâ exceptione huc impendat & intendat, ut omnem ſuam effundat intelligentiam, nec non abſolutè infinitam ſuam virtutem exhauriat: Nihil ergò ipſi reliquum eſſe videtur.

Deus cognoscit omnia entia, actualia & possibilia.

Nihilominus post primam hanc infinitudinem, quæ exhaurit omnem Scientiam DEI, video adhuc aliam secundã infinitudinem cognitionum in divino ipsius intellectu, quâ cognoscit infinitudinem rerum, quæ non sunt ipse, omnes res creatas, quarum multitudo & diversitas adeò enormis est, omnes mundos possibiles, & omnia illa, quæ extrahere posset è vastis nihili abyssis. Quàm immensa debet esse intellectûs ipsius magnitudo, quàmque amplitudo vasta luminum ac cognitionum ipsius! dici enim debet, quod nunquam non actualiter cogitet, de omnibus manuum suarum operibus, etiam minimis; cogitetq; de illis adeò profundè, ut penetret usque ad centrum essentiæ, & usque ad minimum atomum integritatis ipsorum, ita ut nihil omninò sit in minimâ creaturâ, quod non distinctissimè cognoscat, semper intentus ipsarum conservationi ac gubernationi: moderans ipse hæc omnia & prospiciens omnibus. Quis negabit, ad dirigendum exquisitissimum & ingens hoc opus sapientiam & scientiam requiri infinitam? Verùm si omnes infinitæ vires ipsius intellectûs exhaustæ sunt, & omnia lumina intelligentiæ ipsius jam applicata & impensa ad contemplationem æternam suæ essentiæ; unde desumet admirabilem hanc virtutem, & immensam hanc luminum ac cognitionum amplitudinem, quibus indiget, ad cognoscendum tam perfectè infinitudinem aliarum rerum, quæ non sunt essentia ipsius? Ecce secundam infinitudinem in scientiâ DEI, quæ transcendit primam, quæque mihi omninò videtur incomprehensibilis.

Deus non distrahitur nec occupatur omni eo, quod cognoscit.

Sed tertiam adhuc observo, quæ magis adhuc stupenda mihi videtur; Et est, quod tam parum occupetur intuitu & cognitione actuali & distinctissimâ infinitudinis hujus diversissimarum creaturarum, quasi de nullâ prorsus cogitaret; quodque verum sit, ipsum non magis distrahi in contemplatione perfectâ essentiæ suæ, horum omnium gerendo curam, ac si aspiceret & contemplaretur tantummodò ipsam solam. O DEUS! quàm immensa ergò est magnitudo quàmque infinitum robur adorandi hujus intellectûs, quem infinitudo rerum diversissimarum, de quibus actualiter cogitat, distrahere & avertere nec unico momento posset à contemplatione propriæ suæ divinitatis! Eheu! unica sola alligaret & captivaret omnem attentionem maximi cujusque ingenii & intellectus humani, qui cogitare non posset, nisi de unicâ re solâ, dum defixè & perspicu-

latè de ipsâ cogitat, & omnes simul nihil sunt, ad occupandum intellectum & cognitionem DEI: minus hoc est, quàm minus hoc est, quàm minimus esset atomus in oculo tuo, ad impediendum, ne liberè videat omnia, quæ videre voluerit. Intueor hoc velut tertiam infinitudinem in scientiâ DEI, magis incomprehensibilem, magisque ratione quâdam admirabilem cæteris duabus.

Cur unica sola scientia sufficiat Deo.

Hic interpellans Eusebius, dicit ipsi: Adjungerem lubens quartum admirationis argumentum; Et est, quod unica sola infinitudo Scientiæ DEI operetur omnia hæc mirabilia, pro quibus tres infinitudines crederes requiri. Prima, quam observâsti, sufficit pro omnibus: Siquidem in solâ contemplatione divinæ suæ essentiæ, videt omnem infinitudinem divinarum suarum perfectionum. Videt igitur omnem amplitudinem Omnipotentiæ suæ; Et simplex hic intuitus includit omnes Creaturas tam actuales, quàm possibiles: Videt totam gubernationem divinæ sapientiæ suæ, hic intuitus includit curam ac directionem omnium Creaturarum: Videt infinitæ suæ divitias bonitatis, & simplex hic intuitus includit omnia bona, quæ exhibere vult Creaturis suis: Videt omnem divinæ justitiæ æquitatem, & hic solus intuitus includit omnia decreta, quæ pronuntiare debet tum in reprobos tum in prædestinatos: tandem videt omnia in divinâ suâ essentiâ uno simplicissimo intuitu, cui nihil prorsus est absconditum. Existimandum igitur non est, attentionem, quâ invigilat tot rebus respectu nostri tam diversis, distrahere ipsum posse à contemplatione divinæ suæ essentiæ, cùm ex adverso in divinâ hâc contemplatione ipsas aspiciat omnes; aut curam tantarum rerum ipsi afferre aliquod impedimentum, cùm semper fruatur maximâ tranquillitate in cognitione perfectâ divinitatis suæ, in quâ ipsas omnes videt velut rem quandam simplicissimam: Et consequenter non sunt, sicut arbitraris, tres infinitudines in Scientia DEI; sed una sola, quæ sufficit pro omnibus, & unus solus actus purissimus & simplicissimus, qui reipsâ non est nisi unica sola infinitudo, sed infinito modo admirabilis. Divinus Areopagita nobis id declarat duobus verbis velut totidem oraculis: *Divina mens omnia continet in seipsâ, omnium scientiam præaccipiens.*

De divin. nom. c. 7.

Animæ contemplativæ non distrahuntur rebus externis.

Difficulter credimus, animas contemplativas, dum quandoq; rebus exterioribus occupantur, quò charitas ipsas vocat, non

distra-

distrahi & avelli ab attentione ad DEUM, cùm interim de tot aliis rebus cogitare cogantur; sed hoc inde est, quod non consideremus, constanti fidelitate, fideliqúe constantiâ assuetas ipsas esse intueri omnia in DEO. Non quærunt ipsæ in omnibus, quæ faciunt; nisi voluntatem DEI. Non intendunt nisi gloriam ipsius, non confidunt nisi gubernationi providentiæ ipsius, non considerant seipsas, & omnes creaturas, nisi parva quædam nihila in manibus DEI, quibuscum facit, quidquid ipsi placuerit: sic tantum abest, ipsas occupationibus suis exterioribus imminuere attentionem suam ad DEUM, aut illius Oblivisci; ut potius eodem intuitu aspicientes DEUM & omnes res, quas tractant in DEO & pro Deo, se potius magis defixas inveniant attentioni ad DEUM, per easdem, quæ ab eo distraherent & avellerent alios.

Speculatio hujus Veritatis est pulchra: Sed asserendum est, paucas esse animas, quæ eandem in praxin & ipsum opus deducant: cùm certum sit, permagni id stare naturæ, ac benè moriendum esse sibi ipsi, & naturali nostro agendi modo, antequam illuc perveniamus. Nihilominus impossibile non est, imò nec est tam difficilè, sicuti sibi plures imaginantur: omnia facilia sunt bonæ voluntati, quæ potenti gratiæ subsidio roboratur; Et quicunqúe huc perveniret, in admirabili viveret imitatione DEI, & ordiretur Exercitium beatorum in vitâ etiamnum præsenti.

ARGUMENTUM.

1. Scientia DEI *æterna est, & invariabilis.*

2. Infallibilitas præscientiæ Dei non obstat nostræ libertati.

Articulus. IV.

DUm Eusebius ita infundere laborabat devotum aliquem pietatis affectum in animas Zenonis, proponendo ipsi, qua ratione in sanctam praxin deducere posset cognitioné, quam habebat de infinitâ Scientia Dei; ipse firmus semper permanens in speculatione suâ, quâ forsitan magis satisfacere quærebat intellectui suo, quàm commovere & accendere voluntatem suam, denuò cepit ex ipso quærere: quâ

quâ ratione intelligere possumus, quod scientia DEI æterna sit & invariabilis, cùm indies addiscat res, quas non noverat ab æterno? Exempli gratiâ, talis est natus tali anno; dicere non possumus, hanc veritatem cognitam fuisse DEO ab æterno, cùm veritas ex tunc non fuerit. Sciebat benè, talem quempiam nasciturum, eo quod hoc fuerit verum; Sed non sciebat, talem natum esse, quia id non fuerat verum. Ulterius ipse probè scit, talem esse sceleratum, quando lapsus est in aliquod peccatum; & postea suam immutat cognitionem & scit, eundem hominem esse justum, eo quod reversus sit in se per poenitentiam. Affirmari ergò non potest, omnem DEI scientiam absolutè esse æternam, aut ex integro invariabilem.

Nunquam non te monitum oportet, reposuit illi Eusebius, non esse tibi judicium formandũ de infinitâ scientiâ DEI, sicut de parvis nostris cognitionibus ac scientiis. Nos mortales miseri, qui nonnisi parvam habemus luminis scintillam, concipere non possumus æternitatem, infinitam amplitudinem, aut constantiam invariabilem scientiæ DEI. Eo quod noster res cognoscendi modus, infinito distet intervallo à modo ipsius, quo res cognoscit. Nobis necesse est diverso modo cognoscere res præsentes & absentes, aliter præteritas & aliter futuras; & quia verum est, nos nihil actualiter habere, nisi parvum momentum præsens, quod transit & quantocyus moritur, ubi vix oriebatur; omnia propemodùm nobis vel præterita sunt, vel futura, & cognitiones nostræ variabiles sunt, sicut res ipsæ, quas cognoscimus. Verùm infinita scientia DEI semper est actualis, & semper præsens, ipsa æterna est & invariabilis; ipsa nullius rei recordatur, quia nihil respectu ipsius est præteritum; ipsa nihil de novo addiscit, cùm nihil respectu ipsius sit futurum, sed omnia illi sint præsentia; ipsa est invariabilis, cùm semper sciat omnia, sicuti sunt in re ipsâ.

Tres excellentiæ Scientiæ DEI de Divin. nom. c. I.

Sublimis Areopagita stylo sibi prorsus speciali tribuit scientiæ DEI tria Elogia omninò stupenda: DEUS est omnium comprehensivus, circumapprehensivus, & præapprehensivus: quæ sunt verba emphatica ab ipsomet inventa, quæque vulgari idiomate reddi non possunt; significantia tamen nobis, scientiam divinam esse magnum quendam solem, in pleno suo meridie, qui nunquam habuerit auroram, & nunquam habiturus sit occasum. Ipse videt omnia, ipse penetrat omnia, ipse circumdat omnia, ipse transgreditur omnia apice luminis sui: Ipsius latitudo est infinita, ipsius duratio est æter-

na, ipsius certitudo est infallibilis. Uno eodemque actuali aspectu intuetur res, antequam essent, & quando sunt, & postquàm fuerunt; & hinc nihil de novo addiscit, & nullius obliviscitur: Siquidem æternitas ipsius includit in seipsâ & transcendit omnes differentias temporum, & omnia hæc ipsius exponit oculis in momento præsenti.

Scientia DEI non impedit nostram libertatem.

Nos frustra mutamus statum, cognitio perfectissima, quam de nobis habet, invariabilis est & infallibilissima; & non obstante libertate integrâ, quam nobis relinquit, faciendi omnia, quæ volumus, etiam contra voluntatem ipsius, quidquid per nostram contigerit inconstantiam, quæ nunquam non mutari nos facit, nunquam tamen æterna hæc scientia in minimo erit falsa & veritati dissentanea. Et sicut ille, qui omnes personam in tragœdiâ agentes intuetur, liberrimè ipsos agere permittit, quidquid voluerint, ipse autem omnia, quæ agunt, probè conspicit: Sic DEUS intuetur omnem vitæ nostræ cursum, modò lapsus nostros in peccatum, modò reditum nostrum ad se per pœnitentiam: modò bona formamus proposita, modò contraria quamprimùm arripimus consilia, liberè facimus, quidquid nobis placuerit: Sed ipse videt omnia hæc unico intuitu, & videt ab æterno, & videbit in æternum non velut res futuras aut præteritas, sed semper Oculis suis præsentes, abs eo, quod vel minimum de novo contingat, vel subtrahatur ipsius cognitioni. O abyssus intelligentiæ! O immensitas luminis! nonne falleremus nosmet ipsos, si crederemus posse quidquam ipsius latere cognitionem? *Non præterit eum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo omnis sermo.*

Eccli. 42.

Universalis idæa scientiæ DEI.

Conjunge modò, si potes, quatuor hosce radios fulgentissimi Solis scientiæ divinæ, qui tuos perstrinxerunt oculos: I. Amplitudinem hanc, quam aspexisti in infinitudine objectorum, ad quæ se extendit. II. Simplicitatem hanc, quæ non consistit nisi in uno actu solo, & in unico oculorum ipsius intuitu. III. Admirabilem hanc facilitatem & promptitudinem cognoscendi infinita objecta diversa, quibus non magis occupetur, ac si nihil cognosceret. IV. Invariabilem hanc æternitatem, quâ videt omnia sibi præsentia; sicut & infallibilem hanc certitudinem, quâ cognoscit, abs eo, quod unquam decipiatur, tot tantosque milliones rerum, quæ liberè fiunt, & sunt incertæ. Et postquàm formaveris in intellectu tuo sublimissimam, quam formare potueris, de infinitâ scientiâ DEI idæam, dic liberè ac fidenter, te nihil hîc cognoscere, magisque distare

re idæam tuam tam rudem, tamque imperfectam à scientiâ, quæ est in intellectu DEI, quàm distent tenebræ noctis à lumine meridiei. Adora solummodò, admirare in silentio, & exclama cum magno Apostolo: *O Altitudo Divitiarum Sapientiæ & Scientiæ DEI!*

Nonne abunde erat, mi DEUS, si infinita tua scientia tota in te ipso mansisset collecta, neq; alio conclusa termino, nisi cognitione tui ipsius? Abunde hoc fuerat ad satisfaciendum tibi plenè in solâ contemplatione adorandarum perfectionum tuarum. Quid opus tibi erat, tuos conjicere oculos usque ad profundam mei nihili abyssum, ut cognoscere & scire me velles? quid videbas in me, quod poterat tibi ullam afferre satisfactionem? Nonnisi innocentiam intueris in reliquis tuis creaturis; sed in homine non vides quasi nisi peccatum, nisi mendacium & solam vanitatem. Et nihilominus tuis prosequeris oculis, imò & corde tuo vanitatem hanc: *Apponis erga eum cor tuum.* Aspicis ipsum particulari quâdam ratione, & modo prorsus alio amas ipsum, quàm cœteras tuas Creaturas. Complaces tibi in cognoscendo ipso, & te ipsum illi cognoscendum præbes, affirmans delicias tuas esse, esse cum filiis hominum, extra temetipsum, eâ fermè ratione, quâ magnus aliquis Rex suâ se quandóque exspoliaret aulâ, & solus veniret ac peteret campos incognitò, & intraret tugurium pauperis alicujus pastoris, ad informandum se de omnibus ipsius negotiis, ad blandiendum ipsi, séque delectandum cum ipso.

Prodigium quod DEus se demittat ad cogitandum de nobis.

Job. 7.

Hinc est, quod egressus è mediis splendoribus Curiæ tuæ cœlestis, descenderis in persona, ad quærendum nos super terram, totus tuâ exutus gloria, & proprio nostro amictus vestimento, quasi magis familiariter insinuaturus te in nostram cognitionem, ut magis propè nobiscum ageres, & per proprias tuas experientias, nostras addisceres miserias, magisque sensibiliter te nobis spectandum præberes, proprio tuo ore manifestans nobis magis intima cordis tui arcana, sicut & millenis luculentissimis nobis demonstrans argumentis, quod ratione quâdam magis nos ames te ipso, & propriâ vitâ tuâ, cùm hanc pro nobis dederis. O Bonitas! infinita Bonitas! Quomodò mundus non cognoscit te? & eccur omnia Corda hominum non ament te?

Deus venit, ut se nobis manifestaret.

Non adimpleta sunt immensa Bonitatis tuæ desideria, dum adeò particulari cognitione nobiscum uti, tamque stupendâ familiaritate inter nos conversari voluisti. Non sufficit tibi, adorando cordi tuo insculpsisse nos; volui-

DEUS nos exaratos gerit in manibus suis.

voluisti adhæc descriptos nos in tuis portare manibus, ad exhibendam nobis certitudinem, nunquam te nostri aboliturum memoriam: *In manibus meis descripsi te*; Sicut fidelis sponsus, qui ad tempus abesse coactus à dilectâ sponsâ suâ, depingi sibi curat effigiem ejus in quodam annulo, quem portat in digito, ut abs intermissione teneat ante oculos imaginem ejus, quam servat & possidet in corde suo. O quàm incomparabiliter major est amor! O dilecte animæ meæ, quod, postquàm honorasti me in terris, præsentia tua visibili per tot annos, discessurus à nobis & reversurus ad cœlos in sinum divini Patris tui, depingere volueris imaginem meam in manibus tuis, pretioso murice proprii Sanguinis tui, & penicillo clavorum, qui illos imbuerunt cruore, ut semper me tuis præsentem haberes oculis.

Isa. 49.

Nonne ergò tibi dicere possum, O DEUS meus, misericordia mea, eo amoris & confidentiæ affectu, quo Sanctus dixit Augustinus: *Domine DEUS meus, ecce in Manibus tuis descripsisti, lege ipsam Scripturam, & ne obliviscaris mei.* Ah! probè novi, o mi DEUS, quod nunquam obliviscaris mei: ut quid ergò ingratus ego abs intermissione obliviscor tui? Tu nôsti me, & ego non Novi te, quia totum tu lumen es, & ego nonnisi Caligo & tenebræ; non possum cognoscere te talem, qualis es, sed talem, qualis es, amare te possum. Ita, mi DEUS, pro consolatione mea non mandasti mihi, ut cognoscerem te ex toto intellectu meo, sed ut amarem te ex toto corde meo.

Soliloq. 6.

CONSULTATIO XIX.

De Justitia DEI.

BOna quædam anima, cui concesserat Deus donum contemplationis, maximum sentiebat desiderium acquirendi cognitionem infinitarum perfectionum DEI, credens hoc efficacissimum fore medium, quantocyùs se totum succendendi amore ipsius. Sed quia magnæ erat simplicitatis, est intellectus ejus parùm idoneus ad recipienda magna contemplativorum lumina, quæ recipere hi solent in sublimi intellectûs sui elevatione: DEUS infirmitati ipsius se accommodans communicare se illi voluit modo magis sensibili & se in imaginatione ipsius depingere talem, qualis voluerat ab illâ cognosci, sicut qui imaginē depingeret super telam. Siquidē imaginatio, quæ sæpius molestissi-

stissimè persequitur eos, qui incumbunt orationi mentali, per levitatem & inconstantiã suam, potest quandoque servire contemplationi altissimorum Mystériorum, quando placuerit DEO ipsam figere, ut ipsemet ibidem certas quasdam divinas imprimat imagines, quas propriâ depingit manu: Et hac ratione cognosci se facit modo magis sensibili; cùm imagines indoctorum ignorantium ac simplicium codices sint & libri.

Visio mysteriosa currus justitiæ DEI.

Cùm die quodam bona hæc anima suam incepisset orationem, tota desiderio illo accensa, cùm aliud non dixisset, nisi duo hæc verba: Mi DEUS! *Ah agnoscam te, ut amem te!* in profundam rapta fuit extasim, in qua perdidit usum sensuum, per hocce ferè spatium. Videbatur videre sibi currum stupendæ magnitudinis, portatum ac vectum à quatuor rotis omninò diversis: duæ anteriores minores erant aliis & aliâ ratione fabrefactæ. Una videbatur ipsi composita è statuis confractis, quarum uni erat abscissum caput, alteri disruptum brachium, illi avulsa tibia, & omnes malè ordinatæ, ita tamen inter se unitæ erant, ut constituerent unã ex his rotis. Alia videbatur ipsi composita è spectris velut parvis lemuribus inter se concertantibus, séque invicem discerpentibus, ita tamen conjunctis, talique ordine dispositis, ut velut aliam conficerent rotam. Duæ aliæ, quibus ultima pars currûs innitebatur, totæ erant ex flammis, intra quas observabat novaculas & gladios acutos; Sed una erat valdè parva, & altera tam enormis magnitudinis, ut ejusdem circumferentiam assequi oculis non posset. Duo animalia currui alligata erant ad illum trahendum, aquila nimirùm & bos; & licet hic ultimus magnæ videretur molis, advertit tamen ipsũ æquali cum Aquila celeritate progredientem: Vix autem attollere audebat oculos ad aspiciendum illum, qui velut in triumpho super currum vehebatur, vidit tamen personam augustissima Majestate formidandam, quæ incessanter duâbus manibus suis, ex utraque parte, aliquid, quod non poterat discernere, projiciebat; audiens interim voces lamentabiles, è Cœlo, è terra & profundissimo barathro clamantes: *Væ, Væ, Væ Nobis*; unde benè judicare poterat, nullos hos inter horrores, adesse favores.

Non facile est captu, quanto timore exin fuerit perculsa bona hæc anima; unde terroris impetu ab extasi in se reversa fuit, quod facere solent infantes, qui intuitu alicujus spectri perterrefacti confugiunt in sinum, recipiunt se inter brachia matrum. Et hæc tota tremebunda quæsitum cucur-

rit directorem ſuum, virum non minus virtute, quàm doctrinâ conſpicuum; quem & loquentem invenit cum amicorum quopiam meritis non abſimili: Erat autem diſcurſus illorum circa textum è tertio capite Prophetæ Ezechielis deſumptum; *Staturâ erat in rotis, & horribilis Aſpectus.* Et quia recenſebat illis viſionem ſuam, credentes hanc benè cohærere cum illo, quod legebant, explanârunt hanc ipſi, ut ſequitur.

Ezech. 3.

ARGUMENTUM.

1. *Juſtitia Dei triumphat de malitiâ peccatorum.*
2. *Quatuor rotæ currûs ipſius ſunt quatuor ſuppliciorum genera, quibus punit illos: mala corporis, afflictiones animi pœnæ purgatorii, & cruciatus inferni.*
3. *Exercet rigorem ſuum præcipuè adverſus Angelum & Hominem.*

Articulus I.

Explicatio Viſionis.

Quod vidiſti, triumphus eſt formidabilis Juſtitiæ DEI ſuper peccatores: nihil tam amore, nihil tam adoratione dignum, ſicut DEUS: infinita eſſentiæ ipſius excellentia, innumera, quibus inceſſanter nos onerat, beneficia; bona, quæ nobis promittit, æterna, deberent ſubjicere ipſi omnium animos, & attrahere ad ipſum omnium corda hominum; & tamen nemo unquam ſic deſpicitur, ſic offenditur, uti DEUS. An ex omnibus hominibus ſit unicus in mundo, qui ipſum non offendat indies? An tranſiit hora, aut momentum vel unicum ex omnium decurſu ſæculorum, quo non malè fuerit tractatus & tractetur etiamnum? Nullus unquam infelix fuit adeò, ut taliter univerſalis & publicus inimicus eſſet omnium, quin unicum ſaltem in toto habuerit mundo, qui contra ſe non conjuraverit ad inferendam ſibi injuriam. Nonniſi ſola eſt infinito modo amabilis DEI Bonitas, quæ tam univerſaliter ab omnibus offenditur hominibus, ut nec unicus ſit, qui dicere poſſit: Ego nunquam offendi ipſum.

Aſpicit ipſe propriis ſuis oculis omnes injurias ſibi factas, propriis excipit auribus omnes blaſphemias contra ſe prolatas, omnes ſuas leges intuetur contemptas, omnes ſuas voluntates conculcatas, omnia ſua beneficia maleficiis & ingratitudine recompenſata; & licet ſummo peccatum proſequatur horrore, nil tamen niſi illud ſuis habet expoſitum oculis. Quomodo beatus, quomodò contentus eſſe inter

DEUS videt ſe ab omnibus hominibus offendi.

hæc

hæc omnia posset, nisi pro suo honore & gloriâ redintegraret justitia, quod in despicatum Majestatis suæ abs intermissione hominum adimit malitia? Sed reluctante frustra insolente ingratarum ipsius creaturarum attentato, omnes ipsius adimplebuntur voluntates, ita ut, quidquid fecerint, suam semper ex eo trahat & eliciat gloriam.

Justitia DEI triumphat ubique.

Hæc est voluntas ipsius, ut homo liberè feratur sive ad bonum, sive ad malum; sed & voluntas ipsius est, ut omnia, quæ facit bona, recompensentur, omnia, quæ facit, mala puniantur. Persona, quam currui formidandâ cum Majestate insidentem vidisti, est justitia DEI, quæ triumphat ubique, distribuens incessanter ex unâ parte manibus suis proemia bonis, & ex alia pœnas & supplicia malis. Ipsa hos prosequitur ubique, in cœlo, in terra, & in profundo abyssi: & hinc est, audisse te undique lamentabiles miserorum istorum querelas ac voces. Quatuor rotæ triumphalem hunc currum ubique circumagentes, sunt quatuor suppliciorum genera, quibus illos punit ac mulctat.

Pœnæ corporales.

Prima rota, quæ composita tibi videbatur è Statuis confractis, mala sunt sensibilia & corporalia, quibus ultrix DEI manus abs intermissione conterit & frangit vanitatem hominum per pestilentias, bella, famem, incendia, diluvia, motus terræ, fulmina Cœli, jacturam bonorum, morbos, mortes funestas, & innumeras alias calamitates, sub quibus miseria gemit humana. Quæ lingua illis enarrandis sufficiat? quis intellectus illas abs horrore, abs fremitu consideret? Et nihilominus opponere nos adhuc audemus omnipotenti huic brachio, quod nos frangit, dum tangit, suóque nos pondere conterit.

Pœnæ spirituales.

Altera rota, quæ primæ huic se comitem adjiciebat, quæque tibi composita videbatur ê parvis spectris & lemuribus concertantibus, séque invicem discerpentibus, significat cruciatus animi, qui crudeliores sunt illis corporum, cùm affligant animam, quæ corpus longè antecellit nobilitate: tales sunt subtractio gratiarũ in tot personis, quæ contempserunt illas, vel illis longo tempore sunt abusæ: obcœcatio animi in tot aliis sese in omnia vitiorum genera præcipitantibus, abs eo, quod id vel observent, vel curent; duritia cordis in tot aliis, quæ prorsus sunt insensibiles & conversionis incapaces; tristitia, fastidia, inquietudines, æmulationes, inordinata desideria, & hæc sæpius suo fine frustrata; timores, desperationes, rabiosi furores, & millena alia supplicia interna, quibus tot excruciantur infelices,

qui

qui adhuc in terris vivum circumferre videntur infernum. Eheu! tantum abest, ut crudeli hoc inferno exsolvere se, se resolvant, ut potius se magis immergant, hocque se tumulent accumulantes peccata sua.

Purgatorium & Infernus.

Aliæ duæ rotæ è flammis, & acutis novaculis, sustentantes extremitatem currûs triumphalis, sunt pœnæ alterius vitæ; Verùm hæ non ejusdem sunt magnitudinis. Illa, quæ minor tibi videbatur, significat pœnas, quibus severissima DEI Justitia punit animas in purgatorio; major autem innuit horrenda supplicio inferni. Eodem modo sunt ambæ compositæ è flammis devorantibus & novaculis acutis: Quid enim est purgatorium, nisi infernus temporalis? Et quid est infernus, nisi purgatorium æternū? in utroque sunt animæ privatæ visione DEI, sed in uno ad tempus solum, & in altero per omnem æternitatem: In utroque patiuntur animæ tormentum ignis, aliásque, quas promeruerunt, pœnas, majores vel minores, juxta magnitudinem injuriarum, quibus offenderunt Deum; sed in uno ad tempus duntaxat, & in altero æternaliter absque fine. Et ideò è rotis hisce flammeis tibi visa est una tam parva, & alia adeò magna, ut ipsius circumferentia tuum subterfugerit aspectum. O DEUS, quàm terribilis hæc est visio! quámque vera sunt Prophetæ verba! *Statura in rotis, & horribilis Aspectus.* Quis non timebit te, O Magne & vive DEUS? Quis non contremiscet tuam aspiciendo justitiam?

Ezech. 1.

Tandem, ut mysterii, quod vidisti, explanationem ad finem deducam: duo animalia, quæ currum trahebant, Aquila & Bos, repræsentant Angelum & hominem, duæ nimirum creaturæ peccati capaces, in quas præcipuè divina justitia suum exercet rigorem.

Deus punit Angelum ob unicam vanam cogitationem

Primus est Angelus, Creatura hæc nobilis, pulcherrimum manuum divinarum Opus, qui ob unicam cogitationem superbam, cum tot aliorum millionibus, ambitiosæ huic arrogantiæ tantummodò consentientibus, condemnatus est, ut bestiarum more alligaretur currui triumphali justitiæ divinæ, ad trahendum illum usque ad inferni abyssum in omnem æternitatem. O formidande Deus in decretis justitiæ tuæ! si tam severè punias unicam vanam in angelis cogitationem, quibus, uti videtur, argumentum & causa erat altum de se sentiendi, cùm tam nobiles fuerint creaturæ; quid mihi exspectandum erit miserabili vermiculo terræ, cùm omnes meæ cogitationes, mea verba, mea opera, & tota mea vita nonn si plena sint

sint arrogantiâ & ambitione? contremisco sub manu tua, O Divina justitia! deficio, contabesco præ horrore, stupidus ac immobilis hæreo, dum dicentem te audio per os vatis tui Isaiæ: *Inebriatus est in Cœlo Gladius meus*, quod vindicem tuum resperseris, tinxeris, quin & inebriaveris Gladium sanguine creaturarum tam nobilium, quæ in Cœlo jam erant quod unicâ solummodò cogitatione vana suum inflare ac temerare præsumpserint animum: Et ego, qui repto super terram, proximus inferno, quid pro mea expectem arrogantia, pro detestandâ meâ ambitione?

Isai. 34.

O quàm est æquum, ut bos unà cum Aquilâ alligatus sit Currui triumphali Justitiæ Divinæ, eandemque trahat molem ac sarcinam, & quidem, tardus licet ac stupidus, eâdem cum aquilâ velocitate suum urgeatur accelerare gressum! Homo hoc significatus animali, cùm adjecerit ambitioni rebellis Angeli, gulam, cujus Angelus capax non fuerat, ausus est manducare ex fructu prohibito, ut similis evaderet DEO. Crimen hoc eò usque displicuit DEO, ut in instanti sceleris commissi, alligaverit ipsum currui Justitiæ ultricis, & non solummodò præcipuum ac primarium criminis hujus reum, sed totam ipsius posteritatem. Hinc est, quod omnes nos nascamur filii iræ; quod nascendo nobiscum feramus, maledictam hanc ad peccatum inclinationem; quod ingrediamur hanc miseriarum vallem veluti patrati sceleris rei, in medio suppliciorum, quibus totus vitæ nostræ cursus caret nunquam: fames & sitis, calor & frigus, morbi & miseriæ corporales, ignorantia, affectus rebelles, omnia elementa, & omnes quasi creaturæ, nobis velut inimicis DEI continua cient & movent bella; & divina ipsius Justitia, quæ tali nos tractat ratione, obtinere tamen à nobis non potest, ut reos nos esse agnoscamus; nunquam id à nobis consequi, ut nos humiliemus, ac ipsius imploremus misericordiam. Nonne igitur sic cogimus ipsam, ut tandem nos puniat in æternum?

Deus punit hominem ob multa peccata.

Justus es Domine, & recta sunt judicia tua; æquum est puniri nos, cùm abundè promeruimus idipsum. Sed an semper tuos experiemur rigores? an paternarum tuarum memor non eris miserationum? Novi probè, nos tibi eruere hæc è manibus tela, nosque quasi vi factâ tuam contra nos excitare iracundiam, reluctante etiam bonitatis tuæ inclinatione: *Cogimus ad ulciscendas Criminum nostrorum immanitates nolentem DEUM.* Sed an dicatur, malitiam nostram hoc posse adversùm te, & bonitatem

Salvianus de Gub.

tuam, quæ infinito modo major est, non posse eruere è nobis crimina nostra, & perversam voluntatem è corde nostro? exhibe justitiam peccatis, quæ inimica tibi sunt & nobis; effunde super illa omnem iracundiæ tuæ torrentem, extermina & dele illa in perpetuum; sed miseris nobis peccatoribus, qui sumus opus manuum tuarum, exhibe misericordiam. Corripias nos velut filios tuos, ut nos corrigas; sed non punias nos velut inimicos tuos, ut nos perdas, nos in abyssum agas averni.

Prima hæc idæa Justitiæ DEI, quam conceperunt velut triumphantem de malitiâ peccatorum per sua supplicia, quamvis terribilis fuerit, produxit nihilominus in ipsis desiderium, diutius producendi sermonem de tanti momenti ac ponderis argumento: Et ecce, quomodo discurrerint de illo.

ARGUMENTUM.

1. *Quod DEUS justitiam exhibeat omnibus rebus creatis, & tamen nec unicæ Creaturæ exhibeat Justitiam.*

2. *Quod justissimè mala inferat bonis, & justissimè bona malis.*

Articulus II.

Qualis Justitia sit in DEO.

Unus ex his Doctoribus, postquam æquis & avidis id auribus excepisset, quod dixerat alter, interrogavit illum: quod Justitiæ genus concipere possumus in DEO? esse non potest justitia commutativa, quæ consistit in hoc, ut reddatur beneficium pro alio accepto: Nam ultra quod Aristoteles & Sanctus Thomas illum citans teneant, hanc propriè inter Patrem & Filium, Dominum & Servum, Creaturam & Creatorem esse non posse. Magnus Apostolus de DEO loquens, dicit nobis: *Quis prior dedit illi, & retribuitur ei?* quis dicere potest, dedisse se aliquid Creatori suo, unde obligatus hic sit, recompensare id illi ex justitiâ? Si propriè esse non potest justitia commutativa in DEO, esse ergò poterit justitia distributiva, quæ consistit in hoc, ut distribuat unicuique id quod ipsi convenit, juxta statum & conditionem ipsius. Et divinus Areopagita dicit, quod Justitia DEI admirabilis videatur in toto universo, ex eo, quod unicuique Creaturæ distribuat id, quod ipsi est proprium, juxta naturam, ordinem & virtutem ipsius particularem.

1. p. q. 21. a. 14.

Rom. 11.

De divin. nom. c. 8.

Sed quia Justitia essentialiter consistit in dando unicuique suum, vel id, quod ad ipsum pertinet,

Si DEUS annihilaret omnes peccatores, ju-

ſtitiam faceret.

net, non video, DEUM exhibere poſſe alicui Creaturæ juſtitiam; nam ut illis juſtitiam exhibeat, deberet ipſis dare ſuum; Jam autem, quod ſuum ſit, quid habent, niſi nihilum? Ecce omne id, quod proprium habent: totum namque, quod habent eſſe, non pertinet ad ipſas velut proprium, cùm id velut mutuum acceperint ex ſolâ liberalitate DEI Creatoris ſui. Si ergò DEUS exhiberet ipſis juſtitiam, reddendo unicuique quod ſuum eſt, deberet omnes remittere in nihilum, primam ipſarum originem; & præcipuè homines, qui plura committentes peccata continuò incidunt. E nihilo in aliud, cum peccatum miſerabile ſit nihilum, juxta effatum Sancti Pauli: *Peccatum nihil eſt.* Si DEUS exhiberet ipſis juſtitiam, hoc eſſet ipſas annihilare, & tunc haberent quod ſuum & ipſis proprium eſſet. Jam non video, DEUM annihilare aliquam creaturam, ſed nec maximos peccatores; videre ergò non poſſum, quod vel uni ex creaturis exhibeat juſtitiam.

Sive condonet, ſive puniat, ſimplex juſtitia eſt.

Verum igitur eſt, reſpondit alter, quod nihil pertineat ad Creaturam niſi purum nihilum. Sed quia nihil melius eſt noſtrum, quàm quod donatur nobis ex ſpontaneâ & liberá voluntate, cùm DEUS donare & dare voluerit eſſe creaturis ex merâ liberalitate, juſtitia eſt, diſtribuere id ipſis, quod adeſſe ipſarum pertinet, juxta ordinem & dignitatem ipſarum. Si illas redigere vellet in nihilum, hoc juſtum ſanè foret, eoquod nullum Jus habeant adeſſe, niſi ex ſolâ voluntate DEI; & ſimiliter, quando conſervabit ipſis eſſe ſuum, aut etiam dare illis volet omnes ſui eſſe perfectiones, hoc juſtum erit, eoquod infinitæ bonitati ſuæ hoc ſit vel maximè congruum. Quando punire volet peccatores, faciet juſtitiam, cùm ratione hâc ſuam glorificaturus ſit Bonitatem: ſive igitur deſtruat, ſive conſervet, ſive ignoſcat, ſive puniat, ſemper facit & exhibet juſtitiam Creaturis ſuis. Ita dicit Sanctus Anſelmus á Sancto Thoma citatus: *Cùm punis malos, juſtum eſt, quia illorum meritis convenit; cùm verò parcis malis, juſtum eſt, quia tuæ Bonitati condecens eſt.*

1. p. q. 21. a. 1. ad Tertium.

DEUS bonum confert malis & malum bonis ex Juſtitia.

Dico adhuc plus: quando DEUS malos implet bonis in hâc vitâ, facit juſtitiam; & quando bonos; imò optimos crucibus & adverſitatibus onerat in præſenti vitâ, ſimiliter facit juſtitiam: non ſolùm, quia divina ipſius voluntas regula eſt & norma omnis juſtitiæ, ſed etiam quod ipſe ſupremum ſit Ens, & nemo jus habet interrogandi ipſum: Cur ita facis? verùm maximam ipſe obſervat juſtitiam, dum peſſimis be-

nè facit, eò quod nemo tam malus sit in mundo, qui non faciat aliquod bonum, quod mereatur prœmium; cùm ergò in æternitate carere tali debeant, cùm sint è numero reproborum, nonne justum & æquum sit, ut illos remuneretur sensibilib9 quibusdam bonis ac donis in hâc vitâ? & ex adverso, nemo tam justus & innocens est in terrâ, qui non committat quandóque noxam, quæ mereatur pœnam; cùm ergò in æternitate non puniantur velut aggregati numero prædestinatorum, nonne æquitati similiter congruat, ut illos puniat & afflictionibus premat præsentis tempore vitæ.

Non oportet invidere felicitatem suam peccatoribus.

Quàm tenuia, quàmq; infirma nostra sunt lumina humana, dũ vivimus in terrâ! invidemus quandóque prosperitati maximorum peccatorum, & quando videri videtur nobis, Deum nonnisi pro his benedictiones temporales habere, ac omnia illis juxta vota feliciter succedere, disputare ac contendere quasi volumus cum providentiâ, & dicere ipsi illud Prophetæ: *Justus quidem tu es, Domine si disputem tecum: Verun tamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur; Benè est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt? plantâsti eos, & radicem miserunt; proficiunt, & faciunt fructum;* dum illi, qui tibi serviunt fideliter, sterilescunt. Nos invidemus ipsis & non videmus, apparentem hunc dulcorem, maximè formidandum esse severissimæ ipsius justitiæ rigorem. Nonne audimus, quid alterius ex vatis ore affirmet nobis: *Misereamur impio, & non discet facere justitiam, & non videbit Gloriam Domini?* Nimis quàm crudelis misericordia, quæ tam funestum operatur effectum? Infelix felicitas, quæ bonis exspoliat hominem æternis! dignum lamentatione solatium, quod nil agit, nisi quod in suis ipsum confirmet peccatis! dicerem ego cum Sancto Bernardo: Domine, ne des mihi ejusmodi benedictionem, nolo ejusmodi recipere genus misericordiæ. *Procul sit à me Benedictio tam crudelis.*

Jerem. 12.

Isa. 26.

Serm. 21 in cant.

Invidendum est bonis, dum affliguntur.

Verùm sanctâ quâdam invidiâ nos ferri oportet in misericordem ac benignam illam severitatem, quâ justitia divina optimos quosque prosequi consuevit in hâc vita. Nonne videtur tibi, quod, dum illos punit in hoc mundo, ob leves aliquos defectus ex fragilitate commissos, illos purificet in purgatorio charitatis, sicque tantò melius disponat, ut abs ullâ retardatione intrare ipsis liceat Sanctam illam Civitatem, in quã nihil admittitur coinquinatũ? quid enim purgandum erit superstes, postquàm transiêrunt per manus æquissimæ

mæ hujus justitiæ, quæ binâ vice unum & idem vitium non punit? An dubitare possumus, ipsos jamjam esse beatos, cùm toties canonizati fuerint per os ipsius DEI in Evangelio: Beati pauperes; beati qui lugent; beati, qui patiuntur persecutionem: Non dubitam9 de beatitudine eorum, quos sancta Sedes Catalogo Sanctorum adscripsit; Et dubitaremus de beatitudine afflictorum, quos ipse DEUS beatos appellat?

Pulchra consideratio S. Ephr. circa afflictiones justorum. Serm. de comp. animi.

Sanctus Ephrem instituit desuper pulcherrimam considerationem: Benè video, dicit ipse, in toto Evangelio, beatitudinem annexam esse pœnis, quibus justitia divina flagellat nos in hâc vitâ, benè video, hos esse favores, quibus maximis suis blanditur amicis. Video ipsum Sancto Paulo dixisse, quod ostendere illi velit, quantum oporteat ipsum pati pro nomine suo in universum mundum deportando. Lego etiam, quid dixerit Sancto Eustachio generosissimo huic hipparcho Imperatorum Vespasiani ac Titi, quod militiam Christianam ingressum brevi spoliari oporteat omnibus bonis, privari filiis, exui amicis, eò redigi, ut velut simplex agricola terram colere, stivâ subigere sit adigend9, contemptu hominum, nec non variis obruendus Calamitatibus. Video ubique, rationes tractandi rigidissimas non esse, nisi blanditias DEI, quibus suis lenocinatur prædestinatis.

Sed incassùm evolverim omnes sacros codices, cunctasque Sanctorum vitas, nullibi tamen exaratum invenero: Beati divites, qui voluptatibus indulgent vitæ: Beati qui dignitatibus sublimati, honoribus fruuntur Sæculi: Beati, qui natant in deliciis, qui lautis utuntur epulis, qui blandis sensuum delectantur illecebris: Hæc omnia lex nostra non suadet, ista Dominus noster non docuit, verùm miserabilia atque infelicia illa censuit, luxit ac planxit. Lex Christiana, quam profitemur, nihil ejusmodi præcipit nobis, Magister noster Christus JEsus non ejusmodi nos imbuit documentis, sed potius illa damnavit, ita viventium deflevit miserias: Quid enim judicari possit de iis, qui paradisum sibi totum accommodum sensibus constituunt in terris, nisi quod nihil paradisi spiritualis exspectandum habeant in cœlis.

Magis amandæ sunt cruces quàm consolationes.

O bone DEUS, nostræ compatere cœcitati, quæ taliter bona sumit pro malis, & mala maxima pro bonis. O divina justitia, haud nobis largire, quod anhelamus maximè, sed potius, quæ horrori sunt, etiam invitis concede nobis. Nos vitæ præsentis inhiamus prospe-

ritatibus, quæ reproborum eſt portio, quos non caſtigas in tempore, quod abundè tibi ſit otii illos caſtigandi in æternitate: Contremiſcimus autem, dum cruces intuemur & adverſitates, quæ electorum tuorum eſt hæreditas: Non conſolaris illos in tempore, cùm otij nacturus ſis plurimum conſolandi ipſos in æternum.

Nolo proſperitates tuas, quamvis natura ſectetur illas, dum ipſas fugio; deſidero potius adverſitates, quamvis natura abhorreat illas, dum ipſas expecto: Ne blandiare mihi, ut perdas me, ſed potius me puni, ut condones mihi: *Hic ure, hic ſeca, modò in æternum parcas.*

ARGUMENTUM.

1. *Unde veniat, quod videamus bonos ſæpius proſperari, & malos puniri in hâc vitâ.*
2. *Quod Juſtitia DEI ultra quàm mereamur, noſtra recompenſet bona opera, infra merita autem noſtra puniat peccata.*
3. *Quàm utile ſit ſemper juſtitiam habere præ oculis.*

ARTICULUS III.

DEUS punit malum & prœmiat bonum in hoc mundo ex compaſſione erga noſtram imbecillitatem.

NOn poſſem tibi hoc concedere, reſpondit ipſe amicus. Nam ſi Juſtitia DEI nunquam non rigore proſequeretur juſtos, & non niſi pro malis haberet ſolatia, non id juſtitiæ, ſed maximè imputaretur injuſtitiæ. Cunctæ ſimplices animæ, quæ tuam ignorant Philoſophiam, quæque communiter magis reguntur communi hominum ſenſu, quàm luminibus fidei, ita ſcandalizarentur ex hoc, ut timendum foret, ne potius amplecterentur vitia, quas viderent tam bonâ beari ſorte, quàm virtutes, quas viderent premi ac malè haberi: videmus etiam, providentiam Cœli, quæ noſtræ compatitur infirmitati, hâc in parte aliter procedere; cùm plurimos reperire ſit bonos ac juſtos, quos DEUS benedictione repleat temporali, & plurimos ſimiliter malos, quos puniat ſeveriſſimè etiam in hâc vitâ. Nihil eſt, quod luculentius aut frequentius in libro Exodi exprimatur & repetatur, quàm benedictiones temporales, quas promittit DEUS populo cuſtodienti legem ſuam; & horrendæ maledictiones, quas comminatur illi, ſi eandem fuerit transgreſſus. Et nonne in Evangelio ipſemet Chriſtus JESUS promiſit fidelibus ſervis ſuis centuplum in hoc mundo, & vitam æternam in altero? Ah! quomodò intelligere poſſemus, quod juſtitia

justitia sit, punire bonum & remunerari malum?

Respondeo ad hæc tria. Primum, quod Justitia DEI nullum unquam bonum abs proemio, & nullum unquam malum abs poenâ & supplicio abire permittat. Dixi nullum, quodcunque illud fuerit, sive magnum, sive parvum: Cùm enim ipsa sit perfectio divina, immensam esse oportet in magnitudine, & infinitam in profunditate suâ. Ex eo, quod immensa sit in magnitudine, unico intuitu videt omnia bona & omnia mala, quæ fiunt in mundo, ita ut nec unicum effugere possit illius cognitionem, hinc est, quod à Sacrâ Scripturâ nuncupetur veritas; & Sanct. Thomas allegans Textum Psalmi octogesimi quarti; quod misericordia & veritas ob viaverunt sibi, intelligit per hanc veritatem justitiam. *Ponitur ibi veritas pro Justitiâ.* Eoquod infinitam lucem esse oporteat in intellectu DEI, ad gubernandas omnes res secundùm justitiam; & hæc lux est Veritas, & hæc veritas distinctissimè omnia cognoscit. Ex eo autem, quod infinita sit in profunditate suâ, rimatur & penetrat omnia vel merita, vel demerita in quavis re, illáque usque ad minimum atomum intuetur clarissimè; & hæc intuens adæquat proemia meritis & demeritis supplicia tantâ cum æquitate, ut non solùm omnia bona recompensentur, & omnia mala puniantur, sed etiam nec minimam particulam aut boni aut mali relinquat vel abs proemio, vel abs suo supplicio. Et in hoc ipsa justitia est infinita & infinito modo transcendens illam hominum, quæ nec punire potest omnia mala, nec recompensare omnia bona, cùm horum non habeat cognitionem; Et id, quod cognoscit, cognoscat semper tam imperfectè, ut quasi impossibile sit justam ab ipsâ servari proportionem, aut judicia ejus ad amussim consentanea esse æquitati.

DEUS nunquam finit malum impunitum.

1. p. q. 21. a. 2.

DEI solius est punire justè.

Ne mireris, quod justitia DEI largiatur quandóque benedictiones temporales justis, quibus coronas præparat in æternitate. Omnia bona, quæ faciunt, non sunt digna recompensatione æternâ; cùm plurimis bonis operibus ipsorum scateat vita, quæ non nisi bonitatem habeant naturalem, vel quia non purè fiunt ob ipsius gloriam. Largitur aliquis elemosynam pauperi, cujus tangitur commiseratione, abs alio ulteriore respectu, nisi quod subvenire velit ipsius miseriæ, uti faceret etiam aliquis paganus: alius inservit suo proximo, quia vel amat ipsum naturaliter, vel quia sperat aliud quoddam obsequium ab ipso, datâ occasione exhibendũ. Omnes hæ ratio-

Cur DEUS det hic præmium nonnullis operibus justorum.

rationes, quæ nonnisi naturales sunt, non merentur recompensationem æternam: Nihilominus, quia aliquam habent bonitatem, merentur etiam aliquam recompensationem: Et inde est, quod Justitia DEI, quæ nunquam aliquod bonum absque recompensatione relinquit, illis benedictiones largiatur temporales, vel majores vel minores, juxta proportionem meriti in ipsis animadversi.

Cûr DEUS hîc puniat peccatores.

Quando similiter punit peccatores maximos pœnâ temporali, quibus supplicia præparat in æternitate, dici non potest, hoc fieri, quod omnia peccata, quæ committunt, non sint digna inferno: Si enim tantummodò esset peccatum aliquod veniale, conjunctum tamen mortali æquè æternaliter sicut mortale punitur. Sed calamitates, quibus illos premit in hâc vitâ, sunt vel magni favores & gratiæ, quibus eosdem tangit, ut angat & in se ipsos atque ad DEUM per pœnitentiam reverti cogat; vel sunt obstacula ad impediendum cursum vel imminuendum saltem torrentem vitiorum, quò trahi & abripi se sinunt; vel ad serviendum pro exemplo aliis, quâ ratione justitia humana extremo supplicio publicè afficit sceleratos, ad incutiendum terrorem animis aliorum; vel tandem ad dandum initium suppliciis ipsorum infernalibus in vitâ jam præsenti. Verùm post omnia, fatendum est cum Sancto Augustino, arcana justitiæ DEI incomprehensibilia nobis esse: *Cum plerumque bona bonis, & mala malis eveniunt, tunc magis inscrutabilia sunt Judicia DEI.*

Opinio probabilis.

S. Aug. lib. 2. de civit. DEI c. 1.

Respondeo secundò, quod DEUS nunquam exerceat in creaturas suas, puram & solam justitiam absque misericordia: *Non obliviscetur misereri DEus;* sive enim recompenset bonum naturale in hoc mundo, sive supernaturale in altero, semper plus est, & excedit, quàm mereatur; sive etiam peccata puniat hominum, semper id minus est quàm mereantur. Certum est, ipsum semper longè ultra meritum recompensare: Et de hoc quis dubitare poterit? Nam si attendamus recompensationes temporales, habemus expressam attestationẽ Christi JESU promittentis centuplum in hoc mundo: *Recipiet centies tantum nunc in præsenti sæculo.* Si me privem exiguo solatio humano ob amorem ipsius, centies tantum illius recipiam; si largiar eleemosynam, vel parvum quid laboris exantlem, ad promovendam ipsius gloriam, centesimum pro hoc reportabo stipendium; dubitare mihi de hoc non licet, cum ipse promiserit, qui est ipsissima Veritas, quemque fallere aut decipere nescia.

DEUS nos semper præmiat supra merita.

Marc. 10.

O

O bonum Dominum! O amabilem Magistrum! Eheu! eccur non omnes famulantur ipsi homines? & si retributiones aspiciamus æternas; hæ modo infinito nostra excedunt merita: quid enim, quod bonum mereatur infinitum, operari possimus? nonne meritum requireretur infinitum, cujus capaces non sumus? Ah! quomodo parvus momentorum, quibus DEO famulamur, numerus promereri posset *aliquā æternitatem, totam aliquam magnam æternitatem, imò, æternitatem aliquam integram* tam magnificarum retributionum? O quàm benè magnus dixit Apostolus: *Non sunt condignæ passiones hujus sæculi ad futuram gloriam*! Sed Christus Jesus promeruit nobis hæc omnia, ipse nos locupletat bonis suis, & coronare nos suis exin dignatur favoribus: hæc omnia novimus, nonnisi in illum nostram collocamus fiduciam, indies millena capimus experimenta infinitæ ipsius erga nos Bonitatis; & miserabilia corda nostra, ingrata nostra pectora adhuc tepescunt, adhuc frigescunt in amore ipsius.

Rom. 8.

Adhæc verum est, justitiam DEI, dum punit peccata hominum, semper longè minus punire eadem, quàm promeruerint, etiamsi loquamur tantummodò de pœnis, quibus parvos castigat defectus justorum. Job, quem Scriptura appellat hominem simplicem & rectum, id est, purissimum & sanctissimū, juxta magis propriam explanationem Phraseos Hebraicæ: Job canonizatus ipsomet ore DEI, qui ad summum reus esse non poterat, nisi parvæ fragilitatis humanæ, ingenti tam horrendarum calamitatum obrutus est cumulo, ut illas in ipsius historiâ duntaxat intueri, incutiat horrorem. Judicarent omnes, severius ipsum, quàm meruerit, punitum esse; & tamen ipse, qui agnoscebat minimi peccati contra DEUM commissi magnitudinem, quique probè supplicii sui sentiebat pondus, confessus est, manum Domini se tantùm suaviter tetigisse, minusque, quàm promeruerit, castigâsse: *Verè deliqui, & ut eram dignus, non accepi.* An habeamus ansam conquerendi de adversitatibus, quibus DEUS nos afficit, qui quotidiè tam enormia committimus peccata, cùm adversitatum nostrarum gravissima, abs comparatione levior ac minor fit, levissimâ ipsius. Si nonnisi unicum peccatum veniale commisissemus toto vitæ nostræ decursu, omnes adversitates, quas omnes homines tolerare possent in terris, non sufficerent puniendo illi, quantum promeruit. Hinc nunquam non jure meritissimo dicere possum, quid-

DEUS nos punit infra merita.

Job. 33.

quid adversi acciderit nobis: verè peccavi, & Justitia DEI nimis quàm magna accepit & excepit me bonitate.

Quando considerabis ipsas etiam pœnas æternas, quibus enormia reproborum punit crimina, invenies, quod, licet tormenta ipsorum sint horrendissima, non tamen adæquent demerita ipsorum. Verum est, ipsorum pœnas infinitas esse in duratione sua, cum finem nunquam sint habituræ; sed infinitæ non sunt in rigore ac severitate, cum graviores esse possent, si DEUS exæquare illas vellet infinitæ Magnitudini Odii, quo fertur ergà peccatum, & enormitati injuriæ, divinæ suæ Majestati exhibitæ.

Deus non punit damnatos prout merentur.

Dubio procul infinitæ deberent esse in rigore, sicuti sunt in duratione sua: siquidem ad puniendum ex æquo peccatum, quod in se infinitam includit malitiam, non minor, quàm infinita requireretur pœna. Sed DEUS, qui semper bonitatis est infinitæ, non potest in ira sua maxima oblivisci miserationum suarum: si Justitia ipsius hominum puniret crimina, in quantum punitioni sunt obnoxia, quam materiam relinqueret misericordiæ ipsius, ad suos mundo evulgandos splendores? verissimum namque est, quod etiam in inferno *Misericordia superexaltet judicium*, id est, illa hoc plurimùm excedat, eòquod meritarum pœnarum multò plus ipsis subtrahat, quàm Justitia DEI ipsis imponat.

Tertium quod respondeo, est consequentia è duobus prioribus deducta: quod efficacius motivum vivendi sanctè in timore DEI, & constanter ac fideliter in ipsius permanendi servitio, etiam in rebus minimis, non sit, quàm si maximam hanc ponderis Maximi veritatem animo nostro profundè insculptam circumferamus; quod nempè, omnia nostra faciamus Opera coram oculis supremi nostri Judicis, qui omnia videt, qui nullius obliviscitur, qui annotat omnes minimos quosque meritorum vel demeritorum nostrorum atomos in omni eo, quidquid agimus, cogitamus, dicimus, ubi relinquetur nihil, quod suâ vel careat pœnâ vel prœmio: sive recogites hæc, sive non recogites, res ita se habet; omnia tua fac opera absque consideratione, tuo revolve animo quascunque abs discrimine obvias cogitationes, tuo eructes & evomas ore quorumcumque torrentem verborum, tuas in infinitum multiplica culpas & noxas illásq; exin oblivioni trade, cogitans hæc omnia esse nihil, jámque transiisse: sed omnia hæc animo DEI manent impressa, divinæ ipsius justitiæ decretis subjecta, quæ unicuique reddent juxta opera sua tam accuratè,

Magna est utilitas semper intueri justitiam DEI

tamque exactè, ut facilius ruiturum sit cum terris Cœlum, quàm quod vel minimus meriti aut demeriti sit relinquendus apex, qui suâ careat vel mulctâ vel mercede.

Exstimulatio ad bona opera

Quando lego in Evangelio, unicum aquæ frigidæ vitrum amore DEI pauperi erogatum, non perditurum mercedem suam; alloquor meipsum: quid ergò erit cum infinitis aliis bonis operibus, quæ majoris sunt momenti, mihi tamen factu facilia, si illa facere tantùm voluero intuitu amoris DEI? Nonne & suam habebunt mercedem? Et merces hæc, quam mihi promittit, est ipsusmet, est possessio boni infiniti in omnem æternitatem; pensiculatè hæc tria recogito: Bonum infinitum, æternitas, Opus momentaneum, mihique tam facile; & admiror cœcitatem meam, non comprehendo meam stupiditatem. Quid cogitas anima mea, cui inutiliter immoraris? nónne deberem invigilare abs intermissione, & omnes intendere nervos, ut omnia vitæ meæ momenta bonis implerem operibus? O quàm parvi constat bonum opus, quàmque exigua res esse videtur! sed quàm stupendos trahit post se effectus! Bonum infinitum pro bono tam levi, æternitas pro momento tam brevi! & non animaret nos tantarum aspectus coronarum, quas DEI justitia præparatas asservat nobis? & non ardebimus, non omne superabimus tædium in exercitiis virtutum? Sanè nobismetipsis irasci, nostrámque incessanter arguere deberemus ignorantiam.

Nunquam peccatum manet impunitum

Sed quando similiter lego in Evangelio, severissimam reddendam esse rationem, de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines supra terram; mecum ipse discurro. Quid ergò erit cum innumeris aliis peccatis, quæ in singulas committimus horas, quæ multiplicamus abs metu, abs metâ, abs ulla reflexione? Impossibile est, unicum solum abs mulcta manere peccatum: *Peccatum impunitum esse non potest; aut punis tu, aut DEUS punit.* Commisisti peccatū, indispensabiliter obligatus es pœnæ; reparanda est injustitia, justitiæ cujusdam punitione.

S. Aug.

Sed DEUS semper in bonitate dives, relinquit tibi libertatem puniendi teipsum per pœnitentiam; si non, cogis ipsum, ut ipsemet id puniat per severissimam suam justitiam.

Veritas hæc benè ponderata: Peccatum impunitum esse non potest; nónne summum terrorem incutere deberet eis, qui totos sese tradunt & abripi sinunt eff-

frœnatis passionum & vitiorum suorum desideriis, peccata peccatis accumulantes, nec cordi habentes, ut eorum vel unicum per pœnitentiam diluant aut deleant? O DEUS! quàm immensæ multitudinis suppliciorum se reos constituent ante tribunal justitiæ magni DEI, qui suam feret ac fulminabit sententiam, non solùm in omnia ipsorum opera, quantumvis minima, sed etiam in minimam minimi operis circumstantiam! Horrificam hanc legimus veritatem, & leviter transire permittimus; abs eo, quod mente revolvamus aut penitiùs rimemur. Sed qui benè ipsam rimatus fuerit, suóque insculpserit animo, valori aut robori ipsius cedere coactus, videbit ansam se habere, majori cum veritate dicendi, quàm sanctissimus Job: *Verebar omnia opera mea*: Quid enim mecum erit, & ego quis ero, quando penes sua demerita judicabuntur â severissimâ DEI justitiâ? quam ergò spem habere potero, nisi in me reversus convertero me ad pœnitentiam & lachrymas?

ARGUMENTUM.

1. *Justitia DEI adoratur in cœlo, blasphematur in inferno, contemnitur communiter in terrâ, timetur â paucis,*
2. *Nonnisi animæ perfectæ amant ipsam.*

ARTICULUS IV.

DUm ambo hi sapientes Viri ita colloquebantur de excellentiis Justitiæ DEI, bona hæc anima, quæ apprimè attentas ipsis præbuerat aures, suâ eisdem enarratâ visione, raptam se advertit brevi, sed profundâ extasi, quâ durante, ostendit illi DEUS, quâ ratione divina tractetur justitia in Cœlo, in inferno, & in terra ab omnibus hominibus; & reversa in seipsam lachrymantibus exclamavit oculis.

O Justitia infinita! Justitia æterna! Justitia adoranda DEI mei, quàm es admirabilis! tu regnas super omnia, tu triumphas super omnia, & in omnibus, hominum peccatorum exceptis cordibus. Video te in Cœlis triumphantem: Tu enim

Justitia Dei regnat pacificè in cœlo.

Regum

Regum horum æternorum verticibus, omnes has ſplendidas impoſuiſti coronas: Tu ſuos illis decreviſti Thronos, magis vel minùs penes merita ipſorum ſublimes; & omnes ſunt contenti, omnes te adorant, omnes te benedicunt, tibique rependunt grates, unanimiter confitentes, cunctis te infinito modo majora ſuis meritis ſtatuiſſe & reddidiſſe proœmia. Tu in fortunatiſſimâ hac regione omnia conſervas in pace, omnia in bono ſunt ordine, & omnes ita repleti ſunt gaudio & ſatisfactione, ut Beatorum imus & minimus non invideat primo & maximo; ſed magis de magna hujus felicitate lætetur, quàm de ſua, quæ minor eſt, quia ſic ordinaſti, divina juſtitia; Et ſi omnes tuæ ordinationes non exactiſſimè obſervarentur in cœlis, non hi eſſent paradiſus deliciarum, ſed verus potiùs miſeriarum infernus; Et ſi infernus tibi nôlſet obtemperare, infernus ampliùs non eſſet, ſed paradiſus.

Juſtitia DEI triumphat æternaliter in inferno.

Interim triumphas quoque in inferno, ſicut in cœlo, O omnipotens Juſtitia; ſed ratione prorſùs contrariâ; ſiquidem non coronas hic diſtribuis, ſed æternæ captivitatis catenas infelicium horum injicis & inferis collo; non attollis hic illos ſuper thronos & ſolia, ſed præcipitas illos in abyſſos & barathra magis vel minus profunda, juxta ipſorum merita; non bonum nec pulchrum inter illos hic ſtatuis ordinem, ſed conſpicere illos tibi complaces in perturbatione & confuſione. Similiter & illi non decantant tibi laudes, ſed è fœtidiſſimo gutture ſuo infinitas evomunt & eructant blasphemias, conquerendo ad unum omnes, te crudeliter caſtigare ipſos, & majori, quàm meruerint, cum rigore ac ſeveritate, quod aſſeverare blaſphemiarum eſt maxima. Inſolentes hæ creaturæ ſubſternere te ſuis volebant pedibus, dum libertate fruebantur faciendi id, quod nolebas: modò tuis ipſas ſubſtratas tenes, ut tolerare illas in æternum facias, quod velle nunquam poſſunt. Infelices hæ per aliqua momenta regnare fecerunt injuſtitiam invito te, & tu ſuper ipſorum regnas injuſtitiam invitis illis in æviterna ſæcula. Regna, triumpha, divina juſtitia, in medio inimicorum tuorum. O quàm glorioſum mihi videtur regnum tuum in inferno non minus, quàm in cœlo! O quàm probè intelligo, juſtum, qui tuo ſtudet commodo, gaviſurum, dum viderit vindictam, ſuáſque loturum manus cum voluptate in ſanguine peccatorum.

Sed unde venit, adoranda

Plures videntur effectus justitiæ DEI quàm misericordiæ.

Justitia; quod ita supremo triumphans Dominio in omnem æternitatem tam felicem, quàm infelicem, tam indignè haberi te sinas à parvis hominibus reptantibus super terram? Ah! Omnes illorum intueris insolentias, & has tolerans dormire videris. Sed fallor, divina justitia, non tu, sed homines ad ingentem suam dormiunt infelicitatem: Nisi enim Lethargicorum dormirent more, suos aperirent oculos, formidandum intuerentur rigorem, quo in præsenti quóque vita punis & mulctas peccatum. Unde venit, abs comparatione plures inveniri peccatores, qui in vitiorum ac passionum suarum servitute suam transigant vitam; quàm qui convertantur? Nisi quia justè in suorum pœnam peccatorum copiosas ipsis denegas gratias, quibuscùm, si illas haberent, fortassis converterentur. Unde venit, plures abs comparatione infideles reperiri nationes, tuâ privatas cognitione, quàm sint illæ, quæ veram teneant & possideant fidem? nisi quod funestâ hâc obcœcatione enormia ipsarum castiges peccata, quorum se reas constituunt? Unde venit, numerum reproborum intervallo tam prodigioso excedere numerum prædestinatorum? Unde venit, longè plura mala quàm bona vitam complecti humanam? Unde nobis venit & dimanat calamitatum totius naturæ, quibus incessanter obruimur, diluvium? O si homines apertos tenerent oculos, ubique te viderent tuas exercentem vindictas, O divina justitia, téque timerent! Interim dormire videntur omnes in peccatis suis, non te percipiunt, tui obliviscuntur, téque contemnunt.

Aliqui timent nimium, alii nimis parum.

Aspicio quidem nonnullos timentes te: sed aliqui non ita tibi timent displicere, quàm tua timeant supplicia; Et hic timor servilis est, Christianâ indignissimus animâ. Alii te plus æquo & nimiùm timent, quasi crudelis esses & immisericors, ut quæ occasionem quæras ob minimum defectum perdendi ipsos, faciásque ipsis ex nihilo delicta: Et hic affectus amoris est proprii, inquietas & scrupulosas divexans & torquens animas. Sed quàm paucos reperire est, qui filiali te timeant timore, quo urgeantur ad explendas fideliter omnes voluntates tuas, ne displiceant tibi, sempérque subjectos se teneant, ad recipiendum quieto ac prompto animo promeritas pro erroribus commissis poenas! Et tamen hic solus est timor, qui in fidelibus tuis tibi placet famulis.

Amanda est justitia Dei

Sed an dicatur, virtuosissimos

mos quósque non concipere, nisi affectus timoris, aspiciendo te, O adoranda Justitia DEI mei? an minus amabilis es misericordiâ, vel omnipotentiâ, vel sapientiâ, & omnibus aliis attributis divinis? Nonne ipse DEUS es, ipsa bonitas infinita, & ipsa essentia divina? Sancta Catharina Senensis eòusque diligebat te, justitia divina, ut majori non deliniretur gaudio, nisi revolvens te animo, incessanter flagitando te, ut ipsamet tu, & non misericordia judicares ipsâ. Glorifica te in me, uti placuerit tibi, O amabilissima justitia DEI mei: totum me tibi trado, absolutè â tuâ volens dependere voluntate. Divinus Salvator meus Christus JESUS, totum se tradidit tibi ex amore ergà me; Et ego similiter totum me trado tibi ex amore ergà ipsum: Tu ipsum tractâsti, sicut tibi placuit, pro utilitate mea, tu tracta me, sicut placuerit tibi, pro utilitate ipsius. Revereor te, adoro te, accepto ex toto corde meo, divina decreta tua super me, qualiacunque fuerint illa; & modò contenta sis mecum, ego semper infinito modo contentus ero tecum in æternum.

Nonnisi purus amor amat justitiam DEI.

O quàm purus & ab omni propriæ utilitatis desiderio alienus requiritur amor ad diligendum ita justitiam Dei punientis, sicut misericordiam ejusdem blandientis! Nos parum habemus puri amoris, vel puri Odii super terram; Purus amor debitus non est, nisi DEO soli; quem, si possibile esset, amore infinito deberemus prosequi, abs alio, nisi infinitæ Bonitatis ipsius intuitu. Purum Odium debetur peccato, quod infinito modo, si possemus, deberemus odisse, abs aliâ, nisi infinitæ ipsius malitiæ, bonitati infinitæ DEI oppositæ consideratione. Sed nobis nec purus est amor, nec purum est odium, nunquam non hic immiscemus propriæ studium utilitatis: Amamus DEum, quia bene facit nobis, & odio peccatum habemus, quia conciliat nobis malum: sic ubivis quærimus nosmetipsos. Ecce quare omnes curramus ad misericordiam, & fortassis non ita quærimus ipsam, sicut favores ipsius, dúmque propius accedere ipsam contendimus, potiùs hoc fit nostri, quàm ipsius amore: dum timere nos credimus justitiam, non tam ipsam, quàm ipsius timemus supplicia. Ah! quàm proprio nostro scatemus amore.

Amare impensè justitiam DEI, singulari cum voluptate adhærere illi, devovere totum se ipsi, & abs ullo propriæ utilitatis intuitu, gaudere de statu & gradu, quo nos insignire voluerit pro

Dei solius gloria, ipsique propterea rependere grates; devotio prorsus est rara, & nonnisi iis propria animabus, quæ purissimum paulisper degustarunt amorem, & proprio funditus amori sunt mortuæ. Sed mi Deus, quænam sunt hæ, & laudabimus illas? ubi sunt, & admirabimur ipsas?

ARGUMENTUM.

1. *Decreta divinæ Justitiæ impenetrabiles sunt abyssus mentibus nostris.*
2. *Illa cognoscere velle, scelerata est temeritas; illa condemnare, abs eo quod cognoscantur, est blasphemia.*
3. *Cognoscemus illa aliquando, quæ videbuntur nobis mirabilia.*

Articulus V.

HÆc verba ex ore personæ magnæ simplicitatis profecta, sed zelo prorsus divino animata rapiebant hosce Doctores, qui primitus dicebant, decreta divinæ Justitiæ magnas esse abyssûs, ubi humana nostra haud multum videant judicia. O quàm benè is novit nostram confundere & deprimere arrogantiam naturalem! ut quid tam ingentia concedit lumina, affectúsque tam eximios animæ simplici ac ignoranti, dum denegat illos viris sapientibus ac ingeniis magè sublimibus, quæ verisimiliter meliùs uterentur illis, ad ipsius gloriam ac plurimorum salutem?

O quàm verè magnus dixit Apostolus cum exclamatione, quam ex suo admiratio trahebat ore, dum penitiùs revolvit animo altitudinem consiliorum DEI: *Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit?* Si examini subjicere velimus divinæ regimen sapientiæ, vel decretorum adorandæ ipsius justitiæ inquirere rationes, idem est, ac si digiti extremo attingere vellemus coelos, vel manuum nostrarum palmo coelestes constringere globos: Omnia infinitâ nos ratione transcendunt, omnes perpulchræ magni hujus mundi artificis dispositiones, Majestatis suæ pondere nos obruunt, nec comprehendere nobis fas est rationem, cur ita faciat.

Judicia Dei sunt abyssus.

E tot millionibus mundorum possibilium, qui omnes in nihilo erant cum præsenti, ut quid potius elegit hunc, quàm alios, ad dandum huic esse? & ex infinitis creaturis possibilibus, quas acci-

Non oportet esse curiosum in examinandis his arcanis.

accipere poterat ad illum replendum, ut quid potius elegit has, quàm alias? & ex innumerabili hâc varietate modorum diversorum, quibus poterat disponere opus suum, ut quid potius contulit illi hunc, in quo subsistit, ordinem, quàm omnes alios? ut quid nasci fecit hos in sæculo primo, illos in decimo, alios in quinquagesimo? ut quid hos in hac mundi parte, quæ illustrata non est lumine fidei; alios in alia, ubi felicissimam nocti sortem, ut vix egressi sinu matris mox recepti sint in sinum Ecclesiæ? ut quid huic ortum dedit in tali potiùs conditione ac statu, quàm in mille aliis, quos conferre illi poterat? & quare hos statu sublimi ortos talentis depressit vilibus, & alios humili conditione satos eximiis sublimavit dotibus? quis rationem reddere posset de omnibus his divinis dispositionibus, & infinitis aliis, nonnisi ab ipsius dependentibus voluntate? aut quis illas perstringere auderet censurâ, ex eo, quod mente ipsas constringere non posset? Abundè satis est, DEUM ita voluisse, ut omnia nostra suspenderet judicia, nósque agnoscere & confiteri cogeret, justum id esse, quia sic voluit DEus; divina námque ipsius voluntas omnis justitiæ infallibilis est regula: *Justus es Domine, & rectum judicium tuum.*

Cur Deùs sit clementior erga homines, quàm erga Angelos

Quis dicere posset, quare permiserit inveniri peccatum in Angelis? Quodnam bonum è lapsu ipsorum in peccatum poterat proficisci? cur ipsis nec unicum concessit libertatis momentum, sed & nec minimũ gratiarum suarum subsidium, ut se converterent post peccatum? nonne judicaremus, ipsum rigoris nimium exercuisse in illos? sed cum tantum demonstraverit rigorem ergà creaturas tam præcellentes, quæ nonnisi unicum cogitatione commiserant peccatum. Cur tam benignum exhibere se voluit ergà homines, nobilitate Angelis inferiores, qui nihilominus abs comparatione majori se implicant numero peccatorum? Quanta inæqualitas, quod pro filiis suis natu majoribus, suæque proceribus aulæ, nihil possideat clementiæ, & pro indignis servis suis, qui sceleratiores longè videntur, tantum bonitatis, tantúmque amoris, ut illis non solùm abundantes largiatur gratias, sed harum totum Oceanum apportet illis in persona sua propria, sese annihilet pro illis, patiatur, fatigetur, sese sacrificet, sanguinem suum & propriam suam det vitam ad salvandos illos omnes? Quis tam alti consilii divini cognoscere possit rationem? Non comprehendo id ego, Domine, cùm rationem transcendat meam; sed illud adoro,

ro, illud admiror, illud amo & diligo, cùm imprimis favorabile sit mihi: & denique fateor justissimum id esse, cùm id volueris, nec unquam velle possis, quod non infinitâ ratione sit justum.

Cur Deus non tribuat gratias efficacissimas cunctis hominibus.

Sed salvare si voluit omnes homines voluntate tam forti, tamque efficaci, ut hunc in finem obiêrit mortem; unde oritur, quod omnes non salventur? nónne facere, quidquid vult, potest, cùm omnipotentia ejus in ipsius consistat voluntate? dicere, hoc ideò esse, quod, cùm voluntas libera hominum in ipsorum sit potestate, ipse violentiam inferre nolit libertati eorum, ad cogendum illos in cœlum invitis ipsis, hoc est dicere nihil: nonne enim ipse flectere potest, quando vult, voluntatem maximè rebellem, abs eo, quod violentiam libertati ipsius inferat, ipsique imponat vel necessitatem vel coactionem, largiendo ipsi gratias suaviter efficaces & amicabiliter victoriosas, quæ tam certò referant palmam de omnibus, quæ oppugnaverint, cordibus, ut nullum ex his resistere velit ipsis, quamvis semper omnem id faciendi habeant libertatem? nonne omnipotentem ipse semper super omnes voluntates nostras habet potestatem, ut illas, prout voluerit, flectat, abs eo, quod ipsas illatâ vi cogat, sed suaviter ad benè utendum libertate suâ dirigat ac moderetur? si igitur voluntatem habeat salvandi omnes homines tam potentem, támque efficacem, ut hæc impulerit ipsum ad consecrandam propriam suam vitam pro omnibus, eccur non adhibet potentia, quæ in manibus suis tenet, gratiarum remedia, ad largiendum efficaciter omnibus vitam æternam, quam ipsis suâ promeritus est morte? ut quid maxima ipsorum pars privatur illâ? quia illis largiri non vult, nisi gratias illas minores, quas appellant sufficientes, quibuscum solis, nunquam suam operabuntur salutem. Eccur è duobus infantibus eodem tempore natis atque simùl portatis ad Baptismum, horum unus, priusquàm illum recipiat, moritur, sicque in æternum visione DEI privatur; alter eo recepto moritur quamprimùm, ut mox in instanti boni infiniti adeat possessionem, abs eo quod illam fuerit promeritus unquam? *Quàm incomprehensibilia judicia ejus!* quis incomprehensibilia hæc judicia DEI poterit penetrare?

Stupenda decreta justitiæ DEI non sunt examinanda.

Videre Apostolum, qui se suspendat ex desperatione, ut præcipitem se agat in barathrum inferni, postquàm ex ore divini Magistri sui tot recepit documenta, tantásque ex corde ipsius gratias; & eodem tempore su-

suspensum ob crimina toto vitæ suæ tempore multiplicata videre latronem, qui è cruce sua ascendat in Cœlum, dum universalis hominum Redemptor suum ad salvandum tam benè Apostolum, quàm latronem, fundebat sanguinem: Quis animus rimari clarè poterit hujus fundum abyssi? *Judicia DEI abyssus multa.*

Quod talis, postquam triginta & quadraginta annis perseveravit in servitio DEI, in unicum solum lapsus peccatum, obruatur à morte in ipso criminis sui actu, & cùm totâ vitâ suâ ambulaverit viam cœli, in morte sua constitutum se videat in inferno; cùm alter, postquam eundem & parem annorum numerum in suis transegit criminibus, tandem tam abundantem, támque efficacem recipiat gratiam, ut se convertat, ut in gratia moriatur, & cùm totum vitæ suæ cursum direxerit versùs avernum, in morte sua illatum se videat paradiso! Quis profundam hanc consiliorum DEI penetrare poterit abyssum? O Justitia DEI, quàm incomprehensibilia sunt judicia tua! Sed infinitâ ratione justa sunt, quia tu fecisti ea; & si cogitare præsumamus, quod justa non sint, eòquod non comprehendamus illa, execrabilis foret blasphemia, quæ æquissimam tuam super nos attraheret iracundiam: *Neque enim dubitandum est, esse justum*, etiam, *quando facit, quod hominibus videtur injustum.* Admirandum Sancti Augustini est effatum. Quidquid DEUS facit, quod injustissimum videri posset parvo nostro judicio humano, cujus cognitio tam brevis est & arcta, infinitâ ratione justum est magno judicio DEI, cujus infinita cognitio ita transcendit nostram, ut illuc nunquam pertingere valeamus.

S. August. Serm. 100.

Humana nostra curiositas, quæ omnia scrutari vellet secreta, haud parùm torquetur, dum intueri non licet ipsi admirabilem hunc gubernandi providentiæ modum, cujus nunquam non tam stupendos, suóque judicio oppositos cernit effectus. Sed quis est homo, qui rimari præsumat secreta omnipotentis? si mundi Principes juxta leges politicas sua sic celant arcana, si velut mysteria intentiones suas populo servant absconditas, ut illos conservent semper in timore ac reverentiâ, dum interim exspectant quid magni, quod ignorant: An admiratione sit dignum, quod celet hominibus cœlum altissimorum arcanorum divinæ Majestatis sanctuarium? hoc ipsum in humilitate nos conservat, in timore ac respectu, dum nos latent Consiliorum ejus arcana, ac justitiæ ipsius super nos decreta; quæ si

Cur Deus nobis abscondat decreta suæ justitiæ.

si nôssemus, nos Deos crederemus in terris: *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos.* Tanquam Sanctos veneramur illos, quibus Deus revelat secreta sua aliis hominibus abscondita. Sed anima, quam Deus ita honorat, in periculo foret nimiâ felicitate suâ se damnandi, nisi ille contra spiritum superbiæ ipsam muniret. Et hoc tam verum est, ut magnus Apostolus dicat nobis, datum sibi esse stimulum carnis, qui se colaphizet, & ad turpia alliciat, ne revelationum magnitudo extolleret ipsum. Non ambiamus cognoscere, sed adoremus in silentio omnia divinæ justitiæ decreta super creaturas suas; & quâcunque ratione placuerit ipsi disponere nobiscum, quidquid ex ipsius ordinatione acciderit nobis, sive tristia, sive jucunda, confiteamur illa nunquam non fore infinitâ ratione justa, cùm ita ordinatum sit à Deo, qui infinito modo est justus: *Omnia, quæ fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti.*

Isa. 41.

Daniel. 3.

Veniet aliquando dies, sed dies beatus, quo Deus revelans nobis divini vultûs sui pulchritudinem, nobis quoque ostendet omnium dispositionum ac eventuum rationes, quos divina ipsius providentia voluerat super nos & omnes creaturas suas ordinare: & videbimus tam plenas ipsas esse bonitatis, justitiæ ac misericordiæ, ut tota ac integra æternitas nobis futura non sit sufficiens, ad admirandum, ad laudandum ac benedicendum illas: *videbimus istorum occultorum apertissimam rationem.* Placuit aliquando Deo elevare animam Sanctæ Angelæ de Fulginio in sublimem extasim, in qua, clarè ostendit ipsi judiciorum suorum divinorum, super omnes creaturas suas, sive felices, sive infelices pulchritudinem; quâ dicit, se ita affectam & allectam fuisse, illáque apparuisse sibi tam justa, tam sancta, támque amabilia, támque admirabilia, ut si condemnâssent ipsam ad æternos ignes, licet se facillimè ab iis potuisset liberare, animum tamen ad id inducere non potuisset; sed in illos cum gaudio potius se præcipitaturam fuisse, quàm in minimo recedere ab ordine tam pulchri decreti ac judicii: & si omnes damnati videre possent pulchritudinem decretorum divinæ justitiæ, sicut viderat ipsa, eòusque amarent illa, ut contenti viverent in flammis suis, nec unquam exire inde vellent contra decretorum horum ordinem ac dispositionem.

Scitmus aliquando omnia secreta consilia Dei.

S. Aug. Serm. 22. de Verb. Apost.

Si ergò clarus ac manifestus aspectus pulchritudinis judiciorum divinæ justitiæ, tantum gau-

dii

Fides decretorum justitiæ Dei debet nos consolari.

dii ac solatii afferre potest animabus, ut etiam amaritudinem mitigaret inferni: Nonne firma fides, quæ nobis hanc pulchritudinem credendam proponit, complere nos debeat pace, quiete ac voluptate? In manibus tuis sum, divina justitia, tu disponis de me, sicut tibi placuerit, in tempore & in æternitate, nihil mihi unquam accidere potest, nisi per tua judicia; novi hæc infinitô modô esse justa, infinitô modô sancta & summè amabilia: Adoro igitur illa, submitto me illis, amplector illa; & si libertatem haberem eligendi talia, quæ vellem, alia eligere nollem, quàm tua; eòquod hæc placeant tibi, & infinities magis amare velim beneplacitum tuum, quàm utilitatem meam. Sed dum meam pro te dimitto utilitatem, non dimitto illam: Quomodò enim hanc firmare melius possem, quàm amando te plus quàm me.

CONSULTATIO XX.

De Misericordia DEI.

Omnes perfectiones DEI non sunt nisi eadem res.

Misericordias Domini in æternum cantabo. Nunquam cessare vellem â decantandis hìc in terra misericordiis DEI mei, cùm dulcissima sit spes mea, nunquam me cessaturum decantare illas ibi in cœlo per omnem æternitatem. Novi, omnes DEI perfectiones non solùm æquales esse in magnitudine, in majestate, in bonitate, & in omni eo, quod dicere vel concipere possumus de illis; sed novi quóque, illas omnes non esse, nisi unam eandemque rem. Misericordia ipsius est ipsius justitia, & ipsius justitia est ipsius æternitas, & ipsius æternitas est ipsius omnipotentia, & denique omnes ipsius adorandæ perfectiones non sunt, nisi una simplicissima perfectio, & hæc perfectio est divina ipsius essentia, quæ est totum & omne hoc â seipsa, abs eo, quod alterius cujusdam indigeat perfectionis, ut infinitô modô sit perfecta.

Adhæc nimis abjectè de DEO est loqui, dum dicitur, ipsum infinitô modô perfectum esse. Siquidem si concipere velimus, quod factus & perfectus sit per collectionem omnis generis perfectionum, quæ concurrunt, seque uniunt ad ipsum perficiendum, indignissimè loqueremur de Majestate ipsius, juxta effa-

Lib. 23. moral. c. 11.

tum Sancti Gregorii Magni: *Profectò hoc, quod perfectum dicimus, non propriè dicimus; neque enim, quod factum non est, dicitur esse perfectum*, sed dicendum est, ipsum esse omnia â seipso, ipsumque in se omnem includere infinitudinem entis, in infinitâ simplicitate essentiæ suæ absque ullâ compositione.

Unde venit nos plures concipere perfectiones in Deo.

Ipse solus se cognoscit perfectissimè per unicam simplicissimam cognitionem; ipse solus se enuntiat, vel exprimit sibi ipsi id, quod concipit, per unicum simplicissimum verbum: Et hoc verbum non dicit ipsi veritatem; eòquod non loquatur; sed ipsemet per hoc Verbum sibi dicit veritatem quandam infinitam; nempè, quod essentia divina, & omnes ipsius perfectiones, & omnes Personæ divinæ non sint nisi unica simplicissima res, incomprehensibilis omni alio, quàm ipsi, quàmque ipsemet non potest, nisi per unicam simplicissimam concipere cogitationem. Nos pauperes homunculi, quorum intellectus longè minor est, quàm atomus respectu altissimæ hujus majestatis, millenos adhibemus conatus ad concipiendum aliquid de ipsius excellentiis; & ipse ex bonitate sua concedit nobis, ut de illis cogitemus, de ipsis loquamur, non quomodò sunt in seipsis, cùm hoc sit impossibile, sed juxta tenuitatem & paupertatem nostram. Nos concipimus ipsius immensitatem velut replentem omnia; ipsius omnipotentiam velut brachium, quod facit omnia, quódque omnia sustentat; ipsius justitiam velut rigorosā; ipsius misericordiam velut benignam; ipsius providentiam velut omnes moderantem creaturas, & omnibus ipsarum prospicientem necessitatibus; & denique diversas formamus nobis idæas de omnibus ipsius adorandis perfectionibus, quasi inter se magnam admitterent diversitatem. Ignorantia nostra, & nostra tenuitas adhuc longiùs se extendunt: siquidem comparamus nos illas inter se, quasi ipsæ res essent diversæ, & etiam præferre audemus unam alteri in æstimatione nostra & nostro ergà illas amore, quasi inter se essent inæquales. Ignosce Domine; Ah! tu nosti, non esse hoc opus vel affectum irreverentiæ, sed necessarium nostræ effectum impotentiæ, quæ cogitat, quæque loquitur de te, non uti debet, sed uti potest; non ut tibi displiceat, tam indignè de tuis loquendo excellentiis, sed ut te honoret confitendo sẽper, omne id, quod dicere potest, infinitâ ratione abesse ab eo, quod es.

Magis amamus misericordiam DEI.

Non igitur aliquam instituere debemus comparationem multò minus præferentiam inter perfectiones

ctiones DEI, cùm omnes non sint nisi unica res simplicissima. Verùm quâ ratione retineri possint corda nostra, quin sentiant vehementiores quasdam illecebras, respectum quendam sublimiorem, affectum aliquem magis cordialem, amorem quendam magis ardentem ergà bonitatem & misericordiam DEI, quàm ergà aliam quandam divinarum illius perfectionum? Ah! illa est, ad quam omnes miseri peccatores incessanter suas extendunt manus, & ipsa nunquam non suum illis sinum, sua illis brachia tenet aperta, ut amicabiliter recipiat ipsos. Ipsa est, quæ nunquam à se repulit quenquam, quantumvis miserrimum; sed potius erga eos, quos miseriarum abysso cernit immersos, magis benignam, magis liberalem sese ostendit: Ipsa enim superabundare facit gratiam, ubi abundaverat delictum, ut juxta effatum S. Ambrosii, sit naufragium omnis peccati, & portus securus omnium peccatorum.

quàm alias ejus perfectiones.

Ipsa est, quæ videtur deseruisse Cœlum, ubi nullum videt miserabilem, ut descenderet habitatura nobiscum in terris, ubi nos omnes videt miserabiles: Et nos videmus, quod, dum circumfert inexhaustos bonitatis pro nobis thesauros, solo exardescat desiderio illos omnes effundendi, ut nos ab omnibus, sub quibus ingemiscimus & fatiscimus, liberet miseriis. Ulteriùs adhuc progreditur: Tandem enim, ne in ipsa procul inquirenda defatigemur labore, universam ipsa terram suâ replet immensitate: *Misericordiâ Domini plena est terra.* Hæc est velut ingens templum ad ipsius exstructum gloriam, ubi alia non videt altaria, nisi corda hominum; non alias victimas pro iis immolandas, nisi ipsorum peccata; non alium ignem, quô consumantur, nisi sacri amoris ignem, quem suppeditat ipsa. Presbyteri, quos in suo admittit templo ad serviendum sibi, omnes sunt homines, qui nunquam non nimias in semetipsis inveniunt victimas pro sacrificiis suis; & solum Carmen musicum, quod tenentur cantare illi perpetuò, est versiculus ille è Psalmo octogesimo octavo desumptus: Misericordias Domini in æternum cantabo.

Misericordia complacet sibi in miseris.

Psal. 32.

Ipsa est, quæ bono nostro annullat omnia decreta Justitiæ DEI, unicô verbô, quod trahit ex ore nostro, unico solo *peccavi*: Ipsa est, quæ extinguit omnes inferni flammas, ubi in æternum ardendum nobis foret, unicâ aquæ guttâ, quam è nostris diffluere facit palpebris. Ipsa est, quæ in unico diffringit momento, gravissimas quasque catenas, quæ gemere nos faciunt

Quid misericordia Dei operetur in nostrum favorem.

uni sub diaboli & peccati captivitate, unico duntaxat sacrato cordis nostri affectu, dum suâ id tangit gratiâ, ad diffringendum illud contritione. Ipsa est, unicô verbô, quæ universalissimum & efficacissimum remedium nostris porrigit miseriis, quæque non contenta ab omnibus nostris malis liberare nos, insuper liberaliter nobis suos aperit thesauros, ad locupletandum nos bonis æternis. O ineffabilem tuarum ergà nos bonitatum abundantiam! tu aufers â nobis omnia mala nostra, nobisque confers omnia bona tua. O incomprehensibile commercium divinarum tuarum liberalitatum! locô pœnarum, quas promeruimus, largiris nobis proemia æterna, quæ promeruimus nunquam. O nimiùm suis affixum miseriis, nimis quàm dignum, ut in æternum tradatur rigori severissimæ justitiæ DEI, miserum peccatorem, qui tuam noluerit dulcedinem, O divina misericordia!

Quantum experior consolationis, dum te considero, tecúmque colloquor! Ah si ita penetrare & insinuare me possem in abyssum excellentiarum tuarum, ut illic se perderet cor meum, nec unquam amplius exiret inde! non instituo hanc consultationem nisi tecum, mi chare Lector: novi, te hic inventurum illecebras, quibus tibi reddatur non minus accepta, quàm proficua; consolationem hanc alteri cedere non voles.

ARGUMENTUM.

Misericordia DEI mirabiliter refulget in condonandis hominum peccatis.

ARTICULUS I.

Difficultas condonandi injurias

NOs tandem sentimus difficultatem in condonandis injuriis nobis factis, & diligendo illos, qui nos offenderunt, ut homines reperire fuerit, qui dicere non sint veriti, quod impossibile sit observare præceptum nobis in Evangelio datum: *Diligite inimicos vestros*: Ah! qui sumus nos parvi terræ vermiculi, ut tam graviter sentiamus levem nobis â nostri similibus factam offensam, sæpiúsque â majoribus, quàm nos simus, illatam nobis? si cuncti ageremus Monarchas, & subditorum nostrorum novissimus palmarem nobis intulisset injuriam, crederemus, & omnes quoque faterentur ingentem nos dolendi, ac ultionem sumendi habere ansam: siquidem quantò nobilior est persona, quæ offenditur,

tur, & vilior illa, quæ offendit, tantò major & gravior est offensa, & severiori digna punitione.

Quid igitur est, videre infinitam DEI Majestatem offensam ab homine, qui non est nisi vile animati stercoris frustum? Vilipensum omnipotentem â pulvisculo terræ, magni hujus mundi Creatorem â sua contemptum creaturâ, benefactorem infinitó modô liberalem affectum contumeliâ ab homine ingrato, quem incessanter tanto inæstimabilium bonorum acervo accumulat, ut cor tygridum ad ejus exstimularent amorem? Quis negabit, offensam talem infinitô modô esse afflictivam, sicut infinitô modô est injuriosa altissimæ huic Majestati? Et quando mox infinitô castigaretur supplicio, quæ ex omnibus creaturis non daret gloriam DEO, ipsique diceret: *Justus es Domine, & rectum Judicium tuum.*

Psal. 1.18.

Quantum prodigium quod DEus offensus videatur insensibilis.

Sed O prodigium Bonitatis DEI! O magnificum triumphum miserationum ejus! Majestas hæc offensa tacet, & velut insensibilis videtur ad injurias! Omnipotens hic vilipensus sustinet ac tolerat insolentem hunc pulvisculum, nec æquissimam suam in illum fulminat iracundiam! Benefactor hic ita exstimulatus, non vindictam sumit ergà ingratum, sed suos in illum prosequitur favores! Nec sufficit abstinere â vindicta, sed tam ingentem ipsi condonat injuriam, ipsum amplectitur, ipsumque sicut anteà diligit, ubi primum corde contritio exquirit veniam. Nôrunt probè hoc omnes, sed omnes non inde moventur, quia paucos reperire est, qui serio prodigii hujus magnitudinem revolvunt animo, quo omnes in perpetuam raperentur admirationem, nisi familiare nimis & consuetum esset; illius assiduitas ipsi tollit pretium, nósque id abs intermissione videndo leviter dilabi permittimus, abs eo, quod penitius rimemur unquam ipsius excellentiam.

Sed ponamus, nunquam visum esse nec hominem committentem peccatum contra Majestatem DEI, nec DEUM condonantem peccatum homini: videtur primâ vice lugubris hic accidisse casus; Majestas DEI offensa est â vili hac & contemptibili creaturâ. Quis præsumere fuisset ausus hujus tam faciem obtinere veniam? An parvi res hæc sit ponderis ac momenti? Ponderemus hoc, hujusque instituamus comparationem cum omni eo, quod cognoscimus in DEO vel extra DEUM maximum & excellentissimum; comprehendere id sanè non poterimus, conjecturari saltem inde licebit hujus magnitudinem prodigii.

Condonare peccatum, est plus, quàm creare mundum.

1. Nihil extra DEUM majus & excellentius videmus, quàm creationem mundi: speciosum hoc opus divinarum ipsius manuum tanta in se complectitur prodigia, ut per omnem sæculorum decursum maxima quæque ingenia & fatigaverit studio, & compleverit stupore. Sanctus Augustinus, qui velut Aquila inter doctos, ob sublimem suum super alios volatum habetur, ubi probè id consideravit, proposuit sibi ipsi admirabilem hanc quæstionem: nimirum, an minus prodigium sit omnipotentiæ DEI, condonare unicum solum peccatum homini, quàm creare totum hoc universum? & respondet sibi hisce terminis: *Prorsus hoc majus esse dixerim, quàm est cœlum & terra, & quæcunque cernuntur in cœlis & in terra.* Procul dubio id majus est cœlo & terrâ, & omnibus, quas sinu suo constringunt, creaturis; & Sanctus Thomas fidelis ipsius interpres, eximiam hujus affert rationem: Creatio mundi non terminatur nisi ad op9 naturæ; condonare peccatum terminatur ad justificationẽ peccatoris, quod est opus gratiæ: quantum igitur gratia antecellit naturam, tantum condonatio peccati est opus magis admirabile, quàm creatio totius hujus universi.

S. August. tract. 72. in Joan.

1. 2. q. 113 a. 9.

Adhæc, quando omnipotens manus DEI è fundo nihili extraxit omnem hanc ingentem mundi machinam, non destruxit, nisi nihilum quoddam naturale, nihilum innocens & innoxium, quod nullam unquam voluntati ejus fecit resistentiam. Sed quando extrahit peccatorem quendam è profundâ criminum suorum abysso, oportet destruere illum, nihilum quoddam culpabile & criminosum, nihilum rebelle, quod resistit, séque protervâ quâdam oppositione armat contra omnipotentem. Sic vidimus, opus non fuisse, nisi unico verbo ex ore DEI prolato, unico *Fiat;* Et mox in lucem omnes prodiêrunt creaturæ. Sed ad condonandum unicum solum peccatum, ad justificandum peccatorem, quantis verbis, quantis precibus, quantis instantiis, quantis laboribus, quantis sudoribus, quantis lachrymis, quantis ærumnis, quantis doloribus, quantis vulneribus acceptis, quanto sanguine effuso est, & erat opus! Et tandem vitâ stetit unigenito DEI ipsius Filio, quem Sanctus Paulus nuncupat virtutem omnipotentem divini Patris sui. Nonne hoc est manifestè ostendere nobis per seipsum, quod prodigium brachii sui omnipotentis in condonando unico peccato abs comparatione sit admirabilius, majoremque, quàm creatio mundi, requirat laborem? Et nos credamus, id esse non nisi rem levem & ponderis exi-

qui, ex eo, quod DEUS unicâ duntaxat vice creaverit mundum, incessanter autem condonet peccata hominum?

Seria consideratio circa difficultatem veniæ alicujus peccati.

O homo, te precor, revertere in teipsum, & probè considera hanc veritatem. Si tunc, quando commisisti peccatum, necessarium esset, ut crearet DEus alium quendam mundum, ejusdem cum præsenti magnitudinis, ad reparandum errorem tuum; Nonne verum est, te ingenti exin fore percutiendum horrore? Morereris ex una parte præ confusione peccati tui, videndo ad reparandum illud tali opus fuisse remedio; & ex altera cessare nunquam posses ab admirandâ, laudandâ & amandâ Bonitate DEI, utpote quæ fabricari voluisset tam exquisitum omnipotentis brachii sui opus ex amore ergà te, & quidem tunc, dum hoc indignissimus eras favore. Sed nónne aspicis, ipsum multò plura facere, quando condonat tibi peccatum tuum, tibique suam, quæ te justificet, largitur gratiam? Unde ergò venit, te esse insensibilem? Eccur hucusque tam flocci id pendisti? nisi quia nunquam perpendisti infinitam prodigii hujus immensitatem. Nónne vides, quomodò Ecclesia à Spiritu Sancto instituta, agnoscat probè, omnipotentiam DEI resplendere multò magis in tui condonatione peccati, quàm in mundi creatione, ipsamque illi pro te rependere grates, quando verba sua in Oratione quâdam ita ad ipsum dirigit: DEUS, *qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas.*

Ignoscere peccatum plus est, quàm creare angelos in gratia.

II. Sanctus Augustinus loco citato, ulterius adhuc progreditur; & considerans DEUM omnes creâsse Angelos, quorum numerus major est illo omnium creaturarum corporalium universum hoc replentium, quorum natura quóque abs comparatione est excellentior, & ponderans bonitatem, quam illis exhibuit, creando illos omnes in gratia, sed in gratia eminentissima, & naturæ uniuscujusque illorum, quæ inæqualis est, proportionatâ, affirmat dubitari non posse, productionem naturæ hujus spiritualis ac immortalis, tam nobilis ex propria sua essentia, támque nobilitatæ ex gratia, magis excellens, magisque gloriosum esse opus Auctori suo, quàm mundi visibilis sit creatio. Nihilominus magnus hic Doctor quæstionem proponit, an præferenda illa sit justificationi peccatoris, ánque unicum solum peccatum condonâsse homini, non sit excellentius opus manuum DEI, quàm creâsse omnes Angelos in gratia: Et ipsemet respondet eximiis hisce verbis:

Certè si æqualis est utrumq; potentiæ, hoc majoris est misericordiæ: Quasi diceret; indubitanter teneo, quod si æqualis potentia requiratur pro utroque, magis tamen refulgere videatur triumphus misericordiæ DEI in condonando unico peccato hominum, quàm in creatione omnium Angelorum.

Quare plus sit condonare quam creare Angelos.

Et ratio, quæ dari potest, est, quod Angeli ante creationem suam non fuerint indigni nec esse naturalis, nec gratiæ supernaturalis! sed peccator ante justificationem suam indignus sit utróque. Si Angelus non fuerat amicus DEI, antequàm acceperat esse, saltem non erat ipsius inimicus; sed homo in peccato est magnus inimicus DEI. Quis ergò diffitebitur, effectum abs comparatione majoris misericordiæ esse, condonare huic inimico, ipsi suam concedere gratiam, ipsum adoptare pro suo filio, ipsumque affectuosissimè amare, quàm esse dedisse & gratiam omnibus Angelis? O bone DEus! qui te glorificas in operibus manuum tuarum, sed qui majorem trahis gloriam è majoribus, quæ operaris, prodigiis! cùm tam magna pro te sit gloria, O mi creator, tot milliones millionum creâsse Angelorum, creaturarum tam nobilium, tuas incessanter in omnem æternitatem canentium laudes; cùmque nihilominus longè majus bonitatis tuæ sit prodigium, mea mihi condonare peccata: in meis te glorifica miseriis, tuæ refulgere fac gloriam infinitæ misericordiæ in miserrima factura tua. Ignosce, Domine, ignosce ex amore tui ipsius, & ne prives te gloria hac, quæ major erit, quàm omnes creâsse Angelos. Cum Ecclesia tua cantabo tibi ex affectuosissima cordis mei gratitudine: *DEUS, qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas.*

Condonare peccatum est ratione quâdam magis stupendum quàm producere Verbum æternum.

III. Sed nondum sufficit ad inducendam animo admirationem super magnitudine Misericordiæ DEI, quando condonat unicum solum homini peccatori crimen. Ulterius progredior, & abs eo, quod immorer creaturis, me attollo usque ad Creatorem; & profunda cum humilitate considerans æternam unigeniti Filii DEI in sinu Patris sui productionem, cognosco necessariò requiri ad productionem DEI de DEO potentiam infinitô modô majorem, quàm ad producendas omnes creaturas; & meos deprimens oculos super indignitatem peccatoris, video, dum illi suam dat gratiam, quod ex indigna hac creatura nihilo peccati sui penitùs immensâ, evadat Filius DEI adoptivus, & quæro: Quanta potentia, quanta

ra miserationum ejus ad hoc necessaria est profusio?

Si aliquam auderem comparationem instituere inter filium naturalem, quem Deus Pater ex propria sua substantia producit per omnium suarum divinarum excellentiarum perfectam communicationem, & Filium adoptivum, quem producit per gratiam suam justificantem, magnam me commissurum crederem blasphemiam; siquidem unus est DEUS, & alter non est nisi creatura; unus est omnia, & alter est nihil. Sed si considerem, unde DEUS Pater producat filium suum unigenitum intra semetipsum, & unde producat Filium hunc adoptivum extra seipsum: Video, quod producat Filium suum naturalem ex abundantia infiniti sui esse, & ex inexhausta naturæ suæ divinæ fœcunditate, dum interim Filium hunc adoptivum producit è detestando quodam nihilo, Voluntati suæ opposito. Hoc ultimum magis stupendum mihi videtur, quàm primùm; licet enim hic minor sit atomo, in comparatione cum Filio naturali, qui est DEUS de DEO æterno; ratione tamen quâdam magis admirandum videtur hoc ultimum Divinæ Misericordiæ prodigium. Siquidem quod DEUS producat DEUM è propria sua substantia, facilius concipitur, cùm videamus, quod simile producat sibi simile; sed quod è nihilo peccaminoso producat Filium DEI; quod is, qui fuerat dæmon, & magnus DEI inimicus, appelletur & verè sit Filius DEI: Ut filii DEI nominemur & simus; quod legitimum jus habeat ad regnum ipsius æternum, quodque ratione quâdam divinam ipsius participet naturam: Hoc procul dubio nobis magis incomprehensibile videtur. Et ecce prodigium, quod misericordia ipsius operatur in te, quando ignoscit & condonat tibi peccatum. Prodigium ratione quâdam magis stupendum generatione æternâ Filii unigeniti intra ipsummet, si consideretur infinita, ex qua te liberat miseria. O DEUS! quanta cœcitas hominum, quanta stupiditas omnium peccatorum, dum tam parùm agnoscunt, tam parvi faciunt prodigium hoc bonitatis DEI!

IV. Amplius quid adjungere oportet, ad imprimendum benè animo nostro altissimam æstimationem magnitudinis misericordiæ DEI, & ad insculpendum, quasi vi factâ, cordibus nostris justos gratitudinis affectus, quibus ferri debemus in ineffabilem ipsius bonitatem, quando condonat nobis peccatum. Audeo dicere, me advertere hic quidpiam adhuc prodigiosum, magis-

Est etiam aliqua ratione plus quam producere Spiritum Sanctum.

magisq́ incomprehensibile, quàm in productione æternâ Sancti Spiritûs intra DEUM, non quasi comparationem aliquam facere vellem inter adorandam hanc personam, & personam peccatoris conversi, cùm hoc redundaret in magnam injuriam DEI. Quando namque video, Patrem & Filium producere hunc amorem infinitum, non admiror; dico enim intra memetipsum: An mirum sit, quod infinitô modô se ament, cùm infinito modo sint amabiles? Et quando mihi dicitur, quod Spiritus Sanctus habitet ab æterno in Patre & Filio, omnem infinitam voluntatis ipsorum replens amplitudinem, id facilè intelligo, eòquod habitatio hæc divinâ ipsius magnitudine sit digna. Et quando tandem credendum mihi proponitur, quod Spiritus Sanctus sacrum sit vinculum uniens & conjungens Patrem & Filium, eodem sese amantes amore; haud difficulter credo, cùm duæ divinæ Personæ sint æquales in omnibus, quæque non solùm habeant arctissimam quandam inter se unionem, sed perfectissimam in essentia sua divina unitatem. Fateor quidem, omnes has excellentias, quas adoramus in persona Spiritûs Sancti, nobis esse incomprehensibiles; nihilominus stupendum ac prodigiosum nihil hic video, nec quod nobis impossibile videatur.

Quantum miraculum quod Spiritus Sanctus habitet in anima peccatoris conversi.

Sed quod verum sit, eundem Spiritum Sanctum habitare per gratiam sanctificantem in te, qui non es nisi fœtida cloaca, & horrida diaboli caverna, quamdiu moraris in peccato. Prô talem hospitem receptum in tali hospitia! Quod verum sit, DEUM, dum tibi condonat peccatum, te amore eôdem omninò amore, quo amat seipsum; Ita namque loquitur S. Thomas: *Pater & Filius dicuntur amare Spiritu Sancto & se & nos.* Prô tam magnum DEI inimicum, ab infinita sua bonitate eodem infinito amatum amore, quo semetipsum amat! Quod verum tandem sit, eundem Spiritum Sanctum, qui sacrum est Vinculum tam intimè uniens Patrem & Filium in divinitate, esse quoque velle unionem Filij adoptivi per gratiam cum Patre suo cœlesti! E tam stupendâ elongatione, qualis est illa peccatoris à Deo, facere unionem tam arctam, támque intimam, ut Pater cœlestis in hoc Filio adoptivo habitet, & Filius in Patre suo; hoc non tantùm stupendum est & incomprehensibile; sed quod impossibile videtur; si tantummodò intueamur debilem cognitionem exigui nostri intellectûs humani.

D. Thom. 1. p. q. 37. a. 2.

Siquidem, cùm verum sit, DEUM odisse peccatum odio quodam infinito, odio æterno, & odio sibi tam necessario, quàm est amor, quô in divinam suam fertur essentiam: quæro, quæ potentiam sat fuerit fortis ad superandum infinitum hoc odium, ipsúmque obligandum, non obstante infinitâ hâc resistentiâ ad condonandum peccatum homini, ad amandum peccatorem suum velut Filium, ad blandiendum ipsi, ad replendum ipsum velut amicum bonis ac donis suis, ad præparandum ipsi regnum in omnem æternitatem. O abundantia incomprehensibilis bonitatis DEI! O triumphus admirabilis divinarum misericordiarum! cogita hæc seriò, & pensiculatè recogita, ac penetrare satage magnæ hujus veritatis abyssum; videbitur illa tibi ratione quâdam magis admirabilis, magisque incomprehensibilis, juxta nostrum concipiendi modum, productione ipsiusmet Spiritûs Sancti. Quod enim Deus infinito id modo amet, quod infinito modo est amabile, intelligitur absque difficultate; quódque infinito modo se amans infinitum producat amorem, nihil hoc gignit admirationis. Sed quod amet peccatorem, qui tantum abest, ut infinito modo sit amabilis, ut potiùs econtra infinito dignus sit odio, quódque eodem amet ipsum amore, quo amat semetipsum: hoc omnem transcendit captum, hoc in misericordia ipsius omnipotentiam requirit, quæ ordinariam excedat omnipotentiam: attollere hoc deberet omnia corda nostra â terra, illáque conjungere in æternum ineffabili huic bonitati, ad ipsam adorandam, ipsam admirandam, ipsam benedicendam, nósque extimulare ad cantandum in æternum magnitudinem misericordiarum DEI. Siquidem verum est, in hoc præcipuè ipsius refulgere omnipotentiam: *DEUS, qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas.*

Deus infinito modo odit peccatum, & tamen amat peccatorem.

Thom, p. q. 37, a. 1.

ARGUMENTUM.

Misericordia DEI magis adhuc refulget in modo, quo peccata condonat.

ARTICULUS II.

BEatus æstimatur, si quis mediante satisfactione, submissione & deprecatione obtinere possit à Magnate quodam veniam levis alicujus offensæ. Quando DEUS, qui infinita refulget Majestate, exquireret à nobis torren-

Quibus conditionibus nobis DEus largiatur veniam.

torrentem lachrymarum; quando parari vollet totius vitæ nostræ laboribus ac ærumnis unius duntaxat peccati nôstri indulgentiam, maximam adhuc haberemus ansam, summè nos infinitæ ipsius bonitati agnoscendi obligatos, modò tandem tanti ponderis indulgentiam largiretur nobis, ut quæ tantam, sicut in præcedenti articulo perspexisti, requirat potentiam. Sed misericordia ipsius, quæ nullis arctata est limitibus, nullos quoque ipsius ponit liberalitati. Ecce tibi modum, quo indulgentiam illam concedit, excedentem id omne, quod subire posset mentem & cogitationem hominum. Primò concedit indulgentiam mox in instanti, quo petitur. Secundò non exspectat, donec petatur, sed præoccupat peccatorem, hancque illi offert. Tertò si acceptetur, indulget corde tam amoris pleno, ut peccati non ampliùs recordetur. Quartò non tantùm indulget & condonat, sed inæstimabilia donat bona. Quintò donat plus, quàm petatur ab illo. Sextò obligatum seipsum tenet, si acceptentúr ipsius dona, magnificam insuper promittens remunerationem. Et denique pro complemento omnium, tam ingens ostendit gaudium, dum sic agit cum peccatore, infensissimo hoste suo, quasi maximum attigisset felicitatis suæ fastigium, convocans omnes ad se creaturas adgratulaturas sibi: *Congratulamini mihi.* O incomprehensibilem excessum misericordiarum DEI! an cognosci potes, nec amari?

DEUS condonat promptè.

Inprimis misericordia Dei tam prompta est ad largiendam indulgentiam peccatori, ut in ipso instanti, quô aperit os ad ipsam postulandam, jam ipsi hanc concesserit. Psaltes regius Psalmo trigesimo primo canit: *Dixi, confitebor: & tu remisisti.* Dixi duntaxat corde contrito, me accusavi, & quàmprimùm condonasti mihi. Ægrotat Ezechias, mittitur ad ipsum Isaias vates ex mandato Dei: Dispone domui tuæ, inquit ad ipsum, quia morieris. Bonus hic Princeps, qui noverat morbos & mortem esse pœnam peccati, recurrit mox ad misericordiam Dei, precatur, amarè plorat; & vates nondum quatuor passus revertendo fuerat emensus, & Deus remittit ipsum nuntiando, ipsique affirmando: *Vidi lachrymam tuam,* quàm è tuis depluere fecisti palpebris: Libero te à morte, & quindenos longitudini vitæ tuæ adjicio annos. Sed, Domine, tam effusè ploravit ipse, & tu non nisi unius mentionem facis lachrymæ. Verum est, effudisse ipsum plures, sed prima sufficiebat ad emolliendum cor meum.

Psal. 31.

4. Reg. 20.

um. Nolo peccatorem, magis esse expeditum ad expetendam à me indulgentiam, quàm sim ego ad illam impertiendam.

DEUS offert veniam.

Non sistit hîc infinita bonitas, misericordiam exhibendo peccatori, ubi primùm illam petiêrit; sed prævenit illum, háncque illi offert, antequam de ipsa petenda cogitationem admiserit. Nunquam ipse primitùs veniret, nunquam de hoc consilium caperet, nunquam vel minimam duntaxat cogitationem de hoc habere posset, nisi suâ ipsum gratiâ præveniret misericordia DEI, sed bonitas ipsius eousque progreditur, ut, quamvis ipsa injuriosissimè offensa sit â peccatore, ipsa prima requirat ipsum, & pacem ab eo petat. Ipsa incessanter infinitos undequáque destinat legatos, ad exhortandum, ad vocandum, ad solicitandum, ad compellendum amicè peccatorem, ut consentire velit reconciliationi cum Deo suo. Hinc est, quod ministerio huic suos deputet Angelos; ipsum suis alloquatur verbis ex ore omnium Prophetarum; hinc est, quod Sanctum suum Spiritum dederit Apostolis in forma linguæ igneæ, succendatque hodiedum ardenti zelo innumeros viros apostolicos; hinc est, quod ableget infinitum gratiarum tum interiorum, tum exteriorum numerum, quæ in mandatis habent in momenta singula movêre & urgere corda peccatorum; & quasi hæc omnia non sufficerent desiderio suo, complendi illos tandem beatitudine, misit è cœlo unigenitum DEI Filium, Verbum omnipotens DEI Patris sui, qui alteri non intendit in terris, nisi ut ageret mediatorem Pacis, & reconciliatorem peccatorum cum DEO Patre suo. Ipse hos quæsivit, requisivit, cucurrit post eos usque ad virium defatigationem: *Fatigatus sedebat.*

Deûs erigit ubique tribunalia justitiæ.

O amantissime DEUS! O misericordia infinita! Itáne nos tractas, nobiscum agis, nobiscum miseris peccatoribus, qui digni non sumus nisi irâ tuâ! Nónne oportuisset nos expostulare â te veniam, & tu hanc nobis offers, ipse nos rogas, uti ipsam acceptemus? nondum hoc sufficit. Eodem enim tempore, quô vocat ad se peccatores per voces tam multiplices, támque diversas, ubique præsentem se sistit, ut audiat ipsorum gemitus, quos ipsamet excitat, quos ipsamet amicâ quâdam vi è cordibus nostris trahit; & tandem, ut nobis, qui corporales sumus, visibilis quædam ac sensibilis sit certitudo ac securitas, quod nobis condonet, ubique erigit tribunalia, quæ justitiæ videntur esse solia, super quæ collocat judices, supremam in manibus suis habentes potestatem. Sed

quando peccatores semetipsos illuc sistunt sua accusaturi crimina, expressè ipsis mandat, ut non nisi absolutionis & nunquam condemnationis pronuntient sententiam; possunt quidem dicere: *Ego te absolvo*; sed nunquam: *Ego te condemno*. Misericordia quidem ignoscere, sed nunquam ullum novit condemnare.

Peccata remissa non renascuntur.

Et quod melius divitias Bonitatis ejus ostendit, est, quod tam absolutè condonet, ut nolit offensam acceptam, quantumvis maximam, relinquere minimum in corde suo memoriæ vestigium, post acceptam semel veniam: *Iniquitatum ejus non recordabor ampliùs.* Extollebatur olim laudibus Cæsar, quod tam felici polluerit memoria, ut rei nullius, nisi offensæ acceptæ fuerit unquam oblitus. Hoc erat extollere illum supra conditionem hominum & in seriem inserere Deorum: siquidem humana nostra hæc est imbecillitas, ut generosissimus quisque, quamvis ex toto suo condonet animo, non possit tamen tam absolutè è suâ delere memoriâ, quod jam è sua effugavit voluntate, quin semper, etiam invito se, levia quædam remaneant præteriti vestigia, quæ facillimè resuscitant, si novam accipiat injuriam, illarum, quas jamjam ignoverat, ultionem: *Scribit in marmore læsus.* Nonnisi infinitæ misericordiæ DEI congruit, tam absolutè omnium oblivisci injuriarum, quantumvis maximarum â peccatoribus acceptarum, ut post veniam semel illis concessam, ipsarum ampliùs non recordetur.

Bona opera mortificata renascuntur.

Quod si ingratus peccator incipiat denuò ipsum novâ lacessero offensâ, postquam condonaverat jam ipsi decies millenas; certum est, nec unicam ex omnibus illis jam condonatis redituram ideò in memoriam ipsius, non magis, quàm si nunquam commisisset unicam solam, ita ut ipsum non nisi novissimi, quem commisit, erroris reputet reum. Sed quod mirum in modum manifestat ineffabilis ipsius bonitatis gloriam, est, quod hâc ratione non utatur, nec ita procedat cum bonis hominum operibus: horum enim obliviscitur nunquam, etiamsi mediante peccato facti sint magni ipsius inimici. Verum quidem est, quod illa ad tempus suspendat: Quod si enim homo maximum meritorum & gratiarum thesaurum in anima sua, per plures innocentiæ & fidelitatis coacervâsset annos, & in unicum laberetur peccatũ mortale, totus ipsi thesaurus tollitur, ita ut ne minima ejusdem pars maneat superstes; non tamen pro-

propterereà est perditus: Misericordia DEI tenet ipsum in custodia & conservat, ut ipsum illi totum ac integrum reddat, ubi primùm redierit ad se per pœnitentiam. O abundantiam Bonitatis tuæ super me, amabilis nimiùm Misericordiæ DEI mei! Itáne nunquam recordaris injuriarum, quibus afficimus te, factâ semel earundē nobis veniâ, & nunquam oblivisceris vilium, quæ tibi exhibemus, servitiorum aliquando à nobis præstitorum? Ah! quàm verum est, peccatum malum esse infinitum! plus igitur mali est in unico solo peccato, ab unico commisso homine, quàm boni sit in omnibus bonis operibus hominum omnium super terram: cùm omnia bona hæc bonum non sint infinitum, Et nihilominꝰ tu oblivisceris absolutè tot malorum infinitorum, ubi primùm peccator coram te ingemuerit; & non oblivisceris unquàm bonorum tam vilium, quæ fecit, licet te offendat, & per peccatum suum tuâ se dignum reddat iracundiâ. Nónne omnium corda succendi deberent amore ergà tam supereminentem bonitatem? nonne omnium ora laxari & reserari deberent ad decantandas in æternum misericordias ejus: *Misericordias Domini in æternum cantabo.*

Psalm. 88.

Verùm ultra adhuc progreditur: Siquidem non solum condonat peccatori se offendenti; sed largitur quoque ipsi novas gratias, ipsúmque plus amat, quàm amaverat ante offensam. Venia, quam largitur peccatori, non est remissio sicca & sterilis, veluti si Princeps diceret alicui reo: Exhibeo tibi gratiam, & nolo, ut puniaris, abs eo tamen, quod locupletet ipsum thesauris suis & favoribus compleat. Sed divina Misericordia tantâ cum bonitate tractat peccatorem, ut non solùm omnia sua crimina indulgeat ipsi, sed vult novam cum ipso inire amicitiam, & hanc arctiorem, quàm fuerat antè. Hæc tam firma, támque fortis est conjunctio, ut illam ex parte sua reddere velit æternam, abs eo, quod libertatem sibi relinquat illam aliquando rumpendi ex parte sua; & hujus conjunctionis, hujusque fœderis conditiones sunt, ut hæc ipsi reddat omnes gratias, & omnia merita, & omnia bona supernaturalia, quæ habuerat ante peccatum suum, abs eo, quod inde perdat vel unicum atomum. Et ultrà hæc omnia adjiciet ipsa novum meriti & gratiæ gradum, quem nunquam habuit, quo etiam reddetur magis locuples, quàm ante peccatum fuerat, magisque quàm unquam amabitur â DEO. Et hæc nova gratia est quasi Sigillum & Chirographum novæ suæ reconcilia-

Deus locupletat peccatorem, ipsi condonando.

ciliationis. Quis diffitebitur, hunc cum peccatore agendi modum, admirabilem esse triumphum magnæ misericordiæ DEI, quæ transcendit omne id, quod cogitationem hominum subire potest.

Deùs plùs largitur, quàm ab ipso petatur.

Et nihilominùs nondum est meta munificentiæ ejus: siquidem non contenta dare & donare peccatori, quando ipsi condonat, dat & donat ipsi multò plus, quàm petat. Pauper ille servus, qui debebat decem millia talenta, non petebat à Domino suo, nisi paulisper moræ & dilationis, se ipsi satisfacturum adpromittens; & bonus Dominus tantâ est inde motus commiseratione, ut non tantùm votis ejus præbuerit annutum, verùm etiam totam ipsi remiserit summam: *Omne debitum dimisit ei.* Ecce tibi, quod petere non audebat. Bonus ille Latro aliud à Domino nostro non postulabat, quem cruci affixum spectabat, nisi ut sui meminisset, futurus in regno suo: & misericors hic Dominus largitur illi plus quàm flagitabat; spopondit namque, quòd eodem adhuc die secum futurus esset in Paradiso: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Filius prodigus non aliud requirebat lachrymantibus oculis à Patre suo, nisi velut mercenarius recipi in domum suam; & Pater amoris ac bonitatis affectu plenus aperit illi brachia sua, stringit ipsum sinu suo, suas cum illis dilecti Filii sui commiscet lachrymas, ipsùmque confirmat in omnibus bonis ac honoribus suis, pretioso ipsum induit amictu, assidere facit mensæ, opiparum struit convivium, ac magnifico ipsum excipit luxu. Quid omnia hæc innuere exempla volunt, quorum Spiritus Sanctus in Sacro Códice mentionem facit? Nisi ad demonstrandam nobis effusam largitatem infinitæ misericordiæ DEI ergà peccatores, dum nunquam non illis plura elargitur, quàm flagitârint: *Ipsius dona etiam nostra vota vicerunt.*

Matth. 24.

Luc. 24.

Deus obligatum se censet quando recipimus ab ipso veniam.

Posthæc, quid superest, Ó divina misericordia! nisi quod agnoscamus & confiteamur, nos tibi infinito modo, infinito modo, & plus quàm infinito modo esse obligatos. Ah! quid facere possumus? unde accipiet humana nostra imbecillitas, ex quo reddat, quod debet magnæ huic ineffabilis tuæ bonitatis munificentiæ? Verum est, dicit ipsa, obligatus es mihi; sed extendam adhuc munificentiam largitatis meæ ultrà omnes creaturarum cogitationes. Post hæc omnia obligatam adhuc me tibi credam; & si veniam acceptes, quam tibi post omnes tuas offero offensas, si recipias omnia inef-

ineffabilia, quæ tibi præsento ac porrigo, bona, tam æquo ero animo, támque obligatum me credam, ut remunerationem tibi, sed tam largam pollicear, ut regnum æternum, & infiniti boni tibi datura sim possessionem. Quid est hoc mi DEUS? obruis te, submergis te abundantiâ beneficiorum tuorum: Itáne amor tuus nostra ulciscitur crimina? Pro eo, quòd nos premas, præmias nos; Pro eo, quod nos punias, muneribus accumulas, tuos omnes nobis reseras thesauros, tuis ut nos locupletes bonis; & postquam liberalissimè ex iis hauserimus, mercedem adhuc nobis spondes maximam, quasi dederimus id, quod recipimus à te, vel quasi maxima tibi exhibuissemus obsequia. O Bonitas! O Bonitas infinita! quomodò possibile est, corda humana continere se posse, quin ament te? ut quid omnes creaturæ in purissimum non vertuntur amorem, ut impendant & incendant se totas velut holocaustum ad reddendum tuæ magnitudini homagium. O quàm lubens cum magno hic dicerem Apostolo! Qui tantam non amat bonitatem, anathema sit.

Deus maximo perfunditur gaudio, quando lucratur peccatorem.

Quis credere posset, bonitatem DEI his omnibus adhuc quidquam quod cunctis emineat, superaddere, ut magis luculenter persuadeat nobis ardentem, quo ergà nos afficitur, amorem, sicque durissima commoveat ac emolliat corda. Et nihilominùs leva oculos tuos, O homo ingrate, quos nunquam non deprimis in terram, & aspice cor DEI tui. Vide, quanto affectu, vel potius, quanto amoris sui impetu pro te faciat hæc omnia. Videsis, quod quando misericordia ipsius obtinuit à peccatore, ut ita beatus esse velit, sicut ipsa desiderat, quando hæc ipsi ignovit, quando hæc ipsum justificavit, gratiis suis replevit, gloriâ in cœlis coronavit, ita contentetur cor ipsius, ut, quasi continere non posset, omnem gaudii, quo repletur, abundantiam, omnes ad se convocet creaturas, ejusdem ut fiant participes, velitque ut omnes sibi congratulentur. Videtur insinuare velle, altissimum felicitatis se conscendisse fastigium: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat:* quasi diceret: volo gaudere mecum omnes, jucunda ridere festa, congratulari mihi cunctos, quia salvam, quæ perdita fuerat, feci animam.

Luc. 15.

Verùm, Domine, huic potius animæ congratulandum est, quàm tibi: ipsa enim inæstimabili fruitur felicitate, quam non haberet, nisi infinita tua misericordia hanc contulisset ipsi; ex infelici, qualis fuerat, evasit

ipsa modò felicissima, tot ac tantis à te repleta bonis. Illi ergò, & non tibi, qui nihil de novo accepisti, congratulandum est: quid enim tu perdis, si ipsa perdatur in æternum? Non, non, inquit DEUS, non illi, sed mihi fieri volo applausum, omnésque è gaudii mei, quod suo longè est major, participare abundantiâ: siquidem cùm ipsam infinito modo magis diligam, quàm ipsa diligat semetipsam, hinc gaudium, quod ex ipsius concipio salute, abs comparatione major est illo, quod ipsa concipere potest. O Bonitas! quàm es amabilis, dũ ita nos amas.

ARGUMENTUM.

1. *Thesaurus misericordiarum DEI est inexhaustus.*

2. *Quantò plus inde hauritur, tantò plus abundat.*

ARTICULUS III.

DEus condonat omnia.

SAnctus Hieronymus magnam habuit dicendi rationem, eâdem facilitate penetrari & comprehendi posse profunditatẽ divinæ essentiæ, quâ concipi ac intelligi potest immensitas divitiarum misericordiæ ipsius; cùm utrúmque eâdem prorsus infinitudine sit infinitum: *Si potes dicere, quomodo DEUS est, nosse poteris, quemadmodum miseretur.* (Homil. in Psal. 51.) Veni peccator, incessanter hauri, & hauri tantum, quantum poteris ex ingenti hoc Oceano; certus esto, ipsum nunquam exhauriendum: Nec time, multitudinem aut enormitatem peccatorum tuorum, quàm portentosa & inusitata hæc possit esse, fore majorem quàm submergi possit in vastissimo hoc sinu. Quando solus omnia patrasses crimina, quæ patrari possunt ab omnibus creaturis peccati capacibus; & quando minimum ex omnibus magis foret abominandũ maximo, quod unquam fuit excogitatum: Affer omnia hæc & projice in amaritudinem cordis contriti ac humiliati, immerge omnia in magnum Oceanum misericordiarum Dei; & tene non nisi unicam ignis scintillam te conjecisse in mare: si hæc ignis scintilla exsiccare possit, peccata tua exhaurire poterunt thesauros misericordiæ DEI.

DEUS condonat semper.

Verùm si limites hæc non habeat, nec ex multitudine, nec ex enormitate peccatorum, non magis habebit illos ex tempore & duratione: Si enim condonat omnia, condonat quóque semper, cunctis diebus, cunctis horis, usque ad ultimum momentum vitæ peccatoris; ipsa semper parata est condonare; ipsa nullis constringitur finibus loco-

locorum, in quovis mundi angulo, ubi peccator suspirat ad illam, etiamsi foret inter accolas & inquilinos sylvarum; & in inferno ipso, si infelices damnati è flammarum suarum medio extendere possent ad ipsam manus, ac corde contrito & humiliato ipsius implorare clementiam, ipsorum auscultaret gemitus, illisque favorem exhiberet & gratiam. Porrò limites quoque nescit, quoad personas, sive sit fidelis, sive infidelis, sive peccator fragilis, sive sceleratissimus hominum, sive prima vice, sive centies millies recurrat ad ipsam; non est tam perditus, nec inveteratus peccator in orbe, quem non exaudiat, quem non excuset, si humili ac vero cū dolore invocet ipsam, sua detestans crimina ac peccata: ipsa nihil excludit, ipsa non propriæ studet utilitati, ipsa nullam requirit conditionem; sed abs ulla exceptione, omni peccatori ad se confugienti in ipso ignoscit momento ac bonis ipsum replet cœlestibus, modò sincerè doleat de peccatis suis, modò se reum agnoscat, séque de erroribus accuset commissis, verè statuens animo ab ipsis deinceps abstinere. Unica lachryma ex oculis maximi peccatoris, & unicum verbum ex ore ipsius abundè satis est, ad satisfaciendum illi. Exopta ipsemet, O peccator, excogita imaginare tibi omnia; quæ tibi placuerint: An unquam formare posses simplicem cogitationem de locupletiore thesauro, de abysso magis profunda, de majori latitudine misericordiæ Dei, in favorem tuum, quódque eadem Bonitas incessanter ab omnib9 hominib9, suis coram oculis offensa, eundem semper retineat & conservat pro omnibus se offendentibus beneficum dulcorē? O prodigiū incomprehensibile, quod suspensos tenere possit omnes animos in admiratione per sæcula æviterna!

Et prodigium ingentis hujus divinarum misericordiarum thesauri præcipuè consistit in hoc, quod, dum nullo non tempore liberaliter ergà omnes sese miseros effundit, non solùm non deficiat, sed præter naturæ ordinem quantò magis inde misericordia expendit, tantò magis excrescat, quantò plus inde haurit, tantò plus affluat, ditiorque fiat. Non ita se habet cum mundi thesauris, quos divites si claudant, ipsorum servantur divitiæ; si reserent ad dispertiendos illos aliis, semper magis magisq; depauperantur, ac tandem omninò exhauriuntur. Sed thesaurus Dei alia prorsus ratione se habet, quamdiu complacuit ipsi hanc clausum servare, sicut fuerat ante creationem mundi, dici quodammodo potest, quod extite-

Prodigia thesauri omnipotentiæ Dei.

exstiterit pauper, cum omnibus immensis divitiis, quas ita clausas servabat in thesauris omnipotentiæ suæ. Verum quidem est, ipsum infinito modo fuisse divitem intra semetipsum, nec indignisse aliquo, aut aliquid ipsi defuisse; sed verum quóque est, quod nihil habuerit extra semetipsum, quódque super rem nullã actualiter suum exercuerit dominium. Verum quidem est, quod exstiterit Monarcha æquè supremus, & æquè potens, sicuti exsistit modò; sed verum etiam est, quod nullos habuerit subditos, qui ipsi obtemperarent. Ast ubi primùm unico dignatus est verbo, unico Fiat, suum aperire thesaurum, in ipso instanti cunctas locupletavit creaturas, illis tribuens esse, & locupletavit ratione quâdam semetipsum, accipiens ex opere tam specioso certam exteriorem Gloriam, quam priùs non habebat.

Prodigia thesauri misericordiæ.

Ita prorsùs res habet cum inexhausto divinarum misericordiarum thesauro. Quod si hunc claudat, clausúmque servet, nos privat, & semetipsum infinitis privat divitiis; si ipsum reseret, ac largus, prodigúsque sit in ipso dispertiendo, nos ditat, & ipse exin longè evadit ditior: Id, quod reservat, nec propriè suum est, nec nostrum, quia nihil est; quod abundanter distribuit, & suum simul est & nostrum; nostrum, quia nos recipimus ex eo utilitatem; suum, quia ipse suam inde trahit gloriam. O amantissime DEUS! O inexhauste Bonitatis fons! cùm verum sit, quod omnes gratiæ, quas in thesauro misericordiarum tuarum retines clausas, nec tuæ sint, nec nostræ: Eccur igitur retines illas? quid ergò sunt omnes hæ divitiæ in thesauro tuo? Aperi manum, Domine, hauri abundanter, concede largiter, dona incessanter, esto prodigus, téque locupleta, locupletes nos faciendo divinâ tuâ liberalitate: effunde bona tua in morem torrentis super miseros: Quod si id nolis amore nostri, qui hujus sumus indigni, fac, obsecro amore tui ipsius, qui infinito modo dignus es gloriâ, quæ tibi exinde exteriùs accrescit.

Arguuntur divites, quod non plures largiantur eleemosynas.

Video vituperare te divites ex ore Apostoli tui, eóquod suas permittant putrefieri divitias, sua arrodi à vermibus vestimenta, indui rubigine aurum & argentum incistis suis, cùm facilè ex iis afferre possent solatium suorum miseriis proximorum. Ah! Tu tantam auri copiam in tuo servas ærario, quod tibi nil servit, pretiosum nempe charitatis aurum, cujus non indiges, eòquod tu ipse infinitus sis amor ex essentiâ tuâ. Tu possides tot pretio-

pretiosa gratiarum & virtutum vestimenta, quæ tibi sunt inutilia; tu abundas tot bonis cœlestibus, quibus tibi opus non est. Quid faciunt igitur, O DEUS ter bone, omnes hæ immensæ divitiæ in thesauris tuis; dum tabescimus nos interim hîc in terra onerati miseriis, quibus tam facilè exsolvere nos posses. Divites mundi nimium largâ manu sua metuunt elargiri bona egenis, eòquod metuant vestiendo alios exspoliare se, ac ipsimet dilabi in miseriam, quâ contenderent liberare alios. Sed tu, O inexhaustum bonorum infinitorum principium, probè nôsti, tibi nihil deesse posse, sed potiùs, si ditior quàm sis, fieri posses, id futurum largiendo exinde creaturis tuis, & quando dispertiris, te possessurum magis.

Divitiæ Dei non debent permanere inutiles.

Tu, Domine, qui magnum illum interrogasti Oeconomum, qui sua repleverat horrea ac cellaria, hisq; ingenti annonâ per plures annos repletis, nocte sequenti debebat mori: *Quæ parâsti, cujus erunt?* Quid servient tibi omnia hæc? Et quis cunctis tuis fruetur laboribus post mortem tuam? Tu laborâsti Domine infatigabiliter toto vitæ tuæ mortalis curriculo, triginta tribus annis, quos vixisti DEUS-Homo: sævis doloribus passionis tuæ, effuso torrentis more in cruce sanguine tuo, quantas divitias, quantas gratias, quanta coacervasti merita omnes thesauri tui non solummodò sunt pleni, sed tantâ exuberant abundantiâ, ut plura possideas, quàm opus sit ad locupletandos centies millenos mundorum milliones; Et quando depluere permitteres abs intermissione illos velut ingentes fluvios per cuncta sæcula, tu ipse, quamvis sis omnipotens, exhaurire illos nunquam posses. Ah! quid serviunt tibi omnia? Tu mortuus es, quando sic tuos replesti thesauros; Tu illis in persona tua nunquam fruêris: Tu namque DEUS es, qui nullius indiges: *Quæ autem parâsti, cujus erunt?* Quis ergò Domine, omnibus tuis potietur divitiis? An inutiles relinques illas in thesauris tuis? Nonne filiorum est, adire possessionem bonorum Patris sui, mox ubi est mortuus?

Non possumus ex nobis ipsis haurire è thesauro Dei.

Ita, probè novi, te id velle; verum est, te apertos reliquisse nobis omnes thesauros tuos; sed non possumus huc extendere manum, ad accipiendum inde vel minimum, nisi tu id concedas nobis; si namque in nostra foret facultate exin juxta nostra haurire vota, quis est, qui locupletare nollet se solum tot & tantis gratiis ac meritis,

quantas simul omnes possident prædestinati? sed tu concedis illas, quibus dare placuerit tibi; & concedis tantas, quantæ tibi placuerint. Ah! Domine, tantas an divitias inutiles relinques in thesauris tuis? O misericordia infinita, cùm verum sit, te oculos non habere, nisi pro miseris, compatere miseriis nostris, & largire nobis abundanter; sed accelera locupletare nos, nam vita nostra brevis est & incerta. Et quia statuisti tam arctè occludere gratiarum tuarum thesaurum, â momento mortis nostræ, ut nullam ampliùs exin extrahere, nobisque concedere velis, reple igitur modò iisdem omnes dies nostros, omnes horas nostras, omnia momenta nostra, ut omnia ita tuâ plena sint gloriâ, sicut bonâ sorte ac felicitate nostra.

Deus magis desiderat nobis dare, quàm desideremus accipere.

Nos concipimus hæc vota, nobisque persuademus; quod si DEUS tantum haberet desiderium exhibendi nobis misericordiam, nobisque suas dispertiendi gratias, quantum nos habemus easdem recipiendi, cuncti evaderemus Sancti. Sed Eheu! potiùs accidit oppositum: Nam si vel minimam haberemus partem desiderii, quod ardet in corde Dei pro nostra sanctificatione omnes homines Seraphini forent in amore, omnisque terra evaderet coelum. Sanctus Augustinus considerans, quem misericordiæ excessum commiserit DEUS in favorem peccatorum, quando descendit in propria Persona quæsitum illos in terram, quando exinanivit se pro illis, sacrificavit se pro illis, & perdidit, si ita loqui licet, semetipsum, ut salvaret illos omnes; ipsum his alloquitur verbis, quæ gratitudinis affectus, magis è corde ipsius expressit, quàm ore: O bone DEUS! quantum amorem, quàm ardens desiderium salvandi animam meam ostendisti mihi! Eram perditus, longè recesseram â te, memetipsum reddidi mancipium peccati: Tu in propria venisti Persona, ut me redimeres; tu eòusque amâsti me, ut dederis proprium sanguinem tuum pro me: *Dilexisti me, Domine, plus quàm te, quia mori voluisti pro me.* Denique luculenter video, quod amaveris me plus quàm te, cûm morti consecrare pro me volueris te

S. August. Soliloq. c. 13.

Deus sitit nostram salutem.

Verum est, fecit, id pro Sancto Augustino, fecit id etiam pro quolibet è nobis in particulari, cùm articulus sit fidei, quod mortuus sit pro omnibus in cruce: Exarsit ipse ardente hâc siti, per totum decursum vitæ suæ; divinus suus amor tanto succendit ipsum misericordiam nobis exhibendi desiderio, ut singulis momentis vitæ suæ moreretur, quia non moriebatur: *Quomodo*

Luc. 12.

do coarctor, usque dum perficiatur? Et tandem exspirans in cruce, dum dixit *Sitio*, declarare nobis voluit, ardentis hujus sitis ignem sibi conciliare & accelerare mortem. Post hæc, quis dicere audeat, desiderium ipsius exhibendi nobis misericordiam, non esse infinitâ ratione majus illo, quod habere nos possumus eandem recipiendi?

Exemplum insigne misericordiæ DEI.

Ah! quot capimus experimenta Bonitatis DEI ergà maximos peccatores, ut videatur quodammodo misericordiam ejus voluisse salvare ipsos, invitis & reluctantibus ipsis? observavi exemplum omninò stupendum in vitis Patrum, relatum à Rosweido. Eremita quidam diuturno tempore fortissimâ ac molestissimâ tentatione vexatus, ut carnis illecebras, quibus renuntiârat, sectaretur denuò, tandem succubuit, & relicto deserto remeavit in sæculum. Non diu hîc existens, visâ filiâ sacrificolæ cujusdam, quia sibi placuit, amore ejusdem exarsit, eámque à Patre sibi sponsam expetiit. Consulebat Pater idolum, quod adorabat velut Deum suum: Quid mihi faciendum? Et diabolus respondet per idolum: Ipse est Christianus & Eremita, ne des illi Filiam, priusquàm renuntiet DEO suo, Baptismo suo, Religioni suæ, & Professioni Monachatûs sui. Sed an putas ipsum id facere velle? Videbis ipsum vehementi desiderio excœcatum, facturum, si volueris, adhuc plura. Accedens igitur hunc miserum, proponit ipsi hanc conditionem, quæ horrorem incuteret ipsi diabolo, qui eam suggesserat; & ipse abs ullâ tergiversatione renuntiat DEO, Baptismo suo, Religioni suæ, omnibus.

Heribert. Rosvveid. l. 5.

Sacrificola revertitur ad idolum suum: fecit omnia, quæ volui. Haud refert, respondet dæmon, ne des illi Filiam: quamvis enim ipse renuntiaverit Deo suo; DEus tamen nondum vult deserere ipsum, sed præparat ipsi adhuc misericordiam. Affert is responsum huic proco, aitque illi. Optimè tecum contentus sum, sed tibi filiam meam dare non possum, quia Deus tuus nondum te deseruit, sed semper tibi adest, & adjuvat te. Ad hæc verba miser Eremicola revertitur in seipsum, tangente DEO ipsius cor, ipsique aperiente oculos ad intuendum horrorem ac abominationem status sui, ac deducendum quàmprimùm exin torrentem lachrymarum; hinc sublatis in cœlum manibus inquit: Itáne, mi DEus, in medio maximorum criminum meorum, mihi adhuc tuam offers misericordiam! pessimus eram ac sceleratissimus renuntiando tibi; & tu tam bonus es, ut

ut me requiras, mihi blandiaris, tuis me compleas favoribus! O mi DEUS misericordia mea, quanta bonitatis est hæc abundantia! Perire volebam, & tu nolebas; promerebar, ut infernus se aperiret sub pedibus meis, ad devorandum me vivum, & Tu aperis cœlum, ut depluas mihi diluvium gratiarum, & quidem tunc, cùm maximâ te onerarem injuriâ.

Quò abieras cor meum? An igitur deserueras me? Quid cogitabas anima mea? An cœca fueras vel insensata? Ut quid dolore non disrumperis pectus meum? ut quid in mille partes non discindimini viscera mea? Itane? volebam esse miser, & tu reluctante ac invitâ malitiâ meâ me vis esse beatum, O misericordia infinita! Præcipitabam memetipsum in infernum, & tu recepisti me in manus tuas, meam ut impedires ruinam! Tu deserere me non vis, & ego deserere te volebam. Non, mi DEUS, non, haud deseram te unquam; non, mi JESU, amabilis mi JESU, misericordissime Salvator mi, nunquàm te deseram, gratiarum tuarum suffragante mihi auxilio: Remeo ad meæ locum pœnitentiæ, prosequar illam, sed incessanter geminando eandem, usque ad extremum halitum vitæ meæ.

Integra ejusmodi exemplis referta prostant volumina, in quibus videtur, DEUM se sæpiùs tam divitem in misericordiâ demonstrasse ergà peccatores maximos, ut quosdam eorum retraxerit, qui jam appropinquaverant illuc, ab ipsis inferni portis, ut converterit alios jamjam in ultimo maximarum suarum abominationũ barathro submersos; ut dederit pluribus in ultimo vitæ suæ momento constitutis gratiam tam efficacem, ut peractâ totâ in sceleribus vitâ, illam tandem finiêrint in justitiâ, cœlumque obtinuerint; ut quandóque eripuerit alios è possesfione ac potestate diaboli, cui se voluntariè per chirographum sanguine suo exaratum mancipaverant totos. Post tanta Bonitatis Dei experimenta, tantamq; certitudinem, quod misericordiæ ejus infinitâ ratione sint infinitæ, quódque ipsa nullos statuat terminos desiderio, quô ardet, nos è nostris extrahendi miseriis: ubi tam desperatus peccator est, tam perditus, tamque profundo criminum suorum barathro absorptus, qui non debeat ad ipsam extendere & attollere manus, & ipsius confidere clementiæ se ab ipsâ non fore repellendum.

dum. Sed quamvis totaliter in ipsa sit confidendum, temerariè tamen præsumere non oportet; Nam qui inniti se putaret fiduciæ in misericordiis Dei fundatæ, ad prosequendos vitæ suæ errores, salutem suam extremo committeret periculo, uti videbitis.

ARGUMENTUM.

Quod maximum sit crimen, malum esse, quia DEus bonus est, sicut & certitudine, quod Misericordiæ ipsius infinitæ sint, uti ad liberius & insolentius ipsum offendendum.

ARTICULUS IV.

Aspectus misericordiæ plures damnat, quàm aspectus justitiæ.

TErrores Justitiæ DEI comminantes omnibus peccatoribus infernum, neminem quasi in hunc adducunt, nisi eos, qui hos cœca quadam contemnunt proterviâ, vel illos, qui nimium velut mala inevitabilia hos metuendo præcipites se dant in desperationem, velut alter Cain vel Judas, qui minorem criminibus suis crediderunt misericordiam DEI. De cœtero, justitia divina ostendens omnibus peccatoribus flammas inferni, innumeros inde retrahit, qui illuc corruissent, nisi hæc illis minas intentasset: *Minatur gehennam, ne in gehennam mittat.* Sed fortassis dulcedo misericordiæ DEI, quæ remissionem peccatorum & vitam æternam promittit hominibus, per accidens magnum illorum numerum mittit ad inferos, tunc nempe, quando pro eo, quod bonitatis illius suavitate moveri ac flecti se sinant, pro eo, quod quantocyùs se convertant, potiùs exin fabricentur sibi fulcrum, certámque securitatem, ad perseverandum diutiùs in peccato suo. Quantos namque reperire est, qui dicant intra semetipsos: Deus est bonus, haud fecit nos, ut perdat nos, nostram verâ voluntate vult salutem, & seriùs aut citiùs nos diriget illuc. Nonne, scriptum est, infinitam ipsius misericordiam nullo non tempore è vestigiis nos prosequi, usque ad ultimum vitæ nostræ diem, abs eo, quod unquam nos deserat, modò tandem cedamus ipsi? modò id ultimo fiat momento, abundè jam sufficit. Fruamur vita, quoad hæc durat, & quando placuerit DEO illam reposcere à nobis, consignabimus animas nostras in manus misericordiæ ejus, quæ semper parata erit ad recipiendum ipsas.

Dico nimiam hanc in misericordiam DEI confidentiam, cùm vera sit præsumptio, enorme

Malitia peccatoris oppugnat, & transcendere vult bonitatem DEI.

me esse crimen, quod innumeris certum afferat interitum, eòquod manifestè innuat contemptum DEI, & magnam in peccatum propensionem. Itane misericordia ipsius tibi aperit brachia, tibi suas offert gratias, téque certum facit, quod semper parata sit tibi tua condonare peccata, ut pro eo, quod illius dulcedine capiaris, novam inde capias ansam nova committendi peccata, quasi consultò velles illudere illi? Itáne illa non cessat amicissimè te invitare, te sequi ubique, te anxiè comitari, contenditque persuadere tibi, ut deseras peccatum; ut propter hoc ipsum detestandam concipias confidentiam magis illud amplexandi? Siccine contemptim amoris ipsius intimi insultas affectui? siccine maximam Bonitatis DEI, majore malitiâ transcendis abundantiam?

Discursus execrabilis

In quâ classe & sub quo Magistro didicisti hanc discurrendi rationem: DEUS bonus est; certus sum, habere ipsum cor amoris plenum ergà me; Ergò abs metu ipsum offendere possum: Ipsius misericordia est infinita, & nunquam non mea mihi peccata condonare parata; ergò illa, quantum voluero, multiplicare mihi licet: Ipse est mortuus pro salute mea, & inexhaustum gratiarum thesaurum servat semper mihi præparatum; Ergò non est, quod agam, nisi quod enormissima quæque committam crimina, quæ se meis præsentabunt conspectibus; ipsius bonitas semper major erit ad illa mihi condonanda, quàm mea esse possit malitia ad illa committenda: Ipsius misericordia ubique me è vestigio sequitur, abs eo, quod unquam me deserat, usque ad extremum vitæ meæ halitum; ergò despicatui mihi habenda est, & fugiendum ab illâ, cùm certus sim, illam non permissuram, me perire. Nonne hoc est, in profundissimo cœcitatis barathro hærere absorptum, in sensum cecidisse reprobum, & in malitiâ magis horrendâ, quàm illa sit dæmonum, esse induratum, ut amplius horrori non habeat discursum tam execrandum?

Dæmones abhorrerent à discursu peccatoris.

Dubio procul: siquidem dæmones ipsi & omnes damnati, qui sunt in inferno, quorumque malitia, contemptus & odium DEI confirmata sunt in æternum, non auderent, quantumvis pessimi, suo permittere intellectui, ut ejusmodi formet discursum, dicent quidem: nolo me convertere ad Deum, nec illi servire, nec illum amare, quia mihi severus est, quia non nisi odio me habet, sed nunquam dicent: Nolo me consecrare DEO, nec fideli ipsius servitio, quia bonus est, quia cor gerit amo-

amoris plenum ergà me. Et quando tu abominabilem hunc efformas discursum, quem ipsi formare non auderent; ex eo toti obruuntur horrore. Dicent quidem: Nolo dimittere peccata mea, quia Deus nil amplius misericordiæ habet ergà me, quia decrevit nunquam in æternum remittere mihi illa; sed nunquã dicent: confidenter perseverabo in peccatis meis, quia Misericordia DEI est infinita, quia nunquam non se offert mihi, ac semper mihi condonare parata, mihi parcere expedita. Quando te ita discurrentem inaudiunt, ipsorum congeminas rabiem, & si DEUS illis permitteret, ex irâ justâ discerperent te in frusta. Ah! infelix, si haberemus adhuc unicum solum pretiosæ hujus misericordiæ momentum, quam tu adeò indignum in modum contemnis!

Dicent ipsi quidem: Nolo unquam cessare, quin me opponam DEO, nunquam non persistam in criminibus nefandissimis, quæ patravi; quia DEUS nullam mihi largitur gratiam, ut inde exeam, & quia infinitus Thesaurus Passionis ejus, ita absolutè & totaliter est occlusus pro me, ut nullam unquam illius habiturus sim partem. Verùm dicere abhorrebunt: Non desistam multiplicare peccata mea, quantum voluero, méque liberrimè abominandis devovere vitiis; quia DEus copiosam mihi offert gratiam, ut inde me retrahat; quia infiniti thesauri meritorum Redemptoris mei, qui mortuus est pro me, méque propriâ suâ plus amat vitâ, semper aperti sunt, ad ditandum me gratiis ac meritis suis. Discursus hic, quem facere præsumis, tam monstruosus est & execrandus, ut damnati ipsi illum facere non auderent. Dicent quidem ipsi: nunquam non fugiam, velut Cain, â facie DEI, nunquam amplius reversurus ad ipsum, quia nunquam non armatâ ultione & implacabili furore manu me ipsius persequitur justitia; sed non dicent unquam: affectuosissimè ipsius me invitat misericordia, méque semper pressis sequitur vestigiis, ad solicitandum me, ut consentiam ac sinam, quatenus me meis eximat ac exuat miseriis; Ergò non est, quod agam, nisi habere ipsam despectui, & fuga me proripere ab ipsa, cùm certus sim, ipsam tantæ ergà me bonitatis esse, ut finalem meum interitum permissura sit nunquam. Prô quàm cavebunt, ne sic loquantur. Ad formandum ejusmodi discursum, in quo vos fundatis, ad perseverandum detestabili cum confidentiâ in peccatis vestris, requiritur malitia, quæ deterior sit illa tum diabolorum,

lorum, tum damnatorum omnium in inferno.

Reddunt misericordiam DEI complicem suorum peccatorum.

Quam posses injuriam majorem inferre Deo, quàm uti ipsius bonitate ad stabilendam tuam malitiam? quàm immutare ratione hâc naturam rerum, ut pro eo, quod misericordia infinita DEI feratur essentialiter eò, ut destruere velit peccatum in te, ad stabiliendam ibidem gratiam, tu ipsam servire facias contra naturam suam, ad melius stabiliendum in te peccatum, ad fovendum & multiplicandum illud, ad perseverandum in eo semper abs timore, dum nimirum intra temetipsum dicis: peccemus audacter, quia misericordia DEI infinita est, defendet nos ipsa semper à suppliciis justitiæ; haud difficulter peccemus, semper ipsa nostram aget causam contra seipsam. Quid hoc est aliud, nisi velle Misericordiam DEI facere complicem peccatorum tuorum? Sanctus Clemens Papa, qui exaratas nobis reliquit constitutiones, quas Apostoli pro universali formârunt Ecclesia, horrendam hâc super re recenset sententiam, quam ex proprio ore horum fidei oraculorum intellexerat: *Si quis de industriâ peccet, tentans DEUM, quasi non ulciscentem mala; is remissionem non consequitur, quamvis secum ipse dicat: Sis mihi propitius DEUS.*

lib. 2. c. 27.

Et Albertus Magnus pro certo tenet, nimiam hanc confidentiam in misericordiam DEI, quæ præbet libertatem animæ semper perseverandi in peccatis suis; vel potiùs criminosam hanc præsumptionem, quod DEus semper nobis plura indulturus sit peccata, quàm nos patrare poterimus, esse peccatum contra Spiritum Sanctum, quod absolutè est irremissibile; Cum Sacer Codex expressè dicat, quod non remittendum sit neque in hoc, neque in futuro sæculo. *Confidentia de DEI Misericordia, quod quando pœnituerit, ipsum recipiet, est peccatum in Spiritum Sanctum.* Et tu credideris, tam ingens non esse periculum, inniti hâc ratione confidentiæ in misericordiam DEI, ad perseverandum semper in peccatis tuis.

Peccatum contra Spiritum Sanctum irremissibile. Albert. in Comp. Theor.

Probè novi, mi DEUS, dicebat Sanctus Hieronymus in quadam Epistolâ, probè novi, misericordiam tuam esse infinitam; Et hoc ipsum est, quod tremore me concutit. Magis quodammodò metuo magnitudinem misericordiæ tuæ, quàm tuæ magnitudinem Justitiæ: Nam si tuam offendi justitiam, refugium mihi erit ad tuam misericordiam, quæ aperiet mihi brachia, mihique pro tutissimo inserviet Asylo; sed si tuam offendo miseri-

Miser'cordia DEI est magis timenda, quam ipsa justitia.

misericordiam, si ipsam contemno, si ipsam fatigo, si ipsam adversùs me irrito, quis me defendet contra ipsam? ad quam alteram potero accedere aram, mea illic præsentaturus vota? Qui misericordiam offendit, ad quam aram se recipiet? Nonne hoc ipsam irritare est, ac ipsius adversum se exstimulare indignationem, intra seipsum dicere: Nondum tempus est me convertendi, quia, cùm misericordia DEI infinita sit, nullis arctatur limitibus, nec ex tempore, nec ex multitudine, nec ex magnitudine peccatorum; quemcunque illorum patravero numerum, & quamcúnque habere poterint enormitatem, ipsa semper parata erit illorum mihi indulgere veniam, quandocunque hanc venero postulatum: Verum est, quod vocet me, sed respondere ipsi non habeo cordi, vocare sino ipsam, quantum voluerit: Novi enim, quod cessatura non sit currere post me, méque vocatura semper; veniet aliquando dies, quo respondebo ipsi, dum nempe convertere me statuero mecum. Itáne sic luditur cum misericordiâ DEI, & gratiæ ipsius illuduntur?

Misericordia Dei contempta à peccato-

Miseri, qui vocem ipsius audire negligitis, dum vocat vos, non contremiscitis, dum dicit vobis in sacro volumine: *Vocavi & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo vos, & subsannabo.* Si postquam vocaveram te centies millenis vicibus, noluera unquam respondere mihi, an coquerendi habebis ansam, quando auscultare te recusavero aliquando? O Deus! quàm horroris & timoris plena sunt hæc verba! Quis unquam ausus fuisset hâc loqui ratione, nisi ipsemet Spiritûs Sanctus propria hæc Verba inserere voluisset Sacræ Scripturæ, quod DEus exsibilet, illudat, irrideat, ipsius Misericordia subsannet peccatores in morte suâ, eòquod ipsi toto vitæ suæ tempore subsannaverint ac irriserint ipsum, nolentes unquam audire vocem ejus? & in quo consistit hæc DEI subsannatio ac irrisio, quæ verissima est, utpote Sacro Codici tam manifestè inserta? Non est subsannatio hæc visibilis & corporalis, sicut illa hominum. Sed ecce in quo consistat.

re tandem contemnit ipsum. Prov. 1.

Quid sit irrisio & subsañatio De

Homo ille, qui speciem semper præferebat timentis Deum, toto vitæ suæ tempore, non desistebat incessanter offendere ipsum; Interim levabat manus suas in cœlum, affirmans se omnia sperare â divina ipsius misericordia, cui tamen tantummodo illudebat: siquidem in suis semper perseverabat criminibus, nolens unquam acceptare oblatas sibi ab illa gratias, omniaque pro-

procrastinans in futurum, semetipsum animando dicebat: Firmiter confido, infinitam misericordiam DEI remissuram mihi peccata mea; tandem enim convertam me, nec moriar in peccatis meis; verùm hæc erat illusio, cùm id nunquam deduxerit in effectum. Tandem Misericordia DEI tam diuturno tempore illusa, & quasi sannis excepta ab hoc homine, permittit continuare ipsum subsannationem ac illusionem suam usque ad extremum vitæ halitum. Dicet semper, quod semper dixit: Misericordia DEI magna est, spero ab ipsa veniam, & peccata mea deseram; & semper id dicens, suum nunquam deseruit peccatum, & nunquam deseret; Aliud non fecit tempore vitæ suæ, nisi quod illuserit, & illudendo quóque morietur; vixit in peccatis suis contemnens misericordiam DEI, & in peccatis suis morietur â misericordia DEI contemptus.

Vanæ demonstrationes peccatoris derelicti.

Verum tamen hæc non est ipsius intentio, non prætendit amplius illudere in fine, sed maximè serio nunc agit animo, & ex ardentissimo cordis sui affectu implorat misericordiam DEI. Nonne cernis, quomodò suum percutiat pectus, quomodò sua detestetur peccata? Nonne vides, oculos ipsius conversos in fontes lachrymarum? Nonne audis ipsum altâ contestantē voce, quod doleat, duxisse se semper in sceleribus vitam? Nonne observas vocari ab ipso confessarium, cui universaliter se accusando aperiat cuncta, quæ sua sibi suggesserit memoria? Nonne tandem notas, quomodo sibi curet afferri sanctissimam Synaxin, quam tantâ recipiat devotione, ut mirum in modum omnes ædificet? O quantam ipsi præstitit gratiam misericordia DEI! Post vitam tam infelicem, tam fortunatâ ipsum beare vitæ metâ!

Horrenda infelicitas ejus, qui abutitur misericordia DEI.

Quid inquis ad hæc, divina misericordia? Itáne res habet, recepisse hunc hominem tuas in morte sua gratias, postquam semper contempsit illas toto tempore vitæ suæ? Estne hic ludus & vana quædam repræsentatio? Estne illusio aut res seria? Estne tandem vera aut ficta & imaginaria hæc conversio, cum omnibus, quæ visa sunt in hoc homine. Jam supra nonne declaravi me, responderet tibi divina misericordia? Nonne æternam effatus sum veritatem in sacris paginis: Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo. Quandoquidem hic homo illusit me toto vitæ suæ tempore, ego quóque illusi ipsum in morte suâ; ipse me facere permisit omnia, quæcunque volebam, ut urgerem ipsum ad converten-

convertendum se, & nihili pependit illa; Et ego permisi ipsum facere omnia, quæcunque voluit, ut speciem alicujus præferret conversionis, & eadem nihili pependi. Infelix amice mi, omnia, quæ fecisti, non erant nisi ludus & merus jocus; pœnitere tuum non est supernaturalis quidam dolor, qui tuam operetur conversionem; non est nisi timor purè naturalis, qualis est ille alicujus bestiæ cultrum suo jugulo imminere videntis: Lachrymæ tuæ non sunt sanguis contriti ac humiliati cordis; sed imbecillitas amoris proprii, qualis illa fuerat Antiochi: confessio tua non est sincera, nec integra, siquidem nec centesimam agnoscis partem criminum tuorum ex sola culpa tua; Tu probè nosti, te nunquam cordi habuisse conscientiam tuam: tua tandem communio abominandum est sacrilegium, quæ tibi non profuit, nisi ad sigillandam & confirmandam damnationem tuam, proprio sanguine Redemptoris tui.

Nunc ergò vides, quid sit tam insolenter abuti Misericordiâ DEI; Jam sentis & ingenti tuo experiris damno, quid commiseris delicti, quando dicebas: Misericordia DEI est infinita, hinc audacter peccemus, nec timeamus, quod perire nos sit permissura. Nesciebas unquam magnam satis æstimationem de Misericordia DEI concipere in animo tuo; Hinc & nunquam sciebas sat magnum ergà illam amorem nutrire in corde tuo. Ah! quis dabit nobis gratiam incessanter contemplandi ipsius excellentias, ut ipsi nos totos devoveamus, ipsam adoremus, ipsam laudemus, ipsam amemus, & cantemus magnificentias ejus in sæcula æviterna. *Misericordias Domini in æternum cantabo.*

CONSULTATIO XXI.

De Patientia DEI.

An Patientia sit perfectio Dei.

AN perfectionibus DEI aggregemus longanimem hanc Patientiam, quam demonstrat supportando peccatorem in erroribus vitæ suæ? An perfectio sit DEO, à maligno homine tolerare omnia, abs eo, quod puniat ipsius crimina? Jam dudum Tertullianus dixit, quod videatur, DEUM suâ patientiâ injuriosum sibi esse: *Suâ sibi patientiâ detrahit De9,* Existimationē quodamodò convellit

vellit suam, & specietenus suam imminuit auctoritatem, dum adeò longam contemptuum ac injuriarum sibi ab insolente plasmate suo factarum sustinet ac tolerat seriem, abs eo, quod ullam in illas meditetur ultionem. Nonne enim timendum sit, quod illud cum tempore sibi persuadeat plasma, DEUM non esse, vel esse cœcum, aut surdum, vel omni penitus destitutum potentiâ ac sensu, dum sic omnia contra se & coram oculis suis commissa perfert ac tolerat crimina. Quid perfectionis poterit in hoc observari? Potius hoc est plurium perfectionum divinarum offuscare splendorem. Ubi namque est Sapientia & Scientia ipsius infinita, si hominis istius per tot annos ab ipso multiplicata non cognoscat crimina? Vel si cognoscat, ubi est justitia & sanctitas ipsius, dum nunquam non tolerat illa, abs eo, quod unquam mulctare velit? nonne quodammodò hoc sit approbare illa? Si punire illa velit, ubi infinita ipsius est potentia, ad ultionem de iis sumendam? ubi est tandem zelus gloriæ suæ, si conservare hanc negligat. Non videtur patientia illud diffundere jubar, quo refulgent aliæ ipsius adorandæ perfectiones, infinitas divinitatis suæ excellentias luculenter divulgantes. Videtur igitur Africanum illud doctrinæ prodigium meritò dixisse, DEUM suâ sibi patientiâ injuriosum esse: *Suâ sibi patientiâ detrahit DEus.*

Sed reverà tenendum est oppositum: Nam ex omnibus perfectionibus DEI vix unica solà magis incomprehensibilis videtur ipsius patientiâ. Verum est, misericordiam ipsius esse super omnia opera ejus, sed patientiâ illius transcendit quoque ipsius misericordiam. Quare? quia una condonat peccata, altera suffert & supportat illa. Confer unum cum altero, & videbis ultimum magis stupendum esse primo. Admiror quidem, misericordiam DEI condonare peccata hominibus, qui se convertunt; Sed video hic aliquid, quo alliciatur ad condonandum illis: Peccator dolet & odit peccatum suum, flecti ac moveri se sinit gratiarum cœlestium impulsu, & Bonitas Dei unica è palpebris ejus delapsâ lachrymulâ sibi satisfactum credit. Parum hoc est, videtur nobis, nobis qui nescimus ipsius valorem; sed DEus, qui aspicit hanc lachrymam velut afflicti cordis sanguinem, quem dolor de peccatis suis ex ipsius expresfit oculis, tanti æstimat ipsam, ut lubens in permutationem det sanguinem venarum suarum, ad persanandas animæ hujus plagas.

Patientia Dei est perfectio prorsus stupenda.

Fateor

Quod Deus supportet peccatorem, est prodigium

Fateor quidem hanc divinæ misericordiæ abundantiam admirabilem prorsus esse; sed quando Patientia ipsius longo supportat tempore peccatorem in protervâ suâ malitiâ obduratum, qui abs intermissione sua multiplicet crimina, qui continuò ipsius vilipendat gratias, quique incessanter de novo justam ipsius provocet iracundiam. O DEUS! quis comprehendat, ubi vel quæ sit potentia, quæ omnipotens ipsius teneat & retineat brachium? ubi est tam fortis ac robustus agger ad retinendum torrentem odii infiniti, quo fertur in peccatum? Nam si peccetor repellet misericordiam, nonne necesse est, ut in manus cadat justitiæ DEI sui? si non acceptet veniam, nonne est opus recipere pœnam? si non salvetur amore, nonne perire oportet odio? Verumtamen obduratus peccator nec unum, nec alterum experitur in personâ suâ; nec peccata ipsius remittuntur, nec peccata ipsius puniuntur. Unde venit hoc? Tu dicis: Hunc esse triumphum Patientiæ DEI super malitiam ejus. Sed quanta esse potest magnitudo patientiæ eousque pertingentis?

Quomodo Peccatum exerceat patientiam DEI.

Experimur in nobismetipsis malum, quod toleramus exercere nostram patientiam, etiamsi leve sit & parvum; si magnum sit malum, defatigat nostram patientiam: Si malum sit maximum, prosternit; & si perseverat, ita, ut semper augeatur, non est patientia, quæ non periclitetur, quæ non cedat, quæ sub onere non deficiat. Jam probè novimus, unicum malum, quod DEUM exercere potest, esse peccatum. Unicum solum peccatum est malum infinitum, quia opponitur bonitati infinitæ DEI; videtur igitur ipsum sufficere solum ad exhauriendam totam patientiam infinitam DEI. Interim video duo peccata, hæc sunt duo mala infinita: Video decem peccata, hæc sunt decem mala infinita: video centum peccata, hæc ergò sunt centum mala infinita, & quot sunt peccata, tot mala sunt infinita, quæ DEUS tolerat â malitia istius hominis; Et tamen patientia ipsius inconcussa manet ac impenetrabilis. Quanta debet esse magnitudo & robur ipsius? Si non esset infinitâ ratione infinita, quomodò sufficeret ad supportandum semper tam ingentem numerum infinitorum malorum? O Patientia DEI mei, quàm es incomprehensibilis!

Argumentum & divisio consultationis.

Eheu! sæpius usu venit, longam hanc patientiam DEI præbere ansam maximis peccatoribus, sceleratam concipiendi fiduciam, quæ indormiscere illos faciat in peccatis suis. Sed si attentè consideretur, non est moti-

motivum magis efficax ad incutiendum illis horrorem, quo abominentur & detestentur peccata sua, nec non reducendum ipsius quantocyùs ad DEUM: Ipsa enim mirum in modum ostendit & manifestat horrendam peccati enormitatem, magnam bonitatis DEI abundantiam, & maximum periculum animarum, quæ longo tempore perseverant in peccato.

Bonus quidam Pastor, vigilantisſimus super custodia gregis sui sat magni, sibi â providentia DEI commisſi, probè agnoscens obligationem suam reddendi DEO rationem de omnibus animabus, quas aspiciebat velut chara spolia pasſionis Redemptoris sui, infatigabili zelo ipsarum invigilabat saluti: sed tantum non intuebatur laboris sui fructum, quantum ferventisſima ipsius exoptaverat charitas. Habebat inter alios peccatorem inveteratum, tam induratum in perversitate vitæ suæ, támque factum insensibilem, ut illum nunquam flectere aut movere potuerit omnibus suis affectuosis exhortationibus, quas faciebat è pulpito. Statuit igitur in illius sese conferre ædes, ipsúmque urgere consideratione magnæ hujus patientiæ DEI, quâ tanto jam tempore abutebatur. Fecit id tam efficacibus cum argumentis, támque felici successu, ut ipsum tandem DEO fuerit lucratus. Ipsorum consultatio ejusmodi tenoris fuit.

ARGUMENTUM.

1. Nihil melius ostendit magnitudinem peccati, quàm longa patientia DEI in illo supportando.

2. Ipse plus sustinet ex uno peccato diuturno tempore continuato, quàm sustinuerit in monte Calvariæ.

Peccator est ægrotus fugiens remedium.

NOn sunt ejusdem rationis mala animæ, cujus sunt illa Corporum. Is, qui patitur in corpore, non majori perfunditur gaudio, quàm si liceat sibi suum præsentem cernere medicum: Ille, qui patitur in animâ, nil sæpiùs abhorret magis, quàm præsentiam ejus, qui posſit illum sanare. Inveteratus hic ægrotus, qui circumferebat animam ferè mortuam ex diuturnitate & multitudine morborum suorum spiritualium, videns Pastorem suum visitatum se venisse, non malè judicabat, parata sibi illum afferre remedia, quæ sibi parùm futura erant accepta: non intermisit tamen ipsum omni cum humanitate, & maximâ excipere benevolentiâ, & depositâ utrinque pri-

mâ

mâ salute, vultu ad omnem hilaritatem composito dixit ipsi: Nonne huc venis in domum meam ad persequendum me, postquàm tam longo tempore è suggestu me sugillâsti in omnibus tuis Concionibus; neminem enim ad hoc præter me solum habere videris. Indies dicentem te audio mira de magnitudine DEI, & non levi timore percellere nos putas, dum nobis inquis, offendere nos illum sedentem in throno Majestatis suæ: Prô quàm miseri, quàm parvuli terræ homunculi sumus! omnipotentem hunc, qui offendamus? Ipse in cœlo est, gloriæ suæ fruens deliciis, quæ parvis nostris non perturbantur malis. An persuadere mihi voles, ipsum, qui occupatus est semetipso & excellentiis suis, nostris occupari velle crepundiis, quæ nullius omninò sunt ponderis? An ignoramus, divinitatem immortalem esse, & invulnerabilem? Si Deus ostendi aut vulnerari posset ab omnibus peccatis, quæ commissa sunt ab hominibus in universo mundo, jam dudum non amplius esset DEus.

DEUS assumpsit corpus, ut ostenderet, quantum offendatur à peccato.

Haud obscurè video, mi frater, respondet ipsi Pastor, cor suum commotum sentiens maximâ ergà cœcitatem ipsius compassione; Probè adverto, quod non credas, offendere te Deum tam crudeliter, uti facis: Non enim potuisses te resolvere ad perseverandum tam diu in offendendo ipsum, sicut fecisti hactenùs. Verum quidem dicis, divinitatem ipsius immortalem esse, ac invulnerabilem; sed ut propriis oculis nostris corporeis demonstraret, quàm sævè â peccatis nostris se offensum credat, sensibilem se, palpabilem ac visibilem reddere voluit. Probè nôsti, divinitatem absconditam esse sub sancta humanitate salvatoris tui; Ipse verè homo, & verè Deus tuus est: Oculi tui corporales vident humanitatẽ ejus, de hoc dubitare non potes; & oculi fidei tuæ vident quóque divinitatem ejus, de quo minùs dubitare licet: Fides enim infinito modo certior est sensibus nostris. Ipsemet vide, quomodò hic Deus-homo visibiliter tractatus sit â peccatis nostris supra Golgothæum verticem, & cognosce ex hoc injurias, quibus proscindunt divinitatem ejus invisibiliter.

Quomodo peccatum tractaverit Christum JEsum in cruce.

Ah! non amplius difficulter credo, quod peccatum meum modo infinitâ ratione indigno tractet, & excipiat DEUM in throno Majestatis suæ, dum video, quàm barbarâ crudelitate in Throno Crucis suæ id tractet ipsum. Video, quod ipsum obruat injuriis; video, quod ipsum dilaniet virgis; video, quod ipsũ perforet spinis; video, quod ipsũ repleat plagis ac vulneribus; video, quod ipsum crudeliter torque-

quεat, ipsum crucifigat, ipsum manibus pedibusque pertusis infami appendat ligno, & tandem ipsi cum sanguine eruat vitam.

Videte oculi mei injuriam, quâ peccatum meum afficit DEUM invisibiliter in divinitate ipsius, per enormem illam sævitiem, quâ vel maximè visibiliter torquet ipsum in Humanitate ejus. Videte an exerceat, an fatiget Patientiam ipsius, an Patientia alia, quàm illâ DEI sit idonea ad tolerandam crudelitatem tam barbaram, qualem hæc tolerat â peccatis nostris.

Peccatum demolitur templum Sanctitatis humanæ. Ezech. 8.

Vade in templum, mi Vates, inquit DEUS Ezechieli; hic locus Sanctissimus est in universâ terrâ: Vade & fode parietem, & vide per foramen istud abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Sanctissima Humanitas Christi JESU adorandum divinitatis est templum, ubi videre licet abominandam enormitatem peccata, & sævas infinitâ ratione injurias, quæ inferuntur divinitati; inspicere solummodò oportet foramina, ruinas, & universalem demolitionem sacratissimi templi hujus; ipsius pedes, ipsius manus, ipsius caput, ipsius latus, omnia sunt perforata, omnia destructa in augusto hoc templo: Spectaculum hoc fuit adeò horrendum, ut tota exin natura fuerit concussa, præ horrore tremuerit terra, fremuerit præ pavore cœlum, sol absconderit se præ pudore, scissæ sint petræ præ dolore, omnes creaturæ induerint se luctu, dæmones ipsi, & totus infernus fuerit expavefactus, facturæ omnes lugubri voce & totæ lachrymis perfusæ se effuderint in threnos & planctus exclamando: Quàm monstrum horribile est peccatum, dum ita tractare non abhorruit ipsum DEUM! & tu dicas adhuc omnipotentem hunc offendi non posse â peccatis hominum?

Et nihilominus verum est, ipsum non hic maximas, sed majores alibi recepisse injurias. Tu id nôsti, Domine, tu id nôsti, quantò incomparabiliter majori contumelia, magisque indignè tractatus fueris alibi, quàm in monte Calvariæ. Ubi ergò omnium maximas toleravit, omnium gravissimas supportavit offensas? An audire id poteris, mi Frater? Et si audias, an poteris credere? Et si credas, an possibile est, quin moriaris præ dolore, præ pudore, & præ timore? Penes te ipsum est, in corde tuo est, quando committis unicum peccatum mortale; Hîc, hîc infinita Patientia DEI cunctis suis indiget viribus ad supportandam crudelitatem, quâ sævis in illum. Imò, verissimum est hoc, juxta litteram, non est hæc simplex meditatio, non est exaggeratio, est

JEsus Christus plura sustinet à peccatore, quàm in monte Calvariæ.

est positiva veritas, quam fides nos docet, & magnus Apostolus Paulus, hoc Spiritûs Sancti instrumentum verbis expressis exaratam nobis reliquit, pro totius Ecclesiæ informatione, & omnium sæculorum terrore: *Rursum crucifigentes Filium DEI, & ostentui habentes.* Quando committis peccatum lethale, denuò crucifigis JEsum Christum in te ipso, ipsumque habes ludibrio.

Heb. 6.

Requiritur hic fides, non sensus, nec ratio.

Imponamus Silentium hic omni humani intellectûs discursui, seponamus sensuum nostrorum experimenta, audiamus id, quod fides nos docet. Verum est, non cernere me oculis meis corporalibus, quod iterum crucifigam CHRISTUM JESUM in me ipso tunc, quando peccatum mortale committo. Fateor, non comprehendere me per lumen rationis meæ naturalis, quod hoc sit verum: Haud novi, quâ ratione id fiat, nec explicare id possem, sed benè novi, quod res sit verissima, cùm sacræ paginæ luculentis verbis id nobis contestentur, in Sexto Epistolæ ad Hebræos capite. Rursum crucifigentes sibimet Filium DEI; & idipsum repetant in Epistola ad Galatas, ubi Sanctus Paulus illos arguit, quod proscripserint CHRISTUM JESUM, illumque crucifixerint in seipsis: *Et in vobis crucifixus.* Colloco igitur grandem hanc & magni ponderis veritatem inter articulos fidei meæ, eòquod purum sit Verbum Dei; nec magis credo, ipsum crucifixum esse per manus Satellitum in monte Calvariæ, quàm credam, ipsum de novo crucifigi in corde malorum Christianorum, quando peccati mortalis se faciunt reos. Aspice ergò modò, mi frater, quantâ crudelitate exceperis huc úsque JEsum Christum DEum tuum, & amabilem Redemptorem tuum: Excepisti eum, sicut exceptus fuit in passione suâ; flagellasti igitur ipsum de novo, clavis perforâsti manus ac pedes ipsius, pungenti vepreto cruentâsti iterum ipsius verticem, vitâque exspoliâsti ipsum ac denuò ipsius Sanguinem effudisti: Crede quoad hoc non tuis sensibus, nec tuæ rationi; sed crede fidei. crede Deo ipsi, qui expressis id tibi terminis affirmavit: Rursum crucifigentes sibimet Filium DEI. Si horrorem tibi pariunt perfidi Judæi, qui nefandum hoc Deicidium patrare non sunt veriti, abhorre ergò temetipsum, qui tam ingentis abominationis te fecisti participem.

Galat. 3.

Peccator Christianus crucifigit Christum JEsum crudelius Judæis

Sed utinam, mi Christiane, non crucifixisses JEsum Christum modò magis perverso, quàm fecerint Judæi! Audi, in quo magis perversus sit, & benè id capies, eritque impossibile, quin totus obruaris pavore. In pri-

primis Judæi crucifixerunt ipsum, abs eo, quod ipsum agnoverint: Nunquam enim ausi fuissent ejusmodi attentare crimen, si constitisset ipsis, hunc suum esse DEUM. Christiane tu crucifixisti ipsum, probè ipsum cognoscens: tu firmâ credis fide, ipsum esse DEUM tuum; tu speciem refers, quasi adores ipsum, & crucifigis eum in corde tuo. Secundò Judæi in crucem egerunt illum illum, juratos sese declarando ipsius hostes; sed tu Christiane, tu crucis ipsum agis in lignum, profitendo, te ipsius esse amicum, ipsius discipulum, ipsius famulum, proprium ipsius Filium. *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; Tu verò homo unanimis.* Quod inimici mei tantâ in me debacchati sint sævitie; patientia! erant inimici mei; sed tu Christiane, qui meus es Filius, quem propriâ meâ nutrivi carnis substantiâ; Ah quantò megis dolent vulnera, â manu amici inflicta! Tertiò non crucifixerunt ipsum Judæi, nisi unicâ tantùm vice; sed tu, Christiane, toties ipsum crucifixisti, quoties noxam lethalem commisisti. Mitte in numerum peccata tua; commisisti illorum decem viginti, quinquaginta, centum; certus est, & velut fidei articulum tene, quod toties realiter & crudeliter crucifixeris ipsum in teipso: Verum igitur est, offensas Deo â te per peccata tua factas, majores esse illis Judæorum, quando crucifixerunt ipsum in monte Calvariæ.

Psal. 45.

Nonne fateberis mihi, si oculi tui testes forent, si manus tuæ palparent tantam abominationem, vel ratio tua humana id clarè comprehenderet, impossibile fore, quin vehemnntissimo tangereris dolore, quamvis durissima ceu ære fusa tibi foret anima? Ah! unde est, quod fides, quæ infinitâ ratione certior est & tuis sensibus, & ratione tuâ humanâ, de veritate hâc assecurans te verbis adeò expressis: *Rursus crucifigentes sibimet Filium DEI*; tam parum apud te inveniat fidei, ut ita permaneas insensibilis!, quasi id foret mera imaginatio? an igitur magis sit opus urgere te, tibique manibus palpandam præbere veritatem maximè luculentem, sed tam stupendam, ut, si cor tuum non sit durius marmore, dolore id scindi debeat, quod tempore tam longo in tuis perseveraveris peccatis.

Qui non movetur, non habet fidem.

Non sufficit dicere, quod iterum crucifigas Christum JEsum intemetipso, quoties peccas; sed etiam quando voluntariè in malè sanâ tuâ conscientiâ foves & conservas peccatum. Pro quantum obominationes tuæ plus ultra adhuc procedunt absque com-

Peccatum conservatum in anima, est perpetuus carnifex Christi JESU.

comparatione! Eccur hoc? quia, cùm verum ſit,quod peccatum ſit carnifex ipſum crucifigens, quamdiu hic Carnifex actualiter vivit in anima tua, crudelitas etiam, quam exercet, actualiter ſemper perdurat, ita ut ſemper cricifigat Chriſtum JEſum, ſicut in primo momento, quo id incepit. Hoc igitur eſt, ſemper habere virgas in manibus ad ipſum flagellandum; Hoc igitur eſt ſemper clavos & malleum tenere in manu ad perforandos ipſius pedes & manus; Hoc igitur eſt, ſpineam coronam nunquam non ipſius implectere capiti, ad ipſum vulnerandum; Hoc igitur eſt, lanceam ſemper habere infixam in ipſius latus,ad transverberandum cor ejus, furibundi hoſtis in morem, qui non contentus ſuum mactaſſe hoſtem, actualiter ſemper pugionem infixum tenet in ipſius ſinu, per diem, per menſem, per integrum annum, abs eo, quod rabiem ſuam tam diuturno tempore valeat ſatiare. Hæc crudelitatis tam deſperatæ continuatio, quæ toti naturæ incuteret horrorem, nonne morte ipſâ magis foret obominanda? Et ita feciſti, mi frater, dum voluntariè foviſti & alicuiſti peccatum in animâ tuâ per ſeptimanas, per menſes, per annos integros. Eheu! Tu nôſti, quot & quantos per annos.

Majus eſt malum permanere in peccato, quàm in illud decidiſſe.

Maximum eſt malum committere peccatum, ſed hoc non ſemper obfirmatam habet malitiam: quandóque obcœcata paſſio, aliàs vehemens tentatio urget & ſolicitat tam potenter, ut ex imbecillitate ſe quis ſinat illuc abripi: Sæpius occaſio præſens tantâ facilitate promovet ad malum, ut ex fragilitate quis labatur & corruat in illud. Verum eſt, omnia hæc ex toto haud excauſare peccatum; ſed exinde videtur multò levius, & minus indignum miſericordiâ. Sed quando paſſione ſedatâ, tentatione ceſſante, occaſione non ampliùs præſente, aliquis ſibi tedditus abominandum hoc peccati monſtrum in ſuâ videt conſcientiâ, & pro eo, quod inde concipiat horrorem, & quantocyus illud â ſe excutiat, id voluntariè fovet & conſervat, non provocatus, non irritatus in eo perſeverat, & ratione quâdam per novum aſſenſum confirmat; nonne hoc ſit pugionem ſemper infixum tenere in ſinu Chriſti JEſu, & continuare Deicidium, quod peccarum hoc in anima vivens & regnans, committit ſemper actualiter, quamdiu is in ſuâ perdurat malitiâ, ſævitie execrandâ, quæ horrore percellat ipſos quóque dæmones.

Permanere in peccato eſt irridere paſſionem Chriſti Domini.

Et itáne, mi frater? An ſupportare poteris præſentiam ſupremi Judicis vivorum & mor-

tuorum, quando crimen tuum apparebit coram illo incomparabiliter magis abominabile; quàm illud Hebræorum? Adhuc Deicidæ illi, postquam cruci affixerant ipsum, videntes statum, quò ipsum redegerunt, pœnitentiâ moti conceperunt exin horrorem: *Et revertebantur percutientes pectora sua.* Et tu crudelior his Deicidis, postquam iterum crucifixisti ipsum in temetipso, tam procul abes, ut mox pœniteas, & sceleratum tuum percutias pectus, ut potius prosequaris semper immanem tuam crudelitatem, quasi insatiabilis esses in affligendo & cruciando Christo JESU? Mors, quàm immisericors aliàs est, emollita fuit, DEum immortalem, dum vidit in cruce morientem; ita ut aperiens tumulos ac sepulchra, quæ ipsius sunt ergastula, reddiderit eos, quos tenebat sub suâ tyrannide captivos. Et tu magis insensibilis & durior morte, non aperis saltem foetens ac horridum malæ tuæ conscientiæ sepulchrum, ut educas inde tot cadavera occlusa, quot nidificant illic peccata mortalia? Tu nôsti, tu probè nôsti, quàm portentosum eorundem cumulum tumulaveris intra temetipsum, plures per annos, quibus facinorosam tuam prosecutus es vitam, quantúmque & quoties fatigaveris patientiam DEI, toties in teipso iterum crucifigendo Filium ejus unigenitum: Et in hoc statu consolatus adhuc potuisti vivere? Et omnes hos JESU Christi occisores fovere & conservare vivos in teipso voluisti, quasi complacentiam adhuc ex ipsius hausisses morte, & cruciatibus ipsius illudere voluisses.

Hinc est, quod Sanctus adjecerit Paulus: *Et ostentui habentes.* Post omnes injurias ipsi illatas, adhuc ludibrio ipsum habes: Quoties peccatum committis mortale, denuò ipsum agis in crucem, dúmque voluntariè in hoc perseveras peccato, ostentui ipsum habes, inquit SanctusPaulus, ludibrio ipsum excipis, ac insolenter de omnibus illatis ipsi contumeliis triumphas. Et sic per tot annorum decursum mirũ in modũm defatigasti patientiam DEI. An igitur prosternere omninò ipsam cogitas, ac supplicia ipsius extorquere manibua; reluctante ejusdem bonitate, quæ te exspectat ad misericordiam? Imponere tandem finem tuæ satagas obdurationi, antequam DEUS suæ finem imponat patientiæ, tibique succidat dies ac tempus salutis. Quid nôsti, an non proximus omninò sis termino, & hæc ultima sit gratia, quam offert tibi DEUS per os meum? abs mora, mi frater, jam præsentissimum est tempus revertendi ad DEUM. Ecce

horam, quâ respondere oportet voci gratiæ ipsius ad cordis tui januam pulsantis.

Dum bonus hic Pastor loquebatur hæc verba sancto animata Zelo, erranti suæ oviculæ, in antiquis peccatis suis adeò obfirmatæ, advertit mutationem coloris in vultu viri, mox enim erubuit, mox expalluit, totus cogitationibus defixus, videbatur in animo suo omninò mutatus, quasi luculentis hisce veritatibus, quas percipiebat, jam captus esset & convictus: Ex oris habitu tamen licebat colligere, quasi defendere se vellet, quod bono Pastori ansam præbuit, ipsum ulteriùs urgendi, sicut videbitis.

ARGUMENTUM.

1. *Quod longa Patientia DEI terrere magis debeat peccatorem, quàm ipsius supplicia.*

2. *Quodque nunquam severius tractet ipsum, nisi quando illum non punit in hâc vitâ:*

Articulus II.

Immerito peccator confidit patientiæ DEI, ut differat conversionem suam.

VErum est, sceleratissimum me esse, inquiebat infelix hic peccator jam semiconversus; sed bonitas DEI abs comparatione major est omnibus iniquitatibus meis. Jam diuturno tempore in meis me supportavit peccatis, sed thesaurus patientiæ ipsius nondum est exhaustus, & eundem nunquam exhaustum iri confido. Nunquam non tantâ me excepit & habuit bonitate, ut velut optimam interpreter notam, quod perdere me nolit, quodque non adeò sit irritatus contra me, sicut tibi persuadere videris. Veniet tempus, quo tandem conversionis gratiam mihi impendet; Indies dicam ipsi illa verba Evangelii: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi,* Adhuc parum patientiæ mi DEUS, & omnia mea debita solvam tibi. Experientia, quam de ipsius habeo patientiâ, me consolatur.

Matth. 18.

DEUS odit peccatum infinito odio.

Malè rem interpretaris, respondit Pastor: equidem prorsus è contrario, nihil est, quod majori te debeat percellere timore suppliciorum ejus, quàm longitudo ipsius patientiæ. Pondera benè veritates superiùs tibi â me explanatas, & vide, an illarum robori ac valori tuus possis resistere animus. Ecce, quod mirabile mihi videtur, & dignum consideratione. Imprimis certum est, Deum infinito odio odisse peccatum, ex eo, quod malum sit infinitum; est autem malum infinitum, quia opponitur bonitati DEI, quæ infinita est. Odium, quo fertur in malum hoc infinitum, æquè est magnum,

 ac ipsi

ac ipsi æquè necessarium, sicut amor quo propriam suam prosequitur divinitatem: Adhæc est æquè impossibile, ut cesset odisse peccatum ex totâ magnitudine infiniti sui odii, sicut impossibile est, ut cesset amare bonitatem suam ex totâ magnitudine amoris sui, qui infinitus est, & sicut verum est, quod amor velit bonum, & infinitus amor infinitum velit bonum objecto, quod amat; sic verum quoque est, quod odium velit malum, & infinitum odium infinitum velit malum objecto, puod odit. Certum igitur est, quod DEUS, dum odit peccatum odio infinito, ipsi velit malum infinitum.

Plura odia infinita in corde DEI.

Imaginare ergò tibi, quod anima, quæ commisit unum peccatum mortale, excitet in corde DEI unum odium infinitum, quódque hoc odium gravidum sit malo infinito, quod quantocyus paratus est fulminare super ipsam. Quemadmodùm percussit & feriit omnes rebelles Angelos in ipso instanti, quo suum commiserunt peccatum, sic certum quóque est, quod feriret infelicem hanc animam, quamprimùm peccavir, si patientia sua non retardaret ipsum. Si secundum committat peccatum, jam sunt duo odia infinita, quæ suscitat in corde DEI, & hoc ipsum quoque refertum est malo infinito, quod parat & vult peccato. Interim patientia DEI suas congeminat vires ad retardandum & continendum etiam istud. Si vigesimum committat peccatum, jam sunt edia infinita viginti, & horum quodlibet infinito suo obarmatur malo, quod ejaculari in sceleratum istum vellet, nisi Patientia DEI suum quóque vigesies conduplicaret robur, ad repellenda illa. Et si progrediatur usque ad centesimi commissionem peccati, torrens odiorum & malorum infinitorum augetur & excrescit semper juxta proportionem peccatorum, magis & magis semper multiplicatorum: & patientia infinita DEI, unicus est agger horrendum hunc retinens torrentem, qui illâ non obstante in instanti se effunderet super peccatorem.

Quid reddat patientiam DEI maximè formidabilem.

Jam quæro, an dum video torrentem furorum & malorum infinitorum capiti meo imminentem, qui excrescat semper, quique non retardetur, nisi vi ipsi factâ â Patientia illius, quem offendi; & si horam ignorem, quâ rumpi debeat ipsius agger, ad diffundendum sese integrum super me, & ego ex parte meâ faciam, quod possum, ad ampliandum & adaugendum illum semper magis per peccata mea: Quæro, an ex eo, quod longo tempore exspectarit disrumpere cataractam séque effundere, minus

minus sit formidandus; ánque longanimis hæc DEI patientia, quæ ipsum retardat vi magnâ tam diuturno tempore, mihi ansam præbeat, ut credam, me magnâ potiri securitate? Nonne hoc potius omnibus momentis vitæ meæ mihi lethalem incutere deberet horrorem? Nam si semper magis magisque excrescat, indubitatum est, quod magis magisque invalescat & expeditus fiat ad diffringendum suum aggerem, quàm fuerit unquam: Hujus nec horam novi, nec momentum, nisi quod certus sim, quantò diutiùs vi factâ retinetur, tantò magis mihi timendum esse, ne horâ, quâ minus crederem, erumpat, nisi quantocyùs promptâ ac seriâ id prohibeam ac impediam pœnitentiâ.

DEUS manifestat suam omnipotentiam supportans peccatores

Oportet DEUM omnipotentem esse, ad supportandum tam longanimi patientiâ peccata hominum; & magnus Apostolus Sanctus Paulus hâc de re tam benè judicavit, ut scribens ad Romanos illis stupenda hæc intonet Verba: *Volens DEUS ostendere potentiam suam, sustinuit in multâ patientiâ vasa iræ.* Quod DEUS, cùm manifestare vellet omnibus hominibus, quoúsque extendat se maximum omnipotentiæ suæ robur, invincibili patientiâ sustinuerit vasa iræ, obstans invincibili quâdam virtute, ne â justissima sua iracundiâ frangerentur in frusta. Jam, quænam sunt hæc vasa iræ, hæc vasa iracundiæ, hæc vasa furoris & vindictæ, de quibus loquitur Sanctus Paulus? Hæc corda sunt hominum, quando sunt plena peccatis. Ne inquiras, quare nuncupet illa vasa iræ & vindictæ: Id proprium ipsorum nomen est, egregiè explicans naturam & qualitates ipsorum: siquidem nonne sit in funestis hisce vasis, hisque hortoris abyssis, quod liquare & solvere debeat omnem iracundiam & vindictam DEI?

Rom. 9.

Cor peccatoris est vas iræ.

Aspice in hæc vasa, demitte oculos tuos, mi frater, eósque vibra in profundam abyssum propril cordis tui: quid videbis illic? Bona DEUS! quàm horrenda monstra, tot nempe, quot peccata jam senio fermè putrefacta! fortassis plura adulteria, fornicationes, impudicitias innumerabiles? fortassis blasphemias, obtrectationes, diffamationes proximi? Fortassis odia lethalia, proditiones, vindictas, furta, injustitias abs termino? Fortassis ebrietates, dissolutiones, impietates execrandas? Tu nôsti, tu optimè id nôsti, quid cõacervatum ibi lateat post tantos annos; & omnia hæc monstra habent singula hiantes suas fauces, voces terrificas, quæ penetrant cœlos, & inclamant justi-

justitiam DEI in throno suo, ipsamque urgent ac solicitant ad vindictam. Ecce tibi hæc vasa iræ, quæ admiranda DEI patientia supportat tot annis.

Peccata sunt materia iræ Dei.

Omnia abominanda hæc spectra, materiæ sunt iricundiæ DEI; sed materiæ tam proximæ, tam dispositæ, ut nitrum & sulphur magis disposita non sint ad concipiendum ignem, quàm omnia hæc sint peccata ad succendendum justam DEI iracundiam. Ipse odit illa odio infinito, ipse vult illis malum infinitum, & justitia illis permittere non potest, ut transeant impunita: necesse est ut ipsemet hæc puniat in ripore, si non puniat ipsa peccata suâ pœnitentiâ. Quis ergò omnipotens ipsius remoratur brachium? Quis obstat, ne feriat magnos hos gloriæ suæ inimicos, quos abs horrore nequit aspicere, nisi prodigium nunquam intermissum invincibilis ipsius patientiæ? oportet esse DEUM infinitâ ratione bonum, omnis alia bonitas, quàm sua id facere haud posset. Sed, O DEus, quod hæc bonitas formidabilem se reddat per patientiam suam! Quando audio Sanctum Joannem in Apocalypsi cum tremore interrogantem DEUM:

Apoc. 15.

Quis non timebit te Domine? Quis ille ex cunctis hominibus tantæ fuerit audaciæ, O magne DEus! qui sub tua potentia non expavescat præ horrore? Credebam ipsum dicturum fuisse: Quia tu es DEUS percutiens & severissimè puniens peccata hominum; sed aliam hujus longè efficaciorem dat rationem; *Quia solus pius es:* quia tantæ es pietatis, tantæ dulcedinis, tantæ bonitatis, tantæ patientiæ ut sufferas omnia; Non tua severitas, Domine, non tua vindicta me enecant pavore, sed invincibilis tua id facit patientia. Ecce tibi rationem hujus ab Apostolo allatam.

Patientia DEI est formidabilior ipsius ira.

Quando DEUS tantâ cum patientiâ supportat vasa iræ & furoris, ignoras præcipuum bonitatis ejus consilium esse, ut te convertat & perducat ad pœnitentiam: ignoras id, nec facis desuper reflexionem, & semper tua multiplicas peccata, indignissimè ipsius abutens patientiâ; & non advertis, secundum ipsius consilium, si primo non acquieveris, esse, quod accumulare te permittat in abominandis hisce vasis thesaurum iræ ac suppliciorum, magno illo ultionum suarum die: *Ignoras, quia benignitas DEI ad pœnitentiam te adducit; secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ.* Avarus, qui aliud non agit, nisi coacervare & corradere, abs intermissione novas adjiciens gazas thesauro suo, absque mensura,

mensura, absque numero accumulans semper, & nunquam aliquid inde accipiens, tandem ita locupletatur, ut ipsemet ignoret, quid habeat. Et tu, inveterate peccator, qui accumulas peccata peccatis abs metâ, abs termino ac numero, non faciens quasi desuper aliquam reflexionem, habes in conscientiâ tuâ fundum sine fundo, ubi accumulas, abs eo, quod advertas, thesaurum infinitorum ac æternorum malorum. Quot committis peccata, tot coacervas infernos, semper unum superaddens alteri, abs eo, quod illorum agnoscas numerum: & DEus te suffert, neque te punit, invincibili ejus patientiâ permittente, ut facias, quidquid placuerit. Ecce miserabilem thesaurum tuum!

Thesaurus subterraneus iræ DEI

Sed DEUS suum quoque habet thesaurum, qui tuo correspondet, & juxta proportionem tui augetur & crescit. Eodem tempore, quo tuum tu reples thesaurum, DEUS replet & suum; thesaurus tuus repletur peccato, & thesaurus DEI repletur vindictâ. Tertullianus valdè acutè nuncupat infernum thesaurum subterraneum iræ DEI: *Iræ divinæ subterraneus thesaurus.* Est hic thesaurus absconditus sub terrâ, quem videre non potes: est sepultus in terræ centro, quo sola manus DEI ipsum potuit collocare; Et non nisi ipse solus protendere illuc manum potest, ut inde ipsum tollat. Sed funestas divitias, quas complectitur hic thesaurus, quis nôsse potest? Tu nôsti, mi Frater, ita, tu benè nôsti; Si nôsti thesaurum peccatorum, quæ tot annorum spatio accumulâsti in corde tuo: Hi namque duo thesauri, ita ad amussim sibi correspondent, ut nunquam unus magis repletus sit altero.

Peccator nescit funestas divitias thesauri sui.

Sed an nôsti funestas divitias thesauri tui? an illas numerâsti? an cognoscis ipsarum valorem, pondus, numerum, qualitatem? An omnes ipsius portiones, fragmenta, particulas cum otio & successivè misisti in numerum? Ex hoc constabit tibi quantitas & qualitas thesauri iræ DEI, totus namque tuo æqualis est. Sed non, haud nôsti illum: siquidem ita tangereris ex eo, ut morereris mox vel præ dolore peccatorum tuorum, vel præ pavore pœnarum horribilium, quas præparat tibi DEUS. Interim vitam ducis quietam & jucundam, quia nescis, nec quid portes in thesauro tuo, nec quid absconditum sit in thesauro iræ DEI. Ah itáne! nunquam hunc nôris? nunquam ingrediaris in thesaurum iniquitatum tuarum, ut illas numeres, illas pensiculatè, & cum morâ ponderes successivè omnes, ut cognito illius nume-

numero ac valore æstimare possis ipsum? Non: Etenim protervum, durum ac impœnitens cor tuum, quod clausum estDeo, est quóque clausum tibi ipsi.

Duo thesauri contriti & inter se confusi.

Tandem igitur portare debebis abominandum tuum peccatorum thesaurum, ita clausum & incognitum tibi ipsi in horrendum thesaurum iræ DEI: *Iræ DEI thesaurus subterraneus.* An exspectare voles, quod duo hi thesauri sese illidant, atterant & invicem confringant, quódque thesaurus criminum tuorum graviter impingens in thesaurum iræ DEI, & hic omnipotenti cum robore feriens ac percutiens tuum, ambo allisi & contriti, inter se invicem misceantur & confundantur, cùm nempe longissima DEI patientia, in implacabilem mutata fuerit furorem? O DEus immortalis, DEUS omnipotens, DEUS severe ultor criminum cordis indurati, tuam sic irritantis patientiam! Hoc erit tunc, quando peccator videbit invitus, quod, quantum malitiæ inventum fuerit clausum in thesauro suo, tantum justarum claudendum sit pœnarum in thesauro iræ DEI. Sed an facilè extricare poterit implicatas has amborum thesaurorum divitias, quæ ratione hac inter se invicem commiscebuntur?

Numera modò, numera singillatim, modò dum easdem omnes possides divitias: Otium tibi erit illarum faciendi supputationem in omnem æternitatem. Pro tali peccato, quod commisi tali momento vitæ meæ, talis infernus in æternum. Sed quàm ingens est portio hæc æternitas! An benè portionem hanc ponderare poteris? An poteris dicere, quantis constet diebus, mensibus, annis, sæculis, millionibus sæculorum, millenis sæculorum millionibus? An horum inire poteris numerum? una æternitas nimia non erit, ad dinumerandam unicam hanc portionem. Sed hæc non est nisi unica portio thesauri tui, pluris ejusmodi æqualis ponderis tibi restant: Quando in iis dinumerandis omnibus poteris attingere metam? Ah! quomodò congregare potuisti tam ingentem infelicium harum divitiarum acervum, intra tam parvum annorum numerum? Inde est, quod patientia DEI, quæ non castigabat peccata mea, impiam confidentiam induxit animo, ut illa multiplicarem abs fine. Ah! patientia DEI, quàm severa fuisti, dum ita mihi pepercisti; permittebas me facere, quidquid volebam, & ego credebam, me perhumaniter à te tractari. Ah quàm modò probè video, te crudeliorem fuisse in me, supportando me ita in peccatis meis, quàm si fulminis ictu me contrivisses, quoties illa

Peccator otium habebit in inferno numerandi infernales suas divitias.

illa committebam! Quare operari non sinebas rigorem justitiæ, qui criminum meorum inhibuisset cursum? Quare ita suspendebas ea, quæ promerebar, supplicia, ut fineres incessanter me unum accumulare alteri?

Patientia DEI est terribilis.

Quàm cœcus eram! Metuebam supplicia cœli, & nunquam non levabam ad te manus, O nimium longa patientia DEI mei, & non videbam, temetipsam longè magis esse horribilem quàm vindictæ omnes, quas justa DEI iracundia exercet in peccatores, dum tradit illos cunctis desideriis Cordis eorum, relinquens ipsis libertatem incessanter agglomerandi peccata peccatis, & consequenter quoque necessariò accumulandi infernum inferno. O Patientia DEI terribilior omnibus suppliciis tuis! Non cognoscebam te, collocabam in te spem meam, & apparenti tuo confidebam dulcori; sed modò, dum cognosco te, te aspiciens contremisco; quantò longiorem te video, tantò magis te timeo; Quantò plus in peccatis me sufferss, tantò plus rigoris præ te fers. Cessa, O nimium longa patientia DEI mei! cessa me ita punire tantâ cum severitate, differendo me diu punire. Mox ubi offendo te, castiga me, ut diutiùs non pergam offendere te.

Iste Pastoris discursus plurimùm commovit hunc hominem, qui non nisi oculorum suorum lachrymis, suique tunsione pectoris respondit ipsi; & credebat, quod si ulterius ipsum urgeret, timendum foret, ne in aliquã laberetur desperationem. Ecce quare proposuerit illi aliam considerationem, quæ non nihil nimium ipsius moderabatur timorem, mediante quodam spei ac fiduciæ radio, ex aspectu longæ patientiæ DEI emisso.

ARGUMENTUM.

1. *Patientia DEI supportando peccata hominum est continuum quoddam miraculum.*

2. *Hoc Miraculum est quoddam problema, an scilicet effectus sit justitiæ, an misericordiæ DEI.*

ARTICULUS III.

NOs ita assueti sumus videre patientiam DEI supportantem semper peccata hominum, abs eo, quod, nisi rarissimè, adjiciat pœnam culpæ, ut credamus hoc esse rem adeò naturalem, sicut videre solem nunquam non diffundentem jubar suum, abs eo, quod nonnisi rarissimè, eclypsetur. Nihilominùs hæc patientia DEI ergà peccatores, quæ consueto repugnat rerum cursui, majus abs comparatione

ne miraculum est, quàm suspendisse activitatem naturalem ignis ad impediendum, ne combusserit tres pueros in fornace Babylonis. Perpende benè, quod tibi dicam, & ipse judica, an congruat veritati.

Est continuum miraculum patientiæ DEI, quod peccatum non agat in abyssum peccatorem.

Est axioma indubitatum in Philosophia, ipsâque demonstratum experientiâ, quod omnis res, quæ naturaliter agit, producat semper proprium suum effectum, ubicunque illa sit, & producat ipsum necessariò, nisi vi quâdam extrinsecâ impediatur. Jam peccatum est causa naturaliter agens; producit ergò semper proprium suum effectum necessariò. Non dico, quod ipsummet necessariò producatur; scio, id potiùs esse liberum defectum voluntatis, quæ nec cogi, nec necessitari potest, ad illum committendum; sed cum semel productum fuerit cum libertate, tum evadit causa naturalis, quæ producit semper effectum suum, & producit ipsum necessariò, ubicunque est. Et quisnam est effectus proprius & naturalis peccati? Est illud vipera quædam, disrumpens ventrem se concipientem; Est parricida occidens patrem se gignentem. Vide, quomodo tractaverit primum Angelum in cœlo: Nobilis hic spiritus, qui plus habebat roboris ipse solus, quàm omnes homines totius alicujus regni, primo congressu attritus fuit per peccatum; Oportebat Cœlorum globos, quamvis æris in morem essent solidi, disrumpi sub pedibus ejus, ejus mole ac pondere velut diffracti. Unicum peccatum, quod cecidit super potentissimum angelorum, fuit pondus, quo præcipitatus est in profundum, cujus motus tam celer, rapidúsque fuit, ut in ictu oculi emensus fuerit totum spatium ab altissimis cœlorum, usque ad centrum terræ. Viden effectum ipsius naturalem. Ubicunque est, produceret eundem effectum, & produceret ipsum semper necessariò, nisi impediretur à potentiâ quâdam majori & fortitudine brachii cujusdam omnipotentis: & consequenter certum est, quod nunquam homo, cui non est robur Angeli, committeret unicum duntaxat peccatum, quin in instanti ageretur præceps, velut Lucifer, in barathrum inferni. Eadem enim causa, quæ agit naturaliter, producit semper eosdem effectus: *Idem quamdiu idem, semper facit idem.*

Quid ergò impedit, quod peccatum violentam hanc stragem non inferat homini, qui non solùm unicum commisit peccatum, sed horum plurima in suâ circumfert conscientiâ? Ut quid ergò attritus non fuit hujus mo-

le ponderis, cui portando Angelicæ non ſuffecerant vires? ut quid in inſtanti non demerſus eſt in abyſſum averni, cùm naturalis hic ſit & neceſſarius effectus peccati? Quis non cernit requiri prodigium & miraculum, ad ſuſpendendum naturalis hujus cauſæ effectum, quæ tanto aliàs cum robore ageret, niſi impediretur? Quis non fatebitur, hunc admirabilem eſſe triumphum infinitæ patientiæ DEI? O quàm continuum divinæ bonitatis miraculum, dum ita ſupportat ac ſuſtinet vaſa iræ, portando quaſi illa in manibus ſuis, licet immunditiis plena ſint ac ſordibus horrore percellētibus ipſum, ſicq; cuſtodiendo ac impediendo illa, ne forſan confringantur! Nos parvi pendimus hoc prodigium, quod in admirationem cœleſtes rapit Genios, cùm ita conſuetum & frequens ſit nobis, ut ne quidem de illo cogitemus ſeriò. Verùm defixâ mente perpendite illud, & videbitis majus hoc eſſe portentum, quàm ſi DEUS omnes omnipotentis brachii ſui vires intendiſſet, ad exenterandum, ſi ita loqui licet, ventrem ac ſinũ nihili, & extrahendum inde omnes mundos poſſibiles ſibi. Affirmare ratione quâdam poſſumus, omnia hæc non eſſe prodigium adeò ſtupendum, ſicut videre ipſum ſupportantem ſolummodò animam, quæ peccatum patravit lethale. Siquidem, quod DEUS, qui infinitus fons eſt omnis eſſe, communicat eſſe ſuis creaturis; Quod ille, qui bonitas eſt per eſſentiam, bonis accumulet entia cuncta; res eſt ipſi propria & naturalis, quæque nihili conſtet ipſi. Sed ſuſtinere peccatorem, ſed conſervare ſceleratum, ne in ipſo pereat inſtanti, proprii peccati ſui attritus mole; ſed portare in ſinu ſuo peccata hominum infinitâ ratione ipſi diſplicentium, hoc naturæ ipſius videtur adverſari.

Cur Deus tàm diù ſupportet peccatorem.

Ah! quis obligat te ad hoc, Bonitas infinita? ut quid continuum miſericordiæ tuæ operaris prodigium, ad impediendum ita inimicorum tuorum ruinam? Ut quid illos tanto complexaris favore, invincibili patientiâ, nunquam non ſuſtinendo ipſos? ut quid curſum naturalem haud permit is rebus, inter quas peccatum velut virus lethaliſſimum, producendo effectum ſibi proprium ac naturalem, interitum abſque ſpe ac remedio, inferret illis in inſtanti, quo illud in ſuam admiſiſſent animam? Nonne hoc æquiſſimum foret? tua vindicaretur injuria, tua glorificaretur juſtitia, purgaretur terra horribiliſſimo, quod in ſinũ circumfert, monſtro, quod peccatum eſt, eòquod in ipſo, quo naſceretur inſtanti, interiret denuò; retardares peccati curſum, re-

reprimeres insolentiam peccatorum omnium, incuteres timorem tui; cùm econtra, Domine, jam videaris contemni. Patientia tua tibi infert injuriam: Siquidem quantos reperire est, qui velut cœcum te æstimant DEUM, qui videas nihil; vel DEUM imbellem ac impotentem, qui valeas nihil pro defensione tuâ? Et hinc effrœnem illam arripiunt licentiam, quâ sua prosequuntur crimina, quæ committere non auderent, nisi tam longam in iis supportandis patientiam demonstrares.

Magis stupendum est, quod DEUS supportet peccata, quàm si illa condonaret aut puniret.

Innumeras intueor rationes; quæ impellant te, quæque necessitatem quodamodò, opinione meâ, tibi imponant castigandi peccata hominum: sed quæro, & nullam invenio, quæ movere te possit ad supportandum illa. Verum est, si adorandum tuum cor subeam, invenire me ibi inexhaustum bonitatum Oceanum, quæ urgeant te ad exhibendum illis misericordiam, ac remittendum ipsis peccata. Si considerem quoque infinitum odium, quo peccatum prosequeris, quodque tam ardens est, quàm amor infinitus, quo diligis teipsum, tuæ video rigores justitiæ, quibus urgearis ad puniendum illud severissimè. Sive ergò viderem peccatum â tuâ remissum misericordiâ, sive peccatum â tuâ castigatum justitiâ, non admirarer ideò: Sed nec unum nec alterum facere, illudque tam longo tempore invincibili supportare patientiâ, quâ nec remittatur, nec puniatur, hoc incomprehensibile omninò mihi videtur. Quod operari non permittas nec amorem tuum, nec odium tuum, nec misericordiam tuam, nec justitiam tuam, quodque videatur infinita tua patientia suspendere utrumque: Quare hoc? quid portendit longa hæc DEI patientia ergà peccatores?

Patientia DEI problema est, circa quod sæpius discurrendum.

Ingens & stupendum problema est, an scilicet sit effectus misericordiæ DEI, vel sit decretum ipsius justitiæ; An ipsius sit bonitas, an ipsius sit rigor; quo exstimuletur, ad exhibendum nobis tam longam patientiam. Problema est, circa quod permissum est nobis discurrere seriò nobiscum ipsis, illudque semper, si velimus, decidere possumus in favorem nostrum. Siquidem si teneam, terrificum id esse consilium justitiæ DEI, quæ non supportet me tam longanimi cum patientiâ, nisi ut liberè me sequi sinat proclivitatem inordinatorum meorum affectuum, abs eo, quod per aliquod me retineat supplicium, eòquod tradere me velit in prædam ac spolium peccato, sicut traditus est Daniel famescentium leonum gutturi: Nonne hoc sit severiùs tractare

tractare me, quàm si me vivum præcipitem ageret in barathrum inferni, méque actualiter traderet Dæmonum furori? Imò dubio procul, relinquere me cunctis desideriis cordis mei, quo liberè committere permittar ingentem peccatorum numerum, ipso inferno crudelius est supplicium; Hinc non immeritò affirmavit Sanctus Ambrosius, conditionem ejus, qui vivit pacificè in peccatis suis, quique illa liberrimè indies multiplicat, lamentabiliorem & infeliciorem esse, illâ miserabilium damnatorum, qui jamjam æternaliter ardent in flammis inferni. Et rationem hujus, quam affero, egregia est; eòquod impius, quamdiu sceleratam suam prosequitur vitam, nunquam non multiplicat peccata sua, & consequenter necessariò accumulat & coacervat infernum inferno. Sed miser hic damnatus, quamvis infernum jam sustineat in æternitate, saltem certus est, se nec peccata sua, nec infernum suum ampliùs multiplicaturum.

Patientia DEI facit timere.

Si ergò aspiciam longam hanc DEI patientiam velut effectum justitiæ ipsius, juxta apparentiam quidem me non punientis, reipsâ autem punientis severissimè: Nonne justi concipiam affectus timoris, qui me humiliet coram DEO, qui reverti in meipsum me faciat, quique accelerare me meam persuadeat efficaciter conversionem, magis, quàm si flagellatus essem ab omnibus infirmitatibus, omnium bonorum oppressus jacturâ, omnibus divexatus malis sensibilibus, quibus homo obrui potest in præsenti hâc vitâ, eòquod hæc omnia nihil sint respectu rigoris, quo justitia DEI flagellat me, dum in peccatis meis tam longâ patientiâ me supportans, libertatem mihi relinquit multiplicando peccata mea abs numero & abs fine: & consequenter, si exponam hoc problema ex parte justitiæ, timore perstringi sentio cor meum.

Patientia DEI addit animos.

Si ex adverso mihi persuadeam, quod longa DEI patientia me in peccatis meis supportans, effectus sit puræ ipsius misericordiæ, consultò penes merita punire me differens, eóquod damnare me nolit, sed potius suâ me bonitate lucrari & deducere ad pœnitentiam: quâ ratione inhibere potero cor meum, quin vehementissimo amoris affectu ergà tantam feratur bonitatem? Itáne, mi DEUS, incessanter offendo te, & tu nunquam non amas me? tuam non desino iritare iracundiam, & tu tecum statuere nescis, ut perdas me, quia infinitâ ratione me magis amas, quàm Patrum optimus suum amet Filium. Tu omnipotens tuum impendis & exten-

extendis brachium, ut quasi vi factâ sustineas me super apertos abyssûs infernalis rictus, quo immensum culparum mearum pondus deprimere me contendit. Ego ipse millenos adhibeo nisus, meã ut moliar & enitar perditionem, & tu sol9 te his opponis, exspectans me semper mirâ benignitate & patientiâ ad pœnitentiam! O Bonitas ineffabilis! O Bonitas infinito modo amabilis, sine quâ jam tot annis inquilinus forem inferni, an aspicere te possim, nec amare? An tot annis gustâsse tuæ dulcorem patientiæ, & me tibi non devovere? Ament te boni, ob innumera, quæ illis confers, bona; sed hæc quid sunt respectu malorum, quæ supportando me suffers, abs eo, quod disperdere me velis? quid hæc sunt respectu inferorum, quos promerueram, quò etiam jam dudum fuissem præcipitatus, nisi tu me conservâsses, invincibili patientiâ meam exspectans conversionem? O Bonitas infinita DEI mei, dubitare nullus possum, quin mihi exhibere velis misericordiam, cùm hucusque consignare me nolueris tuæ rigori justitiæ? Ita, cedo, tuus sum, non est cor ita durum, quod tuis non flectatur, non emolliatur illecebris. O si agnoscereris, amabilis nimium bonitas DEI mei, impossibile foret, quin omnes amarent te homines; Non ampliùs aleret peccatores terra, cùm certissimum sit, te omnium lucraturum corda. Explanato hâc ratione problemate ex parte misericordiæ, indubitatum est, quin ingenti amore succensam tuam experturus sis animam.

Problema urgens peccatorem ad se convertendum.

Et consequenter verum est, quod longa DEI patientia, cùm dubium sit problema, sive proficiscatur è dulcore misericordiæ, sive è rigore justitiæ, in quamcunque explanaveris partem, te urgeat ac impellat, ut quantocyùs te convertas. Tu ne es, divina justitiæ, quæ tanto tempore me toleras in erroribus meis, ut implere me sinas peccatorum meorum mensuram? Id metuo, ideóque perculsum me sentio ingenti judiciorum tuorum timore. Tu ne es, adoranda misericordia, quæ non cessas supportare me in criminibus meis, eòquod disperdere me nolis, sed benignè convertere & dirigere ad pœnitentiam? Credo id, & bonitatis tuæ intuitus me replet spe, confidentiâ & amore. Ah! quid opus est animæ ad operandum in illâ conversionem veram ac solidam, nisi timore & amore? Illam incipit timor, illam perficit amor. Ipsa ergò sola sufficit, si benè ipsam considerem, ad inchoandam & consummandam conversionem meam.

Ad hæc quid inquis, mi frater?

ter? adjunxit Pastor, se convertens ad hunc hominem aliàs obduratum, sed qui modò totus videbatur emollitus: An cor tuum nec timori cedet nec amori? seria consideratio invincibilis patientiæ DEI, quæ tum minatur, tum blanditur tibi, tum evitabilia tibi præparat supplicia, tum coronas tibi offert obtentu tam faciles, an sat valida non erit ad superandam & expugnandam animam tuam? Si ipsum te non amas, ut bona tibi acquiras æterna; saltem tibi ipsi compatere, ut ab æternis te custodias suppliciis. Tempus est quid certi desuper statuendi, non nisi unum de duobus tibi restat; Vel dicere absolutè: Renuntio in æternum Cœlo, renuntio possessioni DEI, & omnibus bonis æternis, méque ultimatâ determinatione devoveo æternæ, ad ardendum æternaliter in camino inferni cum diabolis. Vel potiùs dicere: desidero constanti voluntate meam custodire animam ab igne æterno; volo absolutè, quanticunque steterit mihi, laborare & contendere ad acquirendam æternitatem beatam: Pondera benè utrumque, è duobus quodnam arripias consilium. Ex hoc is homo rationum pondere convictus, magis autem gratiæ cor suum tangentis potenti attractu impulsus, altum in cœlos suspirium evibrans, ita fari incepit.

ARGUMENTUM.

1. Patientia DEI prosternit duritiam cordis obstinatissimi.

2. Quàm efficacia motiva amandi DEUM habeat anima ex intuitu invincibilis ipsius Patientiæ.

Articulus IV.

Peccator aspiciens patientiam DEI, non potest non timere & amare illam.

AH itane! mi DEUS, possibile sit, diutiùs perseverare me in duritia Cordis mei, transcendendo longam tuam patientiam, longiore meâ obstinatione ac proterviâ? O Patientia incomprehensibilis DEI mei; tot annis dormire in peccatis meis sinebas me, quia non respiciebam te: sed modò dum me excitas, dumque te considero, tam potenter me excitas, ut pari ratione impossibile mihi sit, quin timeam te, quin amem te. Contremisco, dum considero, te tanto tempore supportare me in peccatis meis. Siquidem eheu! quid aliud feci toto vitæ meæ curriculo, nisi quod incessanter adauxerim torrentem justæ iracundiæ tuæ? quomodò non millies jamjam erupit, séque effudit in caput meum? Et quid scio momentum, quo tua in supportando me defatigata patientia in

furore suo conterat me, sicut abundè nimis promerui. Sed quomodò amare te non possim, O misericors patientia DEI mei, conspiciens, quantâ bonitate huc usque me defenderis â dentibus ferocium bestiarum, impediens, ne devorarer â tot draconibus, leonibus, tygridibus, quot in conscientiâ meâ facinorosâ circumferebam crimina? Ut quid huc usque occlusisti guttur ipsis, nunquam non prohibens, ne meam depascerentur, prædatitium velut epulum, animam, nisi quia desideras me ex ipsorum eruere unguibus, méque restituere in libertatem filiorum DEI per gratiam tuam?

Affectus gratus peccatoris erga patientiam DEI.

Quis igitur es, mi DEUS, qui conservâsti me tam solicitè, custodisti me tam amicè, tractâsti me tam indulgenter & benignè, dum offendebam te? Et quis sum ego, ego tuam qui ausus fui fatigare tot annis patientiam? Tu, DEUS omnipotens, DEUS æternus, DEUS immensus; tu, Majestas infinita, coram qua totum hoc universum minus est atomo, sustinuisti patienter à me contemni, offendi, injuriari; â me misero, â me vili & abjecto pulvisculo, quem tuâ ipsemet potentiâ extraxisti è nihilo, quem tuâ tam affectuosè conservâsti providentiâ, quem tantis cumulâsti & onerâsti beneficiis, quem constanti favore prosecutus nil intermisisti, ut ipsius lucrareris cor, ipsúmque obligares ad te amandum. Et ingratus ego, dum non cessabas à conferendis in me beneficiis, non cessabam offendere te. Et tu, ineffabilis Bonitas, admirabili cum patientiâ sustinuisti id semper: non solùm autem sustinuisti, abs eo, quod punires me juxta merita; sed semper prævenisti me, quæsiisti me, blanditus es mihi, flagitâsti me, ursisti me gratiis tuis, ut reconciliarem me tecum, & intimus tuus esse vellem amicus.

Admirabilis bonitas DEI.

O magnitudo immensa! Majestas infinita! quid negoti habes cum parvo hoc nihilo, quod requiris tanto cum amore, dum id tantâ te despexit cum insolentiâ? An tuus ab illo dependet honor? Quid perdidisses, si perire id permisisses? Nonne justitia tua semper glorificata fuisset in inferni barathro? Ah! quid est homo peccator, qui nihil est ex conditione suâ naturali, qui factus est minor nihilo ex conscientiâ suâ criminali, qui nihil potest ex suâ impotentiâ, qui nihil valet ex suâ malitiâ, & â quo impossibile est, ut aliquod recipias bonum? Et ipsum tu amas? Domine, quasi insignis tuus foret benefactor? Apponis ergà ipsum cor tuum, quasi insulter foret tu ipse? Quando fugit â te, curris post ipsum, contendis

dis ipsum denuò lucrari, & abs eo, quod defatigeris supportando ipsum in suâ rebellione, exspectas ipsum, quoad redeat ad te, invincibili cum patientiâ. O DEUS amoris! O abundantia bonitatis! quam comprehendere nemo potest! Nonne cor sit insensibilius marmore, durius in malitiâ suâ cunctis dæmonibus, quod tuâ se dulcedine flecti ac emolliri non sinat!

DEUS requirit peccatorem.

Quando feror oculis in præteritæ vitæ meæ cursum, totum me invenio exterrefactum, mihique ipsi sum horrori: Siquidem nil intueor nisi abyssus & barathra, quibus meipsum ex uno in alterum immersi; & Patientia DEI mei nunquam non in suis me sustinuit manibus, ne deglutirer. Quoties tetigit me interius per suas gratias? quoties admonuit me exteriùs per suos famulos? quoties experiri me fecit remorsus ac stimulos conscientiæ? quoties excitavit & animavit me, ponens mihi ob oculos bona exempla mei æqualium, sed non mei similium? toties solicitatus, exoratus, stimulatus fui ad deserendum peccata mea: & insipiens ego honori ducebam mihi in nullo cedere, in omnibus inflexibilem esse, méque semper magis in malitiâ meâ confirmare; & omnibus me eminere credebam, dum impunè peccare me cernebam: gloriabar constantiâ mea in malo, ac si malitia mea triumphare voluissem de bonitate infinita DEI. Quomodò possibile est, patientiam ipsius tantis me annis sustinuisse?

Impatientia hominis opposita patientiæ DEI.

O bone DEUS, quàm inexhausto patientiæ thesauro ipsi erat opus ad suppeditandum hæc omnia, abs eo, quod unquam defatigabatur videndo se offensum, & incessanter sufferendo per tot annos? An minimam patientiæ hujus particellam habere potuissem pro me ipso? Eheu! Aspicio impatientiam meam, quæ tanta est, ut, si minima mihi inuratur injuria, vertar in rabiem, & quantocyùs ulcisci me velim: Opus est tot submissionibus, tot precibus, tot mediatoribus, & vix me patior pacificari. Si idem redierit secunda me vice offendendo, vix petiturus veniam in meum audet venire conspectum, tantâ abripior impatientiâ, tantâ succendor iracundiâ; Et si eòusque devenerit, ut triginta, quadraginta, quinquaginta me aggravet injuriis, novam & maximam mihi inferri crederem offensam, si duntaxat, ut supportarem ipsum, fieret propositio. Et nihilominùs, quis est, qui me offendit? est mei similis: Et quam mihi intulit offensam? sæpiùs in rebus nihili, & parvum hoc nihilum sufferre non possum: illatâ primitùs parvâ offensâ mea est exhau-

sta patientia tota, ita ut credam, rationem me habere nihil ejusmodi deinceps amplius sufferendi.

Deus interponit admirabilem mediatorem, ut obliget peccatorem ad faciendam pacem.

Et tu, O grandis Majestas, quàm reverentur omnia, sustinuisti â me parvo terræ vermiculo, milliones offensarum lethalium, abs eo, quod unquam patientia tua vel minimum ergà me demonstrâsset rigorem. Pro eo, quod debuissem interponere mediatores ad obtinendam â te maximorum meorum criminum veniam: Tu, O omnipotens DEus, quem continuò offendi, toties mihi duos misisti legatos, ut me solicitarent, ut me conjurarent, ad ineundam & stabiliendam tecum pacem. Tu, qui immortalis es Deus, & supremum omnium entium, dimittis te, & mittis rogare me miserabile & parvum nihilum, ut pacem tecum statuam, & tuus esse velim amicus. An igitur huc usque se extendit tuæ magnitudo patientiæ? An igitur huc usque ineffabilis tuæ bonitatis te compellit excessus? Et ego miserabilis, me ita requisitum videns â Rege meo, quid feci? Renui per tot defluxum annorum inire pacem tecum, tuos despexi legatos, tuas gratias, tuas exhortationes, requisitiones tuas omnes, nihili tuam feci amicitiam, tuas irrisi pollicitationes, amabiles tuas solicitationes verti in ludos, meis te postposui voluptatibus, malui vivere mancipiũ Diaboli, sub crudeli peccatorũ meorũ tyrannide, quàm eo potiri honore, ut tuam per gratiam, adoptivus tuus evaderem filius, tuique hæres regni: & patientia tua tantos post annos sustinuit hæc omnia, & nondum post hæc omnia abjicere me voluit in tartara, in averni barathra. O Bonitas! infinita Bonitas! milliones cordium si haberem, nondum sufficerent, ad tantum, quantum teneor, amandum te!

Peccator abhorret dicere, quod non timet facere.

Si dicere ausus fuissem ore & altâ voce, coram universo mundo: Malo peccatum, quàm omnes gratias DEI; malo infernum, quàm paradisum; malo diabolum, quàm DEUM: & si pessimus omnium, horrori tamen fuissem ipsi mihi, & nunquam condonate mihi potuissem crimen, tam execrandis patratum verbis, ut diabolum ipsum percellere debuissent terrore, totumque fremitu concutere infernum. Nihilominùs quod dicere non fuissem ausus, haud difficulter facere ausus fui, nempè tunc, dum tempore tanto sceleratam meam protelavi & prosecutus sum vitam, abs eo, quod unquam convertere me vellem, quidquid mihi vel dictum fuerit, vel dici potuerit. Eram in peccatis, malens illa potius, quàm gratiam mihi oblatam: Eram victima dedica-

dicata inferno, & incolore malebam horrendum hoc diversorium, quàm paradisum mihi præsentatum; eram mancipium diaboli imperantis mihi, & malebam ipsum quàm DEUM, qui solicitabat me, ad deserendam ipsius tyrannidem, & amplectendum suum jugum suave ac sui dulcedinem imperii. Sed clarè loquebatur vita, mea enuntiabant opera, quæ lingua proferre nunquam fuisset ausa. Exhibere præsumpsi injuriam DEO, quam effari non præsumpsissem, imò nec cogitare; & in horrore talis vitæ, quæ armare suppliciis debuisset justitiæ ipsius manum, ipsius me supportavit patientia, meque defendit tot diebus, tot mensibus, tot annis, usque huc, ut exspectaret me ad pœnitentiam, misericordiam exin concessura & indulgentiam.

Affectus pœnitentis animæ.

Plusquàm nimis, plusquàm nimis, infinita Bonitas, restiti tibi, depono nunc arma, tibique me dedo, sed totum me dedo tuū ad arbitrium, absq; exceptione, absque ullâ conditione, fac mecum quidquid placuerit tibi. Quid vis, ut faciam, Domine? Quæ sufficiet pœnitentia ad compensandum aliquatenus enormitatem peccatorum præteritæ vitæ meæ. Aperi mihi, O misericors DEUS, aperi mihi fontem lachrymarum, & effundam harum plures, quàm in suâ effuderint pœnitentiâ Sanctus Petrus & Magdalena. Sed nondum sufficiet hoc, ad submergendum infinitum culparum mearum numerum in sanguineo hoc cordis mei diluvio. Percute, O vere ac divine Moyses, qui liberâsti me è peccatorum meorum captivitate, méq; transire fecisti per mare rubrum pretiosi sanguinis tui, percute bis, imò decies, percute petram hanc, & ictuum vehementiâ aquas fac ipsum deducere in abundantiâ: contere duritiam petræ hujus, quæ tanto tempore vehementissimis gratiarum tuarum restitit impulsibus.

Qui verè habuerit hunc affectum, veram habebit contritionem.

Magnitudo & multitudo peccatorum meorum horrenda est; sed firmam confidentiam in ineffabilem tuam colloco bonitatem stabiliente me hac in spe Verbo tuo divino, qnod cor contritum & humiliatum non despicies. Sed quis largietur mihi illam, quæ necessaria est, contritionis abundantiam? Quidvé pro obtentu illius facere potero? Tu scis mi DEUS, quod desiderem illam, lubensq; vitam meam, ad obtinendum illam velim effundere. O si scirem, quod enuntiando verba actum contritionis significantia, tantæ hæc essent virtutis in ore meo, cujus sunt verba consecrationis pretiosi Corporis tui in ore sacerdotis;

Si scirem, quod dicendo tibi: Doleo ex toto corde meo, me tantum offendisse te, verba hæc virtutem haberent, conterendi virtute contritionis cor meum, ita ut reipsâ, cineris in morem, minutum redigeretur in pulverem, moxque ego ad tuos exspirarem pedes, doloris mei & pœnitentiæ meæ consumptus vehementiâ, quàm vellem ex toto corde meo quantocyùs pronuntiare illa, abs eo, quod vivere vellem vel unico ampliùs momento.

O bone DEUS, fac me ergò longæ tuæ patientiæ colligere fructus, vel potiùs collige tu ipse, reddendo te absolutum ac supremum Dominum Cordis mei, quod toties tibi dico ac consecro, quoties sacrilegè id tibi abstuleram. Averte faciem tuam â peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele tuarum abundantiâ gratiarum. Omnes elapsæ vitæ meæ annos deperditos censeo, nec alius mihi inde restat census, nisi unicus dolor, quo lugeo istos tam malè impensos: Et solum hoc est, quod offerre tibi possum in reparationem omnium injuriarum, quibus peccando te affeci. Hodie igitur tuis renasci incipio obsequiis, hodie exordior tibi esse fidelis, tibi servire, teque amare, sed quoniam tam tardè incepi, congeminabo gradum, ad resarciendum, quantum possibile erit, quod amiseram: gradu deinceps gigantæo curram in viis tuis, nec ullum amplius vitæ meæ dilabi permittam momentum, quod non omnibus repleam bonis, quorum cognitionem & affectus mihi dare placuerit tibi.

Hic felix erat successus totius consulationis: Difficile autem fuerit enuntiare, quâ ex parte maximum extiterit gaudium vel in corde Neo-Conversi, vel in animo charitativi ipsius Pastoris, vel in totâ Curiâ cœlesti, ubi Evangelium nos docet, mirum in modum gaudere Angelos super uno peccatore pœnitentiam agente.

CON-

CONSULTATIO XXII.

De Sapientia DEI.

Ante omnia studere oportet sapientiæ.

QUid egimus huc usque loquendo tam abjectè, tamque indignè de excellentiis DEI, nisi quod quandam fatuitatis nobis inusserimus notam; Eòquod nondum divinam inquisiêrimus Sapientiam, extra quam omnia sunt Vanitas, mendacium & mera fatuitas. Nihil frequentiùs nobis sacra Scriptura inculcat, quàm exhortationes, quibus Spiritus DEI nos urget ac impellit, ut super omnia studeamus Sapientiæ, ut omnes nostros impendamus sensus, omnes intellectûs nostri intendamus nervos; omnes cordis nostri adhibeamus affectus ad inquirendam illam ante omnia, velut illam, in cujus solâ est facultate faciendi nos beatos. Omnes libri Job, Proverbia Salomonis, Sapientia, Ecclesiasticus miris scatent hujus Sapientiæ Elogiis, seriisque admonitionibus, ut ipsam amemus, ipsam inquiramus.

Sapientia est in Deo, velut in suo principio.

Vis originem ipsius ac principium videre? Sublimissimum est, æternum est, profundissimum, ac penitus incomprehensibile: *Sapientia trahitur ex occultis*: Siquidem DEUS Pater est, qui omnem illius inexhaustum in seipso, possidet fontem; Ipse est, qui per divini intellectûs sui solem incessanter illius splendidum ac immensum effundit lumen, quo constituitur magnus dies æternitatis. Cognitio ipsius infinita, verbum ipsius adorandum, Filius ipsius unigenitus, divina ipsius est Sapientia: Sic ipsum magnus nuncupat Apostolus: *Christum DEI Sapientiam.* Ipsa est unica hæc Sapientia, eòquod DEUS Pater simul & semel effundens omnia divini intellectus sui lumina, absque ullâ reservatione, nesciat multiplicare illa. Ipsa est simplicissima, quia non consistit, nisi in unico solo directo intuitu, qui tolerare non possit neque reflexionem ullam, neque discursum. Ipsa est invariabilis, cùm sit actus purus, qui nunquam incepit, nec finietur unquam, sed nec unico duntaxat unquam interruptus est momento. Denique ipsa sufficit DEO ad implendum illum summo gaudio, honore & gloriâ, omnique infinitâ beatitudine, quâ plenè id fruitur in semetipso: Eòquod per illam cognoscat se perfectissimè, infinito modo, se amet,

1. Cor. 1.

Eccli. 1.

amet, se possideat; ac æternaliter quiescat in seipso. Et si per impossibile quis alius possideret divinam hanc sapientiam tam perfectè, sicut DEUS Pater, æquè magnus & beatus foret ac ipse.

DEus solus possidet sapientiam, Beati eidem student.

Verùm hic pretiosus ipsius est thesaurus, cujus infinitæ divitiæ, quas omnes includit in corde suo, tanto sunt ipsi in pretio, ut illas nec velit nec possit unquam communicare ulli è creaturis: complectitur is abyssum luminum tam amplorum, támque resplendentium, ut nonnisi oculi DEI capaces ac idonei sint, omnem illius aspicere pulchritudinem, intueri Majestatem, penitùs illius perscutari profunditatem: *Sapientiam DEI præcedentem omnia, quis investigavit?* Verum est, permittere ipsum cunctis Angelis & omnibus Beatis Coeli inquilinis, ut in æternum studeant in magno hoc divinæ Suæ Sapientiæ volumine. Et quia naturalis ipsorum intellectus nimium abjectus, nimiúmque foret imbecillis ad evibrandum illuc oculos, elevat & confortat eundem lumine quodam gloriæ, cujus minimus radiolus splendore omnes hominum scientias longè antecellit. Adjiciunt ipsi in omnem æternitatem studium & animam suum contemplandis divinæ hujus sapientiæ prodigiis, juxta omnem cognitionum ac luminum suorum amplitudinem; & nullus illorum, nec omnes simul comprehendent unquam vel minimam illius partem, quamvis omnem possideant libertatem intuendi ipsam clarè in seipsâ & per seipsam.

Eccli. 1.

Quid ergò faciemus nos, aut facere possumus, nos miseri mortales, qui reptamus hìc in terris in cœcitate, in exilio, in tenebris, privati illo lumine gloriæ, sine quo nullus unquam creatus intellectus sufferre potest splendores infinitæ Majestatis DEI. Quomodò attollere audeamus oculos ad considerandum excellentias divinæ sapientiæ in seipsâ & principio suo, cùm Sacra Scriptura affirmet, inhabitare ipsam lucem inaccessibilem? Nonne major hæc foret temeritas, quàm si oculorum vellemus aciem intendere in faciem Solis, dum meridianos suos explicat splendores? Relinquamus Aquilis, dico Angelis ac Beatis, qui volatu suo transcenderunt omnem hanc inferiorem caducarum rerum regionem, qui jamjam penetrârunt ultra Coelos, & ingressi sunt radios divini hujus Solis, in facie contueri eandem: Prærogativa hæc sola est habitantium in coelis, nostrum non est aspicere pulchritudinem divinæ Sapientiæ in semetipsâ. Verùm considerare saltem illam nobis licet in

Aspicere possumus sapientiam DEI in suis operibus

in certis quibusdam ſtupendis omninò lineamentis, in quibus ſe noſtris depingere voluit oculis, in ſuis nimirùm operibus. Siquidem videtur complacuiſſe ſibi, producere ſe, & abſcondere ſe in omnibus creaturis, ad permittendum duntaxat ſe ſtrictim & ex tranſcurſu conſpici, ad noſtros exſtimulandum animos,ut poſt ſe currant, utpote attractos voluptate, quam propinat illis, & animatos adhuc majore, quam ipſis pollicetur, quando magis cognoverint ipſam. Et hoc ipſum eſt, quod voluptate demulcet omnes, qui divinæ huic ſapientiæ ſuam navant operam, in quâ reperiunt Conſolationes, quarum virtute facilè deſpiciunt alias omnes terrenas, quibusque modo tam admirabili deliniuntur,ut bene affirmari poſſit, quod ſi Paradiſus cœli, eſt intueri divinam ſapientiam in ſemetipſâ, paradiſus terræ ſit ipſam inquirere, ipſi ſtudere, ipſam adorare in omnibus ſuis operibus.

Sancti demulcebantur voluptate videndo pulchritudinem Sapientiæ divinæ in operibus ſuis.

Regius Vates, magnus hic contemplativus, tantas in hoc ſtudio inveniebat delicias, ut totus extra ſeipſum raptus, deductâ ad finem meditatione ſuâ, ſuam, quâ perculſus fuerat, admirationem, nobis hiſce detexerit verbis: *Quam magnificata ſunt opera tua, Domine? omnia in Sapientia feciſti.* Video ipſam ubique; adoro ipſam ubique, admiror ipſam ubique, admiror ipſam ubique; Verùm omnia ipſius non capio nec comprehendo prodigia. Sanctus Hieronymus in deſerto ſuo, ubi alteri non intendebat negotio, niſi divini hujus Sapientiæ contemplationi, mediante quâ ſolicitè inquirebat ipſam in omnibus illius facturis ac operibus, ipſemet affirmavit nobis, quod tam ſtupendas & admirabiles in illa detexerit & aſpexerit pulchritudines, ut totus hæſerit deſtitutus animo, totus extra ſe raptus, & quâdam quaſi affectûs fatuitate: *Totus obſtupui, & ſenſu humanitatis amiſſo, in Sanctam amentiam converſus ſum.* Eheu! quid immoramur, noſtrámque venamur voluptatem in affectandis millenis vanitatibus curioſis, quæ non niſi fatigant & decipiunt nos, nec nobis unquam conferunt illam, quam deſideramus, ſolidam animæ pacem, cordisque tranquillitatem. Ecce Deus ipſe, ipſa Sapientia æterna, quæ tam perfectè ſatiat omnes Beatos in Cœlo, omnes ſuas illis manifeſtans pulchritudines, ſeſe exexponit oculis noſtris,ac ſufficienter ſe nobis demonſtrat, ut noſtrum cognitionibus conſolatoriis repleat animum: Et certè beati viveremus ac felices, ſi applicare nos vellemus ad conſiderandum ipſam in omnibus operibus ſuis.

S. Hieron. in Habac. c. 13.

Cccc Homi-

Hominum simplicissimus inveniret ubique colloquium valdè jucundum animo suo, & facilè perficere posset exercitium quasi continuum, orationis mentalis, semel legere si assuevisset in magno hoc libro sapientiæ divinæ, cujus Characteres omnes sunt creaturæ, eòquod hic nunquam non cerneret prodigia Auctoris earum, â quibus cum gaudio ac voluptate deduceretur ad cognitionem & amorem ipsius. Experientia demonstravit id aliquando in conversatione quâdam valde jucunda, ubi fortuitò convenerant quatuor personæ conditionis satis diversæ sed animi non multum absimilis, in hoc, quod cum omnes timerent Deum, & desiderio arderent tum cognoscendi, tum diligendi ipsum, magnâ invigilarent curiositate, ad observanda divinæ ipsius Sapientiæ prodigia, in omnibus rebus professionem suam concernentibus. Unus habitabat ruri in domo quâdam solitarius, ubi more antiquorum Romanorum post servitia bono publico in diversis muneribus, quæ gerebat, præstita, aliud non cogitabat, nisi quomodò frueretur in quiete innocuis vitæ campestris voluptatibus. Alter erat pictor, qui, postquam ubivis terrarum circumvagatut, suam peritissimis Magistris novâsset operam, tandem secum conclusit alterum deinceps non sequi Magistrum, nisi ipsam naturam, cujus omoes contendebat imitari, ac penicillo exprimere pulchritudines. Tertius erat Medicus, qui relictâ artis suæ praxi; aliud non agebat, nisi anxiè naturæ rimari arcana, unde quotidie tot noλa eruebat mysteria, ut cùm omnia illius prodigia, animo suo solus admirari satis non posset, magnâ caperetur voluptate, suis cum familiaribus discurrendo de illis. Et quartus erat insignis Astrologus, qui neglectis rebus terrenis, omnes intellectûs sui intendit nervos ad contemplandũ pulchritudinem Cœlorum ac siderum, Haud levis erat curiositatis, videre, quâ ratione quivis ipsorom credebat, se tam rara, támque mira in divinæ sapientiæ operibus observâsse, ut persuadere sibi non posset, quenquam aliorum ejusmodi quid observare potuisse. Ipsorum Consultatio ita suum sumpsit exordium.

Quatuor personæ, quæ consultationem hanc instituunt.

ARGU-

ARGUMENTUM.

1. *Diversæ pulchritudines, quibus Sapientiæ Creatoris placuit exornare terram, juxta diversas anni tempestates.*
2. *Quomodo ipsam adornet tempore veris.*
3. *Quomodò ipsam condecoret tempore æstatis.*
4. *Quomodo ipsem locupletet tempore autumni.*
5. *Quomodo ipsam vestiat & coöperiat tempore hyemis.*

ARTICULUS I.

CUm omnes congregati essent in domo illius, qui solitarius habirabat ruri, curiositate ducti cuncta illius perlustrabant conclavia, quæ miris extollebant laudibus ab eximio decore & suppellectilis varietate, affirmando ipsi, quod nihil unquam tam venusti suis hauserint oculis: Sed ipse nil æstimabat ex his omnibus, eóquod refectum haberet animum aliis venustatibus abs comparatione pulchrioribus, quas per otium observaverat ab aliquot annis. quibus â turbis & mundi negotiis semotus, optatâ fruebatur solitudine. Nostrum non est, dicebat illis, pulchrâ supellectile domos nostras habere instructas: Nonnisi summum condecet Monarcham, cujus universus hic mundus est palatium, suam instruere domum, eámque abs numero tam raris támque pretiosis condecorare apparatibus, munire instrumentis, locupletare utensilibus, ut, quando omnes mundi Principes suos exhaurirent thesauros, nihil ejusmodi proferre possent in medium.

Tertullianus protulit verbum, cujus primitus non capiebam sensum, quod DEUS è nihilo extraxerit omnem hanc ingentem creaturarum massam: *In ornamentum Majestatis suæ.* Siquidem dicebam intra memetipsum: Nonne DEUS habet omnem suam pulchritudinem, omnem suum ornatum ex propriâ suâ essentiâ? Quod augmentum pulchritudinis, vel quam novam excellentiam recipere potest â suis creaturis, eóquod, cùm omnem infinitudinem perfectionum possideat in semetipso, impossibile sit, ut hæc vel minuatur, vel augeatur per aliquid, quod sit extra ipsum? magnam experiebar difficultatem in penetrando Verborum sensu gravis hujus Auctoris. Sed cùm altero die primo mox diluculo surrexissem, ut orienti & ex umbris emergenti adessem soli, annotavi, quod, ubi primùm è sinu egres-

Apolog. c. 27.

Deus fecit omnes creaturas pro suo ornatu.

egressus est auroræ, quæ velut dierum nostrorum mater, illum omni mane nobis parir ac enititur; & incipiens conscendere cœlum, sese parvâ quâdam rubicundâ ac cærulea nube, velut tenui quodam obtexerit velo, è cujus transverso non intermittebat tenues quosdam & valde moderatos evibrare radios, ut oculis meis cum voluptate exhiberet sese conspiciendum. Observabam, velum illud, quod propriis suis ipsemet inaurabat divitiis, pulcherrimum esse ornamentum pro hoc astrorum Rege; Non, quod nescirem, ipsum longè pulchriorem ac splendidorem esse in semetipso, quàm appareât in hoc amictu; sed ideò, quod ita obvelatus nobis melius suas exhibeat conspiciendas pulchritudines, quæ dum in totâ gloriæ suæ Majestate refulgent, nimium habent roboris, quàm ut ab imbecillitate oculorum nostrorum possint aspiciendo tolerari.

Quamprimùm Tertulliani verba, quibus aliquanto tempore cogitabundus inhæseram, rediêrunt in mentem. Et benè, ajebam mecum, intelligo, ita se fermè habere, quod creaturæ sint ornamentum supremæ Majestatis DEI, non quòd hæ pulchriorem ipsam reddere possint, aut majorem, quàm sit in seipsâ; sed quoniam ipsæ acceptâ quâdam ratione infinitæ ipsius gloriæ splendores nobis obvelent, quos detectos in seipsis aspicere non possemus ob oculorum nostrorum infirmitatem: cum voluptate autem contemplamur ipsam creaturarum suarum velo obvolutam. Hinc est, quod divina ipsius sapientia, quæ est universalis moderatrix omnium operum DEI complaceat sibi, immutare consultó nobis, quaternis vicibus faciem terræ per annum, quam semper induit diversi operis ornatu, ad excitandam nostram attentionem, nostrósque attollendos animos, ad contemplandam ipsam & admirandam in hâc prodigiorum nunquam non enascentium multitudine, quqm nostris explicat & exponit oculis; & super omnia, ad inflammandos nos semper magis magisque in ipsius amore, cum videamus non cessare ipsam nos suis onerare beneficiis.

Pulchritudines temporis verni excedunt magnificentiam Salomonis.

Quâ ratione quis non sentiat dilatari Cor suum gaudio, quando verno videmus tempore terram sterni & contegi ab ipsa tapete tam pretioso, tamque magnifico, ut omnia Monarcharum Palatia nil similis pompæ explicare, nil ejusmodi luxûs valeant demonstrare. Est videre hic fundum viridem, innumeris illustratum floribus tam diversis in suâ figurâ, in sua magnitudine, in grato suo odore, in vivacitate

te ſuorum colorum, in pigmentis illis tam ſplendidis, támque illuſtribus, quibus reſulgent, ut nec Salomon in omni gloria ſua veſtitus fuerit, ſicut unicus duntaxat ex illis, licet ipſe tam dives fuerit ac magnificus, ut in Regio ſuo equili quinquaginta bis millenos nutrierit equos, & nunquam non mille quadringentos currus tenuerit præparatos, inſuper ſibi erigi fecerit ſolium ſuſtentatum à quatuordecim magnis Leonibus ex auro ſolido fabrefactis, tandémque omnis ipſius apparatus tam prodigioſæ magnificentiæ fuerit conformis: Nihilominùs nec ipſe, nec omnes ſimul totius mundi homines unicum duntaxat è floribus minimis poſſent producere quos divina ſapientia tanta cum prodigalitate, & quaſi neglectim effundit ſuper ingentem hunc tapetem ſubſtratorium terræ, quo tempore verno reſulget.

Pulchritudines temporis verni excedunt magnificentiam Salomonis.

Ubi ſunt theſauri, unde deſumis omnes has divitias, adoranda Sapientia DEI mei? paucis à diebis hæc omnia erant nihil; non apparebat, niſi terra nuda, ſicca, frigida, triſtis & Melancholica. Ubi abſconditæ latebant omnes hæ pulchritudines? An extraxiſti illas è nihilo per creationem novam? Quando id feciſſes, non fuiſſet juxta apparentiam prodigium ac portentũ tam ingens: Siquidem, quod DEUS omnipotens educat è ſinu nihili omnia; quæcunque voluerit, id creditu haud foret difficile! ſed dediſſe tenuibus ac parvis radicibus herbarum, plantarum, florum, virtutem faciendi è nihilo, vel fermè nihilo, tot tantasq; res adeò ſpecioſas, magiâ id omnem excedit admirationem. Omnis hæc innumera pulchritudinum turma ac frequentia, quæ tempore verno coöperiebat faciem terræ, tempeſtate hyberna in radicibus ſuis latebat abſcondita. Sed in quo promptuario abſcondita ſervabant hæc omnia? Quare in magis intimo, & ſi volueris, in ipſis viſceribus & corde hujus radicis, & vide, an ibi invenias pulchritudinem, figuram, colores, odorem, eximium illum hujus floris ſplendorem, quem producere debeat; Horum omnia nil ipſa habet. Et nihilominus inviſibiles habet manus, quibus benè laborare, operémq; novare poterit conficiendo pulchro huic operi; inveniet benè penes ſe cum penicillo colores; habebit benè notitiam miſcendi illes, ac vividam tribuendi eidem colorum rationem & acrimoniam, ſplendorem, gratiam, venuſtatẽ, odorem, quibus mirum in modũ alliciantur omnes. Quis reddidit ipſam adeò peritam, abs eo, quod ab aliquo dedicerit quidquam; Videbatur radix mortua,

Admirabilis sapientia DEI in productione florum.

stupida & insensibilis, quæque sepulta semper manebat sub terra, ubi ne quidem libertatem habet videndi opus, cui operam navat? Nonne cœcum esse oporteat, si quis non videat requiri necessariò admirabilem intellectum, qui tam exquisitum ac præclarum dirigat opus, cujus conficiendi radix, nullam habeat capacitatem, cùm omnia & maxima quæque totiùs mundi ingenia simul unita, fateri debeant, se cum omnibus suis studiis ac industriis eò attingere nunquam posse, ut alium producant eidem similem.

Sapientia divina eodem tempore incumbit diversis operibus.

Quando nonnisi in singulos annos, unicum ejusmodi naturæ opus produceretur in universa terra; si bene consideraretur sufficeret ad percellendos omnium hominum animos admiratione maxima. Sed videre innumerabilem hanc multitudinẽ herbarum, frondium, plantarum, florum tam differentium in natura & in qualitate, qui eodem tempore se coram sistunt, super faciem universæ terræ, quasi congregationem & conventum celebrassent, ad offerendum simul sua nobis obsequia: quod quilibet eorum novo appareat indutus amictu, sed tam pretipsè exornato, tamꝗ exquisitè omni ex parte compositio & disposito, ut nihil ad perfectionem ipsi videatur deesse, abs eo, quod alius appareat artifex, qui manum admoverit, ad instruendum omnem hunc apparatum, nisi unica sola radix rudis & stupida, quæ & sensu careat & intellectu; Quænam es tu, erudita manus, quæ eodem tempore excolis & polis tam diversa opera in terra universa? Quænam es tu, Sapientia infinita, quæ infinita hæc, támque diversa cepisti consilia, per unicam solam & simplicissimam idæsm, quæ depingis nobis tot pulchra & speciosa objecta abs ullo colore; quæque singulis annis hanc prodigiorum nobis renovas liberalitatem, iisdemque nos ditas, abs eo, quod curæ nobis solummodò sit illa à te expostulare? Tu te visibilem nostris reddis oculis, in tot tamque eximiis simulacris ac imaginibus, quibus temetipsam depingis ac repræsentas, & nemo te considerat.

DEUS majorem curam habet nostræ animæ, quàm omnium florum.

Verùm tu nos excitas ipse in Evangelio mediante consideratione hac, dum magna hæc enuntias verba: *Si ergo fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibano mittitur, DEUS sic vestit, quantò magis vos?* Quod si sapiens DEI providentia tantam gerit curam herbarum ac florum, quorum duratio tam est brevis, & æstimatio tam est levis, quantò majorem curam, & quantò incomparabiliter majorem geret solicitudinem animæ tuæ, quæ æter-

æterna eſt, quæ ad ſuam formata eſt imaginem, quámque pretioſo ſuo redemit ſanguine? Itane? Tu cernis, quod omnem aptitudinem, omnémque ſuccurſum neceſſarium ſubminiſtret terreſtri ac inſenſibili huic radici, ut pertingat ad finem, pro quo creavit illam, ad ſpecioſum nempe producendum florem: & non credes, quod conceſſura ſit tibi omnem directionem, & omnia auxilia animæ tuæ neceſſaria, ad producendos flores & fructus, quos ab illâ exſpectat, effigiendam nempe vivam imaginem DEI in ſeipſâ? Ah ſi non majorem faceres reſiſtentiam ſacris impulſibus gratiæ ipſius, quàm radix hæc faciat concurſui Dei: Quàm jucundum & amœnum in temetipſâ ver videres enaſci! Quantos Flores millenorum bonorum deſideriorum! Quàm pulchram varietatem millenorum Sanctorum affectuum! quantam abundantiam fructuum, infinitorum bonorum operum! Ah! nonne ad hoc nos invitat per univerſalem hanc, quam tempore verno conſpicimus, renovationem? Relinque to totum abs reſervatione ſapienti directioni Spiritûs DEI, & id perſpicies.

Pulchritudo æſtatis in qua ſapientia DEI apparet admirabilis.

Ecce tibi primum velum, quo admiranda DEI Sapientia ſe operit, ſicq; aperit oculis noſtris viam videndi ſe cum voluptate tempore veris. Sed poſtquam nonnullis mênſibus noſtrum tam jucundo aſpectu recreavimus viſum, aufert nobis omnia hæc ornamenta, amovet omnes hos pretioſos tapetes; & ad oſtenſionem ſuæ magnificentiæ, non vult ut ſæpius, quàm unâ deſerviant vice: pereant hæc omnia, & anno ſequenti parare jam novero alia æquè pulchra, æquè ſpecioſa. Nihilominùs tamen reperire hìc eſt, alios apparatus longè pulchriores, longè pretioſiores pro æſtate.

Siquidem tempeſtatis hujus decurſu complacet ſibi ditare terram innumerabili multitudine fœcundarum meſſium; ubi neſcias, quid admirêre magis, vel diverſitatem, vel permixtionem, vel adeò prodigioſam fœcunditatem Camporum: Et in hoc ſapientia Creatoris magis adhuc videtur incomprehenſibilis. Siquidem quid videre eſt ingentem hanc terræ Maſſam, velut matrem univerſalem, quæ infinitas nutriat proles, quas omnes ſuis admotas circumfert uberibus, perpetuò quidem ſugentes, ſe tamen nunquam exhaurientes? Ipſa tam bene novit porrigere omnibus nutrimentũ ſibi proprium, ut, licet guſtus habeant tam diverſos juxta diverſitatem naturæ, omnes acceptum habeant id, quod illis ſuppeditat, vivántque opiparè ex eo. Interim nonniſi unicum ipſa poſ-

ſidet ſuccum, & hunc valde crudum, valde inſipidum, quem illis omnibus æqualiter offert pro unico ſuo alimento: & illæ, quæ etiam magis adhuc ſunt teneræ, veluti proles modò prognatæ, non abnuunt id, quod univerſalis ſua ipſis porrigit mater. Verùm non demittunt ipſæ nutrimentũ ſuum, ſed potius aſcendere faciunt in altum, quamvis cum grave ſit, ex natura ſua tendat deorſum; Sed nec ſumunt alimentum ſuum ore, ſed pedibus attrahunt & ſugunt omnes.

Verùm quod admirationem auget, eſt, quod omnes mendacii arguant axioma illud philoſophicum ita ſonans: *Iisdem conſtamus, quibus nutrimur*, quod nempe ex iis componamur rebus, quas manducamus: Cùm ergò omnes ipſæ hæ proles, fruges, nempe & plantæ nutriantur terrâ, non niſi viventes ex uberibus matris ſuæ, benè dici poteſt, ipſas non niſi terram manducare: & nihilominus, an unica eſt ex ipſis, quæ non habeat guſtum tam ſuavem, & ſaporem tam exquiſitum, ut terræ omninò redoleat nihil? Unde mi DEUS, innumerabiles hi fructus, tam diverſi in naturâ, in figurâ, in magnitudine, in colore, in guſtu, deſumunt hoc ſaccharum, hunc dulcorem, hoc nectar, hunc bonum odorem, has delicias, quas nobis propinant, cùm illas non niſi extraxêrint è terrâ, quæ habet nonniſi ſuccum inſipidum, quem ipſis præſentet? Nonne tu es, divina ſapientia, quæ velut univerſalis condimentaria laboras & operaris pro univerſo orbe, proſpiciens non ſolùm neceſſitatibus, ſed etiam deliciis hominum, tam innoxias illis præparando cupedias? Ingrati reficiunt ſe illis, velut animalia ſtupida & ſenſibus prorſùs abſorpta, abs eo, quod beneficium â te profectum agnoſcant, tibique grates exſolvere cogitent; cùm tu, O bonitas infinita, non deſinas tam magnificâ ipſos liberalitate proſequi, non obſtanti omni ipſorum ingratitudine.

Prodigium videntur tot ac tanti fructus diverſorum guſtuum, ex eadem terra naſcentium.

Sed quis intellectus comprehendere poterit, O infinities admiranda ſapientia DEI, quâ arte, quâve induſtria edoceas omnes plantas, ac omnes fructus facere diſtinctionem ac ſeparationem crudi ac rudis illius liquoris, quem exnoterunt è terra, ad applicandam illius unam partem efformado ſcapo, aliam extendendis ramis, aliam folys, aliam floribus, aliam Cortici, & aliam ſubſtantiæ fructus? Et quâ dexteritate utuntur ad diſtribuendum tam æqualiter omnia, ut omnia ad amuſſim, quod i pſis convenit, accipiant? congregentur ingenioſiſſimi quiq; & expertiſſimi Chymici, ac dicant; an ita facere

Qualibet planta diſcernit univerſale ſuum nutrimentum.

re possent separationem unius ejusdémque substantiæ rudis & crassæ, in tot ac tantas diversas naturas: & detur ipsis materia maximè congrua, quàm ipsimet eligere voluerint, ac dicant, an efformare exinde possent unicam melopeponis plantam, quæ habeat suum stipitem, suas frondes, sua folia, suum fructum: laborent insuper in hoc & omnes intendant nervos toto tempore vitæ suæ, omnia sua eruant & impendant arcana, nunquam tamen operæ & operi suo colophonem imponent. Et Tu, O divina sapientia, è succo vilissimo, qui extrahitur è pupillo terræ, & foetenti sterquilinio, producis unà innumeros hosce fructus & alios ejusmodi in universo orbe, abs eo, quod videatur laborare manus tua in omnibus his pretiosis operibus! Prodigia hæc indies nostris obversantur oculis, & cordi non sumimus, ut te agnoscamus, te admiremur, téque adoremus.

Quælibet planta discernit universale suum nutrimentum.

Prodigia alicujus campi messibus onusti.

Quomodò non hæremus attoniti, dum nostros ejaculamur oculos in spatiosum quendam campum, copiosis onustum messibus, ubi infinitas conspicimus spicas, quasi ad invidiam reciprocam sese attollentes: quasi, abs eo, quod terram deserant, conscendere velient cœlos; vel quasi solicitæ forent ad offerendum illi munus ex omnibus suis divitiis, quas in suis verticibus portant inclusas? Et sapiens Patris cœlestis providentia, quasi gnara conatûs illius, quo sibi placere volunt, recipit ipsas in manus suas, & singulari tangitur curâ educandi ipsas; ita ut nec unicum harum omnium spicarum sit granulum, quod non æque integrâ suâ foveat, regat ac tegat curâ, ac si unicum tantum esset in universa terra. Nonne videmus, ipsam providere ac munire illud omnibus sibi necessariis, suo habitaculo, suo vestimento, suâ alimentatione, suis omninò ad se defendendum armis? videtur quamlibet frumenti spicam esse particularem quandam familiam, quæ habitet in specioso quodam palatio pluribus columnis innixo, ubi capitellium unius pro basi serviat alteri; & super omnia sapientia Creatoris noverit ædificare palatium quoddam è materia tam subtili & delicata, ut omnes mundi artifices non habeant instrumenta tam acuta, subtilia & exacta, quæ idonea sint ad laborandum in illâ; sed Palatium tamen tam solidum, támque firmiter coagmentatum, ut nec venti, nec tempestates, adæquantes solo castra ac turres Principum, id evertendi vim habeant ac robur.

In Palatio hoc collocat ipsa omnia frumenti grana velut totidem fratres unius ejusdémque fa-

Spica frumenti est palatium, in quo habitant plures fratres.

familiæ, in perfectissimo viventes simul consensu, & concordiâ; Et ne unum incomodo sit alteri, habet unumquódque conclave & cubile suum particulare, in quo tantâ cum pace & quiete manet, ut non exiret pro capienda possessione alicujus regni, quasi probè nosset, quod abs ulla sua incommoditatate, aut minimo impenso labore, sapientia Conditoris sui curam gerat portandi alimenta sua usque in cubile suum, quod nunquam non ab ea sit bene vestienda, & in omnibus suis, quæ occurrerint, prospicienda necessitatibus. Verum quidem est, omnes hos fratres, simul in eodem palatio habitantes, támque vicinos sibi invicem, ut non nisi tenuissimâ membranulâ separentur, sibi nunquam mutuò impendere visitationem; Et tamen tanta cohærent concordiâ pro communi sua defensione, ut quodlibet huc sua tendat & impendat arma. Quantas circa totum palatium intueris sarissas & hastas in bono ordine collocatas, & utrinque semper acuminatas, ad constituendum quasi præsidium stativum, quo impedietur accessus avium, insuper innumeris munitas parvis dentibus, ad mordendum muscas & araneas, omnésque alias minutas bestiolas, quæ afferre illis possent nocumentum.

Et videre milliones millionum ejusmodi Palatiorum, quorum unumquódque portetur in triumpho, super sublimes suas columnas, quibus integri repleantur campi! Et Sapientia infinita DEI dirigit & moderatur hæc omnia, abs eo, quod ullus hominum eorum curam gerat vel minimam, quamvis omnia ipsorum inserviant commodo: Et interim dum ipsi dormiunt, vel suis incumbunt negotiis, vel etiam nonnisi suis intendunt recreationibus, divina sapientia dies noctésque laborat pro ipsis, nec unico cessans momento suum prosequi opus, trahendum succum è terra, pluvias è cœlo, ignem è sole, ventos è thesauris suis, influentias ex astris, ut illud perficiat, & ad metam perducat. Exin quando omnes spicæ integram suam assecutæ sunt maturitatem, sua versùm nos inclinant capita quasi dicturæ nobis: Recipite nos è munificâ manu communis nostri conditoris, qui nos dat vobis: Sed date operam, ut ipsum agnoscatis, ipsum laudetis, ipsum adoretis, ipsum ametis, ipsique pro nobis & vobis rependatis gratias: *Quis sapiens, & intelliget hæc?* An igitur sit ullus, cui vel mica sit sapientiæ, qui non aperiat oculos, hancque prodigiorum abundantiam consideret, ad cognoscendam & contemplandam admirabilem DEI Sapientiam? Haud reperire est nec

Milliones palatiorum in aere, quæ DEUS sustentat.

Psal. 106.

rudem,

rudem, nec doctum, qui hic non inveniat, quo jucundè se occupet totos dies, nunquam non corde repletus gaudio, si ita ubique vacaret considerandis excellentiis Creatoris sui.

Pulchritudines autumni, ubi terra est quasi universale convivium

Verumtamen, licet omnia hæc objecta, quæ Sapientia Dei tempore æstivo nostris exponit oculis, tantas habeant illecebras, tantásque pulchritudines, ut videatur nobis, illorum aspectu nunquam nos satis refici ac demulceri posse: Nihilominùs ne longa nimis ejusdem rei continuatio nos quodam obrueret tædio, commutat illa quóque post tres menses, & alio amictu incomparabili ter pretiosiore, magisque pomposo indutam comparere vult terram, Autumni nimirum tempore, ubi tam abundanter, támque munificè effundit & affundit nobis fructus, ut diceres, omnes creaturas porrigere nobis manus, ut quævis sigillatim de fructu sibi proprio nobis offerat munus & donarium. Videtur universum orbem factū esse universale convivium à divina Sapientia præparatum, quò citat & invitat omnes, ut suas secum sectentur & capiant delicias: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.* Venite, venite omnes ad mensam meam, comedite panem meum, quem vobis præparavi in tam numerosis messibus, quas consultò donavi maturitate pro vobis; Bibite vinum meum, quod propino vobis in omnibus, quas aperui, cellis, quò non descendendum est, ut bibatur, sed potius ascendendum, cùm ut plurimùm elevatæ sint super clivos, ubi abs eo, quod opus vobis sit præparare aliquod vas, vobis asservo plusquā centenos milliones doliorum vini excellentis, & à totâ naturâ tam bene custoditi, ut nec unica quidem periret illius guttula. Venite, comedite fructus meos, quos vobis in tantâ porrigo abundantiâ, ut manus, quibus mando, ut illos vobis offerant, quandóque his ita onerentur, ut curventur sub mole, séque inclinent versùm vos, quasi invitare & rogare vos vellent, ut ipsas exoneretis.

Prov. 9.

Omnes sensus inveniunt suam satisfactionem tempore autumni.

Alio tempore satiare se possunt oculi aspectu infinitarum pulchritudinum, sese ipsis offerentium; sed omnes hic sensus integram suam invenire possunt satisfactionem. Desideras delectationem oculorum? Nec unicus est fructus, qui non habeat suam figuram, suam formam, diversam suam magnitudinem colorisque acrimoniam tam suavē ac vividam, ut occurrere nil pulchrius possit oculis. Quæris satisfactionem odoratûs? paucos reperire est fructus, quibus non sit odor adeò dulcis, ut reficiat cor modo quodam magis ac-

cepto, magisque naturali, quàm omnia odoramenta, unguenta, suffimenta, quæ ars componere posset, Ambis delicias gustûs? specialiter hìc non solùm suam habet satisfactionem, sed superabundat innocuis hisce deliciis, obrutum se experiens innumerabili multitudine diversorum saporum, quem quivis fructus in suum úsque ipsi affert, imò infert palatium, suum inquam palatum, ad offerendum ipsi exin munus, recepturus vicissim gratitudinis ergò ipsius approbationem. Et postquam illos omnes ejusmodi recepit benevolentiâ, dicere quasi non posset, quisnam alliciat ipsum magis, nisi quod omnes specialem suam habeant excellentiam, quâ admirabiles reddantur. Requiris similiter voluptatem tactûs? videmus, vix manus continere se posse, quin ferantur in fructum sibi propositum, eòquod horum aliqui quasi heteromallo videantur induti, alii sint læves expoliti marmoris in morem, alii naturali quodam illiti pigmento & fuco, cujus splendor invitet ad accipiendum ipsos manu, & accuratiùs aspiciendum è vicino: & omnes naturalem quandam habent frigiditatem, quæ manibus placet, illasque delectat.

Solæ igitur restant aures, quibus nullam fructus afferre videntur delectationem: sed illæ ratione quâdam sunt, quibus hi magis blandiuntur, lenocinantur magis: Siquidem cum careant voce in seipsis, invitant volucres cœli, parvulos hósce naturæ musicos, ut se congregent ad formandum ac modulandum jucundam quandam symphoniam, permittendo illis, ut deprædentur se, partémque capiant deliciarum, quas præparaverant hominibus, ut saltem obligatas se credant ad solvendas suas dapes, sicut faciunt cantando Musici, resonéntque nobis suave quoddam melos, ad nos dulcedine symphoniæ suæ exhilarandos.

Gratiarum actionem debemus DEO. Tertullian.

An possibile sit, inter hæc omnia non attollere homines animum suum ad DEUM, cognoscendo & admirando sapientiam magnæ hujus providentiæ, quæ omnia hæc in tam bono ordine, & tantâ disposuit cum magnificentiâ? An possibile sit, nullo ipsos amore ferri ergà patrem tam bonum, qui tantâ cum abundantiâ dat ipsis, & non solùm omnibus ipsorum providet necessitatibus, verùm etiam refocillationibus ac deliciis? *usq; ad delicias amamur.* An igitur verùm sit tot ac tantis beneficiis, tantum non esse roboris, ut ipsorum flectant & lucrentur animos, ne tantæ incurrant notam ingratitudinis, ut ne quidem subeat cogitatio mentem, pro iis grates rependendi? Si nos mittamus ca-

lathum fructibus refertum amicorum cuipiam credimus ipsi in hoc non obscurum exhibere argumentum amicitiæ. Et exspectamus, ut saltem grates rependat nobis. Et tu non credas te obligatum ad exsolvendas incessanter grates tanto benefactori, qui omnes suos tibi largitur fructus, quique incessanter tantas è thesauris suis educit divitias, ut locupletet te illis, abs eo, quod vel tantillum laboris impendas, ut illas ab ipso petas. Ah! redde saltem ipsi, quod â te petit, quodque facillimè præstare potes, reminiscentiam tuam, laudes tuas, amorem tuum; & admirare, tantam ipsius esse bonitatem, ut nemo sit in mundo, nisi ipse solus, qui tantas tam levi pretio dare velit divitias.

Gratiarum actionem debemus DEO. Tertullian.

Omnes fructus patrem suum portant in corde suo.

Quod amplam adhuc inveniam ansam, majori admiratione prosequendi incomprehensibilem Sapientiam DEI in cunctis suis fructibus, est, quod videam, nec unicum ex illis esse, qui non circumferat Patrem suum in corde suo. Quid enim est parvum hoc semen, quod in medio sui ipsius asservat, nisi ipsamet arbor, quæ ipsum produxit. Quamvis nihil exin nostris appareat oculis, Sapientia tamen Creatoris includere intus optimè noverat radicem, ramos, folia, flores, fructus magnæ cujusdam arboris. Ah! quis unquam concipere poterit, quâ arte id fieri posset? Quantum prodigium, quod toto vitæ nostræ tempore nos teneret admiratione suspensos, si nobis id novum foret; & si, cùm nunquam conspexisses hoc naturæ miraculum, aliquis manu tenens unicum solum pomi vel mali aurati granum, tibi diceret, id tibi monstrando, túque nescires, quid esset, nisi quod sit res, quæ appareat valde vilis & abjecta.

Ingens prodigium, si esset novum.

Noveris arcanum mihi esse, quo efficiam, ut è terra prodeat columna quasi ærea, ex qua nasci faciam diversarum, figurarum ramos, quorum unusquisque plura habebit brachia; & ex his ramis, qui virides omninò erunt, producam ingentem florum candidorum abundantiam, quibus erit odor tam acceptus, ut exinde educturus sim plures, quàm centum libras aquæ odoriferæ; Insuper exinde traham & prodire faciam quingenta poma aurea, quibus succus & dulcor erit admirabilis: & hoc meum arcanum adeò certum est, ut è centenis & millenis vicibus, nec unicâ vice me sit decepturum. Dicas mihi, quis tibi tunc stupor, quæ syncope mentis, dum primâ vice audires hominem se ita jactantem de re, quam vidisses nunquam, quàmque credidisses impossibilem:

non continere te posses, quin ipsum interrogares: Prô! quali & quantâútereris machinâ! Quot opificibus & operariis tibi foret opus! Quantum laboris, quantum temporis impenderes tam immani huic operi conficiendo? multòmagis adhuc stuperes, quando responderet tibi: Nullius omninò operâ indigeo, non stabit mihi nec minimo labore, sed nec alio utor artificio, nisi quod in terram projiciam id, quod gero in manibus, & exin haud ampliùs mihi curæ erit: parvulum hoc granum tanti est valoris, ut id solum confecturum sit ingens hoc opus, quod omnes homines in mundo simul conficere nunquam possent. Et si postea in opere videres, quod nunquam vel vidisses vel cogitâsses, nonne extra temetipsum rapereris totus?

Siquidem interrogares, quænam intelligentia, & quænam sapientia admirabilis parvo huic grano conferre potuit tantum dexteritatis, tantum roboris, talem operandi rationem, ut ipsum solum conficere potuerit id, quod cunctis potentissimis mundi Monarchis est impossibile, quodque omnis acerrimorum ingeniorum scientia evincere non posset, nec comprehendere. Ah! video te, sapientia infinita magni orbis terrarum architecti, video benè, non nisi te solam esse, quæ conficere potueris tam exquisitum opus: Admiror te, adoro te, amabilis Sapientia DEI mei, quæ in prodigio hoc, tanto me percellis splendore. Si non nisi unicâ id vice operata fuisses per omnem sæculorum decursum, te omnes admirarentur; sed quia incessanter operaris illa, vel similia, vel adhuc majora in universo orbe, non æstimatur, & nemo id considerat. Videtur te non amplius aut observari, aut admirationem ciere in aliquo, eòquod in omnibus sit nimium admirabilis; pretiosissima quæque vilescunt, si nimium sint assidua. Ideò tempus etiam est, O divina Sapientia, ut amoveas & tollas à nobis, magnum hunc apparatum, quem labente autumni tempestate ostentaveras in universo orbe: Quamvis enim æqualiter tum deliciis, tum divitiis abundet, si illis diuturno fruamur tempore, tandem vertentur in tædium.

Ecce ergò tibi, qua ratione tandem quartâ vice immutet nobis faciem mundi, si non omninò prosternat, & susque deque vertat: Siquidem, dum hyems accedit, videtur divortium facere solem inter & terram, velut marem inter & fœminam; Et universa hæc ingens naturæ domus, cui concordia ipsorum omnem pepererat felicitatem, tota exin vide-

Prodigia stupenda hyemis.

videtur desolata. Sol ex parte suâ recedit, & quasi totus stomachabundus magnam adversùs terram concepisset indignationem, non nisi ex obliquo dignatur aspicere illam; si ipsi quasdam adhuc visitationes impendat, hæ adeò sunt breves, ut vix parum spectandum se præbens, mox iterum dispareat; sæpius adhuc involvens se nubium spissarum velo, videri non vult, nec vel minimo terræ blanditur oculorum obtutu. Terra ex parte suâ haud parum huic dissidio contribuere videtur: siquidem illa nunquam non tam morosum, tam exosum exhibet vultum, ut mœstum & molestum hunc oris sui habitum universus abhorreat mundus; pro eo, quod se aliàs monstraverit liberalem, officiosam, ergà omnes benè merendi studiosam, nemini ampliùs impertitur quidquam, clauditur tota, dura fit ac insensibilis, nunquam non occlusum ac obseratum soli tenet cor suum, quasi conclusisset secum nullum amplius cum ipso colere amicitiam; Insuper se totam negligere videtur, nullius amplius studiosa ornamenti aut luxûs, quo se aliis temporibus amicire, sicque amicta sibi amicos quærere videbatur sollicita, quasi deinceps nulli amplius placere volens.

Quando omnes mundi potentiæ convenirent ad evincendam hoc tempore inter illos reconciliationem, non poterunt impedire, quin multum inter ipsos simultatis maneat simul & semper: Interim omnes domestici, & omnes magnæ hujus naturæ domûs filii, quorum ita discordant Pater & Mater, patiuntur & sustinent multum. Arbores exspoliantur & remanent prorsus nudæ magno durante frigore: Aves amputatam videntur habere linguam, altum tenentes silentium, excordes dicam an vecordes ob hanc discordiam; & quasi timerent displicere terræ, non amplius dicunt ave orienti Soli, juxta morem tempore observatum verno. Animalia omnia quærunt, & non inveniunt annonam suam consuetam, eòquod terra omnes suas subtraxerit provisiones, usque adeò est invisa, adeóque indignabunda, dedignans prospicere ipsis de alimoniâ. Unico verbo, tantos exercet rigores, ut tremore concutiat cordatissimos quósque.

Prodigia tempore hyemis.

Verùm an non demonstrabis hìc sicut alibi, sapientiæ tuæ prodigia, adorande mundi Creator? Venite & videte, observate & annotate illa benè, & annuetis, non minora illa esse, nec relucere minùs in universali hoc naturæ defectu, quàm cœteris anni tempestatibus. Inprimis miseretur terræ, quam ita nudatam

tam & omni ornatu exutam conspicit, ipsámque candido coöperit tapete, in signum ipsius innocentiæ, ad demonstrandum, quod ipsa rea non sit, nec causa omnium horum malorum, quibus vexat & affligit homines: amictu ex lanâ, quam per floccos dilabi facit è cœlo, reindui facit eam: *Qui dat nivem, sicut lanam*: quæ absque suturâ ita se unit, támque bene ipsius se accommodat corpori, ut æqualiter montes tegat & valles, clivos & colles, arva & prata, ut ubique nostris oculis eodem amicta videatur ornatu: & dicitur amictus hic, licet frigidissimus censeatur, haud parum calefacere illam.

Psal. 147.

Aliâ vice sapientia divina sibi complacet amicire illam syrmate è crystallo & margaritis confecto, ad majorem decorem adornato lemniscis è ramis arborum dependentibus, tam delicatis in materiâ, tam diversis in figurâ, tam curiosis in novitate, tam acceptis & jucundis visu, ut, si omnes alicujus regni artifices toto vitæ suæ spatio laborarent & millenis se mactarent laboribus, ad producendum ejusmodi quid vel minimum, quod ipsa in universo producit orbe, unius noctis duntaxat decursu, abs eo, quod obstaculo sint tenebræ conficiendi tam speciosum & insigne opus tantâ cum concinnitate & proportione, quæ non levem pariant admirationem.

Sed ubi invenient aves, quo vivant, vel unde cuncta animantia sua desument alimenta, dum ita sub nive sepulta tellus manebit, vel tota crystallino inclusa carcere, & velut mortua apparens non habebit, unde vitæ provideat viventium? Tuum hoc est, divina providentia, tu noveris cunctis ipsorum providere necessitatibus, curâ magis singulari, magisq; affectuosâ, quàm suis amantissima mater filiis; Tu nosti, ubi sint promptuaria atq; penaria, ubi asserves cuncta ipsorum alimenta; Et admirabilis tua Sapientia, velut universalis creaturarum omnium œconoma, bene noverit eorum facere distributionem cujusvis necessitati & indigentiæ conformem, tantâ cum dexteritate, quæ incomprehensibilis omninò videatur. Aspicimus hæc quotidie, & non deficimus præ admiratione.

Et post hæc non collocemus nos omnem nostram confidentiam in paternæ ipsius providentiæ curam affectuosissimam, dum adeò luculentum nobis ob oculos collocat exemplum, nostram arguens, nobisque exprobrans diffi-

Considerare debemus Providentiæ DEI.

diffidentiam in Evangelio: *Respicite volatilia Cœli, quoniam non congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa.* Nonne videtis, cœli aviculas non magnas granariis suis inferre provisiones? quasi totum ipsarum negotium est, perpetuas creatori suo cantare, clangere & pangere laudes, & Pater vester cœlestis ipsis providet de annonâ: Nonne incomparabiliter magis vos amat? ut quid ergò laboribus ac curis mactatis vos, ut congregetis superflua, vobisque non necessaria? Nonne mediocris rerum vobis sufficeret cura? O! si quæreretis primùm regnum DEI, si præcipuum vestrum tenderet studium extendendæ ipsius gloriæ, & promovendæ vestræ saluti: Nonne Pater vester cœlestis, qui majore tum amore, tum curâ vos solos prosequitur, quàm cuncta animantia terræ simul, nunquam permitteret vos eo destitui, quod vestræ foret opus necessitati?

Multa hìc & diu fuerat profatus, & plura, quàm ab initio statuerat secum; sed revera nullo societatem affecerat tædio, cùm tam pulchra, tam curiosa, tam idonea elevandi mentem ad cognoscenda & admiranda prodigia Sapientiæ DEI, resplendentis in omnibus operibus ipsius, ut alii longiori tempore exoptâssent pergrati prosecutionem discursûs. Sed ille ipse alia, quæ ignorabat, discendi cupidus, voluit quoque aliis permittere loquendi tempus. Unde pictor fari cepit, & proferre in medium plura notatu digna, quæ in exercitio artis suæ observaverat, circa prodigia admirabilis Sapientiæ DEI, quæ pulchritudine non cedebant iis, quæ jam audîerant. Videbis illa, & tuum de iis feres judicium.

ARGUMENTUM.

1. Sapientia DEI admirabilis videtur in picturâ.

2. Natura ludit cum arte, quæ ipsam multo tempore poterit assequi.

ARTICULUS II.

Considerare debemus Providentiæ DEI.

Laus picturæ.

VErum est, quod dicitur. Ex abundantia cordis os loquitur. Exposuit nobis dominatio sua perjucundè prodigia Sapientiæ DEI, quæ animadvertit in agriculturâ suâ, cui video, ipsam magnâ cum voluptate navâsse operam, per omnes quatuor anni tempestates; me quod attinet, qui omni amore omnique studio feror ergà picturam, fateor, ipsam mihi præbuisse ansam animadvertendi alia judicio meo

meo longè jucundiora, magisque stupenda; & ut dicam, quod verum est, quando omnes intueor artes, nullam ex omnibus video, quæ sit nobilior, majoribus favoribus donata à DEO, magis universaliter in opus redacta, magisque necessaria mundo, quàm pictura: Et videtur non esse inventa, nisi ut ubique divulget maxima infinitæ sapientiæ DEI prodigia.

DEUS est primus pictor.

Siquidem imprimis, quantus picturæ accrescit honor, si perpendatur, ipsummet DEUM primum esse pictorem, nec sublimiorem, sibique jucundiorem ipsum habere occupationem, quàm abs intermissione depingere semetipsum in imagine suâ? Imaginare tibi, ipsius immensitatem esse telam expansam, & eòusque támque latè expansam, ut ipsemet videndo attingere non possit ipsius metam. Pulchritudo, quam habet ob oculos, quámque repræsentare intendit, est propria ipsius essentia. Colores, quibus utitur, sunt omnes adorandæ ipsius perfectiones, quæ omnes ipsi sunt necessariæ, quásque omnes absolutè adhibet, absque ulla exceptione. Penicilli locum obtinet divinus ipsius intellectus, quo nunquam plures, nisi unicam duntaxat efformat lineam. Et opus ipsius, quod nunquam incepit, quodque nunquam finiet, sed quod semper actualiter producit in omni perfectione suâ, est Filius ipsius unigenitus, quem Sanctus Paulus nuncupat *Imaginem DEI invisibilis.* Sed quid facit in hoc admirabilis & eximius hic pictor, nisi quod depingat Sapientiam? omnes enim novimus, verbum æternum esse Sapientiam DEI Patris sui. Ecce incomparabilem, quo insignitur pictura, honorem. DEUS Pater est primus pictor, & Sapientia increata est omne id, quod pingit in seipso. Nonne meritissimo jure dixi, artem hanc eximiâ hâc decorari prærogativâ super omnes alias artes, quod specialiter sit destinata ad manifesta prodigia infinitæ sapientiæ DEI?

Col. 1.

Primum prodigium, species intentionalium.

Omnia entia visibilia sunt pictores.

Sed ut magis luculenter nobis ostendat, quanti eam æstimet, quando sese diffundit extra seipsum in creaturas, quamvis illas creaverit conditionis valde diversæ, illásque qualitatibus & muneribus donaverit conformibus ordini, quem tenent in mundo; voluit nihilominùs, ut omnes creaturæ visibiles pictores essent, & juxta exemplum DEI Patris non cessarent unquam depingere semetipsas. Ex illis nec unica est, cujuscunque sit conditionis, modò sit visibilis, quæ non faciat tam specialem hujus artis professionem, ut, quasi inseparabilis foret ab esse ipsius, mox illam destrueres, si impedires,

res, ne se depingeret & repræsentaret in suâ imagine, ubicunque potest, sed arcano & dexteritate tam singulari, ut quatuor ingentia animadvertamus prodigia in exercitio artis suæ, quæ non solùm imitabilia non sunt, sed portenta sunt Sapientiæ DEI prorsùs incomprehensibilia.

Primum prodigium specierum intentionalium.

Inprimis nullum est objectum visibile, quod exprimere nesciat perfectam sui similitudinem, in specie suâ vel imagine suâ, quæ non est nisi simplicissimum accidens, vel tenuissima qualitas, quam extra seipsum emittit in totum, quo circumcingitur, spatium diaphanum, quo adusque videri potest: dico in totum spatium, ita ut ne quidem sit punctum, quod illâ non impleatur. Nihilominus hæc omnia perficit abs ullo tumultu, ita ut nemo vel minimum quid exinde percipiat; tam parvâ cum difficultate, ita ut nihil prorsus laboris intercurrat; tam exiguo in tempore, ut nonnisi unico indigeat momento; & imago ipsius tam perfecta, tamque elaborata est, ut omnibus creaturis impossibile sit illam meliùs repræsentare, quàm seipsum repræsentet & depingat objectum in hac specie, quam Philosophi appellant speciem intentionalem. Et si dubites, an ita ubivis indifferenter suam in hâc perfectione efformet imaginem, quære locum in toto illo spatio, quo collocare te potes ad illud aspiciendum, & videbis, quod non tam citò tuum in partem illam dirigere poteris aspectum, quin depictum jam sit in oculis tuis. Quis est, qui edocuit ipsum hanc artem, quam exercet tam perfectè in ictu oculi, ut peritissimus mundi pictor plurium annorum labore eò pertingeret nunquam? Quis non videt, hoc unum è tuis esse prodigiis, O divina Sapientia DEI!

Secundum prodigium dictarum specierum.

Secundò species hæ vel imagines objectorum visibilium non habent aliquem colorem, & nihilominùs exhibent & videre faciunt omnes colores; non habent aliquam magnitudinem, cùm sint indivisibiles; & nihilominùs demonstrant & proponunt quascunque magnitudines; non habent nec formam, nec figuram, & nihilominùs perfectè repræsentant omnes formas, omnes figuras. Quale prodigium est hoc? congrega mihi omnes pictores mundi, & dic eis: Volo, ut faciatis mihi pulchram imaginem, sed nolo, ut aliquem adhibeatis colorem: Volo, ut repræsentet pyramidem altam quinquaginta cubitis, sed nolo, ut detis illi aliquam magnitudinem: Volo, ut ornata & onerata appareat armorum trophæis, florum fructuúmque variegata decore, sed nolo, ut imagini ve-

ſtræ detis ullam aut formam,aut minimam figuram. Nonne omnes dicerent: Rem poſtulas impoſſibilem, quæque ſubire non poſſit mentem hominis mortalis. Quis ergò eſt, qui edocuerit minimum objectum viſibile, quod ſit in mundo, efformare perfectisſimam ſui ipſius imaginem in oculis tuis, quæ tam naturaliter repræſentet & exhibeat ipſius colores, ipſius magnitudinem, ipſius habitum & figuram, abs eo, quod utatur aliquo colore, abs eo, quod adjiciat aliquam magnitudinem vel figuram imagini ſuæ? Tu ſola es, O admiranda Sapientia DEI! Tu admirabilis appares in rebus minimis, & nemo te conſiderat. Unde venit, totum mundum non attendere hæc prodigia, quæ ipſum tenerent continuâ excellentiarum DEI admiratione defixum? ſed ecce plura adhuc: ſiquidem

Tertium prodigium ſpecierum intentionalium.

Tertiò omnes hæ objectorum viſibilium ſpecies ſunt tam providæ, modeſtæ & obſequioſæ, ut ſe invicem non incommodent; Et licet in infinitum multiplicentur, & conditionis ſint diverſæ, ſicut illæ res omnes, á quibus producuntur, quælibet tamen non attendit, niſi ut ſuum pacificè conficiat opus, abs eo, quod impediat opus & operam aliorum. Vellem rogare vos, Domini pictores, ut efformetis mihi imaginem, quæ repræſentet ingentem quendam alicujus regionis tractum, ubi videre ſit omnis generis varietates, montes, ſcopulos, ſylvas, campos, prata, flumina, aves, villas, flores, fructus, greges, homines, utque ad repræſentandum hæc omnia ad vivum, & absque confuſione, adhibeantur omnes colores, quibus uſus eſſe posſit in pictura: Sed vellem, ut omnia hæc pingerentur in ſpatio tam parvò, quale alicujus acûs eſt caput. Bone DEUS! Quid hic poſtulas? impoſſibile foret, tot colores oppoſitos, album & nigrum, flavum & cœruleum, viridem & rubrum, & omnes alios non confundi ac invicem commiſceri, cùm omnes in ſpatio tam arcto forent incluſi: Nonniſi confuſum id chaos foret, in quo nihil diſtingui poſſet.

Quartum prodigium memoratarum ſpecierum.

Sed quando aſpicis amplam quandam regionis plagam, ubi obſervas centum res diverſas, & in his innumerabilem diverſorum colorum numerum: an advertis illos confundi in pupilla oculorum tuorum, ubi omnes ſunt depicti, abs eo, quod majus ibi ſit ſpatium, quàm caput majoris alicujus acûs complectatur? Nonne diſtinctiſſimè diſcernis album & nigrum, & omnes illos colores, omnes omnium illorum diverſorum objectorum diſpoſitiones, absque ulla confuſione?

Quis

Quis eſt magnus ille pictor, qui arcanum hoc noverat excogitare, illiusque notitiam conferre tot ſtupidis ac inſenſibilibus creaturis, quæ exactisſimè id efficiunt, nunquam non redigentes in opus rarum hoc prodigium, abs eo, quod unquam hìc deficiant, dum ſe in oculis noſtris depingunt. O adoranda ſapientia DEI mei, quàm es admirabilis! Quantum tranſcendis omnem captum noſtrum! ut quid tantis tuis prodigiis non rapis tum omnium corda, tum mentes & ingenia hominum?

Quartum prodigium memoratarum ſpecierum.

Animadverto adhuc poſt hæc omnia quartum prodigium Sapientiæ DEI in hoc picturæ genere, quod non minus cœteris ſtupendum & incomprehenſibile mihi videtur. Quomodò fit, omnes hos pictores naturales ſuppeditare ad pingendum ſemper poſſe, abs eo, quod unquam defatigentur, abs eo, quod vel unico momento deſinant, abs eo, quod unquã exhauriantur? Non admiror, DEUM Patrem, primum hunc pictorem, & æternum hunc pictorem, pingere ſemper divinam ſuam imaginem, ſéque effundere totum integrum in illam, exhauriendo ſe totum, abs eo, quod unquam ſe exhauriat, ad producendum illam æquè magnam ac ſe, æquè perfectam ac ſe: eòquod infinita ipſius fœcunditas inexhauribilis exiſtat. Sed quod minimum objectum viſibile, quantumvis tenuisſimum, imitetur ita fœcunditatem cœleſtis Patris, ut effundat inceſſanter ſui ſpeciem, & perfectam ſui imaginem extra ſeipſum, quodque id etiam multùm extendat ultra eſſe ſuum, ſuppeditando ſemper ad id, abs eo, quod unquã exhauriatur, abs eo, quod defatigetur, abs eo, quod cum tempore debilitetur: Quis diffitebitur, hoc eſſe prodigium omnem noſtrum excedens intellectum, quodque fœcundisſimum nobis præbeat argumentum admirandi excellentias Dei?

Et magis adhuc, ſi conſideremus, quantâ vi, & quanto robore omnia hæc objecta viſibilia, ſuas verſùm nos ſpecies impellant: Siquidem, cùm verum ſit, ipſas non eſſe, niſi accidentia, quæ abs intermisſione indigeant aliquâ ſubſtantiâ, cui adhæreant, & â quâ ſuſtententur, neceſſe eſt, ipſas adhærere & affixas eſſe aëri, qui eſt objectum inter & oculos noſtros. Et unde venit, quod, cùm aër fortiter commoveatur & agitetur â ventis, ſpecies nihilominùs ſemper maneant tam inconcuſſæ & immotæ, ut videamus ſemper idem objectum, absque vacillatione, haud aliter, quàm ſi aër illas portans & ſuſtentans, totus eſſet tranquillus? Quando ſtudiis integros conſecraremus annos, penetrare haud poſſemus minimam horum arcano-

canorum partem, quæ magna Dei Sapientia minimas edocuit creaturas, dum formavit ex illis Magiſtros pictores, objectorum viſibilium ordini ac numero easdem inſerendo.

Conſideratio melius oſtendens admirabilem DEI Sapientiam.

Verùm ſi penſiculatiùs conſideretis, quàm neceſſarium fuerit, Sapientiam Creatoris noſtri hâc ratione procedere, perſpicietis adhuc meliùs, unde admiremini prodigia ejus. Siquidem quid mundus evaderet, ſi inhiberet DEus hiſce pictoribus, hoc ſuum pingendi exercitium? Non videremus nec unicum ex his objectis, quæ modò nobis ſunt viſibilia, eòquod non pingerent amplius imagines ſuas in oculis noſtris, quod unicum eſt, quod videre nos facit. Et niſi implerent ipſa ſpeciebus ſuis totum aëris, quo circumdantur, ſpatium, ſed tantùm aliquas illius partes, hinc & inde, omnes alias relinquendo vacuas, quâ ratione illa videre poſſemus? Siquidem neceſſarium omninò foret in incertum quærere & indagare punctum viſûs, ubi ſpecies illæ eſſent, quod nobis tædium & incomparabilem pareret laborem. Et ſi non ſemper ſuas effunderent ſpecies, ſed certis tantummodò diei horis; vel ſi non in inſtanti ſuam depingerent imaginem in oculis noſtris, ſed exſpectare oporteret, quoad cum otio perficerent opus ſuum, ſicut ſi quis pingi curaret imaginem â manu hominis, quæ patientia ſufferre id poſſet? Sed ſi omnes hi pictores uti deberent coloribus, quæ obſecro horum requireretur quantitas, & unde deſumeretur ab illis? Et ſi ipſorum imagines aliquam haberent magnitudinem, vel quampiam figuram, quomodo poſſent intrare in oculos noſtros? Ulterius ſi hæ ſpecies eſſent viſibiles, ſi occuparent aliquem locum, ſi invicem ſeſe contunderent, ſi invicem confunderentur, quomodò intueri poſſemus tot objecta diverſa, & illa videre clariſſimè unico aſpectu, abs eo, quod oculi noſtri advertant vel repletionem, vel minimam incommoditatem?

Sola ſapientia DEI invenire potuit hanc artem.

Ut igitur immunes eſſemus ab innumeris hiſce & inevitabilibus inconvenientiis, excogitari debebat ars picturæ, mediante quâ pictores poſſent pingere ſemper, pingere ubique, abſque labore, in unico inſtanti, abſque coloribus, abſque penicillo, abſque figura, abſque forma, abſque obſtaculo, abſque impedimento, quod inferre poſſet ingens aliorum pictorum copia, qui eodem tempore ingentem numerum aliarum imaginum depingere vellent in eodem ſubjecto, nempe oculorum noſtrorum pupillâ. Et quis, O magne DEUS, invenire poterat hanc artem, niſi intellectus DEI omnipotentis? Et

quomodo

quomodò tam perfectè docere hanc potuit cuncta objecta visibilia, ut magisterium in hâc obtineant, illámque excellenter exerceant abs ullo studio, in ipso, quo creata fuêre, instanti? si non manifestissimè ex hoc intelligamus prodigia Sapientiæ infinitæ DEI, si non admiremur illa, si illa laudibus non extollamus; nescio, quid dici debeat, ut melius illorum inculcetur nobis cognitio.

Pictores ratione quadam reproducunt omne id, quod DEUS produxit.

Nihilominùs ut magis visibilem se redderet, â pluribus hominibus amari voluit hanc picturæ artem, utque contenderent non quidem ipsi aliquid superaddere, & altiùs illam attollere, vel admiranda more ipsius secreta invenire; sed saltem effingere & imitari speciosa ipsius opera, & laborare post illum in omnibus objectis visibilibus, quæ sunt in mundo. Siquidem robore omnipotentis brachii sui nihil condidit, nec fecit, quod pictura facere aut repræsentare non conetur delicato penicilli sui cuspide, quasi pictores post illum secundi essent Conditores mundi. Verum quidem est, ipsorum exemplaria longissimè abesse ab Archetyporum excellentiâ. Nihilominùs admirabile infinitæ Sapientiæ DEI fuit opus, dedisse homini intellectum, mediante quo invenire potuerit ingeniosam hanc artem, quæ insultare videtur morti ipsi, & homines invitâ illâ, ratione quâdam reddere immortales: postquam mors omni formâ & cultu Magnatis hujus vultum exspoliavit per morbos; postquam ipsius corrupit carnem, totúmque corpus sub tumbâ reduxit in pulverem; cum majestate adhuc aptus ipsius inter conventꝰ & congregationes hominum & ubique adhuc præsentia ipsius excitat reverentiam, conservando ipsius memoriam: eóquod pictura ipsùm nunquam non præsentem conservet in ambulacris, Xystis & aulis.

Sola sapientia DEI invenire potuit hanc artem.

Majora adhuc præstat: quodammodò enim ipsum magis præsentem reddit post mortem, quàm extiterit in vitâ suâ. Siquidem non habuit, nisi unam solam præsentiam, & eodem tempore esse non potuit, nisi in loco unico; ast modò bene novit suas multiplicare præsentias, ita ut præsens fiat, séque coram exhibeat in pluribus domiciliis, in pluribus civitatibus, in pluribus regnis eodem tempore! & si velit, poterit hæc pluribus non solummodò ipsum reddere inquilinum totius orbis, sed semper ipsius conservare memoriam, ipsum præsentem redens inter vivos usque ad consummationem sæculorum. Nonne sic DEUS tractat fideles sibi famulos? nonne ipso facto memoria justi est æterna, nonne est

eſt præſens in mille locis, nonne honoratur ubique in imaginibus ſuis atque picturis? Ille, qui ita ſtuduit ſe ſubtrahere notitiæ hominum, qui abſcondere ſe voluit in profundo nihili barathro, virtute humilitatis totus ſuis oculis abjectus. Sapientia divina, amore cujus inſipientem ſe reddidit, judicio prudentum hujus ſeculi, bene noverit hoc invenire medium, ut ipſum ſemper, reluctante etiam morte ſuâ, vivere faciat in terris, ſicque inter mortales immortalem faciat ipſum.

DEus nititur picturâ, ut ſemper vivere faciat memoriam ſervorum ſuorum.

Quærebat ipſe tenebras, & ſapientia divina exponit ipſum luci: anhelabat ipſe incognitus eſſe mundo, & Sapientia divina producit ipſum in conſpectum totius mundi: fugiebat ipſe laudes, & ſapientia divina replet ipſum honore, volens, ut non ſolùm in ſuâ perſonâ, ſed etiam in ſuis honoretur imaginibus, coronetur floribus, ornetur magnificè, & ubivis locorum ipſius reſonent elogia, loquantur panegyres. Et nonne hæc magna picturæ ſit gloria, quod ſerviat ceu inſtrumentum DEO pro executione magni hujus conſilii, & ut ſit velut vox verbi, quo propagetur in terris honor illorum, quos ipſe honorat in cœlis. Volebat olim hæreſis ex univerſa Eccleſia ejicere & [illegible]ſcribere picturas atque imagines. Eheu! hoc fuiſſet imponere ſilentium innumeris prædicatoribus, qui loquuntur ad oculos totius mundi, & annuntiant vel maximè rudibus & indoctis laudes DEI ac gloriam omnium Sanctorum. Vide, ob quam cauſam antiqui Patres Eccleſiæ voluerint imagines collocari in locis demiſſis, & vicinas oculis, ut poſſent tantò meliùs è vicino videri, & etiam fixis cum reverentia oculis honorari, certi, habere ipſas virtutem ſpecialem imprimendi mentibus eximios in DEUM affectus, quando majori cum attentione conſiderarentur.

Quid pictores ad humiliationem ſui inducat.

Pictores, qui ita ſua cernunt honorari opera, nonne concipiendæ vanæ gloriæ poſſent ſubire periculum? Quando nobis eſt animus quemquam arguere ob ſtolidam quandam vanitatem, dicere ſolemus: Pictoris inſtar ſuperbit; ſed ſapiens Providentia Dei ſuppeditavit illis aliunde millena ſummè ſe humiliandi argumenta: Nam quanta illis confuſio, quod dicatur peritiſſimum illorum pervenire non poſſe ad imitandum perfectè minimum ex omnibus DEI operibus? Nihil ipſius proponere vellem niſi caudam pavonis, videbunt ipſam velut Argum, totam coopertam oculis: intendant omnes nervos, ut efforment unicam ſolam, quæ ſit ejusdem cum illarum mini-

mâ pulchritudinis, quam in ipsorum circumfert confusionem; & habitâ omni suâ scientiâ, omni suo impenso labore, omnibus suis coloribus selectissimis & viridissimis affricatis, fateri tandem cogentur, quod nondum illam attigerint, nec unquam attingere possint: Nam unde desument illam lucem, illum nitorem, illam Majestatem, & nescio quam vivacitatem, & quasi animam ipsam, quæ satiant, & delectatione replent omnium intuentium oculos? Quando hæc avis intumescit gloriâ & ad ostentandam suam pulchritudinem, omnes has speciosas plumas explicat & expandit soli, accurrunt omnes ad videndum illam, quivis cum voluptate ipsum considerat, quivis ipsam admiratur; & diceres, quod omnium hominum oculos erunt, ut ipsos suæ annectat caudæ, sicque suorum adaugeat numerum oculorum.

Quid pictores ad humiliationem sui inducat.

Sed quis consideret hoc pulchritudinis prodigiũ nostris obversans oculis, qui non continuò suum ad cœlos attollat animum, & adoret eum, qui hujus auctor est & principium? Quis est, mi DEUS, qui conficere tam speciosum potuit opus? Estne hæc avis, quæ caret intellectu, & nescit, quid faciat? Suntne homines, qui illam admirantur, quiq; confitentur, se omni suâ scientiâ nil posse conficere, quod vel à longè accedat ad perfectionem tam exquisiti operis? Tuum est opus, O divina Sapientia. Nonne cœcum esse oporteat, si quis tam numerosis cum oculis non videat manum sapientem, quæ elaboravit illam? Et nonne videtur, te non apposuisse tot oculos caudæ hujus pennatæ pecudis, nisi ut in illis demonstrares te, & tua ostenderes prodigia, illáque omnium hominũ exponeres admirationi? Et nos contenti simus Corporalium nostrorum oculorum delectatione, leviter transeamus cuncta DEI opera, abs eo, quod seriâ consideratione immoremur & immoriamur illis? Nonne dolendum, quod, cùm conditi simus, ad extollendam nostram animam ad DEum, miserè semper repamus super terram?

Tantæ Sapientiæ non fuit Salomon, nisi quia seriò studuit cognoscere prodigia divinæ Sapientiæ, in omnibus operibus ejus. Et hoc est, quod Sacer Codex nobis vult innuere, dum dicit: *Quod disputaverit super lignis à cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete*: id est, à rebus summis usque ad res minimas: quod studii genus adeò necessarium judicat, postquam expertus est maximam, quam inde hauserat, utilitatem, ut nobis hanc foriat maximi momenti adhortationem;

3. Reg. 4.

nem: *Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis*; quasi dicat: Fili mi, ne tam leviter obeas oculis tuis opera DEI, immorare illis, mi chare fili, & defixâ mente perpende illa; ipsorum artificium solerter rimare, & invenies ibi miras, quibus demulcearis, pulchritudines ac delicias. Est postquam admiratus illa fueris, illorum indaga Auctorem, & millenis ipsum extolle encomiis; grates illi de tantis repende beneficiis, teque exstimula ad amandum ipsum ex toto corde tuo. Nec unica è creaturis est, quæ tibi non serviat, si velis, pro duce fideli, ad docendum te contemplari in omnibus excellentias DEI.

Prov. 3.

Bonus hic Pictor mentis suæ sensa sat vivis delineavit coloribus, ut congregatæ acciderint gratæ societati, quæ etiam contestata est, haud parum sibi illa placuisse: Nonnisi medicus erat, qui nimium jejuna, & minoris, quàm par erat, ipsa judicabat soliditatis. Cùm enim vir esset meditabundus & studiis prorsus absorptus, mos illi erat, penitiùs rimari & perscrutari omnes materias, quibus animum addicebat, non contentus immorari tantummodò exterioribus, quæ cadunt sub sensum: Insuper libentiùs suam navabat operam iis argumentis, quæ abscondita magis & obscura videbantur, quàm illis, quæ captu magis erant facilia. Et quia ipsum hujus indolis esse noverant, avidi erant audire, quod in suâ volvebat mente. Ecce igitur, quomodò loquebatur illis.

ARGUMENTUM.

1. *DEUS complacet sibi ostendere nobis, quàm sit incomprehensibilis.*
2. *Plura naturæ prodigia, quæ videmus, quorumq; ignoramus rationem, admirari nos faciunt Sapientiam infinitam DEI.*

ARTICULUS III.

MAximè æstimo, Domini mei, vestras omnes notitias & rationes speciosas, & fateor conferre illas posse levem aliquam cognitionem de excellentiis DEI; sed malim ego tenebras profundæ alicujus cognitionis, quæ de eo nil aliud mihi permitterent cognoscere, nisi quod absolutè sit nobis incomprehensibilis. Novi probè, Theologos nobis dicere, ipsum melius cognosci ab hominibus per doctam quandam ignorantiam, quam per omnes suas doctrinas igno-

Doctâ ignorantiâ cognoscitur DEus.

gnorantes, duásque esse vias, quibus ad ipsum accedere debeamus: Unam appellant negativam, quæ consistit in sciendo & cognoscendo id, quod non est; Aliam nuncupant affirmativam, quæ consistit in sciendo & intelligendo id, quod est. Prima magis solida est, magisq; secura. Permittite igitur mihi hâc incedere, & ambulare viâ, vobisque dicere, non id, quod scio, quódque benè comprehendo; Sed id, quod nescio, quodque comprehendere non possum de excellentiis DEI.

In quo sapientia Dei videatur incomprehensibilis.

I. Si intuear universum mundum, non comprehendo, quomodò DEUS, cùm condiderit ipsum pro suâ gloriâ, toleret aut tolerare possit, quod ad aliud quasi non serviat, quàm ad inferendam sibi injuriam, & oppugnandum tam insolenter suam gloriam, quasi omni loco, & quasi omni tempore, ubique quasi & semper. Siquidem pro unico solo homine, qui paulisper ipsum cognoscat, & quandoque parum quid faciat pro ipsius gloriâ, & ad ipsius obsequium, erunt aliorum mille, qui ipsum non cognoscant, qui ipsum contemnant, quique non vivant, uti videtur, nisi ut ipsum indesinenter offendant. Et pro uno solo bono opere, quod factum fuerit pro ipsius gloriâ, committentur eodem instanti decies millena peccata enormia, quibus afficiunt ipsum injuriâ. Et verum est, plus mali esse in unico peccato mortali, quàm boni sit in omnibus bonis operibus justorum, qui extiterunt à creatione mundi, qui adhuc existunt in terrâ, & qui existent in sæcula futura, usque ad consummationem temporum. Ratio est, quod unicum solum peccatum mortale sit malum infinitum, & omnia opera bona Sanctorum simul conjuncta, non sint bonum infinitum; Nonnisi DEUS est, qui bonum sit infinitum, sicut non nisi solum peccatum ipsi oppositum esse potest malum infinitum.

Si DEus datâ operâ creasset mundum, ut ab eo afficeretur injuriâ, optimè sibi propositum obtinuisset finem. Verùm creavit ipsum pro suâ gloriâ, & videns continuò ab ipso suam gloriam oppugnari, non desinit ipsum conservare, incessanter ipsum suis replet beneficiis, omnes creaturas suas maximorum peccatorum deputat servitio, non absque curâ paternæ suæ providentiæ, quæ tanta videtur, & quandoque etiam major ergà facinorosos, qui ipsum offendunt, quàm ergà justos, qui ipsi famulantur. Ecce tibi id, quod non comprehendo. An forsan sibi complacet ita offensum se videns? Hoc est impossibile: siquidem eò usque ipsi displicet pec-

Ctâ ignorantiâ cognosci DEus.

catum, ut infinito illud prosequatur odio! Et minoris staret ipse producere mundum novum, totum refertum creaturis innocentibus, quàm supportare unicum solum peccatum, etiam veniale, coram oculis suis commissum. Ut quid ergò suffert & tolerat tot milliones criminum enormissimorum, quæ singulis horis in ipsius patrantur conspectu per universum orbem? An ideò, quod illa impedire non posset, si vellet? Nonne aufferre posset omnibus peccatoribus liberum illud, quo ipsos dotavit, arbitrium, eòquod tam indignè abutantur illo, & permittere more bestiarum vivere ipsos, quandoquidem ità vellent? Et tunc non peccarent ampliùs. Nonne severissimè punire illos posset commisso quolibet peccato, cùm id optimè promereantur? Et severa castigatio redderet ipsos magis sapientes. Vel nonne concedere illis posset omnibus, gratias tam fortes, tamque efficaces, quarum virtute infallibiliter conciperent horrorem â peccatis suis, ac de illis omnib9 agerent pœnitentiam? Et tunc totus homo repleretur gloriâ DEI, pro eo, quod repleatur nonnisi criminibus, nonnisi horroribus, nonnisi magnis abominationibus. Eccur ergò id non facit?

Sed potiùs cur ausus sum ego arripere libertatem interrogandi ipsum? *Quis potest dicere ei: cur ita facis?* An meum est intrare consilia divinæ providentiæ, ut indagem ex ipso hujus, quod vult facere, rationem. Verum est, me ipsum non comprehendere, sed in hoc ipso incipio paulisper cognoscere ipsum, adoro ipsius magnitudinem, agnosco ipsum pro DEO meo, eòquod videam ipsum esse incomprehensibilem. Si plus non esset, nisi quod comprehendere possum, non esset quid magnum, nec credere possem, ipsum esse DEUM meum; Sed consilia ipsius impenetrabilia sunt mihi. Video divinam ipsius Sapientiam elevatam supra verticem æternitatis ipsius, unde contemplatur in momento omnes rerum eventus, & moderatur omnia secundùm Consilia sua infinito modo justa; & quando illorum intueor executionem, quæ adversari videatur sensibus meis, tenuemq; meam excedere rationem humanam, pro eo, ut temerariâ ipsam censurâ perstringam, adoro id, quod comprehendere non possum, & dico elevatis in cœlum oculis ac manibus O divina Sapientia DEI mei, quàm es incômprehensibilis!

Non est nostrum exigere à DEO rationem illius quod facit.

II. Si descendam magis ad particularia, considerando eventus

Sapientia DEI demonstrat se admirabilem in excidiis mundi.

tus extraordinarios, qui labentibus Sæculis acciderunt sæpius, quibusq; videbatur debuisse tumulari mundus, non comprehendo, quâ ratione nunquam non permaneat idem, abs eo, quod tantæ strages & ruinæ, quæ videbantur universales, ipsum destruere nondum potuerint, post septies millenos, quibus stat & durat, circiter annos: modò enim videre fuit diluvium quoddam universale, modò horrendos terræ motus in spatioso quodam regionis alicujus tractu, modò cruenta bella, quæ videbantur mactare debuisse universum genus humanum; modò pestilentias tam crudeles & sævas, ut devastarent omnia; modò universalem annonæ caritatem, quæ minitabatur miserandam, feriente fame, cunctis mortalibus cœdem; modò imperiorum ac regnorum transmutationes, incessabilesque populorum oppressiones, ac innumeros acerbos eventus. Quoties auditus est gemere totus mundus & conqueri: omnia sunt perdita, totum mundum perire necesse est: Et tamen nihil adhuc est perditum, mundus adhuc stat, & suam prosequitur viam, abs eo, quod videatur, ipsum tolerasse aliquam ruinam: *Ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ.* Quis hoc comprehendere posset? decies centena millia hominum non sufficiunt ad reparandas unius duntaxat Civitatis vel parvæ cujusdam regionis ruinas, quando devastata fortassis est à quodam incendio aut terræ motu. Et tu sola O divina Sapientia, quæ totum hoc universum moderaris, restituis cuncta bono ordini majori cum facilitate, quàm nos commoveremus unicum arenæ granulum: Tibi ludi sunt horrendissimæ quæq; subversiones, convulsiones, demolitiones, quæ tremore percellunt cunctos mortales: *Ludens in orbe terrarum.* Ubi est animus, qui comprehendere possit admirandam regiminis tui rationem, quæ non solùm non permittit, ut cunctæ ingentes ruinæ, nullam nec minimam mundo inferant ruinam; Sed quæ insuper novit uti illis, ad cuncta reintegranda, ac meliorem collocanda in statum? O infinita Sapientia DEI mei, quomodò possibile est, non aspici te â cunctis oculis, non laudari te ab omnibus linguis, cum admiratione suspici ab omnibus mentibus, sed super omnia ardentissimè amari ab omnib9 cordibus hominum? Nonne tantò es magis amabilis, quantò magis es incomprehensibilis!

2. Pet. 3. — *Prov. 8.*

Sapientia DEI mirabiliter apparet in instinctu animalium.

3. Verum quidem est, DEum reliquisse nobis quædam vestigia excellentiarum suarum; & præcipuè divinæ suæ Sapientiæ, in omnibus, etiam minimis quibusque

que creaturis. Sed nihil video, ubi magis admirabilis videatur, nisi in certis quibusdam industriis, solertiis ac artificiis, quibus pleraque ditavit ac dotavit animalia, quorum consideratio non mediocri me sæpiùs demulsit voluptate. Reperire est plura ipsorum, quæ sequi videantur regulas ac discursus sapientissimorum quorumvis politicorum civili prudentiâ haud leviter instructorum. Norunt stratagemata bellorum, technas ac insidias venationum, observant politicæ administrationis rationem, & regiminis quandam speciem, ubi hæc gubernant, & alia obtemperant; suis stringuntur legibus, suis attemperantur disciplinis; & sua tum habent supplicia, tum proemia. Quis ipsa edocuit hæc omnia nisi tu, O admirabilis Sapientia DEI, quæ gubernas illa?

Mira scientia ursorum.

Sunt alia ex ipsis; quibus multò major prudentia & Sapientia esse videtur, quàm hominibus; diceres esse Astrologos, qui melius prævideant bona vel mala tempora, quàm illi, qui efformant & disponunt Calendaria. Quis hanc ipsis edocuit scientiam? Quis dixit ursis, quod, quando purificante Virgine secundo Februarii paulisper viderint micare solem, parùmque Serenitate indui aërem, suis adhuc antris manere debeant inclusi, nec ante quadragesimum diem prodire ex illis, ob magnam, quæ adhuc futura est, frigoris vehementiam? Nihilominus hoc nôrunt & observant, facti in hoc Magistri & pædagogi hominum. Quot alia edocuerunt medicinam? Alia aperire venam & mittere sanguinem; alia potiones ordinare medicas, & purgare alvum; Alia cognoscere & penetrare virtutem herbarum; Et omnia agnoscunt tempus transmigrationis suæ, quandoque mutare debeant aërem, & quale sit ipsis magis favorabile clima, quodque alimenti genus sibi conveniens, dum probiuntur Sanitate, & quale, dum infirmantur? Quis illis hanc contulit intelligentiam, quæ longè transcendit illam hominum? *Quis sapiens, & intelligit hæc?* An ratione utamur, si prodigia hæc non defixâ ruminemur mente? Et nonne cœcum esse oporteat, si quis non videt, infinitam quandam esse Sapientiam, quâ in omnibus tam exactè dirigantur, ut nec in minimo unquam deficiant, eòquod, cum propriâ careant voluntate, quâ ipsi contradicant, ipsa, quæ sibi placuerint, faciat omnia. Eheu! An propria nostra voluntas nobis tantò sit præjudicio, ut, cùm renuamus nos tradere totos gubernationi infinitæ Sapientiæ DEI, ipsa non labi in centenas permittat stoliditates,

Sed

Mirum prodigium Tarantulæ

Sed omnia, quæ dixi, non sunt, quæ magis admiror: totus attonitus & stupefactus hæreo, dum certa intueor animalcula, ut vilissima sic contemptissima, quibus arcana sunt tam stupenda, ut omnem transcendant intelligentiam humanam. An vilius, an contemptibilius quid sit araneâ? Invenitur certa harum species, araneis annumerata terrestribus, quæ nascitur â pulvere terræ, nihil quodammodò habens apparentiæ; Et tamen parvum hoc animalculum è maximis mundi prodigiis videtur haud esse minimum, luculenter evulgans & annuntians magnalia Dei. Siquidem exilis hæc bestiola, dum hominem pungit, abs eo, quod mortem inferat, vel ullum quasi dolorem concilìet, infundit ipsi per tenuem hanc plagam virus adeò inusitatum, ut se mox per totum diffundat corpus; & effectus, quem causat, est, quod ab initio aliquem conciliet languorem, & exin infirmitatē, quæ periculum mortis afferre videatur, nullo nec sanabilis, sed nec quidem alleviabilis medicamento. Hoc perspecto cognoscitur ipsum admorsum fuisse ab exili & vili hâc araneâ, quæ vulgari nomine appellatur tarantula: Unicum quo sanetur, remedium est, ut saltet ægrotus; ad quod etiam tanto fertur & rapitur impetu, ut præ desiderio quasi moriatur; sed venenum tantâ ipsum vehementiâ obruit, ut impossibile illi sit vel manum movere, vel pedem.

Quatuor valdè observatu digna.

Oportet ergò ipsi suum præparare medicamentum, sed cum quatuor his circumstantiis adeò stupendis, ut ipsi âspicientes, quæ propriis hauriunt oculis, credere vix possint esse vera. Inprimis opus est, ut audiat sonum musici alicujus instrumenti; Voces humanæ quamvis suavissimæ & jucundissimæ nihil prorsus virtutis habent. Secundò non omnes toni, harmoniæ & concentus ipsi conveniunt, non est nisi unicus, quem si non inveniant, nihil prorsus movetur: mox autem, ubi perceperit ipsum, novum videtur resumere spiritum, movere ab initio cernitur pedum manuúmque extremitates in lecto, ubi decumbit, exin ad numerum brachia movet & tibias, & uno posthæc impetu se proripiens è strato, saltare incipit in loci medio, admirandâ cum agilitate, quamvis foret decrepitus, gravis annis & expers virium. Et quod tertiam circumstantiam prorsùs reddit stupendam, est, quod, licet rudissimus esset, & nullâ omninò saltandi arte imbutus, hoc veneno ejusdem adeò reddatur peritus, ut ad amussim sequatur numeros, suósque majori cum concinnitate moderetur gradus, quàm si plurium

rium annorum decursu ab expertissimis id didicisset Magistris. Et quarta circumstantia est, quod â saltando non desistat, quoad veneni istius minimum quid adhuc in corpore est superstes: Id enim est, quod ad saltandum ipsi præbeat vires; quod ubi totum dissipatum fuerit sudore ac labore, concidit velut mortuus, verum tamen ex eo sanus: Nam reportatus ad lectum alio non indiget, nisi ut suas recuperet vires. Quis unquam imaginari sibi potuisset ejusmodi morbum, & ejusmodi remedium?

Nihilominùs sanatus non est pro semper: Quamdiu enim Tarantula, quæ ipsum admordit, est in vita, quamvis centum ab ipso stadiis remota, virus ipsius suam semper conservat virtutem, & aliquod in ægroto relinquit fermentum, quod si cum tempore excrescat, & totum denuò ipsius corpus occupet, pristinum quoque iterum incipiet producere effectum. Ast ubi tarantula est mortua, in instanti absque ullo sanatur medicamento.

Jam interrogo, quis saltatoriæ artis magister, saltandi numeros edocuit hoc animal; & quâ ratione ipsius virus secum circumfert hanc artem, ut absque studio edoceat hanc illum, quem admordet. Sed quomodò hoc est, quod tantas conferat vires seni, qui ambulare non potest, ut possit saltare, in aërem se attollere, in orbem se versare majori cum agilitate, quàm robustissimus facere posset juvenis? Et quomodò tandem parva bestiola, pisi magnitudinem vix æquans, movere potest hominum magnum, imò severâ gravitate exuere virum senatoriâ dignitate pollentem; & abs eo, quod illi appropinquet, â centum leucis urgere ad saltandum. Meditare centum annis, scrutare totâ vita tua, & vide, an comprehendere possis stupendum hoc arcanum, quod infinita Creatoris Sapientia in parvulo hoc conclusit animali. Nonne videtur tibi, confundere ipsam voluisse maximorum ingeniorum arrogantiam, rei tam parvæ exhibitione, quam capere non possint, quasi dixisset ipsis: Credebatis comprehendere vos posse omnia prodigia excellentiarum DEI, qui capere non potestis prodigium, quod in parvâ cernitis araneâ? *Ne laboretis, neque enim comprehendetis.* O magne DEUS, qui sumus nos, abjecti terræ pulvisculi, ut oculos attollere ad te audeamus? Non prætendimus cognoscere te, qualis es: sufficit, imò nimia pro nobis est felicitas, si permittas nobis admirari te, adorare te, & amare te.

Eccli. 43.

Rerùm quot alia animalia proprietates habent tam stupendas, ut in admirationem universum

Mirabile certamen inter bufonem & mustelam.

rapiant mundum? Quis capere possit, quâ virtute buso, qui elevare se non possit è terra, venationem instituat in aëre? & unde venit, quod, cùm aliud non agat, nisi quod aperiat turpe ac foetidum guttur suum, attrahat aliquam mustelam, arbori se longè altiori insidentem? Habet ipsa plenam libertatem; habet, uti videtur, nullum fugiendi obstaculum, videt inimicum suum sibi insidiantem, aspicit mortem sibi proximam, tumulum suum jam apertum in faucibus horribilis hujus animalis, probè cernit, illum usque ad se ascendere non posse, summum gerit erga ipsum horrorem; lethali retinetur timore, ne appropinquet ipsi, contendit præmunire se ab inimico, â quo non tangitur; Ipsa vadit, ipsa venit, ipsa ascendit, ipsa descendit, ipsa gemit; mille adhibet conatus, ut eximat se â periculo; & tandem ipsamet se præcipitat in virulentum hoc barathrum, ubi perit, paritque sibi excidium. Quis vidit unquam ejusmodi vennatorem, qui capiat suam prædam, abs eo, quod indigeat vel retibus, laqueis, vel pedicis, aut alio artificio, quàm fauces duntaxat aperiendo & guttur? si videres hominem, qui extendens solummodò manum adimere posset avibus per æthrā circumvolitantibus libertatem, ne avolarent ulteriùs, sed cogeret eas ad se venire, séque sibi in prædam tradere; nonne diceres, id absque sortilegio ac maleficio haud quaquàm fieri? Quis igitur edocuit hoc animal tam tardum, támque stupidum, id genus incantationis naturalis, quâ ita attrahere possit ad se de longinquo prædam ac spolium suum? O magna Sapientia DEI, quàm es admirabilis in operum tuorum minimo!

Incassum præsens esses huic certamini, ut casses evaderet mustela; nec enim impedires, quin in suam rueret præceps infelicitatem: sed colloca duntaxat inter ambos ramusculum rutæ, quæ nonnisi exigua est hortensis herba, in ipso instanti cessat pugna, & quivis illorum suas ambulat vias. Quantum placuerit, adnitere & contende, ut comprehendas horum arcanorum finem; nonne tandem elevatis in cœlum oculis fateri, & dicere cogêris. O magna intelligentia! O Sapientia infinita, quæ effundis te, sicut tibi placuerit, super omnia opera tua! Quot alia prodigia abscondis nobis in omnibus creaturis tuis, quæ nunquam cognoscemus? Et quando studiorum assiduitate detegimus & eruimus quandoque ipsorum quodpiam, quod nobis sit novum, summo corripimur gaudio, eòquod parvum duntaxat, huncque strictim videamus pulchritudinis tuæ radium.

dium. Quid igitur erit, O bone DEUS, quando videbimus manifestè, & in pleno gloriæ tuæ meridie impenetrabilia divinæ Sapientiæ tuæ arcana? Imò videbimus ipsammet totam integram, & animi nostri feliciter deliciarum tuarum absorbebuntur torrepte; videbimus illam, & corda nostra dulciter submergentur in magno divinorum gaudiorum tuorum oceano. Eheu! quando hoc erit? Quando videbimus felix faustumque hoc momentum? O Pulchritudo æterna, an adhuc te nostris subduces oculis, te nostris suffurabêre luminibus? Nos ubivis te hic quærimus, sed non invenimus, nisi tenues quasdam scintillas, quæ aliud non agunt, nisi quod accendant in nobis majora te videndi desideria. Eheu! quid hic nos agimus? An diu adhuc relinques nos in terra languentes tædio, & aspirantes ad charam ac pretiosam possessionem tuam?

Bonus hic DEI famulus, qui loquebatur hæc multò magis ex corde, quàm ore, eousque progressus est in bonis suis affectibus, ut amissâ loquelâ hæserit velut immobilis, defixis in cœlum oculis: Nemo autem audebat interpellare ipsum; cùm omnes maximâ deliniret voluptate hoc ipsius silentium, nec minori, quàm delinierant ipsius verba; Et devotus hic oris corporisque habitus tam validè tangebat ipsos, ut continere se non possent, quin suspiria quædam, intuendo ipsum, evibrarent in cœlum. Et hoc erat, quod ansam præbuit quarto prosequendi & concludendi totam hanc consultationem. Cum enim huc usque altum servâssent silentium, audientes loqui de rebus, quæ eveniunt hic in terris; ipse, qui non nisi rebus cœlestibus intendebat, videns ipsos eo usque jam elevatos, ipsis sic loqui exorsus est.

Eccl. 24.

Prov. 8.

Astra annunciant gloriam DEI.

ARGUMENTUM.

1. *Divina Sapientia magis videtur admirabilis in cœlo, quàm in reliquis omnibus operibus ejus.*

2. *Ipsa voluit terram recipere documenta sua à cœlo, ut imitando illud, evaderet cœlum.*

Sapientia DEI in fabrica cœlorum.

ADmirabar, Domini, quod, cum omnes tanto ardeatis desiderio inveniendi DEUM, illumque quæratis tantâ cum solicitudine in omnibus creaturis illius, nondum vestras sustuleritis mentes usque ad cœlum. An ignoratis, hoc solium esse gloriæ ipsius, ubi regnare & cuncta moderari complacet sibi? An nesci-

nescitis', hanc ipsius regiam esse ac aulam, in quâ conspiciendum se præbet Beatorum oculis in lucidissimis majestatis suæ spendoribus? si tam efflictim appetatis divinæ ipsius Sapientiæ contemplari prodigia, ut quid indagatis ipsa alibi? Nonne ipsamet affirmat nobis, se ibi suum fixisse domicilium? *Ego Sapientia in altissimis habitavi.* Nonne dicit nobis, quod præparaverit cœlos, cœruleos ipsorum fornices rotundaverit in globos, laquearia ipsorum tot adornaverit astris ac luminibus, quodque ubivis moderata fuerit opus tam speciosum támque magnificum manuum DEI? *Quando præparabat cœlos, aderam, eum eo cuncta componens*; de cœteris suis operibus nullam ejusmodi fecit ostentationem, quasi ad considerationem huj9 præcipuè nos vellet invitare.

Eccl. 24.

Prov. 8.

Astra annunciant gloriam DEI.

Et certe cùm videamus, universam terram, non esse piso majorem, comparatam cum cœlis, bene judicare possumus, omnia prodigia infinitæ Sapientiæ DEI, quæ observare possumus in omnibus creaturis inferioris huius mundi, quamvis nobis magna videantur, & re ipsâ etiam stupenda sint, fermè nihil esse, si in comparationem veniant cũ illis, quæ latè extendit, quæque cum Majestate resplendere facit in ædificio cœlorum. Verùm nos tam remoti ab ipsis sumus, ut vix pertingere illuc nostris possimus Oculis; nec unquam licuisset nobis aliquid exinde cognoscere, nisi digitis DEI complacuisset, exarare divinæ hujus Sapientiæ prodigia in prodigioso hoc volumine, characteribus tam magnis ac resplendentibus qualia astra sunt & sidera. Non omnes scripturam hànc nôrunt legere, & etiam periculosum est nimiâ curiositate velle addiscere illam; fortassis enim addisceretur quoddam genus scientiæ, quâ raperetur in tam profundam abyssum animus, unde non posset ampliùs emergere, sicut plures videre fuit, qui seipsos perdiderint illic. Sed saltem, quicunque habet oculos ad intuendum illos, abs eo, quod sciat, quid significent, habent etiam animum, quo admiretur excellentias DEI, habet animam, quâ ipsum adoret, habet cor, quo ipsum amet: & hoc sufficit.

Astrologia Christiana.

Eram aliquando valdè curiosus in Astrologiæ scientiâ, & credebam primitus, videre me ibi mirabilia; sed fateor, dolere me modò de pluribus horis bonis, malè ibi collocatis, quæ nil aliud præstiterunt mihi, nisi quod oppleverint pluribus vanis curiositatibus caput, è quibus tantum abest, ut quidquam hauserim profectûs, ut potius periculo exposuerint devovendi me incantationibus diabolicæ istius scien-

tiæ, Aſtrologiæ inquam judiciariæ, quæ ſæpiùs jam condemnata eſt tum â Sanctis Patribus, tum â Conciliis Eccleſiæ, quámque ipſimet prudentiſſimi antiqui Philoſophi contempſerunt, maximóque horrore ſunt deteſtati, tædium illius mihi pepererunt propria mea experimenta, quibꝰ ipſemet didici fraudem illius ac vanitatem; augebatur autem tædium ex eo, quod ſentirem, vanam hanc curioſitatem ingerere & ſuggerere animo res de DEO. Nihilominùs non poteram me abſtrahere â vehementi affectu contemplandi cœlum, & ſcientiæ aſtronomicæ navandi operam, eòquod aſtra viderentur mihi, ſicut re ipſâ ſunt, ſpecioſiſſima ac pulcherrima inter omnes creaturas purè corporeas. Sed reſolvi me non ampliùs vacare illis velut curioſus & vanus Philoſophus, ſed velut Chriſtianꝰ zelo gloriæ DEI & ſalutis ſuæ accenſus, conſecrare me totum volens ſpeciali ſtudio Aſtrologiæ Chriſtianæ, ubi abs eo, quod addiſcere curarem ſcientiam horoſcoporum, aut nôſſe & penetrare virtutem conſtellationum, vel ſingulas plantarum proprietates, ſuper omnia me devovi conſiderationi eorum, quæ provehere me poterant ad cognitionem excellentiarum DEI, méque exſtimulare ad amorem infinitæ bonitatis ipſius. Et verum eſt, in hoc ſtudio, ſapientiam DEI, illius omnipotentiam, illius bonitatem, mihi tam magnas, támque admirabiles fuiſſe viſas, ut impoſſibile mihi foret declarare id, quod de iis intellexi.

Machinæ cœlorum eſt prodigium Sapientiæ DEI.

Quàm admirabilis Sapientia magni Architecti, qui ingentem hanc exſtruxit machinam, tam magnificam, tamq; prodigioſam in ſuâ magnitudine; quod omnes hoſce Globos, qui immenſi videbantur, noverit ſibi invicem immittere & includere, eâ ferè ratione, quâ diſponeret & accommodaret aliquis rotas alicujus horologii; quodque illorum quemlibet poſuerit in loco ſuo, tantâ cum concinnitate & firmitate, ut, cùm aliis abripiant alios per motum violentum, alii habeant motum ſpecialem è contrario prorſus incedentem, nonnulli motum teneant velut obliquum, aliqui motum trepidationis, quo mediante recedunt & veniunt, hæc tamen omnia tam benè conſonent, conveniant & concordent, ut tota horribilis hæc machina inceſſanter ſupra vertices noſtros circnmacta, vel potius absque alis volitans, tantâ cum celeritate, tantâ cum feſtinatione ac præcipitantiâ, ut credi vix poſſit, cum mediante ipſâ primum mobile circiter viginti milliones leucarum, intra ſpatium unius horæ emetiatur; nihilominùs â ſeptem millenis annis, per cur-

cursum adeò rapidum in minimo non sit perturbata, læsa vel fracta, insuper immensa hæc machina ita currat perpetuò, ut nunquam nec unico momento â suo desistat aut retardetur cursu? omnia hìc tam ordinatè incedunt, támque exactè observantur, ut perpetuæ fieri possent Ephemerides ad prænuntiandum occursum astrorum, Ecclypses Solis ac Lunæ, & reliqua omnia, quæ â motu cœlorum dependent, & hoc tam infallibiliter, ut nec unico instanti quis deciperetur post elapsos decies millenos annos. O divina Sapientia DEI mei, quæ post omnia hæc moderaris, quàm admirabilis in tua existis gubernatione! quàm es incomprehensibilis! O quàm es concinna & accurata in omnibus operibus tuis!

Machinæ cœlorum est prodigium Sapientiæ DEI.

Sed quod magis stupendum mihi videtur, quâ ratione fieri potest, quod omnes cœlestis hujus horologii ingentes rotæ, non accendantur & consumantur incendio, eòquod nunquam intermisso támque vehementi motu abripiuntur continuò? Experientia docet nos, motu corporali causari calorem, & quantò vehementior est atque diuturnior, tantò magis calorem excrescere. Quando navis obsecundantibus ventis, velisque expansis in alto provehitur, & sine pedibus super cœruleos illos campos decurrit velociùs, quàm volitet avis pennarum suarum remigio in aëre, videtur aliquando, virtute motûs tam rapi circum circa illam succendi ignem, & si non esset, non solùm proxima remedio, imò intra remedium ipsum, quod est aqua, in periculo forsan esset conflagrandi igne, quem labore suo è proprio excitavit & eduxit corpore. Unde igitur venit, globos hos cœlestes, qui per unam horam velociùs currunt, quàm omnia Oceani navigia per integrum annum, non accendi nec conflagrare igne? ut quid non consumuntur omninò, cùm aquâ careant, quâ refrigerentur? sacer Codex commemorat, esse aquas super cœlos, quæ laudes resonent Nomini divini Numinis: *Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* An fortasfis ibi sunt ad refrigerandum magni hujus Orbis terrarum horologii rotas, ut sic impediant, ne motu suo tam rapido, támque continuo non inflammentur, hócque suo munere divinæ Sapientiæ manifestent prodigia, ut quæ illis tam stupendo prospexit prodigio? sed non: Nam communiter Sacræ Scripturæ interpretes intelligunt per has aquas, quæ super cœlos sunt, pluvias, quæ statis temporibus è cœlo destillantur in terram. Nullam igitur videmus rationem, quare cœlorum globi suo motu non accen-

Prodigium est, omnes globos cœlestes non conflagrare.

Psal. 148.

cendantur & comburantur omnino, nisi quod hoc opus & arcanum sit divinæ Sapientiæ, quod comprehendere non possimus.

Quare cœli nunquam fatigentur currendo.

Ulteriùs nonne prodigium sit omni nostro captu superiùs, quod ingentia hæc corpora currant tam velociter, & nullum impendant laborem; quod rapiantur motu tam continuo, & semper in eodem permaneant loco; Quod semper in actione sint, & opere, & in centro suo quiescant tam tranquillè; quod post emensum tot sæculorum cursum non magis sint fessa, quàm primo momento, quo inceperunt? Unde venit hoc, mi DEUS? nisi quod omnium creaturarum quies & beatitudo sit, tuam facere & perficere voluntatem. O! quàm probè ex hoc intelligo, quod omnia nos fatigent, omnia nos affligant, omnia tormentum nobis sint ac supplicium, quando sumus extra viam DEI, ut nostras quæramus, nostras sectemur proprias voluptates! Sed quantus labor, maxima est quies animæ, quæ nonnisi in omnibus adimplere studet voluntatem DEI! capit ipsa quietem in ipso labore, pro eo, quod alii lassentur in ipsâ quiete imaginariarum suarum consolationum. Tu ita ordinâsti, mi DEUS, admirandâ divinæ Sapientiæ tuæ disponsitione, ut nihil invenire possit quietem suam, nec satisfactionem suam, nisi in proprio suo centro. Nobis aliud centrum non est, nisi tu, adeóque impossibile est nobis, quidquid faciamus, invenire quietem nostram, nec solidam consolationem, quæ nobis satisfaciat, nisi in te.

Eheu! totius rei cardo vertitur in hoc solo, quod nemo satis considerat; Esse in centro suo, vel extra centrum suum; esse in DEO per gratiam suam & perfectam adimpletionem voluntatis suæ; vel esse extra DEUM per peccatum, & adhærendo propriæ nostræ voluntati, ac faciendo id, quidquid nobis placuerit. An es extra DEUM? nunquam fruêris quidquid feceris, vel potueris facere, quiete. Sis Monarcha, superabundes divitiis, honoribus, voluptatibus, quas mens concipere, cor exoptare potest, indulgeas genio, captes vitæ delicias, quantas volueris, non es in centro tuo: venaris in vanum, dum indagas & speras hìc quietem; omnes creaturæ simul, ut hanc tibi donent, idoneæ non sunt. Contende nervis omnib9 contentare teipsum maximâ & perfectissimâ, quam imaginare tibi poteris, quiete; quies tua ipsa erit labor tuus: Non poteris hìc esse absque molestiâ, absque supplicio, quod mactabit & occidet te fastidio.

Sed an in DEO es, unicè affixus divinæ ipsius voluntati? nunquam

Magnum secretum ut aliquis semper vivere possit consolatus & felix.

quam non, quidquid feceris, perfectissimâ frui poteris quiete, eò quod existas in centro tuo. Quando ex suppositione, exhauriendus tibi foret labor ita continuus ac interruptus, qualis est ille cœlorum, nullam experiêre fatigationem, sed magnam quietem, quam conferet tibi centrum tuum, in quo existis. Quando rapieris per vim contra propriam inclinationem tuam, velut cœli inferiores rapiuntur per motum primi mobilis; volo dicere: Quando ex ordinatione divinæ voluntatis ambulare debebis viam prorsùs contrariam illi, quam tua amplecti volet natura: volet hæc honores, & divina voluntas obrui te permittet contemptu ac infamiâ; volet hæc vitam suavem & commodam, voluptatibus & deliciis refertam; & divina voluntas deducit illam per viam prorsùs oppositam, vitam amaram, laboriosam, cruce & amaritudine plenam. Ecce primum mobile, quod rapit per vim omnes cœlos inferiores se, illósque perficere copit motum omninò oppositum motui, quem sibi habent connaturalem: & nihilominus non obstantibus duobus hisce motibus & continuâ hâc violentiâ gaudent omnimodâ tranquillitate, támque perfectâ fruuntur quiete, ut â septem millenis annis, quibus perdurant in hoc statu, nec sint lassati, nec tædio affecti, nec diuturno labore attriti. Et unica hujus, quæ afferri potest, est ratio, quod sint in centro suo, divinamq; adimpleant voluntatem. Et ex stupendissimis divinæ sapientiæ dispositionibus hæc una est, nec minima; ordinâsse, quod, dum res aliqua est in centro suo, ac DEI exequitur voluntatem, quidquid contigerit illi, semper fruatur perfectâ quiete, quâ illi satisfiat, & beata reddatur, quantum esset & fieri poterit.

O æterne & inexhauste veritatis fons, adoranda Sapientia DEI mei, quæ consultò exarare voluisti nobis magnum hoc documentum in omnibus paginis magni hujus voluminis cœlorum, & idipsum splendidissimis siderum annotare characteribus, ut tantò magis nobis esset visibile, &, cùm semper versaretur nobis ob oculos, id abs intermissione legere, & tam bene addiscere possemus, ut toti ab illo occupati, convicti & persuasi, ipsius sequeremur dictamen, velut fundamenti principalis, unde vitæ nostræ dependet felicitas! Insculpe idipsum ita animo meo, ut nullo alio affectu, nullo alio tenear & abripiar desiderio, nisi firmiter conservandi me in centro meo, quod tu solus es, O mi DEUS, summum bonum meum, & in perfectissimâ voluntatis tuæ divinæ adimpletione; & exin mecum

cum fac, quidquid tibi placuerit. Nihil est, quod impedire me possit, quin perfectâ fruar quiete, & & maneam nunquam non beatus.

Siquidem quando obruar omni afflictionum genere, morbis, paupertate, imperfectionibus, contemptu, & ut paucis complectar omnibus miseriis, quibus vita hominis mortalis occupari po-potest, dicam intra memetipsum: si sum in centro meo, sum benè; si inter hæc omnia hanc habere possim certitudinem: Ego sum in DEO, qui unicum est centrum felicitatis meæ, & æterna ipsius voluntas sibi complacet, séque glorificat in hôc statu, in quo me collocat: Si non levem duntaxat hujus veritatis habuero cognigtiònem, sed magni ipsam æstimem, ipsâ afficiar & movear, ipsâ occupetur mens mea, penetretur cor meum; amaritudines meæ mihi erunt meri dulcores, labor meus mihi erit perfecta quies, dolores mei mihi erunt deliciæ ac voluptates; unico verbo, omnes meæ miseriæ festivæ mihi erunt feriæ, tantæque compendium felicitatis, ut in eâ & cum eâ perfectè consolatus, ullam aliam exoptare nequeam. Hinc pro certo teneo, quod si damnati ipsi dicere possent cum veritate: Ego sum in DEO, qui est verum centrum meum, & ego sanctam ipsius adimpleo voluntatem? Si ita loquendo dicerent verum, & hanc veritatem benè degustarent; perfectâ fruerentur require, & forent beati, non obstantibus horrendis suppliciis, quibus torquentur in inferno.

Magnâ hâc detectâ & manifestata veritate suam concluserunt consultationem, locupletati novâ cognitione excellentiarum DEI, ac majori desiderio se unicè devovendi ipsius servitio. Et quia possibile non est tam excellentem attingere finem, si non arripiantur ejusdem obtinendi remedia: Ecce tibi pulcherrimum documentum, quod unus ex ipsis observavit, aliisque abituriens pro valedictione reliquit. Sanctus Dionysius Areopagita admirabatur magna intellectûs lumina, & sublimes cordis affectus, quos observavit in Sancto Hierotheo, suo olim Magistro & amico intimo; de quo dicit, quod summum perfectionis apicem attigerit, tribus excellentibus remediis. I. *Ex multâ luctatione circa Sacram Scripturam.*

De divin. Nom. c. 1.

Scrutabatur solicitè ac solerter omnia, quæcunque in Sacris legebat Scripturis; maximæque, quæ occurrebant difficultates, animabant ipsum ampliùs, ut inquireret earum sensum ac intelligentiam. Ecce remedium ipsius primum. Secundum: *Divini ore inspiratione doctus, non solùm*

Tria excellentia media perveniendi ad DEUM.

lùm discens, sed patiens divina. Videns, quod sacrarum literarum studium non sufficerat, magno cum fervore incumbebat orationi, & DEum consulebat, ut disceret ab ipsomet & cognoscere & amare ipsum: Sed admodùm passivè se gessit, quamvis non absque magna attentione, in oratione suâ, magis paratus ad recipiendum â DEO, quod sibi dare volebat, quàm ad eliciendos vehementes actus ergà DEum. Et tandem tertium ipsius remedium: *Ex compassione ad ipsa, quæ doceri non possunt.* Per ardens desiderium, quod habebat cognoscendi DEUM; id, quod non alius, nisi ipse DEUs poterat ipsum docere. Et ardens hoc desiderium, præcipuus fuit pædagogus, quo informante evasit ita doctus. Amor est admirabilis Magister, qui abs verborum strepitu, inspirare novit animæ sublimissimas cognitiones, & præcipuè insculpere cordi excellentias objecti, quod amat. Amemus Deum ardenter, & sumus sapientes.

De divin. Nom. c. 1.

Affirmamus omnes, desiderio nos teneri cognoscendi DEUM ut ipsum amemus; & nihilominùs nunquam eò pertingimus: An mirum hoc sit? Inde est, quod congrua ad hoc non arripiamus media. I. Deest nobis ardens affectus ergà res DEI, quem, uti videtur, totum propendere permittimus ergà res mundi; sed, quæ DEUM concernunt, transimus leviter & quasi per cæremoniam. II. Non satis frequentamus exercitium orationis, quæ vera est schola, in qua Spiritus Sanctus docet animas cognoscere & amare DEUM; sed nostrum replemus animum omni genere vanarum curiositatum, quæ constrictam tenent animam nostram in profundâ ignorantiâ & fastidio rerum divinarum. III. Denique non amamus satis studium Sacrarum literarum, nec bonorum librorum lectionem, sed magis navamus operam profanis ac inutilibus; vel si aperiamus quandoque librum bonum, sæpiùs duntaxat fit, ut percurramus ipsum oculis, non perscrutemur animo, nec rimemur cum attentione & otio negotioso, quæ nobis proponit documenta, quæ salutis nostræ spectant negotia. Quâ ratione igitur pertingere valeamus tum ad cognitionem, tum ad amorem DEI, nisi congrua illuc perveniendi apprehendamus remedia? Id opere ipso præstandi bona cepêre consilia, & sic constituti animo â se invicem recessêre.

Tria excellentia media perveniendi ad DEUM.

Consultatio XXIII.

De Sanctitate DEI.

Videtur Sanctitas magis esse essentialis DEO, quàm cœtera attributa.

VT verum fatear, Sanctitas non est perfectio DEI, est DEUS ipse. Impossibile est, formare sibi intellectum aliquam divinitatis idæam, quin concipiat ipsam velut Sanctitatem infinitam. Incongruè prorsus loqueremur, dicendo, quod DEUS habeat Sanctitatem; sed dicendum est, quod ipse sit Sanctitas ipsa. Insuper, si enuntiando hanc propositionem: *DEUS est Sanctitas*; concipiamus, quasi ipsius esse, & ipsius Sanctitas essent duæ res ratione quâdam ab invicem distinctæ; propositio nostra foret falsissima; hìc enim aliter res se habet, quàm cum cœteris ipsius attributis. Quando dicimus, quod DEUS sit æternus, vel quod DEUS sit immensus, intellectus noster invenire potest parvum quoddam fundamentum, ad concipiendam levem aliquam distinctionem inter esse DEI, & ipsius æternitatem, quæ est velut duratio ipsius esse: pariter quoque inter esse DEI, & ipsius immensitatem, quæ est velut magnitudo ipsius esse. Sed quando mihi efformo aliquam idæam de DEO, nihil concipio nisi Sanctitatem quandam infinitam; totum ipsius esse est Sanctitas, & Sanctitas est totum ipsius esse, juxta egregiam hanc Sententiam divini Areopagitæ: *Sanctitas & omninò immaculata munditia DEUS est*: ita ut DEUS & Sanctitas infinita sint duo ver' a Synonyma, non nisi eandem rem significantia; ac si dicerem: DEus est DEUS.

De div. Nom. c. 1.

Quare aliud canticum non sit in cœlo, nisi Trisagium.

Nonne videmus, admirabile illud Canticum, quod tota Curia Cœlestis in æternum modulatur DEO in cœlis, non consistere in alio, nisi quod gloriam reddat Sanctitati ipsius, ad ostendendum nobis, quod ipsa sola exprimat divinitatem totam integram, id est, essentiam & omnes perfectiones DEI. Sed quasi Zelotypiâ laborarent divinæ tres Personæ circa augustum hoc elogium, cœlestes choragi resonantes suavissimum hoc Carmen, in mandatis habent, ut tertiâ id vice repetant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, & exin adjiciunt duntaxat semel: *Dominus DEUS Sabaoth*: nobis insinuare volentes, ter Sanctum esse DEUM. Pater est Sanctus, Filius est Sanctus,

Isai. 6.

Spi-

Spiritus Sanctus eſt Sanctus. Quilibet ipſorum poſſidet totam Sanctitatis infinitudinem in ſeipſo, eòquod poſſideat totam divinitatem, quæ eſt Sanctitas ipſa: & omnes tres non ſunt ſancti, niſi per eandem Sanctitatem ipſis communem, ſicut omnes tres non ſunt DEUS, niſi per eandem divinitatem, quæ eſt unica & indiviſibilis in omnibus tribus. Adorandæ hæ tres Perſonæ, in quibus æternaliter ſubſiſtit divinitas, teſtimonium reddunt infinito modo illuſtre Sanctitati DEI, ſed teſtimonium triplex, juxta noſtrum intelligendi modum: Nam Pater eſt ſanctus, quia eſt Pater omnipotens: Filius eſt ſanctus quia eſt ſapientia infinita DEI Patris ſui: Spiritus ſanctus eſt ſanctus, quia ipſe eſt bonitas per eſſentiam, & perfectio ſanctitatis.

Omnipotentia Patris reddit certum teſtimonium Sanctitati DEI; ſiquidem, cum ſit omnipotens, peccare non poteſt; Poteſt quidem omnia, nihilum autem non poteſt. Poteſt quidem producere omne eſſe, ſive ſit eſſe increatũ in ſemetipſo, ubi producit Filium & Spiritum ſanctum: ſive ſit eſſe creatum extra ſeipſum, ubi producit totum hoc ingens opus mundi, & producere poteſt infinitos alios vel ſimiles, vel majores, ſicut ipſi placuerit, eòquod ſit omnipotens. Sed nihilum producere non poteſt, præcipuè nihilum peccati, quia hoc non eſt effectus potentiæ alicujus agentis, ſed eſt defectus potentiæ alicujus ſuccumbentis, & quæ vera eſt impotentia, qualis in DEO eſſe non poteſt. Sanctus igitur eſt, & peccare non poteſt, quia eſt omnipotens.

Sapientia infinita Filii, magnificum quoque reddit teſtimonium Sanctitati DEI, quia cum ſit infinito modo ſapiens, committere non poteſt ſtoliditatum omnium maximam, qualis eſt peccatum; & quia profundam abyſſum eſſentiæ & divinarum perfectionum penetrans, ibi conſpicit pulchritudines infinito modo amabiles; neceſſe eſt, ut illas infinito modo amet, & conſequenter impoſſibile eſt, vel momento ſe ab illis ſeparare; ergò impoſſibile quoque eſt, ut peccet, quia peccatum non eſt aliud, niſi ſeparatio à DEO. Inſuper hæc ipſa Sapientia infinita videt in peccato, quod eſt oppoſitum DEO, horrores infinitos, quos deteſtatur & odit modo infinito; & conſequenter impoſſibile eſt, ut approximet illi: mallet potius non eſſe DEUS, quàm conſentire peccato. Eſt igitur infinito modo Sanctus, quia eſt infinito modo ſapiens.

Tandem infinita Bonitas Spiritûs Sancti luculentiſſimũ quoque reddit teſtimonium Sanctitati DEI; cùm enim ſit bonitas eſſentialis ex propriâ ſuâ naturâ, ceſſaret quamprimùm eſſe, quod

est; & potiùs desineret esse, quàm tolerare in seipso minimum defectum bonitatis. Est igitur impossibile, ut peccatum appropinquet illi, quia hoc infinitum est malum. Et sic Sanctitas infinita DEI confirmatur â tribus hisce illustribus testimoniis, quæ non nisi unum sunt, súntque velut tres in æternum immotæ bases; omnipotentia Patris, Sapientia Filii, & Bonitas Spiritûs Sancti, quibus innititur, & â quibus solidatur. *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt*; Nemo sanctus est, sicut DEUS, dicit nobis Spiritus Sanctus in Sacro codice. Nonnisi tuum est, Domine, Sanctum esse â te ipso, & nemo alius esse potest, nisi per te.

1. Pet. 5.

DEus vult nos sanctos esse.

Nihilominùs dicit nobis DEUS, quod oporteat nos esse Sanctos, ex eo, quod ipse Sanctus sit: *Scriptum est, Sancti eritis, quia ego sanctus sum*: quasi nobis diceret: Volo vos esse, quia Ego sum; volo quoque vos esse Sanctos, quia Ego Sanctus sum. Impossibile est, habere nos esse naturale, quod nos distinguat â nihilo, nisi habeamus parvam aliquam participationem, vel tenuem quandam emanationem essentiæ DEI: Non dico essentiæ divinæ, sed cujusdam essentiæ, quæ nobis venit â DEO. Impossibile quoque est, habere nos esse supernaturale Sanctitatis, quæ nos distinguat â peccatoribus & reprobis, nisi habeamus participationem quandam Sanctitatis DEI. Me quod attinet, nollem habere esse naturale absque Sanctitate: Quid enim prodesset nobis? Non haberem nisi infelix quoddam esse, quod DEO me privatum relinqueret in omnem æternitatem. Sed quomodò illuc pertingere possumus? Nam si sanctitas Dei innititur Omnipotentiæ, æternæ sapientiæ, & infinitæ Bonitati suæ, velut tribus excelsis montibus, infinito modo super nos elevatis; Quid facere possumus, nisi ipsam â longè aspicere, ipsam admirari? Sed illuc appropinquare velle, nos, qui non sumus nisi infirmitas, ignorantia, & miseria humana, non habentes, nisi malas inclinationes, nonne magna foret temeritas?

Eadem vox Dei, quæ nos vocat ad esse, etiam nos vocat ad sanctitatem.

Non, hæc temeritas non est: Nam quemadmodum, quando vox DEI evocavit omnes creaturas è fundo nihili ad dandam illis existentiam; si ex suppositione præditæ fuissent ratione, magnæ temeritatis ipsis inussisset notam, si obtemperare noluissent; sub prætextu dicentes: non auderemus, Domine, aspirare ad tam sublimia, prensare tam alta, cum infinito spatio distet miserabile nostrum esse, in quo sumus, â statu sublimi, ad quem vocare nos

tibi

tibi complacet: Sic etiam maximæ nobis imputaretur temeritati, si idem DEus omnipotens loquendo nobis è throno gloriæ suæ, vocaret nos ad Sanctitatem, per tot quasi frequẽtatas ac multiplicatas voces, quot verba complectitur & numerat Sacra Scriptura: *Vocavit nos vocatione suâ sanctâ, ut essemus sancti*; abnueremus obtemperare illi, sub obtentu & obductâ specie, quod nimis quàm miserabiles simus, quod infinito intervallo nostra distet conditio humana & purè naturalis, ab illâ Sanctitatis suæ, ad quam invitet nos & provocet? Eamus, obediamus, non attendendo infirmitatem nostram humanam, nec aspiciendo id, quod sumus, aspiremus & tendamus illuc, quò nos accersit; securi, quod vox, quæ vocat nos, quæque centenos milliones mundorum extrahere potest è nihilo, abundè satis sit potens, nos eò deducere, quò nos vocat.

2. Tim. 1.

Quis est, qui non experiatur animam suam elevari in altum supra omnes res mortales, illásque dum aspicit, despiciat summè? Et quis non sentiet animatũ cor suum generositate invincibili, ad superandas omnes difficultates, quando est certus, quod Monarcha omnipotens, qui unico verbo se jamjam traxerat è fundo nihili, sese per aliud verbum magis efficax, magisq; amabile denuò vocet & trahere velit ad statum adeò sublimen, qualis est ille, participem reddi Sanctitatis ipsius: *Sancti estitis, quoniam ego sanctus sum*; quódque absolutè velit se eò deducere, nisi seipsum consiliis infinitæ bonitatis suæ super se formatis opponat?

Eadem vox Dei, quæ nos vocat ad esse, etiam nos vocat ad sanctitatem.

1. Pet. 1.

Non alleges nec profers infirmitatem tuam naturalem, Deus, qui meliùs te cognoscit ipsam, non intermittit vocare te ad sanctitatem, quia omnipotentiam suam vult esse fulcimentum infirmitatis tuæ, Nec tuam prætendas ignorantiam, DEus, qui videt ipsam, benè noverit dissipare omnes tuas tenebras, divinæ suæ sapientiæ splendore. Et tandem, ne perdas animum ex eo, quod sentias in teipso perversas ac malas inclinationes, quæ haud parùm oppugnare videantur sanctitatem, DEUS, qui novit illas, illarúmque miseretur, bene noverit emendare malæ indolis tuæ defectum, liberali infinitæ illius bonitatis profusione, cujus ipse fons est & origo. Aspice duntaxat firmo oculo exemplar Sanctitatis DEI tibi propositum, velut scopum ac metam desideriorum tuorum ac fiduciæ tuæ: Inspice, & fac secundùm exemplar. Aspice, aspira, labora.

Cognitio nostræ imbecillitatis non debet nos absterrere.

Adhiter in hâc consultatione proponere tibi ideam sanctitatis infinitæ DEI, non talem, qualis est in seipsâ; quia hoc nobis est impos-

impossibile, sed talem, qualem nobis licet concipere. Adhæc porrigere vobis studebo efficacia motiva, quæ vos exstimulant ad aspirandum illuc, & invenietis vos ipsi media valdè idonea, nihilominùs facilia eò pertingendi; Et hæc vobis tribus consigno ac illa ad vos dirigo. Primò ad te, qui tantùm diffidis infirmitati tuæ. II. Ad te, qui conquereris de ignorantiâ tuâ. III. Ad te, qui perdis animum ob repugnantiam malæ tuæ indolis, malignæ tuæ propensionis. Loquar vobis omnibus successivè. I. Tibi infirme, ut tibi demonstrem, sanctitatem inniti omnipotentiæ DEI, quæ tibi porrigit manum, ad sustentandam infirmitatem tuam. II. Tibi ignare, ut tibi ostendam, inniti ipsam infinitæ Sapientiæ DEI, quæ cognitionis suæ lumen tibi offert & affert in tenebris animæ tuæ. III. Et tibi tandem, qui te adeò proclivem sentis ad malum, ut declarem tibì, sustentari ipsam ab infinitâ bonitate DEI, qui novit è lapidibus suscitare filios Abrahæ. Loquar igitur vobis omnibus successivè, sed cum conditione, ut audiatis omnes simul.

ARGUMENTUM.

1. *Nonnisi ad DEum spectat, esse sanctum â seipso, quia ipse solus est, qui sit omnipotens.*
2. *Homo in tantum est sanctus, in quantum innititur omnipotentiæ DEI.*

Articulus I.

Sanctitas honoratur ab omnibus creaturis.

ASpicere DEUM velit infinitâ ratione sanctum, est aspectus, nescio quid habens, quod repleat totam animam non solùm æstimatione maximâ, sed etiam profundissimâ ergà Majestatem ipsius veneratione ac reverentiâ; Insuper speciali quâdam unctione, gustu prorsùs divino, qui affectuoso nos accendat desiderio, accedendi propiùs ad ipsum, ad participandum aliquid Sanctitatis suæ. Siquidem Sanctitas nescio quas habet illecebras, quib9 omnia trahit post se, etiam inter homines, qui non nisi parvam ejusdem habent scintillam. Leones honorârunt illam in tot Sanctis Eremicolis, qui habitabant cum ipsis in sylvis: Tygrides reveritæ sunt illam in tot Sanctis Martyribus, qui projecti fuerant illis in Amphitheatro ad devorandum, quot autem accedere ac illorum corpora attingere non audebant. Mare inserviebat ipsi in tot Sanctis hominibus, se solidum ac calcabile præbens veluti marmor sub ipsorum pedibus, beatum sese æstimans, portando ipsorum sanctitatem velut in triumpho supra dorsum suum. Ipsi videmus maximâ frequentiâ

quentiâ accurrere populos post hominem, quem velut sanctum æstimant & intuentur; magno se honore affectos credunt, si ipsorum plantis devota sibi figere liceat basia, si parvulam è vestimentis ipsorum obtineant particulam, quam anxiè veluti pretiosas custodiunt reliquias. Unico verbo, minimum quid, quod spectat ad Sanctum, creditur sanctum esse & dignũ veneratione.

Sanctitas infinita Dei rapere deberet omnium corda.

Verùm si videamus, tenuissimum quendam Sanctitatis atomum, quem conspicimus in creaturis, tantam possidere vim, ad trahenda post se omnia: Quid est ergò, mi DEUS, cum infinitâ Sanctitate tuâ, cujus intuitu omnis illa creaturarum simul unitarum minor est pulvisculo respectu Solis. O Sanctitas infinita Sancti Sanctorum! si cognoscereris! si aspicereris, quæ duritia, quæ insensibilitas tuis posset resistere illecebris? ut quid omnes creaturæ non currunt post te? Ut quid omnium hominum corda non inflammantur desiderio ergà te? Ut quid non omnia, quæ spectant ad te, osculamur cum reverentiâ, usque ad lapides & saxa, quæ sunt opera tua? sicut minimas venerabundè osculamur Sanctorum reliquias? plurimi Sanctorum fecerunt id, qui contemplabantur te, quique manifestè agnoscebant te in omnibus creaturis tuis.

Universali idæa Sanctitatis.

Dum operam do, ut cognoscam te, O Sanctitas infinita DEI mei, me tua obruit Majestas. Siquidem considero, quod si est esse sanctum, habere bonitatem, Tu bonitas es infinita; Ergò infinito modo sanctus es. Si est esse sanctum, esse justum, tua justitia infinita est, ergò infinito modo sanctus es. Si est esse sanctum perfectissimè amare Deum, ipsúmque plenè possidere, tu infinito modo te amas, & totum infinito modo divitem possides divinitatis thesaurum; ergò infinito modo sanctus es. Si est esse sanctum, magnas habere perfectiones, tu habes omnes, & omnes sunt in te infinito modo infinitæ; ergò infinito modo sanctus es. Si est esse sanctum, esse unitum DEO intimè, quis magis unitus est DEO, quàm Deus ipse? Pater est totus integer in Filio suo unigenito, Filius unigenitus totus in suo Patre, Spiritus Sanctus in utroque, & uterque in Sp. Sancto, & omnes tres non sunt duntaxat strictissimè invicem uniti, sed non sunt nisi una simplicissima unitas essentiæ divinæ; ergò infinito modo sanctus es. O ingens Sanctitatis abyssus, quàm omnia sunt sancta in te! tua æternitas sancta est, tua immensitas sancta est, tua misericordia sancta est, tu solus sanctus es ex propriâ tuâ essentiâ, & omnia opera tua sancta sunt: *Non est sanctus, ut est* De-

1. Rog. 2. *Domin9, neq; enim est ali9 extra te.* Nemo potest esse sanctus, sicut tu, & nemo vel minimam habere potest sanctitatis participationem nisi â te & per te.

Deus est sanct9, quia est omnipotens.

Sed quamvis verum sit, sanctitatem Dei mirû in modum refulgere, in omnibus adorandis ejus perfectionibus; nihilominùs St. Thomas considerat omnipotentiam velut rationem præcipuam infinitæ ipsius Sanctitatis; & ecce discursum ipsius: Ideò Deus peccare non potest, quia est omnipotens. Dicit DEUM esse infinitâ ratione sanctum, quia infinitâ ratione est oppositus peccatò, quod est contrarium sanctitati, ità ut peccare non possit. Jam ratio, quare peccare non possit, est, quia est omnipotens: nam peccare posse, est posse deficere in actione suâ, & deficere posse in actione suâ, non est potentia, sed impotentia; impotentia autem est incompatibilis cû omnipotentiâ Dei: & ideò verum est, quod, cû Deus sit omnipotens, nullam habeat impotentiâ in se; & cùm nullam habeat impotentiam, in nullo possit deficere; & cùm in nullo possit deficere, in nullo possit peccare; & cùm in nullo possit peccare, infinitâ ratione remot9 sit ab eo, quod oppositum est Sanctitati, quod solum est peccatum. Veritati igitur congruit, quod cùm Deus sit omnipotês, ipsû oporteat infinitâ ratione esse sanctum.

Pulcher discursus S. Thomæ 1.2.q.25. a 3.

Extollamus hìc mentem nostrâ, & intelligere studeam9, quò ferat nos sublimis hæc veritas, considerantes omnipotentiam Dei velut ingens fulcimentum infinitæ ipsius sanctitatis. Novim9 probè, omnipotentiam Dei respicere nihilum, ut illud destruat. Sed duo sunt genera nihili: unum est nihilum existentiæ, alterum est nihilum peccati, hæc sunt duo barathra infinito modo profunda, quibus si aliquis absorptus fuerit, non potest inde exire, nisi virtute infinitâ omnipotentiæ Dei; sed unum ex his barathris est innocens, & alterum criminosûm; unum non continet, nisi creaturas possibiles, quas Deus potest producere; alterum non continet nisi crimina, quæ Deus nón potest committere. Nihilominùs utrumq; respicit omnipotentiam Dei, quæ sole extendere potest manû in profunda hæc barathra, ad extrahêdum exinde, quidquid sibi placuerit: haurit illa reipsâ ex utroque; ex nihilo existentiæ educit omnes creaturas, è quibus componit totum hoc universûm; è nihilo peccati extrahit peccatores, & facit ex illis sanctos. Sed operatur ipsa tam diversimodè super utrumq;, ut valde luculenter nobis demonstret, abs comparatione facilius esse, totum integrum producere mundum, infinitis entibus naturalibus refertum, quàm facere ûnicum tantummodò sanctum.

Exten-

Facile est Deo extrahere mundum è nihilo existentiæ.

Extende brachium tuum in barathrũ nihili existentiæ ad extrahendum inde totum hunc mundum, O Creator omnipotens, ut videam, quem conatum adhibeas & contentionem: Non magno utar conatu, inquit, unicum verbum mihi sufficiet. Verbum meum, quod primus fœcunditatis meæ est terminus, gestat in seipso semina infinitæ cujusq̃ fœcunditatis: modò parumper hæc spargat super amplum & vastum hoc nihili barathrum, producet exin & nasci faciet, quidquid voluerit; loquatur solùm, & facta erunt omnia: *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt.*

Psal. 148.

Mira difficultas in extrahendo aliquem Sanctum è nihilo peccati.

Sed extende quoque manum in alterum nihili barathrũ, nempè peccati, ut extrahas ex illo Sanctos, videamque quomodò & quid hic agas. O quàm aliud hoc opus est, non tam facilè factu! erit quidem adhuc verbum meum, ipsissimum verbum meum erit, quod producet idipsum; sed necesse est, ut ipsummet veniat in personâ, ipsummet descendat in profundum hoc barathrum, se illi immergat, se annihilet inter peccatores, ut ipsos ex hoc barathro educat; aliàs nunquam exinde prodibunt. Et quando hoc erit, Domine, quid facere oportet omnipotẽs hoc verbum, quod unico verbo creat mundos, quando sibi placuerit? circumfert ipsum in semetipso totum thesaurum infinitæ Sanctitatis DEI: oportebit aperire ipsis hunc thesaurum, hunc ipsis præsentare, ut ex eo hauriant, & omnes sancti fiant, si velint. Sed hoc non volent; quod ut velint, ipsúmque recipiant, oportebit ipsos rogare, ipsos exhortari, ipsis ad persuadendum offerre omnis generis motiva; Oportebit huc ipsum impendere omnes vitæ suæ labores, vigilias, sudores, lachrymas, orationes, jejunia, prædicationes, miracula sua, nullicq; parcat ad extrahendos ipsos è profundo barathro peccatorum suorum.

Hoc nondum sufficiet; oportebit, ut onerent semetipsum omnibus illorum miseriis, ut ab his ipsos liberet: Oportebit ipsorum assumere infirmitatem, ut suam illis conferat fortitudinem: oportebit induere se ipsorum humanitate, ut suam illis communicet divinitatem: oportebit imponere sibi ipsi ipsorum peccata, ut illis suam largiatur Sanctitatem. Et denique assumere oportebit propriam ipsorum mortem, ut suâ illos potiri faciat vitâ. Sic per labores omnipotentis hujus verbi non habebunt ipsi ampliùs, nec miserias, nec infirmitates, nec peccata, nec mortem; sed pro his omnib9 habebunt thesaurum Sanctitatis DEI totum apertum, ex quo poterint haurire, si voluerint, secq; locupletare; & si con-

sensum tantummodò præbeant, ad recipienda inæstimabilia bona, quæ portabuntur usque ad manus ipsorum, usque ad ipsorum corda, cum gaudio exibunt è profundo nihilo suorum criminum, & omnes evadent Sancti.

Gratitudinis affectus erga Deum, quod nos traxeris è nihilo peccati.

Ah! itane mi DEUS, oportebat hæc fieri omnia, ad extrahendum hominem è barathro peccatorum suorum, ut evaderet ex eo sanctus? Itane ergò, infinita Sanctitas DEI mei, tantas oportebat facere impensas, teque ita totum integrum effundere super vastũ hoc barathrum abominabilis hujus nihili peccaminosi, cui imersus fueram, ut ex eo me liberares, & moriendo mihi dares vitam, téque perdendo, si ita loqui licet, me perditum salvares? O misericors DEUS! ineffabilis bonitas, quanto tibi steti pretio, ut me traheres è nihilo; pluris steti tibi solus, quàm creatio centies millenorum mundorum; nec ita laborâsti, nisi ut faceres è peccatore sanctum, è nihilo infelicissimo Filium DEI & hæredem regni tui æterni. Tu vis illud, Domine, de hoc dubitare mihi non licet, eòquod tanta pro hoc egeris, pro hoc tanta toleraveris. Opera tua loquuntur, & dolores tui clariùs adhuc loquuntur, mihique efficaciter persuadent, meque convincunt, te plura fecisse, ut faceres me sanctum, quàm opus foret ad producendos centies millenos mundos, magnitudine præsenti mundo non impares. Nonne miserrimus & infelicissimus forem, si labores tuos redderem inutiles, & si gloriosâ Sancti & Filii tui dignitate, quam tantis impensis comparâsti mihi, contemptâ, mallem me denuò miserabiliter immergere infami peccati barathro, unde extraxisti me potenti brachii tui virtute, & tuarum abundantiâ gratiarum?

Non est, quod dicam ulteriùs, sanctitatem statum esse nimis eminentem pro misero me, quàm quod illuc audeam aspirare. Certus sum, me â DEO vocari illuc, ipsùmque me velle huc dirigere, eòquod hâc de causâ & tulerit, & fecerit tanta. Certò mihi constat, ipsum quoque velle, ut huc aspirem, omnésque intendam nervos ut huc perveniam, aliàs summè displicebo ipsi, & pœnâ dignum me constituam æternâ. Quid ergò tandem esse volem, nisi velim esse sanctus? velle deberem esse reprobus & miser ac infelix damnatus; nam inter duo hæc non datur medium, aut sanctum esse aut reprobum.

Nec ampliùs mihi dicendum est, non permittere infirmitatem meam, ut sanctus evadam. Optimè novi, me nihil esse â meipso, nisi miseriam & fragilitatem; Novi autem similiter,

Ut fiamus sancti, induendus nobis est Christus JESUS, Sanctus Sanctorum

Redemptorem meum, qui nihil non fecit, ut faceret me sanctum, meas assumpsit infirmitates, ut suâ me indueret fortitudine, & ego cum magno Apostolo possim dicere: Omnia possum in eo, qui me confortat. Quid ergò mihi faciendum est, ut verè sanctus fiam juxta intentionem Christi JEsu ad Sanctitatem me vocantis? Nil aliud, nisi ut ipsomet me induam juxta doctrinam magni ipsius Apostoli: *Induimini Dominum JEsum Christum*: An aliquid faciliùs sit, modò bona mihi sit voluntas. Totum hocce divinum indumentum, quod ipsemet è cœlo apportavit in terram, in alio non consistit, nisi in tribus solummodò punctis, paupertate, contemptu & afflictione. Si benè me his induere velim, ut fiam sanctus, tantum inveniam facilitatis, ut neminem inventurus sim contrarium; sed potiùs mihi omnes erunt subsidio, nec alios oppugnandos habebo inimicos, nisi propriæ meæ repugnantiam naturæ; & si verè bonam habuero voluntatem, & hanc facillimè vincam. Quando enim voluntas superior, divinâ adjuta gratiâ, ardens est & fortis; inferior, quæ est illa sensuum & naturalium inclinationum plurimùm debilitatur, adeóque repugnantiæ ejusdem facili superantur negotio.

Rom. 13.

Status paupertatis obtinetur facillimè.

Si opus foret magnas accumulare divitias, ut sancti simus, plurima occurrerent obstacula; nam has, qui habet, habet neminem â quo non oppugnetur. Sed illas negligere, illas contemnere, illas relinquere volentibus ipsas habere, & ditiorem feliciorem que se æstimare amplectendo & amando paupertatem juxta exemplar Christi JEsu, quàm si omnes mundi possiderentur thesauri; contentum esse rebus duntaxat necessariis, quas Providentia Patris nostri cœlestis nunquã servis suis patitur deesse; hoc est, quod nunquam te implicabit aliquâ cum aliis controversiâ, quodque eripiendo te â centies millenis solicitudinibus, conservabit tibi pacem tam exteriorem, quàm interiorem, admirabili cum libertate vacandi & famulandi Deo. Et hoc jam est, magnum fecisse progressum in negotio obtinendæ Sanctitatis; quod abs comparatione longè facilius est, quàm ipsius oppositum: possidere omnia, nemo; contemnere quisque potest.

Senec.

Status abjectionis possidetur absque invidia.

Si requireretur, ut magnus quis evaderet sanctus, elevari ad summos honores, præcipuas occupare dignitates, prima obire munera, tanti constaret Sanctitas, ut plerique illam assequi nunquam possent. Sed vitam humilem ducere & abjectã, non aspirare ad excelsa, nõ velle emine-

re aliis, amare abjectionem, & recipere libenti animo despectus & vilipensiones, reminiscendo, has exquisitissimas fuisse dapes CHristi JESU; *Saturatus sum opprobriis*; sicut & Sanctorum ipsius Apostolorum, qui revertebantur cum gaudio: *Quoniam digni habiti sunt, pro nomine JEsu contumeliam pati*; hoc est, quod nullius ergà te provocabit vel iracundiam, vel invidiam; levissimo id quoque habebis pretio, cùm nemo non futurus sit, qui ejusmodi dapes & fercula, haud magno tibi suppeditaturus sit impendio: Et si semel ibi noveris invenire gustum, quem invenerunt sancti suo jucundissimum palato, consolatus vives & felix, jamque feceris in via sanctitatis obtinendæ, duos haud contemnendos progressus.

Thren. 3.

Actor. 5.

Status afflictionis à Semine infestatur.

Tandem si necesse foret natare in deliciis ad magnæ sanctitatis obtinendum fastigium, intolerabilis tibi in iis comparandis exantlandus foret labor; constarent tibi plurimi, oporteret te fafacere expensas, gerere curam, â rebus dependere plurimis; & sæpiùs non invenires nisi amaritudinem, ubi te gustaturum sperabas voluptatem ac dulcedinem. Sed sensuum contemnere voluptates, omnes patienter sufferre cruces, quibus conditio nostra humana inseparabiliter subditur; malle vitam poenosam, laboriosam, austeram, præ vitâ voluptuosâ, molli, delicatâ, hoc tibi stat nec curis, nec expensis, nec ullâ dependentiâ. Si amas affligi, invenies ubique, unde tua compleantur desideria; sic enim sunt omnia cruce & afflictione referta super terram, ut quocunque te feres, inventurus illarum sis plurimas: si ipsas ames, felix es; suggerent namque tibi, ut sanctus evadas, efficax remedium; siquidem cùm semper affixus fueris cruci, conformis eris imagini JESU CHRISTI.

Ah itane! mi DEUS, tam durum ergò sit persuadere nobis, ut amemus hæc tria, quæ Christo JEsus tam ardenter adamavit, & in quibus tota consistit essentia sanctitatis Christianæ, paupertatem, contemptum, afflictionem? Hæc tria sæpissimè nobis occurrunt, ut currere nos faciant in viâ ad sanctitatem; & nos summè abhorremus ab ipsis, velut ab inimicis nostris lethalibus, pro eo, quod liberalissimè â nobis forent excipienda, velut amici fideles, afferentes nobis sanctitatem, beatitudinem & cœlum in manibus suis. Verum est, repugnantias naturæ nostræ quas experimur, esse magnas & vehementes; sed gratia Christi JEsu, quæ in subsidium nobis venit, nonne abs comparatione est fortior? hæc cum sit epitome & quinta velut essentia divi-

Non est difficile nobis fieri sancto, si velimus.

divini ipsius spiritûs, portat & affert prima illius principia, regulas, leges, affectus in animam, in quâ recipitur, ut faciat illam amare, quod ipse amavit, ut ipsam denuò inducat fortitudine quâdam divinâ, & virtute quâdam supernaturali amplecti faciat ipsam, quod ex naturali quâdam abhorruit inclinatione. Et quot Sancti, qui homines erant sicuti nos, & ejusdem nobiscum conditionis, hauriebant plus consolationes ex altissimâ suâ paupertate, quam omnes totius mundi divites è gazis & thesauris suis? quot videre est, qui majori perfusi sunt voluptate in medio confusionũ, maximorúmque contemptuum, quàm ambitiosissimi quiq; in suis honoribus? & quot numerantur, qui tanto abundantiore delibuti sunt gaudio, quantò graviore afflictionum ingemiscebant sub pondere: quod quidem gaudium majus fuerat, quàm quod omnes mundi sectatores è suis hauriunt voluptatibus.

Non est difficile nobis fieri sanctos, si volumus.

O Vita Christiana, quàm parùm cognosceris, & ideò à paucis quoque æstimaris! O Sanctitas vitæ Christianæ, aspiciunt te homines cum horrore, quia credunt amaram te esse, duram, severam, intolerabilem; sed ex eo, quod non gustârint, nec experti sint te. O si quis vel parùm gustâsset te, vel tui cepisset experimentum, amabilis dulcedo sanctitatis, ad quam nos DEus invitat! Indubiè fateretur, abs comparatione faciliorem & jucundiorem esse vitam vivere Sanctorum, quàm vivere vitam peccatorum, passionumque tyrannidem infinitâ ratione duriorem esse jugo & imperio Christi JEsu. Perpende hoc benè, qui ita tuæ diffidis infirmitati, ut anhelare non audeas ad Sanctitatem, eòquod credas, illam tibi esse impossibilem. Aspice magna Dei super te consilia, ac potentem gratiarum ipsius succursum; impossibile erit, quin tuo exinde robur accrescat animo. Jam loquar ad te, qui de tuâ conquereris ignorantiâ.

Facilius est esse sanctum, quàm peccatorem.

ARGUMENTUM.

1. *Cùm DEUS infinito modo sit sapiens, oportet, ut infinito modo sit sanctus.*
2. *Nemo potest esse sanctus, nisi dirigatur lumine divinæ hujus sapientiæ.*

ARTICULUS II.

Tenebræ, stultitia, peccatum, infernus, sunt quatuor inseparabilia, quæ contribuunt ad constituendam supremam infelicitatem creaturæ, quæ Deo suo rebellis est. Tenebræ abscondunt ipsi viam veritatis, & impediunt, ne eligat ipsam. Stultia pervertit ipsius judicium, & facit, ut apprehen-

hendat malum pro bono. Peccatum est monstrum, quod stultitia ipsam facit anteferre summo bono, ipsamque inter & DEUM infinitam conciliat oppositionem. Et denique infernus est æternus carcer, ignem evomens & flammas, ut æternaliter absorpta maneat in profundâ abysso tenebrarum suarum, stultitiæ suæ, ac peccatorum suorum.

Oppositum igitur verum est, quod lumen, Sapientia, Sanctitas, paradisus inseparabiles sint in DEO, constituentes summum gloriæ ac excellentiarum ipsius fastigium & complementum. DEus lumen est purissimum, in quo tenebræ non sunt ullæ, sicut nobis Sacra Scriptura affirmat. Hoc est infinitum quoddam lumen, quod totam replet amplitudinem intellectûs Patris, ut cognoscere ipsum faciat omnem veritatem, & in seipso, & extra se ipsum. Per fœcundum hoc lumen producit Sapientiam æternam, quæ est Filius ipsius unigenitus. Et hæc sapientia est ipsius vita, cùm sit ipsius intelligentia: Verum enim est, quod intelligentia sit vita rerum intellectualium, sicut dicit Philosophus: *Intelligentibus intelligere est vivere.* Et hæc vita divina est Sanctitas ipsius infinita, eòquod per illam fruatur propriâ suâ divinitate, illámque possideat perfectissimè. Et tandem hoc lumen, hæc Sapientia, hæc Sanctitas infinita constituit Paradisum DEI, eòquod hic contentus ac beatus quiescat in omnem æternitatem.

Aristot.

An dubitare possumus, quod Deus, cùm totus sit lumen: *Quoniam Deus lux est*, sit etiam totus Sanctitas, quodque lumen ipsius infinitum, infinita ipsius sit Sanctitas; cùm videamus, totam Sanctitatem Sanctorum, qui jam toti in splendoribus gloriæ ipsius divinæ sunt absorpti, non consistere nisi in ipsorum lumine? quantum habent ipsi Sanctitatis? tantum, quantum luminis ad intuendam clarè essentiam DEI. Qui hujus luminis plus habet, major & dignior est sanctus; & si per impossibile ipsorum quispiam tantum illius, quantum ipse DEus, haberet, æquè sanctus esset ac DEus. Sed accipe lumē maximi Sanctorum, accipe omnia lumina omnium Sanctorum simul, & omnium beatorum Angelorum, & exin nonnisi unicum magnum confice lumen; hoc nondum tantæ erit magnitudinis, respectu infiniti luminis Dei, quantæ est minima ignis scintilla intuitu Solis: Et hinc est, quod Sanctitas omnium Sanctorum simul non sit, nisi parvus atomus, in comparatione cum Sanctitate DEI. O Sancti cœlorum, quâ ratione aspicitis

Sanctitas Sanctorum in cœlo consistit in lumine gloriæ, quo gaudent, quanto magis illa DEI.

citis vosmetipsos, & cuncta vestra splendentia lumina, & omnem vestram Sanctitatem respectu Sanctitatis DEI? O quàm facile est captu, quod oblituri sitis vestri ipsorum, quodque toti extra vos rapti, toti gaudio & admiratione absorpti, ex aspectu impenetrabilium harum abyssuum luminis & Sanctitatis infinitæ DEI, cessaturi sitis nunquam cantare hoc canticum laudis in omnem æternitatem: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus DEUS Sabaoth.*

Sanctitas Sanctorum in cœlo consistit in lumine gloriæ, quo gaudent, quanto magis illa DEI.

Verùm si Sanctitas DEI, & illa Sanctorum, qui sunt in cœlo, consistit in hoc divino lumine, quâ ratione nos miseri mortales, qui reptamus hic super terram, aspirare possumus ad Sanctitatem, cùm nihil divini istius habeamus luminis? quid dicitis, quod nihil divini luminis habeatis in terrâ? quid ergò est fides, quæ docet vos in terris res prorsus easdem, quas Sancti vident in cœlis? verum est, habitare nos in regione umbræ mortis; sed magnum è cœlo nobis apparuit lumen ad nos illustrandos. Verum hoc lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, verbum adorandum Patris, thesaurus ille, in quo absconditæ sunt omnes divitiæ, Sapientiæ, & Scientiæ DEI, nonne eo solùm nomine in persona propriâ descendit è cœlo, ut repleret terram cognitione & Sanctitate DEI? Nonnisi oculi ad ipsum dirigendi & elevandi sunt, qui vocat & invitat nos; *Ego sum lux mundi.* Munde cœce, ne de tuis amplius conquerare tenebris, nec dicas ulterius, invito te, ab illis te agi in præcipitia: deinceps nec tenebræ amplius, nec peccata te infestabunt, nisi per tuammet malitiam. Aspice me, ego sum lux mundi; peccata, quæ nonnisi tenebras amant, incompatibilia sunt cum hoc lumine; sed Sanctitas inseparabilis est ab illo. Aperi cor tuum, eodem tempore hauries, & lumen divinum & Sanctitatem.

Nos in terris non possumus esse Sancti, nisi per lumen fidei.

Nonne mirum sit, inveniri homines, qui dicantur habere oculos, & tamen in pleno meridie nil videant? Unde oritur tantos reperiri Christianos, qui dicantur habere fidem, quæ oculus est animæ, & tamen in hâc veritatis luce, in pleno hoc meridie magnorum luminum, quæ JESUS CHRISTUS, fulgentissimus æternitatis sol in totam suam effundit Ecclesiam, ambulent adhuc more cœcorum, nec videant horrorem peccati, nec pulchritudinem virtutis; nec considerēt rerum temporalium vanitatem, nec æternorum valorem ac pretium; præferendo atomum boni perituri & caduci, toti immensitati bonorum ineffabilium cœli,

JESUS CHristus est lumen quo omnes christiani videre possunt: ipsorum cœcitas est prodigium.

li, levissimum voluptatis momẽtum, universo Oceano deliciarũ Paradisi; & ut unico verbo complectar, quàm cœci sunt, dum magis amant peccatum, quàm sanctitatem; servitutem diaboli, quàm libertatem Filiorum Dei; infernum, quàm paradisum? quomodò possibile est, quod idem lumen æternum & lumen infinitum, quo videt Deus omnes suas pulchritudines, & omnes sancti in cœlo splendores gloriæ ipsius, quibus delectantur; quod idem lumen, idem verbum adorandum, exponat ipsorum oculis omnes has pulchritudines, omnia hæc bona tam delectabilia, quæ afficiunt & voluptate complent cor omnium Sanctorum in cœlo, imò cor DEI ipsius, & tamen aspectu horum omnium ipsi non afficiantur, imò ne moveantur quidem, illa nihili æstiment, sed nec videre videantur?

Tres mundi qui habeant tres soles.

Ah itáne! divine sol, adorande JEsu, Sapientia æterna, qui recondis in te omnes thesauros scientiæ DEI, quique eo nomine in hunc mundum venisti, ut illos nostris exponeres oculis, nonne tu lux es mundi? nonne tu affirmas, quod illumines omnem hominem venientem in hunc mundum? Imò. Sed de quo mundo arbitramur ipsum loqui. Tria mundorum genera mihi imaginor â se invicem valde diversa. Primus est mundus naturalis, secundus est mundus criminosus, tertius est mundus christianus. Quilibet ex his mundis habet suum solem, quo illuminetur, & quo non illuminentur alii. Sol mundi naturalis est splendidum hoc astrum, quod abs intermissione supra nostros circumvolvitur vertices, ut indies conficiat iter circa totum hoc universum, effundens ubique, ubi transit, torrentes magni luminis, quo omne animal oculos habens corporeos illuminatur.

Diabolus est sol mundi criminosi. Joan. 12.

Sol mundi criminosi est diabolus, qui in Evangelio nuncupatur *Princeps hujus mundi.* Mundus criminosus, cujus ipse sol est, est sæculum, quod sæpius in prædicationibus suis exagitavit, objurgavit, insectatus est Christus JEsus, eò usque, ut velut excommunicatum ipsum tractaret, maledictionibus obrueret, dicendo, quod non sit de hoc mundo, quódque sui etiam non essent de illo. Infelix hic mundus alium solem non habet, nisi Principem tenebrarum; & quia hic sol eclypsatus est, hinc ipsi nullum affundit splendorem ad ipsum illuminandum, & ostendendum ipsi veritatem, sed profundas errorũ, ignorantiæ ac malitiæ tenebras, quibus excœcatur & præceps ruit in ingnita enormia crimina: ipse enim est, qui condit leges mundi, qui excogitat ipsi9 technas qui confirmat prima ipsius principia, illis

illis Sancti Evangelii prorsus contraria, quique auctoritate suâ tam bene firmat & approbat effrænatam morum licentiam, ut nonnisi virtutes contemptu, laudibus & encomiis prosequatur crimina.

Probrum animæ Christianæ mundo adhærentis

Nescio, quâ ratione anima Christiana audeat sectari mundũ, adimplere ipsius placita, & velle, ut dicatur, quod bene se suo accommodet mundo: Nescio, quâ ratione custodire præsumat ipsius leges, tam exactam & accuratam se exhibere exequendis ipsius ritibus, illósque æstimare pluris, quàm cuncta Evangelii oracula.

Diabolus est sol mundi criminosi. Joan. 8.

Non capio, quâ ratione circumferre quis possit nomen Christiani, & apparenter sectando institutum Religionis Christianæ, sibi persuadere, quod vivere quis possit juxta spiritum sæculi, qui non est, nisi vanitas, voluntas, divitiæ delectationes, honores, tripudia, abs eo, quod quidquam vel remittatur, vel omittatur ex eo, quod facere quis potest, ut inter mundi sectatores emineat, & cunctis eripiat palmam; modò quis caveat à committendo peccato mortali, quod manifestè mandatis DEI adversetur, dicetur, quod bonus sit Christianus, quamtumvis sit de mundo. Dicent, qui eiusmodi sunt, liberè, se non tenere nec amplecti institutum, in quo obligentur, vel velint esse sancti, eoquod sint de Mundo, habere se tamen conscientiam æquè bonam ac alii, & in omni conditione ac statu posse quemvis suam assequi & promovere salutem. Quid prodest tali ratione loqui, quandò opera clarius loquuntur & contradicunt, meliusque verbis demonstrant veritatem, manifestè enuntiando id, quod os maximè protervum enuntiare & palam proferre non auderet? Ego sum de mundo, nec facio professionem, quâ debeam vel velim esse sanctus, ut canonizari me faciam; hoc est, dicere: Ego sum famulus, famula diaboli, ipse meus est Princeps, sub ipsius mereor imperio, ipsius leges custodio, ipsius conformo me regulis, ipsius obtempero placitis, ipsius spiritui, in quantum potero, ubivis me accommodo. Relinquo quidem exterius ementitam aliquam speciem, fucatámque apparentiam Christo JEsu, sed reipsâ consecro meum cor, meam æstimationem, meum affectum mundo, capitali ipsius inimico. Quis est, qui ita loquens, suam crederet sic operari salutem? DEUS bone! nonne eiusmodi verbis horrorem incuterent audienti? Quis ergò est, qui ipso exercens opere, quod foret horribile dictu, suam possit sperare salutem?

JEsus Christus est sol mundi christiani.

JESUS Christus non est lumen, neque sol alicujus ex hisce duobus mundis, sed sol est & lumen mundi Christiani

Mundus hic habet leges, placita, affectus, exercitia prorsus divina. Sed nonnisi lumen supernaturale divini hujus Solis, illorum nobis ostendere potest pulchritudinem; nonnisi solus ipsius Spiritus, gustandam nobis præbere ipsorum saporem ac dulcedinem: Illo qui privantur, cœci sunt, & nihil hìc vident. Frustra loquereris cœco nato de pulchra dispositione mundi, de magnitudine cœlorúm, de splendore lucis, de varietate & vivacitate colorum, de omnibus artificiosis picturis, speciosum aliquod ambulacrum adornantibus, & millenis aliis rebus: audiret te quidem cum aliquali satisfactione, & crederet hæc omnia re ipsâ valdè pulchra esse, te idipsum affirmante; sed te sic audiens comprehendere exin nil posset: Quod si per miraculum ipsi DEUS concesserit visum, unicus duntaxat exigui luminis radius intra quartam horæ partem, ipsum plura comprehendere faciet, quam tu intra plures fecisses annos: ipsemet videbit, quod sibi nunquam poterat imaginari, & mirum in modum delectabitur eo, quod videbit.

Exemplum de mundi amatore à Deo illuminato.

Sic invanum loquemur animæ de pulchritudine mundi christiani, de sanctis ipsius legibus, de sublimibus ipsius regulis, de eximiis ipsius exercitiis, de nobilissimis ipsius affectibus, quos Christus JEsus ipsemet in adorando suo concepit corde; deniq; de eminenti perfectione vitæ hujus prorsùs divinæ, quam unigenitus Dei Filius elegerat pro seipso, quámque omnes secuti sunt sancti, velut unicam viam, deducentem homines ad perfectam, quã anhelamus, felicitatem: esse quidem poterit, quod submissurus se sit intellectus, atque magnum quidpiam his omnibus inesse, crediturus; sed anima exin gustabit nihil, nec quidquam comprehendet: non flectetur, neq; convincetur, quamvis amplectatur & in opus redigat hanc viam & vitam, quoad divinus hic mundi Christiani sol aperiat ipsi oculos, illámque aliquo divinæ suæ lucis illuminet radio. Verùm si hoc dignacitur ipsam, O quàm citò, móxq; in instanti videbit pulchritudines admirandas, quibus rapietur, quasque sibi nunquam potuisset imaginari! Nam ex his omnibus nihil est, quod cadere possit sub sensum, nihil, quod ratio humana comprehendere; videt omnia modo prorsùs alio.

Juvenis quidam nobilis mundo & vanitatibus ejus apprimè deditus, tactus fuit â DEO unâ è gratiis illis efficacibus, quæ nunquam non obtemperantem sibi habent eum, quem tetigerunt: firmiter igitur secum statuit, seriò deinceps suæ invigilare saluti; ad quam, ut se disponeret, re-

recepit se in solitudinem, quinque aut sex dierum in quodam monasterio, ad postulandam â DEO gratiam vocationis suæ; quo tempore amabilis ipsius Redemptor, qui non alio nomine ipsum in hanc solitudinem deduxerat, nisi, ut loqueretur ad cor ejus, ipsúmque experimento doceret, se esse lucem mundi christiani, luculenter commonstravit ipsi tot & tantas pulchritudines in hâc vita divinâ, tantasq; abominationes in vitâ sæculi, mundi inquam criminosi, ut se totum in instanti repererit immutatum ac penitùs inversum: Omnia videbantur ipsi modo quodam opposito, quàm fuerant antehàc & olim visa, quasi nihil nisi nigrum, quasi nihil vidisset nisi album. Quâ de re ita obstupit, & admiratione attonitus hæsit, ut non comprehendens, quid sibi contigisset, suum accesserit Confessarium, virum prudentem, & in rebus divinis haud leviter expertum.

Crediderim, mi Pater, delirum me esse & insanum, animum meum invenio totum ac penitùs inversum: Omnia mihi modò aliâ omninò ratione videtur, quàm videbantur in mundo, ubi iisdem cognoscendis me diuturno tempore occupavi. Nunquam non felices æstimavi illos, qui magnis instructi sunt divitiis, illos, qui vivunt in deliciis, diesque suos jucundè transigunt; illos, qui præcipuos possident dignitatum gradus, qui magni æstimantur, qui ambiunt honorari, & dicier, hic est: Omnem vidi mundum, hujus esse opinionis, hæc universalis est sententia, & omnes prudentes in hoc conveniunt. Verumtamen, quò meum abscessit judicium, quæ animi mei est facto immutatio; dicendum omninò est, dementem me esse, cum in omnibus his non videam, nisi illusiones, nisi turpitudines, nisi miserias.

Aspicio divites velut infelices & ditiores velut infeliciores, siquidem videtur mihi quasi mancipia, quasi servi aureis catenis in aliqua triremi onerati, ubi incessanter remigant, ut felicitatis portum obtineant, quem tamen obtinebunt nunquam. Non video, quid lucri reportent è magnis suis divitiis, nisi quod pluribus affligantur molestiis, pluribus fatigentur laboribus, pluribus torqueantur curis, pluribus vexentur inquietudinibus, plures tolerent inimicos domesticos, â quibus devorentur, prodantur & consumantur. Ad quid illis hæc omnia? nonne habent, nonnisi unicum corpus, quod nutriant, quodve induant, sicut reliqui hominum? Et post omnia tormenta, quibus seipsos mactant, nonne pauperes & omninò nudi denuò ingrediuntur in sinum terræ, matris suæ, sicut coe-

cœteri mortalium, divites in momento, & mendici in æternum. Nihil aſpicio, ut mihi videtur, in ipſorum ſtatu, quod non magis timendum, quàm deſiderandum ſit; & aliàs illa omnia tanti feci, tanto in pretio habui. An cœcus tunc fueram, an modò cœcitate percuſſus?

Amatores voluptatum, non niſi delectationibus ſenſuum immerſi, non minùs miſerabiles mihi videntur: ſimiles enim beſtiis mihi videntur in paſcuis, quæ aliò non tendunt, niſi ut ſe impinguent; in hoc autem animantibus iſtis magis beſtiæ, quod illa impinguent ſua corpora pro hominibus; hi autem ſua pro vermibus. Quantum probrum, animam habere ſpiritualem, & reddere illam totam carnalem; putrefieri totum vivum morbis & laſciviis, ſæpiùsque dimidium vitæ ſuæ perdere, ad ſepeliendum alterum vitâ beſtiarum? Hoc adeò horrendum mihi videtur, ut inde pudore ſuffundar.

Ambitioſi illi, qui vento ſe paſcunt, & fumo inebriant; judicio meo, magis inepti, inſulſi ac ridiculi ſunt cœteris omnibus: nôſſe enim vellem, quidnam ſit id, quod appellatur honor, niſi pura imaginatio dependens â phantaſiâ aliorum, pro libitu ac arbitrio ſuo illam mutantium; quæque nec vobis dare, nec tollere poteſt meritum vel minimum; deniq; non video amplius quidquam ex omnibus his, quæ huc usque tanti æſtimaveram in mundo, quod maximo deſpicatu mihi dignum non videatur.

Sed quod magis me reddit attonitum, eſt, quod omnia illa, quæ toto vitæ meæ curriculo mihi maximo fuêre tædio ac faſtidio, paupertas, contemptus, afflictiones vitæ auſteræ, mihi haud amplius diſpliceant: Neſcio quàm ſtrictim & quaſi pertranſcurſum hic video pulchritudinem, & dicere non poſſem, quidnam ſit hæc. Unde mihi oritur hæc animi comutatio, quæ â communi ſenſu & ſententia me abſtrahit quàm longiſſimè. Si converſandum mihi modò foret cum mundo in ſtatu, quem teneo, nullius aſſenſurum me crederem opinioni hominis. Certè, mi Pater, dicás mihi, an delirus ſim factus & inſanus?

Confeſſiari9 raptus ex eo, quod ingentem hanc in juvene hoc viderit mutationem dexteræ Altiſſimi, amplexans illum, inquit ipſi: Imò, mi chare Fili, probè video, te factum eſſe delirum & inſipientem, ſed ſapiente illâ inſipientiâ, quam Sanctus Paulus omnibus exoptat Chriſtianis, dicens illis: *Si quis inter vos videtur ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens*; Quaſi diceret: ſi aliquis è vobis ſapiēs eſt, falſâ iſtâ ſapientiâ mundi, quæ ipſius animo inducat eandem cum ſapientibus ſæculi ſen-

Eſſe inſipientem coram mundo, eſt magna ſapientia coram DEO.

ſententiam, ipſe perdat hanc ſapientiam, & fiat ſtultus, fiat inſipiens, ut ſapiens ſit verâ ſapientiâ cœli, quæ habet regulas, placita ac dogmata, illis mundi omninò contraria. Benedic Deum, qui parvum tibi largitus eſt radium ex magno illo æternitatis ſole in Evangelio nobis dicente: *Ego ſum lux mundi.* Divina hæc lux pari ratione oſtendit tum horrores mundi criminoſi, tum pulchritudines mundi Chriſtiani. Aſpexiſti jam parvum & quaſi per tranſennam utrumque; ſed lux tua non eſt adhuc niſi lux auroræ, creſcet ipſa & plenum diem conſtituet in animâ tuâ. Sequere hoc lumen, & videbis, quod juxta proportionem, quâ creſcet in te, mirabiliter guſtare te faciet dulcores vitæ omninò ſupernaturalis, licet exercitia ipſius amara videantur ſenſibus, ſolidè ac firmiter in te ſtabiliens Sanctitatem vitæ chriſtianæ.

Gaudium animæ â DEO illuminatæ.

Gaudium cœci nati, qui recepto viſu, aſpiceret illicò pulchritudines mundi naturalis, quas ſibi nunquam imaginari poterat tam jucundas, ſicut videret illas, non accedit ad jubilum animæ, quam divinus mundi chriſtiani Sol Chriſtus JESUS illuſtrare dignatur quodam cœleſtis hujus luminis radio, qui tum videre, tum guſtare facit excellentias vitæ chriſtianæ. Omnia videntur ipſi tam pulchra, tam nobilia, tam amabilia, tam conſolatoria, ut unicum hujus vitæ diem, quamvis totum crucibus & adverſitatibus refertum, prorſus abjectum, & omninò ſenſibus amarum, omnibúſque exſpoliatum, DEO ſolo excepto, præferret integro ſæculo vitæ, quam mundus omnibus deliciis ac ſolatiis plenum dare & propinare poſſet. Sed abs aliquo radio illius, qui dicit: *Ego ſum lux mundi*; hic nihil videmus, cum lumina noſtra naturalia hiſce pulchritudinibus aſpiciendis, utpote cœca, haud ſint idonea.

Esse insipientem coram mundo, est magna sapientia coram DEO.

Tu igitur, qui conquereris de tuâ ignorantiâ, non auſus aggredi & ambulare viam, quæ ducit ad Sanctitatem, ex eo, quod careas luminibus ſapientum, quibus eò dirigaris, quando tibi eſſet acerrimi naturalis vis ingenii, quando imbutus eſſes omni ſcientiarum humanarum genere, quæ docentur in ſcholis, omnia hæc nec minimùm tibi prodeſſent, ſed potiùs non parùm nocerent, ad dirigendum te ad Sanctitatem vitæ chriſtianæ. Sed exhibe & ſiſte te radiis divini hujus Solis, qui mundi chriſtiani Lux eſt, docens in momento, quod omnes homines annis pluribus addiſcere non poſſent; accede ad ipſum, & illuminaberis. Poſtula ab ipſo ſæpiùs frequentatis ſuſpiriis ac gemitibus, ut tuis lucem accendat tenebris: *Deus meus, illumina tene-*

bras meas; sicut ipsum rogavit vates regius, & cœcus natus: *Domine ut videam lumen*: magis expeditus est ipse ad dandum, quàm tu ad petendum; & certus esto, tantos te facturum progressus in verâ sanctitate, quantum habueris luminis hujus divini, quo omnes constituuntur & fiunt sancti.

Psal. 17.

ARGUMENTUM.

1. Bonitas infinita DEI, quæ complementum est Sanctitatis ipsius, est origo omnis Sanctitatis Justorum.

2. Ipsa majus desiderium habet communicandi se nobis, quàm nos habeamus ipsam recipiendi.

ARTICULUS III.

Quare tertia Persona vocetur Spiritus Sanctus.

EX omnibus Personis divinis, per antonomasiam honoratur Tertia nomine & elogio Sanctitatis: nam licet omnes tres pari ratione sanctæ sint, eâdem infinitâ sanctitate sibi communi, nihilominùs non dicitur Pater Sanctus, Filius Sanctus, sed dicitur Spiritus Sanctus; Hujus Theologi plures assignant rationes; sed ego harum assignabo solummodò tres, quæ proposito nostro mihi magis congruere videntur. Prima est, quod tertia Persona sit complementum ultimum, conclusio vel plenitudo omnium divinarum emanationũ; hæc juxta nostrum concipiendi modum absolvit omnem perfectionem Sanctitatis DEI. Cùm enim loqui non possimus de Deo, nisi juxta nostrum modum, qui infinitâ ratione inferior est ipsius excellentiâ essentiæ, concipimus summam beatitudinem DEI, velut inceptam tunc, quando DEus Pater cognoscit se per productionem Filii sui unigeniti, qui est imago ipsius; & velut absolutam tunc, quando se amat per Spiritum Sanctum, qui est tertia Persona. Si ergò judicamus de Sanctitate Dei, eâ ratione, quâ judicamus de illâ homirum, uon dicimus, ipsos magnos esse Sanctos, quando magnam habent cognitionem de DEO, sed quando magno feruntur ergà Deum amore. Si igitur amor forma est & velut quinta essentia Sanctitatis, ne interroges, quare tertia Persona adorandæ Trinitatis Sancta potiùs vocetur, quàm aliæ: ipsa totus est amor; ergò ultimam perfectionem confert infinitæ Sanctitati Dei. Et omnes divinæ tres Personæ non essent, sicuti sunt, Spiritus infinitâ ratione Sanctus, si per impossibile non haberent Spiritum Sanctum.

Prima ratio.

Secunda ratio, plausibilior primâ, est, quia ipsi specialiter attribuitur bonitas: Nam sicut Patri omnipotentia, Filio Sapientia, sic Spiritui Sancto attribuitur bonitas.

Secunda ratio.

tas. Jam bonitas est quasi anima & substantia Sanctitatis. An unquam obtinuit quispiam opinionem & nomen Sancti, nisi ex eo, quod habuerit aliquid bonitatis: & quam ob rem æstimatur unus major Sanctus alio, nisi quia habet plus bonitatis? Et qui maximam haberet bonitatem, maximus foret sanctus. Jam cogita ipse tecum. Cui ex omnibus divinis Personis poterat congruentiùs dari nomen Sanctitatis, vel Sanctæ, nisi quam aspicimus velut bonitatem infinitam? Pater est Spiritus, sed non est Spiritus Sanctus; Filius etiam est Spiritus, sed non est Spiritus Sanctus. Non igitur nisi tertia Persona ex prærogativâ Augustum portat nomẽ Spiritûs Sancti, eò quod ipsa sola sit, cui attribuatur bonitas, velut excellentia ipsius specialis.

Tertia ratio.

Sed tertia ratio, profundè nostro insculpenda animo, cur tertia adorandæ Trinitatis Persona, infinitus & inexhaustus bonitatis thesaurus portet nomen Spiritûs Sancti, est; Eòquod, cùm ipsa sit complementum Sanctitatis DEI, sit quoque fœcundus fons & scaturigo omnis Sanctitatis Justorum. Quanta nobis gloria adorare DEUM infinitâ ratione sanctum? sed & quantum nobis solatium, videre, quod infinita ipsius Sanctitas consistat in infinitâ ipsius bonitate, quodq; magnus hic bonitatis Oceanus aliud non quærat, nisi se communicare, seq; effundere, ad faciendos ubiq; tot Sanctos, quot invenerit corda, quæ se ipsi aperiant, ipsúmq; recipere velint. O DEUS amoris quàm solidum fiduciarum nostrarum fulcimentum, quod exstimulare nos debet, nobisq; miseris addere animos aspirandi ad Sanctitatem, nobisq; promittendi, nos facilè illuc perventuros, modò ipsi velimus! nam ecce tibi consideratione, quæ efficax mihi videtur & consolatoria.

Bonitas DEI vult se communicare, ut faciat sanctos.

Bonitas desiderat se communicare; hæc est inclinatio velut essentialis bonitati; & quò major est bonitas, eò magis se communicare desiderat. Aspicio DEum Patrem totum plennmibonitate & sanctitate infinitâ: hæc plenitudo inpellit ipsum tam fortiter ad communicandum se alteri Personæ, ut, quando per impossibile vellet, non posset illam retinere totsm in solâ suâ Personâ conclusam; necessariò effundenda est, & felici necessitate tota integra communicanda Filio suo unigenito, quem totum producit plenum eâdem bonitate, & infinitâ eâdem sanctitate, quâ nihilominus ipse adhuc totus plenus manes. Bonitas hæc non est imminuta, nec suam immutavit naturam, eòquod â Patre suo communicata sit Filio, cùm eadem omninò sit in utroque: Hanc

hanc igitur tam fortem inclinationem se communicandi non perdidit; ita ut, quando per impossibile illam conclusam in solis suis Personis retinere vellent, haud quaquam possent: necesse est, ut ipsam communicent adhuc alteri tertiæ Personæ; & hæc est Spiritus sanctus, in quem effundunt omnem suam bonitatem, & omnem suam Sanctitatem infinitam, absque ullâ reservatione, qui consequenter se æquè plenum reperit bonitate & sanctitate, sicut Pater & Filius, cum certum sit, quod nil habeant in seipsis, quod non sit in illo.

Cur esse non possit quarta Persona in Deo.

Sed quia eadem est bonitas, quæ est in Patre, & in Filio, & in Spiritu Sancto, æquali ratione perfecta in omnibus tribus; nihil ex suâ perdidit abundantiâ, eò quod communicata sit Spiritui Sancto: procul dubio. Nihil ergò imminuta est in nobili hâc inclinatione se communicandi alteri Personæ ad replendum illam quoque bonitate & Sanctitate: Hoc quoque verum est; sed an faciet hoc? An facere hoc potest in Spiritu Sancto? Non: quamvis enim sit æquè dives excellentiis & perfectionibus, in hâc tertia Persona, sicut in duabus aliis, omninò tamen cum plenitudine abundantiæ suæ arctatur & constringitur, ut possibile ipsi non sit, quartam aliam producere personam divinam. Ratio est, quod DEUS sit Spiritus. Jam Spiritus non nisi duas habet se communicandi vias, intellectum & voluntatem. Quando adorandus hic Spiritus se effundit per intellectum, producit Personam Filii; quando se effundit per voluntatem, producit Personam Spiritûs Sancti. Novi, divinam hanc bonitatem æquè divitem ac abundantem esse in Persona Spiritûs Sancti, sicut in duabus aliis; sed ampliùs non habet, quò se effundat intra DEum, eò quod Spiritus nonnisi duas habeat potentias, intellectum & voluntatem. Utraque se jam impendit in producendo Filio & Spiritu Sancto, amplius quid facere non potest.

DEus creavit animas nostras eo nomine, ut ipsis communicaret bonitatem & sanctitatem suam. Isai. 66.

Itáne ergò infinita hæc bonitas permanere debebit sterilis in Personâ Spiritûs Sancti? & nobilis hæc connaturalisque ipsi communicandi se inclinatio, in æternum frustata manebit eo, quod tam ardenter desiderat? *Nunquid quæ alios parere facio, ipsa non pariam?* vide, considera, admirabiles inventiones bonitatis hujus. Non potest ipsa se ampliùs communicare intra DEum; sed noverit adhuc producere Deum-Hominem extra DEum. Hoc nondum sufficit ipsi; nasci igitur faciet innumerabilem numerum hominum, qui animas habebunt formatas ad imaginem Dei. Omnes hæ animæ erunt Spiritus, sicut

ſicut Deus; hi ſpiritus habebunt, ſicut ipſe, duas ſolummodò facultates, intellectum & voluntatem; & Spiritus Sanctus per has duas potentias effundet ſe in has animas, ad replendum illas bonitate & ſanctitate: & maximæ huic ſuæ inclinationi ſatisfaciet tanto cum gaudio, ut dici poſſit, quod, ſicut Pater infinitâ cum delectatione communicat totam ſuam bonitatem Filio ſuo unigenito; ſicut Pater & Filius communicant infinitâ cum voluptate omnem bonitatem ſuam Spiritui Sancto; ita ſummum & maximum ſit gaudium Spiritûs Sancti, communicare bonitatem ſuam & Sanctitatem omnibus animabus non ponentibus obſtaculum ad recipiendum ipſam; ſiquidem ab abundantiâ ſuâ urgetur, non quærit niſi vaſa vacua, ad replendum illa largè olei ſui copiâ, quod fluere nunquam ceſſabit, quoad volemus nos idipſum recipere.

Deus ardenter nos ſolicitat, ut velimus eſſe Sancti. Cant. 5.

Ipſe eſt, qui loquitur nobis in ſacro Epithalamio, noſtraſque tanto cum amore ſolicitat animas: *Aperi mihi, ſoror mea ſponſa.* Soror mea, ſponſa mea, dilecta mea, aperi mihi portam cordis tui, ut repleam illud meâ præſentiâ, meâ bonitate & ſanctitate meâ. Ipſe eſt, qui ad nos clamat in Apocalypſi: *Ego ſto ad oſtium & pulſo.* Exſpecto ad januam, percutio hanc & ferio, urgeo per inſpirationes frequentes; exſpectans hic exſpecto, quoad mihi aperiatur, & ingrediar in animam tuam, illámq; repleto gratiâ & ſanctitate. Ipſe iterum declarat in proverbiis: *Deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum*: Voluptas mea, gaudium meum, delectatio mea eſt, eſſe in corde tuo; hoc eſt templum meum, hoc eſt Sanctuarium meum, hoc eſt meus extra Deum paradiſus; & poſt infinitas delicias divinitatis meæ, dulciores mihi non ſunt, niſi quieſcere in animâ tuâ, illamq; replere ſanctitate; imple mea deſideria, & ego implebo tua; fac me in temetipſo frui delicioſo hoc paradiſo, qui omnibus ſimul creaturis corporeis mihi eſt jucundior, & ego æternaliter frui te faciam paradiſo propriæ meæ divinitatis. O ſi ſciremus, quam ardentibus deſideriis accendatur â bonitate ſuâ effundendi ſe in animas noſtras, ut impleat ipſas abundantiâ Sanctitatis ſuæ! Junge mihi ſimul deſideria omnium creaturarum, ab impotenti accenſa amore & efforma nonniſi unicum ex ipſis deſiderium, & hoc nonniſi tepor & frigus in comparatione erit.

Apoc. 3.

Prov. 8.

Facimus DEO injuriam, niſi aſpiremus ad Sanctitatem.

Et exin credamus ad tam ſublimia aſpirandum nobis haud eſſe & temeritati nobis fore imputandum prenſare & ambire Sanctitatem, â quâ tam procul diſtamus, abs eo, quod conſideramus, non graviùs contriſtare non poſſe Spiritum Sanctum, niſi rejiciendo,

endo,nec acceptando ingens hoc donum, quod tanto nobis offert & affert cum amore? abs eo, quod advertamus, renuntiare Sanctitati vitæ Christianæ, aliud haud esse, nisi nosmetipsos judicare indignos ingressu cœlorum, & necessarium esse unum è duobus, vel esse sanctum, vel esse damnatum: inter duo hæc medium non est. Sufficit, non esse sanctum, ad hoc, ut in æternum quis damnetur. Ah! abjectum cor, anima pigra, & indigna, quæ honoreris glorioso charactere similitudinis DEI! ut quid ergò accepisti spiritum tam nobilem, intellectum hunc immortalem, voluntatem hanc tam amplam, ut repleri & satiari nunquam possit, nisi solâ possessione boni infiniti? Erat ne hoc, ut altius non tenderent nostra vota, nostra consilia, quàm illa bestiarum nonnisi sensibus omninò sepultarum, utpote quæ capaces non sint sublimioris felicitatis, nisi illius, quam conferre illis vita potest animalis? si debueras tam indignè tuam in pulvere trahere & raptare animam, nonne abundè erat habere ad hanc solummodò animam bestiæ? sed nonne melius pro te id fuerat, eòquod desiisset esse hæc anima cum corpore tuo? Et tua durabit in æternum, ut in æternum durare sua videat supplicia; cum enim non habueris sat alacritatis, sat animi aspirandi eò, ut esses sanctus, consentire suspirando debebis, ut sis in æternum infelix ac miser damnatus.

Ah! piger Christiane, & indigne, qui insignitus fueris charactere tam honorifico Filii Dei in baptismo tuo; quid respondebis voci huic, quæ millies transfodiet cor tuum, exprobrando tibi: Quoties volui, & noluisti? quoties deducere te volui ad Sanctitatem vitæ christianæ, & per sanctitatẽ ad possessionem bonorum æternorum, & tu nunquam voluisti! nonne consultò creaveram te capacem, ut cognosceres & amares me, & tandem intrares in gaudium meum, æternas delicias meas, exprobrabit tibi omnipotentia DEI Patris, creatoris tui? nonne poteram te facere lapidem vel plantam, vel animal rationis expers, nisi magis benevolo ergà te fuissem animo? Quoties gustare te feci fastidium falsorum & inanium bonorum terræ, & ecõtra sacram cœlestium bonorum famem? quoties te illuc tirigere volebam, & tu nunquam volebas.

Exprobratio æterna quam faciet DEUS animæ, quæ sancta esse non voluit.

Nonne deditâ redemeram te operâ, mei pretio sanguinis, intentabit tibi sapientia incarnata, Redemptor tuus? An toto poteram ergà te ferri amore, ut consultò annihilarem me in abysso miseriarum tuarum; sustinerem pro te tam diuturnos labores toto tempore vitæ meæ, dolores tam sævos, probra tam indigna,

tam

tam infamia? Et tandem an amare te tantùm poteram, ut morerer pro te, meum pro te sanguinem, meam darem & consecrarem vitam, nisi voluissem, voluntate maximè seriâ, conducere te ad sanctitatem vitæ christianæ, & per sanctitatem ad possidendum æternaliter regnum DEI, Patris mei? quoties omni viarum & mediorum genere te illuc ducere volebam? Admonebam te in tempore, extra tempus, interiùs, exteriùs, modò per cruces, modò per consolationes; relinquens totum thesaurum gratiarum mearum tibi apertum in Sacramentis. Denique nihil intermisi in adnitendo, ut facerē te sanctum, & tu nunquam voluisti? *quoties volui, & noluisti?*

Nonne sanctificaveram te de industriâ jam à cunabulis tuis; coarguet te, bonitas infinita spiritûs sancti? nonne adoptaveram te in Filium DEI, largiendo tibi cum gratiâ gloriosam hanc adoptionem, semina sublimissimæ sanctitatis vitæ christianæ, quæ sunt habitus virtutum infusarum, fides, spes, charitas, eo fine, ut illarum tu eliceres actus, ipsasque virtutes ipso exerceres opere, toto cursu vitæ tuæ. Quoties te volui huc adducere per millenas solicitationes amoris plenissimas, & nunquam tu voluisti. Quid respondebis tribus hisce augustissimis testibus, omnipotentiæ Patris, sapientiæ æternæ Filii, bonitati infinitæ Spiritûs Sancti, qui exbrobrabunt tibi magnos, quos adhibuêre conatus, ut facerent te sanctum & beatum, tu autem repulisti illos, & noluisti! *Quoties volui, & noluisti?*

Consilia DEI super nos, ut simus sancti, tàm manifesta sunt, ut negari non possint.

An negabis beneficium creationis tuæ, in quâ manus DEI non alio consilio te talem, qualis es, fecit, nisi ut sanctus esses? & tamen audebis dicere: Non cupio esse sanctus. An negabis beneficium Redemptionis tuæ, in quâ adorandus sanguis Filii Dei non aliâ intentione est effusus, nisi ut sanctus esses? & nihilominùs tam parvo eris animo, ut dicas: nolo esse sanctus. An diffiteberis ineffabile beneficium justificationis tuæ, in quâ bonitas infinita Spiritûs Sancti, non alio fine per suas gratias in te effusa est, nisi ut esses sanctus? An his omnibus, quæ diffiteri non poteris, renuntiabis, & dices? Non quæro, non ambio, non prætendo esse sanctus; oppugnabo omnes voluntates cœli, adversabor consiliis ac studiis omnibus Patris, Filii & Spiritûs sancti, & non obstante omni conatu, quem impendunt, invitando & dirigendo me ad sanctitatem, non illuc anhelo, non illuc aspiro, nec laboro quidquam, ut illuc pertingam: malo prævaricari illâ, & non

esse unquam, nisi reprobus & miser damnatus.

Exhortatio ad concipiendam spem Sanctitatis.

Quid dices ad hæc, mi frater? voles equidem, sed experieris in te ipso tantas difficultates obtinendæ Sanctitati se opponentes, ut illas oppugnandi deficiat animus, eòquod vincendi ipsas & robore careas & spe. Ast eccur non nisi tuam attendis infirmitatem? leva oculos in montes, & respice potens auxilium ab alto, quod offert tibi DEus. Si absterret infirmitas; Ecce tibi omnipotentiam Patris, quæ confortabit te: Si versaris in tenebris, attolle ad illum oculos, qui vocat te, dicendo de se: Ego sum lux mundi. Si sentis inclinationes ad malum; Ecce tibi omnes thesauros gratiarum Spiritûs Sancti, qui aliud non cupit, nisi se in te effundere, ad replendum te abundantiâ bonitatis suæ & Sanctitatis suæ infinitæ. Quid tibi deesse potest, si introitum permittas Spiritui Sancto in animam tuam? Ipse est Spiritus fortitudinis, ut tuam corroboret infirmitatem; est Spiritus veritatis, ut tuas illuminet tenebras; est spiritus amoris, ut purificet cor tuum ab omni eo, quod adversari potest DEO.

An ignoras, quod eo nomine descenderit de cœlo, quò nondum reversus est, quódque permaneat in terris, ad sanctificandã totam Ecclesiam, apparens ad hoc Apostolis, qui prima erant ejusdem fundamenta, in formâ linguarum ignitarum, ad demonstrandum nobis, quod ipse lingua sit, quæ loquatur animæ; quod ignis sit, qui illuminet intellectum; quod instrumentum sit, quod conferat cordi gustum rerum cœlestium. Gustate & videte, quàm suavis sit Dominus; & invenietis majorem voluptatem infatigabiliter laborando in omnibus exercitiis ad Sanctitatem vitæ Christianæ conducentibus, quàm voluptuosissimi quique mundi asseclæ, sectando fallaces sæculi delicias ac illecebras.

Facile nobis est esse sanctos, si velimus, probatur pulchrè parabolâ seminis; Luc. 8.

Nec dicere velis ultra, ipsum multa habiturum in te reformanda, quoad in magnum Sanctum efformet te. An ignoras, gratias DEI esse omnipotentes ad transformandum te tempore brevissimo alium in hominem? Nonne considerâsti parabolam seminis, cujus mentionem facit Sanctus Lucas. Semen hoc est gratia, qui seminat, est Christus JEsus, ubivis locorum jaciens & spargens illud; una pars cecidit suprà petram, alia in viam, alia inter spinas, alia in terram bonam. An qui ita id spargit & committit subjectis ineptis ad proferendum fructum, vult disperdere illud? Non, dicit Sanctus Chrysostomus; probè enim novit, divinum hoc semen virtutem habere

In catena aurea.

re mutandi lapides & ſpinas in terram bonam: *Poſſibile eſt enim terram & ſpinas fieri terram bonã.* Admirabilis hæc virtus eſt divini ſeminis, id eſt, gratiæ, quam Sanctus Joannes nuncupat *Semen Dei.* Hoc enim ſibi ſimile producere poteſt, ubicunque recipitur. Recipe id ſolummodò in corde tuo, bene cuſtodi illud; & videbis cum gaudio, producturum id eſſe in te ſui ſimile; invenies te totum mutatum, è peccatore in Sanctum, ex inimico Dei, in verum Dei Filium. Quantos numerare eſt, qui remotiores longè â Sanctitate, quàm tu, pervenerunt illuc? Non eſt abbreviata manus Domini, ſpera in eo, aſpira ad illum, & contendere non ceſſa, ut ad ipſum pertingas. Sæpè memineris effati hujus: neceſſe eſt, aut Sanctum eſſe, aut damnatum, nam medium hìc non datur. Elige.

1. Joan. 3.

CONSULTATIO XXIV.

De Pulchritudine DEI.

Utiliſſimum eſt, habere ideam quandam pulchritudinis DEI.

S. Aug. l. 1. de geneſ. ad lit. c. D. Th. 2. 2. q. 175. a. 3.

QUâ ratione loqui poſſumus de Pulchritudine DEI, qui nunquam vidimus ipſam? Qui viderunt ipſam vel per modum transeuntis in hâc vitâ, ſicut beatisſima virgo, vel fortasſis etiam Sanctus Apoſtolus Paulus, juxta Sententiam S. Auguſtini & Sancti Thomæ; vel qui ipſam vident aſpectu firmo & continuo, ſicut Beati, qui illuminantur pleno meridie gloriæ ejus, nunquam hominibus, quid ſumma hæc pulchritudo ſit, explanare potuerunt. Quomodò igitur formare poterimus vel minimam de ipſa idæam, nos, qui longè remotiores ſumus ab immenſo illius lumine, quàm medium ſit noctis â pleno die? ſed quia juxta vetus illud adagium: *In magnis voluiſſe, ſat eſt*; non intermittamus balbutiendo effari & proferre id, quod addiſcere potuimus è Theologiâ & Sanctis Patribus. Tam parum de ipſâ dicere non poterimus, quin ſemper ſit multum ad noſtrum profectum, cùm nullum argumentum magis ſit idoneum ad inſinuandum fortiter & ſuaviter animabus noſtris affectus amoris DEI, quàm cognoſcendo quidquam de infinitâ ipſius pulchritudine.

Videri non poteſt pulchritudo Dei, quin ametur.

Omnes perfectiones, quas conſiderare poſſumus in aliquâ re, ſunt quidem aptæ ad inſerendam mentibus noſtris magnam de illis æſtimationem, ſed pulchritudo habet in hoc neſcio quid ſpeciale, quod tribuat ipſi ejusmodi in corda imperium, ut impoſſibile ſit ipſam aſpicere & non amare. O ſi pulchritudinem Dei cognoſceremus, nulla amplius opus foret exhortatione, quâ inducere-

mur ad observandum perfectissimè magnum legis præceptum: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex totâ animâ tuâ, et ex totis viribus tuis. Abundè sat esset, ut ostenderet se nobis, impossibile enim foret illius sese subducere lenociniis, allectamentis, blandimentis, illecebris: Viderentur quantocyùs omnes animæ versùs ipsam tanto cum ardore avolare, ut nihil in mundo tanti foret roboris, quod ipsas continere, aut remorari posset. Si ergò semel formare possemus magnam quandam tam amabilis hujus pulchritudinis idæam, illaque profundè insculpta nostris maneret mentibus; hoc unicum sufficeret; obturare possemus aures omnibus humanis verbis; claudere possemus libros devotionem spirantes, & solùm inhærere summæ hujus pulchritudinis contemplationi. Non esset cor, quod exinde non repleretur æstimatione, reverentiâ, desiderio, amore, quodque totum non inundaret gaudio maximo, mediante firmâ hâc spe ac fiduciâ: videbo aliquando infinitam hanc pulchritudinem: imò videbo illam omninò detectam & manifestatam in omnem æternitatem.

Occasio & argumentum hujus consultationis.

Quando DEO placet ingerere animæ fastidium vanitatum hujus sæculi, ut sibi tantò firmius adhæreat, sæpiùs id facit imprimendo ipsi idæam quandam pulchritudinis suæ infinitæ. Communicabo vobis hìc colloquium institutum â tribus fidelibus DEI servis, qui transactis quibusdã vitæ suæ annis in miserandâ servitute pulchritudinis mortalis ac perituræ, quâ corda ipsorum fuerant implexa, diversis temporibus easdem è cœlo receperunt gratias, æqualis omninò naturæ, quæ abstraxerunt ipsos ab hisce vanitatibus, intuitu pulchritudinis infinitâ ratione magis amabilis illâ, quæ ipsos ita fascinaverat. Unus ipsorum, cum visitatum venisset duos alios, invenit ipsos simul colloquentes de mediis, quibus relevare possent fastidium cujusdam amici sui, quem zelotypia dies noctesque arrodebat, ipsumque reddebat tam miserabilem, ut ipsôs ad comiserationem commovisset inimicos. Postquam referre ipsos aliquamdiu audivisset funestos quosdã eventus, qui ipsi jam acciderant, prævidendo magis funestos adhuc, in quos incidere quamprimùm poterat, interpellavit ipsos, dicendo: Insigne mihi constat remedium, quo illicò curabitur, si acceptare voluerit. Hem! quale remedium? responderunt eidem alii; hoc ipsum est, de quo laboramus.

Mala zelotypia.

Zelotypia, inquiebat ipsis, natu major amoris est Filia, quæ unicè studet utilitati & comodo Patris sui. Desiderium, quo ardet, conservandi ipsi totam possessionem ob-

objecti, quod amat, tam eſt vehemens, ut minima ſuſpicio, quam habet, ne fortè ſibi rapiatur, vel ſolummodò ſecum dividatur, ipſam in furiam agat; continuos enim excitat tumultus, conqueritur, inquietatur, agitatur, omnia ſusq; deq; vertit, neminem quieſcere permittit: diceres hanc eſſe puteum abyſſi, quem ſanctus Joannes vidit in apocalypſi, unde prodibat fumus adeò craſſus ac denſus, ut velo obtexerit ſolem, obſcurando ſpecioſam ipſius lucem; & è medio hujus fumi exibat innumerabilis multitudo locuſtarum quæ ſeſe effuderunt ſuper faciem univerſæ terræ, ut conſumerent homines, qui non habebant ſignum DEI in frontibus ſuis. Quis fumus magis obſcurus eſt ſuſpicionibus, phantaſmatibus, funeſtis imaginationibus, quibus irretitur animus, ubi Zelotypia graſſatur? Nec ſol rationis, nec ſidus veritatis, radiare aliquod lumen permittunt in hoc animo; & pejus eſt, quod ex horrendis hiſce tenebris, quibus immerſus eſt, prodeat tota legio faſtidiorum, iracundiarum, furorum, malorum conſiliorum, quæ ſæpiùs per verba injurioſa, opera violenta, machinationes irrationabiles & temerarias, quæ ſtragem univerſalem inferunt omni eo, quidquid dulce & jucundum eſſe poterat in vitâ, nec aliud poſt ſe relinquunt, niſi deſolationem & miſeriam.

Mala zelotypiæ.

Efferatum eſt monſtrum Zelotypia, quod neceſſariò excutiendū eſt, ſi quis exoptat potiri quiete; & huic monſtro ſuffocando non niſi unicum ſupereſt remedium. Occidendus eſt ipſius Pater, & mox in inſtanti idipſum extinguetur. Expellendus eſt animo malignus amor, unde enaſcitur Zelotypia; Aliàs cuncta remedia, quæcunque adhibere poteris, efficacisſima, prorſus erunt inutilia. Omnes fructus gerunt vermem ſuum, quibus arrodantur usque ad cor: & omnis amor deſperatæ ſubditur Zelotypiæ, quo torquetur & devoratur usque ad cordis intima. Sive ames honores, ſive ames divitias, ſive ames voluptates, ſive amore adhæreas cuicunque mortali pulchritudini: ubicunque invenies altios, qui rapere tibi volent id, quod amas, nec munire te poteris contra inquietudines zelotypiæ â quocunque amore inſeparabilis omninò, quæ cruciabit te, invito te: nec unquam fruêris quiete, quoad abſtraxeris cor tuum ab omni eo, quod amâſti.

Ad liberandum de zelotypiâ, occidendus eſt ipſius pater.

Nonniſi unicus eſt amor, qui nulli ſubditur Zelotypiæ, nempe amor DEI. Pro eo, quod omnes alii zelotypiam habeant ceu filiam natu majorem, quæ prohibere volet cœteris omnibus poſſesſionē objecti amati, ad conſervandū hanc totam integrā amori illi, qui ſuus eſt Pater; Amor Dei prorſus

Solus amor DEI eſt expers zelotypiæ.

prorsùs è contrario parit & generat Sanctum quendam zelum, qui majori non ardet desiderio, quàm plures habendi corrivales, & totum post se attrahendi mundum, si possibile sibi foret, ad amandũ & possidendum idem objectũ, quod ipse amat & possidet; Cùm enim probè noverit, ipsum infinito modo esse amabilem, totúmque cor suum non sufficere ad amandum ipsum tanto, quanto vellet, amore, ingens ipsius foret desiderium, ut omnes creaturæ mutarentur in corda, ut tantum amaretur, quantum meretur. Et certè mirum est, quod cor humanũ, cùm tantam habeat amoris famem, ut langueat, ut moriatur, si non amet; sicut oculi nostri mœrore tabescunt & cœcitate, si non videant; mirum inquam est, quod alibi quærat, quàm in Deo solo, unde sua expleat vota, sua satiet desideria. Quid enim quærere & indagare potest amabile, quod non in magno hoc bonitatis Oceano, velut in suo inveniat principio? Si vult bona, sive honores, gloria & divitiæ sunt in domo ejus: Si vult consolationes, harum totos torrentes inexhaustos effundit è sinu suo: Si amare quandam desiderat pulchritudinem: Hem! hæc pulchritudo est essentialis, æterna, immensa; hæc pulchritudo est ineffabilis, quæ omnes cœli oculos continuo in raptu sibi teneat affixos, à quâ nec unico momento abstrahi possint aut separari. Me quod attinet, nihil ita me afficit aut allicit, sicut aspectus infinitæ pulchritudinis DEI.

Sed an conspexisti illam, interpellârunt duo alii? Imò aspexi illam, & aspicio quotidiè tantâ cum voluptate, quæ totam meam exsatiet, maximóque gaudio repleat animam. Aspicere illam poteritis sicut ego, si advertere huc volueritis. Vultis ut dicam vobis, in quo admirabilis mihi videatur. Ecce!

ARGUMENTUM.

Pulchritudo DEI delineata apparet, licet valdè imperfectè in omnibus creaturis, quæ oculis nostris sunt expositæ.

Articulus I.

Effigies Abagari.

EXpertissimus ille Pictor, quẽ Rex Abagarus eo nomine miserat in Judæam, ut sibi penicillo exprimeret effigiem Christi JEsu, in formâ, quâ visibiliter conversabatur inter homines, tantâ oculorum caligine fuit offusus â splendoribus admirabilis istius pulchritudinis, quos divina ipsius evibrabat facies, ut ne unicum quidem ejusdem lineamentum observare, multò minùs effingere potuerit: Et mundi

di Salvator, solitæ suæ bonitatis affatu, misertus pictoris & satisfacturus devotioni Principis, demonstrare insuper volens omnibus sæculis, haud displicere sibi picturas & imagines sacras, suam ipsemet faciem impressit linteamini, quod suis duntaxat usurpaverat oculis. Et hæc est miraculosa prorsùs effigies, quæ hodiedum adhuc videtur Romæ in Ecclesia Sancti Sylvestri. Verùm si non habuit nec penicillum, nec colores, nec artem sufficientem ad depingendam pulchritudinem Humanitatis sanctæ Filii DEI, dum adhuc agebat super terram in corpore mortali: An mirandum sit, si careamus nos & cogitationibus, & affectibus, & luminibus, & verbis sufficientibus, ad depingendam pulchritudinem infinitam faciei ipsius in propria sua divinitate. Ipse solus depinxit se in Filio suo unigenito, qui est splendor gloriæ ipsius, & perfectissima imago infinitæ ipsius pulchritudinis: sed imago hæc asservatur in templo gloriæ suæ, nec ulli monstratur, nisi beatis habitantibus in sanctâ Civitate; estque obtecta velamine ipsam oculis nostris abscondente. Verùm, O Domine, an nihil conspiciendum nobis dabitur pulchritudinis adorandæ faciei tuæ! *Ostende nobis faciem tuam, & salvi erimus.*

Imò, videmus Bonitatem DEI satisfacere voluisse aliquantisper piis desideriis animarum se amantium, se desiderantium, ac ardentibus votis suam intuendi pulchritudinem exæstuantium; & ideò delineavit nobis ipsemet parva quædam incomparabilis hujus pulchritudinis vestigia in creaturis. Est quidem verum, non referre hæc effigiem illam, quam Salvator noster misit olim Abagaro; non sunt hæc perfectæ & consummatæ imagines, plenos majestate splendores faciei ipsius repræsentantes; non sunt, nisi ad summum umbræ, vel vestigia pedum ipsius: & nihilominùs tantum est illis illecebrarum, ut rapiant animos se considerantes, illisque præbeant ansam, magnum quid conjecturandi de pulchritudine DEI, quæ videtur ipsis incomprehensibilis.

Deus complacet sibi nobis suam depingere pulchritudinem in creaturis.

Si tempore verno meos defigam oculos in pratum floribus excultum, non video nisi illecebrosum naturæ risum, qui lucratur & rapit cor per oculos; verùm totidem ibi sunt oculi, meis se oculis repræsentantes, ut videre me faciant sui pulchritudinem Creatoris, quot diversos ibidem conspicio flores. Est innoxius illic fucus, qui manus DEI illimit, & condecorat terram, quæ toto tempore hyberno videbatur horrida, ubi confestim tot pulchritudinis prodigia consi-

consideräda mihi occurrunt, ut omninò nesciam, cui potissimũ intendam. Horum forma & figura florum stupendæ est varietatis, & quivis particulari suâ resplendet pulchritudine, quæ non est in alio. Colores diversi tam benè collocati, támque jucundè commixti, admirabiles sunt in vivacitate suâ; & omnes tam speciale exhibent artificium, ut, quod est in uno, non appareat in altero. Ipsorum Encaustum, colorúmque acrimonia stuporem cient splendore suo, & omnes tam augusto refulgent decore, ut Salomon cum omni Majestate gloriæ suæ non accedat illuc. Quis es tu, O inexhauste pulchritudinũ fons, qui manu tam liberali effundis illas in viles & abjectas hasce creaturas, quæ nonnisi fœnum sunt pro pabulo bestiarum? Ubi perennis & jugis hic est thesaurus, unde desumis omnes has divitias, quas anuatim, absque eo, quod unquam imminuantur, effundis, quásque tam munificè in omnem spargis & dispertiris orbem? Hem! comprehendere quis poterit, quanta ergò sit propria pulchritudo tua, cùm parvi solummodò atomi, quibus vilissimas exornas creaturas, tam sint admirabiles! *Quantò his Dominator eorum speciosior est.* (Sap. 13.) Benè judicare possum, omnes alias pulchritudines, quæ me alliciunt, in comparatione non esse nisi sordes, nisi deformitates?

Si meos attollam in Cœlum oculos, & vastam illius ridente æthrâ intuear amplitudinem: quantæ pulchritudines, O mi amabilis Creator! Est hic Campus cœruleus, innumeris locupletatus astris, velut totidem accensis facibus ad ostendendum, omniumque creaturarum oculis exponendum, ingens & magnificum hoc Supremi Conditoris totius mundi palatium. Verum quidem est, assiduitatem in illo conspiciendo, imminuere apud nos admirationẽ: Verùm si aliquis cœcus natus reciperet derepentè visum, illúmque mox evibraret in objectum tam sublime, tam amplum, tam magnificum, nonne raperetur in extasim, oppressus à Majestate gloriæ, quam ibi videret.

Sed cumprimis, quandò intueretur solem, ingentem hanc mundi facem, refulgens hoc divinarum pulchritudinũ speculum, qui nunquam non incedit gressu tam magnifico, portatus supra globos Cœlorum, velut triumphalem suprà currum, cunctis comitantibus astris, & aulico velut cultu suum prosequentibus Principem, propriâ suâ coronat? gloriâ, totusq; resplendentibus lucis suæ circumcinctus radiis, quos ubivis torrentis effundit in morem, inexhaustos in manibus suis portans thesauros, suarum ni-

DEUS depingit nobis pulchritudinem suam in astris.

nimirùm influentiarum, virtutum secretarum, calorum vehementium, activitatum mirabilium, quibus totam animat naturam, quæ suum ipsi aperit cor, dum supra hemisphærium sese attollit. O DEUS! Quis non alliciatur pulchritudine tam admirandâ, quæ supra frontem hujus refulget astri? Magna suspexerunt ipsum ingenia, nec inventus est ullus, à quo sua non habuerit elogia, adeò ut fuerint, qui ipsi velut DEO sua detulerint obsequia. Nunquid ergò tu es DEUS, quem oportet adorare me, astrum speciosum, tantâ refulgens Majestate & gloriâ? Non inquit ille, opus sum manuum ipsius, quod tuis exponit oculis, ut te illuminet; & Ego illumino te, ut deducam ad ipsum te. Verùm en depositarium te fecit omnis pulchritudinis suæ? Non, illius non habeo nisi minimam quandam scintillam.

DEUS depingit nobis pulchritudinem suam in astris.

Frustra reduplicatur pulchritudo astrorum, quia nunquàm attinget pulchritudinem DEI.

Si reduplicaveris centies & centies splendorem, gloriam, Majestatem, & omnes pulchritudines solis, ut ex illis unica solùm confletur pulchritudo, tu judica, quàm stupenda, quàm admirabilis illa foret; Et tamen hoc nihil omninò esset respectu pulchritudinis DEI. Reduplica iterum hanc pulchritudinem unicam centies millienis millibus vicinũ, & ex omnibus nonnisi unicam confice, omnes tam Angelorum quàm hominum intellectus non attingerent ipsius excellentiam, & tamen non tantum ipsa appropinquaret pulchritudini DEI, quantum terra appropinquat Cœlo. Incipe iterum sic facere spatio unius anni, & si volueris, spatio unius integri Sæculi, reduplicando ita singulis momentis incomprehensibilẽ hanc augmentationem pulchritudinis, an tandem eò pertinges, ut exæquare poteris pulchritudinem DEI? Nunquam. Ratio est, Eòquod omnia, quæ dicere vel cogitare poteris, sint finita, cùm semper ipsis quidquam adjici possit, & beatitudo DEI sit infinita; nunquam autem finitum, quantumcunque multiplicetur, assequetur & attinget infinitum. Quamcunq; ergò, O mi DEUS, contentionem adhibuero, nunq. ã comprehendere potero, quæ & quanta sit tua pulchritudo. Ah! verũ est, non comprehendam ipsam, sed ipsa comprehendet me. Meus deperditur animus in magnis hisce abyssis. O Pulchritudo super omnes pulchritudines; Mea evanescit & deficit anima præ admiratione, reverentiâ, desiderio, vehementi cupiditate tua videndi prodigia; non videt ipsa amplius quid pulchri, aut quidquam amabilis extra te; tabesceret & moreretur ipsa præ tædio, nisi animarem ipsam dicendo: Ille promittit

 tibi,

tibi, anima mea, pulchritudinem hanc infinitam; Ille te certum reddit, visurum te ipsam, modò ipsum amaveris.

Nescio, quid magis admirer; vel quod levis atomus pulchritudinis, quam aspicimus in creaturis, tantum exerceat imperii in corda; vel quod pulchritudo infinita DEI tam parum nostras alliciat & afficiat animas. Quantacunq; pulchritudo observetur in reliquis creaturis, verumtamen est, non esse, nisi hominem, qui gloriam habeat, quod factus sit ad imaginē DEI. Videmus etiam, quod portare videatur nescio quid divini in vultu suo, ita ut timorem & reverentiam insinuet cunctis animantibus, quæ sufferre non possent splendorem ac lucem ipsius. Ipse theatrum est compendiosum valde in latitudine suâ, sed tam amplum, tamq; magnificum in suis, quæ ponit ob oculos, prodigiis, ut nec unicum è cunctis DEI operibus numeretur, in quo tantâ cum liberalitate divinas suas affulgere faciat pulchritudines.

Pulchritudo DEI potissimum expressa est in homine.

Quis non admiretur, quod è millies millenis aspectibus, easdem omninò partes (Et quidem has non in tam magno numero) habentibus, vix videre & reperire sit binos sibi omninò & ex integro similes? Et tamen quivis illorum parvum quandam possident propriæ pulchritudinis suæ portionem, quam alii non habent: Portio hæc certè non est æqualis in omnibus, cum plures reperire sit, quorum unicus multò magis illâ dives quàm plures simul. Verùm da mihi pulchritudinē, quæ maxima & locupletissima sit totius mundi: Id, quod hanc possidet, valdè parum est respectu eorum omnium, quæ dispertita sunt inter alias omnes pulchritudines, quæ sunt super terram. Nihilominùs quis comprehendere posset, admirabilem potentiam unius duntaxat pulchritudinis parvæ ad occupandos animos, illósq; suo sub imperio captivandos? Bersabæa non erat Leo, nec ursus, nec Goliath, & pulchritudo ipsius fortior his omnibus prostravit illum, qui suffocavit Leones, qui discerpsit ursos, qui domitos suas ad plantas projecit Gigantes. Judith non erat exercitus centies millenos numerans virorum, quamprimùm tamen comparuit incomparabili illâ refulgens pulchritudine, quam contulerat illi DEUS, & ille, quē consultò assumpserat, ornatus; & tamen exspoliavit armis innumerabilem militiam Assyriorum, qui non amplius habebant manus ad pugnandum, sed tantummodò oculos ad aspiciendum illam cum admiratione, & corda

Judith. 10, v, 18

Victoriæ pulchritudinis.

corda ad consecrandum hæc velut mancipia unicæ huic pulchritudini. Quis est, dixerunt ad se invicem, qui contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus? si caleat adhuc gutta sanguinis in venis, effundamus illam in hâc pugnâ, ut possideamus ipsas. Sed non finiit pulchritudinis hujus triumphus in gregario duntaxat milite: Holofernes totius militiæ summo cum imperio præpositus, & formidabilis hic populi DEI inimicus, ubi primùm vidit illam; *Captus est in oculis suis*; non habet ampliùs cor, non habet amplius brachia, non habet amplius rationem, & confestim non habebit amplius Caput. Unica duntaxat pulchritudo de toto triumphavit imperio.

Judith. c. 10. v. 18.

Prô! Quando tantummodò recenseri poterunt eorum nomina, qui unicæ pulchritudinis mortalis aspectu, protinùs ita capti, rapti & fascinati sunt, ut sua prodegerint bona, suam exposuerint vitam, suam perdiderint rationem, suum neglexerint, despexerint honorem? Et quod deterius est, propriam contempserunt salutem, devoventes animam suam diabolo, & conscientiam suam omnibus criminibus, incantati illecebris pulchritudinis creatæ: Testis est uxor Putipharis, quã amentem fecit amor ergà Joseph servum suum; testis est Ammon, quem mente & valetudine exuit amor Thamaris sororis suæ; Testis est Salomon hoc sapientiæ prodigium, qui prodigens rationem, factus est stolidissimus hominum & Cultor idolorum, ceu idolum adorans pulchritudinem Filiæ Pharaonis. Omnes historiæ tam sacræ, quàm profanæ ejusmodi refertæ sunt factis, quæ ad oculum declarant vim ac robur pulchritudinis, ad occupandum, quod ambit, in corda imperium.

Victoriæ pulchritudinis.

Itane, mi DEUS, dicatur, pulchritudinem fragilem, quæ tanta non sit, quantus est atomus in aëre, respectu tuæ, exercere indies imperium hoc tam absolutum in Corda humana; & te, O pulchritudo infinita, pulchritudo infinita, pulchritudo æterna, immensum omnium pulchritudinum Oceanum, non trahere, non allicere, non ad te rapere omnium Corda hominum? An conqueri quis possit, quod non videaris? sed ubique te nostros statuis ob oculos: in quibuscunq; objectis vel scintilla micat pulchritudinis, demonstras te nobis; Unde enim receperunt illam nisi â te, quæ fons illius es, ac thesaurus inexhaustus. Et homines tantâ perculsi sunt cœcitate, ut parvis hisce luminum punctis immo-

Infinita pulhritudo DEI rapere deberet omnium corda.

rentur, abs eo, quod ejaculentur oculos ad immensum illum omnium pulchritudinem Solem, qui gloriosum illarum est principium. Ubi est ratio tua, O homo? Quæro ex te: si pulchritudo mediocris tibi videatur amabilis, nonne pulchritudo major magis amabilis videatur? Absq; dubio. Et pulchritudo centies millenis vicibus major, nonne centies millesies sit amabilior? sed tandem pulchritudo suprema, summa, infinita omnes in seipsâ complectens pulchritudines, quàm amabilis, quanto amore sit digna? An ideò, quod illa non sit pulchritudo hæc originaria? An ideò, quod hæc mera sit tantùm imaginatio? Nonne propriis tuis oculis descriptam ipsam vides totidem characteribus, quot sunt creaturæ, aliquid pulchritudinis tibi exhibentes? Lege illam ubiq;, stude illi ubique, sed ne immoreris characteribus de illa tibi loquentibus, sicut parvuli facerent infantes, qui nesciunt legere, qui tantùm se destinent aspectu literarum in libro, abs eo, quod nôrint, quid iñuant: rimare penitiùs veritatem, quam tibi explanant: dicunt namq; tibi, pulchritudinem esse super omnes pulchritudines, quam incessanter oculis animæ te oporteat aspicere, illã ubiq; contemplari, ut abs intermissione aspires ad ipsam, ames & diligas ipsã ex toto Corde tuo.

Nonne stolidum esset, considerare velle eximiam aliquam pulchritudinem â pedibus & nullam faciei habere rationem? Sanctus Thomas dicit omnes creaturas, in quibus videre nos credimus pulchritudines aspectu tam jucundas, aliud non esse nisi *vestigia Creatoris*. Si illustris quædã fœmina eximiæ pulchritudinis obambulans ad litus maris, & gressus suos imprimens arenæ, relinqueret ibi Vestigia tam admirandæ speciei & venustatis, ut Reges terræ arriperent arma & invicem concertarent, ad comparandum illorum dominium; ut avarissimi quiq; coëmendis illis suos promptè darēt & expenderent thesauros; ut deniq; omnes homines cuncta alia desererent negotia, Eò quod non haberent, nisi unicum hoc vehemens desiderium, bonam hanc obtinendi sortem, ut videre tantummodò illa liceret, collocantes in hoc sumum felicitatis suæ fastigium, quod ferres judicium de hujus pulchritudine mulieris, videns pedum ipsius Vestigia tantis abundare illecebris, ut universum susq; deq; verterent mundum? Nonne diceres? Oportet esse prodigium, portentum pulchritudinis, quod transcendat omnia, quæcunq; subire possunt imaginationē hominū.

1. p. q. 35. a. 3.

O DEUS amoris! Quanto pretio habenda, quanta æstimatione prosequenda nobis est ineffabilis

Si vestigia pedum DEI tan-

tùm habent pulchritudinis, quid habebit adoranda ipsius facies, 2.p.q.33. a. 3.

fabilis tua pulchritudo, cùm omnes homines infatigabiliter laborent, cùm inter se prælientur, se invicem occidant allecti & fascinati vestigiis pedum tuorum? Eccur Reges & Imperatores belligerentur, nisi pro possessione magnitudinis & gloriæ humanæ? Ah! quid sunt magnitudines, regna & omnes divitiæ Principum mundi, nisi Vestigia pedum tuorum impressa terræ? *Vestigia Creatoris?* Eccur tot avari per mare, per terras currunt indefessi, ut aurum quærant & lapides pretiosos, nisi quia insolenti cupiditate in rerum harum feruntur pulchritudinem? Ah! Quid sunt illæ, nisi Vestigia pedum tuorum impressa materiæ corruptibili, *Vestigia Creatoris?* Eccur omnes sapientes Philosophi & acutissima quæque mundi ingenia tantam invenerunt delectationem in investigandis naturæ arcanis, nisi quia in illis observabant pulchritudines, quibus mirũ in modum rapiebantur? Verùm quid hæ sint pulchritudines, nisi vestigia quædam pedum tuorum impressa creaturis, *Vestigia Creatoris?* Sicut is, qui ambulat super pulverem, relinquit quidem aliquas notas, quæ insinuant, ipsum illac transiisse, ipsius autem pulchritudinem neutiquam ostendunt.

Si ergò solæ impressiones pedum tuorum, velut in arena signatæ exhibent pulchritudines, quæ exstimulant omnium Corda; Splendores qui excitant omnium desideria; illecebras, quæ attrahunt omniũ animos; allectamenta, quæ captivant omnium affectus, & susque deque vertunt mundum universum: Quis concipere poterit, quid sit intueri faciem tuam, O inexhauste fons pulchritudinum? *Valde mirabilis es, Domine; facies tua plena gratiarum.* Et quis nos impedit, quin aspiciamus & contemplemur illam absque intermissione, oculis saltem fidei, exspectantes felix illud momentum, quo clarè videbimus eandem per lumen gloriæ? O Pulchritudo infinita DEI mei, in quâ æterna mea consistit beatitudo, quando misericordiam exhibebis mihi, ut remoto velo ostendas mihi faciem tuam, quã constanter circumfero, meo impressam animo. Nunquam non meæ præsens esto memoriæ, unicus esto desideriorum meorũ scopus & meta; Si sæpiùs meminero tui, vivam semper excelsior mundo; impossibile erit Cordi meo vel amare, vel æstimare quidquã caducum, quidquam periturum. Hac ratione primus hic exposuit ipsis, qua ratione videret abs intermissione pulchritudinẽ DEI in parvis scintillis, quas omni ex parte evomit & spargit super creaturas.

ARGU-

ARGUMENTUM.

Pulchritudo infinita DEI magis adhuc resplendet in Creaturis spiritualibus.

ARTICULUS II.

UNus è duobus, qui ipsum loquentem audierat, advertit, hanc rationem considerandi pulchritudinem DEI, nimis esse materialem, & si ipsa tanto cum splendore affulgeat in corporibus, tam procul ab excellentiâ essentiæ divinæ remotis, ipsam longè majori cum jubare affulsuram, si aspiciatur in creaturis spiritualibus, magis ad ipsam accedentibus. Ecce cur altius atollere volens ipsorum considerationem, ipsis, ut sequitur, locutus est.

Pulchritudo humana est minor, quàm tela araneæ

Est quidem verum, parvum quoddam pulchritudinis lineamentum affulgere in floribus, in astris, & præsertim in facie humanâ; sed quid est pulchritudo hæc creaturæ humanæ, quæ tantâ cum voluptate alliciat ad se oculos, & trahat, imò rapiat post se Corda & animos? Aliud nil est, nisi bucca terræ animatæ & paulisper coloratæ, cui si summam cuticulam, gracilem velut telam araneæ, & tenuissimo bombycino tenuiorē, colore illo imbutam abstraxeris, non erit, nisi monstrum tam horrendum, cujus Nemo deformitatem tolerare & aspicere posset. Nihil omnino ô omnium Corporum est pulchritudo respectu pulchritudinis animarum, quæ substantiæ sunt purè spirituales, magis abs comparatione appropinquantes ad illam DEI, quam corpora. Si separaveris corpus ab animâ, non erit nisi cadaver visu horribile; quod ipsi aspectu gratam confert formam, est anima, unde totam suam trahit pulchritudinem. Nihilominùs corpus, cui anima omnem suam largitur pulchritudinem, abscondit & subtrahit nobis pulchritudinem animæ.

Admirabilis pulchritudo animæ Spiritualis.

Quanta humiliatio, quod immortalis hic Spiritus habitet in carne corruptibili, velut si Rex captivus detineretur in ergastulo lutoso & sordido! Nihilominus tam acris & vivida est ipsius pulchritudo, ut sic captiva detineri non possit, quin prodat & manifestet se per sensus, evibret scintillas vitæ & lucis per oculos, depingat subrubicundam coloris acrimoniam super genas, effundat cum Majestate venustatem super faciem. Si aperit os & quædam proloquitur Verba, ad exprimendas Cogitationes animi, vel explanandos affectus cordis; Hæ pulchritudines sunt, quæ corporales omes agant in fugam, adeò excedunt has illæ nobilitate & excellentiâ. Qui vidisset animam unicam separatam,

vatam, perfectionum suarum purè naturalium amictu ornatam, observaret in ipsâ solâ plures & majores pulchritudines, quàm videre sit in omnibus Corporibus simul, replentibus universum hunc Orbem; faterentur Omnes, ipsam vivam esse imaginem primæ & summæ pulchritudinis: Si namque verum est, vestigia pedum Creatoris impressa apparere in creaturis aliis, verum quoque erit, supra frontem entis spiritualis, complacuisse sibi magnum hunc Mundi architectum effigiare pulcherrima similitudinis suæ lineamenta, juxta effatum illud psalmi quarti: *Signatum est super nos lumen vultûs tui Domine.*

Psal. 4.

Admirabilis pulchritudo animæ Spiritualis.

Anima est facta ad imaginem DEI.

Quando hæc anima complectitur omnia tempora, quando recordatur præteritum, prospicit futurum, considerat præsens, quando insuper adhuc transit & fertur ultra sæcula; Nonne hæc pulchra imago sit æternitatis Dei, quæ includit in se omnia tempora, & transgreditur illa? quando discurrit de rebus universalibus, quando comprehendit veritates omnium scientiarum, quando contemplatur infinitum, nonne hæc delineatio quædam sit summæ & infiniæ sapientiæ Dei? Quando invenit tot diversas fabricas, quando efformat machinas tot operum diversæ naturæ, quæ naturam ipsam æmulari & imitari contendant; Nonne parva hæc umbra sit Omnipotentiæ Dei? Tandem, quando videmus hanc animam, unicam & simplicem in suâ substantiâ, tres habere facultates & potentias, ex essentiâ suâ emanantes, memoriam, intellectum & Voluntatem; quodque memoria semper fœcunda, suppeditans intellectui objecta cognitionis suæ, illorum in se ipsâ producat imaginem illa repræsentantem; quódque voluntas similiter sibi complacens in hoc opere intellectûs producat amorem, qui sibi satisfaciat, seque repleat voluptate: Nonne hæc viva imago sit Dei Trini & unius, ubi Pater suam contemplans essentiam producit verbum, vivam sui imaginem, & ambo per suspirium jubilo plenum producunt amorem infinitum, Spiritum Sanctum, qui infinito ipsos repleat gaudio?

Incomparabilis pulchratumæ animæ gratia ornatæ.

Verùm si unica anima separata â materiâ, & in statu suo purè naturali considerata, tantem habet pulchritudtnem, ut omnes pulchritudines corporales confundat, quid cogitandum erit de pulchritudine supernaturali, quâ exornatur â gratiâ & virtutibus? Pulchritudo centenorum mundorum, qualis est hic, non adæquat ipsam. Sed tandem, quid judicandum erit, de pulchritudine illâ æternâ, & prorsus divinâ, quam accipiet in gloriâ, tota in sinum Dei absorpta? Complectitur illa splendores tam amœnos, ut si videremus animam beatam in glor æ suæ Majestate refulgentem, illicò prosterneremur in ter-

terram, luminis adeò radiantis oppressi pondere, credentes nos ipsum vidisse Deum. Verùm si ita est, unicam animam tantum possidere pulchritudinis in naturâ, in gratiâ, & in gloriâ: Quid igitur erit, videre omnem simul pulchritudinem innumerabilis hujus numeri animarum, quas Deus creavit, quas per gratias suas sanctificavit, quásque glorificat in Cælo?

Quid sit unico intuitu aspicere pulchritudines civitatis Sanctæ.

Imaginare tibi, intueri te pulchritudinem sanctæ istius Civitatis, ubi omnes animæ beatæ, quæ in tanto sunt numero, ut sanctus Joannes dicat, quod ipsas nemo possit dinumerare, in pulcherrimo collocatæ sunt Ordine, velut totidem specula purissima, in quibus immensus ille æternitatis Sol depingere sibi complacet adorandæ faciei suæ pulchritudines, divinorum profusione luminum, ut pulchritudine ipsius Dei indutæ, velut totidem videantur referre Deos. Prô! quantus animorum raptus, videre omnes has pulchritudines simul conjunctas! Prô quàm alia hic est Regio, quàm aliud hic est pratum aliis floribus aspersum & excultum quàm videatur, séque exhibeat nobis in terris, tempore amoeno veris? Et nihilominùs, quid omnis hæc pulchritudo, nisi unica parva scintilla infinitæ pulchritudinis Dei, quam illis voluit communicare: Et omnia hæc minora sunt atomo respectu totius universi: *Quantò bis Dominator eorum speciosior est?*

Sap. 13.

Ipse, qui Omnipotens est auctor, inexhaustus omnium harum pulchritudinum fons, nonne pulchrior, admirabilior, amabilior sit absque comparatione? Unde venit, quod horum omnium gnari, O mi Deus, non suspiremus continuò ad te? Unde venit, quod nullâ capiamur delectatione cogitando de te? Unde venit, unico Verbo, quod non toti ardeamus amore erga te?

Pulchritudo DEI relucet mirè in Angelis.

Sed parva adhuc sunt universa hæc, O Deus amoris! Quàm sublimem conciperemus idæam, de infinitâ pulchritudine Dei, si oculis attingere possemus supereminentem pulchritudinem Creaturarum purè spiritualium, quales sunt Angeli, quibus nullum cum materiâ est commercium? Videremus illos in tam putchro collocatos ordine, ut nullus æqualis sit alteri, seu quivis semper possideat aliquem perfectionis & pulchrirudinis graoum, quo careat sibi inferior. Jam plurimorum Theologorum est opinio, tantum ipsorum esse numerum, ut, cùm distinguantur in novem Choros, horum ultimus, qui minimus est in perfectione & multitudine, excedat & transcendat numerum hominum universorum; Cæteri octo Chori transcendunt se quoque invicem in numero, in excellentiâ, in pulchritudine juxta proportionem ipsorum sublimitati æqualem: ita ut, quantò Cœlestium spirituum ordo fuerit eminentior, tantò gradus pulchritudiuis, quo superior

tran-

transscendit inferiorem, futurus sit major.

Scala cœli, quâ ascendatur ad pulchritudinem Dei.

Ex hoc prodigio alteram tibi confice scalam Jacol mysteriosam, quâ ascendas ad cognitionem pulchritudinis infinitæ Dei. Et ut incipias te attollere â terrâ, statue velut certum principium, ultimum Angelorum transcendere in pulchritudine omnes animas rationales, sicut pulchritudo animarum transcendit pulchritudinem Corporum. Pro secundo gradu considera, quod Angelus, qui antecedit ultimum, tantum excedat ipsum in pulchritudine, quantum animas rationales excedit ipse; & exin, quod tertius juxta proportionem elevationis suæ transcendat secundum; & quartus tertium; & sic de gradu in gradum, ubi superiores in ordine, semper etiam sunt eminentiores in excellentiâ & pulchritudine. Ascende sic gradus innumerabiles, nempe tot, quot sunt individua totius naturæ Angelicæ, quorum numerus tam est ingens, ut transcendat individua totius naturæ corporalis, juxta Sanctum Thomam, qui in hoc sequitur sententiam Doctoris profundissimi, Sancti Dionysii Areopagitæ, & docet in primâ parte, quæstione quinquagesimâ, articulo tertio, rationi consentaneum esse, quod substantiæ immateriales, nempe Angeli, incomparabiliter transcendant omnes substantias materiales: excedunt secundùm multitudinem quasi incomparabiliter. Quando conceperis in ultimo Angelorum pulchritudinem, quæ transcendat illam omnium animarum rationalium; & in secundo Angelo immediatè ipsum antecedente; pulchritudinem majorem; & in tertio adhuc majorem; & exin similiter in quarto, in quinto & in sexto, & sic in aliis, de gradu in gradum; Nonne, antequam pertingas solummodò ad duodecimum, nonne animus tuus obruetur pondere ingentis hujus idæ, quæ formanda est ad concipiendam omnem ipsorum pulchritudinem. Quis ergò comprehendere poterit pulchritudinem millesimi centesimi? Verùm quæ mens sufficiet minimam concipere idæam pulchritudinis, centies millies millesimi Centesimi, in quo nondum completur medietac numeri Angelorum? Et denique attingere quis poterit ad repræsentandam sibi admirabilem Angelorum primi & præcipui pulcbritudinem?

Pulchritudo DEI lucet mirè in Angelis.

B. Thom. 1. p. q. 50. a. 3. S. Dionys. de cœlest. Hierar. c. 14.

Et nihilominùs quando attigisses terminum tantæ sublimitatis, miraculosâ quâdam luminis infusi contentione & operâ, quam eo fine tibi contulisset Deus, non hìc sistendum tibi foret, neque credendum, te quidquam concepisse de pulchritudine Dei; infinitâ namque ratione adhuc ab illius distares cognitione. Siquidem hujus ipse possidet thesauros tam inexhaustos, ut crearet posset alios milliones Angelorum in majori numero, quàm sint atomi in aëre, vel ramusculi her-

Pulchritudo Dei infinito modo superat illam Angelorum eàm actualium quàm possibilium

herbarum in terrâ, illósque locupletare excellentiis ac perfectionibus tantis, támque raris, ut ultimus ex omnibus plus haberet pulchritudinis, quàm habeat modò primus ex omnibus iis, quos jam extraxit è nihilo: & ut secundâ te instruam scalâ supra primam, quæ incomparabiliter te magis attollat ad considerationem infinitæ pulchritudinis Dei, disponere posset illos omnes in tali sub-ordinatione, ut duo nunquam essent æquales, sed semper unus superior esset altero in excellentiâ, pulchritudine & decore. Et postquam consideraveris mente defixâ, & admiratione profundâ, quâ raptûs quâdam specie tuus suspendi deberet animus, qualis & quanta hæc foret innumerabilis pulchritudinum sese invicem transcendentium multitudo? Et consequenter qualis & quanta deberet esse incomparabilis, & ratione quâdam incredibilis pulchritudo primæ & præcipuæ ex hisce creaturis? Dic liberè & audacter, hæc omnia non accedere ad pulchritudinem infinitam Dei, hæc nihil propemodùm esse respectu illius: siquidem abs comparatione longius adhuc distat hæc pulchritudo tam pulchra ab infinitâ pulchritudine Dei, quantum maxima distat turpitudo & deformitas â pulchritudine hujus creaturæ: *Quantò illis Dominator eorum speciosior est?*

Sap. 13.

O Pulchritudo ineffabilis & incomprehensibilis omni alteri, quàm tibi ipsi! pulchritudo prorsus amabilis, & infinitâ ratione admirabilis! Si tenuis aliquis pulchritudinis atomus, visus â nobis in creaturis, tantas habet illecebras, ut ad sui trahat & rapiat amorem; Cur igitur tota immensitas pulchritudinis infinitæ, quam sinu tuo complecteris, o Deus meus, non rapit ad se & post se omnium Corda hominum? Nonne omnes cœcutimus, omni prorsùs destituti lumine & fidei & rationis, & ipsorum sensuum? ubi est fides tua, o homo, qui haberi vis Christianus, si non credas in pulchritudinem hanc infinitam; quæ æternaliter defixum & attentum tenet totum intellectum Dei; ad contemplandam se infinitâ cum voluptate, quæque omnes Beatos Cœlorum inquilinos continuo quodam raptu suspendit, ita ut ne unico quidem momenro valeant ab illâ avelli? An hæc pulchritudo nihil sit? An ergò nec Deus, nec Paradisus, nec Beati hic quidquam videant, quo delectentur? An magnam hanc veritatem ceu fabulam accipis aut meram imaginationem? Verùm si firmâ crederes fide, unam & eandem esse pulchritudinem, quæ infinito modo delectet & contentet ipsum Creatorem, & summè omnes creaturas, ipsam videntes; quodque tu creatus sis pro illâ, quod ipsa esse tua debeat possessio, quòd clarè visurus sis ipsam in magnum illum, diem æternitatis, si ipsam amaveris, si quæsiveris ipsam. Ah!

Cæcum et stupidum esse oportet eum, qui non allicitur pulchritudine Dei.

Ah! si hoc firmâ fide crederes, quàm ardentia forent desuper desideria Cordis tui, & tuæ Vota atque affectus animæ?

Ipsa ratio ostendit pulchritudinem Dei.

Verùm si fides tua mortua est, ubi saltem lumen rationis est tuæ; si non inferis, oportere necessariò Auctorem tot tantarúmque pulchritudinum, quas in creaturis dispertitas vides, abs comparatione pulchriorem esse omnibus facturis suis; Adhæc possidere ipsum thesauros pulchrirudinum prorsus inexhaustos, ad effundendas incessanrer illas, tamque liberaliter in omnes Creaturas, ut nec minimam ex iis prætermittat? Ubi est ratio tua, nisi judices, quod si Creator tantas largiatur pulchritudines entibus materialibus, caducis & perituris, quæ fermè sunt nihil, ipsásque tuis exponat sensibus ad contentandum ipsos: aliam ergò oportet esse pulchritudinem, quam pro tuâ reservat animâ, tantò excellentiorem omni aliâ pulchritudine, quæ oculis cernitur corporeis, quando anima tua spiritualis, æternâ & immortalis, sublimior & excellentior est tuo Corpore? Nonne conspicis, omnes hasce fragiles & perituras pulchritudines quibus hìc inhias, satiare & explere haud posse illam: sed aspirare potiùs desideria ipsius ad pulchritudinem quandam æternam, immensam, invariabilem, quâ in perpetuum satiari possit ac contentari? Ut quid ergò sequi detrectes præclara hæc animæ tuæ sensa, quin mente concipias magnam ac insignem infinitæ pulchritudinis Dei imaginem ac idæam, quâ exstimuleris ad desiderandam & exquirendam incessanter illam, velut rem unicam, quæ satiandi te plenè habeat facultatem.

Sensus sunt positi in capite hominis, ut videat ubique pulchritudinem DEI. 1. p. q. 91. a. 3.

Reipsâ igitur nec lumen fidei, nec lumen rationis habes, nisi tangaris quodam tum reverentiæ, tum amoris affectu erga infinitam pulchritudinem Dei. Verùm an quidquam tibi luminis restat in sensibus? Nonne oculos habes ad conspiciendam pulchritudinem Creatoris tui impressam ubique & cœlatam in creaturis? Nonne ipsemet advertis, quod in primâ suâ parte Doctor observavit angelicus, nempe quod Deus, cùm omnibus animantibus non dederit nisi corpus omninò curvum & inclinatum versùs terram Caput, Eóquod non quærant nisi pabulum corporale, quod inveniunt in terrâ; Homini autem dederit corpus rectum & elevatum versùs Cœlum, in quo circumfert velut duo lucida sidera, Oculos, quos omni ex parte facilè circumagere valeat, ad videndum omnia, quæ circùm se sunt, Eòquod magis se pascat pulchritudine operum Creatoris sui, quàm pabulo & nutrimento terræ. Ad quid pulchra hæc dispositio? Eccur oculi tui, & aures tuæ omnes sensus tui in capite; & caput ipsum velut in triumpho portatum in vertice Corporis omninò creati, quod terram non tan-

gat nisi extremâ pedum suorum plantâ? Nisi quia Intentio, scopus & finis Creatoris erat, ut attolleret te â pulchritudine visibili ad cognitionem pulchritudinis invisibilis: ut in omnibus intelligibilem colligeret veritatem. Cesset esse homo, necesse est, & quatuor incedat pedibus recurvus in terram, more animantium, & similis fiat illis, si quis â pulchritudine creaturarum nolit attollere se ad cognitionem pulchritudinis infinitæ Creatoris sui; Et qui illam non videt, qui illam non admiratur, qui illam non amat, benè ostendit, se non habere nec lumen fidei, velut Christianum, nec lumen rationis velut hominem, nec lumen sensuum velut creaturam rationalem, sed duntaxat more bestiarum.

Anima quæ magni æstimat pulchritudinem Dei, facilè omnem aliam contemnit.

Videmus probè per experientiam. oculos nostros nobilitate antecellere sensus cœteros, Eòquod majori polleant agendi virtute, magisque aliis in continuo sint exercitio! Experimur etiam, omnem ipsorum propensionem tendere & ferri eò, ut pulchra percipiant & videant objecta, ita ut dici possit, pulchritudinem speciales esse oculorum illecebras, hosque in illâ suam constituere felicitatem: cor, cui convenit cum illis, haud difficulter ipsorum sequitur inclinationem, & â pulchritudine, quæ jamjam rapuerat oculos, se quoque rapi, superari & occupari permittit: Et hinc est, quod sæpiùs pulchritudo sensibilis suffuretur Deo thesaurum suum, qui est amor cordis nostri: hoc enim unicum est, quod â nobis expostulat in lege suâ, & in infinitâ ratione est zelotypus. Difficillimum est, pretiosum hunc ipsi conservare thesaurum, quæcunque adhibeatur industriâ in continuâ, & nunquam intermissâ sensuum Custodiâ, nisi anima diuturnâ consuetudine contemplandi excellentias Dei; suam repleverit mentem tam pulchrâ idæâ, tamque ingenti æstimatione infinitæ pulchritudinis Creatoris sui, ut ipsi afferat tædium, neglectum, vel etiam certum quendam contemptum harum omnium exiguarum pulchritudinum, velut levissimorum atomorum, quibus demulceri posset â Creaturis. O quàm modicum Curiositatis residuum est animæ, usurpandi oculis & aspiciendi pulchritudines Mundi, postquam â Deo obtinuit favorem ac prærogativam, aspiciendi paulisper pulchritudinem suam infinitam?

Nonnemo Ordinis Sanctissimi Generalis, dum visitans Galliam, Parisiis morabatur, quæ Civitas est, cui competit hodie elogium, quod sit omnium prodigiorum Mundi compendium, â pluribus fuit requisitus, ut visum iret certas quasdam raritates, quarum magnificentia & pulchritudo omnium exterorum rapiebant & oculos & animos. Sed ipse eludebat importunitatem solicitantium se ad videndum,

dendum, Verbis hisce duobus: Pulchriora vidi. Vidi quid pulchrius abs comperatione his omnibus; post eas, quas vidi pulchritudines, quarúmq; adhuc in animo meo conservo idæas, non teneor amplius curiositate cujusquam; cuncta alia quantumvis exquisitissima & pretiosissima, quæ videre possem, nonnisi mihi sordes, non nisi turpitudines mihi videntur. Erat is Vir magnæ orationis, qui abs intermissione contemplabatur excellentias Dei, quiq; tam insignem conceperat idæam pulchritudinis Dei, ut nonnisi hâc ipsius delectaretur animo, nec quidquam aliud gustare is posset. O DEus! quàm consolati, quàm beati viveremus! quàm essemus immunes ac liberi â totâ legione vanarum solicitudinum, quibus nosmetipsos implicamus ad indagandum aliquid, quo nobis satisfiat! Et quàm magna foret nostræ pax animæ, si refertam haberemus ipsam magnâ æstimatione excellentiarum Dei; si ipsius bonitas, ipsius immensitas, ipsius æternitas, & præcipuè si vehemens quædam infinitæ ipsius pulchritudinis idæa, species & forma nostro præsens esset animo! Eheu! Nunquam non versamur in medio divinarum ejus perfectionum, ipsæ sunt in nobis, ipsæ replent nos, ipsæ penetrant nos, aliud non restat, nisi videre ipsas, ut eâdem fruamur beatitudine, quâ perfruuntur Beati in Cœlis. Nonne habemus Oculos fidei? Probè novi, non esse illos ita illuminatos, sunt tamen æquè certi, æquè assecurati ac est Visio beatifica. O si sæpiùs niteremur admirandas illas oculis fidei intueri pulchritudines, nonne hoc esset frui jam Deo? Nonne hoc esset incipere beatitudinem præsensentis temporis Vitæ?

Beati essemus si vellemus.

Locutus est hic de Pulchritudine Dei, modo quodam sublimiori, magísque aperto, quàm primus; sed tertius transgressus est ambos. Nam quia doctus erat & valdè spiritualis, non inhærebat Considerationi duntaxat, sicut primus, creaturarum materialium, nec, sicut secundus, entium spiritualium; sed eò usque se sustulit in altum, ut voluerit intueri ipsam in seipsâ, quasi voluisset exhibere ipsis effigiem Dei, splendidioribus divinitatis suæ radiis illustratam. Et ecce quâ ratione locutus fuerit ipsis.

ARGUMENTUM.

Pulchritudo Dei considerata in semetipsâ, in admiranda nimirum attributorum suorum harmoniâ.

ARTICULUS III.

NOn est pulchritudo simplex quædam qualitas, sed est speciosus splendor, resultans ex collectione plurium perfectionum, ad illam componendam sese unientium.

tium. Quando Sanctus Augustinus depingit nobis pulchritudinem corporalem in civitate Dei, præcipuè illam in duobus consistere affirmat. Primum est, apta & concinna proportio omnium partium corporis; Secundum est amœna quædam vivacitas & vivida amœnitas Colorum. Omnis Corporis pulchritudo est partium congruentia, cum quâdam coloris suavitate. Verum est, si pulchritudinem hoc modo accipiamus, nullam esse pulchritudinem in Deo, cùm ipse non sit Corpus: est purus Spiritus, qui habere non potest diversas partes se componentes, nec colores, quibus visibilis reddatur oculis corporalibus. Verùm levem quandam idæam concipere possumus infinitæ ipsius pulchritudinis, juxta proportionem & conformitatem pulchritudinis corporalis, si dicamus & ipsam consistere in duobus. Primum in harmoniâ quâdam, consensu & consonantia divinarum ipsius perfectionum, quæ juxta nostrum intelligendi modum, respectu divinæ essentiæ, sunt id, quod sunt partes respectu Corporis: Secundum in infinitâ Vivacitate sui esse, id est, quod sit tota vita, totus actus, sed actus purus & necessarius, quod est, velut Coloris Vivacitas splendorem ac majestatem conferens pulchritudini huic infinitæ.

L. 11. c. 19.

Quid constituat pulchritudinem DEI in seipsa.

Quod primum attinet; harmonia & consonantia divinarum perfectionum inter se tam est admirabilis, ut in perpetuo raptu suspensos teneat & Angelos & Beatos in Cœlo ipsam considerantes. Qeanta pulchritudo, aspicere harmoniam æternitatis ipsius, cum ipsius immensitate? Una replet omne spatium, & altera complectitur omne tempus. Immensitas exhibet nobis Deum præsentem in omnibus locis, abs eo, quod loco aliquo includatur: est totus integer extra omnem loci speciem, abs eo, quod extendatur per quantitatem. Et æternitas repræsentat nobis ipsum tanquam possidentem esse suum in omnibus temporis momentis, abs eo, quod mensurari possit â tempore, & includentem in unico solo momento, omnem successivam sæculorum durationem, abs eo, quod habeat durationem aliquam successivam. Immensitas Dei nec terminum habet, nec quantitatem; & æternitas ipsius nec principium habet, nec finem, nec durationem, nostra velut tempora. Sed unum est in alio, abs eo, quod vel differat ab alio, vel confundatur cum alio. Immensitas est æterna, & æternitas est immensa. O Deus! Quantâ perfundentur Oculi voluptate, tam perfectæ consonantiæ aspicientes pulchritudinem.

Suavis consonantia immensitatis & æternitatis.

Quàm infinito modo illustris ac splendida est pulchritudo videre admirandum Consensum Misericordiæ & Justitiæ Dei. Misericordia coronas tenet in manibus, quas semper

Admirabilis harmonia misericordiæ & justitiæ DEI.

per distribuit cum Justitiâ; & Justitia supplicia gerit in manibus, quæ nunquam infligit absque misericordiâ. Misericordia est æterna in suis prœmiis, & Justitia est æterna in suis pœnis. Sed Misericordia accipit è corde Dei ipsius benedictiones & gratias, quas liberaliter effundit super homines; & Justitia accipit è corde peccatorum materiam justæ condemnationis eorum: De suo bonus, de nostro justus. Nihilominus ambæ tam benè conveniunt in omni eo, quod faciunt, ut opera Misericordiæ sint infinito modo justa, quia sunt congrua infinitæ bonitati Dei, & effectus justitiæ sint infinitâ ratione misericordes, quia semper præmiat justos ultrà ipsorum merita, & punit similiter longè infra merita peccatores.

Oportet semper cantare simul misericordiam & justitiam.

Misericordia & justitia diversos habere videntur tonos, nihilominus tam suavem constituunt harmoniam, ut separari ab invicem non possent, abs eo, quod turbaretur Musica exaltans & decantans gloriam Dei, & homo exponatur summo salutis suæ periculo. Peccator cantat abs intermissione in terrâ: Misericordia, misericordia, misericordia Dei mei, expecto te; & interim dum tacet justitia, nunquam non is peccat contra justitiam; Veniet aliquando tempus, quo æternaliter clamabit in inferno: Justitia, justitia, justitia immisericors Dei, quæ subpondere suppliciorum tuorum proterisme, illidis me! Dum interim nec unicum sibi affulgere videbit misericordiæ radium. Eccur ipsas ita separâsti, ut non nisi una caneret post alteram? Quare non fecisti concentum & harmoniam è duabus simul juxta exemplum Vatis regii: *Misericordiam & judicium cantabo tibi, Domine.* Laudo, mi Deus, adoro, amo pari ratione tuam misericordiam & tuam justitiam; una timore percellit me, ac tremore, altera me, animat spe ac fiduciâ. Non mihi arrogo offendere te impunè, cùm non ignorem, infinitâ ratione te esse justum, ita quidem, ut potius cessaturus sis esse Deus, quàm unicum duntaxat peccatum dimissurus absque pœnâ; non tamen etiam despero obtinere â te remissionem peccatorum meorum, quamvis maxima sint & numerosissima, cùm mihi constet, te infinitâ ratione esse misericordem. O admirabilem hujus harmoniæ pulchritudinem! Misericordia Dei quàm es justa! Justitia Dei, quàm es misericors! Ne separemus unquam unam ab aliâ, sed ambæ incessanter nostris resonent in auribus: Suavitas harmoniæ hujus mirum in modum conservabunt gloriam Dei & innocentiam animarum.

Admirabilis harmonia misericordia & justitiæ DEI.

Pulchra consonantia intellectus & voluntatis.

Si oculis nostris intueamur convenientiam & proportionem admirabilem intellectûs divini cum voluntate divinâ, quantæ nos rapiunt pulchritudinis portenta! Videbis in unâ lucem infinitam veritatis, quæ in Deo est, & in omnibus creaturis, veritatem: Videbis in alterâ ardorem quendam infinitum, qui amore æterno amet omne id, quod bonum est, sive sit in ente increato, sive in omnibus entibus creatis. Intellectus cognoscit omnes creaturas, non quia ipsæ sunt, sed ut ipsæ sint tales, quales ipsas cognoscit; & voluntas amat illas, non quia ipsæ sunt bonæ, sed ut illas faciat tam bonas, sicut ipsas amat. Et quod magis est mirum, omnes tres divinæ Personæ, non habent nisi eundem intellectum. Filius & Spiritus sanctus cognoscunt tantum, quantum Pater, & tamen Pater solus per intellectum suum producit adorandum hunc cognitionis suæ terminum, qui Deus est, sicut ipse, quemque nuncupamus nos verbum ipsius divinum. Omnes tres etiam non habent nisi eandem voluntatem. Pater & Filius non habent plus amoris, quàm Spiritus sanctus; & tamen non nisi hæ duæ Personæ per voluntatem suam producunt adorandum hunc terminum amoris sui, qui Deus est, sicut ipsi, quemque nos appellamus spiritum sanctum, sacrum suspirium, jubilum cordis ipsorum, vinculum æternum utriusque. Intellectus divinus, qui non est nisi lumen, non amat, & tamen totus accensus est amore: & divina voluntas, quæ non est nisi amor, non cognoscit, & tamen tota resplendet infinitis luminibus intellectus divini. O Deus! si pulchritudo consistit in consonantiâ & proportione rerum, quàm infinita pulchritudo est illa Dei! Nos loquimur de illâ, sicut ignari, quid dicamus nescii, sicut loquerentur de coloribus cœci, qui verba dicerent, abs eo, quod intelligerent ipsorum sensum; solummodò certi sumus, hæc omnia esse vera, quia fides sic docet nos illa. Sed sibi formare quis potest imaginem ac idæam incomprehensibilium harum veritatum? O beatos oculos, qui vident illas! Ah! Quando hoc erit, Deus meus? Quando hoc erit, ut illas videamus?

Unitas & Trinitas in Deo infinitam conciliant pulchritudinem

Esther, 15.

Videre cupis pulchritudinem Dei aliâ sub ratione, quæ tibi exhibebit ipsam tam amabilem, tamque admirabilem, ut abstinere vix poteris, quin totus amore & gaudio absorptus exclames: *Valde mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum!* Pensiculatè considera incomprehensibilem illam consonantiam Unitatis essentiæ & Trinitatis divinarum Personarum. Quâ ratione fieri

fieri poteſt, ut unitas divina non confundat Trinitatem, & ſacroſancta Trinitas non dividat unitatem? Una eſſentia facit tres Perſonas non eſſe niſi unum ſolum Deum, & tres Perſonæ faciunt, unam ſolam eſſentiam eſſe Deum Trinum. Unitas aſſimilat perfectisſimè tres divinas Perſonas in perfectionibus abſolutis; & Trinitas perfectisſimè illas dividit in perfectionibus relativis. Unitas facit Deum eſſe ſolum, ſed Trinitas facit, ipſum non eſſe ſolitarium. Sic Majeſtas hæc infinita posſidet unitatem ſine ſolitudine, & absque multitudine Trinitatem. O quæ mira nobis incomprehenſibilia! Quantæ pulchritudines, quæ æterno raptu ſuſpenſos tenent omnes Beatos, qui detectas intuentur illas in pleno ſplendore gloriæ! Quàm profunda myſteria, quæ nullo non tempore obruerunt animos omnium contemplativorum! Divinus Areopagita, ſublimisſimus ex omnibus iis, quos novimus, poſtquam evolaverat ſpiritu in præcelſos illos montes, exarata nobis reliquit tria hæc mole parva, ſpiritu magna verba, quæ pro occupatione ſervire poſſent animæ, toto vitæ tempore: *Ex pulchro iſto omnium concordiæ, amicitiæ & communiones ſunt.* Dicit, quod pulchritudo hæc infinita principium ſit omnium concordiarum, omnium amicitiarum, & omnium communicationum, quæ conſtituant totam felicitatem mundi, & omnes pulchritudines temporis & æternitatis. Concordia eſt harmonia plurium, nonniſi eandem intelligentiam habentium, eademque ſenſa & judicia. Amicitia eſt unio plurium, nonniſi eandem voluntatem, & eaſdem habentium affectiones: & communicatio tandem eſt mutua & reciprora correſpondentia actionum, reciproca donatio bonorum, quæ communia fiunt inter perſonas vinculo amicitiæ & concordiæ unitas.

Unitas & Trinitas in Deo infinitam conciliant pulchritudinem Esther, 15.

Quomodo Concordia, amicitia, communicatio conſtituant pulchritudinem Dei, Trini & unius.

Sanctus Thomas exponens hæc Sancti Dionyſii Areopagitæ verba, affirmat, quod hæc tria non ſolùm pertineant ad pulchritudinem, verùm ſint eidem omninò eſſentialia, Eòquod illa conſiſtant in harmoniâ & conſonantiâ partium; & quantò plus fuerit concordiæ, amicitiæ & communicationis in rebus, tantò plus ipſæ posſideant perfectionis & pulchritudinis. Jam quis ſatis admirari posſit concordiam infinitam, quæ ab æterno ſubſiſtit inter tres divinas Perſonas, quæ facit, ut non ſolum conveniant in ſenſis ſuis & judiciis, ſed habeant eaſdem omninò cognitiones, eandem ſcientiam, eundẽ intellectum? Quis non attonitus hæreat, dum con-

considerat, quàm arcta conjungat ipsas amicitia, quæ facit, ut non solùm easdem prorsus habeant affectiones, quibus amant eâdem omninò ratione, easdem omninò res; sed omnes tres non habeant nisi unicum amorem, nisi unicam voluntatem? Et denique quis non experietur animam suam & amore & gaudio abripi, si defixâ mente consideret munificam liberalitatem infinitæ hujus communicationis inter Personas divinas, quæ sibi invicem donant omne suum esse, omnes suas perfectiones, & omne suum gaudium, absque divisione, absque imminutione, sed & absque ullâ confusione? Absque divisione, cùm verum sit, quod non dividant inter se divinitatem, sed quælibet ex ipsis illam possideat integram in Personâ suâ; nullaque prorsùs inter illas sit divisio: absque imminutione, cùm verùm sit, quod, dum suas sibi invicem communicant perfectiones, nulli ex illis vel quidpiam decedat, vel minimum amittatur: Veruntamen absque confusione, cùm verum sit, ipsas semper tam realiter & actualiter inter se distingui, ut impossibile omninò sit unam esse alteram. O Deus amoris! Quàm stupenda pulchritudo, cujus solus aspectus constituit totam vitam, & totum gaudium Dei ipsius! Ah! Beatitudo æterna, unde emanat ineffabilium illarum deliciarum torrens, quo tam dulciter inebriantur omnes Beati, sicque ebrii suaviter requiescunt in sinu Dei? Ah! si paulisper cognosceretis ab hominibus in terrâ! Impossibile foret, ut æstimarent adhuc vanitates, quibus occupantur & miserè seducuntur. Quis enim non sentiret in corde suo vehemens desiderium te clarè cognoscendi, te videndi, te possidendi? Tu promissa nobis es, O Beatitudo infinita, videbimus te aliquando clarè; sed eheu! Quando felix hoc erit momentum? *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?*

Psal. 41.

Libertas & immutabilitas mirificè conveniunt in Deo.

Verùm si adhuc semel nobis attollere licet oculos ad aspiciendum pulchritudinem Dei, circa admirabilem consonantiam, in quâ perfectissimè conjungitur immutabilitas cum libertate Dei: quis tolerare poterit splendores pulchritudinis summæ, quos prodire ex hoc prodigio videbimus inter omnia maximè incomprehensibili? siquidem hic sapientissimi quique Theologi suam fatentur incapacitatem, quâ concipere non possint, multòminus enucleatè explicare profundum hocce mysterium. Videmus quidem in creaturis simul stare non posse cum imutabilitate libertatem; Quod enim immutabile est, nunquam mutare potest, & quod est liberum, semper

semper potest mutare. Nihilominus fides nos docet, quod ambæ in Deo tam perfectè conveniant, ut non sint nisi una eademque res. Sed cognoscere, quâ ratione conveniant, abyssus est, quo oculi nostri penetrare non possunt.

Siquidem dicere, quod sit immutabilis, quod res, quæ sunt in ipso, & respectu propriæ suæ essentiæ: quod autem sit liber, quoad res, quæ sunt extra ipsum, respectu suarum Creaturarum: quasi ipsius immutabilitas æterna, & ipsius libertas essent duæ res diversæ; quodque ex unâ parte esset immutabilis, sed non liber; & ex alterâ parte esset liber, sed non immutabilis: hoc dici non potest, abs eo, quod injuria inferatur infinitis perfectionibus Dei. Immutabilitas ipsius & libertas ipsius tali ratione sunt inseparabiles, ut non sint nisi una eademque res: & utraque est adeò ipsi essentialis, ut, qui illas vellet separare, necessariò destrueret ipsius divinitatem. Confitenda igitur est nobis magna hæc veritas, quam fides nos docet, & adoranda reverenter abs eo, quod â nobis comprehendatur, quod Deus ab æterno sit liber, & ab æterno immutabilis. Ipse liber est in puncto semper actuali & semper constanti æternitatis suæ, respectu omnium creaturarum, quæ sunt extra ipsum, eòquod illas non velit necessariò, sed liberrimè; est nihilominus immutabilissimus respectu illarum, eòquod electio libera & voluntaria, quam circa illas fecit, vel ut melius loquar, quam circa illas semper actualiter facit, nunquam incepit, non interrumpitur, & nunquam mutatur, sed nec finietur unquam, non magis quàm amor, quâ propriam suam prosequitur essentiam. Nunquam ipsius voluntas indeterminata fuit, sed semper actualiter determinata, sicut id voluit, & sicut illud vult liberè.

Quomodo Libertas & immutabilitas Dei conveniant cum nostra libertate.

Hinc est, quod Theologi docent, decreta æterna Dei semper esse libera, licet sint semper invariabilia; & hæc libertas Dei, quæ mirificè subsistit cum ipsius imutabilitate, conservat etiam integrè nostram libertatem. Homo semper liber est, ut ferat vel ad ad bonum, vel ad malum; Quando est justus, Deus ipsum amat; & ipsum odit, quando est peccator. Hæc sententia, pro quâ communiter citatur sanctus Ambrosius: *Deus noverit benè suam mutare sententiam, si tu noveris tuum emendare delictum*; Verissima est, & denotat libertatem integram & omnimodam hominis. Sed omnia hæc non oppugnant imutabilitatem decretorum Dei; siquidem tota mutatio se tenet ex parte hominis, qui voluntariè se collocavit ad sinistram in seriem ac

ordinem reproborum, ibique invenit se obiectum odii ac maledictionum Dei; Posthæc melius utens libertate suâ, adjutus gratiâ mutat & transit â sinistra ad dextram, cum Electis, per suam pœnitentiam, & fit objectum amoris & benedictionum Dei. Sic Deus ipsum amat, & postea ipsum odit abs eo, quod propterea fiat aliqua mutatio in Deo; quia voluntas æterna, quam habet amandi bonum, & odiendi malum, est invariabilis.

Potes facere ut sis prædestinatus.

Et si verum est, quod inveniatur hæc propositio in nonnullis sanctis Patribus, sicut aliqui pro illâ citant sanctum Augustinum, in quo fateor, me illam non legisse: *Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris.* Hoc facilè intelligi potest; Idem enim est, ac si diceret: si non es ad dexteram cum Electis, qui sunt justi, eòquod peccatum tuum te teneat ad sinistram, transi ad dextram per tuam conversionem: Tu id facere potes, te solum id tangit, quia Deus vult, ut salvus fias; Et vult id vera voluntate, quia pro te mortuus est, nec gratia ipsius te destituit.

Admirabilis igitur existit consonantia inter libertatem Dei nunquam non actualem, & immutabilitatem ipsius semper æternam. Novi perfectam unionem, quæ est inter ambas, esse verissimam, quia id fides me docet, sed quâ ratione fiat, nescio, cùm sit arcanum Dei incomprehensibile mortalibus. Benè capio, convenientiam admirabilem, utriusque constituere infinitam pulchritudinem Dei, cujus aspectus in æternum rapiet & attonitos tenebit omnes Beatos; sed ut illam concipiam, nullam mihi ejusdem formare possum idæam, quia infinita non esset, sicut est, nec incomprehensibilis, si concipere ipsam possem. Adoro igitur ipsam in silentio, acquiesco non perfectè cognoscens illam, modò ipsam perfectè & ardenter amem. Ah quàm mallem potius ipsam videre, quàm describere! Ulteriùs progredi non vellem, nisi id opus esset ad obtinendam levem quandam cognitionem pulchritudinis Dei, adjiciendo adhuc verba nonnulla de eo, quid repræsentet colorum suavitatem in ineffabili hac pulchritudine, cum sanctus Augustinus nos docuerit, in duobus consistere perfectam pulchritudinem, proportione partium & coloris suavitate. Diximus jam, admirandam divinarum perfectionum convenientiam haberi posse pro partium proportione & congruentiâ; restat igitur aliquid dicere de suavitate coloris. Quid ergò est hæc coloris suavitas?

ARGUMENTUM.

Quæ coloris sit suavitas, vivacitas & acrimonia conferens splendorem infinitæ Pulchritudini Dei.

ARTICULUS IV.

Quomodo comprehendi possit, Deum esse actum purum.

HOc est, quod Deus ipsemet ostendere voluit Moysi, radiante splendore rubi ardentis, ad quem prohibuit ipsum accedere. Quando misit ipsum in Ægyptum, ut esset Deus Pharaonis, non aliud ipsi dicit, nisi magnum hoc verbum: *Ego sum qui sum.* Ecce tibi, quid faciat coloris suavitatem & acrimoniam, omnem splendorem, totamque gloriam in infinita pulchritudine Dei: Ipse est, qui est; hoc est; Ipse est purus actus. Sed quid sibi vult dicere purus actus? Est dicere, quod possideat actualiter omnem essendi plenitudinem; sed tam purè, ut nullam admittere possit in seipso alicujus non esse commixtionem. Quod ut facilè comprehendas, trium tibi propone considerationem, nempe creaturarum purè possibilium, creaturarum actualium, & Dei. Ipsorum comparatio aliquatenus tibi ostendet, quomodò sit intelligendum, quod Deus sit puvus actus.

Creaturæ possibiles nihil sunt actu.

In quo statu jam sunt creaturæ purè possibiles, id est, illæ, quas Deus nondum traxit è nihilo, unde tamen omnes paratæ essent exire, si id unico præciperet verbo? Ipsæ omnes absorptæ sunt in puro non esse, ita ut omninò nil habeant esse actualis, sed solummodò esse possibile. Sic nihil actuale est in illis, & aliud nō sunt, nisi pura possibilitas

Creaturæ actuales habent plus possibilitatis quàm actus.

Considera exin, in quo statu multùm diverso existant creaturæ, quas Deus jam extraxit è nihilo per creationem. Ipsæ omnes parvam quandam possident scintillam esse actualis; sed hoc tam parum est, respectu & comparatione ejus, quod illis deest, ut dici possit, infinitam esse distantiam inter id, quod sunt, & id, quod non sunt. Dici quidē potest, ipsas esse in actu, eòquod actualiter existant. Sed non sunt actus purus, cùm totæ circumdatæ sint, & totæ permixtæ tantorum non entium numero, ut parvus entitatis atomus, quem possident, fermè sit nihil respectu eorum, quibus privantur: Accipe, exempli gratia, solem, creaturam adeò pulchram & eximiam: Verum est, ipsum actualiter esse aliquid; sed ipsius esse tam parum est in comparatione cum nihilo, quo circumcingitur, ut unico verbo dixeris omne id, quod est, & pluribus diebus dicere non posses id, quod non est. Dicito mihi, quidnam est pulchrum hoc astrum? Est sol, inquis, & omnia dixisti: sed dic mihi, quid non sit;

Non

Non pertinges ad metam longo tempore: Ipse enim non est cœlum, non est Angelus, non est Homo, non est planta, non est animal, non est mare, non est piscis, non est äer, non est avis. Recense ad longum omnes creaturas, quarum numerus tibi non est cognitus non est nec una ex ipsis est nihil, nisi solus & unicus sol. O Deus! Quàm parvum est igitur esse, quod possidet, respectu ejus, quo est privatus!

Etsi extra mundum te conferas, videbis infinitos alios mundos possibiles, qui repleti erunt innumerabili numero aliarum creaturarum: Et iterum nihil est ex his omnibus. Nonne igitur vides, quod minimum quid rei sit, respectu ejus, quod non est? Prô quàm procul distat ab eo, quod actus sit purus, absque admixtione alicujus non esse, cùm ipsius esse particulare sit velut parvus atomus, circumdatus ab infinitudine quâdam non entium ac nihilorum! Et adhuc parvum hoc esse, quod possidet, antecessit æternum quoddam nihilum, quo detinebatur, antequam ex eo per omnipotentiam creatoris sui fuerat erutum: Et potest post se trahere aliud quoddam nihilum æternum, quò redigeretur in instanti, si creator illius conservare desineret ipsum. Quod si sol ex eo, quod habeat multum splendoris, quodque à creatore suo collocatus sit in loco tam honorifico, gloriari vellet de excellentiâ quidditatis suæ, nonne humiliari unico posset verbo usque ad abyssum? Id respice, parva creatura, quod non es: Oculi tibi sunt valdè illuminati, & mirum in modum acuti, sed his penetrare nunquam poteris omnem, quæ te circumstat, nihili profunditatem: Videbis duntaxat, tam parum te esse, ut parva entitatis, quam possides, particula propemodùm sit nihil in comparationem adducta cum immensâ latitudine entitatum, quibus es privata.

Pulchra consideratio ad confundendam superbiam.

O quàm vellem tantos in mundo superbos, qui, sibi divinitates imaginantur, quas adorare oporteat, quinque magnitudinem suam nullis arctatam sibi persuadent limitibus, quandoque adniti & operam adhibere, ut videant, an attingere possint metam cognoscendo id, quod non sunt! Et postquam decem dies integros in hâc collocarint operâ, ac probè viderint, se nondum attigisse medietatem laboris sui, permitterem illis, ut aspicerent, quid sint ipsi in medio hujus infinitudinis rerum, quæ ipsi non sunt. O quantum humiliationis argumentum pro illis, quèmque luculenter viderent, se non esse quid magni, ordinemque, quem tenent inter

cœteras

cœteras Creaturas, tam tenuis esse considerationis, ut, quando deficient ipsi, defectum hunc tam parum percepturus sit mundus, quàm perciperet aër, si unum è suis amitteret atomis! O quam ignarum & cœcum esse oportet, ut superbus quis sit, & credat, se magni quid esse! Ejusmodi est igitur conditio creaturæ, quam ita oportuit explicari, ut aliquo modo simpliciores capiant, quomodò sit intelligendum, quando dicitur, DEUM esse actum purum. Veniamus modò ad considerationem hujus actûs puri.

DEUS solus est purus actus absque admixtione non Entis.

DEUS EST. Nil opus est huic adjicere, ut bene declaretur, quid sit DEUS. Omnia dicta sunt, quā[n]do dicitur, quod sit; & quando additur, quod sit actus purus, hoc tantū fit, ut declaretur, quod non sit, sicut est creatura, quæ non nisi tenuissimā entitatis habet particulam, quā præcedant, quam sequantur, quamque circumdent innumera non entia, nihila infinita. Sed DEUS actualiter possidet omnē essendi plenitudinē, absq; nullâ admixtione privationis, vel alicujus possibilitatis. Sed nunquam esse potuit, & nunquam esse poterit, & etiam nunc esse non potest; sed est actualiter, absque principio, absque fine, absque successione, & absque ullâ alteratione. Et ecce tibi, quid sit, & dicatur actus purus. DEUS EST. Ipse non fuit, & ipse non erit; quia fuisse significat aliquid præteritum, & debere esse significat aliquid futurum. Nec aliquid præteritum, nec aliquid futurum est in DEO, sed ipse est actualiter, hoc est, ipse est purus act⁹. DEUS est. Sed Ipse non est hoc vel illud in particulari, quia ipse non est ens limitatum, sed est ens infinitum, quod includit in se omnem latitudinem entis. Ipse est igitur, omne ens, & nihil est ex omnibus entibus creatis; Sicut egregiè explicat sanctus Gregorius Nazianzenus in eleganti quodam metro: Tu omnia, Tu nihil rerum; & tali ratione est purus actus. DEUS EST. Sed Ipse non est post certum aliquod tempus, & non factus est DEUS â quodā alio: Ipse est ens æternum, ens necessarium, ens â seipso. Nam quis dedisset ipsi Suum esse, cùm Ipse fons sit & origo omnis esse? Quis limitâsset ipsi suum esse, cùm non acceperit id ab ullo alio? Ipse est solum ens infinitum & independens, qui procul expellit â se omne non ens. Et ecce quid significetur, quando dicitur, DEUS est actus purus. Sed mentes nostræ arctatæ nimiū sunt ad id comprehēdendū, & verba nostra nimis rudia, ad loquendum de illo, Eò quod infinitus ipse sit in omnibus, nosq;

 nihil

nihil cognoscere, nihil effari possimus, nisi quod finitum est.

Actualitas DEI est color pulchritudinis ipsius.

Et hæc essentiæ ipsius infinita actualitas, est color spiritualis si ita loqui licet, qui confert splendorem & omnem perfectionem infinitæ pulchritudinis DEI. Nam sicut color universim se expandit super omnes faciei partes, ad animandam ipsius pulchritudinem, quæ sine hujus suavitate coloris languida & injucunda permaneret; sic etiam incomparabilis hæc excellentia, esse actum purum, se extendit super omnia attributa divina, quæ constituunt infinitam pulchritudinem DEI. Omnipotentia DEI est pulchra; sed pulchritudo ipsius consistit in hoc, quod sit actus purus, qui nullam admixtam habere potest impotentiam. Justitia DEI est pulchra, sed pulchritudo ipsius consistit in hoc, quod sit actus tam purus, ut mixtionem aliquam admittere non possit cum aliquâ injustitiâ. Æternitas DEI est pulchra, sed pulchritudo ipsius est, esse actum purum, qui nullam sciat successionem nostrorum temporum, quæ suum habent præteritum & suum futurum. Sic de cœteris perfectionibus DEI, quarum ingens pulchritudo consistit in hoc, quod sint actus infinito modo purus, qui mixtus esse non possit vel minimâ umbrâ alicujus defectus.

Tria prodigia in contemplatione, quâ DEUS suam contemplatur pulchritudinem.

Sed in vanum occupamur in efformandâ nobis aliqua idæa, quæ accedat ad excellentiam ineffabilis hujus pulchritudinis. Jsaias recenset, quod viderit Seraphinos velantes faciem suam alis suis in præsentia augustissimæ ipsius Majestatis. Et sanctus Gregorius hunc Jsaiæ textum explanans ait; hoc ideò factum, quod supportare non potuerint splendorem gloriæ prodeuntē è divina illa pulchritudine: *Non ferentes radios, illinc proficiscentes.* Sed quid dico de Seraphinis? Video aliquid, quod meliùs ostendit mihi splendores infinita ratione conspicuos pulchritudinis DEI, quando considero, quod voluptas in contemplanda hac pulchritudine, totam constituat occupationem DEI in æternitate. Quid fecit ipse ante creationem mundi, nisi quod potitus fuerit infinitis propriæ suæ pulchritudinis deliciis? In quo tria prorsùs admiratione digna observo. Primū, quod aspectus unicæ hujus pulchritudinis rapiat totū intellectum DEI, quantumvis infinitum, ipsúmq; tantis repleat deliciis, ut ipsi inseparabiliter intendat, abs eo, quod vel unico momento ab illa suos possit avertere oculos. Quantas ergò illecebras infinita ratione potentes habere debet hæc pulchritudo? Secundū, quod repleat ipsa cor DEI gaudio tā abundāti, ut, quā-

vis

vis imensũ id sit, majus & abundantius capere non valeat. Tertiũ, quod admirabilis hæc pulchritudo, tantum habeat roboris & fortitudinis in omnipotentẽ DEI voluntatẽ, ut ipsum cogat ac necessitet ad amandum se, & quidem amandum amore æterno, & amore infinito, amore semper actuali, & deniq; amore tam necessario, tamque perfecto, ut producat terminum, & qui est DEUS, nempe Spiritum sanctũ. Si dicere possemus, adorandam hanc Personam habere Patrẽ vel Matrem, diceremus, alias ducas Personas esse ipsius Patrẽ, & infinitam pulchritudinem DEI esse ipsius Matrem: Certum est enim, quod per delectationem illam, qua demulcentur Pater & Filius ex aspectu hujus pulchritudinis, producant hunc Cordis sui jubilũ, amoris hoc suspiriũ, hoc voluntatis suæ gaudiũ. Sanctus Augustinus habere videtur totum os suum refertum eadem suavitate, qua divinæ perfunduntur Personæ, loquens de illa libro sexto de Trinitate: *Est Spiritus Sanctus Genitoris Genitiq; Suavitas, ingenti largitate atq; ubertate perfundens omnes creaturas.* Vult dicere, quod Suavitas, dulcedo, gaudium, sũma voluptas Patris & Filii, quos aspect⁹ ineffabilis suæ pulchritudinis necessitat ad amandum se reciprocè, producat per amorem hunc, DEUM sibi æqualẽ; quodq; super abundantia voluptatis, qua replẽtur, sollicitet bonitatẽ ipsius, ut effundat amorem suum super creatũras, ad dandum illis esse, tribuendumq; ipsis capacitatem, eandẽ secũ amandi pulchritudinẽ, quã infinito modo vident amabilem.

Cap. 10.

Creati sumus ad contemplandam & amandam pulchritudinem DEI

Quid ergò facimus, si ob finẽ tam nobilem ac sublimem accepimus esse, si locupletati sumus intellectu idoeno ad cõtemplandũ, & voluntate capaci ad amandum eandum hanc pulchritudinem quã DEUS contemplatur & amat, infinita cũ voluptate in omnẽ æternitatẽ? Quid facimus? Eccur reptare sinimus animas nostras in pulvere terræ? Eccur occupari permittimus ipsas infantilibus mundi crepundiis? O DEUS! Quanta est nostra stupiditas? Quàm dura, quam insensibilis est anima nostra, si non sentiat nec amorem, nec desiderium, nec impulsum ergà infinitã DEI pulchritudinem!

Certũ est, quod si unicus damnatus in corde suo collectam & unitam haberet omnem rabiem & omne odiũ contra DEUM, quæ dispertita sunt inter malignas voluntates omniũ damnatorũ, & insuper illa ipsa forent roborata, radicata, confirmata quantum robarari, radicari, confirmari poterant per annos sex mille; Isque videret unicum tantum radium infinitæ pulchritudinis DEI, sufficeret ad expellendũ in in-

instanti omnem hanc odiorum ac furorum imensitatem è corde ipsius, & convertendum rabiem tam inveteratam, tamq; radicatam unico momento in reverentiam, in adorationem, in amorẽ: imò necessum foret, ipsum tanto amore ergà ineffabilem hanc pulchritudinem succensum iri, ut ampliùs non sentiret voracissimos ignis infernalis ardores, potiusq; centies & centies millies hos mallet congeminari, quàm privari hujus abundantiâ gaudii, quo perfunderetur cor ipsius ex aspectu infinitæ pulchritudinis DEI.

An igitur deterioris conditionis simus, quàm infelix ille? An verum sit, quod, dum pulchritudo DEI tot tantisq; modis manifestat se nobis, tum in rebus materialibus & visibilibus, tum in rebus spiritualibus & invisibilibus, tum per lumina fidei tam liberaliter nobis concessa, nihilominùs contemplari ipsam contemnamus, apponere ergà ipsã cor nostrum negligamus, & non nisi oculo & affectu pulchritudines amplectamur perituras & caducas? O Bone DEUS! O amabilis mi Creator, compatere cœcitati nostræ, exsolve nos dolo & illusione Sensuum nostrorum, & ad dissipandum tenebras nostras, imprime animabus nostris luculentam ineffabilis pulchritudinis tuæ idæam, insculpe cordibus nostris desiderium ardens illam videndi, illam ubiq; inquirendi, nil præter ipsam æstimandi, nonnisi de ipsa cogitandi, illã adorandi, illam admirandi, & deniq; clarè illam aspiciendi in Sæcula Sæculorum.

CONSULTATIO XXV.

An DEUS amari possit, sicut amat.

Pulchritũdo est Mater amoris.

CONsideratâ infinitâ pulchritudine DEI in præcedenti consultatione, impossibile est, quin abstineamus hic loqui de munificentiâ amoris, quem ineffabilis hæc pulchritudo liberaliter è sinu suo effundit in corda nostra, quem reciprocè â cordibus nostris sibi vult refundi. Quando antiqui finxerunt, Cupidinem fuisse Filium Veneris, si velum fabulæ abstrahamus, inveniemus pulchram valde nobis, ab ipsis traditam veritatem: Et est, quod amor nascatur è pulchritudine, sicut fructus è suo flore, vel sicut calor â lumine Solis; ubiq; amor & pulchri udo sunt inseparabiles, speciatim autem in DEO. Impossibile

bile eſt, quod, qui videt pulchritudinem ipſius infinitam, quæ ſuum repleat intellectum ſtupore, non amet ipſam amore infinito, qui repleat ſuum animũ tantâ abundantiâ gaudii, quo plenè ſatietur: ita ut verum ſit, quod prima & ſumma pulchritudo non tantùm producat amorem, ſed omnia ingenti hoc amore ſuccendat, dicente ita Scripturâ, quod *DEUS noſter ignis conſumens ſit*; ſed quid conſumit ignis hic prorſùs divinus? Non ſeipſum, non creaturas rationis expertes, quæ idoneæ nõ ſunt ad recipiendos ipſius impulſus, nec ad concipiendos ipſius ardores. Animæ ergò noſtræ ſunt, quas conſumit; ſed non conſumit aliquid in nobis deſtruendo, ſicut ignis materialis ſuam conſumit & deſtruit materiam, ſed perficiendo, noſque totos transformando in DEUM.

Hebr. 12.

DEUS nos amat eodem amore, quo amat ſeipſum.

DEUS noſter ignis conſumens eſt: ſed ignis eſt, non niſi unicam habens flammam, quamvis è duabus quaſi enaſcatur fornacibus. Pater & Filius contemplando pulchritudinem infinitam, quæ eſt eadem in ambobus, non producunt niſi unicum Spiritum ſanctum. Impoſſibile eſt Patrem infinito modo non amare Filium ſuum unicum, in quo tantum aſpicit pulchritudinis; Impoſſibile quoque eſt, Filium tantùm non amare, divinum Patrem ſuum, in quo pulchritudinem intuetur eandem. Non miror, pulchritudinem infinitam amari amore infinito; ſed quod mirum valde eſt, quodque noſtra accendere deberet corda ardentiſſimo ergà DEUM amore, eſt, quod divinæ hæ duæ Perſonæ nos ament eodem amore infinito, & eodem Spiritu ſancto, quo amant ſeſe invicem. Nos, qui â nobis ipſis non ſumus, niſi purum nihilum, qui non habemus nec bonitatem, nec pulchritudinem, nec aliquid amabile; Et tamen verum eſt, Patrem & Filium nos amare eodem Spiritu ſancto, id eſt, eodem amore infinito, quo reciprocè ſe ipſos amant: Hæc eſt expreſſa doctrina Sancti Thomæ, qui oraculum eſt Scholarum: *Pater & Filius dicuntur diligere Spiritu ſancto & ſe & nos.* Quantus nobis honor â tanto amari Monachâ, ſed quantum felicitatis portentum, amari eodem amore infinito, quo DEUS amat ſeipſum.

D. Th. 1. p. q. 37. a. 2.

Fortaſſis tantum favorem tibi perſuadere non potuiſſes, qui ſuperat omnes noſtras cogitationes, tranſcendit omnia noſtra deſideria, quemque prenſare non abſq; horrore reformidâſſet animus, probè gnarus, nos infinitâ ratione indignos eſſe, ut amemur â DEO eodem amore, quo

DEUS probat nobis amorem ſuum per donum, quod nobis confert.

quo amat semetipsum. Ah! Quis sum ego, mi DEUS, ut ita cor tuum apponas ergà me? Quâ ratione convincam me, ut credã, me tantam possidere felicitatẽ? Verum est, stupendam valdè esse hanc veritatem, & difficillimam captu; sed nonne argumenta ejusdem habes tam fortia, tamq; evidentia, ut dubitare de illâ non liceat? Quando vides in manibus DEI donum, quod tibi confert, valoris infiniti, an dubitare potes, quin habeat in corde suo amorem infinitum, qui declaratur, qui producitur, qui probatur tam ingenti dono? *Sic DEUS dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Metire amorem ipsius ex dono, quod tibi confert; vel metire donum, quod tibi confert ex amore, quo impellitur ad illud tibi conferendum: utrumq; ejusdem est magnitudinis: Donũ est DEUS pretii infiniti, & amor, quo donat, pariter infiniti pretii DEUS est. Quando recipis hoc donum infinitum, an dubitare poteris de amore infinito, qui est in corde ipsius? Quod efficacius argumentum hujus posses exquirere.

Joan. 3.

Si per impossibile capax fuisset Pater recipere aliquod donum à Filio suo; Et hic Filius unigenitus donum aliquod à Patre suo, æquale amori infinito, quo se invicem prosequuntur, non potuissent sibi dare quidquam pretiosius, quàm dant tibi, ad probandum & contestandum tibi amorem suum. Certum igitur est, & tu luculenter id vides è magnitudine doni, quod tibi impertiuntur, quod eodem amore te ament, quo amant seipsos. An possibile sit, nec tantum donum, nec tantum amorem, maximum ciere motum & affectum in cordibus nostris? O mi DEUS, quantâ cœcitate laborat anima, si non videat, te totum amorem esse pro ipsâ! Quot flammæ ex hoc fonte deberent erumpere, quæ veluti tot ardentes stimuli te animarent ad amorem DEI.

Occasio & argumentum hujus consultationis.

Verumtamen nescio, ex quo defectu fidei, vel è quâ fiduciæ in DEUM carentiâ, tam difficulter nobis persuadeamus, quod ita amemur ab infinitâ ipsius bonitate, ut semper credamus, nos magis certos esse de amore, quo ipsum prosequimur, quàm de eo, quo ipse prosequitur nos; Et infirmitas hæc affecit ipsos quoque Sanctos. Magna illa princeps, sancta Elisabeth, filia Andreæ Regis Ungariæ, sentiens in corde suo vehementem ignem amoris DEI, hâc cogitate diuturno tempore occupavit animum, beatum se fore, si certa

ta esset: quòd ita amaretur à DEO, sicut ipsa amabat DEUM. Opus erat afferre illi plures rationes valde firmas & validas, ad auferendam ipsi hanc falsam persuasionem, & evidentissimè demonstrandum, impossibile esse, quod creatura reddat DEO suo amorem æqualem, sed nec amorem, qui vel parum accedat ad eum, quem recipit ab ipso; Et hoc fuit, quod ansam præbuit pulchræ huic Consultationi, quam ipsa desuper habuit cum sancto quodam Religioso Ordinis S. Francisci, qui Patrem ipsius agebat spiritualem. Recensetur hæc in Chronicis Fratrum Minorum, sed tam breviter, ut historia nullam faciat mentionem ejus, quod ipsi rationis attulerit in medium. Verùm exponam tibi hic ad longum, quid afferre poterat, quidque convincere debeat animum; impossibile nobis esse, quando soli omnem omnium creaturarum haberemus amorem, ut DEO reddamus amorem reciprocum, & æqualem ei, quo prævenit nos ex abundantia misericordiæ suæ.

L. 9. c. 11.

ARGUMENTUM.

1. *Majus est, amari nos à DEO, quàm ab omnibus creaturis.*
2. *Ipse solus magis luculenter demonstrat nobis amorem suum, quàm omnes creaturæ facere possent.*

Articulus I.

Quantò plus amari se quis videt, tantò magis urgetur ad reciprocè amandum.

INducere in animum non possum, mi Pater, inquit sancta Elisabeth, nec credere, quod tantum me DEUS amet, quantū ipsum amo. Serenissima Domina, respondit ipsi sanctus hic Religiosus; si omnes homines, qui modò sunt in mundo, si omnes, qui incoluerunt illam, jam à creatione mundi, & omnes quoque qui debebunt incolere ipsū in futuris sæculis, usq; ad consūmationē temporū, simul in unā irent sententiā, ut certatim & ad reciprocam invidiam amarent te, ex tota latitudine virium suarum, an diceres, quod amares plus illos, quàm amareris ab illis: Et si omnes desiderarent tibi maxima, quæ ipsorum mentem possent subire, bona, honores, divitias, voluptates, summas dignitates, & omne id, quod in votis habere posset cor humanum; Et si non solùm desiderarent tibi hæc omnia, sed eadem tibi procurarent, teq; reipsa in eorum mitterent possessionem, ementes & nundinantes tibi ea impensis suis, darentque ad acquirendum tibi illa, aliqui omnia bona sua, alii liber-

libertatem suam, alii proprios suos oculos, nonnulli tolerare vellent omnes injurias, contemptus, alapas, carceres, dolores; insuper omnes non majori tenerentur desiderio, quàm consecrandi sanguinem suum, & vitam suam ex amore ergà te, existimantes maximam pro se felicitatem, videre te in possessione bonorum omnium, quibus mundus hic locupletare te posset: Videndo te tot amoris flammis circumdatam, quibus tam evidenter omni ex parte urgereris, procul dubio, continere te non posses, quin amares infinitum hunc Personarum numerum, tam ingenti te amore prævenientium. Sed quidquid facere posses ad amandum ipsas ex toto corde tuo, an dicere posses, te plus amare illas, quam ameris ab illis? An transcendere tu posses omnes simul, quando quælibet ex illis in particulari tibi contestaretur & ostenderet, plus amoris exhiberi tibi â se, quam ipsa recipiat â te, eòquod ipsa plus faceret pro te, quàm tu facias pro se? Et unde desumeres tu, quo reciprocum reddere posses amorem tot millionum millionibus hominum, cùm non habeas, quo satisfacias uni soli? Et si cor tuum ita vincatur ab uno solo, quid faceret obsessum ab infinitis cordibus tam vehementer amantibus, quæ velut tôtidem Sagittarii collimarent in ipsum solum, & unumquodque succensâ sagittâ sua transfigeret illud; an adhud tunc diceres, te plus amare, quàm ameris?

Reciprocum impossibile.

Et nihilominus perpende ipsa tecum, quid essent hæc omnia respectu amoris, quo DEUS te prosequitur, & respectu beneficiorum, quibus incessanter te accumulat, vix non tumulat & obruit. Siquidem inprimis hæc non essent nisi corda humana, nunquam non valde limitata, etiamsi in maximo forent numero. An comparari possint cum corde DEI, quod infinitum est in suâ magnitudine, eòquod sit immensum? Infinitum in virtute, qua pollet ad amandum, eòquod producat DEUM sibi æqualem? Infinitum in bonitate sua, eòquod hujus possideat thesaurum tam divitem, ut exhaurire ipsum non valeat per omnem munificentiam suam, quam suis exhibere possit creaturis? Et hoc est magnum illud cor, quod te amat. Qua ratione haurire potes cogitationem, qua credas, te plus amare illud, quàm ameris ab illo? Habeas centies plus amoris ergà illum, quàm habeas modò; Et exin reduplica centies millies omnem hunc amorem; Et iterum incipe reduplicare illum, centum millienis millionum vicibus: post

Reddere perfectum reciprocum amorem DEO, est nobis impossibile.

poſt hæc omnia, nunquam pertinges illuc, ut adæques amorem, quo ergà te afficitur.

Ulterius omnia hæc Corda humana, â quibus ita amareris, non haberent ergà te, niſi amorem valdè inefficacem. Nam concedo, quod deſiderarent tibi bona quæcunque maxima, quorum ſibi effingere poſſent cogitationem; hæc nunquam non forent vana duntaxat deſideria, eòquod illorum poſſeſſionem tibi nunquam poſſent conſignare. Sed concedo quoque, verum eſſe, quod eorum tibi conſignaverint poſſeſſionem; non tamen hæc eſſent, niſi ſemper bona caduca, & peritura, quæ parvo durarent tempore, quæ exigui eſſent momenti, quæque inevitabili ſubderentur jacturæ. Et quid hæc ſunt omnia reſpectu amoris, quo fertur in te DEUS? reſpectu amoris tam efficacis, ut ſatis ipſi ſit voluiſſe bonum, ad tribuendum tibi id reipsâ? Reſpectu amoris tam liberalis, ut ipſe ſit, qui largiatur tibi cuncta bona naturæ per creationem; qui locupletet te omnibus bonis gratiæ per redemptionem; Et poſt hæc omnia tibi præparat bona gloriæ pro æternitate? Nonne vides, amorem hunc, infinito modo tranſcendere illum, quo omnes creaturæ ſimul ergà te affici poſſent? Si ergò fatearis, te vix ſufficere poſſe ad reddendum perfectum amorem reciprocum uni ſoli creaturæ, quæ te amaret ex toto Corde ſuo: An cogitare adhuc audeas, te non ſolùm reciprocum amorem reddere tuo, ſed plus amare te ipſum, quàm ipſe te amet? O quàm procul diſtas ab eo, ut correſpondeas ſuo ergà te amori? Credas oportet, intervallo infinito te diſtare ab eo.

Reddere perfectum reciprocum amorem DEO, eſt nobis impoſſibile.

Sed denique ſi fatearis, te fore victam, ſi videres omnes totius mundi homines ſimul, te tanto amare affectu, ut nonnulli darent omnia ſuà bona, aliqui ſuos oculos, alii propriam ſuam vitam ex amore ergà te; Ac impoſſibile tibi fore, tantum amare te illos, quantum amareris ab illis. Eheu! Quid eſſent hæc omnia? Quando omnes creaturæ, quas traxit DEUS è Sinu nihili, ſacrificarentur & reducerentur in cineres, nonne hoc minus eſſet atomo, in comparatione cum eſſentiâ DEI omnipotentis, cum vitâ DEI æterni ex amore ergà te ſacrificati, ut ſui pretio ſanguinis tibi infiniti boni obtineret poſſeſſionem? Nonne agnoſcas, nonne fatearis libenter ſuperatum ac victum te eſſe, ac impoſſibile tibi fore, tantum amare te DEUM, quantum amaris ab ipſo? O quàm meritò dicendum, amorem ipſius ergà nos, infinitâ ratione noſtras

transcendere cogitationes; eòquod pro bono & comodo nostro fecerit omnia, quæcunque fecit!

Exemplum stupendum Regis Moab, 4. Reg. 3.

Quando visus est Mesa Rex Moab ipsemet apprehendere Filium suum natu majorem, ipsumque propriis suis sacrificare manibus super muros civitatis suæ, in extrema desperatione, quò redact⁹ fuerat ab armis inimicorum suorum; fuit hoc facinus tam stupendum, tamque horrendum videbatur, ut exercitus Israëlis ipsum obsidentis, & quasi jam in manibus habentis victoriam, eò usque fuerit perterritus, ut ceciderint animo, abjecerint arma, recesserint victi atque confusi; sed victi non armis Regis Moab; sed incredibili desiderio, quod demonstrabat conservandi regnum suum, eòquod magis illud, quàm proprium suum amaret sanguinem. Et prodigiosus hic amor, qui eòusque suos diffuderat radios, suos fudit, confudit & fugavit inimicos.

Quòd DEUS fecit, magis stupendum est

Sed nonne res sit infinita ratione magis stupenda, vidisse supremum mundi Monarcham, magnum DEUM vivum sacrificare & morti tradere Filium suum unigenitum, reverà eò coactum ab inimicis suis, qui sunt peccatores, non ut ab illis se liberaret, aut illos perderet, sed ut ipsos lucraretur, ipsosque sibi faceret amicos; non ex desiderio conservandi sibi proprium suum regnum, sed ex ardenti desiderio, nobis illud conferendi? Quis unquam vidit hominem tanto accensum desiderio omnia bona sua mittendi in possessionem inimicorum suorum, ut non tantùm solicitè in id incumberet, séque laboribus defatigaret & obrueret, sed insuper Filium suum unigenitum in ipsorũ præsentia sacrificaret, ad obtinendum ab ipsis, ut reciperent illa; quasi ipsis diceret: Ecce unicum hæredem omnium bonorum meorum, exspolio ipsum vita, eo duntaxat nomine, ut vos hæredes instituam omnium bonorum meorum; Vos, qui nonnisi magni mei estis inimici. Et amor tam victoriosus non eruat nobis arma è manibus, ut dedamus nos DEO ex toto corde nostro, dicamúsq; ipsi: Vicisti, Domine, vicisti O DEUS bone; nonnisi tuum est hac amare methodo, hac diligere ratione.

Spiritus sanctus consultò annotavit nobis actionem Regis Moab in scriptura sancta, ut cuncta in admirationem & stuporem raperet sæcula. Sed quid erit in annalibus æternitatis exaratum & annotatum videre, quod Auctor vitæ sacrificaverit Filium suum unigenitum, ut acquireret nobis vitam

tam æternam, quodque Capiti suo proprio, spineam imposuerit coronam, ut nos in proprii sui regni mitteret possessionem, utque nos ibi vitæ suæ divinæ frueremur deliciis, voluit ex amore ergà nos, amaritudinem absorbere mortis. Si totum Cœlum accendere se studeret amore ergà tantam bonitatem; an dicere possent, se amare magis, quam amentur?

Omnia corda, dum hoc vident, ardore deberent amore.

Quando magnum hoc sacrificium unigeniti Filii DEI vivi peractum est primâ vice in Golgothæo vertice, omnes creaturæ tanto fuerunt ex eo perculsæ terrore, ut Sol se absconderit præ pudore, Cœlum defecerit præ terrore, terra tremuerit præ horrore, petræ scissæ sint præ dolore, monumenta aperta sint præ timore, dederintque libertatem mortuis, & satellites ipsi reversi sint percutientes pectora sua, toti commoti, toti conversi. Quando veritatem hanc non videremus, nisi in historiâ sancti Evangelii, nonne sufficeret ad inducendum nos, ut incessanter nostra percuteremus pectora, quasi abs intermissione sacrificaturi omnia nostra initima DEO, ad conterendum fortitudine & virtute ictuum duritiam cordis nostri, vel ad eliciendum ignem ex hac petra incessantèr percutiendo illam?

Verùm videmus ipsam adhuc quotidiè propriis nostris oculis. Divinum hoc sacrificium repræsentatur & reiteratur indies super Altaria nostra. Videmus diebus singulis Filium unigenitum oculis Patris sui immolatum; Videmus effusum ipsius sanguinem. Ah! Magne Monarcha, qui regnas in Cœlis, quid facis? Eccur ita tuum sacrificas Filium unicum in præsentia nostra? Probè video, hoc esse in commodum regni tui; sed non ad conservandum illud tibi ipsi, sed ut nobis id dones. Et non fateamur, nos vinci ab infinita magni hujus amoris potentia, cùm prævaluerit ipsi DEO, ipsùmque sacrificaverit pro nostra salute? Et non dicamus toti extra nosmetipsos rapti cum sancto Augustino: *Dilexisti me, Domine, plus quàm te, quia mori voluisti pro me.* Qua ratione hoc esse potest, mi DEUS? Non capio, quod ipsemet video, quodque experentia fateri me cogit, verum esse, quod amaveris me plusquàm te, dum mori voluisti ex amore ergà me. His omnibus ita pensatis, an subire adhuc posset mentem creaturæ, se majori in DEUM ferri, quàm feratur ipse in se amore?

In soliloq.

DEUS exivit extra seipsum, ex amore erga nos: sic & nos exire debemus extra nos ex amore erga ipsum.

Nonne omni sensu, ratione, & omni affectu animæ Christianæ careamus, nisi exeamus extra nosmetipsos, ad nos totos immergendos in DEUM, videntes, quâ ratione exiverit ipse extra semetipsum, ad immergendum se miseriis nostris, velut ebrium sui ergà nos amoris abundantiâ? Sanctus Dionysius Areopagita considerans magnum hunc amoris excessum, qui traxit DEUM è Magnitudinis suæ throno, ipsumque velut amoris deliquio correptum, in nostras fecit dilabi manus, nescit, quibus terminis loqui debeat de prodigio tam stupendo. Nuncupat illud supereminentem quandam exstasim, quæ trahat extra se illum, qui intrare in seipsum non potest, eòquod â se non possit separari: *Amore trahitur secundùm extasim facientem super substantialem ejus virtutem â seipso ingressibilem.* Quæ potentia ipsum ad hunc potuit redigere statum? Video Abrahamū exeuntem è terrâ suâ, sed hoc ex auctoritate supremâ DEI id præcipientis. Video Josephum exeuntem è domo paternâ, & abeuntem in Ægyptum, sed ex fraude fratrum suorum, qui vendiderunt ipsum velut mancipium Madianitis. Video Davidem exeuntem è palatio suo, & propriam derelinquentem aulam, sed ex necessitate, ad fugiendam persecutionem Filii sui Absolom. Verum quodnam præceptum, quæ fraus, quæ persecutio, te trahit extra temetipsum O magne Monarcha universi? Ah! Video unicum amorem tuum tibi præcipere, te fraudare, te persequi. Ipse è Cœlo te trahit, & compellit ire in terram; Ipse è throno gloriæ te rapit super Crucem ignominiæ; Ab Angelis, qui te laudant, inter latrones, qui te blasphemant; à stellis firmamenti subtus spinas coronæ tuæ. Tu correptus es extasi, Domine; emotus extra teipsum per amoris excessum, quo me prosequeris. Et anima, quam eòusque amas, cogitare poterit, quod amet te plus, quàm ames tu ipsam.

S. Dionys. de divin. hom. c. 4.

Ex hoc optima hæc Princeps probè cognovit & confessa est, impossibibile esse, quod plus amoris habeat ergà DEUM, quàm ipse habeat ergà se. Nihilominùs sentiebat vehementē quendam ignem, quo succendebatur ipsius anima, & dilatabatur ipsius cor, uti videbatur, ad speciem quandam immensitatis, qua dimetiens cogitationes suas juxta zelum suum, persuadere sibi adhuc non poterat, quod, cùm desideria sua amandi DEUM nullis arctata sint limiltibus, amor suus ergà DEUM fortassis non adæquet amorem

morem DEI ergà se. Et hæc fuit causa, cur Pater ipsius spiritualis, ut fraude ipsam eximeret, suum ita prosequebatur discursum.

ARGUMENTUM.

Amor Creaturæ ergà DEUM nunquam comparari potest cum amore Creatoris ergà ipsam, nec ex parte principii, nec ex parte objecti.

ARTICULUS II.

QUando ex suppositione ejus, quod non est, & ejus, quod nunquam esse potest, tantum amoris haberes ergà DEUM, quantum habet ille ergà te; semper tamen verum erit, te infinitâ ratione minùs amare DEUM, quā ipse te amet, sive consideres rē ex parte principii amātis, sive ex parte objecti amati.

Tres conditiones admirabiles amoris DEI erga nos.

Siquidem, si ex unâ parte seriò tecum ipsa perpendas, quisnam sit ille, qui amat te; Et ex alterâ parte, quænam sis tu, quæ amaris ab ipso: Ille, qui amat te, est DEUS æternus, & amor ipsius ergà te æternus est, sicut ipse. Amor, quo ergà te fertur, nunquam incepit, non magis quàm amor, quo fertur ergà seipsum. Uterque pari ratione est æternus, quamvis unus sit necessarius & alius liber. Insuper, qui te amat, est DEUS immensus in magnitudine suâ; Et amor, quo te amat, eandē habet magnitudinem, quàm ipse: siquidem is amat te ex totâ voluntate suâ, non ex parte tantùm voluntatis suæ, cùm ipsa sit totum quoddam, quod partes non habet. Jam divina ipsius voluntas æquè magna est ac ipsius essentia, eòquod cum divinâ hâc essentiâ eadem omninò sit res. Essentia DEI est immensa: ergò etiam voluntas divina est immensa: ergò etiam amor, quo ergà te fertur, & quo tota hæc adoranda voluntas repletur, est immensus. Viden an comprehendere possis magnitudinem amoris DEI ergà te. Adhæc DEUS, qui te amat, est DEUS omnipotens; & amor, quo te amat, non minus potentiæ habet, quàm tota ipsius ipsamet omnipontentia: cùm enim verum sit, quod omnipotentia DEI sit in voluntate ipsius, hæcque divina voluntas plena sit amoris ergà te: necessario dici debet, omnipotentiam ipsius esse in manibus Sui erga te amoris. Videmus etiam, omnipotentiam DEI non impendere se in omni

eo, quod facit, nisi ut suum, quo ergà te fertur, amorem tibi ostendat. Quando extraxit ipsa totum hunc mundum visibilem è sinu nihili per creationem; id factum est ex amore ergà te; & innumeræ omnes creaturæ, quibus repletur, sunt tot famuli & famulæ, quos pro tuo produxit, & etiamnum conservat servitio. Et quando ipsa proprium DEI Filium extraxit è sinu Patris sui, ut ipsum tibi donaret, faciendo ipsum tibi similem, secundùm naturam humanam, quod maximum & nobilissimum est omnipotentiæ divinæ opus: benè nôsti, id factum esse ex magna amoris sui ergà te abundantiâ: ita ut, si consideres eum, qui te amat, inventura sis, quod sit DEUS, cujus amor locupletatur tribus hisce incomparabilibus prærogativis, quod sit æternus in suâ duratione, immensus in suâ magnitudine, omnipotens in suâ operatione.

Noster amor erga DEUM habet tres conditiones oppositas.

Ingredere modò teipsam, & vide quænam sis tu, quæ DEUM amas. Tu creatura es paucorum annorum, creatura valdè limitata in esse tuo, & creatura, quamvis potentissima sis, plurimum habens infirmitatis. Compara nunc amorem, quo amplecteris DEUM, cum amore, quo is amplectitur te, in suâ duratione, in suâ magnitudine, in suâ potentiâ; & ipsamet vide, an æquiparari ratione quâdam poterit cum amore DEI. Dato, quod inceperis amare DEUM à primo instanti vitæ tuæ, nec unquam interruperis actuale amoris hujus exercitium, usque ad præsens momentum: hæc duratio tam brevis amoris tui an comparari possit cum amore æterno, quo flagrat ergà te? Nonne vides, hoc minus esse, quàm si comparâsses unicum temporis momentum cum duratione omnium sæculorum? Dato, quod verum sit, amare te DEUM ex toto corde tuo, ita nec minima ejusdem sit particula, quæ non tota sit plena, tota ardens, tota succensa divino ipsius amore. Sed magnitudo cordis tui an comparationem subire possit cum magnitudine cordis DEI, vel voluntatis DEI, quæ tota plena est amore ergà te? Nonne vides, hoc longè minus esse, quàm si comparâsses minimum pulvisculi granulum cum mundo universo? Dato denique, quod verum sit, amare te DEUM ex omnibus viribus tuis: sed quid omnes vires tuæ erunt, si comparentur cum omnipotentiâ DEI? Æquiori jure comparabuntur vires alicujus muscæ, cum viribus exercitûs, centum millenorum hominum.

O DEUS

O DEUS amoris! quâ ratione igitur creatura mortalis hanc animo suo admittere potest cogitationem, tantum se amare te, quantum amas tu ipsam? Tu amas ipsam amore æterno, amore immenso, amore omnipotente: Ipsa non potest amare te, nisi amore parvi temporis, amore valdè limitato in suâ magnitudine, & amore, qui non est nisi infirmitas. An comparare ipsa ausit momentum cum æternitate, parvum punctum cum immensitate, & infirmitatem cum omnipotentiâ? O quàm verum est, Domine, te infinito modo, infinito modo, infinito modo in hoc excellere creaturas tuas; totumque amorem, quem ipsæ tibi reddere possent, in recognitionem amoris tui, quando etiam esset amor sublimissimorum Seraphim in Cœlo, non esse, nisi minimum nihil in præsentiâ tuâ!

Non possumus dare DEO amorem, nisi quem dat nobis.

Sed efficacem quandam adjicere hic oportet considerationem. Quando supposueris maximum quoddam impossibile; quod nempè habeas in corde tuo multò plus amoris, quem reddas DEO, quàm habeat ille in corde suo, quem impendat tibi, verum adhuc esset, nondum te tuum solvisse debitum, teque semper devinctum ipsi manere obligatione infinitâ. Ratio est evidentissima, si audias magnum Apostolum te interrogantem: *Quid habes, quod non accepisti?* Quid habes in teipso, quod non accepisti â DEO? Et quid ipsi offerre posses nisi amorem, quem is tibi dederit, ad eundem sibi reddendum? Siquidem cum â teipso nihil sis, unde desumeres hunc amorem, qui res est supernaturalis, tota divina, & pretiosissima? Hic favor est specialissimus, imò favorum omnium maximus, posse amare DEUM. Semper ergò infinitâ ratione obstricta maneres DEO, si concederet tibi favorem amandi ipsum magis, quam ipse te amaret; Eòquod aliud non faceres, nisi quod tua solveres debita propriis ipsius bonis: Tu ipsi reddere non posses, nisi quod ipse dedisset tibi dono: Et tandem, quò plus solveris illi, tantò magis manebis ipsi obligatus ob summam gratiam, quam contulisset tibi, amandi ipsum amore tam perfecto. Sed DEUS prorsus ex opposito, desumit omnem amorem, quo fertur in te, è proprio corde suo: tu ipsi hunc non dedisti, ut eundem tibi reddat; Sed omnia desumit â seipso; & consequenter dupliciter ipsi manes obstrictus, tum de amore, quo te prosequitur, tum de illo, quē ipsi tu reddis, quia uterq; est proprium ipsius bonū. Ecce quomodò

1. Cor. 4.

verum

verum sit, quod, si consideretur amor ex parte principii amantis, impossibile sit, DEUM non infinito modo transcendere omnem amorem suarum creaturarum.

Quando nos amamus DEUM, est justitia, quando Ipse nos amat, est misericordia.

Verùm si rem considerare velis ex parte objecti amati; O DEUS, quantò luculentius patebit hæc veritas. Nam quid magni præstas, si amas DEUM, quem agnoscis infinito modo amabilem? Si diligis DEUM, cujus bonitas rapit corda omnia tum Angelorum, tum Beatorũ in Cœlo: An magnum quid sit, si rapiat similiter cor tuum? Si amas DEUM, cujus pulchritudo tantis deliciis plena videtur aspicientibus, ut illos irretiat necessario sui amore, quid mirum, si irretiat quoq; cor tuum amore eodem? Si denique amas DEum, cujus perfectiones infinitæ dignæ sunt infinito DEI amore: Quid facis, dum ipsum amas, nisi quod omni consentaneum est æquitati? Nisi id, quod teneris facere, & si omitteres, maximã committeres iniquitatem? Et si adjungas, quod non solùm sit DEUS infinito modo amabilis, verùm etiam ingens benefactor tuus, qui hucusque te affecit, & afficere non cessat innumeris beneficiis: hoc solo titulo obligatus fores amare ipsum summè ex justitià, quando etiam non esset infinito modo amabilis à seipso? Et quando haberes millies millena millia cordium ad amandum, nunquam non amares ipsum longè minus, quàm sit amabilis.

Jam si attendas, quid DEUS amet, quando te amat; quanta admirandi infinitæ ipsius bonitatis munificentiam ausa & argumentum! Amat Ipse objectum, quod amare non solùm non tenetur, sed quod nihil amabile in se habeat, nisi tantummodò id, quod conferre illi voluerit, ipsum amando: siquidem cùm verum sit, te à teipso non esse, nisi purum nihil, & nihil in seipso nil habeat, quod sit amabile; quando fertur ad amandum te, & amando ad volendum tibi voluntate efficaci, donandúmque tibi reipsâ bona naturæ, bona gratiæ, & illa gloriæ, quæ tibi præparat: quid impellere ipsum potuit, nisi solius bonitatis suæ motivùm quâ nullatenus eras dignus? sic quando ipsum amas, exerces justitiam, cum ipse infinità ratione sit dignus amore; Quando Ipse te amat, exhibet tibi favorem & misericordiam, cùm nullatenùs ipsius amore sis dignus. Ex quo ergò sequitur, ipsum non tibi obstringi, quando ipsum amas, eòquod semper ipsum minus ames, quàm mereatur; sed infinito modo tu obstringeris ipsi, quando te amat, eòquod

eò quod ex sola misericordia te amet, qua non es dignus.

Peccata nostra indignissimos nos reddunt amore Dei.

Nimis quàm parum est, simpliciter dicere, te non esse dignum; sed quod majorem ciet admirationem, quando positivè factus es indignus amore ipsius, ob peccatum tuum. Quando amas Deum, amas Amicum tuum, benefactorem tuum; sed quando is amat te, amat inimicum suum, qui se offendit, qui non nisi suum mereatur odium ac supplicium. O bone Deus! O misericordia infinita! Eodem tempore, quo nos tuam provocamus iracundiam, tu nobis tenerrimum exhibes affectum cordis paterni. O ardentem Charitatem, quam omnes aquæ ingratitudinis nostræ, & rebellionis nostræ extinguere non possunt! *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* O amorem omnipotentem! Qui triumphas de malitia nostra, velut ignis artificiosus, qui suas congeminat vires, ac majori succenditur ardore in medio glaciei; Quantum debet esse frigus animæ, quam calefaciendi sacræ tuæ flammæ non habent virtutem?

Cant. 8.

Vehemens amor Davidis erga rebellem Absolon.

Cuncta sæcula rapuit in stuporem affectuosissimus sancti Regis Davidis amor. Rebellis Absolom capessit arma adversus ipsum, & vita & regno exuere prætendens Patrem. Pater magis dives in bonitate, quàm perfida soboles in malitia mittit invitus exercitum suum ad obviandum & resistendum machinationi hujus parricidæ. Sed tam tenerè amat oppugnantem se, ut cunctis exercitûs sui demandaverit Præfectis: *Servate mihi puerum Absolom*: attendite cumprimis, ne quid mali contingat Absolom dilecto meo pignori. Et itane benigne nimium Parens, eousque pignus am s indignissimum? dedisti ipsi vitam, & ipse eripere tibi cuperet tuam; & dum manibus is arma gerit ad disperdendum te, tu manus tendis & porrigis Præfectis tuis supplices, illosque rogas, ut conservent & incolumem custodiant ipsum. Ipse actualiter desperata insaniens rabie, in tuam ordinat mandata ruinam; & tu bonitate magis paterna tua ordinas jussa in ipsius favorem. Ah! Anxiè servate charissimum meum Filium Absolom, mallem aspicere totius exercitûs mei stragem, quàm illius tantummodò pati & tolerare jacturam.

Ingens amor cordis divini erga peccatorem rebellem.

Videtur vobis magnum quid esse tantos videre amoris affectus in corde Patris â proprio Filio suo offensi. Sed quid totum hoc est, nisi parvula scintilla, in comparatione cum ingenti incendio amoris, & amoris immensi, dominantis in corde Patris nostri cœlestis, dum nos indigni

digni ipsius Filii, armatas habemus manus contra ipsum, dum facimus ex parte nostrâ, quæcunque fieri possunt, ad rapiendum ipsi coronam, ad evellendum ipsi sceptrum, ad deturbandũ ipsum solio, ad spoliandum ipsum vitâ, si perdere hæc posset omnia? Siquidem comittere peccatum, est suos ipsum sternere subtus pedes, atrocissimo prorsus contemptu, est renuntiare supremo ipsius dominio, & velle, ne amplius sit Deus. Nonne hoc esset subministrare ipsi ansam infinitâ ratione se contristandi, adeòque suam amittendi felicitatem, dum ita indignè tractari se videret â proprio suo Filio, quem suo destinaverat regno, si ex parte suâ alicujus esset capax alterationis. Ecce omnes ipsius exercitûs paratos sese effundere super nos; omnes creaturæ incredibili ardent zelo ipsius vindicandi injuriam, nosque in instanti, quo ipsum offendimus, exterminandi. Quantum portentum bonitatis Dei! Tu es, O Pater misericordiarum, tu solus es O inexhauste bonitatis thesaure, qui contines ipsas, ipsisque præcipis, ut parcant nobis: *Servate mihi puerum Absolom.* Quantus amoris excessus ergà parricidas!

Bonitas Dei nos protegit, transfodiendo nobis cor.

Mandatum Davidis non obstabat, quin tribus lanceis transfoderet Joab cor perfidi Absolom, ipsumque miserando deleret fato. Sed quis comprehẽdat, quousque extendat se bonitatis tuæ ergà me abundantia, O divine mi Pater! ergà me, qui parricida sum, quem armatis contra te intueris manibus, dum te offendo! Tu ipse venis ad perforandum mihi cor tribus lanceis, nempe commiserationis, misericordiæ, & amoris tui, quæ pro eo, ut trucident me, conferunt mihi vitam. Tu infinito ardes amore, qui defendit me, meamque agit causam in corde tuo, dum crimina mea vindictam contra me clamant coram tribunali justitiæ tuæ; & expugnatus omnipotentis hujus Advocati persuasionibus, dissimulas, patientiam habes, ad poenitentiam me expectas, ipsemet requiris me, mihique blandiris, ad lucrandum cor meum tot tantisque solicitudinibus, si ita loqui licet, quasi ab obtentu cordis mei tota tua dependeret beatitudo. Quis hoc, abs eo, quod rapiatur extra se, secum potest considerare? Sanctus Augustinus ita abreptus est consideratione magnæ hujus veritatis, ut credat hanc fore illam, quæ abreptura sit in æternum Beatos omnes admiratione & amore ergà tam ingentem bonitatem, dum videbunt ipsum amâsse se, dum hujus maximè erant indigni. Offendebam ego ipsũ, & ipse amabat me; Ego merebar, ut disperderet me, & ipse replere me voluit misericordiâ.

 Obo-

O bonitas, infinita bonitas! Quis posset non amare te? *Memoriam abundantiæ Suavitatis tuæ eructabunt.*

S. Aug. in psal. 141.

Amor videtur tollere inæqualitatem inter Deum & creaturam.

Adnecto huic ultimam hanc considerationem, quæ valdè clarè ostendit, quàm procul absimus ab eo, quod reddere nobis liceat Deo amorem æqualem illi, quo nos prævenit, quove prior nos prosequitur: Quis nesciat potentiam amoris, quâ magna deprimit, & infima extollit, quâ tollit & aufert inæqualitatem, talemque inter amicos collocat similitudinem, ut si duorum unus summâ pollebat Majestate, illam deponat, vel dissimulet? Et si alter absorptus fuerat miseriis, illum inde eripiat, & elevet ad solium, ut quilibet ipsorum affirmare possit: Amicus meus est alter Ego. O magne Deus! Quantus est tibi honor, dum Deus vult amare te, & vult, ut ames ipsum reciprocè? Amor hic, si verus est, videtur tollere inæqualitatem infinitam, quæ est inter creatorem & creaturam: is attollit te usque ad ipsum, & deprimit ipsum usq; ad te. Quid é duobus est magis stupendum? Vel quod amor extollat nihilum creaturæ, usque ad supremam magnitudinem Dei sui; vel quod amor deprimat supremam magnitudinem Dei usq; ad nihilum creaturæ suæ. Utrumque incomprehensibile omninò videtur. Sed quis stupor, æternâ admiratione suspensum teneat animum, dum videmus, quod utrumque fecerit simul, humiliando reipsâ infinitam majestatem Dei, usque ad nihilum creaturæ suæ, ut elevaret vilissimum hoc nihilum usque ad solium infinitæ majestatis Dei? Deus factus est homo, ut homo fieret Deus.

Admirabile prorsus est comercium, quod amor instituit inter amicos, ubi unus dat cor suum velut empturus illud amici sui, & hic reciprocè dat suum, ad comparandum sibi cor alterius. Sed nullâ hic opus est bilance; non sumit sibi otium amor, ut ponderet, quodnam majoris sit valoris; uterque contentus est, creditque tam bene se suum egisse comercium, ut beatum sese censeat. Est quidem sæpius hic maximam reperire inæqualitatem, sed amor cœcus est, nihilque hujusmodi, dum non cernit, discernit. Quid agis, sacrate amor, dum admirabile hoc tractas commercium cordium, Deum inter & creaturam ipsius? An ergò eòusque utrumque obcœcas, ut percipere non videantur inæqualitatem infinitam cordium suorum, quorum faciunt permutationem! Quis non obstupesceret, videndo, quod Deus sit prior, majusque exhibeat desiderium instituendi hoc commercium cum homine velut majus ex illo reportaturus lucrum? Ipse petit cor ipsius humanũ pro corde suo divino

Amor facit admirabilem permutationes cordium.

vino: Fili præbe mihi cor tuum. Mi Fili, an dare mihi vis cor tuum pro meo? Ah! Itane adoranda Majestas, an non vides, nullam hîc adesse proportionem, teque dare bonum infinitum, ut obtineas nihilum? Ita, sed amor nullam percipit inæqualitatem inter amicos: ab instanti, quo amo ipsum, mihi tam pretiosus est, ut habeam ipsum veluti Deum, eo quod eodem, quo Deum, amem ipsum amore: non enim duo mihi amores sunt, unus, quo amem ipsum, alter, quo meam amem divinitatem: amo ipsũ eodem amore, abs eo, quod considerem, ipsum hoc non dignum esse. Ah! dicere quid posset, Domine, hoc quisquis videret? Ego dicerem, debuisse amorem obcœcasse te, nisi metuerem notare te blasphemia.

Amor obcœcat amantes.

Sed quando Deus sic prævenit hominem, & ab ipso cor suum exposcit humanum, in permutationem cordis sui divini, stupidissimus foret homo, si non videret lucrum infinitâ ratione magnum quod sibi obtingere possit in hoc comercio? Annue confestim O homo, in instanti, & da libenter, quod â te petitur, quod nihil est; & accipe illud, quod tibi offertur, quod omnia est. Ita, sed quamprimùm hoc facit, obcœcat ipsum amor, & non percipit amplius inæqualitatem, quæ infinita est, & solùm cogitat, hoc aliud nil esse, nisi dare cor pro corde, nisi amari ob amare, nisi tantum dare Deo, quantum recipit â Deo. Hæc fascinatio amoris est, qui stabilire contendit & audet æqualitatem inter amicos; hinc abs eo, quod respiciat, vel magnitudinem vel parvitatem, vel divitias vel paupertatem, vel dignitatem vel indignitatem, aliud nil attendit, nisi quod sit conventio facta inter duos amicos, quâ quilibet contentus vivat! Ipse habet cor meum, & ego possideo suum: Ipse credit, quod accepit, esse ejusdem valoris cum eo, quod mihi dedit, eò quod illo maneat contentus; & ego idem prorsus sentio; Ego amo ipsum, & Ipse amat me; amor ambulare nos facit pari omninò passu. Dico obcœcationem hanc esse amoris, qui perdit omnem respectum, qui obliviscitur inæqualitatis infinitæ inter Creatorem & creaturam, qui decipit animam sibi persuadentem, quod æqualem Deo suo possit reddere amorem, vel qui tantisper saltem accedat ad amorem, quem recipit ab eo. Et obcœcatio hæc crimine non vacaret, nisi esset præstigium amoris sacri, qui facere nil potest, quod displiceat Deo.

An igitur non vaco crimine, inquit desuper sancta Elisabeth, quod nutrire fuerim ausa cogitationem hanc in mente meâ, quod tantum amarem Deum, quantum Ipse amaret me, eò quod

eòquod ipsi redderem cor meum pro corde suo,& amor inter amicos nullam percipiat inæqualitatem. Non, serenissima Domina, respondit Pater spiritualis, decepta eras, sed vacabas crimine; divinus amor erat, quo cor tuum totum possessum & occupatum fuerat, qui fascinabat te. Sed dicam tibi quid amplius pro consolatione tuâ: & est, quod, cùm sacer amor hoc gerat & tractet commercium, istamque tam prodigiosam permutationem cordis cum corde: Deus non sit, qui lucretur aliquid in hoc mercatu; Tu sola es, quæ totum, quod inæstimabile est, reportas lucrum. Nam si cor tuum fit suum, cor suum etiam fit tuum, & in tuam devenit possessionem; quod ipse recipit, parum est, in comparatione cum illo, quod tu recipis; & ideò si non amaret te, nisi toto corde, quod accepit â te, & tu amares ipsum ex toto corde, quod accepisti ab ipso, dicere posses, te incomparabiliter magis amare ipsũ, quàm ipse amet te. O Deus, quàm ingens est opus animæ tuæ! Quando ejacularis suspirium quoddam plenum amoris in cœlum, dicendo: Mi Deus, amo te ex toto corde meo: siquidem, cùm intelligendum sit, ex corde hoc novo, quod donavit tibi, majus nil fieri nec confici potest in præsenti hâc vitâ, quàm hâc ratione amare Deum, quia hoc est amare ipsum eodem corde, quo semetipsum amat Deus.

Anima infinitum lucrum reportat in commercio amoris Dei.

Hoc bonum foret, respondit sancta Elisabeth, si verum esset, quod cor Dei esset meum per reciprocæ leges amicitiæ, ipsiusque divina voluntas cũ sancto spiritu, qui pretiosus iqsiusest thesaurus, reverà esset possessio mea, dum amo Deum. Sed quâ ratione tam ingentem felicitatem mihi potero persuadere? crederem potiùs, arborem istam, quam plantatam cernis ex alterâ parte fluminis (propè amnem enim tunc morabantur) transituram inde ad hanc partem, quàm credam, voluisse Deum admirabilem hanc facere permutationem, mihique cor suum dare pro meo. O Prodigium Bonitatis Dei! in ipso instanti, quo hæc enuntiavit verba, arbor cum omnibus suis radicibus visibiliter invisibili manu fuit evulsa, transportata & transplantata in partem alteram, ubi sancta hæc morabatur Princeps, ad convincendum ipsam tam luculenter, tamque manifestè, ut non amplius liceret ipsi de hoc dubitare. Quis effari posset, quis ipsi tunc sensus, quis mentis cordisque affectus, quis animi animæque raptus? Quasi correpta deliquio manebat absque sensu, absque verbo, absque respiratione, & timendum fuerat, ne moreretur illicò præ gaudio & amore. Nihilominus post aliquam tam

Argumentum evidens, quod Deus reverà cor suum donet creaturæ per leges amoris.

dulcis saporis moram rediit ad se, & Pater spiritualis, qui animum adhuc habebat illuminatũ magnis circa hanc materiam, quam tractabant, documentis ac dogmatibus, suum prosequebatur discursum, sicut percipies.

ARGUMENTUM.

1. Quando per impossibile tantùm amaremus Deum, quantum nos amat, non tamen obligationi nostræ satisfaceremus. 2. Inæstimabiles divitiæ animæ amantis Deum. 3. Committit cum Deo speciem quandam usuræ infinitum afferentis lucrum.

ARTICULUS III.

PLurimùm dilectus Domini nostri discipulus, qui Doctor est Doctorum, cumprimis in scientiâ amoris Dei, invenire non potuit argumenta magis efficacia inducendi nos ad amandum Deum, quàm dicendo nobis, quod ipse prior nos dilexerit: *Et nos diligamus Deum, quia Ipse prior dilexit nos.* Tam ingens hæc est prærogativa, prævenire quenquam beneficiis & amore, ut ob id solum impossibile credatur prævenienti perfectum rependere posse amorem reciprocum. Semper enim verum erit, quod prior is fuerit in amando gratis, sine mercede, absque ullâ obligatione; Alter verò aliud non fecerit, nisi quod reddiderit ex justitia, quod absque ingratitudinis notâ haud poterat denegare. Deus prævenit nos amore æterno; & ideò, quidquid faciamus, obstricti manebimus illi ab omni æternitate, quæ præcessit primum momentum, quo incep mus ipsum cognoscere & amare; Quando etiam nec unico momento desisteremus ipsum amare amore semper actuali, per omnem æternitatem, quæ primum illud sequitur momentum; hoc enim ad summum aliud non esset, nisi præsenti, non autem præterito satisfacere debito. Sed quando etiam verum esset, quod amâssemus ipsum per omnem æternitatem, quæ nativitatem præcesit nostram, semper tamen nobis eriperet palmam, cùm nunquam non verum esset, quod prior dilexerit nos, etiam tunc, quando hoc favore eramus indignissimi. Tam insignis hæc est prærogativa, ut quando per impossibile tantùm amaremus ipsum, quantum nos amet, nondum tamen nostræ satisfecissemus obligationi.

1. Joan. 4.

Mirabilis prærogativa ejus, qui prior amat

Sanctus Thomas insignẽ hanc tradit Theologiam, quod aliud non reddere illi, qui nos aliquo prævenit beneficio, quàm beneficium æquale, non sit satisfacere obligationi suæ; Huic namque ut satisfacias, requirit justitia, ut reddas aliquid plus, ad recompen-

Quando aliquis prævenitur beneficio, plus debet reddere, quam accepit.

D. Th. 1. 2. q. 106. a. 6.

pensandum id, quod præventus fueris â benefactore tuo. Recompensatio gratiæ semper tendit, ut pro suo posse aliquid majus retribuat. O Bonitas infinita, quis obstrinxit te, ut ita prævenires nos? O amor ineffabilis, an contentus non eras, dum infinitâ ratione extiteras beatus in fruitione solius divinitatis tuæ, abs eo, quod opus habueris tuos demittere oculos, in profundũ nihili barathrum, ubi nihil erat, quod tuum mereretur amorem, aut foret idoneum vel unum adjicere atomum tuæ magnitudini, tuæ gloriæ? Velle nihilominus, ex solo affectu & effectu bonitatis tuæ, inde extrahere aliquam creaturam, ipsamque consultò ad tuam formare imaginẽ, ut sociam haberes ipsam in possessione ejusdem boni infiniti, quod tuam constituit beatitudinem: Quanta divinæ liberalitatis tuæ munificentia! sed quod ita amaveris ipsam, mox ubi te ipsum amâsti, ut velles ipsi id bonum jam tunc ab æternitate! Quantus triumphus amoris tui, ejusdem omninò tecum antiquitatis! sed denique, quod verũ sit, me felicem illam esse creaturam, quam tantis volueris prosequi favoribus! Ah si id comprehendere possem! si bene caperem hanc veritatem! Quàm urgens & efficax foret motivum, infinitâ ratione, & plus quàm infinitâ ratione amandi te, si in mea id foret facultate! sed eheu! Quàm procul absum, Domine, ab eo! Prô quantum intervallum â parvitate & infirmitate summâ amoris nostri, ad magnitudinem infinitam amoris tui?

Amor Dei est circulus admirabilis, ubi cum ipso circumvolvi possumus, c. 4.

Nihilominus video, unde paululùm tibi impendam solatii, in lumine illo, quod divinus Areopagita desuper accepit â Deo, quodque reliquit nobis in libro de divinis nominibus; ubi dicit, quod amor Dei sit circulus, qui incipit â summo bono, velut suo principio, qui tendit ad bene faciendum nobis ex propria sua inclinatione, quæ liberalis est; qui denique clauditur, ad denuò nos conjungendos cum summo bono, velut ultimo nostro fine, cùm minora non volvat consilia pro nobis, nisi ut nos in possessionẽ mittat boni infiniti. In omnibus hisce aspicio, quo animare nos efficaciter possimus, si adnitendi nobis sit animus, reddendi Deo reciprocũ quendam amorem: siquidem considero, quod totus amor divinus, unus idemque sit circulus. Dico totꝰ amor divinus, tam ille, quo Deus nos prævenit, quàm iste, quẽ donat nobis, ut ipsum illi reddamus. Quando ipse amat me, amor ipsius incipit â bonitate ipsius, suo velut principio; & quando ego ipsũ amo amore supernaturali, hic amor, qui esse nõ potest effectꝰ solius meæ voluntatis naturalis, incipit ab eadẽ bonitate tan-

quàm suo principio. Ecce igitur initium circuli,quod idem omninò est in duobus. Posthæc si amor ipsius tendit ad faciendum mihi benè, ex inclinatione suâ prorsus liberali, amor meus ergà ipsum, si verus est, non tendit, nisi ut faciat ipsi bene, id est, ut ipsius promoveat & procuret gloriam. Ecce prosecutionem circuli, quæ est in ambobus eadem; ubi si aliquod invenitur discrimen, videtur majus accrescere lucrum creaturæ,procuranti gloriam Dei, quàm Deo procuranti gloriam creaturæ suæ. Et tandem si amor Dei se terminat ad conjungendum me denuò sumo bono,velut ultimo fini meo,meque inducendum in possesionem boni infiniti;amor quoque meus sese terminat, ad volendum ipsi summum bonum, ipsumque collocandum in possesionem propriæ suæ divinitatis, si per impossibile illam non haberet, & in meâ id foret facultate. Ecce igitur conclusionem hujus circuli, quæ est eadem in ambobus, nisi quod ego Deo velle posim plus boni,quàm Ipse mihi velle posit: siquidem Ipse velle mihi non potest,ut Deus sim; Ego ipsi velle possum divinitatem suam,& gaudere de eo, quod posideat illam. Probè novi,hanc nonnisi inefficacissimam esse voluntatem, cùm ipsi dare non posim, quod possum ipsi velle. Sed ex hoc ipso maximam mihi fabricor felicitatem,gaudendo summè, quod dare ipsi non posim divinitatem suam, nec infinitas suas omnes excellentias,eòquod posideat illas â seipso necessariò.

Possum velle Deo plus boni, quàm ipse mihi velle posit.

Sed post omnia, si anima mea inveniat consolationem, circumvolvendo se in divino hoc circulo amoris Dei sui ergà se, & amoris reciproci,quem desiderat reddere Deo,intuendo,quod ab eodem procedat & oriatur principio, quod ad eundem tendat finem, quodque eodem claudatur termino,magno exinde demulcetur gaudio,dum conspicit,omnia debere se Deo; Videt namque se bis infinitâ ratione ipsi esse obstrictam, tum ob omnem amorem, quem ipsa rependit Deo,eoquod uterque non nisi sit donum infinitæ ipsius bonitatis. Quinimò, mi Domine, agnosco & confiteor,infinitâ ratione, me tibi debitorem esse: sed fateor,me non esse solvendo: apprehende illum, qui tibi tantam debet summam, & mitte eum in carcerem divini amoris tui,& non permittas eum inde exire; donec reddat usque ad ultimum quadrantem:Certus sum, ipsum illic permansurum in æternum, abs eo, quod unquam se posit eximere. Dat consensum suum,Domine,& perpetuus tuus vult esse captivus,quod maximum sui cordis est desiderium.

Quia Deo non solvere non possumus, teneat nos semper captivos in suo carcere.

Hoc non est ita sumendũ,quod non debeamus omnes intendere ner-

servos in præsenti hâc vitâ, ut solvamus debita nostra ex iisdem thesauris DEI, quos eo nomine donavit nobis, ut satisfaciamus ipsi, nósque, quantum possumus, omni ergà ipsum obligatione liberemus. Sanctus Ambrosius in quartum caput Evangelii S. Lucæ, exponens sublimem illam Theologiam, quâ Salvator mundi proposuit Simoni Pharisæo, in cujus domo condonavit peccata Magdalenæ, dicens ipsi, quod ille, qui plus debet, sit ille, qui plus diligit. Quàm mirabilis modus solvendi est hic? Ille, qui plus diligit, est ille, qui plus debet: solvit sua debita per amorem, & quantò plus hâc solverit ratione, tantò magis manet debitor, eòquod non solverit ex pretioso hoc auro, nisi id, quod accepit ab eo, cui id solvit; nihilominùs ita solvendo, se debito liberat, quamvis se magis obstrictum faciat, eòquod DEUS aliud nil petat ab eo, nisi quod ipsi donat: Reddamus ergò amorem pro debito, concludit Sanctus Ambrosius. Nihil aliud ergò mihi faciendum est, quàm amare DEUM; & jam satisfeci infinitæ ipsius Majestati pro omnibus meis debitis. Accepi esse ab eo per creationem; hoc ipso permisit me frui pluribus annis per conservationem: totum ergò, quod sum, debeo ipsi; quid dare & exsolvere ipsi possum pro ingenti hoc debito? Si amem ipsum, suam jam habet solutionem. Accepi ab Ipso gratias & beneficia absque numero, indies adhuc me illis accumulat; *Quid rependam ipsi pro tot ac tantis obligationibus?* Si amem ipsum ex toto corde meo, immunem me faciam ab omnibus illis. Verùm totum semetipsum tradidit pro me; suam pro me consecravit vitam, suos labores, sua opera, suos cruciatus, suum Corpus, & suum sanguinem, & suam animam, & omnia, & denique sacrificari voluit & mori pro me in cruce: quâ ratione tot satisfaciam debitis, quæ infinita sunt? Reddamus amorem pro debito: si amorem possideam in corde meo, quem ipsi offeram; sufficit, satisfeci ipsi, & liberum dimittit me.

L. 6. c. 18.

Amor solus satisfacit pro omnibus debitis.

O quantas divitias habet anima, quæ possidet amorem DEI! Quàm pretiosæ sunt hæ super omnia, quæ possunt æstimari! invenit ipsa in hoc thesauro, unde facilè cuncta sua solvat debita. Quando jejunaveris, oraveris, centenas austeritates exercueris, & toleraveris usque ad mortem; Quando dederis eleemosynam, distribuendo omnia bona tua pauperibus; abs eo, quod habeas amorem DEI, nihil fecisti. Sed quando facultatem

Nihil satisfacit absq; amore DEI.

tem non habueris faciendi hæc omnia, modò habeas amorem in Corde tuo, quem DEO offeras, satifecisti omnibus. O DEUS bonitatis! Qui pretiosi hujus thesauri nôsset valorem, daret omnia abs tædio, ut ipsum obtineret: *Dedit omnia sua & comparavit eum.* Accipe omnia, Domine, & bona, ita ut nihil ex his omnibus maneat mihi reliquum, modò possideam pretiosum amoris tui aurum, jam abundè est mihi divitiarum: Nam ecce lucra innumera, quæ ex iis mihi licet haurire, quæ si defixâ paulisper mente considerarentur, cunctos homines illas possidendi tam ardenti accenderent desiderio, ut ardentissima avarorũ in accumulandis bonis caducis vota, nonnisi glacies forent & frigus in comparatione cum illis.

Matth. 13.

Amor DEI est thesaurus, magnũ afferens lucrum.

Dicebam universale hoc esse solvendi genus, ad satisfaciendum omnibus debitis; sed melius dicerem, esse amorem DEI certam quandam usuræ speciẽ, infinitâ ratione lucrosam, quam instituamus cum DEO. Elicio unicum actum amoris DEI, & omnia peccata mea mihi condonantur, etiam si in majori forent numero, quàm Capilli Capitis mei, aut stellæ Cœli; Unicus solus sufficit ad delendũ in momento omnem hanc multitudinem; Nonne magna valde hæc sit usura? Exerceo actum amoris DEI, & meorum criminum enormitas, quantacunque illa sit, prorsus annihilatur. Quando omnes creaturæ cunctas suas intenderent vires ad liberandum me ab unico duntaxat peccato mediocri â me commisso, id efficere haud possent; Et si culpabilis forem decies centenorum millium maximè nefandorum, & offerrem DEO unicum actum amoris sui, remittit is mihi omnem immensam debitorum meorum multitudinem: Nonne usura hæc sit maximum mihi afferens abs impendio compendium? Nonnisi unicum perago actum amoris DEI, & omnes æternæ pœnæ, quas pro meis promerueram peccatis, & fortassis adhuc residua pœnitentiæ opera, quæ mihi fuissent exantlanda, postquam culpa per pœnitentiæ sacramentum jam deleta est, relaxantur, remittuntur, condonantur: quis æstimare possit quantum emolumentum ex ejusmodi hauriam & referam usurâ? Produco unicum solummodò actum amoris DEI, quem ipsi offero, & ipse adauget in me amorem suum, donat mihi Spiritum sanctum, qui inseparabilis est ab amore sacro; Et quantò plus ipse recipit ex pretioso hoc auro a-

moris sui, quem ipsi offero, quemque is nunquam abnuit nec recusat; tantò plus ex illo elargitur & donat mihi, meque facit indies ditiorem, dum ex parte suâ me obligat ad amandum ipsum semper magis ac magis: An imaginari sibi quis possit usuram, majorem quæ animæ accumulet quæstum? Denique propello è Corde meo nonnisi unicum actum amoris, unico durantem momento; Et acquiro novum gloriæ gradum in Cœlo, quem virtute hujus actûs possidebo in æternum: Quis sibi effingere posset usuram magis stupendam? Et ut unico verbo dicam, non est miseria, â quâ non possim me custodire; non est bonum spirituale, quo me non possim locupletare; Non est Corona tam pretiosa in regno æterno DEI, cujus non possim mihi promittere possessionem, si possedero in animâ meâ purissimum charitatis aurum, & cum hisce divitiis bene potero negotiari. Concludendum igitur est cum sancto Augustino: *Væ mihi, si non dilexero.* Quis iste est miser, qui non diligat DEUM?

S. Ambros. ubi supra.

Infelix illa Vidua, onusta debitis, cum videret suos à Creditoribus in servitutem trahi filios, confugit ad Elisæum, quem plenum charitatis esse noverat. Iste vir DEI, tantâ olei abundantiâ locupletavit ipsam, ut debitis se totam exsolvens, tantum adhuc retinuerit, quo se suósque aleret & sustentaret Filios. Quamdiu fundebat ipsa ex hoc oleo, tamdiu semper augebatur, Quamprimùm autem fundere cessabat, stetit oleum. Sanctus Augustinus censet, oleum hoc esse symbolum amoris DEI, qui unicus sufficiat ad solvenda omnia animæ debita, illamque locupletandam: de quâ re egregiè sic loquitur: *Considerate Fratres, deficit oleum, & debitum crevit, crevit oleum, & perit debitum.* Videte Fratres mei prodigiũ, quando oleũ deficit, obruimur debitis, quando hujus habemus copiã, nihil debemus amplius. Solvendo non sumus nostra, quibus DEO obstringimur, debita, nisi per sanctum Charitatis oleum, si hoc deficiat nobis, venundabimur & consignabimur â Justitia DEI servituti sempiternæ; si habuerimus oleum, non cessemus illud effundere, & effundendo nos locupletare. Non cessemus exercere actus atque sanctæ exercitia charitatis erga DEUM & proximum; dando namque exsolvimus debita, nósque insuper locupletamus; Quantò plus damus, tantò plus nobis restat, & nunquam plus

4. Reg. 4.

Serm. 3. de temp.

Oleum charit. sanctæ solvit debita, & nostros ditat animas.

nostro adjecimus thesaur , nisi quando plura eidem subtraximus. O quàm dulce & facile est, hâc ratione se suis eximere debitis! Sed quàm ingens supplicium erit damnatis in inferno, ignem devorantem tolerare in æternum, eòquod noluerint accendi, imò nec calefieri blando amoris æstu in terris?

Quid contigit duobus Filiis Aaronis, Nabad & Abiud, dum thuribulis suis imponere maluerunt ignem profanum, quàm ignem sacrum. Ignis sacer continuò ardebat super Altare, poterant inde absque ullo labore capere, & ex illo fuissent sanctificati; Sed quia potius adhibere voluerunt ignem profanum, sacer affirmat codex, ipsos devoratos fuisse ab igne sacro: *Egressus ignis à Domino devoravit eos.* Unde venit, quod ipsos non devoraverit ignis profanus, cum ipsum in suis tenuerint manibus? Videtur facillimum fuisse imponere illi mandatum, ad devorandum ipsos; Certumque est, illum promptissimè obtemperaturum fuisse voci DEI. Eccur ignis, quem non habebant, sese potius effudit super illos, ad comburendum & devorandum ipsos? Gravis quidam Auctor eximiam hujus assignat rationem: *Istorum mors figura fuit æternæ mortis.* Affirmat voluisse DEUM ostendere imaginem æternæ mortis reproborum, in infelicium horum morte temporali. Comburit illos, non igne, quo fuerant usi, sed illo, quem contempserant, ad declarandum nobis, damnatos magis fore cruciandos igne sacro, quàm igne profano; plus igne Cœli, quàm igne inferni, maximúmque illis fore supplicium, non ex eo, quod amaverint creaturas, sed quod noluerint amare DEUM.

Væ illi, qui ignem profanum suo imponit thuribulo.

Levit. 10.

Rudolphus in Luc.

Ah! Quando reminiscentur, accepisse se cor idoneum ad amandum, fuisse sibi tam facilè amare, seque tantâ delibutos voluptate tam ardenter amando omnia, usque ad canes, usque ad aves, usque ad nugas infantiles, usque ad viles ineptias, usque ad vitia ipsa, quæ nō digna erant, nisi odio; seque noluisse amare DEUM infinito modo amabilem, à quo amabantur tam viscerosè, à quo replebantur beneficiis nunquam intermissis: Egressus ignis à Domino, devoravit eos; experientur hunc ignem Domini velut torrentem super se effundi, seque ab illo devorari; videbunt se privatos in æternum possessione DEI, eòquod amare noluerint DEUM. Ah! Quàm acerbus dolor! Quàm vehemens cruciatus! Sed coactum se videre ad ardendum æternaliter in flammis devorantibus ignis in-

infernalis, ex eo, quod in cor suum admittere noluerit dulces flammas amoris sacri, Ah! ignis sacer, tu magis me torques, sæviùs me crucias carbonibus inferni: tantum mihi extollebantur dulcores tui, noveram tam amabile esse imperium tuum, tam suave esse jugum tuum, & aperire tibi nolui cor meum; & ob hoc crudeles hæ flammæ me devorant in æternum. Quæ rabies, quæ desperatio! Ah! Itane ergò mi DEUS nos sapere oportuit aliorum fatuitate. Veni ignis sacrate, Venite Cœlestes DEI mei ardores, possidete Cor meum. Ah! Malo jam ardere æstu tuo cœlesti, quàm flagrare perpetim in flammis inferni.

ARGUMENTUM.

Eximia praxis amandi DEUM perfectè, quando putamus nos non posse amare DEUM.
ARTICULUS IV.

Cruciatus bonæ animæ, volentis amare DEUM, & ad hoc impotentis.

ERat hoc sanctæ hujus Principis cor sævo afficere cruciatu, dum ipsi luculenter adeò explanabantur excellentiæ amoris DEI: siquidem ex unâ parte incredibili ardebat desiderio, tam pretiosum possidendi thesaurum; sed ex alterâ parte retineri se sentiebat molestâ quâdam impotentiâ, ex quâ ingemiscebat præ tædio: erumpebat in querelas, quæ usitatæ sunt cunctis animabus bonis, quod amare vellent DEUM tam ardenter, sicut Seraphim in Cœlis, credentes hoc suam excedere facultatem. Quid juvat me, vana habere desideria, abs eo, quod prodeant in opus, & opereipso exhibeam nihil, nihil in ipsam redigam praxin? Immeritò prorsus tibi dixi à principio, credere me non posse, quòd DEUS amet me tantum, quantum amem ipsum: probè jam video, quod nonnisi DEO conveniat amare, quodque infinita ratione plùs amet me, quàm credere & capere possim; & quantum ad me, fateor, me nonnisi infirmitatem esse & socordiam, ignaram omninò artis amandi DEUM.

Eximiæ tres regulæ pro praxi amoris DEI.

Ad hæc Pater ipsius spiritualis (cùm videret, quod liberando ipsam à falsa persuasione, qua credebat amare se tantum, vel magis DEUM, quàm amaretur ab illo, ipsam aliqualiter reddiderit pusillanimem) suppeditavit ipsi eximas tres regulas pro Consolatione sua, & facilitanda praxi amoris DEI, eo potissimum tempore, quo sentiret se

magis impotentem ad amandum ipsum. Et hæc fuit Conclusio & fructus Consultationis hujus.

Prima Regula.

Prima est, quod non debeat anima dicere, se habere vana desideria amandi DEUM, sed quod nesciat DEUM amare; eòquod certum sit, quod desiderare amare DEUM, sit verè ipsum amare; sicut ex adverso desiderare committere peccatum, est verè illud committere. Nonne Theologi dicunt, quod omnis amor DEI, quem hìc habemus in terris, non sit nisi amor desideriorum & votorum, eòquod nondum possideamus, quod amamus; sicut omnis amor Beatorũ in Cœlo, est amor quietis & fruitionis, quia jam possident bonum infinitum, quod amant? Quamobrem, non affligas te ex eo, quod credas non habere te, nisi desideria; nunquam habebis aliud, quamdiu fueris in vitâ mortali; nec tua quiescent desideria, quoad intraveris in possessionem DEI. Sed ne nuncupes ea, desideria vana, cùm non sint velut desideria mundanorum, quæ semper sunt vacua, nihilque eorum, quæ desiderant, illis dare possunt. Sancta desideria bonæ animæ aspirantis ad amorem DEI, semper eo sunt plena, quod desiderat; siquidem impossibile est, ipsam verum habere desiderium amandi DEUM; quin possideat amorem DEI. Quod si crescat in desideriis, crescit quoque in pretiosâ hâc possessione, & quantò plus desiderat amare, tantò plus etiam amat; & ipsâ addiscit experientiâ, desideria sua non esse vana, cùm semper obtineant reipsâ id, quod desiderant; Experitur enim ipsa se nunquam â desideriis suis, quamvis ardentissima & vehementissima sint, inquietari, neque miseram aut infelicem reddi. Hæc prima regula inculcare tibi debet amorem bonorum desideriorum tuorum, quibus contenta magis vivas, quantò majus sumpserint incrementũ.

Secunda Regula.

Secunda regula, quã ipsi dedit, magis adhuc est Consolatoria. Et est, quod amare possit DEUM, non solùm ex toto Corde suo, sed etiam ex toto corde eorum, qui amant ipsũ in Cœlo & in terrâ. O quàm admirabilis expugnator est amor! Extendit & dilatat potentiã suã, quocunque voluerit; novit omnes animas DEUM amantes, tot divites esse thesauros pretioso hoc auro, in cujus comparatione omnes gazæ regum terræ, non sint nisi lutum platearũ, refertos: Huc suam extendit manum, abs eo, quod impediri â quoquã ossit, & in illius se mittit posse sionẽ, abs eo, quod privet eos, qui possident ipsum; & omnia hæc bona alterius facit

Psalm.

sua,

sua, abs eo, quod alteri⁹ esse cessent, qui tenet & possidet illa. Siquidem si magnus Apostolus dicat, nobisque in sacrâ Scripturâ exaratum relinquat, velut articulum fidei, quod non solum ii, qui committunt peccatum, sint ejusdem rei coram DEO, sed etiam quod ii, qui consentiunt peccato ab aliis comisso, sint digni morte: Eccur verum non sit, eos, qui consentiunt amori, quo omnes bonæ animæ afficiuntur ergà DEUM, censendos esse amare ipsum cum illis?

Nonne hoc exercitium erat sancti Davidis Regis, qui postquàm omni diluculo adoraverat DEUM suum, se totum ipsius devovebat servitio, ipsique ceu sacrificium offerebat cor suum, ut totum velut holocaustum sacro consumeretur igne? sed dolens, quod sat amoris non haberet in corde suo ad amandum DEUM infinito modo amabilem, sua dilatabat desideria versùs omnia Corda amantiũ eum in Cœlo & in terrâ, ut uniret se illis, & consentiret cunctis bonis affectibus, quibus ferebantur in DEUM: *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Hem! Quid impedit, quin singulis diebus, vel potius singulis diei horis, idem obeas exercitium? Nonne toties poteris, quoties DEUS circa id tibi conferet lumen? Nonne circa illud tam validam contrahere poteris consuetudinem, ut tibi quasi semper futurum sit actuale? Prô quantus hic tibi stimulus, quando affectum te inveneris tædio, socordiâ, indispositione ac impotentiâ amandi DEUM! O Bonitas infinita, tu tanto amaris ardore ab omnibus Seraphinis in Cœlo, ab omnibus sanctis Angelis, & â cunctis Beatis, qui sunt in gloriâ: tu amaris tam perfectè ab omnibus bonis animabus, quæ incolunt terram: desidero amare te, omni hoc amore, quo omnes amplectuntur te, assentior omnibus illorum devotis affectibus, unio cor meũ cum omnibus illorum cordibus, voluntatem meam cum omnibus illorum voluntatibus. Accipe omnem hunc ardentem clibanum divini amoris tui, quasi prodeuntem è Corde meo, quia hoc desidero. Non nisi DEUS novit quanto hoc exercitium tibi futurũ sit adjumento, ad progrediendum magnis passibus in viâ divini amoris.

Sed tertia Regula, quam ipsi reliquit, plurimùm antecellit duas alias. Certum est, DEUM non creâsse animas nostras, nisi pro se: Omnes aliæ creaturæ inferiores sunt creatæ pro nobis, & quælibet ad finem suum particularem est ordinata. Sed anima nostra est pro DEO solo, & alio nomine non accepit esse, nisi ut DEUM agnoscat, ipsumque

Secunda Regula.

Psalm. 118

Tertia Regula.

que

que amet: Sed finis hic est supernaturalis, non possum illuc tendere, multò minus illuc pertingere solis viribus naturæ; non possum amare te, mi DEUS, nisi tu ipse mihi dederis amorem omnem, quem habere me, præcipis mihi. Sic semper tu amas te per voluntatem meam, quando illi confers amorẽ, quo te amat. Nonnisi propriè tuum est, amare te; non invenietur unquam verus amor DEI, sive amor increatus, sive amor creatus, nisi ille, qui procedit à te. Tu amas te ab æterno, & infinita ratione in temetipso per proprium cor tuum; sed complaces tibi quoque amare te extra teipsum per creaturas tuas. Tu dedita opera dedisti illis cor, ut serviret tibi ceu instrumentum ad excellentem hunc & prorsus divinum amorem, quem exercere voles tu ipse ergà teipsum: siquidem tu semper ipsemet es, qui amas te per creaturas tuas, eòquod tu amoris hujus primum sis principium, & ipsæ aliud non faciant, nisi quod tibi reddant id, quod dignatus fueras ipsis conferre? Quid ergò aliud mihi agendum, nisi ut sinam te facere cum corde meo, quidquid tibi placuerit? Relinquo id totum, Domine, potentiæ amoris tui, fac id servire, quantum tibi placuerit ad finem, ad quem creasti illud.

Ama igitur te ipsum, O mi DEus, sed ama te semper amplius per creaturam tuam, quia hic unicus es scopus & finis, ob quem traxisti ipsam è nihilo. Optimè novi, non posse te amare te amplius in temetipso, quàm ames te in æternitate; sed potes te semper amare amplius, extra teipsum per creaturas tuas. Ah! Domine, tu probè vides, esse te infinito modo magis amabilem, quàm ameris: Ama igitur te amplius, O DEUS Bonitatis! Eccur abnuas tibi ipsi, quod tibi est debitum? An posses facere quid excellentius, quàm semper amplius & amplius te amare? Id non posses per Cor tuum proprium divinum; sed id potes per illud, quod dedisti mihi. Ecce id Domine, consigno tibi id totum, ut totum consecres & devoveas huic obsequio; Et si minimo hæreat vinculo, quod te impediat, quin facias omne id cum eo, quod tibi placuerit, detestor illud, abominor illud, disrumpo illud, renuntio illi in perpetuum. Colloco igitur id in manus tuas totum liberum, ut te ames per illud semper amplius & semper amplius, usque ad extremum momentum vitæ meæ. Quis non fatebitur, tres hásce regulas bene cordi insculptas ingentem allaturas ipsi Consolationem, maximam insuper suppeditaturas facilitatem pro praxi & exercitio amoris DEI?

Quomodo DEUS amari plus possit, quàm se amet.

Con-

CONSULTATIO XXVI.

De Supremo DEI Dominio super nos.

AUlicus quispiã redux ex aulâ offendit Religiosũ quendam amicum suum in nemore sancti Germani, qui humanissimo ei dicto ave, amplexabatur illum eâ cum affabilitate & benevolentiâ, qualis propria & quasi agnata esse solet Personis primariis & conditionis altioris. Sed pro eo, quod plerique ceu regulam tenent, cuilibet loquendi de rebus statum suum concernentibus, hic animum suum ita oppletum habebat excellentiis & magnificentiis Monarchæ nostri, ut aliud quàm de ipso loqui non posset. Dicebat ipsi, observare omnes nescio quid augusti, quid divini in facie incomprehensibilis hujus Principis, ut fateri oporteat, ipsum in tantum excedere & transgredi alios Reges quantùm hi excederent & transgrederentur populos; pluresque esse, qui judicent, supernaturale quid contineri in insolitâ hâc Majestate, quod Cœlum contulerit ipsi; Et quantum ad se, nisi Religio sibi prohiberet his uti terminis, nuncupaturum seipsum DEUM visibilem.

Verum quoque est, ajebat, quod præsentia ipsius tantum timoris & reverentiæ imprimat, ut difficile sit diutius ipsum fixis intueri oculis, quin cogatur aspiciens illos dejicere & avertere præ reverentiâ; Insuper unico oculi nictu, aut gestu levissimo volare faciat omnes ad suis obtemperandum mandatis. Nescio, an ullus unquam Monarcha habuerit, ut amaretur, & timeretur simul.

Affirmas verum, respondit ipsi Religiosus, quod oporteat adesse hic aliquid divinum & supernaturale. Siquidem unde venit, quod homo, qui est ejusmodi naturæ cum cœteris hominibus, quique dicere potest, quod dixit Salomon de seipso: Sum quidem & Ego mortalis Homo, similis omnibus, ejusdem Conditionis cum primo homine, qui formatus fuit è limo terræ â manibus DEI; conceptus & organizatus sum paulatim in Sinu Matris meæ, ex eâdem materiâ, & eâdem ratione, quâ cœteri hominum. Et Ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. *Sap. 7.*

DEUS imprimit quendam radium divinitatis suæ super faciem Regum.

Et Ego natus accepi communẽ aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. Egrediar inde nudus & exspoliatus omnibus, ut revertar in sinum terræ & consumar â vermibus sicut omnes alii; alia namque porta non est, per quam in vitã ingrediantur Reges, aut exeant ex illâ, quàm, eadẽ, per quam transeunt omnes populi; Nemo enim ex Regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergò introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Unde venit, quod talis homo reverentiam accipiat â tot millionibus aliorum hominũ sibi similium, quasi adesset hic quædam divinitas tantùm eminens ipsis, quantum Cœli eminent terrâ? Nisi, quod Reges, qui velut imagines supremũ referunt mundi Monarcham, quidpiam participent ex omnipotenti hoc Dominio, quod in omnes gerit creaturas; quodque DEUS fronti ipsorum imprimat quendam Majestatis suæ radium, qui tantum illis conciliet inter populos & timoris & reverentiæ affectum.

Verùm si principes terræ, ex eo, quod umbram tantummodò habeant & levem tincturam absolutæ potestatis DEI super nos, suos tanto percellant tremore subditos; Quid nobiscum esset, si concipere & firmiter animo nostro insculptam circumferre possemus idæam infinitæ hujus potestatis, quam supremus mundi Monarcha super omnes habet creaturas? Nam quantò potestas, â quâ dependemus, major est atque formidabilior, tantò majorem imprimit timorem ac reverentiam, tantòque oportet magis sub potenti ipsius contremiscere manu. Fateor quidem magnam hanc Regum esse, sed illa DEI est infinita. Quando nonnisi unicam constitueres potentiam, ex illâ omnium Regum, qui regnârunt in terrã, & unquam regnabunt in ipsâ, non esset nisi tenuis atomus in comparationem adducta cum illâ DEI. Si igitur percellamur tremore in præsentiâ alicujus Regis, nemóque tantæ temeritatis sit & audaciæ, qui ipsius contrairet mandato, quod proprio suo nobis faceret & propalaret ore. Quid non faciendum nobis in præsentiâ Majestatis DEI, qui infinitam hanc potestatem gerit super nos, si oculos apertos habeamus ad aspiciendum illam?

Majestas principum parva est respectu Majestatis DEI.

Pulchra certè est imaginatio, respondit subridens, hic aulæ assecla Religioso suo. Verùm hanc bonam pro vobis invenio, qui â mundo separati

Imaginationes secularium,

parati aſpirare non poteſtis ad magnas vitæ humanæ conſolationes. Bene facitis, paſcendo vos animi mentisque veſtræ ſpeculationibus, repræſentantes vobis DEUM, velut magnum quendam Monarcham, qui ſemper defixos ſuper vos teneat oculos, ſuâque vobis præſentia incutiat timorem. Vos indies ipſum bis terve veſtris honoratis obſequiis, vos inviſibiliter videtis ipſum. Vos loquimini ipſi in magno ſilentio, & ipſe recipro cè vobis. Vos creditis, communicare ſua ipſum vobis arcana, dare ſua vobis juſſa occulta, & infelices crederetis vos, niſi ad amuſſim fideliter obtemperaretis illis; ſed quando benè exſolviſtis, quod exigit à vobis, creditis ipſius obtinuiſſe favorem, & hujus gaudetis obtentu. Fateor hæc omnia bene efficta & excogitata eſſe, neminémque vituperare hæc poſſe in Perſonis extra mundum conſtitutis.

Sed nos, qui mundum ſequimur, volumus aliquid magis reale, magísque ſenſibile. Non ſat clarè videmus nos ſupremam hanc Majeſtatem, quæ tantum vobis inculcat venerationis ac reverentiæ; non percipimus magnam hanc poteſtatem, quam dicitis habere ipſum ſuper nos. Sed nos videmus Regem, nos recipimus ipſius juſſa, nos fortunatos ſuſpicimus illos, quos ſuo complectitur favore. Ecce quid ſolidum; quod nos paſcat. Quantum ad me, nolo paſcua, quæ cogitatione tantummodò & imaginatione paſcunt animum.

Verba hæc tetigerunt Cor Religioſi maximo compaſſionis affectu ob exiguum cognitionis lumen, quod videbat in anima amici ſui, qui aliàs vir acri erat ingenio, ſat bonas habens inclinationes, niſi mundus has paulisper depravâſſet. Ah itane! dicit ipſi, an imaginationes credis omne id, quod ſub ſenſus tuos non cadit? Oporteret ergò DEUM eſſe meram imaginationem, quia nullo percipi poteſt ſenſu: Oporteret animam tuam eſſe meram imaginationem, quia nec ullus ex ſenſibus tuis eſt, qui poſſit ipſam cognoſcere; Oporteret omnes ſcientias, veritates univerſales, bona æterna, entia ſpiritualia omnia eſſe imaginationes, ſi nihil reale, nihil ſolidũ eſſe credas, niſi quod ſenſibus percipitur: Maximè cum oppoſitum magis congruit veritati, nihilque minus verum, nihil minus ſolidum, quàm quod ſub ſenſus cadit. Nam ſi veritas habeat ſuos gradus eâ ratione, quâ ens,

Quantæ certitudinis ſint veritates inviſibiles.

dicendúmque sit, Veritatem & Ens pari semper passu ambulare juxta axioma illud Philosophicum: *Ens & verum convertuntur*, certum est, Ens universale, nullis perceptibile sensibus longè nobilius esse Ente singulari, quod sensibus exponitur. Ens & verum pari passu ambulant; Ergò certum est, quod veritates, quæ non cadunt sub sensus, abs comparatione validiores & solidiores esse veritatibus sensu perceptibilibus.

Vide modò pulchras Consequentias ex hoc principio deductas. Magis igitur verum est, habere te animam immortalem, quàm verum sit, habere te Corpus mortale. Magis igitur verum est, DEUM esse præsentem, quàm verum sit, temetipsum esse præsentem. Magis igitur etiam verum est absolutum DEI dominium super nos, quàm suprema auctoritas cujuscunque Monarchæ in sui imperii subditos. Magnam hanc veritatem tibi benè persuadeas velim, quod ut felicius & velociùs fiat, concede mihi unicam alloquii tui horam; Occasio est admodùm favorabilis, cùm videatur, providentiam DEI nostrum hoc loco occursum & congressum voluisse; locus insuper, in quo moramur, tam amœnus est, ut nullo tibi sit futurus tædio; spero quoque ea, quæ dicturus sum, nullam tibi paritura aut molestiam, aut displicentiam. Quamobrem statuerunt secum eximiam & sublimem instituere Consultationem de absoluto DEI Dominio super nos, sicut & de indispensabili obligatione, quã habemus, eidem præstandi obedientiam. Ipsorum Consultatio sic incepit.

ARGUMENTUM.

1. *Dominium absolutum DEI in creaturas suas, tribus innititur principiis.*
2. *Omnia hæc principia ostendunt, hominem magis dependere à DEO, quàm omnes aliæ creaturæ.*

Articulus I.

Supremum Dominium, quod DEUS habet in nos, quatuor innititur basibus.

OMnes Cognitiones, quas habemus de DEO, tam leves sunt ac tenues, ut nonnisi admodùm parum, nostros plerumque afficiant animos. Non concutimur tremore sub omnipotenti manu DEI; nec timore aut reverentiâ percellimur in præsentiâ illius Principis, qui Supremus noster est Monarcha; Et hoc ex eo, quod nunquam attentâ & defixâ mente perpenderi-

derimus seriò, quantum & quousque sese extendat suprema & summa potestas, quam in omnes habet creaturas. Quod si eousque penetraremus, videre liceret nobis, Supremum hoc dominium fundatum esse super quatuor principia tam solida, ut potius DEUS non esset DEUS, & potius omnes annihilarentur creaturæ, quàm supremum dominium, quod habet in eas, non maneret stabile, firmum & immotum, in omnem æternitatem. Inprimis Ipse est omnipotens Creator, qui dedit esse omnibus creaturis. Secundò Ipse est ipsarum Conservator, qui potenti manu suâ sustentat ipsas, ne relabantur in nihilũ. Tertiò Ipse est ipsarum supremus Monarcha, qui suâ ipsas gubernat & providentia & sapientiâ divinâ. Et quartò dirigit & deducit ipsas ad finem ultimum, ad quem pertingere non possunt absque ipso. In primo hoc articulo expono primum è quatuor hisce principiis, sequentes servient expositioni aliorum.

Cùm verum sit, DEUM esse omnipotentem *Creatorem Cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium*, uti in primo suo articulo nos docet symbolum fidei: sequitur, ipsum tam absolutum habere dominium super omnia opera manuum suarum, ut, cum hæc nihil habeant, nisi quod acceperunt ab ipso, nihil quoque sit, quod ipsi non debeant; Et cum omnes creaturæ nihil sint, nisi quod voluerit ipsas esse, ipsæ aliud facere non debeant, nisi quod voluerit facere ipsas. Nonne fateberis mihi, dependentiam effectûs à causâ suâ tam esse naturalem, támque necessariam, ut, quantò plus acceperit ab ipsâ, tantò plus quoque ab ipsâ dependeat: Cùm igitur creaturæ totum suum esse acceperint à DEO, dico, totum suum esse absque ullâ reservatione, sequitur ipsas dependere in omnibus & per omnia absque ullâ limitatione ab eo.

Artifex potest facere ex opere suo, quidquid voluerit.

Nonne meritissimò prætendit artifex talem habere potestatem in opus suum, ut exin, quidquid voluerit, facere possit? Si immutet ipsius dispositionem, si illud augeat, si illud imminuat, si, postquam fecit, iterum destruat, quis ipsum interrogare potest, cur ita facis? Et si opus ipsius conqueri de eo auderet, nonne diceret ipsi: Tu meum es, feci te, sicut volui, & adhuc facere ex te possum, quidquid voluero. Et nihilominùs artifex aliud nihil dederit operi suo nisi simplicem formam, cum materia, in quâ laborat, non sit opus suum; sicque opus ad summum nonnisi dimidiam ab artifice suo habet dependentiam; Et tamen tam absolutus esse

prætendit ipsius Dominus, ut facere ex ipso possit, quidquid voluerit. O quàm multò major est absque comparatione dependentia creaturæ â Creatore suo, cùm hic ipsi dederit totum suum esse, trahens ipsam ex nihilo, ubi non habebat nec materiam, nec formam, nec quidquam aliud! Totũ esse, quod habet, ita est ab ipso solo, ut si resumeret, quod ipsi dedit, nil haberet amplius, nisi nihilum, & nihilum purissimum.

Contra vanitatem & superbiam. 1. Cor. 4.

Hinc est, quod magnus Apostolus, Sanctus Paulus efficacem hunc desuper efformet discursum, qui animi humani deprimat arrogantiam, ipsúmque exstimulet ad annihilandum se sub potenti manu Creatoris sui: *Quid habes, quod non accepisti?* An potes creatura putida & miserabilis, elevare te adversùs DEUM? An potes abnuere ipsi obedientiam, & tuam velle potiùs, quàm ipsius facere voluntatem? Quid habes, quod non accepisti ab eo? Habes Corpus instructum omnibus suis organis, omnibus suis sensibus, & omnibus suis facultatibus. An idipsum dedisti ipse tibi? Habes animam nobilitatam facultatibus suis spiritualibus, intellectu, voluntate, memoriâ. An ipse tibi hoc munus contulisti? Habes forsan talenta quædam naturalia vel corporis vel animi, prærogativam quandam natalium, vel bonorum temporalium copiam; vel habes fortassis bonas quasdam inclinationes, quasdam virtutes, quasdam gratias supernaturales. An â te ipso habes & possides hæc omnia? An eras antequam nascereris, ut ordinares: Volo habere talem animam, & tale corpus, & tali nasci conditione, & tales habere tum corporis, tum animi prærogativas, vel talem gratiam, vel tales inclinationes. Nonne vides, has meras esse munificentias Creatoris tui, qui dedit tibi illas, abs eo, quod vel minima te pulsaret postulandi illas cogitatio? Jam ex hoc Sanctus Paulus egregiè concludit: *Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Si ergò recepisti â DEO omnia, quæ habes, ut quid ostentas te, quasi hæc omnia tua essent, & quasi haberes jus utendi illis, prout tibi placuerit? Tu audes dicere, meum Corpus, mea anima, mei oculi, meus animus, mea manus, meus sum, possum facere, quidquid voluero. Si DEUS resumeret, quod dedit tibi gratuitò, absque ullâ obligatione, & abs eo, quod habueris unquã aliquod jus illud possidendi, tibique relinqueret solum id, quod non habes ab eo; Quid tibi restaret, nisi purũ nihil, extrema miseria, peccatum?

Quàm ridiculus sit superbus.

Pessimus superborum discursus.

Ecce

Ecce, quod tuum est; An gloriari meritò ex eo poteris, & sublimes haurire de teipso cogitationes? Mi DEUS, quàm debet esse cœcus, qui vult esse superbus! Probè novi, nos à natura habere fortem aliquam inclinationem ad extollentiam, gloriam, omnimodam ab omni subjectione immunitatem ac independentiam. Sed da mihi animum vel tantillæ rationis capacem, qui magnam hanc perpendat veritatem, qui consideret ipsam, & pensiculatius aliquantulùm rimetur, impossibile erit, quin ipsemet ridiculam suam contempturus & condemnaturus sit ambitionem, quin confundendus sit usque ad nihili sui abyssum, & candidâ mente confessurus, dependentiam suã, quam habet à DEO, infinitam omninò esse.

Quàm ridiculus sit superbus.

Vir hic nobilis læsi honoris admodùm impatiens, sicut omnes ejusmodi sunt, qui in altis ambulant, credúntq; specialis sui esse instituti, quo distinguantur à reliquis hominum, sectari & ambire gloriam, quasi consultò imitari vellent Luciferum, Regem superbiæ, & non potius Christũ Jesum humilem, & amore sui annihilatum; probè advertens, suam ad vivum pungere vanitatem hunc discursum, defendere se & excusare voluit, dicendo, æquum omninò esse, vivere nos in dependentiâ à DEO, & humili ergà ipsum summissione: Verumtamen, inquit, non ita nos homines dependemus ab eo, sicut reliquæ creaturæ: Nonne enim nos libertatem nostram habemus, quæ relinquat nos in manu Consilii nostri, ad faciendum, quidquid voluerimus? Possum peragere bona opera, quando voluero, & si peragam illa, cũ ad illa peragenda ferar ex propriâ meâ libertate, possum affirmare, ipsa esse mea; si DEUS, qui cuncta operatur sapienter, non voluisset nos aliquantò minus facere independentes à se, quàm reliquas creaturas; Eccur dedisset nobis liberum arbitriũ, quod reddit nos Dominos nostrûm ipsorum, quodq; cœteris denegavit creaturis, quas ditare noluit ratione, quâ nos ditavit?

Pessimus superbo. rum discursus.

O quàm sinistrè rem ex opposito interpretaris, respondit ad hoc Religiosus, dum dicis, quod honoraverit nos DEUS libertate, ut redderet nos magis independentes à se quàm cœteras suas creaturas! Totum namque est contrarium, cum prærogativa liberi nostri arbitrii nos reddat plus dependentes à DEO, quàm omnes alias creaturas, quæ privantur illo. Nonne jam posuimus velut regulâ prorsus indubitatã, quod cũ dependentia alicujus effect⁹ à causa

Libertas nostra nos magis dependere facit à DEO, quàm cœteras creaturas.

â causâ suâ sit essentialis, quantò plus effectus accipit â causâ, tantò plus dependeat hic ab ipsâ? Vide an non verum sit, nec unicam quidem esse creaturam, quæ tantum acceperit â DEO, sicuti nos? Et si aliud nihil super cœteras accepissemus nisi incomparabilem hanc prærogativam libertatis, tam excellens hæc est, tam nobilis, támque pretiosa, ut magis nos DEO obstringat, magisque ab eo dependere faciat, quàm universam simul naturã corporalem. Quid enim est liberum hoc arbitrium, quo DEUS locupletavit hominem, nisi suæ corona gloriæ, qua attollatur magis supra omnes creaturas illa privatas, quàm elevetur Rex super populos sibi subjectos.

Est hæc velut radius divinitatis mirabiliter resplendens in homine, quæ circumferre ipsum facit imaginem quandam supremæ potestatis & independentiæ, quæ naturalis & essentialis est sumõ ac supremo omniũ Enti. Hæc est absolutum quoddam jus disponendi secum ipso, dirigendi & gubernandi se per suammet voluntatem, determinandi semetipsum vel ad bonum, vel ad malum, eligendi liberè inter res innumeras illam, quæ sibi placuerit, repudiando has, approbando alias, absque ulla coactione. Hæc est deniq; auctoritas & potestas summa, virtute cujus non valeamus ad quidquam cogi, sed libera nobis maneat facultas, volendi id, quidquid placuerit, vel nolendi id, quidquid displicuerit. Et potestas hæc tam est absoluta, ut nulla creata sit potentia, nec in Cœlo, nec in terra, nec in inferno, quæ vim habeat flectendi illam aut obligandi ad aliquid, nisi quod ipsa voluerit. Et quod magis stupendum est, ipsemet DEUS, quamvis valeat suprema quadam potestate necessitare, captivare, constringere, abripere libertatem liberi hujus arbitrii; nihilominus id nunquam facit; postquàm hac semel dotavit hominem, inviolabiliter & ipsam illi conservat: *Reliquit hominem in manu Consilii sui.* Ecce tibi incomparabilem prærogativam, qua gratificari DEUS voluit homini super omnia entia creata, inferiorem hunc mundum incolentia.

Eccles. 15.

Jam quæro ex te: an propterea censendus est minus obligatus DEO, vel minus dependens â DEO, quàm cœtera entia? An abuti debet magno hoc DEI dono, ut insurgat contra benefactorem suum, & insolenter dicat: Non tam exactè obediam tibi, sicut cœteræ tuæ creaturæ, quia dedisti mihi libertatem faciendi, quod voluero? An reddere se debet magis ingratum, quia

Homo non debet abuti libertate suâ.

quia majoribus est domi à suo accumulatus Creatore? Nonne cum plura acceperit, plura quoque illi debet? Nonne quò plura illi debet, tantò plus quoq; ipsi debet esse fidelis? Et quandò omnes aliæ creaturæ adversùs suum rebellarent Auctorem, nonne ipse novissimus suam exhibere deberet fidelitatem, contestari summissionem, exercere dependentiam? Quanta Cœcitas, mi DEUS, & quàm detestanda foret ingratitudo, dicere: Ego non ita dependeo à DEO, quia honoravit me prærogativâ libertatis meæ. Ah quàm procul abest, quod propterea liberum tuum tibi contulerit arbitrium. Et cur igitur? Primò, ut nobiliorem & excellentiorem ipsi præstares obedientiã, quàm cœteræ Creaturæ, eòquod ad hanc non ita, sicut illæ, rapiaris ex necessitate, sed ipsemet feraris eò cum libertate; utq; dum præstas ipsi homagiam voluntarium, quod præstare non posses, ipse locum & ansam inveniat, recompensandi te ex justitiâ. Secundò, ut haberes modum & viam exequendi munus ac partes Religionis, agnoscendo Supremam magnitudinem DEI, summósque ipsi impendendo honores, cujus obeundi muneris reliquæ creaturæ non habent capacitatem. Tertiò ut, cùm ipse DEUS sit in se pso per propriam suam voluntatem, etiam DEUS esset extra seipsum, per electionem voluntariam circa ipsum à te factam, ad submittendum ipsi ultrò ac sponte libertatem hanc, quam tibi dedit. Quartò, ut, cùm ipsi serviatur ab omnibus creaturis ratione privatis, velut à Mancipiis ad obedientiam ex necessitate coactis, etiam serviretur ipsi à te, velut à Rege, quem aliud nil cogeret, nisi proprius suus amor & bona voluntas. Quintò denique, ut haberes occasionem & ansam promerendi beatitudinem æternam, si volueris, bono liberi arbitrii tui usu, præventus, confirmatus, roboratus, adjutus efficaciter gratiâ ipsius; Utque pro eo, quod aliæ creaturæ non pendeant ab eo (si ita licet dicere) nisi ex unico filo, eòquod ipsas teneat in manu suâ, veluti suas creaturas, tu modum & medium haberes multò arctius te ipsum illi colligandi per plures catenas voluntarias ab amoris Vulcano fabrefactas, per bona desideria, per iñumeros actus charitatis, obedientiæ, fidelitatis, laudis, adorationis, velut totidem vinculis congeminatis & multiplicatis, quæ arctissimè & inseparabiliter alligatum te teneant ipsi pro tempore & æternitate. Vides ergò nostram libertatem nobis ideò datam, ut magis dependeremus à DEO, quàm omnes reliquæ creaturæ.

Quare DEUS nobis dederit liberum arbitrium.

DEUS potest disponere de nobis, ut sibi placuerit.

Cùm igitur infinitâ ratione dependeamus à DEO, non solùm dependentiâ naturali & necessariâ, usque ad minimum atomum entitatulæ minimæ, quam habemus & accepimus ab ipso, sed etiam innumeris aliis dependentiis & summissionibus liberis ac voluntariis, quibus mediantibus absolutè magis illi subdimur, quam reliquæ creaturæ; An aperire audeamus os ad effundendam quærimoniam vel minimam circa modum & rationem, quâ placuerit ipsi disponere de nobis? sive affligat nos, sive consoletur, sive attollat nos, sive deprimat, sive jamjam productos nos destruat, abs aliâ omninò ratione, nisi quia ipsi sic placet; Quis interrogare ipsum potest: Cur ita facis? Nonne enim ipsius sumus? Nonne sumus opus manuum ipsius? Nonne infinitâ ratione majorem super nos potestatem habet, quàm artifex super opus suum, ad disponendum cum illo, sicut placuerit?

Sanctus Job exspoliatus facultatibus, privatus filiis, plenus ulceribus, & quasi redactus ad nihilum in fimeto suo, procul ab eo, ut quereretur circa rationem severiorem, quâ excipiebatur â DEO, ex opposito fassus est, posse ipsam accumulare malam sua, & suas, quantum placuerit, multiplicare plagas, abs aliâ ratione, nisi quod ita velit: *Multiplicabit vulnera mea, etiam sine causâ.* Job. 9. Quando redigeret nobis corpus & animam in nihilum, unde nos omnipotenti suâ extraxerat manu; Quando præcipitare nos vellet vivos in barathrum inferni; Quod conquerendi nobis jus foret, cùm simus opus manuum ipsius, cujus ipse absolutus est Dominus? Si figulus, juxta effatum magni Apostoli, potestatem habet efformandi vas pro usu sibi placito, an supremus rerum Conditor non habeat infinitâ ratione majorem libertatem, disponendi circa creaturas suas, prout sibi placuerit?

Quâ bonitate circa nos DEUS disponat.

Et nihilominùs tantæ erga nos est bonitatis, ut non tantùm nolit nos destruere, postquam nos fecit, sed velit adhuc perficere; Non tantùm nolit nos annihilare, vel detrudere in avernum, sed econtra extollere nos velit super astra, & propriæ gloriæ suæ consignare nobis possessionem. Sic est, promittit id nobis, confirmat id nobis, velut articulum fidei, nos firmiter vult credere, quod nunquam alio fine dederit homini esse, nisi ut efficeret ipsum Beatum, ut ipsum impleret bonis, ut in omnem æternita-

nitatem ipsum propriis suis demulceret deliciis, modò correspondere velit Consiliis suis super se factis. O DEUS bone! Quid merueram coram oculis tuis, ut quærares me in abysso nihili mei, meque ordinares ad finem tam sublimem, támque nobilem? Quando me non fecisses, nisi creaturarum tuarum novissimam, nonne maximo mihi fuisset honori opus manuum esse tam magni DEI, & tuæ subesse potentiæ? sed facere voluisti me hominem, cunctis creaturis tuis corporeis superiorem: dedisti mihi animam immortalem cunctas temporum diuturnitates excedentem; libertatem contulisti mihi, quæ ab omni me faciat subjectione immunem, nisi â tuâ, ita ut â nullâ cogi vimq; pati possit potentiâ creatâ. Quando divinæ tuæ liberalitates hîc suos paterentur limites, nonne plus omnibus simul creaturis tuis tibi solus forem obstrictus? Et non agnoscam me dependere plus â te, quàm reliquæ omnes, quæ tantum non acceperunt â te?

Verùm, quod his omnibus adjeceris, velut ineffabilis bonitatis tuæ ergà me complementum, ut tuam mihi conferres cognitionem, tuas gratias, affectus & vota tibi serviendi, teque amandi; Et tandem destinare me volueris ad finem tam gloriosum, quo jus haberem ad possessionem æternam regni tui, vitæ tuæ, beatitudinis tuæ: O Bonitas æterna! Bonitas ineffabilis! Quid retribuere tibi possum pro tantis beneficiis, nisi ut agnoscam, infinitâ ratione dependere me â tuâ potentia, infinita ratione me tuæ Bonitati esse debitorem, infinita ratione me esse obstrictum unicè tibi? Eheu! Quando mihi forent ora centies millena ad laudandum te, nimis adhuc pauca forent illa; Et quando haberem centenos cordium milliones, ad te amandum, nondum adhuc sufficerent. O mi DEUS, quàm beatum me censeo, dum dependeo à te in omnibus & per omnia! Quantùm amo, quantiq; æstimo supremũ hoc dominium, quod tibi est in me, eòquod Creator meus sis, & ego opus manuum tuarum! utere illo, Domine, ex plenitudine potestatis, prout placuerit tibi; Omnia tua Consilia in tua exequere creatura; nec patere, ut vel unico momento à suprema recedam subjectione, quam tuæ debeo potentiæ. O quantum desidero habere illam & perpetuam, & inviolabilem, & omninò integram! Et si possem illam reddere adhuc majorem, facerem id ex toto corde meo.

Unicum hoc principium sufficere nobis posset ad continendos nos in subjectione & fideli obedientiâ DEO debitâ: Ipse est Auctor noster, & nos sumus opera ejus, nos dependemus ab eo in omnibus; sed ecce tibi secundum, quod id ipsum nobis evidentius demonstrabit.

ARGUMENTUM.

1. *DEUS nos conservat omnibus momentis vitæ nostræ.*
2. *Concurrit nobiscum ad omnia opera nostra.*
3. *Quàm culpabiles simus, dum nolumus ipsi subesse.*

ARTICULUS II.

Quantum debeamus DEO pro nostra creatione.

SI in ipso actu, quo extracti fuimus è nihilo, perfectus nobis fuisset rationis usus, ad cognoscendum bene, quid fieret, immixtos nos videndo confusioni infinitarum Creaturarum possibilium, ubi ab omni languimus æternitate, quodque DEUS ex purâ suâ bonitate nos elegerit, ad extrahendum nos è statu tam miserabili, relinquendo ibi tot alias, quæ non deterioris nobis erant conditionis; nonne coacti fuissemus exclamare? Mi DEUS, mi Creator, clarè video, me tibi infinitâ ratione, debitorem esse, agnosco & confiteor, me omni ex parte dependere â te, & depensurum in æternum, eòquod nihil eram absque te. Video, experior, probè aspicio, quid facias pro me, quodque nihil essem sine te. Si tunc non potuissemus continere nos, quin in hos erumperemus affectus; Cur modò, dum ratione utimur, ejusdem gratitudinis non exsolvimus pensum, quod in illo instanti exsolvendum nobis erat, cùm id non fuerit, nisi initium ejusdem beneficii, quod omnibus vitæ nostræ momentis DEUS non desinit exhibere nobis?

Job. 26.

Conservatio est continuata creatio.

Siquidem non ejusdem rationis sumus cum imagine, quæ non requirit manum pictoris, nisi ut semel ab ipso perficiatur; Posthæc bene carere ipso potest, seque talem, qualis est, conservare abs eo, quod quenquam sui cura tangat, vel cogitatio. Sed nos æquiparamur in hoc radio solis, qui nec momento subsistere posset, si non semper actualiter effundatur è sinu Solis.

Magis dependemus à DEO ob conservationem, quàm creationem.

Non sufficit, amorem DEI extraxisse nos è sinu nihili, virtute tam potenti, ut omnis alia virtus minor suâ, utpote infinita, id facere non potuisset; sed opus est, eandem omnipotentis

brachii virtutem ac influxum, in eodem permanere robore tam diu, quoad placuerit ipsi conservare nobis esse, quod contulit nobis; Alioquin si unico duntaxat momento eundē subtraheret nobis, eodem instanti in nostrum relaberemur nihilum, unde nonnisi maxima adhibita vi prodieramus, cùm nonnisi omnipotens DEI brachium fuerit, quod inde nos extrahendi habuerit robur. Et hoc fortassis ad declarandam nobis veritatem, quam Sanctus Job hac loquendi forma nobis proposuit: *Qui appendit terram super nihilum.* Imaginare tibi, quid contingeret, si suspensum teneres magnum quendam lapidem è filo supra hiatum profundæ cujusdam abyssûs: Nonne opus foret, illum eodem cum robore suspensum semper tenere? Nam si unico duntaxat momento desisteres, nonne confestim caderet in profundum abyssi? Pari ratione tota hæc ingens mundi moles sustentatur & suspensa tenetur supra abyssum nihili, unde illam extraxit; in instanti, quo cessaret sustentare illam, relaberetur illuc.

Job. 26.

Conservatio est continuata creatio.

Cùm igitur conservatio nostri esse, sit velut continua quædam creatio, si primum instans, quo DEUS cepit creare nos, nos totos dependere fecit ab illo, nonne videtur instans secundum, quod reduplicat hanc creationem, nostram quoque reduplicare dependentiam, & tertium instans facere eandem triplò majorem, & quartum majorem quadruplo? Sic omnia instantia vitæ nostræ, quibus DEUS conservat nobis esse, quod nobis dedit, quod idem est, ac si daret id nobis de novo, reduplicant & adaugent absque intermissione nostram dependentiam, nostrámque subjectionem. Nonne æquum omninò foret, augere nos quoque semper nostram gratitudinem, incessanter nostram congeminare recognitionem, nostram gratiarum actionem, nostram fidelitatem, nostram propensionem, nostrum amorem ergà infinitam ipsius bonitatem? Nihilominùs ingrati nos, non cogitamus hæc, nec ponderamus, persuasi, conservationem nostri esse deberi nobis, quasi verum non esset; nos plus juris non habere ad possidendum illud, quàm habuimus ad idipsum recipiendum. Si Creator noster id nobis dedit ex pura sua bonitate, absque ullo merito, quod vel invitaret, vel incitaret ipsum, ad faciendum nos è nihilo id, quod sumus; & si ex eadem bonitate sua nos conservat, abs eo, quod aliquod habeamus jus ad possidendum aliquod bonum, quod nuncupare possumus bonum alterius, eòquod illud à nobis ipsis nō habeamus:

Magis dependemus à DEO ob conservationem, quàm creationem.

mus: Quam injuriam nobis faceret, si singulis momentis resumere, sibiq;ue denuò usurpare vellet bonum, quod suum est? si nobis id longo conservat tempore, nonne est velut nova donatio, quam abs intermissione nobis impendit, quæque abs intermissione pariter elicere deberet è cordibus nostris novas grati animi exhibitiones? O si benè comprehenderemus infinitam dependentiam, qua ipsi subdimur in omnibus rebus, usque ad minimum nostræ essentiæ atomum, & usque ad minimum durationis nostræ momentum, nonne diceremus affectu sincerissimo ac fidelissimo cum Vate Regio: *Anima mea in manibus meis semper.* Mi DEUS, anima mea est semper in manib⁹ meis; recipio ipsam actualiter à te, & etiam semper paratus sum illam tibi reddere. Resume Domine, quando tibi placuerit, id, quod tuum est, & si tibi placeat mihi illud conservare, ne permittas illo abuti me contra sanctam voluntatem tuam.

Psal. 118.

Quomodo dependeamus à DEO, ob ipsius concursum.

Verùm si continuæ huic conservationi, quæ velut continua est creatio, te semper magis & magis dependere faciens à DEO, adjungas aliud hoc prodigium, inæstimabilem hanc prærogativam, qua te super omnes alias creaturas exornat; & est, quod, cùm esse non habeas à temetipso, tibi tamen concedat agere posse à temetipso, & facere omne id, quod volueris, voluntariè sese obligans ex lege amabilis suæ providentiæ, ad suppeditandam tibi omnem assistentiam, & omnes vires necessarias per actualem concursum suum, ad faciendum non semper, quod ipsi placuerit, sed semper, quod placuerit tibi; Et hoc tanta cum fidelitate, tantâ cũ assiduitate, tã accurrata cum observatione, ut nunquam vel minimum quid operaris, quin ipse sit præsens, quin manum tecum adjiciat, quin operari te adjuvet, quasi ad id mercede à te conductus, & tibi servire obstrictus in omnibus, ubi ipsius opera uti volueris, etiam contra voluntatem suam, & in rebus, quibus offendatur; Et si hunc tibi denegaret concursum, nec minimum quid operari posses; Sicut enim absq; ipso esse non potes, sic etiam absque ipso non potes operari. Quis igitur comprehendere possit, quo usque dependentia, qua subdimur DEO, sese extendat? Non possum habere esse, nisi id mihi donet; non possum hoc possidere, nisi quantum ipsi placuerit mihi illud conservare; non possum minimum quid agere; non possum respirare, nec unicum proferre verbum, nec minimam formare cogitationem, nec digitum quidem

dem movere, nisi suo me adjuvaret concursu. Quanta in omnibus dependentia? Verum est quidem, quod relinquat mihi libertatem, determinandi me ad talem actionem, quæ mihi placuerit, quodque nunquam mihi suum abnuat concursum, ipsam perficere volenti.

Videtur, DEUM dependere voluisse ab homine.

Est igitur ipse, interpellat illum vir nobilis, qui ratione quadam meæ subditur potestati, aliquam à me habet dependentiã. Cùm enim meam habeam libertatem, determinandi memetipsum ad talem actionem, quam voluerò, meque determinando determinem etiam ipsius concursum, quem mihi semper largitur, dum agere volo: Ego igitur sum, qui facio semper cum ipso, quod voluero, & non ipse est, qui semper agit mecum, quod voluerit; Videtur ergò, ipsum magis dependere à me, quàm dependeam ego ab ipso. Dependentía igitur aliarum creaturarum, quæ ratione & libertate privatæ sunt, abs comparatione major est; Exercet enim in illas potestatem omninò absolutam, determinat ipsemet illas ad id, quod sibi placuerit, & nunquam faciunt ipsæ, nisi quod voluerit ille, ut faciant, ad exequendam suam voluntatem, magis est igitur ipsarum absolutus Dominus; & consequenter major, magisque absoluta ipsarum est dependentia, quàm nostra.

Damna liberi arbitrii.

Ad hæc verba, Religiosus, altum in Cœlos emisit suspirium, sicque affatus est DEUM: Eheu, Domine! Eccur eximere voluisti è creaturis tuis nobilissimam ab absoluta hac dependentia, qua constrictas tenes cunctas alias? fruuntur ipsæ insigni hac prærogativa & favore maximo, tibi nunquam displicendi, cò quod nunquam quid agant, contra divinam voluntatem tuam; Et homo tam infelix est, ut tibi displiceat sæpiúsque te offendat. Verum quidem est, quod, dum condecorare voluisti ipsorum honore & ad tuam ipsum producere imaginem, tui fuerit gloria operis, dum conferre voluisti ipsi libertatem, quæ speciosissimus est character divinæ tuæ similitudinis. Verum est etiam, quod, dum ordinasti ipsum ad coronas æternas, volens ut ipsas promereri contenderet, fuerit opus ipsum agere cum libertate, ut ageret cum merito. Verum denique est, quod, dum alias creaturas habuisti velut mancipia, quæ nõ sunt libera, ipsúmq; constituisti velut regem fruentem libertate sua, major fuerit tuæ splendor gloriæ, famulatu ac ministerio sti pari regum, quàm mancipiorũ. Sed nonne sciebas, Domine, abusurum suis ipsum prærogativis ac favorib⁹, rebellẽ futurum

futurum contra te, teque enormiter offensurum, ac rediturum semetipsum ex omnibus creaturis miserrimum, subtrahendo se à tua subjectione, in qua omnes aliæ fideles permanendo, suam ibi invenerunt felicitatem?

Est infinita bonitas DEI dedisse nobis libertatem.

Videbatur audire sibi DEUM dicentem: Verum quidem est, vidisse me, concessa sibi libertate abusurum hominem; sed opus erat vel privare ipsum hac libertate, & incapacem relinquere ad possidendum bonum infinitum, uti sunt aliæ creaturæ ratione expertes, vel concedere ipsi libertatem, ut mediante hac capacem se reddere posset assequendæ beatitudinis. Si denegassem ipsi libertatem, verum est, quod nunquam offendisset me, sicut creaturæ aliæ; sed capax pariter non fuisset bonorum æternorum, quæ ipsi dare statui: dum autem concessi ipsi libertatem, verum est, quod offendere me possit, suam mihi subtrahendo obedientiam; sed evadere quoque potest æternùm beatus, si voluntariè exhibeat mihi eandem. Malui mea periculo exponere commoda, & tolerare offensam ab ipso, ut capacem ipsum redderem ad possidendum bonum, infinitum, quàm conferre illi impotentiam me offendendi, ipsúmque relinquere incapacem ad perfruendum bonis æternis, quæ ipsi præparo. O Bonitas ineffabilis! O misericordia infinita! Hæc unica consideratio bene ponderata, & pro merito degustata, nonne rapere deberet corda nostra, & illa tantæ bonitatis succendere amore?

Quatuor regulæ ad continendum in officio liberum arbitrium.

Sed, Domine, cum verum sit, te tantâ bonitate affici erga hominem, an nesciebas, hanc illi concessam libertatem tam fore ipsi perniciosam, ut major ipsorum pars infeliciter abutens illa, se in æternum redditura sit miseram ac infelicem? Sciebam id, inquit DEUS; sed quid non feci, ut à lapsu in hoc barathrum averterem hominem? Inprimis nonne dedi ipsi legem, velut facem, ad dirigendum gressus illius, & instruendum, qua ratione ambularet rectè vias justitiæ? Secundò minitatus sum ipsi mortem æternam, si ab illa recederet, ut timore velut frœno in suo contineretur officio; Et ut magis abhorreret à peccato, posui ipsi ob oculos horrenda supplicia, quæ in omnem post se trahit æternitatem. Tertiò plus adhuc feci: Siquidem immortales pro remuneratione obedientiæ suæ spopondi ipsi coronas, ut tam magnificæ retributionis aspectu ad servandam instigaretur fidelitatem. Quartò denique aspi-

aspiciendum ipsi præbui tam exactæ hujus obedientiæ, quam mihi præstant omnes creaturæ irrationales, exemplũ, ut sentiẽs se solum mihi magis illis omnibus simul obstrictum, suffunderetur pudore, si magis foret ingratus, mihique minorem exhiberet obedientiam. Nonne hæc sat valida sint repagula ad obstandum, ne suâ abutatur libertate? Et si omnibus his disruptis, invito me, se meo subtrahat imperio, nonne sceleratissimus sit & indignissimus creaturarum omnium?

Quando nostra libertas nos magis dependere faciat à DEO.

Verumtamen haud est, quod prætendat dependere minus â me, quàm cæteræ creaturæ, titulo libertatis suæ. Prorsus ex opposito exin dependet magis, & omnibus modis. Si enim benè utatur libertate suâ, id non erit, nisi ut voluntariè se subdat mihi, mihique in omnibus obtemperet: Sic ultra dependentiam & subjectionem naturalem ac essentialem, sibi cum reliquis omnibus creaturis communem, adjiciet aliam liberam & voluntariam, & ita erunt duæ pro unâ. Si abutatur libertate suâ, ad opponendum se mihi, meque offendendum, reddit se non solùm magis dependentem & subjectum, sed mancipium fit & servus, imprimis peccati, quod abomniabile monstrum mihi anteposuit: *Qui facit peccatum, Servus est peccati*: Secundò mancipium diaboli, cui iniquissimo Domino obedire maluit, quàm mihi; Et Tertiò mancipium meæ justitiæ, è cujus manibus se non eripiet unquam, nisi mea ipsum eruat misericordia. Ecce quâ ratione verum sit, liberum arbitrium, quod videbatur conferre ipsi aliquam independentiam & subjectionis immunitatem, facere ipsum semper, quidquid agat, magis dependere â DEO, quàm omnes alias creaturas illo privatas. Concedam, verum esse, quod potestatem habeat determinandi concursum DEI ad talem actionem, quæ ipsi placuerit; sed ultra hoc, quod potestatem non habeat obligandi illum, ad dandum sibi divinum hunc concursum, si Ipse nolit: dando hunc semper ipsi infallibiliter, ut eo utatur, sicut voluerit, vel ad bonum vel ad malum, semper non erit, nisi ut se magis dependentem reddat â DEO, sive obediendo & reduplicando Sibi ipsi per hoc dependentiam & summissionem suam voluntariè; sibi non obtemperando, & cadendo per hoc, invito se, in miseram servitutem.

Maximus honor subimittere se DEO.

Verùm non proponenda sunt motiva hæc timoris plena animæ generosæ. Mallem considerari honorem maximum, quæ

accrescit animæ, dum voluntariè se subdit, maximæ, quæ præstari possit, subjectioni & dependentiæ à DEO. Video sanctũ Regẽ David flocc æstimare coronam suam, respectu gloriæ, quâ se accumulari credebat ex eo, quod se tanti Monarchæ profiteretur famulum: submissionem divinæ ipsius voluntati præstitam, fidelem suam obedientiam, & cuncta obsequia ipsi exhibita, aspiciebat haud aliter, quàm munificam & magnificam quandam remunerationem: *Inclinavi cor meum ad faciendas Justificationes tuas in æternum, propter retributionem*: Volo mi DEUS, servire in æternum tibi, ad reportandam recompensationem. Sed si serviat in æternum, quando erit retributio, quando recompensatio? Invenit ipsam tam magnam in actuali ipsius servitio & in perfecta dependentia ac submissione DEO exhibita, ut anima ipsius majori exin perfundatur gaudio, quàm si omnes mundi possedisset divitias: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.* Major mihi voluptas est, tibi obedire, tibi subjici, quàm si omnes totius mundi possiderem thesauros.

Psal. 118.

Ibid.

Zelus Abrahami ad obe-

Quando Abraham accepit mandatum à DEO, immolandi sibi filium suum Isaac, tanto perfundebatur gaudio, ut oblivisceretur illius, quod è filio suo hoc unico in se redundabat: Surgit de nocte, & currit clanculùm, executurus mandatum, quod tam difficile sibi videbatur, facillimum tamen & acceptabilissimum animæ, quæ jam jam gustaverat felicitatem summam, quam gustare licet in totali dependentiâ â DEO, & sumissione ipsi exhibitâ. Quare putas, ipsum hâc de re, nec verbulum dicere voluisse Saræ conjugi suæ? Timebat meritò, ne sese opponeret. Est Filius meus æquè ac tuus; non patiar, ut moriatur: Nam DEUS nulla de hoc mihi jussa dedit, sicut tibi: Hæc fuerat excusatio satis legitima Abrahamo ad dispensandum secum in obedientiâ, sicque suũ conservandi sibi filiũ. Ita est; sed non quærebat excusationes ad subtrahendũ submissioni & dependentiæ â DEO, vel ad evincendam quandam in jussis DEI dispensationem; sed potius fugiebat illas, & omnia nitebatur perfringere obstacula; tanti æstimabat felicitatem summam & consolationem perfectam, quam constituebat in obedientiâ DEO præstandâ, circa rem totius mundi difficillimam. O nostræ probrum socordiæ, dum causas indagamus, ut obedientiæ DEO exhibendæ nos subtrahamus

diendum DEO.

Sol obedit DEO.

in rebus facillimis! Sed inde est, quod nondum satis agnoscamus absolutum DEI in nos dominium, & indispensabilem obligationem, quâ tenemur ei obedire. Ecce ergò tertium principium, unde fortassis majorem circa hoc acquires cognitionem, hauries consolationem.

ARGUMENTUM.

DEUS gubernat & moderatur omnes creaturas, invariabili lege providentiæ suæ; sed fortissima ex omnibus Lex data est homini.

ARTICULUS III.

ASpectu jucundum spectaculum est, speciosum videre ordinem, quem sapientia DEI in magno hoc mundo disposuit ac confirmavit. Sed pulcher hic ordo converteretur mox in perturbationem; Si entia omnia, è quibus constat, non ita observarent leges ipsius, quas huc usque observârunt semper exactissimè; Et hæc fidelis observantia conservat etiam mundi pulchritudinem. Res sanè stupenda, videre, quomodò creaturæ omnes, etiam insensibiles & inanimatæ, tam accuratè sentiant supremum dominium Creatoris sui super se, séque tam exactas demonstrent in adimplendâ obedientiâ ipsi debitâ, ut nec unica recesserit unquam ab observantiâ legis semel sibi positæ ex ore ipsius.

Sol obedit DEO.

Ex eo, quo sol accepit jussa currendi incessanter incredibili cum velocitate, ad circumferendam diei facem in universo mundo, & expellendas semper ante se tenebras, quæ æquali secum currunt velocitate, ad fugiendam ipsius præsentiam, & perpetuò fugiendum in mundo partem, ubi ipse est absens, abs eo, quod unquam ipsas currendo potuerit attingere: ex quo accepit ordinationẽ â Creatore suo collocandi in ordinẽ anni tempestates, mensurandi nostros annos, nostros dies, nostras horas, nec unico quidẽ quievit momẽto, nunquã destitit prosequi currendo obedientiam, ad reducendum nobis successivè, diem & noctẽ, hyemem & æstatẽ, & moderandum nostrum tempus, unico verbo, faciendum id, cujus â DEO jussa accepit. *Ordinatione tuâ perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi.* O quàm gratiosum est, videre fidelẽ hanc obedientiã, quæ post elapsum tot sæculorum nunquã nec unico dilapsa est in instanti;

Psal. 118.

ti; quæ si dilapsa fuisset, ac in minimo defecisset, quanta perturbatio universalis visa & animadversa fuisset in universo orbe?

Terra obtemperat DEO à tempore creationis.

Ex quo accepit unicâ tantùm vice terra mandatum ex ore Creatoris sui: *Germinet terra herbam virentem*; ut produceret herbas, plantas, arbores, ut quælibet harum protruderet flores, frondes & fructus diversos juxta genus & naturam suam; Ipsa nunquam cessavit eviscerare se, ad parturiendum incessanter herbas, flores & fructus, tam diversos in sua Magnitudine, in suo colore, in suo gustu, in suo odore, in suâ pulchritudine, in suis proprietatibus, & in saporibus suis tam variis, ut continuum sit miraculum, attentè id consideranti, dum intuetur, quomodò Elementum stupidum & inanimatum, Elementum rude ac sterile ex naturâ suâ, eòquod juxta qualitates suas naturales frigidum sit & siccum, quæ juxta naturalium rerum peritos, sterilitatis sunt principia; Elementum absque gustu, absque pulchritudine, absque ullo sapore, sicut terra est: Continuum, inquam, sit miraculum, aspicere, quomodo incessanter è sinu suo producat tot colores tam vividos, tam variegatos, tam jucundè commixtos, sicut admiramur in cunctis floribus tempore tum verno, tum æstivo. Videre, quomodò producat herbas & plantas virtutum tam diversarum, proprietatem tam oppositarum, qualitatum tam inusitatarum, figurarum, odorum, sympathiarum & antipathiarum tam stupendarum, quales videre est in simplicibus. Videre, quomodò annuatim suppeditet nobis innumerabilem hanc multitudinem fructuum naturæ tam diversæ; sed gustuum, dulcorum, deliciarum tam mirabilium, tamque multiplicium, ut credi vix posset, nisi doceret experientia, unicum solum ejusdem naturæ Elementum, quod nihil eorum habet, quæ dat, subministrare nobis singulis annis posse innumera hæc prodigia ac portenta. Unde accipit omnes hos thesauros, quos tantâ effundit prodigalitate, quosque tot sæcula à creatione mundi nunquam adhuc potuerunt exhaurire? Quis potest hoc dicere, cum ipsamet id nesciat? sed sufficit, ipsam unica tantùm vice id mandati accepisse à Creatore suo. Verbum ipsius, quod totũ fœcundũ est, includit in seipso semina innumerorum magis mirabilium portentorum. Terra hoc verbũ suo recepit sinu, conservat huc usq; ipsius virtutem, facietq; ex

obe-

obedientia, quæcunque sibi ordinaverit, & nunquam in hoc deficiet, usque ad consideratio-nem Sæculorum.

Obedientia omnium creaturarum confundit nostram inobedientiam

Emitte oculos tuos, & consideratione tua omnes percurre creaturas, maria, flumina, astra, aves, arbores, animalia, & unico verbo, entia omnia à DEO creata; nec unicum ex omnibus invenies, quod non inviolabiliter in eadem persistat fidelitate, abs eo, quod unquam afficiatur tædio, vel deficiat in minimo, ad exhibendum continuum obedientiæ suæ homagium absoluto Supremi Domini sui super se imperio. O mi DEUS, quot insurgent adversum me testes in magno die judicii tui, qui ostendendo mihi fidelem suam obedientiam divinæ voluntati tuæ exhibitum, exprobrabunt mihi continuas, quas commisi, inobedientias? Quot judices condemnabunt me, mihi demonstrando, quod cum Ego solus plures favores receperim ab universali nostro Conditore, quàm illi omnes receperint simul, obligatus sim ad subliminiorem quandam gratitudinis exhibitionem, meque magis subjiciendum legibus ejus; quodque cùm magis fuerim obligatus, magis extiterim ingratus; cum majoribus fuerim favoribus affectus, magis me exhibuerim affectûs omnis & sensûs expertem; cùm magis fuerim amatus, minus studuerim ipsius implere voluntates! O mi DEUS, unica spes mea, custodi me à Confusione, qua afficere me poterunt omnes in tua præsentia creaturæ; & ut ab iis me custodias, me nunquam non tibi subjectam serva, nec patere, ut unquam deflectam ab obedientia divinæ tuæ debita voluntati. Fac, ut ab omnibus creaturis addiscam obedire tibi.

Prodigium, quòd omnes creaturæ suâ acquiescant conditione

Sed quando iterata consideratione ipsarum perpendo obedientiam, hæc mihi stupenda omninò videtur, in eo, quod contineant se omnes in suo ordine, ut quælibet illarum contenta vivat loco sibi deputato, conditione sui statûs, & assignato sibi munere, quamvis non ita nobili. Terra non ambit esse Sol, acquiescit esse infima & omnium calcari pedibus, quia tu sic illam collocasti; non dedignatur contemni, vulnerari, proscindi, omnium molestari exactionibus, & obligari ad eviscerandum se perpetuò pro cunctorum animantium alimonia, quia tu sic ordinasti. Mare, quod continuis agitatur tumultibus, perpetuis concutitur tempestatibus, nunquam non convellitur ventis,

non intermissâ percellitur turbatione fluctuum, sese invicem propellentium, modò miscentium, modò separantium se perpetuò, nullâ unquam fruens transquillitate, non desiderat esse terra, quam videt constanti gaudere pace & inconcussâ quiete; sed continuò turbari non refugit, quia tu sic imperâsti. Hysopus reptans super terram, non anhelat esse cedrus minitans fastigio cœlis; Et quercus nonnisi producens glandes pro pascuis animantium, non avet esse vitis ad fundendum pretiosum illum liquorem, qui Magnatum lætificat & exhilarat convivia. Et unico verbo, omnes creaturæ acquiescunt ordine ac statu â supremo Conditore sibi destinato, nec non munere ab eodem sibi commisso, sive magno, sive mediocri, sive minimo sibique despectissimo, ita ut nunquam nec velint esse aliud, nec agere aliud, nisi quod ipse voluerit, sed suam inveniunt felicitatem in totali dependentiâ & perfectissimâ summissione, quâ Creatoris sui excipiunt & amplectuntur mandata. O quàm egregium hoc est prototypum, quod insensibiles hæ nobis proponunt & exponunt creaturæ, si animus nobis foret imitari illas! Quàm contenti viveremus & pleni solatio, si acquiescere possemus statu, quò collocare nos, quemque assignare nobis placuit DEO! Quàm eximium sacrificium nostri ipsorum, quo insigne reddamus homagium absoluto DEI super nos dominio, si quietè vivere vellemus in loco, in ordine, in munere nobis â divinâ ipsius providentiâ præfixo, abs eo, quod alias in mundo veneremur felicitates, quàm nunquam non promptè nos submittendo divinæ ipsius ordinationi, ac voluntati! Quàm pulchrum spectaculum ad vivendum beatè, contentando perfectissimè nos illo, quod ipsummet contentat! Eheu! An esse possemus melius, quàm ubi collocavit nos DEI manus? An plus sapientiæ arrogemus nobis, ut sciamus illo melius, quid prosit nobis, quid nostræ conducat felicitati? Sinamus ipsum facere nobiscũ, quidquid voluerit, nostrumq; credamus hic paradisum submittere nos totos ipsius voluntati. Si creaturæ rationis expertes non excellerent sapientiâ homines, si quælibet illarum usurpare sibi vellet, quod est alterius, occupare ipsius locum, ipsius ordinem, ipsius officium, quàm horribilis perturbatio totum subverteret mundum! Et unde oriuntur tot tumultus, tot discordiæ inter homines, nisi quod plerique esse nolint

Egregium exemplar ad imitandum.

nolint, quos vult ipsus esse DEUS? Quasi nemo sua sorte contentus vivit; sed omnes quærunt mutare illam aspirantes ad sortem alterius.

Potentia obedientialis creaturarum.

Ponderemus adhuc accuratiori trutina admirabilem obedientiam, quam omnes creaturæ suo reddunt Creatori, & videbimus stupenda, quæ nostrum rapiant & haud leviter afficiant animũ. Duo dispositionum genera observant Theologi, in quibus semper paratæ & expeditæ sunt facere ea, quæ placent DEO; quarum unam vocant naturalẽ, alteram obedientialem. Summissio naturalis est illa, de qua huc usq; locuti sumus, quæ consistit in accurata fidelitate obediendi semper exactissimè legi à creatore sibi semel impositæ, quælibet conformiter naturæ suæ. Sed obedientialis est prorsus alia: Nam hæc est dispositio, quam habent ad obediendum DEO, in instanti, quo præceperit illis, non solùm in rebus naturæ suæ congruis, sed etiam in illis, quæ sunt vel supra vel etiam contra naturam suam. Hæc est obedientia prorsus miraculosa, quæ non patrat nisi prodigia ad demonstrandum zelum, quo aguntur obediendi Creatori suo, qui tribuet illis virtutem operandi ea, quæ videbantur impossibilia. Quis non impossibile judicaret, ignem refrigerare, velut suavem zephyrum, cujus natura est accendere & concremare omnia combustibilia? Nihilominus quando placuit DEO hoc ipsi injungere, tam bene id nôrat facere, refrigerando in morem venti suaviter flantis, tres pueros in fornacem Babylonicam conjectos. Quis non impossibile censeret, ignẽ materialem addurere spiritus, qui altioris & sublimioris sunt naturæ? Nihilominùs, si hujus jussa accipit à DEO, non attendens potentiam suam naturalem, noverit benè adurere dæmones, qui sunt spiritus.

Obedientia ignis.

Balæna Jonæ.

Balæna monstrum est marinum, quod illicò digerit omnia, quæ devorat, excessivo illo calore, quo manere semper cogitur in oceano glaciali Aquilonari, ubi in morem accensæ fornacis ejaculatur fumum. Qui non crederet impossibile, tres dies noctesque conservari hominem vivum in ventre ipsius? Nihilominùs, quando sic ordinari placuit creatori suo, benè noverat deglutire Jonam totum vivum, non ut illo se nutriret, sed ut ipsa nutriret illum, illique conservaret vitam in medio umbræ mortis: non ut suffocaret ipsum in aquis, quib' ipsamet immersa fuerat, sed ut ipsi esset navis secura, qua servaretur

à nau-

à naufragio: non ut redderet ipsum mutum velut piscem; sed ut serviret ipsi ceu templum animatum, ubi cantaret laudes DEI: ut illi esset solitarium quoddam desertum, ubi suam ageret pœnitentiam; Sapiens aliquis Magister, à quo addisceret obedientiam, cujus laborabat ignorantia, dirigendo ipsum rursùs in viam versùs Ninivem, unde deflexerat contra voluntatem DEI. Nonne hìc cernis potentiam obedientialem prorsùs admirabilem?

Leo non devorans Prophetam.

Nunquid impossibile censeretur, quod Leo, bestia abs ratione & animal adeò carnivorum, refici posset cibo spirituali, velut Angelus? Sed nihil impossibile est obedientiæ, quam exhibere paratus est Creatori suo. Vade in Samariam, & ibi occurret tibi in via Propheta quidam redux super asinum, qui meæ non obtemperaverat voluntati, tolle vitam, frange gulam refractorio huic: occidit vatem, & manet penes eum, pressus fame, non attingens neque Cadaver, neque jumentum, quo venerat, Sanctus Chrysostomus admirans docilitatem ferocis hujus bestiæ, & summissionem prorsus miraculosam, quam exhibuit jussis Creatoris sui, ita loquitur: *Egreditur Leo, non ut comedat, sed ut ostendat, quod mandatum DEI audiat. Usus est pro deliciis jejunio, abstinens à devoratione ejus, qui non obedierat*, H.c Leo, inquit, benè demonstravit, quod nõ venerit ad manducandum, sed ad obtemperandum Mandato DEI. Nunquid diceres ipsum Angelum, qui summam suam constituat felicitatem in submissione, quam debet DEO suo? Ecce tibi potentiam obedientialem omninò stupendam.

3. Reg. 13.

Serm. 1. de jejun. fol. [illegible]

Omnes creaturæ actuales & possibiles submittunt se DEO.

Aquæ natura sua liquidæ induunt soliditatem in modum marmoris; montes immoti inveniunt pedes ad ambulandum; petræ animantur sensu; & unico verbo, omnes Creaturæ sic cordi habent submissionẽ Creatori suo debitam, ut semper paratæ sint ad patranda prodigia, & exequendas res, quas judicaremus impossibiles, ad præstandum homagium supremæ potestati, qua subduntur illi. O quàm magnus DEUS, qui exhiberi sibi facit submissiones tam portentosas ab omnibus creaturis! O infinita potentia, quæ tam absolutum exercet imperium super omnia manuum suarum opera! O supremum dominium, cui omnia serviunt, omnia obediunt tam exactè, ut nihil ab illius deflectat voluntate! *Quoniam omnia serviunt tibi.* O magne DEUS, quàm æquum est glorificari te, agnosci, honorari ab

Psal. 118.

ab omnibus craturis, & non tantum ab omnibus actualibus! sed si cogitatione meâ penetrare possem abassum nihili, viderem ibi innumerabilem infinitudinem creaturarum possibilium, quæ non sunt nisi pura possibilitas ad obediendum tibi, ad primum, quod ex ore tuo prodiret, Verbum, & ad minimum Voluntatis tuæ signum. Deus vive! Quàm ingens est potestas tua! Quàm incomprehensibilis infinita tua potentia!

Quàm monstruosa sit inobedientia hominis.

Si redux è profundâ quâdam meditatione, ubi aspexisses ex unâ parte supremum hoc DEI Dominium super omnes Creaturas; & ex alterâ hanc tam fidelem submissionem, quam amplectuntur omnes, & exactam, quam ipsi impendunt, obedientiam, prodigio non absimilem, tibi dici perciperes: An probè nôsti, non nisi unicam esse creaturam, quæ subiecta esse nolit huic Omnipotenti, quæque tantæ sit insolentiæ, ut rebellare audeat ipsi? Quantum indignationis æstum conciperes ergà illam? Nonne diceres: Oportet equidem hoc Monstrum esse abominabile; Spectrum terribile & detestandum, quod cunctis creaturis debeat esse horrori; dignum, quod oderint omnes, quod persequātur, exterminēt. Verùm si adiiceretur ulterius: an tibi cōstat, immorigeram hanc unicam creaturaum, magis omnibus esse obstrictam ad obediendum illi? Esse illam, quam præ omnibus maiori prosecutus est favore; illam, quam maioribus accumulavit beneficiis; illā, quam hōorib⁹ sublinavit præcœteris; illam, quā amat affectuosius; illam, cui infinitâ in æternitate præparat bona; illam, unico verbo, quam respicit velut centrum & scopum divinarum suarum liberalitatum. Nonnisi hæc unica ingrata & rebellis est, quæ abnuat obtemperare ipsi, dum intuetur omnes alias, quæ impossibilia quoque moliuntur, suæ nunquam deesse obedientiæ. Nonne hoc esset, quod totum attonitum teneret animum, fandi expertem redderet linguam, præ horrore tanti prodigii, tanti portenti? Et nihilominus tu ipse es indigna hæc et ingrata creatura; tu ipse es O homo, qui ansam habes, ut ipsum te abhorreas; tu ipse es, qui adversùs teipsum summè indignari, summè tuam detestari debes inobedientiam: tu enim solus es inter omnes creaturas, qui insurgis adversùs Deum, qui ipsum offendis, qui ipsum contemnis, qui mille injuriis ipsum lacessis; Vel si alia quæpiam cretura ipsum offendere audet, non sunt nisi diaboli, quorum tu premis, vestigia.

Omnes Creaturæ nobis exprobrant inobedientiam nostrā. Isai. 23.

Nonne audis omnes alias creaturas insultantes tibi et indignan-

gnantes, quod videant te solum, supremum suum Dominium afficientem contumelia, quem ipsæ glorificare contendunt, quantum suæ se vires extendunt: *Erubesce Sidon, ait mare.* Mare, terra, Cœli & astra, omnia elementa & omnes creaturæ, quas suo includunt sinu, valida voce clamant ad te. Erubesce præ pudore, O homo quod videas nos omnes in tanta submissione, quam exhibemus communi nostro Creatori: Et tu solus, cùm sis creaturarum nobilissima, qui majori submissione antecellere deberes omnes, monstruosissimum atque indignissimum, reddis temetipsum, dum ipsi obtemperare recusas: *Per vos erubescite, qui per vos peccâstis.* Infernus quoque cum omnibus damnatis vociferatur horrendo ululatu ad te. Morere præ pudore, o homo mortalis, quod tanta vecordia eisdẽ devoveas te peccatis, ob quæ nos in æternum tã sæva, tàmque dira pati vides supplicia: Morere præ pudore, quod, cùm acceperis tam amabile præceptum, quale est illud, amandi Deum tuum, tu ipsum contemnas, & amare malis sordes ac spurcitias, quæ abscondi volunt, teque ipsum inducunt, ut abscondas te præ verecundia. Morere præ pudore, quod, cùm vivere posses velut Monarcha, adimplendo fidelem obedientiam, quam debes Deo, cui servire regnare est, reddere te malis mancipium passionum tuarum, vitiorum tuorum, peccatorum tuorum, & ipsorummet etiam diabolorum. Eheu! si nobis libertas esset, dicerent tibi omnes damnati, una eademque voce, si nobis libertas esset, submittendi nos voluntati, ac ejus custodiendi legem! O si facultas nobis esset adimplendi magnum illud præceptum amoris sui, cujus valorem ac pretium tam parum nosti, ut ne quidem cogites de eo! Flammæ nostræ, quæ in nostro nos devorant supplicio, tam ardentes non sunt, sicut forent divini amoris sui incendia in cunctis cordibus nostris.

S. August. de verâ & Falsâ pœnit. c. 10.

Erubescite super viis vestris, Domus Israël, dicit Dominus. Domus Israël, chara portio Domini, anima christiana, erubesce præ pudore, & confundere de indignitate vitæ tuæ, clamat ad te *Christus Iesus* è cathedra crucis suæ. Videre Deum æternum, majestatem infinitam, eòusque depressam ex amore ergà te; videre ipsius sanguinem torrentis more dimanantem; videre innumeras in dilacerato ac omni ex parte discisso ipsius corpore plagas; videre apertum ipsius Cor, quod voce tam amica, tamque affectuosâ ad te clamat, ut ipsas etiam

Christus Jesus exprobrat nobis nostrem inobedientiam.

diffin-

diffinderet petras: Aſpice obedientiam meam, cuſtodivi ipſam usquè ad mortem, ad reparandas inobedientias tuas lethales, & meo addiſce exemplo, quomodò obediendum ſit Deo Patri meo, quando etiam profundenda tibi foret vita. Si namque Deus tuus hoc fecit pro te, quid facere nõ debeas pro amore ipſius? Ah! ne perdas per inobedientiam vitæ momentaneæ, quæ tibi tranſigenda eſt in terris, infinita bona, quæ acquiſivi tibi obedientia mea usque ad mortem producta. An conſideratu hoc dignum non ſit: Ecce bonorum ineffabilium theſauros, qui aperti mihi ſunt, quos certè poſſidebo in æternum, ſi vixero in ſubmiſſione Creatori meo exhibita & fideli obedientia, quam debeo divinæ ipſius voluntati? Jugum ipſius ſuave eſt, præcepta ipſius levia; nihil aliud mihi imperat, niſi, ut amem ipſum, quod labor non eſt, nec ſervitus, ſed potius magnifica retributio. Ubi erat mea ratio? An cor mihi fuerat? An mica ſalis mihi ſuperſtes, quod rebellare maluerim contra ipſum, ut viverem velut infelix mancipium ſub tyrannide paſſionum mearum & vitiorum meorum, & exin præcipitarer in abyſſum, ad ardendum, ibi cum animabus rebellibus in æternum? Ah DEUS! Hæc unica propoſitio nonne percellere nos deberet horrore? Nonne unica hæc cogitatio ſufficiat, quæ mori nos faciat præ pudore & verecundiâ?

Gloria noſtra, & ſumma noſtra felicitas conſiſtit in hoc, quod magis dependeamus â Deo, & ipſius ſubdamur voluntati. Si Creator eſt ipſarum, eſt etiam noſter modo quodam longè nobiliori. Si eſt Conſervator ipſarum, eſt etiam noſter ratione quâdam magis amica & benevola. Si dirigit illas in omnibus per leges inviolabiles providentiæ ſuæ, dirigit nos quoque per legem longè magis amabilem. Denique ſi quamlibet illarum deſtinat ad finem ſuum per media diverſis ipſarum naturis congrua, nos deſtinat quoque ad finem incomparabiliter ſublimiorem & excellentiorem; ſed impoſſibile nobis eſt, illuc pertingere, niſi perfectiſſima quadam ſubmiſſione, qua ipſius adimpleamus voluntates. Hoc eſt quartum principium, cui innititur ſupremum DEI ſuper nos dominium; & eſt ultimum, quod mihi reſtat exponendum.

ARGUMENTUM.

1 Omnes creaturæ destinatæ sunt, unaquæque ad finem suum, ad quem illas deducit DEUS per vias, quas necessariò sequi debent.

2. Homo solus non habet alium finem, quàm Deum, ad quem attrahitur per legem amoris, quo tamen non tollitur ipsius libertas.

ARTICULUS IV.

Omnes creaturæ sunt pro homine.

JUre meritissimo dicitur, quod homo, qui portat imaginem invisibilis DEI, sit velut Deus in Mundo hoc inferiori. Omnes Creaturæ, quibus plenus est, sunt factæ per ipsum, utitur illis, sicuti vult, illis præcipit, disponit cum illis pro arbitrio; & finis, ob quem supremus Creator dedit illis esse (non loquor de fine ultimo; Nam gloria DEI est solus finis ultimus omnium entium, sed de fine immediato omnium creaturarum inferiorum) est homo. Nec unica quidem est ex omnibus, quæ destinata non sit ad serviendum ipsi, in omnibus suis necessitatibus; fecit ipsas Deus in maximo numero, Cùm plurimæ quoque sint necessitates nostræ: Contulit ipsis proprietates, dexteritates & industrias valde diversas, eòquod necessum fuerat, ut pluribus modis succurrerent nobis: Ipsemet formavit nobis illas eâ ratione, quâ sciverat, illas nobis fore necessarias: Ipse conservat illis esse, quod dedit ipsis, & ipsas conservat nobis, velut famulos mercede conductos ac servitio nostro deputatos, sicut Princeps, qui rem domesticam instrueret filio suo unico, & omnes ipsius exsolveret Ministros: Ipse cuivis illarum sua tradidit talenta, sed cum obligatione, ut tota impendat illa pro nostro emolumento; ita ut omnes aspiciant hominem in medio sui velut Deum suum Visibilem, sed velut Deum infirmum, qui indigeat ipsis ad sui conservationem. Sic nihil sunt, nihil faciunt nisi pro ipso, quia sic jussa acceperunt â supremo suo Domino.

Homo utitur omnibus creaturis pro suo placito.

Aliquæ destinatæ sunt ad ipsum nutriendum, aliæ ad ipsum vestiendum, aliæ ad ipsum illuminandum, aliæ ad ipsum calefaciendum, aliæ ad ipsum refrigerandum, aliæ ad portanda ipsius onera, aliæ ad ipsum defendendum, aliæ ad ipsum sanandum, quando ægrotat, aliæ ad ipsum recreandum, quando tristatur, aliæ ad excitandum ipsum ad laudes DEI, aliæ ad puniendum, ipsum, quando peccat *Omnia subiecisti sub pedibus ejus.* Sacer Codex affirmat nobis, Deum omnia

Psal. 8.

omnia subiecisse pedibus hominis; id est, subiecisse omnes creaturas ipsius potestati, conferendo ipsis absolutā potestatem faciendi cum illis, quidquid placuerit. Quale jus haberet homo carcere stringendi volucres, vinculis illigandi canes, occidendi & mactandi feras, avellendi ex arboribus fructus, trahendi ex elemento suo pisces, pro arbitrio suo utendi cunctis animantibus, dilaniandi hæc, excoriandi alia, onerandi hæc sarcinis, conficiendi illa verberibus, comburendi ligna, evellendi arbores, & tandem juxta Voluntatem suam disponēdi cum omnibus creaturis, quasi ipsarum Auctor esset et Conditor? Nisi quia DEUS subiecit ipsas potestati illius, ut pro arbitrio suo disponeret cum ipsis. Res stupenda, visos quandoque homines ipsorum uti operâ, ad præstandum sibi subsidium in agenda pœnitentiâ & reconciliandâ justâ DEI iracundiâ.

Homo utitur omnibus creaturis pro suo placito.

Jon. 3.

Nolo, inquit Rex Ninives, vatis Jonæ exterritus minis, nolo homines & jumenta, & boves & pecora gustare quidquam, nec pasci & aquam bibere, ex nunc usque ad diem tertium; Volo, ut induantur sacco & conspergantur Cinere, & ingemiscant coram DEO, sed quid sceleris misera patrarunt animalia, quod jejunii tam diuturni, tàmque serveræ condemnentur pœnitentiæ? Verum est, immunia sunt ipsa à reatu, sed quia mea sunt, uti illis possum, prout voluero; Volo igitur, ut inserviant mihi ad agendam pœnitentiam. Immugient illa, quando prementur fame lamentabiliter in Cœlum, dum interim homines suis terram rigabunt lachrymis, peccatorum suorum pressi dolore; & exaudiet fortassis Dominus lugubrem tam Dominorum, quàm servorum vocem. Ecce quò usque extendat se potestas, quam DEUS concessit homini super omnes alias Creaturas: imperat illis, prout sibi plaucerit; & illa præstita ipsi Obedientia, Obtinuerunt finem, ad quem creata sunt.

Sed ad obtinendum hunc finem, attende, quibus legibus subesse debeant: Oportet tolerare illas jugum & pondus dominii humani, quod tyrannicum est & prorsus inhumanum. Qua inclementia videmus tractari equum à Domino suo? Inserit Ori ipsius frænum, ipsûmque cogit obedire sibi in Omnibus, quæ voluerit; vult ab ipso intelligi, abs eo, quod ipsi loquatur, & nisi suo se accommodet genio, mactat ipsum verberibus, vel latera ipsius configit calcaribus. Si avis more aveat volare, ut quàmprimùm ibi sit, ubi volet, mi-

miserum sese bajulans adigit animal ad currendum abs intermissione, non attendens, an illud adigat & compellat ultra vires, nec ipsius miseriæ movetur commiseratione, quamvis sub se ipsum cogeret disrumpi. Si vanitas vel emolumentum invitent ipsum sequi castra, miserũ & hoc urget animal, quod nec lucrum ibi, nec gloriam sectatur, ad exponendum se mille mortibus; & si vel parum resistat, vix non trucidat ipsum truculentis verberibus, onerat ipsum, quôcunque voluerit, & quibusvis ipsum committit periculis; Unico verbo, millenis ipsum torqut modis, abs eo, quod vel minimùm ipsius doleat sortem, eòquod potestate fruatur in ipsum ac dominio.

Quàm durè accipiat homo animalia sibi subiecta.

Qua ratione in miserum canem, qui est animal tam fidele, suum exercet dominium? Illigat ipsum vinculis de die velut mancipium, vult vigilare ipsum de nocte velut excubitorem & corporis custodem; luctari facit ipsum modò adversùm lupos, modò adversùm tauros, modò adversùm apros, & si discerpitur, sinit perire ipsum in lucta, abs ullo luctu, dedignans ipsum ultrà aspicere. Quando exhaustus viribus in servitio sui Domini, enecatur fame, proiicitur ad rodendum ipsi quoddam os, vel buccea panis admodùm duri & insipidi, & aqua propinatur ad bibendum. Et tandem, quando factus est ita grandævus, ut sua amplius præstare non possit obsequia, pro tota recompensatione fidelitatis suæ & præstitis bonis Officiis proycitur in profluentem. Quàm dirum & durum Dominium est hominis in animalia sibi subiecta!

Sed an mitius agit cum illis, quæ mitiora sunt, magisque amabilia. Miser agnellus, Symbolum innocentiæ, & ipsa dulcedo, nonne experitur crudelitatem ipsius magis, quàm quodvis aliud? Jugulat ipsum, postea excoriat, exin dilaniat, & appositum igni manducat. Et universim Omnia ipsius animalia domestica, quam accipiendi rationem experiuntur ab ipso, nisi rigores, nisi verbera, & denique ipsam mortem? Et adhuc credit, se ita agendi cum illis summum habere jus, neminemque ex hoc se posse vituperare, eòquod supremus sit ipsorum Dominus, ipsaque suo deputata servitio. An igitur finis tam nobilis sit servire homini, ut ad illum attingendum, necesse sit innocua hæc animantia subire leges tam duras, tam crudeles, tamque sævas?

O De-

Nos mereremur durius à Deo accipi

O DEUS! si consideremus, non ita verum esse, quod omnes creaturæ factæ sint pro nobis, sicut verum est, quod nos creati simus pro Deo solo; si consideremus, nostrum finem ultimũ, pro quo accepimus esse, & ad quem aspiramus, tantò nobiliorem esse fine omnium aliarum creaturum; quan ò nobilior est DEUS homine, hoc est, infinita ratione: Nonne paratos nos esse oporteret subire leges, ad finem hunc tam desiderabilem assequendum, infinitâ ratione severiores illis, quas omnes aliæ creaturæ subire coguntur, ut obtineant finem, pro quo creatæ sunt? Et si tandem consideremus, hominem esse animal magis indomitum, & Cor ipsius iniquitatis esse abyssum, quod solum plus includat malitiæ, quàm omnia simul Cœtera animantia, eò, quod hæc nec unicum peccatum committere possint, homo autem horum committat non unam, sed plures centurias: An conquerendi haberemus ansam, quando DEUS, qui Voluntatum nostrarum cognoscit pravitatem, nobis imposuisset leges severissimas & rigorosissimas, ad continendum nos in nostro officio?

Deus potuisset nobis condere leges severissimas

Nonne inijcere nostro posset collo catenas æreas ad illigandos nos, velut feras indomitas, nosque gubernandos in virgâ ferreâ: Volo dicere? Nonne potuisset nobis dare leges serverissimas, nosque obligare ad illas servandas, sub pœnâ, nunquam assequendi possessionem nostri finis ultimi, præcipuè postquam toti peccato sumus immersi, nobisque dicere: Volo ut totam vestram transigatis vitam in austeritate maximâ; volo, ut dapes vestræ non sint, nisi panis & aqua, ut nonnisi super nudam cubetis terram, vel super saxa & petras: Volo, ut nonnisi aculeata & horrentia setis induamini indusia, vel loricas ferreas rubigine prorsus obductas; Mando vobis, ut indies vestrum è Venis eliciatis sanguinem per flagellorum ictus sævissimos; ut incessanter Vestrum per vestros oculos vi lachrymarum distilletis cerebrum; Tolo denique ut asperrimis vitæ austeræ rigoribus vestros consumatis dies: alias nunquam obtinebitis, pro quo creavi vos, scilicet possessionem infiniti boni, sed peribitis in omnem æternitatem. Et postquam statuisset nobis legem adeò severam, nonne semper attollere posset manus ad castigandos nos immisericorditer, ubi primum ejusdem neglexeramus observantiam?

Nemo potuisset De iis conqueri.

Quando hâc ratione accepisset nos, quæro: Quis meritò de hoc posset conqueri? Nos maximâ utimur severitate ergà

crea-

creaturas nobis subiectas, & vituperari ex eo nolumus eòquod dominium in illas habeamus. Sed an major in illas nobis est potestas, quàm DEO existas in nos? Verùm relinquamus potestatem hanc. Nonne finis ultimus, ad quem aspiramus, quemque attingere speramus qui est æterna infiniti boni possessio, meretur ut portaremus onus legis quadruplicata vice adhuc severioris, perseverantes constanter in ea centenis & millenis annis, si voluisset DEUS, ut nonnisi his conditionibus obtineremus illum? sed seponamus etiam ultimi hujus finis considerationem. Nonne peccata, quæ commisimus, & committimus adhuc indies, mererentur tam severam accipiendi rationem, cum digna omninò essent æternis inferni pœnis? Omninò igitur certum est, potuisse DEum exercere supremum dominium, quod habet in nos, imponendo nobis legem rigorosam & rigorosissimam, si voluisset, & nemo habuisset ansum conquerendi de eo.

Excessus dulcoris & bonitatis DEI ergà nos.

Et nihilominus, O Bonitas infinita! O abundantia dulcoris & misericordiæ! non afficitur erga nos, nisi tenerrimo & intimo amoris paterni ergà filios affectu. Pro catenâ ferrea, quam liberi nostri arbitrii promeruissent rebelliones, nobis non iniicit nisi catenam auream: pro lege Omninò sanguinea, rigorosa & severa, qua nostra castigari debuisset insolentia, nonnisi suavissimam dat nobis legem, legem amoris. O homo cunctis meis beneficiis ingrate, cunctis meis refractarie voluntatibus! post omnes, quibus affecisti me, injurias, quæ justissimam meam adversùm te accendere deberent iracundiam; post cuncta tua scelera, quæ millies promeruissent infernum, revertere ad me, Solummodò ama me ex toto Corde tuo, & contentus sum. Ah itane! mi DEUS, ita ulcisceris nostrarum rebellionum insolentiam? Estne ergò hæc tota honoris tui per me læsi, quam exigis à me, reparatio? Estne ergò denique hæc tota lex, quam ad satisfaciendum justitiæ tuæ imponis mihi pro omnibus peccatis meis, ut æternam tui promerear possessionem? modò amem te, contentus es, satisfactum est tibi, meque à cunctis debitis meis dimittis liberum; & quasi tu mihi debitor esses, ex eo, quod amem te, remunerationem mihi promittis æternam!

Difficulter audimus abjectè loquentem de Deo.

Itane Deus amoris, bonitas infinita! Ad quem excessum te rapit tuus ergà nos amor? Eheu! si famulatus fuissem tibi tota fidelitate alicujus Angeli è Coelo, integri decursu sæculi, dare mihi non posses remunerationem magis liberalem, magis pretiosam, magis honorificam, quàm eundem, quem à me petis, amorē, pro

omni

omni reparatione, postquam toties offendi te! modò te amem, contentus es; & quid aliud contentare memetipsum posset amplius? quæ major felicitas, quæ major dignitas accrescere mihi posset, quàm intimum tuum agere amicum? Ah! Pater cœlestis, verè Pater, quàm indignus est, tuus esse filius, qui abnuit amare te? O Pater misericordiæ, vere amoris & bonitatis fons ergà nos miseros, quando prodigus tuus reversus est ad te, postquam dissiparat totam substantiam suam, teque summa affecerat injuria; tuum ipsi aperis brachium, cordicitus amplecteris illum, proprium tuum cor præparas, & exhibes ipsi diversorium, reples ipsum bonis, & millenis blanditiis lenocinaris illi, abs eo, quod vel unico verbulo præteritos ipsi exprobres errores: *Sic amor vindicat?* S. Chrysol. siccine exerces supremum, quod in me habes, dominium? Ah! Domine! Quantum cordis mei gaudium, Monarcham habere tum bonum, Principem summum ac Dominum adeò benignum, & dependere ab eo in æternum? Regna Deus omnipotens, regna Deus bonitatis, regna Deus amoris, regna absolutè super totum memetipsum, in cuncta sæculorum sæcula. Amen.

CONSULTATIO XXVII.

De Zelo Dei ergà animas nostras.

Difficulter audimus abiectè loquentem de Deo.

QUamvis non semper satis alta sentiamus de Deo, nihilominus pati non possumus, si non fiat sermo de ipso, iis verbis, quæ magnā erga ipsum insinuent reverentiam. Quando dicitur Deum esse zelotypum, ipsum exercere vindictam, ipsum dolere, pœnitere, & ejusmodi, experimur semper aliquam repugnantiam; mallemus dici nobis, quod regnet suprema cum potestate, quod sit magnificus, quod adoretur ab Angelis. Hic est instinctus nobis tam naturalis, sicut sensus & affectus de ipsamet divinitate. Libenter magnificè audimus loqui de excellentiis Dei.

Illustris quœdam Domina magnæ prosapiæ, sed non minoris pietatis, qua reddebatur famelica manducandi sæpius panem Verbi divini (quod in aliqua anima bonum prædestinationis est signum) vocabat Ec-

clesiasten quendam ad declamandum idipsum Dei verbum in villâ suâ, ubi tunc morabatur. Fungitur is tam præclarè munere suo, ut fuerit nemo, qui non plurimum exin fuerit ædificatus: Nonnisi hæc Domina fuerat, quam fastidio ac mœrore affecit concio; Eòquod Ecclesiastes explanans illum textum Exodi: *Ego sum Deus Zelotes*, valde exaggeraverat zelotypiam, quâ afficiatur Deus ergà animas nostras, â quibus Is unicè velit amari; & luculenter probaverat obligationem, quam habemus tam fideliter conservandi ipsi possessionem totius cordis nostri, ut divinæ huic satisfaciamus zelotypiæ; quodque aliàs nihil aliud exspectandum nobis sit ab ipso, nisi iisdem excipi molestiis, incommodis, suppliciis, quæ zelotypiam solent comitari.

Exod. 20.

Quid contigerit prædicatori concionanti Deum esse Zelotypum.

Doctrina hæc, quantumvis optima, offenderat animum hujus fœminæ, non solùm, quia videbatur ipsi, hoc esse abjectè nimis loqui de Deo, atrocemque ipsi fieri injuriam, si dicatur, illum esse zelotypum. Sed præcipuè offensam se sensit, eòquod, licet fuerit valdè prudens, eventu sinistro fuerat nacta conjungem haud leviter zelotypum, quem, cum secum Concioni is fuerit præsens, non malè ominabatur, fore inde tracturum, quæ suo servirent commodo, vel ut melius loquar, recepturum inde suum potius incommodum, ad confirmandum se in vitio suo, & credendum fortassis, ipsum esse virtutem, & bonum opus, quod exerceri valeat ad imitandum Deum, qui seipsum demonstravit zelotypum. Nec fefellit ipsam opinio: nam vix extra Ecclesiam constitutæ declaravit inusitatam voluptatem & satisfactionem, quam hauserat è concione, sed præcipuè extollebat præclaram hanc zelotypiam Dei, quæ sibi tam jucunda, accepta & amabilis fuerat visa, ut statueret deinceps præcipuâ ipsam prosequi devotione.

Sed, Domine, respondit illi fœmina, an tolerare potes proferri sermonem de Deo, modo tam abjecto, tamque indigno excellentiâ ipsius? dicere nobis, quod ipse sit zelotypus, nonne est nobis dicere, ipsum esse miserabilem? An unquam fuit zelotypus, qui non propriam suam torturam portaverit in semetipso? Zelotypia, quæ est vituperabilis defectus in homine vix mediocriter prudente, an adoranda erit perfectio in Deo? An bonum argumentum sit, quo inducamur ad amandum Deum

ex toto corde nostro, si dicatur, ipsum esse zelotypum? Me quod attinet; persuadebo mihi potius oppositum, quod zelotypus non sit, dum ipsum ex toto corde amare voluero: Si enim nossem, quod zelotypus esset ergà me, nescio, quomodò resolvere me possem, ut amarem ipsum: aspicerem hoc velut incommodum, quo reddere infelix, utpote coacta nunquam non vivere in torturâ, quam afferret metus, ne fortè è re minimâ adduceretur in suspicionem.

Effata est hæc omnia gestu & vocis tono valde concitato, quo suo demonstrabat conjugi, devotionem ipsius ergà zelotypiam Dei sibi haud placere; cumque declaraverit ipsi, vix amare se posse Deum ipsum, si foret zelotypus, judicabat is benè, medium haud congruum esse, ad comparandum affectum cordis ipsius, tantam ergà zelotypiam ostendere propensionem. Volebat is defendere se verbis quibusdam acerbis & asperis, quæ haud dubiè in utrisque animo haud levem conciliâssent amaritudinem, dum superveniens è vestigio concionator ipsos composuit, dissipans istas, quas præter opinionem, in ipsorum mentibus excitaverat, nubes, loquendo ipsis de zelotypiâ Dei. Pacificavit omnia, explanans ipsis, in quo consistat, insuper declarans, nullis defectibus ipsam esse obnoxiam, quibus zelotypia deformatur & inseparabiliter sociatur humana, plausibilibus & luculentis argumentis demonstrans, nihil esse, quod efficacius & vehementius urgeat animam, devovendi totum cor suum Deo, quàm considerare magnum zelum ac incensum studium, quo afficitur ergà se, & desiderium ardens, quo suam ambit amicitiam. Circa quod argumentum proposuit ipsius veritates tam solidas, tam sublimes, tam manifestas, ut audiendo loquentem ipsum, fatigari non possent, tanta ex in perfundebantur voluptate. Ecce igitur, quomodò loqui ceperit ipsis.

ARGUMENTUM.

1. Quare scriptura loquatur quandoque de Deo verbis, quæ indigna videantur Majestate ipsius. *2. Quomodò intelligendum sit, Deum Zelotypum esse ergà animas nostras.* *3. Quod divina hæc zelotypia ingentem nostram constituat felicitatem.*

Articulus I.

VErbum hoc, zelotypia Dei, videbatur tibi parum conveniens, eòquod defectum potius significet, quàm perfectionem juxta nostrum concipiendi modum; sed hoc idioma est Spiritus sancti, qui uti voluit in sacro volumine, tot aliis verbis, quæ videntur æquè aut magis indigna magnitudine Dei. Quando refertur in Genesi, quod Deus *tactus dolore cordis intrinsecus*, dicat; *pœnitet me fecisse hominem*; Quando Isaias Prophetarum eloquentissimus affirmat, in nomine Dei, sic loquens: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis*; & quando sapiens in proverbiis dicit, quod Deus rideat in morte peccatoris, qui se irriserat tempore vitæ suæ: *Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* Fateor hos omnes loquendi modos de Deo, videri prorsus indignos infinita ipsius majestate, respectu judicii nostri humani.

Gen. 6.

Isai. 1. v. 24.

Prov. 1. v. 26.

Quare sacra scriptura loquens de Deo, utatur quandoque verbis, quæ indigna videntur.

Sed Spiritus sanctus consultò inseruit illa sacræ scripturæ duas ob rationes. Prima est, ut se accommodaret imbecillitati hominum, qui nonnisi imperfectissimè loqui nôrunt de Deo: Sicut Pater videns filiolum suum nondum posse formare verba, tolerat, ut loquatur sibi balbutiendo, & impropriis utendo verbis; seipsum quandoque demittit ad balbutiendum cum illo, & imitandum ipsius idioma, ut voluptate ipsum afficiat, monstrandumque illi, quod ipsum intelligat. Hoc præstigium paterni amoris est, dum Patrem cum infante fieri facit infantem. Sic Deus loquitur more nostro, eòquod nos loqui non possimus more ipsius. Si nobis inhibitum foret loqui de Deo nonnisi Verbis utendo proportionatis & accommodatis magnitudini Majestatis suæ, perpetuum nobis servandum foret silentium; Nam quis dignè de Deo loqui, aut quis perfectè adorandas ipsius magnitudines exprimere verbo poterit, nisi ipse solus?

S. Aug. in man. c. 1.

Non semper res accipiendæ sunt secundum litteram.

Secun-

Secunda ratio, quam desumo ex sancto Augustino, est. Quando Spiritus sanctus uti voluit his verbis, quæ indigna nobis videntur Majestate Dei; hoc ideò fit, ut ostendatur nobis, quod omnia alia verba, quæ judicaremus magis honorifica, non magis sint congrua, quàm contemptibiliora ad exprimendas verè excellentias Dei: *His etiam verbis uti voluit, quæ apud homines in vitio esse solent, ut admonerentur, etiam illa, quæ cum aliqua dignitate Dei se putant homines dicere, indigna esse illius Majestate.* Quacumque ratione loqui possumus de Deo, hoc semper indignè est loqui; & dicere quoque audeo, loqui nos falsè de ipso, si prætendimus expressisse ad amussim id, quod est verum de ipso, & in ipso, quibuscunque utamur verbis splendidissimis & magnificentissimis, eòquod nostra verba exprimere non possint, nisi conceptus nostros, nosque nunquam concipiamus Deum, sicut est in seipso: aliàs oportet conceptus nostros esse infinitos, sicut est ille Dei Patris, sicque essemus, sicut ipse, Deus.

S. Aug. in man. c. 1.

Non semper res accipiendæ sunt secundum litteram.

Non inhærendum est semper litteræ, quæ occidit. Quando dicimus, Deum esse zelotypum versùs animam, quam amat, hæc propositio (licet contineatur in scriptura) esset falsissima & opposita intentioni Spiritûs sancti, si concipiamus per hoc aliquod zelotypiæ genus in Deo, qualis est in hominibus, cum inquietudine, diffidentia, mœrore, furore, & aliis incommodis, quæ inseparabilia sunt ab hoc affectu, quando vehementer radicatus est in aliquo animo. Zelotypia Dei est pura & tranquilla, absque passione, absque impetu; siquidem ipsa non consistit, nisi in voluntate recta, pacifica, invariabili, & omnipotenti, per quam vult unicè amari ab anima, quam eo nomine creavit ut nullius nisi sua esset; & hæc voluntas, cum includat decretum quoddam æternum, ulciscendi se severissimè de injuria sibi facta ab anima infideli, quæ abjectè prostituit cor suum potius aliis, quàm sibi, nobis reddit Zelotypiam Dei amabilissimam & formidabilissimam: amabilissimam, eòquod nos amet; formidabilissimam, eòquod nobis præparet pœnas, æternas, nisi reciprocè amemus ipsum.

O Deus! Quantum animæ gaudium, nôsse, quod mereatur amari à Deo, quodque Deus ipse sibi conferat hoc meritum

Gaudium animæ, ex eo quòd ametur à Deo usque ad zelotypiam.

ritum eo fine, ut amet ipsum! sed quanta ipsi gloria, dum videt, amari se â Deo usque ad zelotypiam, qua non tolerat, neque vult possideri ipsam ab alio quàm â se, quasi nullum alium amatorem, nisi se solùm ipsa judicaret dignum! An igitur verum est, anima mea, te tantô condecorari honore? An verum est, te tantâ frui felicitate, ut ameris â Deo usque ad divinam zelotypiam, quæ tolerare non potest, te ab alio, quàm â se solo possideri? An probè id nosti? An benè id comprehendis! An benè penetras admirabilem hanc veritatem, quæ tam certa est, ac Deus ipse? O si illam semel bene insculpsisses animo! O si benè ipsam penetrares, an oculos, an cor, an ullum affectum haberes ergà quidquam aliud, quàm ergà infinitam hanc Majestatem, quæ tam zelotypè tuam amat pulchritudinem? Nonne diceres omnibus creaturis, quæ auderent se tibi exhibere ad deliniendum te blanditiis, quod sancta Agnes dicebat omnibus pulchritudinis suæ captis amore: *Discede â me pabulum mortis, quia jam ab alio Amatore præventa sum.* Apage hinc infelix lethi spolium, Amator immortalis jam longo me possidet tempore, & solus possidebit me in æternum.

Quomodo Deus tractet animam, ergà quam est zelotypus.

Dum Ecclesiastes proferebat verba hæc magno cum animi fervore, maritus, qui jamjam conceperat (dum audiebat ipsum è pulpito dicentem) æstimationem quandam zelotypiæ Dei, quamvis modo quodam inordinato & præpostero, experiri incepit alios in corde suo motus & affectus, quibus rapiebatur tum ad amandam, tum ad metuendam hanc Dei zelotypiam ergà animam suam; & quasi pati didicisset id, quod pati fecerat & docuerat alium, interrogavit ipsum: Mi Pater, quâ ratione zelotypia Dei plerumque accipit animam, agitque cum eâ, ergà quam is est zelotypus? Amat ipsam, inquit illi, fortiori & ardentiori abs comparatione amore, quàm omnes mundi homines simul amare possent. Verum quidem est, perfectum hunc amorem non conciliare ipsi aliquem ex affectibus illis inordinatis, qui ex ipsorum proficiscuntur zelotypiâ; Et nihilominus producit effectus non solum similes, sed multò fortiores & ampliores, qui se latius extendant, quàm zelotypia humana extendat suos. Nam quia ipse unicè vult amari ab hâc animâ, separat ipsam & avellit absque ullâ commiseratione & miseri-

ricordiâ ab omni eo, quod non est ipse. Non est contentus dimisisse ipsam omnia peccata, usque ad minima & levissima; sed vult ipsam contemnere quoque mundum, generoso despicatu vanitatum ejus; vult ipsam deserere omnia bona caduca, perfectâ avulsione cordis sui ab illis; vult ipsam perpetuam facere divortium cum inanibus sæculi honoribus, fortunæ facultatibus, fallacibus carnis illecebris ac blandimentis; unico verbo, ab omni eo, quod vel minimùm partiri posset cor suum, eòquod velut zelotypus habere id velit totum integrum.

Hinc est, quod apparente hac severitate tractet plerosque bonos, qui infelices ac miseri videntur iis, qui naturali ratione suum circa hoc tulerint judicium. Siquidem privat illos consolationibus; & affligit eos adversitatibus; exspoliat illos bonis temporalibus; & aggravat ipsos paupertate; avellit ipsos ab honoribus, & annihilat illos contemptu; exuit ipsos amicis, in quibus confidebant, & omni mundano auxilio, & sæpius redigit ipsos ad incitas & extremam miseriam, ita ut non habeant, ad quem recurrant, nisi ipsum solum. Ut quid hoc? Quia zelotypè amat animas ipsorum: nunquam contentus erit, & nunquam relinquet eos in pace, quoad unicè ipsi adhæreant absque exceptione. Ad satisfaciendum plenè divinæ huic zelotypiæ, oportet animam esse solitariam, non distineri nec occupari creaturis, non omni ex parte dissipare cogitationes & affectus suos; sed solo debet delectari Deo, sicut & ille suas cum ipsa capit delicias. Oportet unico verbo, illam verè dicere posse, quod sponsa in sacro Epithalamio: *Dilectus meus mihi & Ego illi:* sibique cavere, ne minimam illi præbeat suspicionis ansam, quia zelotypus est.

Videtur tibi, ingens hoc esse tormentum animæ, ac proinde zelotypiam Dei crudeliorem esse illa hominum. Sed videtur nonnisi iis, qui nondum experti sunt, quòd anima lucro centuplici inveniat in Deo, quod deserere debebat ad satisfaciendum zelotypiæ Dei: Centes plura bona, centies plures honores, centies plures solidas consolationes, sicut premisit in Evangelio: *Centies tantum, nunc in tempore hoc.* Et quidquid faciat, nunquam cordis sui implebuntur perfectè desideria, nec contentabitur, quoad illuc pervenerit; & nunquam poterit credere, quantum ipso opere, fuerit experta.

[Margin: Quomodo Deus tractet animam, erga quam est zelotypus.]
[Margin: Cant. 2.]
[Margin: Zelotypia Dei nobis est utilis.]
[Margin: Marc. 10. v. 30.]

Deus facit omnia pro anima, quam zelotypè amat.

Sanctus Augustinus exaratam desuper reliquit sententiam omni solatio plenam: intelligamus totam spem salutis nostræ esse zelum Dei. Vult innuere, omnem nostram fiduciam nobis esse collocandam in zelotypia divina, quæ exardet & accenditur ergà animas nostras', aspiciendo ipsam velut fontem & scaturiginem bonorum omnium, quibus felices reddamur ac Beati. Quantum enim nobis emolumentum, quod zelotypia Dei haud aliter in nostram feratur animam, quasi non amaret extra se, nisi ipsam solam; videtur non habere nec oculos, nec manus, nec cor, nisi pro ipsa. Oculi illius sunt pro ipsa: aspicit enim ipsam velut centrum & scopum favorum suorum; & quasi illa esset (post se) finis ultimus omnium operum suorum exteriorum; quod induxit sanctum Thomam, ut diceret, videri hominem esse Dei Deum. Manus illius sunt pro ipsa: nihil enim fecit extra semetipsum, nisi pro ipsius obsequio, eòusque, ut seipsum collocare voluerit inter opera sua, factus homò, ut se totum sacrificaret pro ipsa: Cor illius est pro ipsa, quia ipsa sola est creatura inferioris hujus mundi, cui imposuit hoc præceptum magnum amoris, petens ab ea totum ipsius cor, reciprcc volens ipsi dare totum suum, quod non est leve zelotypiæ suæ jus ac prætensio. O nimium felicem nostram animam, si suam agnosceret felicitatem!

Lib. cont. A.im.

D. Thom. in opusc.

Deus produxit mundum, non ex avaritia, sed liberalitate.

Qantum prodigium, quod sufficeret ad rapienda omnium corda hominum; si consideremus, quod Deus non condiderit mundum ex avaritia, locupletaturus ex eo thesauros suos, cum non sit major nec ditior post creationem totius universi, quàm sit in æternitate absque creaturis; sed quod illum facerit ex mere liberalitate, ut haberet, cui benè faceret, cum non recipiat quidquam pro omni eo, quod tam abundanter effundit extra semetipsum! Et tamen opera ipsius non sunt inutilia, sunt nimis pretiosa, nimisque pulchra, quàm ut nulli serviant. Sed cum ipse in statu non sit, ut colligat exinde fructus pro semetipso, ob infinitam plenitudinem suam, quæ recipere nihil potest ab extrinseco, hinc substituit pro se, & in locum suum animam tuam, quæ est imago ipsius, facit ipsam velut administratricem universalem supra totam hanc magnam naturæ domum, & vult, ut omnia ipsi serviant, ipsaque utilitatem trahat ex omnibus, hæcque utilitas ipsi maneat. Ecce tibi gloriam divinæ suæ liberalitatis, quæ non nisi in ipsa terminatur

Totum

Anima nostra omnia solvit auro, nempè amore divino, & Deus reciprocè pretioso hoc auro solvit animã

Totum pretium, quod ab ipsa petitur, exsolvitur auro,id est, amore ,exsolvitur charitate; modò enim ipsum ameat, dimittet illam ab omnibus liberam, sed ex incomprehensibili abundantiâ infinitæ Bonitatis suæ, ipsemet se non æstimat à debito immunem, quando amatur. Ex hac solutiõe sibi nimis quàm debita, facit sibi ipsi quoddam debitum, quo se voluntariè obligat ad solvendum. Solve igitur, Domine, aperi thesauros omnipotentiæ tuæ, qui continentur in nihilo,& trahe exin, quod tibi placuerit, ad solvendam istam animam ob eum, quo ergà te fertur,amorem. Non, nihil invenit in vastis illis abyssis nihili,nec in tota multitudine rerum conditarum satis pretiosum,ad satisfaciendum illi.Imittit igitur manum in proprium thesaurum suum, & Statuit dare seipsum &seipsũ totum integrum solutionem amoris animæ devoventi sibi totum Cor suum. Quid est hoc mi DEUS? Cujus igitur conditionis est anima mea,ut sic accipere ipsam digneris? Nonne ex eodem prodiit nihilo, unde cœteras eduxisti creaturas? Nonne infinito semper intervallo distat à te, quamtumvis creatarum sit rerum nobilissima? Nonne semper verum est, quod, cum prodierit è nihilo, nihil possit & valeat ex seipsa? Quàm stupenda hæc est prærogativa, quod è nihilo, quod fuit, feceris ipsam tam nobilem, tamque magnam,ut omnia amplissima nihili spatia, quamvis usque ad fundum omnipotenti manu tuâ rimeris & perscruteris illa, omnia simul suppeditare nihil possint, quod impleat illam, sed neque tota rerum creatarum vel actualium, vel possibilium multitudo sit quidqam ad satiandum illã Illa se sentit capacẽ, illa tenetur desiderio possidendi bonum infinitum; & quamvis sese aspiciat ad januam sui nihili, unde infinitâ ratione distat â te ex conditione sua naturali, eòusque tamen aspirare audet, & infinitus tuus amor incensum tuum studium, divina tua zelotypia perrumpere novit totum infinitæ hujus distantiæ intervallum, ut pertingas ad eam, ipsique dones teipsum, ad implendum illam propria tua gloria, & contentandum perfectè ipsam, imò teipsum,teipsum, mi DEUS, propriam tuam substantiam das illi, ut pretiosa sis ipsius possessio in omnem æternitatem.

Nonne dicatur, ipsam ergò non prodiisse è nihilo more aliarum creaturam,quæ tam ingentis felicitatis sunt incapaces, Sed emanasse ipsam ex essentia tua propria, velut Personam quandam divinam, eòquod nihil mi-

noris ipsi sit Opus, ad ipsam contentandam, quàm idem bonum infinitum, cujus possessio æterna beatas reddit divinas Personas. O Anima seducta Mundi incãtãentis, quòusque te deprimis, dum quidquam minus inquiris, quàm Deum! Nonne magis adhuc Zelotypus esse deberes ergà Deum, si posses, quàm Deus sit Zelotypus ergà te? si ipse formavit te satis perfectam, satisque pulchram ad amandum te usque ad Zelotypiam, an ipse satis perfectus, satis pulcher non sit, ut reciprocè & pari ratione ames ipsum? Non dico amore æquali: Nam tibi hoc est impossibile? sed saltem tantâ cum Zelotypiâ, ut nec unicum cordis tui patiaris atomum, qui non sit illius.

ARGUMENTUM.

1. Magnum præceptum amoris DEI, quod Deus imponit nobis, est egregius effectus Zelotypiæ, quâ fertur ergà animas nostras.
2. Ad quantam perfectionem nos obliget hoc præceptum.

ARTICULUS II.

Amor non potest permittere Deo, esse semper sterilem extra seipsum.

PRoficeremus multum, si penetrare possemus intelligentiam effati & Oraculi hujus, quod exaratum nobis reliquit divinus Areopagita: Amor non permisit Deum sterilem in seipso manere. Quantam potestatem igitur habet super ipsum amor, ut vel permittat, vel prohibeat ipsi manere sterilem? An superior ergò sit Deo ipso? Non, non est hoc ex imperio, vel aliquâ potestate superioritatis. Sed quando dicitur, quod amor non permittat ipsi, semper manere sterilem, per hoc innuitur, quod ipse sollicitet bonitatem ipsius ad dandum ex abundantiâ sua, ad communicandum se, ad producendum creaturas suas, ad exhibendum ipsis beneficia ex mera liberalitate; Siquidem cum verum sit, quod amor infinitus producatur, sed non producat aliquid intra Deum; si nil produceret ille, cui competit esse principium omnium rerum, videretur naturalem ipsius oppugnare inclinationem, & quandam præferre speciem coactionis, si semper maneret sterilis, quamvis in se contentissimus esset, quia Deus est, & æternaliter requiescit in voluntate DEI, infinita ratione contentus sua sola divinitate.

Nihilominus semper verum est, quod amor non permiserit Deo contentari semetipso, ita ut nil faceret & produceret extra se; sed

ſed ſollicitavit ipſum,ut divites theſauros ſuos effunderet ſuper creaturas; ita ut dicere poſſimus totum hoc univerſum eſſe opus amoris,excitantis fœcunditatem ipſius,ad producendum aliquid extra ſe: & quia plerumque ſimile producit ſibi ſimile, poſſumus non dubitanter dicere, quod inter hanc operum, quæ adeò diverſa videntur, multitudinem, amor nil aliud prætenderit niſi producere amorem.

Amor divinus creavit hominem, ut produceret amorem divinum.

Creavitá principio ingens hoc univerſum, ſed nihil ibi videbat,cui facultas eſſet & capacitas producendi amoremDEI: non erat hîc niſi diſpoſitio quædam & pulcher præparatus hortus ad plantandum in eo arborem, è quâ colligere ipſi mens erat delectabilem hunc fructum omnium Operum ſuorum. Et hæc arbor eſt homo, quem propriâ ſuâ manu hunc in finem creavit, quem anima ditavit ſpirituali,intellectiva,rationnali, ut capax eſſet illuminari ipſius cognitione, nobilitando inſuper ipſum voluntate libera, & corde ad ipſum amandum idoneo; & quod præcipuum eſt,locupletãdo ipſum pretioſo gratiarum ſuarum theſauro, quæ velut ſemina divina, ipſi virtutem conferrent producendi amorem DEI. Poſtquam hoc opus ſuum ad ultimam hanc deduxiſſet perfectionem, illudque coronaſſet productione animæ immortalis, habentis facultatem ipſum tum cognoſcendi, tum amandi in æternum, affirmat nobis ſacra ſcriptura,quod hic quieverit velut in centro ſuo: requievit ab omni opere; non volens quid ultra facere, niſi colligere in pace fructus amoris, quos ſolùm quærebat in ingenti hac rerum omnium creatarum machina.

Amor divinus alligat noſtram animam catenâ aureâ.

Ita,ſacrate amor, Ecce tibi animam immortalem & intellectivam, quæ cognoſcere poſſit excellentias tuas,& Voluntatem liberam, quæ reddere tibi poſſit amorem pro amore. Amor divinus eſt ultima mundi perfectio; & modò hunc unicum colligas fructum ex univerſo opere tuo, contentus es. Sed nonne timendum ſit, quod hæc anima, cùm poſita ſit in medio tot creaturarum ſibi velut Reginæ famulantium, ab iis ocupari permittat Cor ſuum, á quibus rapiatur tibi amor ipſius? Dubio procul hoc poſſet contingere: & hinc aſpectus hujus periculi excitavit Zelotypiam DEI, ipſumque impulit, ut ſeſe noſtræ conjungeret & alligaret animæ per catenam hanc auream,per legem amoris, & magnum hoc mandatum,quod præcipit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto*

Corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex omnibus viribus tuis. Vult omnia absque exceptione, totum cor, totam animam, omnes vires, unico verbo, totum amorem absque ulla divisione. An unquam sit visa ejusmodo Zelotypia? Apagite igitur vos creaturæ, nihil hic sperandum est vobis, inhibitus hic pro vobis est fructus; DEUS vult totum pro se, absque exceptione: siquidem zelotypè ipse amat hanc animam quod per magnum hoc præceptum evidenter declarat.

Mira sollicitudo zelotypiæ DEI erga animas nostras.

Sed quid opus fuerat, ipsi hoc imponere præceptum? Nonne abundè fuisset satis, si dedisset ipsi, sicut cœteris creaturis propensionem quandam naturalem, qua raptus fuisset versùs ipsum, quasi versùs centrum suum? Nonne suffecisset ipsam scire, quod omnia acceperit à DEO solo, quodque omnia illi debeat, quod infinita ratione sit ipse amabilis, quodque omnia, quæ minora sunt illo, indigna sint se? Nonne satis fuisset facultatem solummodò illi dare aspirandi ad honorem amicitiæ suæ, quæ gloria est maxima, summis plena illecebris, & omnem naturalem transcendens vilitatem & abjectionem? ut quid dare illi præceptum tam manifestum, cum comminatione ignis æterni, nisi amando ipsum juxta vota sua fuerit fidelis? Quis vidit unquam obligationem tam inusitatam?

Haud mirum, zelotypus amator est animæ nostræ, & magis quàm humana persuadere sibi possit imaginatio. Non sunt prensationes, quibus illam non præveniat: Non sunt blanditiæ, quibus ipsam non demulceat; Non sunt beneficia, quibus ipsam non accumulet; Non est obligatio, nec præceptum, nec vinculũ tam forte, quibus illã non obstringat. Non est contentus unica tantùm vice dedisse ipsi in mandatis, ut amet se unicè; sed repetit ter, quod omnia velit pro se, totum *Cor*, totam *Animam*, & cunctas *Vires*: Aliàs tormenta mox præstò sunt æterna, quæ inevitabilia sunt animæ amare se nolenti. Ubi est animus in mundo, qui zelotypiã diffundere potuisset latius, vel illam manifestare luculentiùs?

Illustris illa fœmina, quæ longo ingemuerat tempore sub tyrannide zelotypiæ humanæ, ex auditu horum Verborum tota contremuit, cum clarè perspexerit ex illis, Zelotypiam DEI ergà animas nostras, abs comparatione majorem esse. Qua ratione ergò, inquiebat ipsa, Zelotypiæ huic poterit satisfieri, aut sperari nostra salus? Nam quis est in mundo, qui non alium quendam

amorem foveat in Corde, quàm purisſimum & unicum amorem DEI? Quis eſt, qui ſuam non pauliſper diviſerit animam? Ubi inveniatur, qui amet illum reipſâ ex omnibus Viribus ſuis? Credideram ſemper, ad indulgendum animæ meæ parum quietis, perfectionem hanc eſſe, ad quam DEUS non obliget omnes. Bonum hoc eſſe pro illis, quos vocat DEUS ad ſtudium perfectionis in Monaſteriis; ſed nobis, qui in mundo vivimus, ſufficere in rigore, amare DEUM, ita ut nunquam toleremus peccatum lethale in Conſcientiis noſtris; omnesque Chriſtianos verè quidem obligatos eſſe ad amorem DEI, ſed non ad ſublimem illam amoris DEI perfectionem.

An ſufficiat non habere peccatum mortale ad ſatisfaciendum magno præcepto amoris DEI.

Non, Domina, reſpondit Eccleſiaſtes, magna hæc fraus eſt, quæ gliſcit in Mundo, & enormis cœcitas, quæ invaluit inter Chriſtianos, non conſiderare, quod mandatum DEI obliget æqualiter omnes homines, cujuscunque ſint conditionis, quodque magnum mandatum legis præcipiat illis non ſolùm amorem DEI, ſed illos obliget ad amandum ipſum ex toto Corde ſuo, ex tota anima ſua, ex totis viribus ſuis; & qui dicit totum, nihil excipit; & qui dat mandatum, ad quod implendum eſt obligatio, non ſolummodò dat conſilium, quod permiſſum ſit nobis vel amplecti, vel non amplecti, Creditote non mihi, ſed creditote Sancto Thomæ, qui cenſetur in totâ Eccleſiâ ceu oraculum Theologiæ.

D. Thom. 2. 2. q. 184. 3.

Perfectio amoris DEI præcepta eſt omnibus Chriſtianis.

Ipſemet propoſuit hanc quæſtionem: An perfectio Chriſtiana, quæ abs controverſia conſiſtit in amore DEI cadat ſub præceptum, vel duntaxat Conſilium? & reſpondet ipſe propriis hiſce verbis: *Dilectio DEI & Proximi, non cadit ſub præcepto, ſecundùm aliquam menſuram, ita ut, quod eſt plus, ſub Conſilio maneat.* Hoc eſt, quod amor DEI non præcipiatur ex parte, & ex parte ſuadeatur; Lex enim nõ dicit; ſi vis obedire mandato, Diliges DEUM ex parte Cordis tui; & ſi ſervare cupis conſilium perfectionis, diliges eum ex toto Corde tuo. Sed mandatum expresſis verbis affirmat, quod obliget indifferenter omnes ad amandum ipſum ex toto corde ſuo, ex totâ animâ ſuâ, ex totis viribus ſuis, hoc eſt, ad amandum ipſum cum totâ perfectione amoris. Hoc eſt primum & maximum mandatum. Ecce tibi primum & maximum mandatum legis DEI; & qui hoc non obſervaverit juxta totam ſuam obligationem, non poteſt ſperare ſalutem.

Obligamur amare DEUM ſicut Beati in cœlo.

Et hoc tam verum eſt, ut doctrina

trina sit sancti Thomæ, qui loco citato apponit hæc Verba valde stupenda: *Perfectio divinæ dilectionis universaliter cadit sub præcepto, ita quod etiam perfectio Patriæ non excludatur.* Quod perfectio amoris DEI nobis præcipiatur universaliter, & juxta totam suam latitudinem, eòusque, ut magnum hoc præceptum includat etiam sublimem illam perfectionem amoris, quo amatur à Beatis, qui sunt in cœlo. Sed hoc nonne dicatur jure meritissimo? siquidem aliud nos haud facimus, nisi quod in terra incipiamus observantiam ejusdem præcepti, quod continuabimus æternaliter in coelis, amando ipsum ex toto Corde nostro: Unde etiam verum est, haud possessuros nos unquam sublimiorem gradum amoris DEI in cœlis, quàm fuerit ille, quem possedimus in terris. Et hoc est, quod exstimulare nos deberet, ut indefessè laboraremus, ad acquirenda nova pretiosissimi hujus thesauri lucra, omnibus momentis vitæ nostræ, eòquod post hæc, nec minimum quid amplius acquirere ex eis poterimus in omnem æternitatem.

Dum exponebatis graves & ponderosas has veritates, personæ quædam, quæ congregaverãt se circa ipsum, ad audienda illius dogmata, manebant exin ita attonitæ, ac si fuisset doctrina aliqua nova & huc usque inaudita, quamvis tam clarè & manifestè doceatur in Evangelio; & quia melius jam cognoscebant magnitudinem obligationis suæ, vim ac robur magni præcepti amoris, incredibilem Zelotypiam DEI ergà animas nostras, quæ nunquam bene consideraverant, aspiciebant se invicem prorsus confusæ, & summissa omninò voce dicebant: Quid igitur faciemus nos? Eheu! Quàm longè absumus à regno DEI? Nam quis est, qui in rigore satisfaciat obligationi magni hujus præcepti, quod omnes nos obstringit ad perfectionem amoris DEI? Hoc præceptum est, ne dubites de eo, sed nec dubitare potes; & scimus, necessariò nobis observanda esse præcepta DEI, ut salvemur.

An sufficiat amare Deum ex tota præappretiatione cordis sui.

Quidam ex iis, qui altùm se sapere credebat in theologia morali, alta dicebat voce: Me quod attinet, non terreor percipiens ista! legi namque in Auctoribus valde bonis, quod præceptum DEI nos non obliget ad collocandam totam immensitatem amoris DEI in corda nostra; aliàs præciperet nobis impossibile: Hoc enim est, ac si quis alicui diceret: Volo, ut omnem maris aquam mihi includas in nucis putamine. Sufficit, ut ex eo pona-

ponamus in cor nostrum, quod poterit continere. Adhæc edoctus sum, quod necessarium non sit dare totam latitudinem nostri cordis amori DEI, ita ut nihil unquam alterius, quàm amoris DEI illuc collocemus. Nunquid enim absque crimine amare possumus nostros Parentes, nostra bona, nostros amicos, nostram sanitatem, nostram famam, & tantas res alias? sufficit ergò amare Deum ex totâ præappretiatione cordis nostri, ita ut nihil amoris habeamus, nec contrarii, nec majoris, nec æqualis amori DEI. Et hæc est etiam doctrina sancti Thomæ, qui dicit, quod observantia magni præcepti charitatis plures habeat gradus, quodque ultimus sufficiat in rigore, ut salvi fiamus: *Est autem infimus dilectionis gradus ut nihil supra eum, aut contra eum, aut æqualiter ei diligatur.*

D. Thom. supra ad 2.

Quid sit amare Deum ex totâ præappretiatione cordis sui.

Assertior, respondit ad hoc Ecclesiastes; Benè novi, quod sufficiat in rigore ad explendam obligationem præcepti, dare totam præappretiationem Deo in corde suo; sed tamen oportet verè & reipsâ ita esse, ut nihil sit amoris in Corde nostro, qui emineat, qui contrarietur, qui æqualis sit amori DEI; aliàs omninò versamur extra viam salutis. Sed ut sciamus, an reverà simus in hoc statu, non attendendum est, nec ad cogitationes, nec ad Verba nostra. Ut videamus, an verum sit, quod præexistimemus & præferamus Deum omnibus, consideremus benè, quid contingat, quando est subordinatio quædam in rebus. Philosophi infallibilem hanc dant regulam, quam etiam experientia nobis reddit manifestam: Quod est supremum infimi, non est infimum supremi. Quando duæ res sunt subordinatæ, altissimus gradus inferioris, non pertingit usque ad infimum gradum superioris: Exempli gratia: est subordinatio quædam inter statuam & ipsius stylobatam, uti vocant, sive basim: altissimum fastigium stylobatæ est semper inferius planta pedum statuæ. Tu fateris obligatos nos esse ad dandam totam præexistimationem Deo, super omne id, quod Deus non est, oportet ergò talem, tamque absolutam subordinationem esse in nostro amore, inter Deum & omne id, quod Deus non est, ut altissimus gradus inferioris, hoc est, id, quod magis spectabile est in creaturis maneat depressum, abjectum, post positum rei minimæ, quæ respicit Deum; sicut esse præferre unicum exercitium Religionis, vel unicum actum amoris DEI, ocupationi alicujus imperii. Sed an faciamus hoc?

Pauci amant Deum amore præappretiationis.

Esse tam ardentem, tanto accensum studio, totùmque ignem in rebus mundi; esse tam tædiosum, ignarum & negligentem in exercitiis virtutum; Est ne hoc dare totam præexistimationem DEO in Corde suo? Collocare omne suum tempus, omnem suum laborem acquirendis bonis terræ, abs eo, quod unquam afficiatur quis tædio in hoc studio, modò parva aliqua spes cujusdam lucri affulgeat ibi; & non posse persistere unic horâ quietè cum DEO in oratione, quin mox afficiatur nauseâ & moriatur fastidio: Et hoc sit omnem tribuere præappretiationem amori DEI? Insatiabili cupiditate sectari voluptates carnis, ludos, animi relaxationes, conversationem cum amicis; tam anxiè inhiare iis omnibus, quæ illorum vel nostris inservi-unt comodis, ut excurratur usq; ad mundi limites, nulli parcatur labori, exponantur omnia, propria etiam vita; sed pietatis aspicere exercitia, velut onerosam quandam obligationem, quæ non expediatur nisi cum repugnantia; negligere commoda & utilitates DEI, eò usque, ut dicatur: Ejusmodi nihil ad me, talia non mei sunt fori, faciant illi, quorum interest: Estne hoc, quod nuncupamus præ existimare & præferre DEUM omnibus in Corde suo? Nunquam non occupatum habere animum cogitationibus mundi, & Deũ oblivisci diebus integris, nunquam vel quasi nunquã Deo de miscere sermonẽ, sed sẽper de millenis crepundiis, nugis, titivilitiis, eòquod nõnisi ex abũdantia Cordis sui os & lingua loquatur: An hoc verè sit amare Deũ præferẽdo & pluris æstimãdo illum omni eo, quod DEus non est? Nonne hoc est Seipsum spontè excœcare, consulto semet decipere, nobis persuadere, quod amemus DEUM ex toto Corde nostro, ex tota anima nostra, ex totis viribus nostris, sicut in lege sua id præcipit, quodque plenè divinam contentemus Zelotypiam, qua exardescit ergà animas nostras, à quibus vult unicè amari, dum videmus, ipsum tam procul abesse à Corde nostro, ut curarũ nostrarum ipse sit ultima, & cogitationum nostrarum minima.

Cœcitas Mundi putantis amare se Deum, quando non offendit illum.

Et nihilominus mundus ita vivit absque ullo scrupulo, & abs eo, quod vel semel cogitet, se quidquam facere contra maximum præceptum amoris DEI, dummodò quis non sentiat, peccatum lethale se circumferre in Conscientia sua: quasi ingens hæc Dei oblivio socors hæc negligẽtia, fũesta hæc in sẽsibilitas & duritia ergà Deũ infinita ratiõe bonũ, quem amare obligati sumus ex toto Corde nostro, non esset valdè magnum peccatum. Sed error universalis plerisque sua persuasit

ſit hominibus,totum conſiſtere in eo, ſi evitentur peccata graviora, quodque ſufficiat, non offendere ipſum; quaſi mandatum legis ſuæ præciperet: Non offendes Dominum Deum tuum; pro eo, quod expreſſè dicat: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Quis unquam dixit, quod neminem offendere & amare ſit idem? An igitur miſerabilis uſus, vel potius abuſus vitæ purè naturalis & ſenſibus omninò immerſæ, cui aſſueti ſumus, nobis amplius non permittat concipere duntaxat idæam ſublimis hujus præexiſtimationis, infinitæ hujus appretiationis majoris, quâ præferendus eſt nobis Deus in corde noſtro, & in amore noſtro, omni eo, quod Deus non eſt? quodque pro eo, quod contendere deberemus ad accendendum nos divino ipſius amore, velut ſeraphinos in cœlo, ita præcipiente divinâ ipſius lege, & urgentibus meritis ipſius, collimemus quaſi omnes duntaxat eò, ne ipſum offendamus, noſque in ſingulas interrogemus horas, abſque intermisſione: Quid mali eſt in hoc? Nonne facere id poſſum, quia peccatum non eſt? O Deus amoris! An ita æſtimaris? Quaſi tyrannus, quem offendere non audeamus, quia formidamus ipſius incurrere odium; & non velut Pater, quem debeamus proſequi amore, & cuncta ipſi impendere obſequia. O zelotype amator animarum noſtrarum, an infideli ſuâ ſocordiâ, & affectu prorſus indigno, quo feruntur ergà te, ſatisfacient tibi?

Non erat vel unicus è totâ ſocietate, qui compunctus non fuerit, percipiendo tam evidentes veritates, quaſque melius proprio ſuo cognoſcerent experimento, quàm ex verbis concionatoris; fateri enim cogebantur: Verum eſt, quod ita vivatur in mundo, & talia non conſiderentur; Neminem noſtrum æſtimaremus amicum, ſi ageret nobiſcum, ſicut agimus cum Deo. Sed capere non poterant, quare Deus infinitæ Majeſtatis, magis antecellens nos, quàm antecellant atomum cœli, eo uſque demittat ſe, ut noſtram prenſet amicitiam, quaſi indigeret hac, & vivere non poſſet felix nec beatus abſque illa; Et quare animas noſtras tanto habeat in pretio, ut zelotypiam tenus adamet ipſas. Et deſuper propoſuerunt ipſi plures interrogationes curioſitate plenas, quibus reſpondit, uti intelligetis.

ARGUMENTUM.

1. Quare Deus tantâ afficiatur Zelotypia ergà animas nostras? *2. An suo vel nostro emolumento adeò desideret unicè â nobis amari?*

ARTICULUS III.

Quantùm prodigium quòd Deus nostram quærat amicitiam.

RES sanè admodùm stupenda foret, si Monarcha quispiam aucuparetur gratiam alicujus famuli, ipsumque demereri studeret officiis, accumularet beneficiis, ac millenis blanditiis in illius sese insinuaret benevolentiam, abs eo, quod ipsius posset lucrari cor, acquirere affectum. Sed magis adhuc stupendum, videre, quod Deus currat post nos, tanto cum ardore sollicitet nos, tantâ cum assiduitate, tantâ cum sollicitudine interpellet nos, ut intimam cum ipso ineamus amicitiam, & tamen obtinere â nobis id non possit. Insinuat nobis hoc desiderium suum tam ardens inescantibus hiscè verbis: *Fili, præbe mihi cor tuum.* Fili mi, creatura mea, charum opus manuum mearum, aspice in me, ama me creatorem tuum, qui tanto ardore amat te; ne abnuas mihi cor tuum, quod dedi tibi, cum tibi cor meum dem, quod non dedisti mihi: tuam magis anhelo amicitiam, quàm omnia quæ sunt in mundo, & omnia, quæ feci extra me, quæque tibi ceu magnificum imper-titus sum munus, non fuerunt, nisi ut id obtinerem â te.

Prov. 23.

Itane omnipotens creator mundi mihi sic loqueris? Itane tu ipse, Majestatis infinitæ Deus, me requiris, expostula â me cor meum; Tu â me, magnitudo immensa, qui nonnisi miserabilis sum pulvisculus, & atomus vilissimus coram oculis tuis: Eheu! video, Magnates hujus mundi, junctam servare cum dignitate gravitatem, quâ arcent â congressu suo accedere volentes, inanium cultorum & adoratorum sibi in naturâ æqualium stipati multitudine; & pro eo, ut è suis descendant soliis comiter accepturi, & benevolè amplexaturi illos, efflagitari volunt, ut suos tantummodò ignentur super ipsos dimittere oculos, benigno eos beaturi intuitu, solaturi aspectu. Et Tu magne mundi Monarcha, tu ipsum te quasi reddis supplicem, tu aucuparis & obsequiis demulces creaturas tuas; Tu quasi ad ipsorum pedes prostratus jaces, si ita loqui licet, ad ex postulandum ipsarum

rum favóres, benevolentiam & amicitiam. Tu precaris, tu præcipis, tu promittis, tu minaris, tu omnia experiris, ut flectas & lucreris cor ipsarum. Nonne dicatur meritò, tuam in hoc consistere felicitatem, ut intimam cum illis statuas & ineas amicitiam? O Deus amoris! Quàm ineffabilis abundantia incomprehensibilis bonitatis tuæ!

Stupendum prodigium bonitatis Dei erga nos. S. Aug. Lib. 1. conf. c. 5.

Exclamandum hîc est summâ cum admiratione, cum sancto Augustino: *Quid tibi Ego sum, Domine, ut amari tu jubeas â me, & nisi fecerim, minaris ingentes miserias?* Parvane est miseria, si non amem te? Quis ergò sum ego mi Deus? In quantâ coram oculis tuis æstimatione? ut non solùm permittas me amare te, quod magno nimiùm mihi fuisset honori, quo aspirare non fuissem ausus unquam; sed mandes id mihi tam seriò, maximumque ex eo constituas mandatorum tuorum? ultra adhuc rem urges: promittis enim mihi regnum & coronas æternas, si amem te, quasi te plurimùm obstrinxissem amando te; & non contentus spe exstimulare me, urges & compellis me quoque timore, minitaris mihi ignem infernalem, ignem devorantem, quo ardeam in æternum, si ardere jam noluero igne amoris tui sacro. Eheu! nonne punirer nimiùm â meipso, & pœnam sufferrem atrociorem ipso inferno, si ipsemet privarem me inæstimabili felicitate amandi te ex totâ animâ meâ?

Quare Deus ità desideret ut ipsum amemus.

Hoc non est, quod quæro, interpellat ipsum è societate quispiam: probè novi Deum velle, ut ipsum amemus unicè; sed quæro cur tam ardenter desideret â nostrâ amari animâ; lubens scirem, eccur tanta adhibeat media, tantasque collo ipsius injiciat catenas ad ipsam captivandam. Quid commodi, quid emolumenti, quid lucri reperit in eo, si ametur à nobis? Quid damni, quid detrimenti, si non ametur à cordibus nostris? An exin major est, vel felicior? An minor esset Deus, si totus mundus oblivisceretur ejus, vel si ipsemet totus annihilaretur.

Deus nobis dat omnia, & non petit nisi nostrum amorem.

Non videmus certè, respondit Ecclesiastes, ipsum recipere ex n aliquid lucri aut commodi, eò quod sufficiat sibi ipsi; & cum possideat omnem essendi infinitudinem, recipere nullam possit augmentationem à creaturis suis. Nihilominus dicendum est, pretiosum aliquod bonum contineri in amore cordis nostri, incognitum tamen nobis, eo quod tam zelotypus sit ille ad possidendum illud totum integrum, ipsoque contentetur, velut fructu unico universi

hujus magni operis, quod produxit extra seipsum: oportet illud magni esse pretii, eòquod id exigat à nobis velut unicam recognitionem & gratitudinis notam, pro omnibus, quibus tam abundanter nos cumulavit, beneficiis. Ipse dedit tibi totum hoc ingens universum pro domo tua, toto præsentis vitæ tuæ tempore; & non exspectat, ut reddas ipsi alium æqualem mundum in solutionem; sed desiderat, ut in recognitionem ames ipsum. Ipse decoravit te prærogativis super omnes alias creaturas, tribuens tibi animam immortalem & spiritualem, quæ sola è creaturis ipsius capax est ad possidendum illum in æternum; At non exspectat à te, ut pro ea similem ipsi reddas; sed tantùm desiderat, ut hanc impendas ad amandum ipsum. Ipse venit, ad devovendum seipsum totum integrum tuis servitiis, descendens eo nomine è cœlis in terram, se nostra induens humanitate, & prompta sacrificans voluntate propriam vitam suam pro salute tua: posset bene in recognitionem tuam exigere vitam, & hoc æquissimum esset; sed contentus est, ut hanc ipsius devoveas amori. Hic igitur solus est fructus, quem colligere desiderat ex omnibus immensis bonitatis suæ munificentiis, quas effudit in te, quibus te locupletavit.

Inæstimabile pretium amoris nostri.

Nos ignoramus, quanti valoris ac pretii sit amor animæ nostræ, sed Deus hunc novit optimè, tantique æstimat, ut nullam aliam exquirat solutionem pro eo, quod tibi suos aperuerit thesauros: ama solummodò ipsum ex toto corde tuo, & plenè sibi satisfactum credit, teque ab omnibus debitis dimittet immunem. Hic amor tanti ab ipso æstimatur, non solùm quanti totum hoc universum, quod dedit tibi ad eundem obtinendum; sed quanti omnes ipsius dolores, quanti omnes ipsius adversitates, quas ad operandam salutem tuam devoravit, quanti pretiosus ipsius sanguis, quanti propria ipsius vita, quam in cruce immolavit pro te: ipse tanta non fecit, tanta non passus est, nisi ut obtineret amorem tuum; & dummodò hunc ipsi dones, ipsumque ames ex toto corde tuo, jam contentus est, nihilque aliud expostulat solutionis. Et nos ingrati æquissimam hanc ipsi abnuimus recognitionem, quam exhibere & solvere possemus tam facilè? Quanta injustitia fraudare ipsum stipendio tot titulis ipsi debito, quodque tam parvi staret nobis! Quanta cœcitas, quod sciamus tam purum æstimari à nobis pretium nostri amoris, quem projicimus quasi in omnem eventum, abs eo, quod

Maxima ingratitudo non amanti Deum.

Inæstimabile pretium amoris nostri.

quod angamur, quò projiciamus, quemque prodigimus indies, indignis ipsũ impendendo creaturis, quæ non pluris quàm nos, æstimant ipsum, cum interim Deus, qui tanti ipsum pendit, illum postulet à nobis, & postulet tanto cum ardore, ast eum à nobis obtinere non possit?

Maxima ingratitudo non amanti Deum.

Si haberes omnes, qui sunt in mundo, homines, ad tua servitia, qui se totos impenderent, totos se consumerent, labore se totos exhaurirent usque ad mortem pro tuo commodo, quique tam efficaciter, tam fideliter laborassent pro te, ut elevaverint te super soliùm, fecerintque te Monarcham in orbe; Et si post hæc viderent te tenentem in manibus florem vel fructum, illumque velut unicum laborum suorum stipendium ardentissimis juxta omnes vires suas à te exposcerent precibus, tuque facillimè, si velles, hunc ipsis donare posses: tantæ autem fores inhumanitatis, ut spretis ipsorum votis, hunc ipsis denegares, & in ipsorum præsentia alicui projiceres bestiæ, nonne te verum summæ demonstrares ingratitudinis monstrum? Nonne exclamari posset! Ah injustitia! Ah crudelitas! dignusque fores, ut omnes te homines summo despicatui haberent, abominationi & horrori? Jam ipsemet judica, an non deterius quid committamus, dum amorem nostrum Deo denegamus?

Siquidem quid sunt omnes mundi homines respectu Dei, qui se totum integrum nostris devovit servitiis, usque ad mortem in laboribus & doloribus pro nostro commodo? Et quid fecissent omnes mundi homines elevando te supra quoddam solium, respectu & comparatione regni æterni, quod Deus proprio suo tibi emit & comparavit sanguine? Ipse pro toto laborum suorum stipendio, & pro tota acceptorum beneficiorum memoria, non desiderat a te florem vel fructum, quem modò in horto tuo quærere & accipere deberes, sed aliquid, quod minoris stabit tibi, quodque facilius donare illi poteris, cum penes te, & in teipso nascatur. Et hic est amor tuus; & tu tantæ es crudelitatis, ut hunc ipsi deneges, & in præsentia ipsius ante immundas projicias eundem bestias; ita nuncupo brutales passiones & fœdas carnis voluptates, quas amare non pudet in contemptum Dei. Ipsemet dicas, an non hæc sit facinorosissima & probrosissima ingratitudinum omnium ingratitudo; dignissima, quæ omnium creaturarum excipiatur detestatione, execratione,

abominatione. Ah divine ac dive Paule, quantâ æquitate & jure meritissimo anathemata fulmi asti & maledictiones æternas in eos, qui non amant Christum Jesum. *Qui non diligit Dominum Jesum, anathema sit.* O Quàm meritò infernus debetur supplicio ac punitioni ejusmodi criminis? Infelix damnate, ut quid ardes tam crudeliter in devorantibus flammis? ut quid toleras omnia hæc horribilia tormenta in omnem æternitatem? An ideò, quia noluisti amare Deum? Ah! Quàm benè id mereris! Quis deplorabit te, ardentem te videns, ex eo, quod amare nolueris Deum infinito modo amabilem?

1. Cor. 16.

Sed video his omnibus adhuc aliquid magis stupendum. Non penetramus satis fundamentum magnæ hujus veritatis. Non benè loquimur, dum dicimus, mirum non esse quod Deus tanto cum ardore requirat amorem animarum nostrarum, eòquod hic unicus sit fructus, quem colligit ex omnibus, quæ prodiêrunt ê divinâ manu suâ, operibus. Sed quæro: estne Ipse, qui colligit hunc fructum? An apponit ipsum thesauris suis, ut novi hujus acquisitione lucri evadat ditior? Non, ipse non est, qui nostrum recipit amorem; est proprium cor nostrum; Non Deus est, qui magis inde ditescat, sumus nosmetipsi. Consulamus desuper Theologos; afferent hi nobis valde magnum discrimen inter amorem Dei ergà nos, & amorem nostrum ergà Deum; in hoc, quod amor Dei ergà nos abeat extra ipsum; amor autem noster ergà Deum maneat semper in nobis ipsis.

Deus nostrum tantummodò intendit comodum præcipiendo nobis, ut ipsum amemus.

Docent ipsi, quod amor Dei ergà nos, non sit ex illis actibus, quos appellant immanentes, hoc est, qui producatur in Deo & recipiatur in Deo ipso, velut infinitus ille amor, qui procedit ab æterno ex ipsomet in ipsumet, quique se terminat productione divinæ cujusdam Personæ, quæ est Spiritus sanctus. Non ejusmodi est amor ipsius ergà nos. Est quidem (ut verum fatear) actus ejusdem omninò voluntatis, unde procedit infinitus ipsius amor erga se, & cujus terminus adorandus, Spiritus est sanctus; expressis verbis dicente sancto Thoma, quod Pater & Filius eodem amore nos ament, quo amant se invicem: *Pater & Filius dicuntur diligere Spiritus sancto & se & nos.* Sed amor hic, in quantum se extendit ergà nos, non manet in Deo, nec terminatur ad producendum aliquid intra ipsumet. Quid ergò est hoc?

Differentia inter amorem Dei & nostrum.

1. p. q. 37. a. 2.

Est amoris quædam plena effusio ergà nos: Est emanatio sacra divinæ ipsius in nos bonitatis, quæ terminatur ad nos,

& producit in nobis omnes suos pretiosos effectus. Pretiosus hic amor, qui inexhaustus nostræ felicitatis fons est, habet principium suum in corde Dei. Sed non impar est diviti & fœcundo illi fonti, qui exibat è medio paradisi terrestris, seque exin dividebat in quatuor flumina magna, quæ fœcunditatem afferebant universæ terræ, ad faciendum benè cunctis regionibus mundi, abs eo, quod unquam reverterentur ad locum, unde exibant. Sic amor Dei, quo fertur ergà nos, principium suum habet in corde ipsius, & effundit liberaliter in omnes creaturas omnem abundantiam bonorum naturæ, gratiæ, gloriæ, tam in tempore, quàm æternitate, tanquam tot magna flumina, procedentia ex eodem fonte; sed ipse nil unquam recipit, & non fit ditior ex omni eo, quod effundit extra seipsum. Hæc est natura amoris, quo nos prosequitur; totus fructus manet noster, & non ipsius.

Differentia inter amorem Dei & nostrum.

Verùm amor noster ergà ipsum totus est alius: siquidem hic est actus, qui producitur in nobis, qui terminatur in nobis, quique nihil producit extra nos. Non dico, quod amor Dei non exstimulet nos ad perficienda multa bona opera externa; cùm potius sit horum principium tam fœcundum, ut omninò videatur satiari illis non posse. Verum hæc sancta exercitia non constituunt amorem ipsum, sed sunt effectus & fructus illius. Si aspicias præcisè amorem, invenies ipsum filium invisibilem cordis, qui nascatur, abs eo, quod unquam exeat è suo principio: facit is è cunabulis nativitatis suæ, habitationis suæ palatium, & mortis suæ tumulum. Est ipse actus immanens, qui non producit terminum suum extra causam, cujus est effectus: siquidem actus amoris Dei non se terminat immediatè, nisi ad augendum amorem Dei in corde se producente. Ipse filius, qui nutrit suum Patrem, qui ipsum roborat, qui ipsum crescere facit. Sic pro eo, quod amor, quo Deus erga nos fertur, semper exeat extra Deum, & omnia bona producat in nobis: econtra amor, quo nos afficimur ergà Deum, non exeat extra nos, & non producat unquam aliquid in Deo. Unde ergò venit, quod tam zelotypè nostras amet animas, cùm exinde nunquam amplius quidquam revertatur ad ipsum?

Amor quo prosequimur Deum reddit nos beatos, & non amor, quo Deus nos prosequitur.

Hoc ipsum est, è quo magis apparet prodigium bonitatis suæ ergà nos, si id capere possemus. Dum desiderat tam ardenter a nobis amari, non in ipsius est commodum, sed est in nostrum.

nostrum. Verum est, non fore ipsum magis beatum, si ametur à nobis; sed benè novit, nos beatos esse non posse, nisi amemus ipsum. Nisi is amaret nos, non præciperet nobis tanto cum ardore, ut amemus ipsum ex toto corde nostro: sed quia nos amat perfectissimè, summum vult nobis bonum, & benè novit, quod ad assequendum illud non sufficiat, si ipse amet nos, sed quod requiratur, ut & nos amemus ipsum; aliàs solus ipsius amor non reddet nos beatos. Res stupenda, quod non præcisè sit amor, quo Deus fertur ergà nos, qui supremam nostram constituat felicitatem, nosque securos reddat de possesione Dei, sed sit amor, quo nos prosequimur ipsum.

Hæc propositio videtur ab initio tam stupenda, ut scandalum parere posset simplicibus, qui interpretari illam possent ceu speciem blasphemiæ; sed tam vera est, tamque latè extendit maximam obligationem, & absolutam necessitatem, quæ imposita est nobis, amandi Deum, ut opus foret publicare illam voce tonitrui per universum orbem, & omnibus mortalibus illam tam efficaciter inculcare, ut observarent eam, firmissimeque crederent, omnem suam felicitatem dependere ab eo, ut Deum ament ex totâ anima sua. Totus amor, quo Deus ergà me fertur, mihi est inutilis, nisi amem ipsum amore divino & supernaturali, per quem ipsi consecrem totum cor meum; Et tantum abest, quod amor ipsius ergà me constituat solus felicitatem meam, ut prorsus ex opposito magis conciliaturus sit infelicitatem meam æternam, si ingratus fuero, non amando ipsum. Quando mihi dat esse tam nobile, animam immortalem, idoneam ad ipsum æternaliter possidendum, fateor ipsum amare me plus quàm ullam è creaturis suis; Verùm quid mihi hoc proficit, nisi ut infelix sim perpetuò, nisi ipsum amavero? Quando descendit de cœlis ex amore ergà me, quando sustinuit tanta, quando mortuus est pro me in Golgothæo vertice, fateor ipsum amasse me magis propria vita sua, sed quid omnia hæc prosunt, si amare ipsum abnuam? Nolo hoc esse, quod dedit mihi, potius annihilet me; nil mihi cum passione ipsius, nec quod descenderit de cœlo; omnia hæc mihi nociva sunt, nisi extremam & supremam habuero felicitatem, quæ cuncta ista mihi reddat utilia; & suprema hæc felicitas consistit, non in amore, quo Deus fertur ergà me, sed in amore, quo feror ergà ipsum.

Hic

Nostra sola utilitas est, amare Deum, cœtera nihil sunt.

Hic est, qui possessionem mihi consignat cœterorum bonorum ejus, & præcipuè suiipsius, qui est supremum bonum meum; hic est, qui ipsius amorē mihi reddit proficuum; hic imēdiatus fons est & mensura omnis boni mei, omnis felicitatis meæ. Hæc igitur utilitas est maxima, vel ut melius dicam, utilitas sola, quam habemus pro tempore, & pro æternitate. Parum nostrà interest, cœteras res mundi omnes vel malè cadere, vel benè; nos vel divites esse, vel pauperes; sanos vel infirmos, honoratos aut contemptos. Si amemus Deum ex toto corde nostro, ex totâ anima nostra, & ex totis viribus nostris, certi sumus, nos esse beatos, reluctantibus incassum omnibus miseriis, quæ obruere nos possunt. O si firmiter nobis haberemus persuasam hanc veritatem unicam, quod tanti nostrà interfit, benè cognoscere, quod amor Dei fœcundissimus fons sit omnium bonorum in æternitate, quæ speramus; & verum remedium omnium malorum in tempore, quæ sustinebimus; quàm plurimùm nostræ adversaremur felicitati, tam parvi æstimando ipsam, sicut modò æstimamus. Væ nostræ cœcitati, væ miserabili nostræ ignorantiæ, quæ non permittunt gustare nos, sicut oporteret, admirabilem hanc veritatem; quod minimus amoris Dei gradus, vel unicus actus amoris Dei, longè antecellat cuncta mundi totius imperia.

ARGUMENTUM.

1. Quantùm glorificetur Deus ab animâ, quæ amat ipsum purè propter ipsum. 2. Ineffabiles Consolationes animæ, quæ contentare studet zelotypiam Dei, amando ipsum.

Articulus IV.

Societas, quæ credebat Ecclesiasten protraxisse discursum suum circa excellentiam amoris animarum nostrarum ergà Deum, & circa argumentum zelotypiæ ipsius, in quantum protrahi poterat, stupore perculsa fuit, dum dixit illis: Est adhuc quidpiam magis admirabile omnibus his, quæ percepistis in prodigiis amoris hujus, quo Deus est zelotypus. An benè nôstis, quod anima nostra ratione quâdam magis possit amare Deum, quàm Deus possit amare ipsam? An benè nostis, impossibile esse, quod omnes creaturæ simul tantùm ament

ment animam vestram, quantùm amat ipsam Deus? An benè nôstis, quod ex opposito, quàm parum etiam anima vestra amat Deum, si tamen ipsum verè amat, impossibile sit, quod illum non amet plus, quàm semetipsam? Hæ propositiones, quæ videbantur semi claræ & semi obscuræ, ostendebant paulisper ipsis, nescio quid magni, quod tamen æstimabant incredibile. Hoc fuit, quod ipsorum exstimulabant attentionem, ad percipiendam & capiendam ipsarum intelligentiam: Et ecce quâ ratione explanaverit illas, tanta cum evidentiâ, ut omnes consenserint, suumque adjecerint calculum.

Nostra anima magis potest amare Deum, quàm Deus possit amare ipsam.

Dixi primò, animam ratione quadam magis posse amare Deum, quàm Deus possit amare ipsam: siquidem cum amare aliud non sit, quàm velle bonum: *Amare est velle bonum*; Ego ipsi plus boni velle possum, quàm ipse velle possit mihi: hoc est; Ego velle ipsi possum divinitatem suam, & gaudere ex eo, quod ipsam possideat; sed ipse non potest mihi velle, quod Ego sim Deus, nec mihi suam procurare divinitatem, quantumlibet sit omnipotens. Manifestum igitur est, quod velle ipsi possim plus boni, quam ille possit velle mihi; & quia amare nil aliud est, quàm velle alicui bonum, anima igitur mea ratione quâdam plus potest amare Deum, quàm Deus amare possit ipsam.

Sed dices mihi; Amor noster ergà Deum tam est sterilis, tamque inutilis Deo, ut nunquam ipsi conferat aliquid boni: ex adverso amor Dei ergà animas nostras tam est fœcundus, tamque proficuus ipsis, ut ab ipso solo omnia sua accipiunt bona. Annuo, sed hoc demonstrat quidem, amorem Dei dare omnia, & nostrum dare nihil. Sed cum essentia amoris non consistat in dando, sed in volendo bonum: *Amare est velle bonum*; certumque sit, quod sicut dari potest abs eo, quod ametur, sic amari quoque possi, abs eo, quod detur, hinc amor impotens non desinit esse verus amor. Non aspicimus ad manus, ubi non videmus, nisi testimonia & effectus amoris; sed aspicimus cor, ubi est amor ipse, qui consistit in volendo bonum, & metimur magnitudinem amoris juxta magnitudinem boni, quod vult illi, quem amat. Nonne dicendum sit, quod ille, qui majora vult bona, æstimandus sit amor major, saltem extensivè, juxta hoc principium, quod est evidentissimum?

Bona quædam anima nonne dicere Deo potest profundissima quidem cum reverentia, sed sancta cum audacia, quam

illi conferat amor: Domine, quamvis aliud non sim, nisi pulvis & cinis, loqui audeo Augustæ Majestati tuæ tibique dicere, quod plus amem te, quàm tu possis amare me, eòquod majora tibi velim bona, quàm tu velle possis mihi. Ego volo tibi divinitatem tuam, volo tibi æternitatem tuam, volo tibi immensitatem tuam, volo tibi omnipotentiam tuam, infinitam sapientiam tuam, Justitiam tuam, misericordiam tuam; unico verbo, volo tibi omnes Excellentias tuas, & omnem adorandarum perfectionum tuarum infinitudinem. Volo tibi omnia hæc voluntate tam constanti, tam firma, tamque deliberata, ut si per impossibile non haberes omnẽ hanc infinitorum bonorum plenitudinem â temetipso, & in mea conferendi tibi illam foret facultate, conferrem tibi omnem illam, quam modô habes, possessionem.

Egregius affectus animæ amantis Deum.

Benè novi, mi Deus, amorem meum prorsus inefficacem esse, tibique inutilissimum; sed impotentia ipsius placet mihi, eòquod è duobus oriatur principiis, quæ omni me perfundunt gaudio. Primum est, quod tu sis omnia: Secundum est, quod ego sim nihil. Cùm omnia tu sis à temetipso, nihil recipere potes à creaturis tuis. Infinita ratione magis gaudeo, ex eo, quod excellentias tuas omnes habeas à temetipso, quàm si illas dedissem tibi; cumque Ego nihil sim à memetipso, dare tibi non possim bonum infinitum, quod te amando, tibi volo. Sed amor meus, qui tanto demulcet me gaudio, ex eo, quod tu sis omnia, non minori me afficit voluptate, ex eo, quod ego sim nihil, nisi quod placuerit tibi me esse. Parvi æstimo omnia, quæ dedisti mihi, respectu potentiæ illius & facultatis, ut possim amare te, in qua ita colloco omnem meam gloriam, & omnem meam felicitatem, ut, quando ego solus haberem ea omnia, quæ omnipotens brachium tuum omnibus dedit creaturis, educendo ipsas è fundo nihili, minus æstimarem ea, quàm inæstimabilem felicitatem amandi te per unicum duntaxat momentum, eòquod amando te amore purissimo propter teipsum, qui impellit me, ut velim tibi sincera & seria voluntate, totum illud infinitum bonum, quod possides, amem te ratione quadam, sicut amas teipsum, cùm velim tibi ibidem bonum quod tibi vis ipsi, quod velle non potes mihi, eòquod nec æquum hoc sit, nec possibile.

Quid declaret pretium hujus amoris, quantumlibet impotentis.

Nescio quidem, quanti sit pretii amor animæ ergà Deum suũ quando tam purè fertur in ipsũ, ipsique vult & desiderat benè-

volo & ardenti affectu divinitatem suam: sed quando considero quod peccator, qui contemnit ipsum, quique vellet ipsum annihilare, si foret sibi possibile, inferat ipsi injuriam infinitam, quamvis reipsâ nullum patiatur præjudicium â machinatione ipsius quodque hæc injuria, æqua ponderata bilance, digna judicetur omnibus inferni suppliciis in omnem æternitatem, etiamsi non consistat nisi in voluntate inefficaci, & quidem indirecta destruendi divinitatem; dubitare non possum, quin ex adverso anima, quæ amat Deum amore tam puro, ut nihil desideret, nisi gloriam ipsius, ut suam ipsi velit divinitatem, hancque illi daret, si per impossibile ipsam non haberet, & ipsa in sua hanc teneret potestate, & unico verbo, ipsum faceret Deum in corde suo, quantum in suis staret viribus: Dubitare, inquam, non possum, quin reddat illi reipsa honorem infinitum, quamvis in veritate non reciperet aliquod lucrum ex ipsius bona voluntate. Quis dubitat, quin hic honor æqua Dei bilance ponderatus, dignus judicetur coronis æternis, quamvis non consistat nisi in voluntate inefficaci, stabiliendi divinitatem ipsius

Hoc satis fuerat pro declaratione primæ propositionis, quæ asserebat, bonam animam amare posse Deum ratione quadam magis, quàm Deus possit amare ipsam; & amorem Dei summam esse felicitatem animæ amantis ipsum. Secunda, quæ affirmat, impossibile esse, quod omnes creaturæ simul ita nostram ament animam, sicut amat ipsam Deus, adhuc majori facilitate demonstrari potest. Est revera ingens incendium, quod sit aptum amore succendere omnia corda hominum, quando ipsa etiam glacie forent frigidiora, si defixa considerarent mente, quod idem infinitus amor, quo Pater æternus & Filius ipsius unigenitus sese reciprocè amant, ipsissimus sit ille, quo amant & nos, parva nos miseranda nihila non quod eo simus digni, sed ut digni reddamur amari ab ipsis siquidem notabilis hæc est differentia inter amorem, quo prosequimur Deum, & illum, quo fertur erga nos ipse; quod noster ergà ipsum amor supponat in ipso infinitam quandam bonitatem, quam impossibile est amare tantum, quantum est amabilis; sed quod amor ipsius erga nos nihil supponat in nobis bonitatis, sed ipsemet illam ibi ponat, eamque amando nos nobis donet, & quidē majorem, vel minorem, juxta mensuram amoris, quo nos prosequitur: siquidē nos nihil amabile habemus, priusquàm nos amet. Eheu!

Non sumus amabiles, priusquàm Deus amet nos.

Eheu! Quid videbat ipse in nobis, dum adhuc morabamur in nihilo, quod obstringere potuerit ipsum, ad amandum nos eo usque ut daret nobis esse magis nobile, quàm ulli è creaturis? Quid videt in nobis amabile, quando lapsi sumus in peccatum, quo reddimur potius objectum infiniti ipsius odii? Unde desumit motiva, reluctantibus hisce omnibus, nos amandi eò usque, ut pretioso suo nos lavet sanguine, & ex inimicis in suos nos adoptet filios? Quanta bonitatis abundantia, amare taliter indignos? Non, tantum prodigium non est, videre Deum Patrem & Filium ejus unigenitum amare se invicem amore infinito, quia infinito modo sunt amabiles; sed hoc est prodigium, quod habeat capacitatem rapiendi omnem animum id considerantem usque in extasim, videre, quod amet nos eodem prorsus amore, miseros nos terræ pulvisculos, indignos nos nihili atomos, ingratos nos & voluntati suæ rebelles, qui incomparabiliter magis digni sumus odio quàm amore ipsorum.

Deus nos amat magis, quàm omnes creaturæ simul amare nos possint.

Verum quidem est, quod ex eo, quod amet nos eodem infinito amore, & eodem Spiritu sancto, quo Pater & Filius sese amant in divinitate, Deus nihilominus non amet nos tantum quantum amat seipsum, eòquod dare nobis non velit divinitatem suam, nec adorandas suas perfectiones, eâ ratione, qua comunicat illas Patri & Spiritui sancto, aliàs substantialiter essemus nos Deus, sicut divinæ hæ tres Personæ, quod omninò est impossibile. Sed ex eo, quod nos amet amore tam nobili, tam sublimi, tam excellenti, ut, quando omnes creaturæ simul, quandò omnes Angeli in cœlis, quando omnes homines ab Adam usque ad ultimum mortalium conjunxissent omnem amorem, quem producere possunt, ad amandum solam animam tuam, ad desiderandum, imò etiam ad progignendũ ipsi omnia illa bona, quæ in sua habebunt potestate, ita ut verum esset dicere, quod tu solus possideres omnem amorem creaturarum: hoc tamen nihil esset respectu admirandi amoris, quo Deus tuam honorificat animam.

Quàm æquum sit dare totum nostrum amorem Deo soli.

Siquidem an amare possent ipsam per ipsum Spiritum sanctum, qui est amor infinitus? An dare ipsi possent vel unicum atomum gratiæ, quæ præstantior est tota simul natura? An conferre ipsi possent unicum duntaxat tenuem radium gloriæ æternæ? An elevare ipsam possent ad fruitionem ejusdem infiniti boni, quod constituit beatitudinem Dei ipsius? Nonnisi Dei est

re nos eòque. Solus ipsius amor est fœcundus & inexhaustus fons, qui effundit in nos omnia bona naturæ, gratiæ & gloriæ, in tempore & in æternitate: & quasi hæc omnia non sufficerent ad satisfaciendum nobis, ipse se donat nobis totum integrum, abs eo, quod aliud prætendat, nisi ut & nos nos totos ac integros ipsi donemus. Estne hoc nimium exigere à nobis? An dicere possumus, facultatem nobis esse faciendi cum amore nostro, quidquid placuerit nobis? An distrahere ipsum alio possimus, quasi qui alius melius ipso promeruisset illum? An libertatem habeamus dividendi illum pro nostro arbitrio, quasi plus illius haberemus, quàm opus sit pro ipso solo? Apagite creaturæ, nec prætendite unquàm vel atomum amoris è corde meo: Deus meus æmulator ipsius est; totum integrum vult ipsum; infinitâ ratione plus meretur illius, quàm dare ipsi possim. O quanto jure ipsius gaudet zelotypia, dum jubet me amare se ex toto corde meo, ex totâ animâ meâ, & ex totis viribus meis! Væ mihi, si non omnes intenderim nervos ad contentandam zelotypiam ipsius, obtemperando meliori qua potero ratione, magno huic legis ipsius præcepto.

Tria amoris genera.

Restat modò in medium proferre veritatem propositionis tertiæ, quæ tota plena est solatio pro nobis, haudque levem nobis addens stimulum ac animum. Hæc affirmat, quod, quàm parum anima nostra amat Deum (si tamen verè amet illum) impossibile sit, quin ipsum plus amet, quàm semetipsam & omnes creaturas. Ut hoc intelligamus, observandum est, quod cor nostrum concipere possit diversi generis amores; amorem criminalem, amorem naturalem, & amorem supernaturalem. Amor criminalis expellitur è corde per minimum radium amoris supernaturalis, eâ ratione, qua tenebræ expelluntur è nostro hemisphærio per lumen solis. Amor naturalis non totus expellitur ab illo, eòquod incompatibilis non sit in corde cum amore super naturali, sed velut ecclypsatur & ab amore supernaturali absorbetur; eo ferè modo, quo lux alicujus faculæ tota absorbetur à radiosis splendoribus solis, ita ut vix percipiatur & amplius non serviat ad nos dirigendos: quando amor supernaturalis dominatur in animâ, hæc parum vel nihil æstimat amorem naturalem.

Amor spei est sanctus amor proprius.

Mal. 10. v.

Amor spei est optimus.

Adhæc observandum est, posse nos amare Deum amare supernaturali duobus modis: Vel enim amo ipsum amore spei, vel

vel amo ipsum amore charitatis. Amo ipsum amore spei, quando aspicio ipsum, velut summum bonum meum, & velut ultimum finem meum, cujus sola possessio me reddere potest beatum in tempore & æternitate. Amor hic excellentissimus est, certè, cum producatur à virtute Theologica & infusa, quam Deus mihi eo concessit nomine, ut amarem ipsum propter me ipsum: & qui amorem hunc vituperare vellet velut defectum in animabus tendentibus ad perfectionem, quasi æstimandus non esset nisi amor puræ charitatis, quâ amatur Deus propter semetipsum, abs ratione & immeritò id faceret; eòquod fides, spes & charitas æqualiter, virtutes sint infusa, omnesque necessariæ ad nostram salutem.

Amor spei est sanctus amor proprius.

Nihilominus verum est, si res bene sumatur, amorem spei esse amorem proprium; non autem amorem illum proprium ignavum, vecordem, animalem, & perniciosum, quem natura progignit à semetipsa, quique animam impellit nonnisi ad desiderandas vanitates, vel voluptates, vel bona caduca, qui non est nisi falsus amor, & verum ordium, cùm scriptum sit: *Qui amat iniquitatem, odit animam suam*:

Psal. 10. v. 6.

sed amor est proprius totus divinus, qui præceptus est nobis in lege Dei: siquidem dum præcipit nobis nostrum amare proximum velut nos ipsos, manifestum omninò est, quod nosmetipsos amare nobis præcipiat. Jam quid est amare nos ipsos, nisi velle nobis bonum; & quod verius bonum velle nobis possumus, nisi bonum infinitum? Et hunc in finem largitus est Deus mihi spem ad amandum ipsum propter me; Ego sum, ad quem terminatur hic amor & non Deus; mea sunt cōmoda, quæ me inducunt ad ipsum sic amandum, & non cōmoda ipsius; sed ipse id vult, & mihi permittit sic se amare; non solùm id mihi permittit, sed mihi id præcipit. Maximi quique sancti amarunt ipsum amore spei; & hic amor est frequentissimus in plerisque Christianis, qui alium scopum non habent in omnibus operibus bonus, quæ perficiunt, nisi suam procurandi salutem. In quo dici potest, quod quasi non agant, nisi ob proprium suum commodum, & ex amor proprio, sed amore proprio sanctissimo, qui Deo non displicet, modò non excludat amorem purissimæ charitatis, qua amatur Deus propter seipsum.

Amor puræ charitatis est solus verus amor

Veruntamen in rigore dici non potest, quod anima verè Deum amet, nisi amet illum propter seipsum, & nisi ad ipsum se termine amor ipsius, ad volendam illi bonũ cum essentiâ amoris

ris consistat in volendo alicui bonum: *Amare est velle alicui bonum.* Si ipsum amem vero & puro amore, volo ipsi bonum increatum, quod possidet omne; volo ipsi omnia bona creata, quorum est Auctor; refero ad ipsum omnia, velut ad solum & unicum principium omnium; volo ipsi homagia, servitia, adorationes omnium suarum creaturarum: super omnia, volo me ipsum totum unicè ipsi, volo ipsum esse absolutum Dominum cordis mei, & ex integro mei ipsius, mecumque facere, quidquid voluerit, pro suâ gloriâ, abs respectu ad alia comoda, quàm ad illa divinæ Majestatis suæ. Ecce tibi, quid dicatur amare Deum verè & ex puro amore. Quis non fatebitur, animam hâc ratione illum amantem, amare ipsum plus, quàm seipsam & omnes creaturas? Mallem unicum solum atomum hujus amoris, quàm omnia regna Mundi.

Abundans gaudium animæ amantis Deum propter seipsum.

O quam felix est anima, quæ amat Deum propter seipsum! Affirmari potest, ipsam jam frui deliciis Paradisi in medio miseriarũ vitæ præsentis. Experientia nobis demonstrat, quod, quando amamus aliquem sicut nos ipsos, ita gaudeamus de bonis ipsius, quæ possidet, ac si ipsimet possideremus illa; & quando ipsum amamus plus, quàm nosipsos, parùm nostrà interest, an malè nobis sit, modò ipsi sit benè; sensus miseriæ nostræ absorbetur â gaudio felicitatis illius, in quo magis est cor nostrum, quàm in nobismetipsis. O Deus! Quanta igitur abundantia est gaudii bonæ alicujus animæ, quæ amat Deum suum magis seipsâ! siquidem dum videt, ipsum infinitâ ratione esse divitem excellentiis, perfectionibus, beatitudine, ipsum in omnem æternitatem fore Deum, nihilque ipsi deesse posse, effunditur tota integra in jubilos interiores, in applausus, in congratulationes, in confruitiones ineffabilium ipsius excellentiarum, & dicit intra semetipsum.

Quid meà refert, nihil me esse, nisi miseriam & paupertatem, cùm ille, quem infinities magis amo meipsâ, sit omnia? O Mi Deus, non recordor paupertatis meæ, tanto repleor de abundantiâ tuâ gaudio! Quid interest, miseram creaturam tuam pati, abjici, contemni, persecutionibus agitari, cum tu infinitâ ratione sis beatus in fruitione æternâ & invariabili, propriæ divinitatis tuæ? O Mi Deus, quàm delector videndo te, sic abundantem deliciis! Adoro illas, admiror illas, illatum delibo gaudium, haud aliter, quàm si ipsemet possiderem illas, eòquod amem te

te infinito modo plusquàm me. Novi, te infinita ratione delectari in contemplatione excellentiarum tuarum, & in amore infinitæ bonitatis tuæ, hæcquè omnia unum idemque eſſe cum tuâ eſſentiâ : Ego ſemper ſum in medio tui; Ego totus ab illo penetror, nec unquam ex illo exire poſſum. O infinitam pro me felicitatem !

Quando non poſſum amare Deum, nec bonum aliquem affectum habere in corde meo, conſiderabo adorandas, quibus divinæ Perſonæ inardescunt, flammas, & conjiciam me in illas ex toto corde meo, ut ſicut ipſæ ſucendar & adurar illis ; & quando obruar triſtitiâ, recordabor gaudii ac lætitiæ DEI mei, & dicam ipſi, Mi Deus, renuntio è toto corde meo, omni alteri gaudio, quàm illi, quod poſſides ipſemet in divinitate tuâ. Credi non poteſt, quàm ſolidum & conſtans ſit gaudium bonæ animæ amantis Deum vero amore, & puro amore, niſi quis idipſum guſtaverit pauliſper.

Exprobratio facta animæ non amanti Deum

Contemne nunc amare Deũ tuũ cinis & pulvis ture ; contemne officioſas ac benignas invitationes, quibus tuam requirit amicitiam : contemne divinam, quâ ergà cor tuum exardeſcit, Zelotypiam, pluriſque æſtima tuum amare catellum, ac illi blandiri, quàm donare cor tuum, affectũ tuum, venerationem tuam auguſtiſſimæ huic majeſtati, quæ expoſtulat â te illa tanto cum amore : *Fili præbe mihi cor tuum.* Effunde te totum ergà res frivolas, futiles, inutiles mundi nugas; frange caput, ange mentem ad excogitandum locupletandi te in terris medium ac modum, potius quàm intendas animum ad accupandum bonum infinitum, quod tibi offertur, & inutiliter caducis fatiga te vanitatibus, pro eo, quod obtinere in pace poſſes regnum æternum amanti Deum ſuum animæ præparatum. Aſpice velut magni ponderis negotia, vana mundi crepundia, quæ abeunt in fumum, tandemque nihil relinquunt poſt ſe, niſi dolorem & triſtiam potius, quàm tuum apponas animum unico huic & gravi admodùm, maximique momenti negotio, pro quo Deus creavit te, & pro quo ſolo cor tibi dedit majus univerſo mundo.

Eheu! Non extractus es è nihilo ab omnipotenti manu DEI, quàm ut addiſceres cognoscere illum, & amare illum omni momento tam brevis vitæ humanæ, & exin divinum hoc continuare exercitium, contemplari & amare DEum tuum in omnem æter-

æternitatem; & tamen O obcœcate & inconsiderate, hæc curarum tuarum est minima. Ah! Quàm dolebis non amâsse, quando amplius amare non poteris! Tædia quot affligent te lethalia, tam malè collocasse te amorem tuum? Quando non amplius reverti poteris, ad Deũ, collocare illum quæres in malè auspicatâ illâ damnatorum regione, & nihil illic occurret tibi amabile. Deus vive! Quantum tormentum, damnari in æternum, eòquod nolueris amare DEum infinito modo amabilem.

O si velles modò, adhuc tempus est; Deus paratus est semper, expeditus est totus ad recipiendum amorem tuum; non solummodò est expeditus ad recipiendum illum, sed expostulat illum, aucupatur illum; sed obtestatur te pro illo per omnem amorem cordis sui. Erue tuum è servitute, quâ constringitur; Extrica te tot nugis, quæ implicant te, contemne, fortiter desere omne, quod deseret te, contemnet te turpiter, quãdo exeũdum est ex hoc mundo. Audi & obtempera voci invitantis DEI, tui, qui non cessat interiùs te alloqui: Fili, præbe mihi Cor tuũ.

CONSULTATIO XXVIII.

De Zelo Animarum nostrarum erga Deum.

Prodigia suympathiæ.

INtuemur quotidie mirabiles effectus amoris & Odii occulti, quos invenire licet inter omnes propemodùm creaturas, qui si minus frequentes forent, magisque divini, æstimarentur â nobis velut prodigia. Bubones oderunt omnes alias volucres, & omnes aliæ volucres oderunt ipsos: Ferrum & magnes econtra, tantâ inter se nectuntur amicitia, ut, quamvis careant & anima & vita, ac omni sensu circa cœtera omnia, videmus illa inter se colere amorem, sese invicem inquirere, & reciprocam sibi invicem exhibere benevolentiam, eòusque, ut moveantur, rapiantur, vehementissimum ostendant sese conjungendi desideriũ, quod in utroq; tam ingens videtur, ut Philosophi dubitarint, an magnes sit, qui currat ad ferrum, an ferrum, quod currat ad magnetem. Fermè nulla creaturarũ est, in qua, si bene advertamus, non observemꝰ vel inclinationes vel aversiõẽs harũ ergà alias. Et quia harũ nos causa latet, vocamus illas, sympathias vel antipathias

thias occultas; quibus verbis manifestam nostram innuimus ignorantiam: Cum hoc idem sit, ac si diceremus: Hæc secreta sunt, quæ secreta & abscondita sunt nobis.

Maxima omnium sympathiarum est inter Deum & animam rationalem.

Nihilominus secreta hæc naturæ intelligentia, conservans ratione tali correspondentiam & oppositionem inter omnia entia, per occultas quasdam machinas nobis incognitas attollit nos ad cognitionem admirabilium vinculorum & nexuum gratiæ, quæ trahit & unit animas nostras DEO, per vires secretas, & cunctipotentes quasi illecebras, quæ incomprehensibiles omninò sunt nobis. Nihil est inter omnes sympathias naturales, quas observâus in reliquis creaturis, quod æquiparari possit sympathiæ supernaturali, quàm Ens supremum & increatum conservat inter se & animam rationalem: *Deliciæ meæ, esse cum Filiis hominum* & ex parte sua experitur, quod nunquam habere possit requiem nec satisfactionem, quàm in ipso: *Fecisti nos ad te, & inquietum est Cor nostrum donec requiescat in te.* Deus requirit animam nostram perpetuò, & misericordia ipsius subsequitur nos (sicut dicit Scriptura) omnibus diebus vitæ nostræ; & anima nostra semper etiam requirit Deum in omnibus, quæ facit, etiam quando eum fugit, ipsumque offendit: Et hic est, ubi decipitur, sicut observat sanctus Augustinus, & accipit pro Deo suo id, quod non est; semper enim est aliquod bonum, quod amat, quodque cœteris omnibus præfert: Jam bonum cœteris omnibus præferendum est Deus solus: semper igitur Deus est, quem quærit, etiam quando maximè ab illo se elongat. Sed probè mox advertit, quod decepta sit, dum pro integra satisfactione, quam sibi promiserat, aliud non invenit, nisi inquietudinem, displicentiam, & amaritudinem in peccatis suis.

Prov. 8.

S. August. Confess. 1.

Paradisus est sympathia satiata, infernus sympathia frustrata.

Unico Verbo, sympathia hæc inter Deum & animam nostram tam fortis est, ut non solùm cōstituat ipsa totam nostram quietem vel agitationem tempore vitæ hujus; sed dici potest, illam quoque constituturam Paradisum nostrum, vel infernum nostrum in omnem æternitatem. Siquidem quid est Paradisus Beatorum, nisi sympathia, cui factum est satis, sympathia expleta & saturata, dum quiescente anima in æternum in sinu DEI sui, Deus contentus erit possidendo animam, quam amat, & anima repleta erit gaudio, videndo se cum Deo suo, quem amat, unitam & conjunctam? Et quid est quoque infernus damnatorum, nisi

nisi sympathia in æternum frustrata ardentissimo desiderio animæ possidendi Deum, summum Bonum suum, ergà quem in æternum circumferet sympathiam sibi essentialem, eòquod nonnisi pro ipso creata sit; sed sympathiam, quæ nunquam non torquebitur privatione ipsius æternâ, eòquod tempore vitæ noluerit ipsum amare?

Sympathia bonorum.

Stupendi sunt effectus, quos producit sympathia hæc bonæ animæ cum Deo: siquidem non solùm hæc ipsum amat, ipsumque quærit, sed amat etiam & quærit alias animas similiter amantes ipsum. Conformitas affectuũ, quibus redduntur totæ sympatheticæ cum Deo, confert illis etiam sympathiam inter se, ita ut ament se, abs eo, quod se invicem cognoscant, & quærant se sibi invicem unire: Unde oritur, quod vix reperire sit unicam civitatem in tota amplitudine Religionis Christianæ, ubi sympathia hæc non produxerit unionem quandam particularem, quandam societatem, vel quoddam genus congregationis publicæ vel ocultæ inter plures Personas exercitiis pietatis magis vulgo addictas, quæ spontè liberrimâ sese uniant & conjungant inter se, ad promovendam DEI gloriam, vel salutem proximorum, vel ad animandum & adjuvandum se reciprocè in acquirendâ perfectione virtutum: Et dici potest, divininam hanc sympathiam matrem esse, omnium harum sanctarum unionum ac societatum.

Ex illis est una, non â longo tempore, è paucis quidem personis, zelo tamen & devotione eximiis congregata. Bonus quidam presbyter, quem elegerant sibi Directorem & velut Angelũ Domini inter se, fecit ipsis aliquando exhortationem quandam brevem, sed ferventem, circa illa Verba sancti Jacobi Apostoli: *Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in Vobis*; ubi demonstravit ipsis, quod spiritus, quo pleni erant, debeat ipsos omnes exstimulare ad piam quandam ergà se invicem æmulationem, quâ quilibet contendat magis fidelis, & magis fervens esse in procurandâ DEI, gloriâ & acquirenda semper majori divini amoris perfectione. Nescio, dicebat illis, an exhortari vos debeam ad concipiendam quandam æmulationem & Zelotypiam, vel dehortari potiùs ne concipiatis illam. Probè novi ex unâ parte, admirabilem prærogativam esse solius amoris DEI, tam procul abesse â Zelotypia, ut bona anima, quæ amat Deum ex toto corde suo, non tantum non time-

Jac. 4.

Pulchra exhort. ad habendam & habend. Zelotypiam.

timeat habere alias animas Deũ amantes, velut corrivales suas, æmulas & competitrices, sed potius maximo exardescat desiderio totum exstimulandi mundum, ad tantùm, imò etiam magis se diligendum ipsum: Et efficacia duo motiva producunt & generant in ipsa bonum hunc affectum: utilitas DEI, quem ipsa amat super omnia, & utilitas proximi, quem amat velut seipsam: & sæpius etiam ad hoc se invenit exstimulatam motivo quodam tertio, quo magis adhuc excitatur, propria nempe sua utilitate, quam exinde in se dimanare haud obscurè intuetur: siquidem, cùm probè noverit, se tantum non posse amare Deum, quantum est amabilis, vehementissimè desiderat adjuvari ab omnibus ad ipsum magis magisque amandum: Optaret omnium Corda ipsius succensa esse amore, ut, cum conjunctissima sit cum illis, non tantùm amaret ipsum proprio suo Corde, sed cordibus illorum omnium, qui amant ipsum. Et ecce id, quod Zelotypiam quàm longissimè abigit & repellit ab amore DEI.

Pulchra exhortatio ad habendam & habendi Zelotypiam.

Ex alia parte, cùm verum sit, quod anima, quæ cognoscit Deum infinita ratione esse amabilem, ipsum vellet infinita ratione amare, si id posset; non video, quomodò voluntariè cedere posset alteri, vel esse contenta, ut aliæ magis & vehementius se amarent ipsum: non quod imminuere vellet ipsorum amorem, sed quod ipsa nunquam non vellet millenos adhibere conatus ad suum adaugendum & superandum ipsas. Hem! Nonne hoc sit maxima laborare Zelotypia. Sed videtur ipsum Spiritum sanctum esse, qui inspiret illam, juxta Verba sancti Jacobi Apostoli: *Ad invidiam concupiscit Spiritus, qui habitat in vobis*: Affirmare ergò quis potest, ipsam non esse sanctissimam, nec reddere animam tantò magis acceptam DEO, quantò plus habuerit divinæ hujus Zelotypiæ? sic aliud concludere non possum, nisi: Habete Zelum DEI; creditote firmissimè animas vestras nunquam nimium habere posse Zelum ergà Deum.

Jac. 4.

Hæc exhortatio animavit omnes, ita ut facta deliberatione circa argumentum Consultationis suæ, agere & colloqui inciperent de affectibus, quos conceperant, & consiliis, quæ, statuerant deducere in opus ad exercendum Zelum suum ergà Deum. Sensa ipsorum erant valdè diversa, omnia tamen observatu digna, sicut percipietis.

ARGUMENTUM.

Conservandus est totus amor animæ DEO soli tantâ cum Zelotypiâ, ut nec ulli creaturæ permittatur, vel minimam inde decerpere aut distrahere partem.

ARTICULUS I.

Zelus animæ erga Deum exercetur ipsum amando.

ME quod attinet, dicit Primus, nihil video, in quo me magis sentiam obligatum ad demonstrandum zelum meum ergà Deum, quàm conservando fidelissimè ipsi totum amorem cordis mei. Ille clarissimè mihi hoc præcipit in lege sua, nolo hîc inquirere tot ac tantas expositiones, quæ illius mihi imminuant obligationem, volo penes litteram observare, quantum potero illam; & dummodò verè illam adimplevero, utique fecero satis. Siquidem magnus mihi asseverat Apostolus, quod, si aliud quoddam sit præceptum, in hoc unico dilectionis sit inclusum, quodque qui benè custodit hoc, custodierit cœtera omnia: *Si quod est aliud mandatum, in hoc Verbo instauratur, Diliges.* (Rom. 13) Ut ergò exactè illud & fideliter adimpleam, meumque in hoc zelum executioni mandem; Ecce quid facere velim.

1. Medium expellere è corde suo omnem mundi amorem.

1. Expellam è corde meo omnem amorem, qui displicere potest Deo, inon solùm omnia peccata usque ad minimum, & imperfectiones voluntarius; Sed inde ejiciam quoque omnem amorem mundi, quàm levis, quã innocens etiam videri possit. Scio id, quod mundus appellatur, non esse crimina enormia; hæc eniam potius appellaren turinfernus, quàm mundus; sed est amor voluptatum, amor honorum, amor divitiarum. Quàm parum etiam ex pernicioso hoc amore possum habere in corde meo placet Deo: *Si quis diligit mundum, non est Charitas Patris in eo.* Quomodò dicere possem cum veritate, quod diligam Deum ex toto corde meo, si conservem ibi vel minimum quid amoris ipsi contrarji? Expellam igitur ipsum inde totum integrum, usque ad atomum minimum, nec meæ acquiescam affectibus animæ, quoad conceperit in se amorem ergà crucem; ergà humiliationem, ergà paupertatem, quæ directè adversantur spiritui mundi; & si hujus non obtinuero effectum & ipsam, habere saltem desidero æstimationem, amorem, & affectum Et ecce primum, in quo meum exercere mens est zelum ergà Deum, in meipso.

2. Medium expellere è corde suo omnem amorem purè naturalem.

2. Ejiciam quoque è corde meo omnem amorem purè naturalem, non quod credam ipsũ cri-

criminosum esse, vel contrariũ Deo; sed quia nimis vilis & abjectus est, adeòque indignus, qui incolat cor, quod totum consecratũ esse oportet amori supernaturali, quem debet Deo suo. Scio vitam purè naturalem sufficere posse ad ducendam vitam alicujus pagani, qui non nisi semel natus est è sinu matris suæ, sed sufficiens non est homini Christiano, qui secundâ vice est natus in sinu Ecclesiæ per sacrũ baptismum. Quandoquidem per secundam hanc nativitatem, accepit vitam quandam supernaturalem, supernaturaliter amare debet omne id, quod amat: Quamdiu enim trahi se sinit amore purè naturali, negari non potest, quin decidat infrà conditionem suam hominis Christiani.

Haud est, quod abnuam amare omne id, ad quod amandum me obligat natura, veluti Parentes amicos, bona tẽporalia, famã, sanitatem, & reliqua, quæ necessaria sunt in vitâ humana; Sed nolo amare omnia hæc amore purè naturali, sicut amaret aliquis Atheus: amabo illa in Deo & propter Deũ, & totum hoc, quia sic placet Deo: omnes intendam nervos, ut cognoscam, quid placeat Deo; Sed parat⁹ ero omnia mox perdere, ubi placuerit Deo! & sic amando illa amore pros⁹ divino & supernaturali, amabo illa incomparabiliter melius, & amore magis constanti, magis solido, magisque certo, quàm tota natura simul amare illa possit.

Magis sancti & devoti amant amplius cæteris.

Error est, credere, quod illi, qui amant Deum ex toto corde suo, studeant amare nihil, quodque ad fovendam devotionem necesse sit negligere omnia, curare nihil, nulla re moveri, & in omnibus esse insensibilem. Sed prorsus est contrarium; nihil ita obseratum est, sicut cor non amans Deum, amat id pauca, & amat illa pessimè; Sed nihil magis amat, quàm cor ab amore Dei possessum. Sancti, qui amabant perfectissimè, habebant cor majus, cor amplius universo simul mundo, ad recipiendum ibi Deum, & omnia, quæ Dei sunt. Amabant ipsi non solùm suos amicos, sed inimicos suos maximos; non solùm suos proximos & populares ac conterraneos; sed extraneos & omninò incognitos; amabant insuper maximos quoque peccatores; amoris ipsorum magnitudo immensa excludebat neminem; non erant nisi suavitas, nisi benignitas, nisi affabilitas ergà omnes homines, semper parati dare sanguinem suum, propriam suam dare vitam in obsequium Charitatis; & plurimi eorum dederunt illam majori cum gaudio, quàm si gustassent omnia solatia toti⁹ Mundi. Maxim⁹ igitur amor naturalis huic nec minimũ est comparand⁹; neq; dicẽdũ, institu-

ſtitutum eſſe amandi nihil, quando amatur Deus.

Praxis abſtrahendi ſe ab amore naturali.

Ut igitur me abſtraham ab amore naturali, quantum potero, abſtinebo ab omnibus blandimentis, obſequiis, aſſentationibus, prenſationibus, quò rapi me advertero ab inclinatione purè naturali; ſicut non minus cavebo mihi à danda cuipiam repulſa, à moroſitate, aſperitate, inhumanitate, ſimultate, altercatione, quò rapere me poſſet maligna indoles, ſi trahi me permitterem ab inclinatione mea naturali. Amor ſupernaturalis neſcit omninò, nec tolerat unquam rigorem, qui conciliare poſſet vel minimam proximo amaritudinem; potius è contrario *Vult pati ab omnibus & offendere neminem.* Habet is blanda ſua obſequia, & obſequioſa ſua blandimenta, ſed quia non dimetitur hæc juxta inclinationem naturalem, quæ mutabilis eſt & inconſtans, nemo non abs ulla exceptione participat ex illis, & nullo non tempore nil aliud exſpectandũ ab eo, niſi comitates, lenitates dulcedines. Hoc igitur ſecundũ eſt, in quo meum ergà Deum exercebo Zelum in Perſona proximi, amando illum modo excellenti, ſicut mihi præcipit, non amore naturali, ſed ſupernaturali, ut in quantùm potero, non ſuſtineam in corde meo affectum, qui divinus non ſit.

3. Medium ſe abſtrahere à commercio cum creaturis.

Ultra diffundam adhuc Zelum meum, ad conſervandam fideliſſimè totam animam meam Deo: ſiquidem, cum ſciam, quanta Zelotypia feratur ergà ipſam, continuò & absque intermiſſione attendam ac invigilabo mihi ipſi. Ne conciliem ipſi vel minimam ſuſpicionem, nullam aucupabor voluptatem ex comercio creaturarum, nec aliquam ſectabor extra ipſum conſolationem: ſiquidem non eſt amare ipſum ſummè, ſi quid eſt, quod mihi magis placeat illo; non eſt amare ipſum unicè, ſi deſiderem quid aliud, quàm ipſum, ad capiendam ex illo meam delectationem: unico Verbo, dicere non poſſum, me amare ipſam ex tota anima mea, ſi diſpertiar illam inter ipſum & creaturas. Sed qua ratione vivere poſſumus in mundo, ubi verſamur & implicamur in medio creaturarum, abs eo, quod aliquod commercium vel conjunctionem habeamus cum illis, non magis, quàm ſi verſaremur in abditis alicujus deſerti? ſpeculatio circa hoc eſt pulchra, ſed praxis illius impoſſibilis.

Verum eſt, praxin profundæ ſolitudinis interioris, ubi anima commoratur ſola cum Deo ſolo, abs eo, quod diſſipetur ipſius attentio vel affectus tumultu creaturarum, quæ verſantur

tur extra, quasi non esset Deus, & ipsa in mundo, videri impossibilem animabus, quæ non habent nec cognitionem nec amorem DEI, quæque totæ carni immersæ, non cogitant, aliud quid esse in mundo, quo occupare se debeant, nisi quod suis obiicitur sensibus. Pro talibus concedo, ipsam esse impossibilem.

Difficultates, quas animæ inveniunt in recollectione cum Deo.

Verum etiam est, videri illam valde difficilem iis, qui non habent nisi levem cognitionem DEI, & mediocrem illius amorem, eoquod dividere semper volent cor suum inter DEUM & creaturas: Religionis plus habent, quàm quod velint omninò renuntiare mundo: vellent libenter servire duobus hisce Dominis, abs eo quod minimum deficerent in eo, quod utrique debere se putant; & in hac divisione inveniunt, quod mundus quasi totum auferat, tamque parum attentioni & amori ergà DEUM residuum maneat, ut ipsimet ex eo confundantur, seque affligant: protestantur hoc fieri contra intentionem suam, seque sæpius recordari velle DEI, ipsumque magis amare, sed trahi se insensibiliter aliò contra voluntatem & propositum suum: & quando illis fit sermo de interiori quâdam recollectione, quæ animam semper defixam & conjunctam Deo servat, inveniunt hanc esse violentiam & torturam sibi insupportabilem, mihilque in mundo magis esse difficile. Plerique devotionem aliquatenus colentes hic hærent, vellent libenter ambulare in ipsius præsentia, in quo tamen summam experiuntur difficultatem.

Quàm facile sit bonæ animæ collectam manere, & intentam Deo soli.

Sed reverà nihil est facilius nec acceptabilius animæ, quæ semel profundè sibi insculpsit hanc veritatem fidei, quod Deus sit omnia, & cuncta cœtera sint nihil, nisi umbra, quæ præterit: siquidem cum omnes creaturas aspiciat velut somnia, illasque summè despiciat, dignabitur nequidem illarum recordari, cum ab alio objecto, quod infinitâ ratione illi præfert, se trahi sentiat. Nil magis delectabile est bonæ animæ, quàm unicè se affixam tenere Deo soli, postquàm semel benè degustavit dulcedinem maximi hujus præcepti, obligantis nos amare Deum ex toto corde nostro, ex totâ anima nostrâ, & ex totis viribus nostris; postqam benè informata est de ipsius ergà se Zelotypiâ; vi cujus vult, ut non habeat oculos, nec cor nisi pro se solo; ipsaque firmiter in animum induxit, secumque decrevit divinæ huic respondere Zelotypiæ, quanticumque stete-

rit sibi: postquam ipsa experimento didicit, quàm verum sit, quod secum is suas capiat delicias, & ipsa reciprocè suas inveniat cum illo infinitâ ratione majores, quàm universus simul Mundus impertiri sibi posset. O quàm est procul ab eo, ut torturam inveniat vel violentiam, dum recollecta manet. Cum ipso solo in Sanctuario interioris sui, in abdito Cordis sui! Quàm molestam econtra ubivis alibi patitur illatam sibi vim, quoad revertatur ad ipsum, & in ipso velut in Centro suo requiescat.

Voluptas amicitiæ reciprocæ.

Imaginare tibi duos amicos intimos, qui abstracti & soli in interiori suo conclavi jucundè fruantur suavitatibus amicitiæ suæ, sua mutuò effundentes corda, sibique invicem arcanissima sua communicantes sensa: si in medio colloquii avocetur ipsorum unus, ad tractandum momenti alicujus negotium: O DEUS, quantum fastidium! Exspecta me, inquit, unico instanti, revertar illicò: vadit cum tædio; sed non vadit, trahitur invito se: expedit quamprimùm potest suum negotium, interim suo Corde nunquam non præsens amico suo, & ubi primum solutus est ac liber, revertitur currendo, suo potiturus iterum Paradiso; â quo cum tantillo abfuerit temporis, videtur sibi integro ab eo abfuisse sæculo. Hæc non est nisi rudis delineatio fidelitatis, quâ anima, quæ se totam consecravit DEO soli, agit cum ipso in solitudine Cordis sui, velut amicus cum amico suo. Sed O DEUS! Qualis amicus? O Deus! Qualis amicus? omnes amici totius Mundi simul, in comparatione cum hoc non sunt nisi tepor, nisi frigus: & juxta proportionem, quò major fuerit hujus animæ erga ipsum amor, tantò suavioribus ex ipsius commercio perfunditur deliciis, majoribus demulcetur voluptatibus.

Bona anima nullibi consolata nisi in Deo.

Conditio vitæ humanæ cogit ipsam se sæpius paulisper distrahere ab eo, ad agendum cum creaturis; & hoc est tormentum ipsius. Nam cum ipsa nihili pendat omnia illa, quæ DEUS, non sunt, in nullo quod agit, invenit voluptatem, nisi duntaxat in eo, quod divinam exequantur voluntatem. Quamdiu exterioribus ocupatur, desiderio suo nunquam non trahitur ad interiora, continuoque revertitur ad dilectum suum, quem nunquam deseruit Corde. Quamprimùm illata cessavit vis, ipsaque se liberam cernit â negotiis, quibus fuerat intricata, non opus est aliquâ contentione revertendi ad ipsum.

ſum; rapitur illuc majori cum velocitate, quàm rapitur lapis ad centrum ſuum, quando manus, quæ ipſum ſuſpenſum retinebat in äere, ceſſavit ipſum ſuſtentare: ubivis alibi afflictam ſe ſentit, nullamque admittit conſolationem, niſi ſit in Centro ſuo. Videtur ſibi ſimilis eſſe filiis Iſraël, qui dum gemebant ſub captivitate Babylonicâ, ſuſpenderunt organa ſua & inſtrumenta muſica in ſalicibus, plangentes ſe continuò velut exules â perdilectâ ſua Jeroſolymâ; & dum incolæ regiones ipſos exhortarentur, ut exhilararent ſe, & hymnum cantarent de Canticis Sion, reſponderunt ipſis gementes & ſuſpirantes præ tædio & dolore: *Quomodò cantabimus Canticum Domini in terrâ alienâ*: quâ ratione minima nos poſſet demulcere voluptas extra dilectam conſt[illegible] Patriam: Quâ ratione p[illegible] ſſet anima, deguſtatâ ſemel dulcedine ſibi â DEO propinatâ, in interiori ſuâ ſolitudine, aliquâ poſſet alibi perfundi Conſolatione: æſtimat ubivis, niſi hîc, ſibi eſſe malè.

Bona anima nullibi conſolata niſi in Deo.

Pſal. 136.

Ecce igitur meum, quod cepi conſiliũ, dicebat hic illis: Ita enim credo exercendum eſſe Zelum animæ meæ ergà DEUM, devovendo hanc illi totam integram, cum accuratâ horum trium obſervatione. 1. Non admittam ullum amorem in Cor meum, qui poſſit ipſi diſplicere. 2. Amabo nihil amore purè naturali. 3. Abſtraham me, in quantum potero, ſaltem interius, ab omnibus creaturis, & nullam quæram Conſolationem, niſi in DEO ſolo.

ARGUMENTUM.

Magnus habendus Zelus inducendo univerſos ad amandum Deum, ipſique inſerviendum.

Articulus II.

Zelus demonſtrandus inducendo omnes ad amorem Dei.

2. 2. q. 25. a. 1.

Valde benè hoc factum eſt, inquit alius, interpellans ipſum; egregium tuum approbo & ratum habeo Zelum, ipſumque imitari vellem; Nollem tamen extendi illum ad me ſolum; dilatare vellem ipſum ad omnes meos praximos, exſtimulando illos pro viribus ad ſervitium & amorem Dei. Et credo difficile eſſe animæ, magno accendi Zelo erga Deum, quin fortiter incitetur ad extendendum ipſum usque ad proximum: ſiquidem ſanctus Thomas nos docet, quod, cùm non niſi idem ſit amor, quo amamus Deum propter Deum, neceſſariò ſequatur, quod, quantò majorem habuerit anima Zelum ergà DEum; tantò majorem etiam habitura ſit ergà omnes ſuos proxi-

mos, quos tantùm conabitur, quantùm ſemetipſam, perducere ad Deum, eòquod hos diligat propter ipſum, cui tantò magis ſuum demonſtrabit amorem, quantò magis laborando procurabit, ut ametur: *Cùm ex Charitate diligatur proximus propter Deum; quantò aliquis magis diligit Deum, tantò etiam magis ad proximum dilectionem oſtendit.*

In quo apparatu miſerit Deus Apoſtolos in univerſum mundum.

Conſidero, quod charitas ſit ignis, quando Deus in divino ſuo amore confirmavit Apoſtolos in die Pentecoſtes, ita ut deinceps ampliuslabi non poſſent, largitus eſt illis ſpiritum ſanctum in formâ ignis. Non fuit contentus acendere illo ipſorum corda; ſed miſit illis linguas igneas, quæ ſe collocarent ſuper ipſorum capita, veluti ſuper thronos ſuos; & in hoc apparatu miſit illos, portare Evangelium in univerſam terram, quaſi verſurus totũ mundum in ignem, & accenſurus omnia corda hominum eodem igne, quo ipſo conflagrabant. Nunquam locutum eſt aliquid voce tam alta, tamque clara ad declarandum nobis, quod omnis zelus alicujus animæ ergà Deum ſeſe convertat in linguam & in ignem: in linguam ad loquendum inceſſanter de illo & annuntiandum ubique ipſius magnitudinem: in ignem, ad calefaciendum omnia, ad ſuccendendum omnia, & excitandum omnes homines ad amandum ipſum ex tota anima ſua.

Maxima fames ignis.

Charitas eſt ignis. Jam natura eſt, eſſe inſatiabilem, & nunquam dicere: ſufficit. Vides ignem propè parvam ſiccorum lignorum ſtruem: ſi ſcires intentionem ipſius, deſideria ipſius, rapereris forsan in admirationem. Quid vis facere parve ignis? Accendam & comburam omne hoc lignum. Verùm hoc facto an contentus eris? Non, ſed comburam etiam poſt hæc omnia conclavia: His combuſtis an acquieſces? Non, extendam me ulterius, & comburam totam domum: ſaltem hac in favillas acta, factum fuerit tibi ſatis? Nullatenus, magis avidus, magisque accenſus ero quàm antea, & comburam totam civitatem. Sed poſt hoc utique deſines devaſtare omnia? Non, extendam flammas meas, usque ad regiones vicinas, comburam & conſumam omnia, quæcunque aſſequi & attingere potero. Et poſtquam hæc omnia feciſti, utique ſaturata erit fames tua? Non, è locis vicinis excurram ad remotiſſima quæque, comburam, quidquid apprehendere potero, ſepes, arbores, fruges, ſylvas, oppida, pagos, homines & animalia, & cuncta, quæ ſub meam cadent poteſtatẽ.

Sed

Sed tandem an universali intendis desolari Mundum incendio? An ergò nunquam contentus eris? An nullos unquam admittes limites? Nunquam, comburerem mare & terram, & omnia elementa, nec parcerem ipsis cœlis, si hæc omnia combustibili constarent materiâ, measque illuc flammas protrudere possē: *Ignis nunquam dicit: sufficit, Ecce tibi genium & inclinationem ignis.*

Maxima fames ignis.

Prov. 30.

Ardor charitatis æquiparatur ardori ignis.

Ejusmodi etiam sunt sanctæ charitatis ardores; vellet hæc convertere omnia in semetipsam: hoc est, quod tam longis accingit itineribus tot sanctos ac ferventes missionarios, qui relinquunt omnia, qui exponunt vitam suam arbitrio fluctuum & tempestatum maris, crudelitati efferatarum gentium, inclementiæ climatum quorumcumque rigidissimorum. Quid ipsos expellit ad extremos mundi limites? Quid ibi inquirunt? Quodnam desiderium ipsos agit longiùs, quàm avaritia agere unquam potuit avidissimos mercatores? Ignis hic est cuncta devorans, & nunquam dicens: sufficit; charitas hæc divina est, quâ accenditur cor hoc Apostolorum, quod accendere vellet igne eodem, quo ipsum ardet, omnia corda hominum.

Zelus Missionariorum.

Novit tot reperiri pauperculas animas, pro quibus Filius DEI tam longum emensus est iter è Cœlo in terram, demonstrans nobis, has magis se amare, quàm propriam vitam, cum mori pro illis voluerit in monte calvariæ. Zelus, quo pro ipsius exardescit gloriâ, sufferre non potest, tot pretiosos thesauros, tanti â se emptos sibique tam charos, ipsi surripi ab ignorantiâ & infidelitate. Adhæc ardens amor, quo prosequitur animas fratrum suorum, quos diligit velut seipsum, intueri illos non potest inevitabili expositos periculo decidendi in barathrum inferni, ad ardendum ibi in sempiternum, quin moliatur omnia, seque resolvat, tolerare cuncta propriam etiam exponendo vitam, ad succurrendum illis. Quis diffitebitur, quod impossibile sit dignius exercere Zelum suum, quàm sacrificando Personam suam, sicque suam profundendo vitam, in glorioso hoc charitatis negotio?

Sed quando videmus plures illorum in exercitio divini hujus Zeli tam eximios, quorumque incomparabilis charitatis exempla nos rapiunt in admirationem; Nonne pudore suffundamur, videntes nos in comparatione cum illis non esse nisi frigus & glaciem? Quomodo dicere possumus, amare nos Deum, si nun-

glaciem? Quomodo dicere possumus, amare nos Deum, si nullo promovendi ipsius gloriam inardescamus Zelo? Quomodò verum est, amare nos proximos, nisi laborandi pro ipsum salute nos stimulet ardor? Itane? loqui non audeamus de Deo in nostris Congressibus: ac Conversationibus: sæpe etiam, dum offendi ipsum videmus, velut abjecti & ignavi taceamus? Itane? Nobis non sit animus loquendi de ipso nostris domesticis, nostris familiaribus, quos negligentes ac tepidos videmus in ipsius servitio? non dicamus illis unicum verbum, quo ipsos lucremur, & omni possibili modo exstimulemus ad serviendum ipsi majori cum fervore?

Confundi deberemus de parvo nostro Zelo.

Itane? Videamus dominari liberè peccatum in aliqua civitate, triumphare insolenter impotentem quidvis agendi libidinem tot miseras Fratrum nostrorum perire animas: hos ob modicum exigui lucri servire peccato, ut lucrentur panem: illos ex defectu debitæ instructionis aberrare & agi in præcipitia velut cœcos: alios ex carentiâ auxilii jacere oppressos â malitiâ adversarii potentioris, contra quem tueri se nequeunt: videamus tot pauperes animas adhuc innocentes, quæ versantur in manifesto perditionis periculo, nisi porrigatur illis, quæ inde eruat ipsas, charitativa manus: & nos zelum non habeamus impendendi nostras facultates, totos nos ipsos, nostram existimationem, nostros amicos, nostras curas, nostram vigilantiam, & omnia, quæ in nostrâ sunt potestate ad succurrendum illis? Et dicere audeamus, amare nos Deum, zelare ipsius gloriam? Persuadere possimus nobis, nostros amare nos proximo, sicut nos ipsos, uti Lex Dei, præcipit nobis sub pœnâ æternæ damnationis? Parati simus nostras devovere & consecrare animas pro fratribus nostris? sicut sacra Scriptura luculenter nos obstringit his dilecti Discipuli verbis: *Et nos debemus pro Fratribus animas ponere;* nos, quibus Zelus non est ponendi nostras facultates, nostrum laborem, nostram potestatem, nostramque existimationem.

1. Ioan. 3.

Differentia zeli antiquorum & modernorum Christianorum.

Olim Christiani ponebant suas animas pro Deo solo, nunc incumbit nobis nostras ponere animas pro fratribus nostris: olim suum demonstrabant Zelum disseminando & annuntiando gentibus fidem, nunc noster demonstrandus est nobis, exercendo charitatem. Olim Zelus, quo ardebant ergà DEUM, animabat ipsos

sos ad luctandum contra vanas gentilitatis superstitiones, ut imminuerent numerum idololatrarum, & Christicolarum adaugerent cœtum, adoratorum JESU multiplicarent turbas: nunc, si Zelo succendimur ergà DEUM, collocandus hic nobis erit ad oppugnandum morum depravationem, Vitæ semi-Christianæ socordias, execrandas sæculi leges ac regulas, imminuendum innumerabilem numerum mancipiorum mundi, & multiplicandum pusillum gregem servorum Christi Jesu.

Olim Christigenæ, gementes sub tyrannide Principum idololatrarum, non credebant in bono se esse statu, nisi parati semper forent ad profundenda sua bona, suas personas, suam libertatem, propriam suam vitam, ad propugnandum suam fidem, & observandum lucra & commoda Christi JEsu, haud quaquam anxii de tormentis sibi præparatis. Et nunc cessantibus, qui crudeliter effundebant sanguinem, in Ecclesiâ Tyrannis, nobisque gementibus sub servitute mundi, qui non amplius persequitur veros DEI servos ad tollendum ipsis vitam corporalem, sed potius exspoliandum ipsos vitâ animæ suæ: credamus bonam nos circumferre conscientiam, nisi expediti semper simus, ad consecrandum nostras facultates, nostras personas, propriam nostram vitam, si ita exigeret necessitas, ad conservandum spiritûs Christiani vigorem, quem indies magis que extingui videmus, sicut & ad propugnandam salutem animarum fratrum nostrorum in depravatione morum pereuntium, dum contemnunt omnia sancta Evangelii effata ac placita, ut sectentur mundum & vanitates ejus?

Nobis omnibus laborandum est ad conversionem mundi Idololatræ.

Mundus olim totus idololatra, nonne hodiedum adhuc talis esset, nisi omnes primi Christiani fuissent quasi tot Apostoli, incomparabili sucensi Zelo, ad deducendum ipsum ad Christi fidem & cultum? Modò, dum non amplius est idololatra & adorator fictorum Numinum, sed est idololatra & cultor vitiorũ, voluptatum & vanitatum; dumque ii, qui nomen gerunt Chtistiani, opprobrium & dedecus sunt Christi JEsu; Nonne magis lamentabilis sit status ipsius? Quid refert, quæ falsa adoret numina, dum non adorat Dominum Deum suũ, dum illi soli non servit, dum ipsum non amat ex toto Corde suo, ex totâ anima sua, ex totis viribus suis? Nonne idem quasi hoc sit gerere apertè nomẽ idololatræ, sicut sectari ejusdem praxes & sensa, ac gerere in vanum nomen Christiani?

Jam

Quanti sit lucrari animam.

Jam quis dubitat, quin, sicut Zelus primorum Christianorum mundum idololatram perduxit ad fidem Christi Jesu noster Zelus, si quendam haberemus, eundem eruere posset ex effrænatâ vivendi licentiâ & imbuere moribus Christiano statu & conditione dignis? sed nemo quasi est, qui alat in corde suo zelum. Apostolicum strenuè operandi, ad promovendum gloriam DEI, & ad augendum bonum spirituale animarum fratrum suorum. O si sciremus, quid in nos dimanet utilitatis, si unicam tantùm lucraremur animam DEO, sive reducendo ipsam ab errore, sive fastidium ingerendo mundi, & saporem instillando pietatis. Sanctus Jacobus Apostolus integram suam Epistolam, admirandis his concludit verbis: *Fratres mei, si quis ex vobis erraverit â veritate, & converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit aimam ejus à morte, & operiet multudinnm peccatorum.* (*Jac. 5.*) Non est quasi possibile aliquem, cujus Zelus unicam duntaxat lucratus fuerit animam Deo, perdere posse suam in æternitate.

O! si possemus--- volebat prosequi discursum suum, sed alius impatiens moræ & cupidissimus pariendi sui sensa animi, quibus plenus erat, interpellavit ipsum, & sic profari cepit.

ARGUMENTUM.

Non meliùs ostendere possumus Zelum animarum nostrarum ergà Deum quàm lucrando illi plurimas, quas possumus, animas.

ARTICULUS III.

Lucrari animam Deo, est acquirere illi Regnum.

ECcur non possemus, si volumus, imitari Zelum tot bonorum DEI famulorum, qui Corpus suum & animam suam consumpserunt dilatando regno DEI, quem tanto cum ardore dilexerunt, ut optimè collocatam suam credidissent vitam, si potuissent ipsi servire ad procurandum unicū duntaxat atomum gloriæ exterioris, cum interiorem aliquam ipsi adjicere omninò sit impossibile: & quia considerabant, quod unicam ipsi lucrari animam, si ipsi acquirere regnum, quod omnibus mundi regnis æstime pluris, nil nisi id solum destinantes animo, nulli parcebant labori, ut in magno hoc negotio felicem sortirentur effectū, quem majoris censebant momenti, quàm omnes urbes expugnatas, Provincias subactas &

& Cæsarum & Alexandrorum, pro quibus susque deque verterunt universum Orbem, & tantum humani sanguinis effuderunt.

Est majus, quàm dedisse omnia bona sua pro Eleemosyna.

Hinc est, quod sanctus Joannes Chrysostomus tam ardenter inculcârit populo suo zelum, quo unusquisque curare debeat salutē alterius, illis dicens: Charissimi Filii mei, solatio estote mihi in unico, quod maximè me angit, & ardentissimo succendit desiderio, unusquisque vestrûm unicum duntaxat suorum mihi lucretur Fratrum, bonumque faciat ex eo servum DEI, & contentus sum. Hinc & alibi dixit. Nonne consideratis, unicam animam, majoris abs comparatione esse valoris, universo simul materiali mundo, & consequenter nihil pretiosius donare vos posse DEO, quàm unicam ipsi offerre, quam lucrati fueritis, animam. Convertite solummodò peccatorem, & plus feceritis, quàm si gazas immensas distribueritis egenis ex amore DEI: *Etiamsi divitias innumerabiles pauperibus erogaveris, nihil tale efficies, quale is, qui animam converterit.*

Hom. 4. in 1. Cor.

Est majus, quàm fecisse omnia bona opera in mundo.

Si DEUS mihi fecisset gratiā, unicam solummodò convertendi animam, eamque deducendi ad portum salutis æternæ, crederem plus gloriæ procurasse DEO, quàm si omnem ipsi contulissem gloriam, quam reddere illi possent omnes Sancti in terra per cuncta sæcula. Ratio est, quod omnes laudes, quas cuncti homines reddere possunt DEO in terris, finitæ sint numero, & desinant cum tempore. Sed laudes, quas unica anima reddet DEO in Cœlis per omnem æternitatem, sunt infinitæ; quarum numerus iniri, quarum terminus videri non potest, ultra quod alterius omninò sunt excellentiæ, quàm illæ, quas cantare ipsi possumus in hâc, ubi ingemiscimus, lachrymarum valle. Et si tanti res sit ponderis, unicam duntaxat ipsi lucratum esse animam, quid erit illarum acquirere plures? DEUS vive! Quid cogitamus? Si amamus DEUM, si zelamus ipsius gloriam; ut quid hic zelus semper indormiscat, tamque maneat infructuosus ac inutilis, cùm tanta tamque grandia præstare possimus pro ipso? Quid vetat, quid prohibet, quò minus id faciamus, nisi quia nolumus!

Zelus admirabilis sancti Simeonis.

Sanctus quidam eremita nomine Simeon, postquam viginti quinque annos in suo transegisset deserto, exercitiis occupatus Angelicis, eminentissimâ cum perfectione, inde exire statuit secum, munus deinceps obiturus Apostolicum, currendo per

vicos, & campos, totus accensus zelo, conflagrans desiderio DEO lucrandi animas. Abbas Joannes nullum non movit lapidem, id ipsi dissuadendo & ponendo ob oculos, esse id posse tentationem diabolicam, quâ impellatur denuò remeare in sæculum, quod deseruerat, vitamque solitariā semper esse magis securā. Sed ipse magno respondit spiritûs fervore: An solis nascimur nobis, & non etiam omnibus proximis nostris? An propria tantum quærenda nobis sunt commoda, & non illa tum DEI, tum fratrum nostrorum? Quantum ad me, non crederem in cœlum me ire cum securitate, si illuc abeam totus solus; Contendam & mecum deducere illuc totum, si potero mundum. Exiit totus DEI spiritu ebrius, ubique ex suâ diffundens abundantiâ, mirabilesq; reportans animarum fructus.

Zelus stupendus sancti Bernardi.

Divus Bernardus, qui cum ardoribus zeli sui, conjunxit dulcorem gratiæ tam abundantis in corde suo, ut hæc effuderit se in labia ipsius velut torrentem lacteum, cùm legeret verba illa Apocalypseos: *Qui audit, dicat: veni;* credidit, hæc dicta sibi esse, Spiritumq; DEI admonuisse se, ut totum invitaret & evocaret mundum ad cognitionem & amorem infinitæ bonitatis suæ. Ex hoc tempore, sicut advertit quidam ex Abbatibus, qui scripsit vitam ipsius, factus est velut ignis succensus, qui omnia, quæcunque attingere potest, consumit ac devorat: *Sicut ignis, qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes; Sic ignis, quem miserat Dominus in cor servi sui.* Exinde agressus est igne hoc cœlesti omnium cremare & adurere corda; Inprimis convertit fratres suos, posthæc amicorum suorum non paucos; & exin eosdem contulit ardores ad conversionem familiarium ac notorum suorum; quo non contentus totam succendit tum Galliam, tum Italiam, regiones pietati & sanctitati addictas; Cumque ipsius ignis semper magis excresceret, dilatavit zelum suum usque ad nationes infideles, & regiones remotissimas exstimulando litteris suis illos, quos informare suo non poterat eloquio, nunquam non insatiabilis lucrandis & acquirendis DEO animabus. Et quando ipsius studia suis quandoque frustrata sunt votis, inde se affligebat & ingemiscebat coram DEO, non absque calentium profluvio lachrymarum.

Apoc. 22.

Guilielmus Abbas Lib. vit. c. 3.

Verùm,

Pulchra responsio Sancti Bernardi.

Verùm, mi Pater, cur affligis te? tuum non perdidisti laborem, nec laboris prœmium: tu fecisti ex parte tuâ quod poteras, tuas huc conferens curas, fervorem ac zelum; DEUS in acceptis habebit bonam voluntatem tuam, cujus æquè reportabis remunerationem, ac si ipsorum convertisses animas. Quam fatua & vacua hæc mihi est consolatio, dicebat! Benè novi, DEUM non contemnaturum meam bonam intentionem: *Me tamen minimè ista consolabuntur, mortem Filii intuentem*: si aliud non quæsivissem nisi expeditionem mei muneris, meæque exsolutionem obligationis, contentus omninò forem, sed quæsivi salutem Fratrum meorum; & hanc prô dolor non obtinui; Ut quid ergò me affligi, vetas mihi? An mater, quæ filium suum inter brachia sua videt morientem, non affligitur ex eo, quod omnes suas contulerit curas, adhibuerit remedia, ut mortem arceret ab eo? Et ego videam unum è fratribus meis morientem morte æternâ, nil proficiente tenui meo conatu, abs eo, quod affligam me? Misera hæc anima est perdita in æternum; *Christus Jesus* totum in ipsâ perdit regnum, quod emerat sui pretio sanguinis, & ego in eâ perdo inæstimabile lucrum: persuasum firmiter mihi habeo, verum dixisse sanctum Chrysostomum, dum affirmat, quod *unâ animâ recuperatâ, poterit aliquis mille defectus abolere.*

S. Chrysost. caten. aurea.

Benè novi, quòd, cùm Spiritus sanctus nos omnes simul conjunctos & unitos teneat eodem sanctæ charitatis vinculo, obligati simus omnes ingentem habere zelum pro gloriâ DEI, & reciprocâ salute, nostrâ & fratrum nostrorum, neminem in hoc esse dispensatum ac legis immunem. Nihilominus obligatio hæc congeminatur, & multò major est in iis, quibus ex munere incumbit curam gerere animarum: N n securi sunt hi de salute suâ, quàmvis al às, quoad personam suam, intemeratæ sint vitæ; tot pereundi exponuntur periculis, quot directioni suæ subjectas habent animas.

Exemplum terribi e pastoris negligentis in curâ animarum, Exempl. 12. Dist. 9.

Magnum specul m exemplorum ex historiis Anglorum hâc super re terroris plenissimum enarrat factum. Fui Clericus quidam in diversi Ecclesiis, & Decanus in u â: cum ꝙ infirmaretur graviter, visitatur â quodam sa cto viro familiari suo; cum q e incepisset eum monere de via salutis, mox

mox obſcurata eſt camera, & vox mirabilis terroris audita eſt. Surge, ſurge ſacrilege, exſpoliator Chriſti & interfector pauperum, veni & accipe indumentum. Cumque ille ſubitò expirâſſet, & corpus ejus nigrum tanquam carbo fuiſſet dimiſſum, ſanctus vir cum horrore & timore ad ſuum Monaſterium perrexit, & rogabat DEUM, ut ei dignaretur oſtendere judicium illius Clerici. Et unâ die eo orante apparuit ſub tali formâ. Duo equi ignei cum ſellâ ſtabant juxta eum, unus ante & alter retrò, & firmabant pedes anteriores ſuper humeros, & cum dentibus frangebat oſſa & omnia membra ejus, & in quâlibet ſellâ equi ſtabat una ſarcina. Cùmque ſanctus corrueret præ horrore viſionis, ille Decanus cœpit dicere: Quare vocâſti me miſerum, cum non vis mihi loqui? Cumque reſumptis viribus interrogâſſet, quis eſſet, reſpondit: Ego ſum talis Decanus maledictus & damnatus, quondam familiaris tuus. Tunc ſanctus: Quæ eſt iſta horribilis pœna tibi data à DEO? Tunc Decanus: Hi ſunt duo equi ignei, qui inſpirant ignem per omnia membra mea, & conterunt & comedunt omnia mea oſſa, ſicut equus comedit ſubſtantias pauperum: unus portat peccata mea, & alter peccata populorum, à quibus oblationes, decimas, anniverſaria & præbendas recepi. Tunc ſanctus: Miror, cùm fueris mundus homo, diſcretus & Eccleſiaſticus; Quare ſic es damnatus? Tunc Decanus: Non mireris de hoc, ſed mirare quomodò Clericus habens Eccleſiam poteſt ſalvari. Cùmque ille adjurâſſet eum, ut diceret cauſam, dixit: Attende ad ſtabulum Clericorum, & ad Eccleſiam. Illud conſervatur à pluviâ & à Contrariis; & Eccleſia ruit: Attende ad veſtes Clericorum & ſacerdotales. Numerus primarum præ multiudine ignoratur, ſecundæ autem nullæ ſunt, vel ſic fractæ aut fœtidæ, quod vix poſſunt portari. Attende ad menſam eorum & ad Altare Chriſti. In menſâ eorum vaſa aurea & argentea, in Altari vix calix ſtanneus reperitur. Et hæc eſt porta damnationis & præcipitii Clericorum. Tunc flamma fœtidiſſima Decanum cum equo elevans, mirabili cum dolore, à præſentia ſancti viri evanuit. O DEUS! Quàm ferventem oportet habere charitatem! Quàm ardentem zelum pro gloria DEI, & ſalute proximi? Quantum oportet amare gre-

gregem, ut oneret quis semetipsum factis & actis illius, seque obliget ad reddendum de iis rationem coram Judicio DEI, & animam pro animâ! Quis est, qui seriò consideret verba illa, quæ *Christus Jesus* dixit sancto Petro, quando instituit ipsum Pastorem universalis Ecclesiæ: *Petre amas me? Petre amas me? Petre amas me?* O quantam requirebat amoris abundantiam per repetitam toties instantiam! An amorem habes ergà me? An amorem habes ergà oves meas? An amorem habes ergà teipsum & salutem tuam? Et postquam Petrus ad hæc omnia mirabili cum fervore respondit: quod amaret, quod amaret, quod amaret in mandatis ipsi dedit: *Pasce oves meas*; has tibi comitto, has tuæ consigno curæ & charitati. Non dicit illi: pasce temetipsum ovibus meis, tonde ipsarum lanam, manduca ipsarum carnes, & posteà neglige, despice, desere illas.

Joan. 21.

Eheu! curritur ad munera, quasi non essent nisi blanda alleviamenta; afferunt gaudium, quando haberi possunt, quasi essent optima ad jucundè, beateque vivendum media: & non advertitur gravissima esse onera ipsis Angelicis humeris formidanda. Nonnisi cogitatur de exaltatione, abs eo, quod attendatur præcipitium, quod paratur; sed nec perpenditur, quod quantò fuerit exaltatio sublimior, tantò futura sit ruina, si lapsus contingat, irreparabilior: promittitur sibimet vita à curis soluta, & curarum pondere obruitur hæc tota, & sæpè contingit, reipsa harum plures haberi, quanto magis creduntur evitari: tota cura est pro bonis temporalibus, quia hæc unicè fuerant scopus, quò collimabant, dum munera acceptabant: Cœterorum omnium negligitur cura, quasi forent crepundia, quibus nulla debeatur memoria, nulla sollicitudo vel minima. Interim duces cœci, Pastores lupi, & carnifices animarum formidanda hæc verba audietis tandem, quæ DEUS per os Vatis sui intimat vobis: *Ululate Pastores, & clamate, & aspergite vos cinere, optimates gregis, quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini*: Jam satis impinguati estis vanitate & gloria, tempus est, ut rapiamini ad macellum inferni, ibidem enecandi ulciscentes gladio justitiæ magni DEI.

Vide sancti Bernardi Epistolam 42.

Jerem. 25.

Ubi sunt animæ tuo concreditæ ac demandatæ muneri?

ri? Ubi cura, quam gessisti de grege tuo? Ubi bonorum temporalium, quæ tanto cum rigore exegisti ab illis, bonus ac licitus usus? ubi bonum spirituale, quod in permutationem reddidisti illis? Redde Christo Jesu omnes animas, quas pretioso suo redemerat sanguine, quasque tu ex tuâ perire permisisti negligentiâ, vel quas ipsemet malo tuo perdidisti exemplo ac scandalo. Tot jam ridigissima sustine examina, quot gregis tui numerâsti animas: & si unica tantùm interierit, ex defectu debitæ impensæ curæ, quæ exspectari potest â magno zelo & perfecto amore, erit anima tua, pro animâ illius: *Mirare, quomodò Clericus habens Ecclesiam potest salvari.*

Habebat hic animum suum refertum adhuc aliis affectibus piis ac salutaribus, quos in medium proferre volebat, sed interpellavit ipsum quartus quispiam, & dixit illi, Nobis proponendæ non sunt veritates adeò tum horrendæ, tum stupendæ, eòquòd nobis, per gratiam DEI, nulla incumbat cura alicujus animæ, nisi nostræ, & pignorum ac domesticorum nostrorum. Sed satis est, quod obligemur ad cogitandum de nobis, & dignè exercendum zelum nostrum, si quem habemus, ergà DEUM. Et sic desuper ipsis locutus est, ad concludendum totam consultationem.

ARGUMENTUM.

De Zelo, quem quilibet habere debet pro salute liberorum, & domesticorum suorum.

ARTICULUS IV.

Consideravi sæpius verba ista sancti Pauli in primâ ad Timotheum: *Si quis suorum, maximè domesticorum, curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Juxta hanc regulam, de quâ dubitare non possumus, cùm sit fidei articulus, certum est, plurimos reperiri Christianos, qui videntur aliis similes, qui frequentant Ecclesiam, & obeunt cœtera exteriora Religionis exercitia, & tamen coram DEO infidelitatis asperguntur labe, & non credentibus ac infidelibus accensentur. Siquidem quam curam habent vel liberorum, vel domesticorum suorum? Hoc non est intelligendum, quod magnam non habeant curam, quâ efficiant, ut ipsi-

1. Tim. 5.

ipsimet omnem ab ipsis accipiant honorem, obedientiam, servitium: sed quam habeant curam, quâ satagant, ut honoretur DEUS, obtemperetur DEO, in familiâ suâ? Nos commodis nostris maximâ inhiamus curâ, sed illis, quæ DEUM concernunt, parùm invigilamus.

Nemo non zelum habet pro suis; omnes Patres & matres amant suas soboles, ita ut portentum censeretur naturæ, si quis amare illas abnueret: sed omnes non amant illas eâdem ratione. Sunt, qui ament illas pro cœlo; alii, qui ament ipsas pro terrâ; & iterum alii, qui ament illas pro inferno.

Omnes Patres, qui verè Patres sunt, amant proles suas pro Cœlo, & contendunt ipsarum esse Patres, sublimi quâdam ratione, sicut Deus Pater est Pater Filii sui unigeniti in æternitate. Siquidem illas solumodò genuisse secundùm naturâ, est habere foetus seu catulos more animalium; quod generandi genus attribui potest concupiscentiæ. Non incumbit prolibus magna obligatio ergà Parentes suos, Patrem & matrem, quod genuerint ipsas, satisfaciendo voluptati suæ; sed generare & progignere illas secundùm spiritum, efformando ipsas ad virtutẽ per sanctam educationem, implere ipsarum animas divinis dogmatibus, cognitione Dei, animare ipsarum corda eximiis affectibus pietatis Christianæ, & adniti, ut conferant ipsis sanctitatem; hoc est, progignere filios, sicut DEUS, qui progignit Deum sibi similem, comunicando ipsi suam sanctitatẽ per suum intellectũ. Et secundâ hâc generatione incomparabiliter nobiliore primâ; quia facta est per intellectum & non per carnem, constituuntur veriùs filiorum suorum Patres: & hoc ipsum est, ob quod filii in æternum obstricti manent Patribus & matribus suis, eòquod generatio hæc nõ possit esse effect⁹, nisi purissimi, verissimi amoris.

Acceperunt hi ipsos à DEO suæ accensitos familiæ per generationem naturalem, sed annumerari illos faciunt familiæ DEI per generationem hanc divinã: faciunt ipsos hæredes omnium, quæ possident, bonorũ temporalium, dum naturali ipsos progignunt nativitate; sed faciunt ipsos hæredes DEI in regno æterno, nativitate spirituali: conferunt ipsis virtutem ambulandi super terram, respirandi aërem, vivendi vitâ hominum, dum generant ipsos corporaliter è corporibus suis; sed dum spiritualiter ipsos progignunt è mente suâ, tribuunt ipsis capacitatem ambulandi in cœlis, respirandi aërem purissimum sanctæ Charitatis, & vivendi vitâ Angelorũ.

Boni patres amant filios suos pro cœlo.

O quàm

O quàm pulchrum est videre Patrem, qui doceat filium suum ab infantiâ, non esse hìc locum habitationis nostræ, eòquod non nisi tristis locus exilii, unde quamprimùm exeundi oporteat habere desiderium; illic autem superius jucunda extare habitacula, quæ præparata nobis sint, ad quorum possessionem æternam continuò aspirandum sit nobis. O quàm gratiosum est audire Patrem loquentē, quando docet filium suum appellare DEUM Patrem suum, sicut se: Mi fili, sequere dicentem me: *Pater noster qui es in Cœlis*: Hic est verè Pater tuus, sicut est meus, & ambo amare debemus ipsum ex toto corde nostro. Non habent ambo nisi unum Patrem, & institutus à Patre suo hic filius aspicere Deum velut Patrē, utriꝗ sibi communem, fit frater Patris sui, abs eo, quod desinat esse ipsius filius. Addiscit is reverentiam Patri suo Cœlesti debitam, ex reverentiâ illâ, quam reddere tenetur Patri suo visibili, illius est imago: & Pater etiam addiscit bonitatem à Patre Cœlesti ergà Filium suum, cui is destinat regnum, quod sollicitè conservare ipsi debet, velut parvo Principi æternitatis, & nihil omnium possibilium curarum omittere, ad deducendum ipsum ad sublime hoc fortunæ fastigium, ipsi in Cœlo præparatum.

Sed valdè paucos reperire est ejusmodi Patres, qui hac ratione zelo pleni ac pietate suos ament filios pro Cœlo: plerique non amant ipsos nisi pro terra, & amore purè naturali, sicut amare possunt & solent ipsi pagani. Quid prodest abscondere velle errorem suum sub velo pietatis paternæ naturalis, ad quam nos DEUS obliget, cum revera abs ullo respectu ad DEUM, non sequamur nisi instinctum naturæ, illosque non amemus alia ratione, quàm faceremus, si nesciremus, alium Deum esse, quàm mundum, & aliam vitam sperandam, quàm vitam præsentem? Quid cogitas, paterna Pietas? Quomodo rem capis, dum cupis filios tuos reddere beatos? Oportet custodire ipsos à malo, oportet ipsis procurare bona, oportet educare illos sub speciosis effatis placitis ac regulis honestatis, oportet ipsis demonstrare magnum tuum amorem ex magnis tuis beneficiis. Imò, omnia hæc necessaria sunt pro vero amore paterno; sed ipsemet intellige & perspice ex his, an amor tuus ergà filios tuos naturalis sit vel supernaturalis, an amor sit Christiani, an amor idololatræ.

Patres qui amant filios suos pro terrà.

Cujus-

Mala, quæ amor naturalis timere facit.

Cujusmodi quæso sunt mala, à quibus custodire satagis ipsos? Tu formidas pro ipsis mala fortunæ, contemptum, paupertatem, servitutem; metuis, ne obveniant ipsis adversa, ne monstruosi sint vel deformes, times ne infirmentur & fatis cedant: Nonne cuncta hæc sunt, quæ pagani quoque metuere pro suis possunt filiis? sed formidare, ne sint facinorosi; metuere, ne displiceant DEO, ne vitam amittant æternam; timere super omnia peccatum minimum, velut malorum omnium maximum, quod modo Christiano foret amare illos; An reverà hoc tecum ipse sentis, in temetipso experiris? O quàm paucos videre est, qui cum veritate dicere possint filiis suis, quod sancta Blanca dicebat sancto Ludovico Regi Franciæ, in tenella adhuc ipsius ætate: Tu magnus est Princeps, & DEUS scit, quod propriâ vitâ meâ magis amem te; sed mallem exosculari te mortuum, quàm videre committentem unicam duntaxat noxam venialem; minus enim est malum amittere vitam & regnum universum, quàm minimum comittere peccatum.

Bona, quæ amor naturalis desiderat filiis.

Quænam & qualia sunt bona, quibus tuos stimulante amore ditare & dotare studes filios? Nonne sunt bona merè naturalia? Tu desideras ipsis divitias, dignitates, speciosos titulos, splendida & pinguia conjugia, affinitates illustres & lucrosas: Tu exoptas, ut obtineant existimationem magnam, sintque in omnibus ficti atque facti juxta genium ac ingenium mundi. Tu spectabili ac luculento adornas ipsos & ipsas apparatu, spectatum ut veniant, veniant spectentur ut ipsi, & ipsæ: Magnâ tangit & angit sollicitudine, hujus decor & pulchritudo filiæ; nullis parcitur impensis, ut magno cum impendio discat placere mundo. Quando Atheismum vel paganismum profitereris publicè, an tuos amare posses filios & filias alia ratione, an alia illis curare & procurare bona, abs eo, quod vel minimum æstimes bona gratiæ, cujus gradus valore vel pretio superat universa sceptra & solia terræ; abs eo, quod instruas ipsos divitiis virtutum, suppeditando ipsis modum ac media operandi bonum, quo certò obtineant in æternitate bonum infinitum? Nonne verum sit, paucissimos esse, qui amori suo ergà filios alium præfigant scopum, quàm semper collimando ad bona terræ magis, quàm illa cœli; adeoque asserendum sit, rarissimos esse, qni non ament ipsos pro hoc mundo.

Ggggg Sed

Regulæ, sub quibus amor natu- ralis educat suos natos.

Sed quænam sunt leges & regulæ, sub quarum directione educatis illos? An illæ allatæ è Cœlo, quæ annotantur in Evangelio, sunt primæ, quas profundè insculpere ipsorum curatis mentibus, ut sublimi collocetis loco in ipsorum animis existimationem DEI? An ex adverso ipsorum præoccupatis animos, ut magni pendant rerum mundanarum vanitates? An præ omnibus illis dicitur, quod oporteat amare humilitatem, complacere sibi in contemptu? An verò, quod magis amare oporteat honorem & gloriam, quàm propriam suam vitam? An præcipuè inculcatur ipsis hujus dogmatis sæpiùs in Evangelio repetiti veritas; quod beati sint pauperes spiritu, non inhiantes bonis terrenis, quod rerũ mundanarum exspoliatio melior sit, quàm ipsarum possessio, eò quod conformes nos faciat pauperi DEO, cujus sumus imitatores? An verò ipsorum inseritur mentibus, quod oporteat corradere divitias, & non nisi, qui has possederint, felices esse ac beatos in hoc mundo? An ab exordio declaratur illis, hanc vitam esse vitã crucis, lachrymarum & dolorũ; quodq; cum credere teneamur velut articulum fidei id, quod *Christus Jesus* verbis tã manifestis nobis dixit: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis; persuasum sibi habere debeant, vivendũ sibi esse in professione suâ Christianâ, quemadmodũ in Religione valde austerâ? An ad hoc educantur? An verò habentur ita, ut assuefiant deliciis, cupediis, capiendis suis cõmoditatibus, ut abhorreant omne quod affligit, suisq; quantum possunt, blandiantur, lenocinentur, indulgeant corporibus?

Dolor Patris videntis se Patrem alicujus damnati.

Eheu! vix reperire est Patres, qui suos educent liberos juxta regulas Evangelii, & non juxta illas mundi, qui æstimandi sint verum habere zelum Christiani, de quibus cum veritate dici possit, quod ament illos pro cœlo & nõ pro terrâ: Quàm pauci, O Deus! Quàm pauci sunt illi! dico etiam inter illos, qui sectantur institutum devotionis magis particularis, quàm cœterum vulgus Christianitatis, qui non ament suos natos amore purè naturali, sicut pagani & infideles! Quàm pauci sunt deniq;, qui tantùm non ament illos, vel magis pro terrâ, quàm pro cœlo! siquidem quis est, qui non habeat tantam vel majorẽ curam de corporib⁹, quàm animabus illorũ? Quis est, qui nõ accumulet illis tanta, imò plura bona caduca, quàm æterna? Quis est deniq;, qui non reprehendat illos tantâ, imò majori cum severitate, quando quendam cõmiserint errorem contra leges decentiæ, quas statuit mundus, quàm quando patraverint noxam contra leges DEI?

Patres, qui amant filios suos pro inferno.

An

An zelum habeamus ita pro gloriâ Dei,& nostrorũ salute proximorum? si aliquem habemus, eheu,quàm est tepidus, quàm socors & ingnavus!

Dolor Patris videntis se Patrem alicujus damnati.

Patrũ & matrum est, suos instituere natos, ad formandos primos gressus in terrâ; Ipsorum quoq; est, ut ambulare & suos dirigere gressus edoceant illos versùs Cœlũ, ubi primùm inceperint usu quodã potirire rationis. O si primitùs inserent ipsorũ mentibus magnũ quendã contemptũ mundi & sublimẽ existimationẽ Dei! Primos affectus, quos recipimus à teneris, retinemus semper. Primũ, quod ingredimur,iter, dũ edocemur, quod bonum sit, nosq; ad desideratam deducat metã, prosequimur facilè. Quid dicent Patres & matres, si ipsi à principio suos abducant natos à recto tramite, eòquod ipsimet forsan nõ teneant rectam Cœli viã? Quid dicent filiis suis sibi exprobrantib⁹? Non fueratis vos Patres, sed parricidæ, eòquod, cùm dederitis nobis vitam temporalem & admodùm miserandã, faciatis nos perdere æternam, & in æternum beatam. An magno vobis erit honori, vel magnæ consolationi, Patrẽ existere alicujus damnati?

Patres, qui amant filios suos pro inferno.

Nihilominùs illorũ ingens est numerus, qui demonstrant amare se natos suos, nec pro Cœlo, nec pro terrâ, sed pro inferno. Quando apparere cernit Pater in nato suo adhuc tenero propensiones ad malũ, parva quædam specimina iracundiæ, vindictæ, avaritiæ, vanitatis, rebellionis, vel similiũ, quæ sunt velut prima semina peccati, nascentia naturaliter è malo fundo, sicut spinæ & Cardui è terrâ maledicta; Et pro eo, quod magnoperè laboret rescindere malum in suare radice, corrige ab initio hunc puerum, & ex minima mali apparentia, ipsi enorme effingere crimen, ponendo hoc ipsi ob oculos velut abominabile spectrum, à quo rapiatur vivus in infernum, perpetuo & nunquam extinguendo ibi arsurus igne, ut summã ab eo ipsius menti inducat aversionẽ & horrorẽ, sicq; suffocare ipsũ adjuvet in se hæc monstra peccati in cunabulis ortùs sui: Quando in locũ hujus ridetur, dũ conspiciuntur comittere malũ, idq; nonnisi vivacitati & animo attribuitur generoso; dũ demulcẽtur blanditiis, dũ laudibus extolluntur, quando quidquã ostenderunt acuminis decipiendo alterum; ardoris, exercendo vindictã; gloriæ, se ostentare volendo ac elevando super alios; Et quando etiã ad hoc instituuntur, ad hoc animantur sub infantilis iñocentiæ & incapacitatis ad peccandũ obtentu; Quid est hoc aliud, nisi colere peccatũ in teneris hisce animabus, pro eo, ut jaciantur prima virtutum semina in illas.

Oportet suffocare prima semina peccati in pueris.

Verùm est, capacitatem adhuc illis deesse pariendi peccatum; jam tùm tamen illud concipiunt. Hem! Quid obsecro parere poterunt cum tempore, nisi quod conceperunt in puerili ætate? Non volumus ipsis velut criminosis esse rigidi, eòquod existant adhuc pueri; sed reverà major exercetur in ipsos rigor, dum relinquuntur semina peccati in ipsorum corde, quàm si rupta fuissent ipsis cum tibiis brachia; cum ruina corporum nulla sit in comparatione cum ruinâ animarum. Nonnisi demulcentur blanditiis, & studetur, ut respondeatur & fiat satis ipsorum desideriis, eòquod diligantur, quod amentur. Sed qualis amor, qui omnibus crudelior est odiis, eòquod amentur pro inferno, dum tolerantur ex molli, sed barbarâ indulgentiâ illuc arripere iter, abs eo, quod denuò in rectum reducantur tramitem! Miseri filii, qui Patres habetis, qui jam adorant vos velut Deos suos visibiles, quique forsan cum horrore aspicient vos, paucos intra annos, velut incarnatos diabolos, quique tandem perire vos facient in æternum; Patres non habetis, sed parricidas. *Parentes sensimus parricidas.*

Cyprianus de lapsis.

Aliena bona relinquere filiis.

Quando Pater aliquis accumulat ingentem acervum bonorum alienorum, quæ suis relinquit filiis velut Patrimonium, & portionem ipsorum legitimam, quæ ipsi restituent nunquam, non magis, quàm Pater ipsorum: dubitari non potest, quin amet illos, cum tam immodicè laboraverit pro ipsis, ut etiam exspoliare se bonis voluerit æternis, modò bonorum temporalium ingentem relinqueret ipsis abundantiam. Sed amat illos pro inferno, eòquod relinquere ipsos non possit hæredes furtorum, quin complices quoque faciat suorum criminum, si retineant id, quod ipsis relinquit, sicut ipsis moriendo præcipit, ut ipsos tandem habeat infelices socios in flammis æternis. Crudeles Patres, qui hâc ratione amatis vestros filios, ubi est amor vester, si non producat effectus, nisi lethalissimo odio deteriores? Ubi est vester pro eis zelus, si labores vestri aliò non tendant, nisi ut miseros ac infelices reddant ipsos in æternum?

Educare suos filios ad vanitatem, est ipsos odisse.

Quando tandem aliquis Pater suos devovet, quàm plurimùm potest, mundo filios; quando illos implicat muneribus ac institutis adeò periculosis, ut difficillimum sit illa obire & non subire jacturam Conscientiæ & innocentiæ; quando illos educat ad dignitates, ad officia, quibus expediendis probè novit, ipsos non

habere

habere talenta capacia; quando evehit ipsos magis in altum, quàm ipsorum vires, ipsorumq; facultates permittant, quæ cùm ad decorem statûs conservandum non sufficiant, necessitate cogentur bonorum alienorum fieri raptores, sicque pro eo, ut sint in statu emendi & comparandi cœlum, aut redimendi peccata sua eleemosynis, potius eleemosynis adjicient ingentem turbam pauperum non defensorum, quorum devorabunt substantiam, ad satisfaciendum suæ vanitati: tales Patres, qui ita suos amant filios, none amant illos pro inferno?

Abi igitur infelix Pater, quandoquidem esse cupis propriorum filiorum carnifex, saltem te talem exhibe quâdam minùs sceleratâ ratione. Accipe illos, dum è Baptismo prodeunt, & manus tuas ipsorum perfunde cruore, pugionem ipsorum infige gutturi, diffinde ipsorum pectus, manduca ipsorum cor, dilacera ipsorum viscera, disseca omnia ipsorum membra in bucceas, & tuam ipsorum carne exsatia famem: non committes hâc ratione crudelitatem, nisi in ipsorum corpora; saltem ipsorum animæ evolabunt in sinum DEI ad benedicendum illum in æternum cum Angelis. Et si tibi proponere videar crimen tam enorme, quod totam terrefaceret naturam; cujusq; sola incuteret horrorem cogitatio: Considera, quàm multò execrabilius committas crimen, dum non amando tuos filios nisi pro inferno, sacrificabis ipsorum corpora non minus, quàm ipsorum animas, unguibus & dentibus molossorum avernalium in omnem æternitatem. Attende tibi, infelix, attende tibi, & addisce tuos amare filios pro cœlo, non pro terrâ, nec pro inferno.

Consultatio XXIX.

De vitâ Dei, quâ vivere debemus.

Intellectus nutritur veritate.

Vita Corporum conservatur pane & alimento corporali, sed vita substantiarum spiritualium notitia rerum atque scientia. Vivunt hæ ex cognitione, & objecta intelligibilia lautæ sunt dapes, voluptuosa sunt fercula, quibus ipsæ se nutriunt. Veritas est, qua se pascunt & reficiunt. Et quò veritates, quas contemplantur, sunt sublimiores, eò nobilior & jucundior est vita ipsarum. Ex hoc sequitur, quod vita DEI sit infinita ratione nobilis & jucunda, eòquod perpetuò & æternaliter vivat ex cognitione perfecta, quam habet de seipso, epuletur, seque reficiat suprema sua veritate ex perfectionibus suis adorandis. Quantum prodigium, videre, quod DEUS velut ab æterno famelicus, & infinita ratione avidus propriæ suæ substantiæ (abs eo tamen, quod ipsam desideret, aut unquam illius aliquam patiatur inopiam) se sumat, se recipiat, se totum integrum includat in semetipso, ac semetipsum comedat, si ita loqui licet, nutriendo se ex propria sua substantia, quasi per os divini sui intellectûs. (Nam propriè congruit intellectui attrahere ad se objecta.) Et si per impossibile divinum hoc non haberet nutrimentum, vivere non posset. Si hæc declaratio videtur aliquantisper materialis, est ideò, ut res magis pateat luculenter, nec vereor uti illa post sanctum Clementem Alexandrinum: *Cibus & potus divini verbi est cognitio divinæ essentiæ.*

Lib. 5. Strom.

Vita nostra æterna erit excellens participatio vitæ DEI.

Vita æterna, ad quam aspiramus, aliud non est, sicut sanctus Bernardus meditatur, quàm excellens quædam participatio vitæ DEI ipsius: *Præmium nostrum est videre DEUM, & vivere de DEO.* Speramus videre DEUM, speramus igitur vivere de DEO; siquidem videre DEUM, & vivere de DEO est idem, cùm tota vita DEI consistat in visione divinæ suæ essentiæ. Jam ipsam vide-

videbimus clarè, & consequenter eadem ipsius vivemus vita, & epulabimur iisdem voluptuosis dapibus, quæ deliciæ ipsius sunt & infinita beatitudo in omnem æternitatem. Nihilominùs notabilis hæc erit differentia, quod tota vita DEI inclusa sit in ipsomet, quia major non est, quàm ipse; sed nos è contrario toti inclusi ac immersi erimus in immensitate deliciosæ hujus vitæ, eòquod ipsa infinita ratione major sit nostris animabus. Et hinc est, quod ubi primùm aperta fuerit illis porta æternitatis beatæ audituri sint suis insonare auribus consolatorium illud: *Serve bone & fidelis intra in gaudium Domini tui*: Siquidem tu efficere non potes, ut ipsa tota integra intret in temetipsum; Cumque ipsam continere non possis, oportet, ut contineat te ipsa. DEUS totus plenus est propria sua vita; sed anima beata redundat & superabundat illa, quia non satis habet amplitudinis, nec satis capacitatis ad includendum illam in se totam integram. O DEUS! Quando hoc erit, ut vivamus ita?

Tempore hujus vitæ sumus quasi mortui. Tob. 5.

Eheu! Quamdiu languemus hic in terris, privati visione DEI, nonne eadem frequentanda nobis foret querimonia, in quam erupit cœcus quidam & privatus lumine in sacro codice: *Quale gaudium mihi, qui lumen cœli non video?* Nunquid bona anima ergastulo corporis sui adhuc inclusa majori cum ratione dicere potest: Quale gaudium, qualem consolationem gustare possum in captivitate meâ, dum non video magnum illud lumen, quod resplendet in cœlo, quodque constituit beatam ac immortalem vitam in habitaculo gloriæ? An carcer corporis, me amabili hâc privans vitâ durabit semper, meque lugentem funesto detinebit fato? Nonne conquerendi & gemendi habeam ansam cum magno Apostolo, meamque cum ipso anhelandi liberationem è corpore mortis hujus, id est, è molesta morte, quam tolerare me facit hoc corpus, dum obstaculo mihi est, non videndi faciem DEI mei, & vivendi divina ipsius vita? *Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Rom. 7.

Nonne ratione quadam deterioris & infelicioris essemus conditionis quàm damnati, dũ beata hac privamur vita nisi duæ admodùm considerandæ nobis forent prærogativæ, quæ nostram impedirent infelicitatem? Prima est, quod deside-

Nonnisi per spem differimus à damnatis.

desiderium habeamus & spem intrandi tandem in gaudium ineffabilis hujus promissæ nobis felicitatis: differtur tantummodò nobis, non autem aufertur, nec denegatur pro semper. Stamus ad portam & sollicitamus, ut aperiatur nobis, & ut loquitur Tertullianus, tundimus incessanter; velut malleo sanctæ cujusdam invidiæ: *invidiâ Cœlum tundimus.* Altera prærogativa adhuc major, & plena consolationis pro nobis est, quod non obstantibus cunctis humanæ nostræ conditionis miseriis vivere in terris possimus vitâ DEI, quamvis non tantâ cum delectatione, sicut Beati, qui vident ipsum clarè in cœlis, saltem non minori cum certitudine & soliditate, si verè adhæreamus ipsi per triplex vinculum fidei, spei & charitatis. Siquidem fides, quæ cognoscere nos ipsum facit hìc in terris, quamvis obscurè, æquè certa est, ac lumen gloriæ, quod ostendit & conspiciendum ipsum præbet in cœlis clarè. Spes, quæ aspirare nos facit ad ipsum, est æquè secura ex parte DEI, quàm possessio ipsa. Et Charitas sancta, quæ constituit intimam unionem DEI cum animâ nostrâ, & animæ nostræ cum DEO, est tota eadem in Cœlo & in terrâ.

Tert. de pœnitentiâ

O Beati habitatores & incolæ Cœli, ne credatis esse vos solos, qui vivatis vitâ DEI. Quamvis enim molestum exilium, in quo gemimus, nuncupetur regio umbræ mortis, non intermittimus tamen æquè ac vos vitâ vivere divinâ. Vos videtis ipsum clarè, & nos credimus ipsum firmiter; vestra visio clara est valde certa, & nostra fides obscura est æquè certa: Neuter ex nobis magis vel minus decipi potest altero. Vos amatis claritatem visionis vestræ, quæ vobis est voluptati; Nos amamus obscuritatem fidei nostræ, quæ nobis est utilitati. O Animæ sanctæ, quæ jamjam incolitis Cœlestem Jerosolymam, vos possidetis DEUM in vestro statu, & nos in nostro speramus possidere ipsum. Vestra possessio, quæ plenè vos satiat, æternam & nunquam intermissam vobis largitur quietem; & nostra spes, quæ alacritatem nobis addit, exstimulat nos ad laborandum indefessè & cum voluptate, ut ad ipsius pertingamus possessionem. Verum quidem est, quod spes, quæ differtur, affligat animam; Sed hæc afflictio est, quæ con-

Bona animæ contendere potest hìc de vitâ divinâ cum Beatis.

Argumentum & ordo hujus consultationis.

consolatur: felix anima, quæ aliam non habet afflictionem in terra nisi de eo, quod nondum attigerit perfectam possessionem Dei. Tandem Beati in cœlo, vos amatis Deum amore perfectissimo; sed prærogativam hanc habemus & nos in terra, quod amemus illum eodem amore: charitas enim cœli & illa terræ, non sunt diversæ naturæ. Vester amor est mensura vestræ beatitudinis ibi in cœlo; & amor noster est etiam mensura beatitudinis nostræ in terris: sed vester amor est in suo termino, qui augeri ampliùs non potest; & amor noster est adhuc in via suâ, qui semper adhuc augeri potest, semper crescere, semper perfici.

Argumentum & ordo hujus consultationis.

Nonne tibi videtur, quod sit audere nimium, si nos miseri mortales contendamus ac disceptemus hâc ratione de beatitudine, ac vita divinâ cum Beatis in cœlo? Sed hoc ipsum est, quod argumentum suggerit præsenti consultationi. Intima conjunctio, quæ est inter duas Ecclesias, triumphantem & militantem, & commercium tam singulare, quod servatur inter sanctos cœli & illos terræ præbent nobis ansam formandi inter ipsos collocutionem ac sermonem de prærogativis vitæ divinæ, quâ fruuntur ambo, solatio futurum ac voluptati omnibus animabus amantibus Deum, & aspirantibus ad æternitatem beatam.

Inter rationes, ob quas credere possumus, quod providentia Dei inseparabiliter voluerit conjungere Beatum aliquem è cœlo, cum Viatore adhuc in terrâ, bonum Angelum cum animâ rationali, non minima est, ut colloqui inter se possent de felicitate inæstimabili, quò unus jamjam pervenit, & alter continuò adhuc progreditur, ut, cùm in eodem associati sint itinere, quod unus facit, & alter dirigit, comedant semper in eâdem mensâ, & eodem alimento suam sustentent vitam, ambo nimirum cognitione & amore Dei, utque more amicorum sese invicem convivio excipientium, ac ad lautas provocantium dapes, amicabiliter inter se concertent, quinam magis lautè, magis vivat opiparè. Hæc sunt igitur colloquia, hæ sanctæ æmulationes, quas inter se habere possent bonus Angelus, qui est beatus è cœlo, & bona Anima, quam dirigit ipse in via ad cœlum.

ARGUMENTUM.

Quid Angelus beatus & bona anima tum commune tum particulare habeant respectu Dei.

ARTICULUS I.

Bonus Angelus & anima sunt veluti frater & soror.

DIcere possemus Angelum & Animam rationalem esse inter se velut fratrem & sororem: sunt namque ita similes in naturâ, ut ambo sint substantiæ spirituales, & immortales, ambo capaces possessionis boni infiniti, & ambo incapaces satiari vel beatificari ullo alio, nisi possessione solius Dei. Ex hoc optimè deducere possumus, quod, si ita similes sint in naturâ, tales quoque existant in gratiâ, quæ æqualiter ambobus est necessaria ad obtinendum finem suum ultimum, quodque tandem conformitatem quoque habituri sint in gloriâ. Et Jesus Christus idipsum dignatus est asserere nobis in Evangelio. *Æquales enim Angelis sunt*; Beati æquales sunt Angelis in gloriâ; possidebunt æqualiter Deum, laudabunt æqualiter Deum in æternum.

Luc. 20.

Quando vates Isaias scripsit, conspexisse se Majestatem Dei in templo, & observâsse duos Seraphinos propè ipsum, velut continuam formantes psalmodiam, cantantesque vicibus mutatis: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum: admirari quis posset, quod nonnisi Seraphini duo in ipsius fuerint comitatu, cum aliàs conspiciendum se dederit tanto cum apparatu, ut millies millenis sibi famulantibus stipatus fuerit Angelis: *Millia millium ministrabant ei*; imo adhuc ultra; & decies centena millia assistebant ei. Quid hoc sibi innuit, quod nonnisi duos eorum sibi hic adscive-rit comites? Sanctus Cardinalis Petrus Damianus declaravit mysterium duplicati hujus numeri, dum ait, per duos hos Seraphinos intelligendos esse Angelum & hominem; & ecce rationem ipsius, quæ egregia nobis subministrabit documenta: *Duo Seraphim, Angelum & hominem considera, qui ardentes & incendentes dicuntur, cum ille ardeat præsentiâ, hic memoriâ.* Affirmat duos hos Seraphinos repræsentare nobis Angelum & hominem, velut duas unicas creaturas gaudentes prærogativâ, ut appropinquare possint throno Dei, ac divino ipsius succendi amore.

Dan. 7.

Petrus Dam.

Bona anima potest esse Seraphim in amore.

Nomen

Nomen *Seraphim* est verbum hebraicum, significans idem, quod *ardens & incendens*: condecorantur specioso hoc nomine angeli primæ Hierarchiæ & primi ordinis, eò quòd, cum profundissimè absorpti sint in Deo, qui ignis est consumens, sicut Scriptura dicit, illos prorsus accendat eodem ardore. Et quia animæ nostræ capaces sunt conscendere supremã hanc primorum Angelorum felicitatem, ut æquè fervido quàm illi succendi valeant divino igne, cum Deum tàm perfectè ac illi amare possint, si eousque pertigerint, homo appellatur Seraphim tàm benè quàm Angelus.

Bona anima potest esse Seraphim in amore.

Quanta hæc est tibi gloria, o anima christiana, & quàm inæstimabilis felicitas! Tu potes esse Seraphim in cœlo. Sed ex parte tuâ longè id majus est prodigium, quàm ex parte Seraphim: Siquidem facilius intelligitur, quod Angelus, qui Deum clarè videt in cœlo, amet ipsum quoque perfectissimè; eò quod lumina ipsius, & ardores ipsius, cognitiones ipsius & amores ipsius sint æquales. Verùm si in tenebris fidei tuæ ardores ardoribus ipsius æquales concipias, amando æquè ardenter Deum, quem nonnisi obscurissimè & imperfectè cognoscis: hic triumphus amoris est, incomparabiliter magis admirandus, magis stupendus.

Abi igitur homo Seraphim, ambula in ardoribus amoris tui æquali passu cum Seraphim Angelico: appropinqua cum ipso ad thronum Dei, canta cum ipso & æquè sublimi cum tono sacrum dilectionis canticum; & quando præcinentem inaudies ipsum voce prorsus divini amoris igne succensa *Sanctus*; pari ardore responde ipsi *Sanctus*. Si repetat totus attonitus præ amore & admiratione Excellentiarum ac Magnitudinum Dei. *Sanctus*; tu quoque velut ipse attonitus, & eodem cum affectu reponito, *Sanctus*; si totus extra se raptus & divinæ voluptatis superfusus dulcedine prosequatur *Sanctus Dominus Deus Sabaoth*; O Deus! in divina hac psalmodia benè age partes tuas, & sustine saltem secundum chorum in vigore & robore suo ne torpeas, ne à tono deflectas, ne fortè confundas, ne turbes harmoniæ hujus pulchritudinem ac decorem.

Aspicimus tantâ cum ædificatione sanctam Ecclesiam indies canentem omnes horas canonicas in choro, ubi clerici in duas partes dispertiti sibi invicem respondent, seque invicem exstimulant, ad experiendum, quisnam majori cum fervore decantaturus sit laudes Dei. Sed non

omnes digni sunt divino huic devoveri exercitio. Et quare non possemus omnes, cujuscunque simus conditionis, formare nobis ipsis horas canonicas, decantandas indies in modum chori cum bono nostro Angelo, qui semper, quandocunque voluerimus, ad solvendum nobiscum divinum hoc pensum præstò est & expeditus: nec deficiet nobis Ecclesia, cum magnus Apostolus nos doceat, nosmetipsos templum esse Dei; nec desiderabitur tempus, libertas aut facultas id faciendi, cum non sit, nisi canticum interius, quod à nemine nisi à Deo auditur, & bono nostro Angelo, quodque omni tempore fieri potest, in medio strepitu, & non obstante publicarum platearum tumultu: non fatigabimur nimiùm, obeundo quotidie tali ratione hoc munus; cum diuturnum non sit nec tædiosum, eâque id brevitate donare possimus, quæ placuerit nobis: preces magis breves, si ferveant, & verè divino animentur zelo, sunt illæ, quæ irrumpunt & penetrant cœlos.

Praxis devota & facillima dicendi officium divinum cum bono Angelo suo.

Bone mi Angele, solvamus pensum nostrum, dicamus nostrum officium: Tu incipies hâc hebdomade, & ego incipiam alterâ. Mens mihi est cantare Deo ex intimo corde meo, eodem omninò, quo tu cantaveris tono, tàm defæcatâ & purâ intentione, tàm fervido ac ardenti cordis mei affectu, quo idipsum tu fueris executus; quem in finem meum cum tuo conjungo animum, meum cum tuo cor unio corde, ad honorandum eadem ratione Deum, quâ tu ipsum honoras. Dicemus itaque pro Matutino novies *Sanctus*, ad uniendum quasi nostras laudes, cum illis, quas exsolvunt omnes novem Angelorum chori, & glorificandum unà cum illis magnitudinem Dei. Dicemus pro laudibus quinquies *Sanctus* ad adorandum quinque vulnera Salvatoris nostri, & ad agendum gratias ipsi pro infinito, quem nobis in passione sua exhibuit amore: Aliâ occupabimur hora in dicendis quatuor officiis parvis, Prima, Tertia, Sexta, Nona; & pro qualibet harum ter dicemus *Sanctus*, ad supremum exsolvendum honorem, quem debemus tribus adorandis Personis sanctissimæ *Trinitatis*. A Meridie exsolvendum restabit pensum vesperarum, quæ consistent in recitando adhuc quinquies *Sanctus*, sicut mane diximus ad laudes, juxta intentionem eandem. Tandem sub crepusculum dicemus completorium, quod in penso par erit matutino, ut denuò nostrum uniamus animum cum omnibus novem Angelorum choris, optantes, ut ibi per totam com-

commoretur noctem, laudaturus incessanter Deum suum cum illis.

Modus di[illegible] bene [illegible] officii [illegible]

Modicum juverit, indies parvum hoc officium dicere perfunctoriè, festinanter, oscitanter: potius hoc foret bonum suum contristare Angelum, & quasi illudere Deo. Verum, si alternatim in modum chori recitetur cum bono Angelo, cujus præsentia & memoria afferre nobis debet reverentiam, prorsus adnitendum nobis est, ut respondeamus illi eodem tono, eodem tum accentu tum concentu, eodem sanctæ charitatis ardore, quo ipse amat & laudat Deum; Quod sie recitetur lentè, defixo in Deum corde ac mente; si dicatur tractim, intarsecantibus quibusdam morulis & affectuosis suspiriis in cœlum evibratis, quasi anima certare vellet cum Angelo suo bono, vel etiam ipsum antecellere in modo laudandi & amandi perfectissimè Deum: Quis novit, an hæ tàm breves, tamque recitatu faciles cujuscunque conditionis personis horæ canonicæ, non majoris valoris essent coram Deo, quam integrum magni Breviarii officium cursim recitatum, parva cum reverentia, & quasi nulla cum attentione?

Ex hoc colligere tibi licet, quid Beatus aliquis in cœlo, & bona anima adhuc constituta in terris sibi habeant commune. Ambo vivunt vita Dei, eò quòd ipsum cognoscant, ipsumque ament, ambo decantant ipsi laudes, ac ejus annuntiant gloriam; ambo maximam suam in eo collocant felicitatem, ut ipsum possideant, ipso fruantur. Verùm quid habent particulare? Quivis ex eis suas habent prærogativas, qua sua reddatur conditio ratione quadam excellentior conditione alterius. Et ecce quomdo?

In quo Beatus & anima bona adhuc in corpore differant.

1. Beatus vivit vita Dei, & bona anima etiam vivit vite Dei. Sed Beatus constitutum se videt in possessione Dei quieta, secura, omnem supra modum pacifica, eò quòd certus sit, quod illam amittere nunquàm possit, in quo conditio ipsius felicior est, quàm illa bonæ animæ, quæ non habet possessionem Dei tàm certam, tamque securam, quin illius possit facere facilè jacturam: hinc est, quòd semper vivat in timore, [illegible] obstaculo, ne plena & [illegible] fruatur felicitate. Sed a[illegible] te bona hæc anima, cu[illegible] vat vita Dei, ipsumque possideat per gratiam & charitatem, semper in gratia & charitate crescere potest, seque hac ratione perpetuò locupletare

ampliori pretiosi hujus thesauri possessione: in quo conditio ipsius felicitate antecellit illam Beati in cœlo, cujus amor & beatitudo, eò quòd jam suum obtinuerint terminum, nec minimo ampliùs excrescent gradu, in omnem prorsus æternitatem.

2. Ad hæc Beatus, utpote suum assecutus terminum, est extra periculum aberrandi à via sua, cum jàm attigerit portum salutis, non amplius timet submergi à tempestate: cum confirmatus sit perpetuò in consumatâ sanctitate, nunquàm amplius labi in labem peccati minimam potest; in quo conditio ipsius superat plurimùm illam bonæ animæ, quæ cum ambulet adhuc in viâ, nunquam non versatur in periculo à recto deflectendi tramite: cùm fluctuet adhuc in procelloso mundi oceano, semper est in periculo faciendi naufragium: cum oppugnetur à tentationibus, sollicitetur à concupiscentiis, continuas experiatur infirmitates, semper in statu est, ubi possit in aliquod dilabi peccatum. Sed alia ex parte bona anima, quæ nondùm suum obtinuit terminum potest provehi, & magnos valdè facere progressus versus æternitatem omnibus diebus vitæ suæ: cum luctari debeat contra mundum, contra infernum, contra inordinatos affectus animi, & contra alios inimicos gloriæ Dei & salutis suæ, gloriosas reportare potest victorias, & singulis momentis illustres valdè acquirere coronas: in quo prærogativa ipsius palmam eripit forti bonæ Beati regnantis in cœlo.

3. Tandem verum quidem est, quod Beatus sit plenè contentus, quodque omnia ipsius desideria sint adimpleta, in quo felicitas ipsius transcendit illam bonæ animæ, quæ nunquàm non se novis agitatam sentit desideriis: sed aliundè felicitas hujus animæ, quæ desideria sua longiùs semper extendit, ac illa dilatando replet, major semper evadit; quantò magis laborat, tantò ampliores semper fructus laborum suorum metit ac colligit; & hâc in parte felicior est, quàm Beatus in cœlo. Est ipsa extra omnem invidiæ jactum, nec dolens minimùm, à patiendo ipsum esse exemptum; suas insuper amat cruces, quia novit, quid lucri sibi referant ac utilitatis Unico verbo, tàm felicem se æstimat semper requirens Deum suum, possidendo ipsum; quàm ille se censeat Beatum possidendo ipsum semper, abs eo quòd ipsum requirat.

Siste o anima, diceret tibi bonus Angelus, æquo longiùs progrederis, dum hac ratione prætendis pari ambulare passu cum

cum Beatis in cœlo : sola tua incertitudo & privatio visionis Dei, in qua vivis, nulla statuit ratione, statum tuum in comparationem venire cum meo: nescis an amore digna sis vel odio, an numero prædestinatorum aggregata sis vel reproborum: imò nec constat tibi, an actualiter vivas vita Dei, vel an illa priveris. Quid ad hoc dicendum tibi occurrit?

ARGUMENTUM.

Quid certam reddere possit animam, quòd vivat vitâ Dei, & quomodo in vita divina stabilire & confirmare se possit.

ARTICULUS II.

Quatuor signa sunt, quibus cognoscitur, an vivamus vitâ Dei.

VErum est, quòd, quamdiu in mortali vivimus corpore, nemo sciat, an odio dignus sit vel amore; an mortuus Deo sit, vel vivat Deo; an vitæ meta felix futura sit, vel infelix; an exitum ex hac vita æternitas exceptura sit beata, vel abs fine infelix ac suppliciis horrenda. Nemò pro certo scire hoc potest absque speciali revelatione Dei, quam nonnisi rarissime concedit. Nihilominus bona anima habet quandoque conjecturas tàm fortes, imò etiam probationes tam evidentes, quæ ipsi persuadeant, vivere se vita Dei, ut non facilè decipi possit. Et ecce tibi quatuor principales.

1. Signum est sensus Dei.

1. Prima est ipse sensus. Impossibile est habere sensum, abs eo, quod habeatur vita: potest quidem haberi vita absque sensu, sicut, plantæ & arbores, quæ vita vivunt vegetativa & tamen non sentiunt; sed haberi sensus nunquam potest, abs eo, quod habeatur vita. Anima, quæ experitur in seipsa. Anima, quam vehemens capit sensus rerum divinarum, infallibilem circumfert certitudinem, vivere si vita Dei; quando magis timet ipsi displicere committendo peccatum minimum, quàm propriam perdere vitam vel cuncta tolerare supplicia, quorumcunque ipsi fieri possit cominatio, promittere certo sibi potest, se vivere vita Dei, eò quòd vita purè naturalis conferre nullatenus possit hunc sensum. Quando conspectæ sunt tot animæ sanctæ, cum gaudio festinasse ad mortem, ex solo timore, ne forent occasio alteri ad peccandum, quæque in hoc, quod aliis conciliat horrorem, suas inveniebant delicias, mortem haud aliter aspiciendo, quàm veluti portum

tum securum, in quo suam conservare possint innocentiam, & suam in tuto collocare animæ & corporis integritatem : nonne manifestum fuit argumentum, illas mirabili ratione vivere vita Dei, cum certam jacturam vitæ suæ naturalis nihili penderent ex solo timore, ne pro ea vitam hanc perderet divinam?

Fervor admirabilis sanctæ Pelagiæ. S. Ambros. lib. 3. de Virgin. Exemplum S. Pelagiæ & aliarum, quæ sibi intulerunt mortem è speciali inspiratione Dei, solùm notantur, ut ostendant, quid agant animæ à spiritu Dei impulsæ, & nullatenus ut trahant ad imitationem, cum non nisi à singulari impulsu Dei commendentur. S. Ambros. ibid.

Sanctus Ambrosius millenis extollit encomiis illustrissimam Virginem Antiochenam, nomine Pelagiam; quæ cum proximum videret periculum cadendi in manus militum principis cujusdam idololatræ, quibus mens erat exspoliandi ipsam vel fide sua, vel puritate, vel forsitan utroque, eò quod nemo prorsus humanum auxilium præstiturus esset, præstò oculis ac manibus in cœlum sublatis: Mi Deus, dixit, ne deseras me in extrema hac necessitate, confirma fidem meam, conserva Virginitatem meam, quam speciali voto consecravi tibi, novi, quod me invita avellere mihi non poterunt è corde fidem, poterunt tamen facta vi corpori meo, meam invita me, mihi tollere & corrumpere integritatem: Quid faciam, mi Deus, ad conservandum tibi utramque, & fidem, quam mihi donasti, & Virginitatem, quam tibi devovi? Malo me potius consignare unguibus mortis: pugionis ictus dum conferet mihi lucrum, speratam militibus auferet prædam. Scio Doctores nostros tenere sententiam, quòd non liceat sibi adsciscere mortem; sed sinamus ipsos dicere: *Moriamur, etsi nolunt licere, moriamur, Deus remedio non offenditur.* Moriamur non obstante inhibitione hominum, moriamur Deo, quem amamus magis propria vita nostra naturali; non offendetur hoc utique amoris nostri argumento; cautela contra peccatum haud erit peccatum.

Interim ab irruentibus militibus comprehensa est adhuc viva. Quid hic faciet? recurrit ad dolum huic sexui familiarem. Fingit se paratam ad obsequia & unicum ab iis efflagitat favorem, ut sibi in suum liceat intrare cubile, ad exornandum caput suum gemmis quibusdam, non levem addituris decorem formæ suæ naturali: annuunt petitioni haud difficulter, videntes ipsam, uti metuebant, non ita difficilem: intrat ipsa in cubile, aperit fenestram, ex alto se præcipitat, sibique illidit ac rumpit caput. O speciosum ornamentum capitis, quod mille portare diademata fuerat dignum: *O Puellam genere quidem fœminam, sed animo marem;* exclamat

mat desuper Sanctus Ambrosius, totus generositate tanta extra se raptus. O dilecta Sponsa *Christi Jesu*, quam natura nasci fecit mulierem, sed quam gratia reddidit virum, & inter viros generositatis prodigium! an dubitari possit; quod hæc, quæ tàm parvi vitam æstimavit naturalem, verè animata fuerit vitâ divinâ?

Mater & soror Sanctæ Pelagiæ.

Idem Sanctus Ambrosius usque ad cœlos extollit firmam animositatem Matris & sororum ejusdem sanctæ Pelagiæ, quæ videntes eidem se expositas periculo, quod tàm feliciter evitaverat ipsa, ripâ alicujus fluminis, dum fugiebant, interceptæ, sic se invicem exstimulabant dicentes: *Ecce aqua, quis nos baptizari probibet? Et hoc baptisma est, quo peccata donantur, regna quæruntur: Et hoc baptisma est, post quod nemo delinquit: Excipiat nos aqua, quæ regenerare consuevit; Excipiat nos aqua, quæ virgines facit; Excipiat nos aqua, quæ cœlum aperit, inferos tegit, mortem abscondit, Martyres facit.* Et hæc dicentes complicatis invicem manibus, se præcipites egerunt in fluvium, ubi gloriosum suum consummârunt Martyrium.

S. Antonin. 3. p. tit. 19. c. 12.

Et tot aliæ, quarum nonnullæ se projecerunt in ignem, uti Sancta Apollonia, aliæ se præcipitârunt in cloacas, uti illa, de qua Sanctus Antoninus refert historiam, & præcipuè tres pueri, qui missi sunt in fornacem Babylonis, omnesque Martyres, qui tam sæva sustinuerunt tormenta potiùs, quàm consentire vellent ad committendum noxam minimam, levissimum peccatum. Quis dubitare potest, quin tàm nobilis & eximius de DEO & in DEUM sensus, qui dominabatur in omnibus hisce animabus, luculentum fuerit argumentum, verè quòd vixerint vitâ DEI.

Nil restat, nisi ut nosmetipsos ingrediamur, & penetralia rimemur cordis nostri: quantò propiùs accesserimus ad nobilissimum hunc de DEO sensum & animi erga ipsum affectum, parati potiùs omnis generis tormenta subire, & quasvis tolerare mortes, tantò majorem habebimus certitudinem, vivere nos vitâ DEI: & quantò longiùs à firmo & constanti hoc recesserimus proposito, tantò minùs quoque erimus certi, animam nostram amabili hac vivere vitâ; & quicunque rerum omnium, quæ DEI commodum spectant, caruerit sensu, certus esse potest, se mortuum esse DEO.

2. Signum respirare spiritum DEI.

2. Secunda manifestissima probatio vitæ est respiratio. Quamdiu Sanctus Paulus nondùm vivebat, nisi vitâ Synago-

gæ, dicit nobis sacra Scriptura, quòd non spiraverit nisi minas, sanguinem & cœdem erga discipulos *Christi Jesu*: *Saulus adhuc spirans minarum & cœdis in discipulos Domini.* Ubi primum mortuus fuerat vitæ Judaismi, mediante prodigioso illo favore, ipsum in terram prosternente, ut elevaret usque in cœlum, mori ipsum faciente veteri illi vitæ, ut vivere ipsum faceret vitâ *Christi Jesu*, nil respirabat amplius nisi ipsam: *Vivo ego, non jam ego, vivit verò in me Christus.* An certò nôsse cupis, quâ vivas vitâ! benè adverte, quem & qualem respires aërem: Si est aër mundi, pro certo habe, te non vivere nisi vitâ mundi: respiratio, quæ servit ad refrigerandum cor, recipitur in intima & maximè secretâ parte tui ipsius cũ delectatione. Si aër mundi delectat cor tuum, si acceptũ tibi affert refrigerium, si vanitates, si voluptates si honores, si divitiæ, si ludi, si omne id, quod mundus æstimat, est tibi jucunda quædam quasi respiratio & captatio auræ, quamdiù Religionis christianæ exercitia, pietatis opera, & quæcunque DEI concernunt servitium, tibi pariunt amaritudinem, tibi desipiunt, & eò usque te nauseâ afficiunt, ut magnâ te uti oporteat violentiâ, quoad resolvas te ad illa in opus reducenda; ne quæras certiora alia argumenta & signa, quidquid dicere vel cogitare, quidquid prætendere possis innocentiæ; hoc signum nimis quàm manifestum est, esse te mortuum DEO, teque non vivere, nisi vitâ purè naturali: Quis namque est Paganus, Atheus, vel infidelis, qui hac ratione vivere non posset.

Act. 9.

Galat. 2.

Verùm si respires Spiritum *Christi Jesu*, qui longiùs distat à spiritu mundi, quàm cœlum à terra; si arrideant tibi effata & placita Evangelii, quæ subvertunt omnes inordinatas naturæ inclinationes; si cor tuum ad refrigerandum se, ad consolandum se, respiret amorem crucis, pœnitentiæ, separationis à creaturis omnibus, & veri contemptûs tui ipsius, ac omnium eorum, quæ vel DEUS non sunt, vel de DEO: majorem habere non poteris certitudinem, quod anima tua verè vivat vitâ DEI, cum impossibile sit, quod quæcunque alia vita, respirare cum delectatione ipsam faciat aërem tam divinum, tam sublimem super omnes sensus & affectus, quos natura nobis posset inspirare.

Nota mihi fuerat optima quædam anima, quæ mirum in modũ consolata vivebat ingẽti oppres-

Exemplum bonæ animæ non respirantis nisi crucem

preſſa adverſitatũ non leviũ cumulo: Erat enim tota obruta paupertate, doloribus, contemptu. Si quis demulcere volebat ipſam ſolatio quodam humano, videre erat ipſam quaſi ſuffocari, velut perſonam, cui interciperetur reſpiratio: cor ipſius lethales ab ejusmodi rebus experiebatur averſiones. Verùm quando ſermo fiebat ipſi de Excellentiis DEI, de cruciatibus *JeſuChriſti* crucifixi, de felici eorum ſorte, qui portant crucem ſuam, qui participant aliquid dolorum & deſpicatuum paſſionis ejus, ipſemet vidi exilire ipſam præ gaudio, ex divino quodam raptu ac impulſu repentè percelli ac concuti tremore per totum corpus usque ad digitorum extremitates, dum interim facies ipſius formam quandam repræſentabat Angelicam: & quod præſtantiſſimum mihi videbatur, eſt, quod præſtaret hæc omnia absq; ullâ fraude vel artificio, maximæ enim ſimplicitatis erat anima, non dico, ſimplicitatis illius naturalis, quæ caret ingenio & judicio (pollebat enim his quamplurimum) ſed ſimplicitatis virtuoſæ, quæ nullam novit ſimulationem, dolũ, duplicitatem, quæq; optimum præbet indicium præſentis Spiritus DEI: quàm parùm vel videbatur, vel audiebatur loqui, cognoſcebatur illicò, verè illam vivere vitâ DEI; eò quòd aliud reſpirare non poſſet, niſi divinum ipſius ſpiritum.

Quid ſit reſpirare ſpiritum DEI.

Quando videmus quempiam ſeriò invigilantem acquirendæ perfectioni, & pietatis exercentem opera, dicere ſolemus: Hæc eſt anima tota ſpirans & reſpirans pietatem. Dictum optimè: nam vita divina nihil aliud eſt, quàm divina quædam reſpiratio Spiritûs DEI. Corpus noſtrum reſpirat absque intermiſſione, ut vivat vitâ naturali; Et anima noſtra etiam reſpirat absque intermiſſione, ut vitâ vivat divinâ; ſed mundus, qui neſcit, quid aër ſit pietatis, quem bona anima reſpirat perpetuò, quandò vitâ vivit DEI, ſibi perſuadet id aliud non eſſe, quàm meros è cœlo favos, favores ac dulcores: verùm fallitur ſupra modum: nàm ſæpiùs non ſunt niſi amaritudines, cruces interiores & exteriores, tœdia, tenebræ, perſecutiones, contemptus, & univerſus calvariæ apparatus, in cujus medio *Chriſtus* ſuum *emiſit Spiritum*. Et hoc eſt, in quo reſpiratur ipſe. Et ſi quæras: quâ ratione ibi vivere quis poteſt, ubi *Jeſus Chriſtus* eſt mortuus? Quâ ratione quis non moriatur, reſpirans aërem,

 qui

qui mori fecit Filium ipsius DEI? respondebo tibi, quòd verè moriatur hîc natura, vita sensuum, & vita exspiret mundi; sed gratia hîc vivere faciat cum voluptate. Sed O DEUS, qualis inveniatur in patiendo voluptas?

Sapor crucis deliciis est plenus.

Fateor hanc esse voluptatem valdè absconditam, & cognitam paucis: nihilominus dicendum est, solidissimam hîc inveniri voluptatem; eò quòd *Christus Jesus*, Sapientia infinita DEI Patris, sui hîc invenerit illam, dicente nobis sacro codice, quod amplexatus sit crucem ob gaudium in illâ repertum: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem*. Asserendum omninò est, voluptatem hanc complecti quid magnum & dignum Majestate Dei; eò quòd *Christus Jesus* prætulerit illam omnibus voluptatibus mundi, quin & ipsis deliciis cœli, quibus sanctam suam spoliabat Humanitatem, eo duntaxat nomine, ut pati posset supra crucem, seque patiendi satiare voluptate, uti loquitur Tertullianus: *voluptate patiendi saginavit*. Oportet omninò voluptatem hanc dimanare in ipsum DEUM Patrem, ipsumque deliciis demulcere maximis, eò quòd Filius ipsius unigenitus *Christus Jesus*, cui probè constat, quid amet, quidve pluris æstimet, non crediderit, se ipsi placere magis posse, quàm exhibendo se oculis ipsum totum oneratum passionis suæ cruciatibus ac tormentis. O jucundum oculis Patris spectaculum! O summum cordis Filii gaudium, dum intuetur, divinum Patrem suum, se ita videndo suas capere & gustare delicias!

Hebr. 12.

Animæ diversi modè gustant crucem, juxta quod magis vel minus vivunt vitâ divinâ.

Quamdiù anima adhuc tota immersa & absorpta est sensibus, nonnisi vitam ducens naturalem, non capit neque intelligit aliquid boni vel voluptatis contineri in patiendo; Et ideo, quantum poterit, fugit crucem; & quandoque si hâc oneratur, se exonerat in querelas, asseverans se esse infelicem. Quamprimùm incipit vel parùm imbui cognitione DEI, & jamjam divina fidei lumina æstimare pluris quàm illa rationis humanæ, mox credit, crucem esse, & pati oportere, ut beatus quis esse possit; sed hoc non fit, nisi ex submissione intellectûs; acceptat quidem cruces sibi à DEO ordinatas, seque divinæ consignat voluntati, non tamen abs magnâ, quam experitur, repugnantiâ. Sed quando DEO placuerit conferre ipsi saporem ac gustum in portandâ cruce, quem nemo nisi ipse conferre potest: O DEUS! quas hîc, quibus rapiatur, reperit delicias? fit ipsa crucis exin tàm avida, ut vivere consolata amplius posset posset, nisi in

3. Signum vitæ divinæ est nutrimentum.

cruce; ſubinde exclamans cum Sancto Andrea: O bona crux, diu deſiderata, & tandem concupiſcenti animo præparata! imitaretur ipſa lubens Martyres, qui currebant ad ſupplicia velut ad convivia; diceret ex abundantiâ cordis ſui ſicut Sancta Tereſia: *aut pati aut mori.* Anima ſic illecta amore crucis, & nil niſi crucem ſpirans, valdè certa eſt, vivere ſe vitâ DEI: ſolus enim ipſius Spiritus attollere illam poteſt ad divinos hoſce affectus, qui ſunt omnes ſupernaturales.

ARGUMENTUM.

Duo alia ſigna, quæ certam reddunt animam, quod vivat vita Dei.

ARTICULUS III.

3. Signum vitæ divinæ eſt nutrimentum.

ALimentum eſt tertium vitæ argumentum valdè luculentum. Omne, quod vivit, indiget alimento conditioni vitæ ſuæ proportionato: homines carnales, qui nonniſi ſuis vivunt corporibus, nonniſi ſuam in illis alendis collocant curam, ipſisque jejunium vertitur in ſupplicium: Homines ſpirituales, qui non vivunt niſi animabus ſuis, inveniunt ex oppoſito ſuas in jejunio delicias, ipſisque tormentum eſt, ſuis impendere curam corporibus, cibum & potum ſuppeditando eisdem. Conditio bonæ animæ corpori conjunctæ haud multum impar eſt conditioni Raphaëlis Angeli, qui ceu Dux adjectus erat juniori Tobiæ ad dirigendum ipſum in longo itinere: manducabant ambo in eâdem menſa, utebantur juxta ſpeciem iisdem alimentis, & Angelus videbatur vivere eâdem cum homine vitâ; ſed reverà vita Angelo erat tota ſpiritualis, & vita hominis erat corporalis, tamq; diverſa erant ipſorum alimenta, quam diverſa ipſorum vita.

Angelus Raphael & junior Tobias.

Junior Tobias longo tempore fuerat in hoc deceptus exiſtimabat enim ſe verſari in ſocietate alteritus homminis ſibi æqualis, eò quod ſibi Angelus formaverat corpus ex aëre, vel aliâ quadâm materiâ, ſub quâ viſibilẽ ſe reddebat atq; palpabilẽ ambulabat, loquebatur velut homo verum habens corpus, manducabat etiam cibos corporales, quos ori inſerebat, quos maſticabat, quosque deglutiebat; ſed non digerebat, nec convertebat illos in propriam ſuam ſubſtantiam

tam, eo quòd, cùm fuerit substantia spiritualis, & alimentum, quod capiebat, substantia corporalis, unum non potuerit converti in alterum. Tandem Angelus eximere volens errore Tobiam, sese manifestavit illi verbis tàm stupendis, ut crederetur cedere fatis præ horrore: *Videbar quidem vobiscum manducare & bibere; sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.*

Tob. 12.

Spiritus igitur æquè alimentum suum habet, quàm corpus; & anima rationalis unita corpori humano, sicut Angelus Raphaël Tobiæ, quamvis manducet cum corpore, cujus comitem agit in tota peregrinatione vitæ suæ mortalis, quamvis videatur eisdem cibis uti materialibus, & plerique homines in hoc decipiantur, sicut ille, qui urgebat animam suam ad bibendum & comedendum in Evangelio: *Anima mea, comede, bibe;* nihilominùs reipsa, anima, quæ spiritualis substantia est, nutrire se non potest cibis materialibus, aliis indiget alimentis invisibilibus & spiritualibus, quibus suam conservet vitam: & si ejusmodi, ipsi desint alimenta, dici potest, ipsam, quamvis immortalis sit, enecari & emori fame: vivit ipsa ex lumine & ardore; alimenta ipsius sunt cognitiones suæ, affectus sui, desideria sua, amores sui; unde est, quòd scriptura dicat: *Qui non diligit manet in morte;* Anima, quæ cognitione caret & amore, mortua est. An quidquam crudelius sit in mundo, quàm abs intermissione suum farcire corpus alimentis, quibus vix non disrumpatur, & sinere suam perire fame animam: Non vivit ipsa, nisi meditetur, nisi diligat veritatem. Animæ, quæ famem non habent nisi veritatum naturalium, usque adeò helluones studiorum, ut noctes diesque insudent codicibus, luculenter ostendunt, se non vivere, nisi vitâ purè naturali; alimentum, quo se pascunt, cuique tàm avidè inhiant, manifesto est argumento, ejusdem naturæ esse vitam ipsorum. Nonnisi illæ, quæ sacrâ urgentur fame veritatum supernaturalium cognitionis & amoris DEI, circumferunt in seipsis illustre hoc testimonium, quòd vivant vitâ DEI.

Luc. 12.

Scientiæ vivere faciunt animam vitâ naturali.

Quando Regius Vates cecinit Psalmo septuagesimo septimo: *Panem Angelorum manducavit homo;* Scio plerumque hoc applicari adorando Pani sanctissimæ Eucharistiæ. Sed juxta

Quomodo intelligendum, quòd homo manducet panem Angelorum. Psal. 77.

juxta literam verum non eſt, divinam Euchariſtiam eſſe Panem Angelorum, cum tanto non fruantur favore, ut ex hoc pane poſſint manducare: aſſiſtunt ipſi quidem cum reverentiâ & tremore formidandis noſtris myſteriis; ſed prærogativâ non gaudent participandi ex iis per ſacram Synaxin & communionem: alius ipſis eſt panis, quo ſeſe reſpectu noſtri nutriunt inviſibiliter, viſibiliſſimè autem reſpectu ſui. Et hic eſt contemplatio ſummæ, quam clarè intuentur, veritatis, hic eſt amor perfectiſſimus, infinitæ, quâ fruuntur, bonitatis ipſius. Et ecce perpetuas ipſorum epulas, atque illud, quod æternam conſtituit ipſorum vitam: In hoc igitur ſenſu dicendum eſt: *Panem Angelorum manducavit homo*; ad eandem cum ipſis manducat menſam, iiſdem delitioſis veſcitur jucundè dapibus, quæ ipſorum conſtituunt beatitudinem, quotiescunque ſeſe explicat ad contemplandum & amandum Deum.

Orans anima ſumit refectionem ſuam.

O DEUS! quid agis, anima ſancta, dum per horæ ſpatium navas operam meditationi ac contemplationi Excellentiarum DEI, aut paſſionis *Jeſu Chriſti*, quâ exſtimules te ad diligendum ipſum ex totis viribus tuis? quid agis? meas capio cupedias, aſſideo ad menſam cum Angelis, eisdem cum ipſis paſcor & veſcor epulis, iiſdem fruor & utor cum ipſis dapibus, quæ vitam dant ipſis & conſervant ſempiternã. Sed videris fruſtra perdere & conterere tempus, dum ita ſolatecũ penſas, penſitas, penſiculas; nõ enim apparet, quid ita penſitando facias: quid inde tibi commodi? potius impende te cuipiam bono externo operi, ut, quid feceris, & videant alii. Non, inquit hæc anima, operari non poſſem, niſi manducarem: qua ratione poſſem meam conſervare vitam? unde ſumerem vires ad ambulandum in via cœli, quæ laborioſa eſt ac pœnoſa? ſi meum requirit corpus, ut ipſi ſingulis diebus bis ſaltem ſuppeditem cibum; Anima quoque mea duas quotidie expoſtulat ſuæ refectionis, quam ſummè indiget, horas: aliàs tam debilem, tamque languidam comperio ipſam, ut ſuas, quibus obſtringitur, non benè poſſet tueri partes. Ad hæc oportet, ut ſpeciales quandoque & extraordinarias ipſi adornem dapes; ſiquidem fames me urget, & anima mea ſuæ ſibi conſcia infirmitatis ac indigentiæ epulas requirit & fercula.

Itane

DEUS parat quandoque speciales epulas animabus, quas amat.

Itane ergò speciales struantur epulæ, & convivia adornentur non usitata pro anima, sicut quandoque fit pro corpore? Absque dubio. Deus quandoque ipsi exquisitissima apparat convivia, ubi invitat ad bibendum abundanter, etiam ad ebrietatem usque: bibite amici, & inebriamini charissimi; mergite omnes vestros sensus & sensa; obruite, suffocate, extinguite rationem vestram humanam, in dulcore, quem exhibeo, affero & offero vobis. Sed uti comparatione ebrietatis corporalis, nonne videtur tibi declaratio nimis abjecta & prorsus indigna, pro re tam sublimi, tamque excelsâ, qualis est communicatio intima sui ipsius, quam DEUS exhibet animæ in oratione? Nihilominùs Sanctus Augustinus invenit ipsam excellentem & prorsus exquisitam. Ecce, inquit, sicut ebrietas corporalis rapit hominem extra statum suum naturalem, & deprimit ipsum ad conditionem bestiarum, privando ipsum ad tempus usu rationis, quo temporis intervallo, quid sibi contigerit, omninò ignorat, nec scit amplius, an homo sit, vel non: Sic suavissima fruitio divinarum blanditiarum, quibus anima quandoque perfunditur in oratione, exspoliat ipsam seipsâ, ipsamque trahit extra statum suum naturalem, & attollit usque ad conditionem Angelorum fruentium DEO in cœlis, non habet tunc ipsa tunc usum vel suum vel rationis suæ, ignorat omninò, quid secum fiat, omnium obliviscitur rerum, est tota extra seipsam, ut tota transeat in DEUM: *Cum accepta fuerit illa ineffabilis lætitia, perit quodammodò mens humana, & fit divina*; & nunquàm quis ex sanctâ hâc revertitur ebrietate, quin totus sit immutatus, recipit hic anima effectus & effectus divinos tam diuturnos, tamque vehementes, ut quandoque ex integro ampliùs nunquàm evanescant.

S. Aug. in Psal. 35.

Probrum & dedecus animæ malentis vivere vitâ bestiarum, quàm vitâ DEI.

Eheu! nonne dolendum ac deplorandũ sit, plerosque homines invitari â DEO, tantoque sollicitari ardore, verbis, precibus, promissis, minis, omnibus modis possibilibus, ut vivere velint vitâ hâc divinâ, tantæ plenâ felicitatis, seque nutrire delitioso Angelorum pane, intendendo ac impendendo quotidie suas animas cognitioni & amori DEI, per aliquas horas in oratione? & stupidi hi ac obcœcati, contempto eximio hoc favore vivere malunt vitâ bestiarum, mente ac

ac animo immersi semper sensibus, quæ trita via est, dilabendi tandem in barathrum inferni. O vita divina, si offerres & exhiberes te modò dæmonibus, in instanti attolleres illos è profundissimis barathrorum suorum spelæis ad fastigia cœlorum & è reprobis æternæ morti jam addictis, illicò beatos efficeres Angelos, qui æterna viverent vita. Quanta est cæcitas nostra, ut nihili eam faciamus!

O si audire possemus vocem damnati epulonis, perpetuò clamantis è medio flammarum sese devorantium, & aliud non efflagitantis, nisi unicam solam è magno vitæ divinæ Oceano guttulam, pro remedio omnium, quæ tolerat, tormentorum: *Mittat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam.* Non expostulat vinum deliciosum è mensa Dei; pauxillum aquæ sufficeret ipsi. Ah! argumento nimis quàm sibi luculento convictus est, proprio edocetur experimento, omnia illa, quæ amaverat in mundo in despectum Dei, non tanti esse valoris, quanti unica est gutta ex aqua hac vitæ, è qua haud difficulter suo poterat bibere commodo: nos ex illâ modò possidemus integrum Oceanum, qui exhibet se nobis, se nobis offert, nosque invitat; an nunquàm inducamur, ut bibamus ex eo, quoad tollatur nobis, æterno prosecuturis luctu nostram vecordiam? Exigua, quam experimur, cœlestium ferculorum, orationis, contemplationis, cognitionis & Amoris Dei appetentia, cum alimenta hæc sint, quibus conservatur animæ vita, satis indicant, nostram non vivere vitâ Dei animam.

Luc. 16.

Tandem quarta & maximè manifesta probatio vitæ, est operatio. Non potes videre effectum, abs eo, quod certe noveris, ipsum habere causam, â quà producatur; non potes videre fructum, abs eo, quod tibi constat, prostare arborem, quæ sit ipsius parens. Si igitur advertas in anima tua operationes vitæ divinæ, dubitare tibi ampliùs non licet; te vivere vitâ Dei. Eruenda hîc est anima nostra è Labyrintho, diuturnis nimirum revolutionibus & successionibus temporum, & deportanda usque ad æternitatem, quæ præcessit creationem mundi: ibi non videbimus nisi Deum solum; sed hic Deus est vivus in quo igitur consistit vita ipsius? Non potest esse in aliquo, quod sit extra ipsum, cum nihil tale sit; est igitur in ipsomet & ex ipsomet, â quo tota ipsius conservatur vita: Tota ipsius vita inclusa est in ipsomet, hæcque vita non consistit nisi in duabus magnis & æternis operationibus

Quartum signum vitæ divinæ, operatio.

In quo consistat vita Dei.

bus; quarum una est divini ipsius intellectûs, quæ contemplatur admirandas ipsius pulchritudines. Altera divinæ ipsius voluntatis, quæ amat infinitam ipsius bonitatem. Ecce tibi totam Essentiam totamque perfectionem vitæ Dei.

Anima nostra est sola ex omnibus creaturis mundi hujus inferioris, quæ eximiâ hâc fruitur prærogativâ, quòd eo creata sit nomine, ut in æternum imitetur actiones æternas Dei, & divinâ ipsius fruatur vitâ, contemplando & amando ipsam: sed retineretur adhuc ad tempus hic in terra, velut in gymnasio sanctitatis ad faciendum experimentum & ponendum veluti tyrocinium in eo, quod perpetuò debebit facere in cœlo; non alio hic fine moratur, nisi ut vivere addiscat vitâ divinâ, cum ibi in cœlis futura non sit, nisi ut vitâ divinâ vivat perfectè, vita ipsius divina consummata consistet in æternitate in contemplando & amando Deum: & vita ipsius divina incepta consistit in tempora in contemplando & amando Deum. In nullâ igitur, ut verum fatear, re exteriori consistit vita nostra divina, tota inclusa est in interiori, dum non consistit, nisi in duabus sublimissimis animæ nostræ operationibus; unâ intellectus nostri, dùm contemplatur, alterâ voluntatis nostræ, dum amat Deum.

Magni æstimo bona opera externa, quæ fructus esse possunt vitæ divinæ; sed ipsamet non sunt vita divina animæ nostræ: hæc tota inclusa est in interiori, unde nunquam exit, & hæc est cognitio & amor Dei. Si anima nostra non cognoscit illum, nisi cognitione quâdam habituali; & si non amet ipsum, nisi amore quodam habituali, etiàm non vivit, nisi vitâ divinâ habituali, sopitâ & quasi dormiente: si cognoscit ipsum cognitione quâdam actuali, id est actualiter applicatâ ad illum contemplandum, & cogitandum de illo; Et si amet ipsum amore quodam actuali, id est, si actualiter animetur & impellatur ad effundendum cor suum erga illum: vivit etiàm vitâ divinâ actuali, vegeta & omninò perfectâ. O amantissime Deus, quam ingens est bonitas tua, dum reliquisti nobis rem maximam, quam perficere possimus, adeò facilem, ut ad vivendum vitâ, & incipiendum nostram beatitudinem in vitâ præsenti, nihil aliud nobis faciendum sit, nisi ut applicemus nos, animumque intendamus, ad te cognoscendum, ad te amandum.

In quo consistat nostra vita divina.

Ex omnibus pietatis exercitiis, quibus anima christiana occupare se potest, non est facilius

Exercitium eximium vitæ divinæ.

non sublimius, non utilius, non securius, non omni ratione fructuosius, quàm continuò quantum fieri potest, applicare se exercitio vitæ divinæ. 1. Nihil est facilius, quàm cogitare de patre suo, de amico suo, de benefactore suo, de thesauro infinitâ ratione pretioso, qui aliquandò possidendus sit nobis. Jàm Deus est nobis hæc omnia & infinito modo plus; facillimum igitur est, imò & jucundissimum cogitare de illo. *Memor fici Dei & delectatus sum.* Et si cogitetur de ipso, mille mortiva efficacissima occurrunt, quæ trahant & urgeant cor ad amandum illum: Et ecce hæc praxis est vitæ divinæ: cogitare de Deo, & amare illum. Ecce tibi id, quod faciunt omnes Beati in cœlo. Quis excusare se potest ab hoc exercitio? si dicas: Ego vires non habeo; sed debiles æquè capaces hujus sunt, quàm robustissimi quique. Si dicas: Ego sat doctus non sum; sed rudissimi quique cogitare possunt de Deo, ipsumque amare, sicut doctissimi. Si dicas: tempus ad hoc me destituit, nec semper esse possum in Ecclesia; sed memoriæ & amori Dei intendere quis potest animum, omni tempore, quovis loco, quibuscunque occupatus negotiis; nihil igitur hoc facilius nisi quẽ destituat bona voluntas.

In quo consistat nostra vita divina.

2. Sed in magna hac facilitate, nihil est sublimius, nihil excellentius, siquidem hoc est, ratione quâdam imitari sublimissimas duas operationes æternas, necessarias, & Deo immanentes, quæ divinam ipsius constituunt vitam, omnemque ipsius gloriam ac beatitudinem, contemplari & amare Divinitatem. Omnia quæcunque produut Deus extra seipsũ, in comparatione nihil sunt; & omnia bona externa, quæcunque perficere potes, nihil sunt respectu hujus; dum mentem addicis ad contemplandum & amandum Deum. Mallem, plurisque æstimarem unicam bonam de Deo cogitationem, & unicum solum actum amoris Dei, quam omnia regna mundi; Et si mihi Deus optionem claret creandi mundum novum, æqualis omnino cum præsenti & actuali isto magnitudinis, vel producendi unicum solũ actum amoris sui; mallem & præponerem unicum actum adorationis Dei, vel amoris Dei, creationi mundorum bis denorum & adhùc plurium. Et certum est, hunc unicum iis omnibus majoris valoris esse ac pretii. O Deus! si ponderare hanc valorem possemus, illumque profundè insculperemus animo, an penderemus tàm parvi ipsum, sicut pendimus?

Exercitium eximium vitæ divinæ.

3. Relinquamus facilitatem ac Excellentiam ipsius, sed ponderemus benè ipsius utilitatẽ & emolumentum maximũ, quod ex

ex hoc exercitio dimanat in animam: Est id omninò singulare, transcendens omnes cogitationes, quibus concipi, & omnia verba, quibus declarari & explicari possit. Anima, cui usitatum est Exercitium cogitandi de Deo, ipsumque adorandi in sanctuario cordis sui, quæque continuò, quantum vires permittunt, conservare adnititur cor suum in actuali bonitatis infinitæ ipsius amore, haud impar est aquilæ, quæ duabus alis cognitionis suæ & amoris sui volat, sequevibrat, ac incredibili cũ velocitate se perpetuò magis magisque insinuat in sublimiorem, altiorem ac ditiorem possessionem Dei. Quandoquidem unicus actus amoris Dei dignus est coronâ, quot coronas intra horam? quot intra diem? quot intra mensẽ? quot intra annum? quot intra totum vitæ suæ cursum congregat & accumulat supra caput suum? Mallem unicam ejusmodi unius diei operam, quã labores omnes, quos exantlârunt cuncti Victores ac Expugnatores urbium ac regnorum, omnium decursu sæculorum. Alexandri, Cæsares, Scipiones, Imperatores romani, desides eratis vos omnes, ignavi & vecordes, dum aucupabimini infantium more muscas; & ideò ignavi, quia ignari, quid sit centenas unius diei opera sibi conquirere coronas.

4. Id quod summè exercitium interius vitæ divinæ reddit commendabile, est, quod non solùm sit facile, sublime, cumprimis utile, sed quod securissimum omninò sit, & absque ullo periculo. Est enim thesaurus absconditus, quò mundi fur, & vanitatis proprius amor accessum non habet, eò quod, cum nullos testes nisi oculos Dei admittat, placere studeat nulli, quàm ipsi soli; cumque non sit, qui observet ipsam ob inusitatam quandã vitæ rationem, hujus pulchritudo animæ abscondita maneat in interiori suo: *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus*: Omnia virtutũ exercitia, quæ minus habent ostentationis, semper plus habent securitatis. O anima mea, quàm pulchrum est arcanum, nôsse clepere & clanculùm subripere cœlum in medio sæculi, abs eo, quod quisquam id advertat! Quàm pius & innocens dolus, suam nôsse sanctificare animam in conspectu mundi, abs eo, quod is quidquam conspiciat ex eo! Statuamus deinceps, quantum possumus, navare operam exercitiis occultis ac internis vitæ Dei ambulare, nos recolligere, defixa mente invigilare maximo, quod in terris agere possimus, negotio, quod est, reminisci Deum, seriò cogitare de ipso, ipsum adorare, ipsum amare, frui dulcedine amabilissimæ ipsius præ-

Psal. 44.

præsentiæ in penetrali cordis nostri. Ecce id omne, quod facere nobis incumbit, ut consolati vivamus in hoc mundo; quia hoc totum quoque est, quod faciendum nobis erit, ut beatissimus, in omnem æternitatem.

ARGUMENTUM.

1. Anima vivens vitâ Dei incipit jam esse beata in vitâ præsenti.

2. Quomodo facile locupletare se possit in æternitate.

ARTICULUS IV.

BOnus Angelus, qui tanquàm Beatus clarè videt in secretum cordis Dei, juxta mensuram luminis gloriæ suæ, videre & intueri non potest clare profundam abyssum ordis humani: Est enim id sanctuarium cunctis obvelatum creaturis, & soli Deo reservatum & reseratum. Nihilominus probè cognoscens, bonam hanc, quam comitatur, animam toto peregrinationis suæ tempore, super terram, verè vivere vitâ Dei, è quatuor vitæ signis, quæ videt in illa, nempè sensu, respiratione, utrimento & operatione, animat & exstimulat ipsam, proponendo illi felicitatem suam præsentem, & majorem adhuc, quam exspectandam habet in æternitate.

Psal. 44.

Imposibile est, bonam animam, quæ cognoscit & amat Deum suum, taliter vivendo vitâ Dei, non esse beatam in hoc mundo, quia contenta est. Verùm dices, si contenta non sit, beata non erit: imposibile est ipsam contentam non esse, eo quod, dum actuali se occupat reminiscentiâ Dei sibi præsentissimi, & actuali amore infinitæ ipsius bonitatis, replentis cor suum, ipsa possideat idem bonum infinitum, quo contentantur omnes Beati, imò, quo contentatur ipse Deus: Ipsa quidem nondum est in paradyso, sed paradysus jàm est in ipsa, juxta affatum illud Evangelii: *Regnum Dei intra vos est.* Non alibi inquirendus est paradysus, nisi in corde bonæ animæ, quem omnium malorum & adversitatum diluvium non poterit destuere; & modò non comedat de fructu vetito, nunquàm expelletur ex hoc paradyso id est, modò non quærat suas consolationes inter creaturas, quas amare vetuit ipsi Deus, nunquàm non in pace fruetur dulci præsentiâ Dei in corde suo, quod verus ipsi erit paradysus.

Impossibile bonam animam, quæ vivit vitâ Dei, non esse contentam & beatam.

Anima, quæ possidet Deum, an aliquo indigeat alio, ut vivat contenta? Ex omnibus bonis, quæ amari possunt, nihil est nisi Deus

Deus est solus bonum, quod possidetur re ipsâ.

Deus solus, quòd verè possideatur; eo quod nihil sit, nisi ipse solus, quod per propriam suam substantiam ingrediatur penetralia cordis nostri. Bona materialia, amici, dignitates, & omnia bona creata non sunt in anima, nisi secundum suas imagines, eo quod secundùm suas substantias permaneant extra nos; & hæc est rationum non minima, quare cor nostrum satiare & explere non possint, eo quod illud non pascant nisi imaginibus & meris imaginationibus.

Deus solus est bonum, quod perdi non potest.

Anima immortalis, quæ perpetuis urgetur desideriis alicujus boni, quod sibi satisfaciat, vivit contentissima, quando invenit Deum, ipsumque possidet per cognitionem suam & amorẽ suum. Ipse solus est bonum, quo contenta reddatur atque beata, quia ipse solus est, quem nemo ipsi tollere, quo nemo ipsam exspoliare potest, nisi ipsamet se ab eo per aliquod velit separare peccatum. Omne aliud bonum, quod dependet à tempore, est transitorium, & fugit cum tempore, abs eo quod valeat retineri. O quam imprudens est anima, quæ alteri, quàm Deo soli, adhæret rei! cum enim certissima sit, se illam citius aut serius amissuram, ipsa sibi ministrat materiam & ansam doloris magni, quo misera jam & infelix reddatur.

Quomodo possibile sit, totum mundum non aperire oculos ad conspiciandam altissimam pacẽ, atque præsentem maximeque conspicuam beatitudinem, quâ fruêtur bona anima, quæ vivere adnititur vitâ Dei? Nonne solidissimum & abundantissimum sit ipsius solatium, eo quod hoc ita diluat maximas quasque vitæ præsentis afflictiones, ut invenire faciat ipsam nonnisi delicias, ubi aliæ non inveniunt, nisi amaritudines? Omnia, quæ maximè & quasi insupportabiliter affligere possunt hominem in præsenti vita, reducuntur præcipue ad tria. 1. Cruces, quibus referta est vita humana. 2. Mortem. quæ nobis undique struis insidias, cujusque ictus, quo ferit, quandoque ex improviso, nobis est inevitabilis. 3. Terrorem judicii Dei, coram quo apparere oportet, ad reddendam exactissimam rationem totius vitæ suæ; & hæc, quâ fiet, latet nos hora. Ecce tres vitæ hominum persecutores, quæ sæpius fateri cogunt illos, infelicitatis plenissimam suam esse conditionem.

Anima vivens vitâ Dei, consolata est in maximis adversitatibus.

Sed bona anima, quæ arcanum invenit in terra vivendi vitâ Dei, fabricatur sibi ex omnibus hisce rebus argumentum & ansam admirabilis consolationis. Quando videt agglomerari super se cruces (quibus plerumque vita justorum magis

Cruces sunt dulces animæ viventi vitâ Dei.

magis infestatur, quàm vita peccatorum) alloquitur semetipsam: Amor, meus crucifixus est: Et eccur esse nollem cum ipso? Is probe videt omnia, quæ patior; ipse novit, ipse in his sibi complacet: Nonne felicissima sim, si voluptate demulceam ipsum, amando hanc crucem ex amore ipsius? Quid sunt omnia, quæ patior, respectu omnium, quæ passus est pro me? Crux ipsius universalis fuerat felicitas mundi, & mea crux specialis est mea felicitas: hæc plus mihi affert commodi, si feram ipsam cum resignatione in divinam suam voluntatem, & in unione cum cruce suâ, quàm si fruerer simul omnibus voluptatibus mundi. Hæ veritates, quas firmissimè credit, exstimulant ipsam ad benedicendum Deum cum magnâ patientiæ tranquillitate, dum alii se torquent, totumque mundum replent querelis; ipsa autèm, quantò plus patitur, tantò majori perfunditur solatio spirituali.

Mors quoque tali est dulcis animæ.

Quando aspicit mortem, quæ timore ac horrore percellit omnium corda mortalium, ipsa in illa non nisi suas reperit delicias: sive enim aspiciat illam velut sperationem ab omnibus rebus mundi, tantò magis sibi complacet in ipsa, quantò magis implicatio cum creaturis, se à fruitione Dei retardantibus displicet sibi: sive consideret illam velut januam, quâ aperiatur sibi aditus ad æternitatem beatam, mediante quâ inducatur in perfectam possessionem Dei, tanto plus reperit in ea solatii, quantò ardentiora sunt vota, quibus fertur in Deum: invitaret ipsam lubens, ut acceleraret gradum cum sancto Hieronymo: Veni, amabilis mors, adesdum ocyùs & discumpe citò catenas, quæ diù nimis captivam me detinent in obscuro hoc corporis mei ergastulo, ubi aspicere non licet mihi jucundos splendores Dei: concuti finit ipsa tremore decies catena mundorum milla ad mortis aspectum: quantum ad se, anxiè exspectat, avidè exoptat hæc ipsam velut portam & portum desideriorum suorum.

Judicium Dei consolatorium est animæ viventi vitâ Dei.

Tandem si animo revolvat judicia Dei, novit quidem formidabilia hæc esse pro peccatoribus, sed nec labet ipsam desiderabilia existere illa pro justis: aspicit hœdos ad manum sinistrã, sed aspicit quoque ad dexteram Agnos; fulmina e audit sententiam maledictionis æternæ super illos; sed pronuntiari quoq; intelligit super illos benedictionis sententiam, quâ mittuntur in regni æterni possessionem; unde dicit intra semetipsam: Mi Deus dextera manus tua suscepit me, & semper me tenet dextera tua,

cum timore per semitas tuas deducit me gratia tua, ut tandem mihi certò liceat pervenire ad te: cum incidero in manus tuas, meliùs nullibi esse possum; ero namque in manibus amici mei, qui me amat plus propriâ vitâ suâ, qui deditâ operâ pro se creavit me, qui me redemit pro se, quique fortiter me trahit ad se.

Valdè timeo te, o mi Deus, verùm magis adhuc te amo, plus, quàm timeam, te diligo: contremiscant illi ad conspectum judiciorum tuorum, qui magis timent, quàm ament te; quantum ad me, majori cum desiderio, quàm metu aspicio illa: amo & desidero ardenter salutem meam; sed ardentius adhuc amo & desidero gloriam tuam, quàm meam: & quia certus sum, quâcunque disposueris mecum ratione, id semper futurum pro majori tuâ gloriâ; hinc in pace vivo ac fiduciâ: fac mecum, quidquid placuerit tibi. Qui suam magis amant gloriam, quàm tuam, torqueant se, quantùm voluerint, timore ac metu, ne gloriam amittant, nil curando, quidquid tecum fuerit, qualecunque accidat illis judicium, Ego intimo cordi meo insculpam suavissima illa perdilecti discipuli tui verba: *In hoc est perfecta charitas Christi in nobis, ut fiduciam habeamus in die judicii*: dummodò perfectè amemus *Jesum Christum*, collocare totam nostram possumus fiduciam in magno die judicii ipsius.

1. Joan. 4

Sic bona anima, quæ vivit vitâ Dei, non videt ubivis nisi materiam & causam consolationis; & si verum est, quod omnia, quæ maximè affligunt in hâc vitâ, demulceant ipsam voluptate; quid cogitandum est de voluptatibus ipsis, quibus perfunditur à Deo? Et ecce perfectam felicitatem, quâ jàm fruitur in miserando hujus mundi exilio.

Verùm si considerentur bona, quæ abs intermissione acquirit, & amplissima fortunæ munera, quibus se locupletat pro æternitate: O Deus! an intelligi hæc possint, quin admiratione & gaudio percellant animum, accendantque in corde ardens desiderium vitâ vivendi deinceps divinâ?

Tres veritates, quæ summè consolantur animam viventem vita Dei.

Ceu fundamenta consolationis ipsius tres statuuntur veritates. Prima est, quod ipsa amet hic in terris Deum eodem amore, quo amatur à Beatis, qui sunt in cœlo: eo quod charitas sancta in terris & illa in cœlis inter se non differant. Secunda, quod amor ipsius nondùm suum obtineat terminum, sed semper adhuc possit crescere, nec etiam ullis limitetur gradibus, ultra quos non valeat se

sem-

ſemper magis protendere omnibus momentis vitæ ſuæ: & conſequenter, ſi adæquet hodie aliquem è Beatis in gradu, amoris ſui, cras poſſit illũ ſuperare & æqualē ſe reddere alteri in gloria magis ſublimi; Exin die ſequēti tranſcendent & hunc & quinquaginta alios; alio die antecellet adhuc totidem alteros vel plures, juxta proportionem, quâ creſcet in amore ſuo, quem abs intermiſſione omnibus momentis vitæ ſuæ poteſt adaugere; ità ut Beatorum nec unicus ſit, ad cujus gradum aſpirare, & tandē etiam pertingere nō poſſit, ſi fideliter & inceſſanter ſeſe exercuerit in vitæ divinæ operibus.

Erit unica tantùm caterva Beatorum compoſita ex Angelis & hominibus S. Aug. c. 1.

Et tertia veritas ipſam animans, conſolans & exſtimulans eſt, quam tradunt Sancti Patres, inter quos Sanctus Auguſtinus libro duodecimo de Civitate DEI, & Sanctus Gregorius homiliâ trigeſimâ quartâ in Evangelia; quod nulla futura ſit diviſio vel ſeparatio Angelorum & hominum Beatorum in cœlo; quaſi Angeli facerent turmam aut cohortem ſuam ſpeciatim, ſeparatam ab hominibus, & omninò ſupra homines in gloria exaltatam, homines quoque ſuam ſeparatim conſtituerent catervam, tanquàm inferiores in beatitudine omnibus Angelis; ſed quod ex utriſque nonniſi futurus ſit grex unicus ſub unico ſolo paſtore; id eſt, unicus ingens Exercitus omnium Beatorum, ubi homines intrabunt in ſocietatem felicitatis cum Angelis, & ſuum inter illos obtinebunt ordinem magis vel minus ſublimē juxta proportionem graduum amoris ſui, penes quos erit & illa gloriæ ſuæ, ità ut aliqui duntaxat admittēdi ſint ad chorũ Angelorũ; alii aſcenſuri ad illũ Archangelorum; alii ad illum Virtutum; alii extollendi ſint ad illum Principatuum; alii ad illum Dominationum; alii ad illum Poteſtatum. Quidquod erunt adhuc alii, qui aggregandi ſint Choro Thronorum; alii recenſendi in illum Cherubinorum; Et alii denique exaltandi usque ad ſedes Seraphinorum, qui ſupremum inter tres Hierarchias Angelorum tenent & occupant locum. Et ſancti Patres, qui tam conſolatoriam pro hominibus ſequuntur doctrinam, afferunt in hujus confirmationē, teſtimonium *Jeſu Chriſti* ipſius in Evangelio ſancti Lucæ: *Erunt ſicut Angeli Dei.* Cap. 20.

Divitiæ admirabiles animæ exercentis vitam divinam.

O quàm admirabiles poteſt anima ſolidis his innixa fundamentis, & ſemel firmiter circa tres haſce magnas perſuaſa veritates, facere inceſſanter quæſtus & lucra, comparando ſibi novos ſemper gradus beatitudinis in regno DEI! Siquidem quando

renuntians cœteris omnibus, in interiori suo sese applicat continuis vitæ divinæ exercitiis, nunquàm non reipsâ & actualiter contemplari studens Deum præsentem, ipsumque amare semper gestiens, quàm potest ardentissimè, certum est, ipsam abs intermissione sumpturam augmentum in amore: siquidem nec unicus quidem est amoris Dei actus, qui augmentum non mereatur amoris DEI. Indubitatum est igitur, acquirere ipsam incessanter novos ac sublimiores gloriæ gradus, cum nec unicus gradus amoris Dei sit, cui in æterna possessione Dei suus non respondeat gradus gloriæ: Et nôsse, quanti valoris sit ac pretii unicus ejusmodi gradus, id omnem humanum transcendit captum, supergraditur intelligentiam. Quando omnis hominum vita impenderetur ad obtinendum ex iis unicum duntaxat & minimum, condigna valori tanto non penderetur solutio; Et exercitium vitæ divinæ; de quo loquimur, centenario ac millenario accumulat illos numero in anima nostra, abs eo, quod aliquo propemodùm stent ipsi labore.

Bone Deus! Bone Deus! si anima clarè videre posset admirabiles, quos facit, progressus, quando fideli cum constantiâ ac fervore huic intendit, seque impendit, exercitio! forsitan ipsa jam gradum habet amoris, quo collocatur in ordine Angelorum, quorum maximus est numerus, quique omnes sibi invicem sunt subordinati, & gradus amoris, quem habet, fortassis transcendit illorum jamjàm quingentos. Quod si magnâ cũ animi contentione navare pergat operam exercitiis cognitionis & amoris Dei, & hisce suffragantibus intra tempus aliquod excrescat ipsius amor, superabit adhuc illorũ quingentos alios. Si perseveret majori cum fervore ejusmodi frequentare actus, ipsius amor tàm magnus evadet, ut tandem omnes excedat Angelorum choros, & æquiparandus sit cum Archangelis. Sed quia novos accumulare gradus non cessat, divinum suum prosequendo exercitium, emenso aliquorum amorum spaatio ita locupletatur, ut Archangelos quoq; post se relinquat, illisq; superior evadat. Quis novit, an Principiatuũ non sit assecutura ordinem; exin Thronorum ac Cherubinorum consensura chorum; fortassis deniq; & illum altissimorum Seraphinorum in cœlo? siquidẽ quantò ipsius excreverit amor, tantò plures exercebit actus heroicos, & consequenter majores faciet progressus. O Deus! si illos, quos facit, quæstus, videre posset anima, quantiq; sit valoris annus, septimana, dies, unica duntaxat hora

nor-

nobilissimo huic exercitio fideliter impensa!

Cur Deus abscondat animæ pulchritudinem operis sui.

Sed Deus consultò abscondit ipsi pulchritudinem operis sui, quo delectaretur & afficeretur nimiùm; anxio nimis & insatiabili desiderio invigilaret labori, cœtera deseret omnia, negotia seponeret necessaria & neglectâ vitæ corporalis curâ, nec momento vivere posset unico, quo non actualiter & totaliter intenderet Deo, ipsum contemplando, ipsumq; ex totis suis amando viribus. Ad impediendum ingentem hunc excessum, opus fuerat, ut esset hæc anima, unus ex Seraphinis proximè Dei Throno astantibus: quilibet ipsorum habebat sex alas, sed nonnisi duâbus volabant, aliis duâbus suam tegebant faciem, suosque oculos, ut illis absconderent pulchritudinẽ, erga quam rapiebantur; & duâbus aliis tegebant pedes suos, ad tollendam ipsis cognitionem progressûs, quem faciebant in itinere suo: nihlominùs non intermittebant volare semper, quantumvis cœco modo, & abs, eo quòd scirẽt, quo ambularent, quemq; facerent in itinere suo progressum.

Exhortatio ad laborandum pro lucro comparando in cœlis.

Operemur itaq; infatigabiliter, dum tempus habemus, nec diem, nec horam, nec momentum: omnia pretiosa sunt in vita animæ, Deo fideliter servire & sibi prodesse volentis: siquidem nonnisi certam habet temporis mensuram, & post hanc deperditam nihil ex illo habebit ampliùs, nec quod perdidit, ipsi quisquã restituere potest. Non afficiamur tœdio, nec cadamus animo, non frangamur socordiâ; æternitas tota integra jàm abundè sat erit nostræ quieti. Satagam⁹ comparare nobis, quantùm possumus, ex pretioso hoc sacri amoris auro, dum agimus in terris, certi, nos in cœlis haud plus possessuros ex illo, quàm in terris collegeramus nobis. Ultimũ vitæ nostræ momentũ, nostræ est terminus viæ; ex hoc momento, nec unicũ licet ultra protendere gressũ: destinata est æternitas ad fruendũ illo, quod paravimus in tempore, nec nova ibi licet parare lucra. Omnia vitæ præsentis instantia occasionẽ suppeditant nobis nova parandi & accumulandi lucra, illaque tanta, quanta voluerimus ipsi; sed decies centena Sæculorum millia in æternitate (si dimetiri hanc possent sæcula) nec momentum suggererent nobis, quo locupletare nos possemus unico novo amoris Dei gradu.

O Possessio æternitatis quàm pulchra es! quàm amabilis es! quàm tranquilla es! quàm secura es! quàm æqualis es! Tu nihil tuæ imminuis Excellentiæ; sed nec unquàm adauges illam. O pretiosum in terris lucrum, quàm es proficuum!

ficuum! quanti ponderis es & momenti! quantis divitii accumulas animam! non relinquis equidem ipsi quidquam quietis: sed laborem illius tantâ compensas utilitate, ut nesciam, an non adæques & valeas totius possessionem æternitatis.

Summè te æstimo, O beata possessio DEI mei in æternitate; desidero te, amo te, & quando habebo te, requiescam in te, committam me totum tibi, & tu totam meam constitues felicitatem. Sed modò & in præsenti pluris æstimo te, O inæstimabilis requisitio DEI! O pretiose labor! O acquisitio delectabilis & utilis! amo te, totum integrum consecrabo me tibi, nonnisi tibi adhærebo soli, tu totam meam constitues felicitatem cunctis momentis vitæ meæ, tuncque infelicem me credam, quando non actualiter requisivero DEUM, & adhuc infeliciorem, quando oblitus fuero DEI, & infelicissimum, quando cessavero semper magis magisque amare DEUM.

O mi DEUS, ne sinas me perdere vel unicum ex omnibus momentis vitæ meæ, abs eo, quòd intendam tibi; abs eo, quòd recorder tui; abs eo, quòd contempler te; abs eo, quòd amem te; abs eo, quòd desiderem te; abs eo, quòd requiram te; eò, quòd momentum quodlibet in exercitio & actuali praxi vitæ divinæ collocatum, producturum mihi sit possessionem æternam infinitæ tuæ bonitatis in æviterna sæcula. Amen.

CON-

CONSULTATIO XXX.

Concluſio totius hujus operis, & fructus, qui ex illo trahi poteſt.

[...]r terra [...]ſub pe- [...]bus no- [...]is & cœ- [...]m ſuper [...]pita [...]ſtra.

VErſamur hîc in terris eo oris ac corporis noſtri habitu, qui noſtri nos admoneat officii, ſi benè eundem conſiderare velimus. Voluit DEUS, nonniſi pedum plantis â nobis attingi terram, dum nunquàm non attollimus caput verſus cœlum, ad inſtituendum nos, ut ſtatuamus nobiſcum nonniſi contemnere terram, quæ ſubſtrata eſt pedibus noſtris, & attollere oculos noſtros, cogitationes, deſideria noſtra in cœlis, qui noſtris ſupreminent capitibus. Videtur, nos procul diſtare ab illis, ac longum requiri tempus, multo opus eſſe labore, ſi illuc aſcendere velimus. Nihilominùs magnus Apoſtolus exhortatur nos, ut noſtra converſatio, noſtra collocutio, noſtra habitatio nunquàm non ſit in cœlis. *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt.* Quid igitur faciendum, ut Apoſtolico huic præcepto morem geramus? An opus avellere nos more Eliæ â mortalibus, ut ſicut ille, flammante curru feramur in cœlum? an aſſumamus nobis pennas ſicut columbæ, ut harum remigio navigemus ſuper aſtra? Non, nullatenus id â nobis deſiderat Apoſtolus, cum vires excedat noſtras.

[...]hil. 3.

Portamus cœlum in nobis ipſis.

Oportet ergo extollere ſaltem cogitationes noſtras ſupra omnes res mundi hujus inferioris, & cogitare nihil, niſi ſemper defixum gerere animum contemplandis aſtris, more illius philoſophi, qui prolapſus eſt in foveam, non reſpiciens ad pedes ſuos, eò, quòd ſublatis ſemper oculis curſum conſideraret ſtellarum. Non, haud opus eſt ſemper eſſe abſtractum & abreptum extra ſeipſum: haud opus eſt quærere cœlum ſuper capita noſtra; non mutandus nobis eſt locus, ut ingrediamur in cœlum; in inſtanti erimus ibi, ſi voluerimus; cœlum enim circumferimus in noſtris capitibus, includimus illud in noſtris cordibus. Cœlum, de quo ſanctus Paulus loquitur, & in quo deſiderat noſtram eſſe converſationem, eſt Deus ipſe. Jam cœlum eſt in nobis, cum penetremur & poſſideamur toti intimâ præſentiâ Dei. Beatis in gloria non eſt magis præſens, quàm nobis; ſed illi vident

ipsum, & ideò Beati sunt, & nos ipsum non videmus, & ideò privati manemus felicitate verâ in medio magni Oceani omnium felicitatum.

Recordemur Dei, & sumus in cœlo. S. Ephrem.

Unde ergò oritur, quod nec consolati, nec Beati vivamus, cum totum in nobis sit cœlum? nisi quòd in cœlum non ingrediamur ad fruendum felicitate ac beatitudine nostra. Sanctus Ephrem egregiam hanc exaratam reliquit nobis sententiam: semper memineris Dei, & cœlum mens tua evadet. Ingredere solumodò temetipsum, & memineris te totum plenum esse Deo; & ecce jam versaris in paradyso: Nam quanta abundantia gaudii, quàm solidum tibi solatium, videre plenum te esse bono infinito? O si gustares hoc gaudium! juxta proportionem immensarum divitiarum thesauri, quem possides! quæ differentia foret inter te & Beatum? Non igitur defectus est præsentiæ & possessionis Dei, nonnisi oblivio Dei est, quæ reddit te infelicem. Memor es Dei, & gustas dulcedinem præsentiæ ejus in te? reipsâ in cœlo es, quamvis videaris conversari in terrâ cum cœteris hominibus. Oblivisceris Dei? nihil illius gustas? præsẽtiæ miserabiliter serpis in terra cũ cœteris animantibus, quamvis cœlum circumferas in temetipso, totusque plenus sis Deo.

Unde veniat, quod tam parùm recordemur Dei.

Sed unde proficiscitur universalis hæc Dei oblivio? quid conciliat communem hanc infelicitatem hominum? unde est, quòd, cum omnes totum cœlum portent in semetipsis, in cœlo tamen non omnes vivant, ubi suam invenirent felicitatem? Et unde venit, quòd illi ipsi, qui videri volunt pietatis alumni, quique dicunt, amare se Deum super omnia, nec quidquam quærere extra seipsum, tam parùm intendant Deo, ut obliviscantur illius horis integris, & quandoque integris diebus? hoc oritur ex parvâ æstimatione Excellentiarum Dei, ex modica cognitione, quam habent de Majestate, & adorandis ipsius perfectionibus. Audiêrunt quandoque fieri sermonem de ipso; sed tàm leviter tamq; obiter, ut non penetrârit ipsorum animum; haud aliter quàm si facta fuisset ipsis narratio cujusdam rei, de qua nihil sciant, nisi per auditum, ex qua nihil viderint unquàm, cujusq; â semetipsis nullam habeant cognitionem; ex eo, quod audiêrint de ipso, haud aliter afficiuntur, quàm anili quâdam fabulâ, cujus non ampliùs habeant rationem. Si res bene consideretur, constabit, nimis quàm verum esse, majorem ita sentire partem hominum, & rationem, quare nonnisi rarissimè de Deo cogitent, esse, quod nonnisi minimi pendant ipsum.

Ecce mi chare Lector, quid sæpè impleverit cor meum amaritudine; deploro ignorantiam, in quâ vivimus, earum rerum, quæ concernunt Deum; abs vehementi dolore videre non possum, tàm parùm cognosci ipsum, tamque parvi æstimari, ut vix otium quis sumat cogitandi de eo. Et ecce quid me impulerit, ad explanandum tibi hîc aliqua de Excellentiis Supremæ hujus Majestatis, majori quâ poteram claritate & evidentiâ. Et licet hoc fiat abjectâ quâdam ratione, quæ longè inferior sit tanti argumenti dignitate, nihilominùs confido, te magnos exin haurire posse fructus, si operam navaveris lectioni hujus libri, cum spiritu veris accenso desideriis cognoscendi Deum. Annotabo tibi hîc aliquos principaliores, quos melius ex propriis cognosces experimentis.

ARGUMENTUM.

Primus fructus Lectionis hujus Libri est, quod fastidium pariat animæ, ipsamque faciat commorari in cœlis.

ARTICULUS I.

Solatium animæ abstrahentis se à creaturis, ut habitare possit in Deo.

NEmo est, quem status premat infelix, nisi ex eo, quòd feliciorem habere non possit. Imaginare tibi hominem inclusum carceri fœtido, perobscuro & arctissimè obfirmato; ubi pro suarum cumulo ac culmine miseriarum ingemiscat oneratus catenis, & fame moriatur. Quâ ipsum perfunderet voluptate, qui ipsum inde exsolvens, aperiret illi januam speciosissimi alicujus palatii, cujus apparatus omnis admodùm foret magnificus, lectissimâ instructus supellectile, splendore plenus ac divitiis, offerendo id illi deinceps in habitaculum, si præ suo id mallet ergastulo? Quis tam insanæ est mentis, ut fluctuaret animo, in eligenda unâ ex duâbus hisce mansionibus? Jam simillimum quid hîc accidit.

Anima inclusa ergastulo corporis sui contenta est mansione tàm mœstâ, molestâ, incommodâ, quia non credit, se aliam hâc meliorem habere posse. Sapientes mundi, & omnes ii, qui nonnisi nôrunt illa, quæ cadunt sub sensus, nō capiunt, quod spirituales dicunt, mansionem esse in Deo summè delectabilem pro animabus, quibus illuc patet introitus. Videtur illis hoc esse torturam ac cruciatum intolerabilē, semper abstractum manere â creaturis, nunquàm non recollectum in semetipso, semperque inten-

intentum Deo; creduntque privatum hoc esse omnibus voluptatibus vitæ, & vivere infelicē, velut perpetuo detentum ergastulo; cum ex adverso, totum sit verum oppositum, quod nempè obscuro & arcto sit cōstringi ergastulo, & admodū habitare angustè, suā creaturis inclusam & constrictā tenere animam, Quid enim est creatura? quid universus simul est mundus respectu alicujus animæ, nisi carcer tam arctus pro illa, ut suam hîc habere non possit extensionem: capacitas illius longè his omnibus est major; nonnisi Deus solus nostrâ major est animâ, & consequenter exire è mundo & creaturis, ut intretur in Deum, est exire è carcere, ut in magnificum intretur palatium, seque omnimodæ asserere libertati.

Aspectus magni palatii divinitatis ostendit, mundum esse velut carcerem.

Illi, qui nullam habent cognitionem Spiritûs, non intelligunt hæc: sed ignoscendum est illis, quod illa nondū æstiment, quæ nondum cognoverunt. Si aspexissent pulchritudinem, magnitudinem, splendorem palatii, ubi ipsorum habitare potest anima, nonnisi maximo contemptui illum haberent carcerem, ubi credunt, se habitare lautè persuasi, se hîc vivere absque coactione & in libertate: cognoscerent, quàm infinita differant ratione, habitare in Deo, & habitare in seipso, vel creaturis; quodq; unum non sit nisi pœnosus carcer & misera captivitas; alterum palatium magnificum & jucundissima habitatio beatarū animarum. Aperi oculos, O anima. Liber hic, qui tibi loquitur de Excellentiis Dei, aperit tibi portam speciosi hujus palatii; quando tibi explanat prodigia adorandarum ipsius perfectionum, ostendit tibi, teq; ducit in illi⁹ habitacula. Vides, quàm sint magna, quàm sint pulchra, quàm sint jucunda, quàm sint splendida, quàm sint magnifica: Nonne mox primo illorū raperis aspectu? Nonne mox vehemens experiris desiderium habitandi ibi? *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini*: Intra, quiesce ibi, fruere jucunditate amœnissimæ hujus mansionis, comorari poteris illic, quamdiu libuerit tibi.

Psal. 83.

Misera captivitas animæ, quam creaturæ constringunt carcere.

Anima pura à sordibus peccati, libera ab affectibus mundi, & verè appetens Dei, ubivis apertam invenit januam, ad exeundum à semetipsâ & creaturis, atque intrandum in speciosum & spatiosum Divinitatis palatium. Janua hæc est immensitas DEI, quæ omnia replet, quamque videt ipsa ubique: hinc omnia ipsi loca æqualia sunt, & undique extollere se potest ad habitandum in magnifico & mirifico hoc palatio.

Porta palatii Divinitatis.

tio. Quando semel huc intravit, obliviscitur cœterorũ omnium, ut occupet se occupatione Dei ipsius, qui per omnem æternitatẽ non facit aliud, nisi quod divinas suas contempletur perfectiones, & infinitâ ratione amet illas. An dubitandum sit, quin hæc anima experiatur totum cor suum distentum gaudio, eò quod, cum in DEO sit, ibique faciat, quod facit ipse DEUS, ex eodem hauriat fonte, è quo Deus ipse totam suam haurit & desumit beatitudinem?

Misera captivitas animæ, quam creaturæ constringunt carcere.

Admiratur ipsa cœcitatem ac miseriam suam, quod tàmdiù detenta fuerit in fœtidis ac obscuris creaturarum ergastulis, nec intelligit, quomodo tolerare potuerit tam diuturnam, tamque miseram sub illis captivitatem: Jam dum aspicit illas è sinu DEI, ubi habitat, minores atomis videntur ipsi in comparatione adorandi hujus palatii, ubi Deus ipse, cum omnibus habitat Beatis: deplorat ipsa miseriam eorum, qui liberos se putant, dum vagabundum gerunt animum, qui in continua vivunt Dei oblivione: illorum luget & plangit captivitatem, dum totos ipsos videt creaturis obstrictos, quas tanti æstimant, quasi Deus nihil esset respectu illarum. Eheu! quã decipiuntur turpiter à sensibus suis! Nam cum ad ipsos se referant, hique illis non dicant, Deum esse, nihil æstimant, nisi quod expositum est sensibus, & cœtera omnia ceu meras accipiunt imaginationes, & phantasmata infirmorum ac tristium animorum.

Felicitas animæ habitantis in DEO.

Ex adverso anima, quæ semel aditum invenit in jucundum hoc Divinitatis palatium, nil magni æstimat, nisi id, quod fides docet! cætera omnia videntur ipsi velut umbra, quæ præterit, velut noctis somnium, quod evanescet, cum oculos habuerimus apertos: adhuc minus, quã somnium; cum non sint nisi acervus parvorum nihilorum, quæ prodiêrunt è nihilo, & mox in nihilũ relaberentur, nisi sustentarentur à manu DEI: puderet ipsam annihilare se in omnibus hisce nihilis, dùm commorari potest in Deo, ubi suam invenit gloriam, suam quietem, suumque paradysum. O mi Deus! ipse solus contentus vivit ac beatus qui habitat in te, qui cognoscit te, quique amat te. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te.* Joan. 17.

Conclavia specialia palatii Divinitatis.

Nonne hoc est aperire tibi portam paradysi, dum facile tibi conceditur medium habitandi in Deo, & quiescendi in pulchritudine adorandarum ipsius perfectionũ, velut in pluribus magni cujusdam palatii conclavibus, ubi libertâtem habeas intrandi ipsorum prodigia, & tamdiù comorandi ibidem, quamdiu placuerit tibi? Quodvis eorum suas habet divitias, suasque ille-

cebras, quæ majore, vel minore afficient te voluptate, juxta proportionem, quantò majore attentione aſpexeris ipſas.

Lib. 3. c. 6. Diſpoſui & ordinavi in *Christiano interiore* parvam aliquam praxin converſandi in præſentia Dei per ſeptem hebdomadæ dies, tribuens unicuique diei cogitationes & affectus diverſos circa quamlibet perfectionem Dei; ſemel circa eſſentiam Dei, altera die circa illius Omnipotentiam; iterum aliâ circa ipſius ſapientiam, aliâ vice circa ipſius patientiam, & exin circa ipſius amorem, & poſtea circa ipſius juſtitiam; & denique circa ipſius miſericordiam. Sed omnia hæc in parvam valdè redacta ſunt Epitomen, ut ſufficere tantummodò poſſint pro colloquio unius diei. Ecce tibi hîc quædam ampliora, quibus ad eundem finem uti melius poteris.

Quælibet conſultatio agens de perfectione quâdam Dei ſatis ampla eſt, & ſufficientes complectitur veritates ad ſuppeditandam colloquii materiam per hebdomadem integram, ſi otium concedere volueris animæ tuæ ad ruminandum ac inſculpendum tibi illas, ſicut & hauriendum aliquem ex illis fructum. Siquidem hoc eſt velut ingens quoddam conclave palatii Divinitatis, ubi non nimium tibi fuerit per integram commorari hebdomadem, ad perluſtrandas omnes illius pretioſitates: invenies ibi lumina fulgidiſſima, quibus tuum demulceas intellectum; affectus tum dulciſſimos, tum ardentiſſimos, quibus tuam oblectes voluntatem; contingentias quoque jucundiſſimas, quibus ſanctâ quâdam ratione ſatisfacias curioſitati; Et ſuper omnia campum inexhauſtum divinarum veritatum, quibus quantò magis ſcrutando inhæſeris, tantò majora perſpecturus ſis in illis prodigia: vix ſatisfactum tibi putabis, niſi diutius quàm octo diebus in manſione tam jucundâ fueris commoratus.

Quomodò mutare poſſimus manſionem, ut ſemper manere poſſimus in Deo cum voluptate. Nihilominùs hebdomade ſequenti concedere poteris in conclave aliud, aliam dico conſultationem, quæ non minores tibi ſubminiſtrabit delicias, ubi cum viſurus ſis pulchritudines omninò novas, novas quoque percepturus & experturus ſis conſolationes. Quando nonniſi leviter res tranſcurrimus, nonniſi levem exin haurimus ſatisfactionem, quæ non admodùm commoveat animum, & quantocyùs denuò evaneſcat. Non eadem hîc eſt ratio, quæ eſt cum lectione alicujus fabulæ vel apologi, aut fictæ cujusdam narrationis, ubi ab initio parùm quid irradiat

fulgoris demulcens oculos; sed dum penitius illas rimamur, experimur non esse, nisi meras imaginationes. Hîc ex adverso res se habet, sicut cum tabernaculis Cedar, quæ non exterius, nisi telæ rudes, sordidæ, pulvere conspersæ, sed sub illis ingentes abscondebantur thesauri: Veritates hîc expositæ prorsus sunt nudæ & absque omni ornatu; omnis illarum pulchritudo est ab intus, & fundo inclusa; profundè penetra, perscrutare cum otio, & videbis illas.

Mutabis adhuc mansionem, dum mutas hebdomadē, & intrabis in considerationem alterius perfectionis Dei, quæ tibi exponitur in alia consultatione, & methodo omninò diversâ ab aliis. Observabis ibi pulchritudines novas, quæ occupabunt te cum voluptate per hebdomadem integram, & hæc vix tibi sufficiet ad aspiciendum illas omnes paulisper cum otio. Nihilominus sic faciendo, transegeris plus quàm medium annum, r creando te spiritualiter in divinâ hâc mansione, abs eo quod visitare potueris conclavia omnia Augusti hujus palatii Divinitatis, quæ omninò hîc habes & vides aperta. Quod si gustaveris semel dulcedinem habitationis tam jucundæ, omnis alia carcer tibi videbitur & ergastulum; & totus fastidiens terram & creaturas, vivere non poteris consolatus, nec tuo commodo, nisi commoreris in cœlo & cum Deo. Et hic primus est fructus, quem haurire poteris ex lectione hujus voluminis.

ARGUMENTUM.

Secundus fructus, exercere culturâ cœlum plantatum in terris.

ARTICULUS II.

QUotidie postulamus à Deo, ut regnum ipsius veniat ad nos: *Adveniat regnum tuum*; Et tamèn nolumus, quod postulamus: non enim dependet nisi à nobis, ut descendere faciamus cœlum in terram, exspectando, quoad ascendamus è terra in cœlum. Est verus hic sensus sublimium verborum quæ DEUS asserit & effatur in vate Isaïa: *Posui verba mea in ore tuo, ut plantes cœlos & fundes terram*; id est, ut plantes cœlos in terrâ, & fundes terram super cœlos. Hoc est plantare cœlos in terra, dum porrigitur nobis modus vivẽdi hic in terrâ, sicut in cœlo, semper in sinu DEI, semper occupatum divinis ipsius perfectionibus, per longam, quam contraximus, consuetudinem, ruminando ipsarum prodigia. Et hoc est fundare terram super cœlos, non aliâ ratione tractare quidquam, quam velut negotia æternitatis, faciendo illa omnia in Deo & pro Deo, & in præsentiâ DEI, & velut habentes obligationem, strictam de illis reddendi rationem coram justitiâ DEI.

Isai 51.

Mysteriis admodum fœtam invenio sententiam in apocalypsi: *Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos.* Illi sunt mortui, & moriuntur; si non essent mortui, non morerentur; Et ipsi non moriuntur continuò, nisi quia sunt mortui actualiter. Qui sunt Beati hi mortui, qui moriuntur semper? nisi animæ, quæ jàm deseruerunt terram ut intrarent in cœlum, per universalem mortem, quâ mortuæ sunt omnibus rebus mundi, & per constrans propositum stabiliendi suam habitationem in sinu DEI. Ipsæ jam mortuæ sunt mundo, & moriuntur continùo sibi ipsis. Mori mundo, hoc fieri potest subitò ac uno eodemq; tempore, semel promptè deferendo ipsum, sicuti fecerunt tot solitarii & religiosi, qui se vivos sepeliêrunt in profundas sosolitudines: avulsos à commercio hominum, Sed mori sibi ipsi requirit longam moriendi seriem omnibus inclinationibus naturæ & amori proprio, qui semper vult renasci, quemque sempèr longo Martyrio interimere opor-

Beati mortui, qui moriuntur Apoc. 14.

oportet: & Beati hi mortui, qui ità moriuntur in Domino, vel ex amore Domini nostri.

Differentia inter operationes & opera.

Sed ratio ipsorum Beatitudinis est admirabilis; eò quod, dicente Scripturâ, opera illorum sequuntur illos. Est differentia inter nostra opera & nostras operationes: nostræ operationes sunt nostræ actiones, nostra opera sunt effectus nostrarum operationum. Quot videre est, qui pulcherrima faciant opera, at operationes abominandas. Iste homo, qui exstruit domum suam, qui pulcherrimum ædificat palatium impensis istius, quem opprimit, pauperis, cujusque devorat substantiam, haud dubiè facit opera, quæ multum habeant splendoris; sed operationes ipsius criminosæ omnes sunt turpissimæ. Et prorsus ex adverso homo iste solitarius, despectus à mundo, qui abnegat seipsum, qui mortificat passiones suas, qui gestat cilicia, vel qui jejunat, facit opera, quæ nihil habeant splendoris, quæ nihili pendantur à mundo: sed operationes ejus tam magnæ sunt, tamque pretiosæ, ut majoris valoris sint, quàm tota terra simul, si ex purissimo constaret auro: parùm ipsius interest, qualia sua sint opera; sed summè invigilat, ut omnes operationes & actiones suæ excellant, probè gnarus, non esse operationes nostras, quæ sequuntur nos, sed opera; nostra; sive bona, sive mala: *Opera enim illorum sequuntur illos:* Speciosæ domus, pinques fundi, arva fœcunda avari hujus & ambitiosi hominis, non sequentur illum, sed peccata; quæ in illis injustè acquirendis commisit: sic nec cilicia, nec jejunia, nec omnes mortificationes illum sequentur solitarium, sed bonæ virtutum ac pœnitentiæ exercitationes, sicut & amor Dei, quo fuerat ad illas exstimulatus.

Beati mortui, qui moriuntur Apoc. 14.

Hoc posito ipse judica, quàm verum sit: Beatos esse mortuos, qui in Domino moriuntur. Imaginare tibi hominem, à mundo & vanitatibus ejus totum abstractum, qui voluntario sese illius auxilio, ut suam in cœlo constituat habitationem, id est, in Deo, & divinis ipsius perfection bus. Quid facit ibi? Quodnam est ipsius exercitium? Non solum fruitur Deo, habitans semper in ipsius sinu; sed contendit & studet se reddere tá mangnificâ habitatione dignum, continuò intentus suam purificare animam, & mori sibi ipsi, ac omnibus affectibus humanis; nec unquàm augere cessat æstimationem Dei in animo suo, quem indies tantò cognoscit magis, quantò magis conversatur cum illo: juxta proportionem insuper auget con-

Deus & mundus sunt velut duæ lances alicujus libræ.

temptum mundi, cujus tantò plus obliviscitur, quantò plus ab ipso separatur ac elongatur: Deus & mund' sunt veluti duæ Lances alicujus libræ, quarum una dum deprimitur, altera elevatur; juxta quod æstimatio Dei ascendit & attollitur in anima, imminuitur & tandem tollitur omninò æstimatio mundi, ità ut ille, qui totus est Dei, in nullo & nullatenus sit mundi.

Quomodo anima colat cœlos plantatos in terris.

Non ignorat talis, vivere se contemptum â mundo, nec pluris æstimari se, quàm si erasus jam esset è catalogo viventium: probè novit, non extolli nec celebrari facta sua, cum nihil habeant splendoris, seque inutilem prorsus mundo: sed ex hoc non angitur, eò quod noverit non sequi se opera sua, sed operationes & actiones suas, quæ omnes divinæ sunt, quæ omnes sunt factæ in Deo & pro Deo, omnes absconditæ in Deo, & pretiosæ coram Deo: Et hâc ratione ab ipso cœli plantantur in terris: *ut plantes cœlis*; non intermissâ exercet illos culturâ, id est, dum suam consumit vitam in consideratione Excellentiarum Dei, & in ruminandis adorandæ & Augustæ hujus Majestatis perfectionibus, adorat illum, admiratur illum, amat illum, & etiam, quantum potest, adnititur, ut se efformet ad similitudinem illius. Et ecce unicum ipsius negotium, dum tot milliones hominum inutiliter torqueri permittit circa res, mundi, in universali oblivione Dei.

Et ecce secunda prærogativa, quam sperare potes ex lectione hujus libri; magnâ nimirùm curâ colere cœlos, qui plantati pro te videntur in terris, & exinde admirabiles colligere fructus: siquidem Beati non vident in cœlo per lumen gloriæ nisi easdem perfectiones Dei, quas contemplaris tu hîc in terris per lumen fidei. Sed pro illis est cœlum jam totum in fructu, cujus meram abs ullo labore gustant dulcedinem; nec unquàm plus inde colligent, quàm quod jam habent: & pro te est cœlum plantatum, quod abs intermissione fructus producit omninò novos, tantâ cum fœcunditate, ut exhauriatur nunquàm, modò nunquàm desistas sollicitâ culturâ exercere ipsum.

ARGU-

ARGUMENTUM.

Tertius fructus, addiscere de Deo loqui, & cum voluptate sermonem miscere ae ipso.

ARTICULUS III.

Nihil ità deplorandum, quàm usurpare auribus usitata Christianorum colloquia. Si Philosophus ille, qui alteri dixit: *loquere ut te videam*, audiret ipsos, Atheorum ipsos accénseres numero, videns, quòd nunquàm, vel quasi nunquàm ex ore ipsorum prodeat vel unicum de Deo verbum, nisi ad irridendum vel blasphemandum ipsum. Lingua ipsorum loquitur ex abundantiâ cordis eorum; & quia ipsi oblectamentis, non loquentur nisi de crepundiis, nugis & rebus frivolis.

Eccur non loquimini de Deo? ut quid verba non miscetis de divinis ipsius Excellentiis, sicut Apostolorum Princeps cunctis præcepit Christianis: *Si quis loquitur quasi sermones Dei:* responderent tibi: Quomodo nos loqui vis de illo? Nihil quasi de ipso dicere possemus, cum non nisi minimâ ipsius habeamus cognitionem; hoc sapientibus incumbit, & iis, qui Theologicæ scientiæ pollent notitiâ: Nomen enim Theologia significat discursum vel colloquium de Deo. Jam scientia hæc non est admodum frequens & usitata inter Christianos. Ecce quid pariat ipsis difficultatem loquendi de Deo; nemo nisi de eo, quod novit, loqui potest.

Unde venit, quòd homines parùm loquantur de Deo. 1. Petr. 4.

Verum si hoc obstat, ne loquaris de Deo, hanc amplius excusationem allegare non potes, si applicare te volueris lectioni hujus libri: siquidem is tradit tibi Theologiam tam familiarem, tamque facilem, ut nemo sanæ sit mentis, qui eam non intelligat; nihilominus etiam Theologiam adeò sublimem, adeò profundam, ut sapientissimi quique Theologi, nil dixerint sublimius, nil subtilius, quod hîc explanatum non invenias Methodo facili & expeditâ ad capiendum. Sic nonnisi in te situm est, quin doctus sis Theologus, peritus & paratus solidè verba facere de Excellentiis Dei; siquidem hic liber Epitome est eorum omnium, quæ docentur in prima parte Theologiæ, quæ agit de Deo Trino & Uno.

Hic liber reddit lectorem suum Theologum.

Et

Est voluptas loqui de Deo.

Et hoc tantò tibi erit facilius, quod omnia hîc tractentur in forma Consultationum & colloquiorum spiritualium, ubi lumina & ardores, cognitiones & affectus conjunguntur simul, ubi intellectus invenit, quo illuminetur, & voluntas, quo accendatur. Non hîc fit sermo per ænigmata & modos loquendi inositatos, sed verbis claris, intelligibilibus, & familiari in colloquiis usui accomodatis: unico verbo, hæc Theologia hîc loquitur, sicut hominibus ingenuis invicem colloquendi mos est. Omnes Consultationes, quas tibi exhibet hic liber, non complectuntur aliud, nisi quòd Christiani, qui cognoscunt & amant Deum, in suis proferre possent colloquiis, si tamen Christianè & cum fructu conversari invicem vellent. Quòd vetat, quin his similia habere possis cum amicis tuis spiritualibus colloquia? Nonne plus jucunditatis habeat invicem loqui de rebus bonis, quàm de malis vel indifferentibus? Nonne plus experiatur oblectationis animus ratione præditus loquendo de veritatibus æternis, solidis, ac sublimibus, quæ Dei Majestatem, quam adorat, concernunt, quàm semper reptando super terram per colloquia de rebus vanis ac frivolis, quæ nonnisi vento, fumo, nugis, mendaciis, ac inutilitatibus repleant ipsum.

Quid elevet vel deprimat intellectum.

Sed non omnes sunt intellectu tam elevato tamque illuminato, ut evolare hâc ratione possint in superiorem aëris regionem aquilarum more: oportet unumquemque metiri sepede suo. Dicas potius, non omnibus esse intellectum fide plenum, nec cor bonis desideriis accensum cognoscendi & amandi Deum; id enim solùm est, quod evolare facit animam in altum. Siquidem da mihi intellectum naturalem, quem dare poteris, amplissimum, acutissimum, vivacissimum, quamdiu privatus fuerit luminibus cœli & cognitionibus Divinitatis, serpet semper humi, manebit nunquàm non defixus in terra: *Qui de terra est, de terra loquitur; qui autem de cœlo venit, super omnes est.* Cuncta ipsius colloquia non erunt, nisi de parvis, quæ inter homines, vel ab hominibus aguntur, negotiis terram sapientibus, & illius commoda; ubi econtra intellectus, quantumvis rudis, illuminatus tamen radio quodam divini luminis, & affectu quodam divini Amoris accensus, loquitur velut Angelus, cujus tantis abundant illecebris colloquia, ut maxima quæque rapiant & ineffabili voluptate afficiant ingenia.

Joan. 3.

Collatio- nes Patrum in deserto sunt subli- mes.

Antiqui Patres in deserto non pollebant omnes ingeniis, quæ pollicebantur provinciarum ac regionum moderamina, non erant plerumque magni Philosophi; vita ipsorum solitaria, quâ ab hominum retrahebantur commercio, nil conferebat ad locupletandum se magno scientiarum thesauro; nihil enim eorum, quæ accidebant in mundo, quasi noverant: nihilominus congrediebantur quandoque & instituebant collationes spirituales de materiis & argumentis omninò divinis, ubi loquebantur velut magni Doctores Academiæ cœlestis, suam quolibet contribuente partem, vel id, quod legerat in sacrâ Scripturâ (quæ ferè solus devotionis liber erat, quem versabant manibus) vel id, quod acceperat à Deo in oratione, quæ intimum animæ cum Deo est colloquium, ubi ipsius addiscit cognitionem. Et hæ collationes Patrum visæ sunt tam pulchræ, tamque dignæ admiratione, maximis quibusque ingeniis, ut sanctus Thomas, qui Theologiæ nostræ censetur oraculum perpetuò illas lectitaret. *Collationes Patrum assidue pervolutabat.*

Si loqui non possis de Deo, nec rebus divinis, ne causam refundas in defectum ingenii parùm acuti, vel in carentiam scientiarum studio acquisitarum; habebis sat ingenii, si habueris sat devotionis; & plurimùm habebis scientiæ, si plurimum habueris fidei & desideriorum cognoscendi Deum. Siquidem præoccupat ipse eos, qui concupiscunt se, nec suam abscondit faciem, quærentibus illum; & quàm parum etiam anima (quamvis alias simplicissima) conversatur cum Deo in oratione, intra breve tempus tantum acquiret luminis & capacitatis, ut Spiritualia cum sui similibus instituere possit colloquia, majoribus plena illecebris, quàm jucundissimi discursus eorum, qui loqui haud nôrunt, nisi sæculo, & vanitatibus ejus.

Consultationes hæ possunt servire pro colloquio de Deo.

Quando non habueris aliud colloquii argumentum, nisi quod legeris in consultationibus hoc libro contentis, nec una ex omnibus erit, quæ tibi non suggeret materiam æquè jucundam, quàm utilem, quæque serviet pro spirituali recreatione, magis futurâ consolationi, quàm omnes vani discursus, qui formari poterunt. Mirum sanè est, christianas inveniri familias, quæ laborem quandoque sibi assumant aliquam addiscendi comœdiam, ubi suam quilibet memoriæ committat personam, ut illam exhibeat simul cum aliis, ad recreandum sese

 hisce

hisce ludicris & vanitatibus. Eccur nobis non sit tantus pietatis ac devotionis sensus, ut addiscamus, & instituamus simul spiritualem quandam consultationem de perfectionibus Dei? pleræque ex his, quas complectitur hic liber, ita sunt dispositæ, ut plures personæ sint, quæ successivè loquantur, & quælibet sua exponat lumina, suos producat affectus, quos conceperit in corde suo. Nonne magnæ voluptati foret, suum replere iisdem luminibus aut cognitionibus intellectum, suumque iisdem munire affectibus animum, ut suas quisque partes in consultatione benè agens, id inde referret utilitatis, ut addisceret Theologiam cum voluptate, discurrere de illa nosset cum facilitate, suum inveniret intellectum sublimissimis illuminatum veritatibus circa perfectiones Dei; & tandem suam experiretur voluntatem cum tempore totam accensam affectibus sanctissimis amoris Dei.

Dedecus est habere nos tàm exiguum desiderium loquendi de Deo.

Eheu! quantum nobis dedecus, quantum probrum, quòd sentiamus in nobis tàm vehementes propensiones conversandi cum nostris amicis, & miscendi cum illis colloquia de mille rebus frivolis, & non experiamur inclinationes incomparabiliter fortiores conversandi cum Deo, vel de ipso cum familiaribus nostris faciendi sermonem? An non ergò verum est, obstrictos nos esse sub æternæ damnationis pœnâ, amare ipsum ex toto corde nostro, ex tota anima nostra, ex totis viribus nostris? Estne hæc fabula? Est ne imaginatio hanc nobis legem esse impositam? an ignoramus, esse impossibile nobis pertingere ad cœlum, nisi verè & fidelissimè magnum hoc observemus præceptum? & nunquàm quasi cogitare de illo! nunquàm quasi de ipso loqui! Quomodo dicere quis potest absque ingenti suiipsius deceptione, se æstimare, se amare, se desiderare id, circa quod tantam cum vecordiâ ostendit socordiam? Non est tàm tenuis malus affectus in corde nostro, qui non quandoque trahat animum, ad instituendum de re, quam amat, sermonem? Et quantò affectus est major, tanto magis ad id impellit animum: constat enim amorem esse pondus, quod trahat animam in partem suam. O si cor haberemus plenum Dei amore, sicut obstricti sumus, certum est, nos alias haud admissuros cogitationes in animi penetralia, quàm illas de Deo, nisi vi quâdam nobis illatâ, nec de aliis verba facturos rebus absque maximo fastidio.

Quid

Christianus nonnisi loquens de mundo est luscinia agens bubonem.

Quid diceretur, si videre foret plures luscinias, quæ proprium relinquerent cantum ac suavem harmoniam, ut simul ruditer crocitarent sicut corvi, vel ularent sicut bubones? nonne ingenti percellerent horrore? nonne censerentur esse monstra & mali augurii volucres? nonne diceretur, has certè non esse luscinias, quamvis secundùm externam figuram tales videantur? Heu! quod aliud judicium ferre quis potest de Christianis, quando proprio suo relicto idiomate, quod esse deberet de Deo, de devotione, de rebus salutis suæ, idioma arripiunt mundi, velut pagani, non loquentes nisi de vanitatibus, de nugis, de negotiis, de novis, haud aliter, quàm asseclæ mundi, & non Dei. Nonne horrorem incutiant velut monstra, velut lusciniæ noctuas indutæ & bubones? Nonne censeri possent sinistri ominis aves, & cum veritate quis diceret de illis: Hi Christiani non sunt, quamvis speciem eorum videantur referre, veri namque Christiani, quibus esse deberet cor & animus Deo plenus, longè aliud decantant vernaculum carmen.

Nihilominus monstrorum ejusmodi tàm ingens est numerus, ut illorum aspectus nullam amplius cieat admirationem: potius ex adverso stupor occupat animum, si videatur hodie christianus, qui loquatur de Deo in congressibus; omnium in ipsum vertuntur oculi, quasi foret alienigena, qui patriæ non loqueretur idioma, & quasi nemo ipsum intelligeret, nemo illi respondet ad prosequendum discursum de rebus cœli, eò, quòd hæc regio sit ipsis prorsus ignota. Et experientiâ constat, quòd, qui magnum aliquem hominum congressum vult reddere attonitum, elinguem ac stupore defixum, alio opus non habeat, quàm verba illi facere de Deo, & si paulisper duntaxat prosequatur, videre erit quantocyùs plures tœdio affectos congressui inopinum dicturos vale. Unde hoc oritur? nisi quod nemo loqui noverit de eo, quod non novit; non cognoscitur quasi Deus, & quod ejus est, nec cordi habetur, ut cognoscatur. Mi chare lector, facile tibi fuerit, si voles: studiosè & ex animo incumbe lectioni hujus libri loquentis tibi de Excellentiis Dei, cognoscere addisces ipsum, & loqui de ipso poteris facilè & cum voluptate. Hic tertius est fructus, quem ex hâc reportabis lectione.

ARGUMENTUM.

Quartus fructus, Conciliare fastidium lectionis librorum inutilium.

ARTICULUS IV.

Quemadmodum nostri oculi amant lucẽ, & gustus noster bonos sapores, sic intellectus noster amat veritatẽ, & ubique indagat illam: libros intuetur velut thesauros, in quibus ipsam credit esse inclusam, quos dum aperit, illamque inquirit, experitur sæpissimè, se esse deceptum? Siquidem libris vanis & inutilibus scatet mundus, quos haud impares dicas falsis adamantibus, certum quidem habentibus splendorem, qui in aliquo non absimilis sit verorum adamantum splendori, non tamen ejusdem cum ipso sunt valoris; quibus in hac experientia non suffragatur, decipiuntur facilè, adeòque magni quandoque ement adamantem falsum, credendo se ingens comparâsse lucrum, & inveniunt se nihili habere, quod alicujus sit pretii.

Differentia inter bonos & malos libros.

Sic propemodum accidit in lectione librorum: non parvæ scientiæ est, illos benè cognoscere, nec mediocris felicitatis bonum quempiam offendere inter tot inutiles usque in infinitum fermè multiplicatos. Vix unquàm aperimus librum nisi cum spe inveniendi ibi aliquid, quod sit vel voluptati, vel utilitati, vel complectatur utrumque; & paucos videre est, qui non ab initio parvam quandam exhibeant speciem & præbeant spem, porrigendi levem quandam intellectui satisfactionem, sed nimis sæpè nil aliud præstat nisi simplicem quandam exteriorem apparentiam: intellectus, qui famem sedare, seque satiare sperabat, manet aridus, &

totus

totus affectus tœdio, eò quòd non invenerit, quod desiderabat: inquirens enim veritatem quandam solidam, solùm invenit extrinsecam aliquam veritatis speciem, & veritatem tantummodò superficialem.

Veritates apparentes relinquunt intellectum vacuum.

Dicunt Philosophi, quod superficies nihil aliud sit, nisi qualitas extensa in longum & latum, non autem in profundum: unde venit, quod quamvis accumulaveris millenas & decies millenas, & iterum centies millenas superficies, unam supra alteram, nunquàm tamen facturus sis corpus aliquod solidum, quod trinam suam habeat dimensionem, longitudinem, & latitudinem, & profunditatem: incassùm legeris centenas fabulas, & millenas historias profanas, ingentem librorum inutilium acervum, ad indagandum ibi quidquam, quo tuum repleas & saties intellectum; nunquàm tamen invenies ibi, nisi apparentes veritatum species, tenues superficies, quarum omnis simul multitudo suppeditare tibi non potest veritatem solidam, sine quâ impossibile est intellectum tuum repleri, contentari ac satiari, eò quòd creatus non sit, ut distineatur at decipiatur apparentiis, sed ut satietur ac repleatur veritate infinitâ, quæ est Deus ipse. Et quidquid faciat, non percipiet plus satisfactionis ex omnibus lectionibus suis, quàm didicerit solidæ veritatis, quæ respiciat Deum.

S. Auguft. Confeff. L. 10. c. 23.

Sanctus Augustinus egregiè delineavit pulchritudinem hisce verbis: *Beatitudo est gaudium de veritate*, affirmat beatitudinem esse gaudium, quod percipit intellectus ex eo, quod invenerit veritatem. Ex opposito igitur dici potest, quod infelicitas & miseria sit tristitia ex eo, quod intellectus experiatur, se non invenisse nisi mendacium. Quantum fastidium! quantum supplicium misero intel-

tellectui, maximâ veritatis accenso fame, dum postquam se diu fatigavit legendo, & indagando in libris, quo suam satiaret famem, nihil uspiam invenire potuit, quod sibi faceret satis, ita deperdens & tempus & laborem, nihil inde lucratus, nisi lassitudinem, quâ conficiatur, & tœdium ac mœrorem, quo obruatur & contabescat, si decimam temporis sui partem contulisset in lectionem boni cujusdam libri, invenisset veritates solidas, quibus suum replésset & nutriisset intellectum, recessurus inde magis contentus, quàm aliquis famelicus, qui surgit è mensa, quâ opiparè fuerat exceptus; & tandem potitus fuisset beatitudine verâ, degustans gaudium inventæ à se veritatis; *gaudium de veritate.*

Ingens gaudium, quo frui potest intellectùs ex lectione hujus libri.

Scriptura sacra, sancti Patres, & omnes libri de Deo loquentes, sunt totidem convivia animæ præparata, ubi nutrire se potest plenâ cum satisfactione, omnibus iis veritatibus, quæ beatitudinem conferre sibi possint super terram. Non extollam nimium parvum hoc opus, quando dixero, id esse ex eorum numero; nec si id prædicavero, temerarius ero, eò quòd omnes, quas includit, pretiosæ, divitiæ, à quibus recommendabilis reddatur, non sint depromptæ ex me, nec exortæ in fundo meo: Est fides, est sacra Scriptura, sunt sancti Patres, est sacra Theologia, unico verbo, est totum id, quod ex omnibus præstantissimum nos docet Religio christiana, est Deus infinitâ ratione magnus, infinita ratione amabilis. Si totum hoc verum non est, nihil verum esset in mundo, & si veritate hâc esset aliquid sublimius, esset aliquid majus & sublimius Deo. Nullus intellectus se unquàm replere posset veritatibus certioribus, sublimioribus, profundioribus, utilioribus vel magis consolatoriis, quàm si firmiter suo im-

imprimat & inſculpat animo eas, quæ in Conſultationibus his explanantur, veritates. In vanum millenos impendet conatus ad penetrandum omnem profunditatem Excellentiarum Dei; experientiâ addiſcet, quòd, quantò plus ſcrutari voluerit, tanto plus inventurus ſit, ipſum eſſe theſaurum abſque fundo, ubi intellectus delectabiliter abſorbeatur abyſſis luminum, quæ nonniſi profundam poſt ſe relinquant admirationem mirabilium Dei, & infinitam auguſtæ ipſius Majeſtatis, quæ ſibi incomprehenſibilis videtur, æſtimationem.

Enaſcitur ex hoc abreptio quædam intellectûs, dum oppreſſum ſe videt à gloria, quam comprehenſurum ſe putabat, à quâ ipſe comprehenditur, quâ implere ſe cogitabat, & ipſe eâdem redundat; quam penetrare contendebat uſque ad fundum, & ipſe nil aliud invenit, niſi infinitam quandam captum ſuum transcendentem luminum immenſitatem, quò nunquàm pertinget.

Exinde nova ſemper, ſemperque major exoritur fames inceſſanter revertendi ad conſpiciendas pulchritudines, quæ tantis abundant illecebris, quarum fruitio & ſua ſatiet deſideria & ſui tamen adhùc famē & deſiderium relinquat, ſicut ſe habet cum Angelis in cœlo, qui ſemper contemplari deſiderant ineffabiles divinæ faciei pulchritudines, quas ſemper contemplantur: *in quem deſiderant Angeli proſpicere.* Quando ſemel invenit anima guſtū in contemplandis Excellentiis Dei, conſolata vivere non poſſet, niſi ſemper eaſdem contemplaretur.

1. Petr. 1.

Hinc ortum ſumit faſtidium univerſale omnis alterius ſtudii, vel lectionis, vel colloquii, niſi ſint de Deo; cætera omnia videntur ipſi abjecta & in comparatione contemptibilia: videtur ſibi habitare in mundo alio, & in regione ſuper omnes res humanas longisſimè elevata, unde proſpiciens has

Omnia contemptibilia videntur intellectus meditandi Excellentias Dei.

has intueatur vel tenues quosdam ac viles atomos. Exempli gratiâ: Omnes sæculorum durationes videntur ipsi nonnisi momentum unicum, quando aspicit illas è medio æternitatis Dei: Omnis mundi magnitudo visibilis videtur ipsi minor arenæ granulo, quando illam contemplatur penes immensitatem Dei: Omnes voluptates, omnes divitiæ, & omnis mundi gloria videntur ipsi despicabilia somnia, quando abundat sublimibus idæis divitiarum ac gloriæ, deliciarum ac voluptatum domus Dei, quarum oceanus immensus, satis vastus est & amplus ad implendum & satiandum ipsum Deum, omnesque Sanctos, qui in cœlo sunt: Majestas & potestas regum minor ipsi videtur potestate culicis & muscæ, si cum omnipotentia Dei deducatur in comparationem. Sic de cœteris rebus omnibus creatis, quæ respectu Dei videntur ipsi nil aliud, nisi parva quædam nihila, erga quæ aliter affici non possit, nisi ingenti quodam contemptu.

Voluntas absorbetur â magno bonitatum Oceano, quem invenit in Deo.

Insuper accenduntur inde stupendi quidam in voluntate ardores, amores inquam, erga pulchritudinem, quæ tanto intervallo excedere sibi videtur cunctas alias pulchritudines perituras & caducas: amare vellet infinitam ipsius bonitatem, in quantum cognoscit ipsam amabilem, sed experitur, Deum majorem esse corde suo, omnesque conatus suos non assecuturos id, quod est infinitum. Verum contenta est ex eo, quod superetur, quodque Deus infinitâ ratione magis sit amabilis, quàm amari â se possit: nihilominus non cessat indies novos adhibere conatus, & juxta mensuram, quâ excrescit in ipsius intellectu per continuum studium luminosus radius, ad cognoscendum semper magis magisque

Psal. 63.

que Excellentias Dei, vellet etiam abs intermissione magis magisque succendi ardoribus, amoris inquam voluntatis: propterea dilatat cor suum, illudque quantùm potest, attollit & elevat: sed quantò magis anima sese attollit & crescit in cognitione & amore Dei, tantò magis videt Deum in gloria & bonitate exaltatum supra se: *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Denique cedit, & tota abrepta in complacentia pulchritudinum, Excellentiarum, & bonitatum infinitarum Dei, alloquitur ipsum: Domine, æquum est, tu infinitâ ratione superas & transcendis cor meum; comprehendere te nunquàm possum; sed comprehende tu me, & absorbe me in te: undè conjicit & immergit se, sicque tota immersa & absorpta manet in Deo.

Psal. 63.

Tandem fructus, quos anima haurit è frequenti, seriâ & profundâ contemplatione Excellentiarum Dei, ejusmodi sunt, ut illos ipsamet experiri, sed enarrare & verbis exprimere non possit. Nemini id crede, sed ipsemet experire: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Beatus homo, qui sperat in Deo.*

ARGUMENTUM.

Exhortatio & Consilium magni momenti pro ultimâ Conclusione.

ARTICULUS V.

Anima non desinit ardere, si non desinit illuminari.

PRobè novi, Spiritum Dei non indigere discursibus intellectûs nostri naturalis, ad stabiliendam voluntatem nostram in bonis affectibus ac desideriis, imò etiam in ipsis virtutum cumprimis solidarum & heroicarum exercitiis. Reperire est animas exiguo lumine ac cognitione dotatas, quæ tamen non intermittunt magnis succendi ardoribus, magnis ardere amoribus: amant Deum, quià ipsum amant, abs eo quòd aliam quasi rationem dare possint bonorum, quos experiuntur, affectum, nisi quod firmissimè statuerint unicè se illi devovere, seque fidelissimas exhibere in ipsius famulatu: dubitari non potest, quin id devotionis genus sit optimum, & tantò melius, quod totum mera sit gratia, & manifestus omninò effectus Spiritus Dei.

Nihilominus omninò est aliud, quando sancti voluntatis affectus innituntur luminibus & cognitionibus intellectus: non dico solùm luminibus mobilibus & ambulatoriis inspirationum, nec luminibus infusis gratiarum, quæ permanent, & magnam commotionem conciliant in anima; sed luminibus acquisitis per seriam meditationem magnarum veritatum, quæ efficaciter convincere possint animam, ut totam sese velit dicare & consecrare Deo; hoc namque est castrum & propugnaculum ædificatum supra petram immobilem: affectus voluntatis possunt quandoque variare; non enim est ipsa semper iisdem succensa ardoribus sensibilius, quamvis conservare semper possit eadem proposita; sed hæc sicca sunt, atque infirma videntur ipsi, si sunt absque igne: lumina etiam infusa quandoque ecclypsantur, quando, placuerit Deo nobis paulisper suam abscondere faciem: hæc enim est velut radius, qui tàm absolutè dependet ab oculis solis,

lis, ut quamprimum is cessat nos aspicere, relinquat nos in tenebris.

Devotio animæ innititur luminibus intellectus illustrati est solidior.

Sed lumina acquisita & cognitiones per discursū intellect⁹, cum auxilio gratiæ, sunt habitus, qui firmiter adhæreant intellectui velut faces, quas tenet manu suâ, ad dirigendum se cum certitudine in densissima caligine. Quando devotio sensibilis deserit animam, ipsaque nonnisi frigida voluntatis suæ retinet proposita, hæc firmiter conservantur per acquisita hæc lumina, quibus cum ipsius intellectus convincatur & persuadeatur omninò, nunquàm non is servit ipsi velut Dux optimus, quo ire debeat, proposita ipsi ob oculos obligatione suâ tàm manifestè, ut dubitare de illa non possit.

Ob defectum hujus luminis, quo simplices carent animæ, inquirunt hæ id alibi: oportet enim videre clarè, ad ambulandum cum certitudine & perficiendum opus suum; siquidem in nocte nec ambulare nec operari quis potest: *Venit nox quando nemo potest operari.* Joan. 9. *Jesus Christus* suis dixit Apostolis, quo ipsi essent lumen mundi: ipse, qui divinus eorum sol fuerat, recedens à mundo, ut rediret ad Deum Patrem suum, reliquit ipsos velut faces accensas ex suomet lumine ad illuminandum & dirigendum mundum in viis cœli; & Apostoli cum extincti essent respectu nostri per mortem, reliquerunt eadem sua lumina in successoribus suis ac Doctoribus Ecclesiæ, qui semper sunt & fuerunt lumen mundi; ad illos recurrendum est, illi consulendi, illi requirendi pro directione sui: hinc est, quod Sancti Teresia omnibus animabus ad perfectionem anhelantibus suadebat, ut, quantùm possent sibi eligeret Directorem non solùm virtuti addictum, sed etiam doctum & scientiâ imbutum, eò quod verum lumen super omnia necessarium sit, ad dirigendum & gubernandum se cum securitate.

Beatus qui ipsemet sat luminis & cognitionis habet ad se gubernandum.

Verùm si lumina, quæ mutua tantummodò accipimus ab aliis, tàm sunt proficua animæ ad conservandum & dirigendum illam in viis Dei: quid illa efficient, quæ penes seipsam habet? si tantum proficiat aliis, communicando ipsis ex sua abundantia, quid non dare & communicare poterit sibi ipsi? Intellectus, qui admodum clarè videt, quàm Deus sit amabilis, ad persuadendum aliis, ut ament ipsum super omnia, nonne ipse prior circa id persuasus esse debeat? Et persuasio hæc est continua & nunquàm intermissa, quia lumina magnum hanc veritatem

ritatem persuadentia, ipsi sunt domestica.

Hæc est prærogativa eorum, qui unicè vel saltèm præcipuè incumbunt in id, ut profundissimâ repleant intellectum cognitione Excellentiarum Dei. Theologi affirmant, quòd clara Dei visio Beatos reddat impeccabiles. Et certum est, quod anima, quæ semel imbuta fuerit magnâ cognitione Dei, obtineat quasi incapacitatem vel æstimandi, vel amandi unquàm aliud, & consequenter nec adhærendi ulli creaturæ in contemptum Dei, quod unicum est, in quo consistit peccatum, eò quod cœtera omnia in comparatione ipsius quasi nihilum videantur. Sed oportet, ut divinum hoc lumen cognitionis Dei penitissimè imbuerit ipsam: Siquidem non sufficit, ut superficialiter tantùm tinctum illo suum habeat animum, quo tamen pleraque pars hominum contenta est, sibi persuadens, quod satis superque alicujus veritatis possideat cognitionem, mox ubi illam aspexerit primâ vice suoque illam approbaverit suffragiò & consensu, quod idem est, ac si jactare me vellem, me optimè nôsse hominem usque ad cordis intima, eò quod semel transcursim in ipsius faciem conjecerim oculos.

Tria hominum genera loqui possunt de aliqua ratione, modo valdè diverso. 1. Aliquis cursor veredis illam pertransiens, benè quidem affirmare potest, se illam vidisse, sed adeò velociter, tamque obiter, ut otium sibi non sumpserit, aliquid ibi notatu dignum observandi; adeoque nil aliud dicere de illa potest, nisi quòd pertransiêrit ipsam. 2. Quispiam eo nomine concedens illuc, ut suam ibi expleat & satiet curiositatem, videndo per otium, quæ in regione rariora sunt & visu digna, de quibus etiàm majori cum cognitione loqui potest; cum datâ opera aliquam diù ibi substiterit, ut informationem acciperet de omnibus, & suo commodo videret ea, quæ suæ satisfacerent curiositati: sed omnia hæc vidit velut res, quæ non erant è re suâ, è quibus nullum sperare poterat emolumentum, nisi voluptatem, quàm hauserat aspiciendo illas; semel proin illas vidisse contentus est, abit, & nunquàm revertitur illuc. 3. Verùm quando aliquis consultò suam deseruit patriam, ad habitaculum figendum in ista regione, tenetur desiderio cognoscendi omnia circa illam, non duntaxat situationem, sed leges, mores, consuetudines; non tantùm assumit ipsius amictum & habitum! sed animum, affectum, genium & ingenium reli-

Cognosci possunt res tribus modis diversis

religionis; hîc loqui de ipsa poterit perfectâ cum cognitione; hîc enim ibidem non ampliùs velut advena, sed velut indigena censendus.

Sic fermè se habet cum multis, qui valdè diverso loquuntur modo de veritatibus, quas tradunt & complectuntur libri. 1. Est ingens numerus ingeniorum acrium & ardentium, eorum nempè, qui velut veredarii cursores totam transcurrunt & permeant regionem, hi quantocyùs totum aliquem devorârunt librum, cursim legendo illum, modo titulum, modo aliquas lineas hinc & illinc fortuitò oculis objectas; & exin dicunt: benè novi quid contineat codex iste, totum percucurri ipsum: Imò, sed nihil ex eo vidisti; & ità percurrens omnes libros ingentis cujusdam Bibliothecæ, nihil trahes ex eo emolumenti 2. Alii (& hi maximum constituunt legentium numerum) invi sunt aliquem librum per modum itinerantis, ut fruantur voluptate videndi, quid complectatur; legent ipsum satis consideratè; approbabunt vel vituperabunt, quod illis placet vel displicet; & exin ipsum claudent, & hoc facto nunquàm ampliùs redibunt ad ipsum. 3. Rari admodum sunt, qui bono, si quem invenerint, adhæreant libro, velut habitaturi cum ipso, ut cum attentione evolvant ipsum, omnes ejus studiosè degustent veritates, illas digerant, illis se nutriant, earum affectum & sensa assumant, illis se induant, & animum imbuant, quasi facturi ex illis propria sua sensa, lumina, cognitiones, affectus: Et tamen hic unicus modus est, omnem ex libris hauriendi fructum, qui hauriri potest.

Non est multiplicatio luminum vel cognitionum, quibus magis illuminata reddatur anima; sed est magis profunda eorundem luminum ponderatio, ruminatio penitior: Mallem unicam solam veritatem benè insculptam animæ, quàm centenas alias leviter tantum & superficialiter ipsi affricatas. Da mihi unicam arborem, quæ in bono plantata sit fundo, quæ altas & firmas egerit radices, quæ benè & industriè sit culta, afferet hæc suo tempore flores & fructus: ubi centenæ aliæ arbores, quæ fuerint solummodò collocatæ in terrâ, unde trahere vix poterunt sufficientem humiditatem ad conservandum paulisper suum virorem, nunquàm aliquem germinabunt fructum. Quando legeris aliquam ex his consultationibus, explanantibus tibi perfectiones Dei, invenies ibi veritates, quæ dubio procul ab initio aliquam tibi afferent delectationem; eò quod omnia

[margin: ...modi ...ndi a... ...em li...um,]

[margin: Una veritas benè ponderata præstat pluribus leviter consideratis.]

omnia magna sint & stupenda in perfectionibus Dei. Verùm id non est, nisi adhùc arbor superficialiter posita in funda, nisi altius penetret, nisi radices agat, nisi diligenti culturâ exerceatur, nunquàm tibi aliquem afferet fructum.

Differentia inter veritates Deum concernentes, & omnes alias.

Talis est differentia inter res Dei, & illas mundi, quòd hæ ab initio ostendant omne id, quidquid habent pulchri; dùm autem penitius eas rimamur, inveniamus fundum refertum esse nihilo. Sed veritates, quæ Deum concernunt, speciem præseferunt, quæ primitus non tantis inescet illecebris, eò quod nimiùm nostras excedant facultates, nostram transcendant captum: quando incipimus eas penetrare, incipimus eas æstimare, illarum gustu affici; & quantò penetrantur magis, tantò magis æstimantur, tantò majori afficiunt gustu; Et quantò penitius illas perscrutamur, tantò magis cognoscimus, ipsas esse fundum prodigiorum, qui fundo careat, hîcque infinita ratione plus esse cognoscendum, quàm noster intellectus, & omnia creaturarum ingenia comprehendere possint. Sic nemo sibi persuadeat, exaggerationem esse, tali ratione loqui de Excellentiis Dei: sed potius quæcunque fieri possit earundem declaratio, hanc infinitâ ratione majorem semper esse eo, quód reipsâ sunt.

Quis modus melior enunciandi aliquam Veritatem.

Quidquid actitatum est in hisce Consultationibus, perfectiones Dei, enucleantibus, ejusmodi naturæ sunt veritates, ut quantò plus ponderantur, tantò plures novæ detegantur & manifestentur pulchritudines, quæ semper magis magisque voluptate afficient: apparatus illarum nullo refulget splendore, dicendi genus nullâ incedit pompâ, nec irradiat luxu; periculum fuerat uti verbis nimiùm magnificis aut exquisitis, quæ illecebris demulsissent intellectum, seque potius ostentâssent quàm ostendissent veritatem: *Oratio sit talis, ut res potius, quàm se ostendat.* Seneca. Suffecerat mihi, quòd nihil haberent, quo offenderent; quodque legendo adverteretur non verba dici, sed veritates ostendi, expositas in pulchritudine suâ naturali, abs eo, quod cordi esset, ipsas benè vel malè esse vestitas.

Optarem mi chare lector Excellentias & perfectiones Dei meliùs esse impressas tuo cordi, quàm huic codici: vellem te toties legendo repetere illas, ut frequenti earum meditatione ac penitiori ruminatione tua illis immergeretur anima, & ab iis absorberetur tota. O quàm felicem me crederem, si modum suggererem tibi, non tantùm

intran-

intrandi, sed magis progrediendi in cognitione Dei! Quantas decantaremus laudes & gratiarum actiones Deo in æternitate! Ego, quòd scripserim, tu quòd legeris, & uterque, quod parùm quid contulerit ad augmentum gloriæ Dei.

Ah! Utinam omnes Creaturæ tuas evulgarent & in publicum proferrent Excellentias, supreme Mundi Monarcha, omnium te ora laudarent ac benedicerent, facturæ tuæ omnes me adiuvarent deprædicare omnes tuas misericordias, tibique rependenre grates, speciatim ob eas, quod inspirare mihi volueris pia quædam animi sensa & cogitationes bonas, circa divinarum perfectionum tuarum Excellentias. Quamvis agnoscam & confitear me non nisi indignissimè locutum fuisse de illis, confido tamèn, dixisse me nihil, quod conforme non sit fidei catholicæ; Si id fecissem ex inadvertentiâ & præter intentionem meam, retracto id, & lubens condemno, & omnia mea cogitata, omnes meos affectus submitto humilimè infallibili judicio sanctæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ, in cujus fide vivere volo & mori: placeat bonitati Dei infinitæ me hâc donare gratiâ. Amen.

Copiosus Index Rerum ac Verborum.

Amor noster erga Deum.

Amor Profanus.

Angeli.

Sup-

Sunt

D.

Damnati.

Descriptiones.

Deus.

Disputatio.

Doctor.

Dominium Dei super nos.

L.

Liber.

Libertas.

Lingua.

Loqui.

M.

Mare.

Martyres.

Memoria.

Mirabilia.

Miraculum.

Misericordia Dei.

Momentum.

Mors.

Mundus.

Pax.

Peccator.

Peccatum.

Prædestinatio.

Præsentia Dei.

Providentia Dei.

Con-

Quanti

Scientia.

Scientia infinita Dei.

Excitat

Superbia.

Sympathia.

T.

Tarantula.

Tempus.

Terra.

Trinitas.

Tristitia.

V.

Venti.

Verbum.

Veritas

Vita.

Vita Divina.

Umbra.

Unitas Essentiæ Dei.

Ursus.

Z.

Zelotypia.

FINIS.

INDEX CONCIONATORIUS

Pro omnibus Dominicis totius anni.

Dominicâ Primâ Adventûs.

THEMA.

Videte omnes arbores, cum producunt jàm ex se fructum. Luc. 21. v. 30.

Synopsis Concionis.

CUm aliquandò Propheta Regius divinæ Sapientiæ contemplaretur magnitudinem, continere se non potuit, quin præ admirationis vehementiâ in sequentia prorumperet verba: *Quàm magnificata sunt opera tua Domine? Omnia in Sapientiâ fecisti*: Psal. 91. aspicio hanc in omnibus, adoro hanc in omnibus, admiror hanc in omnibus, sed illius omnia non capio, nec comprehendo prodigia. S. Hieronymus in deserto suo, ubi alteri non intendebat, nisi quod rimaretur, & seriò perpenderet divinæ hujus Sapientiæ opera, ita horum contemplatione, & aspectu afficiebatur, ut totus raperetur extra se, & omni destitueretur sensu, sanæque rationis quodammodò usu: *Totus obstupui*, inquit, *& sensu humanitatis amisso, in sanctam amentiam conversus sum*. Eheu! ut quid inquirimus oblectationem mentis nostræ in millenis vanis curiositatibus, quæ nos fatigant, nosque decipiunt, cum conferre nobis non possint solidam animæ nostræ pacem, nec illam, quam desideramus, cordis nostri consolationem? Ecce ipsemet Deus, ipsamet æterna sapientia, quæ perfectè exsatiat omnes beatos in cœlo, demonstrando illis omnem suam pulchritudinem, se nostris exponit oculis, seque abundè ostendit, ac manifestat nobis, ut solidâ nostrum repleat animum consolatione, quâ profectò perfunderemur, si ipsam in omnibus operibus suis considerare vellemus. Inter omnia divinæ hujus Sapientiæ opera non infimum obtinent locum arbores, & fructus terræ: Ad hos aspiciendos, & penitius contemplandos

dos invitat nos hodiernum Evangelium: *Videte omnes arbores, cum producunt jam ex se fructum.* Huic invitationi satisfacere volens, visendam, & conspiciendam vobis proponam pulchritudinem, & varietatem fructuum, quibus divina Sapientia secundùm diversa anni tempora exornat, & locupletat terram, ut ex horum aspectu ejusdem accendamur amore, Consult. 22. Art. 1.

Dominicâ Secundâ Adventûs.

THEMA.

Joannes cum audisset in vinculis opera Christi. Matth. 11. v. 2.

Synopsis Concionis.

OMnis homo, modò velit, potest esse Joannes in vinculis, si nimirùm amaverit Deum: Joannes idem est, quod gratia, & gratia idem est, quod DEI charitas, cum quâ juxta probabilem Theologorū quorundam opinionem realiter identificatur: Charitas autem est vinculum juxta effatum illud S. Apostoli. Coloss. 3. *Supra omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis*: quod ipsum insinuat verbum Diligo, quod penes Ethymologiam Nominis significat, duos ligo: Joannes igitur in vinculis est anima amans Deum. Ad propositum afferuntur tria vincula, id est, tres causæ, quæ nos obstringunt ad amandum Deum. 1. absoluta necessitas præcepti divini. 2. Si præceptum non esset, maxima gloria, quam anima sperare, & aucupari potest in terris. 3. Si nec præceptum, nec gloria esset, nihil est nec utilius, nec jucundius animæ amore Dei. Consult. 2. Art. 3.

Dominicâ tertiâ Adventûs.

THEMA.

Ego vox clamantis in deserto. Joan. 1. v. 23.

Synopsis Concionis.

QUod Poëtæ canunt de luscinia, hoc asserit in hodierno Evangelio S. Joannes de se ipso: de illâ ipsi canunt; *Vox est, prætereaque nihil*: de se ipso S. Joannes dicit: non sum ego Christus, non Elias, non unus ex Prophetis: cumque urgeretur ad dicendum quis esset? respondit; *Ego*

vox

vox clamantis in deserto. Cum ergo S. Joannes vox sit, & quidem illius verbi, de quo in initio sui Evangelii dilectus Domini Discipulus affirmat: *In principio erat Verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: erit occasio latè disserendi de admirandis prodigiis, virtute, operatione, ac omnipotentiâ hujus Verbi, cui omnia obediunt, præter cor humanum. Consult. 8. Artic. 3. & 4.

Dominicâ quartâ Adventûs.

THEMA.

Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Luc. 3. v. 3.

Synopsis Concionis.

Consolatorium valdè est, quod Sancta Mater Ecclesia hoc Sacri adventûs tempore nostris accinit auribus ex Evangelico Vate Isaiâ; *Exspectat Dominus, ut misereatur vestri, & ideò exaltabitur parcens vobis, quia miserans miserebitur tui.* cap. 30. Siquidem adventurus proximè Salvator noster nil spirat, nisi misericordiam, sicut in suo Cantico vaticinatus est de ipso S. Zacharias, dum adventûs ipsius in has terras assignare nobis voluit causam, dicens: *Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris.* Luc. 1. in quo autem potissimum consistit hæc misericordia? hoc luculenter exponit, dum mox adjicit; *In remissionem peccatorum eorum*; quod ipsum insinuare nobis vult hodiernum Evangelium, dum de Sancte Joanne prædicante Baptismum Christi affirmat: *prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum;* quod copiosum argumentum præbet probandi primò, quod misericordia Dei mirum in modum refulgeat in remittendis peccatis; secundò, quod adhuc magis refulgeat in modo condonandi illa. Consult. 20. Art. 1. & 2.

Dominicâ infra Octavam Nativitatis Domini.

THEMA.

Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Luc. 2. v. 35.

Synopsis Concionis.

TAm parvi æstimantur ab hominibus cogitationes, ut tritissima apud Germanos exorta sit parœmia. Die Gedancken seind Zollfrey. Cui adstipulari videtur illud Juris Canonici, Can. Cogitationis de pœnit. dist. 1. *Cogitationis pœnam nemo patitur.* Verùm glossa ibidem communiter recepta explicat, id intelligendum esse coràm hominibus: nam cum homo non scrutetur cogitationes, neque percipiat secreta cordium, benè verificatur, quod cogitationis pœnam nemo patiatur ab hominibus: secus est in ordine ad Deum, qui *scrutatur corda, & renes.* Psalm. 7. v. 10. unde coram Deo cogitatio prava, ac deliberata incurrit culpam, ac meretur pœnam; adeoque cogitationes malæ esse possunt radix æternæ damnationis, & è contra cogitationes bonæ fons & scaturigo beatitudinis æternæ. Cum ergò tanti ponderis sint cogitationes: quæritur, quænam cogitationes sint omnium optimæ, an primæ, an ultimæ? huic quæstioni respondet Tullius Oratorum Princeps, orat. 54. Philipp. 12. *posteriores cogitationes, sapientiores solent esse;* quod innuere etiam videtur Germanicum illud adagium; hinckende Pferd / und gute Gedancken folgen hernach. Verùm tam Tullio, quàm huic adagio hodie contradico, & dico: Cogitationem omnium primam, esse omnium optimam: Vultis nôsse, quæ sit cogitatio omnium prima? hoc vobis declarabo, dum dicam, Filium Dei, quem modò carne humanâ velut Infantem indutum aspicitis, esse cogitationem intellectûs Patris æterni, adeoque omnium primam; 2dò hanc cogitationem esse immensam, & æternam, ipsique omnia esse præsentia. 3tiò ipsam esse vitam, & omnia habere vitam in ipsâ. Consult. 8. Art. 3.

Domi-

Dominicâ infra Octavam Epiphaniæ.

THEMA.

In his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse. Luc. 2. v. 49.

Synopsis Concionis.

QUantæ gloriæ sibi duxerit duodennis puer Jesus, Patrem habere se Deum, satisfuperque demonstravit in hodierno Evangelio, dum Matri suæ cœteroquin sibi amantissimæ, suæ remansionis in Templo Jerosolymitano causam sciscitanti, per modū excusationis respondit: *Quid est, quod me quærebatis? nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* quæ verba Venerabilis Beda ita commentatur: *non, quod eum, quasi Filium quærat, vituperat; sed quod ei potius, cui æternus est Filius, debeat, cogit oculos mentis attollere*: ex quo patet, quod licet summo honore suam prosequeretur matrem, magis tamen cordi haberet Patris honorem. O terque quaterque felices nos, quod eâdem cum Filio DEI nobis liceat potiri gloriâ, dum communem cum ipso nobis Deum habemus Patrem: ità fiducialiter ipsemet nos illum compellare jubet. Matth. 6. *Pater noster, qui es in cælis*; quod tanti honoris est Prærogativa, ut Sanctus Leo Papa Serm. 6. de Nativitate optimè dicat; *Omnia dona Dei excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet Filium, & homo Deum nominet Patrem.* Utigitur majori erga tantum Patrem accendamur amore, majorique afficere discamus ipsum honore, aptus differendi hic locus erit, ipsum triplici titulo esse Patrem: nempe Patrem æternum, Patrem omnipotentem, & Patrem misericordem: Patrem æternum respectu Filii sui Unigeniti; Patrem omnipotentem respectu creaturarum; patrem misericordem respectu peccatorum, quos sibi adoptat in filios. Fusissimè Consult. 7. Art. 2. 3. & 4.

Dominicâ Secundâ post Epiphaniam.

THEMA.

Quodcunque dixerit vobis, facite. Joan. 2. v. 5.

Synopsis Concionis.

MIrum est, nuptiarum festa monum fieri disciplinam, ipsarumque jucunditatem virtutis fieri Gymnasium; maximè cum verum sit,

quod aureo suo ore profatus est S. Joannes Chrysostomus hom. 42. super acta Apost. ante medium moralis tom. 3. *Ubi domus nuptiarum, vide illic turpia verba, risum incompositum, sessiones magis incompositas, vestem, & gressum plenum turpitudine, & gestûs stultitiam, & insipientiam præseferentes, omnia illic ridicula: non ipsas nuptias dico, absit, sed ea, quæ in nuptiis fiunt: insanit tunc natura, præsentes pro hominibus bruta fiunt, & alii quidem, ut equi hinniunt, alii verò ut asini calcitrant; magna ibi diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum, magna diaboli pompa, cymbala, tibiæ, & cantica plena scortationum, & adulteriorum.* Hodiernæ nuptiæ in Cana Galilææ celebratæ non vitiorum sunt Gymnasium, sed virtutum, & omnis disciplina honestatis: quidquid enim hîc aspicio, redolet virtutem. Si aspicio Christum Jesum, invenio ipsum docere nos inprimis virtutem humilitatis, dum præsentiâ suâ pauperum voluit nuptias honorare; unde benè Chrysostomus: *qui non est dedignatus formam servi accipere, non est dedignatus ad nuptias venire servorum:* & S. Augustinus de verbis Domini serm. 41. idipsum ita confirmat: *Erubescat homo esse superbus, quoniam factus est humilis Deus: ecce venit ad nuptias, qui cum apud Patrem esset, instituit nuptias.* Ex- in Exemplum præbere voluit reverentiæ, quam debemus parentibus, dum matris suæ preces exaudivit; hoc jam olim observavit prudentissimè præfatus S. Chrysostomus, dum inquit: *Ut Matri honorem exhiberet, & non contumax videretur matri, nevè Genitricem tam multis præsentibus pudore afficeret:* quod etiam confirmat S. Cyrillus: *quantus honor debeatur parentibus ostendit, cum statim ad actum, propter matrem accedit.* Si oculos conjicio in ipsam Sanctissimam illius Genitricem, plures quoque in ipsâ video resplendere virtutes: inprimis misericordiam, & benignitatem, quâ compassa est indigentiæ sponsi & sponsæ. Audi S. Bernardum Serm 1. in Dom. 1. post octav. Epiph. *Compassa est enim eorum verecundiæ, sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procederet, nisi pietas?* Intueor ipsius modestiam; non enim postulat imperando: fili procura eis vinum, sed tantùm eorum necessitatem indicat, aitque, *Vinum non habent:* audi iterum S. Bernardû Serm. 2. de B. Virgine. *Et is quidem sermo certissimus index in genitæ mansuetudinis, & Virginalis verecundiæ fuit, aliorum quippe verecundiam suam reputans, sustinere, non potuit vini dissimulare defectum.* Si Salvatoris nostri intueor discipulos, singularem quoque observo in ipsis virtutem, firmam nempe, & indubiam fidem, quâ crediderunt in Christum Dominum, velut verum Messiam, & mundi Salvatorem; attestante id Evangelio: *Et crediderunt*

in

in eum Discipuli ejus; Si ipsos nuptiarum considero ministros, quibus aliàs parva virtutis est cura, eximiam tamen video in ipsis refulgere virtutem, & est prompta obedientia, quâ obsecundârunt mandato Salvatoris: vix enim dicit illis Jesus: *Implete hydrias aquâ;* mox subditur; *& impleverunt eas usque ad summum:* quam promptam ipsorum obedientiam ita commendat Cornelius à Lap. ut dicere non vereatur in loc citat. *nonparum enim ad hoc miraculum contulit ipsorum promptum in hauriendâ aquâ ministerium, & obedientia.* Rectè igitur de hisce nuptiis affirmari potest effatum illud S. Petri Chrysologi Serm. 157. *Felices nuptiæ, felices illæ, quibus Christus est præsens, non luxu, sed virtutibus consecrantur.* Omnes hasce virtutes explanare, nec loci, nec temporis patiuntur angustiæ, inhærebimus hodie virtuti, quam edocent nos nuptiarum ministri, promptitudinem obediendi Deo. Ut hanc persuadeamus, afferemus duo insignia motiva: inprimis, quia ipse est Creator noster; deinde, quia est noster Conservator. Consult. 26. Art. 1. & 2.

Dominicâ Tertiâ post Epiphaniam.

THEMA.

Habens sub me milites, dico huic, vade & vadit, & alii, veni, & venit; & servo meo, fac hoc, & facit. Matth. 8. v. 9.

Synopsis Concionis.

Elapsâ Dominicâ didicimus obedientiam Deo â nobis præstandam per ministros nuptiarum in Canâ Galilææ, hodie frequentanda est nobis schola militum, quos hodiernum commendat Evangelium: sed an boni quidpiam â militibus addisci poterit, quos non ego, sed Petrus Blesensis hisce coloribus depingit: *Ordo militum nunc est, ordinem non tenere: nam cujus os majore verborum spurcitiâ polluitur, qui detestabilius jurat, qui minus Deum timet, qui ministros Dei vilificat, qui Ecclesiam non veretur, esse hodie in cætu militum fortior, & nominatior reputatur: ex quo hodie militari cingulo Tyrones decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, & desæviunt in patrimonium Crucifixi: spoliant, & prædantur subjectos Christi pauperes, & miserabiliter atque immisericorditer affligunt miseros, & in doloribus alienis illicitos appetitus implent voluptatum: Milites, qui contra inimicos Christi vires suas exercere debuerant, potibus, & ebrietatibus pugnant, vacant otio, marcent*

cent crapulâ, vitamque degenerem in immunditius transigentes nomen & officium militiæ dehonestant. ità ipse in Epistolâ. 94. ad Joannem Archi-Diaconum in principio An igitur hujusmodi Magistrorum nobis hodie frequentanda sit schola, quæ potius vitiorũ sit sentina, quàm virtutum, egregiorumque facinorum disciplina? Verùm non mitto vos ad milites ejusmodi, sed ad illos, quorum laus est in Evangelio, quæ ipsis â suomet confertur, & attribuitur Centurione, dum inquit: *Habeo sub me milites; dico huic, vade, & vadit, & alii, veni, & venit, & servo meo; fac hoc, & facit:* quibus verbis promptissima nobis ipsorum insinuatur obedientia. Jam omnes nos milites agimus in terris: Hussitico id attestante Principe. *Militia est vita hominis super terram.* Job. 7. v. 1. cui adstipulatur S. Apostolus Paulus quemcunque Christianum sequentibus alloquens verbis: *Labora sicut bonus miles Christi:* 2. Tim. 2. v. 3. Cum ergò militem Christi nulla virtus magis exornet, quàm obedientia, addiscamus virtutem hancâ militibus hodiernis Evangelicis, quà promptè nos subjiciamus Imperatori nostro Deo, ac supremo Duci Jesu Christo: ad hanc addiscendum â ministris nuptiarum, attulimus ante octiduum duo motiva: eò quod Deus sit tum Creator, tum Conservator noster, hodie afferemus duo alia; eò quod Gubernator sit, & ultimus noster finis. Consult. 26. Art. 3. & 4.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Domine si vis, potes me mundare, & extendens Jesus manum, tetigit eum, dicens: volo mundare. Matth. 8.

Synopsis Concionis.

MUndatus in hodierno Evangelio â Salvatore nostro leprosus, quid in sensu tropologico, ac morali nobis innuit, nisi hominem per pœnitentiam â leprâ peccati mundatum, adeóque per hanc munditiam, ac puritatem mutatum in virum, ac hominem sanctum? nemo enim est, qui ignoret, per lepram significari peccatum; ideoque Christum in passione leprosi formam assumpsisse, ut lepram animæ nostræ, id est, peccata nostra in se susciperet, & curaret: Unde Isaias capite. 53. v. 4. *Verè, ait, languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit, & nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum â Deo, & humiliatum:* per munditiam autem & puritatem quid nobis insinuatur nisi Sanctitas; si enim quæram, quid sit Sanctitas; respondet mihi appositè divinus Areo-

Areopagita de divin. nomin. cap. 12. in principio. *Sanctitas est ab omni scelere libera, perfectaque, ac omni ex parte incontaminata puritas*: & S. Thomas Aquinas inquit tom. 1. opus 9. non minus solidè, quàm laconicè; *Sanctum idem est, quod purum*; imo præfatus Areopagita loco citato affirmat, quod Sanctitas & munditia non tantùm in Deo sint idem, sed sint ipse Deus: audi verba ipsius: *Sanctitas: & omninò immaculata munditia Deus est.* Jam est quæstio, quâ ratione â nobis hæc munditia, & Sanctitas obtineri possit: eâ prorsus ratione, quâ munditiam suam â Salvatore nostro obtinuit hodiernus in Evangelio leprosus: quid fecit? quid dixit? *Domine, inquit, si vis, potes me mundare*: ecce, quod firmissimam collocaverit in potentiâ Salvatoris nostri fiduciam: *si vis, potes.* quod eâdem hâc fiduciâ in omnipotentiâ Dei collocatâ obtinere possimus, modò voluerimus, Sanctitatem, ulterius hic discurrendi locus erit. Consultat. 23. Art. 1.

Dominicâ Quartâ post Epiphaniam.

THEMA.

Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei? Matth. 8. v. 27.

Synopsis Concionis.

CUm Deus purus, imò purissimus Spiritus, juxta comunem Theologorum doctrinam, nullo oculo corporeo, etiam per absolutam potentiam, videri potest: hoc nobis innuere vult S. Apostolus Paulus. 1. Tim. 6. v. 16. de Deo loquens: *qui lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*: quod ipsemet Deus jam olim luculentis confirmavit verbis, dum Moysi summo populi Israelitici Legislatori dixit. Exod. 33. v. 20. *non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo, & vivet.* Nihilominus præfatus S. Paulus Apostolus valdè consolatorium nobis suggerit modum, quo Deum etiam in hâc vitâ, & oculis quidem corporis ratione quâdam nobis liceat intueri, dum in epistolâ ad Romanos cap. 1. v. 20. ita loquitur: *Invisibilia ipsius (nempe Dei) â creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas*, quod ipsum confirmat Spiritus Sanctus Sap. 3. per os Sapientis dicens: *A magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Per quod innuere nobis vult, quod dum aspicimus pulchritudinem, magnitudinem, splendorem creaturarum, in his, & per has intueri possimus magnificentiam, majestatem, decorem, perfectionem ipsius Conditoris. Et

hoc

hoc ipsû cognoverunt jam olim Gentiles, inter quos laudatissimus ab omni sapientiâ Trismegistus dicere non est veritus: *mundum esse librum divinitatis, & speculum divinorum*: in quo nimirum Deus seipsum, quasi Apelles summus clarè expresserit, & depinxerit, adeoque conspiciendum sese præbuerit oculis mortalium. Non dubito, quin omnes summo Deum videndi accendantur desiderio; aperiamus hodie hunc librum, aspiciamus unicum tantum ipsius folium, quia omnia ipsius perlustrare folia temporis non patitur angustia. Quodnam est hoc folium? est illud, quod indigitat nobis auscultatum modò hodiernæ Dominicæ Evangelium; & aliud non est, nisi mare, in quo Deus maximam suam nobis ostendit virtutem, potentiam, sapientiam, magnificentiam: Videamus, ut in Conditoris ipsius accendamur amore. Consult. 1. in introductione; & Consult. 14. Art. 4.

Dominicâ Quintâ post Epiphaniam.

THEMA.

Colligite primùm Zizania, & colligate in fasciculos ad comburendum. Matth. 13.

Synopsis Concionis.

NIhil esse omni ex parte beatum, trita est paræmia, quotidiana docet experientia: expertus idipsum est hodierni Evangelii colonus, & agricola, cujus ager quamvis attulerit fructum bonum, non tamen suis caruit zizaniis; id affirmante Evangelico textu: *Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania*, quamvis nonnisi bonum semen suo crediderit agro. Dimitto litteram hujus parabolæ, meque converto ad sensum illius mysticum; per fructum bonum intelligi bonos & justos, per zizania verò injustos, & malos, nemo est, qui dubitet, quid autem significetur per id, quod sequitur: *Colligite Zizania, & colligate in fasciculos ad comburendum*: S. Gregorius lib. 4. dialogorum, cap. 35. ita exponit: *Messores Angeli Zizania ad comburendum in fasciculos ligant*, cum pares paribus, in tormentis similibus *sociant*, ut superbicum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, *avari cum avaris, fallaces cum fallacibus, invidi cum invidis, infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes in culpâ ad tormenta similia deducuntur, quia eos in locis pœnalibus Angeli deputant, quasi Zizaniorum fasciculos ad comburendum ligant.* Sed quò mittent illos in fasciculos hac ratione colligatos? mox id facer textus declarat; *& mittent eos in cami-*

caminum ignis; in illum nempe damnatorum ignem, de quo Salvator noster Matth. 25. v. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum;* in quo autem potissimum consistit hujus ignis acerbitas? in ipsius æternitate; quod Christus innuere voluit, dum dixit, *in ignem æternum;* id ipsum etiam declarat Vates Isaias. c. 33. v. 14. dum totus attonitus interrogat: *quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* ne igitur & nos in fasciculos alligati eâdem aliquando calamitate involvamur, cum omnia ignis hujus tormenta unico sermone complecti non liceat, in præsenti solummodò exponam horrendam ejusdem æternitatem, quæ utique tanto nos terrore percellet, ut illam seriâ meditatione hîc revolventes, illi in æternum non simus involvendi. Consult. 12. Art. 3. & 4.

Dominicâ Sextâ post Epiphaniam.

THEMA.

Et fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus. Matth. 13. v. 32.

Synopsis Concionis.

NOn omnis contemnenda est rerum origo parva, & humilis. quid humilius est vapore? & tamen is origo est, unde illustrissimam suam deducit prosapiam fulmen, quod annosos prosternit quercus, fortissima demolitur munimenta, totum terrore maximo concutit Universum. Unde suam maxima quæque flumina deducunt originem, nisi è fonte parvulo, qui in tantam aquarum excrescit molem, ut in diversissimas orbis regiones sua distendant brachia, amplissimos, ac latissimos inundent campos, vastissima navigia, velut fluctuantia in sinu suo circumferant castella: & hoc insinuare voluit Carolus Rancati, qui vastissimo cuidam flumini hanc adscripsit Epigraphen: *Fonte cadit modico*: quam desumpsit ex Lucano. lib. 1. ità canente de flumine Rubicone: *Fonte cadit modico, parvisque impellitur undis: Puniceus Rubicon;* denotare volens, quod sæpius ex abjecto principio plures obtinuerint magnificos honorum, dignitatumque gradus, sicut de Rutilio scribit Valerius Maximus lib. 3. c 4. *Incunabula Tullii Hostilii agreste tugurium cæpit, ejusdem adolescentia in pecore pascendo fuit occupata; validior ætas Imperium Romanum rexit; Senectus excellentissimis ornamentis decorata, in altissimo majestatis fastigio fulsit*: Sic electus & erectus est Saul â curâ jumentorum ad Israëlis solium; Sic David de gregibus ovium, ut esset Pa-

 læstinæ

læstinæ propugnaculum; Sic Petrus Apostolus de lacu Galilææ, ut nudatis pedibus triumpharet de Gentilitate. Non absimile quid in hodierno Evangelio licet intueri; nonne enim videmus granum sinapis ex origine tenuissimâ, cum minimum sit ex omnibus seminibus, in tantæ magnitudinis excrevisse arborem, ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus? nonne cernimus hanc arborem tantæ evasisse proceritatis, ut duo pro habitatione suâ incolat, & occupet elementa; radices quidem suas profundè demittens in terram; vertice autem suo altum sese attollens in aërem. Descendimus hodie mente & cogitatione nostrâ cum hâc arbore in terram; & cum eâdem nostrum attollamus animum supra aeris habitaculum; & videamus prodigia, quæ in duobus hisce elementis operata sit omnipotens manus Domini, ut exinde nostra laxentur ora in laudem ipsius, & nostra accendantur corda ipsius charitate. Consult. 14. Art. 3. & 5.

Dominicâ Septuagesimæ.

THEMA

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum. Matth. 20. v. 15.

Synopsis Concionis.

CUm juxta commune adagium: Omne bonum sit communicativum sui; Cur bonitas Evangelici Patrisfamilias non effecit hodie bonum operarium illum, quem invenit murmuratorem, nequam, & malum? aliud respondere non possum, nisi quod ipsemet bonus esse noluerit; siquidem, ut optimè dicitur in decretis Gratiani parte 2. causâ 23. quæst 6 *Nemo bon⁹ esse potest invitus.* Jam quid est esse bonũ, nisi esse sanctũ: ex eo enim, quod bonitas specialiter attribuatur Spiritui Sancto, sicut Omnipotentia Patri attribuitur, & sapientia Filio, is specialiter quoque Sanctus esse dicitur, quamvis Pater & Filius nõ minoris, quàm ipse, sint sanctitatis, quod esse bonum sit esse Sanctum, ipsemet divinus Plato, quamvis Ethnicus, agnovit, dum tom 2. Sizigiâ. 4. de lege inquit; *Ne existimes, nullos esse Sanctos, sed omnium Sanctissimus est vir bonus.* Jam nullus dubito, quin omnes mei Auditores Sancti esse desiderent, ut satisfaciant voto, ac voluntati Domini Dei sui. Levitici 19. v. 2. ita nos alloquentis: *Sancti estote, quia ego Sanctus sum Dominus Deus vester*, ideo ut magis hujus Sanctitatis accendamur desiderio, declarabo vobis infinitam bonitatem Dei, quæ apex est Sanctitatis ipsius, fontem esse, ac scaturiginem omnis Sanctitatis justorum, ipsam-

ipsamque majori ardere desiderio communicandi se nobis, quàm nos ardeamus ipsam recipiendi. Consult. 23. Art. 3.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Et quod justum fuerit, dabo vobis. Matth. 20. v. 4.

Synopsis Concionis.

HIc occasio erit agendi de justitiâ Dei, quæ quidem ubivis terrarum, ac gentium exercetur, diversimodè tamen â diversis accipitur. Justitia enim Dei adoratur in cœlo, blasphematur in inferno, contemnitur plerumque in terris, timetur â paucis, & nonnisi amatur â perfectis. Consult. 19. Artic. 4.

Dominicâ Sexagesimæ.

THEMA.

Aliud cecidit supra petram. Luc. 8. v. 6.

Synopsis Concionis.

QUod per petram intelligi possint obdurati in criminibus peccatores, insinuare nobis voluit Sanctus Propheta Jeremias, dum de obstinatis in malitiâ Judæis ita loquitur. c. 5. v. 3. *Induraverunt facies suas supra petras.* Inter cœteras proprietates præcipuè habet petra, quod sit dura: si interrogem Seraphicum Doctorem Sanctum Bonaventuram, quidnam sit durum? respondet mihi p. 1. q. 18. Art. 7. *Durum est, quod est inhabile ad suscipiendum, stabile ad permanendum, forte ad resistendum*: Corpus durum censetur, quod idoneum non est ad recipiendum per cœlaturam, aliquam formam, figuram, imaginem, numerum, characterem; & ejusmodi est durities adamantis, qui non facilè imaginis alicujus vel characteris admittit impressionem; *inhabile ad suscipiendum*: secundò corpus durum censetur, quando firmum est, & constans ad permanendum semper in eodem loco; Ejusmodi est firmitas alicujus statuæ lapideæ, vel marmoreæ, quæ constans & immobilis permanet in situatione suâ, postquam â sculptore suæ imposita est basi, & fulcimento: *stabile* ad permanendum; Tandem corpus censetur durum, quando habet robur resistendi omni violentiæ, quæ inferri poterit ipsi, illamque retundendi, atque â se repellendi: Ejusmodi est robur alicujus scopuli, qui inconcussus, & immotus permanet in medio

 maris,

maris, non obſtante ventorum impetu, & tempeſtatum furore: *forte ad reſiſtendum*: quod ipſe dixit de duritie corporum, aptiſſimè applicari poteſt obduratis cordibus peccatorum; ſiquidem inprimis hæc idonea non ſunt ad recipiendum bonas cogitationes, bona deſideria, ardentes ſe convertendi, ac meliora ſapiendi affectus, quos miſerentis Dei inſpirat gratia: *inhabilia ad ſuſcipiendum*. Secundò firma & fixa ſemper ſunt ad permanendum in eodem ſtatu peccati, in eâdem malâ conſuetudine in iisdem offendendi Deum occaſionibus; *ſtabilia ad permanendum*, tandem fortia, & robuſta ſunt ad reſiſtendum impulſibus Spiritûs Sancti, inſpirationibus Angelorum Cuſtodum, timori gehennæ, adhortationibus Concionatorum, reprehenſionibus Confeſſariorum; *fortia ad reſiſtendum*; ſicque meritò dici poteſt, quod induerint duritiem petræ, conſcientiarum ſuarum facies induraverint ſupra petras. Cum ergò hodiernum Evangelium ejusmodi petræ faciat mentionem; *aliud cecidit ſupra petram*: occaſionem dicendi ex hoc arripio, quantum ejusmodi indurata peccatorum corda exerceant, fatigent, & excrucient patientiam Dei, quamque hæc patientia Dei magis terrere debeat peccatorem, quàm ipſius ſupplicia, Conſult. 21. Art. 1. & 2.

Dominicâ Quinquageſimæ.

THEMA.

Jeſu Fili David miſerere mei. Luc. 18. v. 38.

Synopſis Concionis.

ABy ſſus abyſſum invocat in hodierno Evangelio, abyſſus nimirùm miſeriæ abyſſum miſericordiæ: quid miſerius eſt cœco, qui caret omni gaudio? *quale gaudium mihi erit*, inquit cœcus Tobias, *qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video?* Tob. 5. v. 12. hæc cœci miſeria miſericordiam invocat Chriſti Jeſu, quæ non immeritò abyſſus dicitur miſericordiæ, cum omni careat fine, & nullâ exhauriri poſſit miſeriâ, & calamitate: non immeritò autem ipſum conceptis hiſce invocat verbis: *Jeſu Fili David miſerere mei*: dicere enim per hoc voluit; *miſerere mei* o Meſſia, quem ex David naſciturū prædixerunt Prophetæ: Cum enim Meſſias ſis, tuum eſt miſerorum miſereri, & nominatim illuminare cœcos, ſicut de te vaticinatus eſt Iſaias cap. 34. v. 5. *Tunc aperientur oculi cæcorum*: credo, te eſſe Meſſiam Meſſiæ ergò munus mihi exhibe, meque illumina, ut ex eo cæteri omnes te eſſe Meſſiam agnoſcant, credant & colant. cum ergo Chriſtus tanquam Meſſias, & Filius David tantâ ſit plenus miſericordiâ, quantò majori abundabit

undabit misericordiâ tanquam Filius Dei, & ipse Deus: vultis nôsse, quanta hæc sit? In præsenti discursu declarabo, dum dicam, ipsam esse inexhaustam, tantoque ditiorem, ac largiorem, quantò magis hauritur ex ipsâ. Consult. 20. Art. 3.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Domine ut videam. Luc. 18. v. 41.

Synopsis Concionis.

Dubitare quis posset non abs re, num bene, vel malè fecerit Evangelicus hodiè cœcus, petendo à Salvatore nostro suorum usum oculorum, cum verissimum sit effatum illud S. Petri Chrysologi serm. 139. in princ. *Oculus mortis est janua, invidiæ fax, livoris caminus, qui toto cupiditatis incendio velocius per aliena percurrit, quàm currit ignis arida, & terrena per gramina*; ipsique insuper adstipuletur Paganus quidem, sed sapientissimus Seneca de remedio fortuitor. dicens: *oculi irritamenta sunt vitiorum, ducesque scelerum*; adhæc non minus ornatè, quàm fundatè canit Hermannus Hugo in piis desideriis.

O Oculi scopuli meliori jure vocandi!
Heu quibus illisæ tot periêre rates.

Nihilominus si rem penitius inspicio, horum omnium origo malorum imputanda non est oculo, sed animo malè oculos moderanti, ita prænominato Senecâ attestante: *nihil peccant oculi, si oculis animus imperet*: in suis proverbiis in fine; quod ipsum Sixtus Philosophus confirmat sentent. 9. *non oculus peccat, sed male uti oculo peccatum est*; hinc improbare nullatenus possum hodiernam petitionem Evangelici nostri cœci: *Domine ut videam*: præterquàm enim, *quod oculus*, uti loquitur S. Joann. Chrysostomus hom. 55. super Joann. *sit ornamentum, & lucerna omnium membrorum, quodque sol est mundo, hoc oculus sit corpori*; per oculos ascendere nobis licet ad contemplandam ipsam pulchritudinem DEI, quam in facturis, & creaturis ipsius haud obscurè intuemur, quas imagines Dei non immeritò appellamus, è quarum intuitu haud levem haurire nobis licet animi oblectationem; uti de se ipso canit Regius Psaltes Psal. 91. v. 5. *Delectâsti me Domine in facturâ tuâ, & in operibus manuum tuarũ*: Ut & hâc oblectatione potiri nobis liceat, proponam ejusmodi imagines mirabili prorsus arte depictas à pictorib⁹ depingentibus semetipsos absque labore, absque colore, absque penicillo, absque fatigatione, absq; intermissione, ubique, in instanti, absque formâ, absque figurâ. Videamus, ut exinde laudamus mirandæ hujus artis inventorem. Consult. 22. Art. 2.

Dominicâ Primâ Quadragesimæ.

THEMA.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi servies. Matth. 4. v. 10.

Synopsis Concionis.

QUod jam olim mox à Creatione suâ molitus est Sathan, hoc denuò moliri in hodierno præsumpsit Evangelio: illic totus inflatus arrogantiâ pessimum secum meditabatur consilium, dicens in corde suo: *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo:* hodie eandem cum Deo aucupabatur similitudinem, dum divinos sibi arrogavit honores, velut Deus adorari veniens à Salvatore nostro, quando illi in excelsum valdè montem deducto ostendit omnia regna mundi, ipsique dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me;* sed confudit, & repulit ipsum Jesus, & ancipiti Scripturæ gladio jugulavit ipsum. *Vade Sathana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies;* per quod insinuare voluit, nonnisi unicum esse Deum, cui cultus debeatur divinus, profundæque adorationis, & latriæ homagium; verumque esse illud Deuteronomii. 4. *Dominus ipse est Deus, & non est alius præter eum.* Hanc Dei unitatem pluribus probare velle supervacaneum forsan videbitur, eo quod inter bonos versemur Christianos, in fidei nostra articulis versatissimos: supervacaneum tamen non erit de illâ loqui, tum ut in fide hâs nos stabiliamus, tum ut nosmetipsos impellamus ad serviendum ferventius uni, ac soli huic Deo, maximè, cum miseris hisce nostris temporibus quàmplurimos liceat invenire, qui è propriis suis vitiis plures falsos sibi fabricentur Deos audiamus. Consult. 5. Art. 2. & 3.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Tunc Jesus ductus est in desertum à Spiritu. Matth. 4. v. 1.

Synopsis Concionis.

CHristus non tantùm ut Homo ingressus est desertum, ac solitudinem, sed etiam ut Deus hanc ab æterno coluit, & hodiedum colit. Societas enim trium divinarum Personarum facit. 1. Ut Deus sit solus, sed non sit solitarius. 2. Ut profundo sit silentio, & loquatur semper 3. Ut fruatur perfectissimâ quiete, & tamen perpetuo operetur. Consult. 10. Art. 4.

Dominicâ Secundâ Quadragesimæ.

THEMA.

Domine bonum est, nos hic esse. Matth. 17. v. 4.

Synopsis Concionis.

QUod in vertice Thaboræo dixit Apostolorum Princeps, dum Dominum, & Magistrum suum ingenti aspexit circumfusum gloriâ: *Domine bonum est nos hic esse*: hoc nos omnes eâdem cum veritate dicere possumus, ubicunque tandem fuerimus, in quovis angulo, in quovis tugurio, tum domi, tum foris, quicunque tandem nos teneat locus, eoquod ubivis benè nobis sit, nec malè esse possit, cum ubivis intimè præsentem habeamus nobis Deum, qui summum est bonum: *Domine bonum est nos hic esse.* Si desideras vitam, habes illam in Deo: *Deus namque vera, & summa vita est, in quo, & â quo, & per quem vivunt, quæ verè, summèque vivunt omnia*, inquit S. Augustinus lib. 1. Soliloq. cap. 1. Si desideras bonum, & pulchrum; *Deus bonum & pulchrum est, in quo, & â quo, & per quem bona, & pulchra sunt omnia*; asserit præfatus Sanctus Doctor, & prosequitur: *Deus, â quo averti, cadere; in quem converti, resurgere; in quo manere, consistere est; Deus, â quo exire, emori; in quem redire, reviviscere; in quo habitare, vivere est.* loc. cit. *Bonorum summa Deus est, summum bonum Deus est: neque infra remanendum est, neque ultra quærendum*; inquit alibi de moribus Ecclesiæ cap. 8. *Summum Bonum omninò, & quo esse, aut cogitari nihil melius potest.* de moribus Manichæorum cap. 11. Cum ergò dicente S. Ambrosio lib. 3 de Virginibus longè post medium, *Deus extra, Deus intus, Deus ubique sit*; nosque in ipso, attestante Sancto Apostolo Paulo. Act. 17. v. 28. *vivamus, moveamur, & simus*, nonne meritissimò nobis dicere cum Petro liceat: *Domine bonum est, nos hic esse?* Ut bonum hoc tantò melius degustemus, paulò fusius intimam hanc Dei nostri nobiscum, & in cordibus nostris præsentiam explanare mens est, unde fiet, ut & nostram melius agnoscamus felicitatem, & ipsi fidelius exin inserviamus. Consultatione, 13. Artic. 1. & 2.

Dominicâ Tertiâ Quadragesimæ.

THEMA.

Profectò pervenit in vos regnum Dei. Luc. 11. v. 20.

Synopsis Concionis.

UBi regnum Dei est, ibi Deus est; cum igitur hodiernum Evangelium luculenter dicat, pervenisse in nos regnum Dei, dubitandum non est, quin in nos pervenerit & ipse Deus, qui intimè nobis præsens nos regat, nos gubernet, nos in omnibus moderetur, affirmante id S. Bernardo. serm. 5. de verbis Isaiæ ante med. *ubique regnat Deus, ubique imperat, ubique majestas ejus*: cui egregiè adstipulatur S Isidorus Hispalensis. lib. 1. de summo bono cap. 2. sent. 3. *Deus est intra omnia, sed non inclusus; extra omnia, sed non exclusus; Deus ubique præsens est, spiritus ejus totum implet, majestas ejus omnia penetrat; cuncta sua potentia attingit præsentiâ, extra eum nullus locus est, cognitioni ejus nihil occultum est, omnia secreta vis virtutis ejus irrumpit*: ita ut plenissimè de ipso verificetur antiquissimus, & tritissimus ille versus: *Enter præsenter, Deus est, & ubique potenter.* Egimus quidem ante octiduum satis fusè de intimâ hâc DEI intra nos ipsos præsentiâ, cum autem hujus consideratio utilissima nobis sit, nosque ab omni lapsu in peccatum præservet, & muniat, id asserente Clemente Alexandrino lib. 3. pædagogi cap. 5. in fine. *Hâc solùm ratione fit, ut quis nunquam labatur, si Deum sibi ipsi semper adesse existimat*; hinc è re nostrâ fore cogitavi, si de nuò de eâdem præsentiâ meum instituerem sermonem: in quo demonstrare adnitar, hanc ita nobis esse necessariam, ut absque ipsâ prorsus recidamus in nihilum; modumque docebo, ut ipsam ex aspectu creaturarum semper in nobis conservemus. Consult. 13. Art. 3. & 4.

Dominicâ Quartâ Quadragesimæ.

THEMA.

Cum Sublevâsset oculos Jesus, & vidisset. Joann. 6. v. 5.

Synopsis Concionis.

DUplicis generis oculos sublevavit hodierno in Evangelio Jesus, tum oculos corporis, quibus vidit multitudinem maximam ad se venientem, tum oculos divinæ suæ providentiæ, quibus tantæ multitudinis satisfecit necessitati; & per hoc verificavit in se effatum illud Psaltis Regii

regii Psalmo. 135. v. 25. de Deo canentis: *qui dat escam omni carni;* quæ verba ita commentatur doctissimus Cassiodorus: *Deus providet omni carni; quia quidquid natat, quidquid volat, quidquid repit, quidquid graditur, ejus largitate satiatur.* Verùm providentia Dei non tantùm se extendit ad suppeditandum alimentum omni viventi, verùm etiam ad moderandum, curandum, & gubernandum omnia, quæcunque sunt infra ipsum. Si enim quæram, quid sit providentia Dei; respondet mihi Hugo â S. Victore: *providentia Dei est, quâ Deus curat de omnibus, quæ fecit, & nihil derelinquit ex omnibus, quæ pertinent ad ipsum, & quæ subjecta sunt ipsi, sed providet de singulis* lib. 1. de Sacram. part. 2. cap. 19. brevius illam describit S. Joannes Damascenus: *providentia DEI est voluntas DEI, per quam res omnes aptè, congruèque gubernantur* lib. 2. de fide orthodoxâ cap. 29. hanc universalem circa res omnes Dei providentiam exprimere voluit Philippus Picinelli in mundo Symbol. lib. 1. cap. 5. Symbolo Solis: novimus solem perlustrare omnia, nec quidquam esse, quod se abscondat â calore ejus, uti loquitur Vates Regius Psal. 18. verumque esse encomium, quod ipsi attribuit Salomon, Eccles. 1. v. 6. *oritur sol, & occidit, & ad suum locum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa*: hinc ipsi adjecit Epigraphen: *omnia lustrat*; alius apposuit: *omnibus ac singulis* Hoc ipsum dici potest & debet de providentiâ Dei, de quâ ita cecinit Salvator Carducci. *Æthere sol radians totum circumspicit orbem: Sic Deus immenso lumine cuncta regit.* Et glossa ordinaria super Job. cap. 34. ita loquitur: *sic intendit Dominus singulis, ac si vacet â cunctis: & sic simul intendit omnibus, ac si vacet â singulis*: cui affectuosè adstipulatur S. Augustinus lib. 5. Confess. cap. 11. *o tu bone omnipotens, qui sic curas unumquemque nostrum, velut solem cures, & sic omnes tanquam singulos curares, & diligeres.* His non obstantibus, cum plures invenire liceat, qui de hâc Dei providentiâ vel dubitent, vel diffidant, in præsenti discursu declarare conabor, quàm necessaria sit hæc Dei providentia, in quo ipsa consistat, quantique referat ipsam firmiter credere. Consult. 16. Art. 1.

Item dici potest. 1. Animæ firmiter providentiam Dei credenti; nihil esse timendum. 2. Ipsam felicem esse posse in mediis ærumnis vitæ præsentis, semperque vivere posse in pace. ibidem. Art 2.

Dominicâ Paſſionis.

THEMA.

Eſt Pater meus, & non cognoviſtis eum, ego autem novi eum. Joan. 8. v. 55.

Synopſis Concionis.

DUbitare an Deus ſit, foret propoſitio tam horrenda, ut ſufficiens eſſet ad concutiendos cardines mundi, & horrore percellendas univerſas creaturas, hinc cum Seraphicus Pater meus Franciſcus permiſiſſet nonnullis ſuis fratribus, ut ſuam Theologiæ ſtudio navarent operam, voluit aliquando experiri, quem è ſuis ſtudiis referrent fructum, & intrans in claſſem, audivit ipſos proponentes hanc quæſtionem; *Utrum ſit Deus?* ex quo ita commotus, & animo offenſus fuit, ut totus Zelo gloriæ Dei ſuccenſus ita alloqueretur ipſos: Hem fratres mei, quid agitis? quò redacti eſtis? credebam efficacia inquirere vos motiva, quibus exſtimulemini adamandũ Deum; & vos quæritis, an Deus ſit. Sed ſatisfecerunt ipſi dicendo; quod proponerent de hoc quæſtionem, non verò de eo dubitarent; quod de hoc loquerentur, ut ſe in hâc fide confirmarent, non ut oppugnarent ipſam; Et nos per gratiam Dei non dubitamus, ideoquè nec inquirimus; *Utrum ſit Deus*: ingenuè tamen fateri debemus omnes, neſcire nos, *quid ſit Deus*, nos haudquaquam cognoſcere ipſum, quisnam ſit, & qualis ſit, ita, ut Salvator noſter non immeritò improperare nobis poſſit, quod in hodierno Evangelio improperavit Judæis: *Eſt pater meus, quem vos dicitis; quia Deus veſter eſt, & non cognoviſtis eum, ego autem novi eum.* Cum ergo cognitio Dei non tantum ſit maximæ utilitatis, ſed & ſummæ ad conſequendam ſalutem neceſſitatis, affirmante id luculenter Lactantio Firmiano in epitome divinarum inſtitut. in princip. *Quid tam juſtum ad æquitatem, tam pium ad honorem, tam neceſſarium ad ſalutem, quàm Deum cognoſcere*; & affirmãte idipſũ inter Paganos Trismegiſto libro de poteſtate & Sapientiâ Dei: *hæc unica ſalus homini, cognitio Dei*; hinc ut omnes impendamus vires ad obtinendam hanc Dei noſtri cognitionem, in præſenti diſcurſu declarabo, cognitionem hanc maximam eſſe intellectûs, & mentis noſtræ oblectationem, illamque & jucundius, & facilius omnibus aliis ſcientiis poſſe comparari Conſultat. 1. Artic. 1. & 2.

Domi-

Dominicâ Palmarum.

THEMA.

Solvite & adducite mihi. Matth. 21. v. 2.

Synopsis Concionis.

NOn ità contemptibiles videri debent asini, uti vulgò habentur; potissimùm cum aptissimum verorum servorum Dei sint Symbolum. Servorum verorum officium, atque partes sunt operari ad Domini placitum, idque instar jumenti, Ecclesiasticus expressit, cum scriberet cap. 33. *cibaria & virga, & onus asino: panis & disciplina & opus servo.* neque hæc asini comparatio pudere debet servum Dei, qui ita Deo servit, ut discipulus magistro, juxta illud Joan. 6. v. 45. *Erunt omnes docibiles Dei*; quando apud Hebræos, teste Aldrovando de quadruped. c. 1. asinus discipuli Symbolum est. Hinc fortassis Ammonius Alexandrinus, Philosophus Christianus, atque publicus Alexandriæ Professor, qui & Origenem, & Porphyrium deinde Apostatam, numeravit inter discipulos, his iisdem fertur, asinum velut Condiscipulum adhibuis se, uti refert Eusebius lib. 6. c. 13. Certè Cleanthes insignis diligentiæ laude, & diurni, nocturnique laboris in studia impensi famâ clarissimus, eandem comparationem, nomenque non erubuit, cum dixit, *asinum se esse, sed qui portare possit sarcinam Zenonis Magistri sui, & in philosophicâ scholâ antecessoris.* quin & David Rex, aliàs servi Dei nomine gloriatus. Domino dicebat Psal 72. *Ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum; tenuisti manum dexteram meam; & in voluntate tuâ deduxisti me, & cum gloriâ suscepisti me.* Ecce unâ confessione se jumentum fatetur, & legis viâ deductum ad opus, neque tamen hoc sibi inglorium putavit, cum gloriæ prœmium ex hoc ipso acceperit. Et Issachar à Patre benedictus audit, se ad labores ruris à Deo destinatum esse verbis illis Gen. 49. v. 14. *Issachar asinus fortis*; neque tamen inde contristatus, animante Moyse: *Lætare Issachar in tabernaculis tuis* Deut. 33. v. 18. Hæc de laude asini proferre, & præfari volui, ut & suam darem asino laudem, qui hodie in dorso suo nostrum portavit Salvatorem. Sed huic immorandum esse non censeo, adeoque ab illo me converto ad Discipulos Domini: quid hi fecerunt? quod ipsis à Domino fuerat demandatum: *Solvite, & adducite mihi:* solverunt, & adduxerunt, quod & nos solvere & adducere debeamus, si veros servos Dei agere velimus, in præsenti declarabo: Solvere quidem cor nostrum ab omni alio præterquam amore Dei; & adducere quoque proximum nostrum ad ejusdem amorem, ac servitium Consult. 28. Art. 1. 2. & 3.

Dominicâ Resurrectionis.

THEMA.

Surrexit, non est hîc. Marci. 16. v. 6.

Synopsis Concionis.

Victoria! Victoria! exclamet hodie omnis creatura, & triumphatori mortis festivum admoduletur Alleluja: abjicite pyxides devotæ mulieres; non funesto quod affertis, Salvator noster, amplius indiget oleo, qui resurgens â morte jam oleo est unctus lætitiæ; cultros arripite, lauros demetite, sertaque flectite, triumphantem coronate: lugubris, quam hucusque submurmurâstis, taceat nænia; hilaresque nobiscum clangite, pangite, concinite pæana: Jo dicite, *Victoria, victoria?* quid quæritis viventem cum mortuis? Luc. 24. v. 5. concedite ad vivos, & redivivum nuntiate; *citò euntes dicite discipulis ejus, quia surrexit.* Matth. 28. v. 7. Sed quid ad jubilium invito mulieres? non & nos gaudendi, jubilandi, plaudendi copiosissimam tenemus segetem, possidemus ansam, habemus argumentum? cum plurima è resurrectione Christi dimanent in nos beneficia: *Resurrectio Domini*, inquit S. Augustinus Serm. 2. de Ascens. *Spes nostra est; Ascensio Domini glorificatio nostra est. resurrectio Christi est vita universorum*, inquit S. Ambrosius in Psalm. 36. *Resurrectio Christi est defunctis vita, peccatoribus venia, Sanctis gloria*, inquit Eusebius Emissenus homil 2. de Symbolo. *Pascha Christi est regnum cæli, salus mundi, vita credentium, occasus inferni, gloria supernorum, resurrectio mortuorum, pretium redemptionis humanæ, cognitio mortis abolitæ*, inquit S. Augustinus Serm. 7. Dom. in octav. Pasch. quidni igitur identidem & nos cantemus, resurgenti gratutemur, nobisque ipsis applaudamus, dicamusque cum Paulo. 1. Cor. 15. v. 57. *gratias Deo, qui dedit etiam nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum?* verùm quid conferre potissimum possumus ad hanc resurgentis Christi gloriam? mihi videtur nos nihil melius conferre posse, quàm si ipsum â mortuis resurgentem imitemur. quid fecit ipse? audite, quid Sanctus Apostolus Paulus dicat Rom 6. *Christus resurgens ex mortuis non jã moritur, mors illi ultra non dominabitur: quod enim mortuus est peccato mortuus est semel, quod autem vivit vivit Deo*, imitabimur ipsum, si impleverimus consiliũ Doctoris Angelici. opusculo. 6. super Symbol. Apost. ita nos alloquentis. *Studeamus resurgere spiritualiter â morte animæ, quam incurrimus per peccatum, ad vitam justitiæ, quæ habetur per pœnitentiam.* Sed advertite benè: resurgendum est

nobis

nobis cum Christo ad vitam: qualis est hæc vita? an advertistis, quid dixerit Apostolus? quod autem vivit, vivit Deo: est vita prorsus divina, quâ ratione hanc vitam divinam obtinere possimus, aliquantò fusius explanabo. Consult. 29. Art. 2.

Dominicâ in Albis.

THEMA.

Ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. Joan. 20. v. 31.

Synopsis Concionis.

NOn capio, quâ ratione verificetur illud Salvatoris nostri effatum, quod nobis per peñam dilecti sui discipuli exaratum reliquit Joan. 10. v. 10. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant*: quomodo abundantiùs? nonne longè ante ipsius adventum primævi majores nostri plura numeravêre vitæ suæ sæcula, quàm nos numeremus annorum nostrorum decades? Lamech ætatis septingentesimũ septuagesimum explevit annũ, Gen. 5. v. 30. & modò quàm parvus eorum est numerus, quibus detur attingere septuagesimum? *longævi appellantur hoc tempore etiam, qui septuaginta annos vixerunt*; inquit S. Augustinus enarrat. in Psal. 89. Malaleel annum octingentesimum quintum vivendo assecutus est: modò quot hominum millia censeas, antequàm octogenarium Senecionem unum invenias? annum nongentesimum quintum Enos, Cainam decimum, & nongentesimum suæ vitæ postremum numeravit: Seth fruitum hâc vitâ scimus annis nongentis duodecim, & Adam nongentis triginta: denique nongentorum, sexaginta duorum annorũ fuit ætas Jaredi, & aucto numero nongentorum sexaginta novem annorum vita Mathusalæ: modò verò non simile prodigio videatur, in nonagenarium, vel centenarium senem incurrere? noster enim verò, noster est ille cantus Prophetæ Psalmo. 89. v. 9. *quoniam omnes dies nostri defecerunt, & in irâ tuâ defecimus: anni nostri sicut aranea meditabuntur* (id est, reputabuntur simillimi telis aranearum, quæ quovis momento à minimâ vi rumpuntur) *Dies annorum nostrorum*, secundùm communiorem nunc vitæ cursum, *septuaginta anni*: *si autem in potestatibus* (id est, ut explicat Ludolphus Cartusiensis, in illis, qui habent potentem, & fortē complexionem) *octoginta anni, & amplius eorum labor, & dolor*. His inquam stantibus non capio, effati illius Evangelici veritatem: *Ego veni, ut vitam habeant & abundantius habeant*; cum pauciores post, quàm ante Salvatoris nostri adventum numeremus vitæ nostræ annos. Sed ex ortũ enodat mihi dubium Cornelius à Lap. in loc. cit. secundum mentem S. Chrysost., Cyrill., Theophylact., & aliorũ: ego veni, ut de fidelibus vitá,

non qualem qualem, ſed præſtantem, eximiam, ſpiritualibus donis abundantem, novam, modum excedentem; mihi addere id liceat; & vitam prorſus divinam, vitam, quâ ipſe vixit poſt reſurrectionem ſuam: *Chriſtus reſurgens â mortuis non jam moritur; quod autem vivit, vivit Deo.* In quo vita hæc divina conſiſtat, quæ exemplo ipſius amplectenda nobis eſt, diximus partim ante octiduum, nunc quæ illius reſidua ſunt, enucleabimus. Conſult. 29. Art. 3.

Dominicâ Secundâ poſt Paſcha.

THEMA.

Sicut novit me Pater, & ego agnoſco patrem. Joan. 10. v. 15.

Synopſis Concionis.

OMnes naturaliter ſcire deſiderant, ſed non omnes in hoc ſciendi deſiderio eundem ſibi præfigunt ſcopum, non omnes ad metam collimant eandem: hoc verum eſſe, non minus eruditè, quàm ſolidè enuntiat mellifluus Bernardus ſerm. 36. in cant. circa med. *Sunt, qui ſcire volunt, eo fine tantum, ut ſciant, & turpis curioſitas eſt: ſunt, qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt; ſcire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter: ſunt, qui ſcire volunt, ut ſcientiam ſuam vendant pro pecuniâ, pro honoribus, & turpis quæſtus eſt: ſunt, qui ſcire volunt, ut ædificent, & charitas eſt; & item, qui ſcire volunt, ut ædificentur, & prudentia eſt.* Verùm, ſicut diverſũ in ſciendo tenent ſcopum; ſic diverſas quoque circa objectũ ſciendi ineunt ſemitas: adjiciunt aliqui animum ad Mathematicam, alii juris prudentiæ ſuam navant operam, alii facultatis Medicæ aucupantur aphoriſmos, alii Rhetorices inquirunt, & colligunt floſculos, alii Dialectices delectantur ſenſibus, alii Muſices intendunt modulis, & concentibus. Verùm vix eſt, qui ad Dei anhelet cognitionem, cum tamen in hâc vera conſiſtat ſapientia, ità dicente Lactantio Firmiano: *Omnis ſapientia hominis in hoc uno eſt, ut Deum cognoſcat, & colat*; hoc Chriſtianorum dogma, hæc ſententia eſt. lib. 3. de falsâ ſapientiâ cap. 30. quod breviter confirmat S. Hilarius lib. 8. de Trinit. poſt. init. *neſcit ſanè ſapere, qui Deum neſcit. Deum nôſſe, vivere eſt,* inquit S. Auguſtinus in medit. cap. 32. *Deum cognoſcere ſolida juſtitia eſt*; aſſerit S. Methodius. Serm. de purificat. B. M. ante med. cui adſtipulatur ipſemet Spiritus Sanctus Cap. 15. *nôſſe enim te conſummata juſtitia eſt, & ſcire juſtitiam, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis.* Ut ad hanc Dei, divinorumque cognitionem nos invitet, è contra â vanarum ſcientiarum ſtudio avocet, ita juxta morem

rem suum egregiè loquitur S. Augustinus. *Erubescat superbus, & infelix peccator, & timeat elatione cœcatus, scientiâ inflatus, cui plus placet ars Aristotelis, quàm scientia de Apostolis; plus Codex Platonis, quàm liber divinus; quem nulla lectio lætificat, nulla scientia ædificat, cui nullus sermo sapit, nisi fuerit grammaticè conceptus, dialecticè imaginatus, rhetoricè purpuratus. Vana hujus vitæ studia relinquant homines, & de studio vanitatis veniant ad studium veritatis, & de studio stultitiæ, ad studium sapientiæ.* Ita ille de speculo peccatoris, capite. 6. in principio, & circa medium tom. 9. Cum igitur Christus Dominus in hodierno Evangelio de hac cognitione Dei faciat mentionem, dum inquit: *sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem*; & ego jam nuper in Dominicâ Passionis satis superque hanc inculcaverim cognitionem, hodie necessarias declarabo, & inculcabo dispositiones, quibus hæc Dei cognitio obtineri possit, ac debeat. Consult. 1. Art. 3.

Dominicâ Tertiâ post Pascha.

THEMA.

Mulier cum pepererit puerum, jam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundum. Joan. 16. v. 21.

Synopsis Concionis.

PRoblema est, majus ne sit parturientis mulieris tormentum, an gaudium, cum disceptari in utramque partem utrumque non absque solidis rationibus possit. Certum videtur, utrumque haud leve esse, nec mediocre, cum ambo vehementissimè afficiant, illud quidem corpus, hoc verò mentem, ac animum parturientis. Quantum ad tormentum, maximum hoc esse oportet, eo quod sacer codex, quando doloris cujusdam declarare vult vehementiam, hunc in comparationem adducat cum fœminæ parturientis dolore. Ità legimus Deuteronomii 2do. Ubi Deus maximam describere volens calamitatem, quâ afficere volebat populum, ita inquit. *Hodie incipiam mittere terrorem, atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni cœlo, ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiscant, & dolore teneantur.* v. 25. & iterum declaraturus horribile excidium Babylonis, quod sævissimum omnino fuit, hâc utitur loquendi ratione: *Ululate, quia prope est dies Domini, quasi vastitas à Domino veniet; propter hoc omne cor hominis contabescet, & conteretur; torsiones, & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt.* Isa. 13. v. 6. & 7. Quod autem tormento

mento non minus ipsius sit gaudium, hoc ex eo mihi constare videtur, quod infante in mundum vix nato, mox omnis dolor absorbeatur â gaudio, uti ipsa divina veritas attestatur in hodierno Evangelio: *mulier cum parit, tristitiā habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Hinc est, quod Sanctissimus Mediolanensium Antistes Ambrosius dulcedinem & periculum, dolorem & voluptatem simul in matribus conjungat, dum lib. 1. de virginibus ante medium ita sermocinatur: *quàm voluptati; periculis emitur, nec pro arbitrio possidetur. Habet mater hæredes, sed auget dolores.* Verùm an sufficit ita cum gaudio simul & dolore genuisse sobolem? an per hoc solum aliquis evadit in Patrem, aliqua evadit in Matrem? non quid ergò Patrem vel Matrem facit? sapientissimè respondet S. Joannes Chrysostomus lib. 1. Adversùs vituperationem vitæ Monast. post medium, dum inquit: *patrem non facit generatio, sed recta morum institutio.* Et hoc optimam mihi præbet occasionem in præsenti discursu declarandi summam obligationem, quam parentes habent benè educandi suos filios. Consult. 28. Art. 4.

Dominicâ Quartâ post Pascha.

THEMA.

Arguet mundum de peccato, quia non crediderunt in me. Joan. 16. v. 9.

Synopsis Concionis.

INfelix omninò est, qui amat mundum, qui affectu, & corde adhæret ipsi, qui immoderatis desideriis prosequitur ipsum: quisquis talis es, audi, quid tibi dicat Sanctus Augustinus in manuali capite 30. in principio, dum non minus blandè, quàm sanctè modulatur.

Quisquis amas mundum, tibi prospice, quò sit eundem:
Hæc via, quâ vadis, via pessima, plenaque cladis.

Infelix est hic mundus, quem non inhabitat, nec inhabitare potest spiritus Sanctus, qui spiritus est puritatis, spiritus munditiæ: non benè convenit spiritui mundissimo cum mundo, qui est immundissimus; non benè conveniunt, nec in unâ sede morantur, Spiritus Sanctus, qui totus est lux, & mundus, qui totus est nox. quod ita sit, testem habeo mellifluum Bernardum Serm. 75. super cantic. ita differentem: *habet mundus iste noctes suas, & non paucas, cum penè totus ipse sit nox, & totus semper versetur in tenebris: quid dico, quia noctes habet mundus an*

non nox, ubi non percipiuntur ea, quæ ſunt Spiritûs Sancti? & hinc eſt, quod hodiernum Sanctum Evangelium luculenter dicat, venturum eſſe Spiritum Sanctum, ut arguat mundum: de quo? de peccato: quia totus mundus plenus eſt peccatis, imò totus eſt mare peccatorum. Si enim interrogem, quid ſit mundus? reſpondet mihi Hugo Cardinalis ſuper. 3. Reg. 18. *Mundus dicitur mare, quia tumet per ſuperbiam; ſpumat per luxuriam; fervet per iracundiam; nubilus eſt per triſtitiam; omnia flumina in ſe recipit per avaritiam; major piſcis ibi minorem devorat per rapinam; mortuos ejicit, vivos attrahit per invidiam.* Cum ergò mundus ſit mare peccatorum, veniet Spiritus Sanctus, qui eſt mare gratiarum, & arguet ipſum, cum nullum peccatum tolerare poſſit in animâ, quam inhabitat. Ita me docet præfatus melliſluus Serm. 1. pentecoſtes. Serm. 2. in fine: *ne minimam paleam peccati intra cordis (quod poſſidet Spiritus Sanctus) habitaculum patitur reſidere; ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exurit ſpiritus ille dulcis, & ſuavis.* Quamvis autem Spiritus Sanctus arguiturus ſit mundum de omnibus peccatis, potiſſimùm tamen arguet ipſum de peccato infidelitatis; quia expreſsè dicitur; *arguet mundum de peccato, quia non crediderunt in me.* Dicat mihi hîc aliquis: quando igitur modò veniet Spiritus Sanctus in mundum, nihil ejusmodi arguendum inveniet in mundo, ſaltem, qui Chriſtianus eſt, quemque incolunt Chriſtiani, qui firmiſſimè credunt in Deum, apud quos proinde nullum infidelitatis peccatum eſt arguendum, cum nullus Atheismus regnet inter ipſos, ſed hoc ipſum eſt, quod in præſenti ſermone declarabo. 1. an vel non ſint veri Athei in mundo. 2. unde veniat, quod plures, qui dicunt ſe non eſſe Atheos, vivant tamen velut Athei. 3. quod quisquis verè crediderit in Deum, id demonſtret per ſua opera. Conſult. 4. Art. 4.

Dominicâ Quintâ poſt Paſcha.

THEMA.

Nunc ſcimus, quia ſcis omnia. Joan. 16. v. 30.

Synopſis Concionis.

QUi multa vult ſcire, diu & multa debet addiſcere, quia nonniſi diſcendo acquiritur ſcientia. hinc eſt, quod ſapientiſſimè monet Cato Poëta.

Ut ſapiens vivas, audi quo diſcere poſſis,
Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes.

Ita canit lib. 2. metro. 8. & lib. 3. metro. 4. hoc conſilium ſapientiſſimi quique viri amplexati ſunt, quibus ſuum ſcientiâ imbuere animum fuit

 cordi,

cordi, quamvis nobilitate fuerint illustres, senioque graves: nobilis erat, & sacer senex Hieronymus; nobilis, & sacer senex Augustinus. Quid hic ad ipsum scripserit, vis nôsse? lege: *ad discendum, inquit, quod opus est, nulla mihi ætas sera videri potest; quia etsi senes magis decet docere, quàm discere, malo tamen discere, quàm quid doceam, ignorare*; ita S. Augustinus in Epist. ad S. Hieronymum, quis sensus de hoc? quæ praxis Hieronymo? de se ille testatur epist. ad Pammach. & Ocean: se jam cano capite Alexandiam perrexisse, ut audiret Didymum, à quo quidem, quod nesciebat, didicit, & quod sciebat, illo docente non perdidit: subditque, cum putarent homines, finem discendi ipsum fecisse, rursum venisse se Jerosolymam, & Bethleem, ut Barrabanum præceptorem audiret. Origenem jam canum Hebraicis litteris addiscendis operam dedisse, idem scribit Hieronymus de Scriptor. Ecclesiast. Huc pertinet, quod Clemens Papa scripsit planè terribile omnibus iis, qui satis se sapere arbitrantur, adeoque discere negligunt; epist. 3. relat. distinct. 38. c. finali: *nullus*, ubi ait: *nullus Episcopus propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis, à parvulis, vel minimis eruditis, si quid fortè est utilitatis, aut salutis, inquirere negligat: qui enim discere, atq; agere bona recusat, magis Diaboli, quàm Christi membrum esse ostenditur, & potius infidelis, quàm fidelis monstratur*. Verùm non modò Sancti Patres, Doctores, ac Præsules hoc addiscendi exarserunt desiderio; sed & Ethnici eodem succensi, hisce præluxerunt Exemplo. Plato *in Lachete* è sententiâ, adeoque mente Solonis, inter septem prodigia Sapientiæ Græcæ non postremi monet: *tamdiu discendum, quàm vivimus*; proverbium hoc veteribus fuisse attestatur Seneca politicus sapiens, & usurpandum opere præcipit, scribens ad Lucilium epist. 76. *tamdiu discendum est*, inquit, *quamdiu nescias*, & *si Proverbio credas, quamdiu vivas*. Pomponius Jurisconsultus insignis in L. apud Julianum ff. de fidei com. liber. apud Tiraquell. de jure primigen. n. 199. in præfat. fatetur, se jam annos octo & septuaginta natum, discendi tamen cupiditate teneri, & hunc in finem refert dictum Juliani: *etsi alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem*. Hi & plures ejusmodi quamvis hoc suo plurimùm succenso discendi studio sibi plurimam comparaverint scientiam, nulli tamen ipsorum hæc potest attribui laus, quam in hodierno Evangelio discipuli nostro attribuerunt Salvatori: *Nunc scimus, quia scis omnia*: verum enim est, quod exaratum reliquit devotissimus Thomas Kempensis. lib. 1. de imit. cap. 2. *Si tibi videtur, quod multa scis, scito tamen, quia sunt multò plura, quæ nescis*: nonnisi Deo soli cum veritate dicere possumus: scimus, quia scis omnia: siquidem juxta mentem Sancti

Sancti Augustini lib. 11. Confess. c. 4. *Scientia nostra scientiæ Dei comparata ignorantia est.* Hoc verum esse, evincet, dum in præsenti discursu declarabo, scientiam Dei esse infinitam, ipsumque unicâ & solâ scientiâ cognoscere res infinitas. Consult. 18. Art. 1. & 2.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Ipse enim Pater amat vos. Joan. 16. v. 27.

Synopsis Concionis.

TRitissima apud antiquos erat parœmia: *Sapere, & amare vix Diis conceditur*: hujus ratio est, quod anima sibi ipsi præsens non sit, quando amat, sed objecto amato suam exhibeat præsentiam, juxta alterum illud effatum: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat.* quod hic dicitur de amore naturali, verificari de summo Dei erga nos amore, pro more suo divinè dicit divinus Areopagita de divin. nominibus cap 4. *Audebimus & illud pro veritate dicere, quod ipsemet Creator omnium, propter amatoriam suæ bonitatis magnitudinem extra se factus sit.* Verè enim qui ab æterno habitabat intra se ipsum, Deus extra se ipsum factus est, quando ex amore erga genus humanum, humanam assumens naturam, nostrâ indutus est carne. Non tantùm autem despicere, sed etiam non videre videtur amor: hinc est, quod Ægyptii, uti auctor est Alciatus, in suis emblematibus, depingere solebant Amorem cœcum, vel velatis oculis: *tela, alasque ferens, lumina nulla tenet:* cujus sanè picturæ, quamvis nonnulli eam reddiderint rationé, quia amor amantes excœcat, juxta illud Propertii, 2. elegiarum: *scilicet insano nemo in amore videt*; & illud Ovidii: *quid deceat, non videt ullus amans*: mihi tamen sic amorem depinxisse videntur, ad significandum, illum verum, & perfectum amantem censendum, qui clausis oculis absquæ disquisitione meritorum rei dilectæ, aut propriæ obligationis, ad illi benè faciendum, amoris pondere fertur: qui enim merita discutit, aut obligationes explorat, prudentis quidem aut grati, non tamen veri amantis appellationem meretur. Talem se quoque ostendit amor Dei erga nos, non enim ulla in nobis vel vidit; vel discussit merita, quorum virtute ad nos amandos allliceretur; cum nondum essemus, jam ab æterno amavit nos; *In charitate perpetuâ dilexi te*, inquit ipse, *ideo attraxi te, miserans tui.* Jerem. 31. v. 3. id est, sicut Cornelius hîc explicat: *idque non meritò vitæ tuæ, sed meâ solâ misericordiâ*; imò amavit nos non tantùm nulla habentes merita, sed plurimorum potius demerita peccatorum quod dicere voluit S. Paulus Apostolus Rom. 5. vers. 8.

& 9. *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis; quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Quanta sit hæc Dei erga nos amoris magnitudo, per totam Consultationem 25. fusissimè, & efficacissimè declaratur.

Dominicâ Sextâ post Pascha.

THEMA.

Hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini. Joan. 16. v. 4.

Synopsis Concionis.

REferunt plures, inter quos Cicero lib 2. de orat. & 4. definibus; & Plutarchus lib. 5. Apophtegmatum, floruisse apud Græcos virum quendam nomine Themistoclem, incredibili quâdam animi, atque ingenii magnitudine præditum, cui cum Simonides artem memoriæ polliceretur, oblivionis, inquit, artem mallem, *nam memini eorum, quæ nolo; oblivisci non possum, quæ volo.* Ex quo colligere haud obscurè licet, non omnem memoriam nostris esse votis prosequendam, sed eorum tantummodò, quæ bona sunt: quod insinuare voluit Philo Judæus de agricult. post med. tom. 1. dum inquit: *memoria non quævis bona est, sed ea sola*, quæ summa nostra est miseria, facillimè recordamur malorum, bonorum autem ægerrimè, & nonnisi maximâ cum difficultate: hoc est, quod deplorat purpuratus Præsul S. Petrus Damiani lib. 7. epist. 18. ad Guillam Comitissam ita scribens: *Infelix cor; quod Evangelica tenere mysteria centies perlecta non sufficit; & semel tantum aspecta mulieris forma memoriam non amittit.* Ad bonorum memoriam retinendam suos in hodierno Evangelio Salvator noster adhortatur discipulos, dum inquit illis: *hæc locutus sum vobis, ut cùm venerit hora, reminiscamini eorum, quia ego dixi vobis:* scilicet eorum, uti exponit Cornelius hîc, *quæ dixi vobis de persecutione, & odio mundi in vos, & etiam de adventu Spiritûs Sancti vos confirmaturi.* hæc & omnia, quæ bonorum gaudent nomine, in memoriâ velut in thesauro reponenda sunt; verum enim est, quod dicit S. Hieronymus lib. 12. super Ezechielem cap. 40. *nihil prodest vidisse & audisse, nisi ea, quæ videris, & audieris, in memoriæ reposueris thesauro.* Cum ergo Deus bonorum omnium fons sit, & bonorum omnium supremum, potissimùm ipse in hoc memoriæ thesauro collocandus erit. Ut ad hoc ipso opere complendum tantò acrius nosmetipsos exstimulemus, maximas in præsenti discursu pro-

proponam utilitates, quæ ex hâc Dei memoriâ oriuntur. imprimis anima fæpius Dei memor, â nullâ vincetur peccati tentatione. 2. vitæ præfentis tribulationes non turbabunt ipfam 3. ipfâ nunquam non vivet infummâ pace, & maximo gaudio fpirituali. Confult 3. Art. 3.

Eâdem Dominicâ.

Sub eodem themate, & exordio proponi poterit, quàm deploranda fit continua hæc Dei oblivio, in quâ vivimus: item oblivionis hujus exponi poterunt caufæ: quarum prima eft, parva noftra fides. 2da. exiguus amor Dei. 3tia. defectus exercitii. Confult. 3, Art. 2.

Eâdem Dominicâ

Eodem retento themate, & exordio paulifper immutato declarari poterunt mira prodigia, quæ memoria complectitur humana, unde plurimùm tam infignis operis commendabitur Auctor Deus. Confult. 3. Art. 1.

Dominicâ Pentecoftes.

THEMA.

Paraclitus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Joan. 14. v. 26.

Synopfis Concionis.

INter alia elogia, quibus â Scripturâ Sacrâ condecoratur Spiritus Sanctus, tertia in Sanctiffimâ Trinitate Perfona, non minimum eft, quod nuncupetur ab ipsâ flumen. Sic illum nominat Vates Regius Pfal. 45. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Non me fugit, inquit Hector Pintus in Ezechielis cap. 37. non deeffe, qui per flumen hoc intelligant Jordanem, cujus impetum ajunt lætificâffe civitatem Dei, hoc eft populum Judaicum, cùm ad ejus tranfitum illius aquæ conftiterunt; fed tunc dicendum erat: Fluminis divifio, & aquarum ftatio, non autem fluminis impetus. Oblectentur fuo Jordane Judæi; ego namque aliud flumen exiftimo illud effe, quod civitatem Dei, id eft, Dei Ecclefiam gaudio afficit, cum Bafilio magno, & Aurelio Auguftino, & aliis hujusmodi Patribus, qui præftantibus ingeniis, admirabili Sanctimoniâ, eximiâ fapientiâ exculti, per flumen hoc intelligunt Spiritum Sanctum per fidem & virtutes influentem in pectora credentium, unde fluunt

admirabiles illæ aquæ, de quibus ait Christus Joan. 7. *qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: & subjungit Evangelista: hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Verùm cui potissimùm flumini comparandus erit Spiritus Sanctus? *Abbas* Picinelli in mundo Symbolico lib. 2. c. 24. affirmat, ipsum assimilari posse flumini Nilo, eò quod hic per septem orificia largissimè aquas suas diffundat per totam Ægyptum, ipsamque summè fœcundam reddat, addito lemmate: *Septem discurrit in ora;* ex Virgilio. lib. 4. Georgic. per septem autem hæc ora aptissimè intelligi possunt septem dona Spiritûs Sancti, quæ ita enumerantur â Prophetâ Evangelico: Isaia c. 11. v. 2. *Requiescet super eum spiritus sapientiæ, & intellectûs, Spiritus consilii, & fortitudinis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Et hoc totum in Elogiis supra Litanias Lauretanas titulo, *Spiritus Sancte Deus*, ita rythmicè complexus sum:

Si Nilus in septem se ora partitur,
Fœcunda Ægypto dans ubera;
Et Spiritus Dei septena largitur
Ubertim fidelibus munera.
Quod sese diffundat tam large hoc Numen:
Dives est flumen;
Quod gratiæ multos dat latices,
Hos bibes, os mentis si applices:

Cum igitur per flumen hoc Nilum non inconcinnè intelligi possit summa liberalitas, & munificentia Spiritûs Sancti, qui simul dator est, & donum, donum scilicet Dei Altissimi, in præsenti discursu aliquantò fusiùs declarabo (cum omnia ipsius dona unico sermone complecti non possim) ipsum animæ, quam inhabitat, communicare tres omninò singulares, & permagnos favores. Consult. 9. Art. 4.

Eâdem Dominicâ.

Sub eodem themate, & exordio probari, & ostendi potest, datorem hunc, Donumque Altissimi, Spiritum Sanctum procedere è corde Patris & Filii, ut regnet in cordibus nostris; Secundò, quæ dispositiones afferri debeant ad recipiendum ipsum dignè, & conservandum. Consult. 9. Artic. 3.

Dominicâ SS. Trinitatis.

THEMA.

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Matth. 28. v. 19.

Synopsis Concionis.

Eloquar, an sileam? silere me jubet solidissimum illud Illuminatissimi S. Patris Augustini effatum libro Secundo de visitatione infirmorum capite 2. in principio, ubi inquit: *Mirabile illud de Trinitatis Unitate, & de unitatis Deificâ Trinitate Sacramentum magis est credendum, quàm exponendum*; cui adstipulatur & illud devotissimi Abbatis Lætiensis Ludovici Blosii dogma, & documentum in speculo spirituali cap. 10. ante med. *Nonnisi sobriè loquaris de Mysterio altissimæ Trinitatis: quia tam impossibile est, ut quis illud explicet, quàm impossibile, ut homo in terrâ stans, cœlum digito contingat.* Hanc de Sanctissimâ Trinitate disserendi difficultatem agnovisse videtur Propheta Jeremias, dum accepto prophetandi mandato, oneris gravitatem, suamque imperitiam contestaturus ajebat *A, A, A, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Jerem. 1. v. 6. Visa sunt Interpretibus ea Prophetæ verba plena mysteriis, ita, ut illud balbutientis infantiæ signum. A, ter ab eo repetitum esse existiment, quo ter Sanctæ Trinitatis inscium se, illique prædicandæ inidoneum profiteretur; atque hunc sensum, quamvis illum P. Cornelius â Lap. in loco cit. Symbolicum esse, & subtilitatis habere plus, quàm soliditatis affirmet; ego hodie mihi statuo amplectendum. *Trinitati* festus dies hic agitur, mihi verò de eâ loquendi onus hâc horâ incumbit; cumque illud â me amoliri non possim, ordiar cum Prophetâ sermonem, & dicam: A, A, A, Domine Deus: *ecce nescio loqui, quia puer ego sum*; & si essem disertissimus rhetorum, si oratorum antesignanus, si linguis hominum, & Angelorum loquerer, nihil tamen amplius possem de illâ proferre, quàm unus infantulus, qui præter suum A, A, A, latrare nihil, aut balbutire didicerit: ut enim aliquâ de re sermonem prudente auditorio dignum instituamus, oportet eam antea cognitione complecti, & menti insculptam, impressamque tenere: ter Sanctam verò Trinitatem, quis cognitione complecti, quis hominum, vel Angelorum suæ possit menti imprimere? cum verum omninò sit effatum illud Sancti Columbani Abbatis instructione 1. dicentis: *Quoddam insuperabile pelagus est Dei unius Trinitas: altum cœlum, & lata ter-*

ra, *& profundum mare, longaque sæcula: sed altior & latior, & profundior, longiorque est scientia Trinitatis.* Cum igitur de eâ loquendum sit mihi, haud aliter, quàm more pueri balbutientis loqui mihi licet, ne igitur in tam profundo aberrem pelago, ita Dei Tri Unius opem efflagito:

Meum cum excedat captum,
Comprehensu non sit aptum
Hoc arcanum, non intendam
Vires, ut id comprehendam,
Loquar simplicissimè.
Tam me cœcum dum agnosco,
Deus Trine opem posco;
Te præbeto mihi Ducem,
Ne aberrem, mihi lucem:
Ibo sic tutissimè.

Sed quid dicam? in præsenti sermone dicam, primò, quod tres Personæ Divinæ non distinguantur ab essentiâ Dei, quæ faciat, quod unum & tria non sint, nisi unum. 2dò proponam alia quædam stupenda prodigia, quæ fides nos docet circa ineffabile hoc mysterium. Consult. 6. Art. 2.

Eâdem Dominicâ.

Vide Consultationem totam sextam, ex quâ plures adhuc Conciones facillimè circa Sanctissimæ Trinitatis Mysterium formare poteris.

Dominicâ Secundâ post Pentecosten.

THEMA.

Ut impleatur domus mea. Luc. 14. v. 23.

Synopsis Concionis.

PErquàm pulchra, mirè splendida, omnem supra modum magnifica debet esse domus Dei, cum beatos prædicet illos Regius Propheta, quibus auspicata contigerit sors inhabitandi illam, dum Psalmo 83 v. 5. ita canit. *Beati, qui habitant in domo tuâ Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Quænam autem, aut qualis est hæc domus Dei? multifariæ â Sanctis Patribus & Doctoribus ejusmodi domus designantur. Hugo â S. Victore dicit: *Domus Dei totus est mundus; Domus Dei Ecclesia Catholica est; Domus Dei etiam est quilibet fidelis: in mundo est, ut Imperator in regno in Ecclesiâ est, ut paterfamilias in domo, in animâ est, ut sponsus in thalamo.* lib. 1. de arca Noe morali cap. 1. circa med. Alius Hugo â Sancto Caro Cardinalis plures adhuc profert in medium ejusmodi domus Dei, dum super Psalm. 25. fol. 60. col. 2. tom. 2. inquit: Domus Dei est humanitas Christi, beatissima Virgo, quælibet anima fidelis, conscientia pura, corpus Justi, fides, quælibet virtus, Ecclesia militans, Ecclesia triumphans, Religio, hospitale pauperum, vita activa, vita contempla-

templativa, Sacra Scriptura. Credo equidem, omnes hasce domos longè pretiosiores ab ipso æstimari domo prorsus aureâ Neronis, in quâ, ut scribit Suetonius in Nerone cap. 31. cuncta auro lita, distincta gemmis, unionumque conchis erant; quæ porticus triplices milliarias habebat; item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem; rura insuper arvis, atque vinetis, & pascuis, sylvisque varia: pretiosiores insuper aulâ Cleopatræ, quam velut genialium voluptatum, gaudiorumque nidum poëtico graphio delineat Lucanus:

Ipse locus templi (quod vix corruptior ætas
Exstruat) instar erat: laqueataque tecta ferebant
Divitias, crassumque trabes abs-conderat aurum.

Pretiosiores quoque palatio Regis Sinarum, quod ita describit Majolus lib. 1. colloquio. 23 titulo Palatia. Chinense palatium, aulas septuaginta novem amplissimas continet, atque tantæ vastitatis est, ut dies absumatur tota in ipsis aulis, cubiculisque perlustrandis: ex iis aulis quatuor insigniores sunt, una supernè & infernè tota ære, alia argento tota, auro, & encausto alia, quarta unionibus, pretiosisque gemmis contecta est. Sed non immeritò quæritur, ubi habitaverit Deus, & quænam fuerit domus ipsius, antequam fuerit mundus, Humanitas Christi, Beatissima Virgo, Anima fidelis, conscientia pura, Corpus Justi, Ecclesia militans, Ecclesia triumphans, & plura ejusmodi: cui quæstioni aptissimè respondetur per antiquum, & notissimum versum, quod habitaverit: *Tunc ubi nunc in se, quoniam sibi sufficit ipse*: quod in præsenti discursu fusius deducam & dicam, DEUM inhabitare in se ipso, essentiamque divinam esse palatium, ubi habitent personæ divinæ, sicut & in eâdem essentiâ tria esse palatia pro tribus personis adorandæ Trinitatis. Consult. X. Art. 1. & 2.

Dominicâ Tertiâ post Pentecosten.

THEMA.

Erant appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum. Luc. 15. v. 1.

Synopsis Concionis.

INter alias præclari, & egregii Principis dotes haud mediocriter commendatur, si facilem subditis suis ad se præbeat accessum, si benignum ipsorum precibus, & supplicationibus tribuat auditum insinuare hoc voluit doctissimus P. Gambertus Symbolo solis, qui congenitâ suâ beneficentiâ omnium oculis indies expositus, nemini non sui reperien-

 di,

di, videndique copiam exhibet, cui lemma è Virgilio. 4. Georgic v. 272. subjunxit: *Facilis quærentibus*. Talem omnino oportet esse bonum Principem, qui juxta sententiam Claudiani de raptu Pros. debet esse velut *commune Numen*, ad quod omnes confugiant, cujus omnes & alloquio & auxilio fruantur. Talem sese exhibuit omni ævo laudatissimus Rex David, qui de se ipso canit Psalmo. 100. v. 2. *Perambulabam in medio domus meæ*; ubi nimirum omnes liberum ad me habeant accessum, ubi absque difficultate ab omnibus inveniar, ubi omnes suas mihi exponere poterunt necessitates. Unde Franciscus Titelmannus illa Davidis verba ita commentatur: *Eum, qui præest, in medio dom⁹ oportet ambulare; omnium enim curam gerat necesse est: & rursus; illum in medio oportet ambulare, ut æquè propinquus æquè expositus sit omnibus*; oportet illum esse velut solem, qui facilis sit quærentibus; esse velut turrem, qui latus in omne patescat. Regem David laudabilissimè imitatus est gloriosissimæ memoriæ Rudolphus Imperator; cum enim aliquot pauperes ab audientiâ suâ per satellites repelli cerneret, mox ad milites conversus: *per Deum*, inquit, *finite homines ad me venire: non enim ideo Imperator sum, ut in arculâ includar*, uti luculento testimonio affirmat Lipsius differiat. ad Albert. Austriac. Hoc encomio Paulinus etiam S. Ambrosium celebrat in ipsius vitâ, ita scribens: *facillimus ad eum aditus, etiam infimis; palàm omnibus, eum alloqui cupientibus Sanctus vir propositus erat, nullus ingredi à janitoribus vetabatur: omnes ad se venientes benignè excipere, unius cujusque audire negotia, commodis, & opportunitatibus omnium servire, singulorum levare molestias, & perferre miserias, & infirmitates consuevit*: Hisce omnibus exemplar sese proposuit ad imitandum Dominus, ac Salvator noster, qui Rex Regum est, *ac Dominus dominantium* Apoc. 19. non enim facillimus tantum fuit ad ipsum aditus, sed benignissimè omnes, ut se accederent, ipsemet invitavit: *Venite me ad omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*. Matth. 11. ita ut neminem excluderet prorsus, sed omnes abs ullâ personarum admitteret acceptione, tam malos, quàm bonos, tam justos, quàm injustos. Hoc in hodierno Evangelio optimè noverant, qui ipsũ conveniebant publicani & peccatores; *Erant appropinquantes ei Publicani & peccatores, ut audirent eum*, quos tanta benignitate excepit, ut murmurarent Pharisæi & Scribę, dicẽtes: *hic peccatores recipit*. Felices sanè, & terquequaterque felices, quibus tã familiariter licuit cum benignissimo Jesu conversari; sed multò feliciores nos, quibus non tantùm cum dulcissimo JEsu, sed cum omnibus Sanctissimæ, & adorandæ Trinitatis personis conversari, & colloqui licet familiarissimè; quâ ratione conversandum, & colloquendũ cum illis practicè, in præsenti discursu vos docebo.

Dominicâ

Dominicâ Quartâ post Pentecosten.

THEMA.

Exi â me, quia homo peccator sum Domine. Luc. 5. v. 8.

Synopsis Concionis.

OMnes peccatores omni carere prudentiâ, & insipientiæ insigni charactere, diversis in locis sacræ loquuntur litteræ: ita Deut. 32. vix dicitur depopulo Judaico: *peccaverũt ei, generatio prava*, *atque per versa*, mox subditur; *haccine reddis Domino popule stulte*, *& insipiens*. Similiter ubi primum Evangelicus Prophetâ Isaias lamentabiliter conquestus est. cap. 24. *Propter hoc maledicto vorabit terram*, *peccabunt habitatores terræ*; statim subjunxit; *insanient cultores ejus*: in quæ verba egregius IsaiæEx positorHector Pintus ita scribit: *aspicis hic apertissimè*, *homines humanis vitiis implicatos*, *qui non cœli*, *sed terræ cultores appellantur*, *insanos esse*, *eorumque insaniam ex peccatis provenire*. Unde in Psalmo septimo, ubi nostra editio habet: *Dixi iniquis*, *nolite iniquè agere*, habet versio Felicis: *Dixi insipientibus*, *nolite insanire*: *idem enim vocabulum*, *& iniquum*, *& insipientem significat*: Omnis enim iniquus est insipiens. Sacris litteris adstipulantur SanctiPatres, è quibus unicum adducam S. Joannem Chrysostomum hom. 17. super Genes. ante med. ita loquentem: *peccatum*, *si introierit*, *non solùm confusione totum replet hominem*, *sed & insipientem facit eum*, *qui antea intellectu*, *& sapientiâ multâ præditus fuerat*: alibi nimirum hom. 9. super. 1. Cor. in princ. moral. ita loquitur: *nihil tam præter rationem est*, *quàm peccatum*, *nihil tam stultum*, *nihil tam fatuum*. Cum igitur in hodierno Evangelio Petrus adhuc Piscator palàm fateatur se peccatorem esse, dum Salvatorem nostrum ita alloquitur: *Exi â me*, *quia peccator sum Domine*, dicere utique voluit, fatuum se, insipientem se esse. Sed judicio meo potius dicere debuerat: mane mecum, quia peccator sum Domine; agnosco te omnipotentem esse Medicum, adeoque rogo te, ut mei insipientiam peccati curare velis: probè novi, contraria contrariis curari; ego insipiens peccator sum; tu Sapientia es æterna; tu es, in quo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei sunt abscondit: ergo sana me: quæ verba licet Petrus non protulerit ore, protulit tamen illa procul dubio corde, cum mox exauditus sit, & sanatus â Salvatore nostro, qui ex insipiente peccatore ipsum mox fecit Apostolum, dum nempe dixit illi: *noli timere*, *ex hoc jam homines eris capiens*; dum autem hâc ratione fecit illum Apostolum, fecit quoque è peccatore ipsum Sanctum. Jam nullus dubito, quin anhelemus omnes cum S. Petro evadere Sancti: vultis nôsse, quâ ratione hoc obtinere possimus: in præsenti discursu id docebo,

dum dicam, Sanctos nos fore; si dirigi nos patiamur â luminibus divinæ sapientiæ, quæ est JEsus Christus. Consult.23. Art. 2.

Dominicâ Quinta post Pentecosten.

THEMA.

Nisi abundaverit justitia vestra plusquàm Scribarũ, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Matth. 5. v. 20.

Synopsis Concionis.

Reprehenditur in hodierno Evangelio non abs re â nostro Salvatore Pharisæorum, & Scribarum justitia; & hoc juxta mentem Cornelii â lapide incitatum Thematis nostri locum, tres potissimum obrationes, quæ faciebant, ut, quamvis ipsi â vulgo doctissimi, & justissimi, & sanctissimi haberentur, multum tamen â verâ deflecterent justitiâ. 1. quia magis externas actiones, quàm internas affectiones domabant, satagebant enim coram hominibus apparere legis observatores, & justi: 2. quia legis litteram pravo sensu, & explicatione pervertebant. 3. quia justitiam suam magis in cæremoniis, ac præsertim crebris lotionibus, quàm in vero Sanctitatis spiritu collocabant: unde fiebat, ut, quantumvis justi coram hominibus, coram Deo tamen injusti haberentur, juxta Paulinum illud effatum. Rom. 2. v. 13. *Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* Jam si justitiam Dei non solùm cum hâc Pharisæorum, sed cum omni quâcunque justitiâ humanâ comparemus, verum omnino effatum S. Gregorii Magni lib. 5. moral. c. 28. *humana justitia divinæ justitiæ comparata, injustitia est, quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur.* Sed dicat mihi aliquis: adoro quidem, & summè revereor justitiam Dei, ast capere non possum, quâ ratione, cum justissimus ipse sit, impios accumulet prosperitate, & calamitate hic in terris obruat justos, ac bonos. Et hoc ipsum mecum capere non potuit Propheta Jeremias. c. 12. v. 1. ita alloquens Deum: *Justus quidem tu es Domine, si disputem tecum; veruntamen justa loquar ad te: quare via impiorum prosperatur, benè est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt?* ac si diceret: Justiores, quàm ut debeam tecum disputare, & scio, quod post omnem disputationem vincas, & justus apparebis: tamen pace tuâ liceat mihi afflicto affectui meo nonnihil indulgere, atque proponere justam meam, ut mihi videtur, expostulationem, & querelam: cnr scilicet impii prosperentur, pii affligantur? siquidem cum juxta mentem S. Thomæ 2. 2. quæst. 88. Art. 1. *justitia sit perpetua, & constans*

stans voluntas, jus suum cuique tribuens : id est, mercedem bonis, supplicium malis ; cum juxta sententiam S. Augustini Serm. 2. Dominic. 23. post Trinit *justitia sit mensura, quâ debemus metiri pœnas ; & merita ponderare ;* quomodo intelligi potest, justum esse Deum, cum videatur omninò agere contrarium ; dum malis confert prœmia, & bonis irrogat supplicia. Hanc quæstionem in præsenti discursu enodabo, declaraturus ipsum semper justè agere, sive malos bonis, & bonos malis afficiat, sive bona bonis, & mala malis impertiatur. Consult. 19. Art. 2. & 3.

Dominicâ Sextâ post Pentecosten.

THEMA.

Manducaverunt, & saturati sunt. Marc. 8. v. 8.

Synopsis Concionis.

NOn immeritò Salvator noster in hodierno Evangelio misertus est turbæ, quæ secuta est ipsum â longè, & hoc ob famem, quam sui causâ tolerabant, non levem, ita ipsomet affirmante : *Ecce jam triduò sustinent me, nec habent, quod manducent : Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in viâ.* Magna sanè miseria est fames ; & si Sancto Basilio magno credimus ; *fames humanarum calamitatū caput existit, miserrimumque mortis genus est, fame perire.* Conc. 11 de fame ante fin. Jam duplex est fames, una corporum, animarum alia : de utrâque optimè dicit S. Hieronymus lib. 3. super Amos cap. 8. in illud : *Ecce dies veniunt, & mittam famem in terram : nihil est fame durius, quæ sæpe compellit obsessos, humanis vesci corporibus, & in suam sævire naturam : si hoc facit fames corporum, quid de fame dicendum est animarum ?* Dimitto hodie famem corporum, meumque serm. converto ad famem animarum, quæ tantò miserior est, quod nullâ re terrenâ, nullâ mundi felicitate possit satiari ; ita dicente Sancto Bernardo Serm. de convers. ad clericos c. 22. *facta est valida fames in terrâ : qui pecuniam diligit, non satiatur ; qui luxuriam apetit, non satiatur ; qui gloriam quærit, non satiatur ; qui mundum amat, non satiatur ;* hujus rei rationem adducit ex pulcherrimâ institutâ similitudine Seraphicus Doctor Bonaventura : dum super Ecclesiasten post initium procemii ita dicit : *Sicut ventus non satiat ventrem, nec umbra replet ; sic nec temporalia, quæ sunt umbra æternorum, satiant animam.* Hoc expertus est celebratissimus, & locupletissimus Rex David, qui nullâ terrenâ, vel felicitate, vel voluptate animæ suæ unquam potuit satiare famem. Dic nobis, mi David : quid esuris ? an aurum & argentum ? Ecce Deus tantam tibi contulit hujus copiam, & ipsemet fueris fassus :

Ecce ego in paupertate meâ præparavi impensas domus Domini, auri talenta, centum millia, & argenti mille millia talentorum, æris verò & ferri non est pondus. 2. paral. c.22. v. 14. an satur es? non: quid ultra esuris? an honores, & dignitates? Ecce è pastore ovium sublatus es ad dignitatem regiam, summum honorum omnium, qui conscendi in terris possit, verticem; pro baculo pastorali jam manus in torquet sceptrum, corpus vestitur murice, caput refulget diademate: an modò satur es? non: quid ergo amplius esuris? an hostium spolia, an victorias, an triumphi gloriam? Ecce tantis locupletatus es victoriis, triumphis, hostiumque spoliis, ut illorum iniri haud valeat numerus, cum uni tibi decem millia devictorum hostium attribuerint Israelis virgines, triumphali tuæ pompæ accinentes: *percussit Saul mille, & David decem millia.* 1. Reg. 18. an denique satur es? non, non: quando ergo satiaberis? *Satiabor, satiabor,* inquit exclamans ad Deum, *cum apparuerit gloria tua.* Psal. 16. Solus & unicus Deus est, quo satiari potuit. Hoc iterum pulcherrimâ similitudine declarat Hector Pintus in Ezechielis caput. 36. v. 29. Ut lapis, etsi auro ornetur, & in arculâ pretiosâ includatur, non tamen propensionem amittit, quam habet ad centrum, & proprium locum, ubi est ejus quies: sic anima nostra, quamvis magnis mundi opibus & dignitatibus affluamus, non tamen tranquilla omninò, & satiata est, donec in cœlo conquiescat in Deo, illoque in æternum fruatur, quod ut melius capiamus, in præsenti sermone declarabo fusius, animam nostram satiari, & impleri non posse nisi æternâ possessione DEI. Consult. 12. Art. 1.

Dominicâ Septimâ post Pentecosten.

THEMA.

Qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Matth. 7. v. 21.

Synopsis Concionis.

Difficilis quidem ambulatu, non tamen difficilis inventu est via, quæ ducit ad regnum cœlorum. Sciunt enim ipsimet Christiani per se, & si non diceret ex S. Augustino P. Cornelius à Lapide. in Matth. c. 7. *Angustam portam, arctamque viam esse legem Dei, quæ cupiditates nostras arctat, & constringit*; Sciunt ipsi per se, etsi taceret Euthymius: *viam arctam esse virtutum operationem, quæ ingredientes præparat ad labores, ac afflictiones, donec ad finem perveniant.* in Matth. c. 5. etsi denique dictum non esset à Thomâ Kempensi lib. 2. de imit. Christi. c. 12. *non est alia*

alia via ad vitam, *& veram internam pacem, nisi via Sanctæ Crucis, & quotidianæ mortificationis:* Sciunt tamen ipsi per se, dictum à S. Paulo. Act. 14. v. 21. *quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Sciunt denique dictum ab ipso Domino nostro. Luc. 9. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidiè, & sequatur me.* Non est ergo semita cœli difficilis inventu, sed ambulatu ingrata est, magisque declinatur inventa, quàm ignota quæratur. Verùm an spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, suis carere difficultatibus putamus? neutiquam his caret illa; habet enimverò & ipsa difficultates suas, hasque maximas. Fatentur idipsum impii, propriâ edocti experientiâ. Sap. 5. v. 7. *Lassati sumus in viâ iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles;* Et quomodò ipsorum viæ non sint difficiles, cum de illis dicat Vates Regius Psal. 13, v. 3. *Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt;* siquidem ut rectè Lorinus ait, aut fœdantur luto intemperantes, aut lapidibus læduntur avari, aut arduo lassantur ascensu ambitiosi, aut spinis cruentantur iracundi, aut tenebris invidi cœcantur, aut turbâ adulatores comprimuntur, malisque exemplis; aut inæqualitate, & confragositate acediosi retardantur: Paulò aliter hoc ipsum exprimere voluit Sanctus Antoninus parte. 1. tit. 5 cap. 3. §. 1. ab initio dicens: septem sunt viæ difficiles: *via montuosa, via spinosa, via tenebrosa, via lutosa, via tumultuosa, via sumptuosa, via tædiosa: via montuosa superborum; via spinosa, avarorum; via lutosa, luxuriosorum; via tenebrosa, invidorum; via tumultuosa, iracundorum; via sumptuosa, gulosorum, via tædiosa acediosorum.* Ex quo tandem patet, utramque viam esse difficilem, tam eam, quæ ducit ad regnum cœlorum, quàm illam, quæ ducit ad perditionē, ad infernum, ad regnum Sathanę. Sed jam est quæstio, quænam ex ambabus sit facilior, an via ad ęternitatem beatam, an illa ad æternitatem infelicem, ac miseram. quæstionem hanc in præsenti discursu resolvam, declaraturus faciliorem esse viam cœli, quàm viam inferni. Consult. 12. Art. 2.

Dominicâ Octavâ post Pentecosten.

T H E M A.

Facite vobis amicos. Luc. 16. v. 9.

Synopsis Concionis.

Quanta sit in humanâ conversatione amicitiæ tum necessitas, tum jucunditas, jam olim veteres tum Philosophi, tum Oratores agnoverunt. Quantum ad necessitatem, dicit Aristoteles lib. 8. de moribus cap. 1. *Amicitia res est ad vitam degendam maximè necessaria.* Vultis

Vultis nôsse, quàm necessaria? quid magis necessarium est, aquâ & igne? & tamen Tullius oratorum Princeps lib. de amicitiâ luculenter asseverat: *Itaque non aquâ, non igne magis utimur, quàm amicitiâ.* Quantùm ad jucunditatem, affirmat idem loc. cit. *Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam de vitâ tollunt, quâ nihil melius habetur, nihil jucundius: quid namque dulcius, quàm habere, cum quo audeas omnia sic loqui, ut tecum?* Ejusdem mentis fuit Socrates, dicere solitus, uti habetur in apophtegmatibus Pauli Manuti lib. 3. n. 13. *Nullam esse possessionem pretiosiorem vero, bonoque amico, nec aliunde plus fructûs, aut voluptatis capi.* Hoc non ignorabat Darius Regum potentissimus, Punicum aliquando is pomum, regales inter epulas reseraverat, cum nonnemo apparentibus divulso cortice granis, sciscitari ausus est: Cujus rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset numerus granorum? Tum mox Darius respondit: Zopyrorum (erat autem Zopyrus amicus ipsius fidelissimus) significans, nihil desideratius esse, aut posse, aut debere magno fidorum amicorum numero: tantâ enim fide fuerat Zopyrus, nobilis Darii Consiliarius, ut cum aliud medium, quo Dario Babyloniam urbem subjiceret, non videret, semel nare, & auribus mutilârit, talisque nimium credulis ad summum Magistrum evectus, tradidit Dario, quod Babybyloniis eripere nequiit, urbicum munimentum. Idem Manutius lib. 5. n. 6. quæ omnia veritati consona esse, confirmat sacer codex per os Siracidis. Eccl. 6. v. 14. ubi dicit: *Amicus fidelis, protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum;* & paulò post quàm pretiosus hic thesaurus sit, addit: *non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem illius.* Verùm rari sunt nantes in gurgite vasto; rari admodum fideles sunt amici è numerosissimâ amicorum frequentiâ: S. Thomas Aquinas tom. 1. opusculorum opusc. de diversit. hom. in medio affirmat; quatuor esse genera amicorum præcipuorum, scilicet amicos fortunæ, amicos mensæ, amicos fidei, & amicos servitii: *primi inquit, fortunâ recedente prufugiunt: secundi mensâ cessante evanescunt: tertii perdurant durante servitio:* è quibus omnibus tertii duntaxat amici sunt fideles, & verorum amicorum digni elogio, quorum numero accensendi quoque veniunt amici in hodierno Evangelio, qui villicum in extremâ necessitate constitutum suis exceperunt domibus, nec in summis ipsû dereliquerunt angustiis. Non dubito, quin omnes Auditores mei, fideles gestiant habere amicos, probè gnari, quid Sanctus dicat Augustinus de amicitiâ cap. 19. *Nihil in amicitiâ fide præstantius;* ut in horum electione non errent in præsenti sermone aliquandò fusius declarabo, fideliorem Deo amicum haberi non posse. Consult. 2. Art. 1. & 2.

Dominicâ

Dominicâ Nonâ post Pentecosten.

THEMA.

Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Luc. 19. v. 42.

Synopsis Concionis.

QUid ſibi vult Salvatoris noſtri in hodierno Evangelio Jeruſalem aſpicientis fletus? lætus cum potius debuiſſet aſpicere illam, utpote aſpiciens *viſionem pacis* (hoc enim Jeruſalem ſignificat, ità canente de cœleſti Jeroſolymâ in Solemnitate Dedicationis, Sanctâ matre Eccleſiâ: *Cœleſtis urbs Jeruſalem, beata pacis viſio*) quæ riſum potius, quàm fletum ciere eſt nata, cum juxta mentem Sancti Joannis Chryſoſtomi hom. 2. ſuper Epiſt ad Coloſſ. poſt medium. *pax mater ſit bonorum omnium, pax cauſa ſit, & materia gaudiorum.* Verùm Civitas Jeruſalem ipſamet jam ruperat pacem, pacem cum Deo, quæ vera pax eſt, cum receſſerit â juſtitiâ, & pietate, in quâ vera pax conſiſtit, id aſſerente S. Iſidoro Peluſiotâ lib. 3. Epiſt. 246. ad Petrum. *pax vera ea eſt, quæ juſtitiâ, & pietate coboneſtatur*; cum â Dei ſe ipſam ſeparaverit voluntate, quæ veram conſtituit pacem, id affirmante Sancto Leone Papâ Serm. 9. de Nativitate ante medium: *Vera pax eſt, â Dei voluntate non dividi, & iis ſolis, quæ Deus diligit, delectari.* Quapropter cum prior ipſa hanc ruperit, & violaverit pacem cum Deo, & bellum ipſi indixit Deus jam cudens in æterno juſtitiæ ſuæ divinæ decreto ac concilio pœnas, ac ſupplicia, haud multò poſt per excidium Titi ipſi infligenda: Et hoc eſt, quod ex oculis dulciſſimi Salvatoris noſtri pientiſſimas expreſſit lacrymas. Ideò enim inquit Lyranus in Luc. cap. 19. *flevit ſuper illam, tum propter mala culpæ, quæ ibi multiplicata fuerant, tum propter mala pœnæ, quæ futura imminebant.* Verùm cum mala hæc ipſam tangant, & involvant civitatem, cur non potius flevit ipſa, ſicque flendo, deflendo & mala culpæ avertit â ſe ſupplicia, & mala pœnæ? Ideò quia non cognovit jam concepta ſuper ſe divinæ juſtitiæ conſilia, quod innuere vult Salvator noſter, dum dicit: *Quia ſi cognoviſſes & tu*, id eſt, juxta explicationem S. Gregorii homil. 39. Bedæ, & aliorum, *ſicut ego cognoſco, utique fleres, ſicut ego fleo; nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.* O quantum abſcondita hæc Dei ſuper nos non minus, quàm ſuper civitatem Jeruſalem juſtitiæ divinæ conſilia terrorem incutere deberent nobis, quem ut aliquantiſper mitigem, ne noſtrum puſillanimitate obruant animum, in præſenti diſ-

 curſu

cursu declarabo, illa â nobis temerariè examinanda non esse, minus autem condemnanda, sed acceptanda velut justa, & omni æquitati consentanea. Consultat. 19. Artic 5.

Dominicâ Quinta post Pentecosten.

THEMA.

Dixit autem ad quosdam, qui in se confidebant. Luc. 18. v. 9.

Synopsis Concionis.

STultorum infinitus est numerus, dixit jam olim Spiritus Sanctus per os Ecclesiastis cap. 1. v. 15. Horum numero accensendi sunt illi, quorum mentionem facit hodiernum Evangelium, quibusque erudiendis, & ad prudentiam revocandis Salvator noster proposuit parabolam de Pharisæo, & Publicano: *Dixit autem ad quosdam, qui in se confidebant.* Quod enim confidentes in se stultorum albo inserendi sint, alibi clarè asserit sacer codex Proverb. 28. v. 26. *Qui confidit in corde suo, stultus est.* Verùm quisnam est ille, qui confidit in corde suo? Lyranus & Hugo censent esse eum, qui confidit in sapientiâ suâ, adeoque sacrum textum voluisse dicere: Qui fastu tumens præfidit Sapientiæ suæ, hic stultus est juxta illud Proverb. cap 26. v 12. *Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipiens.* Jansenius per Cor accipit cordis judicium, & consilium, & dicit Spiritum Sanctum per memorata verba dicere voluisse: Qui confidit in consiliis, & cogitationibus cordis sui, ita ut ea sequatur in omnibus actionibus suis, nullius quærens sententiam, sed suo innixus judicio, talis stultus est, & per suam stultitiam, in multa incidet pericula & mala. Qui autem ejusmodi sunt, tant magis sunt infelices, quantò minorem habent spem, obtinendi unquam veram sapientiam, ita dicente Sancto Gregorio Papâ lib. 13. Moral. cap. 14. propè finem: *Ad veram sapientiam venire non possunt, qui falsæ suæ sapientiæ fiduciâ decipiuntur.* Ut tamen aliquod attentem ad curandum ipsos remedium, in præsenti discursu declarabo, nullam prudentiam hominum absque providentiâ Dei, sua in opus deducere posse consilia; Deumque illam sæpius exponere confusioni, ut magis suam resplendere faciat gloriam, adeoque carpendum nihil nobis esse in divinæ providentiæ regimine, quamvis rationes ignoremus, quare hoc vel illud faciat. Consult. 16. Art. 3. & 4.

Dominicâ 11. post Pentecosten.

THEMA.

Et admirabantur dicentes: Benè omnia fecit. Marc. 7. v. 36.

Synopsis Concionis.

QUod dixerunt in hodierno Evangelio turbæ, ac populi, videntes Salvatorem nostrum sanâsse surdum & mutum: *Benè omnia fecit*; id jam olim de Deo omnium rerum Creatore enuntiavit sacer Chronographus, Moyses inquam. Gen. 1. v. 31. ita nobis exaratum relinquens: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona*: adeoque & rectè ipsius encomio applicari potest Evangelicum nostrum effatum; Benè omnia fecit; nempe in creatione mundi, & omnium eorum, quæ in mundo sunt. Et quomodo non omnia benè, & omnia bona faceret Deus, qui ipsissima est bonitas, quæ præ omnibus aliis attributis, & perfectionibus divinis ipsi est essentialis, ita dicente S Joanne Damasceno lib. 3. paral. cap. 100. sub fine: *Ante omnia, quæ in Deo considerantur, essentialis ejus bonitas incedit.* Ex quo rectè concludit S. Hieronymus tom. 1. Epist. 25. ad Paulam ante med. *Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est.* Non solùm autem in hâc mundi creatione mirificè elucet summa Dei bonitas, verùm etiam infinita ipsius tum potentia, tum sapientia; quod non obscurè insinuare voluit mellifluus S. Bernardus Serm. 3. de Pentecoste ita loquens: *Tria in magno hujus mundi opere cogitare debemus, videlicet, quid sit, quomodo sit, ad quid sit constitutus. Et in Esse quidem rerum, inæstimabilis potentia commendatur; quod tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnificè sint creata. Sanè in modo ipso sapientia singularis elucet, quod hæc quidem sursum, hæc verò deorsum, hæc in medio ordinatissimè sint collocata. Si verò, ad quid sit factus, mediteris, occurrit tam utilis benignitas, tam benigna utilitas, quæ etiam ingratissimos quosque multitudine, & magnitudine beneficiorum possit obruere. Potentissimè siquidem ex nihilo omnia, sapientissimè pulchra, benignissimè utilia sunt creata.* Eodem ferè sensu, paululum immutatis verbis, loquitur S. Augustinus in Sententiis Sent. 141. *Tria maximè nobis scienda de conditione creaturæ oportuit intimari: quis eam fecerit, per quid fecerit, quare fecerit. Dixit Deus, Fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus lucem, quod esset bona. Nec auctor excellentior est Deo, nec ars efficacior est Dei Verbo, nec causa melior est, quàm ut bonum creetur à bono.* Hanc Dei bonita-

nitatem cum potentiâ, & sapientiâ ipsius conjunctam, ut tantò melius inspiciamus, tantoque magis in amore ipsius accendamur, in præsenti discursu declarabo, Deum omnia benè fecisse, ædificando totum hoc universum è quinque nihilis; è nihilo loci, è nihilo materiæ, è nihilo artificum, & instrumentorum, è nihilo temporis, è nihilo laboris. Consultat. 14. Art. 1.

Dominicâ 12. post Pentecosten.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Luc. 10. v. 27.

Synopsis Concionis.

INsensibili caute duriorem, & immani efferatiorem tygride esse oportet eum, qui vicem non reddit, mutuumque amorem amanti non rependit. Nonne enim inter homines ratione præditos, & amoris capaces pro indubitato habetur, quod illex, & magnes amoris sit amor? Id, quod sentit Seneca, ac luculentis expressit verbis Epist. 7. *Ego tibi monstrabo amatorium sinè medicamento, sinè herbâ sinè ullius veneficæ carmine: si vis amari, ama.* Hoc insinuare quoque voluit S. Augustinus de Catechizandis Rudibus cap. 4. propè initium: *Nulla est major ad amorem invitatio, quàm prævenire amando: Et nimis durus est animus, qui dilectionem, si nolebat impendere, nolit & rependere.* Amore nos homines infinito complecti, & â nobis vicissim amari, nisi Deus statuisset, nunquam ad imaginem, & similitudinem suam, luteum illud, & fragile figmentum condidisset. Et hanc ob rem benedictus Pererius inter eas causas, quibus motum existimat Deum, ut hominem conderet ad imaginem, & similitudinem suam, hanc ordine quartam producit lib. 4. in Genes. digressione morali post quæst. 8. *Quemadmodum quia nullum animalium inveniebatur simile Adæ, cum quo Societatem, & amicitiam, & familiaritatem habere posset, creavit Deus Evam, tanquam ejus sociam: ita creatis rebus omnibus corporeis, cum nulla esset Dei similis, & cum quâ Deus societatem, & familiaritatem inire posset, fecit hominem sui similem, ut esset, quem Deus amaret, & â quo vicissim amaretur amore amicitiæ.* Ut enim Aristoteles tradit lib. 8. moral. c. 9. Similitudo est causa amoris. Et Eticæ melioris Magister Syracides Eccl. 13. v. 18. *Omne animal diligit simile sibi; sic omnis homo proximum sibi: omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo simili sui sociabitur:* Quod etiam circa amorem Dei ipsi observârunt Ethnici, inter quos Sixtus

tus

tus Philosophus sentent. 422. dixit. *Non amabis Dominum Deum, nisi habueris in te aliquid simile Dei.* Jam est quæstio, an amor noster erga Deum eo usque excrescere possit, ut sit similis amori Dei erga nos; id est, an ita Deum amare possimus, sicut ipse amat nos: resolutio nostra erit, quod amor creaturæ erga Deum comparari neutiquam poterit amori Creatoris erga illam, & hoc nec ex parte principii, nec ex parte objecti. Consult. 25. Art. 1. & 3.

Dominicâ 13. post Pentecosten.

THEMA.

Et hic erat Samaritanus. Luc. 17. v. 16.

Synopsis Concionis.

NOn absque causâ comparavit se ipsum Gallinæ Salvator noster, dum Matth. 23. v. 37. ita alloquitur habitatores Civitatis Jerusalem: *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, qui ad te missi sunt: Quoties volui congregare Filios tuos, quemadmodum Gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Comparat hic Christus se, suumque amorem, providentiam, & solicitudinem salvandi Judæos Gallinæ pullos suos sub alis foventi; quia gallinæ præ aliis avibus ferventi amore diligunt pullos suos, & eximiam circa eos habent providentiam, & protectionem. Egregiè hanc similitudinem applicat custodiæ, & amori Dei erga nos S. Augustinus in Psalm. 90. *Si Gallina inquit, protegit pullos suos sub alis, quantò magis tu sub alis Dei tutus eris, & adversus diabolum, & Angelos ejus?* Gallinam cognoscimus in infirmitate vocis, & in relaxatione plumarum, tota mutatur in fœtu pullorum, quia illi infirmi sunt, infirmam sese facit: Quia ergo & nos infirmi eramus, infirmam se fecit Sapientia Dei, *quia verbum caro factum est, & habitavit in nobis, ut sub alis ejus speremus.* Inter alias laudabiles proprietates etiam ex hâc haud leviter commendatur, cujus mentionem facit Auctor operis imperfecti apud Cornelium in cap. 23. Matth. Gallina habens pullos, non solùm suos calefacit, sed etiam cujusque volatilis filios, exclusos à se, diligit quasi suos: Unde & lemma ipsi appositum. *Et fovet Extraneos.* Ejusmodi Gallinam in hodierno Evangelio sese exhibuit Salvator noster: Siquidem cum accessissent ad ipsum decem leprosi misertus ipsorum, sanavit ad unum omnes, adeoque velut Gallina charitate suâ ipsos fovit, ac integræ incolumitati restituit: Inter hos novem erant Judæi, & unus Samaritanus; Judæos fovit tanquam

proprios suos pullos, & cultui veri Numinis addictos; Non exclusit autem Samaritanum, qui extraneus erat, alienus & abhorrens à Judæis, ac Schismaticus, Exosus gentem, ac Religionem Judaicam; unde & ipse Salvator noster quæsivit: *Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Sed mirum videri non debet, quod inter alios, & hunc Samaritanum sanare voluerit; Et quidem eam ob causam, quia Samaritanus erat. Quod est Samaritanus? Samaritanus idem est quod Custos: Ob similitudinem erùs tum Nominis, tum officii voluit ipsum sanare, quia similitudo & amoris, & beneficiorum est causa. Quid autem Christus nomen Samaritani non refugiat, ex hoc patet, quod cum Judæi ipsi objicerent Joan. 8. v. 48. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes;* dæmonium se habere negavit haud negans Samaritanum se esse. Hanc causam, non quidem literalem, sed mysticam affert S. Gregorius homil 18. *Samaritanus*, inquit, *interpretatur Custos*, & ipse veraciter Custos est, de quo Psalmista ait: *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilans, qui custodiunt eam*: Respondere noluit Dominus: *Samaritanus non sum: sed ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei illata fuerant; unum negavit, aliud tacendo consensit. Custos namque humani generis, & si Samaritanum se non esse diceret, esse se Custodem negaret.* Cum igitur Christus sit Custos noster, consequenter non est momentum, quo nos non custodiat, & in esse nostro nos conservet. Quantum hoc sit custodiæ, & nunquam ab ipso intermisse conservationis beneficium, in præsenti Sermone aliquantò fusius declarabo. Consult. 15. Art 4.

Dominicâ 14. post Pentecosten.

THEMA.

Nonne Corpus plus est, quàm vestimentum? Matth. 6. v. 25.

Synopsis Concionis.

OPortet me hodie agere Advocatum Corporis nostri, cum & Salvatorem nostrum ipsius causam hodie suscepisse videam, dum primas ipsi attribuit præ omni vestimento, vel ex auro, holoserico, aut murice confecto: *Nonne Corpus, quàm vestimentum?* Eo quod Corpus juxta mentem S. Cyrilli Jerosolymitani, *vestis sit, & stola ipsius animæ.* Catechesi. 4. de corpore prope medium. Verùm vix non terreor ab adversariorum Corpus oppugnantium multitudine. Audiamus illorum sensa. Primus accedit sæculi nostri Thaumaturgus S. Antonius de Paduâ: Hic explicans Ethymologiam nominis Serm. Domin. 11. post

post Trinit. inquit: *Corpus à corruendo dictum est, vel quasi cordis pus, id est, putredo, vel quod corruptum pereat.* Antonio Paduano mox alter se adjungit S. Antonius Abbas, qui Epist. 2. ad Fratres ita loquitur: *Vas istud, in quo sumus inhabitantes, domus est plena bellis:* Duos Antonios è vestigio sequitur S. Antoninus Florentinorum Archi Episcopus, sic suam exponens sententiam part 2. tit. 4. cap. 6. sub finem. *Quantò fortius est Corpus, tantò fortiorem quis inimicum habet, cum quo præliatur.* Adstipulatur hisce ægregiè S. Augustinus de se ipso loquens in salutaribus documentis cap. 65. post medium. *Nullum priorem patior hostem, quàm Corpus meum, in quo habito.* Mellifluè de tabifluo corpore loquitur S. Bernardus diversis in locis; & quidem Serm. 46. de parvis Serm. inquit: *sterquilinium vile custodit, qui corpus suum custodit.* In meditationibus cap. 14. ait: *Cum corpus impinguo, hostem adversus me nutrio.* ibidem cap. 3. in principio asserit: *si consideres diligenter, quid per os & nares, cæterosque corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium non vidisti. Sinè spiritu corpus est terra & cinis,* inquit Clemens Alex. lib. 3. stromatum circa medium. Glossa decret. apud Gratianum in decretis fol. 389. Corpus nostrum intitulat jumentum: *Jumento nostro,* inquit, *adhibere debemus saccum, paleam & flagellum: saccum, id est, opera pœnitentiæ; paleam, id est, necessaria ad vitæ sustentionem; flagellum, ut castigemus, si excesserit.* Infra omnia despicatissima quæque deprimit Corpus nostrum. Cardinalis Bellarminus asseverans, corpus nostrum esse Instrumentum diaboli Conc. 23. Dominic. 1. Quadrages. ubi inquit: *Diabolus utitur Corpore tanquam instrumento ad debellandam animam; Et quò corpus magis viget, ac floret, eò est aptius instrumentum diaboli.* Christianis Doctoribus, ne longior sim, accedat unicus è Paganis celeberrimus Ethices Magister Seneca, qui Epist. 65. post medium ita loquitur: *Corpus animi pondus, ac pœna est, premente illo urgetur, in vinculis est;* & paulo post: *Major sum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium sim mei Corporis, quod quidem non aliter aspicio, quàm ut vinculum libertati meæ circumdatum.* Omnes hi non immeritò me absterrerent, ne Corporis hodie susciperem causam, verùm ut Exemplo Salvatoris in hodierno quoque Evangelio ipsius causam suscipientis inhæream, absterreri me non patiar, sed Advocatum simul agam & Panegyristam, in præsenti discursu duo explanaturus. 1. quod tanta sit præstantia Corporis humani, ut non tantùm attollat hominem super omnia animalia, sed etiam supra Angelos. 2. quod largiatur ipsi speciale commercium cum Deo, qui purissimus est Spiritus. Consult. 15. Artic. 2.

Eadem

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Nonne anima plus eſt, quàm eſca? Matth. 6. v. 25.

Synopſis Concionis.

NOn inconcinnè dixit, qui dixit: Hominem, dum conſtat ex corpore, & animâ, conſtare ex luto, & igne. Hoc inſinuare voluerunt Poetæ, dum finxerunt, Prometheum efformâs ſe Simulacra, & ſtatuas hominum ex luto; quæ cum carere videret omni motu, ac ſenſu, conſcendiſſe in cœlum, arreptam ferulam radiis admoviſſe ſolaribus, inde rapuiſſe flammam eam in ſerras delatas luteis ſuis inſeruiſſe imaginib⁹, unde tantus illis acceſſerit vigor, ut protinus ſe cæperint movere, & ipſum artificem haud levi defixerint ſtupore; hinc ejusmodi ſimulacris hâc ratione ab ipſo efformatis adjectum eſt lemma: *Luto componit, & igne.* Quod apud Poëtas eſt figmentum, apud Chriſtianos eſt ipſiſſima veritas: Quis enim neſcit, è quâ materiâ formaverit divinus artifex ab initio hominem? Corpus ipſius quid eſt aliud, niſi lutum, & limus? Ita ſacer loquitur textus de formatione Corporis humani Genes 2. v. 7. *formavit Dominus Deus hominem de limo terræ*; quod textus Hebraicus magis luculentis exponit verbis, dum legit; *Fecit Deus hominem pulverem terræ*; & hoc ipſo confirmatur Gen. 3. dum in hominem tanquam legis prævaricatorem DEUS pronuntiat ſententiam; *pulvis es, & in pulverem reverteris.* Sacris literis adſtipulantur Patres, & Doctores. Antiquiſſimus Tertullianus lib. de reſurrect. c. 16. inquit. *limus titulo hominis inciſus.* S. Gregorius Niſſenus affirmat, hominem aliud non eſſe, niſi *ſtatuam luteam.* & Agapitus Diaconus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ in eximiis literis, quas exaravit ad Juſtinianum Imperatorem poſt coronationem ipſius, ut daret ipſi monita, juxta quæ velut Princeps Chriſtianus imperaret, inter alia inſervit, ne oblivis ceretur, ſummos monarchas æquè è cinere, & luto ſuam trahere originem, quàm homines plebejos, ita eundem admonuit; *limum & ipſi habent generis ſui auctorem, & progenitorem.* Quantum ad animam, non immeritò dixerim, ipſam eſſe ignem, omnesque animas ratione præditas igneum in ſe habere vigorem, juxta illud, quod jam olim cecinit Virgilius 6. Æneidos: *igneus eſt illis vigor, & cæleſtis origo.* De igne dicit ſacer codex Proverb. 30. v. 16. ignis nunquam dicit, ſufficit; ejusmodi ignis noſtra eſt anima, quamdiu hæc in terris agit, nunquam dicet, & ipſa, ſufficit, cum nihil omninò in terris ſit, quod ſatiare ipſam, aut implere poſſit: hoc eſt, quod dicere vult S. Bernardus Serm. Ecce nos reliquimus

mus omnia: *ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleri non potest; capacem Dei, quidquid Deo minus est, non implebit*, cui rectissimè adstipulatur S. Augustinus in Soliloq. c. 30. *Cum anima creaturam desiderat, continuam famem habet, quia licet, quod de creaturis desiderat, adipiscitur, vacua tamen remanet; quia nihil est, quod eam impleat, nisi tu Domine, ad cujus imaginem est creata;* adeoque verissimè dici potest, quod anima nostra ignis sit, qui nunquam dicit, sufficit. Nam ut ignis est Elementorum purissimum, subtilissimum, simplicissimum, actuosissimum, sic anima hominis purissima est, ab omni concretione, & compositione terrenâ remota, simplex, vivida, mobilis, & instar flammæ sursum enitens ad Conditorem suum, unde profecta est. Quæ anima, cum præcipua sit hominis portio, & in hodierno Evangelio ab ipso Salvatore nostro commendetur hisce verbis: *nonne anima plus est, quàm esca?* quibus verbis ipsius valorem, ac pretium nobis vult insinuare, quod tantum est, ut S. Joannes Chrysostomus dicere non vereatur hom. 3. super. 1. ad Cor. *nihil est, quod animæ possit æquiparari, ne universus quidem mundus:* hinc ut ejus præstantiam tantò melius agnoscamus, in præsenti discursu tria enucleabo. 1. Ipsam absque comparatione nobiliorem esse corpore. 2. Ipsam extractam esse è regione cordis Dei. 3. ipsam specialem habere conjunctionem cum Spiritu Sancto. Consult. 15. Art. 3.

Dominicâ 15. post Pentecosten.

THEMA.

Ibat JEsus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7. v. 11.

Synopsis Concionis.

QUid pulchritudini hodie cum morte, quid morti cum pulchritudine? pulchritudo, & mors hodie obviaverunt sibi: ubi? in civitate Naim. Erat Naim civitas Galileæ, duobus milliaribus distans â monte Thabor, ut ait S. Hieronymus, quam torrens Cison alluit, dicta â pulchritudine: Naim enim hebraicè idem est, quod pulchra, decora, jucunda, delectabilis; & in hâc civitate pulchrâ, decorâ, jucundâ, delectabili, invenio hodie mortem, turpem, deformem, mœstam, terribilem: *Ecce enim defunctus efferebatur filius unicus matris suæ*: erat utique adolescens hic pulcher aspectu, decorus formâ, jucundus juventutis flore, delectabilis amantissimæ Matri suæ, cui velus viduæ unica spes erat, solatium unicum: sed pulchritudinem demessuit mors, decorem subduxit tumu-

 lus,

lus, jucunditatem fugavit mœstitia, delectationem procul abegerunt funera. Verùm hæc omnia rediêrunt, ubi nimirum, postquàm pulchritudo obviavit morti, ipsa pulchri tudo obvivavit pulchritudini. Sed quando hoc factum est? quando nimirum Jesus ibat in civitatem Naim; Jesus pulcherrimus, imò ipsa pulchritudo, in civitatem, quæ etiam juxta sui originem nominis ostendit, & exprimit pulchritudinem. Apage igitur hodie cum morte, quæ inimica est pulchritudinis, quæque juxta effatum S. Joannis Chrysostomi homil. 28. super Genes: *omnem corporis corrumpit pulchritudinem.* Nonnisi in pulchritudinem hodie intendamus oculos; & in illam quidem pulchritudinem, de quâ Innocentius summus Christi in terris Vicarius, hujus nominis tertius ita inquit Serm. 2. in festo omnium Sanctorum: *Delectaris in pulchritudine: si Deum vides, habes, quod cupis, quia Deus est perfectissima pulchritudo, in quem desiderant Angeli prospicere, cujus pulchritudinem sol & luna mirantur*: in illam pulchritudinem, de qua S. Augustinus Serm. 4. fer. 2. Paschæ. *Interroga Pulchritudinem terræ, interroga pulchritudinem maris, interroga pulchritudinem dilatati, & diffusi aëris, interroga pulchritudinem cœli: pulchritudo eorum, confessio eorum est: ista pulchra mutabilia quis fecit, nisi incommutabilis pulcher in se ipso*: & brevius alibi lib. 13. Confess. cap. 20. ubi Deum sic alloquitur: *pulchra sunt omnia faciente te, & ecce tu inenarrabiliter pulchrior, qui fecisti omnia.* Ut igitur hodiernâ die ex occasione civitatis Naim, quæ pulchra dicitur, in amore pulchritudinis Dei accendamur, pulchritudinem ipsius rudissimè delineatam ostendam vobis hodie, tum in creaturis visibilibus, tum vel maximè in invisibilibus, & spiritualibus. Consultat. 24. Art. 1. & 2.

Dominicâ 16. post Pentecosten.

THEMA.

Si licet Sabbatho curare. Luc. 14. v. 3.

Synopsis Concionis.

QUæritur inter Theologos & Juris Consultos, an Princeps, seu Legislator teneatur suis legibus, quas ipse condidit, & respondet S. Thomas. q. 96. Art. 5. & 3. Suarez & alii, non teneri illum quidem, quoad vim coactivam, & pœnam, teneri autem quoad vim directivam, ut se tanquam membris caput conformet. Jam summus omnium Legislator Deus, condidit legem, ut sanctificetur Sabbathum, & abstineatur in eo ab omni opere Exod. 20. v. 8. *Memento ut diem Sabbathi sanctifices;* *sex*

sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; septimo autem die Sabbathum Domini Dei tui est; non facies omne opus in eo: an & ipse huic legi se conformavit? imò, & quidem optimè, in primâ mundi creatione; siquidem cum per sex omninò dies laboràsset impigrè, in creaturarum, & quidem semper novarum, ac novarum productione, die septimo, qui dies est Sabbathi, requievit, ita attestatur sacer codex Gen. 2. *Igitur perfecti sunt cœli & terra, & omnis ornatus eorum, complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requievit die septimo ab universo opere, quod patrârat; & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum.* Verùm an posthæc cessavit omnino operari Deus? neutiquam, sed perrexit semper operari, & adhuc operatur hoc dicere voluit Salvator noster, dum Judæis ipsum persequentibus, eò quod curaret in Sabbatho, ita respondit: *Pater meus usque modò operatur, & ego operor.* in quæ verba S. Augustinus lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 12. ita loquitur. *Pater operatur, & creaturæ præbens congruam gubernationem, & apud se habens æternam tranquillitatem: Creatoris namque potentia, & virtus, causa subsistendi est omni creaturæ: quæ virtus ab eis, quæ creatæ sunt, regendis, si aliquando cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisque natura concideret.* Ex quo patet, quod Deus continuò usque modò operetur, absque eo, quod Sabbathum violet, scilicet mundum, & omnia, quæ in eo sunt, gubernando; cœlos movendo, unam rem ex aliâ producendo, viventia alendo &c. quæ cum opera sint benefica, liberalia, pia, divina, etiam in Sabbatho sunt licita ad quæ opera, cum meritò revocetur, quod Deus ad omnia, quæcunque agere, & operari voluerimus, concurrat, in præsenti discursu declarabo, quàm mirabilem bonitatem in Deo hic concursus demonstret nobis, quamque pulchra exin pro salute, & perfectione nostrâ haurire possimus documenta. Consult. 15. Art. 5.

Dominicâ 17. post Pentecosten.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Matth. 22. v. 37.

Synopsis Concionis.

QUidquid præter Deum, aut non propter Deum adamamus, id velut idolum, & gentium simulacrum adoramus. Hoc iniquitatis mysterium aperuit nobis Plato, dum docuit, quod inordinatus amor pri-

mus extiterit pictor, primusque in mundo sculptor, isque docuerit homines artem sculpendi primas statuas, & efformandi primas imagines rerum amatarum, *licentiâ artis transfigurante*, uti loquitur Tertullianus Apol. cap. 12. & modum inveniente transfigurandi lapides, & metalla, & effingendi è frusto ligni, vel marmoris imaginem alicujus Dei, vel cujusdam Deæ. Observanda hîc est magna differentia inter vitiosum hunc amorem, & alias inordinatas cordis humani passiones; hæ contentæ sunt imitari solummodò aliquam perfectionem DEI, & trahere exin vitiosas quasdam, & imperfectas delineationes, *tenebrosâ omnipotentiæ imagine*, dicit S. Augustinus lib. 2. Confess. cap. 6. superbia, exempli gratiâ, conatur imitari per fastû suum magnificentiam, & majestatem essentiæ divinæ, avaritia vult imitari per insatiabile terrestrium bonorum desiderium infinitos thesauros, & inexhaustas divitias divinitatis: ira, & vindicta imitari volunt per vehementes suos impetus, ac breves furores, severitatem ipsius justitiæ: acedia vult imitari per suum otium, profundam ipsius tranquillitatem, & beatitudinem ipsius æternam: *tandem perversè te imitantur omnes, qui longè se à te faciunt, & extollunt se adversùm te.* Sed quantùm ad amorem, ipse ulterius adhuc procedit, ipse sublimiùs suam attollit temeritatem, non contentus ipse imitari Deum in suis perfectionibus, conatur ipsum imitari in propriâ suâ personâ, efformando idolum quoddam, ut divinos ipsi exhibeat honores. Hæc est veritas, quam ipsemet Spiritus Sanctus nos edocuit per calamum Salomonis: hic Regum omnium sapientissimus, loquens de origine idololatriæ, attribuit illam amori: *Acerbo luctu*, inquit Sapient. 14. v. 15. *dolens Pater citò sibi rapti filii fecit imaginem, & tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter servos sacra, & sacrificia*: Pater quidem vult dicere, inconsolabiliter afflictus de præmaturâ morte sui filii, fuit primus inventor idolorum, siquidem amor ipsius, cum sufferre non posset, nisi maximo cum dolore, absentiam amati hujus filii, docuit ipsum artem sculpendi aliquam statuam, & ex eâ efformandi quandam imaginem, ita ut hic Pater mox factus idololatra, quamprimùm sculptor, erexerit huic idolo quoddam altare, effecerit è domo suâ templum, constituerit omnes suos servos, Sacrificolas & Sacerdotes, instituerit festa & Solemnitates, ad honorandum memoriam hujus filii, adoleverit incensa ad pedes hujus idoli, ipsique obtulerit sacrificia, velut cuidam divinitati: *& sic affectui deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus, & lignis imposuerunt*: hâc ratione hi servi, reddentes se servos inordinati amoris Dominorum suorum, contulerunt incommunicabile nomen Dei idolis è ligno

è ligno & lapide, ipsisque exhibuerunt supremum cultum latriæ, nonnisi debitum Deo soli. Ne hanc amoris idololatriam incurramus, eximio hodiernum Evangelium nos munit antidoto, dum manifestis verbis nobis præcipit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, hoc enim præceptum, si observavimus, avertemus amorem nostrum ab omni re aliâ, illumque attribuemus Deo soli. Ut ad hoc faciendum exstimulemur, ostendam in præsenti sermone inæstimabiles divitias animæ amantis Deum, simulque docebo excellens exercitium perfectè amandi Deum. Consult. 25. Art. 3. & 4.

Dominicâ 18. post Pentecosten.

THEMA.

Confide filì, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9.

Synopsis Concionis.

STupenda omninò estDei erga peccatores benignitas, dum eos non dedignatur appellare filios, qui filiorum se nomine fecerunt indignos. Ita legimus in diversis Scripturæ locis ipsos filios nuncupari ab ipso: ita Isaiæ. 30. v. 1. *Væ filii desertores*, dicit Dominus; & paulò inferius: *populus ad iracundiam provocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem.* Jeremiæ 3. v. 14. alloquitur illos: *Convertimini filii revertentes*, id est, ut Cornelius hîc exponit, *recedentes â me; Septuaginta vertunt; filii apostatæ; Vatablus, filii rebelles; Chaldæus, filii, qui vos obfirmatis, ne convertamini: Theodotion; filii, qui recessistis*: & subdit; *etiam recedentes nominat filios propter ienffabilem suam bonitatem.* Hanc ineffabilem Dei Patris sui benignitatem insinuare nobis voluit Salvator noster in colloquio illo habito Patris Abrahami (sub cujus Schemate, & imagine intelligebat divinum Patrem suum) cum divite epulone, quem licet à se condemnatum Filii insignire volebat nomine Luc. 6. v. 25. *Fili, inquit, recordare, quia recepisti bona in vitâ tuâ.* ubi D Joan. Chrysost. homil. 2. de Lazaro: *vide inquit, humanitatem: non dixit: inhumane, crudelis, sceleratissime; sed fili.* Eandem benevolentiam admiratus D. Petrus Chrysologus. Serm. 123. *omnia*, inquit, *pietas; adhuc vocat filium, quam degenerâsse propriâ crudelitate respicit. O singularis bonitas? adhuc vocat filium, quem videt inferni vernaculam, pœnarum sobolem, extremum mancipium jam gehennæ.* Si ergo Deus peccatores in actuali peccatorum statu adhuc existentes, filiorum compellare dignatus est nomine, mirum non est, quod benig-

nissimus Salvator noster in hodierno Evangelio, nomine eodem compellet paralyticum, utpote cui juxta mentem Cornelii per inspirationem jam contrito, & ad remissionem, justificationemque disposito, jam remissa erant peccata: *Confide fili; remittuntur tibi peccata tua*, id est, juxta Hebræam enallagen temporis, jam remissa sunt: nam *verè Filius Dei est*, ait Haymo, *cui dimittuntur peccata. O mira humilitas*; exclamat hîc S. Hieronymus, *despectum, & debilem, totis membrorum compagibus dissolutum filium vocat, quem Sacerdotes non dignabantur attingere.* Non invideamus paralytico hunc honorem, eodem & nos potimur in divinâ gratiâ constituti cum ipso: hoc luculenter nobis asseverat S. Joannes in epist. 1. c. 3. v. 1. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus: Charissimi nunc filii Dei sumus; & nondum apparuit, quid erimus* Ut igitur & nos ad maximam hanc filiorum Dei dignitatem aspiremus, in præsenti sermone declarabo, quâ ratione Dei filii simus, quámque vehementer desideret Deus, ut simus ipsius Filii. Consult. 1. Art. 5. & 6.

Dominicâ 19. post Pentecosten.

THEMA.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 22. v. 14.

Synopsis Concionis.

Fateor, terribilis omninò res est, quæ per ultima thematis nostri verba, *pauci verò electi*; proponitur in hodierno Evangelio nobis; paucitas nimirum prædestinatorum; fateor terribilius nihil esse in mundo, quàm prædestinationis decretum, quod ab æterno formavit Deus; siquidem mysterium hoc tam est absconditum omni sapientiæ humanæ, ut, sive decretum hoc fundetur in præscientiâ nostrorum meritorum, uti credunt aliqui Theologi, sive fundetur in beneplacito Dei, uti defendunt alii, verum semper sit, illud impenetrabile esse, ac incomprehensibile, & absque revelatione Patris luminum, cognitionem infallibilem, & judicium certum de illo haberi non posse. Dicite enim quæso mihi, quis Angelorum vel hominum vocatus fuerit ad consilium æternum Dei, quando Providentia ipsius ex æquissimis, occultissimis tamen rationibus, ipsique soli cognitis formavit decretum prædestinationis circa Abelem, & illud reprobationis circa Cainum; decretum prædestinationis circa Davidem, & illud

illud reprobationis circa Saulem; decretum prædestinationis circa Moysen, & illud reprobationis circa Pharaonem, decretum prædestinationis circa Petrum, & illud reprobationis circa Judam. Ecce tibi librum clausum, & signatum Apocalypseos, qui aperiri non potest nisi ab agno Apoc. 5. Verum est, hæreticos nostri temporis, ut se liberarent ab angustiis, & sedarent inquietudines, quibus timor hujus mysterii ipsorum torsit, & vexavit animos, eò temeritatis processisse, ut defenderent, omnes fideles certos esse debere certitudine fidei, quod omnes sint ex numero prædestinatorum, & infallibile quoddam jus habeant ad gloriam. Et hæc est magna & periculosa illusio, quâ Calvinus, Kemnitius, & alii Apostatæ Ecclesiæ deceperunt simplicitatem populorum, & bonam fidem ignorantium, quâque rapuerunt illos in dissolutionem morum, aut animi præsumptionem, blandiendo illis falsâ quâdam; & vanâ spe, quod, cum habeant, uti Calvinus dicit, *pignus hæreditatis*, de quo loquitur Apostolus Ephes. 1. fides & confidentia ipsorum securos, & certos illos faciat de prædestinatione suâ. Sed dicere possum hâc occasione, quod Adversarii nostri similes sint populis illis Numidiæ, de quibus loquitur Tacitus ann. 2. *qui spe victoriæ inducti sunt, ut vincerentur*; idem, inquam, dicere possum de hisce religionis desertoribus: quod ipsimet auctores sint perditionis suæ, ob præsumptuosam spem, & confidentiam, quam habent de prædestinatione suâ. Et hanc ob rationem Patres Concilii Tridentini pronuntiarunt Anathema contra vanam hanc confidentiam, & arrogantem hæreticorum præsumptionem, & consequenter volentes prospicere saluti fidelium, illosque retinere intra terminos modestiæ, & timoris, quo prosequi debent hoc mysterium, dant illis salutare hoc monitum, desumptum ex verbis S. Augustini lib. de corrept. & gratiâ c. 13. *Nemo, quamdiu in hâc mortalitate vivitur, de arcano divinæ prædestinationis mysterio usque adeò præsumere debet, ut certò statuat, se omninò esse de numero prædestinatorum:* maximè cum horum parvus sit numerus juxta ineffabile effatum Veritatis æternæ in hodierno Evangelio: *multi sunt vocati, pauci verò electi*; quorum sensum verborum ita explicare videtur S. Augustinus lib. 3. cont. Cresc. c. 66. *boni, verique Christiani, qui per seipsos multi sunt, in comparatione malorum pauci sunt: sicut multa grana, quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum.* Quid in re tam ambiguâ, timoris inquam & spei plenâ dicam, fermè nescio; dicam tamen, ut intra limites duorum horum affectuum nos contineamus, neminem ob incertitudinem præ-

prædestinationis inquietum esse debere, eò quod certum sit, nos salvos fore, si velimus, quodque in hâc certitudine nos confirmare possimus, & debeamus exercitio bonorum operum. Consult. 17. per totam.

Dominicâ 20. post Pentecosten.

THEMA.

Vade, filius tuus vivit. Joan. 4. v. 50.

Synopsis Concionis.

ORbari filiis sive per viam sterilitatis, sive per viam mortis, maxima parentum est afflictio. Hinc dira imprecari volens propheta Oseas perverso Israëlis populo, ita supplex Dominum precatur: *Da eis Domine vulvam sinè liberis, & ubera arentia* c. 9. v. 14. acerbissima enim pœna inter Hebræos olim, imo inter cæteros quodque homines censebatur carere liberis, tum alias ob causas, quas brevitatis gratiâ omitto; tum præsertim, quia homines illius temporis, sicut minus de æternitate cogitabant, ita magis suæ memoriæ in terris conservandæ studebant, quod per filios consequi se posse sperabant. Unde si quâ ratione illis orbari contingebat, incrediliter angebantur: quod facilè patebit Exemplis. Nam inprimis Jobus lethales fortunæ ictus excepit omnes immotus, quasi homo adamantinus, uti Origines ipsum appellavit; ubi tamen filiorum mortem audivit; quasi loco stare non posset præ dolore: *surrexit*, inquit textus, *& scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram adoravit.* Job. 1. v. 20. in quem locum D. Basilius citatus in catena Græcâ; *Justus*, inquit, *quasi scopulus consistebat ac vim tempestatis excipiens, fluctuum violentam incursionem redigebat in spumam, nihilque eorum, quæ contingerunt, dignum lacrymis existimabat: postquàm verò nuntius venit, qui diceret, convivantes filios & filias, violento flatu, convivii domicilium irruisse: tunc communi sensu naturæ pate facto, vestem conscidit; ut eâ re propensæ voluntatis suæ erga liberos significationem daret.* Immensum prœmiorum pondus olim Deus promisit Abrahamo, cum dixit: Gen. 15. v. 1. *Ego protector tuus, & merces magna nimis;* & tamen Abraham queribundus respondit: *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis?* ibid. v. 2. quasi diceret, ut interpretatur Lipomanus: *multa quidem & magna promittis: maximum autem bonorum in hoc sæculo, sinè quo alio non sunt jucunda, mihi non das: filium scilicet de meo semine, mearum rerum hæredem:* Ex quo satis superque patet, quantùm doluerit Abraham, deesse sibi hæredem, qui suum nomen, & gloriam ad posteros transfunderet. Cum ergo

ergo tantus, tamque vehemens parentum in filios sit amor, tantamque pariat illis afflictionem orbari liberis, mirum omninò non est, quod memoratus in hodierno Evangelio Regulus tantâ sollicitudine nostrum accesserit Salvatorem, deprecaturus eundem pro filii lethaliter ægrotantis sanitate, ac salute, cum maximum propinquæ mortis jam immineret periculum, dicente Sacro textu: *incipiebat enim jam mori*: cujus & supplex libellus tantæ erat efficaciæ, ut meruerit audire à Salvatore: *Vade, filius tuus vivit.* O terque, quaterque felicem Regulum? O terque quaterque felices & nos, si audire contingat nobis; vade, anima tua vivit: vivit non vitâ corporali, transitoriâ, naturali; sed vivit vitâ spirituali, vitâ gratiæ, vitâ Dei. Ut hâc vitâ spirituali, vitâ Dei vivere studeamus, in præsenti sermone declarabo, quod anima vivens vitâ Dei incipiat jam esse beata in vitâ præsenti, quodque facillimè locupletare se possit bonis vitæ æternæ. Consult. 29. Art. 4.

Dominicâ 21. post Pentecosten.

THEMA.

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Matth. 18. v. 29.

Synopsis Concionis.

QUod per hodiernum Evangelicum Regem, qui rationem ponere voluit cum servis suis, intelligatur Deus, qui Rex Regum est, & Dominus dominantium, & per servum debitorem repræsentetur peccator, communis Patrum, & Interpretum est opinio. Felix debitor, felix peccator, qui nactus est creditorem tam benignum, ut à Sacrâ Scripturâ per Antonomasiam appelletur *Deus patientiæ*. Rom. 15. quâ etiam exstimulatus supplicem illi libellum porrexit, hujus tenoris: *patientiam habe in me, & omnia reddam tibi:* cujus & felicem obtinuit successum, cum non tantùm patientiam habuerit, quoad omnia illi redderet, sed, ut sacer textus ait, omne debitum dimiserit illi. Verùm detestanda peccatorum est malitia, qui ex divinâ hâc bonitate; & patientiâ audaciam sibi sumunt ad peccandum; quod cum capere non possit S. Apostolus Paulus, ita Rom. 2. v. 4. peccatorem alloquitur. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis: ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit;* id est, juxta explicationem Cornelii, adducere cupit, & conatur: quasi diceret: Cum Deum credas exorabilem; fingis ipsum contemptibilem? quid iniquius? quia ipse te patienter sustinet; tu illum irreverenter provocas? quid injustius? quia meritas in te pœnas ille suspendit; tu indignas in eum injurias ef-

fundis? quid dementius? neque enim divina patientia stimulus ad peccandum esse debet, sed frœnum ad non peccandum. Verùm attende, quisquis es talis, quisquis ita Dei abuteris patientiâ; seriò revolvas animo, quod immediatè sequitur in præfato S. Apostoli Pauli effato: *Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram:* quæ verba ita exponit S. Bernardus Serm. de triplici misericord. *Thesaurizas tibi thesauros iræ, pro prorogatis thesauris misericordiæ, quos contemnis, & evacuas inte misericordiam Dei;* Et hâc ratione fit, ut verificetur in te tritum illud adagium: *patientia læsa fit furor.* Hoc egregiâ similitudine explicat S. Hieronymus apud Cornel. in Epistola 2. Rom. v. 5. *sicut, qui paulatim arcum intendit, tempus dat alteri, ut fugiat; qui si fugere nolit, tantò fortius sagittâ emissâ configitur, quantò majori tempore arcûs intensio fuit facta: sic Deus, qui laneos habet pedes, sed ferreas manus, tarditatem supplicii gravitate compensat.* Ne igitur & ineffabili hâc Dei patientiâ abutamur, ad majus nostrum supplicium, in præsenti sermone declarabo, continuum esse prodigium, quod patientia Dei ita supportet peccata hominum; magisque id esse effectum justitiæ, quàm misericordiæ Dei. Consult. 21. Art. 3.

Dominicâ 22. post Pentecosten.

THEMA.

Cognitâ autem Jesus nequitiâ eorum. Matth. 22. v. 17.

Synopsis Concionis.

OStendit luculenter Salvator noster in hodierno Evangelio, verè se esse Deum, eoquod id egerit, quod uni ac soli proprium est Deo: quid egit? cognovit occulta hostium suorum consilia, quæ in corde suo revolvebant, & exterius blando Verborum obtegebant lenocinio: vide externa verborum blandimenta: *magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces; non enim respicis personam:* sed ecce arcana ipsorum consilia, quæ machinantur in corde: *Consilium inierunt, ut caperent eum in sermone:* Hæc cognovit Jesus; id affirmante sacro textu: *cognitâ autem Jesus nequitiâ eorum;* & per hoc, ut dixi, ostendit, se verum esse Deum, cum arcana cordium nulli nisi soli Deo competat cognoscere; juxta infallibile effatum sacri codicis 2. Paral. 6. v. 30. *Tu enim solus nôsti corda filiorum hominum;* quæ nôsse omninò non potest, nisi per suam omniscientiam. Et hoc insinuare voluit P. Gambertus per Symbolum complurium florum, quos videre est, quod inter nocturnas umbras clausi nonnisi sole effulgente explicentur, addito calicibus

licibus ipſorum clauſis hoc lemmate ex Virgilio. 1. Æneid. *Ad ſolem ſeſe pandent*; vel, ut alius adjunxit: *lux orta recludet*, de hâc occultorum ſcientiâ, quâ Deus penetrat cordis noſtri intima, ita loquitur S. Hilarius in Matth. c. 10. *abſtruſam voluntatis noſtræ conſcientiam prodet, & quæ nunc occulta exiſtimantur, luce cognitionis publicæ deteget.* Ex hâc autem occultorum ſcientiâ attollo hodie animum ad altitudinem illam, de quâ Sanctus Apoſtolus Paulus Rom. 11. v. 33. *O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm inveſtigabiles viæ ejus?* quam ut magis admiremur, veneremur, adoremus, pauliſper in præſenti pro modulo noſtro indagare libet, quàm admirabilis, & prodigioſa hæc Dei ſit ſcientia. Conſultat. 18. Artic. 3. & 4.

Dominicâ 23. poſt Pentecoſten.

THEMA.

Et deridebant eum. Matth. 9. v. 24.

Synopſis Concionis.

PAradoxum mihi videtur effatum illud Senecæ libro de moribus ante medium, quo felices pronuntiat illos, qui irridentur ab omnibus: *nondum es felix*, inquit, *ſi te turba non deriſerit.* Contrarium ſenſiſſe videtur Job, qui ab ipſo Deo in ſuis laboribus quodammodo irrideri, tam graviter ferebat, ut ipſam mortem præoptârit. Job. 9. v. 23. ubi inquit: *ſi flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentûm irrideat:* quaſi mallet occidi, quàm irrideri. Quærit Abulenſis: cur Philiſtæi captum Samſonem nequaquam occiderint, ſed oculis priùs effoſſis ad molam aſinariam relegârint, cum tamen ejus vitam maximè execrarentur? & reſpondet. q. 39 in lib. Judic. *quia non reputabant completam vindictam, ſi eum occiderent: ideò conati ſunt accipere eum vivum ad illudendum ei*: quaſi multò acerbior illi videretur poſt tot calamitates irriſio quàm occiſio: nec alia fuit Saulis de hâc re opinio. Hic enim, ne in extremâ ſuâ calamitate illuderetur ab hoſte, voluit interfici ab armigero ſuo. *Evagina*, inquit, *gladium tuum, & percute me; ne veniant incircumciſi iſti, & interficiant me, illudentes mihi.* 1. Reg. 31. v. 4. cur quæſo interfici maluit, quàm illudi? niſi quod interprete Abulenſi ibid. quæſt. 8. pati ludibria gravius erat Sauli, quàm mortem tolerare? nec immeritò: nam per mortem pręteritorum laborum finem inveniret; per ludibria verò recrudeſcentibus plagis, quas acceperat, gravius pungeretur. Jam in hodierno Evangelio irriſioni quoque exponitur

ipsa Sapientia Patris æterni, benignissimus Salvator noster ex eo, quod dormire, & non mortuam assereret Reguli filiam, quamvis revera mortuam sciret ipsam. Haud dubium, quin irrisionem hanc utpote sibi admodum injuriosam tulerit ægerrimè: Verùm longè, & abs comparatione fert ægrius, quod adhuc temporibus nostris irrideatur â Christianis. ast quinam sunt, qui tam insolens moliuntur facinus? declarabo id vobis in præsenti discursu, & dicam esse illos, qui peccant confisi de Dei misericordiâ; sed hos vicissim â Deo fore irridendos: Consult.20. Art.4.

Dominicâ 24. post Pentecosten.

THEMA.

Virtutes cœlorum commovebuntur. Matth. 24. v. 29.

Synopsis Concionis.

DUos esse Adventus Filii Dei in hunc mundum, nemo est, qui dubitet; primum quidem, qui jam factus est, quando Filius DEI assumptâ carne humanâ voluit mundum piissimâ suâ consecrare Nativitate in spelæo Bethleemitico: secundum autem, qui futurus est, quando idem Filius Dei in fine mundi judicaturus veniet cum gloriâ & majestate vivos, ac mortuos in valle Josaphat. Jam in utroque adventu commovendos esse cœlos, sacra commemorat Scriptura: quantum ad primum, luculenter hoc asserit Vates Aggæus, cap 2. v. 7. & 8. *hæc dicit Dominus exercituum; & ego commovebo cœlum; & veniet desideratus cunctis gentibus:* quantum ad secundum, non minus clarè id affirmat Propheta Joel cap. 3. v. 16. *Dominus de Sion rugiet, & movebuntur cœli.* Commoti sunt cœli in primo adventu, quia nascente Christo miserunt totum exercitum Angelorum cum jubilo canentium, *Gloria in altissimis Deo, & in terrâ pax hominibus.* Luc. 2. v. 14. quia dederunt insoliti stellam splendoris, quæ apparuit magis, eosque deduxit ad Christum justitiæ solem; quia aurei coloris globus, circa id tempus, Romanis visus est è cœlo ad terram descendere, ibique major effectus, iterum ascendere in cœlum: uti refert Orosius lib. 6. histor. c. 18. Ut plures alias taceam rationes. In secundo adventu movebuntur cœli non tantùm juxta Prophetiam Joelis, sed ipsius divinæ Veritatis in hodierno Evangelio: *Et virtutes cœlorum commovebuntur:* quâ ratione commovendi sint, diversæ sunt sententiæ: movebuntur cœli, *quia sinu suo excipient beatos, eisque quasi applaudent,* inquit Lyranus. *movebuntur cœli, id est, cœlites, puta beati, ad exultandum, &*

jubilandum, cum â Christo Judice audient: *Venite benedicti Patris mei;* inquit Cornelius. movebuntur cœli, & virtutes cœlorum, nempe Angeli, qui magnâ vi cœlos gyrant, & movent: hi commovebuntur, quia ipsi quasi ministri divinæ justitiæ, & vindictæ in impios, mutabunt ordinem, & modum solitum movendi cœlos: quâ de causâ omnia inferiora miscebuntur, ac sursum, deorsum ibunt; inquit Suarez. 3. p. q. 59. Art. 6. disp. 56. Sect. 3. Ut & nostra cum cœlis hodie moveantur corda ad Dei laudem, ejusque amorem, piâ curiositate libeat nobis cœlos aspicere, ac ipsorum admirari prodigia, potissimum etiam præsentem, & ordinarium ipsorum motum; unde & vitæ benè instituendæ hauriemus documenta. Consult. 14. Art. 6. & Consult. 22. Art. 4.

Eâdem Dominicâ.

THEMA.

Tunc, qui legit, intelligat. Matth. 24. v. 15.

Synopsis Concionis.

EST hîc occasio fusissimè agendi de fructu multiplici, quem affert lectio librorum spiritualium. Consult. 30. per totam, ubi introductione uti poteris pro Exordio.

Dominicâ Dedicationis.

THEMA.

Et quærebat videre JEsum, quis esset. Luc. 19. v. 3.

Synopsis Concionis.

HAud mirum est, quod tanto videndi JEsum exæstuet desiderio Zachæus; si enim alio actus non fuisset stimulo, eximia ipsius, quâ refulgebat Salvator, abundè sufficiebat pulchritudo, cum â naturâ nobis insitum sit amare id, quod est pulchrum, juxta effatum S. Augustini, *pulchras formas amant oculi* lib. 10. Confess. c. 34. nec dubitare nobis liceat de eo, quod de Salvatore nostro affirmat S. Chrysostomus hom. 18. in Matth *sicut insignis in perficiendis miraculis, ita visu gratiosissimus fuit.* Et quid dubitemus de hoc, cum jam olim ab insigni hâc formâ commendaverit ipsum Spiritus Sanctus per Davidis ca-

lamum Psal 44. *Speciosus formâ præ filiis hominum; diffusa est gratia in labiis tuis.* Non tantum autem summa in vultu Salvatoris nostri relucet pulchritudo, sed aliqua etiam divinitatis emicabat scintilla, quâ homines ad sui trahebat sequelam: ita iterum asserit S. Chrysostomus hom. 13. in Marcum: *In vultu Salvatoris aliquid fuit divinum, quod videntes homines sequebātur*; cui adstipulatur S. Hieronymus in Matth. c. 4. *Certè fulgor ipse, & majestas divinitatis occulta ex primo ad se venientes trahere poterat aspectu*: quod enim pulchritudo divina quædam res sit, agnoverunt & ipsi Ethnici, inter quos Isocrates in laudatione Helenæ inter alia affirmat; *pulchritudinem esse augustiorem, & pretiosiorem, & diviniorem omnibus rebus*; ubi etiam addit: *formosos olim coli solitos tanquam Deos, pluresque propter pulchritudinem, adeptos esse divinitatem, quàm propter omnes alias virtutes.* Ethnici quondam, ut legimus Actor. 14. num. 11. Lystris Paulum, & Barnabam admirantes, vocabant Barnabam Jovem, Paulum, verò Mercurium. Quærat aliquis, si Jupiter DivûmPater atque hominumRex abEthnici credebatur: cur non potiusPaulum qui eratApostolorum Princeps, quàm Barnabam Jovem appellabant? D. Chrysostomus hom. 30. sensisse videtur, rationem fuisse, quodBarnabas prestantioris, & elegantioris formæ fuerit: Mihi quidē, inquit, *videtur, etiam ab aspectu venerabilis fuisse Barnabas*: quasi gentiles homines censerent formæ prestantiori, qualēBarnabas habebat, divinitatē quoq; præstantiorē, qualem Jupiter habere credebatur, deferendam. Cum igitur homines tanti æstiment pulchritudinem, tantoque illius exæstuent amore, ut tantò vehementius Dei amore succendamur, in præsenti sermone velut imagine vivacioribus, in quantum infirmitas humana permittet, coloribus ipsius Dei delineabo pulchritudinem; quâ imagine hodie præsentem adornabo Ecclesiam, cujus solemnem celebramus Dedicationem. Consult. 24. Art. 3. & 4.

Eâdem Dedicationis Dominicâ.

THEMA.

Venit Filius hominis quærere, & salvum facere, quod perierat. Luc. 19. v. 10.

Synopsis Concionis.

GLoria magna est sequi Dominum, inquit Ecclesiasticus cap. 23. v. 38. non minori autem gloriæ sibi ducit Deus, suas sequi creaturas, & inter has, præcipuè animam humanam, dum fugit ab eo. Sunt omnes creaturæ, consequenter & animæ nostræ respectu DEI nil aliud, nisi umbræ; ipsas sequitur, & summo amore prosequitur Deus, velut corpus

pus

pus sequitur, & prosequitur umbram suam. Consult 4. Art. 1. cujus etiam introductio servire poterit pro Exordio.

Pro quâlibet Dominicâ totius anni.

THEMA.

In illo tempore.

Synopsis Concionis.

CUm Sancta Mater Ecclesia, utpote directa à Spiritu Sancto, in omnibus Evangeliis per annum tam Dominicalibus, quàm Festivalibus, tam frequentem faciat mentionem temporis, repetendo identidem, & absque intermissione hæc nostri thematis verba: *In illo tempore*; pretiosissimam omninò, & maximi valoris rem esse tempus oportet; Et sanè est juxta effatum mellifluí S. Bernardi in declamat. post med. dicentis: *Nihil pretiosius tempore*; huic adstipulatur Seraphicus Doctor S. Bonaventura, ejusque rei rationẽ addit Expositione 2. Super Ps. 118. c. 8. v. 14. dicens: *Nihil pretiosius tempore, quia nihil pretiosius pœnitenti, nihil pretiosius proficienti, nihil pretiosius pervenienti.* Sed sciendum est, duplicis generis esse tempus: nempe tempus instabile, fluxum, transitorium; Et tempus immobile, perpetuum, æternum. De prioris instabilitate cecinit verissimè Vates Regius Psal. 101. v. 4. *Defecerunt sicut fumus dies mei, & dies mei sicut umbra declinaverunt*; â quo procul non abludit Hussiticus Princeps cap. 7. v. 6. Congeriem dierum vitæ suæ conferens cum momentaneo forficis, aut texentis dexteræ motu: *Dies mei velocius transierunt, quàm â texente tela succiditur.* De posterioris autem nempe æternitatis stabilitate ita pereleganter scribit S. Augustinus Sermone 17. de verbis Dom. *Dies ille nescit ortum, nescit occasum: Illi diei non succedit crastinus, quia non præcedit eum hesternus.* Quamvis autem præfatus S. Augustinus dicat, æternitatem strictè acceptam non esse tempus, dum tractat. 23. in cap. 5. Joan. asserit: *Vera æternitas est, ubi temporis nihil est*; habeo tamen suffragantem mihi Scripturam, æternitatem dici posse tempus; Sic enim luculenter ait de Deo Baruch. cap. 3. v. 32. *Qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam.* Et Propheta Regius ipsos annos, qui temporis duntaxat sunt portio, æternitatis nomine condecorat Psal. 76. v. 6. *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Jam autem in ipsâ æternitate maximam iterum invenio differentiam: Est namque æterni-

æternitasDei, est etiã æternitas creaturæ: æternitasDei & caret principio & fine, æternitas autmem creaturæ sine quidem caret, non tamen caret principio, adeoque dimidia tantum, & imperfecta est æternitas. Ego hodie loqui volens de æternitate, dimidiam hanc creaturæ æternitatem dimitto, & amplector æternitatem integram, omni ex parte consummatam, & perfectam, nempe æternitatem DEI. Ut ex hâc proficiamus ad vitam æternam, rudem vobis ejusdem, in præsenti sermone, delineationem, ac idæam pro modulo nostro humano proponam, & salutaria quædam ex eâ, pro vitæ nostræ directione, documenta declarabo. Consultat. XI. Artic. 1. & 2.

F I N I S.

Errata sic corrige.

PAgina.3. Columna.1. Linea.3. diverſoris lege diverſorii. pag.9.col.2. lin.1. unquam lege nunquam. lin.4. in cognitione veritatis. adde inquiris; ex alterâ autem parte credas cognitionem veritatis. pag.13.col.lin.26. ipſique, leg. ipſiusque. pag.30. col.1.lin.4. oppugnabant. leg. oppugnant. col.2. lin.20. delectabilibus leg. delectabilius. pag.32.col.1.lin.15. amicita leg. amicitia. col.2.lin.23. quâ. leg. quia. pag.39.col.1.lin.11. amaritudinem. leg. amaritudine. pag.46. col.1. lin.16. partem leg. parem. lin.23. moneor. leg. moveor. pag 50. col.1. lin. 14. oppugnat leg. oppugnat leg. oppugnabat. pag.51. col.2. lin.35. ſuſcipiendi leg. ſuſpiciendi. pag.53. c.1.l.2. talem leg. telam. c.2.l.1. ilni leg. vini. p.56. c.1. l.37. quo leg. quod. p.59. c. 1. l.17. obſervari leg. obſervavi. p.60. c.2. l.5. creaturum leg. creaturarum. p.61. c. 1. l. 36. oous leg. opus. p.69. c.1. l.30. pronutianda leg. pronuntianda. p.70. c.1. l. 15. amorem leg. amarorem. p.83 c.2. l.25. aliquod inſtans adde quod. p.92. c.2 l.13. jugales leg. jugules. p.93. c.2. l.39. ipſum leg. ipſe. p.95. c 2. l.23. ſenſibile eſſe, leg. ſenſibili impoſſibile eſſe. p.97. c.2. l.19. quo leg. quæ. p.99. c.1. l.12. intellexit leg. intelligit. p.100. c.1. l.28. proferat leg. præferat. c.2. l.11. videbis leg. vide ſis. p.102. c.2. l. 18. profunditur leg. perfunditur. p.109. c.1. l.2. primo leg. animo. p.110. c.1. l.25. divitatem leg. divinitatem. l.40. quo pœternum. leg. quod æternum. p.111. c.1. l.2. reritati leg. veritati. l.8. reritas leg. veritas. p.114. c.2. l.33. ſimiliter leg. ſimiles p.120. c.1. l.4. vitis leg. vitiis. col.2. lin.35. fideliſſimam leg. infeliciſſimam. p.122. c.1. l.38. conſpiraſſa leg. conſpirâſſe. col.2. l.1. infeliſſimam leg. infeliciſſimam. p.123. c.2. l.38. poſſitdent leg. poſſident. p.124. col.1. l.8. date leg. dare. p.126. c.2. l.30. veulento leg. luculento. p.128. c.1. l.18. hoc leg. hæc. p.129. col.2. l.8. puritatem adde Dei. p.131. c.1. l.22. qui leg. quem. p.133 c.2. l.10. intuenda leg. intuendo. p.136. c 2. l.11. uti leg. ubi. p.138 c.1 l.16. nationalis leg. notionalis. p.139. c.1. l.18. nota leg. vota. p.144. c.1. l.20. videbis leg. vide ſis. ſua nobis leg. ſua non nobis. lin.33. exultus leg. excultus. p.146. c.2. l.26. ut leg. &. p.149. c.1. l.12. ſuum leg. ſuam. p.156. c.1. l.22. cira leg. circa. p.164. c.1. l.33. ſubſtantiam leg. ſubſtratam. c.2. l.30. inde leg. & inde. p.165. c.2. l.13. eſt conveniens leg. eſt non conveniens. p.168. c.2. l.21. & leg. eſt. p.172. c.2. l.9. conſideraret leg. ſi conſideraret. p.173. c.2. l.23. naturale leg. eſſe naturale. p.174 c. 1. l.33. quam ſeſe leg. quam ſæpe ſeſe. l.38. reddet. leg. reddit. p.179. c.2. l.36. indicaret leg. judicaret. p.187. c.2. l.25. maximè ſæpe leg. maximi ſane. p.189. c.2. l.24. miſeretur leg. miſcetur. p.191. c.1. l.17. & leg. eſt. c.2. l.35. dixerit leg. direxit. p.205. c.1. l.25. inducit leg. induit. p.207. c.2. l.22. conſuetudine leg. conſultatione. p.208. c.2. l.6. dicere adde & facere. l.14. patientiam leg. potentiam. lin.29. uti leg. ubi p.210 c.1. l.1. præcedentis leg. præcedentes. p.216. in margine Spiritus Sanctus adde non. p.224 col.2. in margine unices leg. unius. p.229. c.1. l.10. legatum leg. ligatum. p.231. c.1. l.4. cœlum leg. cœlorum. p.232. c.2. l.14.

 mercatur

mercatur leg. mereatur. p 236. c. 1. l 4. & loquendi adde de Deo, & degustandi. p. 237. c. 1. l. 14. explinantum leg. explanandum. lin. 22. præstantium leg. præstantiam. c 2. l. 21. nimium leg. nimirum. p. 239. c. 2. l. 29. mentam leg. mentem pag 244. col 2. lin. 19. fecerim leg. fecerint. pag. 246. col. 2. lin. 6. Bernardinum leg. Bernardum. p. 248. c. 2. l 8. fructus leg. factus. p 250. c. 2. l. 32. angustum leg. augustum. p. 251. c. 2. l. 26. angustum leg. augustum. p. 253. c. 1. l. 7. honorum leg. bonorum. p. 258. c. 1. l. 19. fanciatam leg. sauciatam. granes leg. graves. p. 259. c. 2. l. 3. occupetur quam cura leg. occupetur cura. lin. 7. pretiosa adde germina. lin. 26. afficiam leg. afficiar. p. 260. c. 1. l. 21. longi leg. loqui. c. 2. l 6. niete leg. quiete. p. 261. c. 1. l. 4 vel limitatione leg. vel modi limitatione. lin. 37. se leg. in se. c. 2. l. 14 quæ leg. duæ. l. 34. dicas leg. dicat. p. 262. c. 1. l. 1. ex leg &. lin. 10. dilentio leg. silentio l. 15. simili leg. simile. lin. 28. hoc leg. hæc. c. 2. l. 3. vicet leg. vice. pag. 262 c. 2 l. 8. requies impedit adde quin ex totis viribus suis se semper adorandis hisce impendat, l. 11. quidam leg. quidnam. l. 39. ad leg. ac. p. 264 c. 1. l. 13. Deus leg. Deo. p. 266. c. 1. l 9. multus leg. mundus. p. 269. c. 1. l. 19 dicens leg. dicere. p. 270. c. 2. l. 2. mysteriorum leg. mysteriosum p. 273. c. 1. l. 2. eoquè leg. eoquod. p. 274. c. 1. l. 8. quid leg. qui. p. 276. c. 1. l. 22 prodigium leg. prodigum. c. 2. l. 15. cogitatam leg. cogitabam. p. 277. c. 1. l. 19. nigas leg. gigas. p. 278 c. 1. l. 29. sequeretur leg. sequetur. c. 2. l 26. miseraria. leg. miseria. p 279. c. 2. l 6 perferrem leg. præferrem. p. 280. c. 1. l. 3. veniendo leg. finiendo. p. 282. in margine. ac leg. nec. p. 283. c. 2. l 22. furus leg. futurus. lin. 23. habueritur leg. habuerit. p 285. c. 2. l. 28. videris leg. videsis. p. 286 c. 2. l. 36. quos leg. nos. p. 287 c. 1. l. 2. omnes leg. ames. l. 30. ex leg. &. col. 2. l. 10. vinetis leg. vivetis. p. 291. c. 1. l. 25. illud est, adde quod. p. 292. c. 1. in margine. filium leg. filum- non leg. nos- p. 294. c. 2. l. 7. famam leg. famem p 296. c. 2. l. 9. nullam leg. nulla. p. 301. c. 1. l. 3. lene leg. leve. c. 2. l. 25. invenuêre. leg. invenêre. p. 302. c. 1. l. 15. protrahat leg. protrahit p. 309. c. 2. l. 29. perfunderes leg. perfunderer. pag. 313. c. 1. l. 30. nunumero leg. numero. c. 2. l. 35. charum leg. clarum. pag. 315. c. 1. l. xi. articulus xi. leg. articulus v. p. 320. c. 2. l. 33. modium. leg. modicum. p. 323. c. 1. l. 22. examus leg. exeamus. p. 324. c. 2. l. 10. videbat leg. ridebat. p. 325. c. 1. l. 7. cus leg. rus. p. 326 c. 1. l. 6. omnia leg. omittatur. pag. 327. c. 2. l. 5. simul leg. sumit p. 342. c. 1 l. 28. senissimas leg. severissimas. p. 343. c. 2. l. 15. nobis leg. vobis. p. 352. c. 2. l. 9. prodigiosa leg prodigiosæ. p. 355. c. 1. l. 16. munere leg. numero p. 349. c. 1. l. 24 incipiam leg. incipiat. p. 362. c. 2. l. 29. est leg. es. p. 366. c. 1. l. 24. largari leg. largiri. c. 2. l. 21. similee leg. similes. p. 367. c. 1. l 28. officere. leg. affi-cere c. 2. l. 5. vertendos leg. vestiendos. l. 36. tolerandam leg tolerandum. pag. 368. c. 2. l. 19. penetremas leg. penetremus. l. 24. revolavat leg. revolvat. p. 375. c. 1. l. 1 cessit leg. cesset. lin. 5. nonn leg. nonne. p. 376. c. 2. l. 7. veniam leg. veniant. l. 18. sepellant leg. sepeliant. p. 378. c. 1. l. 28. desideranda leg. deserenda. p. 392. c. 2. l. 12. de leg. se. p. 400. c. 1. l. xi. givinum leg. divinum. p. 405. c. 1. l. 15. conservato leg.

leg. conſervatio. pag. 409. col.2.lin.30. hac leg. hoc. pag.410. col.1. lin. 31. ſub-trahendem leg ſubtrahentem. col.2. l.14. eadem mediocre leg. eâdem facilitate divinus hic concurſus producat opus magnum, quâ mediocre. lin. 23. ſed leg. ad. p.411. c.2. l.x1. annis leg. amoris. p.412. c.1. l.5. quo leg. quod. pag.413. c.1. in margine. indigens leg. indigent. p.414. c.1. l.13. manibus leg. inanibus. l.17. codificaverit leg. coædificaverit. p.423. c.2. l.36 permanenter leg. peramanter. pag. 426. c.1. l.6. tua leg. ſua. p. 427. c.1. l.39. quieta leg. quiete. p.428. c.1.l.6. indices leg. judices. p.431. c.2. l.13. Evangelium leg. Evangelicum. p.433. c.1. l.17. alter leg. alteri. p.438. c.1. l.9. primerium leg. imperium. lin. 40. melus leg. melius. p.443. c.1. l.38. ulimus leg. ultimus. p.444. c.1. l.16. verè leg. vero. p.445. c.2. l 7. & leg. eo. p.453. c.1. l.31. magnum leg magnam. p.455. c.2. l.16. de te leg. te de. p.458. c.2. l.32. optimas leg. optimis. p.459. c.2. l.13. diæ leg. die. p. 464. c.1. l.37. quid leg. quis. p. 468. c.2. l.9. quod leg. quo. p.474. c.1. l.35. nec bonum ſe extendit leg. nec bonum nec malum, ſed ſcientia approbationis nonniſi ad bonum ſe extendit. p.475. c.1. l.19. præbere leg. præberet. c.2. l.15. ambas. adde ſucceſſivè ſed nos regem habemus infinito modo Salomone majorem, qui ſimul & ſemel. p.477. c.1. l.33. charitatis leg. claritatis. p 478. c.2. l.16. diſtiſſima. leg. diſtinctiſſima. p.479. c.1. l.4. quamquam ſemel omittatur p.488. c.1. l.17. ſupplicio leg. ſupplicia. p.505. c.1. l.14. nocti leg. nacti. p 506. c.2. l.26. monitur leg. moritur. p. 507. c.2. l 21. irmari leg. rimari. p.512. c.1. l.27. tandem leg. tantam. p.513. c.2. l.28. faciem leg. facilem. p.518. c.2. l.10 hoſpitia leg. hoſpitio. l.12. amore leg. amare. p.529. c.1. l.7. potentiam leg. potentia. p.520. c.1. l.2. vollet leg. vellet. p. 522. c.2. l. 12. laceſſero leg. laceſſere. p.525. c. 2. l. 39. evaſcit leg. evaſit. p. 527. c. 2. l.37. hanc leg. hunc. p.528. c.1. l.2. ite leg. ita. col.2. l.33. proymorum leg. proximorum. p.541. c.2. l.x1. conitati leg. bonitati. p.547. c.1. l.35. alicuiſti. leg. aluiſti. p 551. c.2. l.14. hortoris leg. horroris. l.21. proprii leg. proprii. bona leg. bone. p.552. c 1. l.18 ripore leg. rigore. p.554. c.2. l. 18. pluris leg. plures. p. 561. c. 1. l. 4. devoveo æternæ leg. damnationi devoveo æternæ. p 562. c.2. l.18. negati leg. negotii. p.564. c.1. l.17. duos leg. tuos. p. 565. c.2. l.1. incolore leg. incolere. pag. 572. c.2. l 21. quem leg. quam. p. 573. c. 1. l.30. diebis leg. diebus. c.2. l 9. magia leg. magis. l. 17. quare leg. quære. l.27. operemque leg operamque. l.31. illes leg. illos. p.576 c.2. l.28. exnoterunt leg. exuxerunt. p. 585. c.2. l.27. multo leg. nullo. p.591. c.2. l.9. adhuc ap. leg. adhuc apparet vultus. l. 31. pluribus adde picturis. p.592. c.1. in margine nititur leg. utitur. c.2. l.9. valuerint imaginet leg voluerint imagines. p. 593. c.2. l. 38. foriat leg. faciat. p.594. c.1 l 9. eſt leg. &. p. 598. c.2. l.17. probiuntur leg. patiuntur. l.37. non leg. nos. p.602. c.1. l.9. torrepte leg. torrente. p. 605. c.2. l.4. rapi leg. rapidi. p.607 c.1. l.30. copit leg. cogit. p. 608. c.2. l. 4. require leg. requie. p. 613. c.2. l.9. profers leg. proferas. p.614. c.1. l.23. velit leg. velut. c.2. l 28. quot leg. quos. p 616. c.2. l 23. ſole leg. ſola. p.620. c. 1. in margine. ſemine leg. nemine. p.621. c. 1. l. 6 inducat leg. induat. p. 625.

c. 1.

5. 1. l. 23. voluntas leg. voluptas. p. 626. c. 2. l. 21. dignaſcitur leg. dignabitur. pag. 627. col. 2. l. 10. facto leg. facta. p. 631. c. 2. l. 20. plenumi leg. plenum. l. 26. totsm leg. totam. l. 37. manes leg. manet. p. 633. c. 2. l. 2. repleto leg. replebo. p. 634. c. 2. l. 28. tirigere leg. dirigere. p. 643. c. 1. l. 38. vicinum leg. vicium. p. 646. c. 1. l. 3. pulchritudinem leg. pulchritudinum. p. 649. c. 1. l. 1. ſeparvatam leg. ſeparatam. c. 2. in margine. pulchratuinæ leg. pulchritudo. p. 650. c. 2. l. 12. uniperſa leg. univerſa. p. 651. c. 2. l. 37. crearet leg. creare. p. 661. c. 1. l. 10. quod res leg. quoad res. c. 2. l. 24. ferat leg. feratur. p. 664. c. 2. l. 21. quinque. leg. quique. l. 36. quemque leg. quamque. p. 667. c. 1. l. 16. ducas leg. dicas. c. 2. l. 11. idveno leg idoneo. p. 670. c. 2. l. 36. cogitate leg. cogitatione. p. 671. c. 2. l. 5. quod leg. quid. p. 675. c. 1. in margine. ardore leg. ardere. c. 1. l. 35. initima leg. intima. p. 696. c. 2. l. 3. es leg. eſt. p. 705. c. 1. l. 1. domi leg. donis. p. 711. c. 2. l. 19. ipſorum leg. ipſum. p. 713. c. 1. in margine. quando leg. quomodo. c. 2. l. 32. ſibi leg. ſive. p. 717. c. 1. l. 3. conſiderationem leg. conſummationem. p. 719. c. 1. l. 24. tuæ leg. ſuæ. p. 722. c. 1. l. 2. dominium leg. dominum. p. 725. c. 1. l. 36. eoram leg. æoram. ſcleris leg. ſceleris. p. 727. c. 2. l. 23. bolo leg. volo. p. 728. c. 1. l. 5. exiſtas leg. exiſtat. l. 29. anſum leg. anſam. p. 731. c. 1. l. 12. reddere leg. redderer. c. 2. l. 25. ipſius leg. ipſis. p. 736. c. 2. l. 14. facerit leg. fecerit. mere leg. mera. p. 737. c. 1. l. 4. ameat leg. amet. p. 742. c. 1. l. 34. exponebatis leg. exponebat is. p. 744. c. 2. l. 40. plerisque ſua leg. plerisque perſuaſit. p. 748. c. 2. l. 36. purum leg. parum. p. 759. c. 1. l. 33. ordium leg. odium. p. 761. c. 1. l. 32. pulviſture leg. pulvis terræ. c. 2. l. 23. triſtiam leg. triſtitiam. p. 766. c. 2. l. 7. eniam leg. enim. p. 772. c. 1. l. 28. ipſo leg. ipſi. c. 2. l. 5. natura eſt leg. natura ignis eſt. p. 774. c. 1. l. 6. ipſum leg. ipſorum. p. 775. c. 2. l. 7. magisque leg. magismagisque. p. 776. c. 2. l. 25. ſi leg. ſit l. 27. æſtime leg. æſtimet. p. 787. c. 2. l. 10. ſuane leg. ſua. p. 797. c. 2. l. 18. vite leg. vita. p. 800. c. 1. l. 10. perderet leg. perderent. p. 804. c. 2. l. 39. amplius poſſet leg. amplius non poſſet. p. 805. c. 2. l. 14. Angelo leg. Angeli. l. 22. alterius homminis leg. alterius hominis. pag. 807. c. 2. l. 27. quam leg. qua. p. 808. c. 2. l. 18. effectus divinos leg. affectus divinos. p. 811. c. 2. l. 9. produnt leg. producit. l. 31. hanc leg. hunc. p. 813. c. 1. l. 23. ütrimento leg. nutrimento. c. 2. l. 23. deſtuere leg. deſtruere. p. 814. c. 2. l. 19. ſtruis leg. ſtruit. p. 815. c. 1. l. 35. ſperationem leg. ſeparationem. c. 2. l. 18. catena leg. centena. milla leg. millia. l. 27. labet leg. latet. p. 820. c. 1. l. 2. divitii leg. divitiis. p. 823. c. 1. faſtidium pariat leg. faſtidium terræ pariat. p. 831. c. 1. l. 16. ipſi oblectamentis leg. ipſi pleni ſunt, nonniſi vanitate, & inanibus licentioris vitæ oblectamentis. p. 837. c. 2. l. 9. at leg. aut. l. 20. pulchritudinem leg. beatitudinem. p. 842. c. 1. l. 20. affectum. leg. affectuum. noſi leg. niſi. c. 2. l. 21. ſenſibilius. leg. ſenſibilibus. p. 843. c. 1. l. 33. quo leg. quod. c. 2. l. 10. quod Sancti leg. quod Sancta. p. 846. c. 1. l. 4. funda leg. fundo.

Errores alios, qui ſenſum notabiliter non mutant, aut quos prudens Lector corrigere poteſt, non notavi.

T.

Theol: Spec[illegible]

No 1.

Ludovicus Franciscus R. P.

Consultationes
theologicae et spirituales
Christiani vere fidelis et vere devoti
de excelentiis dei.
Augustae Vindel. et Dilingae.
Sumptibus Joannis Caspari Bencard.
1701.
8°. 12k. n. – 847 sk. – 50 k. n.
a–a3 – c–c3 ; A–A3 – Ddd ddd.

Opr. półskór.

Ludovicus Franciscus R. P.

Consultationes theologicae et spirituales christiani vere fidelis et vere devoti de excelentiis Dei.

Augustiae Vindel. et Dilingae

Sumptibus Joannis Caspari Bencard

1701.

8°. 12 k. n. – 847 str. – 50 k. n.

a–a3 – c–c3 ; A–A3 – Dddddd

Opr. półskór.